

Deo

ms. de Juan de Granada s. 15. 2. 1. 1.

I
R

C

2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28

NNISTVR
EMATAE SAN

MANÆ ECCLESIAE
RICARDINALIS SANCTI
VMMÆ ECCLESIASTICAE

LIBRI QVATVOR.

* *
*

lice copiosissimo atq; locupletissimo.

7 400 40 Balba
MADE IN SPAIN

LMANTICAE,

annem Mariam à Terranoua.

ensis Ioannis Moreni.

. D. LX.

De Off. Col. della Comp. de Jera de Granada. P. 5100

✿ IOANNISTVR
RISCREMATAE SAN

CTÆ ROMANÆ ECCLESIAE

PRESBYTERI CARDINALIS SANCTI

SIXTI SVMMÆ ECCLESIASTICAE

LIBRI QVATVOR.

* *
*

Cum Indice copiosissimo atq; locupletissimo.

SALMANTICÆ,
Apud Ioannem Mariam à Terranoua.

Expensis Ioannis Moreni.

M. D. LX.

I O. T V R R I S C R E M A
ta Augustino Turricrematæ
fratri.

ON Phelippe por la gracia de Dios Rey de Castilla, de Leon, de Aragon, de las dos Secilias, de Hierusalem, de Navarra, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galicia, de Mallorca, de Sevilla, de Cerdeña, de Cordoua, de Corcega, de Murcia, de Iaen, Conde de Flandes, e de Tirol, &c. Por quanto por parte de uos Andrea de Portonarijs nuestro Impressor nos fue hecha relacion que uos teniades un libro intitulado Summa Ecclesie de Turricremata: el qual era muy util y necessario, y prouechofo: y nos suplicastes, mandassemos uer y examinar el dicho libro, y daros licencia para que uos, o la persona que nombrassedes le pudieffedes imprimir e uender por el tiempo que fuessemos seruido, o como la nuestra merced fuessese. Lo qual uisto por los del nuestro consejo se hizo en el dicho libro la diligencia que la prematica por nos agora nueuamente fecha dispone. Y fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra carta: por la qual damos licencia y facultad para que qualquier Impressor de estos reynos pueda imprimir el dicho libro sin que por ello caya, ni incurra en pena alguna. E despues de impresso, mandamos que no se pueda uender, ni uenda sin que primero se trayga al nuestro consejo, juntamente con el original, que en el nuestro consejo fue uisto, que ua rubricado e firmado al fin del, de Francisco del Castillo, secretario del nuestro consejo, para que se uea si la dicha impresion esta conforme al original, y se de licencia para lo poder uender, y se tase el precio en que cada uolumen se houiere de uender, so pena que si de otra manera se hiziere, de caer e incurrir en las penas contenidas en la dicha prematica e leyes de nuestros reynos: y no fagades ende al, so pena de la nuestra merced, e de diez mil marauedis para la nuestra camara. Dada en la ciudad de Toledo, a diez dias del mes de Março, de mil e quinientos e sesenta años.

El Marques. El licenciado Vaca de Castro. El licenciado Montaluo. El licenciado Arrieta. El doctor Diego Gasca. El doctor Hernan Perez.

Yo Francisco del Castillo escriuano de camara de su Magestad la fize escreuir por su mandado con acuerdo de los de su consejo.

OMNIVM RERVM AVGV-
stine frater quas summa cura, studio, labore homines con-
sectantur, & quæ vitam tueri, ornareq; vel maximè pos-
sunt, solam virtutem utilitate, & dignitate longè maxi-
mam, atque amplissimam semper existimauit. Quæ licet
vna quidem, atq; eadem sit, plures tamen officij, honesta-
tis, actionum, laudum, ac vitæ modos gignit, & parit, qui-
bus hoc ipsum, quod præclarissimum est, honesti nomen
efficitur, ac quò rectè viuendi, recteq; faciendi, omnium
hominum consilia, studia, contentiones referuntur. Illud
alij vitæ genus sequuntur, quo morum probitate, & laudabili quadã naturæ moderatione,
cari ipsi quidè vniuersis & iucundi fiant. In eoq; curam oëm adhibent, vt ijs quàm maxi-
mè lenioribus virtutibus ornati, & viri sint, & habeatur boni. Alij maiore quadã honoris,
& gloriæ cupiditate incèsi, nouã militari gloria, aut patriæ, aut suæ gèti celebritatis, & no-
minis commendationem attulerunt. In qua profectò excellere difficillimum iudico, quòd
non tam corporis viribus, vt nonnulli putant, quàm ingenio, & ratione, ac virtutum
præsidij quibusdam, & quasi copijs ad eam sit contendendum. Ardentiùs verò & magni-
ficentiùs illi quidem ad honestatem & virtutem incéduntur, qui maximarum artium stu-
dia complexi, non solum animos optimis institutis & præceptis, sed præstantissimis disci-
plinis ornarunt. Digna profectò res æternis laudibus non solum in vita, opera, consilio, li-
teris ciueis suos iuuare, sed præclaris cogitationum, & vigiliarum monumentis de poste-
ris benè mereri. Hæc omneis vna virtutes superat, vniuersas continet, atq; cõplectitur, &
ad nominis immortalitatem plurimum valet. In quo si rectè omnè operam, & studium po-
nimus, eos quidè certè qui id assequuti sint, amplissima gloria ornatos, maximis ornamen-
tis nobilitatos ad æternam posteritatis memoriam existimare debemus. Quid cõmemo-
rem sanctissimos, & sapientissimos viros, quos religio, pietas, iustitia in cælum sustulit, in-
genium, doctrina, sapientia, immortalitati consecrauit? Vt vnum ego quidem ab ijs ipsis sa-
pientissimè, & sanctissimè actum diem omnibus clarissimorum Imperatorum triumphis,
& laudibus anteponã. Nam rerum ab istis gestarum aut utilitatis, aut dignitatis modus
morte definitur, omniaq; ipsorum cum vita simul extinguitur, Nominis etiam, & gloriæ
fama aut hominum interitu obruitur, aut ipsa die. Illorum quidem ingenij monumenta li-
teris mandata ad vitã erudiendam, moresq; hominum instituendos, ad artium studia colē-
da vehementer vtilia, illorū ad oës homines, omnia sæcula latissimè manat industria. Quin
eos ipsos & vetustas clariores, et hominū sermone, prædicatione notiores, & illustriores ef-
ficat

ficat tēporis longinquitas. Eos verò & cū legimus, & cū audimus, quis est qui inusitato laudum quodā genere non prosequatur? Vt quæ etas tulerit, auream: quæ patria creavit, beatā: quæ gens ediderit, præstantissimā, quæ familia aluerit, clarissimā: qui parentes progenuerint, maximos: qui posterī inter Gētiles numerent suos, & præclaros referant nobilitatis auctores summis gloria, fama, splendore laudibus decoratos prædicet. Nam quæ præstantior esse potest honestatis in familijs origo, quàm quæ ab huiusmodi clarissimis diffusa viris ad posterōs permanarit? Nobis sanè Augustine frater vel maximam eius gloriæ, quæ de nunc agimus, partē diuino quodā fato obtigisse arbitror, quibus ad familiæ vetustatē, & honestatē illustrādam Io. Turriscremata incredibili virtute, singulari religione, inaudita sapientia præditus præstanti Dei munere donatus videtur. Fuit enim is vir, vt scis, Garsie Ferdinādi fratris filius, cuius tu & nomē, & familiā lōgo auorū ordine repetitam sustines. Tu domus, tu gentis, tu familiæ columen, quæ ante Io. Turriscrematam claros, & honestos viros extulerat, vt non ille quidem videatur nomen antiquissimæ genti dedisse, sed famam auxisse, & vetustatē illustrasse. Sed quid ego hæc te doceo, cui domus ornamenti tuæ nota esse debent & sunt notissima? Quæ nuper maiorū nostrorum negligētia sepulta, & diuturnitate in obliuionem adducta, ex ipsis sepulchrorum monumentis tanquam è tenebris eruta planè cognouisti, & publicis literarum monimētis consignata non sine voluptate aliqua legere potuisti. Vt enim apud posterōs quales futuri simus, curæ nobis et cordi esse debet, ita olim dū nos neq; inhonoratos, neq; inglorios fuisse cogitamus, vix possumus non recordatione gaudere: & à maioribus illa quidē prodita nobis honestas non tam non expetēda, quàm tuenda, & maximi faciēda est, qui non solum non inuiderint nobis, sed optimè consuluerint. Fuit igitur hic vir non in nostra modò familia clarus, & nobilis, sed inter aliarum gentium præstātes viros clarissimus, cuius quæso & mores & facta cognosce, neq; vnum sapientiæ studiū, in quo maximè excelluit, aut admirabilem doctrinam, sed maximarum ornamenta virtutum, excelsi animi, & præstantis monimenta admirere. Tantam enim diuinarum rerum cognitionem, Pontificij iuris incredibilem prudentiā quis non summis laudibus in cælum ferat? Quis in scribendo ingenium, industriā, singularem quādam differēdi vim, & acumen non magnoperè laudet? accuratam scriptorum diligentiam, eruditissimorum librorum multitudinem? Hæc in illo quidem longè maxima ad nominis immortalitatem, & dignitatem sempiternam præstantissima fuerunt. Sed in eo alia maiora. Egregiam vide magni animi præstantiam, inauditam in omni genere liberalitatem, singularem continētiam, admirabilem pietatem, diuinum religionis studium, vt & domesticis præclarissimarum virtutum exemplis gaudeas, & æterni nominis gloriam cognoscas in genus, & nomen nostrum egregijs factis deriuatā. Neq; enim res altas, & præstātes nisi magnus & excelsus animus capere potest, & diuina quadam inter homines virtute ad res præclarè gerendas est opus. Tempa Deo, O.P. Max. religiosissima posuit, dedicauit, donisq; & omnibus religionis muneribus ornauit. Bibliothecas vndiq; conquisitis libris ingentes exstruxit. Romanis virginibus collocandis perpetuas, annuasq; pecunias erogauit, vt quam ille morum, vitæq; pudicitiam, innocentiam, integritatem sanctissimè coluerat, testatam nobis æterno monumento relinqueret. Quid dici, quid excogitari potest di-

uinius?

uinius? quid ad dignitatem clarius? ad benignitatem magis amplum, & magnificentum? ad gloriam æquè sempiternum? Nam & Gn. Magnus Romæ porticus ad sui nominis splendorem, ad Pop. Romani voluptatem nō magnificè exstruxit? Athenis Pericles propylæa, decora, & ornamenta ciuitatis. Sed non hic vnum templum, nam & Mineruæ ædem Romæ sacrauit, in Hispania plura varijs in locis erexit sanctissimis religionibus consecrata. Sed hoc præclarius, & melius, quod non ad Pop. sermonem aut voluptatem, quæ quàm citò consenscunt, vides, sed ad Dei honorem, pietatem, religionem colēdam, ad sanctissimos religiosissimorum hominum cœtus continendos, & conseruandos instituit: quæ firmissimis religionis, pietatis fundamentis innixa, interitum nullum vnquā sint habitura, vt simul cum templis illius æterna nominis memoria consecrata, & in Diuorum numero collocata videatur. Sed in maximis & amplissimis liberalitatis exemplis summum parsimoniæ, & continentie decus apparet. Non enim tot opera magnifica, tot præclaræ impensæ, tot beneficentiæ vberrimi fructus exstarent, si pecunias ad luxuriam, & prodigalitatē contulisset, non ad Reip. Christianæ, vnde acceperat, vtilitatem reseruasset. O magnum & præclarum virum, dignum illo clarissimo ordine, illo quo functus est Cardinalitio maximo munere, illis etiam melioribus sæculis! Sed neq; illa non virtutis & sapientiæ potiùs, quàm ætatis laus est, qua præditi qui sunt, ab ijs nullum præclarè agendi, nullum rectè cogitandi tēpus prætermittitur. Nec si mores hominum tantum iam ad ignauiam & libidinem incubuerint, non potiùs nostrum est, quàm temporum vitium. Sit igitur Io. Turriscrematæ & memoria & nomen non solum apud nos, sed apud omnes gentes, in omnium oculis, & ore versetur. Talis ille vir fuit, neq; de nostra solum familia, sed de vniuersis hominibus benè meritis. Eius laudes omnium literis celebrētur. Meæ certè aliquæ partes sunt, qui illius sum familiæ, quæ ille suo nomine claram reddidit, & in ijs etiam studijs pro parte versor, quibus ille ad tantam gloriam peruenit, Iuris Pontificij, sapientiæ, industriæ, religionis, quæ studiorum & artium coniunctio maior est, & grauior ea, qua nos tātoperè delectamur, nominis & gentis. Quod cum libenter faciam, vt officio, generi, & nomini debito cumulatisimè pro mea parte satisfaciam, tum verò sæpiùs tecum & multò libentiùs sim facturus, eius præstantissimi viri quòd recordatione nobis nihil aut incūdius esse possit, aut gratius.

Io. Maria Terranoua studiosis.

NON IGNORO, in tanta librorū copia, in tanta eorum frequentia, qui leuiffima etiam scripta excudenda curant, fore etiam, qui existiment, in hac mea opera suscipienda me nō magnam à vobis gratiam inisse, quòd quasi iam inuitis obtrudi, non obferri postulantibus libri videantur. Ego verò cum meum hoc factū, studium, industriam cum multorum labore comparo, vt illorū & inutiles, & perniciosos labores fateor, ita me vobis & vtilem, & gratam rem fecisse iudico. Nam cum ij, quo vberiore sibi quæstum comparent potius, quàm quo profint alijs, cogitent, id sibi librorum genus edendum sumunt, quibus sæpe teneri adolescentum mores vitijs imbuantur, atq; ab honestis studijs, & rectis artibus auocentur, ad libidinem, & voluptatem quasi quibusdam illecebris trahantur. Quo & præclara optimarum disciplinarum studia deserunt, veteres illos præstantissimos diuinarum artium auctores abijci, virtutem contemni, omnes ad ignauiam, & turpitudinem omni studio incumbere videmus, vt nō modò nullo afficiendos præmio, sed pœna huiusmodi hominum quæstum & auaritiā coercendam putem. Meum certè contrà in hac re consilium, eam porrò meam omnem cogitationem semper fuisse vobis confirmo, vt quæ diuino beneficio hominibus tradita hæc nostra ars est, omnis ad omnium commoda, & vtilitates comparata, totam in ingenijs iuuantis vestris pro mea parte ponerem. Feci igitur, vt accuratissimū Io. Cardinalis Turriscrematae de summa ecclesiæ, & Ro. pont. auctoritate opus ederem, olim quidē ante annos. LXXX. Romæ Innocentio. VIII. Pont. Max. iubente editum, neq; multo post in Gallia typis excusum. Quod tum de sapientissimi & sanctissimi viri nomine atq; auctoritate satis omnibus notum, tum illustri sanè argumento fore commendatum non dubitauit. Nam & is certè vir fuit, qui præclaris ingenij, & literarum monumentis maximam Hispano nomini gloriam attulit, ad res Diuinas cognoscendas tot luculentissimè scriptis libris omnium studia vehementer adiuuit, se, nomenq; suum immortalitati consecrauit. Argumento verò quid illustrius? quid maius? quo totam fidei, religionis summam complectitur, auctoritatē, dignitatem, maiestatem, numenq; ecclesiæ Ro. cōtra impurissimū hominū genus tuetur. Quid ad hanc nostrorum temporum pestem extinguendam, ad insanos furores constringendos vehementius? Quorū eò vsq; peruasit audacia, vt firmissimum religionis, pietatis, totius deniq; Christianæ Reipub. fundamentum conuellere, & labefactare impudentissimè sint ausi. Sed hinc, quibus furori ire obuiā possitis, arma munitissima, & tela vehementissima vobis sumenda erūt. Quod in nobis fuit, fecimus, vt opus emendatum, & omni excultum elegantia prodiret in lucem, vos opera nostra libenter vtemini, quæ si grata vobis & iucunda atq; vtilis accideret, fructum quidem laboris nostri ex voluptate, vtilitateq; vestra vel maximum cœpero.

INDEX EORVM, QVAE

in hac summa ecclesiae continentur, ordine Alphabetico digestus.

A

Abatis Ioachim error recitat. pag. 606. col. 2. nu. 1.
Abbatissa seu priorissa quae subiectas sibi regere possit, clauium tamen potestatem habere non possit, ostenditur. pagi.

168. col. 2. nu. 11.

Abel quae primus gesserit typum ecclesiae. Et quae primus virgo, martyr, pontifex, doctorque fuerit probatur. pag. 43. col. 1. nu. 5.

Abiurandi schismatis forma. pag. 561. col. 1. nu. 1.

Abiurandae haeresis forma. pag. 594. col. 1. nu. 1.

Abraham in quo sensu dicatur pater creditum. pag. 47. col. 1. nu. 8.

Acies ordinata quomodo dicatur ecclesia, ostenditur. pag. 59. col. 2. nu. 4.

Adam quidam probant esse caput ecclesiae, & non Abel. pag. 43. col. 2. nu. 1. Quod quidem improbat. pag. 45. col. 1. nu. 1.

Adam licet primus fide habuerit, non tamen eam signo, quod est sacramentum, legitur demonstrasse. pag. 45. col. 2. nu. 3.

Adam licet poeniterit ante natum Abel, non tamen sacrificium obtulit. pag. 47. col. 2. nu. 7.

Adhaerentes antipapae, seu intruso, an omnes sint schismatici censendi, ostenditur. pag. 558. col. 2. nu. 1.

Adoratio duplex offerenda Deo. Et ubi orandum sit. pag. 64. col. 4. nu. 5.

Aelius Adrianus imaginem suam posuit in templo Hierusalem, ut a Iudaeis adoraretur. pag. 52. col. 1. nu. 2.

Aetates sex, in quae ecclesia distincta legitur, exponuntur. pag. 38. col. 2. nu. 4.

Ager dicitur ecclesia. pag. 54. col. 1. in medio.

Almarici detestabilissimus error recitatur. pag. 606. col. 2. in medio.

Amica Dei dicitur ecclesia. pag. 65. col. 2. nu. 2.

Angeli, quod in creatione sua fidem haberint. pag. 42. col. 1. nu. 2.

Antiqui defuncti sunt iuxta fidem, quem sensum habeat. pag. 41. col. 1. nu. 4.

Apostoli quod dicantur filii prophetarum. pag. 33. col. 2. in fi.

Apostoli quod nihil ad salutem necessarium didicerunt, quod non ab euangelio, siue a Christo didicerint. pag. 34. col. 1. nu. 5.

Apostoli omnes in passione Christi a fide eius defecisse probantur. pag. 520. col. 1. in fi.

Apostoli deficientes in fide, an potuerunt dici haeretici? pag. 522. col. 1. nu. 3.

Apostolorum triplex consideratio. Et quomodo Cardinales Apostolorum statui succedant. Item & quid in illis eorum dignitas requirat. &c. pag. 139. col. 2. nu. 3.

Apostolica dicitur ecclesia. pag. 30. col. 2. in fi.

Apostolicum nomen Graecum quid significet. pag. 32. col. 1. nu. 2.

Argumenta octo, quibus probatur sanctam & catholicam ecclesiam non posse dici & vniuersitatem, & collectionem bonorum & malorum. pag. 8. col. 2.

Argumenta quindecim, quibus obijcitur ecclesiam catholicam non posse dici vnam. pag. 13. col. 1. & 2.

Argumenta duodecim, quibus obijcitur ecclesiam non posse dici sanctam: tum quod constet permixtum ex bonis & malis: tum etiam, quod solus Deus dicatur sanctus. pag. 20. col. 1. & 2.

Argumenta quinque, quibus obijcitur, quod fides Christianorum non possit dici catholica, & vniuersalis. pag. 27. col. 2. nu. 1.

Auditores diuersorum magistrorum tenentium contrarias opiniones, an excusentur a peccato, opiniones eorundem sequendo, etiam si sint contra veritatem fidei, disquiruntur. pag. 580. col. 2. nu. 1.

Authoritates Hieremiae & Danielis asserentium quod fides & iustitia perierit, quo sensu accipiantur. pag. 51. col. 2. nu. 1.

B

Baptismus quod proprie sit tantum vnus. pag. 16. col. 2. nu. 10.

Baptismus est ianua, qua Christo incorporandi ecclesiam ingredimur. pag. 3. col. 2. in fi.

Basilienae concilium quale fuerit, ostenditur. pag. 259. col. 1. & per totum cap.

Beaata virgo Maria quod sola in fide tempore passionis

* * * re passio-

re passionis Christi perfliterit, Apostolis omnibus à fide deficientibus, ostēditur. pag. 522. col. 1. nu. 2.
 Beguardarum, & Beguinarum errores recensentur. pag. 608. col. 1. in med.
 Bona, quæ ex hæresis malo eliciuntur, propter quæ dictū est ab Apostolo, Oportet hæreses esse. enumerantur. pag. 565. col. 2. numer. 2.
 Bona ecclesiastica quibus sint concessa. pag. 397. col. 2. nu. 3.
 Bona ecclesiastica aliter esse collata, & aliter bona laicorū ostēdit. pag. 398. col. 1. nu. 5.
 Boni & mali, quòd differenti ratione in ecclesia existant. pag. 9. col. 2. nu. 1.
 Boni cū malis, quòd vsq; ad consummationē seculi semper permixti futuri sint in ecclesia. pag. 49. col. 1. nu. 2.
 Bonitas creaturarū addita creatoris bonitati, quæ eā nō faciat maiorē. pa. 112. co. 2. n. 1.

C

Ælū dicitur ecclesia. pag. 53. col. 2. circa med.
 Canonū sacrōrum interpretatio, quæ Romæ. pōtifici maxime conueniat. pag. 506. col. 1. nu. 4.
 Canonū duplex genus describit. Et quomodo in eorū altero summus Pōtifer ius interpretandi, & immutandi habeat, ostenditur. pag. 507. col. 2. nu. 1.
 Caput ecclesiæ quare dicatur Christus. pag. 77. col. 1. nu. 2.
 Caput quomodo in alia membra dupliciter influat. pag. 92. col. 2. nu. 3.
 Caput esse ecclesiæ, quod alijs cōueniat personis, quàm personæ Christi, ostēditur. pag. 93. col. 1. nu. 4.
 Capitis nomine quid importet. Et quid nomine mēbri. pag. 84. col. 2. nu. 1.
 Capitis duplex acceptio notatur. pag. 92. col. 1. nu. 2.
 Cardinales sanctæ Romanæ ecclesiæ quòd sint in statu perfectionis, ostenditur. pag. 139. col. 1. per totam.
 Cardinales cur cæteris prælati sint præferēdi. pag. 141. col. 2. per totam.
 Cardinaliū institutio, & perfectio. pag. 139. col. 2. nu. 2.
 Cardinalium dignitas describitur. Et quare sic nominentur. pag. 140. col. 2. nu. 4.
 Cardinalium authoritas quanta sit, ostenditur. pag. 141. col. 1. nu. 5.
 Cardinalium tres ordines describuntur. pag. 145. col. 1. nu. 1.

Catharorū species, & errores recensentur. pag. 607. col. 1. post prin.
 Catholica vocantur tria. pag. 26. col. 1. nu. 1.
 Catholica veritas quòd sit. pag. 369. col. 2. nu. 1.
 Catholica veritas quot genera aut gradus habeat. pag. 370. col. 1. nu. 1.
 Catholicum, verbū quòd tripliciter usurpari solet. pag. 26. col. 1. nu. 1.
 Causa efficiens vnionis membrorum ecclesiæ adinuicē, declarat. pag. 111. col. 1. n. 1.
 Causæ quatuor ecclesiam cōstituentes. pag. 3. col. 2. nu. 4.
 Causæ, ob quas conciliū congregari debeat, recensentur. pag. 425. col. 1. nu. 1.
 Caritas quòd tempore Antichristi non ita refrigebit, vt deficiat: imò quòd apud aliquos feruentissima futura sit. pag. 52. col. 1. nu. 4.
 Christus quòd fuerit verus sacerdos, bonus pastor, mediator optimus, & iudex æquus. pag. 70. col. 1. nu. 3.
 Christus quòd fuerit singularis medicus, & ostiarius inexpugnabilis. pa. 71. col. 1. n. 4.
 Christus quare dicatur caput ecclesiæ. pag. 77. col. 1. nu. 2.
 Christus quòd non sit caput ecclesiæ dicendus, octo argumenta obijciuntur. pag. 81. col. 1. per totam.
 Christus quòd rectē dicatur caput ecclesiæ secundum similitudinem humani corporis. pag. 81. col. 2. nu. 2.
 Christus quòd potius dicendus sit caput ecclesiæ, quàm cor tribus rationibus ostenditur. pag. 82. col. 2. nu. 2.
 Christus quomodo ecclesiæ membrum dici possit. pag. 84. col. 2. nu. 3.
 Christus quòd nihil accipiat à corpore ecclesiæ, sed à Deo. pag. 85. col. 1. nu. 4.
 Christus quòd sit caput excellentia gratiæ, & membrū cōformitate nature. ibid. nu. 5.
 Christus quòd semper fuerit caput ecclesiæ, ostēdit. pag. 85. col. 2. & pag. 86. per totū.
 Christus quòd secundum diuinitatem caput ecclesiæ ante incarnationem fuerit, ostenditur. pag. 85. col. 2. nu. 1.
 Christus quòd secundum humanitatem caput fuerit omnium fidelium, qui incarnationē eius præcesserunt. ibid. nu. 2.
 Christus quòd non fuerit caput fidelium, qui incarnationem præcesserunt, obiectiones vndecim. pag. 86. col. 2. nu. 1.
 Christus homo licet ante incarnationem nō esset in rerum natura, quæ tamen erat in fide patrum. pag. 88. col. 1. nu. 1.
 Christus secundum quòd homo, quòd sit media-

mediator inter Deū & hominem, & dupliciter nos iustificare dicat. pa. 89. col. 1. nu. 3.
 Christus secundum quòd homo, quòd principium ecclesiæ in quantum in fide humanitatis eius fundata est, dici possit. pag. 89. col. 2. nu. 4.
 Christus quòd sit caput ecclesiæ, siue fidelium quantum ad animas, & quantum ad corpora, sed principaliter animarum, & secundario corporum. pag. 93. col. 2. nu. 1.
 Christus quòd solum electorum dicendus sit caput, propositiones sex quorundam referuntur. pag. 96. col. 1. nu. 2. Respondetur ad eas. pag. 101. in prin.
 Christus, & corpus eius, quòd est ecclesia, quæ sint vnus homo, quomodo sit accipiendū. pag. 114. col. 2. nu. 1.
 Christus, & corpus eius, quòd est ecclesia, quæ sint vna persona, quomodo sit intelligendum. pag. 116. col. 1. nu. 2.
 Christus, quòd non sit proprium nomē, sed appellatiuum. Et quid significet. Et quomodo tribus nominetur modis. pag. 117. col. 2. nu. 1.
 Christus & corpus eius, quòd est ecclesia, quæ sint vnus christus, quomodo intelligatur. pag. 118. col. 1. nu. 2.
 Christus quomodo iudicari voluerit à non suo iudice ex charitate. Item vt homo priuatus, non vt in dignitate cōstitutus. pag. 348. col. 2. nu. 1.
 Christi prærogatiuæ, quas ecclesiæ suæ concessit, non angelis. pag. 70. col. 1. nu. 2.
 Christi membra quòd soli sint prædestinati. Et quòd solum electorum Christus dicendus sit caput, rationes, seu motiua decem quorundam recensentur. pag. 94. col. 2. nu. 1. Respondetur ad eas. pag. 96. col. 2. & pag. 97. per totum.
 Christi membrum vt quis dicatur, quæ requirantur. pag. 101. col. 1. nu. 2.
 Christi membra triplicia describuntur. pag. 103. col. 2. nu. 1.
 Christi mēbra quòd non dicantur esse actua liter fideles, qui peccatis mortalibus subuertuntur. pag. 104. col. 1. nu. 2.
 Christo quòd ratio capitis dupliciter secundum humanitatem conuenire possit. pag. 88. col. 1. nu. 2.
 Christo homini Deo soli an conueniat esse caput ecclesiæ. pag. 91. col. 2. nu. 1.
 Ciuitas dicitur ecclesia. pag. 68. col. 1. nu. 3.
 Ciuitates duæ in hoc mundo coniunctæ corpore, sed mēte diuisæ. pag. 58. col. 2. nu. 4.
 Clauis ecclesiæ quid significet. Et quomodo

de clauē diuersimodē loqui possimus, ostēditur. pag. 160. col. 1. nu. 8.
 Clauis definitio ponitur. ibid. col. 2. nu. 9.
 Clauis ordinis duæ conuenienter assignantur. Et quæ sint. pag. 160. col. 2. nu. 10.
 Clauis ordinis duæ, scilicet scientia discernēdi, & potētia dignos recipiēdi, & indignos excludēdi à regno, quòd in essentia dignitatis non distinguantur. pag. 161. col. 1. in prin.
 Clauis ordinis, & character sacerdotalis quæ distinguantur essentialiter obiectiones sex. pag. 163. col. 1. nu. 1. Et responsio ad eas. pag. 164. col. 2. nu. 1. & c.
 Clauis ordinis quòd distinguantur ab inuicē realiter, obiectiones duæ. pag. 163. col. 2. nu. 2. Et responsio ad eas. pag. 165. col. 1. in medio.
 Clauis in potestate iurisdictionis ordinaria, quòd sint vna & eadē essentialiter. Et quomodo per relationem ad actus subordinatos distinguantur. pag. 168. col. 1. nu. 9.
 Clauis quomodo toti ecclesiæ dicantur data, ostenditur. pag. 311. col. 2. nu. 1.
 Clauium potestas quòd ad remissionem peccatō & culpæ quodāmodō se extendat. pag. 161. col. 1. prope fi.
 Clauium potestas quòd sacerdoti euāgelico solum conueniat. pag. 162. col. 1. in fi.
 Clauium aliquis vsus licet mulieribus, vt Abbatissis, & Priorissis aliquando committatur, quòd tamen eas potestatem clauium habere non cōueniat, ostēditur. pag. 168. col. 2. nu. 11.
 Clauium potestas quando sit data Petro, sex conclusionibus ostenditur. pag. 313. col. 1. nu. 1.
 Clauium potestas, scilicet scientia discernēdi, & potētia iudicandi, quòd non sit potestas, siue virtus intrinseca ecclesiæ, qua se in esse suo cōseruare possit, ac tueri, vt quidam falsō & stultē autumant, ostenditur. pag. 318. col. 1. nu. 5.
 Clericorum nomina describuntur. pag. 146. col. 1. nu. 2.
 Conciliū vnde dicatur? pag. 411. col. 1. nu. 1.
 Concilium vniuersale ecclesiæ catholice definitur. pag. 417. col. 1. nu. 1.
 Concilium vniuersale cuius authoritate congregandū sit, ostēditur. pag. 418. col. 1. nu. 1. Cōtra quod fiunt obiectiones. pag. 420. col. 1. nu. 1. Et respondetur ad eas. ibid. col. 2. per totum cap.
 Concilium vniuersale, quòd non exposulet necessariō pōtificis Romani præsentiam,

I N D E X.

fed authoritatē pag. 429. col. 2. in. fi.
 Concilium celebraturū, & ad ipsum vocandi
 prælati quales esse debeant. pag. 443. col.
 2. numer. 1.
 Concilium vniuersale de quibus causis se de-
 beat intrmittere, ostenditur. pa. 477. col.
 2. nu. 1. Cōtra quod fiunt obiectiones. pa-
 gi. 479. col. 2. nu. 1. Et respondetur ad eas.
 pag. 480. col. 2. nu. 1.
 Concilium vniuersale congregatum, aut cō-
 gregandū vacante sede apostolica ad quæ
 se possit extēdere, & qua authoritate, ostē-
 ditur. pag. 481. col. 2. nu. 1. Cōtra quod fiūt
 obiectiones. pag. 483. col. 1. nu. 1. Et respō-
 detur ad eas. ibid. col. 2. nu. 1.
 Concilium vniuersale q̄ sit minoris autori-
 tatis quàm papa, ostenditur. pag. 485. col.
 2. nu. 1. Cōtra quod fiunt obiectiones. pa-
 gi. 487. col. 1. nu. 1. Et respon. ad eas. pag.
 490. col. 1. nu. 1.
 Concilium vniuersale q̄ non sit tantæ autho-
 ritatis, vt ad ipsum liceat à papa appellare,
 ostēditur. pa. 498. col. 2. nu. 1. Cōtra quod
 multipliciter obijcitur. pag. 500. col. 1. nu.
 1. Et respōdetur ad obiectiones. pag. 501.
 col. 1. nu. 1.
 Concilium vniuersale, in Romanum pontifi-
 cem verum & indubitātū extra casum hæ-
 resis nullam habere iurisdictionem proba-
 tur. pag. 502. col. 1. nu. 1.
 Concilium vniuersale, q̄ contra Romanū pō-
 tificē decretum irritans facere non possit.
 pag. 504. col. 2. nu. 1.
 Conciliū vniuersale plenariū capi dupliciter,
 ostenditur. pag. 515. col. 1. nu. 1.
 Concilium vniuersale in his, quæ ad fidem at-
 tinent, quæ tam patrū ecclesiæ, quàm Ro-
 mani pontificis vnanimi cōsensu diffinita
 sunt, errare non possit, ostēdit. ibid. nu. 2.
 Concilium vniuersale non interueniente cō-
 sensu, & approbatione apostolicæ sedis, q̄
 in his, quæ fidei sunt, errare possit. pagin.
 517. col. 1. in fi. Cōtra quod fiunt obiectio-
 nes. pag. 518. col. 1. in fi. Et respō. ad eas.
 pag. 519. col. 1. nu. 1.
 Conciliū vniuersale irritē factū, q̄ à papa re-
 uocari possit, ostēdit. pag. 523. col. 1. nu. 1.
 Conciliū vniuersale congregatū, q̄ à papa de
 loco ad locū, rationabili causa id exigēte,
 trāsferrī possit. pag. 530. col. 2. nu. 1.
 Conciliū vniuersale congregatū, q̄ à papa, ra-
 tionabili causa id exigente, dissolui possit.
 pag. 531. col. 2. nu. 1. Contra quod fiunt
 obiectiones ab aduersarijs. pag. 532. col. 2.
 in fi. Et respō. ad eas. pag. 533. co. 1. cir. me.

Concilij per causas descriptio. pag. 411. co-
 lum. 2. nu. 2.
 Concilij celebrandi origo. pag. 412. col. 1.
 num. 1.
 Concilij conuocandi causæ recensentur. pa-
 gina. 425. col. 1. nu. 1.
 Concilij celebrandi vtilitas, ostenditur. pag.
 428. col. 1. num. 1.
 Concilij vniuersalis celebrationē impediē-
 tes, qua pœna puniri debeant. pag. 446. co-
 lum. 1. num. 1.
 Concilij vniuersalis in exordio, quæ sint ob-
 seruanda. Hoc est, in quo habitu comparē-
 re debeant patres concilij. Quo ordine se-
 dere. Et à quo Synodum inchoare. pag.
 453. col. 1. num. 1.
 Concilio vniuersali qui admitti debeant, &
 qui non. pag. 456. col. 1. num. 1.
 Concilio in vniuersali quis debeat præsidere
 pag. 446. colum. 1. num. 1. Contra quod
 fiunt obiectiones. pag. 448. colum. 1. Et re-
 spondetur ad eas. ibid. col. 2. nu. 1. & pag.
 450. col. 1. nu. 1.
 Concilio in vniuersali si patres à Papa, vel
 eius legato dissentiant, cuius iudicio stan-
 dum sit, quatuor conclusionibus ostēdi-
 tur. pag. 527. col. 2. num. 1.
 Concilio in vniuersali si patres inter se dissen-
 tiant cui parti eorum standum sit, ostēdi-
 tur. pag. 529. col. 2. nu. 1.
 Concilia quo tempore celebrari cœperunt.
 pag. 416. col. 1. num. 1.
 Concilia vniuersalia, quod semper supplica-
 re sint solita, vt sua gesta per Roma. Pont.
 confirmarentur, multorum patrum testi-
 monijs ostenditur. pag. 467. col. 2. num. 1.
 Cōtra quod fiunt obiectiones. pag. 471. co-
 lum. 1. nu. 1. Et respondetur ad eas. pag.
 472. col. 2. nu. 1.
 Concilia vniuersalia quomodo summū Pon-
 tificem honorare debeant, ostenditur. pa-
 476. col. 2. nu. 1.
 Concilia vniuersalia quem ordinem habeāt
 adinuicem. Et quibus standum sit, si inter
 se dissentire inueniantur, quibusdam con-
 clusionibus docetur. pag. 526. col. 1. nu. 1.
 Conciliorum variæ species, quæ sunt, Conci-
 lium vniuersale, prouinciale, & episco-
 pale, describuntur. pag. 414. col. 1. nu. 1.
 Conciliorum antiquorum laudabilis consue-
 tudo recensetur. pag. 466. col. 2. nu. 1.
 Conciliorum vniuersalium authoritas, q̄ à
 summo Pontifice deriuetur, & dependeat,
 latissimè ostenditur. pag. 455. col. 2. nu. 1.
 Cōtra qd̄ fiūt obiectiones. pag. 458. col. 2.
 num.

I N D E X.

nu. 1. Et respōdetur ad eas. pag. 459. col. 2.
 nu. 1. & pag. 462. col. 1. nu. 1.
 Conciliorum generalium leges & statuta, q̄
 Romanum non ligent pontificem. pagin.
 503. col. 1. nu. 1.
 Concilij vniuersalibus quare superioribus
 temporibus summi pontifices præsentia-
 liter non intererant, triplex assignatur ra-
 tio. pag. 430. col. 1. nu. 2.
 Concilij vniuersalibus qui interesse debeāt,
 ostenditur. Et qui ad ea potissimum & ne-
 cessario sint vocandi. pag. 413. col. 1. nu. 1.
 Cōtra quod fiunt obiectiones. pag. 432.
 col. 2. nu. 1. Et respōdetur ad eas. pag. 434.
 col. 2. nu. 1.
 Concilij in vniuersalibus à quibus cauendū
 sit, ostenditur. pag. 454. col. 2. nu. 1.
 Concilij in vniuersalibus quicquid diffini-
 tur, aut sentētiatur, quod authoritate sum-
 mi pontificis principaliter fieri debeat, o-
 stenditur. pag. 463. col. 2. nu. 1.
 Concilij in vniuersalibus si oriatur ambigui-
 tas, q̄ ad Romanum pontificem maximè
 illius declaratio pertineat. pag. 505. col. 2.
 num. 3.
 Coniugium Christi cū ecclesia quomodo dif-
 ferat ab alijs carnalibus coniugijs hominū
 dupliciter. pag. 74. col. 1. nu. 3.
 Conseruatio rerum in esse suo, quod ab earū
 conditore Deo dependeat, ostēditur. pag.
 314. col. 2. nu. 1.
 Corona clericalis quid operet. pag. 169. col.
 1. in prin.
 Corpus Christi conficere, & ad illius susce-
 ptionem populum aptum, dignūq; redde-
 re, quod ad ordinis potestatem pertineat.
 pag. 159. col. 2. nu. 5.
 Corpus Christi dupliciter accipitur. pag. 75.
 col. 2. nu. 1.
 Corpus Christi verum, an, & quomodo dica-
 tur melius corpore mystico. pag. 112. col.
 1. in princi.
 Corpus Christi, & quodlibet membrum eius
 quomodo à sanctis dicatur aliquādo Chri-
 stus, ostenditur. pag. 119. col. 2. nu. 1.
 Corpus Christi mysticum quod ad sui inte-
 gritatem non nisi multis membris, & mul-
 tiformi varietate distinctis cōstare possit.
 pag. 126. col. 1. nu. 3.
 Corpora nostra qualiter cōtinationem ali-
 quo modo ad corpus Christi habeāt, ostē-
 ditur. pag. 94. col. 1. nu. 2.
 Credere in Christū quid sit. pag. 34. col. 2. n. 1.
 Credibilium triplex genus, ad quod hæresis
 se extendit, declaratur. pag. 566. col. 2. n. 1.

Credo vnā sanctā ecclesiā catholicā, q̄ sit me-
 lius dicere, quàm Credo in vnā sanctam.
 & c. pag. 35. col. 1. nu. 2.

D

Decreta Romani pontificis, quod
 à cunctis fidelibus sint venera-
 biliter suscipienda, ostenditur.
 pag. 377. col. 2. nu. 1.
 Decretum irritans quod à concilio vniuersa-
 li contra summū pontificem fieri non pos-
 sit. pag. 504. col. 2. nu. 1.
 Decētia varietatis multiplicis in ecclesia Dei
 ex tribus colligi ostēdit. pa. 126. co. 1. nu. 4.
 Despōtatio ecclesiæ cū Christo, ostenditur
 multiplex. pag. 68. col. 1. & 2.
 Deus quomodo nūquā permittat oēs fideles
 à fide cadere. pag. 52. col. 2. nu. 5.
 Deus quare filium suum vnigenitū miserit.
 pag. 71. col. 2. nu. 6.
 Dispensatio tā factorū canonū, quàm regula-
 rū sanctorū patrū moderatio quod spectet
 ad Ro. pontificē. pag. 506. col. 1. nu. 4.
 Dispensatio, reuocatio, & interpretatio quō
 differat, ostēditur. pag. 508. col. 1. in fi.
 Distinctio & varietas multiplex q̄ congruē
 ponat in ecclesia ostēdit. pa. 125. co. 2. n. 1.
 Diuitiæ veræ quæ dicantur. pag. 61. col. 2. n. 5.
 Doctores ab ecclesia approbati enumeran-
 tur. pag. 371. col. 2. in. fi.
 Doctores, q̄ semper vsq; ad cōsummationē
 seculi erunt in ecclesia, qui eam defendūt
 pag. 49. col. 1. nu. 3.
 Domus cur & quomodo appelletur ecclesia.
 pag. 57. col. 1. prope fi.
 Donaria, seu donationes quæ Christus largi-
 tus est suæ sponsæ ecclesiæ recensentur. pa-
 gi. 69. col. 2. nu. 1.
 Dubia, quæ occurrūt in fide, aut in sacra scri-
 ptura, q̄ per summū pontificē sint declarā-
 da, & decidēda. pag. 374. col. 1. nu. 1. & pa-
 gi. 505. col. 2. nu. 3.
 Dubitās in fide, an semper sit hæreticus cen-
 sendus, disquiritur. pag. 574. col. 1. nu. 1.

E

Ecclēsia, & synagoga nomina græ-
 ca idē significāt. pa. 2. col. 2. n. 1.
 Ecclesia quid propriè significet.
 pag. 3. col. 2. nu. 3.
 Ecclesia quomodo aliquando capiatur pro
 domo materiali. pag. 4. col. 2. nu. 1.
 Ecclesia q̄ aliquādo pro vniuersitate omniū
 fidelium tam comprehensorū, quàm viato-
 rum sumatur. pag. 5. col. 1. nu. 2.
 Ecclesia quod aliquādo pro vniuersis homi-
 nibus

- nibus vnius prouinciæ, aut familiæ sumatur. pag. 5. col. 1. nu. 3.
- Ecclesia quòd aliquando pro vniuersitate fidelium hominum tantum sumatur. pag. 5. col. 1. nu. 2.
- Ecclesia, quæ pro omnibus fidelibus habentibus fidem charitate formatam, accipiatur. Item & pro electis & predestinatis. Denique aut pro vniuersis in ecclesia predestinatis. pag. 5. col. 1. nu. 4.
- Ecclesia in qua significatione largius, & arctius accipiat. pag. 5. col. 2. nu. 5.
- Ecclesia quare vniuersitatem fidelium bonorum & malorum comprehendat, sex rationibus ostenditur. pag. 6. col. 1. nu. 1.
- Ecclesia in quibus scripturæ locis dicitur hortus conclusus, tota pulchra, immaculata, sancta, &c. qui intelligatur. pag. 10. col. 2. nu. 2.
- Ecclesia quare dicatur vna sancta catholica, & apostolica. pag. 11. col. 2. nu. 2.
- Ecclesia quæ sub multitudinis nomine reperitur, quid intelligendum sit. pag. 14. col. 1. nu. 1.
- Ecclesia quæ vna & eadem fuerit à principio. pag. 14. col. 2. nu. 2.
- Ecclesia quæ sit sancta. Et in quotuplici significatione sanctum accipiatur. pag. 18. col. 1. nu. 1.
- Ecclesia prout comprehendit angelos & homines semper fuit sancta. pag. 24. col. 2. nu. 5.
- Ecclesia quæ sancta sit in veris membris suis. pag. 25. col. 2. nu. 2.
- Ecclesia vt sancta nominetur, quæ sola fidei integritas non sufficiat. pag. 26. col. 1. nu. 3.
- Ecclesia octo de causis catholica nominatur. pag. 26. col. 2. nu. 2.
- Ecclesia Christiana quæ non sit dicenda catholica obiectiones quinque. pagin. 29. colum. 1. numero. 1.
- Ecclesia veterum & nostra semper fuit catholica. pag. 29. col. 2. nu. 2.
- Ecclesia quòd tempore etiam apostolorum dicebatur catholica. pag. 29. col. 2. nu. 1.
- Ecclesia quòd multiplici ratione dicatur apostolica. pag. 30. col. 2. in fin. & pag. 31. per totum.
- Ecclesia Christiana, & ecclesia catholica idem sunt. pag. 32. col. 2. prope fi.
- Ecclesia quòd non solum ab apostolis, sed à Christo apostolica dicatur. pag. 33. col. 1. nume. 2.
- Ecclesia quibus de causis potius Apostolica, quam prophetica dicenda sit. pag. 33. col. 1. nu. 3.
- Ecclesia cum dicitur apostolica, in apostolis intelligitur patriarcharum, & prophetarum. pag. 34. col. 1. in prin.
- Ecclesia non defuit in terris ad initio mundi, cuius primitiæ Abel sanctus est immolatus. pag. 37. col. 2. nu. 1.
- Ecclesia quòd dupliciter accipiatur. pag. 39. col. 2. nu. 1.
- Ecclesia quòd inceperit, quomodo quatuor modis dici potest. pag. 39. col. 2. prope fi.
- Ecclesia quotidie ædificatur. pag. 41. col. 1. num. 5.
- Ecclesia quòd ab Abel inceperit. pag. 42. colum. 2. nu. 3.
- Ecclesia quòd potius initium sumpserit ab Adam, quam ab Abel, obiectiones quindecim. pag. 43. col. 2. & pag. 44. per totum.
- Ecclesia quare ab Abel & non ab Adam inceperit. pag. 45. col. 1. nu. 2.
- Ecclesia quòd post lapsum idololatriæ à Iudæis inceperit. pag. 47. col. 1. nu. 9.
- Ecclesia quæ vsque ad consummationem seculi in fide, sanctitate, & doctrina sit duratura. pag. 48. col. 1. nu. 1.
- Ecclesia non deficiet in sacramentis vsque in finem seculi. pag. 50. col. 1. nu. 6.
- Ecclesia tota de Iudæis quæ non sic defecerit, vt nulli eorum in ecclesia remanserint. pag. 53. col. 1. nu. 6.
- Ecclesia quot nominibus compellata reperiat in scriptura sacra. pag. 53. col. 2. in prin.
- Ecclesia quare dicitur cælum. pag. 53. col. 2. nu. 1.
- Ecclesia quare dicat terra, ager, sarena. pag. 53. col. 2. in fi.
- Ecclesia vniuersalis duplici ratione dicitur vniuersa. pag. 54. col. 2. nu. 1.
- Ecclesia quare dicatur hortus conclusus. pag. 55. col. 2. nu. 3.
- Ecclesia quare dicat fons & puteus. pag. 56. col. 1. nu. 4.
- Ecclesia quare dicat Navis, variarum, & pulcherrimarum rationes tradunt. pag. 56. col. 2. nu. 1.
- Ecclesia quæ dicatur domus, atque in ea diuersimodè sancti & peccatores inhabitent. pag. 57. col. 2. nu. 2.
- Ecclesia quare ciuitati comparetur. pag. 58. col. 1. nu. 3.
- Ecclesia castrorum acies ordinata. pag. 59. colum. 1. nu. 5.
- Ecclesia quibus armis vtatur aduersus hereticos, & tyrannos. pag. 59. col. 1. nu. 6.
- Ecclesia quòd tabernaculum rectè nominetur. Quia vita hominis est militia super terram. pag. 63. col. 1. nu. 1.
- Ecclesia ratione aptitudinis ad fecunditatem, & ratione similitudinis cum Eua dicitur Mulier. pag. 65. col. 1. nu. 1.

Ecclesia

- Ecclesia dicitur Dei Amica. Et quare ita nominata. pag. 65. col. 2. nu. 2.
- Ecclesia quòd dicatur Columba. Et pennarum eius de argentata quòd ecclesie doctores significant. pag. 66. col. 1. nu. 3.
- Ecclesia quòd triplici ratione dicatur vna. ibidem. num. 4.
- Ecclesia quare dicatur perfecta, Soror Christi & filia Dei. pag. 66. col. 2. nu. 5.
- Ecclesia quare nominetur Christi sponsa. pag. 67. col. 1. nu. 1.
- Ecclesia quòd fuerit Christo desponsata. pag. 67. col. 2. nu. 2.
- Ecclesia quæ primò sub Abraham in circuncisione fuerit desponsata. pag. 68. col. 2. nu. 2.
- Item secundò fuit sub Moyse in datione legis desponsata. ibid. nu. 3.
- Item & tertio in aduentu filij Dei in carnem fuit desponsata. ibid. nu. 4.
- Ecclesia quæ sit fecunda, & mater omnium fidelium omniumque viuentium in fide & charitate Christi. pag. 72. col. 2. nu. 2.
- Ecclesia quòd sicut mater carnalis, in spirituali educatione quinque tempora obseruat. ibidem. num. 3.
- Ecclesia non solum fidelium, sed & ipsius Christi mater nuncupatur. pag. 73. col. 1. nu. 4.
- Ecclesia & coniux, & mater, & filij dicitur. ibid. numer. 5.
- Ecclesia est coniux Christi. pag. 72. col. 1. nu. 1.
- Ecclesia & virgo est, & mater omnium fidelium. pag. 73. col. 2. nu. 1.
- Ecclesia triplici ratione regina nominatur. pag. 74. col. 2. nu. 1.
- Ecclesia quare dicatur corpus mysticum. pag. 76. col. 1. nu. 3.
- Ecclesia quomodo varios habeat gradus. pag. 146. col. 2. nu. 1.
- Ecclesia militans quòd significetur per atrium, & ecclesiam triumphans per templum, ostenditur. pag. 147. col. 1. nu. 2.
- Ecclesia quòd habeat virtutem intrinsecam, & potestatem regendi seipsam, ac gubernandi se, vt quidam aiunt, in quo sensu sit falsum, & in quo verum, ostenditur. pag. 173. col. 2. nu. 3.
- Ecclesia quòd habeat intrinsecam virtutem, siue potestatem aduersantibus ad sui destructionem resistendi, vt dicunt quidam, in quo sensu sit verum ostenditur. pagin. 318. col. 1. nu. 4.
- Ecclesia catholica quomodo in fide & moribus errare non possit, elidendo quandam aduersariorum obiectionem, ostenditur. pag. 335. col. 2. nu. 1.
- Ecclesie nomen qua ratione & angelos comprehendat. pag. 14. col. 2. nu. 3.
- Ecclesie dupliciter contingit incorporari, merito, & numero. pag. 16. col. 1. nu. 8.
- Ecclesie particulares in toto orbe dispersæ, qua ratione dicuntur catholice. pag. 30. col. 1. in fi.
- Ecclesie quæ dicatur iuuentus, senectus, &c. pag. 38. col. 1. nu. 3.
- Ecclesie varia acceptio. pag. 42. col. 1. nu. 1.
- Ecclesie tres status, scilicet, pastores, virgines, & martyres quomodo in Abel fuerint figurati. pag. 43. col. 1. nu. 5.
- Ecclesie Dei separatio ab ecclesia malignantium, quòd primò in Abel facta fuerit. pag. 43. col. 1. nu. 6.
- Ecclesie duplex gladius. pag. 59. col. 1. nu. 7.
- Ecclesie in regno quòd omnes incolæ sint reges, & sacerdotes. pagin. 62. colum. 1. num. 7.
- Ecclesie regni antiquitas, & eius amplitudo. pag. 60. col. 2. nu. 3.
- Ecclesie duplex desponsatio. pag. 68. colum. 1. num. 1.
- Ecclesie membrorum diuersitas. pag. 77. col. 1. nu. 1.
- Ecclesie facies. Et quomodo per eam viri exemplo & sanctis moribus præditi designentur. ibid. col. 2. nu. 3.
- Ecclesie generæ quare dicantur sicut turturis. Et quæ personæ per generæ ecclesie designentur. pag. 78. col. 1. nu. 4.
- Ecclesie generæ quare comparentur areolis aromatum confitis à pigmentaris. ibid. nu. 5.
- Ecclesie oculi quare comparentur columbe. Et quæ personæ per oculos ecclesie designentur. ibid. col. 2. nu. 6.
- Ecclesie aures. Et quomodo per eas viri spiritu sancto illuminati intelligantur. pag. 79. col. 1. nu. 7.
- Ecclesie nasus quare dicatur turris Libani, quæ respicit contra Damascum. pag. 79. col. 1. nu. 8.
- Ecclesie labia quòd sint doctores, & prædicatores, qui propter suauitatem sermonis melli comparantur. ibid. nu. 9.
- Ecclesie collum sicut turris David, denotat prælatos, qui doctrinæ cibo, & sacramentorum administratione, alios Christo incorporant. ibid. col. 2. nu. 10.
- Ecclesie duo vbera, quòd vtrunque testamentum significant, ex quo tanquam ex vberibus lac emanat, ecclesia mater suos nutrit filios. ibid. nu. 11.
- Ecclesie manus distillare myrrham quid significet. pag. 80. col. 1. nu. 12.

** 4

Ecclesie

Ecclesie venter quare comparetur aceruo tritici vallato lilijs. *ibid.* nu. 13.
 Ecclesie pedes quod designent Apostolos, qui fidem in omnem terram predicando, exemplis, & miraculis coruscando, ecclesiam deportant. *ibid.* col. 2. nu. 14.
 Ecclesie nomen dupliciter accipitur. *pa.* 84. col. 2. nu. 2.
 Ecclesie in vnitatem quod boni, & mali esse dicantur, dummodo rectam habeant fidem. *pag.* 104. col. 1. nu. 3.
 Ecclesie vniuersitas ex quibus constet partibus. *pag.* 125. col. 2. nu. 2.
 Ecclesie vniuersali quomodo clauis datae dicantur, sanctorum patrum dictis ostenditur. *pag.* 300. col. 2. nu. 1.
 Ecclesie lux quod Deus non dedit virtute, seu potestate intrinsecam, qua in suo esse se conseruare possit, contra quosdam ostenditur. *pag.* 315. col. 2. nu. 2.
 Ecclesie autoritas an maior probetur autoritate papali ex illo Matth. 18. Dic ecclesie. respondendo cuidam aduersariorum obiectioni, per quinque puncta principalia ostenditur. *pag.* 336. col. 2. nu. 1.
 Ecclesiam esse vnam octo rationibus probatur. *pag.* 11. col. 2. nu. 2.
 Ecclesiam esse sanctam, quod firmiter tenendum sit. *pag.* 21. col. 2. nu. 1.
 Ecclesiam non fuisse apud patres noui testamenti, quibus argumentis heretici probare conentur. *pag.* 39. col. 1. nu. 1.
 Item quod non modo ab initio humani generis, sed ante mundi constitutionem fuerit ecclesia. *ibid.* col. 2. nu. 2.
 Ecclesiam ab Adam incepsisse, quomodo multi doctores antiqui crediderint. *pa.* 45. col. 1. nu. 1.
 Ecclesiam iam defecisse, aut ante mundi consummationem perituram esse, quomodo nouem argumentis heretici probare conentur. *fo.* 51. col. 1. per totam.
 Electos solos esse membra Christi, probant quidam decem argumentis. *pag.* 94. col. 2. nu. 1. Quae quidem soluuntur. *pa.* 105. col. 1. nu. 1. Et ponuntur ab aduersarijs sex conclusiones. *pag.* 96. col. 1. nu. 2. Et haec cum earum fundamentis improbantur. *ibid.* col. 2. & per totum cap.
 Epikeia quid sit. Et quomodo in republica ponenda ostendit. *pag.* 506. co. 2. in medio.
 Episcopus qualiter sicut & quilibet alius prelatatus deponi possit. *pag.* 398. col. 2. nu. 7.
 Episcopi & presbyteri differentia quod in antiquo testamento figurata legatur. *pa.* 138.

col. 1. nu. 4.
 Episcopi & presbyteri quomodo olim quantum ad nomen non differrent, sed quantum ad rem. Et vnde inter eos nominum distinctio ortum traxerit. *ibid.* col. 2. nu. 5.
 Episcopum a presbytero re differre, sanctorum autoritatibus ostenditur. *pag.* 138. col. 1. nu. 1.
 Item quod talis differentia tempore apostolorum seu primitiue ecclesie fuerit. *ibid.* num. 2.
 Item quomodo etiam non humana inuentione, sed diuina dispositione fuerit instituta. *ibid.* nu. 3.
 Episcoporum status quod religiosorum status sit perfectior, ostenditur. *pag.* 134. col. 1. nu. 2.
 Episcopos solos necessario vocandos esse ad vniuersale concilium, probatur. *pag.* 413. alijs. 431. col. 2. prope fi. Contra quod fiunt obiectiones. *pag.* 432. col. 2. nu. 5. Et respondetur ad eas. *pag.* 434. col. 1. in fin.
 Error dicentium ecclesiam iam perijisse eliditur. Et quid de hoc dicat Augustinus. *pag.* 50. col. 1. nu. 7.
 Error quorundam, dicentium, quod Christus ante incarnationem caput ecclesie non fuerit, &c. confutatur. *fo.* 90. col. 1. nu. 1.
 Error cuiusdam magistri, qui circa quandam propositionem dogmatizare presumpsit, ostenditur. *fo.* 124. col. 1. nu. 3.
 Error quorundam aduersariorum, & eorum decem rationes, qui dicunt Papam non habere iurisdictionem coactiuam super fideles. *fo.* 239. col. 1. nu. 1.
 Error eorum, qui dicunt prelatos ex Christi ordinatione non habere super fideles iurisdictionem coactiuam, multipliciter improbat. Et papalis potestas qua, & vnde habeat iurisdictionem coactiuam, ostenditur. *pag.* 240. col. 2. nu. 1.
 Error pestifer eorum, qui aiunt iurisdictionem coactiuam, qua est penes ecclesiam, ex concessione imperatoris pendere, confutatur. *pag.* 242. col. 1. nu. 2.
 Errores duo principales & perniciosissimi circa clauis ecclesie notantur. *pag.* 308. col. 2. nu. 2.
 Excusi quod sint prophete, & filij excussorum apostoli, ostenditur. *pag.* 33. co. 2. in fi.
 Excommunicatio quid. Et quod excommunicatus non sit priuatus fide, qua ecclesie corpori vnitus est. *pag.* 15. col. 2. nu. 7.
 Excoicatio iniusta quomodo non noceat excoicato, sed profit, si modeste ferat, ostenditur.

stenditur. *pag.* 15. col. 1. nu. 6.
 Excommunicatus iniuste, nullo modo per talē sententiā laeditur. *pag.* 15. col. 1. nu. 6.
 Extra ecclesiam non esse salutem ostenditur. *pag.* 36. col. 1. nu. 1.

F

F Autores, defensores, credentes, & receptores hereticorum qui sunt censendi, ostenditur, & quae sit eorum poena. *pag.* 592. col. 2. n. 1.
 Fideles, qui peccatis mortalibus subuertuntur, quod actualiter Christi membra non dicantur. *pag.* 104. col. 1. nu. 2.
 Fides immutabilis semper apud aliquos vsque ad consummationem seculi duratura est. *pag.* 52. col. 1. nu. 3.
 Fides in passione Christi quod in sola beata virgine permanserit. *pag.* 53. col. 1. nu. 7.
 Fides, spes, charitas, quantum differant secundum essentiam, conueniunt tamen in vno secundum numerum. *pag.* 15. col. 1. nu. 4.
 Fides antiquorum & nostra eadem. *pag.* 15. col. 1. nu. 5.
 Fides qualiter in demonibus esse dicatur. *pag.* 17. col. 1. nu. 11.
 Fides catholica omnes philosophiae partes complectitur. *pag.* 27. col. 2. nu. 4.
 Fides Christiana cur dicta vniuersalis, siue catholica. *pag.* 28. col. 2. in fi.
 Fides quid sit, & quod extra vnitatem fidei nemini pateat salus. *pag.* 36. col. 1. nu. 1.
 Fides quod sit omnium bonorum radix, ita ut vbi fides non sit, nullum opus meritorium esse possit. *pag.* 36. col. 2. nu. 4.
 Fides Christi ostium dicitur. *pag.* 37. col. 1. nu. 5.
 Fides eadem iustos saluauit antiquos, quae saluat nos. *pag.* 37. col. 2. in fi.
 Fidei duplex materia. *pag.* 28. col. 1. nu. 1.
 Fidei quod saluatio aeterna tanquam proprius effectus attribuitur. *pag.* 36. col. 1. nu. 2.
 Fidei formata, ex qua vnitas ecclesie specialiter confurgit, quod vita spiritualis anime specialiter attribuitur. *pag.* 36. col. 2. nu. 3.
 Fidem dubiam habens, quod non semper sit hereticus, ostenditur. *pag.* 574. col. 1. nu. 1.
 Figure quomodo seu representet vna res aliam multipliciter. *pag.* 305. col. 2. nu. 1.
 Florum diuersorum proprietates applicantur ijs, qui ad ecclesiam pertinent. *pag.* 55. col. 2. nu. 3.
 Fons dicitur ecclesia. *pag.* 56. col. 1. nu. 4.

Forma abiurandi schismatis. *pag.* 561. col. 1. nu. 1.
 Forma abiuranda heresis. *pag.* 594. col. 1. nu. 1.
 Fortes qui ambiunt lectulum Salomonis sunt doctores catholici. *pag.* 1. col. 2. nu. 2.
 Fundamentum ecclesie quomodo sanctus Petrus dicitur, ostenditur. *pag.* 198. col. 1. nu. 2.

G

G Enera, seu gradus catholicorum venerationum recensent. *pa.* 370. co. 1. n. 1.
 Genera heresum narrantur. *pag.* 572. col. 2. nu. 1.
 Genera propositionum damnabilium referuntur. *pag.* 573. col. 2. nu. 1.
 Germanorum conuentum reprehenditur dicentium, quod ecclesia non dicat sancta ratione suppositorum, sed ratione formae. *pa.* 25. co. 1. n. 1.
 Gladius duplex ecclesie ostenditur. *pa.* 59. col. 2. prope fi. Et *pag.* 402. col. 2. in prin.
 Glossatorum error vnde nascatur. *pag.* 380. col. 2. prope fi.
 Glossarum inter se contrariarum cui adherendum sit, ostenditur. *pag.* 362. col. 2. in fin.
 Gradus, & ordines ecclesie spiritualis, ostenduntur. *pag.* 148. col. 1. in prin.
 Graduum in ecclesia Dei varietas & distinctio declaratur. *pag.* 146. col. 2. nu. 1.

H

Heresis quid sit, late describit. *pag.* 562. col. 1. nu. 1.
 Heresis definitio sex obiectionibus impugnatur. *pag.* 563. col. 1. nu. 1. Et respondetur ad obiectiones. *ibid.* col. 1. nu. 1.
 Heresis, quod in intellectu ut in subiecto sit ponenda, ostenditur. *pag.* 564. col. 2. in fi.
 Heresis, Secta, & Superstitio in quo differant, ostenditur. *pag.* 565. col. 1. nu. 2.
 Heresis quod circa triplex genus credibilium se extendat, ostenditur. *pag.* 566. col. 2. nu. 1.
 Heresis abiuranda forma describitur. *pag.* 594. col. 1. nu. 1.
 Hereses in prima synodo Nicena condemnatae recensentur. *pag.* 594. col. 2. nu. 1.
 Hereses in concilio Romano Romae celebrato condemnatae referuntur. *pag.* 595. col. 1. n. 1.
 Hereses in Gangrensi concilio condemnatae narrantur. *pag.* 596. col. 1. nu. 1.
 Hereses in secunda vniuersali synodo Constantinopoli celebrata condemnatae, recitantur. *pag.* 597. col. 1. nu. 1.
 Hereses in decretalibus condemnatae recensentur.

sentur. pag. 606. col. 2. nu. 1.
 Hæreses in sexto & Clementinis reprobata referuntur. pag. 608. col. 1. nu. 1.
 Hæreses in extrauagantibus Alexandri. 4. & Honorij pap. & aliorum summorum pontificum condemnata recensentur. pagin. 609. col. 1. nu. 1.
 Hæreses in concilio Milmitano condemnata referuntur. pag. 597. col. 1. nu. 1.
 Hæreses in tertia synodo vniuersali Ephesina condemnata recensentur. ibid. col. 2. in fi.
 Hæreses in quarta synodo vniuersali Chalced. celebrata condemnata narrantur. pagin. 598. col. 2. nu. 1.
 Hæreses in synodo Toletana condemnata referuntur. pag. 699. aliàs. 599. col. 1. nu. 1.
 Hæreses in quinta synodo vniuersali Constātinopoli celebrata condemnata, recensentur. ibi. col. 2. nu. 1.
 Hæreses in synodo prima Bracarenfi condēnata referuntur. pag. 602. col. 1. in fi.
 Hæreses in sexta synodo Constantinopolitana, & in septima Nicæna condēnata narrantur. pag. 603. col. 1. nu. 1.
 Hæreses Iohan. Witleff, & Iohā. Hus in concilio Constantienfi condemnata describuntur. pag. 611. col. 2. nu. 1.
 Hæresum utilitates, & bona, quæ ex eis ecclesie accrescant, ostenduntur. pag. 565. col. 2. numer. 2.
 Hæresum diuersa genera & species describuntur. pag. 572. col. 2. nu. 1.
 Hæreticus quibus modis quis dicitur, pagin. 574. col. 1. nu. 1.
 Hæreticus quis propriè sit dicendus. ibidem. col. 2. nu. 1.
 Hæretici quibus artibus hodierno die ecclesiam catholicam inuaserint. pag. 1. column. 2. nume. 3.
 Hæretici quibus argumentis conentur probare apud patres veteris testamēti nō fuisse simpliciter ecclesiam. pag. 39. col. 1. nu. 1.
 Hæretici definitio octo obiectionibus impugnatur. pag. 576. col. 1. nu. 1. Et soluantur obiectiones. pag. 577. col. 2. nu. 1.
 Hæreticorum vanitas, non sermonis elegantia, sed manifestis rebus deuincenda. pag. 2. col. 1. num. 4.
 Hæreticorum congregatio non ecclesia, sed synagoga dicenda est. pag. 4. col. 1. nu. 6.
 Hæreticorum ecclesie quare catholice dici non possint. pag. 27. col. 1. nu. 3.
 Hæreticorum sectis non propriè conuenit vniuersalitatē nomen. pag. 28. col. 2. nu. 2.
 Hæreticorum credētes, fautores, receptores,

& defensores qui dicantur. Et quæ sit eorū poena ostenditur. pag. 592. col. 2. nu. 1.
 Hæreticorum sectæ quot sint, & vnde nomina desumpserint, describitur. pag. 603. col. 2. num. 1.
 Hierarchia vnde dicatur. Et qualiter à beato Dionysio definiatur. pag. 176. col. 2. nu. 2.
 Hierusalem suprema euerio ab Aelio Adriano facta tangitur. pag. 52. col. 1. post prin.
 Homo quomodo dupliciter dicatur esse Dei ostenditur. pag. 105. col. 1. num. 2.
 Homo quotupliciter sumi possit, refertur. pag. 114. col. 2. nu. 1.
 Homines nunquam potuerūt saluari etiam ante Christi aduentum, nisi fierent mēbra Christi. pag. 16. col. 1. nu. 9.
 Hortus dicitur ecclesia. pag. 55. col. 2. nu. 3.

I

Imperator q̄ sit iudex ordinarius papæ veritatis aduersarij multipliciter ostēdere conātur. pag. 346. col. 1. nu. 1. Et respōdetur eorū obiectionibus pag. 248. col. 2. nu. 1.
 Imperator quod non sit solum pōtificis, seu papæ iudex ordinarius, vt quidā falsō autumant, ostenditur. ibid. col. 2. nu. 1.
 Imperium, aut regnum q̄ nullum fuerit ante ecclesiam. pag. 47. col. 2. nu. 12.
 Imperia quatuor ostenduntur per violentiā introducta. pag. 151. col. 2. nu. 2.
 Improbantur ab aduersarijs quædam fundamenta pro primatu Petri adducta. pagin. 187. col. 1. nu. 1.
 Improbationes factæ contra fundamenta, quæ pro primatu Petri fuerunt induc̄ta, diluuntur. pag. 190. col. 1. nu. 1.
 In Deum, & in sanctam ecclesiam catholicā quomodo differenter credendum sit ostēditur. pag. 35. col. 1. nu. 2.
 Infidelitatis tres species recensentur. pag. 522. col. 2. nu. 4.
 Innocētes, & pœnitētes quod eādē consequantur beatitudinem. Vbi interpretatur illud, Qui totā legem seruauerit, & in vno offenderit. &c. pag. 46. col. 2. nu. 5.
 Interpretari legem quid sit. pag. 505. column. 1. nu. 1.
 Interpretationis genera quot sint, ostenduntur. ibidem. nu. 2.
 Iohannis Hus, & Witleff hæreses referuntur. pag. 611. col. 2. nu. 1.
 Iudas quod quandoq; fuerit filius ecclesie, & mēbrū Chri probatur. pag. 102. col. 1. in me. Iudicium

L.

Liber Ateranēsis ecclesie dignitas, ostēditur. pag. 229. col. 1. nu. 4.
 Legis naturæ in statu q̄ non sufficiebat homini ad salutem sola naturalis cognitio, ostenditur. pag. 42. col. 2. num. 4.
 Legum ecclesiasticarum sanctimonia. pag. 61. col. 2. in fi.
 Libertas duplex, scilicet à peccato, & à iustitia ostenditur. pag. 131. col. 1. nu. 2.
 Lugdunē. pauperum seu Valdeñ. error circa potestatem clauū, recensentur. pag. 173. col. 2. nu. 1.
 Lugdunē. pauperum seu Valdeñ. hæreses recitantur. pag. 607. col. 2. in medio.
Mali licet numero sint de ecclesia, non tamen merito. pag. 24. column. 1. nu. 3.
 Mali non sunt propriè membra ecclesie. pag. 24. col. 1. nu. 4.
 Mariæ semper virginis fides cōmendatur. Et quō in ea sola tempore passionis Christi perstiterit, apostolis omnibus à fide deficientibus ostenditur. pag. 522. col. 1. nu. 2.
 Mater fidelium q̄ sit ecclesia. Vbi notanda sunt quinque officia matris in prolem. pag. 72. col. 2. nu. 3. Et plura de hoc ibi referuntur.
 Membrum ecclesie an etiam Christus sit dicendus, & quomodo, ostenditur. pagin. 84. col. 2. num. 3.
 Membra Christi actualiter qui fideles nō dicantur esse. pag. 104. col. 1. nu. 2.
 Membra corporis mystici ecclesie, & eorum significationes. pag. 77. col. 1. nu. 1. & per totum cap.
 Membra Christi an sint soli electi? pag. 94. col. 2. nu. 1. Et plura de hoc referuntur. ibi.
 Membra Christi, seu corporis eius, q̄ in triplici sint differentia, ostenditur. pag. 103. col. 2. nu. 1.
 Mendax est ois homo, quō intelligi debeat, ostenditur. pag. 22. col. 2. Ad quartum.
 Metaphoricis in locutionibus q̄ non oportet attendi similitudinem quātum ad omnia. pag. 83. col. 2. nu. 4.
 Militia celestis & terrestris data est à Christo in custodiam ecclesie suæ. pag. 1. col. 1. nu. 1.
 Minister q̄ non semper sit minor eo cui sit ministratio, ostenditur. pag. 215. col. 2. in princ.
 Mittens q̄ non semper sit minoris autoritatis, aut dignitatis, quāmissus. pag. 195. col. 1. post medium.

Modi duo dicendi, & describendi membra corporis mystici Christi referuntur. pagi. 102.col.2.nu.1. Et solutio ad rationes ibi factas ponitur. pa. 108.col.1.nu.1.
Mulier dicitur ecclesia. pa. 65.col.1.nu.1.
Mysticum quid sit, & vnde dicatur. pag. 76.col.1.nu.2.
Mysticum corpus quomodo dicatur vnum. pag. 110.col.1.nu.4.

N.

N Auis q̄ dicatur ecclesia, variæ, & pulcherrimæ rationes traduntur. pag. 56.col.2.nu.1.
Necessarium capi multipliciter, ostenditur. pag. 55.col.2.nu.1.
Nomina ecclesiæ describuntur. pagi. 53.col.2. & per totum cap. & per quinque cap. seq.
Nouatiani schisma recensetur. pag. 546.col.1.nu.1.
Nuptiæ inter Christum, & ecclesiam, qualiter celebratæ, & consummatæ fuerint. pa. 68.col.2.in fi.

O.

Obedientia, quæ Pontifici summo debetur, q̄ in tribus consistat, videlicet in exhibitione reuerentiæ, in mandatorum susceptione, & subiectione iudicij. pa. 245.col.2.nu.2.
Obedientiam summo Pontifici subtrahentes, quas incurrant pœnas. pag. 246.col.4. prope finem.
Obedire quòd debeat quilibet fidelis cuiuscunq; sit dignitatis summo Pontifici, ostenditur. pag. 245.col.2.nu.1.
Obediendum q̄ non sit Romano pontifici, obiectiones quatuor. Et ad eas responsio. pag. 247.col.1.nu.1.
Obediendum in quibus sit Romano Pontifici, & in quibus non, ostenditur. ibid. col.2.nu.2.
Obediendum q̄ sit Papalibus statutis, ostenditur. pag. 249.col.1.nu.1.
Obiectiones decem eorum, qui dicunt solòs electos, siue prædestinatos membra Christi esse; ac illorum tantum Christum esse caput, diluuntur. pag. 105.col.1.nu.1.
Obiectiones septem aduersus varietatem, & diuersitatem statuum, ac officiorum in ecclesia Dei, ponuntur. pa. 127.col.1.nu.1. Et ad easdem responsio. pag. 127.col.1.nu.1.
Obiectiones contra id quòd dicitur, scilicet q̄ prælati, & religiosi sunt in statu perfectionis, referuntur. pa. 134.col.2.nu.1. Et ad easdem responsio. pag. 135.col.1.nu.1.
Obiectiones octo contra statum dominorum

Cardinalium ponuntur. pag. 142.col.1.nu.1. Et ad eas responsio. pag. 143.col.1.nu.1.
Obiectiones quatuor contra duplicem in re publica Christiana potestatem, spiritualem scilicet & terrenam. pa. 148.col.1.in fi. Et ad eas responsio. pa. 149. & 150. per tot.
Obiectiones octo contra ea quæ dicuntur de præminencia potestatis spiritualis supra secularem. pag. 155.col.1.nu.1. Et responsio ad eas. pag. 156.col.1.nu.1.
Obiectiones quædam factæ contra id quòd dicitur de iurisdictione coactiua, quæ est penes ecclesiã, diluuntur. pa. 242.col.2.nu.1.
Officium vnde dicatur. pa. 129.col.2.nu.2.
Officia ecclesiæ varia & differetia esse ostenduntur. pag. 145.col.2.nu.1.
Orans extra templum Dei quomodo non exaudiatur. pag. 64.col.2.nu.4.
Ordinarij iudices qui sunt dicendi. Et quæ potestas ordinaria ostenditur. pag. 277.col.2.in prin.
Ordo secundum gradus superioritatis & inferioritatis q̄ in ecclesia sit ponendus, probatur. pa. 176.col.1.nu.1.
Ordo q̄ sit & debeat esse talis in ecclesia, vt vnus in ea credatur superior, princeps, rector, ac gubernator, multis authoritatibus ostenditur. pag. 177. 178. & 179. per totum.
Contra quòd fiunt obiectiones. pag. 180.col.1.nu.1. Et responsio ad easdem. ibid. col.2.nu.1.
Ordo sedentium in concilio vniuersali describitur. pag. 553.col.1.in fi.

P.

Papa q̄ sit vniuersalis pontifex, & rector catholicus ecclesiæ. pag. 30.col.2.nu.5.
Papa quomodo rex dici posset, si vellet. pag. 181.col.2.in fi.
Papa quomodo sit sp̄sus ecclesiæ, ostenditur. pag. 213.col.2.in med.
Papa q̄ non possit dici sp̄sus vniuersalis ecclesiæ, obiectiones quinque, & ad eas responsio. pag. 214.col.1.in medio. & per tot. ca.
Papa, seu Pontifex Romanus q̄ sit successor beati Petri in episcopali primatu. pa. 227.col.1.nu.1. & per totum cap.
Papa vniuersalis dici potest, licet ita nominari prohibeatur. pa. 30.col.2.nu.5.
Papa, q̄ sit vicarius Christi, & eius locum tenens in terris, ostenditur. pag. 229.col.2.nu.1.
Papa q̄ potestatem, seu primatum suum immediate à Christo habuerit, ostenditur. pag. 230.col.2.nu.1.

Papa

Papa cur eligatur, & non succedat, nec instituat à papa adhuc viuente? pa. 250.col.1.nu.1.
Papa q̄ sit immediatus prælatus & iudex omnium fidelium. Et quomodo etiã facere possit, quicquid prælati inferiores possunt, ostenditur. pag. 284.col.1.nu.1.
Papa q̄ non sit immediatus prælatus & iudex omnium fidelium. &c. ab aduersarijs obijcitur. pag. 286.col.1.in fi. Et satisfit obiectionibus eorū. pag. 287.col.1. & per totum. cap. ibid.
Papa, seu Ro. pontifex, q̄ solus in ecclesia plenitudinem potestatis non habeat, ab aduersarijs obijcitur. pag. 290.col.2.nu.1.
Papa, q̄ iurisdictionis autoritate sit superior tota vniuersali ecclesia ostenditur. pag. 320.col.1.nu.1.
Papa quòd iurisdictionis autoritate non sit superior tota vniuersali ecclesia, vndecim argumentis ab aduersarijs obijcitur. pag. 321.col.2.nu.1. Et respondetur ad ea per vndecim cap. sequentia, quorum primus incipit. pag. 322.col.2.in fi.
Papa quomodo pater est, & filius ecclesiæ, ostenditur. pag. 329.col.2.nu.2.
Papa an sit dominus rerum ecclesiasticarum, cuidam aduersariorum obiectioni respondendo, ostenditur. pag. 332.col.2.nu.1.
Papa quomodo est rex, & ecclesia regina diluendo quædam aduersariorum obiectionem ostenditur. pag. 333.col.1.nu.1.
Papa quòd extra casum hæresis non habeat iudicem superiorem in terris, ostenditur. pag. 341.col.1.nu.1.
Papa q̄ extra casum hæresis iudicem habeat in terris videlicet ecclesiã vniuersalem, aduersarij autoritatibus sacræ scripturæ, conciliorum, doctorum rationibus & exemplis ostendere conantur. pag. 351.col.1.nu.1. Et respondetur aduersariorum obiectionibus per sex ca. sequentia, quorum primus incipit. pag. 352.col.2.in fi.
Papa quomodo per hæresim notoriã cadat à papatu, ostenditur. pag. 363.col.2.nu.1.
Papa q̄ non possit se alteri submittere, aut potestatem concedere, vt aliquis tanquã iudex eius possit in eum clauē exterioris iudicij vti, & per consequens quòd non possit deponi. pag. 368.col.1.nu.1. Contra quòd obijcitur ab aduersarijs, & respondetur ad obiectiones. pag. 369.col.2.nu.1.
Papa q̄ habeat determinare ea, quæ sunt fidei, & sacræ scripturæ sensus interpretari, atq; aliorum quoruncunq; dicta vel opera approbare, vel reprobare ostenditur. pag. 374.col.1.nu.1.

Papa q̄ errare possit, sed non apostolicæ fœdis iudiciū, ostenditur. pag. 390.col.2.nu.2.
Papa quã iurisdictionem habeat in temporalibus ostenditur. pag. 393.col.2.nu.1.
Papa q̄ bonorum ecclesiæ non sit dominus. pag. 397.col.2.nu.4.
Papa qualē potestatem habeat circa temporalia. pag. 399.col.1.nu.1. Et ponuntur obiectiones. pag. 405.col.1.nu.1. Et respondetur ad eas. pag. 406.col.2.nu.1.
Papa qualiter seclusa hæresi regē deponere possit, ostenditur. pag. 401.col.2.nu.2.
Papa quomodo ad reges & principes se habeat, ostenditur. pag. 402.col.1.nu.3.
Papa quam potestatem circa infideles habeat, ostenditur. pag. 404.col.1.nu.5.
Papa quòd tollendi, & reuocandi statuta aliqua tam sacrorum conciliorum, q̄ prædecessorum suorum autoritate habeat, autoritatibus, rationibus, & exemplis ostenditur. pag. 508.col.2.nu.1. Contra quòd fiunt obiectiones. pag. 509.col.2.nu.1. Et respondetur ad eas. pag. 512.col.1.nu.3.
Papa q̄ possit habere in multis autoritatē interpretandi, in quibus nullam habeat dispensandi facultatē, & multo minus reuocandi, ostenditur. pag. 511.col.1.nu.1.
Papa q̄ in aliquibus sanctorum patrum canonibus, siue statutis possit dispensare, in quibus non potest tollere generaliter aliquid, siue reuocare. ibid. col.2.nu.2.
Papa verus an propter schisma tollendū possit cogi, vt cedat papatu, disquiritur. pag. 553.col.1.nu.1. Et quid secundum veritatem tenendum sit, ostenditur. pag. 554.col.1.nu.1.
Papa, aut alius prælatus factus hæreticus, q̄ non sit ipso facto iure diuino prælatiōe, siue papatu priuatus quibusdã conclusionibus non nulli ostendere conantur. pa. 586.col.2.nu.1. Et respō. ad conclusiones. pa. 588.col.1.nu.1.
Papæ decreta, vel decretales quomodo ab omnibus suscipi debeant, ostenditur. pag. 377.col.2.nu.1.
Papæ, seu apostolicæ fœdis iudicium in his, quæ fidei sunt, non posse errare, ostenditur. pag. 379.col.2. &c. Et fiunt obiectiones de cetero ab aduersarijs. pag. 386.col.2. Et respondetur ad eas. pag. 388.col.2.nu.1.
Papæ honori & autoritati detrahentes, quã incurrunt pœnam. pag. 477.col.1.in prin.
Papalis autoritas super alios, quòd ex institutione & dono Constantini imperatoris vt aduersarij aiunt, non emanarit. Et eorum obiectiones diluuntur. pa. 236.col.1.nu.1.
Papalis

I N D E X.

- Papalis dignitas, siue pontificatus apostolicus, quod à collegio dominorum Cardinalium, vt aduersarij obijciunt, non pendeat. Et ad eorum obiectiones respondetur. pag. 236. col. 2. num. 1.
- Papalis potestas, quod à nullo alio, quàm à Deo restringi, aut ampliari possit, ostenditur. pag. 237. col. 1. nu. 1.
- Papalis potestas quam, & vnde habeat iurisdictionem coactiuam, ostenditur. pag. 240. col. 2. num. 1.
- Papalis potestatis plenitudo, quod ea solius Papæ sit, authoritatibus & rationibus ostenditur. pag. 255. col. 1. num. 1.
- Papalibus statutis quomodo sit obediendum, ostenditur. pag. 249. col. 1. nu. 1.
- Paparam depositorum historia recensentur. pag. 366. col. 2. nu. 1.
- Papatus potestatis plenitudo in quindecim ostenditur. pag. 252. col. 2. nu. 1.
- Paronymus vnde dicatur? pag. 215. col. 1. num. 2.
- Perfectio in quo consistat, ostenditur. pagin. 132. col. 1. nu. 1.
- Perfectum esse, & in statu perfectionis esse, quomodo differant. Et qui sunt perfecti dicendi, & qui in statu perfectionis. pag. 132. col. 2. nu. 2.
- Persona nomen à sanctis doctoribus dupliciter acceptum refertur. pag. 115. col. 2. nu. 1.
- Pertinacia quid sit. Et quomodo viginti modis præsumatur aliquis pertinaciter errare contra fidem, ostenditur. pag. 578. col. 2. num. 1.
- Petrus quod non sit dictus primum fundamentum, à quo incœperit ecclesia. pag. 46 col. 2. num. 6.
- Petrus beatus quare præ cæteris clauicularius depingitur. pag. 71. col. 1. nu. 5.
- Petrus apostolus quod fuerit primus post Christum, qui in ecclesia super omnes primatum habuerit, sacræ scripturæ authoritatibus, & quàm apertis rationibus facile ostenditur. pag. 183. col. 1. nu. 1.
- Petrus apostolus quod super apostolos primatum habuerit, quibusdam rationibus probatur. pag. 186. col. 1. nu. 1.
- Petrus apostolus quod non solum inter apostolos, sed etiam supra omnes fideles in toto orbe terrarum principatum habuerit, tam sacrarum scripturarum testimonijs, quàm rationibus efficacibus facile ostenditur. pag. 196. col. 1. nu. 1.
- Petrus apostolus, & per consequens Romanus pontifex quod non sit ecclesiæ primas tres obiectiones aduersariorum cum responsionibus ad eas ponuntur. pag. 198. col. 1. nu. 1.
- Petrus apostolus quod ecclesiæ fundamentum dictus fuerit, quibus de causis ostendatur, ibid. col. 2. nu. 1.
- Petrus apostolus quod ecclesiæ catholicæ fundamentum non sit dicendus sex obiectiones aduersariorum referuntur. pag. 201. col. 2. nu. 1. Et respondetur ad eas. pag. 202 col. 1. nu. 1.
- Petrus quomodo fuerit caput vniuersalis ecclesiæ, ostenditur. pagin. 203. col. 2. prope finem.
- Petrus quod caput vniuersalis ecclesiæ non dicatur, obiectiones nouem aduersariorum recensentur. pag. 204. col. 2. nu. 1. Et eadem diluuntur. pag. 205. col. 2. nu. 1. & pa. 206. col. 2. num. 1.
- Petrus apostolus quod à Christo immediate potestatem, & dignitatem habuerit episcopalem, &c. ostenditur. pag. 216. col. 1. nu. 1.
- Petrus quomodo post Christi passionem summum adierit pontificatum. ibid. nu. 2. Contra quod sunt obiectiones. pag. 217. col. 1. nu. 1. Et respondetur ad eas. ibid. col. 2. in fi. & per totum cap.
- Petrus apostolus quod solus inter apostolos à Christo fuerit immediate ordinatus episcopus, ostenditur. pag. 219. col. 1. nu. 1. Contra quod sunt obiectiones. pag. 222. col. 1. nu. 1. Et respondetur ad eas. pag. 223. col. 1. nu. 1.
- Petro apostolo quod successor quo ad primatum episcopalem vsq; ad consummationem seculi institui debuerit, multis rationibus ostenditur. pag. 225. col. 1. nu. 1.
- Petro apostolo succedens in primatu dignitatis apostolicæ vsq; ad consummationem seculi, quod sit Romanus Pontifex, seu papa, ostenditur. pag. 227. col. 1. nu. 1.
- Petro quædam dicta ecclesiæ communitati conuenire non posse ostenditur. pag. 302. col. 2. nu. 1.
- Petro omnia dicta importantia, aut designantia authoritatē, siue potestatem, quod alijs apostolis, & in illis toti ecclesiæ non sint dicta, ostenditur. pag. 303. col. 1. nu. 1.
- Petro dicta designantia authoritatē aliquam, aut potestatem quod sint ei in figura ecclesiæ dicta, quomodo illud sit intelligendum, ostenditur. pagin. 305. columna. 2. numero. 1.
- Petrum Romæ fuisse, ex sacris literis probatur. pag. 228. col. 1. nu. 2.
- Pontificis summi authoritas, quod vsq; ad finem

I N D E X.

- nem seculi sit duratura, ostenditur. pag. 49 col. 2. num. 5.
- Pontificatus papalis quadruplex aduersariorum opinio recensetur. pag. 231. colum. 2. num. 1.
- Pontifex Romanus quod primatum ab apostolis non habuerit, aduersarij obijciunt, Et eorum obiectiones diluuntur. pag. 233. col. 2. num. 1.
- Pontifex Romanus quod principatum ab ordinatione vniuersalis ecclesiæ, siue sacrorum conciliorum sacerdotum causaliter, vt aduersarij obijciunt, non teneat. Et diluuntur obiectiones. pag. 234. col. 2. nu. 1.
- Potestas ordinis, qua soluuntur peccata, quod sit idem essentialiter cum caractere sacerdotali, ostenditur. pag. 160. col. 1. nu. 7.
- Potestas iurisdictionis quid sit, ostenditur. pag. 166. col. 2. nu. 1.
- Potestas iurisdictionis quod sit duplex secundum quod duplex distinguitur forum, scilicet conscientiæ, & forum causarum. ibid. num. 2.
- Potestas iurisdictionis in foro conscientiæ, & potestas iurisdictionis in foro causarum, quod distinguantur ab inuicem, & separentur. pag. 167. col. 1. nu. 3.
- Potestas iurisdictionis in foro conscientiæ, & potestas iurisdictionis in foro causarum, quod vtraque; harum à potestate ordinis distinguatur. pag. 167. col. 1. nu. 4. Contra quod sunt obiectiones. pagin. 169. col. 2. num. 1. Et respondetur ad eas. pag. 170. col. 2. num. 1.
- Potestas iurisdictionis licet ab ordinis potestate realiter distinguatur, quod tamen necessaria sit ad hoc, quod potestas ordinis in suum exeat actum, qui est absolutio à peccatis. pag. 174. col. 2. num. 5.
- Potestas iurisdictionis, etiã in foro conscientiæ, quod omnibus sacerdotibus æqualiter non conueniat. ibid. num. 6.
- Potestas spiritualis iurisdictionis in foro causarum, siue exterioris iudicij licet dicatur clauis, quod tamen nõ ita proprie, & immediate, sicut potestas ordinis ostenditur. pag. 168. col. 1. nu. 8.
- Potestas spiritualis iurisdictionis quod puris laicis, aut etiam religiosis corona clericali non insignitis conuenire non possit. ibid. col. 2. num. 12.
- Potestas sacramentalis, siue ordinis licet immobiliter adhareat, quod tamen potestas iurisdictionis separabilis sit, ostenditur. pag. 169. col. 1. nu. 13.
- Potestas spiritualis clauium, quod sit communis sacerdotibus tam bonis quàm malis ostenditur. pag. 172. col. 1. nu. 1.
- Potestas iurisdictionis omnium prælatorum, quod à potestate Papæ deriuetur, multis modis probatur. pag. 257. col. 1. nu. 1.
- Potestas clauium quibus & quomodo conueniat, diuersis conclusionibus ostenditur. pag. 295. col. 2. nu. 1.
- Potestas, & dignitas quomodo maneat in ecclesia mortuo Papa, ostenditur. pag. 318. col. 2. in fin. & per totum cap.
- Potestas duplex, scilicet spiritualis & terrena, quomodo in republica Christiana reperiat. pag. 147. col. 1. nu. 1.
- Potestas spiritualis, quod terrenæ præemineat in decem. Et primò temporis antiquitate. pag. 151. col. 1. nu. 1.
- Potestas spiritualis, quod seculari præemineat regali originis nobilitate. ibid. col. 2. num. 2.
- Potestas spiritualis, quod terrenæ seu seculari præemineat dignitate. pag. 152. col. 1. num. 3.
- Potestas spiritualis, quod terrenæ seu seculari præemineat authoritatis maiori. ibid. num. 4.
- Potestas spiritualis quod terrenæ potestati nobilitate finis, ad quæ dirigit, præemineat. ibid. num. 5.
- Potestas spiritualis quod seculari potestati quodammodo triplici genere causalitatis, efficientiæ scilicet, formalis, & finalis præeminere videatur. ibid. col. 2. nu. 6.
- Potestas spiritualis, quod seculari potestati iurisdictione præemineat. pag. 153. col. 2. num. 7.
- Potestas spiritualis quod prælationis superioritate seculari supermineat. pag. 154 col. 1. nu. 8.
- Potestas spiritualis, quod terrenæ siue seculari principatus amplitudine præferatur. ibid. num. 9.
- Potestas spiritualis, quod seculari fortitudinis & firmitatis robore præemineat. ibid. col. 2. num. 10.
- Potestas duplex, scilicet spiritualis & terrena quomodo in republica Christiana reperiat. pag. 147. col. 1. nu. 1.
- Potestas spiritualis ecclesiæ quod sit duplex, ordinis scilicet, & iurisdictionis, ostenditur. pag. 158. col. 2. num. 1.
- Potestas spiritualis ordinis & iurisdictionis in ecclesia quod originaliter sint à Deo. ibid. num. 2.

Potestas

Potestas ordinis quòd potestate iurisdictionis sit dignior. fo. 159. col. 1. nu. 3.
 Potestas ordinis, siue sacramentalis licet per relationem ad corpus Christi verum sit æqualiter in omnibus sacerdotibus, quòd nihilominus in relatione ad corpus Christi mysticum maior sit in episcopo, quàm in simplici sacerdote. ibid. num. 4.
 Potestas ordinis quo ad primum actum, qui est consecrare corpus Christi & alijs ministrare: & quo ad secundum, qui est absolutio peccatorum, quando data sit ostenditur. ibid. col. 2. nu. 6.
 Potestatis tres species ponuntur. pagin. 298. col. 1. nu. 2.
 Potestati spiritualis iurisdictionis quòd duæ assignentur clauis, scientiæ scilicet, & potestatis, sicut in potestate ordinis. pag. 168 col. 1. num. 8.
 Potestatem iurisdictionis omnium prælatorum deriuari à potestate Papæ, multis rationibus ostenditur. pag. 259. col. 1. nu. 1.
 Potestatem iurisdictionis omnium prælatorum deriuari à potestate Papæ, ex incōuenientibus, quæ ex contrario modo dicendi sequuntur, ostenditur. pag. 262. col. 1. nu. 1.
 Potestatem iurisdictionis omnium prælatorum non deriuari à potestate Papæ, arguunt aduersarij ex ordine apostolorum ad Petrum. pag. 264. col. 1. nu. 1. Et respondetur eorum obiectionibus. pagin. 268. col. 2. & per totum illud cap.
 Potestatem iurisdictionis omnium prælatorum non deriuari à potestate papæ arguunt aduersarij via rationum. pag. 265. col. 2. num. 1. Et respon. ad obiectiones. pag. 272. col. 2. & per totum cap.
 Potestatem iurisdictionis prælatorum non deriuari à potestate Papæ, arguunt aduersarij in speciali de presbyteris curatis. pag. 267. col. 1. nu. 1. Et eorū obiectiones diluuntur. pag. 276. col. 2. & per totum illud cap.
 Potestatem iurisdictionis omnium prælatorum non deriuari à potestate Papæ, obijciunt aduersarij ex inconuenientibus, quæ inde sequi autimant. pag. 268. col. 1. nu. 1. Et diluuntur obiectiones. pag. 283. col. 1. & per totum illud cap.
 Potestates iudicium secularium quòd clauis regni coelorum nominari non possint, ostenditur. pag. 168. col. 2. num. 10.
 Præcepta data Synagogæ particularia fuerunt, ecclesiæ verò vniuersalia. pag. 27. col. 2. num. 4.
 Prædicatores dicuntur operarij vineæ domi

ni. pag. 55. col. 1. nu. 2.

Prædicata varia, quomodo, & in quo sensu verè attribuatur Christo ratione vnitatis mysticæ ipsius cum ecclesia, ostenditur. pag. 121. col. 2. num. 1.

Prælatus omnis ecclesiasticus, siue sit Papa, siue alius, ipso facto, quo conuincitur verè hæreticus, quòd omni prælatione priuetur, ostenditur. pag. 583. col. 1. nu. 1.

Prælati quòd nunquam in ecclesia decerunt, ostenditur. pag. 49. col. 2. num. 4.

Prælati alij præter Romanum, quòd sint in ecclesia necessarii, ostenditur. col. 288. column. 1. in prin.

Prælati ecclesiæ omnes tam maiores quàm minores quòd Romano subijciantur Pontifici tam quo ad obedientiam præceptorum, & quo ad correctionem abusus, quàm quo ad subsidiarum adminiculationem in casibus necessarijs, ostenditur. pag. 289. col. 1. num. 1.

Prælati omnes maiores totius orbis, an necessarii sint ad vniuersale concilium vocandi, & huic interesse debeant, ostenditur. pag. 439. col. 1. num. 1. Contra quod fiunt obiectiones. pag. 441. column. 1. num. 1. Et respondetur ad eas. pag. 442. col. 2. nu. 1.

Prælati ad concilium vocati si venire negligant, seu contemnant, qua poena afficiantur. pag. 444. col. 2. nu. 1.

Prælatos maiores esse in statu perfectionis, licet non semper perfectos, ostenditur. pag. 133. col. 1. nu. 1.

Princeps laicus quòd aliter deponatur, quàm prælatus ecclesiasticus. pag. 398. column. 2. numero. 6.

Propositionum damnabilium genera recensentur. pag. 573. col. 2. num. 1.

Q.

Questionum difficultium in fide, & in sacra scriptura decisio quæ ad papam pertineat, multis rationibus ostenditur. pag. 374. col. 1. nu. 1. & per totum cap.

R.

Rationes aduersariorum contra beati Petri primatum ex euangelij sumptæ referuntur. pag. 188. column. 1. nu. 1. Et ad easdem solutio. pag. 191. col. 1. nu. 1.

Rationes aduersariorum contra beati Petri primatum ex epistolis beati Pauli collectæ recensentur. pag. 188. col. 2. nu. 1. Et solutio earum. pag. 193. col. 1. nu. 1.

Rationes

Rationes aduersariorum contra beati Petri primatum ex actis apostolorum desumptæ adducuntur. pag. 189. col. 1. in fin. Et soluantur. pag. 194. col. 2. nu. 1.

Reges & imperatores quæ fuerint prius quàm summus pontifex. pag. 397. col. 1. nu. 2.

Regina Saba quomodo ecclesiam Dei figurabat. pag. 75. col. 1. nu. 2.

Regnum quomodo dicatur ecclesia, & quare. pag. 60. col. 1. nu. 1.

Regnū quòd per duodecim fiat gloriosum, ostenditur. Et quæ sint. pag. 60. column. 1. num. 2.

Regnum Dei quòd sit æternum, nec finem habiturum. pag. 62. col. 2. in medio.

Regina quomodo dicatur ecclesia, ostenditur. pag. 333. col. 1. nu. 1.

Regula ad multos errores vitandos notatur. pag. 122. col. 2. nu. 2.

Religiosi quòd sint in statu perfectionis, sed minus quàm Episcopi. pag. 134. col. 1. nu. 2. Contra quod fiunt obiectiones. ibid. col. 2. num. 1. Et respondetur ad eas. pag. 135. col. 2. num. 1.

Remedia contra Papam suis prauis moribus ecclesiam scandalizantem habentur. pag. 371. col. 1. nu. 1. & per totum cap.

Reuocare canones aut statuta quod sit. Et quomodo pertineat ad Papam, ostenditur. pag. 507. col. 2. num. 1.

Rex primus, qui fuit Nemrod, quòd fuerit tyrannus. Et primus iustus Melchisedech. pag. 47. col. 2. nu. 12.

Roma Babylō nominata. Et quare. pag. 228. col. 1. nu. 3.

Romanus pontifex pro tanta, qua pollet dignitatis & potestatis plenitudine, quorum sit debitor, ostenditur. pag. 254. col. 2. num. 2.

S.

Sacerdos euangelicus, non legalis quòd vsus clauium ecclesiæ habeat, ostenditur. pag. 162. col. 1. num. 14.

Sacerdos quauis habeat potestatem ordinis, quòd tamen sine iurisdictione absolute non possit. pag. 169. col. 2. in medio.

Sacerdos quòd tam bonus quàm malus habeat clauium spiritualem potestatem, respondendo aduersariorum obiectionibus ostenditur. pag. 174. col. 1. & 2.

Sacerdos proprius, cui debeat fieri confessio, quis sit ostenditur. pag. 287. column. 2. numero. 2.

Sacerdotium suum quòd Christus hominibus, non angelis communicauerit. pag. 70. col. 1. num. 2.

Sacerdotium vetus & nouum in quo differant, ostenditur. pag. 248. col. 2. in prin.

Sacramentum quid. Et quomodo sacramenta noui testamenti agant quod significat. pag. 161. col. 2. in prin.

Sacra scripturæ interpretatio quòd ad papam pertineat, ostenditur. pag. 374. col. 1. & per totum cap.

Sacrificia primò & principaliter fuerunt instituta in remediū peccati originalis. pag. 46. col. 1. num. 4.

Sagena dicitur ecclesia. pag. 54. col. 1. in fin.

Salus non sit extra ecclesiam. pag. 36. col. 1. num. 1.

Sancta quòd sit ecclesia. Et in quoduplici significatione accipiat sanctum. pag. 18. col. 1. num. 1.

Sanctitas quid. pag. 18. col. 1. num. 2.

Sanctitas duplex. pag. 22. col. 1. nu. 2.

Schisma quid sit, describitur. pag. 534. col. 2. num. 1.

Schisma quòd locum non habeat in ecclesia, aduersarij octo obiectionibus ostendere conantur. pagin. 536. col. 2. num. 1. Et ad obiectiones respondetur. pag. 537. column. 2. circa med.

Schisma quomodo ab hæresi differat, ostenditur. pag. 540. col. 1. num. 1.

Schismatis abiurandi forma quæ sit, ostenditur. pag. 561. col. 1. num. 1.

Schismatis & Schismaticorum peccati grauitas ostenditur. pag. 541. col. 1. nu. 1.

Schismata quæ fuerunt in ecclesia, recensentur. pag. 546. col. 1. num. 1.

Schismata quomodo ab ecclesia sint tollenda. pag. 549. col. 2. num. 1.

Schismaticus an papa esse possit? pag. 551. col. 2. nu. 1.

Schismatici qui dicantur. pag. 535. col. 2. numero. 2.

Schismatici an spiritualem habeant potestatem. pag. 544. col. 1. nu. 1.

Schismatici an sint dicendi omnes, qui intruso, aut Antipapæ adhærent, inquiritur. pag. 558. col. 2. num. 1.

Schismaticorum peccatum in quo differat à peccato hæreticorum. Et de differētia grauitatis peccati eorum inter se fusè agitur. pag. 543. col. 1. num. 1.

Schismaticorum poena describitur. pag. 545 col. 2. num. 1.

Scientiæ omnis veritas quòd ad ecclesiam catholicam

tholicam pertineat. Et quomodo in ecclesia dupliciter sit logica, Physica, & Ethica. pag. 27. col. 2. in medio.
 Secta, Superstitio, & Hæresis quomodo differant. pag. 565. col. 1. num. 2.
 Seculares quomodo, & in quibus summo Pontifici subuenire teneantur. pag. 403. col. 2. num. 4.
 Sedis apostolicæ iudicium, quod in his, quæ fidei sunt, & ad humanam salutem necessaria, errare non possit, ostenditur. pag. 379 col. 2. & per totum cap.
 Seruitus duplex, peccati & iustitiæ describitur. pag. 131. col. 1. nu. 1.
 Seth & Enos quod non fuerint primum exemplar separationis bonorum à malis. pag. 47. col. 1. num. 7.
 Soror Christi quomodo dicitur Ecclesia, ostenditur. pag. 67. col. 1. ante med.
 Spiritus sanctus quomodo detur dupliciter, autoritate scilicet, & ministerio. pag. 83. col. 1. num. 3.
 Sponsa Dei quod dicitur Ecclesia. pag. 67. col. 2. nu. 1. Et de tempore desponsationis eius. ibid. col. 2. nu. 2.
 Sponsus ecclesiæ quomodo etiam Romanus Pontifex dicitur, ostenditur. pag. 213. col. 2. in medio. Contra quod fiunt obiectiones pag. 214. col. 1. in medio. Et respondetur ad eas ibid. col. 2. num. 1.
 Status nomine quid designetur. pag. 130. col. 1. num. 1.
 Status triplex quomodo in ecclesia reperitur. ibid. col. 2. nu. 2. Et plura de hoc ibi.
 Status religiosorum quod sit status perfectioris, sed quod perfectior sit status episcoporum. pag. 134. col. 1. nu. 2.
 Statutis papalibus obediendum esse ostenditur. pag. 249. col. 1. nu. 1.
 Statuum pertinentium ad spiritualem seruitutem, vel libertatem differentia, quod penes incipientes, proficientes, & perfectos attendatur. pag. 131. col. 2. num. 3.
 Subscribendi modus in concilijs vniuersalibus, ostenditur. pag. 435. col. 2. in fin.
 Superstitio in quo differat ab Hæresi & Secta. pag. 565. col. 1. nu. 2.
 Summa ecclesiastica in quatuor libros diuisa. pag. 2. col. 1. num. 5.
 Symbolinoui editio quod ad Romanum Pontificem pertineat. pag. 376. col. 1. post med.
 Synagoga, & Ecclesia vnde differentiam acceperint. pag. 3. col. 1. nu. 2.
 Synodus duplex notificatur. pag. 415. columna. 2. in fine.

T.

Tabernaculum dicitur ecclesia. pag. 63. col. 1. in fin.
 Tabernaculum quid proprie sit. ibid.
 Tabernaculum, quod Dominus Exod. fieri iussit, quid designet. pag. 63. col. 2. per totam.
 Templum quomodo dicitur ecclesia, ostenditur. pag. 64. col. 1. post prin.
 Templum Salomonis quid significabat. ibid.
 Temporalium rerum quam iurisdictionem non habeat Papa. pag. 393. col. 2. nu. 1.
 Temporalium rerum quam iurisdictionem habeat papa. pag. 399. col. 1. nu. 1. Contra quod fiunt obiectiones. pag. 405. col. 1. nu. 1. Et respondetur ad eas. pag. 406. col. 2. num. 1.
 Tempus, quo beatus Petrus pontificalem auctoritatem suscepit, ostenditur. pag. 216. col. 1. num. 2.
 Tempus, quo concilia in ecclesia celebrari ceperunt. pag. 416. col. 1. nu. 1.
 Terra dicitur ecclesia. pag. 53. col. 2. in fin.
 Tonfura clericalis quid operetur. pag. 169. col. 1. in prin.
 Totum quod non semper, nec quodlibet sit maius sua parte, ostenditur. pag. 324. col. 2. num. 1.
 Tributum quomodo soluat ecclesia Imperatori, ostenditur. pag. 157. col. 2. nu. 3.
 Turcæ quomodo sanctorum conciliorum celebrationem exhorrescât. pag. 429. in princi.

V.

Valdensium, seu pauperum de Lugduno error circa potestatem clauium recitatur. pag. 173. columna. 2. num. 1.
 Varietas, & distinctio multiplex statuum, ac officiorum congruè poni in ecclesia declaratur. pag. 125. col. 2. nu. 1.
 Varietas triplex principaliter in ecclesia reperta ostenditur. pag. 129. col. 1. nu. 1.
 Vbi venit fides, &c. quem sensum habeat. pag. 40. col. 2. nu. 3.
 Venter ecclesiæ quare comparetur acervo tritici vallato lilijs. pag. 80. col. 1. nu. 3.
 Veritas catholica quid sit, ostenditur. pag. 369. col. 2. nu. 1.
 Veritas catholica quot genera aut gradus habeat. pag. 370. col. 1. nu. 1.
 Veritas multipliciter accepta recensetur. pag. 106. co

lum. 1. num. 3.
 Verum quomodo duobus dicatur modis. Vel quod non est fictum aut falsum. Vel quod non est figuratiuum. pag. 156. columna. 2. numero. 2.
 Vinea dicitur Ecclesia. pag. 54. columna. 2. num. 1.
 Virgo quomodo dicitur ecclesia. pag. 73. col. 2. num. 1.
 Virginitas duplex describitur. pag. 73. columna. 2. num. 2.
 Vnio membrorum ecclesiæ ad inuicem & ad caput eorum qualis sit, ostenditur. pag. 108. col. 2. circa finem. & per totum cap.
 Vnionis membrorum ecclesiæ ad inuicem causa efficiens notatur. pag. 111. col. 1. num. 1.
 Vnitas ecclesiæ quod ex multis colligi possit, ostenditur. pag. 111. col. 1. nu. 1. & pag. 112. per totum.
 Vnitas ad inuicem quadruplex secundum

Thomam describitur. Et quomodo hæc in corpore mystico inueniatur. pag. 109. col. 1. num. 1.
 Vnitas simplicitatis ecclesiæ quod Columbarum nomine denotetur. ibid. col. 2. num. 2.
 Vnitas inter Patrem & Filium quod sit duplex, vna naturæ, altera amoris. Et qualiter vtraque sit in nobis, ostenditur. ibid. numero. 3.
 Vnitas ecclesiæ quomodo à tota Trinitate communiter sit, ostenditur. pag. 111. columna. 1. num. 1.
 Vnitatis ecclesiæ cum Christo modus & qualitas describitur. Et ibi triplex vnitas ostenditur. pag. 113. col. 1. nu. 1.
 Vnus homo quomodo Christus sit cum corpore suo, id est ecclesia, ostenditur. pag. 115. col. 1. num. 2.
 Vox membrorum & capitis quod sæpe vna sit: cum tamen proprietates diuersæ sint. pag. 122. col. 2. nu. 2.

Indicis finis.

IOANNIS DE TVRRE

CREMATA S. ROMANÆ ECCLESIAE PRESBYTERI CARDINALIS SANCTI SIXTI, IN

Summæ Ecclesiasticæ libros quatuor,
Proœmium.

*

SVMMARIVM.

- 1 Militia cœlestis & terrestris data est à Christo in custodiam ecclesie sue.
- 2 Fortes qui ambiunt lectulum Salomonis sunt doctores catholici.
- 3 Hæretici quibus artibus hodierno die ecclesiam Catholicam inuasertint.
- 4 Hæreticorum uanitas non sermonis elegantia sed manifestis rebus deuincentia.
- 5 Summa ecclesiastica in quatuor libros diuisa.

EN lectulum Salomonis ambiunt sexaginta fortes ex fortissimis Israel: omnes tenentes gladios in manibus, & ad bella doctissimi. Vniuscuiusque ensis super femur suum: propter timores nocturnos. Canticorum. 3. Inter cetera singularis dilectionis signa, quibus cœlestis sponsus Dei filius sponsam suam sanctam vniuersalem ecclesiam sincero amore complecti facile cerni potest, illud euidenter extat signum, quod ei contra antiquum serpentem humanæ salutis perniciosissimum hostem in custodiam & præsidium firmumque tutelæ munimen prouida superni consilij dispensatione delecta est primatus cœlestis illa, quam & angelicam dicimus, inuictissimæ virtutis militia, de qua dominus per Isa. ait. *Isa. ca. 62.* Super muros tuos Hierusalem posui custodes. Dehinc militia terrestris catholicorum scilicet doctorum coetus, quorum studij atque industriæ potissima cura esse debet contra tentatoris insidias ecclesiam tueri: vt catholica fides in ea ab omni errorum contagione cōtra hæreticos immaculata seruetur, & pax & vnitas aduersus scismaticos imperturbata consistat, de quibus per Zachariam *Zacha. 9.* dominus ipse locutus est. Circundabo domum meam, id est, vt glo. explicat, ecclesiam, ex his qui militant mihi quos milites Christi fidem pacemque tuentes ecclesie spiritus sanctus describens, à magnitudine roboris animi, à zelo feruentissimo fidei, à strenuitate bel-

landi, ab amplitudine sapientiæ, denique ab infatigabili prouidentia in verbis propositis ait. En lectulum Salomonis ambiunt sexaginta fortes. Sanè si vnquam Christi militibus incubuit, quos esse doctores catholicos diximus, fortibus accinctos gladijs validissimisque munitos armis Salomonis lectulum ambire, & illum peruigili circumspecte custodia, ne aliqui simplicitate mentis capti vel errore ducti, aut aliqua fallentis astutiæ calliditate decepti, de castris percant ecclesie, id maximè nouissimis diebus nostris eis incumbit. Quippe cum eos eo maiore vigilantia maioreque cum fiducia esse oporteret, quo aduersarij subtiliore acrioreque insidiatur astutia. Insurrexerunt namque hoc nostro lugendo tempore pestilentes quidam homines spiritu ambitionis inflati, qui diabolico instinctu fraudeque nimia excitati, falsa dogmata tam circa potestatem ecclesiasticam quam secularem, à sanctorum patrum doctrinis penitus aliena perniciosos ausibus introduxerunt, quibus vniuersalem ecclesiam acerrimè oppugnando magnis illa vulneribus grauitè afficerent: velle siquidem visi sunt inanibus suis dispositionibus vnitatem ecclesie discernere, claritatem nobilitatis eius confundere, datum verò diuinitus ordinem subuere & speciositatem decoris eius turpiter offuscare, apostolica insuper sedis, quæ fidei magistra cunctarumque ecclesiarum mater est, primatus gloriam supremamque eius auctoritatem diuinitus concessam deprimere & labefactare moliti sunt. Vniuersum igitur ecclesie corpus ita perturbant, vt nihil ex ipsius corporis compage in concussum insauciatumque euadere videatur. Cum itaque horum impiorum hominum sacrilegæ assertiones tanta impietate contra Dei ecclesiam & apostolicam sedem grassentur, vt non solum euangelicæ veritati aduersentur: sed multis scismaticis & erroribus animarum periculis, principum dissensionibus & scandalis populorum via per eos parata sint, luculenter quisque intelligere potest

A test

test quod non portionem aliquam ecclesiæ, sed ipsa christianæ religionis conari videantur fundamenta conuellere. Quocirca merito per catholicos doctores celeri festinatione illis est occurrendum, & fidei in expugnabilibus armis quam citissimè resistendū. Quoniam vt ait Leo Papain talibus casibus non caret suspicione taciturnitas: quia occurret veritas si falsitas displiceret. Hinc nos Ioannes de Turre cremata Sanctæ Romanæ Ecclesiæ tituli sanctæ Mariæ in trans Tyberim presbyter Cardinalis sancti Sixti vulgariter nuncupatus, zelo fidei in expugnabilibus armis quam citissimè resistendum & honoris ipsius Christi vniuersalis ecclesiæ pulsilicet non satis ad rem tantam periti, satis debito nostro & dignitatis loco facere optantes. ne etiam in hac nimis graui causa taciturnitatis culpæ teneamur obnoxij, aduersus huius ecclesiæ Dei & primatus sancti Petri aduersarios, iuxta vires ingenij nobis desuper crediti, librum quem Summam cōtra ecclesiæ & primatus apostoli Petri aduersarios censuimus esse appellandum opitulante domino condidimus. In quo ex scripturæ diuinæ radicibus & patrum sanctorum irrefragabilibus sententijs prædictas impiorum hominum assertiones abundè (vt arbitramur) confutatas à cordibus fidelium repellendas esse ostendimus, quorum vanis obiectionibus responsis subiectis ab eorum infestatione lectulum, idest, ecclesiam Christi ex Dauidica turre clipeis pendentibus tutatam præmunitamque pro nostra virtute reliquimus. Scripsimus autem hæc rudi sermone scholasticum morem secuti, quia vt ait Augustinus contra Manichæum. Non ornato polito que sermone, sed rebus manifestis cōuincenda est vanitas hæreticorum. Quam summā in quatuor libros distinximus. Quorum primus titulum habet de vniuersali ecclesia. Secundus de ecclesia Romana & pontificis eius primatu. Tertius de vniuersalibus concilijs. Quartus de scismaticis & hæreticis. Verum etiā licet in his nostris scriptis sicut & in quibuscunque alijs semper studuerimus non pro voluntatis nostræ appetitu de rebus scribere, sed quantum de thesauris dominicis aut à sanctis patribus vel præclarissimis sacræ theologiæ professoribus studiosa diligentia summa cum fide accipere potuimus. Nihilominus quia nulla penitus inflexibili animositate dixisse volumus: nisi quæ iuxta fidei orthodoxæ regulam aut sanctorum patrum approbatissimas senten-

Canfaeden=
di huius o=
peris.

Augustin^o.

tias dicenda veniunt, hoc opus opitulante nobis diuinitate iam absolutum sancto domino nostro Nicolao Papæ quinto, qui hoc nostro æuo diuinæ gratiæ munere cum multa meritorum claritate in cathedra Petri dignissime sedet. Cuius fides, vt ait beat^o Sixtus prædecessor eius, nullam hæresim fouet, sed omnes hæreses destruit, corrigendum emendandumque offerimus dicentes cum beato Hierony. Hæc est fides papa beatissime quam in catholica didicimus ecclesia, quæque semper tenuimus, in qua si minus peritè aut parum cautè fortè aliquid positum est emendari cupimus à te, qui Petri & sedem & fidem tenes. Si autem nostra confessio apostolatus tui iudicio probatur, quicumque me culpare voluerit se imperitū & maleuolum, vel non etiam catholicum sed hæreticū comprobabit.

Dedicatio operis.

Sixtus in. c. memor. 2. 4. quæst. 1.

De nomine ecclesiæ & differentia eius à nomine synagogæ. Cap. I.

S V M M A R I V M.

- 1 Ecclesia & synagoga nomina græca idem significant.
- 2 Synagoga & ecclesia unde differentiam acceperint.
- 3 Ecclesia quid propriè significet.
- 4 Cause quatuor ecclesiam constituentes.
- 5 Baptismus est ianua, qua Christo incorporandi ecclesiam ingredimur.
- 6 Hæreticorum congregatio non ecclesia sed synagoga dicenda est.

DE ecclesia cum adiutorio omnipotentis Dei locuturi à quid nominis ecclesiæ inchoabimus. Vt autem dicit venerabilis Beda exponens illud Prouerbiorum. 5. Pene fui in omni malo in medio ecclesiæ & synagogæ. Ecclesia & synagoga Græca nomina sunt, & vnā eandemque rem significant. Latine conuentum scilicet plurimorum ad inuicem. Si autem subtilius distinguantur, ecclesia conuocatio, Synagoga congregatio interpretatur. Quia autem vox & conuocatio propriè est rationalis creaturæ, congregatio

Ecclesia & synagoga quid differant.

cōgregatio verò etiam irrationalis creaturæ esse potest. Vnde Genesis. 1. dicitur. Congregentur a quæ quæ sub celo sunt. Et gallina etiam dicitur cōgregare pullos suos. Cūque inter homines soli rationales habendi sunt fideles: verbum rationale fidei audientes & mente percipientes. vetus ille Hebræorum populus quandiu in vnus veri Dei fide & cultu permansit vtroque nomine ecclesia scilicet & synagoga vocatus legitur, sicut in multis sacræ scripturæ locis patet. Vnde numeri. 16. vocatur synagoga vbi dicitur. Insurrexerunt contra Moysen ducenti quinquaginta viri proceres synagogæ. Item in eodem lib. Item populus ecclesia legitur nominatus, vbi Moysi dictum est. Cur eduxisti ecclesiam Dei in solitudinem? Post aduentum autem saluatoris nostri populo iudæorum, exceptis paucis in Christum credentibus, infidelitatis tenebris obcæcato, gratia distinctionis sicut partita sunt nomina vt pars illa Hebræorum qui lumen Dei non receperunt quasi irrationalium & brutorum congregatio synagoga tantum dicta sit. Pars vero Hebræorum & aliorum qui in christū crederunt ecclesia & nunquam synagoga sit appellata. Vnde beatus Augusti. tractans illud. Deus stetit in synagoga deorum, idest, populorum Israel, ita in cōfirmationem eorum quæ diximus dicit. Ipsorum propriè synagoga dici solet, quauis & ecclesia dicta sit. Sed nostram apostoli synagogam nunquam dixerunt sed semper ecclesiam siue discernendi causa, siue quod inter congregatio vnde synagoga, & conuocationem vnde ecclesia nomē accepit, aliquid distet, quod scilicet congregari & pecora solent ac ipsa propriè quorum & greges propriè dicimus. conuocari est magis vtentium ratione sicut sunt homines. Hæc Augusti. Et sunt etiam verba Isidori. Vt notetur ergo Iudæorum in fidelitas dicta est eorum synagoga, idest, cōgregatio quasi pecorum & indiscretorum. Et vt fidelitas nostra ipso vocabulo innueretur, nostra dicta est ecclesia, idest, conuocatio quasi rationalium & discretorum. vnde de ecclesia dicitur in Psalm. Confitebor tibi in ecclesia magna & in populo graui laudabo te. Populus enim ecclesiæ inquit Albertus magnus dicitur esse grauis maturitate virtutis. & illi soli sunt qui rationem colunt & rationabiles Dei voces intelligunt. & audiūt vocationem Christi. Habemus iam ex dictis quid nominis ecclesiæ, ex quibus illico colligitur notitia eius quid sit ecclesia secundum rem. Est enim catholicorum siue fidelium collectio. vt de conse. distinctio. 1. in cap. ecclesia habetur. Siue ecclesia est vniuersitas fidelium qui vnus veri Dei cultu, vnus fidei professione conueniunt. Vnde glos. super illud Quod est ecclesia Dei viui, dicit. Ecclesia est conuocatio multorum ad vnus Dei cultum. De qua ecclesia Apostolus sic loquitur, Christus dilexit ecclesiam & tradidit semetipsum pro ea vt illam sanctificaret mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ vt exhiberet eam ipse sibi gloriosam ecclesiā. &c. Et infra. Propter hoc relinquet homo patrem & matrem suam & adheret uxori suæ: & erunt duo in carne vna. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in ecclesia. In quibus verbis beatissimus Paulus quatuor videtur tågere causas ipsius ecclesiæ, videlicet efficientem, materialem, formalem, & finalem. Ex quibus perfecta colligi potest notitia nature ipsius ecclesiæ. Dicit enim Aristoteles. Tunc enim vnus quodque perfectè arbitramur cognoscere cū omnes eius causas cognoscimus. Causa efficiens ecclesiæ duplex distinguitur. Vna principalis & alia instrumentalis. Principalis est ipse Christus qui plantator est & fundator ecclesiæ. Vnde Ieremias ait. Ego te plantavi vineam electam omne semen verum. Et Matthæi. 16. ait Petro. Super hanc petram edificabo ecclesiam meam. Et hanc causam efficientem ecclesiæ tangit apostolus, dicens. Christus caput est ecclesiæ & saluator corporis eius. Vbi glos. inquit. Christus est rector & actor ecclesiæ. Causa verò instrumentalis ecclesiæ dicuntur ipsa sacramenta quæ à Christi passione habentia virtutē tanquam instrumenta diuinæ pietatis disponunt & operantur ad ædificationem & formationem corporis ecclesiæ. Ait enim Augustinus super Psalm. Quando dormiuit in cruce Christus signum gestebat imo implebat quod significatum erat in Adam: quia cum dormiret Adam costa illi detracta est & Eua facta. Sic & dominus cū dormiret in cruce lancea latus eius percussus est, & sacramenta fluxerunt vnde facta est ecclesia. Item glos. August. ad Ephe. 4. Dormiuit Adam vt fiat Eua. Moritur Christus vt fiat ecclesia. dormiente Adam fit Eua de latere. mortuo Christo lancea latus percutitur vt profuant sacramenta, quibus formetur ecclesia. Baptismus verò præcipuè ad hanc corporis ecclesiæ formationem inter alia sacramenta dicitur cooperari: qui basis est aliorum &

Matth. 23.

Cap. 22.

Augusti. in psal. 81.

Isido. lib. 8. Ethic. cap. 8.

Psal. 34.

dum rem. Est enim catholicorum siue fidelium collectio. vt de conse. distinctio. 1. in cap. ecclesia habetur. Siue ecclesia est vniuersitas fidelium qui vnus veri Dei cultu, vnus fidei professione conueniunt. Vnde glos. super illud Quod est ecclesia Dei viui, dicit. Ecclesia est conuocatio multorum ad vnus Dei cultum. De qua ecclesia Apostolus sic loquitur, Christus dilexit ecclesiam & tradidit semetipsum pro ea vt illam sanctificaret mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ vt exhiberet eam ipse sibi gloriosam ecclesiā. &c. Et infra. Propter hoc relinquet homo patrem & matrem suam & adheret uxori suæ: & erunt duo in carne vna. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in ecclesia. In quibus verbis beatissimus Paulus quatuor videtur tågere causas ipsius ecclesiæ, videlicet efficientem, materialem, formalem, & finalem. Ex quibus perfecta colligi potest notitia nature ipsius ecclesiæ. Dicit enim Aristoteles. Tunc enim vnus quodque perfectè arbitramur cognoscere cū omnes eius causas cognoscimus. Causa efficiens ecclesiæ duplex distinguitur. Vna principalis & alia instrumentalis. Principalis est ipse Christus qui plantator est & fundator ecclesiæ. Vnde Ieremias ait. Ego te plantavi vineam electam omne semen verum. Et Matthæi. 16. ait Petro. Super hanc petram edificabo ecclesiam meam. Et hanc causam efficientem ecclesiæ tangit apostolus, dicens. Christus caput est ecclesiæ & saluator corporis eius. Vbi glos. inquit. Christus est rector & actor ecclesiæ. Causa verò instrumentalis ecclesiæ dicuntur ipsa sacramenta quæ à Christi passione habentia virtutē tanquam instrumenta diuinæ pietatis disponunt & operantur ad ædificationem & formationem corporis ecclesiæ. Ait enim Augustinus super Psalm. Quando dormiuit in cruce Christus signum gestebat imo implebat quod significatum erat in Adam: quia cum dormiret Adam costa illi detracta est & Eua facta. Sic & dominus cū dormiret in cruce lancea latus eius percussus est, & sacramenta fluxerunt vnde facta est ecclesia. Item glos. August. ad Ephe. 4. Dormiuit Adam vt fiat Eua. Moritur Christus vt fiat ecclesia. dormiente Adam fit Eua de latere. mortuo Christo lancea latus percutitur vt profuant sacramenta, quibus formetur ecclesia. Baptismus verò præcipuè ad hanc corporis ecclesiæ formationem inter alia sacramenta dicitur cooperari: qui basis est aliorum &

3

1. Thi. 3.

Eph. 5.

1. Posteriorum.

Iere. 2.

Matth. 16.

Ad eph. 5.

Baptismus.

ostium quo quis Christo incorporandus ecclesiam ingreditur. Vnde gloss. super illud. Ostium autem archæ pones in latere deorsum, dicit. Nemo intrat in ecclesiam nisi per sacramentum remissionis peccatorum quod de latere Christi aperto emanauit. Hanc autem causam efficientem instrumentalem formationis corporis ecclesiæ tangit Apostolus in verbis supradictis ubi ait. Mundans eam lauacro aque, scilicet, sanctificata ut ait gloss. in verbo vite, idest, quo datur vita. Quo accedente ad elementum fit sacramentum quo sanctificatus homo accipit vitam æternam inquit gloss. Causa autem materialis sunt ipsi fideles, quam Apostolus tangit in nomine ecclesiæ dicens. Dilexit ecclesiam. ecclesia autem ut dictum est: collectio fidelium est. Causa autem finalis ecclesiæ duplex est. Vna in presenti scilicet sanctificatio eius, & hæc tangitur ab Apostolo cum ait. Ut illam sanctificaret. gloss. iustam bonæ vitæ. Secunda est finis vltimus qui expectatur in aliavita, ad quem perducenda est ecclesia quando introducetur in thalamum sponsi, quæ est ad eptio super næ beatitudinis. Et hanc causam tangit Apostolus in verbis superioribus ubi ait. Ut exhiberet ipse sibi eam gloriosam. gloss. in anima & in corpore rutilantem geminata stola decoratam. Causa verò formalis est vnitas corporis mystici cū Christo. Et hanc tangit Apostolus cum ait. Erunt duo in carne vna. sacramentum hoc magnū est in Christo & in ecclesia, quia ut ait gloss. Coniugalis copula signum est spiritualis unitatis Christi & ecclesiæ. Et ita patet quam plenè beatissimus Apostolus in auctoritate prædicta quadruplicem causam ecclesiæ describat. Et hoc tantum à nobis dictum sit ut quid nominis & quid rei ipsius ecclesiæ. Ex quibus aperte confutatur hæreticorum stultitia qui congregationes suas ecclesias vocant: cum magis synagoga Sathanæ dicendæ sint. secundum illud. Stuppa collecta synagoga peccantium.

De varia acceptione huius nominis Ecclesia. Cap. II.

SVMMARIVM.

- 1 Ecclesia quòd aliquando capiatur pro domo materiali.
- 2 Item pro vniuersitate omnium fidelium tam comprehensorum, quam viatorum.

- 3 Aliquando etiam ecclesia sumitur pro vniuersis hominibus vnius prouincie, aut familie.
- 4 Item pro omnibus fidelibus habentibus fidem charitate formatam: aut pro electis & prædestinatis, aut denique pro vniuersis præsentibus in ecclesia.
- 5 Ecclesia in qua significatione largiùs & arctius accipitur.

Quoniam varijs & diuersis modis nomen ecclesiæ tam in sacra scriptura quam apud sacros canones legimus accipi, vt manifestius fiat sub qua significatione de ecclesia sumus locuturi, oportunitate nobis visum est in hoc principio varietatem acceptionis illius præmittere. Pro quo sciendum quòd ecclesiæ nomen aliquando capitur pro domo materiali diuinis laudibus & orationi dicata illo genere locutionis quo continens nomen solet accipere contentum. sicut vas argenteum vel aureum vel de alio metallo in quo Christi sanguis continetur nominatur calix sanguinis Christi. Et domus in quibus scholares ad audiendam doctrinam & doctores ad docendum conueniunt, scholæ nominantur. Sic pari modo locus in quo fit congregatio & conuocatio fidelium ad aliqua diuina opera consummanda, cõmuniter & rationabiliter vocatur ecclesia. quod triplici ratione conuenire ostenditur. Primò quia in tali domo fit fidelium conuocatio ad audiendam fidei doctrinam. Vnde pro hac causa constitutus est beatissimo Petro locus scilicet cathedra in Antiochia. Vnde de eo cantatur illud. Exaltent eum in ecclesia plebis, & in cathedra seniorum laudent eum. Et de Christo dicitur. Et erat quotidie docens in tẽplo. ¶ Secundo locus ille rationabiliter dicitur ecclesia: quia ibi fit congregatio & conuentio fidelium ad orandum & benedicendum Deum, atque ad impetrandum diuinitatis auxilium. Vnde, Conuocatus omnis populus per totam noctem inter ecclesiam orauerunt petentes auxilium à Deo. Et dicit Apostolus. An ecclesiam Dei contempnit. gloss. idest, domum orationis. ¶ Tertio locus ille materialis merito ecclesia dicitur: quia in ea fideles congregantur ad offerenda sacrificia Deo & suscipienda diuina sacramenta quibus ipsa formatur & decoratur ecclesia. Vnde dicit ita dominus. Ad locum quem elegerit dominus Deus noster de cunctis

Ecclesia uarie accipitur.

Psal. 116.

Luc. 18.

Iudib. 6.

1. Cor. 11

Deuter. 12

cunctis tribubus vestris vt ponat nomen suum ibi & habitet in eo: venietis & offeretis in loco illo holocausta & victimas vestras decimas & primitias manuum vestrarum & vota atque donaria. Et ibidem. ¶ Secundo nomen ecclesiæ inuenitur accipi pro vniuersitate omnium fidelium tam viatorum quam cõprehensorum hominum scilicet & angelorum. De quo Apostolus de Christo loquens inquit. Ipsum dedisse caput super omnem ecclesiam. glo. quæ in celo & quæ in terra est. ¶ Tertio accipitur pro vniuersitate fidelium hominum tantum. sicut ad Ephe. 5. ubi Apostolus ita loquitur. Christus caput ecclesiæ est ipse saluator corporis eius. Et infra Christus dilexit ecclesiam & tradidit semetipsum pro ea. Planum est autem quòd Christus non est mortuus pro angelis, sed pro hominibus quibus in salutem natus est. Quod manifestè inuenit angelus qui ad Pastores loquens ait. Ecce euangelizo vobis gaudium magnū, quod erit omni populo: quia natus est vobis hodie saluator, qui est Christus dominus in ciuitate David. ¶ Quarto legitur ecclesia assumi pro vniuersitate omnium fidelium viatorum. sicut in psalm. Erit apud te laus mea in ecclesia magna. gloss. in toto orbe non modò in Africa vt aiunt Donatistæ, & Augustinus super eodẽ. Ecclesia magna quid est fratres? nunquid exigua pars orbis terrarum ecclesia magna est? An ecclesia magna totus orbis est? ¶ Quinto accipitur ecclesia pro vniuersitate vnius prouincie aut vnius familie. Sicut ad Ro. Salutant vos Gaius hospes meus & vniuersa ecclesia. gloss. prouincie vnde Gaius erat. Item Paulus ecclesiæ Dei quæ est Corinthi idest omnibus fratribus ecclesiæ Corinthiæ. hoc modo distinguimus ecclesiam Romanam: ecclesiam Toletanam, ecclesiam Gallicanam, & Germanicam. ¶ Sexto ecclesia accipitur pro vniuersitate fidelium habentium fidem charitate formatam. sicut illud. Filij sapientiæ ecclesia iustorum & natio eorum obedientia & dilectio. ¶ Septimo aliqui per ecclesiam accipiunt prædestinatorum siue electorum tantum vniuersitatem inducentes pro se illud. Nouit dominus qui sunt eius. ubi gloss. ita dicit. Quos præsciuit futuros conformes fieri imagini filij sui, idest, prædestinauit, vocauit, iustificauit, & glorificauit. Sequitur numerus talium est hortus conclusus fons signatus, puteus aque viuæ, paradysus cum pomorum fructibus. ¶ Octauo ecclesia accipitur pro præsentibus tantum in ecclesia. sicut Matth. 18. ubi dicitur. Si pecca-

Deute. 6.

Eph. 1.

Luc. 2.

Psal. 21.

Rom. vlti.

2. Ad Corinth. 1.

Sapient. 3.

1. Thi. 2.

uerit in te frater tuus. &c. dic ecclesiæ. gloss. Cryostomi. id est his qui præsent. Hoc modo accipitur in capit. si peccauerit. 1. quart. 1. ubi gloss. super illud, dic ecclesiæ, exponit, idest sacerdoti. ¶ Nonò ecclesia accipitur pro subditis tantum alicuius prælati. sicut Actuum. 12. ubi habetur. Oratio autem fiebat ab ecclesia sine intermissione ad Deum pro eo scilicet, Petro qui ecclesiæ prælatus erat. Item Actuum. 20. Paulus maioribus ecclesiæ Ephefi inquit. Attendite vobis & vniuerso gregi in quo posuit vos spiritus sanctus regere ecclesiam suam. ¶ Decimò sumitur ecclesia pro maioribus & potioribus in ecclesia siue sint ecclesiastici, siue laici, sicut sumitur. 3. Regum. 10. ubi dicitur. Conuertit rex faciem suam & benedixit omni ecclesiæ Israel. ubi ecclesia non pro vniuerso Israel accipitur cum totus populus ibi præsent non fuerit, sed vt ex principio capituli colligitur pro maioribus natu & principibus tribuum qui tunc ibi congregati erant. Pari modo accipitur. 1. par. ubi dicitur. Locutus est Dauid rex ad omnem ecclesiam ubi tamen tantum primates tribuum conueniant. Item hoc modo accipitur ecclesia ad Ephe. 3. ubi dicitur. Vt innotescat principibus & potestatibus celestibus per ecclesiam gloss. idest, per Apostolos in ecclesia prædicantes. ¶ Vndecimò ecclesia accipitur pro personis minoribus siue inferioris gradus in ecclesia. sicut est illud. Suscepti sunt ab ecclesia & ab Apostolis & senioribus. Et iterum in eodem. Placuit Apostolis & senioribus cum omni ecclesia eligere viros ex eis. ubi gloss. interlin. inquit. Præter Apostolos & seniores. ¶ Duodecimò ecclesia accipitur pro solis ecclesiasticis viris siue pro solis clericis, sicut. 63. distinctio. capit. 1. ubi dicitur. Quod quisquis secularium principum vel potentum vel alterius dignitatis laicus aduersus communem ac consonantem atq; canonicam electionem ecclesiastici regimini agere attentauerit anathema sit donec obediat & consentiat quicquid ecclesia de ordinatione ac electione proprii præfulis se velle monstrauerit. ¶ Decimotertio ecclesia accipitur magis strictè non pro omnibus clericis sed pro maiori parte clericorum. probatur in capitu. Apostolica. 56. distinctio. ubi dicitur. quòd qui ab ecclesia electus est si altero dignior inuentus fuerit & canonicè electus consecratur ubi gloss. inquit. Hic accipitur ecclesia pro maiori parte eligentium. ¶ Decimoquarto accipitur ecclesia stri-

1. par. 29.

Act. 15.

Etius per solis canonicis in matricis ecclesiæ. & sic sumitur extra de verbo. significa. cap. cū clericis. vbi dicitur quod cum quis præstat iuramentum fidelitatis alicui ecclesiæ, non intelligitur totus clerus illius diocesis, sed tantum Episcopus & canonici matricis ecclesiæ. qui vacante sede sunt ecclesia hoc modo dicta. sicut ex eodem capit. colligitur. ¶ Decimoquinto ecclesia accipitur pro forma alicuius sacramenti ecclesiæ. sicut est illud Augusti. Extra catholicam ecclesiam non est locus veri sacrificij gloss. id est, extra formam ecclesiæ. Et hoc modo etiam ponit sanctus Tho. verbum ecclesia. ¶ Decimosexto nomen ecclesiæ aliquando sumitur pro auctoritate. sicut in capit. quodcunque. 24. quæst. 1. vbi dicitur. Si hoc verbum, scilicet, quodcunque ligaueris, tantum Petro dictum est non hoc fecit ecclesia. glo. Archi. id est, auctoritas ecclesiæ. Nos vero de hac tam varia acceptione nominis ecclesiæ sub ea sola ratione de ecclesia in sequentibus agemus qua ecclesia, collectio siue vniuersitas dicitur fidelium, sicut in sequenti capitulo tangemus.

Aug. in lib. senten. Properi & habetur. 1. q. in. c. extra. S. Tho. in. 4. dist. 13.

¶ Sub qua significatione de ecclesia habendus sit sermo in consequentibus, vbi declaratur quod in ecclesia sint boni & mali simul permixti. Cap. III.

SVMMA RIVM.

1 Ecclesia quare vniuersitatem fidelium bonorum & malorum comprehendat sex rationibus ostenditur.

Vm autem de ecclesia vniuersali & secundum conditionem præsentis status loqui proposuerimus, quia loqui de ea & eius membris secundum conditionem status futuri supergreditur intellectus nostri virtutem: cum soli Deo cognitus sit numerus electorum in superna felicitate locandus. Ecclesiam in ea significatione impresentiarum accipimus secundum quam ecclesia catholicorum collectio siue fidelium vni-

uersitas describitur. Fidelium dico, siue sint prædestinati siue non, siue in charitate existant siue non, dum tamen catholicam fidem teneant integram & pastoris sui censura ab ecclesia non sint præcisi. Hic autem modus acceptionis vniuersalis ecclesiæ est conuenientior quam modus ille sub quo quidam errantes dogmatizarunt, quod sancta & vniuersalis ecclesia dicenda sit tantum vniuersitas prædestinatorum siue charitatem habentium. Cuius conuenientie ratio multiplex assignari potest. ¶ Primo quia hic modus accipiendi ecclesiam vniuersalem, vt scilicet dicat collectio siue vniuersitatem fidelium siue bonorum siue malorum est magis conformis sacre scripturæ & sanctorum patrum dictis. In cuius clarissimum argumentum Christus in euangelio sanctam vniuersalem ecclesiam multis legitur comparasse rebus, quæ mixturam malorum cum bonis simul patiuntur. de quibus exempla pauca proferamus in medium. ait enim Matth. Simile est regnum cælorum fagenæ missæ in mari, & ex omni genere piscium congregati. Super quo dicit beatus Grego. in homil. Sancta ecclesia comparatur fagenæ missæ in mare & ex omni genere piscium congregati, quia nunc bonos malosque communiter quasi permixtos pisces fidei fagenæ continet sed littus sancte ecclesiæ, id est, finis indicat fagenæ quid trahat. Item idem Grego. in alia homil. Boni soli nusquam sunt nisi in cælo, & mali soli nusquam sunt nisi in inferno. hæc autem vita quæ inter cælum & infernum sita est, sicut in medio subsistit ita vtrarumque partium ciues communiter recipit. quos tamen sancta ecclesia & nunc indistincte suscipit & postmodum in egressione discernit. hæc Greg. & habetur. 23. quæst. 4. cap. hæc autem vita. Item in eod. c. euangelij Christus ecclesiam comparat agro, in quo simul cum bono semine inuenta sunt orta zizania. & Matth. 3. Aræ ea ratione ecclesia legitur comparata. quia quemadmodum in arca simul cum granis paleæ permiscetur: ita in vniuersali ecclesia mali cum bonis simul continentur. vnde Aug. ita dicit Firmissime tene & nullatenus dubites arcam Dei esse ecclesiam catholicam & intra eam vsque in finem seculi frumento paleas contineri, hoc est bonis malos sacramentorum communionem misceri & in omni professione siue clericorum siue monachorum siue laicorum esse bonos simul & malos. hæc Augusti. Præterea hac de causa ecclesia sancta & vniuersalis à Christo legitur

Matth. 13.

Matth. 3.

De fide ad Pet. cap. 3. par. 2.

Matth. 25.

tur comparata decem Virginibus, quarum quinque erant fatuæ & quinque prudentes. super quo ait beatus Grego. Præsens ecclesia regnum cælorum dicitur. & quia ex utroque sexu multipliciter colligitur sancta ecclesia decem virginibus similis denunciatur: in qua quia mali cum bonis & reprobi cum electis sunt admixti recte virginibus prudentibus & fatuis similis perhibetur. Hæc Greg. Hac in super ratione figurata dicitur ecclesia per archam Noe, in qua immitia cum munitibus & munda cum immundis animalia locata simul fuisse leguntur. vbi gloss. super Genes. capit. 8. ita inquit. Quod cuncta animalium genera includuntur in archa, significat, quod ex omnibus gentibus & nationibus congregatur ecclesia. sicut in disco Petri munda & immunda sunt animalia, sic in ecclesiæ sacramentis versantur boni & mali. Et sub illo verbo emisit columbam post coruum. ita subiungit. Archa continet coruum & columbam, ita ecclesia bonos & malos. ¶ Secunda ratio conuenientie est quia huic modo acceptionis nominis ecclesiæ magis conuenit ratio vniuersalis & catholice discretio nis, quonia ambitu vniuersalitatis suæ plures quam cæteri modi continet, immo omnes alij modi acceptionis nominis ecclesiæ sunt tanquam partes eius. sicut enim apud ciuitatem secularem intra ambitum totius reipublice. vna multitudo pars alterius est. sicut multitudo domestica pars multitudinis ciuili. vt. 1. Politicorum deducitur. & ciuili multitudo pars multitudinis regni, cuius ambitu omnia includuntur. Ita apud rempublice religionis christianæ sub hac amplitudine nominis ecclesiæ secundum quam dicit vniuersitatem omnium. qui in catholica fide & sacramentorum societate conueniunt, comprehenduntur omnes modi alij secundum quos particulariter nomen ecclesiæ accipitur & ita huic modo acceptionis ecclesiæ nomē & ratio vniuersalis & catholice discretionis plenius conuenit. ¶ Tertia ratio conuenientie est quoniam ex hoc amplior & extensior manifestatur essentia populi Dei: quonia in gloriam ipsius Dei cedit secundum illud. In multitudine populi dignitas regis, & in paucitate plebis ignominia principis. dicitur autem Baruch. 3. O Israel quam magna est domus domini & ingens locus possessionis eius. De hac autem amplissima multitudine populi Dei ita dominus Abraham loquitur. Faciam semen tuum sicut puluerem terræ. & infra. c. 15 dicit. Suspice cælum & nu-

Prouer. 14.

Genes. 13.

mera stellas cæli si potes, & dixit ei Sic erit semen tuum. gloss. id est, populus christianus, cuius pater futurus es in fide. vbi semen Abrahamæ comparatur nunc arenæ maris propter carnales & aridos & à bonis operibus infæcundos. nunc autem stellis cæli propter eos qui velut stellæ virtutibus fulgent. vt dicit gloss. Hæc autem christiani populi amplitudo esse nota non posset si sancta & vniuersalis ecclesia vniuersitas tantum prædestinatorum aut collectio tantum in charitate existentium censeretur. cultus namque christianæ religionis & ipsius catholice fidei sacramentum in quo catholica societas conuenit plus habet notitiæ & experientie apud nos quam scriptura prædestinationis & etiã quam status charitatis. Non enim nobis ita datum est cognoscere aliquem esse prædestinatum aut charitate Christo coniunctum sicut nobis concessum est cognoscere si quis sit de religione christiana. vnde Augusti. Est vniuersitas ecclesiæ quæ late patet in sacramentorum videlicet societate & communionem quæ amplectitur cum granis etiam paleas. vbi gloss. inquit. Est vniuersitas quæ late patet, sed ecclesiæ vniuersitas quæ est in fidei charitate non ita late patet, sed hæc amplectitur solos bonos: sed secundum vnitatem sacramentorum etiam malos hæc gloss. ¶ Quarta ratio quonia per hoc cognoscitur vnusquisque si ad ecclesiam pertineat an non, in quo non parum consolationis accrescit fidelibus posse habere noticiam apud se vnumquemque si ad ecclesiam christi pertineat. Scit enim vnusquisque & cognoscit veraciter si fidem habeat an non. quod de prædestinatione aut charitatis statu minime concessum est cognoscere. dicit enim Augu. Nihil est homini certius fide sua qua creditur quod longissimum est à sensu. Item Aug. Fidem inquit suam videt quisque in corde suo si credi, vel non esse si non credit. non sicut corpora quæ videmus oculis corporeis vel per ipsorum imagines. nec sicut animam quam conijcimus ex motibus corporis. non sic videtur fides in corde in quo est ab eo cuius est, sed eam tenemus certissima scientia. hæc ille. & sanctus Tho. in. 3. suo super eodē passu magistri. Dicit aliud esse de charitate & de fide: quoniam habes fidem scire potest se habere illam, quod non contingit de charitate. Quia ex re notū & perspicuū fit vniuersi si ipse ad ecclesiam vniuersalem pertineat, quod ad prægradem dignitatem & gratiam singularem habendum est à fidelibus. ¶ Quinta ratio conuenientie est, quoniam

Lib. de bapt. & habetur de consecr. dist. 4.

Libro d. trinit. & ponitur à magistro in. 3. sen. dist. 23

per modum prædicti acceptionis nominis ecclesiæ pax & concordia maior seruatur in populo Dei. Si enim soli prædestinati & in Christi charitate existentes ad ecclesiam pertinere dicerentur, cum ignotum esset qui tales forent, non dubium quin inter fideles multa schismata & scissuræ plurimæ orirentur, sicut experientia cognouimus eo tempore quo dogma hoc pestiferum à quibusdā hereticis dogmatizatum est. quare dñs ait discipulis non esse eradicandā zizaniam: sed usque ad messis tempus cum tritico permittendā. Et Aug. sup psal. 119. tractans illud. Cū his qui oderunt. dicit sic. Qui sunt qui oderunt pacem? Qui cōsiderunt unitatem. Si enim pacem non odissent in unitate permansissent. Et infra catholica vox dicit. Non est dimittenda unitas, non est præscidenda ecclesiā Dei. iudicabit Deus de bonis & malis postea. Si nūc mali à bonis separari non possunt ferendi sunt ad tempus. Mali in area nobiscum esse possunt, in horreo esse non possunt. Et forte qui hodie mali apparerent, cras boni erunt. & qui hodie de bonitate superbiunt cras mali inuenientur. hæc ille. & Aug. ita dicit. Quantus arrogantia tumor est: quanta humilitatis & lenitatis obliuio, & arrogantia quanta inactio ut quis se posse facere credat quod neque apostolis concesserit dñs, ut zizaniam videlicet à frumēto putet se posse discernere? Sexta ratio est quoniam ex hoc principatur ecclesiæ magis firmatur in mētibus fidelium & roboratur planè si non soli prædestinati ad ecclesiā Dei cōferentur pertinere. creditibus hominibus principatur ecclesiæ tantum hisque de ecclesia sunt conuenire, nulla haberetur apud fideles certitudo prælationis, nisi super hoc reuelatio fieret singularis. Quæ incertitudo aut dubietas nullo modo habenda est circa principatum & potestatem ecclesiæ, quæ veluti clarissima ciuitas super montem posita resurgit vniuersis. Ad quod optime facere videtur illud Hierony. Omnibus consideratis putō me non temere dicere alios ita esse in domo Dei ut ipsi etiam sint domus Dei, quæ domus etiam clauis accepit atque potestatem soluendi & ligandi. hoc ibi. Sanè si ecclesia in solis prædestinatis cōsisteret, eadē incertitudine vacillaret potestati clauis ecclesiæ, quæ apud nos in firma est certitudo prædestinatorum. merito ergo vniuersitas fidelium sine alia limitatione aut determinatione nomen & ratione obtinuit vniuersalis ecclesiæ, licet etiam alijs modis ut dictum est, minus tamen vniuersaliter ecclesia accipitur. Ex hoc etiam manifestissimum redditur quare rationabiliter damnatus sit error dicentium, quod sancta

Matth. 13. dicandā zizaniam: sed usque ad messis tempus cum tritico permittendā. Et Aug. sup psal. 119. tractans illud. Cū his qui oderunt. dicit sic. Qui sunt qui oderunt pacem? Qui cōsiderunt unitatem. Si enim pacem non odissent in unitate permansissent. Et infra catholica vox dicit. Non est dimittenda unitas, non est præscidenda ecclesiā Dei. iudicabit Deus de bonis & malis postea. Si nūc mali à bonis separari non possunt ferendi sunt ad tempus. Mali in area nobiscum esse possunt, in horreo esse non possunt. Et forte qui hodie mali apparerent, cras boni erunt. & qui hodie de bonitate superbiunt cras mali inuenientur. hæc ille. & Aug. ita dicit. Quantus arrogantia tumor est: quanta humilitatis & lenitatis obliuio, & arrogantia quanta inactio ut quis se posse facere credat quod neque apostolis concesserit dñs, ut zizaniam videlicet à frumēto putet se posse discernere? Sexta ratio est quoniam ex hoc principatur ecclesiæ magis firmatur in mētibus fidelium & roboratur planè si non soli prædestinati ad ecclesiā Dei cōferentur pertinere. creditibus hominibus principatur ecclesiæ tantum hisque de ecclesia sunt conuenire, nulla haberetur apud fideles certitudo prælationis, nisi super hoc reuelatio fieret singularis. Quæ incertitudo aut dubietas nullo modo habenda est circa principatum & potestatem ecclesiæ, quæ veluti clarissima ciuitas super montem posita resurgit vniuersis. Ad quod optime facere videtur illud Hierony. Omnibus consideratis putō me non temere dicere alios ita esse in domo Dei ut ipsi etiam sint domus Dei, quæ domus etiam clauis accepit atque potestatem soluendi & ligandi. hoc ibi. Sanè si ecclesia in solis prædestinatis cōsisteret, eadē incertitudine vacillaret potestati clauis ecclesiæ, quæ apud nos in firma est certitudo prædestinatorum. merito ergo vniuersitas fidelium sine alia limitatione aut determinatione nomen & ratione obtinuit vniuersalis ecclesiæ, licet etiam alijs modis ut dictum est, minus tamen vniuersaliter ecclesia accipitur. Ex hoc etiam manifestissimum redditur quare rationabiliter damnatus sit error dicentium, quod sancta

Libro. de bapt. & ha. betur in. c. quibus. 23. quæst. 4.

Matth. 5. Can. omnibus. 24. q. 1

& vniuersalis ecclesia sit tantum prædestinatorum siue electorum vniuersitas.

In quo ponuntur obiectiones aliquæ contra illud quod dictum est, quod in sancta & vniuersali ecclesia boni continentur simul & mali. Cap. III.

SVMMARIVM.

Argumenta octo quibus probatur sanctam catholicam ecclesiam non posse dici vniuersitatem & collectionem bonorum & malorum.

Idebitur fortassis aliquibus, quod sancta & vniuersalis ecclesia non sit dicenda quæ bonos simul & malos contineat sed quæ bonos tantum: quod multipliciter arguitur. Primo ex illo quod de ecclesia sancta & vniuersali habetur. Hortus conclusus, fons signatus: puteus aquarum viuentium. quod verbum Aug. li. 5. contra donatistas dicit. Non audeo intelligere, nisi in sanctis & iustis, non in auaris, non in fraudulētis raptoribus & ebriosis, ergo videtur quod sancta & vniuersalis ecclesia solos iustos & sanctos contineat. Secundo idem arguitur ex illo Cant. quod sponsus ad sponsam loquitur, id est, Christus ad ecclesiam. Tota pulchra es amica mea & macula non est in te. Planè est autem quod si sancta & vniuersalis ecclesia tota pulchra & sine macula est, quod non habebit turpes & deformes mores & peccatorum sordibus maculatos admixtos cum bonis quod decore virtutum speciosi resurgit. Tertio idem arguitur ex illo Apostoli. Christus dilexit ecclesiam & tradidit semetipsum pro ea ut illam sanctificaret. sequitur, ut exhiberet eam non habentem maculam neque rugam nec aliquid huiusmodi. Haberet autem maculam & rugam si malos simul cum bonis admixtos haberet. Quarto ostenditur ex illo, quod videtur inquit Aug. Archidani quæ ecclesiam significabat de lignis Sethin, quæ sunt imputribilia & albae spinæ similia, facta est. unde videtur quod etiam ecclesia in solis sanctis consistat & non in omnibus fidelibus generaliter. Quinto arguitur ex eo quod in symbolo patres sancti dixerunt quod ecclesia sancta sit. Si autem ecclesia sancta est, & sanctitas teste Dionysio, sit ab omni immundicia libera & perfecta & omnino immaculata mundicia, non videtur quod ecclesia sancta veraciter dici possit, quæ malos tot peccatorum maculis deturpatis contineat. Sexto arguitur

Cant. 4. Argumentum primum cuius solutio habetur cap. 5.

Secundum Cant. 4.

Tertium Ad eph. 5.

Quartum.

Quintum. 12. cap. de diuinis nominibus.

Sextum.

In comment. super Epist. ad Ephes.

Septimum Lib. 4. contra Donat.

Octauum 2. Cor. 16.

Eph. 5.

guitur ex illo Hieronymo. Qui tractans illud. Ecclesia subiecta est Christo, dicit: ecclesia Christi gloriosa est non habens maculam neque rugam, nec quid istius modi. Qui ergo peccator est & aliqua forde maculatus de ecclesia Christi non potest appellari nec Christo subiectus dici. de pœ. di. 1. §. ecclesia. Septimo arguitur auctoritate beati Augustini contra Donatistas, qui de malis loquens qui seculo verbis, & non factis renuntiant, inquit. Nec isti ecclesiæ deuoti sunt, qui videntur esse intus, & contra Christum viuunt, id est, contra naturam Christi faciunt, nec omnino ad illam ecclesiam pertinere iudicandi sunt quam si bipsie mudat lauacro aque vitæ in verbo ut exhibeat sibi gloriosam non habentem maculam, aut rugam aut aliquid huiusmodi. Vltimo arguitur ex illo Apostoli. Quæ conuentio lucis ad tenebras: Cū autem mali tenebræ esse dicantur: boni verò lux, secundum illud Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in domino, ergo videtur quod boni, & mali simul non sunt censendi in unitate sanctæ & vniuersalis ecclesiæ comprehendendi.

In quo assignata differentia, qua fideles iusti in ecclesia, & fideles peccatores esse dicantur, respondetur ad obiectiones factas. Cap. V.

SVMMARIVM.

Boni & mali quod differenti ratione in ecclesia existant. In quibus locis scripturæ ecclesia dicitur hortus conclusus, tota pulchra, immaculata, sancta, &c. qui intelliguntur.

Via de hac re optulante Deo plenius locuturi sumus in sequentibus, cum de ecclesia sub nomine, & ratione corporis, & eius membris agemus, breuiter nunc ad ista respondentes, dicimus quod modus conuenientissimus accipiendi nomen ecclesiæ est sicut dictum est, quod sancta, & vniuersalis ecclesia, dicitur collectio siue vniuersitas generaliter omnium fidelium, quod tam ex euangelica doctrina, quam ratione multiplici in superiori monstratum est. Dicit etiam Rabanus. Ecclesia Dei catholica, id est, vniuersalis quæ per totum mundum dilatata diffunditur Christi nomine nobilitate glorificatur. Omnis enim homo qui recte fidei existit particeps, & sacro baptis-

De inst. cle. cap. 1.

mate regeneratur, à Christo Christianus vocatur, & Dei patris ac ecclesiæ matris esse noscitur filius. Ecclesia Græcè est, quæ in Latinum vertitur vocatio, siue conuentus, eo quod omnes ad se vocat, hæc ille. Et tamen pro ampliori intelligentia dictorum & pro solutione argumentorum notandum quod licet in sancta & vniuersali ecclesia boni, & mali fideles simul permixti contineri dicantur, differenter tamen hi, & illi: quoniam cū ecclesia collectio siue vniuersitas sit fidelium in vniuersi Dei cultu, vniuersi fidei professione conuenientium, tamen quis veriùs & perfectius ad ecclesiam sanctam tanquam eius filius, aut membrum iudicatur pertinere, quantum magis & perfectius unitate, & communionem sanctæ ecclesiæ Dei participat. Hæc autem unitas maxime fidei, spei, & charitatis integritate perspicitur, ut ait Augustinus. & colligitur ex cap. nuptiarum. 27. quæst. 1. Hinc est quod boni, & iusti fideles qui non solum in unitate fidei, sed in super in unitate dilectionis, & charitatis, quæ est vinculum perfectionis, vniuntur ecclesiæ, multo differentius, & nobiliter ad ecclesiam iudicantur pertinere, quam fideles peccatores, qui in unitate fidei tantum, & communionem quadam exteriori sacramentorum ceteris sanctis fidelibus communicant. Quæ verò differenter hi, & illi ad ecclesiam pertinent, licet satis aperte colligatur ex parabola illa euangelica apud Matth. vbi Christus ad aream dominicam bonos tanquam granum, malos verò tanquam paleas pertinere declarat, alijs tamen vijs sic demonstrare curabimus.

Differentie bonorum & malorum existentium in ecclesia.

Colof. 3.

Prima differentia. Iacob. 2. Ad Gal. 5.

In. c. Omnibus. 24. q. 1

Lib. de bapt. & habetur in. c. est unitas de consuetudine. 4.

munione quæ complectitur cum grauis, & paleas, &c. sic ergo sunt in ecclesia homines mali, ut in corpore humano humores mali qui interdum exeunt de corpore. hæc Augusti. ¶ Secundò hæc differentia colligitur ex eo, quia cum fides charitate formata non patitur secum maculam aliquam damnabilis erroris, aut criminis, quia vniuersa delicta operit charitas. Fides verò in formis secum patitur maculas, aut fordes multorum peccatorum. Hinc est, quòd in illis qui per fidem charitate formatam ad ecclesiam pertinent sancta ecclesia, dicitur formosa, decora speciosa, & immaculata. In illis verò qui per vnitatem tantum fidei in ecclesia esse perhibentur, ipsa ecclesia in comparatione ad primos magis fusca, & maculata pronuntiatur. Vnde beatus August. tractans illud. Nigra sum sicut tabernacula Cedar, & speciosa sum, ut pelles Salomonis. dicit sic. Vtrūq; se esse dixit propter vnitatem temporalem intra vna rethia pisciū bonorum & malorum. Tabernacula enim cedar ad Ismaëlem pertinent, qui non erat hæres cum filio liberæ, hæc ille. Et de doctrina Christiana nata dicit. Non enim, ait fusca fuit, ut tabernacula cedar, & speciosa ut pelles Salomonis. & Bernar. super Cantica. ad idem propositum ita inquit. Quanquam sponsam dixerim perfectam, sed ex parte, non ex parte tabernaculorum cedar. formosa tamen siue in illa portione sui quæ iam beata regnat, siue etiam in illustribus viris quorum in hac nocte sua sapientia, & virtutibus tanquam cælum suis sideribus adornatur. & Augusti. exponens illud Psal. 24. Domine dilexi decorem domus tuæ, dicit. Domus Dei ecclesia est, adhuc habet malos, sed decor domus Dei in sanctis, & econuerso. Ecclesia enim ratione malorum nominatur spelunca latronum. vnde Orige. Nunc autem arbitror templum Dei ex lapidibus vis constructum ecclesiam Christi. Sunt autem multi in ea non sicut condecet spirituales viuentes, sed secundum carnem militantes, qui domū orationis ex lapidibus viuis constructam faciunt speluncam esse latronū actibus suis. ¶ Tertio ex hoc differentia prædicta colligitur, quia cum vnitas fidei sit vnitas imperfecta, vnitas verò quæ est per fidem charitate formatam sit completa, charitasque ipsa principium, & radix sit meriti dicente apostolo. Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferā, &c. charitatem autem non habuero nihil mihi pro-

Secunda.

Prouer. 10

Canti. 1.

Lib. 3.

In. c. 7. hoc dixim. 26 q. 7.

Tertia.

1. Cor. 13.

dest. Illi qui in ecclesia continentur per fidem solam informem de ecclesia in comparatione iustorum quasi numero solo esse dicuntur, qui verò per vnitatem fidei, quæ per dilectionem operatur, in ecclesia sunt numero & merito, ad ecclesiam pertinere iudicantur. vnde Augustin. super Ioann. tractans illud. Vnus ex vobis, &c. dicit vnus ex vobis numero non merito, vnus specie non virtute, commixtione corporali non vinculo spirituali, carnis adiunctione non cordis, socius vnitatem, & gloss. Magistri super Psalm. 25. de malis loquens ita dicit. Et si de nobis sunt corpore non mente, numero non merito, nomine non numine. Quibus notatis dicendum est ad rationes factas in oppositum. ¶ Ad primam in qua dicitur quòd ecclesia sancta est hortus conclusus. &c. Respondetur quòd scriptura sancta loquitur ibi de ecclesia quoad illos qui numero & merito sunt de ecclesia, cuiusmodi sunt iusti, & sancti. In istis planè sancta ecclesia est hortus, quia cuncti generis arborum virtutibus redolens. Conclusus, id est, clausus disciplinæ custodia contra hostiles incursum dæmonū. Fons est quia in illis diuinæ gratiæ aquis repleta est. Fons signatus dicitur, quia perennis puteus aquarum viuientium propter sanctorum exuberantiam doctrinarum, iuxta illud Psalm. Fluminis impetus letificat ciuitatem Dei. Licet ergo mater ecclesia hoc modo in sanctis sit, ut in capitu. quaritur de consecratione dicitur. 4. Nihilominus alij qui integritatem catholicæ fidei habent, quæ de se sancta, & immaculata est, ad ecclesiam vniuersalem pertinere aliquo modo, licet non ita principaliter non negantur iuxta ea quæ de terminata sunt in superioribus. ¶ Ad secundam rationem quæ sumitur ex illo, Tota pulchra es amica mea. Respondetur sicut ad superiorem rationem, quod loquitur de his qui numero, & merito sunt de ecclesia sine macula mortalis criminis, ut ait glo. ¶ Ad tertiam dicendum quòd dictū apostoli non intelligitur vniuersaliter de ecclesia secundum præsentem statum. Nam ut dicit August. Tunc ecclesia erit sine macula, & ruga aut aliquo huiusmodi quando erit gloriosa, non enim modo in tantis periculis, in tantis scandalis, in tanta permixtione hominum pessimorum, & in tantis opprobrijs impiorum dicendum est eam esse gloriosam. & idem Augusti. ad propositum nū ita loquitur. Vbi cūq; aut in libris commemorari ecclesiam non habentem maculam aut rugam, non sic accipiendum est quasi ea sic sit

Ioan. 6.

Ad argumētū primum quarti capiti.

2

Psal. 45.

Ad secundū

Ad tertium

Lib. de per se. iust.

Lib. 2. 70. tracta.

ait, sed quæ præparatur ut sic sit quando apparebit gloriosa. Nunc autem propter quasdam ignorantias, & infirmitates membrorum suorum, habet vnde quotidie tota dicat, dimitte nobis debita nostra. hæc Augusti. dicitur tamen iuxta ea quæ dicta sunt in solutione rationum præcedentium, quòd ecclesia est sine macula criminis, & ruga dupliciter in his qui ecclesia sunt numero, & merito. ¶ Ad quartam dicendum, quòd ecclesia fuit figurata per archam domini quoad eos qui sunt de ecclesia numero, & merito sicut dictum est. ¶ Ad quintam pariter dicendum, quòd ecclesia vniuersalis sancta est in omnibus qui de ecclesia sunt numero, & merito: cuiusmodi sunt omnes sancti, in quibus splendor sanctitatis ecclesiæ resulget, de quo in Psalm. dicit propheta. Laus eius in ecclesia sanctorum. Super quo August. ita loquitur. Hæc est ecclesia sanctorum ecclesia frumentorum toto terrarum orbe diffusorum per agrum domini feminata. ¶ Ad sextam dicendum quòd illud dictum Hieron. quòd forde maculatus de ecclesia Christi non potest appellari, intelligendum est numero, & merito, non prohibetur autem quin numero appellari possit sicut iam saepe expositum est. ¶ Ad septimam verò pariter respondendum est eodem modo exponendo dictum Augusti. sicut dictum Hieron. exposuimus. ¶ Ad vltimam rationem quæ sumitur ex apostolo dicendum, quòd ex ea parte qua fideles peccatores sunt tenebræ, & iusti lux, non possunt pertinere ad vnā, & eandem societatem, sed ex ea parte qua in vna integritate fidei quæ lux est animarum fidelium conueniunt optimè possunt pertinere ad vnā & eandem sanctam communitatem vnitatis ecclesiæ, & ita est in proposito.

Ad quartā.

Ad quintā.

Psal. 149.

Ad sextam.

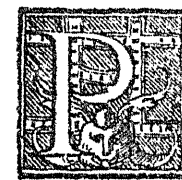
Ad septimā.

Ad octauā.

¶ Probans quòd ecclesia est vna Et de multiplicitate vnitatis eius. Cap. VI.

S V M M A R I V M

- 1 Ecclesia quare dicatur vna sancta catholica, & Apostolica.
- 2 Ecclesiam esse vnā octo rationibus probatur.

Ost considerationem eius, quid nomine & re per ecclesiam importatur, & explicata ratione sub qua de ecclesia locuturi sumus, restat de conditionibus & proprietatibus eius agendum, & potissimè de illis quas sancti patres in symbolo fidei attribuunt ei dicentes. Credo vnā sanctam ecclesiam catholicam, & apostolicam, vbi quatuor de ecclesia sancti patres tradunt docent, & prædicant. ¶ Primò quòd vna sit, & hoc contra tria genera hominum, scilicet contra conuenticulas hæreticorum, contra schismaticos, & contra excommunicatos ecclesiæ vincula contemnentis. ¶ Secundò, quòd sit, sancta, contra falsi nominis Christianos. ¶ Tertio, quòd sit catholica, id est, vniuersalis contra singulares, & pertinaces in proprio sensu recedentes à communi Doctrina fidei, & sanctorum patrum, cuiusmodi sunt hæretici omnes. ¶ Quarto, quòd sit Apostolica, contra præsumptores nouitatum, & introductores nouellarum sectarum & peregrinorum dogmatum, dicamus de singulis. Quòd autem ecclesia, vna sit veritatis magister per spiritum sanctum, attestatur dicens. Vna est columba mea, vna est perfecta mea. Circa quòd notandum, quòd vnitas ecclesiæ colligitur ex multis. ¶ Primò ex vnitatem principis, seu capitis quo regitur, & gubernatur, qui vnus est, scilicet Christus dominus Deus noster, quem pater dedit caput super omnem ecclesiam quæ est corpus eius. ¶ Secundo ecclesia dicitur vna ex vnitatem fidei, qua illustratur & in qua fundatur. Est enim fides diuinum lumen quoddam, & admirabile in quo vocati sumus, & Christianæ religionis fundamentum, ut dicit Chrysostomus. Omnes enim Christiani idem credunt corde, & ore confitentur. Id ipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata. Propter hanc fidei communitatem, inquit Augustin. super Ioannem. Omnes vnum sumus. iuxta illud Apostoli. Omnes vnum vos estis in Christo Iesu, gloss. id est in fide Christi. Hac ratione beatus Hiero. utitur scribens ad Euandrum episcopum. ut habetur in capitul. legimus. 93. distinctio. Nec altera Romanæ vrbis ecclesia, altera totius orbis existimanda est, & Galliæ, Britannię. Nā & Africa, & Persis, & Oriens, & India & oēs barbarę nationes vnum xpm adorant vnā obseruant regulā veritatis. ¶ Tertio ecclesia

Ecclesia est

vna.

Canti. 4.

Eph. 1.

1. Cor. 12.

Ioan. 17.

Gala. 3.

vna

Ioan. 3. Matt. vlti.

Mar. vlti.

In cap. sicut in bonos de conse. di. 4.

Eph. 4.

Can. 5.

Eph. 4.

Philip. 2.

1. Cor. 10.

In lib. de baptis. & habetur in ca. multi. 1. q. 1.

vna dicitur ex vnitatem sacramenti baptismi quo sanctificatur, quod est idem apud omnes, & quantum ad materiam de qua Ioann. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, &c. & quantum ad formam de qua Matthæ. Baptizantes eos in nomine patris, & filij, & spiritus sancti. Et quantum ad effectum vltimum. Qui crediderit, & baptizatus fuerit saluus erit. Siue quo ad efficaciam collati muneris quod equale est à quocumq; detur. vt ait August. Per hanc autem vnitatem baptismi quia ianua sacramentorum est, intelligitur vnitatis aliorum sacramentorum, de qua habetur in capitu. est vnitatis ecclesie, de consecratione distincti o. 4. De istis autem talibus vnitatibus in ecclesia similiter loquitur Apostolus dicens. Vnus dominus vna fides vnum baptismum, vbi glossa inquit. Vnus dominus, de betis seruare vnitatem, quia vobis est vnus dominus non tres, pro quorum diuersis voluntatibus vos oporteat discordare, & ita iubemus credere, & eodem modo operari. Item glossa super illud. Vna est colūba mea, dicit sicut vna est quauis multæ & diuersæ personæ, tamen fides vna est in eis, vñū baptismum, vnus Deus, vnum opus. ¶ Quarto ecclesia dicitur vna ab vnitatis spei, qua ad bona cælestia erigitur, & eleuatur in vnam expectationem beatitudinis, de qua Apostolus. Vocati estis in vnam spem vocationis vestræ. glossa id est, ad vnam rem separatam quæ est effectus vocationis. ¶ Quinto, ecclesia est vna vnitatis charitatis qua connectitur & viuificatur, de qua inquit Apostolus. Eandem charitatem habentes vnanimis id ipsum sentientes. de hac autem vnitatis quam charitas facit dicitur Actuum. 4. vbi de primitiua ecclesia habetur, quod multitudinis credentium erat anima vna, & cor vnum in domino, quia vt ait glossa. copula charitatis inuicem iungebantur. Item glossa super illud. Vnus panis, & vnum corpus ecclesia dicitur, quia sicut vnus panis ex multis granis, & vnum corpus ex multis membris componitur, sic ecclesia Christi ex multis fidelibus charitate copulante connectitur. Hinc dicit Augusti. q. charitas proprium donum est vnitatis catholice & pacis. ¶ Sexto ecclesia dicitur vna vnitatis spiritus viuificantis, vnus enim, & idem spiritus, scilicet sanctus tanquam vltima, & principalis perfectio corporis mystici, quasi anima in corpore est in omnibus membris ecclesie diuidens singulos vt vult, diuisiones enim gratiarum sunt, idem autem spiritus, inquit Apo-

stolus. Ad quam vnitatem idem Apostolus ita exhortatur dicens. Sollicitè seruate vnitatem spiritus. glossa. 1. vnitatem ecclesiasticam quam facit spiritus sanctus, vt vnum corpus sitis opere spiritus sancti. Item in eodem Apostolus ad propositum ita loquitur. Vñū corpus, & vnus spiritus. glossa. vnum corpus esse debetis, quia vnus spiritus habitat in vobis quo vnum corpus efficiuntur. Sicut enim vnum corpus hominis ex multis constat membris, & vegetat omnia membra vna anima faciens in oculo, vt videat, in aure, vt audiat, & sic in cæteris, ita spiritus sanctus membra corporis Christi quod est ecclesia, cõtinet & vegetat. ¶ Septimo ecclesia dicitur vna vnitatis vltimi finis, quæ est ipsa beatitudo ad quam ordinatur. Vnde & idem denarius per quem Doctores sancti beatitudinem intelligunt omnibus fidelibus pro mercede laborum legitur assignatus, vbi dicitur quod cum venissent, qui circa horam vndecimam venerunt acceperunt, & ipsi singulos denarios, glossa dicit, quia ad eandem æternitatem cum his qui ab initio mundi vocati sunt. & Augusti. super illud. Omnes gentes, dicit. Multæ gentes & vna gens, quare vna gens? quia vna expectatio. Postremo, quare non vna gens si vna patria Hierusalem est? ¶ Octauo ecclesia est vna vnitatis vnus presidentis rectoris, & gubernatoris visibiliter conuersantis cum ea, de quo dicitur Iohel. 1. Congregabuntur filij Iudæ, & filij Israël pariter, & ponent sibi caput vnum. Et dominus dicit. Fiat vnum ouile, & vnus pastor. Hic autem vnus presidentis pastor, rector, & gubernator in tota vniuersali ecclesia vicem Christi gerens summus pontifex est, sicut in sequentibus ostenditur. Vnde beatus Cyprianus tractans illud. Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, de hac vnitatis ita loquitur. Super vnum ædificat ecclesiam, & quauis omnibus apostolis post resurrectionem suam patrem, id est, mitem potestatem tribuat cum diceret. Sicut misit me pater, & ego mitto vos, accipite spiritum sanctum, tamen vt vnitatem manifestaret vnitatis eiusdem originem ab vno incipientem sua autoritate disposuit & infra. Exordium ab vnitatis proficiscitur, vt ecclesia Christi vna monstraretur, habetur hoc in c. loquitur. 24. q. 1.

¶ In quo ponuntur obiectiones contra ea quæ dicta sunt de vnitatis ecclesie. Cap. VII.

Summa-

S V M M A R I V M.

1 Quindecim argumenta quibus obijcitur ecclesiam catholicam non posse dici unam.

Argumentum primum.

Psal. 66.

Secundum.

Canti. 4.

Tertium. Psal. 36.

Quartum.

Confirmatio

Quintum.

Sextum.

T veritas eorum quæ de vnitatis ecclesie iam dicta sunt illustrior fiat, mouebuntur contra ea aliquæ obiectiones. Contra ergo iam dicta arguitur multipliciter. Et primo ex illo Psalm. In ecclesijs benedicite domino. Item ex illo Apocal. 1. vbi Ioann. scribere dicitur septem ecclesijs, in quibus locis non vna sed plures designantur ecclesie. ¶ Secundo sic, communiter distinguitur ecclesia præfens ab ecclesia primitiua. Ecclesia enim sumpta ex circuncisione, & ex preputio siue ex Iudæis, & ex gentilibus sunt distincti populi. Vnde glossa super illud. Et fons hortorum. dicitur sic. Fons hortorum, quia de primitiua ecclesia processit in mundum doctrina cælestis quæ plures ecclesias, id est, hortos procrearet. ¶ Tertio ecclesia est vna constituta ex angelis & hominibus. Vnde Augusti. super Psalm. Omnibus connumeratis fidelibus ab initio vsque ad finem, adiunctis etiam legionibus, & exercitibus angelorum, vt fiat vna illa ciuitas sub vno rege vna quedam prouincia sub vno Imperatore, sed hominibus, & angelis non est communis fides, nec spes, ergo vnitatis fidei aut spei non pertinet ad vnitatem ecclesie. ¶ Quarto sic, fides, spes, & charitas cum sint accidentia diuersa numero sunt in diuersis, ergo omnes homines fideles non possunt pertinere ad vnam ecclesiam, cum non videantur habere eandem fidem, spem, & charitatem. Si verò dicatur quod fides ex parte subiecti non est vna, quia diuersificatur secundum quod est diuersorum, sed ex parte eius quod creditur, est vna. Contra: quia multa sunt quæ ponuntur nobis ad credendum cum duodecim sint articuli fidei, inter quos magna est differentia, sicut patet manifestè. ¶ Quinto sic, eadem est ecclesia à primo iusto Abel vsque ad vltimum nasciturum, sed non videtur eadem fides antiquorum patrum, & modernorum, cum confessio quæ est actus fidei non sit vna, & eadem apud omnes. Nam illi credebant futura sicut incarnationem filij Dei, passionem, resurrectionem, ascensionem, & similia quæ nos credimus præterita, ergo videtur, quod veritas fidei non includitur in vnitatis ecclesie. ¶ Sexto

omnis excommunicatus est extra vnitatem ecclesie, cum sit ab ecclesia & consortio fidelium euidenter separatus. Si ecclesiam non audierit sit tibi sicut ethnicus, & publicanus. Sed stat excommunicatum habere fidem spem, & charitatem, & inhabitantem spiritum sanctum, ergo ista non videntur facere ad vnitatem ecclesie: consequentia patet, minor etiam nota est de eo qui iniuste excommunicatur. ¶ Septimo multi pertinent ad vnitatem ecclesie in quibus, nec charitas est nec spiritus sanctus inhabitat huiusmodi sunt peccatores fideles. Vnde supra multa ostensum est quod ecclesia vniuersalis omnes generaliter comprehendat fideles Vnde Matth. 13. habetur, quod tritico adiuncta sint zizania, & sicut dicit Augusti. Ecclesia ager est in qua radicantur triticum, id est boni, & zizania, id est, mali simul, tamen in fine seculi separabuntur, ergo sequitur quod prædicta non requirantur ad vnitatem ecclesie. ¶ Octauo arguitur sic, stat aliquæ oia habere illa, scilicet, fidem, spem, charitatem, & inhabitantem spiritum sanctum & tamen non pertinere ad vnitatem ecclesie, ergo prædicta non stant in veritate. An tecedens patet de multis cathecumenis qui habent fidem formatam, & tamen non videntur esse membra ecclesie. cum Augusti. dicat. Ad hoc baptismus valet vt baptizati Christo incorporentur. Et idem Augusti. ad Boni faciū scribit, & dicit, quod in baptismo quis efficitur membrum Christi. ¶ Nono arguitur sic. Sicut dictum est à primo iusto Abel vsque ad vltimum nasciturum, est vna & eadem ecclesia, sed ante aduentum Christi baptismus cum non esset non poterat dici, pertinere ad vnitatem ecclesie, ergo nec nunc vnitatis ecclesie est arguenda ex vnitatis baptismi. ¶ Decimo non est vnus baptismus, sed tria, scilicet, baptismus aquæ, poenitentia, & baptismus sanguinis, sicut habetur in glossa ad Hebræ. 6. & Magister Sententiarum ponit. in. 4. distin. 4. ergo vnitatis ecclesie non bene sumitur ex vnitatis baptismi. ¶ Vndecimo Augusti. lib. de baptis. tangit aliam vnitatis ecclesie, de qua in cap. est vnitatis de consecra. distin. 4. vbi sic dicit. Est vnitatis ecclesie quæ latè patet in sacramentorum videlicet societate, & communionem quæ cõplectitur cum granis paleas, ergo videtur quod non sufficienter dictum sit de vnitatis ecclesie. ¶ Duodecimo, ecclesia est collectio fidelium, vt supra habitum est in cap. ecclesie. de consec. dist. 1. Sed non sunt semper iidem fideles

Septimum

Octauum

De bapt. par. & refertur c. ad hoc de conse. di. 4. Nonum.

Decimum

Vndecimum

Duodecimum

deles, ergo non est semper eadem ecclesia. ¶ Tertiodecimo sic, si vnitas fidei facit ecclesia vnã: ergo quicumq; habent fidem eãdem ad vnã & eãdem ecclesiam, videntur nobiscum pertinere, sed dæmones, & damnati habent, vnã & eãdem fidem nobiscũ, ergo videtur quod pertineant nobiscũ ad eãdem ecclesiam, quod tamen est falsum, consequentia videtur manifesta, minor verò probatur per illud. Dæmones credunt, & contremiscunt. Et glo. super illud. Ex fide, & in fidẽ dicit, fides informis dæmonũ. ¶ Quartodecimò, Ecclesia semper fuit vnã, & tamẽ in ea nõ semper fuit vnus pastor aut rector qui visibiliter cũ ea conuersaretur, ergo ex parte vni⁹ supremi præsentis, & rectoris non est vnitas ecclesiæ accipiẽda. ¶ Quintodecimò. Pa-pa mortuo ecclesia non minus est vnã quã eo viuentẽ, ergo vnitas talis supremi præsentis siue summi pontificis non arguit vnitatẽ ecclesiæ, consequentia videtur nota.

¶ In quo respondetur ad obiectiones positas. Cap. VIII.

S V M M A R I V M

- 1 Ecclesia quando sub multitudinis nomine reperitur, quid intelligendum sit.
- 2 Quod una & eadem ecclesia fuerit à principio.
- 3 Ecclesiæ nomen qua ratione & angelos comprehendat.
- 4 Fides, spes, charitas quamuis differant secundum essentiam, conueniunt tamen in unum secundum numerum.
- 5 Fides antiquorum & nostra eadem.
- 6 Iniuste excommunicatus nullo modo per talem sententiam leditur.
- 7 Excommunicatio quid. Et quod excommunicatus non sit priuatus fide qua ecclesiæ corpori vnitus est.
- 8 Incorporari ecclesiæ dupliciter contingit merito & numero.
- 9 Homines nunquam potuerunt saluari, etiam ante Christi aduentũ, nisi fieret mēbra Christi.
- 10 Quod sit propriè tantum unum baptisma.
- 11 Fides qualiter in dæmonibus esse dicatur

1
Cap. VIII.
Ad primũ.

D primũ respondetur & primò quantum ad illud Psal. In ecclesijs benedicite dñm, quod ibi propheta loquitur de ecclesia prout dicit multitudinem aliquam fidelium ali-

cuius certæ prouincie aut loci, & sic non dubium quin ecclesiæ multæ sint, nihilominus tamen omnes tales particulares ecclesię vnã sunt vniuersalis ecclesia & vnus thalam⁹ Christi, sicut dicit text. in. c. quauis dist. 21. & in. c. legimus. dist. 93. & beatus Augu. tractas illud. Posuit sicut oues familias, dicit sic. Multæ familiæ multæ ecclesiæ, vnã ecclesia vnã plebs, vnã familia vnã ouis est. Ad auctoritatem verò quæ ex Apoca. inducitur respõdetur, quod sicut tam ex tex. quã ex glo. patet, beatus Ioan. loquebatur principaliter ecclesijs particularibus in Asia quib⁹ præpositus erat quæ plures erant. Est tamen verum vt in eadẽ glo. dicitur q̄ per illas septẽ ecclesijs Asia vniuersalis ecclesia designabatur, quæ ideo per septenariũ numerũ describitur, Tũc quia septenarius vniuersitatẽ significat tũ quia septiformi spiritu illustratur. ¶ Ad secundũ dicendũ q̄ vnã, & eadem ecclesia dicitur fuisse à principio sicut infra dicitur, cum vnã, & eadẽ fides fuerit patrũ veteris testamenti, & patrũ noui testamenti, tempora tãtũ vt ait Augu. mutata sunt, distinctio autẽ & differẽtia quæ importari videtur in dictis sanctorum inter primitiuam, & præsentem ecclesiam, accipienda est ex parte populi nõ ex parte fidei. Vnde Augu. tractans illud. Fundatur exultatione vniuersæ terræ mons syon latera aquilonis ciuitas regis magni, dicit sic. Duo montes vnus ex circuncisione a-lius ex præputio, ex Iudæis vnus, alter ex gentibus, non iam aduersi, & si diuersi, quia ex diuerso iam vniti in angulo nõ diuerso. ipse est inquit pax nostra qui fecit vtraque vnum: ipse angularis lapis quem reprobauerunt edificantes factus est caput anguli. duos iunxit in se, mons ac montes vnã domus ac duę domus: duæ propter ex diuerso venientes, vnã propter lapidem angularem in quo sibi ambę copulantur. ¶ Ad tertium respondetur dupliciter. Primò quod hic non loquitur de ecclesia prout comprehendit militantes, & triumphantes, sed prout dicit vniuersitatem fidelium secundum statum vię qui in hac nostra peregrinatione militant, quibus omnibus fides communis est. Secundò respondetur, quod licet angeli non habeant fidem communem cum hominibus fidelibus, habent tamen quod fidei succedit, scilicet, visionem, idem est enim quod illi vident in patria, & quod fideles credunt in via, & ideo ecclesia vt comprehendit militantes & comprehensores, potest dici vnã cognitione, licet hinc & inde sit diuersus cogni-

cognitionis modus: quia hic per speculum & in enigmate, vt dicit Apostolus. ibi autem facie ad faciem. ¶ Ad quartum respondetur, & dicitur quo ad antecedens, quod licet præfatæ virtutes distinguantur in diuersis secundum numerum, conueniunt tamen specie & in obiecto vno secundũ numerum, secundum quod omnes fideles idem credunt sperant, & amant. Pro quo notandum quod, vt dicit sanctus Thom. quod sicut in corpore naturali vires diffusæ per omnia membra differunt numero secundum essentiam, sed conueniunt in radice vnã secundum numerum, & præter hoc habent formam vltimam vnã numero, ita etiam omnia membra corporis mystici habent pro vltimo completẽto spiritum sanctũ qui est vnus numero in omnibus. Et ipse virtutes fides, spes, charitas quamuis differant in diuersis secundum essentiam, conueniunt tamen in vnã radice secundum numerum. Radix autem operationis propriè est ipsum obiectum ex quo speciem trahit, & ideo in quãtum est idem numero creditum, & amatum ab omnibus, secundum hoc vniũtur omnium fides, spes, & charitas in vnã radice secundũ numerum, non solum prima quæ est spiritus sanctus, sed etiam proxima quæ est proprium obiectum. Et ad confirmationem, cum dicitur quod multa sunt quæ nobis proponuntur ad credendum. Respondetur quod cum obiectum formale fidei sit veritas prima cui inherendo credimus quæcunque sub fide continentur, & ista sit vnã & immutabilis, & habitus capiat vnitatem, vel multitudinẽ ex obiecto. Diximus quod fides est vnã ex parte eius quod creditur, quia idem est quod ab omnibus creditur, & si sint diuersa credibilia quæ communiter omnes credunt. tamen omnia reducuntur ad vnum, quia ad primam veritatem sub cuius ratione cadunt sub fide, temporalia etiam non pertinet ad obiectum fidei, nisi in ordine ad aliquod æternum quod est veritas prima quæ est obiectum fidei. ¶ Ad quintũ dicendo negatur assumptum illud videlicet, quod non sit eadem fides antiquorum, & nostra. Et ad probationem respondetur, quod ista differentia præteriti, & futuri non contingit ex aliqua diuersitate rei credite, sed ex diuersa habitudine credentium ad vnã rem creditam. ¶ Ad sextũ respondetur, quod si aliquis iniuste excoicatus est in nullo læditur per talem excoicationis sententiam. Vnde Aug. Illud planè nõ temere dixerim, quod si quis

fidelium fuerit anathematizatus iniuste ei potius oberit qui facit quã ei qui hanc patitur iniuriam. Spiritus enim sanctus habitas in sanctis per quem quisque ligatur, aut soluitur immeritam nulli ingerit pœnam, dicit sanctus Thom. Quod si homo qui iniuste excommunicatus est hanc iniuriam humiliter sustinet, humilitatis meritum recõpẽsat huius excommunicationis damnũ. Et hoc ponit beatus Augustinus in lib. de vera religione, ita dicens. Sæpe diuina prouidentia finit etiam bonos viros per nonnullas turbulentas carnalium hominum seditio-nes expelli de congregatione Christiana, quæ contumeliam, vel iniuriam suam cum patientissimè pro pace ecclesiæ tulerint, nec vllas nouitates vel schismatis, vel hæresis moliti fuerint, & fidem quam in ecclesia catholica prædicari sciunt vsque ad mortem muniant, & testimonio defendant, hos coronat pius pater in occulto videns. hæc Augusti. Vbi notandum pro pleniori intellectu huius rationis, quod excommunicatus non dicitur ita extra vnitatem ecclesiæ positus, quod fide qua ecclesię corpori erat vnitus sit priuatus, sed quia à consortio fidelium, & sacramentorum participatione sit præscisus. Excommunicatio enim, vt aiunt Doctores, dicitur separatio à consortio fidelium, maximè quo ad fructum qui habetur ex participatione sacramentorum, & quo ad communia ecclesiæ suffragia. Quomodo autem excommunicatus talibus suffragijs priuetur, & quomodo non, declarat sanctus Thom. ita dicens. Suffragia alicuius valent alteri secundum quod ei continentur, potest autem actio vnus alteri continuari dupliciter. Vno modo ex vi charitatis, quæ omnes fideles connectit, vt sint vnus in Deo, sicut dicitur in Psalm. Particeps ego sum omnium timentium te, & hanc continuationem excommunicatio nõ intercipit: quia iuste quis excommunicari non potest, nisi pro culpa mortali per quam iam à charitate diuisus est, etiam si non exco-municetur. Iniusta autem excommunicatio charitatem alicui auferre non potest, cum sit de maximis bonis quæ non possunt alicui inuito auferri. Alio modo potest actio vnus alteri continuari per intentionem suffragia facientis, quæ in aliquem fertur pro quo fiunt. Et hanc continuationem excommunicatio intercipit, quia ecclesia per exco-municationis sententiam separat excoicatos ab vniuersitate fidelium, pro quibus suffragia

Incip. illud
11. q. 3.

In. 4. Sent. 7.

It. 4. di. 18

1. Cor. 13.
Ad quartũ.

In. 3. Scten.

4

Ad secundũ.

Psal. 47.

Ephe. 2.

Ad tertium

Ad confirmacionem.

Ad quintũ.

Ad sextum.

6

fragia facit. Vnde suffragia ecclesie ei non profunt, quæ pro tota ecclesia fiunt nec ex persona ecclesie oratio pro eis inter membra ecclesie fieri potest, quanuis aliqua persona priuata possit ad eius conversionem aliquod suffragium per intentionem dirigere, hæc sanctus Thomas. ¶ Ad septimum dicendum quod licet peccatores fideles non habeant omnia illa, quibus ecclesia vna esse dicitur. pertinent nihilominus ad unitatem ecclesie aliquo modo, in quantum scilicet, in vna fide cum alijs fidelibus conueniant. Est tamen verum quod quia charitatem non habent per quam corpus ecclesie viuificari dicitur, tales tanquam membra mortua iudicantur, nec sunt propria membra corporis Christi, sicut in superioribus partim dictum est, & infra plenius ostendemus. ¶ Ad octauum respondetur, & dicitur ad antecedens negando illud. diximus enim tales pertinere mentaliter etsi non corporaliter per visibile sacramentum ad unitatem ecclesie, siue quod merito pertineant ad ecclesiam etsi non numero. Et ad probationem respondetur, vt dicit sanctus Thomas. quod incorporari Christo contingit dupliciter scilicet merito, & numero. Merito quidem potest aliquis de ecclesia effici quod est Christo incorporari etiam ante baptismum actu susceptum, sed non ante baptismum propositum, vel in baptismum post tempus gratie reuelata. Vnde Ambrosius de Valentino, qui cathecumenus mortuus fuit dicit. Quem regeneraturus eram amisi, veruntamen ille gratiam quam poposcit non amisit, vnde talis corde regeneratus est, licet non corpore. vt dicit sanctus Thomas in 3. part. Fide quidem incorporatur quis Christo secundum illud. Habitare Christum per fidem in cordibus vestris. Numero vero non potest aliquis effici de ecclesia nisi per baptismum. Vnde ante baptismum nullus admittitur ad perceptionem sacramenti eucharistie, & aliorum sacramentorum ecclesie, & sic patet quod tales cathecumeni fidem, spem, & charitatem, habentes ad ecclesiam pertineant animo, etsi non visibili sacramento merito, & si non numero. ¶ Ad nonum respondetur negando consequentiam, quia licet baptismus non semper fuerit a principio ecclesie, non sequitur quod postquam institutus est unitas illius non arguat suo modo unitatem ecclesie. Pro quo sciendum quod nunquam homines potuerunt saluari etiam ante Christi aduentum, nisi fierent membra Christi, quia vt dicitur Act. 4. Non est aliud nomen datum hominibus

Ad septimum

Ad octauum

In 4. dist. 8

Eph. 3.

Ad nonum

Act. 4.

in quo oporteat non saluos fieri, sed ante aduentum Christi etiam homines per fidem Christo incorporabatur per fidem futuri aduentus cuius fidei signaculum erat circumcisio, vt dicit Apostolus. Antequam enim circumcisio institueret sola fides, vt dicit Greg. cum sacrificiorum oblationibus quibus suam fidem antiqui patres profitebantur sufficiebat vt homines Christo incorporaretur. Post aduentum etiam Christi homines per fidem Christo incorporantur, secundum illud. Habitare Christum per fidem in cordibus vestris. Sed alio signo manifestatur fides rei presentis quam demonstrabatur quando erat futura, sicut alijs verbis signatur presentis prateritum, & futurum, & ideo licet ipsum sacramentum baptismi non semper fuerit, fides tamen cuius baptismus sacramentum est semper fuit & necessaria fuit. ¶ Ad decimum dicendum quod proprie loquendo, vt ait sanctus Thomas in 4. Non est nisi vnum baptismum quod in aqua celebratur sub debita verborum forma. Alia autem baptismata dicuntur per ordinem ad illud secundum proportionem ad eundem effectum, quem tamen agunt quodammodo in virtute baptismi aque, quia baptismus sanguinis, & baptismus poenitentiae non valent ad regenerationem nisi ei qui habet baptismum aquæ in proposito. Tunc enim vt ait Augustinus. Prodest baptismus sanguinis vel fluminis cum baptismum fluminis non contemptus religionis sed articulus necessitatis excludit. de consecra. distin. 4. ca. baptismi. Vel respondetur secundario quod baptismum dicitur vnum, quia non est iterabile, sicut nec originale peccatum contra quod tanquam medicina est institutum, quod est contra hereticos Nouatianos dicentes. Quoties homo peccat baptismum deberet repeti, vel dicitur vnum baptismum, id est equale a quocumque detur, vt exponit glossa. ¶ Ad 11. respondetur quod unitas illa de qua Augustinus in autoritate proposita loquitur importatur per unitatem baptismi qui est fundamentum, & principium aliorum sacramentorum sicut dictum est in cap. superiori. ¶ Ad 12. respondetur negando consequentiam, quanquam enim homines qui sunt quasi materia ecclesie fluant continue, & refluant, quibusdam decedentibus alijs nouiter nascuntibus: nihilominus, quia vna est fides in omnibus, ecclesia semper dicitur manere vna, sicut dicitur de corpore animalis quod licet in eo partes materiales fluant, & refluant idem tamen manere dicitur quo ad formam quæ eadem semper manet. Ita videtur dicendum in

Rom. 4.

Eph. 3.

10

Ad decimum

Ad undecimum

Ad duodecimum

Arist. 1. de genera.

in proposito. Manet quidem semper eadem fides: manent eadem sacramenta, quibus formatur ecclesia, manet eadem lex: & eadem regula veritatis: permanet eadem habitudo & ad vnum caput ecclesie & ad vnum finem vltimum: quare optime beatus Augustinus. Tractans versusum illud. Misere mei dñe quonia ad te clamaui tota die. dicit. Sub descendētib; & succedētib; mēbris vnus hō vsq; ad finem seculi extenditur. ¶ Ad 13. dicendum quod in demonibus non est fides ea quæ ponitur donū spiritus sancti siue habitus diuinitus infusus qui inclinat hominem ad credendum aliquem effectum boni: sed dicitur fides quæ nascitur experpiscacitate naturalis intellectus eorum & ex miraculis quæ vident supra naturam. Pro quo notandum vt notat sanctus Thomas. Quod intellectus credentis assentit rei creditæ. non quia ipsam videat vel secundum se vel per resolutionem ad prima principia per se visa: sed propter imperium voluntatis. Quod autem voluntas moueat intellectum ad assentiendum potest contingere ex duobus modis. Vno modo ex ordine voluntatis ad bonum & sic credere est actus laudabilis. Alio modo quia intellectus conuincitur ad hoc quod iudicet esse credendum his quæ dicuntur licet non conuincatur per euidētiam rei: sicut si aliquis propheta pronuntiat in sermone Dei aliquod futurum, & adhiberet signum mortuum suscitando. ex hoc signo conuinceretur intellectus vidētis vt cognosceret manifeste hoc dici à Deo qui non mētitur. licet illud futurum quod prædicitur in se euidens non esset vnde ratio fidei non tolleretur. Dicendum est ergo quod in fidelibus Christi laudatur fides secundum primum modum & secundum hoc non est in demonibus sed solum secundo modo. Vident enim multa manifesta indicia ex quibus percipiunt doctrinam ecclesie esse à deo: quanuis ipsi res ipsas quas ecclesia docet non videant. puta: Deum esse trinum & vnum vel aliud huiusmodi. Et ita patet quod fides quæ unitatem ecclesie efficit non est in demonibus & ita ratio non procedit. ¶ Ad decimum quartum respondetur negando consequentiam. licet enim Ecclesia non semper fuerit in tali dispositione constituta quo ad vnum tanquam rectorem & gubernatorem: ducem & pastorem vice & loco Iesu Christi domini nostri visibiliter conuersantem: tamen ipsa Ecclesia habebat ordinem propter causas infra assignandas cum de vno supremo Pontifice in ecclesia à nobis habendus est sermo: non sequitur quod nunc talis ordo in ecclesia non sit: mul-

Psal. 85.

Ad decimum tertium.

11

2. 2. q. 5. artic. 2.

Ad decimum quartum.

ta enim per temporum successione instituta sunt in ecclesia quæ non fuerunt à principio. quæ licet tempore quo instituta non fuerunt non importarent necessitatem: instituta tamen de necessitate veniunt obseruanda. dicunt enim doctores tractantes illud. Soror nostra paruula est & vbera non habet: quod ecclesia quæ hic soror dicitur in principio sui status ante aduentum plenitudinis gratie in quo gratia & veritas per Iesum Christum facta, non modo paruula fuit populi paucitate: sed etiam donis gratiarum. Vnde Hugo de sancto victore. Oportuit inquit vt secundum processionem temporum spiritualium gratiarum signa magis ac magis darentur. planè post incarnationem filij Dei copiosior facta est splendore doctrina: illustrior pulchritudine ordinis: locupletior sacramentorum efficacia salutaris: excellentior nobilitate regiminis quæ sub spe nobiliori ordinationis politica ac diuini forma principatus. ¶ Ad decimum quintum respondetur quod ratio non procedit: tum quia si Papa moritur sedes tamen non moritur. Secundo quia ordo talis ad vnum caput & gubernatorem semper manet in ecclesia in habitu, & potestas ad eligendum aliquem in sede ipsa apostolica. Est etiam actu talis ordo in ecclesia ad eos qui vice summi Pontificis illo tempore in ecclesia quo ad aliqua funguntur: cuiusmodi est sacrum collegium dominorum Cardinalium. Et hic conuincitur temeritas quorundam scismaticorum & inimicorum ecclesie qui dicere præsumperunt unitatem ecclesie non habere ordinem ad unitatem vnus summi Pontifici. Christi vicarij. quod quam falsum sit audiamus Cyprianum in epistola ad Magnum inquentem. Dominus insinuans nobis unitatem de diuina autoritate venientem ponit & dicit. Ego & pater vnum sumus. ad quam unitatem redigens ecclesiam suam denudat ait. Et erit vnus grex & vnus pastor. Item in epistola ad Rogatianum, huiusmodi seminatores & introductores scismatum in ecclesia idem gloriosissimus Cyprianus percutit ita dicens. hæc sunt initia hereticorum & ortus atque conatus scismaticorum male cogitantium vt sibi placeat: vt præpositum superbo tumore contemnāt: sic de ecclesia egreditur: sic altare prophanum foris collocatur: sic contra pacem Christi & ordinationem atque unitatem Dei rebellatur. Et Beatus Hieronymus pater ecclesie religiosissimus Damaso Pape scribens vt habetur in cap. quoniam vetus oriens. 24. quæst. 1. ita inter alia sic dicit. Cum successore piscatoris & discipulo Christi loquor. Ego nullum præ-

Canti. vlti.

Iob. 1.

Ad decimum quintum.

mium nisi Christum sequens beatitudini tuæ, id est, cathedræ Petri communionem cōsocior: super illam petra ecclesiam fundatam scio qui cūq; extra hanc domū agnum comederit prophanus est, si quis in Noe arca non fuerit peribit regnante diluuiio, & infra Nō noui Vitalem, Miletū respuo: ignoro Paulinum, quicū que tecum non colligit spargit: hoc est, qui Christi nō est Antichristus, hæc Hiero. Verum de huiusmodi errore cōfutando in sequētib; à nobis copiosior erit sermo, per ea etiā quæ dicta sunt excluditur impietas schismatiorum qui tunicam domini inconfutibilem scindere nituntur, contra quos inquit beatus Cyprianus Alienus es, prophanus es: eius hostis es, habere nō potest Deū patrem: qui vniuersalis ecclesiæ non tenet vnitatem.

In cap. alienus. 24. quæstio. 1.

In quo ostenditur quòd ecclesia sancta sit. Caput. IX.

S V M M A R I V M.

- 1. Sancta quòd sit ecclesia, & in quotuplici significatione sanctum accipiat.
- 2. Sanctitas quid.

Ecclesia est sancta.

Psal. 25.

S T E N S O quòd ecclesia vna sit: superest iam vt quæ sancta sit ostēdamus. Describitur autē sancta à sanctis patribus in concilio Niceno: ad differentiam congregationis malignantiū: quæ non sancta est sed impia, de qua psal. O diui ecclesiam malignantiū. De ecclesia vero Christi dicitur psalm. penult. Laus eius in ecclesia sanctorum, vbi glo. Aug. Ecclesia sanctorū, ecclesia catholica est: ecclesia sanctorum non est dicenda ecclesia hæreticorū. Sancta autem dicitur ecclesia: quia spiritu sancto sanctificata: quam sanctitatem profudit ei spiritus sanctus: vt ait Albertus magnus, in sacramētis, virtutibus & donis quæ dat ad sanctitatis perfectionem. Verum quia sanctū plures habet intētionem considerandū est quibus modis ecclesia Christi facta sit & dicatur. Pro quo notandum quòd sanctum idem est quod mundū, & huic significationi cōpetit nomen Agios in Græco quod interpretatur quasi sine terra, quomodo beatus Dionysius diffiniēs sanctitatē, sic dicit. Sanctitas est ab omni immundicia libera & perfecta & omnino immaculata. In hac significatione ecclesia sancta est quia munda à feditate & corruptione pecca-

Lib. de diu. nomi. c. 12.

ti. Planè cum Christus eius sponsus speciosus sit præ filijs hominum & sanctus sanctorū: sic sanctam habet sponfam, qui ait. Leuitici. 2. Sancti estote quia ego sanctus sum: vnde Cātico. 4. ad ecclesiam sic loquitur. Tota pulchra es amica mea & macula non est in te. Et Apostolus, dicit. Templū Dei sanctum est quod estis vos. Secūdo sanctum idem est quod firmum: vnde apud antiquos sancta dicebantur quæ legibus erant munita, vnde etiam sanctum dicitur quod lege firmatum est, hac ratione ecclesia Christi sancta est. Tum primo quoniam à Deo æterna prædestinatione, & lege diuina ordinata Paulo Apostolo attestate qui ita loquitur. Elegit nos glo. prædestinādo: ante mundi constitutionem vt essemus sancti & immaculati in conspectu eius in charitate, glof. non meritis nostris sed sua charitate. Tum secūdo in hac significatione ecclesia dicitur sancta & firmata vt violari non possit: cū à fide & charitate quæ in Christo est nunquam defectura sit. Vnde dicit propheta. Edificauit sicut vnicornium sacrificium suum in terra quā fundauit in secula, vbi glof. Hiero. id est ipsam ecclesiam singulari virtute firmavit vt immobilis in secula sempiterna consisteret. Et idem Propheta Domino ita loquitur. Fundasti terrā super stabilitatem tuam non inclinabitur in seculum seculi. Super quo verbo beatus Augustinus loquitur. Terram intelligo ecclesiam: quæ est firmitas eius super quam fundata est: nisi fundamentum de quo Apostolus ait. Fundamentū aliud nemo potest ponere præter id quod positum est, quod est Christus Iesus. Ibi ergo firmati sumus merito: quia ibi firmati non inclinabuntur in seculum seculi, nihil enim firmitus isto fundamēto. De qua ecclesia immobilis firmitate ita Christus Petro quæ vniuersæ ecclesiæ suæ præficere disposuerat pollicitus est dicens. Tu es Petrus & super hanc petram, id est, super hanc fidei confessionē, fundabo ecclesiam meā. & sequitur, & portæ inferi, id est, peccata, minæ, blandimenta & hæreses vt dicit glo. non præualebunt aduersus eā: glof. id est, non separabūt eam à fide & charitate mea. Cuius impermutabilis firmitatis testis est beatissimus Paulus dicens. Certus sum quæ nec mors separabit nos à charitate Christi. Tertio modo sanctum idem est quòd sanguine tinctum vel respersum siue emundatum: nihil enim sanctum apud veteres dicebatur nisi quod sanguine hostiæ esset respersum. Antiquitus etiam homines qui purificari volebāt sanguine hostiæ tingebantur inquit Isidorus. Vnde scribit Apostolus. Omnia penè secundum

1. Corin. 3

Ephes. 1.

psalm. 77.

psal. 103.

Matth. 16.

Roman. 8.

Hebr. 9.

dum legem in sanguine mūdantur & sine sanguinis effusione non fit remissio peccatorum. Huius significationis gratia maximè Dei ecclesia sancta appellāda venit: quæ Christi sanguine respersa purificationem peccatorum suscepit & decorē induit sanctitatis. Vnde Petr. 1. Gens sancta populus acquisitionis, glof. id est sanguine Christi respersa. Et Apostolus. Christus dilexit ecclesiam & tradidit semetipsum pro ea vt illam sanctificaret, & Apocalyp. 1. inquit Iohan. Apostolus. dilexit nos & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo. Quartò sanctum idem est quòd diuinis obsequijs applicatum: quæ admodum homines, loca, dies, vasa, & vestimenta quæ diuino cultui dedicantur sancta dicuntur. Vnde de hominibus habetur. Exod. Aaron & filios eius vnges: sanctificabisque eos vt sacerdotio fungantur mihi, & Esdræ. 2. capi. vndecimo. dicit Esdras ministris domus domini. vos sancti estis domino & vasa sunt sancta. De loco dicitur psalmo. 95. Adorate dominum in atrio sancto eius. De vasis dicitur Exo. 30. Archa testamenti cum vasis suis candelabrum & vtē filia: vniuersamque suppellectilem quæ ad cultum eorum pertinent sanctificabis omnia & erunt sancta sanctorum. De diebus sanctis scribitur. 2. Esdræ. 10. Sanctus enim est dies domini. De vestimentis Exod. 28. dicitur. Facies Aaron fratri tuo vestimenta sancta & filiis eius. In hac significatione merito ecclesia Dei ecclesia sancta dicitur quæ vnius veri Dei famulatu & cultui tota dedicata est: imò in ea sola verus Dei cultus est: qui fide spe & charitate perficitur vt ait Augustinus. Extra catholicam ecclesiam non est locus veri sacrificij. Quintò sanctitas dicitur religio siue obseruatio quædam iustitiæ eorum quæ ad Deum pertinent. Vnde Andronicus vt dicit sanctus Thom. ita sanctitatem diffinit. Sanctitas est virtus faciens fideles seruare ea quæ ad Deum iusta sunt. de qua Lucæ. 1. Seruiamus Domino in sanctitate & iustitia coram ipso omnibus diebus nostris. Hac ratione ecclesia sancta dicitur: quia summa in ea munda & immaculata obseruatur religio: sancta est in votis: sancta in sacrificijs, sancta in ministris sancta in sacrificijs, sancta in ministerijs, sancta in ceremonijs sancta in singulis obseruationib; quæ ad cultum & reuerentiam pertinent sanctæ diuinitatis. Sextò ecclesia Dei sancta dicitur: quia omnibus virtutibus gratis ac donis spiritualiter fecundata est & dotata. Vnde dicitur. Replebimur in bonis domus tuæ. glof. Casiodori, id est presentis ecclesiæ: quæ diuer

1. Petr. 2.

Ephes. 5.

Exod. 30.

In capit. extra. 1. q. 1.

psalm. 64.

sis munerum spiritualium exuberat bonis. Quæ sunt illa bona? illa bona sunt sanctitas in se: & æquitas ad proximū. vnde sequitur sanctum est templum tuum mirabile in æquitate. glo. id est, ecclesiæ ipsa enim domus & templum Dei est sanctum in se: & mirabile in æquitate quantum ad proximū. Septimò ecclesia Dei sancta dicitur: quia optimis iustis finis, & sacratissimis legibus viuunt, regitur & gubernatur. Vnde de lege diuina dicit Apostolus. Lex sancta & mandatum sanctum. Et in psalms scribitur. Lex domini immaculata conuertens animas testimonium domini fidele sapientiam præstans paruulis. Leges verò publicæ quæ pro ecclesiæ regimine a sanctis patribus sanctæ sunt tāta pro eorum sanctorum veritate firmantur, vt Beatus Agap. Papa omnibus episcopis scribens dicat. Sic omnes Apostolicæ sedis sanctiones accipiendæ sunt tanquam ipsius diuina voce Petri firmatæ. Vnde violatores sacrorum canonum vt inquit sanctus Damasus Papa grauitè à sanctis patribus iudicantur & spiritu sancto: instanti cuius ac dono dictati sunt, damnantur: quoniam blasphemare spiritum sanctum non incongruè videtur. Octauò dicitur ecclesia Dei sancta secundum quòd sanctum dicitur præditum scientia iustorum. dicit enim Aristoteles, vt dicit Albertus Magnus in libr. laudabilium bonorum. Sanctitas est virtus scientiæ eafaciens quæ ad Deum sunt iusta. Dedit illis scientiam sanctorum. Sub hac significatione potissimè ecclesia sancta est quæ sola scientiam sanctorum habet & notitiā diuinitatis. Vnde de ecclesia dicit Dominus. Hæc dicit dominus exercituum. Reuersus sum ad syon & habitabo in medio Hierusalem: & vocabitur Hierusalem ciuitas veritatis, & mons sanctificatus. Quare vt ait beatus Gregorius. Quia ex sola catholica ecclesia veritas conspicitur apud se esse locum dominus perhibet de quo videatur: in petra moyses ponitur vt Dei faciem contempletur: quia nisi quis fidei soliditatem tenuerit diuinam præsentiam non agnoscit. de qua soliditate dominus dixit. Super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Nonò ecclesia Dei sancta dicitur: quia sacramenta habet quibus homines sanctificantur. Dicitur enim sacramentum à sacrandō siue sanctificando: quia diuina virtute in eis operante instrumenta sunt emundationis & sanctificationis animarum. Vnde dicitur. Christus dilexit ecclesiam. Sequitur. vt illam sanctificaret mundans lauacro aquæ in verbo vitæ. Et Augusti. super Ioha. de virtute sacramenti

Rom. 7.

Capit. 1. de distinctio. 2.

Ca. violatores. 25. q. 1.

Sapiens. 1.

Zachar. 8.

In moralibus & refer tur in capi. 2. q. 1.

1.

Ephes. 5.

baptismi loquens dicit. Quæ vis est aquæ vt corpus tangat & cor abluat. ¶ Decimo ecclesia dicitur sancta: quia sancta & gloriosa triumphante ecclesia quæ sursum in cœlestibus est mater nostra exēplata est. Vnde beatissimus Apostolus Iohannes inquit. Ego Iohannes vidi ciuitatem sanctam Hierusalem nouam descendentem de cœlo à Deo paratam sicut sp̄o fam ornatam viro suo: & audiui vocem de cœlo dicentem. Ecce tabernaculum Dei cum hominibus & habitabit cum eis, &c. Quod verbum Bernardus pertractans. Non vilem reputes hanc formam, quæ in tēris est habet formam in cœlo: vidit homo qui dicebat, vidi ciuitatem sanctam Hierusalem, &c. Ex his aperitissimè confutatur error & blasphemia quorundam pseudo Prophetarū, qui ore suo polluto contra sanctimoniam ecclesiæ diabolica audacia loquentes dicere præsumserunt ecclesiam non esse sanctam sed meretricem. Contra quos sunt ea quæ induximus parum ante: & maximè illud. Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. & illa continua fidei professio quam vniuersalis ecclesia facit dicēs Credo in vnam sanctam ecclesiam, &c.

¶ In quo ponuntur obiectiones contra ea quæ dicta sunt de sanctitate ecclesiæ. Capit. X.

S V M M A R I V M.

- 1 Duodecim argumenta quibus obijcitur ecclesiam non posse dici sanctam, tum quod constat permixtum ex bonis & malis, tum etiam quod solus Deus dicitur sanctus.

Ampliolem intelligentiam maioremque firmitatem veritatis eorū quæ de ecclesiæ sanctimonia induximus, mouebimus aliquas obiectiones in contrarium probando quod ecclesia non sit sancta dicenda. Et primo arguitur sic. Cantatur in ecclesia in hymno angelico, scilicet Gloria in excelsis Deo. tu solus sanctus. Si ergo Christus solus est sanctus cum ecclesia non sit Christus: ecclesia non videtur dicenda sancta. ¶ Secundo, sanctitatis vt dicitur Dionysius, vt supra dictū est: est ab omni immundicia libera & perfecta omnino immacu-

Argumentum primum.

clia non sit sancta dicenda. Et primo arguitur sic. Cantatur in ecclesia in hymno angelico, scilicet Gloria in excelsis Deo. tu solus sanctus. Si ergo Christus solus est sanctus cum ecclesia non sit Christus: ecclesia non videtur dicenda sancta. ¶ Secundo, sanctitatis vt dicitur Dionysius, vt supra dictū est: est ab omni immundicia libera & perfecta omnino immacu-

Secundum. Cap. 1. 2. de diuini nomi.

clia non sit sancta dicenda. Et primo arguitur sic. Cantatur in ecclesia in hymno angelico, scilicet Gloria in excelsis Deo. tu solus sanctus. Si ergo Christus solus est sanctus cum ecclesia non sit Christus: ecclesia non videtur dicenda sancta. ¶ Secundo, sanctitatis vt dicitur Dionysius, vt supra dictū est: est ab omni immundicia libera & perfecta omnino immacu-

lata immundicia: sed ecclesia in præsentī statu non est libera ab omni immundicia illa peccati dicente Beato Iohā. Si dixerimus quoniam peccatum non habemus ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est: ergo ecclesia in præsentī statu non est sancta dicenda. ¶ Tertio sic. docet Christus omnes fideles orare pro peccatorum suorum remissione, sic. Dimitte nobis debita nostra, & cætera. quam orationem continuè facit ecclesia: quod tamen vanum esse videretur si ecclesia nullum haberet peccatum: maximè cum dicat Augustin. hoc loco Pelagiani confodiuntur hæretici, qui audent dicere hominem iustum in hac vita habere nullum omnino peccatum, & in talibus hominibus esse iam præsentī tempore ecclesiam non habentem maculam aut rugam, & ponitur in glossa ordinaria. ¶ Quarto arguitur sic. dicit Apostolus. Est autem Deus verax omnis homo mēdax: ergo non videtur quod ecclesia quæ est collectio omnium fidelium dicenda sit sancta. ¶ Quinto sic. ecclesiæ non conuenit pro statu præsentis vitæ non habere maculam aut rugam sed tantum pro statu futuræ vitæ quando apparebit gloriosa: ergo nunc non est dicenda sancta sed in futura vita. consequentia patet & antecedens probatur auctoritate beati Augustini. qui tractans verbum illud Apostoli vt exhiberet sibi ecclesiam non habentem maculam nec rugam, &c. ita dicit. Per hoc omnes prorsus hominū macule Christiani lauacri sanctitate tolluntur, quo mundat ecclesiam suam Christus vt exhibeat eam sibi non in isto seculo: sed in futuro non habentem maculam neque rugam aut aliquid huiusmodi. Nam qui modo eam talem esse dicunt & tamen in illa sunt: quoniam & ipsi fatentur se habere peccata, si verum dicunt profectō quoniam mundi non sunt à peccatis: habet in eis ecclesia maculam, si autem falsum dicunt, quia corde duplici loquuntur: habet in eis ecclesia rugam. Si autem dicunt se habere ista non ipsam: ergo se non esse membra eius nec ad corpus eius pertinere fatentur vt etiam sua confessione damnentur. ¶ Sexto sic. in ecclesia sunt boni & mali permixti vt superius monstratum est, & mali in multo ampliori numero quam boni. cum ergo denominatio debeat fieri à maiori parte, videtur quod ecclesia simpliciter magis immunda quam sancta dicenda sit. Et confirmatur ex capitulo. Et hoc diximus. Confirmatio. decimasexta quæstione septima. vbi dicitur Origen. & ponitur in glossa continua. Matthi. vigesimoprimum. Quod naturaliter viuētes domum orationis ex lapidibus viuīs constru-

1. Iohā. 1.

Tertium. Matth. 6.

In libro. de bono perse.

Quartum. Roman. 3.

Quintum.

In fine. 1. libri enchiridion.

Sextum.

Confirmatio.

atā

etiam faciunt speluncam esse latronum actibus suis. ¶ Septimò arguitur sic. In ecclesia continentur non modo peccatores sed etiam multi præsciti: quilibet modò fidem habeant Christi: finaliter tamen in fide vera & charitate Dei non permanebunt: ergo non videtur quod ecclesia simpliciter dicenda sit sancta. ¶ Octauò sic. dicit sapiens. Nemo scit vtrum quis sit dignus odio vel amore & minus de alio quam de se: ergo etiam nemo potest scire quis sit sanctus, aut immunus. ergo videtur quod non pertineat ad articulum fidei credere quod ecclesia quæ est congregatio fidelium sit sancta. ¶ Nonò arguitur sic. Fideles non sunt confirmati in fide in gratia Dei in statu præsentis peregrinationis. ergo non videtur quod ecclesia quæ est fidelium collectio dicenda sit sancta: quia firmata siue confirmata. ¶ Decimò arguitur sic. Ecclesia aliquando dicitur fuisse fæda & maculata: ergo non semper videtur dicenda fuisse sancta. consequentia videtur manifesta. antecedens patet. dicit enim Beatus Hieronymus. Possibile autem est vt quando ecclesia quæ prius rugam habuit & maculam & immundiciam postea restituta est: ita & peccator currens ad medicum, & cætera. Et idem Beatus Hieronymus exponens illud Audi filia, & vide inclina aurem tuam & obliuiscere domum patris tui. De ecclesia dicit sic. Obluiscere domum patris tui, id est, diabolum qui te prius genuerat, quia totus mundus in maligno positus erat. ideo inclina aurem tuam: quoniam concupiuit rex speciem tuam Christus Iesus à quo regeris: quia nigra eras in domo patris: nunc autem ascendens post baptismum vel intus abluta vel gratia fidei cādida: quia ipse est dominus à quo redēpta es. & infra. Ante fæda & deformis erat ecclesia sed postea pulchra & speciosa per lauacrum baptismi: quia iustus pro impijs mortuus est, id est, Christus mundans eam per lauacrum sanguinis sui, vt ait Apostolus, non habentem maculam neque rugam. & Augustin. ad idem propositum super eundem Psalmum. ita loquitur. Assumpta est ecclesia ex generatione humano vt Christus caput esset ecclesiæ. Et infra. Gaudeat sponsa amata à Deo: quando amata? dum adhuc fæda. omnes enim peccauerunt (dicit Apostolus) & egent gloria Dei. Et iterum. Etenim pro impijs Christus mortuus est: amata est fæda, ne remaneret fæda. non enim verè fæda amata est: quia non scditas amata est. hæc Augustinus.

Septimum.

Octauum. Eccles. 9.

Nonum.

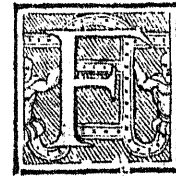
Decimum.

De penit. dist. 1. §. ecclesia. Psal. 20.

¶ In quo responderetur ad obiectiones factas. Capit. XI.

S V M M A R I V M.

- 1 Quod firmiter tenendum sit ecclesiam esse sanctam.
2 Sanctitas duplex.
3 Mali licet numero sint de ecclesia non tamen merito.
4 Mali non sunt propriè membra ecclesiæ.
5 Ecclesia prout comprehendit angelos & homines, semper fuit sancta.

ATENDEVM est firmiter cum sanctis patribus, quæ admodum dictum est, quod ecclesia Christi sancta sit. vnde Augustinus super illud. Custodi animam meam quoniã

scitū sum. ita dicit. Audeat dicere corpus Christi audeat dicere vnus ille hō clamās à finibus terre cū capite suo dicens. Scitū sum. accepit enim gratiā sanctitatis, gratiā baptismi & remissionē peccatorū. & infra. Omnes enim Christiani & oēs fideles & baptizati in Christo ipsum induerunt: sicut Apostolus dicit. Quotquot in Christo baptizati estis Christum induistis. si membra facti sunt corporis eius & dicunt se sanctos non esse: capiti ipsi faciunt iniuriam cuius membra facti sunt. Iam dicendum est ad argumenta. ¶ Ad primum responderetur quod Christus dicitur solus sanctus sicut solus bonus: quia scilicet ipse solus secundum quod Deus ex se & naturaliter bonus & sanctus est: & secundum quod homo in summo sanctitatis, quam obrem sanctus sanctorum nominatur. Et in psalm. de eo cōfitemur Propheta dicens. Dañ. 9. Vnxit te Deus oleo lætitiæ præ participibus tuis. secundum quem modum ipse solus sanctus est. Et hoc est quod dicitur. Quis sanctus vt est dominus? vel vt habet alia litera. Non est sanctus præter te domine: quia vt ait glossa. nemo sit sanctus nisi Deus. & si sint qui dicunt dii multi & domini multi: nullus tamen eorum naturaliter est id quod est Deus: nam ipse est solus qui ait. Ego sum qui sum. p hoc ergo non negatur quin participatione gratiæ eius fideles boni & iusti & sancti sint. Vnde dominus ait. Sancti estote quoniam ego sanctus sum. Et Augustinus tractans illud. Custodi animam meam quoniã sanctus sum. ita fideles exhortatur. Dicat vnusquisque fideiū sanctus sum: non est ista superbia elati,

Ad primum

1. Reg. 2.

Leuit. 20. psalm. 85.

sed confessio non ingrati. si enim te dixeris ex te esse, sanctum superbius es. Rursus fidelis in Christo & membrum Christi si te dixeris non esse sanctum ingratus es. ¶ Ad secundum argumentum respondetur præmittendo duo notabilia. ¶ Primo notandum quod duplex ad præfens potest distingui sanctitas. Vno modo quæ dicat liberationem omnimodam ab omni immundicia & corruptione culpæ, & peccatæ. & ista est sanctitas patriæ, de qua in Psalm. Gloria hæc est omnibus sanctis eius. Alio modo sanctitas dicit emundationem non à quocumque peccato aut imperfectione: sed ab eis immundicijs quæ puritatis gratiæ & charitatis luci aduersantur. cuiusmodi sunt culpa originalis & mortalis, de qua dicitur. Omnibus qui sunt Romæ dilectis Dei vocatis sanctis. gloss. sancti erant sanctificati per baptismum. Item, templum Dei sanctum est quod estis vos. vbi glo. dicit sanctum est à tempore baptismi: quia in nemine habitat Deus quem non antea spiritus sanctus sanctificet & purget. ¶ Secundò notandum quod sanctitas qua ecclesia in præfenti vita sancta dicitur non dicit immunitatem ab omni peccato, corruptione & imperfectione: sed immunitatem ab his vicijs & peccatis, cum quibus charitas Dei stare non potest: per quam Deus manet in nobis & nos in Deo. cuiusmodi sunt peccata criminalia siue mortalia. Vnde gloss. super illud. Tota pulchra es amica mea & macula non est in te. dicit: macula, scilicet criminalis culpæ, & ita habet gloss. decreti in capitul. omnibus consideratis. 2. quæstione prima. super verbo sine macula. Et ideo venerabilis Beda super Cantica tractans præfatum verbum. Tota pulchra es, &c. ita dicit. Hæc autem dicta sunt non quod in hac vita sanctorum quæspia vel à culpis oibus immuis, vel perfectus possit esse virtutibus: cum veraciter scriptum sit: quia non est homo in terra iustus: qui faciat bonum & non peccet: sed quod sancta ecclesia in quantum ecclesia Christi est & fide recta & munda sit opere. Quibus notatis respondetur ad rationem, & primò dicitur quod mundicia importata in diffinitione sanctitatis posita à Beato Dionysio dicit mundiciam siue puritatē à peccato siue in intellectu siue in affectu, quod contrarietatem habet ad gratiam: cuiusmodi est originale & mortale: non autem dicit emundationem à peccato veniali. Vnde Augustinus dicit. Nullus sanctorum vel iustorum caret peccato, nec tamen ex hoc desinunt esse iusti vel sancti: cum affectu teneant sanctitatem. ¶ Secundò ad minorem, vbi dicitur quod ecclesia in præfenti statu non

Ad secundum

psalm. 51.

Roman. 1.

1. Corint. 3.

1. Iohan. 4.

Cantic. 4.

In defini. re etæ fidei.

est omnino libera ab immundicia quæ diuinæ gratiæ contrariatur, & ad authoritatem Beati Iohannis dicentis. Si dixerimus quod peccatum, & cætera. Respondetur dupliciter. Vno modo de peccatis venialibus quæ in præfenti vita non possunt totaliter vitari. dicitur enim, Septies in die cadit iustus. Et Augustinus dicit, & habetur in gloss. Impossibile est quemlibet sanctum aliquando non cadere in minimis peccatis neque iusti esse desistunt: quia citius opitulante Deo resurgunt. ¶ Secundò respondetur ad idem quod si Beatus Iohannes loquitur de mortali: tunc non est sensus quod omnes fideles habeant peccatum mortale: sed quod si dixerimus ex elatione, scilicet, vt dicit gloss. interlinea. elati de aliqua iustitia: quia cum nemo sciat vtrum dignus odio vel amore sit. Qui absque reuelatione asserit se esse sine peccato mortali: incurrit peccatum iactantiæ, superbiæ & falsitatis asserens quod nescit. Et ideo dicit & veritas in nobis non est. Ista est expositio magistri Nicolai de Lyra. ¶ Ad tertium respondetur: quod per illam authoritatem Matthæi sexto. licet vt dicit gloss. quilibet nostrum instruat se peccare quotidie dum pro peccatis quotidie iubetur orare: non tamen datur intelligi quod quotidie peccemus omnes fideles peccato quod sanctitati aduersetur. Vnde Hieronymus exponens illud Beati immaculati in via: dicit. quomodo immaculati? quia sine minutis peccatis homo esse non potest: sicut sanctus Iohannes dicit. Si dixerimus, & cætera. Et propheta dicit. Qui ingreditur sine macula, & cætera. & respondens ait. sine macula, hoc est sine mortalibus criminibus. ¶ Ad quartum dicendum quod non vult Apostolus dicere in illis verbis: quod omnis homo mentiatur. vnde ipse ad se dicit. Deus scit quod non mentior. sed vt colligitur ex gloss. datur intelligi in verbis Apostoli & Prophetæ dicentium, Omnis homo mendax, quod omnis homo est mutabilis naturæ & voluntatis, & ideo potest esse mendax in promissis. non sic autem Deus cum sit inuariabilis & impermutabilis, & ita vt dicit gloss. Omnis homo mendax dicitur. quia quantum à seipso est labilis in essentia & per peccata defluens est, & ita argumentum sumptum ex illa authoritate non militat contra propositum. quoniam licet omnis homo quantum est ex seipso labilis sit & defluxibilis per peccatum: per gratiam tamen potest non defluere. Vnde propheta dicit. Si dicebam motus est pes meus misericordia tua adiuuabat me. Et Apostolus. Gratia Dei sum id quod sum

Prouer. 24.

Ecclesiast. 9.

Ad tertium

psalm. 118.

Ad quartum

2. Cor. 12

psalm. 93.

1. Cor. 15

Ad quintum. sum, & gratia eius in me vacua non fuit. ¶ Ad quintum patet responsio ex his quæ dicta sunt ad secundam obiectionem, vbi distinctio ne facta de duplici modo sanctitatis: dictum est, quod sanctitas importans omnimodam liberationem & immunitatem ab omni corruptione & vetustate culpæ & peccatæ & cuiuscunque imperfectionis contagione: non est ecclesiæ pro statu præfentis vitæ sed futuræ: quando apparebit gloriosa. & per consequens isto modo loquendo non conuenit ecclesiæ pro statu præfentis vitæ non habere maculam aut rugam: vt sonant manifestè sanctorum authoritates inductæ. Sanctitas verò quæ dicit immunitatem earum culparum & rugarum quæ diuinæ gratiæ animam illustranti repugnant, bene conuenit ecclesiæ sicut diffusè monstratum est, & per consequens hoc modo immunitas competit ecclesiæ etiam pro statu vitæ præfentis non habere maculam ne quæ rugam aut aliquid huiusmodi. ¶ Ad sextum dicendum, quod licet mali numero sint de ecclesia, non tamen merito. Ecclesia autem tota est sancta in omnibus qui de ecclesia sunt numero & merito: cuiusmodi sunt omnes fideles qui dilectione charitatis in Christo radicati sunt. Ait enim Beatus Hilarius. Sanctus es si fides perfecte credulus, si spe inconcussa firmus, si charitate es perfecte radicatus. Vnde licet multi fideles peccatores dicantur esse in ecclesia: nihilominus quia isti non sunt propria membra corporis Christi nec perfecta vnitæ, quæ est per charitatem pertinent ad ecclesiam, non sequitur quod ecclesia simpliciter non sit dicenda sancta. sancta quidem est vt prædiximus in omnibus qui ad eam pertinent numero & merito siue in omnibus membris suis. ¶ Ad confirmationem autem quæ sumpta est ex authoritate Origenis dicendum, quod quanquam ecclesia habeat malos permixtos bonis: quia tamen mali non sunt vere & propriè membra corporis Christi quod est ecclesia: non est fatendum simpliciter quod ecclesia Christi sit foeda aut non sancta aut spelunca latronum: sed bene dicitur à sanctis doctoribus sicut supra induximus quod in aliquibus qui non sunt membra eius perfecte & propriè infirmetur aut patiatur aliquam foeditatem, & ex peruersitate operum actuum malorum fidelium aliquas detractabiles suscipiat denominationes: vt puta, quod dicatur spelunca latronum sicut inductum est ex Origine & alia huiusmodi. ¶ Ad septimum respondetur negando consequentiam: quia fideles præficti aut habent maculam peccati mortalis aut

Ad sextum

Hilarius li. de Trinita.

Ad confirm. mationem.

Ad septimum

non, sed sunt in gratia. si detur primum: dicendum est de illis sicut de alijs fidelibus peccatoribus parum antè iam diximus. si verò sine macula sunt peccati mortalis habentes Christi gratiam: dicendum quod in illis etiam ecclesia sancta dicitur: licet in futurum sint maculam aut contagionem habituri infidelitatis, & impietatis rugam. iudicium quippe de membris ecclesiæ sumitur secundum dispositionem præfentis temporis & non futuri. sicut homo dicitur quis nunc mundus in membris quæ cras aut post immunda futura sunt. ¶ Ad octauum respondetur negando consequentiam: quoniam scire non possumus via humana quis de adultis in vita præfenti sanctus sit sanctitate gratiæ & in habitatione spiritus sancti: nihilominus certissimi sumus quod talis sanctitas sit in membris ecclesiæ: quæ illius vera & propria membra sunt in quibus ipsa sancta dicitur, vt pote quæ corpus Christi & spòsa illius dilecta pulchra & sine macula esse describitur. Cantic. 4. ¶ Ad nonum dicendum quod ecclesia pro statu vitæ præfentis non ita in fide & charitate dicitur firmata quod eius omnia membra ita in gratia sint confirmata quod amplius peccare non possint: sed ea ratione: quia semper erunt in ecclesia aliqui homines fideles & sancti. ¶ Ad decimum & vltimum dicendum primò quod capiendum ecclesiam prout comprehendit Angelos & homines, ecclesia semper sancta fuit: quia Angeli boni in sanctitate in qua creati sunt immobiles permanserunt. Si loquimur de ecclesia sicut in superioribus locuti sumus: quæ scilicet sumpta est & collecta ex hominibus fidelibus, dicimus etiam quod semper ecclesia in aliquo vel in aliquibus sancta fuit: dicente Beato Augustino, Olim est ecclesia & ex quo vocantur sancti est ecclesia in terra. Ad authoritates autem inductas in contrarium dicitur quod Augustinus & Hieronymus non loquuntur de ecclesia vniuersali quæ ab Abel iusto dicitur incepisse vsque ad vltimum iustum sed de ecclesia secundum quod dicit collectionem fidelium ex populo gentilium venientium: qui populus prius fuit foedus sordibus idololatriæ. Vnde Augustinus subiungit. Nonne ista est quæ iacebat in cœno iniquitatum? nonne ista est quæ iacebat in fornicatione idolorum? Vel dicendum & fortè melius quod ecclesia sumpta ex humano genere non est ita intelligenda prius fuisse foeda quod postquam ecclesia coepit esse fuerit foeda in omnibus membris suis. quoniã sicut infra videbitur in ecclesia quæ ab Abel

Ad octauum

Ad nonum

Ad decimum

Super psalm. 124.

Super psalm. mo. 103.

dicitur incepisse, semper fuerunt aliqui vel aliquis sanctus, sed sic accipiendum est: quia omnia membra Ecclesiæ de genere humano sumpta excepto saluatore nostro qui non humano semine sed de spiritu sancto conceptus fuerunt prius & si non pro eodem tempore foeda foeditate alicuius peccati saltem originalis. & hæc videtur esse intelligentia Augustini, ut apparet ex autoritatibus quas inducit ad probandum ecclesiam prius fuisse foedam, ut patet ex illa. Omnes peccauerunt, glossa ex vno peccatore omnes nascuntur peccatores, & egent gloria Dei. Et ex illa. Pro impijs mortuus est.

Roman. 3.

Roman. 5.

In quo improbatur modus quorundam loquendi de sanctitate ecclesiæ. Cap. XII.

S V M M A R I V M.

- 1 Germanorum conuentum reprehenditur dicentium quod ecclesia non dicatur sancta ratione supposito- rum, sed ratione formæ.
- 2 Ecclesia quod sancta sit in membris suis.
- 3 Sola fidei integritas non sufficit, ut sancta nomine tur ecclesia.

I M A G I N A T I O Germanorum. **V** E R V N T quidam nouelli doctores Alemâni: qui docere præsumperunt quod ecclesia sancta dicitur non ratione suppositorum cum ipsa sint permixti bonis multum malis, sed ratione formæ quam dicunt esse identitatem fidei. Imaginantur enim quod sicut ratione vnitatis fidei quam dicunt principium formale ecclesiæ: semper permanet vna & inuariata partibus materialibus ipsius ecclesiæ: continuè sibi inuicem succedentibus & variatis secundum merita & demerita. sic ratione illius formæ semper sancta permanet & immunis. & hæc est identitas, ut dicunt, fidei quo ad credita, & identitas societatis vel communionis quo ad sacramenta. fides enim quo ad credita, & sacramenta inquinari non potest. Et ita dicunt quod sicut ecclesia catholica manet semper vna ratione vnitatis fidei: ita semper est sancta ratione eiusdem fidei: quæ semper recta, semper sana & sancta manet &

immunis ab omni contagione erroris. de qua dicunt Apostolum dixisse illud. Christus dilexit ecclesiam suam & tradidit semetipsum pro ea vt illam sanctificaret. & cætera. Sed saluo semper meliori iudicio licet à fidei puritate & sacramentorum communiõne ecclesia catholica sancta dicatur, nihilominus præfati doctores ecclesiam catholicam ex hac sola parte sanctam describentes non plenè loquuntur de sanctitate ecclesiæ: nec eo modo quo scriptura sancta loquitur & sancti patres ecclesiæ eam sanctam in simbolo Niceno confessi sunt. Nani dominus ait. Sancti estote quoniam ego sanctus sum. Manifestum est autem quod ad homines ipsos loquitur. Et Apostolus. Templum Dei sanctum est quod estis vos. Item. Tota pulchra es amica mea & macula non est in te. glossa id est criminalis culpa. Item Vna est perfecta mea columba mea. glossa quia omnibus virtutibus & charismatibus perficitur, & sanctitas ecclesiæ non refertur tantum ad fidem. Præterea hoc idem ostenditur autoritate sanctorum patrum supranominatorum qui de sanctitate loquuntur non solum prout dicit integritatem fidei absque ruga perfidie: sed prout dicit emundationes à contagione mortalis peccati per habitum virtutum diuinitus infusum: quæ fidelium animas sanctificant & decorant. Vnde Augustinus. Decor domus Dei in sanctis est. Cæterum hoc quidem ea ratione apertè redditur: quia si integritas fidei informis sufficeret ad denominandam ecclesiam sanctam, profecto quilibet peccator fidelis integritatem fidei habens posset vocari sanctus: quod falsum est, dicente beato Augustino. Sanctitas est perfectissima voluntas & serenissima puritas. & iterum. sanctus es si sanctam habes affectionem. sanctitas enim in iustitia & operibus constat. Demum sancti doctores sicut supra tetigimus: dicunt ecclesiam sanctam esse sanctam in veris membris, non in non veris siue mortuis, cuiusmodi sunt fideles peccatores qui etiam integritatem fidei obseruant. Item sancti dicunt quod ecclesia sancta est in granis non in paleis per quas in area dominica peccatores fideles designantur. Amplius beatissimus Augustinus doctor ecclesiæ & hæreticorum malleus dicit contrarium: qui, ut supra meminimus, tam in libro retractationum quam in enchiridion, & in de bono perseverantiæ dicit, quod ecclesia non in isto seculo est omnino sine macula, & sine ruga, & tamen si sanctitas ecclesiæ acciperetur ex sola integritate fidei falsum esset, quod Augustinus tantis irrefragabilibus testimonijs stabilire

Ephes. 5.

Leuit. 19.

1. ad Cor. 3.

Cantic. 3.

Cantic. 6.

Augusti. sup psalm. 44.

Augusti. in libr. de gratia & libero arbitrio.

3 stabilire curauit. ¶ Vltimo si sola fidei integritas & sinceritas sufficeret sanctam nominare ecclesiam, videretur aliquibus quod congregatio schismaticorum & excommunicatorum cum fidem catholicam adhuc integerrimam custodire viderentur: sancta nominanda veniret, quod absurdissimum est. Auctoritas autem Pauli, quam in suæ falsæ opinionis robur inducunt non potest secundum literam neque secundum glossam suam imaginationi suffragari. plenè quod inquit Apostolus, quod Christus dilexit ecclesiam & tradidit semetipsum pro illa vt illam sanctificaret mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ, & cætera. non respicit sanctitatem fidei quæ semper sancta fuit. quia diuinæ veritati innitens & à diuinæ sapientiæ luce emanans: sed ad personas fideles sacro baptisinate ablutas, & sanctorum virtutum ornatis decoratas quæ sunt membra ecclesiæ refertur, vt clarissimum est. Quare de sanctitate ecclesiæ tenendum, & confitendum est non vt isti nouelli magistri sine autoritate loquentes, docere præsumperunt, sed iuxta sanctorum doctorum sententiam quam in superioribus capitulis plenè annotauimus.

Ephes. 5.

Quod ecclesia sit catholica dicenda. Cap. XIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Verbum hoc, catholicum tripliciter usurpari solet.
- 2 Ecclesia octo de causis catholica nominatur.
- 3 Hæreticorum ecclesiæ quare catholica dici non possint.
- 4 Fides catholica omnes philosophiæ partes complectitur.
- 5 Præcepta data synagoga & particularia fuerunt, ecclesiæ vero vniuersalia.

Ecclesia est catholica.

E A M considerandum venit quomodo sancta Dei ecclesia dicatur catholica: Et notandum in primis quod tribus conuenimus attribuere hoc nomen catholicum: videlicet ecclesiæ fidei Christianæ, & hominibus Christi fidem habentibus. Confitemur enim ecclesiam catholicam cum patribus & simbolo Niceno. Fidem etiam Christi dicimus catholicam cum beato Athanasio: qui in simbolo ait. Hæc

est autem fides catholica. Item Christianum vocamus catholicum. vt Hieronymus. vbi ait. Hieronymus. Quicumque me culpate voluerit, se imperitum in capi. hæc vel maluolum vel etiam non catholicum, sed est fides. 2. 4. hæreticum comprobabit. Catholicum autem nomen Græcum est & sonat latinè vniuersale. Dicitur autem primò fides Christi catholica multiplici de causa. Vna, quia annuntiata & plantata, & seminata est per vniuersum orbem & apud omnem gentem secundum illud psalm. In omnem terram exiit sonus eorum. scilicet Apostolorum. & in fines orbis terræ verba eorum. quod ita apud Isaiam propheta tum de eis legimus. vt ait glossa. vbi dicitur. Implebunt faciem orbis semine scilicet prædicationis. Hoc etiam fuit eis impositum à saluatore nostro: qui volens omnes homines saluos fieri iubet Apostolis. Euntes in mundum vniuersum prædicate euangelium omni creaturæ. Et Marc. vltim. dicitur. Illi prædicauerunt vbique. Et Apostolus Paulus hanc vniuersalitatem fidei in Romanis commendans, ait. Fides vestra annuntiat in vniuerso mundo. ¶ Secundo fides Christi catholica dicitur: quia toto tempore ecclesia illam tenuit & tenet. vnde Augustinus. inquit. Catholicum nomen Græcum est: interpretatur autem latino eloquio vniuersale: quia toto mundo diffusa ecclesia in toto tempore hanc fidem tenet, nec vniquam aut tempore mutata est aut locis variata. nam hæreticorum fides non potest dici catholica: quia non est publica sed priuata neque vbique tenetur. ¶ Tertio fides Christi dicitur catholica: vt ait Boetius. Quia eius præcepta non vni genti tantum obseruantur: sed omnibus gentibus proponuntur. in quo præcipue differt à lege Moyfi: qui vni tantum populo præcepta proponebat, similiter & singulæ hæreses suis tantum sectatoribus præcepta commoda tradunt. sed fides catholica de omnibus curam gerens, omnibus præcepta commoda tribuit: non solum continentibus, vt Manichæi: sed etiam coniugatis: non solum innocentes vt Nouatiani: sed etiam poenitentibus: quibus illi salutem denegabāt. Quarto dicitur catholica: quia ita vniuersaliter vera est, vt ei nihil falsitatis erroris aut iniquitatis admisceatur. in quacunque parte. in quocunque articulo. in quocunque casu. Sectæ autem gentilium ac hæreticorum doctrinæ, & Philosophorum non sic sunt vniuersales: quia si in aliqua sui parte verum dicant, in multis tamen à veritate deficiunt. non sic autem est de fide quæ à veritate cadere nunquam potest. Vnde Propheta ait. psalm. 188. B 5 Narraue-

Isai. 27.

Math. vlti.

Roman. 1.

Aug. in tra. de catholica veritate.

Boetius in princ. lib. de Trinitate.

psalm. 188

ait. Narrauerunt mihi iniqui fabulationes: sed non ut lex tua: omnia mandata tua veritas. Et infra. In æternum domine permanet verbum tuum: in generatione & generatione veritas tua. Præterea quilibet Christianus dicitur catholicus: qui ea quæ fides catholica docet & prædicat credit & vera esse tenet.

August. lib. 3. de quest. Euang. q. 2. Vnde Augustinus de duplici generatione catholicorum, scilicet bonorum & malorum loquens dicit sic. Illi soli catholici mali putantur: qui

quauis vera credant quæ ad fidei doctrinam pertinent: tamen flagitiose viuunt: boni catholici sunt qui & fidem rectam sequuntur & bonos mores. qui autem aliquid eorum non credit dicitur infidelis & hæreticus. Infidelis qui de quia fidem non habet. Hæreticus quia sectæ suæ assertor & defensor: phantasias suorum errorum pertinaciter præfert authoritati diuinæ. Ex quibus facile patere poterit principale propositum: videlicet quare ecclesia sancta catholica sit dicenda. Pro quo notandum quod ecclesia dicitur catholica siue vniuersalis primo quo ad locum: quia est toto orbe diffusa.

& illa est ratio beati Augustini in tractatu de symbolo dicentis. Diuersorum autem hæreticorum ideo ecclesiæ catholicæ non dicuntur: quia per loca ac suas quasque provincias continentur. Hæc uero à solis ortu vsque ad occasum vniuersæ fidei splendore diffunditur. De qua vniuersalitate scribitur. A finibus terræ ad te clamaui. Super quo verbo Augustinus in expositione psalm. 29. Quis nostrum clamat à finibus terræ, non ego, non tu, non ille, sed à finibus terræ ipsa sola ecclesia tota hæreditas Christi. Item à solis ortu vsque ad occasum: laudabile nomen domini. Vbi cunque autem timetur Deus & laudatur ibi est ecclesia Christi inquit Augustinus. ¶ Secundo ecclesia dicitur catholica, idest, vniuersalis quantum ad omne tempus. nūquam enim defectura est: ut quidam male arbitrati sunt: sed ipsa ab Abel iusto incipiens vsque in finem seculi permanebit. quoniam Deus fundauit eam in æternum. & Matthæ. vltim. Christus ita pollicitus est discipulis dicēs. Ego autem vobiscum sum vsque ad consummationem seculi. ¶ Tercio ecclesia dicitur catholica, idest vniuersalis quæ tum ad omnem gentem. colligitur enim ecclesia ex omni tribu, lingua populo, & natione: secundum illud. Redemisti nos Deus in sanguine tuo ex omni tribu lingua & populo & natione & fecisti nos Deo nostro regnum. propter quod inquit beatus Petrus, In veritate comperi: quia non est personarum acceptor Deus: sed in omni gente qui timet eum & opera

tur iustitiam: acceptus est illi. ¶ Quarto ecclesia dicitur catholica, idest vniuersalis quantum ad conditiones hominum: quia nullus abijcitur ab ecclesia: non dominus, non seruus, non masculus, non foemina, non Græcus, non Iudæus, & breuiter nulla hominum conditio excipitur. Vnde Apostolus inquit. Vbi non est masculus & foemina, gentilis & Iudæus: circumcisio & præputium, barbarus & Scythia, seruus & liber, sed omnia in omnibus Christus. gloss. nullus ut indignus excipitur. Et infra. In nouo homine nulla exterior diuersitas alicui præiudicat, scilicet neque sexuum, neque nationum, neque obseruationum, neque linguarum, neque conditionum. ¶ Quinto ecclesia dicitur catholica: quia ut ait Boetius. Articuli fidei vniuersales sunt, non habentes instantiam siue exceptionem: quia fidei non potest vnquam subesse falsum. Fidelis Deus, quia sermo non ster qui fuit apud vos, non est in illo, est & non. gloss. idest, mendacium. ut in sermone pseudo prædicatorum: sed est in illo, est, idest, simplex veritas. ¶ Sexto dicitur ecclesia catholica: quia in ea datur generalis doctrina de visibilibus & inuisibilibus, de coelestibus & æternis quæ ad instructionem hominum salutem que humani generis necessaria sunt & vtilia. dicit enim Anselmus. Nihil vtiliter ad salutem spiritualem prædicamus quod sacra scriptura spiritus sancti miraculo fecundata non protulerit, aut in se non teneat. hic planè (ut ait Augustinus ad Volusianum) physica, ethica, & logica ad quæ tria omnis reducitur philosophia ut docet Plato. Et Augustinus. recitat de ciuitate dei. Hic physica, quoniam omnium naturarum causæ in Deo sunt creatore. hic ethica, quoniam vita & honestas non aliunde formantur, quam cum ea quæ diligenda sunt, quæ admodum diligenda sunt diliguntur, scilicet Deus & proximus. Hic logica: quoniam veritas lumenque rationalis animæ non est nisi Deus. Hic etiam laudabilis reip. salus. non enim custoditur optimè ciuitas nisi fundamento & vinculo fidei firmèque concordie fuerit solidata. ¶ Septimo ecclesia dicitur catholica propter vniuersalitem præceptorum, præcepta quippe. data synagogæ particularia fuerunt. Tum particularitate temporis, quia data sunt ad tempus & tandem mutanda pro tempore: aduentus redemptoris nostri. e-

Boe. in princip. libr. de trinitat. 2. Corint. 1

Paul. ad Cor. 1. 168.

Paul. ad Cor. 1. 168.

Paul. ad Cor. 1. 168.

August. lib. 3. de quest. Euang. q. 2.

Psalm. 60.

Psalm. 112.

Psalm. 47.

Apocal. 5.

Act. 17. 10.

Coloss. 3.

Boe. in princip. libr. de trinitat. 2. Corint. 1

4

Paul. ad Cor. 1. 168.

Psalm. 168.

Matth. 24.

Ad Galat. 3.

Magist. in 4. distin. 1.

Isidor. lib. 1 de officijs.

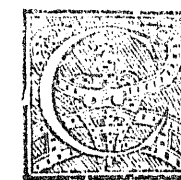
sua non manifestauit eis. Tum particularitate conditionis hominum. nam præceptum circumcisionis solis viris datum est. Præcepta vero Christianæ religionis vniuersalia sunt tempore: quia duratura vsque in finem seculi. Amen dico vobis: quia non præteribit generatio hæc, donec hæc omnia fiât. quod Chryso. exponit de generatione fidelium Christi.

¶ Secundo sunt vniuersalia quo ad gentem: si cut habitum est, & inquit Apostolus. Omnes enim filij Dei estis per fidem quæ est in Christo Iesu. quicunque enim in Christo baptizati estis Christum induistis: non est Iudæus, nec Græcus non est seruus neque liber: non est masculus neque femina: omnes enim vos vnus estis in Christo Iesu. ¶ Tercio sunt vniuersalia quo ad conditiones hominum: vnde datum est præceptum de baptismo: qui viris & foeminis est communis. ¶ Quarto ecclesia dicitur catholica, idest vniuersalis: quia habet vniuersalia remedia siue medicamenta quæ ad curationem cuiuscunque membri spiritualis efficaciam habent salutarem: quæ sunt septem sacramenta in quibus sub tegumeto rerum sensibilium secretius diuina virtus operatur. ut ait magister sententiarum. Plures istorum modorum vniuersalitatibus quibus ecclesia dicitur catholica siue vniuersalis tægit beatus Isidorus ita dicens. Ecclesia vocatur proprie propter quod omnes ad se vocet & in vnum congreget. Catholica ideo dicitur: quia per vniuersum mundum est constituta. Vel quoniam catholica: hoc est: generalis in ea doctrina est ad instructionem hominum de visibilibus & inuisibilibus rebus coelestium atque terrestrium. Vel propter omne hominum genus ad pietatis subuentionem tam principum quam etiam quibus principantur: oratorum & idiotarum. vel propter hoc quod generaliter curat omnia peccata quæ per corpus & animam perficiuntur. Hæc Isidorus.

¶ In quo ponuntur obiectiones contra illud quod dictum est quod fides Christiana catholica sit nominanda. Cap. XIII.

S V M M A R I V M.

1 Argumenta quinque quibus obijcitur quod fides Christianorum non possit dici catholica & vniuersalis.

CONTRA hoc quod dictum est primo in superiori capitulo: quod fides Christiana catholica appellanda sit multipliciter arguitur. ¶ Primo sic. Cognitio debet cog-

notabili huc obiecto suo esse proportionata: non enim quodlibet quomodolibet cognoscitur. sed fides est cognitio Dei: qui non est vniuersalis neque particularis: ut dicit Augustinus. Ergo fides quæ Dei cognitio est: non est dicenda vniuersalis.

¶ Secundo sic: de singularibus non potest esse nisi singularis cognitio. vnde singularium non est scientia. sed fide quædam singularia facta tenemus, ut natiuitatem Christi: passionem, resurrectionem, ascensionem, aduentum ad iudicium, & huiusmodi. ergo fides non debet dici vniuersalis & per consequens nec catholica. ¶ Tercio sic, ab eo quod est commune multis non debet proprium nomen alicui rerum imponi: cum nomen causa innotescenda rei imponatur. Sed qualibet traditio vel secta proponit ea quæ tradit: ut vniuersaliter ab omnibus credenda vel obseruanda ut vniuersaliter vera. ergo non debet fides Christiana specialiter hoc sibi vindicare ut vel catholica siue vniuersalis nominetur.

¶ Quarto sic. Idololatria ad omnes mundi angulos peruenit: sed fides Christiana non inuenitur ad omnes mundi fines peruenisse: cum aliqui Barbari sint qui fidem Christi non cognoscant. ergo idololatriæ secta magis debet dici catholica, quam Christiana fides. ¶ Quinto sic. quod non conuenit omnibus non debet dici vniuersale: sed fides Christiana à multis non recipitur dicente Apostolo. Non omnes obediunt euangelio. Eia. etiam dicit. Domine quis credidit auditui nostro? glo. inquit aliquis, sed non omnes. ergo inconuenienter fides Christiana catholica siue vniuersalis nominatur.

¶ In quo respondetur ad rationes iam factas. Cap. XV.

1 Fidei duplex materia.
2 Hæreticorum sectis non proprie conuenit vniuersalitatatis nomen.
3 Fides Christiana cur dicta vniuersalis siue catholica.

Fides Christi
stiar.æst ca
tholica.

R E D E N D V M est & sine aliqua hæsitacione tenendum q̄ fides Christiana rationib⁹ supra assignatis catholica siue v̄s dicēda sit, q̄ etiā iterū cōfirmamus primō autoritate beatissimi Pauli Apostoli dicētis. Mani festauit autē tēporibus suis verbum suū in prædicatione quæ credita est mihi secundum præceptum Saluatoris nostri Dei: dilecto filio Titō secundum communem fidem glōs. id est, catholicam. Præterea beatus Augustin. inquit. Tenenda est nobis Christiana religio & eius ecclesiæ communicatio: quæ catholica est & catholica nominatur non solum à suis: verum etiam ab omnibus inimicis suis. Pro pleniori autem intelligentia huius rei notādum, quod fides sicut & quælibet alia cognitio (vt inquit sanctus Thom. super Boetium de trinita.) duplicem habet materiam, scilicet materiam in qua, qui sunt ipsi credentes: & materiā de qua scilicet ipsas res creditas, ex parte autē vtriusque materiæ fides Christiana catholica dici potest. ex parte quidem credentium: quia illā fidem veram asserit Apostolus quæ testificata est à lege & prophetis. Cū verò prophetarum temporibus diuersę gentes diuersorum deorum cultibus insisterent: solus verò populus Israel Deo vero cultum debitum exhiberet: & sic non esset vna vniuersalis religio prædixit per ipsos Prophetas sanctus spiritus cultum veri Dei ab omnibus esse assumendum. Vnde dicitur. Mihi curuabitur omne genu & confitebitur omnis lingua. Quod quidem per religionē Christianam adimpletur. vnde merito catholica nominatur vtpote à cuiuslibet nationis hominibus iuxta illud quod dominus per Malachiam dicit. Ab ortu solis vsque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus & in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda. Quare illi qui ab hac fide & religione communiter promissa & recepta in proprias quasdam sententias declinarunt: non catholici: sed quasi à communionē diuisi hæretici nominantur. Sed ex parte etiam rerum creditarum in fide Christiana vniuersalitas inuenitur. Fuerunt namque antiquitus diuersæ artes & viæ: quibus hominibus quātum ad diuersa providebatur, vel pro uideri credebatur. Quidam namque bonum hominis in solis corporalibus ponebant, vel in diuitijs, vel honoribus: aut voluptatibus. quidam in solis animæ bonis: vt in virtutibus moralibus, vel intellectualibus. quidam autē, vt Augustinus dicit, existimabant deos esse

Ad Titū. 1.

Augusti. in
lib. de vera
religione.

Roman. 3.

Esaiæ. 45.

Malach. 1.

colēdos propter temporalia bona istius vitæ. *Augusti. in lib. de Ciuitate Dei.* quidam vero propter bona qui sunt post vitam. Porphirus enim ponebat quibusdā gentilibus obseruationibus animæ imaginariam partem purgari, & non totam animam. dicebatque, vt Augustinus dicit. Nondum esse receptam vnam sectam quæ vniuersalem contineat viam animæ liberandæ. hæc autem est religio Christiana: vt Augustinus ibidem dicit. Ipsa enim docet Deum esse colendum: non solum propter æternā: sed etiam propter temporalia beneficia: non solum in spiritualibus: sed etiam in vsu corporalium hominem dirigit, & beatitudinem animæ & corporis re promittit. Et ideō regulæ eius vniuersales dicuntur. vtpote totam vitam hominis in omne q̄ ad ipsum quomodolibet pertinet ordinantes. Et has duas rationes vniuersalitatis assignat Boetius, vt supra diximus. Quibus notatis dicendum est ad argumenta. ¶ Ad primum respondetur quod quauis Deus in se non sit vniuersalis nec particularis: est tamen vniuersalis omnium rerum causa & finis. & sic cognitio quæ de ipso habetur ad omnia: quodammodo vniuersalis est. ¶ Ad secundum respondetur quod ratio non militat: quia illa particularia facta: puta, natiuitatem, passionem, resurrectionem Christi, & cetera. tenet fides vt vniuersalia remedia ad totum genus humanū liberandum. Iuxta illud. Vnus enim Deus: vnus & mediator Dei & hominū homo Christus Iesus: qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus. gloss. interli. nullum excipit qui vellet saluari. ¶ Ad tertium dicendum quod alix sectæ licet proponant & nitantur ea quæ tradunt, vt ab omnibus vniuersaliter obseruentur: hoc tamen eis non conuenit, & si hoc sibi vendicare præsumant: quod est proprium fidei Christianæ: nihilominus ad hoc pertinere non possunt vnde eis non proprie vniuersalitatis conuenit nomen. ¶ Ad quartū dicendum, q̄ idololatria licet ad omnes partes orbis pertigerit: non tamen erat vna religio: sed apud diuersos diuersa: cū diuersi diuersos sibi deos colendos instituerint. nec iterum ab omnibus nationibus est recepta: cū à veri Dei cultoribus fuerit reprobata & etiā à sapientibus gentilium, qui dicebant huiusmodi ceremonias esse obseruandas tāquam legibus iussas, non tanquam dijs placitas. vt de Seneca dicit Augustinus. ¶ Ad quintum dicendum quod fides Christiana nō dicitur catholica vel vniuersalis propter singula generum: sed propter genera singulorum: quia ex omni cōditiōe hominū

Boet. in lib.
de Trinita.

Ad primū.

Ad secundū

1. ad Ti. 2.

Ad tertium

Ad quartū.

Libr. 6. de
ciuita. Dei.

Ad quintū.

ci ali-

ei aliqui adhærent secundum vaticinium prophetæ dicentis. Co nuertentur ad dominum vniuersi fines terræ & adorabunt in cōspectu eius vniuersæ familiæ gentium.

Psalm. 21.

Vbi ponitur obiectiones contra illud quod dictum est quod ecclesia sit catholica dicenda. Capitulum XVI.

S V M M A R I V M.

1. *Quinque argumenta quibus obijcitur quod ecclesia Christiana non sit dicenda catholica, propter rationes in superiori capite positas.*

C O N S E Q V E N T E R contra id quod de ecclesia dictum est quod catholica sit etiam arguitur multipliciter, & primō sic. Tempore quo Apostoli cōdiderunt symbolum: neque fides nec ecclesia era per totum orbem diffusa, ergo sequitur quod ecclesia Christi non est dicta catholica illa ratione: quia scilicet per orbem totum extensa. Cōsequētia patet, antecedens etiam ostēditur ex eo quod antequam per orbem ad prædicandum Apostoli diffunderentur symbolum condiderunt in quo tunc iam affirmauerant ecclesiam esse catholicā. ¶ Secundō sic, vna & eadē est ecclesia quæ fuit apud patres veteris testamenti & quæ apud nos est in nouo testamento. Sed ecclesia antiquo tempore veteris testamenti nō dicebatur catholica: cum in sola Iudæa notus esset Deus: ergo videtur quod etiā nūc tempore gratiæ ecclesia nō venit catholica nominanda. ¶ Tertio sic. Ecclesia Romana dicitur vniuersalis: vt in ca. in nomine domini. d. 23. licet nō sit per orbem diffusa. ergo videtur quod ecclesia non sit dicenda catholica ea ratione: quod per totum mundū extensa sit & omnium gentium societate constituta. ¶ Quarto sic. Omnes ecclesiæ particulares per orbem dispersæ: catholice appellantur, ergo hoc non videtur esse proprium vniuersali ecclesiæ. ¶ Quinto sic. si ecclesia esset dicenda catholica, id est, vniuersalis, videretur quod pastor eius & rector scilicet Rom. pontifex dicēdus veniret vniuersalis. sed hoc prohibetur, vt in capit. nullius. & capit. ecce. distin. 99. expresse habetur.

Argument.
primū.

Secundū.

Psalm. 75.

Tertium.

Quartum.

In cap. quā
uis dist. 21

Quintum.

In quo respōdetur ad obiectiones præcedētis cap. Cap. XVII.

S V M M A R I V M.

- 1. Quod etiam tempore Apostolorum ecclesia catholica dicebatur.
- 2. Ecclesia ueterum & nostra semper fuit catholica.
- 3. Ecclesia dicitur vniuersalis dupliciter.
- 4. Ecclesiæ particulares in toto orbe dispersæ quæ ratione dicuntur catholice.
- 5. Papa vniuersalis dici potest, licet ita nominari prohibeatur.

Adid verò quod in prima ratione obijcitur respondetur dupliciter. ¶ Primō, quod etiam pro tempore quo Apostoli symbolum condiderunt, ecclesia catholica erat & sic iuste nominabatur: quia fides eius catholica siue vniuersalis erat vniuersalitate veritatis: quia quicquid in sacra scriptura docetur credendum, omnino & vniuersaliter sine aliqua instantia verum est. Nam vt ait Aug. in epistola ad Hier. Si ad scripturas sanctas admittā fuerit vel officiosa mendacia quid in eis remanebit auctoritatis? quæ tandem de scripturis illis sententia profereatur: cuius pondere contētiōse fallitatis obtegeretur improbitas? ¶ Secundō respōdetur quod etiam fides catholica: & p̄ consequēs ecclesia tēpore quo Apostoli ecclesiā professi sunt catholicā: non fuerit diffusa actu per totū orbem: erat tñ in proximo diffundēda: secundū illud psal. Dominabit à mari vsq; ad mare & à flumine vsq; ad terminos orbis terrarum, vbi gl. quæ ex Aug. sumitur ita hēt. Ostēdit quæ sit amplitudo regni: sic latū est quod dominabitur à mari. i. à quolibet fine terræ vsq; ad mare. i. vsque ad quēlibet finē terræ diffundetur: tā late dilatabit ecclesia & à flumine Iordanis dominabitur, vbi vox patris intonuit sup Christū; Hic est filius meus dilectus. Inde ergo doctrina eius incepit. Inde autoritas magisterij dilatatur vsq; ad terminos orbis terræ prædicato euangelio regni Christi. Inde regula baptismi per totū mundū emanauit. hæc gl. ¶ Ad secundum respondetur sicut ad præcedens. negatur enim minor vniuersaliter: quoniā ecclesia semper fuit catholica vniuersalitate puritatis & veritatis ipsius fidei: loquēdo autē de vniuersalitate dilatationis per orbem minor conceditur & negat consequētia. Licet em̄ vna & eadē ecclesia sit & fuerit semp apud veteres patres quæ apud nos: nihilomin⁹ p̄ successione tēporū aliqua sunt in ecclesia instituta, & ampliora gra-

Ad primū.

psalm. 71.

Ad secundū

2

rum

rum dona ecclesie donata sunt: sicut supra diximus: in quibus magna est differentia in ecclesia quo ad statum testamēti veteris, & quo ad statum plenitudinis gratiæ: sicut in notitia vnus Dei patet: quæ quasi tātum erat pro illo tempore in populo Iudæorum. Iuxta illud. Notus in Iudæa Deus: nunc verò per totum orbem claret. Vnde Hieronymus in glos. super prædictum psalmum, ita ait. Antequam illuminaret crux mundum antequam videretur dominus in terra notus erat in Iudæa Deo & in Israel magnum nomen eius: quando autem venit saluator, in omnem terram exiit sonus eius & in fines orbis terre verba eius. Hæc Hieronymus. Vnde secundum hanc vniuersalitatis rationem: ecclesia à tempore gratiæ incepit esse catholica: sicut circa capit. vigesimū quartū, infra clarius habebitur. Vnde Ambrosius tractans illud. Annūtiaui iustitiam tuam in ecclesia magna, dicit. Quid est quod addit magna: nisi quia fuit ante non magna: quæ est magna nisi de totius orbis terrarum partibus congregata? Ad tertium respondetur iuxta Innocentium in epistola quadam, quod ecclesia dicitur vniuersalis dupliciter. Vno modo quia de vniuersis constat ecclesiis: sic sumitur in capitul. alienus. vbi dicit Cyprianus. Alienus est, prophanus est, hostis est, non potest Deum habere patrem qui vniuersalis ecclesie non tenet vnitatem. Et in capitul. scisma. qui se ab vniuersali ecclesia diuiserunt, &c. Et secundum hanc acceptionem vocabuli vniuersalitatis ecclesia Romana non est vniuersalis sed pars vniuersalis ecclesie: prima videlicet, & præcipua: velut caput in corpore. sicut habetur in capitul. quanuis. distinctione vigesima prima. vbi habetur. quanuis vniuersa per orbem catholice ecclesie vnus talamus Christi sit: tamen sancta Romana ecclesia catholica & Apostolica cæteris ecclesijs prælata est. Alio modo dicitur vniuersalis ecclesia quæ sub se continet ecclesias vniuersas, & hoc modo ecclesia Romana dicitur ecclesia vniuersalis. quoniam ipsa sola cæteris prælata est. vt in prædicto capit. quanuis. & in dicto capitul. omnes. & in dicto capit. sacrosancta. distinctione vigesima secunda. Dicitur etiā ecclesia Romana maximè catholica, quia in ea extra maculam semper est obseruata religio Christiana, vt in capitulo. in sede apostolica. 24. quæstione prima. & quæ per Dei omnipotentis gratiam à tramite Apostolicæ traditionis nunquam errasse probatur: neque hæreticis nouitatibus deprauanda succubuit. vt in capitulo à recta, eisdem causa & quæstione. Ad quartum dicendum quod

Psalm. 75.

Psalm. 39.

Ad tertium.

Capit. alienus. 24. q. 1.

Ad quartum.

ecclesie particulares dicuntur catholice non ratione diffusionis aut extensionis per orbem: sed ratione fidei catholice: quæ communis est omnibus Christi ecclesijs per orbem dispersis ita quod ita dicitur ecclesia catholica sicut homo catholicus qui, scilicet fidem eam tenet quam tota ecclesia per orbem obseruat. Ad quintum respondetur quod Papa veraciter est vniuersalis Papa & rector vniuersalis ecclesie, & ita vt alias duce Christo cum de Romano Pontifice loquemur ostendemus: Multi sancti patres Romanos Pontifices vniuersales nominarunt & scripserunt: vnde etiā tota synodus Calcedonen. dicitur acclamasse Leoni Papæ. Sanctissimus Apostolicus & ecumenicus, id est, vniuersalis Patriarcha, per multos annos viuat. Prohibetur tamen vocari vniuersalis. tū propter humilitatē, tū quia non præficitur cuilibet particulari ecclesie, vt proprius & specialis illius ecclesie rector. sic enim cessarent omnium aliorum pontificum potestates, & hæc ratio assignatur in capitulo allegato nullus. Iuxta est etiam sententia beati Thomæ. Ex his quæ dicta sunt de vniuersalitate ecclesie eliditur error hæreticorum qui in vno angulo terræ aut apud aliquam regionem aut gentem coarctantur: sicut fuit error Donati: qui apud solam Africam Christi ecclesiam esse dicebat. contra quem & sequaces suos Augustinus, ita loquitur. Christum tales maledicunt qui dicunt, perijt ecclesia de toto orbe terrarum, & remansit in sola Africa. quantam autem faciant iniuriam videte fratres. scriptura dicit. In latas gentes dignitas regis: & in paucitate plebis ignominia principis.

Ad quintum.

S. Thom. in tract. contra impugnantes religiones.

Psalm. 8.

In quo rationibus ostenditur quod ecclesia Apostolica dicatur. Cap. XVIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Quod ecclesia multiplici ratione dicatur Apostolica.
- 2 Apostolicum nomen græcum quid significat.

AMPLIVS quarto loco sancti patres in simbolo sanctam dei ecclesiam, Apostolicam professi sunt dicentes. Credo vnam sanctam catholicam

Ecclesia est Apostolica.

catholicam & apostolicam ecclesiam. Item beatus Gregorius exponens symbolū in registro. Credo inquit vnam fidem: vnam baptismam, vnam Apostolicam & vniuersalem ecclesiam. Apposuerunt autem sancti patres in simbolo suo supra symbolum Apostolorum: quod ecclesia esset Apostolica, & hoc profecto vt dicit Albertus Magnus ad ostensionem authoritatis, & antiquitatis ecclesie: contra eos qui nouella & peregrina dogmata in ecclesia: præsumptores nouitatum, introducunt. Dicitur autem ecclesia apostolica ratione multiplici. Tum primo: quia in Apostolis qui fuerunt primi qui adhaeserunt Christo, vt habet glossa. Genes. 38. Ecclesia iniuncta est, & sui esse secundum tempus gratiæ reuelata suscepit originem. Vnde Augustinus dicit de plebe Iudaica. Primum Apostolos legit quos quasi fundamēta ecclesie instituit, quorum prædicatione de eadem plebe multi ad eum conuersi in seipsis originem ecclesie præstiterunt. Vnde Apostolus de se & alijs Christi Apostolis, ita attestatur. Elegit nos Deus primitias in salutem in sanctificatione spiritus & fide veritatis, & Augustinus tractans illud. Delectauerunt filie regum, ita ad propositū loquitur ecclesie. Filie Apostoli sunt, filie regum sunt, ille enim est rex regum illi autem reges de quibus dictum est. Sedebitis super duodecim sedes iudicantes duodecim tribus Israel, qui Apostoli sicut præmitia fuerunt Christiani populi ordine temporis: ita amplitudine perfectionis. Attestatur hoc Apostolus qui de seipso & alijs Apostolis ita dicit. Nos ipsi primitias spiritus habentes, gloriose & tempore prius & cæteris abundantius. Merito ergo ipsa vniuersalis ecclesia ratione propagationis qua ab Apostolis secundum tempus reuelata gratiæ originem sumpsit, Apostolica à sanctis patribus est nominata. Secundo dicitur Apostolica: quia post ascensionem Domini: Apostoli in fide & sancta doctrina, verbo prædicationis, miraculis, sanctitatis exemplis fundarunt & roborarunt ecclesiam. Superædificati, scilicet estis, super fundamētum Apostolorum & Prophetarum, id est, super nouum & vetus testamentum: quia quod Apostoli prædicarunt Prophetæ futurum prædixerunt. Licet autem Christus sit principale & maximum ecclesie fundamentum. Nihilominus Apostoli dicuntur fundamenta secundaria ecclesie. Vnde beatissimus Iohannes de ecclesia ita loquitur. Murus ciuitatis habens fundamenta duodecim, & in ipsis duodecim nomina Apostolorum & agni. & in psalm. de ecclesia dicitur. Fundamēta eius in montibus

Lib. de Ciuitate Dei, & habetur. 35 q. 1. §. hac itaq. 2. Ad Theoph. sal. 2.

Psalm. 44.

Rom. 8.

Eph. 3.

1. Cor. 13.

Apocal. 21

Psalm. 86.

sanctis, glossa in Apostolis & Prophetis. Et bene Apostoli montibus comparantur, sicut enim solis radius primo illustrat montes: deinde ad conualles ascendit: ita radius solis diuinitatis primo Apostolos illustrauit: deinde per eos fideles vniuersos illuminauit. Vnde ad ipsos ait Christus. Vos estis lux mundi. Verum & si in fide & doctrina omnium Apostolorum fundata dicatur: maximè tamen in confessione fidei beati Petri fundata est ecclesia, dicente Christo. Tu es Petrus, & super hanc petram. glossa id est, hanc fidei professionem, ædificabo ecclesiam meam: hinc maximè successor beati Petri cuiusmodi est Pontifex Romanus antonomasticè dicitur Apostolicus. Tertio ecclesia sancta dicitur Apostolica: quia Apostolorum fidem, prædicationem, documenta, atque authoritatem retinet semper & obseruat. Retinet quidem potestatem in clauibus: sententiam in verbo, & vitam in exemplo. Custodit planè & obseruat id quod spiritus sanctus per Salomonem iubet. Non transgrediaris terminos antiquos quos posuerunt patres tui. Patres autem ecclesie dicti sunt Apostoli secundum illud Psalm. Pro patribus nati sunt tibi filij, vbi glossa Augustini. & Hieronymus, dicit. Genuerunt ecclesiam Apostoli: ipsi missi sunt, ipsi prædicauerunt, ipsi patres pro quibus nati sunt tibi filij, id est, constituti sunt episcopi quibus regaris, & gubernaris. Summe autem necessarium est ecclesie obseruare antiquos terminos: quos posuerunt sancti Apostoli: quia cum teste Hieronymus. Ecclesia non parietibus consistit sed in dogmatum veritate, & ecclesia vbi fides vera est: ex fide Apostolorum cognoscimus quis in ecclesia sit. Vnde Hieronymus, vbi supra. In ecclesia sumus, si habemus fidem ecclesie, fidem Apostolorum, fidem Christi dogmatum veritatis.

Quarto dicitur Ecclesia Apostolica: quia omnis Christianæ religionis ritus, & sacrarum institutionum Ecclesiasticarum obseruantia à traditione Apostolica creditur in Ecclesia deriuata, vt in capitulo ecclesiasticarum. distinctione vndecima. colligitur. Et Augustinus, illud ita confirmat dicens. Illa quæ per vniuersam custodiuntur ecclesia ab ipsis Apostolis tradita & commemorata creduntur: quanuis in eorum dictis vel consilijs non reperiantur. Hinc sedes beati Petri quæ nobis mater est sacerdotalis dignitatis, & magistra rationis: quæ etiam à tramite Apostolicæ traditionis nunquam recessit: iuxta. c. à recta. 24. q. 1. specialiter apostolica nominatur

Matth. 5.

Matth. 16.

Dist. 97. c. 1. & cap. 18.

quis pecuniam.

Prover. 21

Psalm. 44.

Hieron. sup. psalm. 134.

Lib. 2. de baptis. contra Donast.

vt in cap. sic. & in cap. in memoriam. dist. 19. & in cap. sacrosancta. dist. 22. verum quanquã reperitur q; ecclesiã in quibus apostoli corporaliter perdocuerunt apostolicæ sunt vocatę. Quinto ecclesiã vocata est apostolica: quia Petrus & Paulus principes Apostolorũ Romanam ecclesiã, quæ caput & prælata est omnium ecclesiarum: pariter Christo domino cõfecerunt: eam quoq; omnibus vrbibus: scilicet vniuerso mundo sua præsentia atq; venerando triumpho prætulerunt. Sexto dicitur ecclesiã apostolica secundum aliquos iuxta interpretationem Græcam huius vocabuli quasi desuper missa. Apostolicum enim nomen Græcum est: & dicitur ab apo quod est de super: & stolon, quod est missio quasi desuper missa. vnde & Apostolus dicitur desuper missus. Ecclesiã autem dicitur desuper missa: quia de cœlo exemplata, secundum illud. Ecce ego Iohannes vidi ciuitatem sanctam Hierusalem sponsam ornatam viro suo. Ex quibus maxime arguitur impia præsumptio quorundam: qui apostolica doctrina contempta nouella dogmata in ecclesiã ferere moluntur. Contra quos dicit Iulius Papa. Nolite errare fratres mei in doctrinis varijs & extraneis nolite abduci & instituta Apostolorum & Apostolicorum virorum canonesq; habeatis his frui mini, vt firmi contra cuncta inimicorum iacula persistere valeatis. Satis enim indignum est quenquam vel pontificum, vel ordinum subsequentium hanc regulã refutare quam beati Petri sedem & sequi viderit & docere.

In quo ponuntur aliqua obiecta contra hoc quod dictum est quod ecclesiã sit apostolica dicenda. Cap. XIX.

S V M M A R I V M.

- 1 Ecclesiã Christiana, & ecclesiã catholicã idẽ sunt.
- 2 Quod ecclesiã non solum ab Apostolis sed à Christo apostolica dicatur.
- 3 Ecclesiã quibus de causis potius Apostolica quam Prophetica dicenda sit.
- 4 Apostoli quod dicatur filij Prophetarum.
- 5 Ecclesiã cum dicitur Apostolica, in Apostolis intelliguntur Patriarche & Prophetę.
- 6 Apostoli nihil ad salutem humanam necessarium docuerunt, quod non ab Euangelio, siue à Christo didicerint.

D V E R S V S ea quæ in capit. præcedenti dicta sunt obijciuntur sic. Christus dicitur principale & maximum fundamentum ecclesiã dicente Apostolo, fundamentum aliud nemo potest ponere præter id quod est positum quod est Iesus Christus. Cum ergo ecclesiã à suo fundamento debeat recipere de nominationem, videtur q; magis Christiana quam Apostolica veniat nominanda. Secundo sic. Ita Prophetę dicitur secundaria fundamenta ecclesiã sicut Apostoli dicente Paulo. Superædificati super fundamentum Apostolorum & Prophetarum, ergo ita ecclesiã nominanda venit Prophetica sicut Apostolica. Tertio doctrina super quam fundata est maximè ecclesiã dicitur esse Euangelium. Vnde dicit Christus. Super hanc petra, id est, Iohannis fidei confessionem ædificabo ecclesiã meam, ergo videtur q; potius ecclesiã est euangelica dicenda quam Apostolica. Ad illa dicendum est ad primum dicitur quod verum est q; ecclesiã indubitanter & Christi est, & Christiana dicitur à Christo sicut & populus dicitur Christianus. Vnde Augustin. super Ioh. fundata est ecclesiã super petram. Vnde & Petrus nomen accepit, non enim petra à Petro, sed Petrus à petra, sicut nõ Christus à christiano: sed Christianus à Christo nominatur, de quo Christianitatis nomine & de tempore quo illa Christi ecclesiã primum appellari cepit idem Beatus Aug. inquit, ipsa res quæ nunc Christiana religio nuncupatur, erat apud antiquos: neq; defuit ab initio generis humani, quousq; ipse veniret in carnem, vnde vera religio quæ iam erat cepit appellari Christiana. Cum enim post resurrectionem ascensionem que in cœlum cepissent prædicari Apostoli, & plurimi crederent primum apud Antiochiã sicut scriptũ est appellati sunt discipuli Christiani. Nostris ergo temporibus Christiana religio non quia prioribus temporibus nõ fuit, sed quia posterioribus hoc nomẽ accepit, quã cognoscere, & assequi securissima & certissima est salus, hæc Aug. nihilominus in symbolo magis nominata est Apostolica quam Christiana, tum ideo quia in hoc q; dicta est catholica satis exprimebatur Christiana nominari. Catholicus enim & Christianus idẽ sunt, tum etiam est dicta magis Apostolica, quia cum apostolus interpretetur missus, vt dicit Aug. & in missio intelligatur ipse mittens, profecto in eo q; ecclesiã dicta est apostolica vtrumque intelligitur, scilicet Christus mittens qui principale &

Argumentum primũ.

1. Corin. 3

Secundum.

Ad Eph. 3

Tertium.

Mtt. 16.

Ad primũ.

August. lib. 1. retractationum.

Hebr. 3.

2

Ad secundũ

respondetur

primo.

3

Psal. 16.

Ad Gal. 4.

Hebr. 11.

Hilari lib.

de trinitate

pale, & primarium fundamentum est ecclesiã, imò sicut sanctus sanctorum, & princeps pastorum, ita est fundamentum fundamentorum. Intelliguntur, & ipsi apostoli à Christo missi qui secundaria fundamenta dicuntur esse sanctę ecclesiã Dei. Præterea Christus Apostolus dicitur. vnde inquit, beatus Paulus, Fratres considerate apostolum, & potestificem confessionis nostrę Iesum, vbi gloss. inquit. Cur negemus Christum apostolum, quem nobis Deus misit: vnde ecclesiã nõ solũ ab apostolis Christi, sed etiã ab ipso Christo apostolica denominatur. Ad secundã ratione q; licet prophetę dicuntur fundamenta ecclesiã sicut, & apostoli, nihilominus ecclesiã magis apostolica quam prophetica venit nominanda multiplici ratione. Primò quidẽ quia fidem ipsam catholicam super quam ecclesiã Dei fundata est apostoli magis explicitam, & dilucidatam nobis tradiderunt quã fecerunt prophetę. Prophetę quippe iuxta sui nominis interpretationem (propheta enim procul videns interpretatur) sub quibusdam umbris figurarum nobis diuinorum mysteriorum fidem tradiderunt. vnde super illud, tenebrosa aqua in nubibus aeris, dicit gloss. id est obscura doctrina est in prophetis. Sanè tamẽ vltima cõsummatio gratiæ facta fuit per Christum, vnde & tempus eius dicitur tempus plenitudinis. Illi qui propinquiore fuerunt Christo, vel ante sicut Ioãnes Baptista, vel post sicut apostoli plenius mysteria Dei cognouerunt, & per consequens magis explicitam ecclesiã tradiderunt fidei doctrinam, quod sic patet. Fides ecclesiã in duobus maximè consistit. Primò in vera cognitione Dei secundum illud. Accedentem ad Deum oportet credere quia Deus est. Secundò in mysterio incarnationis Christi. In vtroq; potissimè per apostolorum doctrinam ecclesiã sancta Dei illuminata est: vnde maximè super reuelatione facta apostolis de fide unitatis diuinę essentię, & trinitatis personarũ & aduentus filij Dei in carnem, tota fides ecclesiã fundata est. vnde apostolo Petro à patre luminum dõcto vtriusque sacramenti fidem explicitè profitenti & dicenti, Tu es Christus filius Dei viui qui in hunc mundũ venisti, Respondet Christus. Amen dico tibi Petre, quia tu es Petrus, & super hanc petram, scilicet, confessionis tuę fundabo ecclesiã meam. De hac Petri fidei professione beatus Hilarius, ita loquitur. Fides itaque Petri Dei filium in homine videns vtrumq; cõplexa est dicens. Tu es Christus filius Dei

viui. Hęc confessionis ratio tenenda est, vt sicut Dei filium, ita & filium hominis meminimus, quia alterum sine altero nihil spei tribuit ad salutem hæc Hilarius. ¶ Secunda ratio propter quã ecclesiã dicta est magis apostolica quam prophetica est, quia vniuersalior ac profundior fuit doctrina apostolorum q; prophetarum. Apostolicę enim prædicationis tuba in omnes fines orbis exiuit: quod nõ fecit vox prophetarũ. Vnde de apostolis dicit propheta. In omnem terram exiuit sonus eorum, &c. Et Leo papa. Ita dominus noster Iesus Christus humani generis saluator instituit, vt veritas, quæ ante legis & prophetarũ præconio continebatur per apostolicã tubã in salutem vniuersitatis exiret, sicut scriptũ est. In omnem terram exiuit sonus eorũ, & in fines orbis terrę verba eorum. Et super illud Luca. Elegit duodecim quos apostolos nominauit, dicit gloss. quos ad propagandum auxilium salutis humanę per terrarum orbem satores fidei destinaret. ¶ Tertiã ratione quare magis apostolica quã prophetica nominatur est, quia superabundantiõ diuinę gratiæ perfectio fuit in apostolis quã in prophetis, vnde sicut supra allegatum est apostolus Paulus de se, & alijs dicit. Nos ipsi primitias spiritus habentes, gloss. id est spiritum sanctum, & tempore prius, & cæteris abundantius. Et ad Eph. dicit. Secundum diuitias gratiæ eius quæ superabundauit in nobis gloss. scilicet apostolis. in omni sapientia, gloss. in omni noticia de diuinis, & prudentia, gloss. prouidentia temporalium, vt notum faceret nobis sacramentum voluntatis suę secundũ beneplacitum eius. ¶ Quarta ratio est propter quã apostolica non prophetica dicta est ecclesiã, quia adueniente plenitudine temporis consummatoq; redẽptionis nostrę sacramẽto, quæ principaliter de fide catholica sancti prædixerunt prophetę, adimpleta sunt in ecclesiã, & quę ab eis quasi sub sigillis clausa tradita sunt, iam sunt aperta & referata. Vnde gloss. super illo verbo plenitudo temporis dicit, id est adimpletio figurarum omnium. Cumq; iam in ecclesiã dispensata, & manifestata veritate per apostolorũ prædicationem, iam prophetę ad nouam doctrinam fidei de promendam tanquã nubes in præsentia solis cessauerint: quia lex & prophetę vsq; ad Ioãnem, multò conuenientius ecclesiã apostolica est nominata quam prophetica. ¶ Secundo, posset responderi ad rationem factam quod cum apostoli dicantur filij prophetarum. vnde gloss. super illud. Ita filij excussorum, quæ est

Leo papa in cap. ita dominus di. 18.

Luc. 6.

Roma. 8.

Eph. 1.

Ad Gal. 4.

Matth. 11.

Respondetur secundo.

Psal. 14. 7.

est Augu. dicit. Sciendū ergo filios excussorum dictos esse apostolos filios prophetarū, qui dicuntur excussi. Excusi dicitur aliquid vt faccus, vt exeat quod intus latebat clausum. Prophetæ ergo clausa continentes sacramenta excussi sunt à prædicatoribus accedente eorum diligentia, & domino aperiēte, & quæ abscondita erant prodierunt aperta. Ideo que prophetæ dicuntur excussi quibus excussis generati sunt apostoli, hæc ibi. Quare cum ecclesia dicitur apostolica in apostolis intelliguntur patriarchæ, & prophetæ quorum fuerunt filij, non modò propagatione carnis, sed etiam professione, fidei, & imitatione sanctitatis. ¶ Ad tertium respondetur quòd ratio non procedit. Tum quia eadem est doctrina apostolica, & euangelica: ipsi enim apostoli nihil ad salutem humanam necessarium docuerunt quod non ab euangelio, siue à Christo didicerunt. Vnde apostolus Paulus multiplicatis vicibus doctrinam quā prædicabat in Epistolis suis euangelium vocat. Præterea ipsi apostoli ne dum euangelij fuerunt notarij, sed etiam præcones per totum orbem. Tum etiam, quia professio illa fidei, super quā Christus fundauit ecclesiam, beati Petri apostoli fuit, qui tãquam os omnium apostolorum, vt dicit beatus Chrysost. Christo quærenti, & interrogati apostolos suos, Vos quem me esse dicitis? Respondit in persona omnium apostolorū. Tu es Christus filius Dei viui, &c. Tum quia ipsi apostoli simul in vnum conuenientes, vt ex traditione maiorum accepimus, singuli singulas proferentes sententias: cum ab inuicem discessuri essent, Symbolum ediderunt, quòd vniuersalis ecclesia tenet, sicut beatus Clemens papa discipulus, & successor apostolorum in decretis suis testatur. Item sanctus Leo papa primus, pulchræ Augustæ scribens. Ipsa, inquit, catholici Symboli breuis, & perfecta confessio duodecim apostolorū totidem signata est sententijs. Et beatus Ambrosius. huius rei illustris testis clauem regni cælorum deputans esse fidem apostolorum, ita dicit. Clauem quidem istam arbitror duodecim artificū operatione conflata: duodecim enim apostolorū Symbolo fides concepta est, qui velut periti artifices in vnum conuenientes, clauem suo concilio conflarunt, hæc illi. Meritò ergo his, & superioribus rationibus bene ponderatis, ecclesia sancta Dei à sanctis partibus in compositione secundi Symboli apostolica est appellata.

¶ Quomodo accipiendum sit id quod aliquando dicitur. Credimus in vnam sanctam ecclesiam. Cap. XX.

S V M M A R I V M

- 1 In Christum credere quid sit.
- 2 Quòd melius sit dicere, credo unam sanctam ecclesiam catholicam, quã, credo in unam sanctam, &c.

ANTE QVAM ad alia procedamus necessarium nobis visum est declarare hoc loco qualiter accipiendum sit id quod in Symbolo sanctorum patrum aliqui legunt

Et in vnam sanctam ecclesiam. Sunt enim non nulli qui hoc peruersè interpretantur. Vidi mus enim nos in Basilea apud congregatos in concilio vniuersali circa auctoritatem ecclesie, ita deliros, vt ad hoc verbū ita genua flecterent, & profunda humilitate articulum illum venerarentur, sicut fidelis & deuotus populus Christianus solitus est ad verbum illud. Et incarnatus est de spiritu sancto ex Maria virgine, & homo factus est. Pro quo considerandum, quòd vt ait Albertus magnus, dictum illud sanctorum patrum non est ita accipiendum ac si nos Synodus iubeat credere in aliud quod non est Deus, quia hoc idola latria, & non fides esset. Cum enim id in quod credimus designetur finis fidei nostræ (Nam vt dicit August. In Christum credere est amando in ipsum tendere) sic in aliquid quod non est Deus esset finis fidei nostræ, quòd est absurdum. Vnde Augu. tractans illud Ioan. 14. Creditis in Deum, & in me credite, dicit sic. Nunquã aliquis apostolorū, dicere auderet, Qui in me credit, omnino enim non diceret qui in me credit. Credimus enim apostolo, sed non credimus in apostolū. Itē id Aug. in gl. super illud Rom. 4. Omni credenti in eū, &c. Attēde, inquit, quod ait credenti in eū, aliud enim est credere in eum, aliud credere ei, aliud credere illum. Credimus Petro, sed non in Petrum. Quare idem Aug. in epistola ad Neophitos, & habetur de consecra. distin. 4. capitu. primo, ita dicit. Non eodem modo interrogamus, vt quomodo in Deum creditur sic in ecclesiam sanctam, & catholicam. Propterea sancta, & catholica est quòd rectè credit in Deum: non ergo diximus, vt in ecclesiam

In ecclesia quomodo creditur.

Aug. de pecc. dist. 2. §. ex præmissis.

clesiam quasi in Deum crederetis, sed intelligite nos dicere, & dixisse vt in ecclesia sancta catholica in Deum crederetis. hæc Aug. Ob hanc autem difficultatem, vt Alexander de Ales in tertio suo in fin. & sanctus Thom. attestatur, Leo papa dicit non debere dici, in vnam sanctam, sed simpliciter vnam sanctam. Verum, quòd Anselmus dicit, quòd potest dici in vnam sanctam in quantum in isto effectu intelligitur veritas increata, scilicet, spiritus sanctus, vt sit sensus. Credo in sanctam ecclesiam, id est in spiritum sanctum, suis donis venientem, & sanctificantem ecclesiam, sub quo sensu etiam sanctus Thom. idem affirmat, vnde sic dicit. Si dicatur in sanctam ecclesiam catholicam, hoc est intelligendum secundum quòd fides nostra refertur ad spiritum sanctum qui sanctificat ecclesiam, vt sit sensus. Credo in spiritum sanctum sanctificantem ecclesiam. Sed melius est, secundum communiorē vsum, vt non ponatur in, sed simpliciter dicatur, sanctam ecclesiam catholicam, sicut etiam Leo papa dicit, hæc sanctus Thom. Ad idem est sententia Alberti Magni in expositione Symboli, ita dicentis. Quia omnis articulus fundatur in diuina, & æterna veritate, & non super creatam veritatem, quia omnis creatura vana est, & non habet solidam veritatem: ideo ille articulus resoluendus est ad proprium opus spiritus sancti, hoc est, credo in spiritum sanctum, non tantum secundum se, sicut dixit præcedens articulus eius, quod est, quòd sanctificat ecclesiam. Item Rufinus in explicatione Symboli, ita dicit. Sanctam ecclesiam, remissionem peccatorum, huius carnis resurrectionem, non dixit. In sanctam ecclesiam, nec in remissionem peccatorum, nec in carnis resurrectionem. Si enim adiecisset in præpositionem, vna cum superioribus eademque vis fuerat: nunc autem in illis quidem vocabulis vbi de diuinitate fides ordinatur, in Deum patrem dicitur, & in Iesum Christum filium eius, & in spiritum sanctum, in cæteris verò vbi non de diuinitate, sed de creaturis, & mysterijs sermo est in propositio non additur, vt dicatur in sanctam ecclesiam, sed sanctam ecclesiam, credendum esse: non vt in Deum, sed vt ecclesiam à Deo congregatam, & remissionem peccatorum credendum esse, non in remissionem peccatorum, non in resurrectionem carnis. Hac itaque præpositionis syllaba creator à creaturis fecernitur, & diuina ab humanis separantur. Et infra. Hi ergo qui supra in vnum Deum cre-

dere docti sunt sub mysterio trinitatis, credere & hoc debent vnã esse ecclesiam sanctam in qua est fides vna & vnũ baptisma, in qua vnus Deus creditur pater, & vnus Deus Iesus Christus filius eius, & vnus Deus spiritus sanctus. Ista est igitur sancta ecclesia non habens maculam aut rugam: multi enim, & alij ecclesias cõgregarunt, vt Martion, vt Valentinus, vt Hebiõ vt Manichæus, vt Arrius, & cæteri omnes heretici, sed illæ ecclesie non sunt sine macula ac ruga perfidie. Et ideo dicebat de illis propheta. Odiui ecclesiam malignantiũ, & cum impijs non sedebo. De hac autem ecclesia quæ fidem Christi integram seruat audi quid dicit spiritus sanctus in Canticis canticorum. Vna est columba mea. vna est perfecta genetricis suæ. Qui ergo hanc fidem in ecclesia suscipit non declinet in concilio vanitatis, cum iniqua gerentibus non introeat.

¶ In quo cõfutatur error dicentium quòd extra vnitatem huius sancte catholice, & apostolice ecclesie potest hominibus esse salus. Cap. XXI.

S V M M A R I V M.

- 1 Fides quid sit? & quòd extra unitatem fidei nemini pateat salus.
- 2 Saluatio æterna tanquam proprius effectus attribuitur fidei.
- 3 Vita spiritualis animæ specialiter attribuitur fidei formata, ex qua unitas ecclesie specialiter consurgit.
- 4 Quòd fides sit omnium bonorū radix, ita ut ubi fides non sit nullum opus meritorum esse possit.
- 5 Fides Christi ostium dicitur.

STABILITA Iã fide de vnitatem, & sanctitate ecclesie catholice, & apostolice, antequã vltiora tagamus, perutile nobis visum est, vt perniciosum errorẽ illorum reprobe-

mus primitus, qui aduersus sancte catholice & apostolice ecclesie dignitatem, & eius in separabilis vnitatis sacramentũ impiẽ sentientes asserere psumperunt, quod extra vnitatem huius sancte & apostolice ecclesie quisque in secula sua saluari possit, Iudæus, Sarracenus, Paganus, quisque etiã Hæreticus, siue Schismaticus

Extra ecclesiam non est salus.

quorū pncipiosissimā assercionē nō modo sal
sam esse, aut erroneā, sed hæreticam, licet ex
multis ostēdere possemus, decreuimus tamē
pro nūc ex his quæ virtute fidei in scriptura
sacra attribuūtur præsentis disputationis su
mere fundamenta: quare etiā ex ipsius fidei
vnitate primordialiter cōsurgit vnitas sanctę
catholicę, & apostolicę ecclesię, sicut supe
rius ostēdimus. Arguit autē primò sic. Fides
1 Chri est principiu, & primū fundamentū su
pna beatitudinis dicēte apostolo. Fundamē
tū aliud nemo pōt ponere præter id qđ posi
tū est quod est Christus Iesus. glo. i. Christi fi
des quæ per dilectionē operat, per quā Iesus
habitat in cordibus. Alia, nō est fundamentū
hæc glo. Hinc beatissimus Paulus, ita diffinit
fidē. Fides est substantia rerū sperandarū ar
gumētū nō apparentiū. glo. i. fundamētū o
mniū bonorū quod nemo nō mutare pōt sine
quo nō est bona edificatio, ipsa nempe teste
beato Chryso. fundamentū est Christianæ
religionis. Et vt dicit. Aug. virtus est, qua ea
quę ad fundamentū pertinet religionis rectē
firmiterq; credūtur, ergo impossibile est, vt
hi qui ab vnitate fidei, quæ primū fundamē
tū est ædificij spiritualis, & ex qua quicquid
beatitudinis à fidelibus speratur sicut à radi
ce procedit, separati, & alienati sunt, beatitu
dinē cōsequantur ecclīasticā. Hinc venerabilis
Beda, ita dicit. Quicūq; ab vnitate fidei vel so
cietatis Petri apostoli quolibet modo semet
ipso segregat tales neq; vinculis peccatorū
absolui, nec ianuā possunt regni cælestis in
troire. ¶ Secūdò arguit ex illo apostoli. Im
possibile est sine fide placere Deo, vbi glo. a
deo fides est necessaria, qđ sine ea quisq; non
placeat Deo. Cū ergo nemo possit saluari ni
si fide Deo placeat, manifestū est eos qui ex
tra vnitate fidei sunt quā vniversalis ecclesia
credit, & prædicat saluari nō posse. Hinc ex
tra de sum. tri. & si. ca. c. i. dicit. Vna est fide
lis ecclesia extra quā nullus omnino saluatur.
2 ¶ Tertiò cōfirmādo ratiōem factā arguit sic.
Saluatio æterna tāq; proprius effectus adscri
bitur fidei quā sancta vniversalis ecclesia ten
et de Chro. Vnde Chrus mulieri quæ san
guinis fluxū patiebatur tetigeratq; simbriā
vestimenti eius inquit. Filia fides tua te saluā
fecit, & similia in alijs locis, & Mar. 10. ait cæ
co, fides tua te saluū fecit, &c. Et ad hoc qui
dē egregiū testimoniū præbet, apostolus di
cēs. Ex omnib; operibus legis nō iustificatur
homo nisi per fidē, & ad Eph. 2. Gratia salua
ti estis per fidē, ergo qui ab vnitate fidei vni
uersalis ecclesię segregat; est exclusus est ab

1. Cor. 3.

Hebræ. 11.

Lib. de. præ
dest. sancto.

In. c. quicūq;
qđ. 24. q. 1.

Hebræ. 11.

Matt. 9.
Marc. 5.
Luc. 8.

Gal. 2.

omni spe saluationis, & per cōsequēs omnis
talis æternaliter dānāus venit. Quod etiam
clarissimis alijs testimonijs sacre scripturæ,
& sanctorū apparet, dicit enim Saluator no
ster. Qui crediderit & baptizatus fuerit salu
erit. Qui verò nō crediderit, cōdēnabitur, &
Ioā. 3. Pater diligit filiū, & omnia dedit in ma
nu eius, qui credit in filiū habet vitā æternā,
qđ autē incredulus est filio, nō videbit vitā eter
nā, sed ira Dei manet super eū. Hinc sanctus
Athanasius in Symbolo clamat. Hæc est fi
des catholica, quā nisi quisq; fideliter firmiterq;
crediderit saluus esse nō poterit. Præte
rea Aug. in epistola quadā, ita dicit. Siquis à
catholica ecclesia fuerit separatus quātūcūq;
laudabiliter viuere se existimet, hoc solo scē
lere, qđ à Chriānitate disūctus est, nō habebit
vitā, sed ira Dei manet super eū. ¶ Quattò ar
guitur sic. Vita spūalis aīæ specialiter attri
buitur fidei formatæ, ex qua ipsa vnitas ec
clesiastica perfecta cōsurgit, secundū illud. Iu
stus ex fide viuūt, & ad Gala. 2. In fide viuo fi
lij Dei, ergo qui extra hui; fidei vnitate est,
qua ipsa vniversalis ecclīa viuūt, nō in nume
ro spiritualiter viuentiū, quibus vita æterna
promissa est, sed mortuorū, & per cōsequens
dānatorū venit cōputāus, vnde Aug. in epi
stola ad Vincētū dicit sic. Quē admodū mē
brū si præscindatur ab hominis viui corpo
re nō pōt tenere spiritū vitæ, sic homo qđ præ
scinditur de Chri iusti corpore nullo modo
potest spiritū tenere iustitiæ. ¶ Quintò sic, fi
dei virtuti attribuitur filiatio Dei secundū il
lud. Dedit eis potestātē filios Dei fieri, & il
lud. Oēs filij Dei estis per fidē. Ois qui credit
quoniā Iesus est Chrus ex Deo natus est, er
go qui ab vnitate fidei quā sancta, & vniver
salis ecclīa tenet se alienat, & segregat in nu
mero filiorū Dei annumerari non potest, &
per cōsequēs, nec in numero coheredū Chri
regni cælorū, vnde beatus Cypria. & habetur
in ca. alienus. 24. quæst. 1. alienus est, prop
hanus est, hostis habere nō pōt Deū patrē qđ vni
uersalis ecclīa nō tenet vnitate. ¶ Sextò sic,
certū attributū legimus fidei qđ radix sit om
niū bonorū, ita qđ vbi fides Chri nō est, nullū
bonū meritorū esse potest. Vnde, & Augu.
Vbi fides nō est, nō potest esse iustitia, quia
iustus ex fide viuūt. Hinc beat; apostolus, in
quit. Omne quod nō est ex fide peccatū est.
glo. Aug. & ponitur etiā in c. oīs. 28. q. 3. Om
niū infidelīū vita est peccatū quia oīs infi
deliter viuens vel agēs vehemēter peccat, &
nihil bonū est sine summo bono, vbi deest a
gnitio æternæ, & incōmutabilis veritatis sal
sa vir

Mar. ult.

Que refer
tur in. c. si
quis. 23. q.

Roma. 1.

Que refer
tur in. c. quē
admodum.

Ioan. 1.
Gala. 3.
1. Ioan. 5.

Aug. in. ca.
ubi. 23. q.

Rom. 14.

sa virtus est etiā in optimis morib;. Et Gre
go. Sicut rami sine radicis virtute arescūt, ita
quælibet opera licet bona videantur, nulla
sunt si a fidei fortitudine distinguūt. Qua
re manifestū est qđ extravnitate vniversalis
ecclesię quæ super cōionem vnus fidei sta
bilita est, separatus est, omni spe saluationis
ablata nisi ad gremiū recurrat ecclīe, filius est
perditionis. Vnde Augu. inquit. Firmissimē
tene, & nullatenus dubites omnē hæreticum
& schismaticū cū diabolo & angelis ei; ater
ni ignis incendiū participandū, nisi ante finē
vitæ, catholicæ fuerit incorporatus, & reinte
gratus ecclesię, & post pauca. Omni homini
que ecclesię catholicæ non tenet vnitate ne
que baptismus, nec elemosyna quātuncūq;
copiosa, neq; mors pro nomine Chri susce
pta proficere poterit ad salutē, & Hierony. de
domo ecclesię sanctæ loquēs, quā suprà pe
trā id est confessionē fidei Petri fundatā di
cit, ita propositū nostrū confirmat dicens.
Quicūq; extra hanc domū agnum comede
rit, peribit regnante diluuiō. ¶ Septimò præ
fatus error reprobis clarissimē ostēditur
eo, qđ fidei virtuti hoc adscribitur, quod ostiū
vnicum sit salutis æternæ. Vnde Ioann. 10.
Amendico vobis qui non intrat per ostiū
scilicet credendo in Chrum, sed ascendere ni
titur aliunde, per alias, scilicet, sectas quascū
que, ille fur est, & latro. Quod autē fides Chri
sti ostium dicatur testantur apostoli Paulus
& Barnabas dicentes. Quia aperuisset dñs gē
tibus ostium fidei. Solus ergo ille ad portum
peruenit salutis qui per Christi ostium in
catholicam ecclesiam ingreditur. Vnde in
quit Christus. Ego sum ostium per me si quis
introierit saluabitur. Sanē Petro apostolo te
stante, nō est in aliquo alio salus, neq; enim
aliud nomen est sub cælo datum hominibus
in quo oporteat nos saluos fieri. Hinc Chri
stus, ait iudæis. Si non credideritis, quia ego
sum, in peccato vestro moriemini, quod lon
gē sanctus Moyses, & propheta clarissimus
de Christo prophetizans prædixit dicens.
Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis
sicut me suscitabit tibi dominus Deus tuus
ipsum audies. & infra. Prophetam suscitabo
eis de medio fratrum suorum. glo. id est Chri
stum de femine Dauid. Falsum est, ergo ac
manifeste hæreticum, quod segregati ab vni
tate fidei sanctæ ecclesię catholicæ spem ali
quā habāt saluationis æternæ. In cui; apti
simū testimoniū dānatos scribit philosophos
apostolus, qui Deū fide non coluerunt sic di

In. c. firmis
simē ext. de
hæret.

Ca. quoniā
24. q. 1.

Actū. 14.

Ioan. 3.

Act. 4.

Ioan. 8.

Deu. 18.

cens. Ita, vt sint inexcusabiles quia cū cognō
uissent Deum non sicut Deum glorificaue
runt. glo. bene viuendo, & colendo, aut gra
tias egerunt, sed euauerunt in cogitationi
bus suis, & obcuratum est insipiens cor eo
rum, &c. Et hoc tantum dictum sit à nobis ad
confutationem præfati erroris.

¶ Quando incepit ecclesia, & de
ætatibus eiusdē. Cap. XXII.

S V M M A R I V M

- 1 Ecclesia non defuit in terris ab initio mudi, cuius primitiæ Abel sanctus est immolatus.
- 2 Eadē fides iustos saluauit antiquos, quæ saluat nos
- 3 Ecclesię quæ dicatur iuuentus senectus, &c.
- 4 Sex ætates in quas ecclesia distincta legitur expo
nuntur.

Eclaratis iam in superiori
bus his quæ de sancta, & vni
uersali ecclesia sancti patres
credenda in symbolo ex
plicarunt, reliquum est, vt
de initio ecclesię siue quan
do ecclesia incepit tangamus. Reperiun
tur enim varij modi loquendi in sanctorum
dictis de principio ecclesię, quæ legentibus
minūs peritis obscuritatem præbent, & dif
ficultatem intelligendæ veritatis. Dicit autē
Aug. circa hoc exponens illud Psal. 118. In
itio cognoui de testimonijs tuis, quia in æter
num fundasti ea, ecclesia loquitur, quæ in ter
ris non defuit ab initio generis humani cui;
primitiæ Abel sanctus est immolatus, nam
& illud ab initio dictum est. Erunt duo in car
ne vna. Quod magnum sacramentū aposto
lus Paulus exponēs. Ego inquit dico in Chri
sto & in ecclesia. Et idem Aug. super Psal. Eph. 5.
128. ita dicit. Olim est ecclesia, & ex quo vo
cant sancti est ecclesia in terra. Pro quo cōsi
derandū est quod quē admodū in superiori
bus habitum est, Ecclesia est collectio fidelīū.
Fuit autē & est vna, & eadē fides in antiquis
patribus ab ipso quasi humani generis prin
cipio, & in illis qui post aduentū Christi cre
diderunt, propter quod apostolus de se, & a
lijs patribus noui testamēti loquens ait. Ha
bentes eundē spūitū fidei, quē scilicet, pa
tres veteres habuerunt, vbi glo. & est Augu.
ita dicit. Ostendit quod in iustis diuerforum
temporū eadem fides est. Eadem enim fi
des iustos saluauit antiquos, quæ saluat, &

Ecclesia quæ
inceptit.

Eph. 5.

2. Cor. 4.

2 nos. s. mediatoris Dei, & hoium. Tēpora ergo variata sunt nō fides, q̄ illi vēturū Chr̄m, passurū, resurrecturū, & ascēsurū in calū crederūt, nos autē credim⁹ Chr̄m venisse, passum esse resurrexisse, in celū ascendisse. Vnde manifestum est, q̄vt inquit August. Ecclesia non accipienda est in his solum qui post domini aduentum, & natiuitatem esse cœperūt sancti, sed omnes quotquot fuerunt sancti ad ipsam ecclesiam pertinent, & idem August. libr. de ciui. Dei. idem pulchrè confirmans, ait. Non solum à tempore præsentiæ corporalis Christi, & apostolorum eius, sed ab ipso Abel, quem primum iustum impius frater occidit, & deinceps vsq; in eius seculi finē inter persecutiones mundi, & consolationes Dei peregrinando percurrit ecclesia. Cæterū idem August. exponēs illud Psal. 36. Iunior fui: etenim senui, egregiè multum ad propositū, ita loquitur. Dominus enim ipse in corpore suo, quod est ecclesia, iunior fuit primis tēporibus, & ecce iā senuit, nostis, & agnoscitis, & intelligitis, & ita creditis, quia caput nostrum est Christus, & corpus capitis illius nos sumus. Nunquid soli nos, & non etiam illi qui fuerūt ante nos? omnes qui ab initio seculi fuerunt, caput Christum habent. Illum enim esse venturum crediderunt, quem nos venisse iam credimus, & in eius fide ipsi solidati sunt, cuius & nos, vt esset ipse caput totius ciuitatis Hierusalem omnibus connumeratis fidelibus ab initio vsque in finem, hæc August. Est autem hic notandum, quod tempus ecclesiæ varijs ætatibus legitur distinctū licet diuersimodè. Quandoq; enim duæ ætates siue duo tempora distinguuntur ecclesiæ scilicet, iuuentutis, & senectutis, sicut patuit in autoritate prophetæ proximè inducta, Psal. 36. Aliquando inueniuntur distincta quatuor tempora siue ætates ecclesiæ. ¶ Prima est ætas pueritiæ, & sub hac fuit in Abel in prophetis, & patriarchis, de qua sub nomine iuuentutis dicitur. Iunior fui etenim senui, vbi glos. inquit. Ecclesia loquitur quasi vnus homo qui fuit prior in Abel, in prophetis, & patriarchis. Cant. vlti. Soror nostra paruula est, & vbera nō habet glo. Soror nra ecclesia antequam crescat per incrementa virtutum infirmis auditoribus non potest præbere vbera prædicationis. Adulta dicitur quando Dei verbo copulata sancto repleta spū per prædicationis ministerium in filiorum conceptione foetatur, quos exhortando parit, conuertendo parit. ¶ Secunda ætas dicitur iuuentutis, & hæc fuit tempore martyrū,

Aug. in sermo de Iacob & Esau.

Psal. 36.

qui tanta animi fortitudine fuerunt firmati, vt nullis hostiū tentamentis à fide, & charitate Christi potuerint reuocari, de quibus Apostolus. Quis nos separabit à charitate Christi, an angustia, an fames, an tribulatio? &c. quasi dicat nihil, de quo dicit Psal. Quoniam tu es patientia mea domine spes mea à iuuentute mea. glos. ex quo me armasti fide spe, & charitate, & cæteris virtutibus quibus pugnatur contra diabolū. ¶ Tertia ætas dicitur senectus, in qua Christi fides dilatata fuit per omnes gentes, Psal. 109. Senectus mea in misericordia vberi, dicit enim glo. super Psal. 36. Senuit ecclesia in senectū vberi: cum in honorabili ætate suscepit Christū p̄r oēs gentes dilatata. ¶ Quarta ætas ecclesiæ dicitur decrepita, scilicet, in fine mundi, de qua sub nomine senij Psal. 70. Et vsque in senectam, & senium Deus ne derelinquas me. glos. in fine seculi erit senium, id est decrepitus, quando abundante iniquitate refrigescet charitas multorum: cum Antichristus veniet, & vita optato sine claudetur. Aliquādo autem reperiuntur distincta quinq; tempora ecclesiæ; sicut tangitur in parabola illa Christi. Simile est regnū calorū patrisfamilias, qui exijt primo mane conducere operarios suos in vineam suam, &c. quam beatus Greg. exponēs in homilia sua ita dicit. Quis patrisfamilias similitudinē rectius tenet quā cōditor noster, qui regit quos cōdidit, & electos suos sic in hoc mūdo possidet quasi subiectos dominus in domo? qui habet vineam vniuersam. s. ecclesiam, quæ ab Abel iusto vsq; ad vltimū electū, qui in fine mūdi nasciturus est quot sanctos, ptulit quasi tot palmites misit. Hos itaq; patrisfamilias ad excolendā vineā suā mane, hora tertia, sexta, nona, & vndecima operarios cōducit, quia à nūdū huius in dicationis mittere non desistit. Manē enim fuit ab Adam vsque ad Noē: hora verò tertia à Noē vsq; ab Abraham. Sexta quoq; ab Abraham vsq; ad Moysen. Nona autē à Moysen vsq; ad aduentum Chr̄i. Vndecima verò ab aduentu Chr̄i vsque ad finē mūdi. August. autē sex ætates dicit seculi, & ita ecclesiæ. 4. de trini. & lib. 83. q. sic dicit. Sex sunt ætates seculi, quarum prima est ab initio generis humani, id est, ab Adā qui primus homo factus est, vsq; ad Noē, q̄ fecit archā, in diluuiū. ¶ Secūda inde vsq; ad Abrahā, qui pater dicitur est omnium gētiū, quæ fidē ipsius imitent. ¶ Tertia ab Abrahā vsq; ad Dauid regē. ¶ Quarta à Dauid vsq; ad captiuitatē, qua populus dei in

Rom. 3.

Psal. 70.

Matth. 20.

Argumē. 1. Gal. 3.

Secundū. Hebr. 11.

Tertiū. Matth. 16.

Quartum.

Quintum.

Baby-

Babyloniam transmigravit. ¶ Quinta ab illa transmigatione vsq; ad aduentum domini nostri Iesu Christi. ¶ Sexta nunc agitur ætas, hæc Aug. Et idem sub nomine temporū & sex dierum ponit idem Aug. super Psal. 92. sextum diem siue tempus computans à prædicatione Ioan. vsq; in finem. Ex quibus confutatur error quorundam hæreticorum asserentium, q̄ ante aduentum Christi non fuit fides apud antiquos, & per consequens neque ecclesia quæ dicitur fidelium congregatio, quorum rationes in sequenti cap. abfoluimus.

¶ In quo ponuntur obiectiones, contra ea quæ dicta sunt de antiquitate ecclesiæ. Cap. XXIII

S V M M A R I V M.

1. Hæretici quibus argumentis contentur, probare apud patres veteris testamenti non fuisse simpliciter ecclesiam.
2. Item quod non modo ab initio humani generis, sed ante mundi constitutionē fuerit ecclesia.

Duersus ea quæ dicta sunt, de antiquitate ecclesiæ fuerūt aliqui stulti hæretici qui dicere præsumperunt apud patres veteris testamēti simpliciter ecclesiam non fuisse, quorū rationes sunt aliquæ quæ sequuntur, quas sumunt ex aliquibus sacre scripturæ autoritatibus male intellectis. ¶ Primo arguunt ex illo Pauli. Itaq; lex pedagogus noster fuit in Christo: vt ex fide iustificemur. At vbi venit fides iā nō sum⁹ sub pedagogo, ex quo videtur q̄ ante aduentū Chr̄i fides nō erat apud antiquos, ergo per cōsequēs neq; ecclesia quæ dicitur fidelium collectio. ¶ Secūdo ex illo eiusdē ap̄l. qui de antiquis patribus loquēs dicit. Iuxta fidē defuncti sunt oēs istis nō acceptis re p̄missionibus, ergo videt id qd̄ pri⁹ videlicet, q̄ antiqui patres fidē nō habuerūt & p̄ cōsequēs, q̄ apud eos nō fuerit ecclesia.

Argumē. 1. Gal. 3.

Secundū. Hebr. 11.

Tertiū. Matth. 16.

Quartum.

Quintum.

¶ Tertiū idē arguūt ex isto. Tu es Petrus, & super hanc petrā. s. fidei cōfessionē edificabo ecclesiam meā. Ex quo verbo Chr̄i accipiūt, q̄ ecclesia ante Chr̄i aduentū nō erat, sed post sup Petri cōfessionē p̄ ipsū Chr̄m est fundata. ¶ Quartū arguit sic gl. sup illud Psal. 9. Vt annūciēt oēs laudationes tuas in portis filix syō dicit sic. Filia syō est ecclesia, syō em̄ oēs ecclesias mūdi generauit, q̄ ibi nat⁹ est, vñ fides incepit ergo sequit id qd̄ pri⁹, ¶ Quintū arguit ex il-

lo Aug. sup Psal. 147. dicētis. Capit ecclesia à Hierlm̄ & it p̄ oēs nationes. ¶ Sextū arguit ex eo qd̄ Aug. ait. Ibi inchoata est ecclesia, vbi venit de celo spūs sanct⁹, & impleuit in vno loco. 120. ¶ Septimū arguit p̄ illud qd̄ habet gl. sup Psal. 40. vbi tractas illud. Nūquid qui dormit nō adiciet vt refurgat? ita dicit. Sicut de latere domiētis Adæ qui erat forma futuri Chr̄i assumpta est costa d̄ qua formata est Eua, ita dormiuit Chr̄us somno mortis, vt de latere dormiētis, de quo p̄fluxerūt sanguis, & aqua, quæ sunt nostræ redēptionis sacramēta, formet spōsa ecclesia, & idē habet in glo. ad Eph. 4. ¶ Octauū arguit, q̄ ecclesia nō modo ab initio hūani generis fuit, sed etiā ante mūdi cōstitutionē ex illo ap̄l. dicētis, Benedixit nos in omni benedictiōe spūali in cælestib⁹ in Chr̄o, sicut elegit nos in ipso ante mūdi cōstitutionē, vt essem⁹ sancti, & immaculati in cōspectu eius in charitate. ergo videt q̄ antiquitas ecclesiæ nō fuit bene assignata in superiorib⁹, cū à principio tātum humani generis dicta sit incepisse.

¶ In quo ponit solutio ad rōnes capituli p̄cedētis. Cap. XXIII

S V M M A R I V M.

1. Quod ecclesia dupliciter accipitur.
2. Quatuor modis dici pot̄ quod ecclesia incepit.
3. Vbi uenit fides, ex quo sensum habeat.
4. Itē illud, antiqui defuncti sunt iuxta fidem.
5. Ecclesia quotidie edificatur.

Ista quæ obiecta sunt non est difficile respondere. Pro quo cōsiderādū q̄ de ecclesia possum⁹ dupliciter loqui. Vno modo prout est congregatio fidelium, vt fidelis quis dicat à fide Chr̄i simpliciter, & hoc modo, sicut dictū est, ecclesia incepit à principio hūani generis ex quo sancti incepērūt esse in terra. ¶ Secūdo modo potest sermo haberi de ecclesia, prout est cōgregatio fidelium, vt fidelis quis dicat à fide Chr̄i iā nati de virgine, & cōsummātis humanæ redēptionis sacramētū: & hoc modo de ecclesia loquēdo reperiūtur dicta sanctorū patrū varia, vt in argumentis deductū est circa initū ipsius ecclesiæ, quæ tñ ad concordiam reduci possunt. Pro quo aduertendū q̄ quadrupliciter loqui possum⁹ de initio ecclesiæ. Vno modo quantū ad primos credētes per mentalē siue interiorē uocationē, & hoc modo loquēdo dicendū videt, q̄ ecclesia incepit à tēpore cōceptionis Chr̄i, siue natiuitatis, quod tēpus plenitudinis Apostolus nominat, quia in ea adimplētur quæ de Chri

Octauum.

Eph. 1.

Ad Gal. 4.

sto fuerit prænunciata atq; promissa, vt dicit glo. in hac cōsideratione ecclesia intitū dicens est habuisse maximè à beata virgine Maria matre dñi, quæ prima fidē verbi Dei actu incarnati habuisse creditur. vnde Elizabeth eam à fide singulariter cōmendans ait, Beata quæ credidisti quoniā perficietur in te. quæ dicta sunt tibi à dño, cuius fides, & sanctimonia cōstantissima semper, & firmissima fuit, & nunq̄ interrupta, vt de ipsa dicatur illud. Sicut sol oriens mūdo in altissimis Dei, sic mulieris bonæ species in ornamentū domus eius gl. id est, ecclesiæ. Sequitur. Lucerna splēdens sup candelabrū sanctū, & spēs faciei super ætatē stabilē. Colūna aurea super bases argēteas, & pedes firmi super plantas stabilis mulieris. Fundamenta æterna super petrā solidā, & mādata Dei in corde mulieris sancte. Fueruntq; alij plures credentes in Chrūm à principio natiuitatis eius, sicut Ioseph spōsus virginis Mariae, deinde annūciās natum esse saluatorem mūdi. Lucæ. 2. Deinde pastores quibus angelus apparuit in nocte ipsa natiuitatis, qui pastores primitiæ dicuntur fuisse Iudæorū, & magi ipsi, qui stella duce perducti sunt ad Chrūm, qui vt ait Aug. primitiæ fuerūt gentiliū. Crediderūt etiā iusti. s. Symeō, & Anna Chrō in tēplo p̄sentato. Secūdo loqui possum⁹ de initio ecclsiæ quantū ad primos credētes p̄ prædicationē, & doctrinā Chrī vocatos, & hoc modo loquēdo dicēdū videtur, q̄ ecclsiā incepit, in prima vocatione, & cōgregatione discipulorū Chrī, quæ facta est post baptisimū ad fluuiū Iordanis, de qua Ioan. 1. habetur, vbi Andreas, Ioānes, Petrus, Philippus, & Nathanael, vocati legūtur ad fidē Chrī, vnde gl. Gen. 36. dicit. Synagoga primo adhefit Chrō quādo Petrus, & Andreas, & ceteri discipuli, Ioānis facti sunt discipuli Chrī. Hinc beatus Aug. Tractās illud Psal. 71. A flumine vsq; ad terminos orbis terrarū, inquit, q̄ verò nūc ait à flumine, expressit euidenter inde voluisse Chrūm potestati suam iam commēdare: vnde, & discipulos cœpit colligere à flumine. s. Iordanis, vbi supra baptizatū vniciū cum descenderet spiritus sanct⁹ sonuit vox de cælo. Hic est filius meus dilectus. Hinc ergo doctrina eius incipiēs, ac magisterij ei⁹ authoritas dilatatur vsq; ad terminos orbis terrarū cū p̄dicatur euāgelii regni in vniuerso mūdo in testimoniū omnib⁹ gentibus, hæc Aug. ¶ Tertio modo loqui possumus de ecclesia quantū ad firmitatē fidei in ea & promulgationē eiusdē: ac de ecclesię dilatatione per orbē, & hoc modo loquēdo de

Luc. 1.

Eccle. 26.

Matthæ. 2.

Luc. 2.

ecclesia dicimus illā incepisse quādo cōsummatis, & adimpletis mysterijs redēptionis humanæ spiritus sanctus missus est in die pentecostes super credētes discipulos, & cōfirmati sunt, & solidati in fide Chrī, iuxta illud propheta, Ego cōfirmavi colūnas eius. glo. id est, apostolos, qui in passione nutauerāt. Et ita intelligēdū venit dictū Aug. super canonicā Ioā. quod inducū est in sexto argumēto, vbi ait. Inchoata est ecclesia vbi venit de cælo spiritus sanctus, & impleuit in vno loco 120. Ad hāc etiā intelligentiā refert dictū illud Aug. qui tractās illud Psal. 49. Ex syō spēs decoris ei⁹, ita loquit. i. à Hierusalē incepit quā inde capit annunciari: à Hierusalē incepit, quia inde exeūtes apostoli speciēm decoris Chrī toto orbē p̄nūciarūt. vnde Esa. De syon exhibit lex, & verbum domini de Hierusalē Ex syon namq; capit decus euāgelij. Inde spōsus speciosus forma præ filijs hominū cepit annunciari, quia ibi datus est apostolis spiritus sanctus. Et cōcludit Aug. sup eundē locū dicens. Vnde euāgelii inde prædicatio, inde impletus orbis terrarū, & ab hoc tēpore dicūt aliqui doctores ecclesiā incepisse dici catholicā. ¶ Quarto modo loqui possum⁹ de ecclesia quātū ad virtutē sacramentorū quibus ecclsiā format, & hoc modo loquēdo dicim⁹, q̄ cū sacramēta habeat virtutē ex passione Chrī, secūdū illud. Quē proposuit Deus pater ipsum, scilicet, Chrūm propiciatorē per fidem in sanguine ipsius, ecclesia dicitur incepisse à passione Chrī: quoniā facta, & formata tūc dicit, vt ex gl. sup Psal. 40. habet, quæ inducta est in art. 7. Vn gl. & est Aug. ad Ephē. 3. dicit. Dormiuit Adā, vt fiat Eva, moritur Christus vt fiat ecclesia, dormiētē. Adā fit Eva de latere, mortūo Chrō lancea percussus, vt perfluat sacramēta quibus formet ecclsiā. Quib⁹ notatis respōdetur ad obiecta. ¶ Ad primū dicit, q̄ ratio nō militat, qm̄ vt ait ap̄tus. Vbi venit fides, & c. nō loquit de aduētū fidei Chrī simpliciter, ita vt ante nō fuerit, fuit enim à principio hūani generis fides mediatoris Dei, & hominū, cū dicit apostolus. Sine fide impossibile est placere Deo, & eodē cap. de antiquis patribus loquēs, dicat. Sācti per fidē vicerūt regna, operati sunt iustitiā, & c. sed loquit de aduētū fidei secūdū manifestationē, vnde glos. ita habet. At vbi venit fides, id est, post q̄ reuelata est, quæ pri⁹ occulta fuerat in antiquis, & Nicolaus de Lyra exponit. Venit fides. i. tēpus fidei reuelatē, vel exponendū est. Venit fides. i. impletū est, illud quod credebatur futurū, sicut aliquā promissio dicitur venisse, quia id quod promissum erat est impletū. Et sic licet apud antiquos non esset fides ita reuelata & adimpleta in multis eo modo, sicut adueniente tempore gratiæ, nihilomin⁹ semper ab initio humani generis fuit fides. Vnde Augst. inquit. Proculdubio tunc innotuit per eius corporalem præsentiam doctrina & religio christiana quando discipulos cepit habere Christus id est, postquam in flumine Iordanis ministerio Iohannis est baptizatus. propter hoc enim de illo p̄phetia illa p̄cesserat. & dominabit à mari vsq; ad mare, à & flumine vsq; ad terminos orbis terrarum. Sed priusquam passus esset & resurrexisset à mortuis non fides omnibus fuerat diffinita, in resurrectione quippe Christi diffinita est. ¶ Ad secūdū respondetur eodē modo q̄ ratio procedit ex mala intelligentia eius quod dicit Apostolus. q̄ enim Apostolus inquit, q̄ antiqui defuncti sunt iuxta fidē, non habet eam intelligentiam q̄ antiqui patres fidem non habuerunt, cum eos idem Apostolus maximè defide in eodē. c. commendat, sed tunc dicuntur iuxta fidem defuncti, quia fidem habentes comitem siue sociam defuncti sunt. Vnde gloss. ita exponit iuxta fidem id est adherentes fidei. ¶ Ad tertiam dicendum negando consequentiam, nō enim ita dicitur ecclesia ædificanda à Christo super illam Petri confessionem, Tu es Christus filius Dei. & c. q̄ prius ecclesia simpliciter non fuerit. fuit plane ædificata super eadē fidem, cum omnes fideles à principio mundi in eadē fide fundati & solidati sint, in qua nos. illum siquidē crediderunt esse venturum quem nos venisse credimus. vnde Mat. 21. Turbæ quæ præcedebant & quæ sequebātur idem clamabat dicentes. Osanna filio Dauid, benedictus qui venit in nomine domini. in quovt ait Hiero. & ponitur in gloss. continua. vtrūq; populū ostendit & qui ante euāgelium & qui post euāgelium domino crediderunt cōsona Iesum cōfessionis voce laudare. & Christo. Illi quidem prophetantes de Christo vëturo clamauerunt, hi autem laudantes clamant de aduentu Christi iam adimpleto. sed dicebatur à Christo ædificanda super confessionē prædictam Petri, quo ad illos qui credituri erant in Christo. Ecclesia enim quotidie hoc modo ædificatur, cum aliqui corpori Christi no uiter per fidem incorporantur. Dedit quodam Apostolos. & c. Sequitur in ædificationē corporis Christi gloss. id est, vt ædificent eos in corp⁹ Christi qui adhuc alienati sunt.

Psal. 74.

Esa. 2.

Rom. 3.

Ad primū.

Hebræ. 11.

Lib. 18. de ciui.

Ad secūdū.

Ad tertium.

Ephē. 4.

Et infra in eodem. cap. subiungit Apostolus augmentum corporis facit in ædificationem sui. glo. quia illos qui non sunt corpus ædificat in suam ciuitatē vel societatē. ¶ Ad quartum patet solutio ex dictis. pro eo enim Syon dicitur omnes ecclesias generasse, quia in de exeuntes Apostoli euāgelium prædicarunt per vniuersum orbem. vnde fides nō dicitur ibi simpliciter incepisse neque Dei ecclesia quæ ante ab initio humani generis fuerunt, sed quantum ad promulgationem & dilatationē fidei per omnes nationes bene dicitur ibi initium fides siue ecclesia suscepisse, quia inde euāgelium per Apostolos & alios Christi discipulos deriuatum est in omnes fines terræ. ¶ Ad quintum eodem modo respōdetur. ¶ Ad sextum eadē solutio datur. ¶ Ad septimum patet responsio ex dictis. Ecclesia enim quantum ad virtutem sacramentorum quibus formatur & quæ ex passione Christi virtutem suscipiunt, dicitur initium suscepisse à passione Christi, licet fides ipsa simpliciter siue ipsa ecclesia à principio fuerit sicut sepe repetitum est. ¶ Ad octauum dicendum quod nos loquimur in præsentī loco de ecclesia secundum præsentiam eius in rerū natura & non secundum prædestinationem siue dispositionem quam ab æterno habuit apud diuinam sapientiam. secūdū enim prædestinationem vt inquit Bernardus, super cātica, nunquam ecclesia electorū penes Deū non fuit. si miratur hoc infidelis, audiat quod magis miretur. nunquam non grata extitit: nunquā non dilecta. quid inaudacter loquar quod mihi de corde Dei prōptus ille superiorum delator consiliorū aperuit? Paulū dico qui vt multa alia ita hoc quoque de diuitijs bonitatis eius non est veritus diuulgare secretum. benedixit nos in quib⁹, in omni benedictione spiritali in cœlestibus in Christo sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, vt essemus sancti & immaculati & in conspectu eius in charitate. hæc Bernardus. Et Origines super Cant. dicit. Non enim tu inde ex aduentu saluatoris in carne sponsam dici aut ecclesiam putes: sed ab initio humani generis & ab ipsa constitutione mūdi, immo vt Paulo duce alti⁹ mysterij hui⁹ originē repetās: ante etiā cōstitutionē mūdi. sicut enim dicit ipse. Sicut elegit nos in Christo ante cōstitutionē mūdi vt essem⁹ scti & immaculati.

¶ A quo inceperit ecclesia.
Cap. XXV.

Ad quartū.

Ad quintū
Ad sextū
Ad septimum.

Ad octauū.

SVMMARIVM.

- 1 Ecclesia varia acceptio.
- 2 Quod angeli in creatiōe sua fidem habuerint.
- 3 Quod ecclesia incepit ab Abel.
- 4 Quod nō sufficiebat ueteribus naturalis cognitio ad salutem.
- 5 Abel quod primus gesserit typum ecclesie primusq; martyr fuerit.
- 6 In Abel fuerunt figurati tres status ecclesie. scilicet paflores, uirgines, martyres.
- 7 In Abel facta fuit primò separatio ecclesie Dei ab ecclesia malignantium.

A quo incepit ecclesia.

Ostquam dictum est de antiquitate ecclesie, cōsiderā dū est iā à quo id est à qua persona ecclesia incepisse dicē da est. quoniam varij vario modo loquuntur in hac re.

Quidam enim dicūt q̄ ab angelis. Alij q̄ ab Adam. Alij ab Abel. Quidam uero ab Apostolis. Pro quo considerandum est, q̄ de ecclesia possumus loqui multipliciter. Vno modo ut dicit multitudinem siue communitatē quamdam ex angelis, sanctis & hominibus constitutam. siue ut dicit vnam societate angelorum & hominum sanctorum ordinatam sub vno principe Deo quemadmodum Aug. loquens super psal. 36. dicit q̄ ex hominibus fidelibus & angelis fit vna ciuitas sub vno rege & vna quædam prouincia sub vno imperatore. & hoc modo loquēdo stante opinione dicētium creatiōem angelorum præcessisse tempore creationem hominis. dicendū, q̄ ecclesia incepit ab angelis. cum enim teste Apostolo. Accedentem ad Deum necesse est credere & angeli in prima sui conditione essent in statu accedendi ad Deum. cōfiteri oportet illos in creatiōe sua fidem habuisse. Præterea q̄ in gratia fuerint creati testat beatus Aug. dicens, q̄ Deus in angelis simul erat condens naturam, & largiens gratiam. quare beat⁹ Bernar. super Cant. homilia. 27. inquit. Cū haberet Deus sponsam inherētem sibi à principio multitudinem angelorū: placuit ei & de hominibus conuocare ecclesiam atq; vniri illi quæ de cælo est: vt sit vnā spōsa & vn⁹ spōsus. hęc Ber. ¶ Secundo modo loqui possum⁹ de ecclesia prout dicit vn̄uersitatē hominū fidelium viatorū, secūdū illud Aug. super psal. 44. Assumpta est ecclesia ex genere humano vt Christ⁹ caput esset ecclesie. & hęc consideratio, vt dicit magister Alexander de Ales in quarto suo super sententias, est cōsideratio ecclesie quæ habet sacramēta. &

hoc modo loquēdo de ecclesia, cōis sentētia sanctorū est, q̄ ecclesia incepit ab Abel. Vnde Aug. lib. 15. de ci. Dei. A principio mundi processerūt duę ciuitates, vna Dei, alia diaboli, vna cælestis, alia terrestris. vnde filij Adam vnus ædificat terrenā & diabolicā, alius cælestē. primus fuit Cayn, secūdus Abel. Itē super psal. 142. loquēs de ciui. Dei id est ecclesia, dicit: hęc ciuitas initiū habet ab ipso Abel sicut mala ciuitas à Cayn. cōfirmant autē plures rationes hęc sententiā. ¶ Prima quia fides eius primo in sacrificio quod obtulit Deo accepta manifestabatur. fuit enim hoc primū signū sacrū ex parte hominis quod scriptura sacra cōmemorat. Vt autē virtus & efficacia huius rationis intelligatur est considerandū, q̄ in statu legis nature nō sufficiebat homini ad salutē sola naturalis cognitio: qm̄ pfectio ratiōalis creaturæ nō solū cōsistit in eo quod ei cōpetit secūdū suā naturā, sed etiā quod ei attribuitur ex quadā supernaturali pfectione diuinæ bonitatis. vnde & vltima: beatitudo hominis consistit in quadā supernaturali Dei visione. ad quā quidē visionē cū homo pertingere nō possit tantū lumine naturalis rationis, sed per doctrinā à superiore doctore cælesti patre luminū secūdum illud. Omnis q̄ audit à patre & didicit venit ad me. Quare ad cōsecutionē superne beatitudinis nō sufficit cognitio naturalis, sed exigitur supernaturalis cognitio, quæ fides dicitur aliquorum quæ super rationē sunt. de qua Apostolus dicit. Fides est substantia rerū sperandarū argumētū nō apparētū. Post lapsum vero humane naturæ exigebat fides de reparatore, per quæ futura erat medicina morbi. & idēo in statu illo nō tantū erāt necessaria opera quæ sunt de dicitamine legis naturalis, sed etiā aliqua alia quæ erāt protestationes & signa eorū quæ ad reparationē pertinebāt. Hęc autem erant illius tēporis sacramenta, sicut sacrificia decimæ & oblationes. Quare cū ab Abel legatur primò oblatū esse Deo sacrificium, & ita primò protestata fides redēptoris per signa sensibilia, merito dicitur ecclesia nra ab ipso incepisse. ¶ Secunda ratio. Omnis religio, vt dicit Augustinus cōtra Faustum, semper habuit aliqua signa exteriora, in quibus homines conueniebant ad Deū colendum hęc autē signa in religione christiana sunt sacramēta secūdū varietatē tēporū. Quare cū Abel fuerit prim⁹, qui legatur signo sensibili Deū coluisse, merito christiana religio ab eo incepisse perhibetur. ¶ Tertia ratio est continuatio sanctitatis. Sanē cū de ecclesia spiritus sanctus

Cant. 4.

sanctus dicat. Tota pulchra es amica mea & macula non est in te. Et patres sancti in symbolo ecclesiam sanctam esse profiteantur: oportet vt ab illo ecclesiam incepisse asseram⁹ in quo primò iustitia & sanctimonia sine interruptione continuata viguerit & incorrupta in signum quod ecclesia talis futura erat. Quam obrem non ab Adam & Eua qui à sanctitate ceciderunt: ecclesia conuenienter dicitur inchoata, sed ab Abel qui primus omnium sanctitatem interruptā seruauit & post quæ fides & vitæ sanctitas in aliquo vel in aliquibus ecclesie membris semper illibata creditur permanisse. ¶ Quarta ratio est, quia ipse Abel primus gessit typum ecclesie quo ad virginitatis integritatem & decorem innocentie in quibus maximè ecclesie sanctimonia splendet. fuit enim virgo & innocens. De ecclesie virginitate inquit Apostolus. Respondi enim vos vni viro virginē castam exhibere Christo. gloss. virginitas cordis fides incorrupta virginē dicit, quia omnes vna virgo sunt propter vnitatem fidei. ¶ Quinta ratio qua Abel fuit primus martyr, & ecclesia solet dedicari in sanguine martyrum. illi enim roborarunt fidem ecclesie. vnde Cyprianus in sermone ad martyres inquit. O martyres fortissimi robur corporis nostri. ¶ Sexta ratio. quia Abel est primus iustus commendatus à Christo sicut Matth. 23. habetur. vbi ait Christus. A sanguine Abel iusti. &c. Super quo verbo dicit beatus Hieronymus in homilia. Abel iustus non solum ex dicto nec sententia Christi, sed ex Gene. testimonio comprobatur, vbi accepta eius à Deo narratur munera. ¶ Septima ratio quia Abel secundum quod dicit August. in lib. de mirabilibus mundi, fuit & virgo & martyr & fidei doctor, & ita in eo fuerunt figuratę tres principales personæ ecclesie. videlicet pastores, virgines, & martyres. Quare merito ecclesia ab ipso dicitur suscepisse initiū. &c. ¶ Octaua ratio quia in Abel facta est primò discretio siue separatio ecclesie sancte Dei, ab ecclesia malignantium cum in ipso facta sit discretio à Cayn. vt enim superius inductum est, dicit August. A principio mundi processerunt duę ciuitates, vna Dei, altera diaboli. vna cælestis alia terrestris. Cælestem ædificat Abel terrenā uero Cayn. ¶ Tertio loqui possumus de ecclesia secundum statum noui testamenti. & hoc modo dicitur incepisse ab Apostolis & alijs credentibus, vt patet ex superioribus. & hoc etiam dicit Nicolaus de Lyra super psalm. 86. Quod etiam ex illo aper-

Lib. 15. de ciuita. Dei.

tissimè colligitur ex eo quod Apostolus de se & alijs Christi Apostolis dicit. Elegit nos Deus primitias. gloss. vt essemus primitia omnium credentium in salutem & in sanctificationem spiritus & fidem veritatis. De hoc etiam sunt alia testimonia in superioribus in c. 18. circa rationem primam, quare ecclesia sancta dicta est apostolica.

In quo ponuntur obiectiones contra prædicta. Cap. XXVI.

SVMMARIVM.

- 1 Quindecim argumenta, quibus obijctur quod ecclesia potius initium sumpsit ab Adam quam ab Abel.

Contra hoc quod dictum est quod ecclesia incepit ab Abel arguitur multipliciter. Et primo arguitur q̄ ab Adam ecclesia incepit. Adam fuit primus fidelis. ergo ecclesia ab ipso incepit. consequentia videtur nota, & antecedens patet. Habuit enim Adam fidē incarnationis quando dixit Genes. 2. Hoc nunc os ex ossibus meis. &c. quod Apostolus exponit de incarnatione dicens. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in ecclesia. Præterea creatus fuit in virtutibus & donis gratuitis. vt colligitur ex gloss. Lu. decimo, vbi dicitur, quod homo per peccatum vulneratus est in naturalibus & spoliatus gratuitis. Neque potest dici, quod habuerit fidem tantum informē: quoniam vt testatur beatus Augustinus. 14. de ciuitate Dei. Adam in statu innocentie habuit charitatem de corde puro & fide non ficta. ¶ Secundo ad idem arguitur sic. Adam videtur fidem suam aliquo sacrificio aut signo sensibili fuisse protestatus. quia vt dicit magister in historijs, Adā docuit filios suos offerre primitias & decimas. ergo videtur, quod ab Adam incepit ecclesia quæ habet sacramentum. ¶ Tertio ad idem sic. Dicit Hugo de sancto Victo. Conueniens fuit vt semper medicina curreret cum morbo: sed morbus pro quo oblat⁹ est Christus (verū sacrificium cuius figura fuerunt sacrificia quæ offerrebatur antiquitus) incepit ab Adā. ergo ab ipso

Arg. primū

Secundum.

Tertium.

Quartum. ipso credenda sunt inchoata fuisse sacrificia sensibilia. ¶ Quarto sic. Ad plura tenetur peccator quam innocens. quia tenetur ad opera satisfactionis: cuiusmodi erant sacrificia. ergo Adam qui peccator fuit, magis tenebatur ad sacrificia offerenda quam Abel innocens. ergo sequitur quod ab ipso Adam incepit ecclesia qua habet sacramenta. ¶ Quinto ad idem sic. Adam antequam Abel nasceretur fuit membrum Christi: ergo alicuius corporis membrum, sed non nisi ecclesie quæ est corpus Christi. ut ait Apostolus ad Ephes. 1. ergo ab ipso Adam incepit ecclesia non ab Abel. Cõse quæta patet. assumptum est notum, quoniam Adam habuit fidem formatam, sicut inductum est supra. Si autem dicatur quod Adam non continuauit sanctitatem suam, & ideo non esset dicendus principium ecclesie. Contra. Hoc non debet sibi obesse. quia pro perseuerante in bono reputandus est qui finaliter bonus est. vnde cum ecclesia orat pro fidelibus dicit. Ut indulgentiam quam semper optauerunt pijs supplicationibus consequatur. qui ergo finaliter optauerunt semper dicuntur optasse. Pariratione de Adam dicendum videtur quod pro perseuerante in bono habendus sit, quia finaliter fuit bonus. Et confirmatur per simile de Petro, cui dominus inquit. Super hanc petram, idest, confessionem fidei ædificabo ecclesiam meam. Et licet Petrus post negauerit Christum, nihilominus non obfuit quin fundamentum esset ecclesie, ergo pari ratione videtur quod non obfuit peccatum Adæ quin ab ipso ecclesia dicatur incepisse. ¶ Sexto sic. Ecclesia credit Adam poenituisse antequam generaret Abel. vnde Sapientie. 10. de eius liberatione à peccato dicitur. Hæc illi qui primus formatus est à Deo pater orbis terrarum, cum solus esset creatus custodiuit, & eduxit eum à delicto suo. Sed poenitentia vera non est sine fide & charitate, ergo id quod prius. ¶ Septimo mortuo Abel ecclesia stetit in Adam & Eua. quia sancti dicunt, quod ex quo ecclesia incepit nunquam desijt esse. Cõstat autem quod mortuo Abel non stetit ecclesia in Cayn sed in Adam & Eua. ergo etiam ante natiuitatem Abel ecclesia stetit in illis. ¶ Octauo Adam fuit principium actiuum per quod humanum genus descendit. vnde Sapientie. 10. pater orbis terrarum nominatur: ab Abel autem nemo propagatus est. ergo Adam potius dicendus est principium à quo cepit ecclesia quam ipse Abel. ¶ Nono confirmando rationem præcedentem arguitur sic. Principium ex

parte malorum fuit actiuum siue propagatum aliorum post se, scilicet, Cayn. genuit enim filios & filias & facta est multiplicatio malorum. ergo pari ratione ex parte bonorum ponendum fuit principium actiuum ergo magis Adam siue Seth siue Enos dicendus est principium ecclesie quam Abel. ¶ Decimo si Abel dicitur principium à quo cepit ecclesia, hoc videtur esse quia eminentiorem habuit fidem præ his qui erant in prima ætate, sed signum fidei magis visum est relucere in Enos. de quo dicitur quod cepit inuocare nomen domini. ergo Enos siue Seth rectius dicitur esse principium à quo cepit ecclesia quam Abel. ¶ Undecimo arguitur quod Abraham sit huiusmodi principium à quo incepit ecclesia. dicitur enim Roma. 4. Abraham accepit signum circumcisionis signaculum iustitie fidei quæ est in præputio ut sit pater omnium credentium, & ita videtur quod sit pater fidelium. vnde etiam pater multarum gentium à domino legitur vocatus. ergo videtur quod ab ipso dicenda sit incepisse ecclesia tanquam à principio. ¶ Duodecimo sic arguitur. gloss. super illud psalm. 79. Vineam de Egypto transtulisti. dicit, idest ecclesiam quæ incepit à Iudæis & perficitur in gentibus: ergo à Iudæis dicenda est ecclesia incepisse & non ab Abel. ¶ Decimotertio sic. Elegit nos Deus ut essemus primitiæ omnium credentium. ergo videtur quod in Apostolis ecclesia incepisse dicenda sit qui primitiæ omnium credentium esse dicuntur & non in Abel. ¶ Decimoquarto arguitur hac ratione. Ecclesia incepit ab Abel. ergo ecclesia fuit quando Abel fuit. hæc consequentia videtur bona. hæc domus incepit hic. ergo hæc domus est hic. Sed in solo Abel ecclesia esse non potuit. ergo non est dicendus Abel principium à quo ecclesia incepit.

In quo respondetur obiectionibus iam factis. Cap. XXVII.

SVMMA RIVM.

- 1 Multi doctores antiqui ecclesiam ab Adam incepisse crediderunt.
- 2 Quare ab Abel & non ab Adam incepit ecclesia.
- 3 Adam licet primus fidem habuerit, non tamen eam signo; quod est sacramentum, legitur demonstrasse.
- 4 Sacrificia primo & principaliter fuerunt instituta in remedium peccati originalis.

- 5 Eandem beatitudinem consequuntur innocentes & penitentes ubi interpretatur illud. Qui totam legem seruauerit, & in uno offenderit. &c.
- 6 Petrus quod non sit dictus primum fundamentum à quo incepit ecclesia.
- 7 Adam licet penituerit ante natum Abel, non tamen sacrificium obtulit.
- 8 Quod Seth & Enos non fuerunt primum exemplar separationis bonorum à malis.
- 9 Abraham in quo sensu dicatur pater credentium.
- 10 Post lapsum Idololatriæ ecclesia à Iudæis incepit.
- 11 Ecclesia in uno solo saluari possit.
- 12 Quod ante ecclesiam nullum fuerit imperium aut regnum.

Secundum multos ab Adam ecclesia incepit.

Ro ampliori intellectu præsentis materiæ est sciendum quod aliqui antiqui doctores propter rationes primo loco positas noluerunt dicere, quod in veritate ecclesia incepit in Adam & quod quando Adam & Eua erant ante peccatum ecclesia erat. Item dicunt quod post peccatum iterum ecclesia incepit ab Adam cum valde probabile sit quod penitentiam egerint antequam nasceretur Abel. Et si dicatur. quare ergo sancti non dicunt quod ecclesia ab Adâ incepit? Respondent dicentes quod non est necesse quod sancti dicant omne verum, quauis enim secundum veritatem incepit ab eo, tamen noluerunt illud dicere ut quilibet sciat quod homo despicibilis sit per peccatum non solum coram Deo sed etiam coram hominibus. Dicunt præterea quod à doctoribus dicitur ecclesia incepisse ab Abel non eo quod Abel fuerit primus qui fidem & charitatem habuerit: quia huiusmodi fuit Adâ, sed quia in Abel fuerunt figurate tres principales personæ in ecclesia, scilicet, pastores, virgines, & martyres. Cæterum subiungunt quod non est inconueniens dicere quod ecclesia postquam incepit, desisset esse, & quod nunc idem esset possibile nisi illud cõstaret quod dominus dixit. Ego autem vobiscum sum usque ad consummationem seculi. Sed horum doctorum modum dicendi relinquentes & cõmuniorē sententiã doctorum sequentes dicimus. sicut dictum est quod ecclesia cuius sunt sacramenta, quia de tali est sermo, ab Abel incepit rationibus supra notatis. Vnde dicendum est ad ea quæ obijciuntur. ¶ Ad primum respondetur negando consequentiam. quoniam ad hoc quod quis dicatur principium à quo incepit ecclesia quæ habet sacramenta, non sufficit quod primus fuerit qui habuit fidem formatam, sed requiritur quod fidem illam sacramento aliquo visibili ostenderit aut professus fuerit. si

cut dictum est supra, & quod in ipso fuerit distinctio siue discretio à congregatione opposita malorum, sicut initium vite vnus est ubi primo fit discretio ab alia via. & quod ab eo seruata fuerit sine interruptione integritas sanctitatis. Hæc autem non fuerunt in Adam. quoniam Adam etsi primus habuerit fidem, non tamen illam signo aliquo sacro sensibili legitur fuisse professus. non enim in statu innocentie cum in illo sacramenta non essent. sacramenta autem cum sint vasa medicinalia. ut dicit Hugo de sancto Victore non competunt statui integritatis sed lapsus, secundum illud. Non est opus sanis medicus, sed male habentibus. Quod vero post lapsum Adam fidem suam signo sacro aliquo sensibili ostenderit, scriptura sacra nullibi commemorat. Præterea in Adam propter indifferetem statum eius & propter commune principium generationis non discernebatur in eo congregatio bonorum à congregatione malorum. In Abel vero facta est discretio à Cayn. Cæterum cum Adam lapsus fuerit per peccatum, non fuit in eo continuata iustitia sanctimonie. quare conuenienter dictum est quod Adam non fuerit principium à quo ecclesia cepit, sed potius Abel. ¶ Ad secundum respondetur negando assumptum & ad id quod inducitur ex magistro in historijs, quod Adam docuerit filios offerre primitias. &c. Respondetur quod & si ita fit non intelligitur quod ipse pro se obtulerit. vnde sicut dictum est licet fidem habuerit primus non tamen in signo quod est sacramentum legitur demonstratum, nec in super ut dictum est, in eo discretio facta est bonorum à malis. Item secundo respondetur ad idem quod concessio quod Adam sacrificium Deo obtulerit, sicut & alij iusti Deo sacrificium obtulerunt secundum sui temporis congruentiam dicente beato Grego. quod apud antiquos per sacrificiorum oblationes remittebatur peccatum originale peccatum, non tamen de eius sacrificio sicut neque de omnibus iustorum sacrificijs fit mentio in scriptura. quare autem Adâ non legitur sacrificium obtulisse, dicit beatus Thomas. Ne in eo in quo notatur origo peccati simul etiam sanctificationis origo significaretur. Quod etiam notasse videtur Apostolus qui ad Hebræ. 11. fidem sanctorum patrum veteris testamenti commendans ab Abel incipiens ita dicit. Fide plurimam hostiam, idest, maioris precij Abel quam Cayn obtulit Deo, per quam testimonium consecutus est esse iustus. &c. ¶ Ad tertium quod obijciuntur quod ab Adam inchoauit morbus ergo & medicina. Dicendum

Matth. 9.

Ad secundum.

2. 2. q. 85. arti. 1.

Ad tertium.

secundum Ale.in. 3. quod reuera ab ipso inchoauit medicina; scilicet, sacrificium contriti cordis dilectionis & deuotionis, sed non incepit ab ipso ipsius medicine signū, scilicet visibile sacrificiū. & hoc triplici ratione. Prima quæ ab illo à quo incepit diuine in honorationis exemplū non debuit sumi ritus honorandi Deum. Ab Adam autem cepit exemplum diuine inhonorationis, cum preuaricatus est diuinum mandatum. Genes. 3. Vnde Zacha. 13. Adam exemplum meū. sed ab illo debuit incipere ritus diuini honoris qui fuit iustitiæ & innocentie primum exemplum. Secunda ratio est quæ supra dicta est. quia cū ecclesia sit aggregatio fidelium colentium Deū ab illo à quo incipit ecclesia debet incipere ritus colendi Deum & ita oblatio sacrificiorum. ab Adā autē nō debuit dici incepisse ecclesia sed ab Abel. Tertia ratio est quia sicut dicit Aug. super Gene. ad literā. Adā erat uir spiritualis mente præditus. vnde & post lapsum cōuertebat se potius ad interioris sacrificium quod est contritio cordis. Alij uero nō ita præditi conuerterunt se ad sacrificium exterius. Vnde conueniens fuit ut prius in Adā præcederet oblatio sacrificij interioris spiritualis, postmodum uero in filijs eius sequeretur oblatio sacrificij exterioris materialis, ut in illis primis utriusque sacrificij præberetur exemplum. ¶ Ad quartum uero quod obijciatur, quod ad plura tenebatur peccator Adam quam innocens Abel, dicendum quod uerū est, non tū propter hoc sequitur quod teneretur ad sacrificia. Sacrificia enim primo & principaliter fuerunt instituta in remedium peccati originalis. secundū quod dicit Greg. Quod apud nos ualeat aqua baptismi hoc egit apud ueteres, uel pro paruulis sola fides, uel pro adultis uirtus sacrificiorum. Quia ergo in Adam non fuit originale peccatum distinctum ab actuali, non competebat ei offerre sacrificium visibile, quod distincte & immediate institutum est contra originale. In filijs uero Adæ primò fuit distinctum actuale & originale. vnde cōueniebat ut ab ipsis primo sacrificia offerretur, hæc ille. ¶ Ad quintum ubi dicitur quod Adam fuit membrum Christi antequam Abel. &c. Respondetur negando consequentiam. licet enim sicut in superioribus diximus, ecclesia uniuersaliter loquendo prout dicit congregationem omnium intellectuum creaturarum habentium fidem formatam in creatione angelorum fuerit initiata nihilominus distinguendo eā ad congregationem hominum fidelium secun-

Ad quartū.

Ad quintū.

dum conditionē status uitæ presentis cuius sunt sacramēta, quo modo de ea est nra nūc cōsideratio, nō in Adā sed in Abel initiata est rationibus supra positis. Quoniam licet Adā dicatur primò fuisse membrū corporis Christi, sicut & angelus bonus in prima sui conditione, nihilominus non sequitur quod in ipso in ceperit ecclesia cuius sunt sacramēta. Ad id uero quod obijciebatur contra rationem cōtinuitatis sanctitatis, quod pro perseuerate in bono reputandus est qui finaliter bonus est. Respondet quod hoc nō arguit cōtinuitatē aliquā sanctitatis. dictum autem illud si ueritatē habet intelligendum est respectu consequentis eiusdem premij cōmunis, scilicet, uisionis beatæ cū eo qui in cōtinua & nō interrupta iustitia perseuerasset à principio uitæ suæ usque in finem eiusdem. Eandem quippe beatitudinē cōsequuntur innocentes & penitentes, licet quādōq; gradu differēt. Sic etiam exponitur illud Iacobi. Quicumq; autem totam legem seruauerit offenderit autē in uno, factus est omnium reus. Quod pro eo dicitur: quia eadem penam damni, scilicet, carentiā diuine uisionis incurrit homo per unā transgressionem diuine legis, quā incurrit qui pluribus transgressionibus in legem peccauit: licet penam sensus grauiorē sentiat qui pluribus offendit ut exponit Nicolaus de Lyra ibidem. Ex tali autē modo loquēdi nihil arguitur ad propositum, ut manifestum est. Quod autē inducebatur pro simili in argumento de fidelibus, qui dicuntur semper indulgentiam optasse. Dicendum quod non est simile: quia tale desiderium indulgentiam consequendi potest esse sine perseuerantia & cōtinuatione bonæ uitæ & sanctitatis. Pariter respondetur quod nō est simile quod inducebat pro simili de beato Petro. quia Petrus nō est dictus fundamentū à quo primū principium habuit ecclesia sicut superius dictū est. ¶ Ad sextū quod obijciatur de poenitentia Adæ. Respondetur negando cōsequentiā: quia licet Adā poenituerit ante natiuitatē Abel & credatur habuisse charitatē, nō tamē legitur (ut dictū est) quod sacrificiū obtulerit in quo fides eius fuerit demonstrata. Præterea in eo nō fuit discretio bonorum à cōgregatione malorum, cū nō fuerit aliud principium diuerso diuidēs cōtra Adam. ¶ Ad septimū respondet negando cōsequentiā. plura enim requirebātur in Adā ad hoc ut esset initium à quo inciperet ecclesia quam ad hoc quod mortuo Abel in eo & in Eua manere diceretur ecclesia: sicut manifestè apparet. ¶ Ad octauum quod de Adam dicitur, quod fuerit principium

Ad cōfirmationem primam.

140.2.

Ad cōfirmationem secundam.

Ad sextum.

Ad septimū.

Ad octauū.

principium actiuum. &c. respondetur negando consequentiam. Non enim requiritur quod exemplar sanctitatis sit actiuum principium generationis carnalis, cū sanctitas non transfundatur in propagatione carnis. ¶ Ad nonum dicendum, quod non est simile de bonis & de malis, licet enim principium congregationis malorum esset principium actiuum bonorum, & hoc est rectè ut ostenderetur quod principium malicie est ab homine. ideo conueniēter descendit in carnalem generationē: principium uero bonitatis ex Deo est quod per spiritualem generationem descendit, nō autē per carnalem nisi per accidens. ¶ Ad decimū de Enos dicendū quod Seth siue Enos licet essent exemplar quoddam fidei suæ posteris, non tamen fuit aliquis eorum primum exemplar in discretione bonorum à malis. præcessit enim Abel qui fuit & ipsi Seth & ipsi Enos & ceteris exemplar fidelis & sanctitatis. Ad undecimū quod arguitur de Abrahamā respondetur pari modo quod Abrahamā nō dicitur principium siue pater credentium simpliciter, sed post lapsum à fide generalē, cū quasi omnes declinassent ad idololatriā, & hoc quia fuit exemplar fidei ceteris. ut ait glo. vnde & in eo per signaculum circūcisionis discreti sunt credentes à non credentibus, sed propter hoc ut manifestum est non arguitur, quod fuerit principium à quo primò inceperit ecclesia. ¶ Ad duodecimū quod dicebatur de Iudeis respondetur, quod accipiendo principium ecclesie post lapsum idololatriæ à Iudeis incipit ecclesia: quia gens illa primò credidit & in fide perseuerauit usque ad aduentum Christi in quo promagna parte excecata est. Præterea secundū statum noui testamenti etiam ecclesia à Iudeis incepit. ut patet de Apostolis & Christi discipulis, ratione cuius sicut inductum est, Apostolus de se & alijs Apostolis dicit. Elegit nos Deus primitias. glo. fidei, ut in primitia ecclesia crederemus in Christum. atque fide confiteremur. Et infra. Elegit nos Apostolos primitias omnium credentium quia Apostoli primò crediderunt, hæc glo. Dilatata est autē postmodū ecclesia in gentibus & perfecta. vnde glo. super psal. 79. que fuit inducta in arguēdo dicit sic. Vineam dicit ecclesiam que incepit à Iudeis, & perficitur in gentibus. una tamē & eadē est & si altera gens det principium altera perfectionē, hoc tamē nō militat cōtra id quod dicitur quod in Abel inceperit ecclesia. ¶ Ad decimū tertium patet responsio ex iam dictis. Apostolus enim nō asserit Apосто-

Ad nonum.

Ad decimū.

Ad undecimū.

Ad duodecimū.

los esse primos credentes simpliciter cū multo, scilicet, patriarcha & prophete credentes præcesserint Apostolos. de quorum patrum admirabili fide idem Apostolus amplissimū sermonē texuit in epistola ad Hebr. c. ij. sed dicit eos esse primos credentes noui testamēti si de iam distincta & reuelata. ¶ Ad decimum-quartum respondetur negando consequentiam. quanquam enim uerum sit quod ecclesia esset quando Abel erat, quia illo tempore Adam & Eua erant iusti, consequentia tamē nō ualeat, sicut neque ista. Domus incepit ab isto lapide. ergo fuit quādo iste lapis primò fuit. Item uniuersitas huius ciuitatis incepit à tali homine ergo fuit quando ille homo fuit. & ita in proposito consequentia facta nō habet vires. ¶ Secūdo potest responderi negando minorē. quoniam licet ecclesia quo ad rationē uniuersitatis que importatur in hoc nomine ecclesia, (dicit enim ecclesia collectio fidelium) nō potest stare in uno cōpletive, nihilominus quo ad fidē in qua fundatur ecclesia & à qua quis de ecclesia capere dicitur: bene seruatur in uno. Dicit enim beatus Hiero. super psal. 133. Vbi fides uera est, ibi ecclesia est Iurista dicunt quod ius uniuersitatis bene potest manere in uno solo, licet nō ratione uniuersitatis & ita super illud Psalmi. Sæpe expugnauerunt me à iuuetute mea. dicit glo. quæ est beati Aug. quod aliquādo in solo Abel ecclesia erat, & expugnatus est à fratre suo malo. Idē doctores dicunt multi theologij, & ita uidentur inuēta cōmunis obseruatiā in diebus tenebrarū in custodia unius candelæ, quod in sola beata uirgine, in qua integra imperturbata mansit in triduo fides christiana, fuit ecclesia. Et quibus faciliter soluitur questio illa quæ à quibusdā queritur. Vtrum ecclesia possit in uno solo saluari? Sanè ex his quæ dicta sunt de antiquitate ecclesie aperte retūditur stultitia dicentium ante ecclesiam fuisse imperium & regna: cōtra quos & scriptura sc̄ta est & ratio. Cū enim ecclesia ab ipso iusto Abel initium habuerit. Vel secundū alios uniuersalium loquentes de ecclesia ab ipso primo homine Adā. qui in innocētia creatus est, manifestū est multo tempore præcessisse quodcumque regnū iustum siue iniquū. Primū autē regnū, quod tyrānicè fuit usurpatum, fuit regnū Nemroth, qui fuit robustus & uenator hominum, id est oppressor & extirpator Gen. 10. de cuius regno immediate sequitur. Fuit autē principium regni eius Babylō. Primus autē rex iustus fuit Melchisedech de quo scriptura loquitur. quorum regna multo tempore posteriora sunt ipso Abcl.

Ad decimū quartum.

11

Cap. ecclesia de cōf. di. 14

12

Gen. 14. Heb. 7.

Abel. Secundo cum regnū non sit nisi quædam hominū communitas certa specie principatus disposita, illa videlicet in qua vnus principatur toti communitati secundum virtutem, vt dicitur. 3. Politicorum. manifestè apparet quòd sit stultum dicere quòd regnū præcedat hominum communitatem. Sanè regnum si iustum est communitatem fidelium præsupponit quæ ad formam regalis principatus disponitur. vt enim ait beat⁹ Aug. vbi fides nō est non potest esse iustitia. quia iustus ex fide viuit. Si autem regnum iniustum est & iniquum etiam necessariò congregationē malorum præsupponit, quæ dicitur ecclesia malignantium. Et ita patet quòd dictum illorum nedum erroneum est & hæreticum, sed stultum siue stolidum.

In cap. ubi
24. q. 1.

Quod ecclesia postquam incepit nō desijt esse ac quòd in ea fides, sanctitas, doctrina, prælatio, & sacramenta vsque in finem seculi sint duratura.

Cap. XXVIII.

SVMMARIVM.

- 1 Quod ecclesia usq; ad consummationem seculi duratura sit in fide, sanctitate & doctrina.
- 2 Boni cum malis usq; ad consummationem seculi semper permixti futuri sūt in ecclesia.
- 3 In ecclesia semper erunt doctores, usq; ad consummationem qui eam uerbo Dei defendant.
- 4 Neque etiam in ea deerunt prælati.
- 5 Maximè uerò usq; ad finem seculi summi pontificis autoritas duratura est.
- 6 Ecclesia non deficiet in sacramentis usq; ad finem seculi.
- 7 Error dicentium ecclesiam iam perijisse.

Ecclesie fides nō deficiet.

At facta in superioribus antiquitate ecclesie, dum illa à principio humani generis declarauimus incepisse, iam quòd usq; ad consummationem seculi in fide, & sanctitate doctrina, prælatione & sacramentis duratura sit aperiamus. De firmitate & durabilitate ecclesie vsque in finem seculi propheta loquitur ita dicens. In ciuitate Dei nostri Deus fundauit eam in æternum. Super quo

Psal. 47.

verbo August. ita dicit. Sed fortè ista ciuitas quæ mundum tenuit aliquādo euertetur. absit. Deus fundauit eam in æternū. si ergo Deus fundauit eam in æternum quid times ne cadat firmamentum? Itē illustri propheta Isaias de tempore diuine incarnationis loquēs ait. cap. nono. Paruulus natus est nobis & filius datus est nobis, & infra. Multiplicabitur gloria. in fidelibus eius, imperiū, & pacis nō erit finis. gloss. idest, sanctorum licet aliquando tribulentur. Super solium David & super regnum eius sedebit vt confirmet & corroboret in iudicio & iustitia a modo & vsq; in sempiternum. Item angelus consonans prophetę inquit. Dabit illi dominus Deus sedē Dauid patris eius & regnabit in domo Iacob in æternum. glo. in tota ecclesia, quæ per fidem & confessionem Christi ad patriarcharū pertinet sortem, siue in illis quide patriarcharū sorte nati sunt, siue qui de oleastro excisi & in oliuam bonam sunt inserti, hæc gloss. Sequitur. & regni eius non erit finis. Præterea de hac ecclesie duratione apertissimè habetur Osee. 2. vbi dominus ecclesie suæ sanctę ait. Sponsabo te mihi in fide in sempiternum. ergo matrimonium Christi & ecclesie in sempiternum durabit. Quod autē sit matrimonium inter Christum & ecclesiam ostēdit clarissimè Apostolus vbi repetens illud Gen. ij. Erunt duo in carne vna. subiungit. Sacramentum hoc magnum est. ego autem dico in Christo & in ecclesia. gloss. coniugalis copula signum est spiritualis vnitate Christi & ecclesie. Quòd fides & charitas vniuersalis ecclesie vsque ad consummationem seculi nunquam defectura sint, patet ex illo quod veritas beato Petro pollicetur dicens. Super hanc petram edificabo ecclesiam meā. Sequitur. Et portę inferi nō preualebunt ad uersus eam. gloss. inferi non separabunt eam à charitate mea & à fide. Item eidem Apostolo idem dominus pollicetur dicēs. Ego autem rogauit pro te Petre vt non deficiat fides tua. Fides ergo Petri permanens est vsq; in finem. Itē in persona ecclesie dicitur Cati. 3. Tenui eum & non dimittam illum donec introducam in domū matris meæ. glo. idest, synagoge. vt ibi habitet per fidem & gratiā, & in cubiculum genitricis meę. vt ibi scilicet requiescat secundum gloss. sed hoc futurum est in fine seculi quando reliquę Israel saluent. Isa. 10. & Apostolus Roma. 9. de quo & idem Apostolus ad Ro. 11. ita dicit. Cum plenitudo gentiū intrauerit, tunc omnis Israel saluus fiet. ergo sequitur, quòd fides & charitas

Luc. 1.

Eph. 5.

Matth. 16.

Luc. 22.

charitas in ecclesia semper erunt. vnde Bernard. tractans præfatum verbum. Tenui eum nec dimittam. &c. super Cati. ita propositū nostrū confirmat dicens. Ex tūc & deinceps non defuit genus christianū, nec fides de terra, nec charitas de ecclesia. Venerunt flumina, flauerunt venti, & impegerunt in eam, & nō cecidit, eo q̄ fundata esset super firmā petram. petra autē erat Christus. Ita nec veritate philosophorū, nec cauillationibus hereticorum, nec gladijs persecutorum, potuit ista aut poterit aliquando separari à charitate Dei, quę est in Christo Iesu, hæc Ber. Quod autē in ecclesia usq; ad consummationem seculi boni cū malis & econuerso admixti semper futuri sint, apertè constat in parabola illa euāgelica de zizanijs quæ superseminauerat inimicus. vbi dicētibz seruis ad patrē familias. vis vt eamus & colligamus ea? Respōdit pater familias in figura domini dicens. Si nite vtraq; crescere vsq; ad messim, & in tempore messis dicā melloribz, colligite. &c. Messis autē vt ipse magister veritatis exponit, cōsummationem seculi in ecclesia triticū, idest, boni, & zizania, idest, mali simul habitabūt. Cæterū q̄ doctores semper in ecclesia māsuri sint vsq; ad consummationem seculi, qui illam gladio verbi Dei & doctrinis sanctis, omnibz armatura fortiū tanquā strenui milites & fortissimi bellatores defendant protegant & muniāt, attestatur dominus per prophetam Isaiam sic dicens. Respice Syon ciuitatem. glo. interlin. idest, præsentem ecclesiam. sequitur. oculi tui videbunt tabernaculū. glo. quod præsentē ecclesiam significat. quod nequaquam transferri poterit, nec auferentur clauis eius. glo. idest doctores quibus fixa tenentur. Præterea hoc idem videtur accipi ex illo quod Apostolus ait. Quæ est ecclesia Dei viuī columna & firmamentū veritatis. quod ideo dictū est quia in sanctis doctoribus quos semper habet tanquam columna rectissima & immobilis, tam fortis est in se & alios sustinet doctrinis ne corruant in errores. Vnde Cantic. 4. dicitur ecclesie. Collum tuū, idest, cētus doctorum per quos verbum Dei dispēfas, & fideles in corpus tuum cōmittis, sicut turris David, quæ ædificata est cum propugnaculis, scilicet, diuersarum virtutū, quibus relucere debet vita doctorū, mille clypei pendent ex ea, idest, vniuersitas verborum diuinorum quibus tanquam clypeis repellitur iētus diaboli, & superatūer veritatis & calliditates hereticorū, omnis armatura fortium,

Matth. 13.

Isa. 44. 33.

Ad Thi. 3.

quia quicquid virtutis perfectę aut sapientię alibi quaritur ad salutē animæ tuendam perfectè in ea inuenitur. vt in. c. legimus. dist. 77. Quod verò ecclesia quo ad prælationem duratura sit vsq; ad cōsummationem seculi, ita vt prælati aliqui semper in ea sint patet ex illo Isa. 62. vbi propheta ita ecclesie loquitur. Videbunt gentes iustū tuum, & cuncti reges inclytum tuum, idest, saluatorem tuū, scilicet Christum: & vocabitur tibi nomē nouū, quia à Christo nominata est christiana. eris corona glorię in manu dñi & diadema regni in manu Dei tui. Clarum est autem q̄ corona & diadema ecclesie dignitatem principatus, & dignitatē importat prælationis ecclesie, quę semper in ea vsque ad consummationem seculi refulget, in cuius argumentum sequitur in propheta. Non vocaberis vltra derelicta. &c. Præterea hoc quidem apertissimè notat Apostolus dicens. Ipse, scilicet, Christus, addidit quosdā Apostolos, quosdā prophetas, alios verò euangelistas, alios autē pastores & doctores vsq; ad cōsummationē sanctorū in op⁹ ministerij in edificationē corporis Christi, donec occurramus omnes in vnitate fidei & agnitionis filij Dei in virū perfectū in mēsurā ætatis plenitudinis Christi. vbi gl. inqt. Tādiu durabit hæc prælatio & ordinatio donec in die iudicij nos omnes occurramus in vna & nō discreta fide. Cæterū hoc idē nobis apertissimū reddit ex eo q̄ idē Apostolus scribit. Deinde finis, idest cōsummatio, cū traderit regnum Deo & patri. idest, cum perduxerit credentes ad contemplationem Dei patris secundum glo. Cum euacuauerit omnem principatū & potestatē & virtutem. gl. dum durat mundus angeli angelis præfunt: demones demonibus, homines hominibus, ad utilitatē viuentium, vel deceptionem. Sed omnibus collectis iā omnis prælatio cessabit, quia necessaria nō erit, hæc glo. Tādiu ergo principatus in ecclesia & prælatio per successionē cōtinuabitur quādiu præfens seculū durabit. Quod maximè d̄ auctoritate Ro. ecclesie credendū est, in qua dominus totius ecclesie, posuit principatū iuxta. c. nolite errare. dist. 11. de cuius principatus sempiternitate beatus Hieronymus ita loquitur sicut in. c. hæc est fides. habetur. 24. q. 1. Sancta romana ecclesia quæ semper immaculata permāsit dño prouidēte & beato Apostolo Petro opem ferente in futurū manebit sine vlla hæreticorū insultatione, scilicet præualēte, atq; firma & immobilis omni tēpore p̄sistet. hæc ille. Ampli⁹ verò q̄ ecclesia etiā in sacramētis semp māsura sit

Eph. 4.

1. Cor. 15

D ra sit

ra sit vsq; in finem seculi luce clarius ex ipso sacre scripturæ fonte colligimus. Vnde Hier. 31. quod etiam Apostolus in argumentū differentiæ veteris testamenti & noui inducit ad Ro. 8. ita propheta loquitur de tēpore aduentus Christi. Ecce dies venient dicit dominus & feriam domui Israel & domui Iuda fædus nouum, id est legem nouam. non secundum pactum quod pepigi cum patribus vestris in die qua apprehēdi manum eorum vt educerē eos de terra Ægypti. ex. gl. hic ppheta non perseueraturū vetus testamentum sed futurum nouum, de cuius perpetuitate dicitur in fine. c. Sanctū domini non euellatur, & non destruetur vltra in perpetuum. Cæterum hoc quidem probat Apostolus. Vbi cōmendaturus legem nouam eam vsq; ad consummationem seculi impermutabilem ex sacerdotij Christi perpetuitate argumentatur dicens. Intrauit dominus, id est, in cōcussa veritate firmavit, & nō poenitebit eum, id est, nō mutabit factum. tu es sacerdos in æternū. Sequitur. In tantum melioris testamenti sponfor factus est Iesus. glo. vt enim sacerdotium Christi præest sacerdotio leuitico, ita & lex eius præest veteri. Et infra. Sicut iste permanet ita & lex quā attulit in qua est vera remissio & ppetua gratia, quod quia vetus lex nō potuit exclusā est. Quod autē lex noua permanebit in æternum ostendit ex pontifice, quia vnus est, quod nō esset nisi esset immortalis, hæc glo. Præterea hanc veritatem clarissimā agit Apostolus, ita dicens. Quotiescūq; manducabitis panē hunc & calicē bibetis mortē domini annūciabitis donec veniat. gl. ad iudiciū, & hoc non mutabitur vsq; tūc sicut sacramēta Iudæorum. Apparet ergo, qd ecclesia nō deficiet in sacramentis suis vsque ad cōsummationē seculi, quod etiā ratio ipsa ostēdit. Cū enim cōueniētissimū fuerit & ita nobis misericorditer diuinā pietate pui sum fit vt semper medicina curreret cū morbo, & sacramēta ipsa tanquā medicinæ quedam cōtra morbos peccatorū sint ordinata ab ipso supremo medico saluatore nostro Iesu Christo, & morbi peccatorū multiplices nūquam deficiāt, neq; deficiēt in humano genere quā diu sumus in hac corruptibili vita præsentī, necesse erit dicere in ecclesia semp futura esse sacramēta. Et sic patet principale propositū, qd ecclesia postquā incepit duratura sit vsq; ad cōsummationem seculi. Ex his iam dictis apertissimē eliditur error dicētū ecclesiam iam perijisse, & quorūdam pseudoprophetarum asserentium illam in proximo defecturā. De

Heb. 7.

1. Cor. 2.

6

7

quorū errore beatus Augustinus super psal. 101. commemorat ita dicens. Sed ista ecclesia quæ fuit omnium gentium & iam nō est, perijt. hoc dicunt qui in illa non sunt. O impudentem vocē, illa nō est quia tu in illa non es. vide ne tu ideo nō sis, nam illa erit & si tu non sis. Hanc vocem abominabilem detestabilem præsumptionis & falsitatis plenā nulla veritate suffultam, nulla sapientia illuminatam, nullo sale conditam, vanam, temerariam, præcipitem, perniciosam, præuidit spiritus Dei & tanquam contra illos cūm annūciaret vnitatem ait. In conueniendopopulos in vnum & reges, vt seruiant domino. Cūq; subdidisset respondit ei: vtique laus eius. vtique Hierusalem mater nostra de peregrinatione reuocata factosa cū multis filijs magis quā ea quæ habebat virum: quoniam quidam dicturi erant, ecclesia fuit & non est, exiuitatem inquit dierū meorū nuncia mihi quid est quod nescio? quia recedentes à me murmurant contra me. Quid est quod perdit me perijisse contendunt? certē enim hoc dicunt, quia fui & non sum, annuncia mihi exiuitatem dierū meorum. Non à te quæro illos dies æternos, illi sine fine sunt, vbi ero, non ipsos quæro. Temporales dies mihi annūcia: exiguitatē dierū meorū, quādiu ero in isto seculo annuncia mihi propter illos, qui dicunt impletæ sunt scripturæ crediderunt omnes gentes, sed apostatauit & perijt ecclesia de omnibus gentibus. Quid est hoc exiguitatē dierū meorū nuncia mihi? & annūciauit neq; vacauit ista vox. Quis annūciauit nisi ipsa via? quomodo annūciauit? Ego ecce vobiscum sum vsque ad consummationem seculi. Hæc Augu.

Matth. ult.

In quo ponuntur aliquæ objectiones cōtra ea quæ de duratione ecclesie dicta sunt.

Cap. XXIX

S V M M A R I V M.

1. Nouem argumenta quibus heretici probare conatur ecclesiam iam defecisse, aut ante mundi cōsummationem perituram esse.

AD pleniorē intelligentiam quæ de duratione ecclesie diffinita sunt, aliqua obiecta mouebūtur cōtra illa, quibus aliqui heretici impulsū sunt

sunt qd ecclesia iā defecisset, aut qd ante finem seculi peritura esset. ¶ Et arguitur primò ex illo. Circuite vias Hierusalē, & aspice & cōsiderate, quærite in plateis eius an inuenietis virum facientem iudicium & quærentem fidem. q. d. non est aliquis. ergo videtur qd aliquando fides defecerit de ecclesia. & per consequens aliquando desijt esse. ¶ Secundò idē arguitur. ex. c. 7. eiusdem vbi dicitur. Perijt fides, & ablata est de ore eorum. ex quo videtur qd fides aliquo tēpore perijt, & ita ecclesia Dei. ¶ Tertio arguitur ex illo Dan. 9. vbi dicitur. Deficiet hostia & sacrificiū & erit in tēplo abominatio desolationis & vsq; ad consummationē & finē perseuerabit desolatio. ergo videtur qd ante finē mūdi sacramenta & sacrificiū ac fides ipsa deficient in ecclesia, & per cōsequens ipsa ecclesia non est duratura vsq; in finē seculi. ¶ Quarto arguitur ex illo Matt. 24. Abundabit iniquitas & refrigescet charitas, sed charitatē refrigescere superabundante iniquitate, nihil aliud esse videtur qd charitatē deficere. ergo videtur qd aliquando charitas deficiet de ecclesia. ¶ Quintò idē arguitur ex illo Lu. 18. Verūtamē filius hominis veniēs putas inueniet fidē in terra? hoc autem nō videtur dictū, nisi quia fides ante consummationem seculi defectura sit. ergo idem quod prius. ¶ Sextò ratione arguitur sic. Fides istius hominis est corruptibilis siue defectibilis, & ita fides alteri, & ita de singulis, nisi sit aliquis cōfirmatus: possibile est ergo fidē in omnibus deficere. ¶ Septimò sic. In libertate est credere & nō credere, ergo possibile est vt tota ecclesia in cuius arbitrio est credere & non credere, non credat: & ita patet id quod prius. ¶ Octauò arguitur sic vniuersitas Iudæorū, quæ prius fuit ecclesia, iam nō est ecclesia: vnde tota ecclesia Iudæorum videtur defecisse. Dedit enim dominus illi libellū repudiij, primò tribubus, & postea ducibus, vt dicitur Hier. 5. Præuaricata est in me domus Israel & domus Iuda ait Dominus. Ne gauerunt Dominū & dixerunt, non est ipse. ergo pari ratione tota ecclesia in christianis est defectibilis. Consequētia patet: quia sicut modò ecclesia est in christianis, ita aliquo tēpore fuit in Iudæis, iuxta illud psal. Notus in Iudæa Deus & in Israel magnū nomen eius. ¶ Nonò arguitur sic. In passione videtur omnes fideles defecisse à fide Christi. vnde beatus Augusti. tractans illum versiculum. Singulariter sum ego donec transeam dicit sic. Videte quoniam multi defecerunt vsque ad ipsos primos hærentes ori eius etiam ipsi de-

Argu. pri.
Hier. 5.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Quintum.

Sextum.

Septimum.

Octauum.

Nonum.

Super psal.
14.

fecerūt. & infra. Sed quia in eius passione etiam illi primi cum futuri erant duces ecclesie & columnæ terræ defecerant & nondum factum erat quod ait in. 7. psalm. Ego confirmaui colūnas eius, qui ait. Singulariter sum ego donec transeam, scilicet, ex hoc mundo ad patrem. Hæc Aug. ergo pari modo posset modò contingere. & ita ecclesia deficeret.

In quo respondetur obiectionibus iam factis. Cap. XXX.

S V M M A R I V M.

1. *Authoritates Hieremie & Danielis asserentium, quod fides & iustitia perierit, quo sensu accipiuntur.*
2. *Ælius Adrianus imaginem suam posuit in tēplo Hierusalem ut à Iudæis adoraretur.*
3. *Fides immutabilis semper apud aliquos usq; ad consummationem seculi duratura est.*
4. *Quod charitas tempore Antichristi non ita refrigebit ut deficiat, imò quod apud aliquos feruentissima futura sit.*
5. *Deus nunquam permittit omnes fideles à fide cadere.*
6. *Non sic defecit tota ecclesia de Iudæis ut nulli eorum in ecclesia remanserint.*
7. *Quod fides in passione Christi in sola beata uirgine permanserit.*

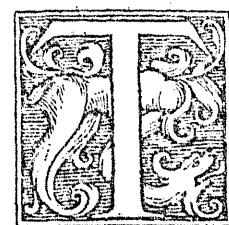

Lanē absq; omni dubitatione inconcussa fide tenēdum est, quod de permanētia sanctæ vniuersalis ecclesie dictum est. Nam vt ait Bernardus super Canti. Finis omnīū pēdet, tolle hanc, & frustra inferior ista creatura reuelationē filiorū Dei expectat: tolle hanc & neq; patriarche neq; prophete aliqui cōsummabūtur: cū Paulus ait ita puidisse pro nobis, ne sine nobis cōsummarētur. tolle hanc & ipsa sanctorū angelorū p imperfectione sui numeri gloria claudicabit, neq; Dei ciuitas de sui integritate gaudebit. Dicēdū est igitur ad rationes. ¶ Ad primā & secūndā quæ ex duabus auctoritatibus Hier. inducuntur sunt. Respondet qd id quod ibi inquit ppheta, intelligendū est ppter raritatē fidei & paucitatē bonorū viro-
rū, quæ illo tēpore fuit, quo prophetauit ipse Hier. nō autē qd omnino fides & iustitia perijissent, quoniam illo etiā tēpore aliq erāt fideles

Ad primum
& secūndū.

les & iusti sicut ipse Hic licet pauci essent cōparatione malorū. ¶ Ad tertium quod ex dicto Dani. inducitur, respondetur: quasi eodē modo. Daniel enim propheta non videtur loqui de consummatione totius seculi, sed de finali desolatione ciuitatis Hierusalem, in qua locus sanctificationis erat, vt etiam videtur exponere ipse Christus. Ciuitas autem illa primo vastata est à Tito & Vespasiano: postea suscitatae sunt ruinae eius, & qui prius ausugerant & latuerant in montibus & speluncis reuersis Romanis habitauerunt in parietibus ciuitatis. Deinde Aelius Adrianus imaginem suam posuit in muris templi, idest, in loco vbi fuerat templum, vt adorarent eam: confregerunt nolentes tantam iniuriam sustinere: ex quo indignatus Aelius funditus euertit ciuitatem. Recte autem statua illa vocata est abominatio: quia vt ait Hieronym. Abominatio secundum veritatem idolum nuncupatur. & additur desolationis: quia in templo desolato atque deserto idolum positum est, vt dicit gloss. & ita argumentum nō est ad propositum nostrum. Si vero dictum Daniel. accipiatur de consummatione seculi & abominationem dicat Antichristum hominem peccati, qui in templo sedens extollet se super omne quod dicitur Deus, non est intelligendum, quod fides totaliter deficiat, quoniam vt scribitur Ecclesiastici quarto. Fides in seculum stabit. Semper enim apud aliquos fides ecclesiae firma atque immutabilis vsque in finem seculi permanebit, ita Christus ad patrem orans beatissimo Petro apostolo quem delegaturus erat tanquam vicarium suum patrem vniuersalis ecclesiae pollicitus est dicens. Ego rogavi pro te vt non deficiat fides tua. Quod autem dicitur quod deficiet hostia & sacrificium, hac ratione fortassis dictum est, quia instante illa seuisima persecutione Antichristi, hostia sacrificij non in manifesto offeretur, & pro tanto dicitur deficere in auctoritate praedicta prophetarū. ¶ Ad quartum quod sumptum est de euangelio Matth. Respondetur quod tempore Antichristi charitas non ita refrigebit, quod omnino deficiat ab ecclesia, licet bene in multis. vnde text. non dicit. refrigescet simpliciter charitas, sed multorum: non dicit omnium, immo tempore illo apud aliquos charitas feruentissima futura creditur, qui perfectissimi inueniuntur serui Christi martyres gloriosissimi. Vnde prouerbio. 15. Firmos faciet terminos viduae, idest, ec-

clesiae visibili praesentia sponsi viduae. vltimos enim milites suos tempore Antichristi patientia & constantia firmabit. Et Apocalypsis primo dicit. Pedes eius similes aurichalco, sicut in camino ignis ardentis, & vltimi fideles tempore Antichristi erunt similes aurichalco, quia in camino & igne tribulationis decoquentur & purgabuntur tanquam aurichalcum quod dum magis inceditur puriore colore decoratur, de quo tempore Casio. super psalm. 30. dicit. Ecclesia magis incipiet esse vberrima cum ad finem seculi erit perducta. tunc enim passionibus electorum cito implebitur numerus beatorū. ¶ Ad quintum quod sumptum est de Luca, simili modo respondendum venit, quod illud dictum sit propter raritatem & paucitatem fidelium, quae tempore Antichristi erit propter maximam tribulationem quae tempore illo vigebit. de qua Matth. 24. ¶ Ad sextum respondetur negando consequentiam, licet enim fides possit deficere in aliquibus personis specialiter, generaliter tamen nunquam deficiet. Vnde in. 4. distinctione. 6. his verbis nostro fauet proposito Thom. dicens. Fidem ecclesiae militantis non est possibile deficere totaliter Deo ordinante, qui dicit Matth. vltim. Ego vobiscum sum vsque ad consummationem seculi. Hoc sanctus Thom. vnde dicimus quod quemadmodum singularia alicuius vniuersalis licet corruptibilia sint, vniuersale tamē est incorruptibile, quia & si non saluatur in vno indiuiduorum saluatur in alio per naturam: ita etiam de fide dicimus: & per consequens de ecclesia quae si non saluatur in vno, saluatur in alio per gratiam, & hoc diuina prouidentia fauente. Quare sicut nullum tempus fuit postquam incepit ecclesia, in quo non fuit aliquis qui Deo placeret, sic neque vnquam erit in futurum vsque ad seculi consummationem. &c. ¶ Ad septimum respondetur, quod etsi absolute loquendo possibile sit totam ecclesiam militantem a fide deficere, considerata tamen diuina prouidentia cuius ordinatio ne fides in ea vsque ad consummationem seculi semper illibata permanens est, nō est possibile illam deficere. diuina enim prouidentia nunquam in dispositione sua fallitur. Vnde nunquam Deo omnes fideles permittet a fide cadere, nec aliquos sic permittet cadere, quin alios erigat, secundum illud. Cōteret multos & innumerabiles & stare faciet alios pro eis. ¶ Ad octauum respondetur, quod ecclesia de Iudaeis nunquam ita defecit, quoniam semper in ea aliqui essent iusti, in quibus

Anta est affluentia donorum & gratiarum quibus ipsa vniuersalis ecclesia in diuersis membris suis dotata est, & tam admirabili ordinis venustate sapienter disposita, tanta denique varietate pulcherrime circumamicta, vt illius perfectionis copia & excellentia dignitatis vnico non possit, sed multis necesse fuerit explicari nominibus. Hinc diuina scriptura de ecclesia loquens multis eam comparasse rebus perhibetur. de quibus pauca sed praestantiora exempla pro cognoscenda plenius suarum virtutum excellentia & profunditate mysteriorum subiungemus. Describemus autem rationes nominum, quae sequuntur de numero amplissimo multorum, de quibus in scriptura sacra secundum literalem aut mysticam intelligentiam illam legimus nominatam, quae sunt caelum, terra, ager, fagena, vinea, hortus, fons, puteus, nauis, domus, ciuitas, regnum, templum, tabernaculum, mulier, amica, columba, perfecta, filia, sponsa, coniux, regina, soror Christi. Caelum in psalmis dicitur ecclesia. iuxta illud Isa. vltimo. Caelum mihi sedes est. quod verbum pertractans sanctus Augustinus super psalm. 121. ita dicit. Caelum mihi sedes est. Qui sunt isti nisi iusti qui caelum, ipsi caeli, quae ecclesia ipse ecclesiae sicut sunt multae vt vna sit. sic ergo & iusti ita sunt caelum vt caelum sint. in ipsis autem sedet Deus & de ipsis iudicat Deus: haec Augusti. Dicitur autem ecclesia caelum duplici ratione. Primo ratione in habitationis diuinae. dicitur enim caelum vt dicit Papias quasi casa helyos, idest, Dei. Caelum thronus Dei est, Pater noster qui es in caelis. gloss. idest in sanctis. ¶ Secundo ratione ornatus. Quae admodum enim caelum stellarum ac luminarium varietate adornatur secundum illud. Species caeli gloria stellarum mundum illuminans, ita sancta vniuersalis ecclesia virtutum ac donorum multorum admirabili varietate splendet. vnde Isido. Caelum spiritualiter dicitur ecclesia quae in huius vitae nocte sanctorum exemplis ac virtutibus quasi claritate siderum fulget. Huic beatus Ambro. super psalm. Beati immaculati inquit. Ideo ecclesia caelum dicitur, quod habeat sanctos & angelis & archangelis comparandos. ¶ Praeterea secundum ecclesia terra dicitur secundum illud psalm. 99. Iubilate Deo omnis terra, seruite domino in laetitia. & hoc duplici ratione. Primo ratione

bus integra fides & sincera charitas inuoluta persisteret, sed scriptura ita absolute loquitur quia comparatione malorum illo tempore paucissimus erat numerus bonorum. Praeterea licet ecclesia, quae fuit in Iudaeis defecerit quo ad sacramenta & ceremonialia illius legis: quia lex & prophetae vsque ad Iohann. Matt. 11. non tamen quo ad gentem: quoniam ecclesia ipsa quae est in christianis ex utroque populo collecta est Iudaeorum, scilicet, & gentium vt in pluribus locis testatur Apostolus, primique discipuli Christi fuerunt omniumque credentium primitiae, qui ex Iudaeorum gente venerunt, sicut superius ex Apostolo commemoratum est. Non ergo tota ecclesia de Iudaeis sic defecit, vt nulli eorum in ecclesia permanerint. vnde Apostolus inquit. Repulit deus populum suum? absit. Nam & ego Israelita sum de semine Abraham de tribu Benjamin, non repulit Deus plebem suam quam praefecit. vbi gloss. sic inquit. Si enim dico Iudaeos esse infideles non tamen omnes. & sic Deus repulit eos ex parte non tamen ex toto, quia me & alios praedestinatos non repulit. haec gloss. ¶ Ad vltimum dicendum, quod in passione Christi fides non ita defecit, quin ita manserit in aliquo, mansit quidem integerrima & illibata in virgine gloriosa matre domini nostri Iesu Christi, vt dicere videtur Anselmus in lib. cur Deus homo. Quare magister Alexander de Ales in fine tertij sui in expositione symboli Apostolorum dicit, quod opinio dicentium quod in sola virgine stetit ecclesia tempore passionis Christi videtur sibi vera. vnde & dominus Guilelmus lib. qui dicitur rationale diuinorum officiorum dicit, quod candela quae occultatur in officio matutinali in vltimis diebus hebdomadae sanctae significat fidem Christi, quae in sola virgine remansit, per quam postea omnes fideles docti & illuminati sunt.

¶ Quare ecclesia, caelum, terra, ager, fagena dicta sit. Cap. XXXI.

SVMMARIVM.

- 1 Ecclesia quot nominibus compellatur, reperitur in scriptura sacra.
- 2 Ecclesia quare dicitur Caelum.
- 3 Item quare terra, ager, fagena, etc.

firmitatis secundum illud psalm. 103. Fundasti terram super stabilitatem suam, non inclinabitur in seculum seculi. gloss. & est Augusti. Terram, idest, ecclesiam super stabilitatem suam, idest, Christum. & ideo non inclinabitur in seculum seculi. nihil enim firmitus isto fundamento. ¶ Secundò ecclesia dicitur terra ratione fertilitatis. vnde gloss. Grego. super illud Genes. primo. Protulit terra herbam virentem, dicit sic. Terra enim est ecclesia, quæ verbi papulo nos reficit, & patrociniij vmbraculo custodit, loquendo pacit, opitulando protegit, vt non solum herbam refectiois proferat sed etiam arbore protectionis. Item gloss. super psal. 23. dicit sic. Domini est terra & plenitudo eius, idest, Christi qui est dominus dominantium, est terra, idest, ecclesia fructifera. Hæc est terra bona, super quam euangelij semen cecidit & protulit fructum. 30. 60. & 100. ¶ Tertio ecclesia dicitur ager secundum illud. Simile est regnū cælorum homini qui seminavit bonum semen in agro suo, & hoc propter societatem quandam & permixtionem siue vnitatem, quam habent in fide & sacramentis mali cum bonis. Sanè sicut zizania siue immundæ segetes in agro cum tritico permiscuntur, ita in ecclesia vniuersali in presenti statu mali bonis permixti sunt. de quibus psalm. 54. Redimet in pace animam meam ab his qui appropinquant mihi. Quoniam inter multos, idest, in multis erant mecum. vbi gloss. quæ videtur Augusti. ita inquit. Ab his qui appropinquant mihi, idest à christianis fictis, qui magis decipiunt quàm aperti idololatæ. Appropinquat ergo nomine & non numine, corpore & non mente, numero non merito, & vere appropinquant, quoniam erant in multis, scilicet, sacramentis. mecum, scilicet, in fide, in baptismo, in euangelij lectione, in festis & huiusmodi: & non in paucis erant mecum, in omnibus sacramentis mecum: sed non in fide, spe, & charitate, sine qua nihil sunt omnia, vt infra. Et bene ait mecum. nam & prope est palea tritico: de vno semine nascuntur, in vno agro eradicantur, vna pluuia nutriuntur. sub eodem messore colliguntur. eadem trituratione vtuntur, eandem ventilationem expectant, sed non in vnum horreum intrant. Hæc gloss. ¶ Item quarto ecclesia dicitur nominata sarena. Matth. 13. Simile est regnum cælorum sarenæ, missæ in mari & ex omni genere piscium congreganti: & hoc duplici ratione. ¶ Primò e-

Ager.
Matth. 13.

Sarena.

nim sarena dicitur ex eo quòd à fluctibus seculi cunctas gentes ad cælum trahere apostolica doctrina labore. ¶ Secundò quia in star sarenæ bonos & malos, quos nunc in mari huius mundi indifferenter continet, in littore, idest in fine seculi discernet. Vnde Grego. in homilia. Sancta ecclesia comparatur sarenæ missæ in mari & ex omni genere piscium congreganti, quia nunc bonos malosque communiter quasi permixtos pisces fidei sarena continet, sed littus sanctæ ecclesiæ, idest, finis, indicat sarena quid trahat.

¶ De rationibus propter quas ecclesia sancta Dei vinea dicta sit, & Hortus, Fons, & Puteus aquarū viuētū. Cap. XXXII.

S V M M A R I V M.

- 1 Ecclesia vniuersalis duplici ratione dicitur vinea.
- 2 Prædicatores dicuntur operarij vineæ domini.
- 3 Ecclesia quare dicatur hortus conclusus.
- 4 Item Fons, & Puteus.

Deinde ecclesia reperitur similitudinariè siue mysticè dici vinea, hortus, fons, puteus aquarum vinentium. Quod vinea dicat habetur Isa. 5. Vineam domini exercituum domus Israel est. & Matth. 20. Simile est regnum cælorum homini paterfamilias qui exijt primo mane conducere operarios suos in vineam suam. Nam Christus verus paterfamilias est, qui totius humani generis curam habens omni tempore vniuersos ad culturam vineæ, idest ecclesiæ mittit operarios. Dicitur autem vniuersalis ecclesia vinea duplici ratione. ¶ Primò propter amplissimam & continuam eius propagationem. cōtinue enim palmites, idest, viri iusti propagantur ex ea. Vnde Grego. tractans illud verbum proxime inductum, dicens. Pater iste familias cōditor noster est, qui habet vineam vniuersalem ecclesiam quæ ab Abel vsque ad vltimum electum, qui in fine nasciturus

Ecclesia dicitur vinea.

Matth. 20.

turus est. quotquot sanctos protulit quasi tot palmites misit. ¶ Secundò quia ex ea spirituale vinū emanat quo fideles iusti potantur, & inebriantur, & exhilarantur iocunditate cælesti, de quo propheta. Vinum lætificat cor hominis. gloss. hoc vinum sic inebriat vt sobrios reddat: hæc ebrietas videtur in alienatione mentis à terra ad cælum. & hoc vinum non est carnale quo male quidam inebriantur: sed spirituale interiore hominem reficiens spirituali lætitia. Præterea de hoc quòd ecclesia vinea dicatur illustre testimonium. Cantico. vltim. habetur, vbi in persona ecclesiæ dicitur. Vineam suam pacifico in ea quæ habet populos. Vineam, inquit ecclesia iuxta gloss. quæ ex diuersis populis collecta est, scilicet, de gentibus & Iudæis sui pacifico, idest, Christo qui recte pacificus nominatur: ipse quidem pacem composuit inter Deum & hominem propter quod mediator Dei & hominum dicitur. Item pacem fecit inter hominē & angelum. Pacificans per sanguinem crucis siue quæ in cælis siue quæ in terris sunt. gloss. cælestia & terrestria. Item ad pacem reduxit gentes & Iudæos eos in vniuersum Dei cultu coniungens. Ipse est pax nostra qui fecit vtraque vnum. gloss. vtrunque populum in vnum, & fide & moribus. Ipse est lapis angularis in quo populi tanquam parietes de diuerso angulo venientes fibimet quasi in pacis osculo copulantur. hæc gloss. Dicamus adhuc, quòd hæc vinea plantata dicitur ab ipso summo paterfamilias in ipso humani generis principio. Ego te plantaui vineam electam. Deinde translata legitur de Ægypto in terram promissionis. psalm. 79. Vineam de Ægypto transtulisti in terram, scilicet, promissionis. gloss. idest, ecclesiam quæ incepit à Iudæis & perficitur in gentilibus. Consequenter legitur tradita agricolis ad excolendum. Erat homo paterfamilias qui plantaui vineam & locauit eam agricolis. Et Matth. 20. dicit de eodem. Misit operarios in vineam suam. Operarij sunt prædicatores, quos ad erudiendam fidelium plebem mittere paterfamilias non desistit: vt dicit Grego. De huius autem vineæ cultura Bernardus ita loquitur. Hæc vinea domini sabaoth plantata est in fide: mittit radices in charitate defossa, sarculo disciplina stercoreata, pœnitentium lachrymis irrigata, prædicantium doctrinis & exuberans vino suauissimo delectationis, hæc Bernard.

Psal. 103.

1. Thim. 2.

Eph. 2.

Hiere. 2.

Matth. 21.

2

¶ Item ecclesia nominata legitur hortus iuxta illud. Cantic. 4. Hortus conclusus foror mea. & in capit. omnibus consideratis. & in capit. quoniam vetus. 24. quæstionæ. 1. & ita nominatur iuxta gloss. pro amœnitate florū, fragrantia aromatum, & copia optimorum fructuum. Sunt enim in hoc ecclesiæ horto flores amœnissimi, pulcherrimi, plurimi etiam secundum varietatem gratiarum & honorum membrorum eius. Sanè redolet in eo flos vix, qui cum ex eo vix formetur beatissimam virginem speciosissimam atque florentissimam designat, quæ illam vix genuit, in cuius vino & sanguine Iudas, idest, omnis confessione fidei ad ecclesiam pertinens lauat stolam suam & pallium suum, idest vtrunque hominem sicut habetur Genes. 49. Iudas in vino, scilicet, quod pro multis effusum est in remissionem peccatorum: lauit stolam suam & pallium suum in sanguine suo. Redolet etiā in horto ecclesiæ flos lilij, qui cadidus est in virginibus. Flos violæ, qui paruulus ac purpureus est in innocentibus. Flos mali granati, qui rubeus est in Apostolis, qui non modo verbo & exemplo sed & sanguine suo in numeras per orbem fundarunt ecclesias. Redolet insuper flos rosæ, qui sanguinatus est in martyribus. Flos oliuæ qui pinguis est in sanctis cōfessoribus: quiq; proprietatis pinguedine & misericordiæ operibus quibus affluerunt rectè per oliuam designantur. Redolet etiam flos amigdali: qui etsi frigidus tempore nascatur: non tamen marcescit à fructu in patriarchis & prophetis, qui in hunc me infidelitatis & iniquitatis gelicidio, doctrina verbi & operis sanctitate floruerunt, feceruntque fructum immarcescibilem mercedis æternæ. Redolet etiam in horto ecclesiæ flos spicæ, qui quia inter paleas & aristas nascitur statum sanctorum conjugatorum designat, quibus multæ paleæ venialium peccatorum concretæ sunt: multas aristas habent miseriarum præsentis seculi & aculeis punguntur mundanæ solitudinis atque plurimum fatigantur cura propriæ familiæ: nihilominus tamen florem & fructum sanctitatis producant. De fragrantia aromatum huius horti ecclesiæ dicitur Cantic. 6. Dilectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatum. Sancta enim ecclesia merito in bonis fidelibus areola aromatum dicitur, quia per virtutum eius excellentiam & sanctæ conuersationis pulchritudine

Hortus.

Ecclesiæ 4. Ego quasi vitis fructificavi suauitatem odoris. &c. De fructibus huius horti dicitur Cantico. 5. Veniat dilectus meus in hortum suum, vt comedat fructum pomorum, id est, operum suorum, quæ velut poma delectabilia sunt & odorifera. Dicitur autem hortus conclusus, id est, vndique clausus: non expositus bestiis, non auibus, non furibus, non hostibus. Et dicitur bis clausus propter duplicem clausuram, de qua dicitur Isaia. 26. Vrbs fortitudinis nostræ Sion saluator, ponetur in ea murus secundum diuinitatem defendens & muniens eam interius, & antemurale secundum humanitatem, vel antemurale, id est, angelorum custodia, qui muniunt eam exterius. Consequenter ecclesia legitur etiam fons nominata. vnde Cantico. 4. dicitur fons signatus, & hoc duplici ratione. ¶ Primò propter abundantiam irrigantis doctrinæ. vnde gloss. Cantico. 4. ecclesia fons dicitur, quia doctrina saluari abundat, vnde proximos irrigat. Et signatus fons dicitur, quia spiritualis sensus indignis absconditur & nulla incurfione turbatur. Isaia. 56. Eris quasi hortus irriguus, & sicut fons aquarum cuius non deficient aquæ. ¶ Secundo ecclesia dicitur fons, quia ex ea copia multarum salutarium aquarum in salutem redundat fidelium. Emanat quidem ab isto fonte primò aqua baptismi, à qua abluitur peccatū originale, ratione cuius dicitur. Erit fons puteus domui Dauid & habitatoribus Hierusalem in ablutione peccatorum & menstruata. Cæterum emanat aqua poenitentia, qua abluntur peccata actualia, ratione cuius dicitur Ioel. 3. Fons egrediebatur de domo domini & irrigabat torrentem spinarum, id est, peccatorum. Et dicitur fons signatus, quia vt ait August. in sacramentis ipsis sub tegmento rerum visibilibus diuina virtus secretius operatur salutem. Item nominata legitur puteus aquarum viuientium: vnde loco supra nominato ita subiungitur. Puteus aquarum viuentiū quæ fluunt impetu de libano. Appellatione autem putei ecclesia describitur ratione profunditatis mysteriorum eius. vnde gloss. sic dicit. Puteus dicitur propter occulta mysteria, quæ solis sanctis reuelatione sancti spiritus panduntur. Et dicitur puteus aquarum propter diuina eloquia, quæ de inuisibilibus diuinæ gratiæ thesauris procedūt, cum in vitam æternam ducunt secundum illud.

Fiet in eo fons aquæ viuæ salientis in vitam æternam quæ fluunt impetu, id est abundanter. Psalm. 45. Fluminis impetus latificat ciuitatē Dei. de libano, id est à Christo: qui est candor lucis æternæ. Sapient. 7. Ab ipso enim fluunt omnia spiritualia dona. Iohan. 1. De plenitudine enim eius omnes accepimus.

In quo rationes assignantur propter quas ecclesia appellatur Nauis, Domus, Ciuitas, & castrorum acies ordinata. Capit. XXXIII.

SVMMARIVM.

- 1 Ecclesia quare dicatur Nauis uariæ & pulcherrimæ rationes traduntur.
- 2 Quod ecclesia dicatur Domus, atque in ea diuersimodè inhabitent sancti & peccatores.
- 3 Ecclesia quare Ciuitati comparetur.
- 4 Dux ciuitates in hoc mūdo cōiunctæ corpore sed mente diuise.
- 5 Ecclesia Castrorum acies ordinata.
- 6 Ecclesia quibus armis utatur aduersus hæreticos & tyrannos.
- 7 Duplex gladius ecclesiæ.

Æterum ecclesia nauis legitur nominata, & hoc triplici ratione. ¶ Primò quia virtutum mercibus & meritorum thesauris amplissimis atque pretiosissimis onusta est, quibus filij sui mercari possunt regnum cælorum. ipsa sola quippe est per quam sacrificium dominus accipiet libenter. Sola est, quæ pro peccatoribus intercedat fiducialiter, vt dicit beatus Gregorius. Prætera in ea sola sunt veræ virtutes quibus adipiscitur felicitas vitæ æternæ iuxta. capitu. omnes. 5. ex his. 28. quæstione. 1. Propter hanc rationem de ecclesia dicitur. Facta est quasi nauis institoris. ¶ Secundo ecclesia rectè nauis appellatur: quia vehiculum est, quo per mare huius seculi quātuncūq; crebris ventorū flatibus, & aquarū fluctibus, id est, tētationū

nū plagis, & verberibus fatigetur, fideles in ea contenti ad portū securæ beatitudinis perduntur. Cuius rationem assignans beatus Ambrosi. tractans illud Prouerbio. 30. Tria sunt mihi difficilia, &c. ita in quodam sermone dicit. Nauim ecclesiam debemus accipere in solo mūdi huius constitutam, quæ & si vndarum fluctibus aut procellis sæpe vexetur: tamen nunquam potest sustinere naufragium, quia in arbore eius, scilicet, in cruce Christus erigitur, in puppe pater residet gubernator, proram paracletus seruat spiritus, hanc per angusta huius mundi freta duodecim remiges ducunt, id est, duodecim Apostoli, & similis numerus Prophetarum. Itē idem Ambrosi. Non turbatur nauis quæ Petrum habet: turbatur illa quæ Iudam habet. ¶ Tertiò ecclesia rectè nauis nominatur: quia sicut extra nauim siue Arcam Noë regnante diluuiio nullus saluatus est: ita nullus extra ecclesiam omnino saluatur, vt extra de summa Trinitate. & fid. catholi. capitu. 1. Item Hierony. dicit. Si quis in Arca Noë non fuerit peribit regnate diluuiio. Et beatus Gregori. in mora. & habetur in capitu. quia ead. cau. & quæstio. Ecclesia sola est quæ intra se positos valida charitatis compage custodit. Vnde aqua diluuij Arcam quidem ad sublimiora sustulit, omnes autem quos extra Arcam inuenit, extinxit. Et beatus Augustinus dicit sic. Nauicula, id est, Christi ecclesia in medio maris, videlicet in mundo diuiciata est fluctibus, sed vexata non dissoluta, aut submersa: quia ille imperauit ventis & mari, qui eidem ecclesiæ se promissusque in finem seculi affuturum: quicumque ergo de huius maris fluctibus saluari desiderat, & in profundum abyssi æternam videlicet perditionem demergi pauescit, teneat integrè, & inuolabiliter fidei firmitatem. Cæterum sancta ecclesia domus legitur nominata, & hoc ratione inhabitationis diuinæ in ea, secundum illud, Domine dilexi decorē domus tuæ & locum habitationis gloriæ tuæ. vbi gloss. Augustini ait. Domus Dei ecclesia est, decor huius domus sunt sancti. Item Benediximus vobis de domo domini. gloss. id est, de ecclesia catholica, de qua est baptismus, & omnis benedictio. De cuius domus dignitate ferè beatus Ambrosi. ita loquitur. Quæ dignior domus Apostolicæ prædicationis ingressu quam sancta ecclesia est? aut quis præferendus magis omnibus videtur quam Christus, qui pedes

fuis consuevit lauare hospitibus, & quoscunque sua recepit domo, pollutis non patitur habitare vestigijs? Item de hac domo beatus Hierony. in capitu. quoniam vetus. ead. cau. & quæstione. dicit sic. Quicumque extra hanc domum comederit agnum prophanus est. Et ad idem beatus Gregori. in capitulo. quia ex sola. ead. cau. & quæstione. ita dicit. Vnde de agni hostia dominus præcepit, scilicet, Exod. 12. dicens. In vna domo comedetur, nec essetis de carnibus eius extra fores. In vna nanque domo comedetur: quia in vna catholica ecclesia vera hostia redemptionis immolatur. Vbi considerandum, quod diuersimodè sancti, & peccatores fideles dicuntur esse in hac domo Dei. Primi quidem ita sunt in domo domini, vt ipsi sint ipsa domus domini, & locus habitationis eius. Secundi verò licet sint in domo domini, non tamen dicuntur ipsa domus domini. Hanc differentiam notat Beatus Hierony. aut potius Augustinus, ita dicens. Omnibus consideratis puto me non temerè dicere alios ita esse in domo domini, vt ipsi sint eadem domus domini, quæ dicitur ædificari super petram, quæ vnica columna appellatur, quæ sponsa pulchra sine macula, &c. Item beatus Augusti. eandem differentiam existentium in domo domini assignans super Psalmū. 25. dicit sic. Sunt quidam, qui domum Dei habent & nolunt gloriari, sed in se habent quidam domum Dei sed non pertinent ad decorem domus Dei, in quibus habitat gloria Dei, ipsi sunt locus habitationis gloriæ tuæ. Et gloss. Magistri ita dicit. Sancti qui sunt decor ecclesiæ, sunt locus habitationis gloriæ tuæ. De huius autem habitationis domo loquitur Prophetas. Nisi dominus ædificauerit domum, in vanum laborant, qui ædificant eam. Super quo verbo August. ita dicit. Dominus ergo ædificat domum suam, laborant multi in ædificando, sed si non ille ædificet, in vanum laborant ædificantes eam. Qui sunt isti qui laborant ædificantes? omnes qui in ecclesia prædicant verbum Dei, ministri sacramentorum Dei: omnes currimus, omnes laboramus, omnes ædificamus modò & ante nos cucurrerunt, laborauerunt, ædificauerunt, sed nisi dominus ædificauerit domum, in vanum laborant ædificantes eam. Quæ autem domus Dei ipsa & ciuitas. Domus enim Dei, populus Dei, non solùm qui modò sunt: sed & qui ante nos fuerunt

runt, & iam dormierunt, & qui post nos futuri sunt vsque in finem seculi congregati in vnum fideles innumerabiles, sed Deo numerati. De quibus dicit Apostolus. No-uit dominus qui sunt eius, & infra. Omnis numerus fidelium sanctorum ex hominibus commutandorum, vt fiant æquales angelis qui modo peregrinantur, sed expectant nos quando à peregrinatione redeamus: omnes simul vnam domū Dei faciunt, & vnam ciuitatem ipsa est Hierusalem. Item sancta ecclesia ciuitas sæpe legitur nominata & hoc propter vnitatem qua ad inuicem fideles sub eodem rege Christo, & eadem fidei lege viuunt. Dicitur enim ciuitas quasi ciuium vnitas. Vnde vt ait Augusti. lib. de ciuitate Dei. Ciuitas dicitur concors hominū multitudo. Et Grego. dicit. Ciuitas à conuenientibus populis appellatur, de qua dicitur Psalm. 47. Magnus dominus, & laudabilis in mis in ciuitate Dei nostri in monte sancto eius. gloss. id est, ecclesia, quæ sita est in monte sancto eius. Hæc est ciuitas, quæ dicitur Matthæ. 5. posita super montem. gloss. id est Christum quem montem à fertilitate, & plenitudine gratiarum propheta pulchrè commendans dicit. Mons coagulatus, mons pinguis, coagulatus, vt dicit gloss. propter paruulos, quos lacte tenerioris doctrinæ nutrit, & mons pinguis fertilitate sua propter maturos, quos pane solidioris doctrinæ cibatur. Item de hac ciuitate sequitur in Psalm. inducitur. In ciuitate Dei nostri Deus fundauit eam in æternum, gl. id est in catholica ecclesia dei nostri, Dicit. Ne sibi hoc nomen compositus hæreticorum vsurpet. Ne autem putetur hæc ciuitas temporalis, addit, Deus fundauit in æternum eam, non ad horam sicut tabernaculum Moyse. Et Augusti. super eodem loco sic dicit. Si forte ista ciuitas, quæ mundum tenuit aliquando euerteretur, absit: Deus fundauit eam in æternum. Si ergo Deus fundauit eam in æternum, qui times ne cadat firmamentum: Cæterum de laude huius ciuitatis ait Propheta. Fundamenta eius in montibus sanctis. glo. in Prophetis, Apostolis, ipso summo angulari lapide Christo Iesu, qui solus est fundamentum, quod nemo mutare potest. Ecce prior laus à fundamentis, vt soliditas totius notetur ciuitatis. Sequitur laus de fama eius. Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei, quod vt dicit gloss. non accipiendū est de illa figurali quæ cecidit, sed de ista quæ per illam figurabatur. Ad gloriam etiam

huius ciuitatis non parum facit, quòd ad hanc ciuitatem non solum homines fideles: sed etiam angeli pertinent, sicut etiam parū ante ex Augusti. super Psalm. 126. induximus, dicit enim idem Augusti. lib. 10. de ciui. Dei. Nos & beati vna ciuitas sumus Dei: cuius pars in nobis peregrinatur pars in illis opitulatur. Quare Apostolus ad Eph. scribēs dicit. Iam, scilicet iuxta gloss. à tempore fidei susceptæ, non estis hospites & aduenæ, id est extranei à Deo, sed estis ciues sanctorum, id est, in domo vna cum sanctis, domestici Dei, id est, familiares Dei, quibus arcana reuelat vbi gloss. subiungit, quasi de Babylonia tranflati ad Hierusalem. Vbi notandum, quòd duæ sunt ciuitates in hoc mundo coniunctæ corpore, sed diuisæ mente. Vna dicitur Hierusalem alia Babylonia: vna est ciuitas Dei alia diaboli: quas ciuitates, vt dicit Augusti. duo amores constituunt. Hierusalem facit amor Dei, Babylonia amor seculi. Dicitur autem ciuitas Dei quasi ciuiū vnitas, in qua rex est, veritas, lex, charitas ei, iudicia, equitas, ciuium conuersatio, honestas, populi cōgregatio, concordia, & vnitas, mores inhabitantium, bonitas, benignitas, misericordia, pietas, sobrietas, castitas, patientia, humilitas & aliarum virtutum decor, & sanctitas. Ciuitas diaboli est de qua propheta ait. Quoniā vidi iniquitatem, & conditionem in ciuitate die ac nocte, circumdabit eam super muros eius iniquitas, & labor in medio eius, & iniustitia, & non deficit de plateis eius vsura, & dolus. Vidi iniquitatem ad Deū, contra dictionem, ad prælatorum, labor in medio eius in acquisitione terrenorum, iniustitiæ ad proximum, vsura in repetitione vltionis, & vindicta iniuriarum, dolus in fraude circumuenientium. Hæc autem ciuitas Dei in quadro sita esse dicitur Apoca. 21. quoniam vt dicit gloss. Latera huius ciuitatis quatuor sunt, fides, spes, charitas, & operatio, quæ equalia sunt: quia quantum quis credit, tantum sperat, quantum sperat tantum diligit, quātum diligit tantum operatur. In quadro ergo posita dicitur: quia robusta est fide, longanimis in spe, ampla charitate, efficax in operatione. Præterea ecclesia Dei sancta inuenitur mystica significatione nominata castrorum acies ordinata, quo nomine ideo appellata est quia fortissima, & insuperabilis est virtute, de qua Can. 6. Terribilis, vt castrorū acies ordinata. Castra Dei, sancti Dei sunt charitate ordinati, quibus tanquā militibus Christi

Christi, & propugnatoribus fidei munitur, protegitur, & defenditur ecclesia, de quibus dicitur Zacha. 9. Circundabo domum meam id est, ecclesiam, ex his qui militant mihi, videlicet doctoribus, prælati, ac principibus ecclesiæ, qui eam defendendo Christo militare perhibentur. Vnde Apostolus Thimo. scribēs ait. Labora sicut bonus miles in prædicando euangelium contra hostes. Huius autem hostes ecclesiæ plurimi, & varij sunt, contra quos huiusmodi Christi militiam siue castrorum multitudinem in vnam ordinat aciem, mater omnium virtutum charitas cuius officium est aliarum virtutum exercitium ad finem dirigere optimum. Iudæi qui dem impugnant Christi incarnationem, hæretici scripturarum veritatem, tam hi quàm illi impugnant Christi fidem. Schismatici obedientiam, & ecclesiæ vnitatem. Sarraceni & pagani ecclesiasticam pacem. Tyranni, & mali principes ecclesiæ libertatem. Falsi fratres charitatem. Contra Iudæos, & hæreticos opponit doctores sanctos, aperiens eis sensum, vt intelligant scripturas, quibus ait Ego dabo vobis os, & sapientiam cui non poterunt resistere, & contradicere omnes aduersarij vestri. Cōtra schismaticos opponit sanctorum communionem, regimen prælatorum, & obedientiam subditorum. Vnde de filiis Israel exeuntibus ad bellum dicitur. Egressi itaque sunt omnes filij Israel, & pariter congregati quasi vir vnus, quia illis erat cor vnum, & anima vna ad expugnationem inimicorum. Contra paganorum, & Sarracenorum violentiam gladium materialē, vt in capitu. quando. 23. quæstio. 4. dicit Augusti. Contra tyrannos, & falsos fratres gladium opponit spiritualē, qui etiā cōtra hæreticos, & schismaticos exercetur, vt compellantur intrare iuxta capitu. quid facit ecclesiæ mediana. 23. quæstio. 4. Cū autem ecclesia duos habeat gladios, de quibus in euangelio dominus ait. Sufficit vnus, scilicet, spiritualis qui exercendus est à prælati, alius à principibus, & militibus Christianis. De quibus duobus gladijs habetur in capitu. autoritatem. 25. quæstio. 6. & 23. quæstione. 8. §. 1. quorum vnus eximitur officio prælatorum, alio nutu eorum. Vnde Bernar. ad Eugenium papam, de gladio materiali ait dominus Petro Conuerte gladium in vaginam. Tuus ergo, & ipse forsitan tuo nutu, & si non tua manu euaginandus vterque gladius tuus est, sed is quidem ab ecclesia, ille pro ecclesia exercendus est. Ille sacerdotis, is militis manu. Sed sa

nè ad nutum sacerdotis, sed iussu Imperatoris. Hinc dicitur in capitu. ab Imperatoribus. 23. quæstio. 4. Ab Imperatoribus vnueris iustum est auxilium postulandum, propter afflictionem pauperum, quorum molestijs sine intermissione fatigatur ecclesia, vt defensores eius aduersus potentiam diuitum cum episcoporum prouisione delegentur. Hæc autem castrorum siue militum aciei ecclesia sticè irrefragabilis virtus, & insuperabilis fortitudo pulchrè etiam exprimitur. Cantico. 3. vbi dicitur. En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel, omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi. Lectulus Salomonis, id est, Christi, est pax nostra ad Eph. 2. ipsa est sancta ecclesia que locus est habitationis glorie suæ Psalm. 26. Sexaginta fortes, id est, vnueri doctores sancti, & viri perfecti, (senarius enim numerus perfectus est.) Fortes, maxime ad hostes viriliter expugnandum, Ambiant inquam lectulum, id est, sanctam ecclesiam, vt hostium incurfus coerceant, & sponsus, & sponsam lectulo contemplationis quietè dormiant, iuxta illud. Adiuro vos filia Hierusalem ne suscitatis, neque euigilare faciatis dilectam meam sponsam à somno, & quiete contemplationis. Ex fortissimis Israel, id est, patriarchis, & prophetis ac Apostolis alijsque iustis fide vera, & contemplatione perspicua Deū videntibus. Tenentes gladios, quorum vnus est verbū diuinæ scripturæ, de quo ad Eph. 6. Gladium spiritus quod est verbum Dei. Secundus est gladius iudicariæ potestatis, de quo. Non sine causa gladium portat. gloss. i. habet iudicariam potestatem: Dei enim minister est. Et ad bella doctissimi, & ita necesse est. quoniam vt ait Apostolus. Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem: sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum.

¶ De rationibus propter quas ecclesia dicatur Regnum & de XII. quibus gloria magnificentia regni ecclesiæ declaratur.

¶ Cap. XXXIII.

Nomi-

Ciuitas.

Lib. 6. Moral.

Psalm. 57.

Psalm. 85.

Hæc eadem titudo pulchrè etiam exprimitur. Cantico. 3. vbi dicitur. En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel, omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi.

Can. 3.

Rom. 13.

Eph. 6.

SUMMARIUM.

- 1 Regnum Christi quod dicitur.
- 2 Duodecim quæ gloriam & magnificentiam regni ecclesiæ ostendunt.
- 3 Antiquitas regni ecclesiæ & eius amplitudo, & nunc. 4.
- 5 Veræ diuitiæ quæ dicantur.
- 6 Legum ecclesiasticarum sanctimonia.
- 7 In regno ecclesiæ omnes incolæ sunt reges & sacerdotes.
- 8 Regnum Dei quod sit æternum, nec finem habiturum.

Ecclesia dicitur regnū

Nominatur insuper ecclesia Regnum, & hoc quia in ea Christus rex regum, dominus dominantium per fidem regnat, de quo regno sic propheta loquitur. Super folium David, & regnum eius sedebit, gloss. id est, super ecclesiam, quæ significata est, per regnum David. Item de hoc regno angelus ad virginem de filio suo loquens, ita dicit. Et regni eius non erit finis gloss. Regnabit in domo Iacob in æternum, id est, in tota ecclesia, quæ per fidem, & per confessionem Christi ad patriarcharum pertinet sortem. Hoc præterea regnum notat Apostolus cum de Christo loquens ait, Cum tradiderit, scilicet, Christus regnum Deo, & patri, &c. Super quo verbo dicit gloss. Fideles quippe eius, quos redemit sanguine suo, dicti sunt hic regnum eius, cuius regnum etiã est omnis creatura. Sed aliter dicitur regnū Christi dicitur omnis creatura secundum potestatem deitatis. Ecclesia verò secundum proprietatem fidei, quæ in illo est, & per quam regnat in ipsis fidelibus. Cæterum quod ecclesia regni nomine designetur aperte ipsa testatur euangelica historia, in qua sæpe numero regnum calorum nominatur, sicut patet Matthæ. 13. vbi Grego. in homilia de virginibus ita ait. Sæpe in sacro eloquio regnū calorum præsentis temporis ecclesia dicitur, de quo, & in alio loco dominus dicit. Mittet filius hominis angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala: neque enim in illo regno beatitudinis, in quo pax summa est, inueniri scandala poterunt, quæ colligantur. Vbi notandum, quod duodecim sunt, quæ regnum aliquod gloriosum efficiunt, quæ cum in regno de quo loquimur, præcipue fore monstrabimus, gloria

Esa. 2.

Luce. 1.

1. Cor. 15.

Regnū efficiuntur, præcipue fore monstrabimus, gloria

magnificentia regni ecclesiæ clarius eluce-
 scet. ¶ Primum est. Si regnum sit recta insti-
 tutione fundatum, vt videlicet non violentia
 non fraude, seu aliqua quacunq; arte ini-
 qua acquisitum, sed legitima autoritate sta-
 bilitum fuerit. Quemadmodum regnum Is-
 rael, in quo populus non per se regem insti-
 tuit, sed à Deo, in cuius manu sunt omnia iu-
 ra regnorum, & omnium potestates. Regem
 sup se institui legitur postulasse. 1. Reg. 10.
 Hanc regni bonam conditionem ecclesiæ regnū
 habet, quod ab ipso summo Deo omnium
 regum principe, & domino constitutum est
 & fundatum. Vnde de hoc regno sub nomi-
 ne ciuitatis dicitur. Homo natus est in ea, &
 ipse fundauit eam altissimus. gloss. Hic pro-
 pheta refumit verba quæ dixerat. Gloriosa
 dicta sunt de illa ciuitate, & hoc etiam miracu-
 lum accidit in ea, quod homo natus est in
 ea, & fundauit eam altissimus, & infra. Chri-
 stus est fundamentum illius ciuitatis, qui se-
 cundum quod est homo, est in ea natus, &
 ipse idem altissimus, id est, Deus fundauit
 eam. ¶ Secundū quod regnum efficit glorio-
 sum, est quod sit origine antiquum, vnde
 eos nobiliores, & magis gloriosos appella-
 mus, quorum nobilitas ex parentibus ab
 antiquo probitate clarissimis originem tra-
 xit. Hæc nobilitatis gloria in regno eccle-
 siæ magis fulget, cum omnia alia regna ter-
 rena præcedat, quippe ab ipso humani ge-
 neris principio ex quo iusti, & sancti incepe-
 runt esse in terra exordium habuit, vt in su-
 perioribus ostendimus circa capitulū. 22.
 vbi de antiquitate ecclesiæ sermo habitus est
 ¶ Tertium quod regnum efficit gloriosum
 est, si amplitudine terrarum, si multitudine
 populorum, & prouinciarum numero la-
 tum sit. & profusum, quia vt dicitur. In mul-
 titudine populi dignitas regis. Hanc gloriæ
 conditionem habet regnum ecclesiæ, quod lō-
 gè lateq; diffusum est vsq; ad fines orbis ter-
 rarum. De cuius regni amplitudine dicitur.
 Dominabitur à mari vsq; ad mare, & à flu-
 mine vsque ad terminos orbis terrarum. Psal. 17.
 Vbi gloss. sic ait. Hic ostendit propheta,
 quæ sit amplitudo regni. Dominabitur à ma-
 ri, id est, à quolibet fine terræ, vsque ad ma-
 re, id est, vsque ad quemlibet finem terræ
 diffundetur tam latè dilatabitur ecclesia. Et
 à flumine, scilicet, Iordanis dominabitur,
 vbi vox patris intonuit super Christū. Hic
 est filius meus dilectus. Inde ergo doctrina
 eius cœpit, inde autoritas magisterij dila-
 tatur. Vsq; ad terminos orbis terrarum, prædi-

Psal. 66.

Rom. 13. Esa. 54.

Psal. 144.

In Catilina riuo. Luc. 11.

Psal. 17.

Hier. 32.

prædicato euangelio Christi regni. In dere-
 gula baptismi per totum mūdum manauit.
 Hæc glo. De cuius regni dilataatione sanctus
 Daniel propheta ita dicit. Dedit ei, scilicet,
 pater filio potestatem, & honorem, & regnū:
 & omnes populi, & tribus, & lingue seruient
 ei. Dani. 7. ¶ Quartum quod regnum efficit
 gloriosum est, quod sit decentissimè ordina-
 tum: multitudo enim sine ordine plus habet
 confusionis, quàm decoris. Ordo autem re-
 gni in hoc consistit, vt sint in eo diuersi gra-
 dus hominum: distincti status dignitatum,
 & varia distributio officiorum, secundum
 quod reipub. ipsius regni vtilitati expedit,
 pariter & decori. Hæc gloriæ conditio ma-
 ximè splendet in ipso ecclesiæ regno, quod
 sapientissimè, ac decentissimè in omnibus,
 & singulis ordinatissimum est, quæ enim à
 Deo sunt, ordinata sunt. De ordine autem
 in ecclesia constituendo ita per Esa. loquitur
 Deus. Ego sternam per ordinē lapides tuos,
 & fundabo te in saphiris. Et propheta. Glo-
 riā regni tui dicent, & potentiam tuam lo-
 quentur gloss. Dicent, scilicet, quantum po-
 tenter, & mirabiliter facis quicquid facis, &
 disponis in regno. Et infra etiam propheta
 subiungit. Vt notam faciant filijs hominum
 potentiam tuam, & gloriā magnificentie re-
 gni tui, glo. post potētiā cōmedat decorē re-
 gni. Habet illud regnū decorē, cui magnifi-
 co nihil comparetur. Commemorandum
 est etiam quod huius ordinis gratia regnum
 ecclesiæ in superiori capitulo. castrorum acies
 ordinata appellatum est: quanta autem ne-
 cessitate, & qua forma ordo in ecclesia seruā-
 dus est habetur in capitulo. singula. & in capit.
 ad hoc. 89. distin. ¶ Quintum quod regnum
 gloriosum efficit est, quod sit vinculo dile-
 ctionis, & concordie in populis suis vnitum.
 Planè omne regnū in se diuisum desolabi-
 tur, vt testatur veritas ipsa, & vt ait Salustius
 Concordia minimæ res crescunt, discordia
 maxime dilabuntur. Hæc autem conditio
 gloriosi regni præcipue resulget in regno ec-
 clesiæ, quod vnitum est vinculo multiplici,
 scilicet, fidei, spei, & charitatis, ac vnus spi-
 ritus inhabitantis in totum corpus ecclesiæ,
 de quibus in superioribus circa capitulū. 6.
 amplissimè dictum est, & dicit dominus.
 Dabo eis cor vnum, & animam vnā. Vn-
 dede primis regnicolis huius regni pro sta-
 tu gratiæ dicitur Actuum. 4. Multitudinis
 credentium erat cor vnum, & anima vna.
 ¶ Sextum quod regnum reddit gloriosum
 est, si sit quietum pacem cum exteris habens

sicut de regno Salomonis in eius laudem di-
 citur, quod habebat pacem ex omni par-
 te in circuitu. Hac gloria, & regni con-
 ditione claret regnum ecclesiæ, licet quan-
 doque careat pace temporis, pace tamen
 semper gaudet pectoris peruentura tan-
 dem ad pacem æternitatis, pax quidem mul-
 ta diligentibus legem tuam, inquit, Pro-
 pheta, & propheta Esai. Sedebat populus
 meus in pulchritudine pacis in tabernacu-
 lis fiducia, & in requie opulenta Esai. 32.
 ¶ Septimum quod regnum efficit glorio-
 sum est, quod diuitijs, & bonis sit copio-
 sum. Hæc autem conditio gloriæ potissi-
 mè reperitur in regno ecclesiæ, quod co-
 piosum in bonis spūitualibus est, quæ ver-
 æ diuitiæ sunt, dicente Gregori. Solæ di-
 uitia veræ sunt quæ nos virtutibus diuites
 efficiunt. Et Bernard. eidem sententiæ allu-
 des dicit. Veræ diuitiæ non opes sunt, sed vir-
 tutes, quas conscientia portat, vt in perpe-
 tuum diues fiat. Vnde de hac diuitiarum
 copia regni dicit Propheta. Gloria, & diui-
 tiæ in domo eius, & iustitia eius manet in se-
 culum seculi, gloss. hæc est gloria eius, hæc
 sunt diuitiæ eius. Et Apostolus. Secun-
 dum diuitias gratiæ eius, quæ superabun-
 dauit in nobis. ¶ Octauum quod regnum
 reddit gloriosum est, si sit forte, & insupe-
 rabile sit ab aduersarijs. Hæc planè conditio
 gloriæ est in regno ecclesiæ, cui dominus
 pollicetur. Et portæ inferi non proualebūt
 aduersus eam. Hinc dicit Psal. 12. Regnum
 eius omnibus dominabitur. Ecclesiæ quip-
 pe regnum oppugnari potest quidem, sed
 expugnari non potest, imò impugnationi-
 bus crescit: hoc quippe ecclesiæ proprium
 est, vt dicit beatus Hilarius, quod dum per-
 sequitur, floret: dum opprimitur, crescit: dum
 contemnitur, proficit: dum leditur, vincit:
 dum arguitur, intelligit, tunc est, cum supe-
 rari videtur. ¶ Nonū quod regnum glorio-
 sum reddit est, si sit optimis legibus, & con-
 suetudinibus regulatum, quia vt inquit D.
 Augustinus. Quid aliud regna sunt sine iu-
 stitia nisi latrocinia quædam: Hæc conditio
 gloriæ regni maxime floret in ecclesiæ re-
 gno, quod sacratissimis legibus, & ornatif-
 simis moribus viuit, & gubernatur, de qui-
 bus Eleazarus, inquit. Prompto animo ac
 fortiter pro grauissimis, & sanctissimis
 legibus honesta morte persungar, & cæte-
 ra quæ sequunt. Parati sumus mori magis, q̄ pa-
 trias Dei leges præuaricari. Ratio, quia lex do-
 mini immaculata. glo. irreprehensibilis con-
 uertens

3. Reg. 4.

Psal. 118.

Psal. 112.

Eph. 1.

Matth. 16.

Detri. lib. 7.

2. Mach. 6.

uertens animas, id est, sua districtione corrigens, & ad Christi gratiam mittens. Et infra. Præceptum domini lucidum illuminans oculos, id est, interioris hominis aspectum, dicit glos. De legum verò ecclesiasticarum sanctorum testimonia habetur distin. 10. vbi in cap. non licet sancta synodus sextaita inquit. Non licet Imperatori, vel cuiquam pietatem custodienti aliquid contra diuina mandata præsumere, nec quicquam quod euangelicis, propheticis, aut apostolicis regulis obuiet agere. Decimum quod regnum efficit gloriosum est, si regem habeat multum nobilè sapientem, potentem, ac virtutibus clarum, vnde. Ecclesiastici. 10. dicitur. Beata terra cuius rex nobilis est, & Ecclesiasti. 10. dicitur. Rex insipiens perdet populum suum. Plato etiã illas res publicas dicit esse beatas si eas vel studiosi sapientiæ regerent, vel earum rectores sapientiæ studiuile contigisset, & Seneca in quadam epistola. Inter homines antiquiores optimus aliorum rector eligebatur. Ideo que summa felicitas erat gentium, in quibus non poterat esse potentior nisi melior. Hac gloria regni potissimè relucet regnum ecclesiæ quæ regem habet Christum, qui est rex magnus super omnes deos. Qui est rex regum & dominus dominantium, qui cum sit Deus sublimis infinitæ bonitatis, ipse etiã est per quem ceteri reges regnant, & legum conditores iusta decernunt, quare sanctus David rex ita orat ad ipsum. Tuum est domine regnum, & tu es super omnes principes: tuæ diuitiæ sunt, & tua gloria, tu dominaris omnium.

¶ Undecimum quod regnum reddit gloriosum est, si sit multis nobilibus ciuibus principibus, ac baronibus populatum. Hac gloria regni conditione maximè splendet regnum ecclesiæ, cuius omnes veri regnicolæ illa nobilitate clarent, qua nulla apud Deum maior est, quæ est clarum esse virtutibus, De quorum præeminentia nobilitatis testis egregius est beatus Ioann. ita dicens. Fecit nos regnum, & sacerdotes Deo & patri suo. Planè electi sunt reges, vt dicit gloss. qui carnem domant, spiritum roborant. Sacerdotes verò, quia seipfos in ara cordis Deo placentem hostiam offerunt, vt ait Chrisost. Non omnis sacerdos sanctus est, sed omnis qui bene sedet super cathedram distin. 4. 1. cap. Multi. Item Apoca. 5. inquit idem beatus Ioan. Fecisti nos Deo nostro regnū, id est, reges & sacerdotes. Magna est, ergo nobilitas, & gloria regni ecclesiæ, in quo omnes veri regnicolæ reges sunt, & sacerdotes, vnde. Adorabunt

Psal. 104.
1. Thim. 5.
Prouer. 8.
1. Par. 29.
Apoca. 1.
Psal. 71.

cum omnes reges. glo. hic ostendit propheta quæ sit familia regis. Præterea de hac maxima & clarissima nobilitate regni ecclesiæ apud beatissimū Petrum illustre habemus testimoniu, qui quibusdam, qui iam per fidem incorporati erant regno Christi, ita scribit. Vos estis genus electū, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis. Vos estis genus electū: quia per baptismū sancti estis facti filij Dei adoptiui: & per consequens de genere ipsius Dei. secundum illud. Genus autē Dei sumus, regale sacerdotiu: dignitate, scilicet vnctiois & excellētia. Gens sancta, id est à peccatis mūdāta. populus acquisitionis quia preciofo Christi sanguine redēptus. Amplius etiã in hac parte regnum ecclesiæ ostenditur nobilitate multa præclarū, eo quod non solū electos homines cōprehendit, sed etiam ipsos angelos sanctos, qui & natura & sanctitatis nobilitate clarissimi dignoscuntur: vna enim ciuitas & vnū regnū. Dei ex sanctis angelis & hominibus compactum cōsurgit. vt dicit Aug. Duodecimū quod regnū gloriosum efficit est. si sit semper permanens, siue durable semper ac perpetuū. Hac gloria cōditione regnum ecclesiæ super omnia alia regna singulariter gaudet. Vnde propheta de eo loquens ait. Regnum tuum regnū omnium seculorum. &c. vbi dicit glo. Hic propheta laudat regnū de perpetuitate & dominationis effectu. De hoc etiam regno Daniel sanctus ait. Suscitabit Deus cæli regnum, quod in æternum non dissipabitur. & Luc. 1. dicitur. Regni eius non erit finis. Licet ergo præsens seculum consummandū veniat, peregrinatioq; nostra finem sit habitura: regnū tamen ecclesiæ in sempiternum erit. perducetur quippe siue trāferetur in cælū. Vnde apostolus inquit. Deinde finis cum tradiderit regnū Deo & patri. glo. id est cū perduxerit credētes ad cōtēplationē Dei patris, vbi est finis omnium & requies sempiterna & gaudiū tunc fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eius. Regnū fulgebit in regno, cū regis venerit regnū, quod nūc oramus cū dicimus. Adueniat regnū tuū. hæc glo. Et Ambros. super Lucā de hoc regno sub nomine ciuitatis ita loquitur. Ecce ciuitas, quæ viuunt in æternum, quia mori nescit: ipsa enim ciuitas Hierusalē nunc videtur in terris, sed rapietur supra Helīā, Helias vnus fuit, trāferetur supra Enoch, cuius mors non inuenitur. Ille enim raptus est ne malicia mutaret cor eius. Hac autem diligitur à Christo quasi sponsa gloriosa sancta, & immaculata siue ruga, & quanto

1. Petri.
Acto. 17.
1. de ciuit. Dei
Psal. 126.
Psal. 144.
Ecclesia dicitur tabernaculum.
Dani. 2.
Iob. 7.
1. Cor. 15.
2. Cor. 5.

2 quāto melius totum corpus assumetur, quā si vnus assumptus est, hæc. n. est spes ecclesiæ, rapietur profectō assumetur transferetur ad cælum. Ecce curru igneo raptus est Helias, rapietur ecclesia, non mihi credis, crede vel Paulo in quo Christus locutus est. Rapiemur, inquit, in nubibus obuiam Christo in aera, & ita semper cū domino erimus, hæc Ambros.

¶ De rationibus propter quas ecclesia dicta est tabernaculum, & templū Dei. Cap. XXXV.

S V M M A R I V M.

- 1 Vita hominis militia super terram, unde ecclesia rectè tabernaculum nominatur.
- 2 Tabernaculū quod dominus exod. 26. fieri iussit quid designet.
- 3 Templum Salomonis quid significabat.
- 4 Quod qui extra templum Dei orauerit, non exaudiatur.
- 5 Duplex adoratio offerenda Deo.

Amplius etiã ecclesia legitur nomine tabernaculi descripta. Vnde Apoca. 2. 1. Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cū eis, & ipsi populus eius erunt, & ipse Deus cū eiserit eorū Deus. Dicunt autē ecclesia tabernaculū pro cōditione status presentis vitæ, qui status est status militiæ. Militia est vita hominis super terram, & peregrinationis, quia dum viuimus in hoc mortali corpore peregrinamur à domino. De quo tabernaculo Psal. 30. sic dicitur. Proteges eos in tabernaculo tuo. Super quo verbo beatus Aug. ita dicit. Quid est tabernaculum, nisi ecclesia huius temporis, quæ tabernaculum, ideo dicitur, quia adhuc in terra peregrinat? tabernaculum enim habitaculum est militū in expeditione positorū & super illud Psal. 131. Donec inueniam locum domino tabernaculum Deo Iacob, dicit sic. Quanquam aliquando dicitur tabernaculum Dei, domus Dei, & domus Dei tabernaculum Dei, distinetur tamen accipitur tabernaculum ecclesia secundum hoc tempus, domus autem ecclesia cælestis Hierusalē, quo ibimus. Tabernaculum enim tanquā militantiū, & pugnantium, tabernaculum militum, in proximo in expeditione. Vnde contubernales

Ecclesia dicitur tabernaculum.
Iob. 7.
1. Cor. 15.
2. Cor. 5.

dicuntur milites, quasi tabernacula eadem habentes. Quādiu ergo habemus hostem, cum quo pugnemus tabernaculum Dei facimus: cū autem transierit tempus pugnæ, & venerit pax illa, quæ præcellit omnē intellectū, sicut dicit apostolus, cū venerit illa patria iam domus erit, nullus aduersarius tētabit, vt tabernaculum vocetur, non procedemus ad pugnandum, sed permanebimus ad laudandum. Quid enim dicitur de illa domo? Beati qui habitant in domo tua domine iu secula seculorum laudabunt te. Hæc Augustin. Vbi considerandum, quod dominus præcipiens sibi tabernaculum materiale fieri, per quod hoc tabernaculum militū Christi designatur iussit (vt colligitur in lib. Exo. in cap. 26.) decem cortinas fieri ex quatuor preciosis coloribus: quarum vna quæque. 28 cubitorum in longitudine, & quatuor esset in latitudine, & (vt fertur) bislum habebant in stamine iacinthum purpuram, & coccum bis tinctum in subtegmīne. Cortinæ sanctos & perfectos in ecclesia significant, qui tanto liberius contemplationi creatoris inseruiunt quanto amplius ab huius mundi amore se remouent. Decem sunt, vt eorum perfectio notetur, denarius enim numerus perfectus est. Cortinæ quatuor coloribus ornantur, quia sancti perfectione virtutum iuxta doctrinam quatuor euangeliorum decorantur habentes pro bysso retorta, mentis, & corporis continentiam, pro purpura regalem contra vitia potentiam, pro iacintho erectā ad superna intentionem, pro cocco bis tincto perfectam Dei & proximi dilectionem. Longitudo cortinarum. 28. cubitorum longanimitatem ecclesiæ significat patientiam, & custodiam. Hic enim numerus, septenario per quaternarium multiplicato, efficitur. Septenarius requiem significat: ad quæ ecclesia perfidem, & custodiam quatuor euangeliorum & exercitium principalium virtutum patienter festinat. Latitudo quatuor cubitorū, amplitudinem dilectionis, ad quā per quatuor euangelia, & virtutes tendit, insinuat. Non est autem prætermittendum quod in illo tabernaculo antiquo erant, scilicet. Altare, in quo sacrificium offerebatur. Mensa propositionis, super quam duodecim panes erāt ppositi. Erat candelabrū, cui septē lucernæ superpositæ erant ad lucendum, vt habetur Exod. 25. Altare habet ecclesia, id est, pura corda animos Deo consecratos in quibus sacrificium deuotionis acceptissimum incessanter Deo offertur, de quo Psal. 50. Sacrifi-

Sacrifi-

Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum, & humiliatum Deus non de species. Mensa. 12. panum, doctrinam figurabat. 12. apostolorum, qui omnibus intrantibus tabernaculum ecclesiæ cibum administrant satietatis æternæ. Candelabrum verò cum septem lucernis, vniuersitas est prælatorum, prædicatorum, & doctorum, qui cum splendore sapientiæ ignem ardoris diuini habentes alijs lucent charitate, & doctrina verbi, & exempli, quibus dicitur. Sic luceat lux vestra bona, &c. Vnde de beato Ioanne baptista dicitur, quòd erat lucerna ardens, & lucens. Ardens, inquam, vt dicit glo. spiritu charitatis. Lucens, lumine veritatis. Cæterum ecclesia templum legitur appellata, vnde. Templum Dei estis vos, & spiritus Dei in vobis habitat. Et infra templum Dei sanctum est quod estis vos. Et hoc duplici ratione. Tum, propter similitudinem ædificij templi Salomonis, in quo figuratum est templum Dei, quod est ecclesia. Fuerunt autem in templo primo, lapides, cementum, ligna cedrina, & aurum. Lapidès fideles designant, qui sunt lapides viui electi perfecti, vnde construitur templum domini. Cementum verò est charitas ipsa, quæ vnit, conglutinat, ac connectit Christi fideles adiucem. de quo Psal. 44 dicitur. Adducentur regi virgines, id est, pudicæ mentes fidelium in templum regis. Super quo beatus August. ita loquitur: Templum regis ipsa est ecclesia. Vnde constituitur templum de hominibus, qui intrant templum regis. Lapidès viui qui sunt nisi fideles? Adducentur in templum regis, &c. Et infra de cemento sic loquitur. In vnitate est templum, regis non est ruinosum, non deciduum, non diuisum. Iunctura lapidum viuientium charitas est, hæc August. Ligna autem cedrina, id est, odorifera, sunt exempla sanctæ conuersationis, quibus ipsa ecclesia in sanctis suis miram dat suauitatem odoris. Aurum est sapientia diuina, qua ipsa rutilat & splendet in animis iustorum, & præcipuè sanctorum doctorum, quibus dicitur. Inter quos lucetis sicut luminaria in mundo verbum vitæ continent. Præterea, quòd septem annis ædificatum est templum, & octauo dedicatio eius instituta est, significat, quia per hoc totum tempus (quod septem diebus voluitur) structura ecclesiæ crescit, dedicatio verò octauo anni festiuitatem designat, cælestis patriæ. ¶ Secundò ecclesia dicitur templum domini eo quòd in ea cultus diuinus peragitur, in ea

Matt. 5.

Ioan. 5.

Templum 1. Cor. 3.

Philip. 2.

quippe oratur, & adoratur Deus verus. Vnde propheta. Introibo in domum tuam adorabo ad templum sanctum tuum, & confitebor nomini tuo. Et iterum. Adorabo ad templum sanctum tuum, & confitebor nomini tuo. In hoc solo templo est verus Dei cultus cum extra catholicam ecclesiam non sit locus veri sacrificij, vt dicit August. Et idem August. super Psal. 130. ita ad propositum dicit. Quisquis enim præter tēplum Dei orauerit, non exaudietur ad illam pacem supernam Hierusalem, etsi exaudiat ad quædam temporalia, quæ Deus etiam paganis donauit. Nam & ipsi dæmones exauditi sunt, vt irent in porcos. Exaudiri ad vitam æternam aliud est, nec conceditur nisi ei qui in templo Dei orat. Ille autem in templo Dei orat, qui orat in pace, vnitate corporis Christi, hæc August. Vbi insuper considerandum circa hoc venit quòd sicut Damasc. dicit. 4. lib. quia ex duplici substantia compositi sumus, intellectuuali, scilicet, & sensibili, duplicem adorationem Deo offerimus in hoc sancto tēplo suo, scilicet spiritualem, quæ consistit in interiori mentis deuotione (de qua apostolus. Orabo spiritu, orabo & mente. Et Ioan. 4. Veri adorantes adorabunt patrem in spiritu, & charitate.) Et corporalem adorationem, quæ consistit in corporis humiliatione, sicut est genuflexio, & alia huiusmodi signa corporalia, quæ interioris hominis deuotionis signa sunt & testimonia. Hic autem duplex cultus quo in templo Dei colitur Deus, figuratus est in duobus altaribus, quæ fuerunt in tēplo materiali Salomonis. Vnum fuit intra sanctuariū, quod dicitur altare incensum, in quo adolebatur timia ma, per quod designatur suauitas deuotionis ascensus mentis ad Deum per orationem, & ardentissimam cupiditatem diuinæ visionis, de qua Psal. Holocausta medullata offeram tibi cum incenso arietum. glo. Holocausta, id est, me ipsum cum medulla intimi amoris, intus enim mihi charitas est non insuperficie. Cum incenso id est, cum oratione. Arietum, id est, cum apostolis, qui sunt duces gregis, & maxime orant deuotissime pro grege. Aliud altare legitur fuisse in tēplo in quo immolabantur animalia quod erat in atrio, per quod significatur sacrificiū bonæ actionis, sicut est maceratio, & castigatio carnis, ieiunia, vigilia, genuflexiones, & alia sancta exercitia, de quibus dicitur. Obsecro itaque fratres per misericordiam Dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuētem sanctam, Deo placētem. Corpora vestra. glof. non tantum mentes,

Psal. 5.

In. 6. m

1. q. 1.

4

1. Cor. 1

Psal. 65.

Rom. 12.

mentes, sed etiam corpora, licet caro reputet. Offeratis hostiam in mortificatione carnalium desideriorum. Viuentem per bona opera. Sancta, scilicet. in Deo firmam. Deo placentem, vt bona intentione faciatis.

De rationibus propter quas ecclesia dicatur Mulier, Amica, & Columba, Perfecta Soror, & Filia. Cap. XXXVI.

S V M M A R I V M.

- 1 Ecclesia ratione aptitudinis ad fecunditatem, & ratione similitudinis cum Eva dicitur Mulier.
- 2 Item propter singularem affectum qua Christus dilexit ecclesiam, appellatur Amica.
- 3 Ecclesia quod dicatur Columba, & penna eius de argentata significent ecclesiæ Doctores.
- 4 Ecclesia quod triplici ratione dicatur una.
- 5 Ecclesia quare dicatur perfecta, Soror Christi & Filia Dei.

Ecclesia dicitur mulier. Prouer. ult. 1

Præterea ecclesia, Mulier legitur nominata, & hoc ratione duplici. ¶ Primò ratione aptitudinis ad fecunditatem. Mulierem fortem quis inueniet? glo. interlin. id est, ecclesiam filios Dei generantem. Item alia gloss. Mulier fortis sancta ecclesia est. Mulier, quia ex aqua, & spiritu sancto Deo filios spirituales gignit. Fortis, quia cuncta aduersa, vel prospera seculi pro Dei amore contemnit. De qua ecclesia Ioan. ita loquitur. Signum magnum apparuit in celo, mulier amicta sole, & luna sub pedibus eius, & in capite eius corona stellarum duodecim, & in vtero habens, & clamat parturiens, & cruciatur vt pariat. Mulier, id est, ecclesia. Amicta sole, id est, solis protectione munita, siue à sole illuminata. vnde gloss. Amicta sole induit Christum qui eam illuminauit. Luna sub pedibus eius quia presentis vitæ prospera despicit, & aduersa Dei protectione munita æquanimitè tolerat. In capite eius corona duodecim stellarum dicitur fuisse: quia primitiuam ecclesiam duodecim Apostoli velut stellæ iuxta gloss. in huius mundi nocte lucentes ad nauerunt: quia spiritu sancto disponente, nec plures, nec pauciores sunt electi: quia duodecim narius numerus perfectus est. Huius perfectio arithmetica, & diuinis rationibus com-

Apoca. 12.

Rom. 12.

probatur. In vtero habens, & clamat parturiens, & cruciatur, vt pariat. quod eo dicitur iuxta gloss. quia cupit alios generare. ¶ Secunda ratio quare sancta ecclesia mulier nuncupata legitur, est propter similitudinem formationis suæ cum prima muliere. De formatione autem primæ mulieris ita Genesi. 2. capit. scriptum legimus. Aedificauit dominus Deus costam, quam tulerat de Adam in mulierem. Quod verbum pertractans beatus August. super Psal. sic dicit. Quando dormiuit in cruce Christus signum gestabat imò implebat quod significatum erat in Adâ: quia cum dormiret Adam, costa illi detracta est, & Eva facta, & dominus cum dormiret in cruce, lancea latus eius percussus est, & sacramenta fluxerunt, vnde facta est ecclesia. Et ad idem est gloss. Gen. 2. & ad Ephes. 4. & beatus Ambrosi. super Luc. libr. 2. Mater ergo viuientium est ecclesia, quam ædificauit Deus ipso summo angulari lapide Christo Iesu, in quo omnis structura compaginata crescit in templum. Veniat ergo Deus, ædificet mulierem illam adiutricem quidem Adæ hanc verò Christi, non quia Christus adiumentum requirit, sed quia nos quærimus, & desideramus ad Christi gratiam per ecclesiam peruenire, & nunc ædificatur, & nunc formatur, & nunc mulier figuratur, & nunc creatur, & ideo nouo verbo vsa est scriptura, quia super ædificamur super fundamentum Apostolorum duodecim, & Prophetarum, & nunc domus spiritualis cõsurgit in sacerdotiū sanctū. Veni domine Deus ædifica mulierem istam ædifica ciuitatem, veniet & puer tuus, tibi enim credo dicenti, ipse ædificabit ciuitatem mihi. Ecce mulier omnium mater, ecce domus spiritualis, ecce ciuitas quæ viuit in æternum quia mori nescit. Ipsa est ciuitas, quæ nunc videtur in terris, sed rapietur in æternum supra Heliam. Helias enim vnus fuit, sed transfertur supra Enoch, cuius mors non inuenitur. Cæterum ecclesia legitur amica Dei nominata, & hoc propter singularitatem affectus, quo ipsam ecclesiam Christus complectitur. vnde Canti. 4. dicitur. Quam pulchra es amica mea. Itē ibidē. Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. De amoris verò magnitudine, quo Deus ipsam ecclesiam diligit, dicitur, Zelatus sum Hierusalē zelo magno. Et Apostolus, inquit. Diligite vxores vestras sicut Christus dilexit ecclesiam, & tradidit semetipsum pro ea, vt illam sanctificaret. glo. iustitia bonæ vitæ. Planè maiore dilectione hac nemo habet, quā vt animam suam ponat quis pro amicis

Amica Dei.

Zach. 1. Eph. 5.

E amicis

amicis suis. De hac magnitudine amoris Christi ad ecclesiam dicit Chryso. Charior est ecclesia Deo quam cælum: non enim ecclesia propter cælum, sed propter ecclesiam cælum est. Et Bern. super Cât. Deniq; nō propter aiam vnā, sed ppter multas in vnā ecclesiam colligēdas, in vnicam astringentes spōsam Deus tā multa & fecit, & pertulit, & operatus est salutem in medio terræ. Charissima illa est vna vni, non adhærens alteri sponso. Quid ista non audeat apud tam ambitiosum amatorē? Quid non ab illo speret, qui se quæsiuit è cælo, vocauit à finibus terræ, nec modò quæsiuit, sed acquisiuit? Adde & de modo acquisitionis in sanguine acq̄sitoris. Item ecclesia legitur nominata Columba. Amica mea Columba mea. Item. Vna est Columba mea. & hoc quia spiritus sancti donis est singulariter illustrata. De cuius Columbæ decore dicitur in Psalm. 67. Pennæ Columbæ de argentatæ & posteriora eius in pallore auri. Pennæ eius sunt Doctores ecclesiæ. vt dicit glo. per quos exaltatur ecclesia, & superuolat ad alta, quorum prædicatione in cælum fertur gloria ecclesiæ. Dicuntur autem pennæ ecclesiæ de argētata: quia est diuinis eloquijs erudita: per argentum enim diuinum eloquium designatur, secundum illud. Eloquia domini eloquia casta, id est, sine corruptione aliqua, argentum igne examinatum. gloss. Argento autē comparatur diuinum eloquium: quia sicut inter omnia metalla nihil est, quod dulcius tinniat argento, ita inter omnia eloquia sermo diuinus dulcius insonat mēti. Posteriora huius Columbæ dici possunt vltima tempora ecclesiæ, quæ erunt in resurrectione communi, quæ in specie auri splen debunt, imò in comparabiliter supra aurum, secundum illud.

Matth. 13. Fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum. Verum licet in superioribus circa cap. 6. pulchra dixerim de vnitae ecclesiæ, non est inutile aliqua in hoc loco de vnitae ecclesiæ addere: maximè quia dehinc illa specialis capitur authoritas, cum dicitur. Vna est Columba mea. Est ergo notandum, quòd Columba, id est, ecclesia dicitur vna multipliciter. Est enim vna tāquā vnū ouile sub vno pastore. Fiat vnū ouile, & vnus pastor. Et Pastor erit vnus omnium eorum. Item, est vna tanquam vna domus sub vno patrefamiliās.

Exod. 12. In vna domo comedetur, nec efferetis de carnibus eius foras. dicit de agno paschali. quod beatus Grego. de ecclesia exponit dicens. In vna nāque domo comeditur, quia in vna catholica ecclesia vera hostia redēptionis im-

molatur. Itē est vna tanquā vna ciuitas sub vno principe. Ciuitas solis vno cabitur vna. Itē vna tanquā vnū regnum sub vno Rege. Rex vnus erit omnibus imperans. Itē vna tanquā vna nauis sub vno gubernatore, siue rectore. quod significatum est Lucæ. 7. vbi dicitur, quod Christus ascendit in vnā nauim, quæ erat Simonis, id est, in ecclesiam, cuius cura, & gubernatio commissa est Simoni Petro tanquam Christi vicario. Tibi dabo clauis regni cælorū. Itē soli Petro dictū est, Duc in altū. & inducit Ambro. in c. nō turbat. 24. q. 1. Itē est vna tanquā vna vxor vnus viri. Despōdi enim vos vni viro virginē castā exhibere Christo. glo. Despondi vos anulo fidei, non multis, sed vni: nō adultero, sed viro legitimo, scilicet, Christo vero spōso. Præterea notandū, quod Columba, id est, ecclesia dicitur vna per naturā, & vitæ conformitatē. Sicut in vno corpore multa membra habemus, ita multi vnū corpus sumus. ¶ Secundò per vnam spirituum siue animorum vnitatem. Vnde in præconiū primitiæ ecclesiæ dicitur Actu. 4. Erat eis cor vnū, & anima vna in domino. à sensu, scilicet, & eadem volūtate non dissonans fide socia amoris ac sententiæ vnanimitate perfecta. De qua gratiæ conformitate Paulus gentiū doctor ita Corinthios exhortatur dicens. Sitis autē pfecti in eodē sensu, & in eadē sciētia. gl. in eadē voluntate, & eadē intelligētia. velut exponit Hilar. in eadē sententia. 1. ad Cor. 1. Et simili exhortatione idē Apostolus ad Phil. vtens idē dicit. Implete gaudium meū vt idē sapiatis. gl. nō diuersa. Eandē charitatē habētes. glo. ad oēs. Vnanimus. gl. vni⁹ volūtatis. Id ipsum sentiētes. glo. vt mala cuiuscūq; sint omniū. Phil. 2. ¶ Tertio dicitur vna propter vni⁹ hereditatis, siue præmij participationē. Psalm. Vnā petij à dño, hanc requirā, vt inhabitē in domo Dñi omnibus dieb⁹ vitæ meæ. & Lucæ. 10. dicitur. Porrò vnū est necessariū. gl. Deo iugiter inhærere. Itē ecclesia appellata est Perfecta. iuxta illud Cati. 6. Vna est Perfecta mea, hoc est: quia vt dicit glo. omnib⁹ virtutib⁹ perficitur. Meritò planē sancta vñs ecclesia singulariter Perfecta nominat, quoniā ipsa præ omnib⁹ alijs incomparabiliter pfectior est. vnde de eadē dicit. Multæ filiæ cōgregauerūt diuitias, tu supergressa es vniuersas. ita vt beatus Bern. in sermone. 69. super Cati. dicat. Nec prærogatiuas oēs vni⁹ catholicæ multitudinis, ob quā oīa sūt vna persona de multitudine arrogabit sibi quāta libet emineat sanctitate. Itē ecclesia legitur nominata soror Christi. vñ Cati. 5. Veni in hortū meum

Esā. 19. Ezech. 37

Matth. 16 Lucæ. 5. 2. Cor. 11

Rom. 12.

Psalm. 75. Ecclesia est perfecta.

Prover. 111.

Soror Christi.

meū soror mea. Item. Aperi mihi soror mea. Nominatur autē sancta ecclesia soror Christi duplici de causa. ¶ Primò propter cōformitatē multā, quæ est inter Christum, & ecclesiam. Est enim soror Christi in carne per cōformitatem in natura. de qua dicitur. Vbi ecclesia magno cum desiderio incarnationem filij Dei postulans, per quam soror sua conformitate naturæ efficeretur ait. Quis mihi det te fratrem meum fugentem vbera matris mee? Est soror Christi in spiritu per participationem gratiæ siue conformitatem voluntatis. Qui fecerit voluntatem patris mei, hic meus frater, & soror mea est. ¶ Secundò dicit ecclesia Christi soror eius per participationem vnus paternæ cælestis hereditatis. Si filij, & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi. glo. in quo & cum quo beati erimus. Et super illud. Vulnerasti cor meum soror mea. dicit glo. cohæres. Cæterum etiam ecclesia legitur nominata filia, secundum illud. Quam pulchri sunt gressus tui in calcamentis filia principis. glo. id est, Dei. Et Psalm. 44. dicitur. Audi filia, & vide, & inclina aurē tuā. Dicitur autem ecclesia filia Dei per gratiam, scilicet, adoptionis. secundum illud. Dedit illis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius. vbi glo. dicit. Mirabilis potestas, vt qui filij diaboli erant, filij Dei, & fratres Christi per eum liberati dicantur.

Canti. 8.

Matth. 12.

Rom. 8.

Filia Dei. Canti. 7.

Ioan. 1.

¶ Quare etiam dicatur sponsa: & de tempore desponsationis eius. Cap. XXXVII.

S V M M A R V I M.

- 1. Sponsa Christi quare nominetur ecclesia.
- 2. Ecclesia quòd ter fuerit desponsata Christo.

Sponsa Christi.

Canti. 7.

Mplius etiam ecclesia sponsa Christi legitur appellata. vnde Canti. 4. Veni de libano sponsa mea coronaberis. & Cantic. 5. Veni in hortum meum soror mea, spōsa mea. Dicitur autē sponsa ipsa ecclesia, quia Christo in dissolubili mutui amoris vinculo copulata. De quo amore mutuo ipsa sponsa ita loquitur. Ego dilecto meo, & ad me conuersio eius. Super quo verbo Bern. in sermone. 69. super Cantic. pulchrè ita dicit. Quid sponsa nisi congregatio iustorum? Quid ipsa nisi generatio quærentium dominum, quærentiū

faciem sponsi? Non enim ille intendit huic, & nō ista illi. Propter hoc vtrūque ponit. Et ego illi, & ille mihi. Ille mihi, quia benignus, & misericors est. Ego illi, quia nō sum ingrata. Ille mihi gratiam ex gratia. Ego illi gratiā pro gratia. Ille meæ liberationi, ego illius honoris. Ille salutis meæ, ego illius voluntati. Ille mihi & non alteri: quia vna sum Columba eius. Ego illi & non alteri, nec enim audio vocem aliorum, nec enim acquiesco dicētib⁹ mihi, ecce hic est Christus, ecce illic est. Hæc Bernar. Præterea hanc sanctam sponsam apertè ac pulchrè beatus Ioan. describit ita dicens. Vidi ciuitatem sanctam Hierusalem descendē de cælo à Deo paratam, sicut spōsam ornatam viro suo. Et sequitur. Audiui vocem magnam de throno dicentem. Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis. Quod verbum tractans beatus Bernar. super Canti. sic ait. Ad quid credo, vt sibi acquirat spōsam de hominib⁹. Mira res, ad sponsam veniebat, & absq; sponsa non veniebat, quærebat sponsam, & sponsa cū ipso erat. An dux erant, absit, vna enim ait Colūba mea, sed sicut de diuersis ouium gregibus vnus facere voluit, vt sit vnū ouile, & vnus pastor: ita cum haberet sponsam inhærentē sibi à principio multitudinem angelorū, placuit ei, & de hominibus conuocare ecclesiam atq; vnire illi quæ de cælo est, vt sit vna spōsa, & vnus sponsus. De desponsatione verò eius dicitur Osee. 2. Desponsabo te mihi in sempiternum, & sponsabo te mihi in iustitia & iudicio, & misericordia, & miserationibus & sponsabo te in fide, & scias quia ego dominus. vbi dicit glo. Ter ponit, sponsabo te. ¶ Primò enim despondit eam sibi in Abraham: cui ait. Tu custodies ergo pactum meū, & semen tuū post te in generationibus suis. Hoc est pactum meū quod obseruabitis inter me, & vos, & semen tuū post te. Circuncidetur ex vobis omne genus masculinum, & circuncidetur carnem præputij, vt sit signum foederis inter me, & vos. glo. interli. in testimoniū, scilicet, vt ego Dominus vester Deus & vos populus meus à gentibus diuisus. ¶ Secundò desponsata fuit sub Moyse in monte Synai in datione legis. vnde gl. scilicet, Osee 2. ita subiungit. Secundò despondit eam in monte Synai, dans ei pro sponsalibus legis iustitiam, & iudicium, & misericordiam. Vnde Exo. 19. dicitur. Descēdit Deus super montem Synai, & vocauit Moysen in cacumine eius. Et infra. Locutusque est dominus cunctos sermones hos. Ego enim sum Dominus

Apoc. 21.

Desponsatio ecclesiæ.

Genesi. 17.

Deus tuus, qui eduxi te de terra Aegypti de domo seruitutis, non habebis Deos alienos præter me. &c. glo. id est, alij Dij non erunt tibi præter me. ¶ Tertio vt dicit. glo. loco super aduento fuit desponsata in aduentu filij Dei quod est in fide Trinitatis, in qua fide statim credentes sciunt, quia ille est Deus.

In quo ponitur solutio cuiusdam difficultatis circa ea quæ dicta sunt de tēpore desponsationis ecclesie. Ca. XXXVIII.

SVM MARI VM

- 1 Desponsatio ecclesie duplex.
- 2 Ecclesia primò desponsata fuit sub Abraham in circumcissione.
- 3 Secundo desponsata fuit sub Moysē in datione legis.
- 4 Tertio etiam desponsata fuit in aduentu filij Dei in carnem.
- 5 Qualiter nuptie inter Christum & ecclesiam celebratæ & consummatæ fuerint.

Ritur autem hinc quæstio, quæ non parum pulsare potest animos minus doctos: quia cum ante Abraham ecclesia fuerit semper Deo vinculo dilectionis coniuncta, vt supra, cum de antiquitate ecclesie tetigimus, huius que amoris copula, qua in vno spiritu anima Deo coniungitur, constituat spirituale matrimonium. Dicit namque Bernar. super Cant. Conformitas dilectionis maritat animam verbo, si perfecte diligit, nupsit. Mirum est, & quæstione dignum, quomodo dictum sit, quod sub Abraham primò ecclesia Deo sit desponsata. Pro cuius difficultatis solutione notandum, quod dupliciter loqui possumus de desponsatione ecclesie. Vno modo vt importat simplicem copulam dilectionis cum Deo: & sic dicendum videtur, quod cum semper in ecclesia fuerint aliqui iusti Deo semper electi, quandiu ecclesia fuit, sponsa Dei fuisse dicenda est. vnde Origin. super Cantic. dicit Non enim tu mihi ex aduentu saluatoris sponsam dici, aut ecclesiam putes: sed ab initio humani generis. Secundo loqui possumus de desponsatione, prout dicit consensus, aut pactioem coniugalem per verba de presenti, aut signa certa expressum. Vt autem Magister Senten. in. 4. distinct. 27. ponit, causa ef-

ficiens matrimonij est consensus, non quilibet, sed per verba aut certa signa expressum. Quod autem tale pactum fuerit inter sponsum Christum, & sponsam ecclesiam, egregius testis est sanctus propheta Ezech. ita dicens. Iuravi tibi, & ingressus sum pactum tecum, ait dominus Deus, & facta es mihi, scilicet, sponsa. Et isto modo accipiendo desponsationem, recte dictum est, quod sub Abraham in circumcissione ecclesia Deo primò desponsata sit, ibi enim legitur expressa quædam pactio facta inter Deum, & populum fidelem, & expresso signo sensibili populus fidelis ab infideli est primò separatus. Vnde ait Dominus ad Abraham. Statuam pactum meum inter me & te, & inter semen tuum post te in generationibus suis foedere sempiterno, vt sim Deus tuus, & seminis tui post te. Et infra dicit Dominus ad Abraham. Et tu custodies ergo pactum meum, & semen tuum post te in generationibus suis: hoc est, pactum meum, quod obseruabitis inter me & vos, & semen tuum post te. Circumcidetur ex vobis omne masculinum, & circumcidetis carnem præputij, vt sit in signum foederis inter me & vos. glo. interlin. in testimonium, scilicet, quod ego sum vester Deus, & vos populus meus à gentibus diuisus. Præterea eadem ratione recte secundo dicitur desponsata sub Moysē in datione legis: tunc enim populus fidelis expresso pacto se astrinxit ad Deo seruiendum parentumque præceptis legis illius. Vnde Legente Moysē volumen legis, audiente populo, Respondit populus. Omnia quæ locutus est Dominus, faciemus, & erimus obedientes. Ille verò sumptum sanguinem respersit in populum, & ait. Hic est sanguis foederis, quod pepigit Dominus nobiscum super cunctis sermonibus istis. Præterea eadem ratione merito ecclesia tertio dicitur desponsata in aduentu filij Dei in carnem, in quo fidei lumen amplius refulsit. Vnde in die Epiphania, in quo stella noui sideris Magos gentium primitias ad Christum perduxisse legitur, & sacri baptismatis institutio commemoratur, per quod quis corpori Christi, quod est ecclesia, incorporatur, sic cantatur à fidelibus. Hodie caelesti sponso iuncta est ecclesia. De nuptijs autem huius sponsæ cum Christo dicitur. Simile est regnum caelorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo. vbi glo. interlin. dicit. Qui per incarnationis mysterium ecclesiam filio suo copulauit. Tunc enim vt dicit beatus Gregor. in homilia. Deus pater Deo filio suo nuptias fecit, quando hunc in vtero virginis

Ezech. 16.

Gene. 17.

Exod. 24.

Nuptie ecclesie cum Christo. Matth. 22.

SVM MARI VM

- 1 Donaria, quæ Christus largitus est sponsæ suæ.
- 2 Christi prærogatiuæ, quæ ecclesie suæ concessit non angelis.
- 3 Christus quæ fuerit uerus sacerdos, bonus pastor mediator optimus, & iudex æquus.
- 4 Quod Christus fuerit singularis medicus, & ostiarius inexpugnabilis.
- 5 Beatus Petrus quare præ cæteris clauicularius depingitur.
- 6 Deus quare filium suum unigenitum miserit.

VM autem Apostolus de matrimonio primorum parentum loquens subiecit. Sacramentum hoc magnum est in Christo, & ecclesia. aperte designauit matrimonium carnale figuram esse spiritualis matrimonij Christi, & ecclesie. Quare cum in carnali matrimonio solitum sit, vt sponsus sponsæ dotes, & munera donet ad ornatum sponsæ, & solatium matrimonij, secundum illud Genesi. 34. vbi Sichem ait Iacob, & filijs eius. Augete dotem, & munera postulate. non dubium quin sublimis ac nobilissimus ille sponsus, scilicet, Christus, pro sua magnificentia in sponsalibus istis largitus fuerit sponsæ suæ amplissima donaria, quibus illam subarrauit, ac pretiosissima in illius decorem contulerit ornamenta, sicut habetur Ezechiel. 16. vbi dicit Sponsus ipse ad ecclesiam. Iuravi tibi, & ingressus sum pactum tecum. Ecce pactio contracti matrimonij. Et facta es mihi, scilicet, sponsa. Et sequitur. Et laui te, scilicet, aqua baptismi. Mundans eam lauacro aquæ vite. Mundavi sanguinem tuum ex te, dum te à vitiorum sordibus expiaui. Dilxit nos, & lauit nos in sanguine suo. & vnxit te oleo, scilicet, specialis gratiæ. Vnxit te Deus oleo lætitiæ. &c. 2. Corinthi. 1. inquit. Qui autem confirmat nos nobiscum est in Christo, & qui vnxit nos Deus. Vestiuisti te discoloribus, illa scilicet varietate virtutum, de qua Apostolus scribit dicens. Induite vos sicut electi Dei sancti dilecti viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, & cætera quæ sequuntur. Et calciaui te hyacintho, id est adornavi sanctos tuos sancta, & cælesti intentione, quam hyacinthus designat. Cinxisti te bysso, id est, continentie cingulo.

Ecclesie nationes. Ephe. 5.

Ephe. 5.

Apoca. 1.

Psal. 44.

Ad Col. 2.

ginis humanæ naturæ coniunxit, quando Deum ante secula fieri voluit hominem in fine seculorum. Et infra. Vterus autem genitricis virginis huius sponsi thalamus fuit. Vnde & Psal. dicit. In sole posuit tabernaculum suum, & ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo. Tanquam sponsus qui per de thalamo suo processit, quia ad coniungendam sibi ecclesiam incarnatus Deus de incorrupto vtero virginis exiuit. Hæc Grego. Præterea de huius sponsæ nuptijs Apoca. 19. loquitur. Gaudeamus, & exultemus, & demus gloriam ei, quoniã venerunt nuptiæ agni, & vxor eius præparauit se. glo. Nuptiæ id est, iuncta est ecclesia Christo. & conueniens fuit vt coniungeretur, quia ipsa ecclesia fecit se idoneam, vt reciperetur. Vbi considerandum, quod harum nuptiarum sponsalia contracta fuerunt in prophetarum sponsione, perfectum matrimonium fuit per verba de presenti mutua colloquutione Mariæ, & Angeli, vbi virgo gloriosa consensum præbens ait. Ecce ancilla domini fiat mihi secundum verbum tuum. Matrimonium verò consummatum fuit in carnis, & verbi vnione. Vnde Augusti. super titulum Psalm. 44. dicit. Coniunctio nuptialis, verbum, & caro. Huius coniunctionis thalamus, est virginis vterus. Fecundatur coniunx in Christi passione: quia de latere Christi fluxit sanguis, & aqua, quibus significabantur sacramenta, per quæ fecundatur ecclesia. Solennitas harum nuptiarum inchoata fuit in Ascensione domini. Vnde. Ascendens Christus in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus. quia beatus August. lib. de Symbolo. ita ait. Exulta sponsa ecclesia, quia nisi in Christo ista fuissent, tu formata non esses, venditus redemit te, occisus dilexit te, & quia te plurimum dilexit, mori voluit. O magnum sacramentum huius coniugij. O quam magnum mysterium huius sponsi, & sponsæ, & non explicabitur huiusmodi dignè humanis verbis. De sponso sponsa nascitur, & vt nascitur statim illi coniungitur, & tunc sponsa nubit quando sponsus moritur, & tunc ille sponsa coniungitur, quando à mortalibus separatur, quado ille super caelos exaltatur, tunc ista in omni terra fecundatur, hæc August.

Psal. 18.

Luc. 1.

Ephe. 4.

De donarijs & muneribus quibus Christus sponsam suam ecclesiam decorauit singulariter etiam præ angelis. Cap. XXXIX.

Et indui te subtilibus, id est, ornamentis spiritualibus pluribus, & multiplicibus. Sequitur alia plurima in textu, per quæ maxima munera gratiarum, & ornamenta virtutum designantur, quibus Christus sponfam suam ecclesiam magnificentissimè dotauit. Verùm cum Prouer. vltim. dicatur, quod byssus, & purpura indumentum eius, scilicet, sponfæ: non tantum decore virtutū (qui per byssum accipitur) sed etiam prærogatiua priuilegia tæ, & gloriofæ authoritatis, quæ purpuram (qua vestis regia intelligitur) sponfa ipsa ecclesia est à Christo magnificentissimè sublimata. Habuit siquidem Christus in sua persona priuilegia quædam dignitate, & authoritate clarissima, quæ sponfæ suæ ecclesiæ ex hominibus assumptæ suo modo communia fecit, quæ etiam angelis ipsis non indulsit. Ipse enim est verus sacerdos, bonus pastor, dulcis mediator, æquus iudex, singularis medicus, inexpugnabilis ostiarius, vnigenitus filius, sicut ipse solus omnia hæc habet, ita soli ecclesiæ in suis sacerdotibus, & prælatis illa dereliquit, vt nec ipsi angelicis spiritibus sint indulta. Christus in primis verus sacerdos fuit, secundum illud. Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. qui pridie quàm pateretur accipiens panem in manibus suis, ipsum quæ diuinitatis suæ potestatem in corpus suum conuertens, discipulis suis tradidit dicens. Accipite & manducate ex hoc omnes, Hoc est corpus meum. vbi reuera vnus, & idem fuit, & cibans, & cibus, & munerans, & munus, offerens, & oblatum vt ait Hieronymus. Et antiquorum versus est.

Rex sedet in coena turba cinctus duodena. Se tenet in manibus, se cibat ipse cibus.

vbi idem fuit sacerdos, & sacrificium. extra de summa Trinita. & fide catholi. Hanc admirandam consecrandi potestatem angelis non concessit, sed sponfæ suæ ecclesiæ donauit sacerdotibus, quibus in Apostolis ait. Hoc facite in meam commemorationem. Presbyteris namque solum datum est, tam admirabile sacramentum conficere cæterisque ministrare fidelibus. Vnde in capit. Cleros. distin. 21. Sacerdos dictus est: quia consecrat, & sanctificat. Hoc tamen admirandum mysterium sacerdos non alia potestate adimplet, non aliter, quàm ipsius Iesu Christi sermone per agit, vt Ambr. in libr. de sacramentis dicit. & habetur in. c. Panis. de conse. distin. 2. Præterea secundò Christus est bonus pastor, qui non solum doctrinæ pabulo, & exemplo san-

Christi prærogatiua.

Christus fuit sacerdos verus.

Psal. 109.

Matth. 26.

In. cap. nec Moyses. de conse. d. 2.

Luc. 22.

Cap. perle. dist. 25. d.

Pastor bonus

ctitatis oues suas paut, sed pro eis animam suam posuit. Pastoralem hanc curam, hanc Regis authoritatem sponfæ suæ ecclesiæ prælatis commisit, quos operis sui vicarios eidem cõtulit præesse pastores. Vnde beato Petro Christus totius dominici gregis curam committens, & in eo successoribus ait, Pasce agnos meos. Hanc profectò pastorem dignitatē angelis non donauit, qui ab humana conuersatione semoti sunt. Ministri siquidem bene sunt dicente Apostolo. Omnes sunt administratores spiritus, non autem pastores. Ceterum ipse Christus dulcis optimusque mediator est. 2. Ti. 1. Vnus mediator Dei, & hominū homo Christus Iesus, qui inter nos, & Deū pacem fecit, reconcilians ima summis. vnde sequitur. Qui dedit redemptionem seipsum pro multis. & ad Roma. 5. dicit Apostolus. Cū inimici essemus, Deo reconciliati sumus per mortem filij eius. Huius officij dignitatē sponfæ suæ sacerdotibus Christus indulsit, qui per pœnitentiæ sacramentū, per pretiosum altaris sacrificium, perque gratas Deo preces tanquā medij arbitri inter Deum, & homines ministerium peragunt mediatoris, omnipotenti Deo qui offensus fuerat peccatores reconciliando. Vnde Leo Papa, hoc idem probat dicens. Mediator Dei, & hominū homo Christus Iesus hanc præpositis ecclesiæ tradidit potestatem, vt consentibus pœnitentiæ satisfactionem darent, & eadem satisfatione purgatos ad communionem sacramentorum per ianuam reconciliationis admitteret. Vnde & Moyses inquit. Ego sequer, & medius sum inter Deum, & vos. Angelis autem huius officij authoritas concessa non est, quia huiusmodi sacramentalis reconciliationis non per angelos, sed per ora sacerdotum expletur. Vnde illis non dictum est, sed hominibus, Quorum remiseritis peccata remittuntur eis. & Ambro. vt habetur de pœnit. dist. 1. c. Verbum hoc idem probat dicens. Hoc ius solis sacerdotibus est permissum. glo. super illud. 2. Ti. 1. Vnus mediator est. & c. dicit. Boni angeli inter miseris mortales, & beatam immortalitatem medij esse non possunt. Amplius est æquus iudex, qui sedet super thronos, & iudicat æquitatem. Omne iudicium dedit pater filio. Hæc iudiciariam potestatem ipse Christus sponfæ suæ ecclesiæ cõtulit in prælatis, qui tanquā vicarij ipsius Iesu Christi iudicij nomen obtinent in ecclesia. Vnde. Si peccauerit in te frater tuus. & c. Sequitur. Si te non audierit, dic ecclesiæ. glo. id est, his qui præsunt ecclesiæ. Cuius throni ciuitas

Ioan. 10.

Ioan. ult.

Hebr. 1.

Mediator optimus.

Cap. multiplex. de pœnit. dist. 1.

Dente. 5.

Iudex æquus Ioan. 5.

Matth. 18.

ciuitas, & principatus maximè respundet in Apostolica sede. Vnde Petro ipse Dominus Iesus Christus ait. Tibi dabo clauis regni cælorū. vbi glo. dicit. Vide quantā potestatem habet petra super quæ edificatur ecclesia, vt etiā iudicia eius maneat firma, quasi Deo iudicāte per eā. Hæc non est data angelis, administratores quidē sunt, nō iudices, quod ex illo loco Euāgelij satis apertè colligitur, vbi dicitur. Potestatem dedit ei, id est, filio iudiciū facere: quia filius hominis est. Cū ergo angeli nō nobiscū cōmunicent in humana natura, manifestū est illis non cōuenire respectu hominū authoritatē habere iudicij. Itē Chrūs dicitur medicus singularis, qui solo verbo restaurat vniuersa. virtus enim ex illo exibat, & sanabat oēs. Hæc medēdi facultatē Chrūs sponfæ suæ ecclesiæ ministris communicauit, qui per sacramentorū exhibitionē, quæ vasa medicinalia sunt, in quibus diuina virtus secretius salutē operatur (vt dicit Aug.) languores, ac morbos curat animarum. Hanc potestatem angelis non indulsit, quia vt ait Chryso. in lib. de laudibus Pauli. Hominibus non angelis prædicatio, & administratio sacramentorū commissa est. Cuius duplex ratio à sancto Thoma talis assignatur. Primò, quia angeli non conueniunt sicut homines cum verbo incarnato, à quo sacramenta fluxerūt in natura assumpta, nec etiam cum sacramētis in quibus est spiritualis virtus in corporeis elementis, sicut homines ex natura spiritali & sensibili compositi sunt. Secundò quia ad necessitatē baptismi, & aliorū sacramentorū potestas eis cōcessa nō valeret, cū non sint in promptu hominibus, vt eorum ministerium facile haberetur. Demū Chrūs dicit in expugnabilis ostiarius. Ipse siquidem est qui aperit, & nemo claudit, & claudit, & nemo aperit. Hanc dignitatem cõtulit ecclesiæ suæ pastoribus suis, quibus ait. Quæcūque ligaueritis super terram, erūt ligata & in cælis, & quæcūque solueritis super terram, erūt soluta & in cælis. Vnde beatus Petrus Apostolus, quia præ cæteris clauium potestate donatus est, clauicularius regni cælorū depingitur, & appellat. Vnde beatus Aug. in quodā sermone Apostolorū Petri & Pauli ita dicit. O inæstimabilis, & immensa potestas hominē in terra positū tenere cælū! Ecce nunc ad nutū Petri diuini regni clausura patescunt. Accepit enim à Christo clauis regni cælorū, vt solutis vinculis peccatorū aperiret creditibus regna cælorū. Et infra. Ipse Christus creditibus factus est via, posuit ad vicem suā in seculo

Medicus singularis. Luca. 6.

In. 4. dist. 5.

Ostiarius in expugnabilis.

Apoc. 3. Matth. 16.

cælestis regni clauiculariū Petrū, ne diffice illi sibi ad cælum quispia existimaret accessum. hæc Aug. Itē Chrūs vnigenitus Dei filius ad quē vox patris intonuit. Hic est filius meus dilectus in quo mihi bene cōplacui. Et Psal. 109. dicit. In splēdoribus sanctorū ante luciferū (id est, ante omnē creaturā) genui te. glo. Ex occulta, & secreta substantia mea genui te ineffabiliter. Hæc autē filijs ecclesiæ tribuit potestatem. Dedit eis potestatem filios Dei fieri his qui credūt in nomine eius. glo. Mirabilis potestas, vt qui filij diaboli erant, filij Dei, & fratres Christi per eum liberati dicantur, de qua dicit Apostolus. Misit Deus filiū suū, vt adoptionē filiorū Dei reciperemus. vbi glo. dicit. Vnicū enim filiū Deus habet, quē genuit de substantia sua, nos autē nō de substantia sua genuit, creatura enim sumus, quā nō genuit sed fecit, & ideo vt fratres Christi secundum modū nostrū adoptionē reciperemus, dicit, vt significaret nos hoc amisisse in Adā, ex quo mortales sumus. Hęc glo. Vnde ideo filij adoptiui dicimur, quia cū natifueramus filij iræ, per gratiā facti sumus filij Dei. Hæc planè potestas, hæc gratia data nō est angelis, vt scilicet, ex filijs iræ in filios possent redire Dei, irreparabilis enim fuit casus eorū. Hoc enim (vt inquit Damasc.) quod hominibus est mors, angelis est casus nec pro eis mortuus est Christus, sed pro hominibus quibus natus est. Vnde angelus ad pastores. Annuntio vobis gaudiū magnū, natus est vobis saluator mūdi. Et hæc de his quæ ecclesia Christi sponfa ab ipso sponso suo Christo suscepit in dotem, nos dixisse sufficiat.

Filius Dei unigenitus. Matthe. 3.

Ioan. 1.

Ad. Gal. 4.

6

In. 3. Sētens. dist. 10.

Luc. 2.

Quod ecclesia dicatur coniux Christi & mater fidelium. Ca. XL.

S V M M A R I V M.

1. Coniux Christi in multis cōiugibus in sacra scriptura figurata fuit.
2. Ecclesia quod sit fecunda, & mater omnium fidelium omniumque viuētium in fide & charitate Christi.
3. Ecclesia, sicut mater carnalis, in spiritali eductio ne quinq; tempora obseruat.
4. Ecclesia nō solum fidelium, sed & ipsius Christi mater nuncupatur.
5. Ecclesia & coniux & mater, & filij dicitur.

Aeterum ecclesia pro amplitudine proles suæ coniux siue vxor Christi appellatur. Vnde de ea dicitur. Vxor tua sicut vitis in seculo abundans.

Ecclesia est vxor Christi appellatur. Vnde de ea dicitur. Vxor tua sicut vitis in seculo abundans. Psal. 127.

abundās in lateribus domus tuæ. Super quo verſu dicit Auguſti. Vxor tua, Chriſto dicitur: ergo vxor ei⁹ eccleſia, cuius nos ipſi filij. Vbi notādum q̄ coniux iſta Chriſti, ſcilicet eccleſia, pro ſua ampliſſima dignitate in multis coniugibus memoria dignis in ſacra ſcriptura figurata monſtratur. Figurata quippe fuit primò in Eua matre viuentium omnium ſigurata eſt eccleſia, quæ omnium fidelium mater eſt. vnde Auguſti. ſuper illud Pſalm. 127. Ecce hereditas domini filij. &c. dicit. Parit eccleſia filios cōiux Chriſti, in cuius figura Eua mater vinorum appellata eſt. Secundò figurata eſt in cōiuge Abraham, ſcilicet, Sara, quæ ſecundum promiſſionem concepit, & peperit Iſaac, qui interpretatur Reſus. Vnde glo. Geneſi. 20. Abraham Chriſtum ſignificat, Sara eccleſiam. Abraham honoratur propter Sara pulchritudinem, Chriſtus propter eccleſiam. Vnde mirabilis Deus in ſanctis ſuis. Tertio figurata eſt coniux Chriſti eccleſia in Rebecca cōiuge Iſaac, quæ pulchra facie interpretatur. Et Eccleſi. dicitur. Facies tua decora: vnde glo. Gregoꝝ quæ ponitur Gene. 24. ſuper illo verbo. Introduxit Iſaac eam (ſcilicet Rebecca) in tabernaculū, dicit. Hanc Iſaac in tabernaculum matris introduxit, & vxorem accepit: quia in loco Synagoga de qua natus eſt Chriſtus, eccleſiam diligit, vt quæ cognatione, id eſt, prædeſtinatione dilecta erat, amore cōiuncta vxor fiat. Quarto figurata eſt in cōiugibus Iacob Rachel pulchra, & Lia laborioſa, quæ viro Patriarchas parturuit. Vnde glo. ſuper Gene. c. 29. Rachel pulchra facie, & venueſto aſpectu, iunior, & pulchrior, prius ſterilis poſtea fecunda, eccleſiam ſignificat, quæ tempore poſterior Synagoga, ſancta corpore & ſpiritu eſt. Oculi eius decori: quia euangelium videre meruerūt. Quinto figurata fuit in Heſter, quæ repudiata regina Vaſthi cōiux facta eſt Aſſueri regis, quæ vt dicitur Heſter. 2. erat pulchra nimis, & decora facie. vbi gl. inquit. Heſter interpretatur abſcoſa ediſſa miſericordia, hoc eſt, gentium eccleſia, quæ in abſcondito cordis nutriens caſſitatem fidei, miſericordiam, & gratiam coram oculis domini inuenit, repudiata Synagoga, quæ in Oſec vocat abſcoſa miſericordia. Præterea cū vt iam dictum eſt,

ſancta & vniuerſalis eccleſia coniux Chriſti ſit, non autē ſterilis, ſed ſicut vitis abundans in lateribus domus ſuæ, patet apertè rationabiliter, q̄ mater ſit omnium fidelium, mater omnium viuentium in fide, & charitate Chriſti. Vnde glo. ſuper illud. Alienati ſunt à vulua, errauerūt ab vtero. glo. Vulua vel vterus charitas eccleſiæ accipitur, in qua conuerſi recipiuntur, & naſcuntur dum fidei rudimenta ſuſcipiunt, & paulatinè nutriuntur, donec in eis formata veritate ad lucem generentur. Mater ergo eſt eccleſia omnium filiorum Dei. Quare beatus Aug. lib. de Symbolo dicit. Si quis abſq; eccleſia inuentus fuerit, alienus erit à numero filiorum Dei: nec habebit Deum Patrem, qui eccleſiam noluit habere matrem. Vbi notandum q̄ (vt ex glo. in hoc loco, & ſuper illud Pſal. 130. ſicut ablactatus ſuper matrem ſuam. colligitur.) Sicut carnalis mater in ſobole carnali, quinque vicifſitudines obſeruat & temporaria & in ſpirituali educatione ſancta mater eccleſia eadem cuſtodit. Primò enim puer concipitur, id eſt, in vtero naſcitur. Secundò in vtero alitur. Tertio in lucem emittitur. Quarto matris manibus geſtatur, & lacte nutritur vt creſcat. Quinto ablactatur, vt ad patris menſam accedat: vt ſeu alidiori cibo alatur. Primum ergo tempus eſt cōceptionis, ſecundum in vtero alitionis, tertium emiſſionis, quartum portationis, & lactationis, quintum ablactationis. Ita de illis quos educat eccleſia. Primò enim in vtero naſcuntur, id eſt, concipiuntur, dum rudimentis fidei inſtruantur in catechiſmo, & exorcismo. Secundò in vtero aluntur, dum in fidei primordijs plenius informati proficiunt. Deinde tertio in lucem educantur, dum per baptiſmum regenerantur. Quarto quaſi eccleſiæ manibus portantur, & lacte aluntur donec à lacte ſancti ſpiritus ſeparati ad menſam patris accedant, vt valido veſcantur cibo, ſcilicet pane angelorū, in principio erat verbū. Hinc eſt q̄ Abraham nō in natiuitate Iſaac, nō in circūciſiōe, ſed in ablactatiōe magnū cōiuiuiū dicit feciſſe. hæc ibi. Quare beatus Auguſti. lib. de Symbo. in fine ita de eccleſia loquitur. Sancta mater eccleſia, in qua huius ſacramenti determinatur authoritas mater & virgo, corpore caſta, prole fecunda ſponſa Chriſti piè nutrit filios, quos Deo patri dignos aſſignare contendit. Filij diligite tantā matrem. Filij boni nolite deſerere vos continuè requirentem: rependite vicem amate amanti, tāta eſt, talis eſt, nobilis eſt regina, prole fecunda eſt. Nō eam patiamini

aut

aut peſſimorum feruorum iniurijs quæ mace rari: agite cauſas matris veſtræ, exquirite eius ampliſſimam dignitatem. Seruus in alus non inſultet dominæ, hæreticus Arrianus nō inſultet eccleſiæ, lupus eſt agnoſcite. hæc Auguſtinus. Vbi conſiderandum venit meritò in hoc loco, quomodo eccleſia non ſolum fidelium, ſed etiam ipſius Chriſti, cuius ſponſa & coniux eſt, mater dicatur. Quod autem dicatur mater, etiam ipſe Chriſtus, ipſa veritas teſtatur dicens. Quicumque enim fecerit voluntatem patris mei, qui in cœlis eſt, ipſe meus frater & ſoror & mater eſt. Frater quidem & ſoror, quia geniti à Deo ſpiritualiter, à quo ego naturaliter genitus. Ipſe quippe, vt ait Apoſtolus, primogenitus eſt in multis fratribus. glo. Fratres dignatus eſt vocare omnes, qui per eius primatum in Dei gratia renaſcuntur. Poſuit autem vtrūque ſexum, ne foemina videretur excludere. Mater verò, quia in cordibus credentium me generauit verbo & exemplo. Vnde Apoſtolus ait. Filij mei quos parturio, donec formetur in vobis Chriſtus. Ne autem alicui videatur impoſſibile, quod de eccleſia iā diximus, videlicet, quod ſit reſpectu vnus & eiſdem, ſcilicet, Chriſti, filia, ſoror, coniux, & mater, cū in carnalibus coniugijs nulla huiusmodi exēpla reperiantur, eſt conſiderandum, q̄ vt inquit beatus Aug. tractās illud verbū. Filij tui ſicut nouellæ oliuarū. In iſtis carnalibus nuptijs & cōiugijs, alia vxor, alij filij, in eccleſia quæ vxor, ipſi filij. Ad eccleſiā em̄ ptinent Apoſtoli, & in mēbris erāt eccleſiæ: ergo & in cōiuge ipſi erant, & coniux erant ſecundum proportionē ſuam, quā in membris obtinebant. Quare ergo de illis dicitur. Cū reſceſſerit ab eis ſpōſus, tūc ieiunabūt filij ſpōſi. ergo ipſa coniux & ipſa filij. Mirum dico fratres mei. In verbis autē domini inuenimus, quia quæ vxor, ipſa & filij. Eccleſiā enim & fratres ipſius eſſe, & ſorores ipſius eſſe, & matrē ipſius eſſe. Nam cū ei nūtiaretur mater eius & fratres eius ſtantes, Reſpondit Dominus & ait. Quæ mihi mater aut qui fratres? Et extendit manus ſuas ſuper diſcipulos ſuos & ait. Ecce mater mea & fratres mei. Fratres erāt: mater quomodo erant? addit. Qui fecerit voluntatē patris mei, ipſe mihi frater ſoror & mater eſt. Mater quomodo, niſi quia ipſe Chriſtus eſt in chriſtianiſ, quos chriſtianos per baptiſmū quotidie parit eccleſia: ergo in quibus intelligis coniugem, in illis matrem, in illis filios. Hæc Auguſtinus.

¶ Quod eccleſia quanquam coniux Chriſti & mater omnium fidelium dicatur eſſe, virgo tamen tota eſſe nō deſiſtit. Cap. XLI.

SUMMARIVM.

- 1 Eccleſia & virgo eſt & mater omnium fidelium.
- 2 Duplex uirginitas.
- 3 Duplex differentiā inter coniugium Chriſti cœceſtialia, & alia carnalia coniugia.

¶ Quoniam fortassis aliquibus Eccleſiatis qui ita carnalibus aſſuetū habent ſenſum, & ingeniū ſenſibilibus cōcretum, vt de ſpiritualibus non ſpiritualiter, ſed carnaliter iudicent, videbitur extraneum, quod eccleſia coniux ſit & mater innumerorum filiorum multitudinē fecundiffima, & nihilominus tota virgo eſſe dicatur, placuit nobis de hoc aliquid tāgere. Planè mater eccleſia tota virgo eſt, aliàs non reſpiceret eam illud Cantic. 4. Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te. Pluræ ſunt ſcripturæ ſanctæ loca, quæ ſanctam Dei eccleſiam virginē atteſtantur, ſicut omnia illa, in quibus apud prophetas. Virgo filia Sion. virgo Iſrael dicta eſt. Dicitur etiā Mat. 25. Simile eſt regnū cælorum decē virginibus. &c. Per has decē virgines omnes chriſtiani ſignificantur. Duæ quippe ſunt virginitates: altera corporis, altera ſpiritus. Corporis virginitas eſt (vt ait Aug. lib. de nup. & cōcup) in carne corruptibili incorruptionis perpetua meditatio, id eſt, propoſitū firmum rationis ab omni pollutione ſeruare corpus intactū. Vel vt dicit ſuper pſal. 147. virginitas carnis eſt corpus intactum. Virginitas verò mētis eſt fides incorrupta, quæ virginitas eſt omnium fidelium. vnde Aug. ſup. Ioh. Omnis eccleſiæ, virgo appellata eſt. Diuerſa ſunt membra eccleſiæ, diuerſis donis pollere videt atq; gaudere. Alij cōiugati, alię cōiugate, alij viduati vxoribus vxores vltra nō querūt, aliæ viduatae maritos vltra non querunt, alij integritatem ab ineunte ætate conſeruant, aliæ virginitatem ſuam Deo deuouerunt. diuerſa ſunt munera, ſed oēs iſti vna virgo eſt. Vbi

E 5 eſtiſta

est ista virginitas, non enim est in corpore. In corpore enim paucarum foeminarum est, & si dici virginitas in viris potest, paucorum virorum. Foeminarum sanctitas integritas etiam corporis est in ecclesia, & honorabilius membrorum est. Alia autem multa non in corpore, sed omnia in mente seruant virginitatem. Quæ est ista virginitas? mentis est. Quid est virginitas ecclesiæ? integra fides, solida spes, sincera charitas. Item idem Augustin. Ipsa ecclesia Christi coniux est, quæ fidei, spei, charitatis, integritate non solum in virginibus sacris, sed etiam in coniugatis fidelibus tota virgo est. Vniuersa quippe ecclesiæ, cuius omnia illa sunt membra Apostolus dicit. Aptauit vos vni viro virginē castam exhibere Christo, cuius sensus est. De sponsi, id est, laboravi siue adaptavi fide & sacramentorum exhibitione desponsari, vos vni, non multis. Viro, scilicet, legitimo Iesu Christo vero sponso. Vos, inquam, virginem non virgines: quia licet plures sitis natura, vna tamen estis fide, spe, & charitate. Vna est columba mea. Castam, scilicet, mente, exhibere, id est, vt exhibeatis vos Christo existentes virginem castam per fidei integritatem. Vbi notandum quod duplex assignatur differentia inter coniugium Christi, & ecclesiæ, & alia carnalia coniugia hominum. Prima assignatur in glossa super illud. Sponsabo te mihi in sempiternum, quæ est, quod homines de virgine non virginem faciunt: Deus vero coniunctus etiam meretricibus eas virgines facit, anima quippe qualiscunque ante fuerit quantumcunque prius corruptionibus prostituta iacuerat coniuncta Christo per coniugium virgo est. Vnde de omnibus fidelibus dicitur. Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati, virgines enim sunt. Vbi in mulieribus errorem significauit, quia error per mulierem cœpit, vt ait glossa. 2. ad Cor. 11. Si verò queratur, quomodo hæc autoritas de omnibus fidelibus intelligenda venit, cum de saluandorum numero sint multi, qui sepe numero erroribus multis fuerunt coinquinati? Dicimus hoc ideo dici, quia omnes finaliter bonos Deus misericordia reputat nunquam fuisse coinquinatos. Pari ratione in sequentibus dicitur. Et in ore eorum non est inuentum mendacium. Vnde glo. super illud Osee. 2. Sponsabo te mihi in sempiternum, dicit. Nota misericordiam viri: meretrix diu fornicata ad virum reuertitur, nec reconciliari viro sed sponsari dicitur. Secunda differentia est, quod

Cap. nuptia
vñ. 27. q. 1.

Eph. & Co
rint. 11.

Canti. 6.

Coniugium
Christi. etc.

Osee. 2.

Apoca. 14.

homines non possunt coniugem sine corruptione foecundare, Christus autem sic. Vnde Augusti. Nouit autem ille, scilicet, Christus coniugem virginem sine corruptione foecundare, quem in ipsa etiam carne potuit mater sine corruptione procreare. Non est ergo mirandum si sancta ecclesia simul dicatur & mater & virgo. Mater quidem foecunda non de viro, sed de spiritu. Virgo fidei sacramento. Vnde beatus Ambrosius lib. de sancta virgi. ait. Sancta mater ecclesia immaculata coitu, foecunda partu, virgo est castitate, sed mater est prole. Parturit itaque nos virgo, non viro plena sed spiritu, parturit nos quoque virgo, non cum dolore membrorum, sed cum gaudijs angelorum. Nutrit nos virgo, non corporis lacte, sed Apostoli, quo informem adhuc crescentis populi lactauit ætatem: Quæ igitur nupta plures liberos habet, quam sancta mater ecclesia? quæ virgo est sacramento, sed mater est populis. Cui foecunditate etiam sacra scriptura testatur, quoniam plures filij desertæ quam eius quæ habet virum. Hæc Ambrosius.

Vbi supra
in cap. nuptiarum.

Psal. 44.

Reg. 10.

Quod ecclesia dicatur regina. Cap. XLII.

SVMMARIVM.

- 1 Ecclesia triplici ratione regina nominatur.
- 2 Regina Saba ecclesiam Dei figurabat.

Mplius sancta Dei ecclesia legitur Regina nūcupata. Vnde psalm. 44. dicitur. Astitit regina à dextris tuis. glossa id est, ecclesia quæ sub rege regit. Astitit à dextris, id est, in æternis spe. In vestitu deaurato, id est, in doctrina sapientiæ. Circundata varietate, id est, in omnibus linguis variata. in linguis est varietas & vnitas in auro. quia (vt dicit Augusti. in glossa.) eandem sapientiam, eandem doctrinam & disciplinam omnes linguæ prædicant. Dicitur autem ecclesia Regina triplici ratione. Primò quia coniux est domini, scilicet, Iesu Christi, in cuius vestimēto & foemore scriptum est. Rex regum & dominus dominantium. Secundò dicitur regina, quia ipsa in membris suis veris prudenter & virtuosè se regit, qui prælati cunctis motibus carnis, modo luxuriæ appetitum refrænant, modo

Ecclesia est
Regina.

Apoca. 19.

modò æstum auaritiæ temperant, modo gloriam declinant, modo suggestionem liuoris obruunt, modo ignem furoris extinguunt. Reges ergo tales (vt ait Gregorius) verè sunt qui teationum suarum motibus non consentiendo succumbere, sed regendo præse se nouerunt. Vnde reges, vt inquit Isido. à rectè regendo vocati sunt. ideoque rectè faciendo, regis nomen tenetur, peccando amittitur. Rectè ergo illi reges vocantur, qui tam semetipfos quam subiectos bene regendo modificare nouerunt. Tertio ecclesia sancta regina nominatur ratione principatus, & prælationis, quam habent præpositi in ea. Vnde glossa super psalm. 44. Vt regina: quia sub rege regit, scilicet, prælatos suos, qui non immeritò reges appellantur. Vnde Augusti. tractans illud. Delectauerunt te filie regum. ita dicit. Et omnes ecclesiæ prædicantibus & euangelizantibus Apostolis nata sunt: filia regum sunt & ecclesiæ: filie Apostolorum filia regum sunt. Ille enim rex regum, illi autè reges de quibus dictum est. Se debitis super duodecim sedes iudicantes duodecim tribus Israel. Et infra. Filia regum sunt & delectauerunt regem suum in honore ipsius, & ex omnibus fit vna quædam regina. Vnde sequitur, Astitit regina à dextris tuis. Hæc Augusti. Quare Threnorum. 1. cap. ipsa ecclesia nominatur domina gentium & princeps prouinciarum. glo. interli. id est, in prælati. Regina autem ista, scilicet, ecclesia figurata est in regina Saba, de qua dicitur, quod audita fama Salomonis cum comitatu multo venit videre eum. vbi glossa dicit sic. Hæc regina venturam ecclesiam de gentibus desiderantem Christum figurabat, quæ circumamicta varietate populi sui & paternæ domus oblita currebat barbara gente non animo, in aperto peregrina, in occulto sanctorum fieri cōscia optans. Et beatus Augusti. in sermone de dedicatione ecclesiæ sic de ea loquitur. Hæc est regina illa quæ venit à partibus Æthopiæ audire sapientiam Salomonis, sed hæc non tam ex vna regione quam ex vniuersis mundi partibus regem auditora conuenit, sicut euangelista commemorat: regina austri venit à finibus terræ audire sapientiam Salomonis. Venit ecclesia ad redemptorem & eruditorem suum, vt de stultitia erroris doctrinam perciperet veritatis. de qua plenius sicut audiuius Regum scribit historia ita dicens. Ingressa regina Saba in Hierusalem cum comitatu & diuitijs, cum camelis portantibus aromata, & aurum infini-

tum nimis & gemmas pretiosas, venit ad Salomonem, & locuta est vniuersa quæ habebat in corde suo. Ergo in figura huius regine venit ecclesia ex gentibus imponens finem cupiditatibus vitijsque terrenis, audire sapientiam Salomonis, id est, viri pacifici domini nostri Iesu Christi, qui fecit vtraque vnum, soluens inimicitias inter Deum & hominem in carne sua. Venit post veteres & prophanas superstitiones audire & discere de fidei illuminatione & iudicio futuro, de animæ immortalitate, de spe resurrectionis & gloriæ. Venit autem in Hierusalem cum multo comitatu, id est, non iam cum vna gente Iudæorum, sicut prius synagoga solos habuit Hebræos, sed totius mundi gentibus diuersisque nationibus. Venit ergo exhibens munera digna Christo, aurum & gemmas pretiosas, & hoc camelis portantibus, id est, ex gentili populo venientibus, qui prius fuerant vitorum foeditate distorti, & malorum onere curui, ac peccatorum prauitate deformes. Cum his tanquam muneribus regina hæc ingreditur ad pacificum regem Christum, exhibens secum aromata fidei, aurum pretiosum, incensum pretiosum, splendorisque gemmarum, id est, omnium insignita ornatu virtutum. hæc Augustinus.

De rationibus, propter quas ecclesia nominatur corpus scilicet mysticum Christi. Cap. XLIII. SVMMARIVM.

- 1 Corpus Christi dupliciter accipitur.
- 2 Mysticum quid sit & unde dicatur.
- 3 Ecclesia quare dicatur corpus mysticum.

Æterum ecclesia sancta Dei nominata legitur corpus Christi. Vnde Apostolus ait. Ipsū dedit, scilicet, Deus pater carne put super omnem ecclesiam, quæ est corpus eius. Vbi aduertendum, quod sicut beatus Hieronymus de carne Christi ait quod dupliciter intelligitur: ita corpus Christi dupliciter accipitur. Nam corpus Christi dicitur illud corpus, quod sumpsit de virgine, de membris carnalibus naturali cōpage cōiunctum. Dicitur etiam corpus mysticum, quod est ecclesia, quod corpus ex personis vtriusque sexus fidelibus spirituali cōpage

In. c. dupliciter. de cōf. distim. 2.

Mysticum quid sit.

1. Corin. 3.

Psalm. 81.

1. Cor. 10.

page connexum & compactum est. Ad quã sententiam plenius intelligendam considerare opportunum est aliquid circa huiusmodi significationem termini mysticum. Mysticũ quippe vt dicit Catholi. à mysterio dicitur: mysticon enim græcè latinè dicitur secretũ. vnde mysticum idem est quòd sacrum, diuinum, occultum, & figuratiuum. Et quanquã ab omnibus his significationibus ratio sumi possit huius vocabuli mysticum, cum de ecclesia dicimus, quod est corpus mysticũ. Tũ primò, quia sacra siue sancta est, quo ad primam interpretationem, secundũ illud quod in symbolo canitur. Sanctam ecclesiam catholicam. & illud. Templum Dei sanctum est quod estis vos. Tum secundò, quia diuina est quo ad secundam significationem: confors quippe facta est diuinæ naturæ: secundũ illud quod de eius membris dicitur. Ego dixi dii estis & filij excelsi omnes. & 2. Pet. 1. Diuinæ confors nature. Tum tertio, quia occulta quo ad tertiam significationem. occultum quippe nobis est in hac peregrinatione constitutis, quis simpliciter & veraciter actu pertineat ad vnitatẽ huius corporis: dicente beato Bern. Quis potest dicere ego de electis sum, ego de p̄destinatis ad vitã, ego de numero filiorũ, reclamãte nimirũ scriptura: nescit homo an odio vel amore dignus sit. Cõmunius tamen ecclesia corpus denominatur mysticum à quarta significatione, videlicet quia figuratiuum, siue per figuram siue per similitudinem dictum, sicut ex Apostolo colligitur, qui de ecclesia ad similitudinem corporis naturalis hominis sæpe loquitur. Vbi notandum, quòd ratio huius mysticę significationis colligitur inter alia præcipuè ex quatuor. Primum est multiplicitas membrorum officialium concurrentium ad compositionem corporis: sicut enim naturale corpus humanum ex multis membris conformibus in natura & varijs deputatis actibus compaginat: ita ecclesiæ corpus ex multis fidelibus varijs deputatis officijs constitutum confurgit. Vnde Apostolus. Vnus panis & vnum corpus multi sumus. Super quo dicit Augu. Typicè, idest, figuratiuè: vnus panis & vnũ corpus ecclesia dicitur, pro eo quòd sicut vnus panis ex multis granis, & vnũ corpus ex multis membris componitur: ita ecclesia ex multis fidelibus charitate copulante connectitur. Et ad Rom. 12. dicitur. Sicut enim in vno corpore multa mēbra habemus, omnia autē membra non eundem actum habent: ita multi sumus vnum corpus in Christo: singuli au

tem alter alterius membra, habentes donationes secundũ gratiam, quæ data est nobis differentes. &c. Secundum autem à quo sumitur similitudo est conformitas, & vnitas membrorum ad caput. Planè quemadmodũ in corpore naturali homines caput connaturale est residuo corpori, & per collum ei coniungitur, à quo sicut à perfectiori, vtpote in quo omnes resident sensus secundũ plenitudinem sensus & motus in totum corpus diffunditur: ita in corpore ecclesiæ caput, quod est Christus, secundũ illud. Ipsum de dicit caput super omnem ecclesiã, quæ est corpus eius, per assumptã naturã est residuo corpori connaturale. Et per fidem quæ intelligitur per collum. Sicut turris David collum tuum nos ei vnimur. Caput Christi ex quo & connexum per omnem iuncturam subministrationis. gloss. idest per fidem & charitatem, quæ coniungunt & faciunt membra Christi adinuicem ministrare. Tertium verò à quo accipitur ratio mysticæ locutionis est vnitas spiritus. Quemadmodum quidẽ corpus naturale hominis vnum habet spiritum viuificatẽ totum corpus & vniuersa membra regentem: ita in toto corpore ecclesiæ vnus est spiritus viuificans & regens, qui est spiritus sanctus. de quo Apostolus. Et in vno spiritu omnes nos in vnum corpus baptizati sumus. Cuius sensus est secundũ gloss. quòd baptizati, idest, abluti sumus vno spiritu, ducti sumus in vnum corpus. Vnde gloss. dicit. Quemadmodum totum corpus hominis vna anima vegetatur: ita vnus spiritus facit omnia in membris Christi. Et ideo ad Ephe. 4. dicitur. Vnum corpus & vnus spiritus. Quartum verò in quo mystica similitudo attenditur est, quòd sicut in corpore humano caput & membra dicuntur constitutere vnã personam, vt dicatur vnus homo, vt dicit Augusti. super Iohan. Homel. 21. ita suo modo in corpore ecclesiæ. Vnde idem Augusti. super psalm. 61. vnus enim homo cum capite & corpore suo Iesus Christus saluator corporis, & membra corporis duo in carne vna & in voce vna & in passione vna, & cum trãserit iniquitas in requie vna. Hęc Augustinus.

¶ De varietate membrorum ecclesiæ & significatione eorum. Cap. XLIIII.

SVM.

Ephe. 1.

Canti. 4. Ephe. 4.

1. Cor. 12.

Ecclesiæ membra.

Iob. 29.

Caput.

SVM MARI V M.

- 1 Diuersitas membrorum ecclesiæ.
- 2 Christus quare dicatur caput ecclesiæ.
- 3 Per faciem ecclesiæ viri exemplo & sanctis moribus præditi designantur.
- 4 Genæ ecclesiæ quare dicantur sicut turturis, & quæ personæ designentur per genas ecclesiæ.
- 5 Genæ ecclesiæ quare comparentur areolis aromatum constitis à pigmentarijs.
- 6 Oculi ecclesiæ quare comparentur colubæ, & quæ personæ per oculos ecclesiæ designentur.
- 7 Quòd per aures ecclesiæ intelligantur viri spiritu sancto illuminati.
- 8 Nasus ecclesiæ quare dicatur turris libani quæ respicit contra Damascum.
- 9 Labia ecclesiæ sunt doctores & prædicatores, qui propter suauitatẽ sermonis mellis comparantur.
- 10 Collũ ecclesiæ sicut turris David denotat prælatos qui doctrinæ cibo, & sacramentorũ administratione, alios Christo incorporant.
- 11 Quòd duo ecclesiæ ubera utrunq; testamētũ significant, ex quo tanquam ex uberrimis lacemat ecclesia mater suos nutrit filios.
- 12 Manus ecclesiæ distillare myrrhã quid significet.
- 13 Venter ecclesiæ quare comparetur aceruo tritici uallato lilijs.
- 14 Pedes ecclesiæ designant Apostolos, qui fidem in omnem terram prædicando, exemplis & miraculis coruscando ecclesiam deportant.

¶ Quemadmodũ autem in corpore humano secundũ varietatem actuum & operationum diuersa sortiuntur vocabula ipsa corporis membra, vt aliud vocetur caput, aliud oculus, aliud manus, &c. ita in corpore Christi mystico, quod est ecclesia, secundũ diuersitatẽ & varietatẽ operationũ & officiorũ, quibus fideles Christi tanquã corporis mēbra deputati sunt, diuersas sortiunt mēbrorũ rationes. Vnde Iob dicebat. Oculus fui cæco, pes claudus. Oculus erat quem spiritus sapientiæ illustrabat. Oculus fuit cæco: quia imprudenti prudenter prouidebat, & deuio ac erranti viã demonstrabat salutis. Pes erat claudus, quia debilibus roboris fulcimenta præstabat. Membra autē ecclesiæ sunt, quæ sequuntur, vt in libro Canti. cuius materia, vt dicit gloss. in principio, est sponsus & sponsa, caput & ecclesia. Caput, facies, genæ, oculi, aures, nasus, labia, dentes, collum, vbera, manus, venter, crura ac pedes. De capite eius habetur Canti. 5. Caput eius aurum optimũ. glo. caput. i. Christus: qui est

caput corporis ecclesiæ sapientia plenum. In ipso sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei absconditi. Et dicitur aurum optimum, quia fulgentissimum. Est enim speciosus forma præ filijs hominum. Meritò autem Christus dicitur caput corporis ecclesiæ. ¶ Primò quia instar capitis cæteris membris superior est ac sublimior. Qui de cælo venit super omnes est. ¶ Secundò quia sicut in capite omnes habitant sensus, quod non est in cæteris membris. In capite enim visus est, auditus, olfactus, gustus, & tactus: in cæteris autem solus sensus tactus. Ita & in Christo plenitudo est omnium gratiarũ: vtputa in quo habitat omnis plenitudo diuinitatis. vnde Aug. in epistola ad Dardanum. Quia ille caput est, in eo sunt omnes sensus diuinitatis: in sanctis verò alijs quasi solus sensus tactus quibus datus est spiritus ad mēsurã. ¶ Tertio Christus dicitur caput corporis ecclesiæ: quia sensum & motum fidei omnibus eiusdem corporis mēbris transfudit & tribuit. secundũ illud. de plenitudine eius omnes accepimus: Has tres rationes simul complectitur Apostolus dicēs. Omnia per ipsum & in ipso creata sunt, & ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant, & ipse est caput corporis ecclesiæ, vbi gloss. ita dicit. Super omnes est. nullus est ei æqualis etiã secundũ quòd homo. & sicut omnia creauit, ita & in ipso constant omnia, qui omnibus secundũ diuinitatem infusus omnia sustinet & regit, & cum talis sit ipse etiam secundũ hominis naturã est caput corporis sui, scilicet ecclesiæ, quæ vnita est ei gratia & natura vt capiti. bene ergo dicitur caput corporis ecclesiæ. i. quia ita se habet ad ecclesiã, sicut caput ad corpus. Prouidet enim ecclesiæ & regit eã & in ipso sunt omnes spirituales sensus ecclesiæ sicut in capite omnes sensus corporis. hæc ibi. De facie autē ecclesiæ dicitur. Ostēde mihi faciem tuam: facies enim tua decora. Per faciẽ in qua maximè decor pulchritudinis & personę speciositas relucet, viros exemplares sanctitate & religione cõspicuos intelligimus, quibus ait Christus. Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cælis est. Vnde gloss. Cant. 2. inquit. Ostēde mihi faciẽ tuã, id est, quòd intus pulchritudinis habes & in secreto quietis didicisti in publica actione ad utilitatẽ multorũ demonstrã. Et Orige. super Cant. Facies ecclesiæ speciosa est, hereticorũ verò turpis. Si quis tamen est, qui bene nouerit pulchritudinem vultus probare, idest, si quis spiritualis est, qui sciat examinare omnia:

Colo. 2.

p salm. 44

Iohan. 3.

Ioh. 1. Colo. 1.

Facies. Canti. 2.

Math. 5.

Genæ.

4

omnia: nam apud imperitos & animales homines pulchriora videntur mendacij sophismata, quam documeta veritatis. De genis autem ecclesie dicitur Cantic. 1. Pulchra sunt genæ tuæ sicut turturis. & Cantic. 4. Sicut fragmen mali punici ita genæ tuæ. & Cantic. 5. Genæ illius sicut areolæ aromatum consistæ à pigmentarijs. Per genas autem, in quibus pulchritudo pudor & verecundia designatur, eos intelligimus in ecclesia, qui pudibundi sunt & verecundi, quos pudet dicere vel facere audire vel videre turpia. vnde Origen. super Cant. Genæ autem eius dicuntur, in quibus honestas & verecundia animæ cognoscitur, per quas sine dubio illi in membris ecclesie declarantur, qui castitatis & pudicitie excolunt honestatem: hæc Origenes. Verum tales maxime intelligendi in ecclesia sunt prælati elegantes moribus, & sanctæ conuersationis candore fulgantes; qui non modo in exemplum, sed in maiorem sunt ceterorum. Quare gloss. Cantic. 4. super illud. Sicut fragmen mali punici genæ tuæ, idest, pudibundi prælati, qui facies sunt ecclesie, in quorum conspectu pudet alios male agere. Sed videamus quomodo spiritus ita pulchre designat genas ecclesie: inquit quidem. ¶ Primo pulchritas sunt genæ tuæ sicut turturis, tum propter castitatem, qua prælati & ministri ecclesie pollere debent. Mundamini quæ fertis vasa domini. Tum propter gemitum compassionis, quem habere debent erga proximum. Quis infirmatur & ego non infirmor? turtur autem gemitum habet pro cantu. Tertio propter contemplationis solitudinem, quam amare debent sicut turtur. Ducam illam in solitudinem, & ibi loquar ad cor eius. ¶ Secundo genæ ecclesie dicte sunt sicut fragmen mali punici: in quo multa grana rubra continentur. In quo designatur, quod in multis exemplum debent esse ceteris, secundum illud Apostoli. Esto exemplum fidelium in verbo, in conuersatione, in charitate, & fide, & castitate. Vel ideo sic dicte sunt: quia maxime prælati & prædicatores non debent erubescere fragmen mali punici, id est, Christum crucifixum, sed illum habent imitari, & apta confessione præ ceteris profiteri, secundum illud. Non erubescio euangelium. gloss. sicut illi qui crucem Christi putant ignominiam. ¶ Tertio genæ ecclesie comparantur areolis aromatum confitis à pigmentarijs. Cantic. 5. quia sicut in arcibus herbarum plantantur aromaticæ: sic in eorum mentibus plantata sunt germina odorifera sua-

Isa. 52.

2. Cor. 1. 1.

Osee. 2.

1. Tim. 4.

Roma. 1.

uitatis: à pigmentarijs, idest, à sanctis videlicet doctoribus, qui de Apostolis & prophetis aromata sermonum sanctorumque operum assumpserunt & messuerunt, quæ in cæteris plantarum fidelibus. Dicitur autem sicut areolæ confite non insitæ: quia coadiutores Dei sumus. vel à pigmentarijs, idest, à tribus diuinis personis. Pater enim appropriatè loquendo ibi conferit robur fortitudinis, Filius lumen discretionis, Spiritus sanctus odorem suauitatis. Quasi myrrha electa dedi suauitatem odoris. Verum quia opera trinitatis indiuisa sunt: vt ait Dionys. & Augusti. tresque personæ sunt vnus Deus. Ego & pater vnus sumus. Et prima Iohannis. 1. Tres sunt qui testimonium dant in celo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres vnus sunt. Ideo singulariter dicitur Ecclesia. 28. vnguentarius faciet pigmenta suauitatis. De oculis vero ecclesie ita habentur, vbi sponsus sponsam de oculis commendans ait. Oculi tui columbarum. Et oculi tui sicut piscina in Efebon. Per oculos enim, in quibus virtus sedet visiva, ad prouisionem totius corporis designantur in ecclesia, qui maiori acumine & perspicacitate ingenij vigentes, diuinarum scripturarum arcana profundius penetrant, & cæteris administrant, qui pro discretionis amplitudine & intelligentie claritate, quam super ceteros habent, non tantum sibi, sed etiam alijs præcauent ab insidijs malignorum spirituū. Duo autem oculi ecclesie designantur. Vnus dexter, scilicet, qui illuminati sunt spiritu sapientie in cognitione diuinorum. Alter sinister, scilicet, qui illuminati sunt spiritu sapientie, idest, in administratione bonarum rerum temporalium. de istis dicit sponsus. Oculi tui columbarum. Non dixit, corui vel vulturis, qui semper habent oculos ad cadauera. Non dicit accipitris vel herodij, quorum oculus semper est ad sanguinem & rapinam: sed dicit columbarum, quæ simplices sunt, & iuxta riuos aquarum & fluuenta plenissima resident; ita doctores ecclesie sancti simplices sunt sine plica erroris & malitie, & fluentis scripturarum insistent, vt in illis spiritualia mysteria cognoscant. Vnde Origenes super Cantic. ita dicit. Quod autem oculi ecclesie comparantur columbis, ob hoc profectò est: quia diuinas scripturas non iam secundum litteram, sed secundum spiritum intelligant & aspiciant in eis spiritualia mysteria. Columba enim indicium est spiritus sancti. Spiritualiter ergo intelligere legem & prophetas, hoc est oculos columbe

1. Corin. 3.

Eccles. 24.

Iohan. 10.

Oculi.

Canti. 4.

Canti. 7.

6

Nasus.

Aures.

7

8

Labia.

lumbæ habere. Hæc Origen. Et gloss. Cantic. 7. dicit. Oculi sunt qui arcana respiciunt, vt in aperto possint proloqui qui fluentia doctrinæ auditoribus dare non cessant. De auribus ecclesie Cantic. 1. implicita mentio fit: vbi sponsus ait sponsæ. Murenulas faciem tibi vermiculatas argeto. Murenulæ iuxta gloss. sunt ornamenta aurium. Sunt quidem quædam catenulæ ex diuersis annulis inuicem sibi penetrantibus facte. Per aures, quæ doctrinæ verba audiunt & suscipiunt, intelligendi sunt in ecclesia, vt ait gloss. viri spiritu sancto illuminati, qui spiritualis intelligentie auro interius & celestis eloquentie argento exterius splendentes secundum personarum diuersitatem alijs non cessant reuelare profunda sapientie diuinæ. Quarum aurium ornamenta dicta sunt argento vermiculata, quia vario nitore fulgere debent sermones doctorum. Vnde quippe secundum qualitatem auditorum formandus est sermo doctorum secundum Grego. Planè non omnia ministranda sunt omnibus, sed præcepta omnibus, perfectis consilia, paruulis rudimenta, grandibus vero profunda secreta. De naso autem ecclesie habetur Cantic. 7. vbi sponsus ita sponsam de naso commendat. Nasus tuus sicut turris libani, quæ respicit contra Damascum. Per nasum vero, in quo sagacitas & discretio notatur & designatur, illos accipimus in ecclesia, qui sagaciter discernunt, quid sit odor vitæ in vitam, mortis in mortem, quæ sit fragrantia virtutum, quid sit foetor vitiorum. vnde gloss. ait. Per nasum intellige eos, qui cautissimi discretiores sunt boni & mali, quos nulla fallit hypocrisis. Isti dicuntur turris libani quæ respicit contra Damascum. Damascus interpretatur potus sanguinis, vel bibens sanguinem, & figurat diabolum, qui nostrarum sitit sanguinem animarum, contra quem isti dicuntur libani turris. Turris inquam propter fortitudinem constantie. Turris propter altitudinem virtutum. Turris propter loci eminentiam, quam in ecclesia tenet, vt incurfus malignorum spirituū à longe prospiciant & præcaueant, & ita contra insidias diabolorum, & nequam hominum suos muniant & aliquos inde extrahant. De labijs ecclesie Cantic. 4. ita sponsus sponsam commendat. Fauis distillans labia tua sponsa. Per labia vero, quibus verba formantur, doctores & prædicatores intelliguntur in ecclesia, qui per suauitatem sermonis & congruitatem doctrinæ vt ait

gloss. melli comparantur. Quam dulcia fauibus meis eloquia tua super mel ori meo. Et Labia tua & eloquium tuum dulce. Quam obrem Cantic. 2. ait sponsus sponsæ. Sonet vox tua in auribus meis: vox enim tua dulcis. Super quo dicit Origen. super Cantic. Audiam vult fieri vocem ecclesie suæ: quia qui eum confessus fuerit coram hominibus, & ipse confitebitur eum coram patre suo, qui in celis est: quia vox tua suavis est: & quis non confiteatur suauem vocem esse ecclesie catholicæ fidem veram confitentis, insuauem vero & iniucundam esse hæreticorum vocem, qui non dogmata veritatis, sed blasphemias in Deum & iniquitatem in excelsum loquuntur? De dentibus ecclesie Cantic. 6. ita sponsus sponsæ loquitur. Dentes tui sicut greges ouium, quæ ascendunt de la uacro. Per dentes qui candidi sunt & fortes, & instrumenta sunt cooperantia tam ad mastigandum diuidendumque cibum, quam ad formandum sermonem, intelligendi sunt in ecclesia perfecti doctores, fide constantissimi, innocentie puritate candidi, alijs cibum frangentes & mastigando exponentes salutem, irriguis affluunt doctrinis. Sicut greges pleni sunt aqua in velleribus cum de lauacro mox ascendunt. De collo ecclesie scribitur Canticorum. 4. Sicut turris David collum tuum, quæ edificata est cum propugnaculis. Et Collum tuum sicut turris eburnea. Per collum autem, per quod coniungitur corpus capiti & in corpus cibus traicitur, & incorporatur: intelliguntur prælati, qui cibos doctrinæ & sacramenta ecclesiastica alijs dispensando, Christo & ecclesie alios incorporant. Vnde dictum est Petro. Macca & manduca. quia vt dixit Augustinus super psalmum. 123. In ecclesie corpus nemo intrat, nisi prius occisus moriatur, quod fuit vt sit quod non fuit. Venit paganus, adhuc in illo idolo-latria viuit, inferendus est membris Christi, vt inseratur necesse est, vt manducetur: sed non potest manducari ab ecclesia, nisi primò macatus renuntiet seculo, tunc macatur cum credit in Deum. hæc Augusti. Tales turris dicti sunt, quia sanctæ vitæ exemplis & verbi potestate, tanquam propugnaculis ceteris facti sunt turris inexpugnabilis munitio. De vberibus ecclesie. Canticorum. 4. ita sponsus sponsæ loquitur. Pulchriora sunt vbera tua vino. Per vbera, quæ lac paruulis infundunt, doctores, & magistri in ecclesia designantur, vt dicit gloss.

Psal. 128.

Canti. 4.

Dentes.

Collum.

10

Canti. 7.

Act. 10.

Vbera.

11

glo. Cant. Qui solidos cibos atterendo in naturam lactis cōuertunt, vnde nutriuntur par uuli nuper in fide renati. de quorum numero erat Petrus qui ait. Quasi modò geniti infantes, rationabiles, sine dolo lac cōcupiscite, vt in eo crescatis in salutem. Erat & Apostolus Paulus, qui ait Corinthijs. Tanquam paruulis in Christo lac potum dedi, non escam. Hęc vbera pulchriora esse vino dicuntur: quia vt ait gl. inter. honestiora & pulchriora sunt documenta ecclesie, q̄ philosophiæ & logicales doctrinæ. Vbi considerandū, q̄ tā in hoc 4. cap. quā in 7. Cantic. vbera ecclesie duo esse describuntur. vbi dicitur. Duo vbera tua sicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui pascūt in lilijs, donec aspires dies. Duo dicuntur, tū, quia duo testamenta ex quibus tanquam ex vberibus duobus vniuersum lac emanat, quo mater ecclesia suos nutrit filios. Tum, quia duplex dicitur esse doctrina, scilicet, doctrina credēdorum & doctrina agendorum. Assimilātur autē hinnulis capreæ gemellis, qui acutē vident, & conformitatem habent: quia in doctoribus ecclesie facta & dicta sic inter se congruere debent, ac sibi respōdere, vt sermoni vita cōcordet, qui pasci in lilijs perhibentur, idest, scripturarum floridis sententijs, & ad castitatis munditiā inuitantibus, in quibus etiā ipse sponfus pascitur. Dilectus meus mihi & ego illi: qui pascitur inter lilia donec aspires dies, scilicet æternitatis. de qua. Melior est dies vna in atrijs tuis super millia. De manibus sponsæ ita ipsa sponsa loquitur. Cāti. 5. Manus meæ distillauerunt myrrhā. Per manus autem, quibus maximē operamur & dimicamus, secundū illud. Qui docet manus meas ad prelium, & digitos meos ad bellum. accipiuntur in ecclesia viri probi actiue vitæ dediti, qui in campo communicationum huius seculi viriliter se exercentes, & cōstantissimē dimicantes, labores, angustias, amaritudines, ac tormēta grauissima pro cælestis vitæ desiderio perferentes, clarissima patientiæ & longanimitatis exempla cæteris reliquerunt. Vnde gloss. super illud. Manus meæ distillauerunt myrrhā dicit, idest, exēplum amara patiendi. De ventre ecclesie Cantic. 7. sic sponfus cōmendat sponsam. Venter tuus sicut acerus tritici vallatus lilijs. Per ventrē autem, in quo fructus generationis concipitur, & formatur, vt ex glo. colligitur, boni cōiugati designantur. Dicuntur autem acerus tritici vallatus lilijs. Acerus propter bonorū operum abundantiam, quibus boni cōiugati fructus sibi pręparāt, quibus perpetuò re-

1. pet. 2.

1. Cor. 3.

Canti. 2.

Psalm. 83.

Manus.

Psalm. 143.

Venter.

13

ficiantur. Tritici, quia pauperum refectioi sollicitē intendunt. Vallatus lilijs, quia vt dicit glo. omnia bona, quę operantur, gratia videntur claritatis agunt. ¶ De cruribus sponsæ potest ratione conformitatis congruenter accipi illud Cant. 5. quod de cruribus spōsi scribitur. Crura eius columnæ marmoreę, quę fundatæ sunt super bases aureas. Per crura autem, quę corporis sunt columnæ, designantur in ecclesia viri sapiētia & sanctimonia præstantissimi, qui alios suo robore in ecclesia sustentant & corroborant, vt dicit gl. Vnde de beatis Apostolis Petro, Iacobo, & Iohanne dicit Paulus. Qui videbantur columnæ esse. glo. idest, sustentatio totius ecclesie. De pedibus autem ecclesie satis apertē habetur Cant. 7. vbi inquit sponfus ipse ecclesie. Quā pulchri sunt gressus tui in calciamentis filia principis. glo. idest, Dei. Per pedes autem, qui totum corpus sustentant & portāt, intelliguntur in ecclesia Apostoli, qui Christi fidem in omnem terram prædicando exēplis & miraculis coruscādo deportāt. de quibus Isa. Quā speciosi pedes euāgelizantiū pacem, euāgelizantium bona. gloss. pedes Christi sunt Apostoli eius prædicationē portando, qui speciosi dicti sunt: quia à puluere peccati mundi. Calciamenta autem istorum pedum ecclesie testimonia sunt scripturarū, & sanctorum patrum exempla, propter quā tam admirabilem & speciosam varietatē membrorum in sponsa meritō sponfus ait illi. Tota pulchra es amica mea, & macula nō est in te. Et hęc de significatione membrorū corporis ecclesie pro nunc dixisse sufficiat.

Crura.

Gal. 2.

Pedes.

14

Isa. 53.

Rom. 10.

Cant. 4.

In quo ponuntur obiectiones cōtra illud quod dictum est de capite corporis ecclesie. Cap. XLV.

S V M M A R I V M.

1. Octo argumenta quibus obijcitur quod Christus non sit dicendus caput ecclesie.

Contra autem ea, quę dicta sunt de capite corporis ecclesie, arguetur aliquibus rationibus, quod Christus non sit caput ecclesie, vt tandem ex illarum solutione splēdidior nobis fiat veritas iam dictorū. ¶ Arguitur au-

Arg. primū tem

tem primò, quod Christus non sit dicendus caput, sed potiùs cor ecclesie: quia cor est principium vitæ in toto corpore, sicut sapiens Salomon dicit. Omni custodia custodi cor tuū, quoniam ab ipso vita procedit. Sed hoc conuenit Christo, qui totam ecclesiam viuificat: secundū illud. Sicut in Adam omnes moriūtur: ita in Christo omnes viuificātur. ergo maximē dicendus est Christus cor ecclesie. Et confirmatur: quia prior actus animæ est vitę: secundus est illuminare & sensificare. Et prius procedit vita à corde in mēbris, & postea sensus à capite in membris: ergo à primo actu debet Christus magis denominari quā à secundo: & ita magis deberet dici cor ecclesie quā caput. ¶ Secundò arguitur sic. Si Christus dicendus esset caput ecclesie, aut diceretur secundū diuinam naturam, aut secundū humanam: sed nec sic nec sic. ergo nullo modo. Probatur minor pro vtraq; parte: & primò quod non secundū diuinam naturam, quia vnus naturæ sunt caput & corpus: sed Christus secundū diuinam substantiam non est eiusdem naturæ cum corpore ecclesie, vt de se patet: ergo videtur quod Christus secundū diuinam naturā non sit dicendus caput ecclesie. Quod nec secundū humanam naturam arguitur sic. A capite enim spiritus animalis ad membra diffunditur: sed spiritus sanctus non diffunditur à Christo in ecclesiam secundū quod homo, sed in quantum Deus. dicit enim August. 15. de trinit. quod Christus non dat spiritum sanctum in quantum homo, sed in quantum Deus. ergo Christo secundū humanam naturam nō competit esse caput ecclesie. ¶ Tertio sic. Sensus & motus traducitur à capite in membra: sed gratia quæ motum vitæ facit in corpore ecclesie nō est per translationem ab vno in aliū. ergo Christus secundū hanc similitudinē non potest dici caput ecclesie. ¶ Quarto, gratia capitis non influit, nisi ad eos qui iam sunt membra, & nulli sunt membra, nisi iungātur per fidē & charitatē: ergo in nullos influit, nisi in habētes fidē & charitatē: sed habētes fidem & charitatem habent motū & sensum: ergo videtur quod gratia capitis in nullos influat, nec motum nec sensum. ergo videtur quod influere sensum & motum non competit Christo. ¶ Quinto sic. Capitis non est aliud caput: sed caput Christi est Deus, secundū illud, Caput Christi Deus. ergo ipse Christus non est caput. ¶ Sexto confirmatur sic. Vnius corporis vnum est caput: sed Christus est caput ecclesie secundū diuinitatem: ergo nō secundū humanitatem. ¶ Septimò

Proverb. 4.

1. Cor. 15.

Secundum.

Secūda pars

Tertium.

Quartum.

Quintum.

1. Cor. 12.

Sextum.

Septimum.

fic. De ratione capitis est quod habeat omnēs sensus qui sunt in corpore. vt dicit Augustin. in epistola ad Dardanū. sed aliquis sensus spiritualis est in ecclesia, qui non est in Christo, scilicet fides & spes: ergo Christus non est dicendus caput ecclesie. ¶ Octauò. Caput in homine est particulare membrum recipiens influentiam à corde: sed Christus cum sit vniuersale principium ecclesie non recipit aliquā influentiam ab aliquo membro corporis, sed totum corpus ab ipso secundū illud Iohan. primo. de plenitudine eius accepimus omnes. ergo non est ecclesie caput. In oppositū sunt ea quę diximus in præcedenti capitulo.

Octauum.

In quo respondetur obiectionibus iam factis.

Cap. XLVI.

S V M M A R I V M.

1. Quod rectē Christus dicatur caput ecclesie secundū similitudinē humani corporis.
2. Tres rationes propter quas potiùs dicendus est Christus caput ecclesie, quā cor.
3. Spiritus sanctus datur dupliciter auctoritate & ministerio.
4. In metaphoricis loquutionibus non oportet attendi similitudinē quantum ad omnia.

RESPONDENTES Christus est dicimus, quod quemadmodum caput ecclesie tota ecclesia vnum corpus mysticum dicitur per similitudinē ad corpus naturale hominis, vt supra declarauimus: ita Christus dicitur caput ecclesie secundū similitudinē humani capitis, in quo est reperire quatuor cōditiones respectu aliorum membrorum singulariter. Prima est quia excellit ea dignitate in tribus, in altitudine situs: quia est prima pars hominis incipiendo à superiori. Secundo in nobilitate propriæ virtutis, scilicet quia nobiliores vires: vt imaginatio memoria & huiusmodi, habēt locum in capite. Tertio in perfectione: quia in capite cōgregantur omnes sensus, cum in alijs mēbris sit solus sensus tactus. Secunda cōditio capitis humani est, quod à capite sunt vires animales in alijs membris. & sic dicitur principium aliorum membrorum, dans eis sensum & motum. Tertia est, quod dirigit alia membra in suis actibus propter imaginationem & sensum qui in eo fontaliter abundant. Quarta cōditio siue proprietates est, quod est conforme in natura

F tura

In hexame
ron cap. 6. tura alijs membris. Vnde beatus Ambrosius
de capite ita loquitur. Primum omnium cognoscamus humani corporis fabricam in star esse mundi: siquidem & cælum eminet, vt aer, terra, mareque velut quædam membra sunt mudi. ita & caput supra reliquos artus nostri cernimus eminere præstantissimumque esse omnium, sicut elementa, cælum tanquam arcem inter reliqua vrbs mœnia: in hac arce reliquã regalem quandam habitare sapientiam, secundum propheticum dictum: quia oculi sapientis in capite eius. hanc esse tutiorem, & ex illa omnibus membris vigorem prudentiamque deferri. Ratione autem primæ proprietatis, scilicet perfectionis: omne quod est perfectissimum in quacunque natura siue dignius in aliquo genere, dicitur caput: sicut leo in animalibus, & idem dicitur. Senex & honorabilis ipse dicitur caput. Ratione autem secundæ proprietatis omne principium dicitur caput. sicut fons fluminum. & principium viæ caput viæ. secundum illud. Ad omne caput viæ posuisti lupanar tibi. Ratione autem tertiæ proprietatis dicitur omnis rector caput sicut rex dux pontifex, secundum illud. Cum esses paruulus in oculis tuis caput in tribus Israel factus es. Quantum igitur ad has tres proprietates capitum Christus potest dici caput & secundum humanam naturam & secundum diuinam. Secundum diuinam patet primo, scilicet ratione excellentiæ dignitatis & perfectionis: quia secundum diuinam naturam est plenitudo in eo omnis diuinitatis, vt dicit Apostolus. Vnde est super omnes Deus benedictus in secula. ¶ Secundum patet ratione secundæ proprietatis: quia ab ipso in quantum Deus est in nobis omnis spiritualis gratia. ¶ Tertio patet ratione tertiæ proprietatis, quia ipse Deus mouet regit & dirigit nos in semetipsum. Secundum etiam humanam naturam competunt hæ proprietates capitum Christo. ¶ Primo, quia humana natura in Christo dignissima est. tum ratione altitudinis: quia est vsque ad vnionem in persona diuina exaltata. tum ratione propriæ operationis: quia dignissimum actum habuit in ecclesia scilicet redimere ipsam & ædificare in sanguine suo. tum ratione perfectionis: quia omnis gratia in eo est sicut omnes sensus in capite: secundum illud. Vidimus eum plenum gratia & veritate. Secunda proprietas capitum etiam conuenit ei secundum humanam naturam: quia per Christum sensum fidei & motum charitatis accepimus. Gratia & veritas per Iesum Christum facta est. Item ibidem. De plenitudine eius omnes accepimus. Tertia pro-

prietas capitum similiter ei conuenit. ipse est enim rex & Pontifex noster. Habemus pontificem qui penetravit calos Iesum filium Dei: ipse quidem direxit nos doctrina & exemplo. Cœpit autem Iesus facere & docere. Sed quarta conditio conuenit Christo in humanam naturam tantum, & hoc complet in ipso rationem capitum. quia Christus secundum humanam naturam habet perfectionem homogeneam cum alijs, & est principium quasi vnium cum & est regula conformis & vnus generis. Vnde communiter loquendo Christus secundum quod Deus potest dici caput ecclesiæ simul cum patre & spiritu sancto: sed proprie loquendo est caput secundum humanam naturam: & dicitur gratia capitum, secundum quæ prædictæ proprietates ei conueniunt & præcipue secundum quod influit alijs membris. de qua propheta. Sicut vnguentum in capite quod descendit, scilicet à capite in barbam. Barbam, id est in primos qui Christo capiti in hæserunt, & descendit vsque in oram vestimenti, id est per omnes status ecclesiæ vsque ad finem mundi. ¶ Nunc venit respondendum ad argumeta. Ad primum quod obijcitur, quod debeat potius dici cor ecclesiæ quam caput, dicitur quod potius est dicendus caput quam cor propter tria. ¶ Primo: & est ratio sancti Thomæ in tertia parte. quia caput habet manifestam eminentiam respectu exteriorum membrorum sed cor habet quandam influentiam occultam: & ideo cordi comparatur spiritus sanctus qui inuisibiliter ecclesiam viuificat & venit capiti. Item comparatur Christus secundum visibilem naturam, qua homo hominibus præfertur. Secunda ratio est, quam assignat sanctus Thomæ in tertio sentent. quia cor est principium omnium membrorum quantum ad esse: vt dicit Philosophus: sed caput est principium aliarum virium, quæ pertinent ad sensum & motum. Et quia cum dicimus Christum esse principium membrorum ecclesiæ, non intendimus quantum ad esse naturale secundum quod sunt homines, sed quantum ad fidem & charitatem per quam membra ecclesiæ vnuntur: ideo accommodatiùs dicitur caput quam cor. Tertia ratio & est magistri Alexand. de Ales in. 3. quod sicut dicit Augustin. in lib. de spiritu & anima: triplex est vis animalis ad corpus, scilicet vis naturalis, quæ operatur in hepate, sicut est vis nutritiua, digestiua, retentiua & expulsiua, & augmentatiua. Secunda est vis vitalis, quæ operatur in corde. Tertia est vis animalis, quæ operatur in cerebro, vnde est motus & sensus in membris. Operationes autem

Hebr. 4.

Acto. 1.

psal. 132.

Ad primum

2

vir

virtutis naturalis omnino sunt inuoluntariæ nec sunt subiectæ rationi: operationes verò animales omnino sunt subiectæ rationi, & ideo recipiunt imperium ab anima. Operationes autem vitales partim sunt subiectæ rationi partim nō: & ideo partim sunt voluntariæ & partim naturales. Quia autem ille motus qui est à Christo capite in corpus ecclesiæ omnino est secundum motum voluntarium, qui simpliciter non est naturalis vel vitalis, ideo licet sint aliquæ similitudines propter quas posset Christus dici cor ecclesiæ: nihilominus potius debet dici Christus caput ecclesiæ metaphoricè quam cor vel hepar. Vnde ipse Apostolus Paulus in suis epistolis sepe Christum caput ecclesiæ appellat: cor autem non. ¶ Ad secundum quod obijcitur quod Christus non sit caput secundum diuinam naturam, respondetur, quod secundum illam proprietatem capitum, quæ est conformitas naturæ ad alia membra corporis, Christus non est caput ecclesiæ, sed bene secundum alias tres proprietates supra positas. ¶ Ad aliam partem eiusdem argumeti, quod obijcitur quod Christus non sit caput secundum humanam naturam, Respondetur, quod dare spiritum sanctum est dupliciter, scilicet auctoritate & ministerio. Auctoritate quidem tantum Dei est, sed ministerio dicuntur etiam sancti homines dare spiritum sanctum in quantum scilicet per ministerium eorum datur à Deo sicut Paulus dicit. Qui tribuit nobis spiritum, gloriæ ministerio non auctoritate. Et hoc modo Christo secundum quod est homo conuenit dare spiritum sanctum non auctoritate, sed instrumentaliter siue ministerialiter, in quantum eius humanitas fuit instrumentum deitatis. & ita actio nes ipsius ex vnitate deitatis sunt nobis salutiferæ: vt potest gratiam in nobis causantes & per meritum & efficaciam quandam. Aug. autem negat Christum secundum quod est homo dare spiritum sanctum per auctoritatem: instrumentaliter autem siue ministerialiter nō, cum hoc modo etiam alijs sanctis, vt dictum est, conueniat dare spiritum sanctum. ¶ Ad tertium quod obijcitur, quod gratia non sit per translationem, dicendum: quod in hoc quod de plenitudine Christi omnes accepimus, est aliquid simile translationi, quantum nō sit proprie translatio: & hoc sufficit. Est ergo similitudo quantum ad ipsum spiritum, scilicet increatum, qui idem numero est in capite & in membris & aliquo modo à capite ad membra descendit non diuisus, sed vnus. Est autem dissimilitudo quantum ad ipsum donum, secundum quod spiritus sanctus in nobis habitat: quia illud nō traducitur de subiecto in subiectum. sufficit autem ad hoc quod aliquis

Ad secundum

Ad secundam partem.

Galat. 3.

Ad tertium

habeat similitudinem capitum similitudo dicta nō translationis. ¶ Ad quartum quod obijcitur quod caput nō influat, nisi in vnita membra, dicitur dum, vt dicit Bonauetura in. 3. quod hoc habet veritatem in eo capite, quod habet determinatam potentiam & non potest sibi membra vnire nec de nō membro membrum facere: sed non habet veritatem nec locum in capite Christo, qui potest secundum diuinam naturam hoc facere, & secundum humanam mereri & impetrare, & ita sensum & motum primo influere & continuare. ¶ Ad quintum quod dicitur quod capitum non est aliud caput. Dicendum quod in metaphoricis locutionibus nō oportet attendi similitudinem quantum ad omnia: sic enim non esset similitudo, sed rei veritas. Capitum igitur materialis nō est aliud caput: quia corpus humanum nō est pars alterius corporis, sed corpus similitudinariè dictum, id est, aliqua multitudo ordinata est pars alterius multitudinis, sicut multitudo domestica est pars multitudinis ciuili: & ideo pariter familiam qui est caput multitudinis domesticæ habet supra se caput rectorem ciuitatis: & per hunc modum nihil prohibet caput Christi esse Deum, cum tamen ipse sit caput ecclesiæ. Est tamen aduertendum, quod Christi caput dicitur Deus non secundum completam rationem capitum. est enim caput ipsius secundum quod est principium eius. Principium autem est secundum humanitatem & diuinitatem: sed in quantum est principium eius secundum humanitatem deficit quarta conditio capitum: quæ est conformitas in natura. in quantum autem est principium eius secundum diuinitatem, sic deficit prima: quia pater non habet maiorem dignitatem, quam filius qui eiusdem maiestatis sunt honoris & gloriæ. ¶ Ad sextum quod obijcitur, quod caput recipit influentiam à corde, dicendum vt dicit magister Alexander de Ales in. 3. quod nō est per omnia simile à capite & corpore materiali & spirituali: quia in capite materiali ita est, quod cum influat ad corpus & ad singula eius membra: ipsum tamen caput indiget alijs membris, vnde alia membra influunt ipsi. Si cut enim à capite influit sensus ipsi corpori: ita à corde influit vita capiti. & similiter ab hepate influit nutrimentum ad caput, sine quibus non potest esse caput. Vnde mutuo sibi seruiunt caput & membra: vnde caput materiale nō solum se habet in ratione influentis ad alia membra, sed etiam in ratione recipientis ab ipsis: quia se habet in mutua indigentia: ita quod membra indigent capite & econuerso. Vnde. Non potest autem i. Cor. 12. oculus dicere manui. opera tua non indigeo: nec caput pedibus: non estis mihi necessarii. Sed Christus secundum humanitatem, qui

Ad quartum.

Ad quintum.

Ad sextum.

i. Cor. 12.

est caput spirituale respectu corporis spiritua-
lis, scilicet ecclesiæ: non indiget membris suis.
vnde se habet ad ipsa solum in ratione influen-
tis & non ab ipsis recipientis. & ita ex hac po-
tius parte competit sibi ratio capitis in qua
importatur principium & origo respectu cor-
poris mystici, quam capiti materiali respectu
sui corporis. ¶ Ad septimum respondetur ne-
gando consequentiam. Vnde cum enim Deus
& homo vnus sit Christus, per hoc quod Chri-
stus secundum diuinitatem & humanitatem
dicitur caput ecclesiæ, non sequitur quod ec-
clesia habeat duo capita. ¶ Ad octauum respō-
detur, quod quicquid perfectionis est in fide,
& spe totum conuenit Christo. Solum autem
quantum ad id quod imperfectionis est, de
ipso negatur.

**In quo declaratur qualiter
Christus possit dici mem-
brum ecclesiæ, & qua-
liter non. Caput.
XLVII.**

S V M M A R I V M.

- 1 Capitis nomine quid importetur. Et quid nomine membri.
- 2 Ecclesiæ nomen dupliciter accipitur.
- 3 Christus quomodo Ecclesiæ membrum dici possit.
- 4 Christus quod nihil accipiat à corpore Ecclesiæ, sed à Deo.
- 5 Christus quod sit caput excellentiæ gratiæ, & membrum conformitate naturæ.

S V R G I T non immeritò
ex dictis dubitatio. An scilicet
sicut ratio capitis respectu
corporis ecclesiæ Christo attribuitur:
ita ratio membri eiusdem corporis eidem
conueniat. Et videbitur fortassis alicui quod
sic. Tum, quia caput naturale, ad cuius simili-
tudinem Christus dicitur caput ecclesiæ, non
modò dicitur caput corporis naturalis, sed etiã
membrum illius principale. Nam cor, caput,
& hepar designantur principalia membra cor-
poris: ergo similiter Christus potest dici mē-
brum corporis mystici, cum sit caput illius.
Tum secundo ex illo Apostoli. Vos estis cor-
pus Christi, & mēbra de mēbro. gl. i. de Chri-
sto capite, & cū membro nostro. Sed quod Chri-
stus secundum quod ratio capitis, & respectu corpo-
ris ecclesiæ ei attribuitur secundum humanitatē

Probatio
prima.

Secunda.
1. Cor. 12.

dici non possit membrum ecclesiæ, sic ostendi-
tur. Pro quo considerandū cū sancto Tho. in
3. sent. q. in nomine capitis importatur prin-
cipium, & origo alicuius rei. In nomine autem
mēbri importatur partialitas, quæ repugnat
rationi primæ originis: quia in prima origine
sunt omnia virtute quæ inueniuntur in origi-
natis: & ideo nō potest dici membrum, quod
non recipit ab aliquo alio influentiam. quia au-
tem caput in naturali corpore non solum in-
fluit alijs membris, sed etiam ab alijs accipit
vt nutrimentum & alia obsequia: non tantum
caput, sed etiam commembrum dicitur. Sed
Christus secundum quod homo, non recipit ali-
quid ab alijs mēbris ecclesiæ, sed à solo Deo.
Vnde non potest dici membrum secundum
quod caput ecclesiæ dicitur ipse secundum humani-
tatem. Potest autem dici membrum secundum
humanitatem: secundum quod ipse est caput eccle-
siæ secundum diuinitatem. Sic enim eius huma-
nitas comparata ad diuinitatē est membrum
ipsius diuinitatis quæ est caput: quia ipsa diui-
nitas, cui est vnita ipsa humanitas, mouet i-
psam humanitatem, & sensificat eam sicut ca-
put membra. Et hoc modo Christus est mem-
brum corporis ecclesiæ, cuius caput est ipsa diui-
nitas. Et sic dicit Apostolus id quod supra allega-
tū est. Vos estis corpus & mēbrum de mēbro. id
est de Christo capite. Vnde appellat Christū
caput secundum humanitatē esse membrum re-
spectu diuinitatis. Præterea sanctus Thomas 2
in. 4. senten. d. 49. notat circa hanc partem, quod
nomen ecclesiæ dupliciter accipitur. Quando
que enim nominat tantummodò corpus, quod
Christo coniungitur sicut capiti. & sic ecclesia
tantum habet rationem sponsæ: & hoc modo
verè non est ecclesiæ membrum, sed est caput in-
fluens omnibus alijs mēbris. Alio modo acci-
pitur ecclesia secundum quod nominat caput & mē-
bra cōiuncta. & sic Christus potest dici membrum
ecclesiæ in quantum habet distinctū officium
ab omnibus alijs, scilicet influere alijs vitam:
quauis nō multū propriè dicatur membrum,
quia membrum importat partialitatem quādā:
in Christo autem bonū spirituale non est par-
ticularizatum, sed est totaliter integrum. Vn-
de ipse est totum ecclesiæ bonum, nec est ali-
quid maius ipse cum alijs, quam ipse solus. Sic
autem loquendo de ecclesia, non ecclesia no-
minat tantum sponsam, sed sponsam & spon-
sam, prout per coniunctionem spirituales est
ex eis vnus effectus. Vnde beatus Aug. ita ait. *Sermone. 1.
August. sup
per psalm.
30.*
Vnus dicitur Christus caput & corpus suū.
Ipse dicit cum de coniugio loqueretur, Erūt
duo in carne vna. igitur iam non duo, sed caro
vna fit.

vna fit. ergo tanquam ex duobus vna quæ dā
persona ex capite & corpore ex spōso & spō-
sa. Nam vnitatem personæ huiusmodi miram
& excellentē cōmendat Esa. Propheta. Nā lo-
quens etiã in eo Christus in prophetia ait. Si-
cut spōso alligauit mihi mitrā, & sicut spōsam
ornauit me ornamento. Se dixit spōsum: se di-
xit spōsam. quare se spōsum? quare se spōsam,
nisi quia erāt duo in carne vna? hæc Aug. Vn
delicet propter hanc variā acceptionē nomi-
nis ecclesiæ Christus aliquo modo dicatur mē-
brum ecclesiæ, eo scilicet modo, quo superius
declarauimus, nullo tamen modo potest dici mē-
brum spōsæ. Patet etiã ex dictis respōsio ad ob-
iecta. ¶ Ad primū autē quod obijciatur, quod caput
naturale nō tantum dicitur caput, sed etiã mem-
brum corporis: dicendū est, quod nō est per omnia
simile de capite naturali corporis materialis,
& de spiritali, sicut dictū est: quia naturalenō
solum influit alijs membris, sed etiã accipit ab
eis: non sic autē Christus, qui nihil accipit à cor-
pore ecclesiæ, sed à solo Deo. Et inde est, quod pro-
priè loquēdo Christus nō potest dici propriè
membrum ecclesiæ, secundum quod caput eccle-
siæ dicitur ipse secundum humanitatem. ¶ Ad di-
ctū Apostoli. 1. Cor. 12. patet respōsio ex iam
dictis. Dictū est em̄. quod Apostolus appellat ibi
Christū caput secundum humanitatē esse mem-
brum respectu diuinitatis. Vel dicendū vt di-
cit dominus Petrus de Tarantasia, quod Christus
est caput, excellentiæ gratiæ, & membrum con-
formitate naturæ.

Ad primā.

Ad secundā

**Quod Christus secundum quod
homo, fuit caput fidelium, nō
tantum eorum, qui fuerunt post
incarnationem, sed etiam illo-
rum, qui à principio incarnatio-
nē præcesserūt. Cap. XLVIII.**

S V M M A R I V M.

- 1 Christus quod secundum diuinitatem caput ecclesiæ ante incarnationem fuerit, ostenditur.
- 2 Christus quod secundum humanitatem caput fuerit omnium fidelium, qui incarnationē eius præcesserūt

Christus se
per fuit ca-
put ecclesiæ

C V M autem ex superius dictis cir-
ca capit. 22. à principio humani ge-
neris ecclesia esse coeperit, & eccle-
siæ corpus nullo vnquam tempore
acephalum fuisse credendum sit: iam restat
ostendendum Christū semper à principio, ex

quo homines sancti esse coeperunt in terra, ca-
put ecclesiæ fuisse, non modò secundum diuini-
tatem, sed etiã humanitatē. Quod autē Chri-
stus secundum diuinitatē caput fuerit ecclesiæ an-
te incarnationē, non habet dubitationē, cum
ipse Deus principium, fundator, & illustrator il-
lius sit. Omnes enim, quia à principio huma-
ni generis vsq; in finē generantur, virtute diui-
nitatis illustrantur, & in vnū corpus ecclesiæ
tanquam vna membra cōpaginantur. Quod au-
tem secundum humanitatē Christus caput etiã
fuerit omnium fidelium, qui incarnationē eius
præcesserunt, patet multipliciter. Primò: quia
super fidem humanitatis Christi fundata est
ecclesia. Fundamentum aliud nemo potest po-
nere præter id quod positū est, quod est Chri-
stus Iesus. gl. i. fides Christi, quæ per dilectio-
nem operatur. Vnde glos. super illud. Ipse est
caput corporis ecclesiæ, querit: Cū ecclesia ab
Abel coeperit, quomodo homo Christus ca-
put est eorum, qui ante fuerunt. Et respōdens
dicit, bene: quia ipse est principium ecclesiæ se-
cundum diuinitatē. i. fundator ecclesiæ: quia om-
nes iustos, qui ab Abel vsq; ad vltimum iu-
stum generantur, virtute diuinitatis & miseri-
cordiæ suæ dono illuminauit secundum huma-
nitatem. Potest etiam dici principium ecclesiæ:
quia super fidē humanitatis eius fundata est.
hæc glo. Cū ergo ecclesia fundata sit super fi-
dem humanitatis christi, & eadem fides fuerit
patrū ante incarnationē & post. Vnus Deus,
vna fides. solum enim tempus variatū est, vt ait
Aug. quod enim à nobis creditur iam factum
esse, id ab alijs futurum esse credebatur: mani-
festum est Christum caput fuisse fidelium præ-
cedentium incarnationē, sicut sequentium. Et
confirmatur. Aut enim dicitur caput ecclesiæ
facta incarnatione propter naturā assumptā,
in qua hominibus factus est conformis in na-
tura. Aut propter fidem humanitatis eius. Nō
primò: quia hac ratione æqualiter infidelium
hominum diceretur caput sicut & fidelium iu-
storum, quod esset inconueniens. Si secundò,
scilicet propter fidem, qua creditur Deus &
homo: sed fides manet eadē in sanctis ante in-
carnationē & post. dicit enim August. Eadem
fides mediatoris quæ nos saluat, saluos iustos
faciebat antiquos pusillos cum magnis: quia
sicut credimus Christum in carne venisse, ita
illi venturum: & sicut nos mortuū, ita illi mo-
riturum: & sicut nos resurrexisse, ita & illi re-
surrecturum: & nos & illi ad iudicium viuorū
& mortuorum venturum. Ergo videtur, quod
Christus secundum quod homo, caput sit dicen-
dus præcedentium iustorum, sicut & illorum,
qui

1. Corin. 3.

Colloss. 1.

Ephes. 4.

August. li.

de nupt. &

concup.

qui post incarnationem fuerunt. In testimonium huius Mar. 1. 1. legitur, q̄ qui præibant, & sequebantur, clamabant dicentes, Osanna, benedictus qui venit in nomine domini. Super quo dicit venerabilis Beda. & habetur in glos. & qui præibant, & qui sequebantur clamabāt, præcessit iudaicus populus, secutus est gētilis. Et quia oēs qui fideles sunt, vel fuerūt, in Ch̄m crediderunt, & credunt: & q̄ præeūt & q̄ sequuntur Osanna clamabant, quod salua latinè dicitur. ab ipso enim omnes priores etiā salutē quaesierunt. Benedictus qui venit in nomine domini: quoniam vna fides, vna spes omnium: illi expectabant, & venturum credebant, & nos venisse credimus. hæc glo. Et beatus Gregor. super Ezechi. Et qui præibant, & qui sequebantur clamabant, Osanna, benedictus qui venit in nomine domini. Quia omnes electi qui in Iudæa esse potuerūt, siue qui nūc in ecclesia sunt, in mediatorē Dei & hominū crediderunt: ergo manifestū est vnum & eīdem fuisse & esse caput præcedentiū & sequentiū fidelium, scilicet Christū, quem oēs saluatorē clamabant. Itē hoc patet ex illo Apostoli. de Christo ita loquentis. Qui saluator est omnium hominum, & maximè fidelium. glo. quos saluat h̄c & in futuro secundū corpus & animam. Et beatus Iohan. euangelista loquens de Christo ita ait. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris: nō nostris autem tantū, sed etiam pro totius mundi. vbi glo. Aug. Non pro nostris tantum, qui in carne viuimus, sed pro omni ecclesia. Saluare autem homines, aut propitiationē esse pro peccatis, competit Christo secundū q̄ est caput. ergo relinquitur, q̄ Christus, etiā secundū quod homo, caput fuerit omnium fidelium, qui etiam eius incarnationem præcesserunt. Vnde Aug. tractans illud. Iunior fui et enim senui. Caput nostrū Christus est: corpus capitis illius nos sumus: nunquid soli nos, & etiam illi qui fuerunt ante nos, omnes qui ab initio seculi fuerunt iusti, caput Christum habent. Illum enim venturum esse crediderunt, quem nos venisse iam credimus: & in cuius fide & ipsi sanati sunt, & nos: vt ipse esset caput totius ciuitatis Hierusalem connumeratis fidelibus ab initio vsq; in finē. Carterū cū ecclesia, vt dictum est, dicatur vnum corpus ad similitudinem corporis humani naturalis: in quo membra adinuicem per neruos & iuncturas colligata dicuntur vnum per continuationem: necessariò membra ecclesie adinuicem continuari dicenda sunt secundū prius & posterius in tempore à principio ecclesie vsque in finem seculi. Hoc autem non est nisi

1. ad Ti. 4.

1. Iohan. 2.

Aug. super psalm. 36

per fidem Christi, qua, vt dictum est, vna est in omnibus sanctis. Ergo videtur, quod Christus à principio ecclesie vsque in finem seculi sit dicendus caput ecclesie. Amplius per simile ostenditur hoc. In malis caput quædam membra secutum est tempore, & nihilominus dicitur caput eorum. Multò fortius ergo hoc erit in bonis membris, quæ influxum sensus & motus suscipiunt à capite. Sed ita est in malis, quod licet membra quædā præcesserint caput tempore, dicuntur nihilominus membra eius futuri capitis. Sicut d̄ antichristo dicit beatus Isidor. Quod antequam veniat antichristus, multa eius membra præcesserint, & præuaricationis merito caput proprium præueniūt. Ergo multò fortius credendum est de membris ecclesie: quod licet aliqua tempore præcesserint incarnationem Christi, nihilominus caput eorum Christus dicendus sit. Ex his autē, quæ iam diffinita sunt, aperte confutatur error dicentium, quod Christus in incarnatione incepit esse caput ecclesie: & q̄ solū post incarnationem incepit homines Christo in corporari.

Isid. in libr. de sum. bon.

In quo ponuntur obiectiones contra hoc, quod dictum est, quod Christus secundū q̄ homo fuerit caput fidelium, qui incarnationē præcesserunt. Cap. XLIX.

S V M M A R I V M.

1. Christus quod nō fuerit caput fidelium, qui incarnationem præcesserunt, obiectiones undecim.

QUONIAM hæc fidei veritas clariùs lucefcet, si aliquæ obiectiones, quæ contra eam moueri solent, in medium deducantur, afferemus illas in medium, quibus tandem respondimus. ¶ Obijcitur autem primò sic. Christus ante incarnationem non fuit homo, ergo non est dicendus ante incarnationem fuisse caput ecclesie secundū q̄ homo. Consequencia est manifesta. Quia cum tales conditiones cōsequentes sint ad esse rei, q̄ non erat humanitas, nō videtur q̄ potuerit dici Christus caput secundū humanitatē. ¶ Secundò sic. Christus p̄prie dicitur caput ecclesie per cōformitatem naturæ, quā habet cū ecclesie corpore: sed ante incarnationē non erat conformis in natura cū ecclesia, ergo respectu fidelium, qui in

Argumē. 1.

Secundum.

carnationē præcesserunt, Christus nō potest dici ecclesie caput secundū humanitatē. Si dicatur, q̄ licet Christus non esset in rerum natura secundū humanitatē, erat tamen in fide patrum. Contra: Christus secundū q̄ est caput ecclesie gratiā membris infundit: si ergo ad rationē capitis sufficit q̄ Christus sit in fide credentium, videtur q̄ æqualis copia gratiæ fuerit in veteri testamento, sicut & in nouo: quod est falsum. ¶ Tertio sic. Sacramenta veteris legis comparantur ad Christum sicut umbra ad corpus: vt dicitur: sed patres veteris testamenti sacramentis illis suo tempore seruebāt: secundū illud, Exemplaria & vmbra deferviunt celestium: nō ergo pertinebāt ad corpus Christi: & ita Christus non est caput eorum. ¶ Quarto. Caput cū sit principium membrorum, non sequitur membra: sed multi sancti præcesserunt Ch̄i incarnationē: ergo Christus secundū q̄ homo, non est caput illorum. ¶ Quinto. Caput cū sit principium aliorum membrorum, naturaliter præcedit membra: prius enim egreditur, & postea corpus. Vnde dicit Solinus. Contra naturam est in pedes procedere nascentes. Si ergo corpus mysticum sit ad similitudinem corporis naturalis, vt dictū est supra, sequitur q̄ primò sit caput, & postea membra: ergo respectu eorum, qui præcesserunt Christi humanitatem, Christus non potest dici caput secundū q̄ homo. ¶ Item confirmando istā rationē arguitur sexto sic. Caput dicitur, quia influit membris sensum & motū: sed Christus secundū q̄ homo non influebat ecclesie ante incarnationem, cū nondū esset homo: & quod non est, nō pōt agere: & per consequens non poterat dici caput illius. processus est notus. Si dicatur, q̄ licet nondū esset in rerum natura, erat tamen in fide patrum. ¶ Cōtra confirmando rationem factā arguitur septimò sic. Omnis propositio, cuius subiectum est ens rationis, & prædicatum est ens naturæ est falsa. sicut si dicatur, Genus currit, & species ambulat. sed Christus secundū quod est in fide significatur vt res rationis. Cū igitur esse caput, vel influere, dicat rem naturæ, videtur q̄ hæc propositio sit falsa, Christus secundū quod est in fide patrum est caput ecclesie vel influit ecclesie membris. ¶ Octauo sic. Caput est principium membrorum suorum: sed Christus secundū quod homo non potest dici principium ecclesie à principio, sed solum secundū diuinitatem: sicut colligi videtur ex gloss. Lucæ. 3. super illud. Factū est verbū domini. vbi dicitur, q̄ ecclesia non ab homine, sed à verbo. ergo Christus secundū q̄ homo, nō est dicen-

Replica.

Tertium.

Colossen. 2.

Hebra. 8.

Quartum.

Quintum.

Sextum.

Septimum.

Octauum.

Aug. super psal. 198. Verbū caro factū est, vt fieret caput ecclesie: Verbū enim ipsum non est caput ecclesie: sed vt etiā esset caput ecclesie carnē assumpsit: ergo id quod prius. ¶ De cimo p̄ simile idem probatur sic. Super illud primæ Tim. 1. Regi seculorū. dicit glo. sic. Homo assumptus à verbo ex eo tempore rex est futurorum; ex quo assumptus est à verbo. nā præteritorū seculorum non extat rex homo ille, quia non erat: hæc glo. Ergo pari ratione Christus secundū q̄ homo, nō est dicendus caput ecclesie secundū tempus præteritum cū tunc non esset homo. ¶ Vndecimò ecclesia fuisset etiā si homo non peccasset: non aut tunc verbū Dei humanam naturā assumpsisset. vnde gl. super illud. 1. Tim. 1. Christus Iesus venit in mundū peccatores saluos facere. dicit gl. Aug. Nulla causa veniendi Christo domino nisi peccatores saluos facere: tolle vulnera, tolle morbos, & nulla est causa medicinæ. Ecclesia autem sine capite esse non potest. ergo Christus non est caput ecclesie secundū humanam naturā. Et confirmatur. Quia vnus corporis, vnū est caput: sed Christus caput est ecclesie secundū diuinitatem, ergo non secundū humanitatem. ergo. &c.

Nonum.

Decimum.

Vndecimū.

Cōfirmatio

In quo respōdetur ad obiectiones iam positas. Caput. L.

S V M M A R I V M.

1. Christus homo licet ante incarnationē nō esset in rerum natura, q̄ tamen erat in fide patrum.
2. Christo q̄ ratio capitis dupliciter secundū humanitatē conuenire possit.
3. Ch̄s secundū q̄ homo, q̄ sit mediator inter Deū, & hominē, & dupliciter nos iustificare dicat.
4. Christus secundū q̄ homo, q̄ principium ecclesie in quātū in fide humanitatis est fundata est, dici possit.

Rationes autem prædictas, quibus probatur, q̄ Christus non fuerit caput secundū q̄ homo omnium fidelium à principio nascentis ecclesie, facilis responsio est. Dicimus em̄, quod corpus ecclesie nunquā fuit acephalum, sed semper habuit Christum caput secundū diuinitatem & humanitatem, vt plenè in duximus. Licet enim Christus secundū humanitatem non esset à principio mundi: fides tamen de eius diuinitate & humanitate, secundum

Responsio.

dum quam omnium membrorum colligatio erat ad ipsum & inter se semp à principio fuit. Vnde Augusti. ad Optatum. Eadem est fides nostra & antiquorū: proinde cum omnes iusti siue ante incarnationem, siue post nec vixerunt nec viuant nisi ex fide incarnationis Christi, profectò quod scriptum est, scilicet Auth. 4. Non est aliud nomē sub cælo in quo oporteat saluari nos. ex illo tempore valet ad saluandum genus humanum, ex quo in Adam est vitiatum. hæc Augustin. Vnde licet Christus, secundum quod homo, tempore multos sanctos secutus fuerit: nihilominus omnium caput dicens est. Cuius exemplum Augustin. libr. de catechizandis rudibus ponit: quod exemplum habetur Genes. trigesimo sexto. de filiis Iudæ: in quorum natiuitate Zaram prior eduxit manum, in qua obstetrix ligauit coccinum dicens. Iste egredietur prior. illo verò retrahente manum, egressus est alter. Et dicit Augustin. quod sicut Zaram dum nascetur prior emisit manum, postmodum caput secutum est, deinde cætera membra, sed tamen caput dignitate & potestate præcellit, licet tempore sequeretur: ita Christus mediator Dei & hominum in Patriarchis & Prophetis præmisit manum antequam appareret in carne vinculis legis superbium populum cōstringentem, siue comprimētem. Tempore autem nascendi secutum est caput toti ecclesiæ, cui adhæserunt omnes fideles. Relinquitur ergo quod fuit caput fidelium præsentium, & antiquorum. ¶ Ad primum obiectum in contrarium dicendum vt dicit Alexan. de Ales in. 3. quod Christus non dicitur caput, eo quod est homo in re: sed eo, quod est homo in fide, in qua creditus est esse homo, ideo est caput: hoc enim modo similiter se habet ad antiquos & præsentis, quia est eadem fides horum & illorum, vt dictum est. Vel dicendum & breuius, vt dicit sanctus Thom. quod licet homo Christus ante incarnationem non esset in rerum natura, erat tamen in fide patrum: & hoc sufficiebat ad rationem capitis: vt magis ex dicendis apparebit. Ad probationem quando dicitur, quod conditiones sequuntur esse rei, & ita esse caput cōsequitur esse humanitatis in Christo: respondetur dupliciter. Primo, quod sicut esse creditum filium Dei assumpturum humanitatem non ponit filium Dei esse hominem cum creditur, sed in aliquo tempore futurum esse: sic nec conditio, qua dicitur caput. Vnde non est simile de capite corporis naturalis, & de capite corporis mystici. Secundo respondetur, quod ratio capitis dupliciter Christo se

Ad primū.

2

cundum humanitatem potest conuenire. Vno modo per actionem suam in nos, merendo nobis & satisfaciendo pro nobis: & hoc modo conditio capitis sequitur esse rei. Alio modo potest conuenire sibi ratio capitis per actionem nostram in illum, in quantum credendo in eum, iustificamur: & hoc modo conditio capitis non sequitur esse rei in natura, sed esse rei in fide. Et ita in proposito, sicut clarius ex dicendis habebitur. ¶ Ad secundum quod obijcitur de conformitate naturæ, patet responsio ex dictis. Licet enim Christus ante incarnationem non fuerit actu conformis naturæ cum hominibus: erat tamē fides infallibiliter, quod per assumptionem humanitatis talis erat futurus. ¶ Ad replicam autem que fit, quod sequetur ex solutione ista, quod æqualis copia gratiæ fuisset in veteri testamento & in nouo, negatur consequentia: quia vt dicit sanctus Thom. in. q. de veritate. Cum ante incarnationem non esset meritum Christi in actu & satisfactio, ideo non erat tanta plenitudo gratiæ, sicut est post. Præterea dicit sanctus Thom. Tanta gratiæ influenza non fuit ante incarnationem, quanta est modo: quia tunc nondum remotum erat obstaculum, nec sacramenta gratiæ erant exhibita sicut nō sunt. ¶ Ad tertium, in quo obijcitur, quod patres veteris testamenti deseruiebāt sacramentis legalibus, dicendum vt ait sanctus Thom. in tertia parte. quod sancti patres non insistebant sacramentis legalibus tanquā quibusdam rebus, sed sicut imaginibus, & vmbis futurorum. Idem autem est motus in imaginē in quantum imago & in rem: vt patet per Philosophum in lib. de memoria & reminiscētia. & ideo antiqui patres seruando legalia sacramenta, ferebantur in Christum per fidem & dilectionem eandē, qua & nos in Christum ferimur: & ita patres antiqui pertinebant ad idē corpus ecclesiæ ad quod nos pertinemus: & ita respectu omnium fidelium Christus caput est. ¶ Ad quartum quod obijcitur, quod caput non sequitur membra, sed præcedit, respondetur: quod quauis Christus non fuerit incarnatus tempore patrum veteris testamenti, erat tamē incarnatio ipsa in Dei ordinatiōe & in fide ipsorum patrum, per quam fidē iustificabantur: quia tempora mutata sunt, & non fides, vt dicit Augustin. ¶ Ad quintum quod inductum est pro confirmatione præcedentis, quod caput naturaliter præcedit membra: respondetur, quod non est simile de capite corporis naturalis, & de capite corporis mystici in hac parte: quoniam caput corporis naturalis præcedit, siue est ante alia membra exteriora, quod dicitur

Ad secundū

Ad replicā.

Ad tertium

Ad quartū

Ad quintū

dicitur propter cor, quod est simpliciter primum membrum. Caput autem corporis mystici non præcedit tempore omnia membra sui corporis. Vnde glōf. Augustin. super illud psalm. 61. Quousque irruit in hominem. dicit sic. Ad caput pertinent membra, quæ ante caput prodierūt: sed nūquid prodierūt aliqua ante caput? Vtiq; quia caput dicit in psal. 70. Mater Siō. vnde diceret mater Siō, nisi aliqua præcessissent, de quibus natus fuisset: præcedit tamē membra sua dignitate & perfectione virtutis. Vnde dicit Apostolus de eo. Ipse est caput corporis ecclesiæ, qui est principium: primogenitus ex mortuis: vt sit ipse in omnibus. glōf. tam prioribus quæ sequentibus primatū tenens. Et dicit idem Apostolus. Qui prædestinatus est filius Dei in virtute secundum spiritum sanctificationis. glōf. id est sine meritis sola gratia præelectus vt esset caput nostrū. Cū autem ratio capitis ex dignitate & non temporis prioritate accipiatur, aperte datur intelligi rationes omnes, quæ fiunt ex prioritate temporis, qua multa tempora præcesserunt Christi incarnationem, non procedere. ¶ Ad sextum quod obijcitur: quod Christus ante incarnationem secundum quod homo non influebat membris: respondetur vt sanctus Thomas dicit in questione de veritate. quod Christus secundum quod homo mediator est inter Deum & homines: vt dicitur Timot. 1. Vnde sicut Deus dicitur nos iustificare dupliciter, scilicet per actionem suam, in quantum est causa efficiens nostræ salutis: & per operationem nostram, in quantum est finis à nobis creditus & amatus: ita etiam Christus secundum quod homo dupliciter nos iustificare dicitur. Vno modo secundum suam actionem, in quantum nobis meruit, & pro nobis satisfecit: & quantum ad hoc non poterat dici influere membris: & ita nec caput ante incarnationem. Alio modo per operationem nostram in ipsum, secundum quod dicimur per fidem eius iustificari: & per hunc modum poterat esse caput ecclesiæ ante incarnationem secundum humanitatem: vtroque autem modo est caput ecclesiæ secundum diuinitatem antè & post. Argumētum autem non procedit: quia Christo conuenit ratio capitis non solum per actionem suā, ad quam requirebatur existentia realis humanitatis Christi, vt ratio probat, sed etiam per actionem nostram in ipsum, ad quā sufficit existentia fidei in cordibus fidelium de futura incarnatione eius. ¶ Ad septimum quod obijcitur: quod esse caput dicat rem naturæ. &c. respondetur, negando minorem. Quoniam vt san-

Colossen. 1.

Roman. 1.

Ad sextum.

3

Ad septimū

ctus Thomas dicit in questione de veritate, esse se caput, vel influere per actionem nostram in ipsum Christum in quantum in eum credimus, non est prædicatum quod sit res naturæ, sed quod sit res rationis, vnde ratio non procedit. ¶ Ad octauum quod obijcitur: quod Christus non possit dici principium ecclesiæ secundum quod homo: respondetur, quod assumptum est falsum: quoniam, vt supra habitum est ex gl. Colossen. primo. Christus etiam secundum quod homo, principium potest dici ecclesiæ in quantum in fide humanitatis eius fundata est. Ad glōf. super Luc. dicendum, quod nō loquitur de homine Christo, qui erat Deus & homo: sed de alio homine, qui erat tantum homo, sicut Iohannes Baptista. ¶ Ad nonum respondetur, quod Augustinus non negat simpliciter Christum caput fuisse ecclesiæ ante incarnationem secundum aliquas capitis conditiones: cum in superioribus deductum sit ex dictis Augustini oppositum: sed negat eum caput fuisse ante incarnationem quantum ad proprietatem, siue conditionem conformitatis naturæ quæ est inter caput, & membra: ante quippe incarnationem inter verbum & homines non erat huiusmodi conformitas. ¶ Ad decimum quod obijcitur, quod Christus non fuerit rex seculorum præteritorum secundum quod homo, & cætera. Dicendum, quod non est simile de ratione regis, & ratione capitis: quia cum rex dicatur à regendo, non potest competere potestas regendi non existenti in rerum natura. Ratio autem capitis cum Christo attribuatur non solum per actionem suam in nos, sed etiam per actionem nostram in ipsum in quantum in ipsum credimus, sicut sæpe dictum est, non solum præsentium & futurorum fidelium Christus dicitur caput, sed etiam præteritorum, qui in ipsum credentes iustificabantur. ¶ Ad undecimum, in quo arguitur, quod ecclesia fuisset & si non peccasset: & cætera. Dicendum cum sancto Thom. in questione de veritate. quod supposita illa positione, quod Christus non fuisset incarnatus si homo non peccasset: Christus ante peccatum fuisset caput ecclesiæ secundum diuinam naturam solum: sed post peccatum oportet quod sit ecclesiæ caput secundum humanā: nā natura humana sic vulnerata, & ad sensibilia demersa est, vt ad inuisibilem verbi gubernationem nō sit sufficienter idonea: vnde oportuit medicinā vulnere adhiberi per humanitatem Christi per quā Christus satisfecit. Oportuit ergo, quod visibilem naturam assumeret, vt

Ad octauū

4

Ad nonum

Ad decimū

Ad undecimū.

per visibilem gubernationem ad inuisibilia homo reuocaretur: Et ad confirmationem respondetur negando consequentiam: quia Deus & homo vnus est Christus. Vnde per hoc quod Christus sit ecclesie caput secundum humanitatem & secundum diuinitatem, non sequitur, quod ecclesia habeat duo capita.

In quo circa prædicta confutatur vnus error nouellus. Caput. LI.

S V M M A R I V M.

Error quorundam, dicentium, quod Christus ante incarnationem caput ecclesie non fuerit. etc. confutatur.

Error nouellorum.

CONTRA hoc, quod dictum est iam, quod Christus fuerit caput ecclesie à principio ipsius ecclesie, & non à tempore suæ incarnationis, surrexit diebus nostris opinio (si opinio, & non error dicenda sit) quorundam dicentium sicut in scripturis eorum legitur, quod Christus ante incarnationem non fuerit caput ecclesie: nec per consequens ante incarnationem incepit ecclesia secundum suam formalem denominationem quæ dicitur ecclesia suscipere ex Christi in carnatione per gratiam vnionis, vnde habet ipsa ecclesia, quod quasi personaliter vnatur cum Christo. Quæ tum verò ad id quod est materiale in denominatione ecclesie dicitur eam incepisse à tempore Adæ vel Abel: quia tunc (aiunt) incepit iusti sub fide Christi viuere, & ad hoc talem in dicunt rationem. Eiusdem quippe nature debet esse caput & membra. hoc patet vt manifestat August. in sermone de verbis domini. sed ante Christi incarnationem verbum non erat caput ecclesie. vt vult Augustinus super psal. 194. Ait enim: verbum caro factum est vt fieret caput ecclesie. verbum enim ipsum non est caput ecclesie: sed vt esset caput ecclesie carnem assumpsit, & corpus Christi sit ecclesia, vt patet per Aug. vbi supra. igitur ipsa ecclesia tunc incepit secundum suam formalem & actiualem denominationem, quando Christus humanam naturam assumpsit, & tunc fideles incepit eam tanquam membra incorporari, vt fuerit vnus ex capite & membris, quod est ecclesia. Hæc in forma vnus illorum. Opinio istorum nostro iudicio sustineri non potest, & dece-

pti sunt profecto ex malaintelligentia dictorum beati Aug. Et in hoc etiã peccauerunt, quia multa dicta Aug. quæ magis pie explananda erant, quæ extendenda, sicut possent exempla plurima dari, ipsi induxerunt sicut iacet in assertionem opinio non suarum. Cõclusio enim eorum falsa est: fundamenta quæ inducunt infirma: ratio, quia cõclusio non roborare nititur, inualida. Cõclusio quippe quo ad oēs partes falsa est: vt patet primo ex authoritatibus inductis circa. c. 22. vbi de ecclesie antiquitate disputatum est. Patet etiã ex illo Aug. super psal. 36. qui tractas illud. Iunior fui, etenim senui. ita de ecclesia sub nomine corporis loquitur. Dñs enim ipse in corpore suo, quod est ecclesia, iunior fuit primis temporibus, & ecce iam senuit nostris: & agnoscitis & intelligitis: quia in hoc positi estis: & ita creditis: quia caput nostrum Christus est: corpus capitis illius nos sumus: nūquid soli nos & non etiã illi qui fuerunt ante nos oēs qui ab initio seculi fuerunt iusti caput Christum habent: illi enim esse venturum crediderunt quem nos venisse iam credimus: & in eius fide ipsi sanati sunt in cuius & nos: vt esset & ipse totius caput ciuitatis Hierusalẽ omnibus cõnumeratis fidelibus ab initio vsque in finem. & infra. Corpus autem Christi, quod est ecclesia, tanquam vnus quidem homo primo iunior fuit, & ecce iam in fine seculi in senectã pingui est. hæc Aug. ex qua auth. clarè habetur oppositum cõclusionis illorum. Præterea gl. super illud Apostoli. Ipse est caput corporis ecclesie, sicut supra dictum est, Cũ ecclesia ab Abel incepit, quomodo hõ Christus caput est eorum, qui tunc fuerunt: respondens di. bñ. Quia ipse est principium ecclesie secundum diuinitatem. i. fundator ecclesie: quia oēs iustos, qui ab Abel vsque ad vltimum iustum generantur, virtute diuinitatis & misericordie suæ dono illuminauit. Secundum humanitatem potest etiã dici principium ecclesie: quia super fidem humanitatis eius fundata est. hæc gl. Præterea ratione ecclesie corpus. semper fuit à principio humani generis: vt inductum est ex dicto Aug. & non est dicendum, quod acephalum fuerit ante incarnationem. ergo necessario oportet confiteri, quod caput habuerit: sed non nisi Christum, quem pater dedit caput super omnem ecclesiam, quæ est corpus eius. Pertransimus plura alia ad hæc rem pertinentia: tum quia in superioribus multa induximus, & infra in capitulis dicendis pro locorum congruitate tangemus aliqua. Cæterum fundamenta præfata propositionis falsa esse videntur: cum à communi doctrina illuminatissimorum doctorum aliena sint, & separata. ¶ Primo quidem illud, quod

quod præsupponunt, quod in denominatione ecclesie materialis sit vnitas fidei, sub qua iusti seruiunt Deo: quæ autem cum sit fides, quæ per dilectionem operatur: hac quippe iustus viuere & Deo seruire dicitur. falsum est quod dicunt. imò fides formata est id quod est formale & actuale in denominatione ecclesie: quod sic facile ostenditur. Quia fides, quæ per dilectionem operatur, est id, quo quis simpliciter & actualiter in statu presentis vite Christi membrum dicitur, & corporis ecclesie: & quo sublatum, nullus homo in hac vita præsens membrum dicitur Christi, aut corpus eius: vt superius multis testimonijs ostensum est. Vnde gl. super illud. Vos estis corpus Christi, dicit. fidei vnitate Christi capitis. Et qui non habet spiritum Christi non est eius, scilicet membrum vt ait gl. Præterea quod dicunt, quod formale in denominatione ecclesie sit conformitas nature quæ prouenit ex incarnatione Christi, falsum est. Tum primo: quia talis nature conformitas communis est bonis & malis, præcitis & prædestinatis: omnes planè homines vnus sunt specie cum homine Christo. Tum secundo: quia talis conformitas nature nihil ponit formale in ecclesia, vnde ipsa magis in quibusdam quam in alijs habeat denominari, corpus Christi: & etiam nunc denominari, & non antè. nisi velint aliquid nouum genus vnionis fingere, quod nondum antiqua patrum traditione cognouimus: quare illud quod dicit, quod per gratiam vnionis, quæ propria fuit Christo, aliquid formale redudet in ecclesia vniuersali, vnde ipsa dicatur nouiter corpus Christi, & nouiter Christo compaginata, & non antè, fictum esse videtur, & contra sanam doctrinam patrum ecclesie. Verum de hac vnione corporis ecclesie cum Christo, quam isti innuere videntur, inferius pro satisfactione conscientie nostræ aliquid dicemus. Ratio autem, qua vtuntur ad probandum conclusionem præfatam, etiam nullius roboris est: quoniam Augustin. in authoritate illa non intendit ita filium Dei incarnatum esse, vt nobis esset caput, quod velit ipsum negare ante incarnationem caput fuisse corporis ecclesie: cum ipse in multis locis oppositum doceat: sed vult docere iuxta communem doctrinam clarissimorum doctorum theologorum, quod verbum caro factum est, vt esset nobis caput, non simpliciter, sed quantum ad conditionem actualis conformitatis vnus nature cum corpore suo, quod est ecclesia. Principalius autem videtur importari in ratione capitis principium & origo eius, cuius est caput, quam conformitas vnus nature cum mem-

bris. Vnde Apostolus dicit. Caput Christi 1. Cor. 12. Deus. & Christus dicitur caput omnis principatus & potestatis: etiam angelicæ secundum gloss. & tamen deficit conformitas nature inter eas. Cæterum diabolus etiam caput dicitur omnium iniquorum hominum: licet conformitate tantum peruersæ voluntatis, & non nature iniqui incorporentur ipsi diabolo. Su per sedemus à pluribus alijs: quia circa capitulum 48. sufficienter demonstrauimus, qualiter Christus secundum quod homo, caput fuerit omnium fidelium, qui præcesserunt in carnationem suam. & circa cap. I. in quo soluimus omnes rationes adductas in contrarium.

In quo declaratur, quomodo soli Christo homini Deo conueniat esse caput ecclesie, & quomodo non soli, sed alijs. Caput. LII.

S V M M A R I V M.

- 1 Christo homini Deo soli an conueniat esse caput ecclesie.
- 2 Capitis duplex acceptio notatur.
- 3 Caput quomodo in alia membra dupliciter influat
- 4 Caput esse ecclesie, quod alijs conueniat personis, quam personæ Christi, ostenditur.

MERITO venit quærendum pro pleniori intelligentia materiae presentis. An soli Christo homini Deo conueniat esse caput ecclesie. Et arguitur multipliciter quod non.

¶ Primo sic. Ex illo. Caput mulieris vir: caput viri Christi: caput Christi Deus. gl. Diuina essentia vel trinitas caput Christi secundum quod homo: quia diuinitas, utpote creatrix, caput est nature assumptæ. Si ergo trinitas est caput Christi secundum quod homo, & Christus secundum humanitatem caput ecclesie est: ergo multo magis ipsa trinitas est caput ecclesie: & ita patri & spiritui sancto conuenit caput esse ecclesie, & non soli filio dei. cõsequetia patet: & assumptum per oēs partes suas notum est. ¶ Secundo sic. Quicquid conuenit filio Dei per diuinitatem, conuenit patri & spiritui sancto: sed esse caput ecclesie conuenit Christo etiam secundum diuinitatem, vt patet: ergo & patri & spiritui sancto. Cõsequetia videtur nota. ¶ Tertio. Ratio capitis sumitur ab influentia, qua membris influit sensum & motum, vt superius tactum est: sed cum à spiritu sancto fluat ois gratia, ab eo ois sensus & motus

tus spiritualis emanare dicendus est. ergo ipsi spiritui sancto conuenit ratio capitis. ¶ *Quartum*. 1. Reg. 13. to sic. Dicitur enim. Cum esses paruulus in oculis tuis caput in tribus Israel factus es. sed vna est ecclesia in nouo & veteri testamento, vt supra sæpe commemoratum est. ergo alij quam Christo conuenit esse caput ecclesiæ.

¶ *Quintum*. ¶ *Quintò* sic. Christus ex eo quod præest ecclesiæ non solum dicitur caput, sed etiam pastor & fundamentum ecclesiæ. Sed nõ solum sibi retinuit Christus nomen pastoris: secundum illud. Cum apparerit princeps pastorũ, percipietis immarcescibilem æternæ gloriæ coronam. Nec etiam nomen fundamenti, secundum illud. Murus ciuitatis habens fundamenta. 12. per quæ, vt dicit glo. 12. Apostoli intelliguntur. ergo videtur, q̄ etiam nec nomen capitis sibi soli retinuerit. ¶ *Sextò* confirmatur sic. Dicitur est Petro à Christo. Tu vocaberis cephæ. sed cephæ dicitur caput secundum vnã interpretationem. Vnde cephæ enim græcè, id est quod caput latinè. ergo Petrus fuit caput ecclesiæ. ¶ *Septimò* sic. Ex hoc Christus dicitur caput ecclesiæ, q̄ gratiam influit membris sui corporis, quod est ecclesia, sed etiam alijs pertinet gratiam alijs præbere. secundum illud. Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat, sed si quis bonus est, ab ædificatione fidei, vt det gratiam audientibus. ergo videtur, quod alijs quam Christo conueniat caput esse ecclesiæ etiam in ratione influentiæ. ¶ *In oppositũ* arguitur sic ex superius dictis, quod solus Christus habet hæc duo, quæ concurrunt ad plenam rationem capitis respectu ecclesiæ, quæ sunt influentiæ spiritualis sensus, & motus in totum corpus ecclesiæ, & naturæ conformitas cum eo. ergo soli ipsi competit ratio capitis & corporis ecclesiæ. Consequentia cũ assumpto est manifesta. Item arguitur ex illo Apostoli. Ipsum dedit pater caput super omnem ecclesiam, quæ est corpus eius. ¶ *Pro declaratione præsentis quæstionis sunt duo notanda.* Primò, quod caput dicitur dupliciter, communiter, & propriè. Secundum quod communiter accipitur, aut dicitur solam excellentiam perfectionis: & hoc modo omne quod est perfectissimum, siue nobilissimum in quacunque natura, dicitur caput: sicut leo in animalibus. Aut solam rationem principij: & hoc modo omne principium viæ dicitur caput viæ: sicut fons est caput fluminum: secundum autem rationem principij tota Trinitas dicitur caput Christi secundum quod homo. vnde in auctoritate inducta, cum dicitur, Caput Christi Deus. Iy Deus, non supponit solam personam

patris, sed totam trinitatem, à qua in humanitatem Christi sicut à perfectiore omnia bona deriuantur, & cui humanitas Christi subijcitur. Dicitur etiã tota trinitas hoc modo caput ecclesiæ: quoniam ab ipsa omnis spiritualis influentiæ in ecclesiam descendit, cum opera diuinitatis ad extra sint diuisa. vt ait Aug. Secundò accipitur caput propriè, prout scilicet cum ratione principij dicitur conformitatem naturæ cum eo, cuius dicitur esse caput: & secundum hanc rationem Deus pater caput Christi dicitur etiam secundum diuinitatem: habet enim respectu illius & rationem principij, & cum eo vnitatem naturæ: secundum illud psalmi. Filius meus es tu ego hodie genuite. Capiendo autem hoc modo caput, soli Christo conuenit caput esse ecclesiæ: qui solus naturam humanam assumens, in similitudinem hominum factus, habitu inuentus est vt homo. Ephes. 2. Per hanc verò conformitatem naturæ habet perfectionem homogeneam cum membris, & sic quasi principium vniuersum, & regula conformis & vniuersi generis. vt dicit sanctus Thomas in tertio. ¶ *Uterius dicendum cum eodem sancto Thoma in tertia parte. quæstione octaua. articulo quinto. quod caput in alia membra influit dupliciter. Vno modo quodam intrinseco influxu, prout motus, seu vis motiua & sensitiua à capite deriuatur in alia membra. Alio modo secundum exteriorem quandam gubernationem, prout scilicet secundum visum, & alios sensus, qui in capite radicantur, dirigitur homo in exterioribus actibus. Interior autem influxus gratiæ non est ab alio, nisi à solo Christo, cuius humanitas ex hoc quod est diuinitati cõiuncta, habet virtutem iustificandi. Sed influxus in membra ecclesiæ quantum ad exteriorem gubernationem potest alijs conuenire. & secundum hoc aliqui alij possunt dici capita ecclesiæ. secundum illud Amos. 6. Optimates capita populorum. distinguuntur tamen à Christo. Primò quidem quantum ad hoc, quod Christus est caput omnium, qui ad ecclesiam pertinent secundum omnem locum, & tempus, & statum. Alij autem homines dicuntur capita secundum quædam spiritualia loca, sicut episcopi suarum ecclesiarum. Vel etiã secundum determinatũ tempus: sicut caput totius ecclesiæ est papa tempore sui pontificatus, & secundum determinatũ statum, prout. s. sunt in statu viatoris. Secundò est dicitur in hoc: quia Christus est caput ecclesiæ propria vnitatem & auctoritate. Alij verò dicuntur capita in quantum vicè gerunt Christi. secundum illud. Nã ego quod donauit si quid donauit propter vos in persona Christi. gl. hoc feci*

feci in persona Christi, ac si ipse Christus condonaret. Et Pro Christo legatione fungimur tanquam Deo exhortante per nos. ¶ *His habitis, patet responsio ad argumenta in contrarium.*

¶ *Ad tria prima respondetur iuxta distinctionem positam in primo notabili, concedendo, quod alijs conueniat personis quam personæ Christi: imò toti ipsi trinitati conuenit esse caput ecclesiæ: vt declarauimus parum antè: secundum quod ratio capitis sumitur à sola ratione principij. Si verò accipiatur à ratione principij cum conformitate naturæ, quæ est acceptio magis propria, sic soli Christo conuenit caput esse ecclesiæ. & sic argumenta non procedunt.*

¶ *Ad alia etiam tria argumenta sequentia vnã patet responsio: quoniam auctoritates inductæ intelliguntur secundum quod ratio capitis attenditur secundum exteriorẽ gubernationem. prout rex dicitur caput regni: quoniam alijs à Christo conuenit caput esse. differunt tamen à Christo sicut iam dictum est.*

¶ *Ad vltimam rationem respondetur, quod in dicto illo Apostoli nõ intelligitur homo dare gratiã audientibus, gratiam interioris influendo, sed exterioris persuadendo ad ea quæ sunt gratiæ. & ideo argumentum non procedit. In spirituali verò quomodo cõpetat summo pontifici caput esse vniuersalis ecclesiæ, in 2. lib. huius operis opitulante Deo declarabimus.*

¶ *In quo declaratur, quod nõ tantum quantum ad animas, sed etiam quantum ad corpora Christus caput sit fidelium. Cap. LIII.*

S V M M A R I V M.

1. Christus quod sit caput ecclesiæ, siue fidelium quantum ad animas, & quantum ad corpora, sed principaliter animarum, & secundario corporum.
2. Corpora nostra qualiter continuationem aliquo modo ad corpus Christi habeant, ostenditur.

¶ **Q**UANTO I AM qualiter Christus caput sit fidelium quo ad animas quibus influit sensum fidei & motum charitatis: quærendum nobis est, quomodo etiam caput dicitur sit fidelium quo ad corpora. Et videtur aliquibus rationibus quod nõ. Primò sic. Christus Deus est caput ecclesiæ in quantum influit spiritualem sensum & motum gratiæ in ecclesiã: sed huiusmodi spiritualis sensus & motus capax nõ est corpus hominis: ergo Deus nõ videtur esse ea

put hominũ secundum corpora, sed tantum secundum animas. ¶ *Secundò* sic. Capitis ad membra & eõuerso oportet esse proportionem quãdam: sed corpora aliorum hominum non cõtinuantur ad corpus Christi: ergo ipse non est caput hominum quantum ad corpora, sed tantum quantum ad animas. ¶ *Tertiò* sic. Secundum corpora cõmunicamus cum brutis: si ergo Christus esset caput hominũ quantum ad corpora, sequeretur quod etiam caput esset brutorum animalium, quod est inconueniens. ¶ *Quartò* sic. Christus corpus suum ab alijs hominibus traxit. vt patet Mat. 1. & Lucæ. 3. vbi describitur series generationis Iesu Christi secundum carnem: sed caput est primũ inter cetera membra, vt dictum est: ergo Christus non est caput fidelium quantum ad corpora. ¶ *In oppositũ* arguitur ex illo Apostoli. Reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ. Secundò ex illo. Nescitis quoniam corpora vestra membra sunt Christi: vbi glo. Aug. sic inquit. Attende, quod membra nostra dicit esse membra Christi: quoniam Christus caput nostrum est eo quod factus est propter nos: corpus autem eius ecclesia est. Si ergo Christus animam humanam tantummodo reciperet, membra eius nõ essent nisi animæ nostræ: quia verò & corpus suscepit, per quod etiã caput est nobis, quia ex anima & corpore cõstamus, profectò illius membra sunt corpora nostra: quia enim corpus accepit, & corporum caput est. hæc gl. Respondet do dicimus, quod Christus est caput ecclesiæ siue fidelium quantum ad animas, & quantum ad corpora, sed principaliter animarum, & secundario corporum. Et hoc tũ ratione cõformitatis ad membra, quæ per assumptionem humanæ naturæ facta est: assumpsit enim corpus cũ anima. Tũ ratione spiritualis influentiæ, quæ peruenit ad corpus mediante anima, in quantum corpus est instrumentum animæ operantis secundum gratiam. Verũ ad videndum qualiter humanitas Christi habet influere in homines, nõ tantum quantum ad animas, sed etiam quantum ad corpora, & qualiter non solum animæ fidelium, sed etiã corpora susceptibilia sunt talis influentiæ, notandum est vt notat sanctus Thom. in 3. parte. quod corpus humanum habet naturalem ordinem ad animam rationalem, quæ est propria forma eius, & motor: & in quantum quidem est forma eius, recipit ab anima vitam, & ceteras proprietates conuenientes humano corpori secundum suam speciem: in quantum verò anima est motor corporis, corpus instrumentaliter seruit animæ. Sic ergo dicendum, quod humanitas Christi habet vim influendi in quantum

inquantum est coniuncta verbo, cui corpus unitur per animam. Vnde tota Christi humanitas secundum animam & corpus influit in homines & quantum ad animam & quantum ad corpus: sed principaliter quantum ad animam, secundario quantum ad corpus: & hoc dupliciter. Vno modo inquantum membra corporis exhibentur arma iustitiae in anima existenti per Christum. vt Apostolus dicit. Alio modo inquantum vita gloriae ab anima deriuatur ad corpus. secundum illud. Qui suscitauit Iesum a mortuis uiuificabit mortalia corpora vestra propter inhabitantem spiritum eius in uobis. Quibus habitis, dicendum est ad argumenta: ¶ Ad

Roman. 6.

Roman. 8.

Ad primum

2 primum dicendum, quod sensus spiritualis gratiae licet non perueniat ad corpus primo & principaliter, peruenit nihilominus secundario, & instrumentaliter. Vt enim dictum est, quauis corpus non recipiat influentiam spiritualem immediate, recipit tamen mediante anima. Quare respectu utriusque partis naturae humanae, aë scilicet & corporis, Christus caput est ecclesiae. ¶ Ad secundum respondetur negando minorē. Dicimus enim, quod corpora nostra aliquo modo habent continuationem ad corpus Christi: non quidem secundum quantitatem, vt patet: nec secundum perfectionem naturalem: quia alia est anima Christi, & alia est anima ueriuscuiusque, secundum quam attenditur perfectio naturalis: sed secundum perfectionem sanctificationis, quae est spiritus sanctus, qui plenissime fuit in Christo. Perfectio enim corporis, vt dicit magister Alex. in. 3. non solum est anima, sed spiritus sanctus, cuius corpora nostra templum sunt: secundum illud. Nescitis quia membra vestra templum sunt spiritus sancti? Verum quod anima perficit quantum ad esse naturae, spiritus uero sanctus quantum ad esse sanctificationis. Idem autem est spiritus sanctus, qui sanctificat corpus Christi, & sanctificat corpora nostra cum sumus in fide & charitate Christi. Vnde ex hac spirituali sanctificatione relinquitur in corpore nostro ordo qui dicitur ad gloriosam resurrectionem. vt ait sanctus Thomas. & praefatus Alex. in. 3. Quare Apostolus ex hoc resurrectionem corporum gloriosam

1. Corin. 6.

Roman. 8.

Ad tertium

probat dicens. Si spiritus, qui suscitauit Iesum a mortuis habitat in nobis, uiuificat & mortalia corpora nostra propter inhabitantem spiritum eius in nobis. ¶ Ad tertium respondetur negando consequentiam: quia non ita communicamus quo ad corpora cum brutis, quinetiam quo ad corpora multum differamus ab eis: quia corpus animalis bruti nullam habitudinem habet ad animam rationalem sicut habet corpus humanum, &

ideo corpus humanum habet ordinem aliquem ad sanctificationem, quae non habet corpora brutorum: & ideo cum non sit simile, argumentum non procedit. ¶ Ad quartum respondetur negando consequentiam: quoniam licet Christus traxerit materiam corporis ab alijs hominibus, vitam tamen immortalem corporis omnes homines trahunt ab ipso: secundum illud. Sicut in Adam omnes moriuntur, sic in Christo omnes uiuificabuntur. & ita cum ipse omnibus hominibus influat tam quoad animas quam quoad corpora, consequens est, vt omnium caput tam respectu animarum, quam respectu corporum dicendus sit.

Ad quartum

1. Cor. 15.

¶ In quo ponitur quorundam opinio cum rationibus suis, dicentium, quod soli electi membra sunt Christi, siue corporis mystici, quod est ecclesia sancta Dei. Caput. LIIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Rationes seu motiua decem quorundam, qui dicebant, quod soli praedestinati sint membra Christi, & quod solum electorum Christus dicendus sit caput, recensentur.
- 2 Propositiones sex eorum, qui dicebant, quod solum electorum Christus dicendus sit caput, referuntur.

AMPLIUS considerandum est quorum Christus sit caput: siue qui dicatur membra Christi siue corporis eius, quod est ecclesia. An uidelicet omnium hominum caput dicendus sit: an aliquorum sit, & aliquorum non. Pro quo notandum, quod circa hoc triplicem modum loquendi reperimus inter loquentes de hac materia. Quidam autem dicere uoluerunt, quod soli praedestinati sint membra Christi, & per consequens quod solum electorum Christus dicendus sit caput. Quorum motiua, siue rationes sunt quae sequuntur. ¶ Arguunt enim primo ex illo ad Eph. 5. Christus caput est ecclesiae saluator corporis eius. Sequitur, Christus dilexit ecclesiam, & tradidit semetipsum pro ea, ut illam sanctificaret, mundans eam lauacro aquae uitae, ut exhiberet eam sibi gloriosam, non habentem maculam, neque rugam, nec aliquid huiusmodi. Ex ista auctoritate arguitur sic. Christus solum electorum saluator est secundum efficientiam, & illi soli glorificandi sunt, & absque omni macula, & ruga futuri.

Argumentum primum quod cum sequentibus soluitur infra capitulum 58.

Secundum.

futuri. ergo uidetur, quod solum praedestinatorum, siue electorum Christus caput sit, & soli tales membra Christi dicendi sint. ¶ Secundo dicit Apostolus. 2. Tim. 2. Nouit deus qui sunt eius. Super quo ita dicit glossa. Quos praesciuit futuros conformes fieri imagini eius, id est praedestinavit, uocauit, iustificauit, & glorificauit. sequitur. numerus talium est hortus conclusus, fons signatus, puteus aquae uitae, paradysus cum pomorum fructibus. Ex quo uidetur id quod prius. ¶ Tertio arguitur ex illo. 1. Iohan. secundo. ubi de malis qui a fide Christi recesserunt, inquit. Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis. Quod uerbum beatus Augustinus. libr. de correctione & gratia. & habetur de poenitentia. distinct. 4. capi. si ex bono. §. cum ergo. tractans ita dicit. Cum ergo filij Dei dicunt de his qui perseuerantiam non habuerunt, Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis. & addit. quoniam si fuissent ex nobis, permanissent: quid aliud dicunt, nisi non erant filij Dei etiam quando erant in professione, & in nomine filiorum Dei? ¶ Quarto arguitur ex illo beati Augustini. super psal. 103. charitas est fons proprius & singularis bonorum, cui non communicat alienus. Alieni autem sunt omnes, qui audituri sunt a domino: Non noui uos. ergo uidetur quod praesciti non pertinent ad membra Christi: cum ut ex glossa ad Roman. 8. patet, societas & unitas, qua efficiuntur unum corpus unum filij Dei, ipsa charitate efficitur & constituitur. ¶ Quinto sic. ex illo Augustini. libr. de doctrina Christiana dicitur. Non est reuera corpus Christi, quod cum illo non erit in aeternum: sed nullus praescitus erit cum domino in aeternum. ergo nullus praescitus erit de corpore domini, & per consequens nec membrum eius. & ita ex consequenti sequitur, quod soli electi, cum soli ipsi regnaturi sint in aeternum cum Christo, sint membra Christi. ¶ Sexto adducunt illam auctoritatem Augustini. libro. 4. contra Donatistas. Sunt etiam quidam in eo numero, qui adhuc nequiter uiuunt: aut etiam in haeresibus, vel in gentiliu superstitionibus iacent: & tamen illic nouit dominus qui sunt eius. in illa namque ineffabili praescientia Dei multi, qui intus uidentur, foris sunt. ¶ Septimo per illud eiusdem in eodem libro. Multi etiam, qui aperte foris sunt, & haeretici appellantur, multis bonis catholicis meliores sunt: quid enim sunt hodie, uideamus: quid cras futuri sunt, ignoramus. & Deo quidem, apud quem sunt praescientia quae uentura sunt: quae futura sunt, iam sunt. Ex quo arguitur, quod tales dicit Augustinus in praesenti meliores: non di-

Tertium.

Quartum.

Quintum.

Sextum.

Septimum.

cit erunt. & quod meliores dicit non secundum praesentem iustitiam: quia illam praesupponit non habere, cum dicat, quod in haeresibus lateant. debet ergo intelligi secundum diuinam praescientiam, apud quam quae futura sunt iam sunt. ¶ Octauo sic. Magister sentent. lib. 3. d. 23. c. ult. & secundum doctores scholasticos ibidem simpliciter concedendum est, Deus ab aeterno dilexit electos, & odio habuit reprobos. Sed non uidetur maior ratio de dilectione Dei, quam de eius praedestinatione, ut electi sint membra eius. sequitur quod sicut ista est simpliciter concedenda, Omnes electi a Deo sunt dilecti: siue ipsi electi sint in gratia, siue in peccato, siue in haeresi, siue non, dum actualiter existant in eorum natura: ita uidetur quod ista debebat simpliciter concedi, Omnes electi sunt membra Christi, siue sint, siue adhuc non sint actualiter existentes & futuri sint, siue in peccatis existant. ¶ Nonum. Ex dictis beati Augustini. libr. de correctione & gratia. & ponitur de poenitentia. d. 4. c. hanc societatem. Ait enim sic. Nec nos moueat, quod filijs suis quibusdam Deus non dat istam perseuerantiam. Absit enim hoc ut ita sit de illis praedestinitis, & secundum propositum uocatis, qui uere sint filij promissionis. Nam isti cum pie uiuunt, dicuntur filij Dei: sed quia uicturi sunt impietate, & in eadem impietate morituri, non eos dicit filios Dei: praescientia enim sunt filij Dei, qui nondum sunt nobiscum, & sunt iam Deo. De quibus Iohannes euangelista ait. Quia Iesus erat moriturus pro gente: & non tantum pro gente, sed etiam ut filios dispersos congregaret in unum: qui utique, credendo futuri erant per euangelij praedicationem: & hoc tamen antequam esset factum iam filij Dei erant: in memoria enim patris sui incuncta stabilitate scripti sunt. Et sunt rursus quidam, qui filij Dei propter susceptam temporalem gratiam dicuntur a nobis, nec tamen sunt filij Dei. De quibus ait idem Iohannes. Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis: quod si fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum. Multa dicit circa hoc sed in fine capituli. Praeterea dixi uobis quia nemo uenit ad me, nisi fuerit ei datum a patre meo. Ex hoc multi discipulorum eius abierunt retro, & iam cum illo non ambulabant. Nunquid non & isti discipuli appellati sunt loquente euangelio, & tamen non erant veri discipuli, quia non manserunt in uerbo eius: secundum illud quod ait, Si manseritis in uerbo meo, uere discipuli mei eritis: quia igitur non manserunt, non habuerunt perseuerantiam sicut non uere discipuli Christi: ita nec uere filij Dei fuerunt: etiam quando esse uidebantur & ita uocabantur. Appellamus igitur hos & electos, & Christi discipulos, &

Octauum.

Nonum.

los, & Dei filios, qui appellandi sunt, quos regeneratos piè viuere cernimus. Sed tunc vere sunt quod appellantur, si manserint in eo, propter quod sic appellantur. hæc Augustin.

- Decimū. ¶ Decimo sic. Corpus Christi verum est figura corporis mystici, vt dicit Augusti. & dedit magister in. 4. distin. 8. sed corpus Christi verum totum fuit glorificandum. ergo videtur quod soli ad corpus mysticum pertineat, qui in futurum glorificandi sunt cum Christo, cuiusmodi sunt soli prædestinati. ¶ Isti, qui talē modum loquendi habent circa membra Christi, asserunt sequētes propositiones. ¶ Prima, quod non omnes fideles iustificati sunt membra Christi, sed soli electi finaliter regnaturi in perpetuum cum Christo. ¶ Secūda: non enim aliqui cum iustificantur incipiunt esse membra Christi, qui nō erant membra Christi antequam iustificarentur. ¶ Tertia: quod nec aliqui cum cadūt à statu iustificatiōis per culpā mortalem desinunt esse membra Christi, qui erāt membra Christi cum essent iusti. ¶ Quarta: quod prædestinatus semper manet membrum Christi, licet quandoque excidat à gratia iustificatiōis. ¶ Quinta: quia Paulus, August. & latro cum infideles essent, & Christū persequerentur, erant oues Christi, & membra Christi. ¶ Sexta: quod Iudas tempore quo iustificatus cum alijs Apostolis Christum sequeretur, nō erat ouis Christi, nec membrum Christi.

Propositio- nes prædi- ctorum.

Prima. Secūda.

Tertia.

Quarta.

Quinta.

Sexta.

In quo confutatur opinio præfata cum fundamentis suis Capitulum LV.

S V M M A R I V M.

- 1 Diluuntur fundamenta, & propositiones eorum, qui tenebant, quod soli prædestinati sint membra Christi, & quod solum electorum Christus sit caput dicendus.
- 2 Christi membrum ut quis dicatur, quæ requirantur.

T T E N T E consideratis rationibus & motiuis, quæ fabricatores præfate erroneæ opinionis inducunt, vt fidem facerent eorum dictis, aperte videmus eos in hunc incidisse errorem: quia falsis fundamentis, & non veris principijs vsi sunt. Est autem vnum eorum

Fundamentum primū erroris.

fundamentum: quod denominatio simpliciter membrorum corporis Christi accipienda sit secundum dispositionem electionis diuinæ. Aliud: quod membra Christi etiam in hac vita ita indissolubili vinculo adherent Christo, quod qui est membrum Christi, indissolubiliter, ac perpetuo membrum eius sit. Aliud: quod prædestinati, qui nunc sunt infideles, sint iam etiam incorporati Christo. Aliud, quod solus numerus prædestinatorum sit sancta ecclesia vniuersalis, quæ corpus Christi est. Confutabimus hæc fundamenta, prout diuina sapientia nobis effulserit: quia cum illa demonstrabimus falsa esse, illicò luce clarius apparebit ædificium eorum ruinosum fore: vt puta supra arenam, non supra petram veritatis firmatum. ¶ Circā primum notandum, quod aliquis dicitur membrum Christi, ouis Christi, filius Dei dupliciter in sacra scriptura, & penes sanctos doctores. Vno modo secundum prædestinationem tantum, alio modo secundum præsentem iustitiam. De primo modo habetur. 1. Iohan. 2. Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis: nam si fuissent ex nobis, permansissent vtique nobiscum. De secundo modo habetur Iohan. 1. Dedit eis potestatem filios dei fieri. & ad Roma. 8. Quicumq; spiritu Dei aguntur, hi filij Dei sunt. De hoc etiam extensa testimonia habemus ex Augusti. quæ per longum tractatum ponuntur de poenitentia. distin. quarta. §. verum. & homo sub nomine ouium. De istis duobus modis expressa exemplum euangelio reperimus. vbi de illis, qui oues Christi sunt & nominantur secundum præsentem iustitiam, dicit ibidem dominus. Oues meæ vocem meam audiunt, & sequuntur me. Ecce secundum præsentem iustitiam oues istæ Christi dicuntur: quia actu pastoris vocem doctrinæ audiunt, & madorum obedientia pastorem sequuntur. De eis qui solum secundum prædestinationem eternam oues appellati sunt, dicitur ibidem. Alias oues habeo, quæ nō sunt ex hoc ouili. Super quo Augusti. in sermone de verbis domini. & deditur à sancto Tho. in glos. continua. ita dicit. Loquebatur enim primò de ouili de genere carnis Israel. Erāt autem alij de genere filij Israel. extra erāt adhuc in gentibus prædestinati & nondum congregati. hæc ille. Eodem modo distinguendum est de membris: quod quidam dicuntur membra secundum præsentem iustitiam: quia fide, & charitate sunt incorporati Christo. Et rectè talis dicitur secundum præsentem iustitiam Christi membrum: quia vt ait Hieron. super illud psalm. Innocentes & recti adhererunt mihi.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Contra primum fundamentum.

Augusti. in libr. de cor. rect. & gratia.

Iohan. 10.

Ecclesia

Ecclesia per iustitiam adhæret Christo. Alij verò dicuntur membra solum secundum prædestinationem, sicut oues, quia simile est, cū dicat Aug. super Io. homil. 46. Illi sunt vniuersi pastoris membra, cuius sunt oues. Præterea considerandū, quod ista est differentia istius diuisionis: quoniam esse ouem aut membrum Christi aut filium Dei secundum prædestinationem, solū est esse ouē, aut membrum, siue filium Dei in potentia tantum, & non in actu. Quod ex eo luce clarius notū est: quia prædestinatio cum sit species diuinæ præscientiæ (est enim vt dicit Aug. præscientia beneficio rū Dei, vt dedit magister in. 1. di. 40.) nihil ponit in prædestinato, per quod actu sit, aut nominandus sit id, ad quod prædestinatus dicitur, sed est in prædestinate tātum sicut prouidentia in prouidente, & præscientia in præsciente, nō autē in rebus prouisis aut præscitis. vnde gl. cont. super illud. Io. 11. Vt filios dispersos cōgregaret in vnū. ita habetur. Hęc secundum prædestinationē dicta sunt, nā nec oues eius, nec filij adhuc erant. Et cōformiter beatus Tho. de Aquino in postilla super Io. exponēs eūdem locū, scilicet illud. Vt filios Dei cōgregaret in vnū. dicit. Hoc nō est intelligendū, qd tunc iam accepissent adoptionis spiritū: quia vt dicit Grego. nec oues eius, nec filij eius adhuc erāt per adoptionē. Itē Nicolaus de Lyra pariformiter ita dicit. Non quia adhuc essent filij Dei actu, sed potētia ad actū reducēda, quia erāt prædestinati. ¶ Præterea vt veritas ista splēdidior fiat, arguit multipliciter. Primò sic. Nullus potest dici Dei filius per adoptionē actu & simpliciter, nec membrum Christi, nisi habeat ea actualiter, quibus quis efficitur filius Dei per adoptionē, & ea, quibus incorporatio corpori ecclesie, siue Christo perficitur, quātūcūq; sit prædestinatus aliquis ad huiusmodi: quia ista prædicata dicuntur, nō enī rationis. Et p simile patet: quia quātūcūq; aliquis prædestinatus sit ad beatitudinē, nō dicitur actu beatus, nisi habeat ea, quæ formaliter faciūt ad beatitudinē. & ita in proposito. cū ergo prædestinatio nō sit aliquid formale existens in prædestinatis, quo quis aut filius Dei, aut membrum Christi dicatur, impossibile est dicere cū veritate, qd denominatio simpliciter membrum Christi aut Dei filiorū accipiēda sit ex sola dispositione diuinæ prædestinationis, sed accipiēda est secundum præsentem iustitiā, cū talis, qui secundum præsentem iustitiā est membrum Christi, actu habeat ea quibus aliquis actu talis dicitur & simpliciter. Habet enim actu spiritū adoptionis, quo qs

efficitur actu filius Dei. secundum illud. Qui spiritu Dei aguntur, filij Dei sunt. qui est etiā quo quis incorporatur corpori ecclesie, secundum illud. Vnus spiritus & vnū corpus. glo. Ephe. 4. Spiritus sanctus est quo efficitur vnū corpus. Itē qui secundum præsentem iustitiā est talis, cōiungitur actu Christo iunctura fidei, & vinculo charitatis, quæ sunt ea, quibus membra corporis ad inuicē cōnectuntur, & colligantur, vt ait glo. super illud. Caput Christus, ex quo totū corpus cōpactū, & cōnexū per cōmunē iuncturā. Compactū, scilicet, per fidē, & cōnexū vinculis charitatis. Præterea talis actu suscipit gratiæ influxū à Christo, & non nisi tanquā membrum à capite. ergo videtur, qd denominatio simpliciter, qua quis denominatur membrum, ouis, aut filius Dei, accipiēda sit nō ex sola dispositione diuinæ electionis, sed secundum præsentem iustitiā. Et qd ita sit, necessariò profitendū ex ipsa scriptura sancta, quæ mētiri non potest. In multis locis aperte colligere possumus. dicitur enim. Dedit eis potestatem filios Dei fieri. gl. Mirabilis potestas vt qui filij diabolierāt, filij Dei, & fratres Christi per eum liberati dicantur. sed clarū est, qd hoc nō potest intelligi secundum prædestinationē: quia respectu illius cū immutabilis sit, nulla potestas nobis data est, vt secundum illā filij efficiamur Dei. Dicit enim Aug. qd numerus prædestinatorū certus est, qui nec augeri potest, nec minui. ergo impossibile est, vt denominatio filiorū Dei attēdatur ex sola dispositione diuinæ prædestinationis. Itē Apostolus ad Thessa. scribēs dicit. Filij lucis estis, & filij Dei. Itē. Nunc filij Dei sumus. sed manifestū est, qd loquebatur fidelibus in Deū credentibus, qui secundum præsentem iustitiā sunt filij Dei, nō autē prædestinatistātum, cū illi ignoti essent. ergo falsum est fundamentum eorum, in quo dicunt, qd accipiēda sit secundum dispositionem electionis diuinæ denominatio filiorum Dei, siue membrorum Christi. Item. Multi vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra habentes ac donationes secundum gratiam quæ data est nobis. &c. istud nō potest referri ad solos prædestinatos, vt patet. Præterea Apostolus. An nescitis quia corpora vestra membra sunt Christi? Et illud. Etenim in vno spū oēs nos in vnum corpus baptizati sumus. sensus est secundum glo. Aug. nos abluit in vno spiritu, ducti sumus in vnum corpus. Item ibidē subiungit Apostolus. Vos autem estis corpus Christi. glo. fidei vnitatis Christi capitis. Quæ verba Apostoli cum omnibus credentibus in

Ephe. 4.

Iohan. 1.

1. Thess. 5. 1. Iohan. 3.

Rom. 12.

1. Corin. 5. 1. Corin. 12.

G Christum

Christum dirigantur, & nō prædestinatis so-
lūm, patet manifestè, q̄ denominatio simpli-
citer filiorū Dei, & membrorū Christi secun-
dum præsentē iustitiā accipiēda sit, & nō secū-
dum diuinā prædestinationē, quæ quorū sit,
ignotū nobis est. ergo fundamētū illorū fal-
sum. Caterū hoc manifestè apparet ex eo, q̄
per iustificationē homines dicūtur incipere
esse filij Dei, & mēbra Christi, & per casum, si
ue recessum ab ipsa iustificatione definūt ef-
se tales, q̄ iustificationis tēpore mēbra Chri-
sti aut filij Dei esse dicebātur. Dicitur enim ad
Ephē. 5. Eratis aliquādo tenebrę, nūc aut lux
in dño, vt filij lucis ambulate. vbi gloss. dicit.
Prius filij eratis diaboli principis tenebrarū,
nūc iustificati per fidē & baptisimū filij Dei
per adoptionē, quæ est lux vera, & ad Ro. 7.
Iustificati ex fide pacē habeamus ad Deum
per Iesum Christū dñm nostrū, p̄ quē acce-
sum habem⁹ in grām istā, in qua stam⁹, & glo-
riamur in spe glorię filiorū Dei. Præterea hoc
manifestè ponit Aug. sic dicēs. Mali qui int⁹
cū gemitu tolerātur, quāuis ad eādē colūbæ
vnitatē, & illā gloriosam ecclesiā nō habentē
maculā, aut rugā, aut aliquid huiusmodi non
pertineāt: tamē si corrigātur, & seipso ad ba-
ptisimū accessisse fateātur, nō rebaptizātur,
sed incipiūt pertinere ad columbā, per cuius
gemitū eis peccata solūntur, à cuius pace alie-
nati tenebātur. hæc Aug. Itē idē lib. 2. cōtra
Cresconiu. c. 21. Dānati à Christo, iam in cor-
pore Christi nō sunt, quæ est ecclesiā: quoniā
nō potest habere Christus mēbra damnata:
proinde & ipsi extra ecclesiā baptizāt: omnia
quippe ista mōstra: absit vt omnia in mēbris
illius columbę vnice cōputentur: absit vt in-
trare possint limites hortus conclusi, cuius il-
le custos est, qui nō potest falli, qui tamē si cō-
fiteātur, & corrigātur, tūc intrāt, tūc mundā-
tur, tunc in arboribus hortus cōclusi sunt, in
mēbris vnice numerātur. hæc Aug. Ecce q̄ a-
pertè doct̄ clarissimus Augu. ponit malos
homines quousq; corrigātur nō pertinere
numero, scilicet, & merito ad vnitatē eccle-
siæ, ita vt incipiāt esse de numero arborū hor-
tus conclusi. Corrigi autē dicuntur fideles in
iustificatione, in qua per penitentiā emēdā-
tur errata, & ordo ipse viriū animæ adinuicē
& superiorum ad Deum, qui per peccatū per-
uersus erat, reparatur. Quare manifestū est,
q̄ denominatio simpliciter mēbrorū Chri-
sti, aut filiorum Dei, nō sumēda est ex disposi-
tione diuinæ electionis, siue prædestinatio-
nis, quod etiā hac ratione monstratur. Si præ-
destinatio sufficiat ad denominādum aliquē

Aug. lib. 3.
contra Do-
natist.

membrum esse Christi actu simpliciter, ne-
cessariō valet ista cōsequētia. Iste homo est præ-
destinatus à Deo. ergo est membrum Christi
ab æterno. sicut dicimus, q̄ aliquis prædesti-
natus vel electus est etiā dilectus ab æterno.
Vnde Apostolus. Elegit nos in seipso, vt es-
semus sancti & immaculati. sed istud est fal-
sum, q̄ quis sit membrum Christi ab æterno,
cū nullum corpus ab æterno sit. ergo fal-
sum est illud ex quo sequitur, quod est, quod
quis dicatur actu & simpliciter Christi mem-
brum, aut filius ex sola prædestinatione diui-
na. Attentis bene his, quibus iam cōfutatum
est primū aduersariorū fundamentum, faci-
le est ostēdere falsitatē secundi, in quo dicūt,
q̄ mēbra Christi ita indissolubili vinculo ad-
herent Christo, q̄ qui est membrum Christi,
indissolubiliter, & perpetuō est mēbrū Chri-
sti. Falsitas huius fundamētī licet ex superio-
ribus manifesta sit: quia si à iustificatione inci-
pit quis effici mēbrum Christi, & per casum
ab illa definit esse, patet, q̄ nullus in hac vita
nisi esset confirmatus in gratia, dicēdus sit in-
dissolubiliter membrum Christi, nihilomi-
nus ex alijs demonstratur sic. Et quærimus
quid aduersarij veritatis intelligant per illud
indissolubile vinculum, aut prædestinatio-
nem, aut gratiā, aut fidem formatā. Primum
non potest dici vinculum: quia cū prædesti-
natio (vt diximus) nihil ponat in prædestina-
to, nō potest dici vinculum cōnexiūm, aut
vnitiūm alicuius. Quāquā enim prædestina-
tio arguat quādā necessitatē ordinis, siue cō-
sequētiæ, vt qui prædestinatus est, necessariō
cōsecuturus sit id, ad quod prædestinatus est,
nō tamē ponit in actu aliquid in prædestina-
to, per quod actu mēbrum vnitū, siue incor-
poratum Christo dici possit, aut filius Dei, &
huiusmodi. Si autē vinculum istud nominēt
fidē aut charitatē, sicut est apostoli doctrina,
cū ab istis possit homo cadere, sicut cōsuevit
sæpissimē. Vnde Apoc. 2. dicitur. Habeo ad-
uersum te pauca, q̄ charitatē tuā primā dere-
liquisti. nō potest quis ratione taliū vinculo-
rum, aut nexuū dici, siue effici perpetuō mē-
brū Christi, nisi ista perpetuō in eo perseue-
rarēt, quod nō est cōmune omnibus. Præ-
terea apertè Apostolus Paulus cōfutatur hunc er-
rorē, dicēs. Si quis spiritum Christi nō habet,
nō est eius. gl. scilicet mēbrum. Sed nō oēs il-
li, qui habēt spiritū Christi, semper habēt, cū
cōtingat illos peccare mortaliter, & qui non
habēt, quādoq; habēt, cū cōtingat illos iusti-
ficari. vnde gl. super illud quod sequitur. Cor-
pus quidē mortuū est propter peccatū. i. in

Ephē. 11

Contra fecū-
dum funda-
mentum er-
roris.

Contra ter-
tium funda-
mentum.

1. Cor. 12.

Roma. 5.

1. Cor. 12.

Roma. 8.

2. Corin. 6.

pecca-

peccatis. Spiritus verò viuit propter iustifica-
tionē. dicit sic. Anima, quæ antè fuerat impia,
viuit: quia Deo, qui est vita, cōiūgitur, & hoc
propter iustificationē. i. per peccatorū remis-
sionē, quæ est ex spiritu sancto. Itē in eodē. c.
idē Apostolus ait. Ipse enim spiritus testimo-
niū reddit spiritui nostro q̄ sumus filij Dei.
dicit gl. quæ est Aug. i. spiritus sanct⁹: quia cō-
munis est patri, & filio, amborūq; vnio, per
quæ fit societas & vnitas, qua efficimur vnū
corpus vnici filij Dei. vnitas enim nos cōpa-
ginat, quā facit charitas, quæ à spiritu sancto
est. Sequitur. Nihil enim debet sic formidare
christianus, q̄ separari à corpore Christi. hoc
ibi. Ergo manifestū est falsum esse præfatum
fundamētū, in quo dicūt, q̄ qui mēbrum est
Christi, indissolubiliter, & perpetuō est mē-
brū ei⁹. ¶ Ex istis clarissimē patet etiā falsitas
tertij fundamētī aduersariorū veritatis, in quo
dicūt, q̄ prædestinati, qui nūc sunt infideles,
sint etiā incorporati Christo, quæ etiā multis
alij rationibus ostēditur. Primò sic. Apo-
stolus dicit, q̄ vno spiritu omnes nos in vnū
corpus baptizati sumus. Sēsus est, vt dicit gl.
omnes nos baptizati. i. abluti, vno spiritu du-
cti sumus in vnū corpus. Ergo solo spū sc̄to
quis dicitur incorporari Christo, siue charita-
tis vinculo, quæ p̄ spiritū sanctū in nobis ha-
bitatē diffundit in cordibus nostris. ergo qui
nō habēt spiritū sanctū, cuiusmodi sunt præ-
destinati existētes infideles, non possunt dici
incorporati, siue mēbra Christi. cōsequētia
est manifesta. patet etiā ex illo Apostoli ad
Ro. 8. superius inducto. Si quis nō habet spū
Christi, nō est eius. gl. scilicet, mēbrū. Secū-
dò sic. Si prædestinati etiā fideles existētes in-
corporātur Christo, siue sunt mēbra Christi,
sequitur, q̄ tales sint vna persona mystica cū
Christo, imò sint ipse Christus secundū il-
lud Apostoli. Cū sint multa mēbra vnū cor-
pus sunt ita & Christus. vbi dicit Aug. in glo.
Omnes fideles sunt Christus: nō dicā corpus
Christi: quia ipse Christus sunt tā maiores q̄
minores. caput enim est Christ⁹. Dicitur Chri-
stus p̄pter ineffabile vnionē capitis & mem-
brorū. hoc gl. Si ergo prædestinati existētes in-
infidelitate aut in hæresi sunt mēbra Christi,
sequitur, q̄ qui sunt infideles actu & hæretici
sint ipse Christ⁹, sicut vna persona cū Christo,
quod nō modò hæreticū, sed christianis auri-
bus horrēdū est. Vnde Apostolus. Quis autē
cōsensus tēpli Dei cū idolis? vos enim estis tē-
plū Dei viui, sicut dicit dominus. Tertio sic.
Clarum est, quod omnes infideles & peccato-
res quādiu in infidelitate & criminibus iacēt,

sunt mēbra diaboli, & vnū corpus dicūtur cū
illo, qui rex est super omnes filios superbiæ. Iob. 40.
cuius omnes iniqui dicti sunt corpus eius, &
mēbra, secundū illud. Corpus eius quasi scu-
ta fulgia. vbi gl. inquit: corpus Leuiathan, o-
mnes iniqui. Si ergo prædestinati infideles
& iniqui actu sunt corpus Christi, siue mēbra
Christi, & actu mēbra diaboli: sequitur quod
vnum & idē sit corpus Christi, & corpus dia-
boli, quod est absurdissimum. Dicit enim A-
postolus. Quæ cōuentio Christi ad Belial? vbi
glo. inquit: quia nos mēbra Christi, illi diabo-
li, & Christus, & diabolus nō cōueniūt. Quar-
tò sic. Dicit Apostolus. An nescitis, q̄ qui ad-
heret meretrici, vnū corpus efficitur cum ea?
Erunt inquit duo in carne vna: qui autē ad-
heret Deo, vnus spiritus est cum eo. Sunt ergo
prædestinati fornicatores vnū corpus cū me-
retrice. Si ergo tales sunt etiā corpus Christi,
simul aliquis est & corpus Christi, & corpus
meretricis, quod est absurdū, dicēte Apostolo
vbi suprā. Quæ participatio iustitię cum ini-
quitate? Quinto idē ostēditur manifestè ex il-
lo. Filioli nemo vos seducat: qui facit iustitiā,
iustus est, sicut & ille iustus est: qui facit pec-
catum, ex diabolo est. Omnis qui natus est
ex Deo, peccatum nō facit, quoniam semē
ipsum in eo manet, & nō potest peccare, quo-
niā ex Deo est: in hoc manifesti sunt filij Dei
& filij diaboli. Omnis qui nō est iustus, non
est ex Deo. Hæc beatus Ioh. Ex quo manife-
stè cōcludit, q̄ prædestinati existētes in pec-
cato infidelitatis, aut peccato mortali, filij
sunt diaboli. Quis autē audebit dicere tales
Christo incorporatos, nisi qui sensu caret, &
nō intelligit quæ loquitur? Vnde Aug. in epi-
stola ad Cresconium superius inducā. Nō po-
test habere Christus mēbra dānata. Et Apo-
stolus vbi suprā ait. Quæ societas lucis ad te-
nebras? Sexto confirmatur hæc ratio. Si præ-
destinati cū sunt infideles, aut hæretici, siue
schismatici, aut alio quouis mortali peccato
inquinati, sunt incorporati Christo, quærit quo
medio. Nō naturali vinculo: quia vnio, siue in-
corporatio mēbrorum Christi cū Christo nō est
naturalis, sicut est illa, qua Christi mēbra na-
turalia vniuntur corpori suo naturali. Nec eti-
am vinculo vnionis hypostaticæ: sicut hu-
manitas Christi filio Dei vnita est: quia filius
Dei, vt dicit Damas. non accipit naturam
in vniuersali, sed in atomo. i. indiuiduo. O-
portet ergo, q̄ spiritualiter intelligatur hu-
iusmodi medium siue vinculum: hoc autē nō
videtur intelligi nisi id quidem, quod scriptu-
ra sancta ponit, & doctores sancti: videlicet,
G 2 spiritus

Iob. 40.

Iob. 41.

2. Corin. 6.

1. Cor. 6.

1. Iohann. 3.

spiritus sanctus, siue charitas ipsa, quæ ut dicit Aug. compaginat totum Christi corpus, & sine quo membra adinuicem nec coherent, nec capiunt Christo. Vnde glo. super illud Colo. 2. Non tenens caput, ex quo totum corpus per nexus & coniunctiones. &c. dicit. Per nexus, id est, per charitatem, sine qua membra adinuicem non coherent, nec inseruiunt, nec viuunt. Et Aug. super Can. Ioh. Dei, & filios diaboli. non discernuntur filij Dei à filijs diaboli nisi charitate, sed tale medium non habent actu infideles, blasphemii, & iniqui quatuordecim; prædestinati sunt quæ habituri sunt gratiam & gloriam in futuro, ut patet. ergo fundamentum præfatum est hæreticum. Septimo sic. Si prædestinati omnes iniqui quam iusti essent actu incorporati Christo, contrarietas esset magna in corpore Christi, quod esset inconvenerentissimum dicere. cõsequentiã tamen manifesta est: quia in fide esset contrarietas, putà inter eos, qui essent fideles, & infideles. Contrarietas etiã in spiritu: quia quidã spiritu Dei vegetati, ut iusti: quidã spiritu diaboli, ut iniqui. Falsitas & inconvenerentia patet ex illo Aug. tracta. 3. super. Can. Io. dicentis. Qui non est Christo cõtrarius, in corpore eius hæret, & membrum ipsius cõputatur: nunquam sunt membra sibi cõtraria: corporis integritas ex vniuersis membris cõstat. hæc Aug. Octauo sic. Si prædestinati etiam infideles aut iniqui existentes sunt membra Christi aut viua aut non viua, alterum dare necesse est. Si mortua, non potest esse. quia ut dicit Hugo de sancto Victore, & catholicè. In corpore Christi nihil est mortuum. Si dicat quod sunt viua: hoc esse non potest: quia membra corporis Christi non dicuntur viuere nisi per spiritum Dei per quem vita membrum diffunditur. vnde ad Ro. 8. dicitur. Spiritus autem viuit propter iustificationem. gl. quia Deo, qui est vita, iungitur per peccatorum remissionem, quæ est ex spiritu sancto. Itẽ ad Ro. 1. dicitur. Iustus ex fide viuit. & Io. 20. ut credentes vitam habeant. sed hæc vitam non habent actu prædestinati quãdiu infideles permanent & iniqui, & similes, qui sunt in peccato mortali. ergo fundamentum præfatum in veritate stare non potest. Non sic. Hæc opinio hominum tollit fructum passionis Christi, ut videtur. ergo talis opinio nullo modo venit toleranda à fidelibus. Assumptum videtur manifestum ex illo Apostoli. Cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem filij eius. Si fuimus inimici Dei prius, & per mortem filij eius reconciliati fuimus, necessariò fateri oportet prædestinatos aut non esse filij Dei morte reconciliati

Aug. super Can. Ioh.

Rom. 5.

liatos, aut prius fuisse inimicos: si inimicos, ergo non adherentes Christo: ergo non incorporatos Christo: ergo non membra Christi. Nisi quis vellet sine ratione dicere ut inimici Christi sunt membra Christi, & ex inimicis Christi cõpactum sit corpus Christi. Decimo sic. Apostolus ad Ephe. 2. de incorporatione duorum populorum scilicet Iudeorum & Gentilium in vnum corpus Christi loquens dicit sic. Ut duos, scilicet populos condant, id est coniungat in semetipso, in nouo homine faciēs pacem, ut reconciliet ambos in vno corpore per crucem, interficiens inimicitias in semetipso. gl. Ecce quasi sublata inimicitia, & lege euacuatã, facit pacem inter ipsos, & ambos reconciliat Deo patri. Ex quo patet istos duos populos intelligentiæ ordine quodam fuisse reconciliatos Deo patri, quam in corpore vno Christi vnitos. ergo qui adhuc sunt inimici Dei per infidelitatem, aut alia peccata, quæ diuidunt inter Deum & homines, secundum illud. Iniquitates vestræ diuiserunt inter vos & Deum vestrum. non possunt dici Deo vniti, aut Christo incorporati, etiam si sint prædestinati ut suo tempore incorporentur. Præterea ista assertio inde redditur falsa: quia facit vanas, & inanes omnes exhortationes, & admonitiones, quæ sacra scriptura vniuersaliter facit ut homines conuertantur ad Deum, appropinquant Deo, & ei vniantur. Dicitur enim. Conuertimini ad me, & ego cõuertar ad vos. Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis. Item apud Isa. habetur, & intro ducitur ab Apostolo. Exite de medio eorum. glo. quæ estis in medio nequitie eorum, & separamini dicit dominus, & immundum ne tetigeritis, & ego recipiam vos. glo. antecietos, & ero vobis in patrem, & vos mihi in filios & in filias dicit dominus omnipotens. Ex quibus patet clarissimè falsum esse, quod prædestinati infideles, aut in peccato existentes, quibus exhortationes huiusmodi fiunt, sint Deo incorporati actu siue vniti. Falsitatem autem quarti fundamenti, in quo dicunt solam prædestinatorum vniuersitatem vniuersalẽ ecclesiam dici: sufficienter monstrauimus circa. c. 3. huius operis. Patet etiam eius falsitas ex dictis iam in confutatione aliorum fundamentorum. Quibus fundamentis confutatis, facile est iam videre omnes illorum propositiones superius positas falsas esse, ac erroneas, & merito condemnatas fuisse ab vniuersali ecclesia in concilio Constantiensi. ut patet ex epistola se. re. Martini papæ, quam omnibus prælatis Alemanniæ scribit. Prima est,

Isa. 59.

Zach. 1. Iacob. 4.

2. Corin. 6.

Contra quum fundamentum.

Contra pri est,

est, quod non omnes fideles iustificati sunt membra Christi, sed soli electi finaliter regnaturi in perpetuum cum Christo. Patet falsitas ex dictis. quod etiã ex illo apparet quod inquit 1. Cor. 12. Apostolus. Vos autem estis corpus Christi, & membra de membro. glo. fidei vnitate Christi capitis. Clarum est autem, quod omnibus creditibus in Christum loquitur, non autem prædestinatantur. Item ex illo. Membra sumus corporis eius. quod verbum Augusti. pertractans super psalmum. 36. ita dicit. Nos in corpore ipsius sumus, si fides nostra sincera sit in illo, & spes nostra certa, & charitas accensa sit in corpore ipsius, & membra. Quod autem prima pars illius propositionis falsa sit & erronea, ratione sic ostenditur. Duo principaliter requiruntur, ut ex doctrina doctorum sanctorum colligimus, ad hoc, ut quis dicatur membrum corporis Christi. Primum est conformitas naturæ. Secundum est conformitas vitæ gratiæ. quæ duo notantur. Cantic. 4. vbi dicitur. Hortus conclusus soror mea sponsa. Sororis quidem nomine naturæ conformitas: sponsæ verò appellatione vnio gratiæ designatur. Primum horum est minus principale: tum quia bonis & malis communè est: tum quia non potest aliquid esse vnũ numero, sed vnum specie aut genere tantum in omnibus, quæ vniri dicuntur. Secundum verò, quod est conformitas gratiæ, est magis principale, & completissimum: quia vnus numero est spiritus fons gratiæ, qui in capite nostro Christo, & in omnibus membris eius vitam omnibus influit spiritualem. Quo præsupposito arguitur sic. Omnes fideles iustificati, siue præcisi siue prædestinati habent conformitatem in natura cum Christo, quod est primum: habent insuper cõformitatem in vita gratiæ in eodẽ spiritu, quod erat secundum. ergo omnes tales veraciter & simpliciter dicendi sunt membra Christi. Patet ex supposito: quoniam ad esse membrum Christi, non requiruntur nisi illa duo. vnde Apostolus Romanis scribens, qui tamen non omnes prædestinati fuisse creduntur inquit. Multi vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra, habentes nationes secundum gratiam quæ data est nobis. Falsitas autem secundæ partis illius propositionis ex eadem radice fit manifesta, loquendo de prædestinatis, qui in infidelitate, vel in aliorum fordibus peccatorum detinentur. Cum enim prædestinati huiusmodi nulla vnione nisi conformitate naturæ, quæ prædestinatis & præcisis communis est, & quæ

Roma. 12.

non est vnio simpliciter, vniantur Christo, sequitur quod tales non habent vnde simpliciter & actu nominandi sint membra Christi, aut esse de corpore Christi, quod est ecclesia. Vnde Apostolus hac ratione vtitur, cum ait. Si quis spiritum Christi non habet, hic non est eius. gloss. scilicet, membrum. Præterea falsitas & error secundæ propositionis, in qua dicunt, quod cum aliqui iustificantur non incipiunt esse membra Christi qui non erant ante quã iustificarent. licet sufficienter parum ante in hoc. c. in cõfutatione primi fundamenti horum errorum ostensa sit, nihilominus ex multis alijs etiam ostenditur. Et primò ex illo quod dictum est Petro, Macta, & manduca. Quod ideo dictum esse dicit Augusti. Quia in ecclesia corpus nemo intrat, nisi prius occisus moritur quod fuit, ut sit quod non fuit, alioquin qui non occiditur, & non manducatur ab ecclesia, esse in numero populi potest, qui videtur oculis humanis: in numero autem populi, qui cognitus est Deo, & de quo dicit Apostolus. Nouit dominus qui sunt eius. non potest esse nisi manducatus: neque manducari poterit, nisi primò mactatus. Venit paganus: adhuc in illo idololatria viuit: inferendus est membrum Christi, ut inferatur, necesse est ut manducetur, sed non potest manducari ab ecclesia, nisi prius mactatus: renuntiat seculo, tunc mactatur: credit in Deum, tunc manducatur. Secundò contra illud est. Qui de tenebris nos vocauit in admirabile lumen suum: qui aliquando non populus Dei. Tertio illud quod ait Apostolus. In mensuram vnus cuiusque membri augmentum corporis fiat in ædificatione sui in charitate. glo. Illos qui non sunt corpus ædificat in suam ciuitatem, vel societatem. Quarto illud Colo. 2. Ex quo totum corpus per nexus & coniunctiones subministratum & coniunctum crescit. glo. virtutibus & membris in augmentum Dei. gloss. ait in augmentum Dei: quia quasi augetur Deus hominibus ab errore redeuntibus, sicut minuebatur deserentibus. Quintò ad Ephe. 4. scribitur. Quosdam dedit Apostolos. sequitur: in ædificationem corporis Christi. glo. ut ædificent eos in corpus Christi, qui adhuc alieni sunt. Dicit etiam Augusti. In compagem Christi tanquam in viam structuram templi Dei, quæ est eius ecclesia, nati homines, non ex operibus iustitiæ quæ fecerunt, sed renascendo per gratiam, transferuntur tanquam de massa ruinæ ad ædificij firmamentum. hæc ille. Falsitas tertiæ propositionis, in qua

Roma. 8. Contra secundum.

Act. 10. Aug. super Psal. 123.

1. Pet. 2.

Ephe. 4.

Aug. in epi st. ad Dar-danum.

Contra. 3. qua

1 Modi duo dicendi & describendi membra corporis mystici Christi referuntur.

Secundus modus dicendi & describendi membra corporis mystici Christi est dicentium, quod soli fideles in gratia gratū faciente existentes, membra corporis Christi dicendi sunt. Ad quā sententiā plures rationes formantur. primò quidem sunt octo illæ, quæ in .4. c. huius libri assignatæ sunt, præter quas sunt quæ sequuntur. ¶ Primò arguitur ex illo Cantico. 6. Vna est columba mea, id est, ecclesia, quæ hoc loco colūba dicitur, vt supra annotauimus: quia spiritus sancti donis est illustrata. Ex quo videtur apertè colligi ad membra huius columbæ tantum illos pertinere, qui virtutibus adornati sunt. Vnde Augusti. hoc verbum pertractans. lib. 4. contra Donatistas ita dicit. Vna est columba mea asserat, qui potest huius columbæ membra esse, qui seculo verbis, non factis renuntiat. ¶ Secundo arguitur ex illo Sapientia. 3. Filij sapientia ecclesia iustorum. vbi soli ad ecclesiam iustorum, quæ est ipsa sancta vniuersalis ecclesia, pertinere videntur, qui filij sunt sapientia, cuiusmodi sunt iusti, & sancti viri, secundum illud Eccles. 14. Beatus vir qui in sapientia morabitur. ¶ Tertio arguitur ex illo Augusti. libro. 4. contra Donatistas. Vox inquit non mea, vel alicuius hominis, sed ipsius domini, nec per homines, sed per angelos sonuit Christo nato, Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. quæ utiq; nato Christo non sonaret ore angelico, nisi Deus hoc vellet intelligi eos esse in vnitæte corporis Christi, qui sunt in pace Christi: eos autè in pace Christi esse, qui sunt bonæ voluntatis. ¶ Quarto arguitur ex illo Hugonis de sancto Victore. lib. de sacramētis in secunda parte dicentis. Nihil in corpore Christi mortuū, nihil extra corpus viuū. ¶ Quinto arguitur sic. Corpus Christi verū est figura corporis mystici, sed in corpore Christi vero nō est aliquod mēbrū impurū. ergo videt quod nullus dicendus sit mēbrū corporis Christi mystici nisi purus sit à peccato. Et confirmatur per illud Aug. qd̄ magister sententiā rēducit in .4. di. 8. qui loquēdo de vnitæte ecclesie ita dicit. Cui⁹ vnitatis sacramētū est corp⁹ Christi, propriū de y gine sumptū: quæ vt corp⁹ Christi ex multis mēbris purissimis & imaculatis cōstat, ita so-

Argumētū primū quod cū sequenti bus soluetur infra. 59.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Quintum.

Cōtra quartam.

Cōtra quintam.

Cōtra sextam.

Galat. 3.

qua dicunt, quod nec aliqui cū cadunt à iustificatione per culpam mortalem desinunt esse membra Christi, qui erant membra Christi: satis manifesta est ex dictis. Quia cū tales peccādo mortaliter priuētur spiritu sancto, quo corpus Christi & vnum & viuū est, planissimum est, quod membra Christi simpliciter siue actu esse desinant. ¶ Falsitas etiam quartæ propositionis, in qua dicunt, quod prædestinatus semper manet mēbrum Christi licet cadat à gratia præsentis iustificationis, patet ex dictis. ¶ Præterea quod etiā falsa sit & erronea hæc propositio, in qua dicunt, quod Paulus, August. & Iatro cū infideles essent, & Christum persequerentur, oves erant, & membra Christi, patet ex dictis, vt non sit opus alia addere, sed tantummodo contra eos inducamus Augu. in quodam sermone de conuersione Pauli loquentem. Elifus est scruens, & factus est credens. Elifus est lupus, & factus est agnus. Elifus est persecutor, & factus est prædicator. Elifus est filius perditionis, & erectus est vas electionis. hæc Augu. ¶ Carterum quod sexta propositio falsa & erronea sit, in qua dicitur, quod Iudas tempore quo iustificatus cum alijs Apostolis Christū sequeretur, non erat ovis Christi, non membrum Christi, ex dictis etiam apertè colligitur ex eo, quod Iudas creditur baptizatus, sicut & alij Apostoli à Christo baptizati creduntur: vt dicit Augusti. & habetur de con. distin. 4. cap. quando ab Hierosolymis. & capit. 16. Sed quicumque baptizati sunt in Christo Christum induerunt, & per consequens membra eius facti sunt. oportet necessariò affirmare, quod Iudas tempore iustificationis suæ Christi membrū fuerit. Cuius sententiæ celebre testimonium beatus Augu. dat de Iuda loquens super psalmum. 41. qui inscriptus est persecutioni Absalonis filij Dauid in patrem suum. vbi ita loquitur. Agnoscamus quemadmodum & Christum persequeretur filius suus: habebat enim filios, de quibus dicebat. Non ieiunant filij spōsi quādiu cū illis est spōsus: cū autē ab eis ablat⁹ fuerit spōsus, tūc ieiunabūt filij spōsi. ergo filij spōsi Ap̄li, & inter eos persecutor diabolus Iudas. Et infra. Iudas fili⁹ spōsi persequēs spōsum. hæc ibi. Ecce apertissimū testimoniū quod Iudas pro tēpore iustificationis suæ filius spōsi erat, & per cōsequens membrū Christi. ¶ In quo ponuntur alij duo modi dicendi siue designandi mēbra corporis Christi. Cap. LVI.

Declarationem huius difficultatis licet plura dicta sint à nobis circa. c. 5. huius operis nihilominus pro maiori intelligentia veritatis aliqua alia addentes: notandum duximus cum excellentissimo doctore sancto Tho. in. 3. parte summæ suæ. quod inter alias differentias inter corpus naturale hominis & corpus mysticū vna est hæc, videlicet, quod membra corporis naturalis sunt omnia simul: membra autē corporis mystici non sunt omnia simul, nec quātum ad esse naturæ: quia corpus ecclesie constituitur ex hominibus, qui fuerunt à principio mundi vsq; ad finem ipsius. Nec quantum ad esse gratia: quia quidam eorū qui sunt, in vno tēpore gratia carēt, postmodum habituri, alijs eam iam habentibus. Sic ergo membra corporis mystici non solum accipiūtur secundum quod sunt in actu, sed etiā secundum quod sunt in potētia. Quædā tamē sunt in potētia, quæ nūquā reducētur ad actum, & hoc secundum triplicē gradū. quorū primus est per fidē. secundus per charitatē viæ. tertius per fruitionē patriæ. Sic ergo dicendū est, quod accipiēdo generaliter secundum totū tēpore mundi Christus est caput omnium hominū: sed secundum diuersos gradus. Primò enim & principaliter est caput eorū, qui actu vniuntur sibi per gloriā. Secundo eorū, qui actu vniuntur sibi per charitatē. Tertio eorū, qui actu vniuntur sibi per fidē. Quarto verò eorū, qui sibi vniuntur solum in potētia, nōdū reducta ad actū, reducta tamē secundum diuinā prædestinationē. Quinto verò eorū, qui sunt in potētia sibi iungi, quæ nūquā reducetur ad actū: sicut homines in hoc mūdo viuētes, qui nō sunt prædestinati, qui tamē ex hoc seculo recedētes, totaliter desinūt esse membra Christi, quia nec etiā sunt in potētia vt Christo vniantur. Sunt ergo istis bene cōsideratis, membra Christi siue corporis eius, quæ est ecclesia, in triplici differētia. Quædā enim sunt membra actu vnita & viuia, siue vita gloriæ: sicut illi, qui actu vniuntur Deo per gloriā in superna beatitudine cōstituti, siue p̄ fidē formatā, quæ dicitur per dilectionem operas: sicut sunt fideles iusti in hac præsentī vita. Quædā verò sunt membra vnita quidē aliquo modo, scilicet per fidē, sed non sunt viuētia: quia nō vniuntur ei vinculo charitatis. Huiusmodi sunt fideles in peccato mortali existētes, quæ fidē informē habēt: quæ cū fine operib⁹ mortua sit. Iaco. 2. & 1. Io. 3. dicit. Qui nō diligit, manet in morte. tales vita gratiæ carētes sunt velut membra mortua. & quia

G 4 ratio-

ita societas ecclesiastica ex multis personis à criminali culpa liberis consistit. In cuius rei typo arca domini de lignis sethin facta est, quæ sunt imputribilia, & albæ spinæ familia. hæc ille. Tertius modus loquendi in hac materia est, quod omnes fideles fidei integritatem seruantes sunt membra Christi. Pro quorum sententia facere videntur omnia quæ dicta sunt circa capit. 3. huius operis, in quo longo sermone ostensum est, quod in sancta & vniuersali ecclesia boni & mali permixti sunt. Pro quorum opinione etiam hoc suffragari potest quod ait Apostolus. Quicūque baptizati estis in Christo, Christum induistis. Ex quo videtur, quod omnes baptizati in Christo, membra Christi dicendi sunt: cū induere Christum nihil aliud esse videatur, quàm Christo adherere, siue Christo vni-ritanquam membrum eius. Vnde Augusti. tractans hoc verbum super psalmū. 83. ita dicit. Si enim Christiani omnes & fideles & baptizati ipsum induerent, sicut Apostolus ait. Quotquot in Christo baptizati estis, Christum induistis. si membra sunt facti corporis, & dicunt se sancta non esse, capiti ipsi faciunt iniuriam. hæc ille. Item idem arguitur ex illo, Saluator omnium est & maxime fidelium. & dicitur. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non autem pro nostris tantum, sed etiam totius mundi. Saluare autem homines, aut propitiatorem esse pro peccatis eorum, competit Christo secundum quod est caput. ergo sequitur quod omnium illorum sit caput, & ita omnes fideles membra eius sunt.

Galat. 3.

1. Tim. 4.

1. Iohan. 2.

In quo veritas declaratur mortæ difficultatis, quorum scilicet hominum Christus caput sit, & qui corporis sui, quod est ecclesia, membra sunt dicendi. Capit. LVII.

SVMMA RIVM.

- 1 Christi membra triplicia describuntur.
- 2 Fideles, qui peccatis mortalibus subuertuntur, & actualiter Christi membra non dicuntur.
- 3 Ecclesie in unitate quod boni, & mali esse dicuntur, dummodo rectam habeant fidem.

Aristo. 2. de anima.

rationē perfectam membri non solum cōstituit vnitas cōtinuationis, quā membrum habet cū alijs membris in vno corpore, sed vnitas vitæ siue spiritus corpus formantis & viuificantis: quia vt dicit Arist. mēbrū mortuū improprie & æquiuocè dicitur mēbrū. Hinc est, q̄ fideles in peccato mortali existētes nō dicuntur mēbra Christi perfecte & proprie, sed imperfectè & improprie, sicut dictum est de mēbro mortuo. Vnde sanctus Tho. in. 3. parte ita dicit. Fideles qui peccatis mortalibus subuertuntur, nō sunt membra Christi actualiter, sed potentialiter: nisi fortè imperfectè per fidē informē, quæ vnit Christo secundū quid, & non simpliciter: vt scilicet per Christū homo consequatur vitā gratiæ. hæc sanctus Tho. ibi. Itē idē in primo scripto ita dicit. Homines autē fideles peccatores pertinent aliquo modo ad vnitatē ecclesię, in quātū cōtinuatur ei per fidē, quæ est vnitas materialis: nō tamē possunt dici mēbra proprie, sicut nec membrū mortuū nisi æquiuocè. hæc ibi sanctus Tho. Alexan. verò de Ales de hac materia in. 3. suo loquēs dicit sic. Ad vnionē corporis mystici siue ecclesiæ nunquā proprie pertinet existētē in peccato mortali: tamen refert dicere vnitatē ecclesiæ & corporis ecclesiæ. In vnitate enim ecclesiæ sunt boni & mali, dūmodo habeant fidē rectā. Et hoc est quod habetur Matth. 13. q̄ ipsi tritico adiūcta sunt zizania. & dicit Augu. q̄ ecclesia est ager, in quo radicatur triticū. i. boni. & zizania. i. mali simul, tamē separabuntur in fine. Vnitas verò corporis nō est nisi per fidē formatā charitate. Secundū ergo propriā rationē corporis mali nō sunt de corpore ecclesię quāuis sint de ecclesia. hæc Alex. Itaq; secundū istū doctōrē fides informis, quæ sufficit ad hoc, q̄ quis dicatur pertinere ad vnitatē ecclesiæ nō sufficit ad vnitatē corporis ecclesiæ. Cuius ratio talis potest assignari: quia cū vnitas corporis cōstet ex partibus suis, necessariò oportet, q̄ sicut in corpore naturali id, quod est forma substantialis sit in toto & in qualibet parte corporis, ita & in corpore mystico necesse est vt id, quod est ad similitudinē spiritus humani in eo, sit & in toto corpore mystico, & in qualibet ei⁹ parte: & cōsequēs sicut membrū naturale recedēte anima non verè sed improprie & æquiuocè dicitur mēbrū: ita in corpore mystico, spiritu sc̄to, q̄ quasi anima vegetās & viuificans in corpore est, ab aliquo per peccatū mortale expulso, iā talis proprie ad vnitatē corporis ecclesiæ nō pertinet: quia vt dicit Hugo de sc̄to victore,

nihil in corpore Christi mortuū: nihil extra corpus viuū. Hinc Apostolus. Si quis nō habet spiritū Christi, nō est eius, scilicet, mēbrū. Cæterum alia dicuntur mēbra secundū potentiam, & hæc sunt in duplici differētia. Nā quædam sunt sic in potētia, quæ tamē nūquā reducetur ad actū: quales sunt multi peccatores præsciti, qui nūquā cōuertētur ad Deū, dicuntur mēbra in potētia, secundū q̄ sunt vnibiles corpori. Ista autē potentia fundatur in duobus, vt dicit sanct⁹ Tho. videlicet primò & principaliter in virtute Christi, quæ est sufficiens ad salutē totius humani generis, secundū illud. Nō est abbreviata manus eius, vt saluare nō possit. Secundò in libertate arbitrij. Alij verò sunt mēbra in potētia, quæ reducenda est in actū secundū ordinationē diuinā prouidentia; sicut sunt peccatores etiā infideles, qui sunt prædestinati ad vitā æternā, quorū potētia dicimus q̄ fundatur in tribus. Primò in virtute Christi, quæ (vt dictū est) sufficiens est ad salutē totius humani generis. Ad uocatū habemus apud patrē Iesum Christū iustū, ipse est ppitiatio pro peccatis nostris, nō pro nostris autē tantū, sed totius mūdi. Secundò in infallibilitate diuinę prouidentia; Tertio in libertate arbitrij.

Roma. 8.

Tertia.

Isa. 50.

1. Iohan. 1.

In quo respondetur obiectionibus factis in contrariū pereos, qui dicunt, quod soli electi membra sunt corporis Christi. Capit. LVIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Obiectiones decē eorum, qui dicunt solos electos, siue prædestinatos membra Christi esse, ac illorum tantum Christum esse caput, diluuntur.
- 2 Homo quomodo dupliciter dicatur esse Dei, ostenditur.
- 3 Veritas multipliciter accepta recensetur.

His sic declaratis, facile nobis est iam respondere cū eis obiectionib⁹ aduersariorū. Respondebim⁹ primò ad rationes factas p̄ parte illorū, q̄ dicūt solos electos, siue prædestinatos mēbra Christi esse, ac illorū tm̄ Christum esse caput. ¶ Ad

Ad primū argu. c. 54. factum.

Gal. 3. Rom. 8.

Rom. 12. Eph. 5.

Ad secundū.

Daniel. 4.

Rom. 8.

¶ Ad primā, in qua obijcitur ex illo ad Eph. 5. Christus dilexit ecclesiam. & c. respondetur negando consequentiam: quoniam secundū iam dicta Christus non tantum dicitur caput huius vitæ decursu eorum, quorum saluator secundū efficiētiam est, cuiusmodi sunt prædestinati: sed etiam omnium, quorum saluator est secundū sufficientiam, dummodo sibi fide formata vniantur. vniuersaliter quidem inquit Apostolus. Quicumq; baptizati estis, Christū induistis. Item qui spiritu Dei aguntur, hi filij Dei sunt. Cæterum in differēter loquitur de omnibus fidelibus idē Apostolus, cum ait. Multi vnum corpus sumus in Christo. Membra sumus corporis eius. ¶ Ad secundum, quod obijcitur ex illo. Nouit dominus qui sunt eius. respondetur, quod Dei non sunt tantum prædestinati, sed etiam qui secundum præsentem iustitiam per gratiam sibi vniti sunt. vnde sanctus Thom. in. 3. part. q. 48. dicit, quod homo dupliciter dicitur esse Dei. Vno modo in quantum subijcitur potestati eius: & hoc modo nūquam definit homo esse Dei, secundum illud Daniel. Dominabitur excelsus in regno hominum, & cuiusq; voluerit, dabit illud. Alio modo per vnionem charitatis ad eum, secundum quod dicitur. Si quis spiritum Christi nō habet, non est eius. & hoc modo quis definit esse Dei per peccatum. Ad glo. verò quæ inducitur, respondetur dupliciter. Primò secundum quod dicit dominus Altifido. in sum. sua circa. 8. dist. 4. sententiarum. q̄ hoc intellegendum est diuifim, nō autem cōiunctim. & tunc est sensus. illi sunt hortus conclusus, fons signatus. & c. qui conformes sunt imagini filij sui, siue sint p̄sciti, siue prædestinati, siue vocati, siue iā glorificati. Planè oēs isti dū tamē actu conformes sint imagini filij Dei, quod fit per gratiam gratum faciētem, sunt illi, quorum numerus est hortus conclusus, fons signatus. & c. sicut supra circa. 5. c. declarauimus. Secundò respondetur, quod si illud totum prædestinauit, vocauit, iustificauit, & gloriauit, accipiendum sit cōiunctim, tūc glo. illa loquitur de ecclesia secundum statū vitæ futuræ, ad quem soli electi pertinebunt tunc actu, nunc verò in potestate solum pertinent si in peccato mortali existant, sicut superius diximus. Habetur præterea ex ista gl. manifestè, q̄ electi non sunt hortus conclusus & c. nisi prius iustificati, & tunc bene conceditur, q̄ numerus talium sit hortus conclusus & c. secundum diuinā prædestinationem, & simul secundum præsentē iustitiā, sed cū hoc

stat, q̄ etiā p̄sciti pro tēpore iustificationis eorū sint etiā hortus conclusus. & c. ¶ Ad tertium quod obijcitur ex illo. 1. Iohan. 2. Ex nobis prodierūt. & c. respondetur, q̄ illi, qui recesserunt ab ecclesia per aliquā impietatē, & in illa mortui sunt, dicuntur non fuisse primò de ecclesiæ corpore secundū prædestinationē, nō autē simpliciter, si cum in ecclesia erāt integrā fidē, firmā sp̄, & sincerā charitatem obseruabāt. Vnde tales quādiu piē vixerūt, secundū præsentē iustitiā filij Dei fuerunt. Vnde Augu. lib. de correctione, & gratia. & ponitur de p̄c. d. 4. §. nā cū dicit sic. Isti cū piē viuunt, dicuntur filij Dei: sed quia vifuri sunt impiē, & in eadē impietate morituri, nō eos dicit filios. hæc Aug. Et ita simili modo respondetur ad authoritatē Iohan. & ad dictū Aug. & ad oia similia, quæ Aug. ponit locis supra nominatis. Verū cōmemorandū est, quod superius diximus, q̄ ex sola prædestinatione, qua aliquis est prædestinatus vt sit filius Dei per gratiā adoptionis, non dicitur quis filius Dei simpliciter, siue actualiter, sed solum in potētia, sed ex præsentē iustitia est, & nominatur quis filius Dei actu siue simpliciter: licet sic iustificatus nō sit prædestinatus ad vitam æternam. Vnde beatus Augu. l. 1. de 1. o. i. go processu tractat quomodo dicendi sint oves Christi, qui adhuc in errore sunt, & finaliter dicit sic. Secundum præscientiā Dei, & prædestinationem quam multæ oves foris, quam multi lupi intus, & quam multæ oves intus, & quam multi lupi foris. Quid est q̄ dixi quam multæ oves foris? quam multi luxuriantur, casti futuri, quam multi blasphemāt Christū, credituri in Christū, quam multi se inebriant, futuri sobrij: quam multi rapiunt res alienas, donaturi suas, & ij oves sunt. Verū tamen modò alienam vocem audiunt, alienos sequuntur. Itē quam multi intus laudant blasphematuri: casti sunt fornicaturi: sobrij sunt se vino. postea sepulturi: stant casuri, & non sunt oves. De p̄destinatis enim loquimur: de his loquimur, quos nouit dñs qui sunt eius. Et tamen ipsi quādiu rectè sapiunt, Christi vocem audiunt. Ecce audiunt isti, non audiunt illi: & tamē secundū prædestinationē nō oves isti, oves illi. hæc Aug. Ecce manifestè August. dicit prædestinatos peccatores oves esse, non tamen actu: cū dicat eos nō audire vocem pastoris Christi, sed alienos sequuntur. Cū tamē Dominus dicat Iohā. 10. Oves meæ vocem meam audiunt, & sequuntur me. sed in potentia quæ ad actum reducenda est, cum ait: quam multi luxuriantur

Ad tertium

Aug. super Iohā. homi.

45.

tur casti futuri. &c. Nec mirari quis debet, si scriptura simpliciter loquatur de talibus tanquam de simpliciter omnibus, aut filiis, siue etiam membris Christi: quoniam hoc non fit ideo, quod actu sint oves Christi, aut filij Dei, aut membra actu suscipientia influxu Christi à Christo capite: sed talis scripturæ usus est propter ineffabilem certitudinem diuine prouidentie. Hac quippe ratione dominus quandoq; simpliciter loquitur de eis, quæ solum sunt in potentia: imò quandoq; per verbum de præterito loquitur de eo, quod in longissimum tempus expectatur. Quorum exemplum multa sunt in scriptura sancta: sicut patet maximè in prophetis de incarnatione Christi, de aduentu ad iudicium, & de pluribus alijs. Simili modo est in materia præsentis. Vnde Aug. lib. de correct. & gratia tractans illud Ap. ad Rom. 8. Quos vocauit, hos & iustificauit: quos prædestinavit, hos & vocauit &c. dicit. Adhuc vsq; in finem seculi multi vocandi & iustificandi sunt: & tamen verba præsentis temporis posuit etiam de rebus futuris: tanquam iam fecerit dominus, quæ ut fierent, iam ex æternitate disposuit: ideo dicit de illis propheta: qui facit quæ ventura sunt. hæc August. ¶ Ad quartum quod obijcitur ex August. super Psal. 103. respondetur, quod Aug. non negat, quod præsciti, qui finaliter damnabuntur, pro tempore iustificationis eorum communicauerint charitati: quia iustitia cum sit remissio peccatorum non adimpletur sine charitate. Præterea etiã demones ipsi damnatissimi, in charitate dicuntur fuisse creati. vnde Augusti. dicit. Bonam voluntatem quis inquit fecit in angelis, nisi ille, qui eos cum sua voluntate, id est, amore casto, quo illi adherent, creauit, simul in eis condens naturam, & largiens gratiam? Sed exponendum est illud verbum Augusti. prout exponit Magister Sententiarum. in. 3. dist. 31. sic. Charitas est fons, cui alieni, id est, damnandi non comunicant, scilicet finaliter: quia alijs non damnarètur. ¶ Ad quintum quod obijcitur ex August. lib. de doctri. Christiana. dicentis. Non est reuera. &c. respondetur. Pro cuius responsione, & pro concordantia multorum passuum sacræ scripturæ & dictorum doctorum sanctorum, qui videntur in cortice sibi inuicem aduersari, notandum est, quod veritas multipliciter accipitur. Est enim veritas essentia, quæ secundum rationem speciei consideratur. de qua potest capi illud Augustini in libr. Soliloquiorum dicentis. Verum est illud quod est. Secundo

modo dicitur veritas permanentiæ, cõtinuationis, siue perseueratiõis: hoc modo non dicitur verum quod cito definit esse, siue id, quod permanenti non est, secundum illud. Si mæseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis. Tertio modo dicitur veritas perfectionis, siue consummationis. de qua potest accipi illud. Verè hic homo iustus est. verè quidem iustus dicitur est Christus: quia consummata iustitiæ & per consequens perfectionis fuit. Sic decet nos adimplere omnem iustitiam. Istã diuisionem veritatis triplicis ponit Cancellarius antiquus Parisius in sum. sua super verbo Aug. ad Iulianum comitem. Charitas, quæ deserit potuit, nunquam vera fuit. Hoc insuper de illo originaliter tangitur super eodem verbo à Magistro Sententiarum. in. 3. dist. 31. ubi querit. Vtrum sit vera charitas, quæ amittitur. Quia respondens ad præallegatam auctoritatem dicit, quod dictum August. non ad essentiam charitatis refertur, sed ad efficiëntiam: quia non efficit charitas quæ deserit hominem verè beatum, non enim perducit eum ad verum bonum. Item ad illã eiusdem Augusti. Charitas est fons, cui alieni, id est, damnandi non comunicant, respondet. Non comunicant, scilicet in fine: quia non perseuerant. Et consequenter inquit. Possunt autem hæc, quæ de charitate dicta sunt, intelligi de charitate perfecta, quam soli electi habent, quæ semel habita, non amittitur. hæc Magister Sententiarum. Ex cuius verbis clarè patet diuisio posita triplicis veritatis, cum dicat charitatem, quæ definit esse, fuisse veram veritatem essentia, sed non permanentiæ, aut perfectionis. Et quoniam, ut sæpe numero repetitum est, & habetur in gl. ad Rom. 8. Societas & vnitas, qua compaginamur, & efficimur vnum corpus vnici filij Dei, ipsa charitate efficitur, & constituitur. Eadem videtur curre diuisio veritatis de membris Christi, quæ fit de veritate charitatis. Præterea considerandum, quod inter istos acceptionis modos veritatis talis ordo est, quoniam secundus præsupponit primū necessariò, & addit supra ipsum, & tertius supra secundum. veritas enim perseuerantiæ præsupponit veritatem essentia, & veritas perfectionis præsupponit vtraque, & addit consummationem. Ex quibus aperte cognoscimus, quod omne verum veritate permanentiæ aut perfectionis est verum veritate essentia, & non e conuerso. Secundo, quod non esse verum veritate permanentiæ siue perfectionis, non dicit non esse verum simpliciter, imò sic arguendo, committeret fallacia consequentis, ab inferiori ad suū superius arguendo negatiue sic. Ille non est homo demonstrato asino. ergo non est animal. Ex quorum omnium consideratione patet huiusmodi propositiones veras esse. Præsciti iustificati sunt vera membra Christi, veritate essentia. Patet, quia tales vera charitate secundum eundem modum veritatis actu coniunguntur Christo. Præterea tales sunt verè filij Dei. Dedit eis potestatem filios Dei fieri. Aug. super Psal. 122. Si credis ipsi, potestas tibi data est ut sis inter filios Dei. Secunda. Præsciti iustificati non sunt vera membra Christi, veritate perseuerantiæ, siue cõtinuationis. patet, quia charitate permanenti vsq; in finem, siue charitate vera veritate permanentiæ non vniuntur Christo. Quomodo dicit Aug. quod charitas fons proprius est & singularis bonorum, cui non cõicat in fine alienus, id est, dānandus, ut dictum est ex dictis Magistri. De hoc genere veritatis accipiendum est etiã quod dicitur. Iohā. 8. Si mæseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis. & glo. quæ sup illud. 1. Iohā. 2. Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis. dicit sic. Si exierunt ex nobis, non erant ex nobis veraciter. Hoc etiã modo dicit Aug. lib. de correct. & gratia. & ponitur de pœ. d. 4. §. cū ergo. tractans illud Iohā. Ex nobis prodierunt. &c. quod ex aduerso fuit inductum. Quid aliud dicunt, nisi quod non erant filij Dei etiã quando erant in professione, & nomine filiorum? non quia iustitiã simulauerunt, sed quia in ea non perseuerarunt. hæc August. Ecce qualiter Aug. tales dicit veros fuisse filios Dei veritate essentia, in hoc, quod dicit veram & non simulatã habuisse iustitiã. Per iustitiã aut, ut ait Hiero. multi adhererent Christo: sed non veros esse filios Dei dicit, siue membra Christi veritate perseuerantiæ. vnde dicit, quod in ea non perseuerarunt. Et per hoc respondetur ad illud dictum Aug. principale. Non est reuera corpus Christi, quod cum illo non erit in æternū. quod accipiendum sit de veritate cõtinuationis perseuerantiæ, aut perfectionis: non autem de veritate essentia siue rei: quia veraciter corpus Christi sunt. Vnde August. ait sic. Caput illius capitis sancta ecclesia est, in cuius nos membris sumus, & caput nostrum diligimus. hæc Augusti. Vel respondendum est secundum quod dominus Richard. respondet in. 3. sententiarum ad eadem auctoritatem, dicens dictum illud Augusti. exponendum esse, id est, non pertinent ad corpus Christi illi, qui non habent vnde cum Christo possint in æternum manere, quod omnes iusti habere noscuntur. hæc Richard. Et ita auctoritas

Iohā. 8.

Luc. 21.

Matth. 3.

Iohā. 1.

Ad quartū.

Aug. 1. 2. de de ciui. Dei

Ad quintū.

Aug. super Psal. 139.

fallacia consequentis, ab inferiori ad suū superius arguendo negatiue sic. Ille non est homo demonstrato asino. ergo non est animal. Ex quorum omnium consideratione patet huiusmodi propositiones veras esse. Præsciti iustificati sunt vera membra Christi, veritate essentia. Patet, quia tales vera charitate secundum eundem modum veritatis actu coniunguntur Christo. Præterea tales sunt verè filij Dei. Dedit eis potestatem filios Dei fieri. Aug. super Psal. 122. Si credis ipsi, potestas tibi data est ut sis inter filios Dei. Secunda. Præsciti iustificati non sunt vera membra Christi, veritate perseuerantiæ, siue cõtinuationis. patet, quia charitate permanenti vsq; in finem, siue charitate vera veritate permanentiæ non vniuntur Christo. Quomodo dicit Aug. quod charitas fons proprius est & singularis bonorum, cui non cõicat in fine alienus, id est, dānandus, ut dictum est ex dictis Magistri. De hoc genere veritatis accipiendum est etiã quod dicitur. Iohā. 8. Si mæseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis. & glo. quæ sup illud. 1. Iohā. 2. Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis. dicit sic. Si exierunt ex nobis, non erant ex nobis veraciter. Hoc etiã modo dicit Aug. lib. de correct. & gratia. & ponitur de pœ. d. 4. §. cū ergo. tractans illud Iohā. Ex nobis prodierunt. &c. quod ex aduerso fuit inductum. Quid aliud dicunt, nisi quod non erant filij Dei etiã quando erant in professione, & nomine filiorum? non quia iustitiã simulauerunt, sed quia in ea non perseuerarunt. hæc August. Ecce qualiter Aug. tales dicit veros fuisse filios Dei veritate essentia, in hoc, quod dicit veram & non simulatã habuisse iustitiã. Per iustitiã aut, ut ait Hiero. multi adhererent Christo: sed non veros esse filios Dei dicit, siue membra Christi veritate perseuerantiæ. vnde dicit, quod in ea non perseuerarunt. Et per hoc respondetur ad illud dictum Aug. principale. Non est reuera corpus Christi, quod cum illo non erit in æternū. quod accipiendum sit de veritate cõtinuationis perseuerantiæ, aut perfectionis: non autem de veritate essentia siue rei: quia veraciter corpus Christi sunt. Vnde August. ait sic. Caput illius capitis sancta ecclesia est, in cuius nos membris sumus, & caput nostrum diligimus. hæc Augusti. Vel respondendum est secundum quod dominus Richard. respondet in. 3. sententiarum ad eadem auctoritatem, dicens dictum illud Augusti. exponendum esse, id est, non pertinent ad corpus Christi illi, qui non habent vnde cum Christo possint in æternum manere, quod omnes iusti habere noscuntur. hæc Richard. Et ita auctoritas

intellecta non facit ad propositum arguentium, sed magis fauet auctoritati quam posuimus. ¶ Ad sextum quod sumitur ex illo Aug. contra Donatistas. Sunt quidam in eo numero. &c. quod sunt Dei secundum prædestinationem. quod non simpliciter, sed potentia esse tales: non autem secundum vnionem gratiæ gratum facientis, secundum quam quis simpliciter dicitur esse Dei: sicut sæpe dictum est. ¶ Ad septimum quod obijcitur ex eodem Augusti. & de eodem libr. contra Donatistas, quod multi. &c. respondetur eodem modo: quia licet propter infallibilitatem diuine præscientiæ tales dicantur simpliciter meliores, intelligendi tamen sunt potentia, non actu, cum actu non habeant charitatem. Vnde quis apud Deum bonus dicitur. ut dicit Aug. potentia tamen sunt meliores, quæ certitudinaliter ad actum reducenda est. Et quod ita dicendum sit, etiam ex dictis eiusdem Aug. superius in ductis apparet manifestè. ¶ Ad octauum quod obijcitur: quod Deus ab æterno dilexit. &c. respondetur negando consequentiam: quoniam licet Deus ab æterno dilexerit electos & ab æterno prædestinauerit eos ut sint membra eius in certo futuro tempore per vnionem cum Christo hic per gratiam & in futuro per gloriam: tamen non sequitur quod sint actu membra eius, & quod actu sint vni ti, siue incorporati ei per gratiã, aut per gloriam: alijs si idem iudicium esset sumendum de esse dilectum à Deo & esse illius filium, aut membrum, sicut electi sunt ab æterno, sic dicendi essent membra Christi, quod falsum est. Vnde falsum est quod dicunt, quod non sit maior ratio de dilectione & eius præordinatione, ut electi sint membra eius. &c. Ratio aut diuersitatis est: quia esse aliquem à Deo, vel cognitum, vel dilectum, non ponit actu aliquid in rebus cognitis, & dilectis: sed tantum in cognoscente, & diligente. Sed membrum esse actu cuius corporis, denotat necessariò hoc quod dicitur esse membrum, nexibus aliquibus actu esse vnitum corpori, cuius est membrum, & in fluxu aliquem sensus, & motus actu suscipere ab eo, quod vice capitis in corpore obtinet, quæ omnia temporalia sunt: vnde argumentum non procedit. ¶ Ad nonum quod sumitur ex Aug. lib. de correctio. & gratia. & ponitur de pœ. ni. d. 4. c. hanc societatem. respondetur sicut ad prædicta: omnia quidem soluuntur per diuisionem factam de eis, qui sunt solum de prædestinatione filij, & non secundum præsentem iustitiã, & de alijs qui sunt secundum præsentem iustitiã, & non secundum prædestinationem, attribuendo solum la sim-

Ad sextum.

Ad septimū.

Ad octauū.

Ad nonum.

la singulis patet clarissima responsio ad totū illum processum Augusti. vbi supra. quare cum non sit opus plura dicēdi ad rem istam, superfedemus ab alijs. ¶ Ad decimum quod obijcitur, quod corpus Christi verum est figura. &c. respondetur secundū quod respōdet dominus Guilielmus Altifio. in sum. sua: quod similitudo corporis naturalis Christi ad corpus mysticum non respicit nisi præsens: scilicet, quia sicut corpus Christi naturale consistit in præsenti ex membris purissimis: ita corpus Christi mysticum quo ad eius vera membra cōsistit ex fidelibus a peccati macula mūdis, & puris. Et ratio est, quia vt sanctus Tho. dicit: mēbrum nō iudicatur secundū illud, quod de eo potest fieri, sed secundū illud, quod est. Vnde manus antequam obsecindatur membrum est corporis, quāuis sit futurum abscindi. Et similiter qui est in gratia, membrū Christi est quāuis postea abscindatur. hęc sanctus Tho.

Ad decimū

S. Tho. in. 3

¶ In quo respōdetur ad rationes aliorū qui secūdo loco, & tertio aliter circa mēbra Christi locuti sunt in capitulo . 56. Cap. LIX.

S V M M A R I V M.

- 1 Rationes doctorum, qui Christi membra solum nominant eos, qui in gratia gratum faciente existunt. &c. solvuntur.

Mplius superest respondere ad rationes aliorū doctorum, qui Christi membra tā tūmodo nominant eos, qui in gratia gratū faciēte existūt, & eorū, q dicūt vniuersaliter vniuersos fideles Chri ad mēbra Chri pertinere. Quorum solutio breuiter expediri potest attenda declaratione, quam de veritate huius rei fecimus circa cap. 55. Ibi enim tot dicta sunt, vt clarè pateat respōsio omnium

Solutiones argumentorū secundū modi dicendi cap. 56.

rationum factarū. ¶ Primò enim rationes eorum, qui asserunt ad membra Christi pertinere solos eos, qui in gratia gratum faciente existunt. procedunt de illis, qui actu membra sunt vera spiritu Dei viuificata, secundū quod Hugo de sancto Victore in secunda parte de sacramentis. ecclesiam describit dicens. Ecclesia sancta corpus Christi est, viuifi-

ficata spiritu, & vnita fide. & sic procedit dictum Apostoli. Si quis Christi spiritum non Rom. 8. habet, non est eius, scilicet membrum. Rationes aut aliorum procedunt de eis, qui quocūq; modo, siue verè & perfectè, siue a qui uoce, & imperfectè ad vnitatē corporis Christi pertineant. Primi sunt fideles iusti, qui charitatis copula Christo vniti sunt, & viuūt de spiritu eius. Secundi sunt fideles peccatores, qui vnitare fidei informis vniuntur corpori ecclesie: sicut copiose superius est ostēsum. Alias etiam circa capit. 5. data est alia diuisio, videlicet, quod esse de ecclesia, dicitur dupliciter. Aut numero, & merito, sicut sunt iusti, de quibus procedunt primæ rationes. Aut numero solum, sicut fideles peccatores, quomodo conceduntur rationes aliorum. Vel sumendo aliam viam sancti Tho. in tertiaparte, de qua supra fecimus mentionem, quod aliqua sunt membra actu, & aliqua potentia. Primæ rationes concedendæ veniunt de his, qui membra actu sunt. Secundæ verò de his, qui in potentia sunt membra.

¶ In quo declaratur, qualis sit vnio membrorum ecclesie adinuicem, & de modo vnionis membrorū ad caput. Cap. LX.

S V M M A R I V M

- 1 Vnitas adinuicem quadruplex secundū Thomā describitur. Et quomodo hæc in corpore mystici coinueniatur.
- 2 Vnitas simplicitatis ecclesie, quod Colūba nomine denotatur.
- 3 Vnitas inter patrem, & filium quod sit duplex una nature, altera amoris. Et qualiter utraque sit in nobis, ostenditur.
- 4 Mysticū corpus quomodo dicatur unum.

Vanquā de vnitare ecclesie multū diffusè in superiorib⁹ in. c. 7. & 36. locuti fuerim⁹, nihilominus ad pleniorē intelligentiā sacramēti vnitatis aliqua de qualitate vnionis mēbrorū eius adinuicem, & de modo vnionis mēbrorū ad caput disputabim⁹. ¶ Quod aut vnio mēbrorū adinuicē sit vnio essentia siue essentialis, arguit sic. Quēdā gl. pro regula ponit sup illud. 1. Cor. 7. qui adheret Deo, vnus spiritus est cū eo. Quod quādo de duobus dicit⁹ sint vnū, & nō addit quid vnū, intelligendum

Argumentū primum.

telligendum est q sint vnus essentia, sed absolute dicitur Canti. 6. Vna est Colūba mea. ergo ecclesia ipsa est vna vnitare essentia. ¶ Item Ioan. 17. dicitur. Claritatem quā dedisti mihi, dedi eis: vt sint vnus, sicut & nos vnus sumus. sed pater & filius sunt vnus essentia, ergo etiam membra ecclesie adinuicem sunt vnus vnitare essentia. ¶ Tertio arguitur, q fides non possit habere rationem medij, quo membra ecclesie vnus corpus esse dicantur, sic. Fides non habet respectum ad alterū, sed est absolute in subiecto suo, vnde non cōparat subiectū suū ad aliud per modum identitatis vel diuersitatis: ergo non videtur habere rationē vnientis. ¶ Quarto, medij debet esse commune extremis: fides autem nō competit capiti ecclesie, vt patet, ergo videtur q per fidem nō sit vnitas ecclesie nec inter se adinuicē, nec ad caput. ¶ Quinto: prius naturali intelligentia est esse, quā esse vnū, & esse vnus, quā esse viuus: sed per fidem dicitur esse vita in membris ecclesie secundū illud. Roma. 1. Iustus ex fide viuuit. ergo fidem præcessit vnitas. ergo per fidem nō est vnitas ecclesie. Cōsequētia patet: quia causa præcedit, non autē sequitur effectum suum. ¶ Sexto arguitur, quod nec etiam charitas sit mediū vnionis membrorū ecclesie: quia charitas in diuersis est differentijs, & cū ex diuersis numero nō sit ppriē vnio, videt⁹ q ecclesia per charitatē nō potest dici vna numero. consequentia patet, & antecedit etiam. ¶ In oppositū sunt quæ in superioribus diximus, & maximè in prænominitis capitulis. Est etiam illud Augusti. di. centis. Nos in corpore ipsius sumus, si fides nostra sincera sit in illo, & spes nostra certa: & charitas accensa: si in corpore ipsius, & membra ipsius sumus. Item beatus Hilarius in notulis super Psal. exponens illud Psal. 121. Hierusalem quæ ædificatur vt ciuitas. dicit sic. Vnus ecclesie corpus est, non quodam corporum confusione permixtum, nec singulis in indiscretum acerum & informē cumulum vnitus, sed per fidei vnitatem, per capitis societatem, per operum voluntatisq; concordiam, per sacramenti vnus in omnibus donum: vnū omnes sumus. In quod nos hortatur Apostolus dicens. Obsecro vos fratres, vt illud id ipsum sapiatis eandem charitatem habentes. Pro declaratione præsentis difficultatis notandū, quod vt S. Tho. dicit in corpore naturali inuenitur quadruplex vnitas adinuicem. Prima est secundū conformitatem naturæ, quia omnia membra cō-

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Quintum.

Sextum.

In oppositū

Aug. super Psal. 36.

S. Tho. in. 3 sent. d. 13.

stant ex fidelibus partibus, & sunt vnus rationis: sicut manus, & pes ex carne, & osse: sic dicitur membra vnus genere vel specie. Secunda per colligationem eorum adinuicem per nervos, & iuncturas, & sic dicuntur vnus per continuationem. Tertia est secundū quā diffunditur vitalis spiritus & vires anima per totum corpus. Quarta est secundū quod omnia membra perficiuntur per animam, quæ est vna numero in omnibus membris. Et hæc quatuor vniones inueniuntur in corpore mystico. Prima in quantum omnia membra sunt vnus nature, vel specie, vel genere. Secunda in quantum colligata sunt adinuicem per fidem: quia sic continuantur in vno credito. Tertia secundū quod viuificantur per gratiam & charitatē. Quarta secundū quod in eis est spiritus sanctus, quæ est vltima perfectio, & principalis totius corporis mystici quasi anima in corpore. Prima dictarum vnionū non est vnio simpliciter: quia illud, in quo est vnio, hoc non est vnus numero, sicut est in tribus sequentibus: quia per fidem, & charitatem in vno vniantur credito, & amato. Similiter spiritus sanctus vnus numero omnes replet homines. hæc sanctus Thom. Quibus tanquam sufficienter declarantibus qualitatem, & modum vnionis membrorum corporis quod est ecclesia habitis, dicendum est ad rationes factas in oppositū. ¶ Ad primum, vbi dicitur, & obijcitur, quod absolute ecclesia dicitur vna. Respondetur quod nō est ita, sed determinatur eius vnitas in hoc q dicitur: vna est Colūba, & vna est perfecta. In nomine Colūbe iuxta gl. notatur vnitas simplicitatis ecclesie. Ecclesia enim est vna vnitare simplicitatis, cum sit sine macula, & ruga perfidia, aut erroris, in quo vnitas fidei designat. In hoc verò q dicitur vna perfecta, determinatur eius vnitas ad vnitatē perfectionis: quoniam vnitas ecclesie non est indiuisibilitatis qualis est vnitas pūcti: nec continuitatis qualis est vnitas lineæ, sed perfectionis, qua aliquid vnus perfectione constituitur ex multis. vt habetur. 5. Meta. ¶ Ad secundū quod obijcitur ex illo Ioan. 17. &c. respondetur, quod dictum Ioannis intelligitur iuxta glo. sic: vt sint vnus suo modo per participationem alicuius similitudinis vnitatis nature. vnde ly, sicut, non dicit æquiparantiā, sed proportionē participatæ similitudinis vnitatis diuinæ. Vnde duplex vnitas est inter patrem & filium. Vna est nature. de qua. Ego & pater vnus sumus. Alia est vnitas

Ad primū.

Ad secundū.

Ioan. 10. vnitas

vnitas amoris in patre & filio, quæ est vnitas spiritus, & vtraq; est in nobis, non quidẽ per æquiparantiam, sed per similitudinem quandam: pater autem & filius sunt eiusdem naturæ numero, & nos vnum in natura secũdũ speciem. Item sunt vnum per amorem, non participatum ex dono alicuius, sed ex eis procedentem: nam pater, & filius diligũt se spiritu sancto: nos autem sumus vnũ per amorem participatum ex dono superiori.

Ad tertium

¶ Ad tertium respõdetur, qd vnire dicitur dupliciter. Vno modo per modum vinculi, & connexionis: & sic videtur quod sola charitas, quæ est connexio, & quædam copula dicitur vnire. vnde Apostolus. Sup omnia habete charitatem, quæ est vinculum perfectionis. Alio modo vnire per modum assimilationis, & hoc modo ois virtus dicitur vnire vnũ alteri, in quo similis dispositio inuenit. & hoc modo fides dicitur vnire, & habere ex continenti rationem medij. vnde Magister Alexander de Ales in tertio dicit, qd corpus ecclesiæ dicitur vnum ab vna perfectione, & à cõsimili dispositione. Vna enim perfectio est in capite, & in omnibus credẽtibus, & amantibus Christum. f. spiritus sanctus. Vnde de Apostolus. Vnũ corpus, & vnus spiritus id est, ab vno spiritu est vnum corpus. Similiter dicitur vnũ à cõsimili dispositione, quia in omnibus sanctis est vna cõsimilis dispositio in participatione vnus perfectionis, scilicet spiritus sancti. Et hæc similis dispositio attenditur quantum ad quatuor. Primò quãtum ad cognitionem rationis, & hoc per fidem. idẽ enim omnes credunt. Secundò quãtum ad desiderũ concupiscibilis, & hoc per charitatem vnã. idem enim omnes amant, scilicet, summam bonitatem. Tertio attenditur quantum ad expectationem irascibilis: & hoc per spem vnã. quia idem omnes expectant, scilicet, supernam beatitudinẽ. Quarto quantum ad operis imitationem, & hoc per operis exhibitionem. idem enim omnes imitatur iusti, scilicet dominum Iesum Christum. Ista quatuor tanguntur in glo. ad Colo. 2. super illud. Ex quo totum corpus connexum est, vt supra dictum est. Sic ergo patet, qd corpus mysticum dicitur vnũ, & ab vna perfectione, quæ est spiritus sanctus, qui totum corpus ecclesiæ viuificat, & perficit, ac adunat, & à cõsimili dispositione. sunt enim omnes fideles similes in fide, spe, & charitate, & operum sanctorũ exhibitione. ¶ Ad quartum respondetur, qd id, quod est mediũ per modũ vinculi, est cõmune extremis, nõ

Eph. 4.

aũt id, quod est mediũ per modũ assimilationis: qualis est fides ois, quæ in nobis infunditur, quæ non nisi fulgur, siue radius quidam, siue participatio est diuinæ perfectionis, & ideo ratio non procedit. ¶ Ad quintum potest dupliciter respõderi. Primò, qd per fidẽ secundũ se nõ dicitur propriè corpus viuificari, nisi ratione charitatis perficiẽtis eã, sed bene corpus vnire. Vnde Hugo de sancto Vic. lib. de sacra. dicit, qd per fidẽ accipimus vnionẽ, & per charitatẽ viuificationẽ. Cũ ergo dicit. Iustus ex fide viuit, intelligit de fide formata in charitate. Secundò respõdetur, qd in esse naturæ aliud est & viuere re & ratione: sicut patet, quia multa esse habent quæ nõ viuunt, & etiam in eodẽ alterius & alterius rationis sunt. Sed in esse gratiæ idẽ sunt re esse & viuere: nã vbi nõ est vita spiritualis, nõ est esse gratiæ: cũ ergo esse & viuũ sint idẽ, manifestũ est, qd viuere & esse viuũ non differũt in esse spirituali siue gratuito, licet differãt in esse naturali. ¶ Ad sextũ respõdetur negãdo cõsequentiã. Quoniã vt in superioribus inductũ est, quẽadmodũ in corpore naturali vires diffusæ per oia mēbra differunt numero secundũ essentiã & propriã perfectionẽ, sed conueniũt in radice vna numero, & præter hoc habent formã vltimã vnã numero: ita etiam oia mēbra corporis mystici habẽt pro vltimo cõplemẽto spiritũ sanctũ, qui est vnũ numero in omnib⁹, & ipsa charitas diffusa in eis p̄ spiritũ sanctũ, quãuis differat in diuersis scdm̄ essentiã, cõueniũt tñ in vna radice secundũ numerũ. Radix autẽ operationis propriè est ipsum obiectũ, ex quo speciẽ trahit. Et ideo inquantũ est idẽ numero amatũ, & creditũ ab omnibus, secundũ hoc vnũ omniũ fides & charitas in vna radice secundũ numerũ, nõ solum prima, quæ est spiritus sancti, sed etiã proxima, quæ est propriũ obiectũ.

Ad quintũ

Ad sextũ

¶ In quo declarat, quæ sit causa efficiẽs hui⁹ vnionis mēbrorũ ecclesiæ adinuicẽ. Cap. LXI.

S V M M A R I V M.

1 Vnitas ecclesiæ quomodo à tota Trinitate cõmuniter fiat, ostenditur.

I S O quibus tanquam medijs siue principio formali vnitas ecclesiæ cõpaginata fit: in quo tanq̄ efficiẽte principio fiat, ostẽdam⁹. Dicimus

Ad quartũ

¶ In quo declaratur, an corpus Christi verum sit melius corpore Christi mystico, an è cõuerso. Cap. LXII.

S V M M A R I V M.

1 Corpus Christi verum, an è quomodo dicitur melius corpore mystico.

V I A in superioribus ex sententia beati Augusti. sæp̄ numero repetitum est, quod corpus Christi verum figura sit corporis Christi mystici, & apud veteres doctores super illo verbo beati Gregorij inducitur à Magistro Sententiarum in. 4. distinct. 13. cap.

¶ Dicimus autem, quod vnitas ecclesiæ cõmuniter est à tota Trinitate, à qua habet esse. Opera enim exteriora, vt ait beat⁹ Aug. & beatus Diony. indiuisa, & communia sunt toti Trinitati. Interdũ tamen ex diuersis respectibus appropriatur singulis personis. Appropriatur enim aliquando patri, eo quod est principium totius deitatis, & vnitas habet rationem principij. Vnde secundũ August. lib. 1. de doctri. Christiana, & inducitur à Magistro Senten. in. 1. senten. d. 3. vnitas appropriatur patri. ait enim. In patre vnitas: in filio æqualitas: in spiritu sancto vnitatis, æqualitatisq; concordia. Aliquando etiam legitur, quod vnitas ecclesiæ appropriatur filio propter naturam assumptam, secundũ quam spirituali modo, vt supra induximus, conuenit ei, quod sit caput ecclesiæ ex hominibus sumptæ propter conformitatem, scilicet, naturæ cum membris. Ex capite autem pendet vnio membrorum. vnde Apostolus. Crescamus in illo per omnia, qui est caput nostrum Christus, ex quo totum corpus cõpositum est, & connexum, & compactũ. vt dicit glo. per fidem, & connexũ vinculis charitatis. Idem ad Colo. 2. habetur. De hac præterea vnitate facta per Christum dicitur in Psal. Aedificans Hierusalem dominus dispersiones Israël cõgregabit. Et gl. dominus ædificat Hierusalem caelestem, quam de viuis lapidibus construit, ruinam angelicã reparans: & ipse qui ædificat, congregabit in vna fide, spe, & charitate dispersiones Israël, id est, fideles olim dispersos colliget, vt de illis ædificiũ caeleste formetur. hæc glo. Item Ioan. 10. inquit Christus. Alias oues habeo, quæ non sunt de hoc ouili, & illas oportet me adducere, & vocem meã audient, & fiet vnũ ouile & vnus pastor. Et Ioã. 11. dicitur. Iesus moriturus est non tantũ pro gente (scilicet, Iudæorum) sed vt filios Dei, qui dispersi erant, congregaret in vnũ. Item Apostolus dicit. Ipse est pax nostra, qui fecit vtraq; vnum. Cæterum vnitas ecclesiæ appropriata legitur spiritui sancto, cui appropriatur connexio, vnio, & cõmunio, secundũ Aug. lib. 1. de Trinitate. Vnde glo. super illud ad Rom. 8. Ipse enim spiritus testimoniu reddit spiritui nostro, quod sumus filij Dei. dicit sic. Quod spiritus sanct⁹ communis est patri & filio, amborumque vnio: per ipsum fit societas & vnitas, qua efficiuntur vnum corpus vnici filij Dei. vnitas enim nos cõpaginat, quam facit charitas. Charitas vnde est, nisi à spiritu sancto? Hæc glo. Huius etiam rei apertissimum testimo-

Eph. 1.

Psal. 146.

Eph. 2.

nium habemus ab Apostolo Paulo, qui ait. Etenim vno spiritu omnes in vnum corpus baptizati sumus. glo. vno spiritu, scilicet, sancto, ducti sumus in vnum corpus. Idem habetur ex. 1. ad Ephe. 5. vnũ corpus, & vnus spiritus. vbi glo. Magistri. Itaq; (inquit) vnum corpus efficiuntur propter societatem quam facit spiritus sanctus non sine patre & filio. Etiam quippe accipitur hoc donũ, vt in sancto spiritu fiat remissio peccatorum, quam remissionem cum Trinitas faciat, propriè tamen ad spiritum sanctum intelligitur pertinere: ipse enim est spiritus adoptionis filiorũ, ipse est patris, & filij amor: ad ipsum ergo pertinet societas qua efficiuntur vnũ corpus vnici filij Dei. hæc glo. Præterea circa hoc notandum, quod sicut spiritui sancto tanquã principali agenti attribuitur vnitas, qua omnes fideles efficiuntur vnum corpus vnici filij Dei: ita sacramento baptismi tanquam instrumẽto diuinæ pietatis legitur attribui effectus vniois, siue incorporationis, qua fideles Christo incorporantur. Vnde Apostolus. Quotquot baptizati estis Christum induistis. Itẽ Augusti. ad Bonifa. & habetur in capit. quia passus. de consecrati. distinct. 2. Nulli est aliquatenus ambigendum vnũquẽque fidelium corporis, & sanguinis dominici tunc esse participem, quando in baptismo membrũ efficitur Christi. Item libr. de baptis. paruulorum. & habetur de cõsecrati. dist. 4. c. ad hoc. sic idem ait Augusti. Ad hoc baptismus valet, vt baptizati Christo incorporentur.

1. Cor. 12.

Gala. 3.

¶ In quo declaratur, an corpus Christi verum sit melius corpore Christi mystico, an è cõuerso. Cap. LXII.

Queritur. 13. cap. 1. Quid melius corpore & sanguine Christi. mota reperitur quomodo. An corpus Christi verum melius sit corpore Christi mystico: aut econuerso. Placuit nobis in hoc loco pro ampliore huius tractatus doctrina aliquid tangere: & quia argumentorum discussione veritas magis splendescit, in lucem argumēta inducimus ad utrāque partē. ¶ Pro partenegatiua arguitur primò sic. Dicit gloss. super illud. 1. Cor. 10. hæc omnia in figura contingebant illis. quod in bonis melius est ipsum figuratū per figurā, quā ipsa figura, sed corpus Christi verum est figura corporis Christi mystici, vt dicit August. & deducitur à Magistro Sentē. lib. 4. d. 8. ergo corpus Christi mysticum est melius corpore Christi vero. ¶ Secundò sic. August. vt sæpe inductū est in superioribus, dicit, quod totus Christus est caput, & corpus. ait enim. Caput & corpus vnus est Christus. constat autem, quod membra cū capite sunt aliquid melius, quā caput solū. ergo corpus Christi mysticum est melius, quā corpus Christi verum. ¶ In oppositū arguitur multipliciter. & primò sic. Causa potior est effectus: sed corpus Christi verum dicitur ipse Christus, qui est causa corporis Christi mystici, ergo melius est illo. ¶ Secundò sic. Corpus Christi verum facit pretium datum pro redemptione & saluatione corporis mystici. vnde ad Ephe. 5. dicitur. Christus dilexit ecclesiā, & tradidit semetipsum pro ea, vt illam sanctificaret. &c. ergo melius est corpus Christi verum corpore Christi mystico. consequentia patet. ¶ Tertio sic. Corpus Christi verum est vnitum diuinitati in vnitate personæ, secundū illud, Verbum caro factum est. &c. non autem corpus Christi mysticum est tanta ac tali vnitate diuinitati, coniunctum. ergo multò melius, ac excellentius est illo. consequentia est manifesta. Respondetur dicendo quod corpus Christi verum melius est corpore mystico, propriè loquendo. Pro cuius declaratione, sequendo dominum Albertū Magnum, & sanctum Tho. qui in loco præ nominato hanc materiam tangunt, notanda sunt duo. Primum est, quod sicut in humano corpore vario modo accipitur hoc nomen corpus: quia quandoq; dicit residuum à capite, & secundū hoc aliud est corpus, & aliud est caput. Quādoq; verò dicitur corpus totum ipsum constans ex capite, & residuo, & secundū hoc caput est membrum totalis corporis. Ita multipliciter accipitur corpus mysticum, quia quandoq; dicitur corp

mysticū ecclesia constans ex fidelibus omnibus alijs à Christo. Quādoq; verò corpus mysticum dicitur collectio ipsa omnium fidelium cum capite suo Christo. Secundò notandum est, quod corpus Christi verum dupliciter consideratur. Vno modo sine diuinitate cui est vnitum. Alio modo vt diuinitati coniunctū. His notatis dicimus, quod corpus Christi mysticum si accipiatur in prima significatione, quæ est eius propria acceptio, vt scilicet tantum dicat membra coherentia capiti, melius est corpus Christi verum, quā corpus Christi mysticum, rationibus supra assignatis. Si verò accipiatur corpus mysticum secundo modo, vt scilicet dicit membra cum capite, tunc currit secunda distinctio. Quia si accipitur corpus Christi verum non habita consideratione ad diuinitatem, cui est vnitum, tunc corpus Christi mysticum est melius, siue nobilius corpore Christi vero. Si verò accipitur corpus eius verū, vt vnitū diuinitati, tūc corpus Christi mysticum non est melius, siue nobilius corpore Christi vero. Cuius ratio, quæ est sancti Tho. est, quia Deus, & omnes creaturæ simul non sunt aliquid melius, quā Deus tantum. Dicendum est ergo ad argumenta facta in contrarium. Ad primum respondetur, vt dicit Albertus magnus, quod gloss. illa loquitur de his quæ sunt figuræ tantum, quorum, scilicet, totus vsus est in significando, & non in causando, sicut fuit agnus paschalis, non autem intelligenda est loqui de his quæ sunt signa, & causa, & res, cuiusmodi est corpus Christi verum respectu corporis Christi mystici. Ad secundum respondetur dupliciter. Primò, quod licet totus Christus dicatur caput cum membris, tamen quando comparatio fit inter corpus Christi verū, & corpus mysticum, quod est membra, nō intelligitur caput includi cum membris, & imò argumētum non procedit. Secundò respondetur, quod dato, quod caput intelligatur includi cum membris, quando corpus Christi accipitur coniunctum diuinitati, non est verum vt dictū est, quod totū corpus Christi mysticum sit melius corpore Christi vero.

¶ De qualitate & modo vnitatis, quo corpus Christi, quod est ecclesia, capite Christo vniri dicitur. Cap. LXIII.

S V M M A R I V M

1 Vnitatis ecclesie cum Christo modus & qualitas describitur. Et ibi triplex vnitas ostenditur.

Ostquam sermo habitus est de qualitate, & modo vnionis, quo membra corporis ecclesie vniantur, & connectuntur adinuicem, & de causis eius: consequens est, vt de qualitate, & modo vnionis, quo ipsa membra ipsi capiti Christo vniantur, aliquid tangamus. Pro quo notandum, vt ait Hugo de sancto Victor. libr. de sacramētis part. 2. tractans illud. Pater serua eos quos dedisti mihi vt sint vnum sicut, & nos vnū sumus. triplex dicitur vnitas. videlicet vnitas in natura, & hoc modo pater & filius & spiritus sanctus vnum sunt. Iohā. 10. Ego & pater vnum sumus. Et. 1. Iohā. 5. Tres sunt qui testimoniū dāt in celo: pater, verbū, & spiritus sctūs, & hi tres vnū sunt. per indiuiduam scilicet eandē naturam. Quoniam vt ait August. lib. 1. contra Maximinum hæreticum Arrianū, aliud enim est, vnum sunt, & aliud, vnus est. Quando dicitur, vnum sunt, & ibi nō dicitur quid vnum, intelligitur vna substantia. Quando dicitur, vnus est de duabus diuersisq; substantijs, necesse est, vt quærat quid vnus. Verbi gratia, diuersa est substantia anima & corpus, tamen vnus homo. & diuersa est substantia spiritus hominis, & spiritus Dei: & tamē cum adhæret Deo, vnus spiritus est. vnus dicit, non vnum sunt, vbi autem dicitur vnum, vna substantia significatur. Hæc Aug. Secunda vnitas dicitur vnitas personalis, qua vnitate humanitas, & diuinitas sunt vnū in persona filij Dei. Vnde Athan. in Symbolo. Vnus omnino, scilicet est Christus: non confusione substantiæ, sed vnitate personæ. Tertia est vnitas per conformitatem voluntatis: secundū illud. Erat illis cor vnum, & anima vna. Quod verbū tractans Aug. super Iohā. in sermone. 34. dicit sic. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis, multas animas facit vnā animam, & multa corda facit vnum cor. Et in libr. de vera innocentia. Multorum hominum multæ sine dubio sunt animæ, & multa sunt corda: si tamen per fidē & dilectionem adhæreant Deo, fiunt omnes vna anima, & vnum cor. Prima, & perfectissima vnitas est diuinarū personarum in natura vna, de qua Aug. contra Maximinū hæreticum lib. 3. ita inquit. Tres personæ sunt vnum, & summè vnū, vbi nulla naturarū, vbi nulla est diuersi

tas volūtātū. Secunda est vnitas naturarū in vna psona Chri, de qua dicit Aug. vbi supra. Porro Chrius vna psona est geminè substantiæ quia Deus & homo est. Tertia est vnitas capitatis & corporis ecclesie, quæ est vnitas conformitatis in voluntate vna: & hæc est per iustitiam præsentem. Vnde Aug. Qui per iustitiæ ambulat vias, ad similitudinem sui tendunt authoris. Et Hiero. super illud Psal. 34. Innocētes, & recti adhererunt mihi. dicit sic. Sicut collum, caput, & membra in eodē corpore continentur: sic etiam ecclesia per iustitiā adhæret Christo, & membra eius in eodē corpore continentur per iustitiam. Sanè merito ecclesie corpus Christo dicitur adhære: quia cum ipsa secundū Anselmū rectitudo quædam sit voluntatis, conformat animas Deo. De qua conformitate inquit Apostolus. Quos præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imagini filij sui. glo. in puritate vitæ modò, & postea in beatitudine. De istis tribus vnitatibus sic venerabilis Hugo vbi supra loquitur. Verbum cū patre vnum in natura: homo cū verbo vnum in persona: membra cū capite vnum sunt primò in iustitia, & postea vnū in gloria. Verum sicut intra membra corporis humani, & caput non tantum est vnitas spiritus quo totum corpus viuit & vegetatur, sed etiam conformitas naturæ, in quantum sunt ex similibus partibus, & vnitate rationis, scilicet ex carne & osse: ita & inter membra corporis mystici, & ipsum caput Christum est vnio per conformitatem volūtatis: de qua dictum est, siue per vnitatem spiritus. de qua dicit Apostolus. Qui adheret Deo vnus spiritus est cum eo. quam vnitate amor ipse gratuitus efficit. habet enim amor, vt dicit Diony. libr. de diu. nominibus. virtutem vnitiuam. Vnde. 2. Iohā. 4. dicitur. Qui manet in charitate, in Deo manet & Deus in eo. Cuius gratia exhortatur Apostolus ad Col. 3. Super omnia charitatem habete, quæ est vinculum perfectionis. charitas enim, vt ait gloss. in vnū colligit. Et præterea inter ipsa membra corporis Chri ad ipsum caput Chri vniō per cōformitatē vnus & eiusdē nature in specie, quod per incarnationem filij Dei donatū est ecclesie ex hominibus assumptæ. Vnde verbum enim caro factum est, & habitauit in nobis. Id est, nobis similis habitu inuenit vt homo, vt ait glo. Hinc beatus Aug. dicit, quod verbum caro factum est, vt esset caput ecclesie, quoniam secundū quod ait glo. super illud ad Ephe. 1. Dedit eum caput super omnem ecclesiam. dicit. Christus proprie

Aug. lib. de vera innocētia.

Roma. 8.

Roma. 8.

Iohā. 1.

Aug. super Psal. 148.

H prie

priè dicitur caput secundum humanitatem secundum quam coniungitur ei ecclesia, & natura & gratia. Hæc autem duplex vnitas, scilicet naturæ & gratiæ inter Christum, & ecclesiam, aperte designatur Canti. 4. vbi sub fororis & sponsæ Christi appellationibus, ipsa ecclesia sancta describitur. dicitur enim Cantici. 4. Hortus conclusus foror mea sponsa. Sponsæ, quidem nomine vnitas affectus siue gratiæ: fororis verò vocabulo naturæ conformitas etiam perlucidè designatur.

¶ Quomodo accipiendū sit, id quod dicitur, quod Christus, & corpus ei, quod est ecclesia sint vnus homo. Cap. LXIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Homo quotupliciter sumi possit, refertur.
- 2 Christus, & corpus eius, quod est ecclesia, q̄ sint vnus homo, quomodo sit accipiendum.

Angemus cōsequenter, quæ intelligentia habēda sit quæ rūdā propositionum, quibus sancti doctores mysticæ vnitatis ecclesiæ cum Christo sacramentum explicantes vsi fuisse leguntur. Quarum vna est ista, q̄ Christus, & corpus eius, quod est ecclesia, sunt vnus homo. Hanc ponit beatus Aug. super Psal. 18. ita dicens. Ideo spiritus sanctus linguis omnium loquifecit, in quos primò venit: quia linguis omnium gentium in vnitate se locuturū esse nuntiauit. Quod tunc faciebat vnus homo accepto spiritu sancto, vt vnus homo linguis omnium gentium loqueret. Hoc facit modò ipsa vnitas, quæ linguis omnibus loquitur. igitur homo caput, & corpus vnum Christus & ecclesia. hæc Aug. Item eandem propositionem ponit idē beatus Aug. super Psal. 85. sic dicens. Nullū maus bonum præstare posset Deus hominibus, quàm vt verbum suum, per quod condidit omnia, faceret illis caput, & illos tanquam membra coaptaret, vt esset filius Dei filius hominis, & vnus Deus cum patre, & vnus homo cum hominibus. Item super Psal. 109 ait. Oēs sancti vnus homo in Christo: quia vnitas sancta est: ipse vnus homo dicit. A finibus terræ ad te clamaui, eū angetur cor meum. Item super Psal. 127. super illo. Ecce sic benedicetur homo qui timet dominum.

Est quidam homo, qui sic benedicatur, & nemo timet dominum, nisi qui est in membris ipsius hominis, & multi homines sunt, & vnus homo est. vnus ergo homo Christus caput & corpus. Et infra. Intelligam ergo vocē huius hominis, in cuius corpore vnus homo sumus. Item super Psal. 131. per David typicè signatur vnus homo, cuius vox sæpe in Psal. auditur: scilicet totus Christus caput & corpus. Hæc ibi. Et in multis alijs locis hanc sæpenumerò repetit propositionem. Pro cuius intelligentia considerandum est, q̄ homo dupliciter potest sumi. Vno modo Physicè, alio modo mysticè. Physicè quidē sumptus homo iuxta definitionem Arist. 7. Metaphysicè. dicit quid cōstitutum ex corpore & aīa rationali. Mysticè verò homo sumptus, dicit quid cōstitutum ex eo, quod habet similitudinem, siue figurā corporis Physici organici, & ex eo quod habet similitudinem animæ rationalis animantis, & regentis totum corpus. Quoniam vt dicit sanctus Thom. in ciuilibus oēs qui sunt vnus communitatis, dicuntur vnus corpus: & tota communitas quasi vnus homo. Quo etiā modo scriptura videtur loqui de populo Israël quasi de vno hoīe loquens ait. Israël inquit Deus filius meus primogenitus. Pariformiter beatus Aug. exponens illud Psal. 61. Irruitis in hominem, interfecistis vos. &c. dicit, & ponitur in glo. ordinaria. totam ecclesiam hominem quendam vocat generalem. Simili modo legimus partes humanæ naturæ, scilicet carnem, & animam rationalem distingui in veram siue naturalem, & mysticam, siue per similitudinem dictā. Vnde de carne beat⁹ Hiero. in epistola ad Ephe. & habetur de consē. dist. 2. cap. dupliciter. dicit sic. Dupliciter intelligitur caro Christi, & sanguis, scilicet vel illa caro Christi, quæ crucifixa & sepulta fuit: alia verò spiritalis, & diuina, de qua domin⁹ ait. Caro mea verè est cibus. &c. quam magister Senten. in. 4. dist. 8 mysticam carnem appellans, dicit esse vnitatem ecclesiæ. De anima verò dicit August. super Psal. 62. In concordia Christi omnes vna anima sumus. Item super Iohan. tractans illud Actorum. 4. Erat illis anima vna, & corpus vnum in domino. dicit sic sermone. 34. multæ animæ per charitatem vna anima est: multa corda vnum cor. ¶ Quibus notatis, clarè patet sub qua intelligentia accipienda sit propositio illa, dicens, quod Christus, & corpus eius, quod est ecclesia, sint vnus homo. Quoniam non in eo sensu, quo accipiēda est Physicè siue naturaliter de homine loquimur,

S. Tho. 1. 2
q. 81. ar. 1.

Exo. 4.

mur, in hoc quippe sensu propositio illa nō modò falsa, sed stulta esset, cum horret naturam, & fidem tollat. Licet enim Christus secundum quod homo, & ceteri homines participatione speciei sint vnus homo, non tamen simpliciter dicti sunt vnus homo, cum numero distinguantur, & substantiæ eorum distincte sint. Nec enim filius Dei naturam humanam in vniuersali, aut in omnibus eius suppositis suscipit, sed singularem quandam naturam, vt dicit Damasc. libr. 3. Intelligenda ergo est propositio illa, qua dicitur, q̄ Christus & ecclesia sunt vnus homo, sub sensu mystico, secundum q̄ de homine mysticè, siue per similitudinem loquimur, prout iam explanauimus.

¶ Quomodo accipiendum sit id quod dicitur, q̄ Christus, & corpus eius, quod est ecclesia, sint vna persona. Cap. LXV.

S V M M A R I V M.

- 1 Persona nomen à sanctis doctoribus dupliciter acceptum refertur.
- 2 Christus & corpus eius, quod est ecclesia, q̄ sint vna persona, quomodo sit intelligendum.

Apenuerò etiā apud sanctos doctores de vnitate hac mystica Christi, & ecclesiæ loquentes, inuenimus hanc propositionem, q̄ Christus & corpus eius, quod est ecclesia, sint vna persona. vnde Aug. super Psal. 30. & ponitur in glo. ordinaria. ita dicit. Et vt noueritis, q̄ vnus dicitur Christus caput, & corpus suum, ipse dicit, cum de coniugio loqueretur, Erunt duo in carne vna. igitur iam non duo, sed vna caro. Si fortè hoc dicat de quocunq; cōiugio, audi Apostolum Paulū. Et erunt inquit duo in carne vna. Sacramentum hoc magnū est: ego autem dico in Christo & in ecclesia. Fit igitur tanquam ex duobus vna quædam persona ex capite & corpore, & sponso & sponsa. Nam vnitatem personæ huiusmodi miram & excellētem commendat etiam Isaias propheta, in quo Christus loquens ait. Sicut sponso alligauit mihi mitram, & sicut sponsam ornauit me

ornamento. Se dicit sponsum, se sponsam: quare se sponsum & se sponsam, nisi quia erunt duo in carne vna? hæc Augusti. Item Damasc. libr. 3. capit. 25. hanc vnionem cum Christo personalem vocat, sic dicens. Oportet scire, quod duæ sunt kyriotes, id est, proprietates vel familiaritates: vna naturalis, & substantialis: altera personalis, & habitualis. Hæc ille. Primam, scilicet substantialem, id est, hypostaticam, vt exponit sanctus Tho. refert ad vnitatem humanitatis cū verbo. Secundam ad vnitatem ecclesiæ cum Christo. Item eadem propositio reperitur sæpenumerò apud beatum Grego. vnde lib. 19 moral. capit. 9. dicit Christum & ecclesiam vnā esse personam, vt crebrò iam dixim⁹, Itē lib. 35. c. 9. inquit. Quia Christus, & ecclesia, id est caput & corpus vna persona est, sæpe beatum Iob dicimus modò capitis modò figuram corporis designare. Pro cuius propositionis vera intelligentia est notandū, quod persona dupliciter à sanctis doctoribus accipitur. Vno modo propriè, p̄ vno scilicet singulari indiuiduo, siue supposito rationalis naturæ, prout Boëtius de duabus naturis & vna persona Christi accipit dicēs. Persona est rationalis naturæ indiuidua substantia. Quo etiam modo accipit eam Richar. lib. de Tri. dicens. Persona est intellectualis naturæ incommunicabilis existentia. Alio modo accipitur nomē personæ non propriè appropriatè naturali vnus indiuiduæ rationalis substantiæ, sed mysticè à quadam analogica similitudine siue resonantia: & hoc modo sæpe de toto corpore ecclesiæ mystico loquitur scriptura, & doctores sancti, sicut de vna persona, sicut iam patuit. Vnde Augusti. super Psal. 61. super illo verbo. Irruitis in hominem. &c. dicit. Debemus intelligere personā nostram personam ecclesiæ nostræ, personā corporis Christi. Cū autem vnū sequitur ens & conditio vnitatis conditionem entis, vt colligitur ex Arist. 4. metaphy. sicut duplex est modus loquendi de persona, aut de homine, scilicet naturaliter aut mysticè: ita duplex est modus loquendi de vnitate. Si enim loquimur de vnitate personali, prout respondet primo modo acceptionis personæ, sic palam est, quod Christus & corpus eius, quod est ecclesia, non sunt vna persona, sicut nec vnus homo: vt in præcedenti capit. declarauimus. Quæ enim hoc modo sunt vnum in persona, aut vna persona, non sunt plura supposita siue existentia, vt patet ex definitione personæ tã Boëtij, quàm Richar.

Persona dupliciter accipitur.

suprà posita. Christ⁹ verò & fideles, qui sunt corpus eius, distinctas hoc modo personalitates habent. Si verò loquamur de vnitatem personali prout respōdet secundo modo acceptionis nominis personæ, scilicet mysticè, tunc concedendum est, quòd Christus & corpus ei⁹, quæ est ecclesia, sunt vna persona. Hoc quippe modo vnitatis possunt dici vna persona, quæ etiam distincta sunt suppositis & proprijs naturalibus personalitatibus, quæ vnitatis mystica dicitur, siue figuratiua: quia ad similitudinem vnitatis quæ est inter corpus naturale hominis & eius caput accipit. Quoniam sicut cogitanti corpus naturale hominis & caput coniuncta necesse est intelligere quoddam integrum, scilicet hominem & personam naturalem, in qua vniuntur corpus & caput: ita in proposito consideranti Christum caput & ecclesiæ corpus simul vno spiritu copulata, & compaginata, necesse habet intelligere vnam mysticam refulsare personam. Vnde August. tractans illud ad Eph. 5. Erunt duo in carne vna. &c. & ponitur in glo. Magistri dicit. Quomodo dicitur sponsus & sponsa, sic caput, & corpus: siue ergo dicatur caput & corpus, siue sponsus & sponsa, vnū intelligite, sit enim ex duobus quasi vna quædam persona, scilicet ex capite & corpore, & sponso & sponsa. hæc ibi. ¶ Vbi considerandum, quòd vt in partem iam dedimus intelligere: hæc vnitatis mystica personalis, qua totum ecclesiæ corpus cum Christo dicitur vna persona, non confundit distinctionem personalem naturalem Christi, & membrorum: quia cum istæ personalitates sint alterius & alterius rationis, vna nō confundit aliam: imò cum vnitatem vnus stat distinctio, & pluralitas alterius personalitatis, patet. Quoniā licet omnes fideles iuxta Apostoli sententiam sunt vnum corpus, tamen distinguuntur suppositis & personalitatibus proprijs. Quot enim fideles sunt, tot personæ sunt: cum persona sit rationalis naturæ indiuidua substantia, vt ait Boëtius. Quare Aug. tractans illud Psal. 127. Beati qui timent dominum, & sequitur in singulari. labores fructuum tuorum manducabis. dicit. O vos, o tu, vos multi qui vnum estis. hæc ille. Nihil enim prohibet aliqua, quæ vno modo sunt multa, alio modo vnum esse, & indiuisa: sicut quæ sunt distincta numero, esse vnum secundum speciem, & quæ specie diuisa sunt, esse vnū genere. imò vt dicit Dionysius. nihil est existentium non participantium vno: quæ enim sunt multa partibus, sunt vnū

Rom. 12.
1. Cori. 12.

Diony. lib. 4.
diui. no.

toto, & quæ sunt multa accidētibus, sunt vnū subiecto, & quæ sunt multa numero, sunt vnū specie, & quæ multa specie, sunt vnum genere: & quæ sunt multa processibus, sunt vnum principio: ita in proposito qui multi sumus in nobis, vnū sumus in Christo. Oēs vnum estis in Christo. Est autem hæc etiā cōsiderandum, quod licet beatus Greg. lib. 4. mora. cap. 9. dicat. Quòd sicut redēptor noster vna persona est cum congregatione bonorum, ipse nāq; caput est corporis, & nos huius capitis corpus: ita antiquus hostis vna persona est coniuncta cum collectione reproborum: quia ipse eis ad iniquitatem quasi caput præeminet: illi autem dum ad peruersa deseruiūt velut subiectum capiti corpus inhaeret. Nihilominus tamen vnitatis personalis mystica, qua Christus cum corpore suo, quod est ecclesia, dicitur vna persona: multo excellentior siue maior est, quam illa sit, qua antiquus hostis vna persona dicitur cū corpore iniquorū: quia vnitatis præfata in Christum & ecclesiæ corpus, vt partim superius tetigimus, ex duabus radicibus cōfurgit: videlicet ex conformitate vnus naturæ, quæ est inter caput Christum, & eius corpus, quod est ecclesia, quæ vt diximus ex incarnatione filij Dei resultauit. Dicit enim Hugo de sancto Vict. lib. de sacra. Assumpsit ex nobis nostram naturam vt eam sibi sociaret per vniōnem in persona, quæ sociata non erat per vniōnem in natura, vt per illud, quod de nostro vnū fecerat, secū nos sibi vniōnem, vt cū ipso vnū essemus per id quod nostrū sibi vniōnem erat. hæc ille. Secundū verò ex quo prædicta vnitatis mystica resultare dicitur, & quod est quasi completiuum eius, est vnitatis spiritus sancti vniuersum ecclesiæ corpus viuificatis. de quo Apostolus. Solliciti seruire vnitatem spiritus in vinculo pacis vnum corpus, & vnus spiritus. id est, si vultis inquit glo. esse vnū corpus, seruate vnitatem spiritus: quia spiritus sanctus est quo vnū corpus efficiuntur. Cū enim ipse sit patris, & filij amor, & cōnexio, ad ipsum pertinet societas, qua efficiuntur vnū corpus. Vnitatis verò, qua diabolus vna persona dicitur cū vniuerso iniquorū corpore, nō ex conformitate naturæ, quæ fit inter caput & corpus cōfurgit: aut ex vnitatem alicuius vnus spiritus inhabitantis totum corpus ipsum malorum, sed solum ex conformitate affectus & prauis operis imitatione: secundum illud. Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarū. imitantur autem illi qui sunt ex parte illius. glo. filij perditionis.

Gala. 3.

Eph. 4.

Sapient. 2.

¶ Quomodo

¶ Quomodo accipiendum sit id, quod à sanctis dicitur, quòd Christus & corpus eius, quod est ecclesia, sunt vnus Christus. Cap. LXVI.

S V M M A R I V M.

- 1 Christus, quòd non sit proprium nomen, sed appellatiuum. Et quid significet. Et quomodo tribus nominetur modis.
- 2 Christus & corpus eius, quod est ecclesia, quòd sint vnus Christus, quomodo intelligatur.

Beatissimus Augustinus de hac mira & excellenti dignitate corporis mystici cum capite suo Christo loquens, multiplicatis vicibus legitur vsus fuisse hac propositione: quòd corpus ecclesiæ cum capite Christo vnus & idem sit Christus. Quare quomodo hoc accipiendum sit, tangamus. Dicit enim idem beatus August. super Iohā. sermone. 27. Vnitatis nos cōpaginat: & tanta ei vnitatem coniungimur, vt ipse & nos vnus vnus integer Christus. Item hanc propositionem aperte Apostolus ponit. sic dicens. Sicut enim corpus vnum est & membra habet multa, omnia autem membra corporis cum sint multa vnum corpus sunt, ita & Christus. vbi dicit gl. Oēs fideles sunt Christus, vt non dicam corpus Christi: quia ipse Christus tā minores quam maiores sunt. Caput & corpus dicitur Christus propter ineffabilem vnitatem capitis & membrorum. Hæc gloss. Item Augusti. tractans hoc verbum dicit. Non ait Apostolus ita & Christi sed corpus vnum est membra multa ita & Christus: totum ergo Christus: & quia totū Christus, ideo caput de cælo. Saule, inquit, Saule quid me persequeris? Tenete hoc & fixum commendate omnino memoriæ tanquam filij ecclesiasticæ eruditionis, & fidei charitate, vt agnoscat Christus caput & corpus, eundemque Christum verbum Dei vnigenitum æqualem patri: & inde videatis per quantam gratiam pertingatis ad Deum vt ipse voluerit esse nobiscum vnus, qui est cum patre vnus, non inquit, & feminibus tanquam in multis, sed tanquam in vno & femini tuo quod est Christus. Nēpe semen Abraham Christus: nec contradici potest Apostolici apertissimis verbis & femini tuo quod est

1. Cor. 12.

Aug. super
Psal. 142.

Christus. Item idem August. super eodem Psal. ita ad propositum loquitur. Christum enim induit Christus sumus cum capite nostro: quia vtiq; semen Abraham sumus. hæc ille. Et idem August. de verbis domini homilia. 61. tractans illud Iohan. 3. Nemo ascendit in cælum. sic dicit. Quomodo ille solus? an ideo solus, quia Christus vnus est cū membris omnibus suis tanquam caput cum corpore suo? Quid est, Nemo ascendit nisi qui descendit, nisi quia nemo ascendit, nisi vnus cum eo factus, & tanquam membrum compactus in eius corpore qui descendit? Et infra. Hoc ergo totū, id est caput & corpus vnus est Christus. Et infra. Quemadmodum nobiscum, id est cū corpore suo, vnus est Christus: Sic iniquus hostis cum omnibus impijs, quibus caput est, quasi cum quodam corpore suo vnus est diabolus. hæc August. Et similia in multis alijs locis cōmemorat, quæ breuitatis causa præterimus. ¶ Pro intelligentia autem huius propositionis tam sæpe repetitæ ab August. iuxta nostram ingenij paruitatem (saluo semper meliori iudicio) duximus considerandum, quod hoc nomen, Christus, commune nomen est, nulli autem proprium. vnde August. super Canon. Iohan. sic dicit. Iesus propriū nomen est saluatori: quomodo Moyses proprio nomine appellatus est, quomodo Helias. Christus verò nomen sacramenti quomodo sacerdos. Item Isidor. Christus à chrismate est appellatus. & consequenter. Non est autem saluatoris proprium nomen Christus, sed communis nuncupatio potestatis. Dum enim dicitur Christus, commune dignitatis nomen est: dum dicitur Christus Iesus, proprium est vocabulum saluatoris. ¶ Secundo notandum venit id quod dicit beatus August. in sermone quodam contra Arrianos, quòd Christus quantum aduertere possumus per paginas sanctas tribus modis nominatur. Primus modus est secundum diuinitatem, patri æquale, & cœternam ante assumptionem carnis: ad quod pertinet illud. In principio erat verbum. &c. Alter modus est cum assumpta carne: nā idem Deus qui homo & idem homo qui Deus secundum quandam suæ excellentiæ proprietatem, qua non cæteris cœqualis hominibus mediator, & caput ecclesiæ legitur esse & intelligitur, quomodo eum prædicat eadē scriptura, cum inquit. Verbum caro factum est. &c. Tertius modus est: quodammodo totus Christus in plenitudine ecclesiæ, id est, caput & corpus secundum plenitudinem perfecti cuiusdam viri: in quo viro singuli membra su-

mus: quod credentibus prædicatur, & prudentibus cognoscibile offertur, loquitur apud Isaiã, ubi ait. Velut sponso alligauit mitram mihi, & velut sponsam ornauit me ornamento. Eundem dicit sponsum secundum caput, & sponsam secundum corpus, duo videtur, & vnus est. hæc Aug. Quæ doctores antiqui sequentes distinguunt hoc nomen Christus, dupliciter dicentes, vt verbis vtar domini Altisio. in tractatu de Christo capite in sum. sua super illud Apostoli. 1. ad Cor. 12. vos estis membra de membro, quod quandoque dicitur filius beatæ virginis. Quandoque autem dicitur Christus integer, scilicet caput cum membris. de quo ipse Aug. de verbis dñi homil. 49. ita dicit. Cum ergo ille sit caput, & sit corpus eius ecclesia totus Christus caput & corpus est. Similiter tã Albertus Magnus, quàm sanctus Tho. in. 4. sententiarum circa dist. 13. distinguunt de corpore mystico, quia quandoque dicitur membra tantum, quandoque membra cum capite ipso. Et circa. di. 49. sanctus Tho. eadem dist. facit de ecclesia dicens, quod nomen ecclesie dupliciter accipitur: quandoque enim nominatur tantummodo corpus, quod Christo coniungitur sicut capiti: quandoque nominatur membra & caput coniuncta. Quibus notatis, plana videtur intelligentia huiusmodi quod dicitur, quod Christus & corpus eius, quod est ecclesia, sunt vnus Christus. Quoniam cum Christus vnus interpretatur. (Christus enim Græcè vnctio Latine dicitur,) & Christus caput & corpus eius, quod est ecclesia, iuxta supra assignatam intelligentiam in superioribus proximis capitulis sunt vnus homo, vna persona, vnum corpus mysticum: in quo sicut vnus spiritus, scilicet sanctus intelligitur esse: ita vna intelligitur vnctio à capite in totum corpus defluere, secundum illud Psalm. Psal. 132. Sicut vnguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron, quod descendit in oram vestimenti eius, sicut ros Hermon, qui descendit in montem Sion. Patet apertissime intelligentia præfatæ propositionis, quod Christus caput, & ecclesia corpus eius sunt vnus Christus, id est, sunt vna persona mystica: vna vnitate spiritus sancti vnctio siue p̄fusa. Vnde Aug. super illud Psalm. 132. Sicut vnguentum in capite. &c. dicit sic. In capite ipsius vnguentum: quia totus Christus cum ecclesia, sed à capite venit vnguentum. & glos. super Psalm. 103. tractans illud. Vt exhilaret faciem eius in oleo. dicit sic. Oleum dicitur hæc gratia, quæ excellentius fuit in Christo: quia excellenter vnctus est. Vnde & dicitur Christus, id est,

vnctus. Ecce Christus totus vnctus in se & in membris, à quo ceteri accipiunt. hæc gl. Ex quibus omnibus faciliter videri potest intelligentia illius propositionis, quam tã frequenter beatus Aug. in libris suis commemorat, videlicet, quod omnes fideles cum Christo capite sunt vnus Christus. Cũ enim teste Damasc. numerus sit nutus membris, id est, diuisionis, planè in eo, in quo inter aliqua non est diuisio, non potest numerus poni. Cũque omnes fideles cum Christo vna persona mystica, vno numero, spiritu, scilicet spiritu sancto viuificata, & vno christinate vnctio, patet quod ipsi fideles cum Christo vnus sint Christus. vnde Aug. apertissime hoc confirmat dicens. Multi enim Christiani & vnus Christus. ipsi enim Christiani cum capite suo, quod ascendit in cælum, vnus est Christus: non ille vnus & nos multi, sed & nos multi in illo vnum: vnus ergo homo Christus caput & corpus. hæc Aug.

Aug. sup
Psal. 127.

Qualiter accipiendum sit id, quod à sanctis dicitur, quod corpus Christi, imò quodlibet membrum eius sit Christus. Cap. LXVII.

S V M M A R I V M.

1 Corpus Christi, & quodlibet membrum eius quomodo à sanctis dicatur aliquando Christus, ostenditur.

Edauidendum quod non tantum in dictis Aug. & glo. ordinaria Biblia reperitur ista propositio, quod Christus & corpus eius, quod est ecclesia, sunt vnus Christus: verum etiam habetur ista copulatio: quod Christus caput est Christus & corpus eius: imò quodlibet membrum eius est Christus. De prima propositione iam parum ante in c. proximo. testimonia plura induximus, & quæ illius esset vera intelligentia declarauimus. De secunda propositione copulatiue expressa iam idem restat obseruandum. inducemus ergo primò testimonia, quæ illam attestantur. Secundo declarabimus quomodo sit accipienda. ¶ Circa primũ in primis est gl. ordinaria super illud. 1. Cor. 12. Omnia autem membra cum sint multa vnum corpus sunt, ita & Christus. ita dicens. vt supra induximus. Omnes fideles sunt Christus vt non dicatur corpus Christi: quia ipse Christus sunt tã maiores, quàm minores: caput & corpus dicitur Christus propter

pter ineffabile vnitatem capitis, & membrorum. hæc glo. Præterea eandem propositionem beatus Aug. in multis locis ponit. vnde super Iohan. homil. 27. ita dicit. Gratulemur, & gratias agamus non solum nos Christianos factos esse, sed Christum. Intelligitis fratres gratiam Dei super vos capitis, admiramini, gaudete Christus facti sumus: si enim caput ille, nos membra: totus homo ille, & nos. Item idem Aug. super Psalm. 102. scilicet. Ad te leuaui oculos meos. tractans illud Iohan. 3. Nemo ascendit in cælum nisi qui descendit de cælo filius hominis qui est in cælo. dicit sic. Tanquam se solū videt dixisse: ergo ceteri remaserunt, quia solus ascendit: qui solus descendit: quid deberet facere ceteri vniti corpori ipsi vt sit vnus Christus qui ascendit & descendit. Descendit caput, ascendit cum corpore vestitus ecclesia, quã sibi exhibuit sine macula, & sine ruga: solus ergo ascendit, sed etiã nos, quãdo cum illo sumus, & in illo membra eius sumus, & nobiscum solus est: & ideo vnus & semper vnus, vnitas nos copaginatur vni, & illi soli: cum illo non ascendunt, qui cum illo vnus esse noluerunt. Et infra. Ascendat ergo iste cantor, sed in vnoquoque nostrum cantet hic homo, & vnusquisque sit iste homo, cum dicitis illud singuli quia vnum estis in Christo, vnus homo illud dicit. Hæc Aug. Item idem Aug. tractans illud Iohan. 17. Ego pro eis sanctifico me ipsum. dicit sic. & ponitur in glo. ordinaria. Pro eis ego sanctifico me, id est, vt eis profit: quia & ipsos, qui sunt ego, quia caput & corpus sunt vnus Christus, sanctifico in me ipso. Ceterum beatus Grego. in moralibus tractans præfatum verbum Euangelij Iohan. 3. Nemo ascendit in cælum. &c. & ponitur in gl. continen. dicit sic. Quia enim nos vnum in illo iam facti sumus: vnde solus venit in se, ille solus redit etiam in nobis, & is qui in cælo semper est ad cælum quotidie ascendit: quia qui in diuinitate super omnia permanet, humanitatis suæ copage sese quotidie ad celos trahit. hæc Grego. Præterea hæc propositionem satis aperte idem Grego. attestatur per simile quod de corpore malorum & capite diabolo loquens. lib. 13. mora. c. 10. dicit sic. Ita quippe vnus corpus sunt diabolus & omnes iniqui, vt plerumque nomine capitis, censeatur corpus, & nomine corporis appelletur caput: nam capitis nomine censeatur corpus, cum de puerulo homine dicitur, Ex vobis vnus diabolus est. & rursum nomine corporis appellatur caput cum de ipso apostata angelo dicitur, Inimicus homo hoc fecit. hæc Gregori.

¶ Circa secundum, videlicet in quo diximus nos explicaturos qua intelligentia accipiendæ sint huiusmodi auctoritates & propositiones, quæ sonare videntur, quod ipsum corpus Christi, quod est ecclesia, aut aliquod membrum eiusdem corporis sit Christus. est notandum, quod tales propositiones non sunt ita accipiendæ, quod corpus Christi mysticum, aut quodcunque eius membrum sint ipse Christus, qui caput est ipsius corporis: Vnde in corpore humano, ad cuius similitudinem de corpore ecclesie Apostolus loquitur, nec corpus ipsum nec aliquod eius membrum dicitur ipsum caput: semper siquidem differentia est inter caput & residuum corporis, & quæcunque alia membra, tam superioritate dignitatis, quàm amplitudine perfectionis, & suppositione virtutis, sicut in superioribus dictum est. Quare beatus Aug. tractans illud Apostoli. Erunt duo in carne vna. inquit sic. Duo refert ad diuinitatem maiestatis: planè duo: non enim nos verbum: non enim nos in principio apud Deum: non enim nos per quem facta sunt omnia: venit ad carnem, & ibi Christus, & ibi nos. Cum ergo dicitur, corpus Christi, aut quæcunque membra eius sunt Christus: accipiendum est altero quatuor modorum. Primò sic. Corpus Christi siue membra eius sunt Christus, id est, cum Christo sunt vnus & integer Christus. & hoc est verum modo supra exposito. Vnde beatus Aug. tractans illud quod supra dictum est Iohan. 17. Ego pro eis sanctifico me ipsum. cum exponeret, id est, ipsos qui sunt ego. deinde adiungit qualiter accipiendum sit hoc, dicens. Quia caput & corpus sunt vnus Christus. Hoc ergo sensu accipiendum est id, quod idem Aug. dicit, quod fideles sanctificati sunt ipse Christus sanctificans: quia ipsi sanctificati fideles cum ipso Christo sanctificante sunt vnus & idem Christus modo supra declarato. Secundo modo possunt huiusmodi propositiones sic accipi: corpus Christi quod est ecclesia siue fideles huiusmodi sunt Christus, id est, sunt vnum cum Christo participatione vnus spiritus inhabitantis, & viuificantis totum corpus ecclesie, qui vltima perfectio ipsius corporis mystici est, sicut in superioribus diximus. Vnde dñs Altisio. in sum. sua in materia vnitatis capitis & membrorum Christi ratione illius, quod sæpe allegatum est ex Isai. 61. Sicut sponso alligauit mihi mitram, & sicut sponsam ornauit me ornamento. in quo vt ait Aug. Christus se dicit sponsum & sponsam: quærit, Vtrum sit verum, quod sponsus sit sponsa: & respondens ita inquit. Duplex est

est forma siue perfectio ecclesiæ, similiter & Christi. Est enim perfectio Christi naturalis & ecclesiæ, quæ est humanitas, & quantum ad hanc perfectionem sponsus est alius quam sponsa, scilicet Christus quam ecclesia. Est autem alia perfectio Christi, & ecclesiæ, scilicet gratuita perfectio, quæ est spiritus sanctus, & secundum hanc perfectionem sponsus est sponsa: quia eadem est perfectio Christi, & ecclesiæ scilicet spiritus sanctus. Et per hanc unitatem dictum est, multitudinis credentium erat cor unum & anima vna, & quod omnes sumus unum in Christo. Et propter istam unitatem Christus quandoq; in persona sua, quandoq; in persona ecclesiæ non mutata persona loquitur, quæ est prima regula Tichonij. Hæc Altisiodoren. Tertio modo potest sic accipi: Christi fideles sunt Christus, id est, sunt unum unitate conformitatis, & consonantiæ volūtatis cum Christo. sicut illud accipitur, Qui adhæret Deo, vnus spiritus est cum illo. glo. vnus spiritus, non identitate substantiæ, diuersæ substantiæ enim sunt spiritus hominis & spiritus Dei: sed quia accedit iste spiritus, scilicet hominis ad perfectionem naturæ veritatis & beatitudinis illius, est spiritus Dei. Hæc autem vnitas, quæ secundum affectionem siue consonantiam voluntatis est, à beato Bernar. libr. 5. de consideratione. vocatur votiua: quæ vt ait est cum anima votis omnibus adhæret Deo. Quarto modo possunt accipi præfatæ propositiones sicut illa Matth. 1. vbi Christus de beato Iohan. loquens ait, Ipse est Helias. glo. in virtute, non in persona quia scilicet similis Helias: in multis quippe fuit illi similis, sicut in eadem gloss. tangitur. & tam Albertus, quam Nicolaus in positillis suis exponunt: videlicet in austeritate vitæ, & soliditate constantiæ, in autoritate doctrinæ, in similitudine officij, siue ministerij. Hoc modo quidam doctor antiquus, cui nomen ignoramus, in summa illa theologiæ, quæ incipit, Habet argentum principium venarum suarum. in lib. 3. quæres de vnitate capit, & corporis quomodo debeat intelligi sacra scriptura de hac mystica vnitate loquens & maxime illa Isa. 61. Sicut sponso alligauit mihi mitram, & sicut sponsam Decorauit me monilibus. quæ loquit de sponso, & de sponsa quasi sit vna sola persona, dicēs sic. Quod hæc vnitas, quæ dicitur esse inter sponsum, & sponsam, nõ est nisi similitudo illorũ, & inter quæ libet sanctũ, & sponsum est similitudo ista, spiritus autem sanctus proprie facit illam similitudinem: quia ei appropriatur vnitas, quãuis tota

1. Cori. 6.

Trinitas illam similitudinem faciat. Sponsum autem vocat Christum secundum humanitatem, & consuetudo sic loquendi est de duobus similibus, vt vnũ dicat esse aliud, nõ per essentiam, sed per similitudinem, sicut dñs dixit de Iohã. Matth. 1. 1. q. erat Helias. Hæc præfatus doctor. His ergo modis accipiendæ sunt propositiones præfatæ (saluo tamẽ semper meliori iudicio) nec sunt extendendæ, sed potius piè & religiose exponendæ. Nõ enim, vt ait Aug. 4. de doct. Christiana. sanctos pariter semper in verbis imitari debemus, quia nõ pares illis gratias habemus, sed laborandũ est, vt illi, qui vtili, ac salubri obscuritate dixerunt, recte intelligantur & exponantur.

Qualiter accipiendæ sunt prædicationes eorum, quæ in sacra scriptura ratione præfatæ mysticæ vnitatis dicuntur de Christo. Cap. LXVIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Prædicata uaria, quomodo, et in quo sensu uerè attribuuntur Christo ratione unitatis mysticæ ipsius cum ecclesia, ostenditur.
- 2 Regula ad multos errores uitandos notatur.
- 3 Error cuiusdam magistri, qui circa quandam propositionem dogmatizare præsumpsit, ostenditur.

Reliquum iam nobis est exponere, qualiter accipiendæ sunt multa prædicata, quæ ratione præfatæ vnitatis mysticæ qua fideles Christo uniuntur in sacra scriptura attribuntur & prædicantur de Christo, tam ea quæ passionibus poenales, & defectus culpabiles important, quæ ei nullo modo secundum se conueniunt. De prædicatis importatibus passionibus corporales est primò illud, quod in iudicio Christus dicitur legitur his, qui in pauperes misericordiarum opera exercuerunt. Esuriui, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere. Ibi Christus tam passionibus membrorum se passum, quam beneficia illis collata se recepisse pronuntiat. Vnde Augusti. super Psalm. 86. hunc locum pertrahens ita dicit. Adhuc Christus hic eget: Christus hic peregrinatur: Christus hic egrotat

Matth. 25.

Et in gloss. magistri eadem quasi ponuntur. Pro quorum intelligentia vera & catholica habenda, est in primis notandum, quod si cut duplex vnitas personalis in Christo consideratur alterius & alterius rationis: ita duplex modus prædicandi aliquando de Christo reperitur in sacra scriptura, vnus secundum vnã, & alius secundum aliam. Prima quidẽ vnitas realis, & iuxta verbum Damas. substantialis, siue hypostatica est, qua humanitas assumpta à verbo personaliter vnitur sibi, cum ad idem esse reale hypostaticum siue personale assumpta sit. de qua Iohann. 1. Verbum caro factum est. Alia vnitas personalis est illa mystica, de qua superius locuti sumus, qua corpus mysticum ecclesiæ cum Christo homine dicitur vna persona, vnus homo, & vnus Christus. de qua dicitur. Omnes vnus estis in Christo. Has autem duas vnitates expressè tangit Augu. lib. de baptis. paruulo. & deducitur à sancto Tho. in gloss. conti. sub his verbis. Si enim diuina substantia longè distantior potuit propter nos ita suscipere humanam substantiam vt vna persona fieret. Ecce primam vnitatem. sequitur. Quantomò credibilius alij sancti fiunt cum homine Christo vnus Christus. Ecce secundam. Item has duas vnitates & duos modos prædicandi aliquid de Christo expressè ponit Damas. libro. 3. capit. 23. vbi ita inquit. Oportet scire, quod duæ kyriotes, id est proprietates, vel familiaritates sunt: vna naturalis & substantialis: altera personalis & habitualis. Naturalis quidem & substantialis est secundum quam philotropiã, id est amorem diuinum clementia dominus & naturam & naturalia omnia assumpsit & natura & veritate factus est homo & naturalium in experientia factus. Personalis autem quandoquidem alterius. subinduit personam propter habitudinem, propitiationem, misericordiam, vel amorem, & pro ipso eos in ipso facit sermones nihil ei pertinentes, secundum quam & maledictionem, & derelictionem nostram, & quæ talia non entia naturalia Kyriata, id est propria facit non ipse hoc ens vel factus sed nostram assumpsit personam & nobiscum ordinatus tale autem est factus pro nobis maledictio. hæc Damas. Secundum autem has duas vnitates, vt prædicimus, duplex distinguitur modus prædicandi aliquid de Christo. Ratione primæ vnitatis, scilicet hypostaticæ, qua natura humana assumpta vnita est verbo Dei in vnitate personæ, prædicantur de Christo

Matth. 25.

Psalm. 21.

Psalm. 40.

Et in gloss. magistri eadem quasi ponuntur. Pro quorum intelligentia vera & catholica habenda, est in primis notandum, quod si cut duplex vnitas personalis in Christo consideratur alterius & alterius rationis: ita duplex modus prædicandi aliquando de Christo reperitur in sacra scriptura, vnus secundum vnã, & alius secundum aliam. Prima quidẽ vnitas realis, & iuxta verbum Damas. substantialis, siue hypostatica est, qua humanitas assumpta à verbo personaliter vnitur sibi, cum ad idem esse reale hypostaticum siue personale assumpta sit. de qua Iohann. 1. Verbum caro factum est. Alia vnitas personalis est illa mystica, de qua superius locuti sumus, qua corpus mysticum ecclesiæ cum Christo homine dicitur vna persona, vnus homo, & vnus Christus. de qua dicitur. Omnes vnus estis in Christo. Has autem duas vnitates expressè tangit Augu. lib. de baptis. paruulo. & deducitur à sancto Tho. in gloss. conti. sub his verbis. Si enim diuina substantia longè distantior potuit propter nos ita suscipere humanam substantiam vt vna persona fieret. Ecce primam vnitatem. sequitur. Quantomò credibilius alij sancti fiunt cum homine Christo vnus Christus. Ecce secundam. Item has duas vnitates & duos modos prædicandi aliquid de Christo expressè ponit Damas. libro. 3. capit. 23. vbi ita inquit. Oportet scire, quod duæ kyriotes, id est proprietates, vel familiaritates sunt: vna naturalis & substantialis: altera personalis & habitualis. Naturalis quidem & substantialis est secundum quam philotropiã, id est amorem diuinum clementia dominus & naturam & naturalia omnia assumpsit & natura & veritate factus est homo & naturalium in experientia factus. Personalis autem quandoquidem alterius. subinduit personam propter habitudinem, propitiationem, misericordiam, vel amorem, & pro ipso eos in ipso facit sermones nihil ei pertinentes, secundum quam & maledictionem, & derelictionem nostram, & quæ talia non entia naturalia Kyriata, id est propria facit non ipse hoc ens vel factus sed nostram assumpsit personam & nobiscum ordinatus tale autem est factus pro nobis maledictio. hæc Damas. Secundum autem has duas vnitates, vt prædicimus, duplex distinguitur modus prædicandi aliquid de Christo. Ratione primæ vnitatis, scilicet hypostaticæ, qua natura humana assumpta vnita est verbo Dei in vnitate personæ, prædicantur de Christo

Nota primò

Gal. 3.

proprietates utriusque naturæ: siue nominetur nomine eiusdem naturæ quæ prædicatur: ut cum dicitur. Deus Christus est verus Deus. siue nomine alterius naturæ: ut cum dicitur. hic homo est Deus. vel, Deus est homo. & ita de alijs proprietatibus naturarum: ut cum dicitur. hic homo creauit cælo se & æternum, est immensus, creator omnium, & similia. & econuerso prædicatio de filio Dei proprietates naturæ: ut quod filius Dei mortuus & sepultus est. &c. Iuxta autem secundum modum vnitatis, quæ est inter caput & membra corporis sui, prædicantur multa de Christo in persona membrorum, quæ sibi secundum se nullo modo cõpetunt, sicut patuit in exëplis positis, & infra pleniùs ostendetur. Vtrunq; verò præfatum prædicationis modum innuit Aug. super super psalm. 101. qui est. Domine exaudi orationem meam. vbi postquam dixit Christum esse huiusmodi pauperem qui orabat, fundat rationem duplicem, quia Christus pauper nominetur secundum præfatam duplicem vnitatem, ita dicens. Ibi enim accepit paupertatem nostram, vbi formam serui indutus est, semetipsum exinanens, ne diuitias eius expanesceres, & ad eum accedere cum tua mendicitate non auderet. Et infra. Addat paupertatem paupertati, & transfiguret in se corpus humilitatis nostræ caput nostrum: simul membra eius sicut duo in carne vna. Et post inferat. vox ergo vna, quia caro vna. hæc Augusti. Istum etiam modum duplicem prædicandi aliquid de Christo tangit sanctus Thome. tertia parte. quæstio. 17. artic. 1. accipiens à Damasc. libro. 3. loco supra allegato. & libro. 4. cap. 10. vbi multos modos ponit aliquid prædicandi de Christo, cuius verba sub compendio sanctus Thome. recitans ita ait. Sicut dicit Damasc. libro. 3. dicitur aliquid de Christo vno modo secundum proprietatem naturalem & hypostaticam, sicut dicitur quod factus est homo, & quod pro nobis passus est. Alio modo secundum proprietatem personalem & habitudinalem, prout scilicet aliqua dicuntur de ipso in persona nostra, quæ sibi secundum se nullo modo conueniunt. vnde & inter regulas Tichonij, quas ponit Aug. 3. de doctrina christiana. prima ponitur de domino & eius corpore, cum scilicet Christi & ecclesiæ vna persona æstimatur. secundum hoc Christus ex persona membrorum suorum loquens dicit. verba de licitorum meorum. non quod in ipso capite delicta fuerint. hæc sanctus Thome. ¶ Est præterea pro horum plenaria intelligentia notandum, quod sicut propter vnitatem naturalem corporis na-

Noti secundò

turalis & capitis in homine caput non solum loquitur pro se, sed etiam assumit in loquendo personam membrorum: ita in presenti propter prædictam vnitatem mysticam siue spirituales Christi capitis & membrorum suorum Christus non solum reperitur loqui in persona sua, sed in persona membrorum. Vnde gl. magistri super psalm. 140. Domine clamaui ad te. ita inquit. Hæc autem charitas nos Christo cõpaginat. per charitatem namque quasi vnus homo est caput & corpus. Propriū verò capitis est loqui pro membris, sicut lingua nostra personam omnium membrorum suscipit: ipsa enim pro omnibus verbis fungitur, dicens pro pede, calcas me, & pro manu, vulnerasti me. ita & Christus, qui est caput, pro multis loquitur, cum quibus est vnus. Charitas enim vnus facit nos cum Christo, siue caput loquatur, siue membra, siue quod dicitur capiti cõueniat siue membris Christus loquitur: sed in voce eius quisque agnoscat suam tantquam in hærens in Christi corpore. Aliquando enim dicit quod sibi solico petat, non tamen separat se à verbis nostris, sed à suis proprijs ad nostram dicit, & à nostris interdum ad sua propria transit. hæc ibi. Ista etiam est sententia, imò pro magna parte forma verborum Aug. in multis locis tam super psalm. quam super Ioh. Cæterum beat⁹ Greg. lib. 16. moral. c. 2. tractans illud Iob. 29. quando ridebam ad eos, non credebant. dicit sic. Vna esse personam Christum & ecclesiam plerumque iam diximus: & sæpe vox capitis ad vocem corporis transit. qui enim sunt in carne vna, nihil obstat ut conueniant in voce vna. hæc Grego. De isto autem celeri transitu locutionis à voce capitis ad vocem membrorum & econuerso, apertissimum exemplum habemus in versu illo. In manus tuas commendo spiritum meum, rede me domine Deus veritatis. Cuius prima pars est vox capitis. ut Augustinus dicit. & magister in glossa. Secunda verò pars est vox membrorum, siue populi, qui redemptus est. ¶ Præterea tanquam necessarissima regula ad vitandum multos errores est notandum: quod licet in tantavarietate tam membrorum quam attributorum vna vox loquens esse videatur, & vna persona quæ loquitur, plurimum tamen est aduertendum cui, scilicet an capiti, an membris conueniat id quod dicitur, siue prædicatur de Christo: quia non omnia omnibus conueniunt, sed quædam soli capiti, quædam solis membris, licet vna voce vtantur caput & membra. Hanc regulam expressè ponit magister in glossa super psalm. 17. accipiens ab Aug. ita dicit. Attende regulam vnitatis capitis

Psal. 30.

Noti tertio

capitis & membrorum, id est Christi & ecclesiæ. Cum enim vna persona est caput & corpus: ideo quæ vna voce vtitur caput cum membris: licet ea quæ dicuntur, ad diuersos referantur. quædam enim soli capiti conueniunt, & tamen in tanta diuersitate vna vox est, & quasi vna persona videtur loqui, ut sicut duo sunt in carne vna, scilicet sponsus & sponsa, ita sint & in voce vna. hæc in glossa. Item super psalm. 30. ex Aug. accipiens prædictam regulam commemorat di. Sciendum, quod verba huiusmodi psalm. quædam capiti, quædam membris, quædam prophetæ conueniunt. In hac enim varietate non mentitur vox, sed caput & membra eadem voce vtuntur: dicendo ego, me, mihi, quod fit propter nimiam vnitatem capitis & corporis Christi. i. Christi & ecclesiæ sponsi & sponsæ, quam facit charitas. Sicut enim lingua omnium membrorum suscipit vocem dicens, pro pede calcas me: non dicit calcas pedem. & pro manu vulneras me, non ait vulneras manum meam. sic Christus membrorum vtitur verbis non incogruè, non se diuidens à verbis nostris. Qui enim dignatus est pro nobis homo fieri, & forma serui vestiri, non dedignatur nos transfigurare in se. Et infra. Qui ergo nos sic transfiguratur in se, non dedignatur nobis loqui verbis nostris, ut & nos loquamur suis. Hæc est diuina communicatio, & diuina hæc commercia celebrata sunt in hoc mundo à negotiatore celsi. hæc glo. Eadem sententia ponitur ab Aug. super psalm. 56. & 58. diffuso sermone. Vnde de necessitate eius aduertentiæ & considerationis habende in huiusmodi prædestinationibus de Christo dicit beatus Aug. Nec tibi erres, quando audieris aliquid, quod aptari capiti illi non possit: ideo prælocutus sum, ut cum tale audieris ex infirmitate capitis aduertat sonare, & vocem membrorum cognoscas in capite. hæc Aug. ¶ Ex his aperte colligitur, quæ intelligentia accipienda sit in omnibus illis prædicationibus antedictis eorum attributorum, quæ Christo secundum se nullo modo conueniunt. Sanè non ita accipiendæ sunt hæc prædicata de Christo, ut illis Christi persona aut secundum diuinam essentiam, aut naturam humanam assumptam affecta aut obnoxia intelligatur: quia nullis talibus passionibus, aut defectibus impassibilis, & immortalis, ac sanctissima Christi persona obnoxia potest intelligi, sed accipiendæ sunt sic de Christo dicta, ut non in persona sua, quæ nullis talibus subiecta est, sed in persona membrorum prædicata esse intelligantur, quæ ta-

Aug. super
Psal. 101.

Nota quarto.

libus passionibus, aut defectibus subijciuntur, afficiuntur, & informantur. Solet namque vt commemorauimus ex dictis sanctorum Aug. & Greg. caput ascribere sibi, quæ membris libi conuictis contingunt. Quare Orig. exponens illud Matt. 25. Esurui, & dedisti mihi manducare. ita dicit, vt adducitur à sancto Thome in gl. conti. Scriptum est ad fideles vos estis corpus Christi. Sicut ergo anima habitans in corpore cum non eturiet quantum ad suam substantiam spirituales, esurit tamen corporis cibum, quia copulata est corpori suo: sic & saluator patitur quæ patitur eius ecclesia, cum sit ipse impassibilis. hæc ille. Itè beatus Aug. ad idem super psalm. 142. ita inquit. Patitur adhuc Christus pressuram, non in carne sua, quæ ascendit in cælum, sed in carne mea, quæ adhuc laborat in terra. Hæc autem aduertentia, vt sciatur quid cui attribuendum sit in huiusmodi locutionibus maximè habenda est circa prædicata de Christo, quæ culpabiles defectus importare dinoscuntur. Quare Aug. super psalm. 37. tractans illud. Non est pax ossibus meis à facie peccatorum meorum. ita loquitur. Quæri solet cuius vox sit ista: & aliqui accipiunt Christi propter quædam quæ hic dicuntur de passione Christi. sed non est pax ossibus meis à facie peccatorum meorum. quomodo diceret qui nullum peccatum habebat? coarctat nos ergo intelligendi necessitas ad cognoscendum tantquam plenum & totum Christum, id est caput & corpus. Cum enim Christus loquitur, aliquando ex persona solius capitis loquitur, quod est ipse saluator natus ex Maria virgine: aliquando ex persona corporis sui, quod est sancta ecclesia diffusa toto orbe terrarum. Et infra. Non est dubium quia vox Christi est. vnde ergo peccata nisi de corpore quod est ecclesia? quia loquitur corpus Christi & caput: quare tanquam vnus loquitur, quia erunt duo in carne vna: sacramentum hoc magnum est ait Apostolus. ego autem dico in Christo & in ecclesia. Si ergo ipse dicit non duo sed vna caro est: quid mirum si vna caro, vna lingua eadem verba tanquam vnus capitis & corporis sit audiamus tanquam vnum? sed tamen caput tanquam caput, & corpus tanquam corpus. Non diuiduntur personæ, sed diuiditur dignitas: quia caput saluat, corpus saluatur: caput exhibeat misericordiam, corpus defleat misericordiam: caput est ad purgandum peccata, corpus ad confitendum peccata: vna tamen vox. Non scribitur quando dicat corpus quando caput: sed nos in audiendo

diendo distinguimus: ille autem tanquam vnus loquitur. hæc Augusti. Debent igitur omnes præfate prædicationes siue propositiones exponi in persona membrorum, in quorum persona ipse Christus loquitur, non in persona propria. Vnde sensus illius versus de psalm. 2. Deus Deus meus quare me dereliquisti? est iste. me, id est ecclesiam in eam. Pro qua, vt dicit gloss. hoc Christus dicit. Et verba delictorum meorum, scilicet veteris hominis, in persona cuius Christus loquitur, vt dicit gloss. Item sensus versus de psalm. 37. Non est pax osibus meis à facie peccatorum meorum. id est, membrorum meorum. quia vt dicit Augustin. in gloss. caput dicit hic voces corporis. Item sensus versus illius psalm. 39. Circumderunt me mala, quorum non est numerus: comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui vt viderem. est iste, vt exponit illum Casiodoro. de Christo. mala, id est peccata. circumderunt me, id est eos quibus annuntio, qui mei futuri sunt. & iniquitates meæ, id est eorum, qui mei futuri erunt, comprehenderunt me, id est, ad actum condixerunt hi, qui mei erunt. & non potui vt viderem. i. sic oppresserunt me id est, eos. illæ iniquitates, quod non potuerunt habere vsum rationis, hæc ille. Item sensus etiam illius versus psal. 40. Dominemiserere mei, sana animam meam, quia peccavi tibi. quæ vt dicit Augusti. in gloss. est vox Christi. miserere mei. i. meorum membrorum. sana animam meam, id est meorum membrorum. quia peccavi tibi, id est hi qui sunt, vel futuri sunt mei, ex quorum persona loquitur. Vnde Augusti. super hunc versum ita inquit. Nunquid hoc Christus loquitur? nunquid hoc caput illud nostrum sine peccato? nunquid ille qui non rapuit tunc exolvebat? nunquid ille solus in mortuis liber? liber enim in mortuis, quia sine peccato: quoniã omnis qui facit peccatum, seruus est peccati: nunquid ergo ipse? imò ipse ex membris suis: quia vox membrorum ipsius, vox ipsius: quia & vox capituli nostri vox nostra. hæc Augu. Et hoc modo sunt accipienda huiusmodi prædicata omnia, siue dicta de Christo. ¶ Ex quibus manifestè ostenditur quam turpiter errauerit magister ille, qui in quodam opere suo de mysterio vnitatis Christi & ecclesiæ dogmatizare præsumpsit propositionem illam rationabiliter in concilio Basiliensi iam condemnatã, quod Christus quotidie peccat, & ex quo fuit Christus cõtinuò peccauit. Sanè deceptus est: tum quia ex vni-

tate vocis in loquendo capitis & membrorum arguere visus est conuenientiam & identitatem realem prædicatorum: non aduertens, quod licet vna sit vox capitis & membrorum propter vnitatem membrorum, quam ipsa charitas facit, differentia tamè est in attributis siue prædicatis: aliqua enim cõueniunt capiti, quæ nõ mèbris, & aliqua mèbris quæ nõ capiti, & aliqua aliquibus membris, quæ nõ alijs: licet vna vox & vna persona loquens esse videatur, vt superius sæpe repetitum est. Deceptus etiam videtur esse secundo in hoc, quod non distinxit inter prædicationem, qua aliquid prædicatur de aliquo ex trãfiguratione personæ aliorum in se, & prædicationem, qua aliquid prædicat in se de aliquo ratione suæ propriæ personæ. Quod enim dicitur de Christo. 1. Petri. 2. Qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. dictum est ratione propriæ personæ, & ita verissimum est. Quod verò Christus dixerit, Sana animam meam quia peccavi tibi. aut, Non est pax osibus meis à facie peccatorum meorum. in persona membrorum, siue pro membris, non pro se dixit. Quare illud pro membris, pro quibus loquitur, verum est eo modo expositum sicut dictum est: pro Christo verò intellectum, nefandum est, ac religiosi auribus grauisimum audire. Quamquã ergo Christus talia dixerit transfigurando in se personam suorum membrorum presentium, præteritorum, aut futurorum: non propter hoc tamè est dicendum, quod Christus peccet. Tertio in hoc videtur præfatus magister deceptus: quia inter caput & membra visus est putare illam communicationem idiomatum, proprietatum, siue prædicatorum esse, quam sancti doctores ratione duarum naturarum, diuinæ, scilicet & humanæ in Christo simul coniunctæ exponunt. Quod si ita est, sicut quandoque verba eius & conclusio prædicta prætendunt, dicere rectè possumus, quod euauit in cogitatione sua. Quippe alia vnitatem vnitate humana natura in Christo diuinæ naturæ, & alia membra Christi Christo vnitati vnita est vnitate hypostatica in vno & eodem supposito æternò, scilicet verbi cum ea supposita: membra verò Christi vnita esse Christo dicuntur vnitate non hypostatica, sed conformitate affectus, sed amoris vinculo, sed nexibus charitatis: quam vnitatem doctores mysticam nominant: quam spiritus sanctus, qui communis est toti corpori mystico facit, sicut in superioribus plenè monstrauimus

Nota diff.
rentiã hanc

Nota quomodo.

3

strauimus. Et in alio præterea deficit præfatus magister, qui liberè, & nimis effrenata licentia vt præsumpsit propositionibus siue dictis sacræ scripturæ, aut sanctorum patrum & antiquorum in ea verborum forma, sub qua ab eis explicata leguntur. Quod tamen non licet. Quoniam ibi plurima leguntur, quæ exponenda veniunt, & non extendenda. vt sanctus Tho. de multis exèplicat & doctis magistris nota sunt, de quibus pauca exempla afferemus in medium. Planum est in sacra scriptura cõtineri, psalm. scilicet. 64. Beatus homo quem elegisti & assumpisti. Item etiam cantatur in Te deum laudamus. suscepturus hominem. &c. Hanc tamen propositionem non suscipit simpliciter schola theologorum in vsu & practica loquendi. Vnde sanctus Tho. in. 3. distin. 6. dicit nullo modo cõcedendũ fore, quod homo sit assumptus. dicit infra. Omnes huiusmodi autoritates dicentes hominem assumptum, exponendæ sunt, vt ponatur cõcretum pro abstracto, scilicet vt ponatur cõcretum pro abstracto, scilicet homo pro humanitate. Item beatus Anastasius in. 3. ser. actorum Niceni concilii ex persona filij Dei loquens, ita inquit. Ex tua essentia, quam in me genuisti, spiritum sanctum do eis. Sunt & aliæ autoritates beati Aug. beati Hilarij huiusmodi, quas magister sententiarum deducit in. 1. sen. di. 5. Clarum est omnitheologo, quod schola nõ recipit huiusmodi propositiones dicentes, quod essentia generetur: sed exponuntur vt ibidè patet, id est filius, qui est diuina essentia, generatur. Vel sic, id est pater filium generando, essentiam, siue naturam suam dat ei. Præterea aliud exemplum est in dictis eiusdem Anastasij in epistola ad Serapionem ita dicentis, quod deitas est homo facta, quæ tamen propositio non accipitur in schola theologorum. Vnde magister sententiarum in. 3. di. 5. dicit, quod non debet dici, diuina natura est caro facta, sicut dicitur, verbum caro factum est: sed exponenda est sic. diuinitas facta homo, id est naturam humanam assumpsit in vna persona. Multa alia exempla præfate facillè inducere possemus in medium, quæ breuitatis gratia, & quia nota sunt doctis, relinquimus. Quare manifestum est, quod non est sufficiens ratio, nec excusatio legitima, si quis dicat, Hoc sub tali forma verborum in scriptura sancta legitur, aut à sanctis patribus traditum est, ergo possumus nos sic dicere, sic loqui, talibus vt verbis. Quippe nos non habemus tam liberam licentiam loquendi in materia fidei, quam spiritus sanctus in sacra scri-

ptura, aut sancti doctores, qui spiritu sancto locuti sunt, tenuere. Nec regulæ illæ Tichonij, quæ claues vocantur scripturæ: quia eis, vt inquit Augu. lib. de doctri. Christiana. diuinarum scripturarum aperiuntur occulta, quæ sunt datæ non ad vtendum, sed ad exponendum, non ad extendendum modum loquendi scripturæ, quem non sine magno mysterio, & diuinæ sapientiæ profundissima dispositione credimus sanctos patres tenuisse, sed ad intelligendum obscuros, & difficiles passus eiusdem cum omni integritate fidei, & sinceritate.

De congruentia distinctionis,
& varietatis multiplicis statuum, ac officiorum in ecclesia. Capitu.
LXIX.

SUMMARIUM

- 1 Distinctio et varietas multiplex quod congruè ponatur in ecclesia, ostenditur.
- 2 Ecclesiæ vniuersitas ex quibus constat partibus.
- 3 Corpus Christi mysticum quod ad sui integritatem non nisi multis membris, et multiformi varietate distinctis constare possit.
- 4 Decem varietatis multiplicis in ecclesia Dei ex tribus colliguntur ostenditur.

Expeditis his, quæ de ecclesiæ vniuersalis vnitatem, atque de eius capite Christo saluatore nostro benedicto dicenda venerant: consequenter de distinctione, ac varietate multiplici statuam, dignitatum, officiorum, atque graduum, qua ipsam vniuersalẽ ecclesiã mira speciositate ornatam resplendere conspiciamus, sermo habendus est. Sanè in primis vniuersitas ecclesiæ ex duabus partibus constat, laicis scilicet, & clericis. Hos enim duos ordines laicos scilicet & clericos, vt dicit Hugo de sancto Victore in. 2. parte de sacramentis. quasi duo latera corporis vnus vniuersitas ipsa ecclesiæ complectitur. Laici etiam quia terrena, & terrenæ vitæ necessaria tractant, pars corporis sinistra intelliguntur. Clerici verò quia ea quæ ad spirituales vitam pertinent, dispensant, quasi dextera pars corporis ecclesiæ sunt. De quibus la-

prima diu.
sto ecclesiæ.

2

Psalm. 137. bus lateribus scribi videtur per prophetam vbi dicitur. Vxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tuæ. vbi gloss. Augustinus. inquit sic. Vxor Christi est ecclesia, quæ fertilis est, non in omnibus, sed in lateribus domus tuæ. latera domus, id est, ecclesie Christi, sunt qui adhærent ipsi. ¶ *Amplius* quemadmodum corpus naturale hominis ad sui integritatem non tam laterum diuersitatem exigit, sed etiam multorum organorum distinctionem, quæ varijs distributa virtutibus, & varijs actibus deputantur: Ita corpus Christi mysticum ad sui integritatem non nisi multis membris, & multifor mi varietate distinctis constare potest. Vnde *1. Cor. 12.* Apostolus. Si erunt omnia membra vnum membrum vbi corpus? &c. quod vt ait gloss. non nisi diuersis consistere potest. Quasi dicat, si omnia membra essent vnum membrum, non modo periret multitudo sensuum, sed etiam corpus. Ita si in ecclesia essent omnes vnus officij, & dignitatis, non discernentur membra, nec corpus. hæc gloss. Quare sequitur in Apostolo. Nunc autem ne scilicet corpus pereat, inquit gloss. multa quidem membra, scilicet sunt, vnum autem corpus, quod ex omnibus constat. Præterea cum ecclesia militans exemplata sit à triumphante, secundum illud *Exodi. 18.* Vide & fac omnia secundum exemplar quod tibi monstratum est. & Apostolus dicat. Omnia hæc exemplaria sunt caelestium. & exemplata imitari debeant illud vnde exemplantur, cõsequens est, vt quemadmodum illa mater nostra superna Hierusalem ecclesia triumphas vt multiplici varietate ordinum, dignitatũ, officiorum, præmiorumque distincta est: ita & ecclesia militans suo modo multiformi gratiarum, virtutum, & meritorum, nec non dignitatum, ac officiorum adornata distinguitur. Quam obrem in eius laude *Psalm. 44.* propheta loquens, inquit. Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato circumdata varietate. vbi gloss. inquit. Doctrina Apostolorum, confessione martyrum, puritate virginum, & clamore poenitentium ornatur regina, id est ecclesia. Fuit autem hæc varietas gratiarum, ac virtutum, quibus ornata refulget ecclesia, figurata in tabernaculo veteri, quod multiformi varietate vasorum, ac ornamentorum distinctum fuisse legimus. Vnde gloss. super *Exo. cap. 28.* dicit. Tabernaculum vetus cum ornamentis & vasis suis significasse ecclesiam pulchra virtutum & personarũ varietate distinctã. ¶ *Decetia* huius varietatis mul-

tiplicis Ecclesie Dei iuxta beati Tho. doctrinã. in. 2. 2. quæstio. 183. ex tribus colligitur. Primo quidem, quia ipsa statum officiorum, graduumque differentia & multiplicitas facit ad perfectionem ipsius ecclesie. Sicut enim in rerum naturalium ordine perfectio, quæ in Deo simpliciter & vniuersimode inuenitur, in vniuersitate creaturarum inueniri non potuit nisi difformiter & multipliciter: ita etiam plenitudo gratiæ, quæ in Christo sicut fontaliter adunatur ad membra eius diuersimode redundat ad hoc, quod corpus ecclesie sit perfectum. & hoc est quod *Apostolus* dicit. Ipse dedit quidem quosdam *Apostolos*, quosdam autem prophetas, alios verò euangelistas, alios autem pastores & doctores ad consummationem sanctorum & opus ministerij in ædificationem corporis Christi, id est ecclesie. Secundo diuersitas officiorum & statuum pertinet ad necessitatem actionum, quæ sunt in ecclesia necessaria. oportet autem ad diuersas actiones diuersos deputari ad hoc, vt expeditius, & sine confusione omnia peragantur. & hoc est quod *Apostolus* dicit. Sicut in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent, ita multi vnum corpus sumus in Christo. vbi *gloss.* inquit *Ambro.* Ecce humani corporis exemplo docet non posse nos singulos habere omnia, ac per hoc curam nostri inuicem nos agere debere: quia inuicem officijs nostris indigemus. Hac ratione inquit beatus *Grego. in. 4. singula. distim. 89.* Singula ecclesiastici iuris officia singulis quibusque personis sigillatim committi iubemus. Sicut enim in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita in ecclesia spiritali corpore conferendum est hoc officium vni: alij committendum est aliud. Nec enim quantumlibet exercitæ vni personæ vno tempore duarum rerum officia committenda sunt: quia si totum corpus est oculus, vbi auditus? hæc ille. Tertiò hæc statuum officiorumque differentia ad dignitatem operatur & pulchritudinem ecclesie, quæ in quodam ordine consistit. Vnde dicitur, quod videns regina Saba omnem sapientiam Salomonis, & habitacula seruorum, & ordines ministrantium, non habebat vltra spiritum. Vnde & *Apostolus* dicit, quod in magna domo non solum sunt vasa aurea & argentea, sed lignea & fictilia. Huiusmodi autem varietas tam decenter ordinata in ecclesia, maximam operatur pulchritudinem, ac

Diuisio decem.

Eph. 4.

Rom. 12.

Grego. in. 4. singula. distim. 89.

3. Reg. 10.

2. ad Ti. 2.

venu-

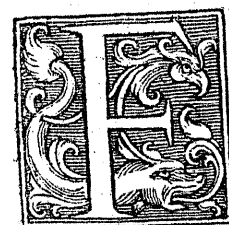
Diony. 4. diu. no. venustatem. Vnde *Diony.* Comparisonem rerum, earundemque consonantiam fontalis radij vocat traditiones pulchricas, id est pulchritudinem facientes. Et *Bernardus* ait. Ordo modum tribuit, & decorem, & perpetuitatem. Et beatus *Gregorius* in cap. *lingula. distin. 89.* parum supra commemorato, hoc confirmans, dicit sic. Sicut varietas membrorum per diuersa officia & robur corporis seruat, & pulchritudinem representat, ita varietas personarum per diuersa nihilominus distributa officia & venustate sanctæ Dei manifestat ecclesie. Hæc ille.

Bernar. sup. Canti.

¶ In quo ponuntur obiectiones contra varietatem & diuersitatem statuum, ac officiorum in ecclesia Dei. Cap. LXX.

SVMMARIVM.

1 Obiectiones septem aduersus varietatem & diuersitatem statuum ac officiorum in ecclesia Dei ponuntur.

Verunt autem hæretici quidam venustatis & pulchritudinis ecclesie aduersarij, qui aduersus ea, quæ de varietate, & diuisione statuum, & officiorum, ac graduum in ecclesia di-

Arg. primũ

sta sunt, multipliciter arguunt. ¶ *Primò* sic. Diuersitas vnitati repugnat, sed fideles Christi ad vnitatem vocantur, secundum illud. *Iohan. 17.* Vt sint vnum in nobis, sicut & nos vnum sumus. ergo in ecclesia non debet esse diuersitas aliqua statuum, vel officiorum.

Secundum.

¶ *Secundò* sic. Natura non facit per multa, quod potest facere per vnum. sed operatio gratiæ est multò ordinatior, quàm operatio naturæ. ergo conuenientius esset, quòd ea, quæ pertinent ad actus gratiæ, per eosdem administrarentur, ita vt non esset in ecclesia tanta diuersitas officiorum, & statuum.

Tertium.

¶ *Tertiò* sic. Bonum ecclesie maxime videtur in pace consistere, secundum illud *psalmi.* Qui posuit fines tuos pacem. *Et. 2. Corinthio. vltim.* Pacem habete, & Deus pacis & dilectionis. &c. sed diuersitas

est impeditiua pacis, quam similitudo causare videtur, secundum illud *Ecclesia. 14.* Omne animal diligit sibi simile. & *Philosophus* dicit *Politico. 7.* Quòd modica differentia facit in ciuitate dissidium. ergo videtur, quòd non oporteat in ecclesia esse diuersitatem statuum, & officiorum. ¶ *Quartò* sic. *Quartum.* Vnitas est saluationis motus: quoniam vna est via ad saluationem, scilicet Christus: qui ait *Iohan. 9.* Ego sum via, veritas, & vita: & nemo venit ad patrem nisi per me. cum autem in diuersitate statuum & religionũ multiplex via detur, vtputa alia prælatorum, alia religiosorum, aut monachorum, & inter istos multiplex sit varietas viarum, aliqui dicuntur ordinis prædicatorum, aliqui ordinis minorum. &c. quare videtur, quòd talis differentia non sit conueniens. ¶ *Quintò* sic. *Quintum.* In primitiua ecclesia non fuit hæc distinctio ordinum aut religionum differentia sancti *Augu. sancti Benedicti, sancti Domini, & Francisci.* &c. ergo videtur quòd etiam nunc in ecclesia esse non debeat. ¶ *Sextò* sic. *Sextum.* In primitiua ecclesia tantum dicuntur fuisse *Episcopi & presbyteri, ac diaconi:* non fuerunt autem, vt videtur, alij inferiores ordines, & per consequens non videtur quòd sint alij ordines in ecclesia ponendi præter iam dictos. ¶ *Septimò* sic. *Septimum.* In ecclesia primitiua non leguntur prælati nisi episcopi, qui dicuntur maiores sacerdotes, & presbyteri, qui dicuntur sacerdotes secundi ordinis, non autem fuerunt cardinales, nec patriarche, primates, archiepiscopi, archidiaconi, decani, & sic de multis. ergo videtur quòd talis varietas in ecclesia esse non debeat.

¶ In quo datur responsio ad obiectiones iam factas contra varietatem & diuersitatem statuum & officiorum in ecclesia Dei. Capitu. LXXI.

SVMMARIVM

1 Obiectionibus, quæ fiunt contra varietatem & diuersitatem statuum & officiorum in ecclesia Dei, respondetur.

His

Is non obstantibus, dicendū est prius. Quando varietas & differentia hæc statuum, dignitatum, ac officiorum conueniētissimè ab ipso fundatore Christo (qui iuxta aposto-

1. Corin. 1 lum virtus Dei & sapientia est) posita est in ecclesia: cum vt in præcedenti. c. deduximus ad integritatem, perfectionem, decoremque pertineat ecclesiæ, faciatque ad habiliorē diuinorum ministeriorum expeditionē. ¶ Dicendum est ergo ad rationes in oppositum. Ad primam respondetur, q̄ non quælibet diuersitas repugnat cuilibet vnitati: vnde diuersitas membrorum in vno corpore non repugnat vnitati corporis, imò perfectio eius, vt diximus, ex illorum varietate resultat. Vnde Apostolus. In vno corpore multa membra habemus. Et ita dicimus, q̄ diuersitas præfata statuum, & officiorum in ecclesia non impedit in aliquo ecclesiæ vnitatē, quæ per vnitatem fidei, charitatis, & mutue subministrationis perficitur, secundum illud Apostoli. Ex quo totum corpus, id est, ecclesia compactum est. glo. per fidem, & connexum vinculis charitatis per omnem iuncturam subministrationis, dum scilicet vnus alij seruit. & ita varietas ista in ecclesia statuum, & officiorū stat cum vnitate ecclesiæ. Vnde glo. super illud. 1. Corin. 12. Nam corpus non est vnum membrum, sed multa. dicit sic. Ostendit Apostolus per similitudinē humani corporis vnitatem corporis Christi, id est ecclesiæ habere varietatem officiorum, & diuersitatem hanc non tollere vnitatem: sicut humani corporis vnitas nō in singularitate cōsistit, sed in multis membris, vt sibi inuicem præstent quod debent. hæc ibi. ¶ Ad secundam respōdetur, q̄ sicut natura non facit per multa quod potest facere per vnū: ita etiam nō coarctat in vnum id, ad quod multa requiruntur, secundum illud Apostoli. Si totum corpus oculus, vbi auditus? Vnde etiam in ecclesia, quæ est corpus Christi, oportuit membra diuersificari secundum diuersa officia status & gradus: quia ista non poterant conuenienter ad ministrari per vnum. ¶ Ad tertiam respondetur iuxta sanctum Tho. vbi supra, q̄ sicut in corpore naturali membra diuersa continentur in vnitate per virtutem spiritus viuificantis, quo abscedente membra corporis separantur: ita etiam in corpore ecclesiæ pax diuersorum membrorum virtute spiritus sancti, qui corpus ecclesiæ viuificat, vt habetur Iohan. 6. Vnde & Apostolus dicit. Solliciti seruare vni-

tatem spiritus in vinculo pacis. Discedit autem aliquis ab vnitate spiritus, dum quærit quæ sunt propria: sicut etiam in terrena ciuitate pax tollitur ex hoc, q̄ ciues singuli quæ sua sunt querunt: alioquin per officiorum, & statuum distinctionem tam mentis quam in ciuitate terrena magna pax conseruatur, in quantum per hoc plures sunt qui communicant actibus publicis. vnde & Apostolus dicit. q̄ Deus sic temperauit vt non sit schisma in corpore, sed pro inuicem solliciti sint membra. ¶ Ad quartam respondetur, q̄ vna via est saluationis principalis & fundamentalis cōmunis omnibus hominib⁹, scilicet fides Christi cum obseruantia mandatorum Dei, secundum illud. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Sed in illa via regia sunt etiā aliæ diuersæ viæ siue semitæ, quæ attenduntur penes diuersa opera charitatis, quibus homo vacare potest, vel penes diuersitatem exercitiorum, quibus aliqui exercentur ad perfectionē charitatis. Vnde sunt quidam modi viuendi & progrediendi in via domini, secundum illud Aug. In via Dei, in qua alius sic, alius sic ibat. De quarum viarum siue semitarum varietate propheta loquēs sic ait. Vias tuas domine demonstra mihi, & semitas tuas edoce me. vbi per vias, præcepta accipiuntur: per semitas vero, quæ angustiora sunt, consilia euangelica designantur. Vnde super illud. Deduxit me per semitas iustitiæ, dicit glo. Semitæ iustitię sunt arctiora præcepta, & perfectiora cōsilia. Quare cum religiones priuatę in ecclesia Dei non sunt viæ alię alienatæ diuersitatis aut cōtrarietatis à via illa principali cōmuni omnibus in æternam beatitudinem tendere cupētib⁹, sed illam in se continent tanquam fundamentalem, superaddentes illi consilia perfectiora: patet, q̄ aduersariorum ratio nō proccedit, cum in falsa imaginatione fundetur. ¶ Ad quintam respondetur, negando consequentiam: multa enim processu temporis instituta sunt in ecclesia Dei tam circa cultum diuinum, quam circa vsum sacramentorum, & distinctionem ministrorum, & vocabulorum varietatem, quæ in ipso nascentis ecclesiæ exordio non fuerunt, sicut manifestum est, spiritu sancto inspirante, quæ non parum ornamentis & decoris conferunt sanctę Dei ecclesiæ. Præterea licet religionum differentia & varietas in habitibus & cõemonijs nō fuerit in primitiua ecclesia quæta nūc, nihilominus substantialia fundamenta omnium religionum, videlicet abrenuntiatio omnium rerum temporalium propter Christum, castitas

Ad sextum.

stitas & obedientia in primitiua ecclesia fuerunt, quæ maximè in Apostolis floruerunt. ¶ Ad sextam respondetur pariter negando consequentiam ratione iam dicta. Secundò respondetur iuxta sanctum Tho. in. 4. di. 24. q̄ in primitiua ecclesia propter paucitatem ministrorum omnia inferiora ministeria diaconis committebātur. vt patet per Dionys. in lib. eccle. hierar. nihilominus erant prædictæ potestates sed implicite in vna diaconi potestate: sed postea ampliatus est cultus diuinus: & ecclesia quod implicite habebat in vno ordine, explicitè tradidit in diuersis. Et hoc modo dicit magister sententiarum, q̄ ecclesia alios ordines sibi instituit. ¶ Ad septimam respondetur negando cōsequentiam. Et causa est. Tum, quia sicut habuit auctoritatem instituendi & deputandi varias personas varijs & distinctis officijs: ita habuit auctoritatem nominandi & imponendi eis diuersa vocabula secundum diuersitatem officiorū. Tū, quia illi, quos patriarchas archiepiscopos etiam dicimus, sunt episcopi, cardinales verò aut presbyteri aut diaconi sunt. Vnde hoc non est nouos ordines in ecclesia introducere, sed in ordinibus constitutos iuxta varietatem officiorum, quibus deputati sunt, dignis nominibus appellare: de nominibus autem non debet esse altercatio, cum prohibitū nō sit illos sic nominari.

De triplici diuersitate, quæ in corpore ecclesiæ principaliter reperitur. Cap. LXXII.

SVMMARIVM.

- 1 Varietas triplex principaliter in ecclesia reperta ostenditur.
2 Officium unde dicatur.

¶ Ipsi multiplicitate ecclesia sancta Dei ornata refulgeat tamē triplex potissimè in ea varietas consideratur, quæ eā præ alijs venustiore, ac splendidiorem reddit: videlicet differentia statuum, officiorum, & graduum. Quorum distinctio sic ex superioribus colligitur. Diximus autem parum antè in capitulo superioribus, quòd diuersitas in membris

ecclesiæ ad tria ordinatur: videlicet ad perfectionem ipsius corporis mystici, & integritatem, dicente Apostolo. Corpus nō est vnum membrum, sed multa. Secundò ad congregationem actionum, quæ sunt necessaria in ecclesia. Quoniam vt ait Apostolus vbi supra. Si totum corpus oculus, vbi auditus? id est, si in ecclesia, vt ait Ambro. in glo. omnes essent vnus officij, quomodo impleteretur necessitas corporis, cuius generationi diuersis opus est? Tertio ad decorem, qui ex vbitate & ordine confurgit, secundum hæc tria præfata triplex distinctio diuersitatis fidelium in ipso ecclesiæ corpore accipi potest. Vna quidē per respectum ad perfectionem, quæ maximè attenditur secundum charitatem. iuxta illud Apostoli. Super omnia charitatē habete, quæ est vinculum perfectionis. Vnumquodq; dicitur esse perfectum, cum attingit proprium finem, qui est vltima rei perfectio, charitas autem est quæ vnit nos Deo, qui est vltimus finis humanæ mentis: quia qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo, vt dicitur. 1. Ioh. 4. Quare meritò secundum charitatem dicitur attendi perfectio vitæ christianę. Per respectum autem ad hanc vitæ perfectionē accipitur distinctio statuum, prout quidā alij sunt perfectiores. Secundaverò distinctio accipitur per respectum ad actionem, & hæc est distinctio officiorum. Officium enim vt dicit Isido. libr. etymo. ab officiendo dicitur. Officere autem, à quo sumitur nomē officij, importat actionem tendentem in aliud: & ideo officia propriè dicuntur actus, qui referuntur ad alios. Vnde in diuersis officijs esse dicuntur, qui ad diuersas actiones deputati sunt: sicut doctor dicitur habere officium docendi, & iudex iudicium faciendi, & sic de alijs. Alia autem distinctio accipitur per respectū pulchritudinis ecclesię, & secundum hoc accipitur differentia graduum, prout scilicet in eodem statu vel officio vnus est alio superior. Vnde in psalm. dicitur secundum aliam literam. Deus in gradibus eius cognosce. De qua diuisione videtur Apostolus loqui, di. Diuisiones gratiarū sunt. gl. Gratias hic appellat gradus & ordines qui sunt in officio ecclesiæ.

Quid nomine status designetur. Cap. LXXIII.

SVMMARIVM.

- 1 Status nomine quid designetur.
2 Status triplex quomodo in ecclesia reperitur, Quia

Via de differētia statuum in ecclesia sermonem inchoauimus, opportunum viximus pro dictorum & dicendorū pleniori intelligētia, vt quid in ratione status importetur enucleemus. Status propriè loquendo, vt ait sanctus Tho. in 2. 2. quæstio. 183. significat quandam positionis differentiam, secundum quam aliquid disponitur secundum modum naturæ cū quadā immobilitate. Est enim naturale hōi, vt caput ei⁹ in superiora tēdat, & pedes in terra firmēt, & cetera mēbra media cōuenienti ordine disponantur, quod quidē non accidit, si homo iaceat, vel sedeat, sed solum dum rectus stat: nec rursus stare dicitur, si moueatur, sed quando quiescit. Et inde est q̄ etiam in ipsiſ humanis actionibus dicitur negotium aliquod statum habere secundum ordinē propriæ dispositionis cū quadā immobilitate, seu q̄ete. Vnde & circa homines ea, quæ de facili circa eos variantur, & extrinseca sunt, non constituunt: puta, q̄ aliquis sit diues, vel pauper in dignitate cōstitutus, vel plebeius, vel si quid aliud est huiusmodi. Vnde & in iure ciuili dicitur, q̄ ei, qui à senatu amouetur, magis dignitas q̄ status auferatur: sed solū videtur ad statū hominis pertinere, quod respicit obligationē personę hominis, prout aliquis est sui iuris, vel alieni: & hoc nō ex aliqua causa leui, vel de facili mutabili, sed ex aliquo permanente. Et hoc est quod pertinet ad rationē libertatis, vel seruitutis. Vnde status propriè pertinet ad libertatē vel seruitutē siue in spiritualibus siue in ciuilibus, prout cōsuevit dici, q̄ error personæ, aut cōditionis, vel status impedit matrimoniū, non autē error fortunæ vel qualitatis. Et isto modo accipitur status. 2. q. 6. c. si quādo. vbi dicit papa Adrianus. Si quando in causa capitali, vel causa status interpellatum fuerit, nō per exploratores, sed per seipſos est agendū. Vbi causa status appellatur pertinēs ad libertatē, vel ad seruitutē: vt satis apertè colligitur ex glo. Dicimus autē, q̄ status propriè loquēdo pertinet ad ipsam rationē libertatis, vel seruitutis: quoniam si largē & impropriè de nomine status loquamur, nomine status aliquādo importatur sola recitudo. iuxta illud. Fili hominis sta super pedes tuos. & Greg. dicit. 6. moral. Ab omni statu rectitudinis desperet, qui per noxia verba dilabūtur. Aliquādo nomine status sola importatur firmitas, siue immobilitas. iuxta illud Apostoli. Stabiles esto te & immobiles. Vnde dicit Gregor. super

Status.

Ezech. 11.

1. Cor. 15.

Eze. Lapis quadratus est, id est quasi ex omni latere statū habet, qui casum ex aliqua permutatione non habet. Præterea aliquando nomine status importari videtur gradus altior siue altitudo aliqua dignitatis. nam ex hoc aliquis dicitur stare in altum q̄ erigitur. Sed reuera nullū istorū adimplet rationē status, non quidem rectitudo sola. Tum, quia in alijs animalibus non requiritur rectitudo ad hoc q̄ stare dicantur. Tum, quia nec etiā homines stare dicuntur quantūcūq; recti nisi quiescāt. Præterea nec sola immobilitas sufficit ad rationem status. patet, quia etiam sedens & iacens quiescunt, qui tamen non dicuntur status. Cæterum nec gradus nec altitudo dignitatis sufficit ad rationem status: gradus enim dicitur secundum ordinē superioritatis & inferioritatis: status verò dicit immobilitatem, eo q̄ pertinet ad conditionem personæ. Patet ergo quid in sermone nostro in ratione status importari intelligam⁹. ¶ *Status triplex ecclesie.* Distinguuntur autē tres status in ecclesia, scilicet prælatorum, religiosorū, & coniugatorū. sic. ex euangelio Matt. 24. vbi dicitur. Duo in agro, duo in lecto, & duo in molendino. In agro sunt, vt exponit beatus Aug. super psal. 131. qui gubernant ecclesiam: & ita prælati. Vnde dicit Apostolus. Vide si non in agro erat, Ego plantaui, Apollo rigauit, sed Deus incrementum dedit. In lecto autem eos intelligi voluit, qui amauerunt quietem. Per lectum verò quietos intelligi voluit, nōn miscentes se turbis, non tumultui generis humani in otio seruientes Deo. In molendino existentes intelligi voluit plebem coniugatorum, quia in isto mundo versantur, vbi molendinum intelligitur, quia sic vertitur mundus quomodo mola. Item præfat⁹ status designatur in tribus illis viris, de quibus habetur Ezech. 14. videlicet in Noë, Daniele, & Iob. Noë significat rectores ecclesiæ: quia ipse arcam in diluuiō gubernauit. Daniel autem vitam quietam elegit in coelibatu seruire Deo, vxorem non quærens: erat vir sanctus in cælestibus desiderijs vitam gerens. per quem significantur serui Dei in religione viuentes. de quibus dicitur. Ecce quā bonum & quā iucundum habitare fratres in vnum. In nomine verò Iob, qui habebat vxorem & filios. & c. significantur boni coniugati. Ex quibus etiam apertissime habetur, quod nomine status importatur firmitas perpetuæ obligationis cum aliqua solēnitate: sicut patet in statibus illis tribus, quorū primus & supremus status prælatorum

Status triplex ecclesie.

2

Psal. 138.

torum designatur per Noë, qui obligatur ad opera perfectionis, & cum solēnitate aliqua benedicuntur, & consecrantur. Secundus status est religiosorum, qui obligatur ad perpetuam continentiam cum solēnitate voti professionis. Terti⁹ qui infimus ponitur est qui obligantur obligatione matrimoniali etiam cum solēnitate quam facit ecclesia. Et ita patet, q̄ propriè ratione status quædam immobilitas & similitas perpetuæ obligationis cū solēnitate quadā importetur, sicut inferius etiam plenius ostendetur. Dimisso autem tertio statu, scilicet cōiugatorum, in quo magis importatur obligatio siue seruitus quædam carnalis, cum sit ad debitū carnale reddendū, quàm spiritualis, vt patet, consequemur differentiam statuum pertinentium ad seruitutē vel libertatem spiritualem.

¶ Quod differentia statuum pertinentium ad spiritualem seruitutem vel libertatem attenditur secundum incipientes, proficientes, & perfectos. Cap. LXXIII.

SVMMA R I V M.

- 1. Seruitus duplex, peccati, & iustitiæ, describitur.
- 2. Libertas duplex, scilicet à peccato, & à iustitiā ostenditur.
- 3. Statuum pertinentium ad spiritualement seruitutem uel libertatem differentia quod penes incipientes, proficientes, & perfectos attendatur.

Locuturi autem de differentia status spiritualis seruitutis, repetere necesse habem⁹, quod status, prout iam exposuim⁹ libertatem respiciat, vel seruitutem. Inuenitur autem in rebus spiritualibus duplex seruit⁹, & duplex libertas: vna quidem est seruitus peccati: alia verò est seruitus iustitiæ. Similiter etiam est duplex libertas: vna quidē à peccato: alia verò à iustitiā, vt patet per Apostolum. Cum serui essetis peccati, liberi fuistis iustitię: nūc autē liberati à peccato, serui facti estis Deo. Est autem seruitus peccati vel iustitiæ, cū aliquis ex habitu peccati ad malum inclinatur, vel ex habitu iustitiæ ad bonum. Similiter au-

Seruitus duplex.

Libertas duplex.

Rom. 6.

¶ In quo declaratur quibus conueniat esse perfectos, & quibus conueniat esse in statu perfectionis. Cap. LXXV.

tem libertas à peccato est, cum aliquis ab inclinatione peccati nō superatur. Libertas autem iustitiæ, cum aliquis propter amorem iustitiæ non retardatur à malo. Veruntamen quia homo secundum naturalem rationem ad iustitiam inclinatur, peccatum autem est contra naturalem rationem, consequens est, q̄ libertas à peccato sit vera libertas, quæ cōiungitur seruituti iustitiæ: quia per vtrūq; tendit homo in id quod est cōueniens sibi. Et similiter vera seruitus est seruitus peccati, cui cōiungitur libertas à iustitiā: quia sic per hæc impeditur homo ab eo quod est propriū sibi. Hoc autē, q̄ homo efficiatur seruus iustitiæ vel peccati, cōtingit per humanum studiū, sicut Apostolus ibi dicit: cui exhibetis vos seruos ad obediendum, serui eius estis cui obedistis, siue peccati ad mortem, siue iobeditio-nis ad iustitiā. In omni autem studio est accipere principiū, mediū, & terminū. Et ideo cōsequens est, q̄ status spiritualis seruitutis & libertatis secundum tria distinguatur, scilicet secundum principiū, ad quod pertinet status incipientiū: & mediū, ad quod pertinet status proficiētū: & terminū, ad quē pertinet status perfectorū. Dicit enim beatus Grego. super Eze. & habetur de pcc. di. 2. §. hæc quæ de charitate. Alia nanq; sunt virtutis exordia, aliud profectus, aliud perfectio. Præterea cōuenientia hui⁹ diuisionis accipitur ex eo, q̄ libertas à peccato sit per charitatem, quæ diffunditur in cordibus nostris per spiritū sanctū. vt dicitur ad Ro. 5. Vnde inquit Apostolus. Vbi spiritus domini, ibi libertas. Ideo eadem videtur diuisio charitatis & statuum pertinentium ad libertatē. Distinguuntur autē cōuenienter gradus charitatis tres, scilicet incipientiū, proficiētium, & perfectorū. Dicit enim Aug. super primā Can. Iohan. Charitas cum primò fuerit nata, nutrit (quod pertinet ad incipientes) cum fuerit nutrita, roborat (quod pertinet ad proficiētes) cū fuerit roborata perficit, quod pertinet ad perfectos. Cōueniēter ergo dictū eū, q̄ differentia statuum pertinentium ad spiritualement seruitutem vel libertatem attendatur secundum incipientes, proficientes & perfectos.

2. Cor. 13.

LXXV.

I 2

SVM-

SVMMARIVM

- 1 Perfectio in quo consistat, ostenditur.
- 2 Perfectum esse, & in statu perfectionis esse, quomodo differant. Et qui sum perfecti dicendi, & qui in statu perfectionis.

Vanuis statuum ad spiritualem seruitutem vel libertatem pertinentiū differentia secundum incipientes proficiētes ac perfectos, vt præ diximus, attendatur: nihilomin⁹ ga inchoatio & augmētū nō quærūtur propter se, sed propter perfectionē, nulla genera hominū spiritualiter deputantur statui incipientium & proficientiū, sed solū ad perfectionis statū aliqui homines cū quadam obligatione & solemnitate assumūtur. Quocirca de statu perfectionis, vtputa ad quē alij status ordinantur, sermonē nostrū prosequemur, declarantes in primis, in quibus vitæ spiritualis perfectio cōsistat, & quibus in statu perfectionis esse cōueniat. Pro primo autē notandū est: quod vitæ spiritualis perfectio ex charitate pēsanda est. Quod ex eo primò ostēditur: quia cū vnūquodq; dicatur perfectū inquitū attingit proprium finem, qui est vltima rei perfectio, & charitas sit, quæ vniat nos Deo, qui est vltimus finis humanæ mentis, secundum illud. Qui manet in charitate in Deo manet, & Deus in eo manifestū est, q̄ secundum charitatē perfectio vitæ spiritualis maximē attēdatur. Secundo si charitatem non habens nihil spiritualiter esse dicitur, dicente Apstolo. Si habuero prophetiā, & nouero omnia mysteria, & omnem scientiam, & si habuero omnem fidem, ita vt montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum. luce clari⁹ habetur, quod vitæ spiritualis perfectio in charitate consistat. Tertiò idem colligitur ex eo, quod Iohan. totam spirituale vitam in dilectione asserit esse, dicens. Nos scimus, quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres: quos qui non diligit, manet in morte. A perfectione ergo charitatis simpliciter aliquis in vita spirituali dicitur esse perfectus. Vnde inquit Apstolus. Super omnia charitatem habete, quæ est vinculum perfectionis. Amor autem vim transformatiuum habet, qua amans in amatum quodammodo transfertur. Vnde Diony. dicit. Est autem extasim faciens diuinus amor, non sine sui ipsorum amātes esse, sed

Perfectio in quo consistit

1. Iohan. 4.

1. Cor. 13.

1. Iohan. 3.

Colof. 3.

Diony. lib. de diui. no. cap. 4.

amatorum. Quia ergo totum & perfectum idem sunt, vt Arist. dicit. 3. phy. perfecte charitatem habet, qui totaliter in Deum transformatur seipsum, & omnia postponens propter Deum. Vnde Aug. dicit, quod sicut ciuitatem Babylonis fecit amor sui vsque ad contemptum Dei: ita ciuitatem Dei facit amor Dei vsque ad contemptum sui. Cuiuscunque ergo mens sic est affecta interiori, vt seipsum, & omnia contemnat propter Deum, secundum illud Apstoli. Quæ mihi aliquādo fuerunt lucra, arbitratus sum vt stercore, vt Christi lucrificiā. iste perfectus est, siue sit religiosus, siue secularis, siue clericus, siue laicus etiam matrimonio coniunctus. Abraham enim matrimonio coniunctus erat, & diues, cui Deus dixit. Ambula corā me, & esto perfectus. Et Eccle. 31. dicitur. Beatus diues qui inuentus est sine macula, & post aurum non abiit. Et post pauca subditur. Qui probatus est in illo, & perfectus inuentus est. Præterea de secundo considerandum est, quod non est idem esse perfectum, & esse in statu perfectionis. Sunt enim aliqui in statu perfectionis, qui nondum sunt perfecti, sed interdum etiam peccatores: sunt etiam aliqui perfecti, qui in statu perfectionis non sunt. Ad videndum autem quomodo hoc sit, est aduertendum, quod sicut supra dictum est in cap. precedenti. status propriè pertinet ad conditionem libertatis, vel seruitutis. Spirituales autem libertas siue seruitus potest attendi in homine dupliciter. Vno modo secundum id, quod interiori agitur. Alio modo secundum id, quod agitur exteriori. Et quia vt dicitur, Homines vident quæ patent, sed Deus intuetur cor. Inde est, quod secundum interiorum hominis dispositionem accipitur conditio spiritualis status in homine in comparatione ad iudiciū diuinū: quo modo possunt distinguī status gratiæ & status culpæ. Secundum autem ea quæ exteriori aguntur accipitur spiritualis status in homine per comparationem ad ecclesiam, & hoc modo nūc de statu loquimur, prout scilicet ex diuersitate statuum quædam pulchritudo cōsurgit. Ceterum est considerandum, quod quantum ad homines ad hoc quod aliquis adipiscatur statum libertatis vel seruitutis requiritur quidem aliqua obligatio, vel absolutio. non enim ex hoc quod aliquis seruit. aliquid, efficitur seruus, quia etiam liberi seruiunt, secundum illud. Per charitatem spiritus seruite in uicem. nec ex hoc, quod aliquis desinit seruire, efficitur liber, sicut patet. de seruis fugitiuis

Aug. 13. ciuit. Dei.

Philip. 3.

Genes. 17.

Differentia inter perfectos, & qui sunt in statu perfectionis.

1. Reg. 16.

Gal. 5.

tiuis: sed ille propriè seruus est, qui obligatur ad seruiendum, & ille est liber, qui à seruitute absoluitur. Secundo requiritur, q̄ obligatio prædicta cum aliqua solemnitate fiat: sicut & in cæteris, quæ inter homines obtinet perpetuam firmitatem, quædam solemnitas adhibetur. Sic ergo in statu perfectionis propriè dicitur aliquis esse, non ex hoc, q̄ habet actum perfectæ dilectionis: sed ex hoc, q̄ obligat se perpetuò cum aliqua solemnitate ad ea quæ sunt perfectionis. Contingit etiam, q̄ aliqui se obligant, & nō seruant: & aliqui implent ad quod se non obligarunt, sicut patet de duobus filiis, quorum vnus patri dicenti, operare in vinea, respondit nolo: & postea abiit. alter autem respondens ait, ego & non iuit. Et ideo nihil prohibet aliquos esse perfectos, qui non sunt in statu perfectionis, & aliquos esse in statu perfectionis, qui nō sunt perfecti.

Matth. 25.

Quod prælati maioribus ecclesiæ, scilicet Episcopis & religiosi propriè competat esse in statu perfectionis.

Cap. LXXVI.

SVMMARIVM.

- 1 Prælatos maiores esse in statu perfectionis, licet nō semper perfectos, ostenditur.
- 2 Religiosi quod sint in statu perfectionis, sed minus quam Episcopi.

In his, quæ iam diximus, facile est videre tã prælatos maiores ecclesiæ, scilicet episcopos, quam religiosos in statu perfectionis esse. Cum enim, vt in præcedenti cap. dictum est, ad statum perfectionis requiratur obligatio perpetua ad ea quæ sunt perfectionis cum aliqua solemnitate, cū vtrunq; hoc cōpetat tã episcopis quam religiosi, manifestū est illos in statu perfectionis esse. De Episcopis quidem patet. Obligant quidem se ad ea, quæ sunt perfectionis, cum pastorale officium assument: ad quod pertinet, vt animam suam ponat pastor pro ouibus suis: sicut dicitur Ioh. 10. Quod exponens beatus Gregorius ita dicit. Audistis fratres eruditionem nostrā, & periculum nostrū. Et postea subdit. Osten-

sa est nobis de contemptu mortis vita quam sequamur: primum est exteriora nostra misericorditer pro ouibus impendere: postremū verò, si necesse fuerit, etiam mortem nostram pro eisdem ouibus ministrare. Quod verò ad hanc perfectionem se obligant episcopi, colligitur ex illo Apstoli. Certa certamen bonæ fidei: apprehende vitam æternam, in qua vocatus es, & confessus bonam confessionē coram multis testibus, scilicet, in tua ordinatione, vt ibidem dicit glo. Præterea etiam adhibetur quædam solemnitas consecrationis cū prædicta professione: secundum illud. Resuscites gratiam Dei quæ est in te, per impositionem manuum mearū. quod glo. exponit de gratia episcopali. Et beatus Diony. dicit quod summus sacerdos, id est episcopus in sua ordinatione habet eloquiorum super caput sanctissimam suppositionem: vt significatur, quod ipse est participatiuus integrè totius hierarchicæ virtutis: & q̄ ipse nō solum sit illuminatiuus in omnia quæ pertinent ad sanctas locutiones & actiones, sed q̄ etiā hoc alijs tradat. Ex quibus facile est videre quibus prælati: quia scilicet solis maioribus competit esse in statu perfectionis, quibus solum cōpetit obligatio perpetua ad ea quæ perfectionis sunt cum solemnitate aliqua celebrata, quæ non cōpetit alijs inferioribus prælati: vt puta presbyteris, curatis, atq; archidiaconis. Vnde tales nō videntur in statu perfectionis esse. Quod sanctus Thoma ita deducit. In presbyteris & diaconibus habentibus curam animarū duo possunt considerari, scilicet ordo & cura. Ordo autē ipse ordinatur ad quēdā actū in diuinis officijs. Ex hoc autem, quod aliqui suscipiunt sacrum ordinē, accipiunt potestatem quosdā sacros actus perficiendi, non tamen obligantur ex hoc ipso ad ea quæ sunt perfectionis, nisi quatenus apud occidentales ecclesiam in susceptione sacri ordinis emittetur continentia votum, quod est vnū eorum, quæ ad perfectionem pertinent. Vnde patet, quod ex hoc, q̄ aliquis accipit ordinē sacrum, non ponitur simpliciter in statu perfectionis: quauis perfectio ad hoc requiratur, quod aliquis dignè huiusmodi actus exerceat. Similiter etiam ex parte curæ quam suscipiunt, non ponuntur in statu perfectionis, licet constituentur in aliquo officio. Nō enim obligantur ex hoc ipso vinculo perpetui voti ad hoc, q̄ curam animarum retineant, sed possunt eam deserere, vel transeundo ad religionem etiam absque licentia episcopi. vt habetur in capit. duæ. 1. 1. quæstione. 2.

1. ad Ti. ult.

2. Tim. 1.

Diony. in c. 10. Eccle. hierar.

Tho. 2. 2. q. 184. art. 6.

In quo ponuntur obiectiones contra ea quæ dicta sunt de perfectione pontificalis status & religiosorū. Cap. LXXVII.

SVM MARI V M.

1 Obiectiones quedam contra ea, quæ dicta sunt de prælatis, & religiosis uidelicet quod in statu perfectionis sint. &c. referuntur.

Duerfus ea, quæ dicta sunt in superiori. c. obijcitur multipliciter, maximè cōtra tria. Quorū primū est, q̄ prælatis superioribus, ut puta episcopis, sint in statu perfectionis. Secūdu est, q̄ soli episcopi prælatis maiores sunt in perfectionis statu, nō autē minores, scilicet presbyteri, curati, siue archidiaconi. Tertius est, q̄ status prælatorū potior sit ac sublimior statu religiosorū. Cōtra primū arguitur primò sic. Ad statū perfectionis videtur pertinere renūtiatio diuitiarū: secūdu illud. Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni, & sequere me, sed episcopi possident, quoniam possidere possunt licite diuitias, siue bona temporalia. Dicitur enim in c. episcopi. 12. q. 1. Episcopi de reb⁹ proprijs, vel acquisitis, vel quicquid de proprio habent, hæredibus suis si voluerint relinquunt, ergo videtur q̄ status prælatorū maiorū, scilicet episcoporum, nō sit stat⁹ perfectionis dicendus. ¶ Secūdu sic. Status prælationis nō est appetēd⁹: dicite beato Aug. 19. de ciui. Dei. Locus superior, sine quo, populus regi nō potest, & si ad ministratur, ut decet, tamē indecēter appetitur. ergo sequitur, q̄ status prælationis non sit status perfectionis. Consequētia videtur nota; eo q̄ laudabile esse videatur appetere statum perfectionis. vnde laudabile est concupiscere statū religionis. ¶ Contra secūdu arguitur primò sic. Sicut episcopi suscipiunt curam animarum cum cōsecratione: ita etiā presbyteri curati & archidiaconi. de quibus supra illud Act. 6. Considerate fratres viros boni testimonij, septem plenos spiritu sancto &c. dicit gloss. Bede. Hic discernēbant Apostoli per ecclesiam constituti septem diaconos, qui essent sublimioris gradus, & quasi columnæ proximæ circa aram. Præterea in cōsecratione tam episcopi q̄ sacerdotis verba sunt

Argumētū primū cōtra primū principale. Matth. 19.

Secundum

Arg. primū cōtra secūdu primū pale.

Lucæ. 9.

Diony. 7. ca. celest. hie = r arch.

Diony. lib. 5. de eccles. hierar.

vel etiam cū licentia episcopi, dimittēdo parochiam, vel archidiaconatū, & accipiēdo simplicem. præbendā sine cura, quod possunt facere: qd̄ tamē nullo modo liceret, si essent in statu perfectionis. Nemo enim mittēs manum ad aratrū, & respiciēs retro, est aptus regno Dei. ut dicitur. Episcopi autē quia sunt in statu perfectionis, nō nisi auctoritate summi pōtificis, ad quē etiā pertinet in votis perpetuis dispēsare, possunt episcopālē curā deserere, & etiā ex certis causis. Vnde manifestū est, q̄ nō omnibus prælatis, sed solū maioribus cōpetit esse in statu perfectionis. ¶ Quod verò hoc etiā competat religiosis, patet: religiosi enim voto se astringūt ad hoc, q̄ a reb⁹ secularibus se abstineāt, quibus licite uti poterant, ad hoc q̄ liberiūs Deo vacent; in quo consistit perfectio vitæ præsentis. Vnde Diony. de religiosis loquens dicit. Quod religiosi alij quidem famulos Dei, alij quidem monachos nomināt ex Dei seruitio & famulatu, id est indiuisibili & singulari vita viuētēs: ipsos indiuisibiliū sanctis cōuolutionib⁹, id est contemplationibus ad deiformem vnitatem & amabilem Deo perfectionem. &c. Horum etiam obligatio fit cum quadam solennitate professionis & benedictionis. Vnde ibidē subdit beatus Diony. Propter quod & perfectam ipsis donans gratiam, sancta legissatio quadam ipsis dignata est sanctificatione inuocatione. Patet ergo, quod tam episcopi quā religiosi professi in statu perfectionis esse dicēdi sunt. Vnde beatus Diony. attribuit episcopis perfectionem tanquam perfectioribus, & in cap. 6. eiusdem: perfectionem religiosis, quos monachos vocant, siue Deo famulantes tanquam perfectis. &c. Vbi considerandum, quod cum teste beato Aug. super Gene. ad literam. semper agens nobilius sit patiēte, & causa suo effectu, & ex iam dictis beati Dionysij in genere perfectionis episcopi se habent ut perfectiores, religiosi verò ut perfecti: quorum vnum pertinet ad actionem, alterum verò ad passionem; manifestè habemus, quod potior, & altior sit status perfectionis in episcopis, quā religiosis. Præterea hoc etiam ex eo patet, q̄ religiosus potest transire ad statum episcopalem. Dicitur enim in cap. 1. 18. quæstio. 1. q̄ sacra ordinatio de monacho episcopum facit. hoc autem nullo modo liceret, nisi status episcopalis sit perfectior statu religiosorum; quoniam nulli licet à maiori statu ad minorem transire, hoc enim esset retro aspicerē.

Secundum

Iohan. 10.

Tertium.

Argu. primū cōtra tertiu primū principale.

Secundum

funt conuenientia, scilicet ut consecrentur, & sanctificentur manus istæ. &c. ergo videtur, quod presbyteri curati sunt in statu perfectionis. ¶ Secūdu sic. Sicut episcopi obligantur ad hoc, quod animam suam ponant pro ouibus suis: ita & presbyteri curati, & archidiaconi. sed hoc pertinet ad perfectionē charitatis: secūdu illud. Nemo maiorem charitatem habet, ut animam suā ponat quis pro amicis. ergo videtur quod presbyteri curati, & archidiaconi sunt in statu perfectionis. ¶ Tertio sic. Religiosi sunt in statu perfectionis. ergo multo plus presbyteri curati & archidiaconi. Antecedens est conclusio præcedentis capituli. Consequētia verò nota videtur ex duobus. Primò, quia nulli licet de statu maiori ad minorem transire: de statu autem monastico licet transire ad officium presbyteri curam habentis. ut patet in cap. vos autem. 16. quæstio. 1. Secūdu patet ex eo, quod presbyteri curati, & archidiaconi eo quod habent curam animarum similiore sunt episcopis, qui in statu perfectionis esse dicuntur, quā religiosi. ¶ Contra tertium principaliter arguitur primò sic. Perfectum principaliter consistit in dilectione Dei, quā proximi: sed status religionis directe ordinatur ad dilectionem Dei, vnde ex Dei seruitio & famulatu nominantur ut dicit Diony. 6. ecclē. hierar. status autem episcoporum videtur ordinari ad dilectionem proximi, cuius scilicet curæ superintendunt, vnde etiam nominantur. ut patet per Aug. 19. de ciuita. Dei. ergo videtur quod status religiosorum perfectior sit statu prælatorū. ¶ Secūdu sic. Status religiosorū ordinatur ad vitam contemplatiuam, quæ potior est, quā vita actiua, ad quam ordinatur status episcoporum: ergo videtur, quod status religiosorum perfectior sit, quā status episcoporum.

In quo respondetur ad rationes iam factas in præcedenti capitulo. Capit. LXXVIII.

SVM MARI V M.

1 Obiectiones positæ contra ea quæ dicta sunt de perfectione status pontificalis & religiosorū, diluuntur.

Ista facile est respondere, attētis his duobus, quæ superius enucleauimus, videlicet, in quo vitæ spiritualis perfectio principaliter consistat, & quid in ratione status importetur.

Ad primū primū principale.

Gene. 17.

Matth. 5.

Iohan. 18.

Act. 13.

Ad rationes ergo in oppositum est dicendū. ¶ Ad primam respondetur, q̄ abrenuntiatio propriarū facultatum dupliciter considerari potest. Vno modo secūdu q̄ est in actu; & sic negatur assumptum. Dicimus enim, q̄ ad perfectionem vitæ spiritualis non pertinet essentialiter actualis abrenuntiatio diuitiarum, licet sit quoddam perfectionis instrumentum. Vnde ad Abraham plures diuitias possidentem dominus dixisse legitur. Ambula coram me, & esto perfectus. Et ideo nihil prohibet statum perfectionis esse sine abrenuntiatione actuali priorum. Sic etiam dicendum est de alijs exterioribus obseruantijs, de quibus Deus perfectionis documenta tradens ait. Si quis te percusserit in dextram maxillam, præbe illi & alteram: & ei qui vult tecum in iudicio cōtendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium. &c. quæ non semper actu perfecti complere tenentur: alioquin Deus ab hac perfectione defecisset, quādo alapa in vna maxillarum suscepta, nō præbuit alterā, sed dixit, si malè locutus sum, perhibe testimonium de malo. Sic nec Paulus, qui cum percuteretur, maxillam non præbuit, sed ait. Percutiat te Deus paries dealbate. Non ergo de necessitate perfectionis est, ut hæc opere compleantur, sed intelligenda sunt secūdu animi præparationem. ut Augusti dicit in lib. de sermone domini in monte. Alio ergo modo potest considerari abrenuntiatio diuitiarum secūdu præparationem animi: ut scilicet homo sit paratus, si opus fuerit, omnia dimittere, vel distribuere, vel alia facere quæ dicta sunt, quotiescunque fuerit opus, & hoc pertinet directe ad perfectionem. Vnde Augusti dicit in lib. 83. quæstio. & habetur in cap. quod dicit. distin. 41. vbi sic dicit Augusti. quod Deus dicit in euāgelio. Iustificata est sapientia ab omnibus filijs suis. ostendit dominus filios sapientiæ intelligere non in abstinendo, nec in manducando esse iustitiam, sed in æquanimitate tolerandi in opiam. Vnde & apostolus ait. Scio abundare, & penuriam pati. Ad hoc autem maximè tenentur episcopi, ut omnia sua pro amore Dei & salute sui gregis contemnant, cum opus fuerit, vel pauperibus sui gregis largiendo,

giendo, vel rapinam bonorum suorum cum gaudio sustinendo. ¶ Ad secundam rationem respondetur negando consequentiam. Et ratio est: quia in statu episcopalis dignitatis intelligitur quædam sublimitas gradus: quia episcopus super alios constituitur, secundum illud. Fidelis seruus & prudens, quæ constituit dominus super familiam suam. hanc autem celsitudinē concupiscere non est licitum, cum videatur præsumptuosum. Vnde dominus redarguit discipulos primatum quærentes di. Scitis quia principes gentium dominantur eorum. vbi Chryf. dicit. Ostendit per hoc, quod gentile est primatus cupere: & sic gentium comparatione eorum animam æstantem conuertit. Et ad probationem consequentiæ respondetur, negando, quod laudabile sit appetere omnem statum perfectionis. Ad id autem quod inducitur de statu religionis & de statu episcopali propter duo: vt inquit sanctus Thom. secunda secunda. quæstio. 185. Primò quidem: quia ad statum episcopalem præexigitur vitæ perfectio: vt patet per hoc, quod Deus à Petro exquisiuit si plus eum ceteris diligeret, antequam ei committeret pastorale officium. Sed ad statum religionis non præexigitur perfectio, sed via in perfectionem. Vnde & dominus nō dixit. Si es perfectus, vende, & vende omnia quæ habes: sed, si vis esse perfectus. Et huiusmodi differentiæ ratio est: quia secundum Diony. perfectio pertinet actiue ad episcopum sicut ad perfectorem: ad monachum autem passiuè sicut ad perfectum. Requiritur autem quod sit perfectus aliquis ad hoc, quod possit alios ad perfectionem adducere, quod non præexigitur in eo, qui debet ad perfectionem adduci. Est autem præsumptuosum, quod aliquis perfectum se reputet, non autem quod ad perfectionem tendat. Secundò non est eadem ratio de statu religionis & episcopalis dignitatis: quia ille, qui statum religionis assumit, subiicit se alijs ad spiritualia capiendâ, quod cui libet licet: sed ille qui ad statum episcopalem transit, sublimatur ad hoc, quod alijs prouideat, & hoc non licet appetere. Vnde Chry. super Matth. dicit. Primatum ecclesiæ concupiscere nec iustum est, nec utile. ¶ Ad rationes verò factas contra secundum principale, in quod dictum est, quod loquendo proprie de statu vt in presentiarum loquimur, & supra definitum est, presbyteri curati in eo non essent. respondetur primò ad primam, ne-

Ad primum
secundi prin-
cipalis.

gando assumptum pro vtraque parte. Dicimus enim primò, quod presbyteri curati non suscipiunt curam animarum sicut episcopi: quoniam episcopi principaliter habent curam omnium suæ diocesis, vt habetur in cap. quæcunq; .10. quæst. .1. vbi fratres in concilio Antiocheno ita dicunt. Quæcunque res ecclesiasticæ sunt, conuenit cum omni diligentia & fide gubernari & dispensari cum iudicio & potestate episcopi, cui totius plebis animæ videntur esse commissa: presbyteri autem curati, & archidiaconi habent aliquas subordinationes sub episcopis. Vnde super illud. Alij opulationes, alij gubernationes. dicit gloss. Opulationes, id est eos, qui maioribus ferunt opem: vt Titus Apostolo: vel archidiaconi episcopis. Gubernationes autem scilicet minorum personarum praelationes vt presbyteri sunt, qui plebi documenta sunt. & Diony. dicit. 5. capit. ecclesiast. hierarch. Quod sicut vniuersam hierarchiam videmus in Iesum terminatam: ita vnanquam in proprium diuinum summum sacerdotem, id est episcopum. Et in capit. cunctis. 16. quæstio. 1. dicit papa Clemens, omnibus presbyteris & diaconibus attendendum est, vt nihil absque proprii episcopi licentia agant. Vnde si quis rectè consideret, inquit sanctus Thom. hoc modo in regimine ecclesiæ comparantur archidiaconi & plebani ad episcopum, sicut in regimine temporalis prepositi & balliui ad regem. Secunda etiam pars antecedentis præfate rationis est falsa, in qua dicitur, quod presbyteri curam animarum suscipiant cum consecratione sicut episcopi, quod falsum est. Vnde sicut in mundanis potestatibus solus rex solam benedictionem accipit, alij verò per simplicem commissionem instituuntur officiales: ita etiam in ecclesia cura episcopalis cum solennitate consecrationis committitur: cura autem archidiaconatus, vel plebanatus cum simplici impositione confertur. Quod verò dicitur, quod in consecratione episcopi & presbyteri eadem verba sunt. &c. non est ad propositum: non enim nunc agimus de sacerdote in quantum sacerdos est, sic enim in statu ponitur per solennem consecrationem vt dicit sanctus Tho. in lib. de perfectione vite spiritualis. Non quidem in statu perfectionis actiue, vel passiuè, sed in statu illuminatiue secundum Diony. sed quando curam accipit, tunc ei nulla solennis benedictio exhibetur: vnde tunc nullum statum suscipit, sed fit ei quædam officij commissio. Et ita presbyter curatus licet in susceptione ordinis consecratur,

1. Cor. 11.

cratur, non tamen in susceptione curæ. Episcopus autem ad ipsam curam pastoralem consecratur propter perpetuam obligationem, qua se ad pastorem curam obligat, sicut ex prædictis patet. ¶ Ad secundam respondetur negando antecedens. Quoniam sicut plebani, & archidiaconi non habent principaliter curam, sed administrationem quandam, secundum quod eis ab episcopo committitur: ita etiam ad eos non pertinet principaliter pastorale officium, nec obligatio ponendi animam pro quibus, sed in quantum participant de cura: vnde magis habet, dicit sanctus Thom. quoddam officium ad perfectionem pertinens, quam obtineant perfectionis statum. ¶ Ad tertiam rationem respondetur negando consequentiam. Et ad probationem primam, quæ sumitur ex transitu monachali ad officium presbyteri curam habentis, respondetur, quod nihil facit ad propositum: quoniam monachus non transit ad curam secularem statu religionis dimisso, sed retento. Dicitur enim in ca. de monachis. 16. q. 1. vbi Innocentius papa de monachis, qui diu morantur in monasterijs, inquit, quod si postea ad clericatus ordinem peruenerint, statim non debere eos à priori proposito discedere: sed presbyteri curati, vel archidiaconi quando religionem ingrediuntur, curam deponunt vt adipiscantur perfectionis statum, vnde ex hoc excellētia religionis ostenditur. Ad probationem secundam cum dicitur, quod presbyteri curati similiores sunt. &c. Respondetur, quod curati, & archidiaconi sunt similiores episcopis, quam religiosi quantum ad aliquid, scilicet, quantum ad curam animarum quam secundario habent, sed quantum ad perpetuam obligationem, quæ requiritur ad statum perfectionis, similiores sunt episcopis religiosi, vt ex dictis patet. ¶ Nam restat respondere ad rationes factas contra tertium punctum principale, in quo dictum fuit, quod status prelatorum sublimior ac perfectior esset statu religiosorum. Ad primam rationem respondetur, quod ratio non procedit: quia perfectio dilectionis proximi ex perfectione dilectionis diuinæ deriuatur: quæ quidem tantum in cordibus aliquorum præualet, vt solum non Deo frui vellent, & seruire, sed etiam proximis propter Deum. Vnde hoc ipsum, quod episcopi intendunt his, quæ pertinent ad proximorum dilectionem, prouenit ex abundantia dilectionis diuinæ. Vnde dominus primò à Petro quæsiuit, an eum diligeret, & postea gregis curam commisit. Et Grego. di-

Ad secundam

Ad tertiam

Ad primum
tertij prin-
cipalis.

cit in pastorali. Si dilectionis testimoniū est cura pastoris, quisque virtutibus pollens gregē Dei renuit pascere, pastorem summū conuincitur non amare: hoc autem est maioris dilectionis signum, vt homo propter amicū etiā alij seruiat, quam si etiā soli amico vellet seruire. ¶ Ad secundam respondetur, quod non videtur facere ad propositum: quia episcopus cum mediator inter Deum & homines constituitur, & oportet ipsum & in actione præcellere in quantum minister hominū constituitur & etiā in contemplatione præcipuū esse, vt ex Deo hauriat quod hominibus tradat. Vnde Grego. dicit in pastorali. Sit præful actione præcipuus, præ cunctis contemplatione suspensus, rector interiorū curarum, in exteriorū prouidentia interiorum sollicitudinē non relinques. Sed et si detrimentū aliquod in dulcedine contemplationis patitur propter exteriorem occupationem, qua proximis seruiunt hoc ipsum perfectionem dilectionis diuinæ attestatur: magis enim amare aliquem conuincitur, qui propter eius amorē iucunditate presentia eius ad tempus carere desiderat in eius seruitio occupatus, quam si eius presentia semper frui vellet. Vnde Apostolus ad Roma. 8. post quā dixerat, quod nec mors, nec vita separabit nos à charitate Christi. postmodum subiungit. Optabam ego anathema esse Deo pro fratribus meis, quod exponens Chryso. lib. de compunctione cordis, ita inquit. Ita totam eius mentē deuinxit amor Christi, vt in hoc quod ei præ ceteris omnibus amabilius erat esse cum Christo sursum, id ipsum quia placeret Christo, contemneret.

Ad secundam

¶ In quo ponuntur rationes: quod inter episcopum & presbyterum secundum re distinctio sit, semperque fuerit ab institutione eorum. Cap. LXXIX.

S V M M A R I V M.

1. Episcopum à presbytero re differre, sanctorum autoritatibus ostenditur.
2. Item quod talis differentia tempore Apostolorum seu primitiue ecclesiæ fuerit.
3. Item quomodo etiā non humana inuentione, sed diuina dispositione fuerit instituta.
4. Episcopi & presbyteri differentia quod in antiquo testamento figurata legatur.

5 *Episcopi & presbyteri quomodo olim quantum ad nomen non differrent, sed quantum ad rem. Et unde inter eos nominum distinctio ortum traxerit.*

Siquis rectè ponderet ea quæ superius diximus explicates qui in statu perfectionis dicendi essent, & qui non, facile intelliget, quod realis differentia sit inter episcopum & presbyterum. Sanè cum ostenderimus episcopos in statu perfectionis esse, presbyteros autem etiam curatos non, consequenter probabimus differentiam secundum rem esse inter episcopum & presbyterum. ¶ Quod autem huiusmodi differentia secundum rem etiam semper fuerit ab institutione harum dignitatum, facile nobis est probare. Nam quod circa tempora Hierony. & Augustini distinctio ista fuerit, patet beati Aug. testimonio, quod in epistola ad Hiero. & habetur in c. quanquam. 2. q. 6. sic dicit. Quanquam secundum honoris vocabula, quæ iam ecclesiæ usus obtinuit, episcopatus presbytero maior sit, tamen in multis Aug. Hiero. minor est. ¶ Secundò, quod talis differentia fuerit tempore Apostolorum seu primitiue ecclesiæ, patet ex eo, quod Dionysius quorum tempore fuit, scribens librum ecclesiæ. Hierar. in .5. c. eiusdem libri ponit tres ordines, scilicet, episcoporum, presbyterorum, & diaconorum: dicens ordinem diaconorum esse purgatiuum, ordinem vero episcoporum perfectiuum. Quibus tribus ordinibus, ut ipse dicit in c. 6. sequenti, tres ordines respondent. Nam ordini diaconorum subijcitur ordo imundorum, qui purgatione indigent. Ordini presbyterorum subijcitur ordo illuminandorum, scilicet, sacer populus, qui a presbyteris illuminatur per sacramentorum susceptionem. Ordini vero episcoporum subijcitur ordo perfectorum, scilicet, monachorum, qui per eorum traditiones edocentur ad perfectissimam perfectionem. ¶ Tertio ista differentia non humana inuentione, sed diuina dispositione à Christo instituta fuerit, apparet ex eo, quod Matth. 10. habetur, ubi dicit. Designauit dominus & ubi gl. dicit. Sicut in Apostolis est forma episcoporum, sic in .72. discipulis forma est sacerdotum secundi ordinis. Vbi expressè habetur, quod differentia inter episcopos & secundi ordinis sacerdotes instituta fuerit à Christo. ¶ Quarto præfata differentia ostenditur ex eo quod figurata legitur in antiquo testamento, pro-

ut beatus Isido. ponit, & habetur in c. Cleros. di. 2. 1. ubi dicitur, quod summi sacerdotes, & minores sunt à Deo instituti per Moysem, qui ex præcepto domini Aarō in iuniorum sacerdotem pontificem, filios vero eius in iuniorum sacerdotes. Et sic patet, quod secundum rem ab exordio institutionis horum ordinum in ecclesia semper fuerit differentia secundum rem inter episcopum & presbyterum. Hinc beatus Aug. in lib. de hæresi. inter dogmata hæretica enumerat dicere presbyteros non differre ab episcopis, dicens, quod Arriani dicebant presbyterum ab episcopo nulla differentia debere discerni, ut dicit S. Tho. in. 2. 2. q. 184. ar. 6. Nec obuiat prædictis, quod Hier. ait super epistolam ad Ti. dicens. Olim idem presbyter, qui episcopus. Et postea subdit. Sicut ergo presbyteri sciunt se ecclesiæ consuetudine ei, qui sibi præpositus fuerit, esse subiectos: ita episcopi nouerint se magis consuetudine, quam dispensationis diuinae veritate presbyteris esse maiores. ¶ Pro quo notandum, quod de episcopo & presbytero dupliciter loqui possumus. Vno modo quantum ad nomen, & sic olim non distinguebatur episcopi & presbyteri. Nam episcopi dicuntur esse, qui superintendunt, ut dicit Aug. presbyteri autem Græcè dicuntur quasi seniores. Vnde & Apostolus cõteritur nomine presbyterorum quantum ad utrosque, cum dicit. Qui bene præsumunt presbyteri duplici honore digni habeantur. Et si militet & nomine episcoporum. vnde dicit. Attendite vobis & vniuerso gregi, in quos uos spiritus sanctus posuit episcopos regere ecclesiam Dei. Secundò consideratur quantum ad rem: & sic, ut supra multis rationibus iam ostendimus, semper inter eos fuit distinctio. Vnde Isid. dicit & habetur di. 2. 1. in c. clericos, quod presbyteri minores licet sint sacerdotes, tamen pontificatus apicem non habent: quia nec chrisimate frontem signant, nec spiritum paraclitum dant, quod solum debet episcopis lectio Augustinum demonstrat. Vnde & apud veteres licet fuerit conuenientia in nomine & usus vocabulorum promiscuus (Alia etiã potest esse ratio: quia non solum erant promiscua vocabula, sed etiam in vna persona erat episcopus & presbyteratus: quia episcopi exercebant etiam officium simplex presbyterale propter paucitatem tantum pastorum quam gregis) differentia tamen fuit in re. Fuit autem postmodum necessarium ad vitandum schismatis errorem, qui ex in differentia nominum oriebatur, ut etiam nomina distinguerentur, ut scilicet soli maiores presbyteri episcopi dicerentur, minores vero solum presbyteri, ut inquit sanctus Thomas.

Aug. 19. de ciuita. di. 1. Ad Timothe. 5.

Act. 20.

¶ Quod domini Cardinales sanctæ Romanæ ecclesiæ sint in statu perfectionis.

Cap. LXXX.

S V M M A R I V M.

- 1 Cardinales sanctæ Romanæ ecclesiæ quod sint in statu perfectionis, ostenditur.
- 2 Cardinalium institutio & perfectio.
- 3 Apostolorum triplex consideratio. Et quomodo Cardinales Apostolorum statui succedant. Item & quid in illis eorum dignitas requiratur. &c.
- 4 Cardinalium dignitas describitur. Et quare sic nominentur.
- 5 Cardinalium auctoritas quanta sit ostenditur.

Sane si quis ea quæ supra de statu perfectionis commemorauimus, rectè consideret, videlicet, quod obligatio perpetua ad ea quæ perfectionis sunt cum aliqua solennitate hominè in statu perfectionis constituat, proculdubio manifestè videbit dominos cardinales in regimine, & gubernatione vniuersalis ecclesiæ Christi vicario summo pontifici assistentes, in statu perfectionis esse censendos. Obligant enim se ex dilectione Dei perpetuò fidem catholicam ac religionem Christianam vsque ad sanguinis effusionem inclusuè cum eorum, & totius ecclesiæ principe Christi vicario summo pontifice totis viribus fideliter defensores: in cuius rei euidentem testimonium capello rubeo quasi professionis suæ habitu seu signaculo præstitis certis iuramentis ipso summo pontifici maximè de fidei assistentia in regimine vniuersalis ecclesiæ ab ipso Christi vicario publicè & solenniter insigniuntur. Dicendi ergo sunt domini cardinales in statu perfectionis esse, & tanto sublimius præ cæteris prælatis, quantum bonum vniuersalis ecclesiæ, ad cuius regimen, & ordinationem assumantur, & pro cuius tuitione exponere animas suas se obligant, perfectius, & per consequens diuinius est bono particularium plebium, quarum regimini intendere alij prælati obligantur. Vnde de dominis cardinalibus conuenientissimè accipi potest, quod præuidit illa vetus Anna Samuelis in Cantico, quod composuit occasione receptæ prolis. 1. Regum. 2. dum inquit. Domini enim sunt cardines terræ, & posuit super eos orbem. In qui-

bus verbis status dominorum cardinalium tripliciter describitur. Primò quantum ad nobilitatem institutionis: ibi, cum dicitur. Domini. n. sunt. Secundò quo ad dignitatè officij ibi, cum dicitur: cardines terræ appellatur. Tertio quo ad vniuersalitatè authoritatis: ibi, cum dicitur, & posuit super eos orbem. ¶ Describitur nanque in primis institutionis status dominorum cardinalium nobilitas, cum dicitur: Domini sunt, scilicet per institutionem. Est enim cardinalium status à Christo solo originaliter & primordialiter institutus. ¶ Pro cuius declaratione est in primis repetendum, quod superius annotauimus, scilicet, quod Christus sponsam suam, videlicet ecclesiam, varijs statibus, officijs & gradibus tanquam splendidibus monilibus decorauit, & miro ordine distinxit: iuxta illud Apostoli. Vnicuique autem nostrum data est gratia Ephe. 1. propter quod ascendens in aliam, dedit dona hominibus: & ipse dedit quosdam Apostolos, alios prophetas, alios euangelistas, alios autem pastores, & doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerij edificationis corporis Christi. Ex quo Apostolico documento aperte colligitur, quod varietas hæc statuum, officiorum, & graduum, quibus hierarchicè distincta est ecclesia, non ab humana dispositione principaliter, sed ab ipso Christo ecclesiæ capite fundatore atque ordinatore ortum habet, & per consequens; quod dominorum cardinalium status post statum papalem ad ordinem hierarchicum ecclesiæ ex institutione diuina pertineat: cum ipsi quantum ad hunc statum statui Apostolico immediate succedant. ¶ Pro quo considerandum iuxta quorundam sapientum doctrinam, quod de Apostolis triplex consideratio haberi potest. Prima quidem, ut Christo ante eius Ascensionem principaliter assistentibus, quibus ait. Vos estis qui permanistis mecum in tentationibus meis, & ego dispono vobis sicut disposuit mihi pater meus regnum, videlicet ecclesiæ militatis, ut sedeat super thronos iudicantes. 12. tribus Israel. Secunda consideratio Apostolorum est, prout ante eorum diuisionem abinuiam, & separationem à Petri præsentia, Petro tanquam Christi vices gerenti in administratione papalis officij assistebant. ¶ Tertia consideratio Apostolorum est, quando ad Christi præceptum, quo dictum est illis. Euntes in mundum vniuersum predicatè Euangelium omni creaturæ. à Petro

Apostolorum triplex consideratio.

Lucæ. 22.

à Petro separati, eiusq; autoritate suffulti, per mundum dispersi sunt ad predicandum, singulas prouincias in sortem prædicationis accipientes. Quantum ad primam considerationem & secundam Apostolorum, status dominorum cardinalium representat Apostolorum statum in hoc, quod assistunt Romano pontifici, qui Christi vicarius, & Petri successor est, tanquam principales assessores, consiliarij, atque cooperatores, & in executione sacerdotalis officij coadiutores existunt, iuxta verba Bonifacij papæ octauus in cap. fundamenta. lib. 6. Quantum verò ad secundam considerationem Apostolorum, de quibus mysticè intelligi potest illud Apoc. 4. Sedes posita est, scilicet, Apostolica: in cælo, id est, in ecclesia militante: & supra sedes sedens, id est, Romanus pontifex, & in circuitu sedilia. 24. & sup. thronos. 24. seniores. i. cardinales: sedentes amici stolis albis, & in capitibus eorum omnes coronæ aureæ. Vbi domini cardinales non tantum describuntur ab officij dignitate, quia dicuntur in circuitu Apostolici throni sedere, ut pote eius consiliarij, & coadiutores supremi pontificatus: sed etiã describitur, quid in illis eorum dignitas requirat. Debent enim cardinales habere discretionis maturitatem in hoc, quod vocantur seniores. Secundò animi tranquillitatē in hoc, quod describuntur sedentes. Tertio vitæ puritatem in hoc, quod designantur amici stolis albis. Quarto sapientiæ claritatem, cum dicuntur habere coronas aureas. Quantum verò ad tertiam considerationem Apostolorum episcopi succedunt Apostolis, statum ipsorum representantes: quorum quilibet præest alicui ciuitati, vel prouinciæ, ut beatus Anacletus inquit in. c. in nouo testamento. di. 21. & beatus Urbanus papa in. c. quorum vices. di. 68. quod etiam notasse videtur Apostolus vbi supra. vbi distinguens status ecclesiæ condistinxisse videtur statum pastorem à statu Apostolico, cum ait. Dedit quosdam Apostolos, sequitur & quosdam pastores. Ex quibus rectè elici possunt aliqua correlaria. ¶ Primū est: quod Apostoli prius fuerunt cardinales, quam episcopi: siue quod prius exercuerunt cardinalatus officium, quam episcopale. Patet hoc: quoniam Apostoli prius fuerunt in statu Apostolico per Christum instituti, quam in pastoralis: quia ante passionem omnes fuerunt Apostoli, sed post passionem institutus est Petrus à Christo omnium pastor, cum dictum est sibi, Pasce oues meas. & tunc status pastoralis ordinatus est in nouo testa-

Correlariū
primum.

Iohan. ult.

mento, cum Apostolicus status ante fuisset. ¶ Secundum correlariū, quod Apostoli prius fuerunt cardinales orbis, quam in vrbis. Nam sicut Petrus prius fuit papa orbis, id est, vniuersalis ecclesiæ antequam episcopus ecclesiæ Romanæ per singularem administrationem: sic & Apostoli prius fuerunt cardinales, quam aliquis fieret cardinalis Romanæ vrbis. In signum verò huius distinctionis in uestitura papatus dicitur papæ. Inuestio te de papatu Romano, ut prælis vrbis & orbi. In vtraque verò tam vrbis quam orbis præsentia assistunt papæ cardinales tanquam speciales eius coadiutores: propter quod tanquam Senatores, Consules, atq; Patritij vrbis esse censentur. ut in cap. Constantinus. 96. distin. ¶ Tertium correlariū est, quod papa etiam conuenienter se inter cardinales connumerat. ut inquit Archidia. in ca. Sacrosancta. distin. 22. Et hac ratione status Apostolicus, in quo cardinales sunt, distinguitur à pastoralis statu: licet enim omnes Apostoli fuerint pastores, nihilominus tamen, ut dictum est prius, fuerunt in Apostolico statu. Vnde summus pontifex non modò dicitur episcopus vniuersalis ecclesiæ, sed etiam Apostolicus nominatur. Petrus ergo, & sui successores vtrumq; retinent statum, scilicet, Apostolicum, & pastorem, cardinales verò ut sic Apostolicum duntaxat. Quartum correlariū est, quod in ordine hierarchico sicut cœtus Apostolorum succedit ordo episcoporum in quantum fuerunt episcopi: ita illi succedit sacerdotatus cardinalium quantum ad illum statum, quo Apostoli assistebant Petro antequam per orbem diuiderentur, ut dictum est. Et hoc dictum sit de status dominorum cardinalium institutione, quæ notabatur in primo verbo beate Anne cum dicebatur. Domini sunt. ¶ Secundò describitur status cardinalium quo ad dignitatem officij, cum dicitur. Cardines terræ. Nominatur autē sic multiplici ratione. Primo quidem dicuntur cardinales, quia ecclesiæ Romanæ tantum seruiunt, quæ ut inquit Anacletus in ca. Sacrosancta. dist. 22. caput & cardo est omnium ecclesiarum. Secundo, quia sicut cardine ostiū regitur, vnde dicitur. Ostiū vertitur in cardine. ita dominorum cardinalium consilio & assensu summus pontifex regit, disponit, atq; gubernat vniuersalem ecclesiā. Tertio dicuntur cardinales, id est principales. 7. q. 1. pastorales. & 21. quæst. 1. relatio. glo. 1. Ipsi enim sunt principales in ecclesia, quorum consilio & regimine tota ecclesia vniuersaliter disponit, & gubernatur. ¶ Tertio describitur

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Cardinalium
dignitas

Prover. 26

Cardinalium
authoritas. tur status cardinalium quo ad vniuersalitatem autoritatis, cum subditur. Et posuit super eos orbem. Autoritas nempe dominorum cardinalium non respicit tantum diocesim vnā, aut prouinciam, sed vniuersum orbem. iuxta verbū beati Greg. Alij autē prælati assumpti sunt in partē sollicitudinis: isti vero in adiutorium gubernationis totius orbis. Vnde de illis conuenientissimè accipiendum venit id, quod propheta egregius Dauid ecclesiæ sanctæ loquens inquit. Pro patribus tuis, id est, Apostolis: nati sunt tibi filij, id est cardinales: constitues eos principes super omnem terrā. Tunc planè constituuntur principes super omnem terrā, cum à summo pontifice Christi vicario assumuntur ad assistendum sibi, & cooperandum in regimine totius reipublice Christianæ. Quocirca deuotus Bernar. de cardinalibus loquens papæ Eugenio 3. ita dicit. Hi quoq;, qui tibi continuo assistunt, seniores populi, orbis iudices. &c. Magnam certè amplitudinis dignitatem dominorum cardinalium ex huius sancti viri verbis testimonium colligitur. Ex quibus apertissimè conuincitur error detrahentium statui dominorum cardinalium, dicentium illos tantumquam accidentalia membra esse in ecclesia, & quasi hospites, & aduenas nulla autoritate præstantes.

Greg. in. c.
Decreto. 2.
q. 6.

Psal. 44.

Bernar. lib.
de conside.

In quo ponuntur rationes, propter quas status dominorum cardinalium sanctæ Romanæ ecclesiæ honore præferendi sint cæteris ecclesiæ prælati.

Cap. LXXXI.

SUMMARIUM.

Cardinales cur cæteris prælati sint præferendi.

His quæ iam exposuimus de perfectionis statu & dignitatis sublimitate dominorum cardinalium sanctæ Romanæ ecclesiæ clara luce cognoscere poterimus ipsorum cardinalium statum merito honore præferendum fore. cunctis post papalē ecclesiasticis dignitatibus, & statibus. ¶ Primò quidem ex eo, quod ut in præcedenti. c. explicauimus, dignitas Apostolica, in qua sacerdotum cardinalium senatus sacro Apostolorum colle-

gio succedit, prior est cæteris ecclesiasticis dignitatibus institutione, & origine. Cuius aut prior est institutio, alios merito præferere debet honore. iuxta cap. 1. de ma. & obe. ¶ Præterea secundo hoc ex illo apertissimè ostenditur, quod præfati dñi cardinales curam regiminis & gubernationis sollicitudinē præ cæteris ecclesiæ prælati habeant ampliorē: cum enim sint vocati in adiutorium summi pontificatus, ad totius ecclesiæ curam, omniumq; ecclesiarum sollicitudinē assumpti dicuntur. iuxta. c. Bonæ. extra. de postula. prælatorum. Cæteri verò ecclesiæ prælati cuiuscunq; eminentiæ existant, cum non in plenitudine potestatis, sed in partē sollicitudinis sint vocati. ut in ca. Decreto. 2. q. 6. & in ca. Qui se fecit. ecclesiæ non vniuersali, sed particularibus, quibus deputati sunt, præfere dicuntur: clarissimum est, ut is cæteris præferendus veniat honore, qui maiorem cæteris curam atq; sollicitudinem regiminis habet. Hac ratione Synodus Antiochena, ut in ca. Per singulas prouincias. 9. q. 3. archiepiscopos episcopis honore præferendos instituit. ¶ Amplius tertio hoc colligitur ex eo, quod ut habetur in ca. Constantinus. di. 96. Dominis cardinalibus concessum est illud culmen singularis potentie & præexcellentiæ, cuius gloria amplissimus senatus videtur adornari: cum aut senatoria, aut patritiatus dignitate nulla maior post Imperium habeatur. ut. C. de consul. mu. libr. 1. 2. nulli mirum, aut molestum esse debet, si dñi cardinales ecclesiæ Romanæ omnibus alijs post summum pontificem, cui iurē diuino oēs caput inclināt, præferantur honore. ¶ Quarto idē colligitur ex eo, quod ut diximus, dñi cardinales sanctæ Romanæ ecclesiæ pro earum autoritatis amplitudine iudices orbis esse dicuntur: ipsi quippe oēs fideles tantum inferiores quam superiores episcopos etiã archiepiscopos & patriarchas assistentes papæ cōiudicant. Notū autē est maioris dignitatis esse qui iudicat, quam qui iudicatur. ut in ca. Inferior. di. 21. ¶ Quinto hoc magisteriū sit ex eo, quod cardinales pars corporis papæ esse dicuntur. Vnde cum ad prouincias regendas mittuntur, mitti de latere papæ censeantur. ut in ca. Decreto. 2. q. 6. beatus Grego. dicit. & beatus Bernar. de eis ad Eugenium loquens libro de consideratione. illos vocat collaterales papæ, & eius coadiutores. Nulli autē dubiū est, quod hi, qui vna persona censeantur cum summo pontifice, omnibus alijs ecclesiæ prælati honore merito veniant præferendi. Hæc tantum dixisse sufficiat, ut ostendamus quam rationabiliter dñi cardinales

nales post Romanū pontificem cunctis alijs ecclesiæ prælati honorè præferantur.

In quo ponuntur obiectiones contra statum dominorum cardinalium. Cap. LXXXII.

S V M M A R I V M.

1 Obiectiones octo contra statum dominorum Cardinalium ponuntur

Quemadmodum fuere aliqui Apostolici principatus inimici, qui illum non à Christo sed ab hominibus institutum esse contra Christi Euangelium assererent: ita etiam non defuerunt, qui statum dominorum cardinalium tam quo ad eius institutionem, quam ad eius dignitatem impugnare ausi sunt. Sunt enim quidam, qui illum non à Christo, sed humana inuentione asserunt introductum: negantes in ecclesia illum tantam fore dignitatem, ut inter principalia ecclesiæ membra veniat in ecclesiastica hierarchia connumerandus. Quod sequentibus rationibus fundare nituntur. **¶ Primò sic.** De statu cardinalium nulla mentio fit in scriptura sacra noui testamenti, ergo videtur quod sit annumerandus inter alios perfectionis status in nouo testamento à Christo institutus. consequentia videtur optima. & antecedens patet discurrenti per singulos diuinos libros noui testamenti.

Argu. primum.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Quintum.

¶ Secundò sic. Nihil videtur institutum à Christo, cuius nomen nec tempore Christi, nec Apostolorum legitur fuisse: sed nomen cardinalatus nec Christi tempore, nec Apostolorum legitur fuisse, ut patet, ergo status nomine cardinalatus designatus non potest dici à Christo institutus. **¶ Tertio sic.** Omnium ministrorum ecclesiæ institutio est in veteri testamento figurata, & inchoata, & in nouo plenius consummata, ut habetur in ca. decretis. di. 21. sed status cardinalium nec præfiguratus, nec inchoatus legitur in veteri testamento, ergo sequitur id quod prius. **¶ Quarto sic.** Status cardinalium nobis videtur institutus à beato Pontiano papa, qui fuit anno domini. 221. ut historiae quædam referunt, ergo sequitur quod non à Christo fuit constitutus. **¶ Quintò sic.** Post dispersionem Apostolorum non legimus, quod beatus Petrus habuerit ali-

quos cardinales assistentes sibi in regimine vniuersalis ecclesiæ, ergo videtur, quod status cardinalium nec à Christo, nec à beato Petro fuerit institutus. Consequentia patet.

¶ Sextò sic. Cardinalibus ex institutione eorum non videtur alia dignitas aut prærogatiua attribuenda, quam explicatur in institutione eorum: sed de beato Marcello, qui fuit circa annos domini. 304. legitur, quod constituit in vrbe Romana. 25. cardinalatus siue titulos cardinalium quasi dioceses propter baptisma & propter cœmeteria ad sepeliendū martyres, & propter poenitentes, & propter conuersos ex gentilibus: sed ista officia non transcendunt statum communem presbyterorum, ergo non videtur, quod status cardinalium debeat poni ita sublimis, sicut dictum est. **¶ Septimò sic.** Dignitas episcopalis est superiorem in ecclesia. Vnde beatus Dionysius ordinem episcoporum dicit supremum in ecclesia, & episcopi dicuntur summi sacerdotes & pontifices maximi. ut in ca. Cleros. di. 21. ergo etiam dato quod sit dandus status cardinalium, non tamē videtur quod debeat in honore præferri cæteris episcopis, & archiepiscopis, ac patriarchis. **¶ Octauò sic.** Perfectio vitæ spiritualis requiritur ad statum episcopalem, ut supra dictum est: quia episcopo, ut dicit beatus Dionysius. 5. ecclesiæ hierar. attribuitur perfectio tanquam perfectiori aliorum: hæc autem perfectio non videtur requiri in cardinalibus sicut nec in religiosis: ergo dato quod cardinales sint in statu perfectionis, non est dicendum quod sint in statu sublimiori, quam episcopi.

Sextum.

Septimum.

Octauum.

In quo respondetur ad obiectiones factas contra statum, & dignitatem dominorum cardinalium. Cap. LXXXIII.

S V M M A R I V M.

1 Obiectiones contra statum dominorum cardinalium factæ diluuntur.

Sane quemadmodum subtrahit saluatoris nostri corporali præsentia ab ecclesia necessario venit pro Christianæ religionis vnitatem seruanda aliquid per diuinam prouidentiam instituendum, qui eiusdem saluatoris vicem gerens,

rens, ecclesiam regeret, atque in vnitatem fidei, & diuinæ legis obedientiam fideles conseruaret atque nutriret, ita post mortem Apostolorum congruum visum est tam pro bono ecclesiæ regimine, quam pro eiusdem ampliori pulchritudinis & decoris claritate, ut Apostolicum collegium semper in ecclesia continuaretur. Hinc est, quod cum Iudas ab Apostolico collegio præuicatus esset, beatus Petrus vertex Apostolici collegij, cæteri que Apostoli diuinitus inspirati alio loco illius illuc communi electione statuere curarent. ut Actorum Apostolorum historia nos docet, 1. capit. Tenendum ergo est, quod cardinalium status, qui Apostolico statui succedit, non humana, sed diuina dispositione in ecclesia perseverat Apostolicæ dignitatis prærogatiua insignitus. Respondendum ergo refertur ad rationes in oppositum. **¶ Ad primam** respondetur negando antecedens. Dicimus enim, quod licet de cardinalibus sub nomine cardinalatus non fiat mentio in sacra scriptura sicut nec de Romano pontifice sub nomine papatus: nihilominus tamen fit sub nomine Apostolorum, quibus (ut diximus) dignitate Apostolica quantum ad assistentiam, qua Christi vicario & Petri successori assistunt, scilicet Romano pontifici, succedunt. **¶ Ad secundam** respondetur negando consequentiam: pariter enim posset argui, quod nec status papalis esset à Deo in ecclesia, cum tale nomen nec tempore Christi, nec Apostolorum fuerit. Dicimus ergo, quod licet nomen papatus & cardinalatus non fuerint in usu tempore Christi aut Apostolorum, sed postea crescente ecclesia in titulis & honoribus ex fidelium deuotione, nihilominus dignitates ipsæ, & status in Apostolis designati fuerunt, in Petro papalis, & in Apostolis cæteris status cardinalatus. Sic enim nomina patriarcharum primatum archiepiscoporum licet primò non fuerint in usu, postea tamen venerunt in usum à sanctis patribus approbatum, maximè cum consonet officijs eorum iuxta expositionem officiorum, & graduum ecclesiasticorum quæ ponit Isidorus in ca. Cleros. di. 21. **¶ Ad tertiam** respondetur negando minorem. Dicimus enim, quod figura status dominorum cardinalium præcessit in antiquo testamento tam in senioribus illis, quos Moyses dux populi Dei elegisse legitur secum in adiutorium regiminis populi Israël, de quibus Exod. 18. & in sacerdotibus Leuitici generis, de quibus habetur Deut. 17. ubi dicitur. Si difficile, & ambiguum apud te esse perspexeris inter sanguinem &

Ad primum

Ad secundam

Ad tertium

sanguinem, causam & causam, lepram & non lepram, & iudicium videris inter portas tuas verba variari, surge, & ascende ad locum, quem elegerit dominus Deus tuus, veniesque ad sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem. &c. Quem textum Innocentius. 3. in concilio generali præsidens ad propositum sic exponit. sicut habetur extra. qui si. sint legit. in can. Per venerabilem. ita dicens. Sane cum Deuteronomium lex secunda interpretetur ex vi vocabuli comprobatur, ut quod ibi discernitur, in nouo testamento debeat obseruari. Locus enim, quem elegerit dominus, Apostolica sedes esse cognoscitur. Cum enim Petrus urbem fugiens exiisset, volens eum dominus ad locum quem elegerat, reuocare, interrogatus ab eo Domine quo vadis? respondit, Venio Romam iterum crucifigi. Quodque intelligens pro se dictum, ad locum ipsum protinus est reuersus. Sunt autem sacerdotes Leuitici generis fratres nostri, qui in iure Leuitico in executione sacerdotalis officij coadiutores existunt. hæc ibi. Ex quibus euidenter apparet statum & dignitatem dominorum cardinalium in antiquo testamento fuisse euidenter representatum. **¶ Ad quartam** rationem respondetur negando assumptum. Dicimus enim, quod status cardinalium quantum ad officium & dignitatem eius institutus est tempore Christi & Apostolorum, licet quo ad vocabulum Cardinalatus tunc non legatur institutus: sed (ut quidam aiunt) quod tempore præfati papæ, scilicet Potentiani, alij tempore beati Marcelli papæ, alij autem tempore beati Syluestri hoc nomen fit illi statui impositum iuxta proprietatem officij & dignitatis eius, sicut dictum est supra in cap. 80. Horum enim tempore Cardinalatus nomen clarum emicuit: ante vero presbyteri, & diaconi vrbis Romanæ cardinales appellabatur. **¶ Ad quintam** rationem respondetur negando assumptum. Dicimus enim, quod post dispersionem Apostolorum, ut ex historijs aperte colligit, beatus Petrus aliquos coadiutores habuit lateri suo assistentes in iudicio maiorum causarum, & in regimine vniuersalis ecclesiæ: licet non sub nomine cardinalium, videlicet Linum, Cletum, & Clemetem, qui post eius mortem successores in papatu successerunt, & ita creditur alij summi pontifices aliquos sibi ad huiusmodi officium assumpsisse. Vnde Linus, qui immediate successit Petro, legitur fecisse duas ordinationes, videlicet episcopos 11. Presbyteros 18. Cletus sequens dicitur instituisse 25. titulos. Anacletus etiam, qui

Ad quartum.

Ad quintum.

Ad sextum

qui successit beato Clementi, vt asserit Godefridus Viterbien. dicitur. 7. diacones cardinales in vrbe instituisse. & sic de alijs credendum est. ¶ Ad sextam rationem respōdetur, quod cardinales sicut Apostolis succedunt in dignitate Apostolica, ita in autoritate assistentiæ & cooperationis summo pontifici, & Christi vicario in regimine, & gubernatione vniuersalis ecclesiæ, sicut superius dictum est. Quod verò inductum est de beato Marcello, quod propter baptismum. &c. non obuiat dignitati dominorum cardinaliū: quoniam ad ista peragenda non fuit principalis eorum institutio, licet occurrente multitudi- ne tam conuersorum ad fidem, quam martyrum morientium pro Christi nomine, deputarentur etiam ad alia pietatis officia, attentō maxime, quod sepulturæ martyrum attēdere, qui fundatores fuerunt Christianæ religionis, & conuersioni fidelium, & dilatatio- ni fidei, non minuit, sed potius augere videtur dignitatem status dominorum cardinaliū: cum inter præcipuas laudes, quæ beato Euthiciano attribuuntur, illa non inferior iudicata est, quod. 342. martyres propria manu sepeluerit. Quod ergo splendidius opus, & Deo acceptius efficere poterant, quam ad baptismum & poenitentiam gentes vocare? an non ista etiam fuerunt Apostolorum opera? an non in huiusmodi sanctis officijs Apostoli cooperatores fuerunt Christo, & etiam discipuli, quos mittebat ante faciem suam in omnem ciuitatem, & locum quod erat ipse venturus: vt habetur Luca. 10. Præterea licet ad huiusmodi pietatis officia à summis pontificibus cardinales quandoq; deputati leguntur, non tamen propter hoc credēdi sunt absolūti à proprio dignitatis suæ officio, vtrūque planè adimplebant, tam scilicet propriæ dignitatis officium assistendo summo pontifici in maiorum causarum expeditione, & officio pietatis, cōuersioni infidelium, sepulturæ martyrum, & huiusmodi sanctis operibus insistēdo. ¶ Ad septimam respondetur, quod licet totus ordo episcoporum, qui quadruplex distinguitur à beato Isidoro in cap. Cleros. di. 2. vt puta patriarche, primates, archiepiscopi, & episcopi maiores sint presbyteris, & diaconis cardinalibus ordinis sublimior est, quoniam ordo episcopalis sublimior est, vt ait beatus Dionysius, nihilominus tamen eminentia, siue sublimitate administrationis, in qua Romano pontifici assistūt in regimine vniuersalis ecclesiæ, & maiorum causarum decisione, maiores sunt & superio-

Ad septimū

res cardinales episcopis nō cardinalibus: licet autem simul stare possunt, vt vnus alio superior sit administratione & dignitate, qui inferior sit ordine, vel æqualis. Patet in beato Petro, qui licet cæteris Apostolis par fuit ordinis potestate, eisdem tamen maior fuit administratione & dignitate. 2. q. 7. ca. Puto. Patet etiam in archipresbytero, & archidiacono. Licet enim archipresbyter maior sit ordine (qa presbyter) archidiacono, administratione tamen archidiaconus maior est archipresbytero. vt patet in ca. Perlectis. di. 25. & etiā de officio archipresbyteri. Hoc etiā modo potest intelligi quod ait Aug. in ca. Quamquam. 2. q. 7. Quamquam episcopatus sit presbyterio maior scilicet ordine, Aug. tamen Hieronymo minore est, scilicet administratione, & dignitate. Quoniam Hieronymus presbyter cardinalis fuit, & omnis presbyter cardinalis maior est quolibet episcopo non cardinali, vt quidā dicunt. vt refert Hugo in glo. & nobis idem videtur. ¶ Ad octauam respondetur negando assumptum pro minori. Dicimus enim, quod vitæ perfectio etiā requiratur ad statum cardinalatus sicut ad statum episcopalem. Quod manifestè colligitur ex eo, quod beatus Bernar. ad Eugenium. 3. scribit, describens quales esse debent, qui ad cardinalatus apicē sunt assumendi. ait enim sic. Sapientis consilium est: omnia fac cum consilio, & post factum non poenitebis. Et hoc tibi persuade, eos qui admittendi sunt, difficile in curia posse probari: & ideo si fieri potest, viros probatos oporteret eligi, non probandos: & ita querendi sunt sanè quibus nec defectus timeatur, nec perfectus optetur, vt pote iam perfecti. hæc Bernar.

Ad octauū

¶ De triplici ordine in statu cardinalium sanctæ Romanæ ecclesiæ. Cap. LXXXIII.

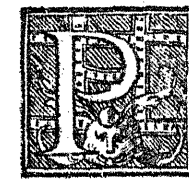
S V M M A R I V M.

1 Cardinalium tres ordines describuntur.

Ostquam occasio nobis incidit de statu dominorum cardinalium aliquid loquendi, & iam de institutione & perfectione status eorum sermonē fecerimus: conueniens nobis visum est, vt dignitatis huius status notitia illustrior fiat, de illorū triplici ordine aliquid dicatur.

2 Clericorum nomina describuntur.

Ostquā de varietate & distinctione statū in ecclesia Dei quātū ad p̄sens nobis sufficere visum est locuti sumus: cōsequēter d̄ varietate & distinctione officiorū in ecclesia dei aliquid disseramus. Dicimus autem varietatē officiorum conuenientissimè in ecclesia esse. Tum maximè propter actionum necessitatē, quæ in ecclesia necessariae sunt. Oportet autē ad diuersas actiones diuersos homines deputari ad hoc, quod expedientiū, & sine confusione omnia peragantur. vt supra in cap. 69. plenius declarauimus. Tum secundo propter cōmendāam Dei sapientiam, quæ in distinctione ordinata rerum maximè relucet tam in naturalibus, quam in spiritualibus. Quod significatur in hoc, quod regina Saba videns ordinem ministrantium Salomoni, non habebat vltra spiritum, deficiens admiratione sapientiæ ipsius. Tum tertio ad subueniēdum humanæ infirmitati: quia per vnum non poterant omnia, quæ ad diuina mysteria pertinebant, expleri sine magno grauamine, & ideo describuntur diuersi diuersis officijs. Vnde hac de causa dominus legitur dedisse moyfi septuaginta senes populi in adiutorium. Tum quarto, vt via perficiēdi hominibus amplior detur, dum plures in diuersis officijs distribuuntur, vt omnes sint Dei cooperatores, quo nihil diuinius, vt dicit Diony. Præterea considerandum, q̄ cum in diuersis officijs esse dicantur, qui ad diuersas actiones sunt deputati, manifestum est officia distingui. Vnde Isidor. dicit officium ab efficiendo dictum esse, quasi efficiū, propter decorem sermonis, vna mutata litera. ¶ Videtur autem sub hac officiorum varietate primò comprehendī distinctio gratiarū, q̄ ad actiones necessarias in ecclesia datur. de quibus Apostolus ait. Diuisiones gratiarum sunt, idem autē spiritus: alij quidem datur per spiritum sermo sapientiæ: alij autem sermo scientiæ secundum eundem spiritum: alteri fides, id est constantia fidei inquit glos. in eodē spiritu. alij gratia sanitatū, id est curandi infirmos dicit glos. in vno spiritu. alij opera virtutum, id est miraculorum. dicit glos. alij prophetia: alij discretio spiritū: alij gratia linguarum: alij interpretatio sermonum. Hæc autē omnia operatur vnus & idem spiritus, diuidens singulis prout vult. ¶ Secundo verò sub diuersitate officiorum etiam comprehendī videtur distinctio, quæ attenditur secundum diuersas vi-

3. Reg. 10.

Numer. 11

Isidor. libr.

Etym.

1. Cor. 12.

¶ De varietate & differentia officiorum in ecclesia Dei. Cap. LXXXV.

S V M M A R I V M.

1 Officia ecclesiæ uaria & differentia esse ostēduntur.

K tas,

tas, scilicet actiue & contemplatiue: quarum distinctio accipitur secundum diuersa operationum studia. Vnde vt idem Apostolus vbi supra ait. Diuisiones operationū. Aliud enim est studium operationis in Martha, quæ sollicita erat, & laborabat circa frequens ministerium, quod pertinet ad vitam actiuam: aliud in Maria, quæ sedens secus pedes domini, audiebat verbum illius: quod pertinet ad cōtemplatiuam. vt habetur Luc. 10. ¶ Tertio comprehenditur sub officiorum distinctione differentia ministeriorum, de quibus ait Apostolus vbi supra, Diuisiones ministratiōnū sunt. quibus, vt inquit glos. alij alijs subseruiant. ad quod videtur pertinere varietas & distinctio tam ordinum ecclesiasticorum, quàm dignitatum. Dicit enim beatus Isidorus, quod officiorum plurima genera sunt: sed præcipuum id quod in sacris diuinisq; rebus consistit. De quarum distinctione beatus Isidorus in lib. 7. etymolo. capi. 12. & inducitur in capit. Clericorum.

Nomina clericorum.

2 deseruiūt, quorū gradus & nomina hæc sunt: Ostiarius, Psalmista, Lector, Exorcista, Acolytus, Subdiaconus, Diaconus, Presbyteri, Episcopus. Ordo enim episcoporum quadripartitus est: id est in Patriarchis, Archiepiscopis, Metropolitanis, atq; Episcopis. Patriarcha Græca lingua summus patrū, interpretatq; primū. Apostolicū retinet locū. Et ideo quia summo honore fungitur, tali nomine censetur, sicut Romanus Antiochenus Alexandrinus. Archiepiscopus Græco vocabulo, qui sit summus episcoporum: tenet enim vicem Apostolicā, & præfidet tam Metropolitanis, quàm cæteris Episcopis. Metropolitanus autem à mensura ciuitatum vocatur: singulis enim prouincijs præ eminent: quorum authoritati & doctrinæ cæteri sacerdotes subiecti sunt: sine quibus nil reliquis Episcopis agere licet. Sollicitudo enim totius prouinciæ ipsi commissa est. De distinctione verò cæterorum officialium, quæ in maioribus ecclesijs esse solent, scilicet Archidiaconi, Archipresbyteri, Primicerij, & Thesaurarij, & eorum officijs idem beatus Isidorus describit in quadam epistola, quæ habetur in capitul. Perlectis, distincti. 25. quorum cum nota sit distinctio, ea commemorare superfedimus.

¶ De varietate & distinctiōe graduum in ecclesia Dei. Capit. LXXXVI.

1 Ecclesia quomodo uarios habeat gradus.

QUÆM AD MODVM multitudo actionum, quæ in ecclesia necesse sunt, requirit diuersitatem officiorū in ecclesia: ita dignitas & pulchritudo eius, quæ in quodam ordine consistit, exigit, vt in ipsa ecclesia multiplex sit graduum, ac ordinum varietas. Quorum cum distinctio accipitur penes ordinem superioritatis & inferioritatis, hæc graduum varietas reperitur & in statibus: quoniam in illis alij alijs sunt excellentiores. Reperitur in officijs: quoniam aliqui nobilioribus officijs deputantur quàm alij. Reperitur in gratijs & virtutibus: quoniam quidam plenius & perfectius præ cæteris illas participant. De quibus gradibus in psalm. secundum aliam expositionem habetur, Deus in gradibus eius cognoscetur. Quod verbum beatus Gregorius super Ezechiel. tractans ita inquit, vt deducit Gratianus de poenitē. distinctione secunda. 5. hæc quæ de charitate. Dum sanctam ecclesiam Deus suscipit, in gradibus eius cognoscitur: quæ & eius gloria per illius incrementa declaratur. Quanto enim sancta ecclesia ascendendo proficit, tanto Deus hominibus eius virtute cognoscitur. De his quoq; gradibus beatus Iob loquitur dicēs. Per singulos gradus meos pronuntiabo illum. Omnipotentem quippe dominum per singulos gradus suos pronuntiat, qui per incrementa virtutum quæ acceperat, ei semper laudem pietatis suæ reddit. Si quidem gradus ascensionis non essent, psalm. nō diceret. Ambulabunt de virtute in virtutem. Nec mirum si de virtute in virtutem gradus sunt, quādo ipsa vnaquæque virtus quasi quibusdam gradibus augetur: & sic per incrementa meritorum ad summa producit: alia namque sunt exordia virtutis: aliud virtutis profectus: aliud perfectio. hæc ibi. Hoc dixisse sufficiat de varietate & distinctione graduum, qui habentur in ipsa ecclesia Dei.

Iob. 31.

¶ De duplici potestate in re publica Christiana, spirituali scilicet & terrena. Capit. LXXXVII.

S A N E

1 Potestas duplex, scilicet spiritualis & terrena quomodo in re publica Christiana reperitur.
2 Ecclesia militans quod significetur per atrium, & ecclesia triumphans per templum, ostenditur.

SAÑE præmissis attentè consideratis, manifestè cognoscere possumus vt ipsa pluralitas actionum, quæ in ecclesia necessaria sunt, penes quas officiorum distinctio (vt prædictum est) sumpta est, plures arguat necessarias in re publica Christiana potestates esse. Cum enim potestas sit agendi, necesse est vt in ecclesia, in qua plures & variæ sunt actiones, plures fateamur esse potestates. Dicit enim Aristotel. de somno & vigilia. quod cuius est actus, eius & potentia. Planè quemadmodum (vt supra capit. 59. explanauimus) fidelium vniuersitas duos in generali complectitur ordines, laicos scilicet & clericos quasi duo latera corporis vnius: ita in generali duæ in ipsa fidelium vniuersitate sunt potestates, scilicet secularis, & spiritualis. vt magister Hugo de sancto Victore libro de sacramētis parte secunda. inquit. In laicis quippe, ad quorum studium & prouidentiam ea quæ terrenæ vitæ necessaria sunt, pertinent, potestas est terrena. In clericis verò, ad quorum studium spectant ea, quæ spiritualis vitæ sunt bona, potestas est diuina. illa ergo potestas secularis dicitur, ista spiritualis nominatur. Quarum potestatum figura in veteri testamento præcessisse videtur. tertio Regum. 7. vbi dicitur, quod statuit Salomō duas columnas areas in porticu templi: cumq; statuisset columnam dextram, vocauit eam nomine Ioachim: similiter erexit columnam secundam, & vocauit eam nomine Booz. ¶ Ad horum autem mysticum verborum intellectum declarandum sciendum est ecclesiam militantem significari per atrium, triumphantem verò per templū domini. Cuius ratio est: quoniam sicut per atrium intratur ad templū, ita de militante ecclesia transitur ad triumphantem. Salomon autē nosse sapientissimus Dei scilicet filius, in quo sunt omnes thesauri sapientie & scientie absconditi, Duas columnas, id est duas potestates, spirituales scilicet & temporales, posuit in atrio siue in porticu templi, id est in ecclesia militante, quibus tamquam columnis re publica Christiana fulciretur, & firmaretur. Quoniam autem spiritualia tem-

Ecclesia militans est atrium: & triumphans templum.

Colossen. 2

poralibus præferuntur, spiritualis potestas dignè per dexteram columnam accipitur: temporalis verò per columnam sinistram designatur. Rectè autem columnæ primæ, scilicet potestati spirituali impositum est nomen Ioachim, quod interpretatur præparans alijs firmitatem, per quod designatur excellentia spiritualis potestatis: quia nisi omnibus virtutibus emineret, potestatibus alijs firmitatē non præpararet. Vnde Petro, qui in plenitudinem spiritualis potestatis vocatus est, dictum est à Christo. Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. ¶ Consequenter est notandum, quod in huiusmodi potestatibus, vt inquit præfatus venerabilis Hugo de sancto Victore. diuersi sunt gradus & ordines potestatum: sub vno tamen capite vtrinque distributi, & quasi ab vno principio deducti, & ad vnum relati. Terrena enim potestas caput habet regem: spiritualis potestas caput habet summū pontificem. De quibus potestatibus Pelagius Papa Anastasio imperatori ita scribit in capitul. Duo sunt. distinctione. 96. Duo sunt quippe Imperator Auguste, quibus principaliter hic regitur mundus: authoritas sacra potestatis, & regalis potestas. Gradus verò & ordines differentes in potestate seculari siue terrena capiuntur tam ex veteri testamento, quàm ex nouo. Ex veteri quidem primò patet Exod. 17. vbi dicitur, quod Moyse ex electis viris strenuis de cuncto Israel constituit eos principes populi tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos, qui iudicarent populum Dei omni tempore. Ex nouo quidem testamento accipiuntur primò, vbi Apostolus inquit. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. vbi inquit glos. vt etiam seruiat homo potestatibus secularibus bonis vel malis: scilicet regibus, principibus, tribunis, centurionibus, & alijs huiusmodi. Secundò accipitur ex illo, vbi beatus Petrus Apostolus ait. Subditi estote omni humanæ creaturæ propter Deum, siue regi tanquam præcellenti, siue duobus tanquam ab eo missis. Gradus verò & ordines in spirituali potestate etiam tam ex veteri testamento, quàm ex nouo designantur. De veteri quidem patet Numeri. 3. capit. vbi ponitur gradus summi sacerdotis Aaron, & minorum sacerdotum subministrantium Aaron, vbi dicitur. Sumptique sunt sacerdotes Eleazar & Ythamar coram Aaron. Item ponitur ibi subministratio Leuitarum secundum gradus differentes, vnde ibi dicitur. Dabis Leuitas Aaron & filijs eius, quibus traditi sunt à filijs Israel in ministerio. In nouo quidem

Roman. 13

1. Petr. 2.

K 2 dem

dē testamento etiā gradus in potestate spiri-
tuali describuntur. Primò vbi gradus summi
pontificis ordinatur, cum plenitudo potesta-
tis clauium vni singulariter, scilicet Petro cō-
Matth. 16. mittitur, dicente domino illi. Tu es Petrus, &
super hanc petram ædificabo ecclesiā meam.
&c. Item cum eidē cura gregis dominici vni-
Iohan. vlt. uersalis iniungitur, dicente domino illi: Simō
Iohannis diligis me plus his? pascē oues meas.
Cui in ecclesia Romanus pontifex in prima-
tu succedit. Secundò differentia gradus epi-
scoporum designatur in Apostolis, quorum
locum tenent episcopi: quibus à domino dici-
Matth. 18. tur. Amen dico vobis, quęcumque ligaueritis
super terram, erunt ligata. &c. Gradus verò
presbyterorum accipitur, cum dominus dis-
cipulos. 7. 2. qui minoris ordinis sacerdotum
figuram gesserunt, designasse legitur, qui eum
præcederent in omnem ciuitatem, & locum,
Matth. 10. quò erat ipse vēturus. Sub potestate verò pre-
sbyterorum ordo diaconorum, qui in archi-
diaconis habent iudiciariam potestatem, de-
signatur. 1. Timoth. 3. ab Apostolo, vbi post
descriptionem episcopi dicit. Diacones si be-
ne administrauerint, bonum gradum sibi ac-
quirunt.

**In quo ponuntur obiectiones
contra ea quæ dicta sunt de
duplici potestate danda
in vniuersitate reip.
Christianæ secula-
ri & spirituali.**

Cap. LXXXVIII.

S V M M A R I V M.

1. Obiectiones quatuor contra duplicem in repub.
Christiana potestatem, spiritualem scilicet, &
terrenam.

Contra ea quæ iā diximus de
duplici potestate ponenda in
rep. Christiana, obijcitur ali-
quibus medijs per aliquos ni-
tentes ostēdere, quòd necessa-
rium nō sit prædictas duas po-
tēitates ponere, sed quòd altera earum suffi-
ciat ad regimen Christiani populi. ¶ Primò
sic. Pluralitas principatū nō est bona, vt ha-

Arg. primū

betur. 1. 2. Metaphysicę. sed pluralitas potesta-
tum & iurisdictionum disparatarum, quarum
vna non continetur sub altera, arguit plurali-
tatem principatum, quorum vnus non est
sub alio, ergo talis pluralitas nō est bona, nec
expediens: ergo altera tantum danda venit in
republica Christiana, & non duæ. ¶ Secundò *Secundum*
sic. Sufficit populo, quòd viuat virtuosē: sed
ad hoc sufficit potestas secularis, quæ per pœ-
nas, & præmia, & leges intendit homines face-
re bonos, & virtuosos, & operadores bonorū.
vt habetur. 2. Ethicorum. ergo alia potestas
ad regimen Christiani populi non est necessa-
ria. ¶ Tertio arguitur, quòd sola potestas spiri-
tuali sit ponenda, sic. Regalis potestas ex per-
missione diuina videtur esse nō præcepto vel
constitutione filijs Israel concessa, sed omne
tale culpabile, & illicitum esse videtur: ergo re-
linquitur talem potestatem siue secularē nō ef-
se necessariam. Maior patet. nam Deuter. 17
super illud. Cum dixeris cōstituam super me
regem, dicit glō. interli. Constituunt sibi regē
contra Dei voluntatem: non Deum, sed homi-
nem. Item super illud quod sequitur ibidem.
Constitues cum, quem dominus tuus elegerit.
glō. inquit, permittit, non committit. ergo
videtur quòd potestas secularis, puta regia, nō
sit à Deo concessa: & per consequens videtur
quòd talis esse non debeat in ecclesia Dei.
¶ Quarto sic super illud Matth. 17. Ergo libe-
ri sunt filij glō. si in quolibet regno filij illius
regis, qui regno illi præfertur, sunt liberi, tunc
filij regis, cui omnia regna subduntur in quo-
libet regno liberi esse debent: sed Christiani
per fidem facti sunt filij Dei, secundum illud.
Dedit eis potestatem filios Dei fieri. ergo vbi
que sunt liberi, & ita secularibus potestatibus
obedire non tenentur: & per consequens in
Christiano populo nulla talis potestas vide-
tur ponenda, sed tantum spiritualis. *Iohan. 1.*

**In quo ponuntur responsiones
ad obiecta facta in præcedenti
capitul. contra duplicem pote-
statem in vniuersitate fidelium.**

Cap. LXXXIX.

S V M M A R I V M.

1. Obiectiones contra duplicem in repu. Christiana
potestatem, spiritualem scilicet, & terrenam, cōfutantur.
Quod

Vòd parum, militēt rationes
factæ contra hoc quod dixi-
mus de duplici potestate in
ecclesia Dei, quæ collectio di-
citur omnium fidelium, faci-
le est videre. Cum enim ad di-
uinam prouidentiam pertineat vt ordo seruetur
in rebus. Proprium enim est sapientiæ om-
nia ordinatē disponere. 1. Metaphysicæ.
Vnde Sapientiæ. 7. de sapientia dicitur, quòd
attingit à fine ad finem fortiter, & disponit
omnia suauiter. Congruus autem ordo est, vt
per superiora inferiora regantur, dispēsentur,
gubernētur. Patet hoc in natura corporali in-
elementis, quæ regitur ex influentia corporis
cælestis. Vnde dicit philosophus, quòd tota
regio elemētalis contiguatur lationi astrorū,
vt omnis eius virtus inde gubernetur. Et Dio-
nysius inquit, quòd sol ad generationem visi-
bilibus corporum confert, & ad vitā mouet,
& nutrit, auget, & perficit. Hoc etiam patet in
natura intellectuāli: quoniam angeli inferiores
illuminantur per superiores, vt docet idē
sanctus Dionysius. Et ita relinquitur debere
esse in vniuersitate hominum, vt in eis ordo
inueniatur: vt qui superiores sunt virtute, &
eminentiores intellectu, regāt inferiores. Vn-
de August. inquit. Quemadmodum corpora
grossiora & inferiora per superiora & poten-
tiora quodam ordine reguntur: ita omnia cor-
pora per spiritum vitæ rationalem, & spiritus
vitæ rationalis peccatoris per spiritum ratio-
nalem iusti. Præterea cum in omni pluralita-
te ordinata naturale & expediēs sit, vt inquit
Arist. quòd aliquis principetur, & cætera sint
subiecta: consequens est, vt in vniuersitate ho-
minum hoc idem sit fatēdum, vt aliquis prin-
cipetur, alij sint subiecti, in hoc autem confi-
sit ordo & ratio potestatis. ergo necessariò
est danda in republica fidelium aliqua pote-
stas, qua vnus alios regendo & gubernando
cæteris præsideat. ¶ Quòd verò præter secula-
rem, siue laicam potestatem ponenda sit ne-
cessariò etiam in populo Christiano spiritua-
lis potestas, manifestē ostenditur iuxta domi-
num Durandum in tractatu suo de origine iu-
risdictionum sic. Pro quo præsupponitur, qd
potestas aliqua in republica ad hoc ordina-
tur, vt homines arceantur à malis, & inducan-
tur ad bona. Vnde dicitur de potestate, quòd
est ad vindictam malorum: laudem verò bo-
norum. Et ad Romanos. 1. 2. dicitur. Vis non
timere potestatem? bonum fac, & habebis lau-
dem. nam principes sunt nō timore boni opē-
ris, sed mali. Quo præsupposito, dicendum vi-

Aristo. 1. Meteororū

Diony. 4. ca. de diu. no.

Idē libr. de cælest. hic.

Augu. 3. de Trini.

Arist. 1. po litic.

1. Petr. 2.

detur, quòd si bona, ad quæ facienda homi-
nes debent arceri, pertinerent solum ad præ-
sentem vitam ciuilem & politicam, sufficeret
ad regimen Christiani populi potestas secula-
ris, nec aliqua alia esset necessaria. Patet,
quia per virtutes morales & acquisitas, & ma-
ximè per prudentiam & iustitiam, quę debēt
esse in rectorē, sufficit regi vita præfens mo-
ralis & politica, & ciuilis sic præcisē accepta:
sed hæc possunt inesse principi seculari habē-
ti potestatem regendi quantum ad præsentē
vitam & ciuilem & politicam, ergo præter po-
testatem secularem nulla alia potestas est ne-
cessaria ad regendum populum in vita ciuili,
& politica sic præcisē accepta. Sed quia vita
fidelium & Christianorum non solum tendit
ad bona & mala præsentis vitæ: imò principa-
liter tendit ad bona futurę vitæ, & ad ea quæ
renda ordinat omnia bona præsentis vitæ, se-
cundum illud. Primùm querite regnū Dei, &
iustitiam eius. Summè etiam horret inter om-
nes pœnas illam, qua post mortem corpo-
ris anima & corpus finaliter mittentur pepe-
tuò in gehennam ignis. Vnde dicitur. Nolite
timere eos, qui occidunt corpus, animam au-
tem non possunt occidere: timete illum, qui
animam & corpus potest mittere in gehennā
ignis. Et idē habet Luca. 1. 2. Et ideo inter fide-
les Christianos ne exorbitent à fine quem in-
tendunt, & si errauerint in via, reducantur ad
eam, necessaria est potestas, ad quā pertineat
eos ad finem prædictum dirigere, & deuiates
corrige, & ad viam rectam reducere, non so-
lum exhortationibus, sed etiam pœnis con-
gruentibus. Et quia ad hoc non sufficit pote-
stas secularis, quæ de se nihil nouit de pœ-
nis, & præmijs vitæ futuræ, nec de meritis
seu demeritis, quæ ad eas perducunt seu addu-
cunt: ideo præter potestatem secularem neces-
saria est in Christiano populo alia potestas,
quæ communi nomine spiritualis dicitur. Cæ-
terum harum duarum potestatum necessita-
tem in populo Christiano Hugo de sancto *Hugo de S.*
Victore ostendit sic dicens. Duæ vitæ sunt, *Vict. lib. de*
vna terrena, alia spiritualis. Ad vitam terrenā *sacra. par. 2*
pertinent omnia quæ terrena sunt: ad vitam
spiritualem omnia quæ spiritualia sunt. Vt au-
tem in vtraque vita iustitia seruetur, & vtili-
tas proueniat, primùm vtrinq; distributi sunt
qui vtriusque bona secundum necessitatem,
vel rationem studio ac labore acquirant. De-
inde alij, qui ea potestate officij commisi se-
cundum æquitatem dispensent, vt nemo fra-
trem suum in negotio supergrediatur, sed iu-
stitia inuiolata seruetur. Si ergo non potest
K 3 huma-

Matth. 7.

Matth. 4.

Hugo de S. Vict. lib. de sacra. par. 2

humana societas sine vtraq; vita manere, necessaria est duplex potestas ad conseruationem iustitiæ: vna quæ præsit in terrenis ad ordinandam vitam terrenam: alia quæ præsit in spiritualibus ad ordinandam vitam spiritualem. hæc ille. Has autem duas potestates etiam tangere videtur Apostolus cum ait. Omnis anima subdita sit potestatibus sublimioribus. Quod exponens magister Nicolaus de Lyra ait, id est prælatis in spiritualibus, & principibus terrenis in temporalibus. His habitibus, dicendum est ad rationes in oppositum.

Rom. 13.

Ad 1. arg.

Ad secundum.

Ad tertium.

Ad primam respondetur, quod pluralitas principatum, quorum vnus non subest alteri, non est bona, sed non sic est in proposito: quoniam inter omnes Christianos principatus potestas principatus secularis aliquo modo subest potestati iurisdictionis spiritualis siue ecclesiasticæ, vt in sequentibus ostendemus. Ad secundam rationem respondetur, quod non debet sufficere populo fideli, qualis est populus Christianus, quod viuat virtuose quantum ad virtutes morales & politicas, de quibus loquitur moralis philosophus: sed oportet quod viuat secundum virtutes theologicas, quæ dirigunt actus fidelium Christianorum ad beatam vitam. De qua vita & virtutibus theologis ad eam dirigentibus nihil nouit ratio naturalis, nec potestas secularis super eam fundata. Ad tertiam respondetur negando consequentiam, & hoc duplici ratione. Primo, quia licet in populo Dei, siue fidelium, potestas secularis sub nomine regalis non legatur à Deo concessa, sed permixta: tamen non sequitur, quod potestas secularis simpliciter à Deo concessa, & præcepta non fuerit: quod cum antequam fuerit rex institutus in Israël, duces, & iudices fuerint in illo populo ex institutione diuina, qui populum iudicarent. dicitur enim Deuteronomi. 16. Iudices & magistros constitues in omnibus portis tuis, quas dominus Deus tuus dederit tibi per singulas tribus tuas, vt iudicent populum iusto iudicio. Secundo consequentia præfata venit neganda, quoniam licet Saül constitutus fuerit rex contra voluntatem Dei hoc modo, quia scilicet non commiserit illum constituendum, non sequitur tamen propter hoc, quod potestas regalis non fuerit à Deo: cum dicitur Sapientie octauo. Per me reges regnant. &c. Et ad Romanos. 13. dicat Apostolus. Non est potestas nisi à Deo. Quia ergo constitutio Saülis non fuit secundum voluntatem Dei, qua illi fieri præcepisset, sed desiderantibus per-

mississet, ideo secundum Augustinum in glossa dicitur non concessa, sed permixta. permixtio autem dicitur de malo, & malum hoc fuit illi populo: quoniam bonum illius populi in hoc consistebat, quod solus Deus regnaret super eum, eo quod esset populus eius peculiaris: Vnde dicit Samuel filius Israël petentibus regem. Vos proiecistis dominum hodie, qui solus vos saluauit. Ad quartam rationem respondetur iuxta sanctum Thomam. Quod seruitus, qua homo homini subditur, ad corpus pertinet: non autem ad animam, quæ libera manet. Nunc autem in statu huius vitæ per gratiam Christi liberamur à defectibus animæ, non autem à defectibus corporis: vt patet per Apostolum, qui dicit de seipso, quod mente seruit legi Dei: carne autem legi peccati. Et ideo illi, qui filij Dei per gratiam fiunt, liberi sunt à spirituali seruitute peccati: non autem à seruitute corporali, qua temporalibus tenentur dominis astricti: vt dicit glossa super illud. Quicumque sunt sub iugo serui. &c. Vel dicendum vt supra Thom. & dominus Bonauentura dicunt in fine secundæ sententiæ. quod Christus loquitur de se & eius discipulis, qui nec seruilis conditionis erant, nec res temporales habebant, de quibus dominis suis obligarentur ad tributa soluenda. Et ideo non sequitur, quod omnis Christianus huiusmodi libertatis sit particeps: sed solum qui sequuntur Apostolicam vitam in hoc mundo possidentes, & à conditione seruitutis immunes. Vnde in alijs Christianis, qui vel sunt seruilis conditionis, vel abundant temporalibus bonis authoritas illa non habet locum.

1. Reg. 10

Ad quartum Tho. 2. 2.

Rom. 7.

1. ad Tim.

De multiplici eminentia, qua potestas spiritualis supereminet potestati seculari. Capit. XC.

S V M M A R I V M.

- 1 Potestas spiritualis, quod terrenæ præemineat in decem, & primò temporis antiquitate.
2 Potestas spiritualis, quod seculari præemineat regali originis nobilitate.

- 3 Potestas spiritualis quod terrenæ seu seculari præemineat dignitate.
4 Potestas spiritualis, quod terrenæ seu seculari præemineat authoritatis maioriæ.
5 Potestas spiritualis quod terrenæ potestati nobilitate finis, ad quem dirigit, præemineat.
6 Potestas spiritualis, quod seculari potestati quodammodo triplici genere causalitatis, efficientis scilicet, formalis, & finalis præeminere uideatur.
7 Potestas spiritualis, quod seculari potestati iurisdictione superemineat.
8 Potestas spiritualis, quod prælationis superioritate seculari superemineat.
9 Potestas spiritualis, quod terrenæ siue seculari principatus amplitudine præferatur.
10 Potestas spiritualis, quod seculari fortitudini & firmitatis robore præemineat.

STENSA necessitate duplicis potestatis, scilicet secularis & spiritualis ad conueniens regimen populi Christiani: reliquum est videre de comparatione harum potestatum adinuicem, quæ earum alteri præemineat. Cum autem vniuersitatis regimen ex his duabus potestatibus pendeat, iuxta dictum Gelasij papæ in ca. duo quippe. dist. 96. Cunque quæ à Deo sunt ordinata, ordinata sunt, vt inquit Apostolus. necesse est vt altera harum potestatum alteri præemineat. non autem terrena spirituali: quoniam hoc manifestè ratio ni repugnat: consequens est, vt spiritualis potestas terrenæ siue seculari præemineat, sitq; illa superior. Videtur autem nobis, quod spiritualis potestas præemineat seculari in decem. Primo quidem temporis antiquitate. patet. Nam in Abel, à quo dicitur ecclesia incepisse, vt dictum fuit super cap. 22. videtur sacerdotium habuisse exordium in populo Dei: cum ipse in scriptura sancta sacrificium Deo acceptum obtulisse legatur Hebræ. 11. Vnde Augusti. libro quinto. ad Orosium dicit. Tria maxime iustitiæ præconia in Abel fuisse comprobantur, scilicet virginitas, sacerdotium, & martyrium: in quibus Christi figuram primus gessit. Patet etiam hæc antiquitas sacerdotij tempore legis naturæ. Nam à tempore Noë ante institutionem regalis siue imperialis legitimæ potestatis sacerdotium annexum fuit primogenituræ vsque ad sacer-

Rom. 13.

Prima præeminentia potestatis spiritualis.

dotium legis. Vnde omnes primogeniti à Noë vsque ad Aaron sacerdotes esse dicuntur. Vnde Melchisedech, quem Doctores dicunt fuisse Sem filium Noë, sacerdos altissimi mi appellatur. Nec obiuit, quod rex etiam fuisse dicatur sicut & sacerdos: quoniam sacerdotium in eo cum annexum fuerit primogenituræ, non autem regalis dignitas, præcessisse videtur in eo sacerdotalem dignitatem. Ceterum hæc prioritas temporis in sacerdotio patet tempore legis. Nam in populo Israëlito, qui tunc populus Dei erat peculiaris. vt habetur Deuteronomij. 7. sacerdotium præcessit regalem dignitatem. sicut patet. 1. Regum. 10. vbi legitur, quod Samuel sacerdos inunxit de mandato domini Saül in regem, qui primus rex fuit in Israël. Secundo potestas spiritualis præeminet seculari potestati regali in nobilitate originis: quoniam potestas spiritualis, & maxime data in nouo testamento, est à Deo immediatè, videlicet à Christo illa certæ personæ tradente, scilicet Petro pro se & suis successoribus. Tertiò dabo clauis regni caelorum. Et Iohannis ultimo. Simon Iohannis pasce oues meas. Potestas autem secularis non fuit sic à principio instituta: quod consideranti sacre scripturæ processum manifestum est. Nam potestas secularis quantum ad quatuor imperia, scilicet Assyriorum, & Chaldæorum, Medorum, & Persarum, Græcorum, & Romanorum non fuit à principio legitime introducta, sed per violentiam vsurpata. Quod de Assyriorum & Chaldæorum imperio patet. hoc autem incepisse legitur à Nemrod, de quo dicitur, quod ipse incepit esse potens in terra, & erat robustus & venator hominum: id est oppressor. vt ibidem exponit magister historiarum. vnde per violentiam & oppressionem aliorum acquisiuit sibi regnum & imperium. Fuit autem principium regni eius Babylon, & Arath, Archad, & Talamia in terra Senar; de qua terra egressus est Assur, qui edificauit Niniuem. vt in eodem cap. dicitur. De imperio verò Medorum, & Persarum, quod etiam per violentiam & oppressionem fuerit introductum, aperte colligitur Daniel. 2. cap. vbi loquitur, quod interfecto Balthasar rege Babylonis, translatum est regnum & imperium in Medos & Persas. De imperio verò Græcorum, quod successit post imperium Medorum & Persarum, quod etiam per violentiam introductum fuerit, patet in principio primi libri Machabæorum: vbi dicitur quod Alexander rex Græcorum percussit

Gene. 14.

Secunda.

Math. 16.

Gene. 10.

Darium regem Perfarum & Medorum, & constituit praelia multa, & interfecit reges terrae, & sic obtinuit imperium. De imperio vero Romanorum quod per violentiam, & potentiam secularem surrexit, siue introductum etiam fuerit, historia apertissime docent. Patet ergo, quod potestas secularis quantum ad quatuor imperia sibi succedentia non fuit à principio legitime introducta, sed per violentiam & ambitionem usurpata. In cuius signum haec quatuor imperia seu regna ostensa sunt Danieli in visione in similitudine, non hominum, sed bestiarum. ut patet Danielis septimo. quia non insurrexerunt per viam rationis, sed impetu sensualitatis quantum ad suam primam originem. Vnde si temporis processu haec regna reducta sunt ad statum legitimum, oportuit quod hoc auctoritate Dei fieret, aut consensu populi expresso vel interpretatiuo. ¶ Tertiò potestas spiritualis praeminet terrenae siue seculari in dignitate: quoniam quantum ad vitam spirituales dignior est quam terrena, & spiritus quam corpus, tantò, ut inquit venerabilis Hugo de sancto Victore. libro de sacramentis, parte secunda. potestas spiritualis supra secularem siue terrenam honore atque dignitate praexcellit. Et hoc modo dicit Innocentius tertius extra de maior. & obedien. in capitulo. Solita. quod spiritualia tanto sunt temporalibus digniora, quanto anima praefertur corpori. Quam ob rem beatus Ambrosius ut habetur in c. duo. distinctio. 96. inquit, quod aurum non tanto pretiosius est plumbo, quanto regia potestate sit ordo sacerdotalis altior. ¶ Quarto potestas spiritualis praeminet potestati terrenae siue seculari maiori auctoritate. Nam ut inquit Hugo de sancto Victore ubi supra. in ecclesia sacerdotalis dignitas regalem potestatem sacrat & sanctificat per benedictionem. Cum ergo sicut dicitur ad Hebraeos. septimo. sine contradictione maior est qui benedicit, quam qui benedicitur, constat absque dubitatione, quod terrena potestas, quae à spirituali benedictionem accipit, iure inferior illa aestimatur. ¶ Quintò potestas spiritualis praeminet terrenae potestati siue seculari nobilitate finis ad quem dirigit. Finis autem quem debet intendere utraque potestas, est bonum multitudinis, quod principaliter consistit in hoc, quod est vivere secundum virtutem. In operatione namque virtutis consistit felicitas, quae est perfectum & finale bonum. Differenter tamen intendit bonum multitudinis potestas secu-

Tertia.

3

Quarta.

4

Quinta.

5

laris & potestas spiritualis: quoniam secularis bonum multitudinis intendit, ad quod potest peruenire virtute naturae: spiritualis vero ad bonum caeleste, id est supernaturale, quod exuperat omnem sensum: ut ait Apostolus ad Philipenses. quarto. In cuius signum cum saluator noster hanc spirituales potestatem se daturum Petro promitteret, Petro ait, Tibi dabo claves regni caelorum. sed finis supernaturalis est potior quocumque alio. ergo potestas spiritualis praeminet seculari nobilitate finis. ¶ Sextò potestas spiritualis praeminere videtur potestati seculari quodammodo causalitate; & hoc in triplici genere (ut videtur) causalitatis efficientis, scilicet formalis, & finalis. Efficientis qui dem quodammodo, & hoc dupliciter. Tum primo, quia per sacerdotium Deo ordinante & iubente ordinata est primo in populo Dei regalis potestas: ut patet. 1. Regum octavo capitulo. ubi legitur, quod cum filii Israel peterent à Samuele sacerdote ut regem illis constitueret, illeque consulisset dominum, dominus ait ad eum. Audi vocem eorum, & constitue super eos regem. Quod vero Samuel fuerit sacerdos, negari non potest: cum de ipso legatur sacrificium obtulisse, & reges unxisse, scilicet Saulem & Dauid. Et beatus Augustinus dicit, quod Hely reprobato, substitutus est in Dei ministerio Samuel. & idem habetur in glossa ad Hebraeos. septimo. Tum secundò in ratione causae efficientis potestas secularis à spirituali dependere quodammodo videtur. Nam potestas secularis veram & perfectam rationem potestatis sortitur ex formatione, seu ex derivatione potestatis spiritualis. Pro quo notandum, quod quemadmodum virtutes morales sine fide Christi non habent rationem completam virtutis: quia, ut inquit sanctus Thomas, non ordinantur hominem ad finem ultimum simpliciter, quod est superna beatitudo, sed ad ultimum finem secundum quid in aliquo genere, videlicet ad eum, qui non excedit facultatem hominis. & ideo ut habetur in ea. Omnes. 28. quaest. 1. inquit Augustinus. Vbi non est agnitio incommutabilis veritatis, falsa est virtus etiam in optimis moribus. Item idem Augustinus. ut habetur in capitulo. Vbi sana. 24. quaest. 1. inquit. Vbi sana fides non est, non potest esse iustitia. Ita videtur dicendum de potestate regitua populi, cuius intentio est subiectos inducere ad virtutes. ut dicitur. 2. Ethicorum. quod ipsa non habet perfectam rationem potestatis ut subiectos suos regulet aliquo modo, etiam in ordi-

Sexta.

6

Aug. li. 17.

de ciui. di.

cap. 4.

Tho. 1. 2.

re

Aug. lib. 3.
contra Cre-
scentium gra-
mati.

ne ad finem beatitudinis supernae. Vnde beatus Augustinus inquit. In hoc enim reges sicut eis diuinitus praecipitur Deo seruiunt in quantum reges sunt, si in regno suo bona iubeant, mala prohibeant, non solum quae pertineant ad humanam societatem, verum etiam quae ad diuinam religionem. Item libro de correctione Donatistarum ad Bonifacium commitem ita inquit. Et nunc reges intelligite. &c. Quo modo ergo reges seruiunt domino in timore, nisi ea, quae contra iussa domini fiunt, religiosa seueritate prohibendo atque ple-ctendo? aliter seruiunt, quia homo est: aliter seruiunt, quia rex est. Quia homo est, seruiunt fideliter: quia vero etiam rex est, seruiunt, leges iuste praecipientes, & contraria prohibentes conuenienti vigore fanciendo. Sicut seruiunt Ezechias lucos & templa idolorum, & illa excelsa, quae contra Dei praeceptum fuerunt constructa, destruendo. haec Augustinus. Cum autem potestas secularis ut sic accepta nihil nouerit de felicitate superna, nec de his quae ad illam homines disponunt, necessarium in hac potestatis perfectione pendet ex potestate spirituali, cui per se, & directe competit homines inducere ad finem supernae felicitatis, & nulli alij, nisi ex directione huiusmodi. Patet ergo, quod potestas secularis in republica Christiana in sua perfectione modo iam dicto pendeat à potestate spirituali etiam in genere causae efficientis quasi ab ea formata. Videmus enim, quod calor naturalis informatus virtute animae vegetatiuae agit ad generationem carnis, & sanguinis in animali, ad quod non potest virtute propria tantum: & ita suo modo videtur dicendum in proposito. Vnde ut in capitulo. Si imperator. distinctio. 96. dicitur, quod imperator filius est ecclesiae, non praesul, & ideo quod ad religionem competit, discere ei competit, non docere. Propter quod Hugo de sancto Victore ubi supra inquit, quod spiritualis potestas terrenam instituere habet ut sic, & iudicare si bona non fuerit. Secundò potestas secularis dicitur dependere ex potestate spirituali in genere causae formalis. Sicut enim charitas, ut inquit beatus Ambrosius, dicitur forma aliarum virtutum: non quidem per modum inhaerentiae, sed per modum cuiusdam directionis. ordinat enim actus aliarum virtutum ad finem ultimum: simili modo potestas spiritualis potestati seculari regulam & formam regiminis, & directionis dat. Est autem hoc commune in artibus ordinatis, ut

ea, ad quam pertinet ultimi finis consideratio, leges & regulas det alijs artibus, quarum fines ordinantur ad finem eius: sicut medicinalis pigmentariae: & militaris equestri. Hinc dicitur, quod leges imperiales non solum non dedignantur sacros canones imitari. ut dicitur in capitulo. Clerici. extra de iudici. in 6. in capitulo. Constitutiones. distinctio. 10. Felix papa dicit, constitutiones principum contra canones & decreta praesentium Romanorum vel bonos mores nullius sunt momenti. Tertiò potestas secularis pendeat à spirituali in ratione causae finalis. Quoniam sicut finis potestatis secularis, quae est felicitas politica, ad quam ex naturalibus peruenitur, ordinatur (ut dictum est) ad finem potestatis spiritualis, quae est superna beatitudo, totam facultatem humanam naturam transcendens: ita potestas ad potestatem similiter ordinari videtur: hinc potestas secularis dicitur data in obsequium spiritualis. Vnde in capitulo. Principes. 23. quaestione quinta. dicit Ambrosius. Principes seculi nonnunquam intra ecclesiam potestatis adeptae culmina tenent, ut per eandem potestatem disciplinam ecclesiasticam muniant. Caeterum intra ecclesiam potestates necessariae non essent, nisi ut quod non praevalent sacerdotes efficere per doctrinae sermonem, potestas hoc imperet per disciplinae terrorem. Saepe per regnum terrenum caeleste regnum proficit: ut qui intra ecclesiam positi contra fidem & disciplinam agunt, rigore principum conterantur. Et infra. Cognoscant principes seculi Deo se debere esse reddituros rationem propter ecclesiam, quam à Christo tuendam suscipiunt. ¶ Septimò potestas spiritualis supereminet potestati seculari iurisdictione: quoniam potestas spiritualis iudicat terrenam, siueam deuiare contingat, non autem econuerso. Hanc superioritatis praeminentiam tangit venerabilis Hugo ubi supra. ita dicens. Potestas spiritualis terrenam iudicare habet, si bona non fuerit: ipsa vero spiritualis à Deo primum instituta est: & cum deuiat, à solo Deo iudicari habet & potest: sicut scriptum est. Spiritu-
lis homo omnia iudicat, & ipse à nemine iudicatur. Ad hoc facit canon Gelasij papae in capitulo. Cuncta. 9. quaestione. 3. ubi sic ait. Cuncta per mundum nouit ecclesia, quod sacrosancta Romana ecclesia fas habeat de omnibus iudicandi, nec cuiquam de eius liceat iudicare iudicio. Ad idem est capitulo. Nemo. & capitulo. Aliorum. eadem causa. & quaest. Quod

Septima.

7

1. Cor. 1. 2.

K 5 verò

verò à potestate spirituali potestas secularis cum eam errare contigerit, veniat iudicanda, apertè colligitur ex multis. Primò quidè ex eo, quòd, vt habetur in cap. Alius. 15. q. 6. Gelasius papa scribès Anastasio Imperatori inquit. Romanus pontifex Zacharias regem Francorum non tam pro suis iniquitatibus, quàm pro eo, quòd tantæ potestatis erat inutilis à regno deposuit, & Pipinum Caroli Imperatoris patrem in eius loco substituit. Item vt testatur Gelasius papa in ca. Duo. di. 96. Innocentius papa excommunicauit Archadium Imperatorem. Itè Stephanus papa secundus transtulit Imperiũ à Græcis ad Germanos in persona Caroli Magni: vt inducit Innocentius tertius in ca. Per venerabilem. extra de iudicijs. Item Honorius tertius, vt legitur in chronicis, Fredericũ imperatorem anathematizauit, & Barones ab eius fidelitate absoluit: quem postea Innocentius quartus deposuit ab imperio, & omni regno in concilio Lugdunensi. Beatus etiam Ambro. vt legitur in ca. Duo. dist. 96. licet non esset vniuersalis pontifex, Theodosium Magnum imperatorem excommunicans ab ecclesia exclusit. ¶ Octauo potestas spiritualis præeminet seculari superioritate prælationis. Patet hoc. Quia spiritualis potestas, vt sæpe commemoratum est, ad superiorem finem dirigit, ad quæ finis potestatis terrenæ ordinatur. Sententia autem Aristot. est. 1. Ethicorum. vt virtus vel ars præceptiua sit omnium aliarum, ad cuius finem fines aliarum ordinantur, & reducuntur. Hinc beatus Gregor. dicit. Quis dubitet sacerdotes Christi regum & principum omniumque fidelium patres & magistris censerit? Quo circa Gregorius Nazanzenus imperatoribus Constantinopolitanis, vt in cap. Suscipitis. distin. 10. ita scribit. Lex Christi sacerdotali vos subijcit potestati, atque istis tribunalibus subdit. Dedit enim nobis potestatem, dedit & principatum multò perfectiorem principatibus vestris. An nunquid iustum vobis videtur, si cedat spiritus carni? si à terrenis cælestia superentur? si diuinis præferantur humana? Quasi dicat non. ¶ Nonò spiritualis potestas præfertur terrenæ siue seculari amplitudine principatus. Amplitudo enim principatus spiritualis potestatis extenditur à mari vsque ad mare, & à flumine vsque ad terminos orbis terrarum. secundum quòd exposuimus superius in capit. 34. Vnde de Apostolis dicitur. Constitues eos principes super omnem terram. Et Petro dictum est à domino. Ego constitui te principem super plebem meam. Itè

Octaua.

Greg. in ca. quis dubitet auct. 96.

Nono.

Psal. 71.

Psal. 44.

ei dicitur Matth. 16. Quodcunque ligaueris super terram, ligatum erit in celo. Et Iohan. vltim. Simon Iohannis pascue oues meas. non discernes inter has & illas: sed quascunque ei commēdat, vt ait Bernardus. Hæc autem prærogatiua potestatis spiritualis satis euidenter designata videtur. vt inquit Innocentius tertius in cap. No uir. extra de maio. & obediens. Hieremiæ. 1. vbi dictum à domino Hieremiæ legitur, qui sacerdos erat. Ecce constitui te super gentes & regna, vt euellas, & dissi pes, ædifices, & plantes. Quam præeminentiam potestatis spiritualis maximè in Romano pontifice: beatus August. admirans in sermone quodam Apostolorum Petri & Pauli, qui incipit. Fortis & humilis. ita inquit. Omnia potētia & ineffabilis gratia saluatoris. Quis plebeium piscatorem Apostolorum facile crederet principē, & regibus obfistere, reges sanctificare, regibus omnibus imperare, mundum refrænare legibus? &c. ¶ Decimò potestas spiritualis præeminet seculari robore firmitatis & fortitudinis. Patet hoc: quoniam potestates seculares parue durationis, & exigue firmitatis sunt: sicut dicit de quatuor imperijs supra nominatis Danie. 7. Vnde bene dicitur Ecclesiast. 10. Omnis potentatus breuis vita: potestas verò spiritualis stabilis semper perseverat. Vnde cum à Christo dictum fuisset Petro. Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo ecclesiam meam. immediatè de firmitate eius sequitur. Et portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Vnde signanter stabilitas potestatis spiritualis maximè in Apostolica sede figurata videtur per stabilitatē throni Dauidici, de quo dicitur. Stabilitatem throni regni eius vsque in sempiternũ. Et infra. Thronus eius erit firmus iugiter.

Decima.

Matth. 16.

2. Reg. 7.

¶ In quo ponuntur aliquæ objectiones contra ea quæ dicta sunt de præeminentia potestatis spiritualis supra secularem.

Cap. XCI.

S V M M A R I V M.

1 Obiectiones octo contra ea, quæ dicta sunt de præeminentia potestatis spiritualis supra secularem.

Duersa aliqua quæ dicta sunt de præeminentia potestatis spiritualis supra secularem aduersarij plurima obijciunt. ¶ Et primò, quòd non præemineat temporis antiquitate arguitur sic. Prius tempore fuit terrena potestas siue secularis, quàm sacerdotium, ergo potestas secularis præcedit temporis antiquitate spirituales, & non econuerso. consequētia patet. antecedens ostenditur ex tribus. Primò ex eo quòd dicit beatus August. 15. de ciuitat. Dei, quòd Cain ante diluuium fuit primus dominus inter homines, quo tempore nullũ videtur fuisse sacerdotium. Secundò ex eo: quia regnum videtur incœpisse in Nemrod. Gene. 10. tempore legis naturæ, quamquam post diluuium, sacerdotium autem incœpit in Aarone tempore legis scriptæ, vt habetur Exodi. 28 non est autem dubium, quòd tempus legis naturæ præcesserit tempus legis scriptæ. Tertio ex eo, quòd verum sacerdotium in Christo videtur incœpisse: verum autem regnum electione diuina longè ante incarnationem Christi, vt in Saule incœpit, vt habetur. 1. Reg. 10. Et ita videtur quòd potestas terrena siue secularis præcesserit sacerdotium, & per consequens potestatem spirituales. ¶ Secundò, quòd potestas spiritualis non præemineat seculari nobilitate originis arguitur sic. Quorum est vna & eadem origo, nullum eorum alteri præeminere videtur originis nobilitate: sed potestas spiritualis & secularis habet vnã & eandem originem, scilicet Deum, dicente Apostolo. Non est potestas nisi à Deo. Propter quòd subiūgit. Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. vnde Imperium & sacerdotium ex eodē principio prodierunt, in authenticis. quo modo oporteat episcopos. in principio. column. 2. ergo sequitur quòd ex parte originis non sit aliqua præeminentia vnus potestatis ad aliam. ¶ Tertio arguitur, quòd potestas spiritualis non præemineat seculari dignitate: quoniam vt dicit. 1. Petri. 2. Subiecti estote omni humanæ creaturæ propter Deum, siue regi tanquam præexcellenti. vbi beatus Petrus asserere videtur regalē potestatem cæteris potestatibus dignitate præcellere. ¶ Quarto arguitur quòd potestas spiritualis non præexcellit maiori auctoritate: quoniam si eo quòd potestas secularis regalibus iniungitur, & benedicitur à potestate spirituali spiritualis potestas est dicenda præexcellere maiori auctoritate, sequeretur quòd episcopus Hostien. qui summum pon-

Arg. primũ

Probatio. 1.

Secunda.

Tertia.

Secundũ arg.

Rom. 13.

Tertium.

Quartum.

tifice consecrat, maior auctoritate summo pontifice dicendus esset, quòd non est verum. ergo nec in proposito nostro ratio facta militare videtur. ¶ Quintò arguitur, quòd potestas spiritualis non præemineat seculari causalitate, sic. Ambæ istæ potestates sunt immediatè à Deo: ergo vna earum causalitate non dependet ab alia. consequētia patet. antecedens est notum de potestate spirituali. de seculari verò habetur in ca. Quælitum. 23. q. 4. vbi dicit Innocen. A Deo concessam esse imperialem potestatem, propter vindictam noxiorum gladium fuisse permissum, & Dei ministerio esse datũ. ¶ Sextò arguitur quòd spiritualis potestas non præemineat seculari maiori iurisdictionis: ita quòd eam errantem iudicare posset, sic. Glossa super illud Psal. 50 Tibi soli peccaui, dicit sic. Quia rex est omnibus superior, ideo tantum à Deo, qui maior eo est, est puniendus. Si quis verò de populo errauerit, Deo peccauit & regi: rex verò non habet hominem, qui eius facta diiudicet, ergo non videtur quòd potestas spiritualis possit punire secularem potestatem, vt puta regem, aut imperatorem. ¶ Septimò arguitur quòd potestas spiritualis non præemineat seculari superioritate prælationis, siue dominationis sic. Non soluitur tributum per aliquem alicui nisi maiori aut superiori. vnde solutio tributũ probatio esse videtur subiectionis. vt habetur tam ex ca. Magnum. 11. q. 1. quàm ex cap. 2. extra de censu. sed ecclesia soluit tributum imperatori. vt in ea. Si tributũ. 11. q. 1. ergo videtur quòd spiritualis potestas non terrenæ superemineat maiori auctoritate prælationis siue dominationis, sed potius econuerso. ¶ Octauò arguitur quòd spiritualis potestas non superemineat seculari superioritate principatus, sic. Moyse, qui fuit primus ductor populi Israël & quasi imperator, fuit superior quàm Aarone, qui erat summus pontifex populi Israël, ergo superior est principatus secularis quàm spiritualis. consequētia videtur nota. antecedens verò patere videtur ex eo, quòd potestate Moyse Aaron electus est in sacerdotem. secundum illud Exod. 24. Applica quoque tibi Aaron fratrem tuum cum filijs suis, vt sacerdotio fungantur mihi.

Quintum.

Sextum.

Septimum.

Octauum.

¶ In quo respondetur rationibus supra dictis contra præeminentiam potestatis spiritualis supra secularem. Cap. XCII.

- 1 Obiectionibus contra præminentiam potestatis spiritualis supra secularem positis respondetur.
- 2 Verum quomodo duobus dicatur modis, uel quod non est fictum aut falsum, uel quod non est figuratum.
- 3 Tributum quomodo soluat ecclesia Regi, ostenditur.

Vm autem ea quæ de eminentia potestatis spiritualis supra secularem diximus (saluo semper meliori iudicio) vera esse credamus, respondebimus ad obiectiones factas in contrarium.

Ad primū argumentū eius primā probationem.

Luc. 11. Gene. 4.

Ad probationem secundam.

Ad primam probationem negando antecedens. Et ad probationem primam, in qua dicebatur quod Cain ante diluuiū fuerit primus dominus inter homines, dicimus duobus modis, quod Cain non fuit uere dominus, ut puta ordinariam habens potestatem: sed fuit unus tyrannus, per uolentiam, & oppressionem quærens sibi principatum. Secundū est, quod antequam Cain dominū illud quod habuit, usurparet, iā præcesserat oblatio Abel quem Christus in euangelio, iustū uocat, quæ fuit uera res sacerdotalis. unde subditur. Et respexit Deus ad Abel, & ad munera eius. & propter hoc, ut supra diximus, dicit beatus Augustinus, quod inter cætera iustitiæ præcōia, quæ fuisse in Abel comprobatur, est sacerdotiū. Ad id quod inducitur in probatione secunda de Nemrod, pariter respondetur. Primò, quod etiam post diluuium antequam mētio fieret aut de dominio aut de regno, prius tempore fuit de re sacerdotali modo ad sacrificium pertinente facta memoria. Unde cum Noë egresus esset de Arca cum filiis suis & uxore, ut legitur Genesi. 9. ædificauit altare domino: & tollens de cunctis pecoribus, & uolucris mundis obtulit holocausta super altare: odoratusque est dominus odorem suauitatis. Hæc autem oblatio siue actus sacerdotalis præcessit tempore ipsum Nemrod de quo arguebatur, cum fuerit quartus à Noë. Noë enim genuit Cham: & post diluuium Chā genuit Chus, & Chus genuit Nemrod. præcessit ergo tempore spiritualis dignitas temporalem. Secundò respondetur, quod dominium siue regnum ipsius Nemrod non fuit legitimum, sed usurpatum & uolentum, quemadmodum Gene. 10. designatur, cū dicitur, quod Nemrod erat robustus uenator coram domino, id est, oppressor hominū, & extinctor, ut exponit Al-

chuius. Quod etiam ex illo colligitur, quod principium regni eius fuit Babylon, quæ interpretatur confusio. Bene autem dicitur principium regni eius confusio: quoniam nec iustum fuit, nec legitimum, sed tyrannicum & usurpatum, magis latrocinium dicendum, quam regnum. Et ideo ex tali usurpato, & uolento dominio non bene arguitur, quod in ecclesia Dei potestas terrena præcedat spirituale, siue sacerdotium. Ad id quod tertio inducitur, quod uerum sacerdotiū in Christo inceptum, regnum autem in Saule, respondetur, quod uerum capitur dupliciter: uno modo, ut distinguitur contra fictum: alio modo, ut distinguitur contra figuratum. Dicimus ergo, quod sacerdotium legale fuit uerum sacerdotium, prout uerum distinguitur contra fictum uel falsum, cū à Deo institutum fuerit, ut habetur Exod. 28. Deus autem, cuius perfecta sunt opera, nihil facit fictum aut falsum. Nihilominus dicimus, quod non fuit uerum, prout uerum distinguitur contra figuratum. Figurauit enim sacerdotium Christi, prout omnes hostiæ ueteris testamenti figurabant ueram hostiam, quæ Christus est. Unde ex hac parte, qua legale sacerdotiū fuit figuratum, dicitur non uerum: quia non ueras hostias, quæ peccata delerent, sed figuratiuas ueræ hostiæ offerebat: & ita imperfectum, iuxta illud, Nihil ad perfectum adduxit lex. Et ita licet sacerdotium uerum prout distinguitur contra figuratum inceptum in Christo, qui est sacerdos in æternum: sacerdotium tamen legale, quod fuit uerum sacerdotium, prout uerum distinguitur contra fictum aut falsum, præcessit in Aaron, qui præcessit Saule primum regem in populo Dei: & per consequens sacerdotalis dignitas præcessit regalem in populo Dei. Ad secundam rationem, in qua arguitur, quod potestas spiritualis non præmineat nobilitate originis, respondetur, quod potestas cuiuscunque dignitatis sit, quantum ad duo ad præsens considerari potest: uidelicet quantum ad ipsam potestatem siue essentiam potestatis: & sic omnis potestas est à Deo, ut argutum est, & hoc modo cū sit una & eadem origo omnipotestatis creatæ, scilicet diuina maiestas, non differunt in origine potestas spiritualis, & secularis. Alio modo potest considerari potestas quantum ad modum adipiscendi: & sic potestas est à Deo, quando scilicet aliquis ordinate adipiscitur potestatem. secundum illud. Nemo sibi honorem assumit, sed qui uocatur à Deo tanquam Aaron. Quandoque uero

Ad tertiam probationem.

Deut. 32.

Hebr. 7.

Ad secundam argum.

Hebr. 5.

uero non est à Deo, sed ex peruerso hominū appetitu, quo per ambitionem, uel alio modo quocunque inconuenienti potestatem adipiscuntur. Amos. 5. Nunquid non in fortitudine nostra assumpsimus uobis cornua? Et hoc modo cū, ut supra declarauimus, dominia terrena non legitime, sed per usurpationem, & uolentiam primò fuerint introducta, sacerdotium uero institutione diuina, dicimus potestatem spiritualem originis nobilitate præeminere potestate seculari. Ad tertiam rationem respondetur, quod potestas regalis non nominatur sic excellens, quod simpliciter præmineat omni potestati, sed bene in ordine ad seculariū potestatem est excellens, & ideo ex hoc non sequitur, quod præmineat potestati spirituali, quæ alterius & superioris ordinis est, ut supra dictum est. Ad quartam rationem respondetur, quod licet papa ante consecrationem, ut puta si sit solum diaconus, aut simplex presbyter sit episcopo Hostien. consecrato maior autoritate iurisdictionis, minor tamen est dignitate consecrationis illo, & hoc non est inconueniens: sicut de archiepiscopo dicimus respectu suorum suffraganeorum à quibus consecratur. Et sic uerum est, quod maior est qui benedicit, quam qui benedicitur in eo quod benedicit: sicut agens nobilius est passio. 2. de anima. Ad quintam respondetur, quod ad præsens sufficit. Primò, quod non intelligimus potestatem regalem casualitate in genere causæ efficientis sic pendere à spirituali potestate, quod regalis potestas in quibuscunque fuerit, aut sit autoritate instituta sit per spiritualem: quoniam sicut argutum est ambæ istæ potestates ab eodem principio processerunt, scilicet Deo: sed dicimus, quod potestas regalis in primo rege, qui fuit in populo Dei, ministerialiter dependit à potestate spirituali siue sacerdotio: quoniam sicut supra inductum est per sacerdotiū iubente domino & ordinante instituta est regalis potestas, sicut patet in Saule per Samuelē: & quodammodo etiam in Dauid, quæ idem Samuel præcepto domini inuinxit in regem reprobatum Saule. Secundò dicimus, prout supra diximus, quod potestas secularis pendere casualiter à spirituali potestate potest dici quantum ad perfectionem eius, quæ attenditur penes ordinem ad ultimum finem simpliciter, qui est felicitas superna. Cū autem potestas secularis ut sic nihil nouerit de ultimo fine, nec de medijs perducentibus ad illum, sed hoc sit proprium spiritualis potestatis, necesse est, quod si in ordine ad ultimum finem potestas secu-

Ad tertium.

Ad quartum.

Ad quintum.

1. Reg. 8.

1. Reg. 16.

laris dirigere habet subiectos suos, hoc habet ex deriuatione à spirituali potestate. unde Augustinus dicit, quod sine summa iustitia non potest regi respublica, uera autem iustitia non est in republica, cuius Christus non est rector. Unde sanctus Thomas dicit in 4. dist. 19. Reges inunguntur, ut excellentia potestatis ipsorum à Christo descendere significetur, & ut ipsi sub Christo in populo Christiano regnent. Perfectio ergo potestatis secularis quodammodo dependet in populo Christiano à potestate spirituali. Præterea etiam ratio facta non procedit: quia dato quod potestas secularis in ratione causæ efficientis non penderet à potestate spirituali, penderet tamen in ratione causæ formalis & finalis, ut dictum est. Ad sextam rationem respondetur, quod cū dicitur quod rex non habet superiorem, intelligendum est in suo ordine. Est enim, ut dictum est, ordo potestatum duplex, scilicet potestatum secularium, & potestatum spiritualium. In ordine potestatum secularium omnibus maior est rex, uel Imperator: quemadmodum in ordine potestatum spiritualium superior omnibus est papa. Nihilominus collatione facta potestatis spiritualis ad potestatem secularem, potestas spiritualis est supra secularem, sicut spiritus supra corpus, ut dictum est. unde Hieremias sacerdoti dicitur, Ecce constitui te super reges & regna. Ad septimam rationem respondetur, quod ecclesia non soluit tributum Imperatori, aut principibus secularibus in recognitionem dominij, uel subiectionis, sed solum pro pace & quiete seruanda, quæ ipse Imperator & principes seculares tueri & conseruare tenentur, sicut colligitur ex eodem capi. Tributum. & ita ecclesia soluit tributum non in recognitionem dominij, sed potius in recognitionem præfati beneficii, seu in solutionem stipendij. unde proprie non est tributum. Præterea nec ecclesia de omnibus temporalibus tributum soluit potestati seculari: quia non de his quæ possidet forte spirituali & iure diuino, ut de decimis, & oblationibus, sed de exterioribus bonis quæ possidet forte temporaliter, ut titulo uenditionis, uel concessionis. Ad octauam respondetur, quod Moyses non tantum fuit princeps, sed etiam sacerdos. secundum illud Psalmi. Moyses & Aaron in sacerdotibus eius. ubi glossa dicit. Nota quod Moyses sacerdos dicitur: qui & si non hostias, tamen uota obtulit Deo, & pro populo supplicauit. Secundò dicitur, quod non est uerum, quod Moyses simpliciter maior fuit Aaron: quoniam sicut Moyses in aliquo maior fuit Aaron, ita euerfo Aaron maior fuit Moyses. In cuius signum

Aug. lib. 2. de ciuit. Dei cap. 21.

Ad sextum.

Hiere. 1.

Ad septimum.

Ad octauum.

signum in sacra scriptura quando simul combinantur, aliquando præponitur Moyses. vt in psalm. 127. Moyses & Aaron in sacerdotibus eius. aliquando præponitur Aarō. vt Exo. 6. vbi dicitur. Iste est Aaron & Moyses. vbi dicit Magister Nicolaus de Lyra, quod præponitur hic Aaron propter duo. Tum ratione primogenituræ. Tum quia dominus præuiderat eum, & elegerat in summū sacerdotem. Moyses verò præponitur aliquando etiam propter duo. Primò, quia illi principaliter cōcessum erat educere filios Israel de Ægypto. Secūdò, quia verba domini immediate recipiebat à Deo, & per Aaron tanquam per interpretem reddebat populo.

In quo circa potestatem sacramentalem siue ordinis & iurisdictionalem ponuntur duodecim cōclusiones. Cap. XCIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Potestas spiritualis ecclesiæ quod sit duplex, ordinis scilicet, & iurisdictionis, ostenditur.
- 2 Potestas spiritualis ordinis & iurisdictionis in ecclesia quod originaliter sint à Deo.
- 3 Potestas ordinis quod potestate iurisdictionis sit dignior.
- 4 Potestas ordinis, siue sacramentalis licet per relationem ad corpus Christi uerum sit æqualiter in omnibus sacerdotibus, quod nihilominus in relatione ad corpus Christi mysticum maior sit in episcopo, quam in simplici sacerdote.
- 5 Corpus Christi conficere, & ad illius susceptionem populum aptum, dignumq; reddere, quod ad ordinis potestatem pertineat.
- 6 Potestas ordinis quo ad primum actum, quod est consecrare corpus Christi, & aliis ministrare. Et quo ad secundum, qui est absolutio peccatorū.
- 7 Potestas ordinis, qua soluuntur peccata, quod sit idem essentialiter cū chara & ree sacerdotali, ostenditur.
- 8 Clavis ecclesiæ quid significet. Et quomodo de clauue diuersimode loqui possimus, ostenditur.
- 9 Clauis definitio ponitur.
- 10 Clauis ordinis due conuenienter assignantur. Et quæ sint.
- 11 Clauis ordinis due, scilicet scientia discernendi, & potentia dignos recipiendi, & indignos excludendi à regno, quod in essentia dignitatis non distinguantur.
- 12 Clauis potestas quod ad remissionem poenæ &

culpæ quodammodo se extendat.

- 13 Sacramentum quid. Et quomodo sacramenta noui testamenti agant quod significant, ostenditur.
- 14 Clauis potestas quod sacerdoti euangelico solum conueniat.

POST QVAM ad reipublice Christiane regimen perfectum duas in ea ostendimus necessario dandas esse potestates, secularem scilicet & spirituales: consequens est, vt quid nomine spiritualis potestatis intelligamus, de qua nunc principaliter loqui proposuimus, subiungamus. De seculari uero iterum in sequenti libro (opitulante Deo) repetemus sermonem, cum an in summo pontifice ambæ potestates concurrant, discutiamus. Dicimus autem, quod potestas spiritualis ecclesiæ duplex est: quædam scilicet ordinis siue sacramentalis: & quædam iurisdictionalis. Potestas autem ordinis siue sacramentalis dicitur, quæ per aliquam cōsecrationem confertur ad cōsecrationem & administrationem sacramentorum. Potestas uero iurisdictionalis est ad regendum populum secundum legem diuinam in ordine ad beatitudinem supernalem: quæ non per cōsecrationem, sed simplici iniunctione Dei aut hominis confertur. De quibus potestatibus vt illustriorem faciamus notitiam, describemus per cōclusiones. quid nos de illis sentiamus. ¶ Prima conclusio sit ista. Vtraque harum potestatum spiritualium in ecclesia originaliter est à Deo. Patet conclusio ista ratione, & auctoritate. Ratione sic. Omne illud quod est, & excedit totā facultatem naturæ, necesse est, vt ab authore naturæ originē duxerit: sed utraq; potestas spiritualis excedit totā facultatem naturæ. ergo necesse est dicere, vt illa à solo Deo, qui author nature est, originem traxerit. Consequentia est bona: & maior manifesta. minor etiā uidetur nota: primò quidē de potestate ordinis: quoniam per istam ordinatus in sacerdotem habet potestatem conficiendi corpus Christi, & auctoritatem diuina sacramenta dispensandi, per quæ celestis gratia dignè illa suscipientibus tribuit: qui profectò sunt effectus omnem facultatem naturæ transcendentem. Idem etiam patet de potestate iurisdictionis, quæ ad regendum populum Christianum secundum legem diuinam in ordine ad beatitudinem supernaturalem est ordinata. Patet etiam conclusio auctoritate. Primò Matth. 16. vbi Christus clauis potestatem se daturum Petro pollicetur, dicens, Tibi

Tibi dabo clauis regni cælorum. Secūdò Io hānis vltim. vbi Christus ouium suarum Petrum pastorem, & rectorem ordinans, inquit: Simon Iohannis, pascere oues meas.

¶ Secunda conclusio comparando istas duas potestates adinuicem. Potestas prima, scilicet ordinis, dignior est potestate secunda, scilicet iurisdictionis. Patet conclusio: quoniam potestas iurisdictionis ordinatur ad potestatem ordinis: ad hoc enim est potestas iurisdictionis, vt populus arceatur à malis, & exerceatur in bonis, vt sit aptus, dignusq; participare sacramentis: ergo conclusio vera. ¶ Tertia conclusio. Potestas ordinis siue sacramentalis licet per relationem ad corpus Christi uerum sit æqualiter in omnibus sacerdotibus: nihilominus in relatione ad corpus Christi mysticum maior est in episcopo, quam in simplici sacerdote. Prima pars huius conclusionis patet: quoniam omnes sacerdotes æqualiter conficiunt sacramentum corporis & sanguinis Christi: ergo in relatione ad corpus Christi uerum æqualiter hæc potestas sacramentalis est in omnibus sacerdotibus. Secunda pars etiam patet: quoniam simplex sacerdos non valet dispensare omnia sacramenta: quoniam non sacramentum confirmationis, quod solū ab episcopis perfici potest: vt ait Eusebius Papa in capitul. manus. de consecratione. distincta. Nec sacramentum ordinis, quod etiam à solis episcopis confertur: ergo in relatione ad corpus Christi mysticum potestas sacramentalis amplior est in episcopo, quam in simplici sacerdote: quod manifestè ostendit Isid. in capitul. clericos. distinctione vigesima prima. ita dicens. Presbyteri ideo sacerdotes nominantur, quia sacra dant sicut Episcopi: quia licet Presbyteri sint sacerdotes, tamen pontificatus apicem nō habent: quia nec chrismate frontem signant, nec paracletum spiritum dant, quod solis debere episcopis Actuum lectio apostolorum demōstrat. hæc ille. Verū quod hæc maioritas potestatis sacramentalis siue ordinis in episcopo quā in simplici sacerdote maior sit, non solum ex institutione ecclesiæ, vt quidam dicere voluerūt, sed etiam ex natura ordinis & cōsecrationis secundum diuinam institutionem, ostenditur sic. Ea quæ sunt in noua lege, figurata fuerunt per ea quæ fuerunt in veteri lege: nūc autem ita est, quod in veteri lege episcopus siue summus sacerdos ex diuina ordinatione consecrabatur speciali cōsecratione, & ad specialem actum ultra simplices sacerdotes. Nam vt habetur Leuit. 8. solus summus sacerdos, qui habebat in suis offi-

cijs alios ordinare, & cui soli licitū erat in sancta sanctorum semel in anno ingredi, vngebatur oleo sacra vnctionis. ergo similiter videtur, quod ex diuina institutione sit, vt caput episcopi, qui est summus sacerdos, cōsecretur vnctione chrismatis ad specialem actum qui ei cōpetit, sicut & ministros cōsecrare, & ordinare, & alia huiusmodi, quæ solis episcopis conueniunt, quæ ponuntur à beato Hieronimo in ca. Perlectis. di. 25. Veritas etiam huius conclusionis satis manifestè habetur ex dictis in cap. 86. vbi ostendimus ex diuina institutione differentiam esse realem inter episcopum & presbyterum. ¶ Quarta conclusio. Ad vnam & eandem ordinis potestatem pertinent isti duo actus, scilicet corpus Christi conficere, & ad illius susceptionem populum aptum dignumq; reddere. Ista conclusio ostenditur vera iuxta sanctum Tho. in. 4. cōtra gentiles. capit. 178. sic. Eiusdem virtutis esse videtur aliquam perfectionem tribuere, & ad susceptionem illius materiam præparare: sicut ignis virtutem habet & vt formam suam transfundat in alterum, & vt materiam disponat ad formæ susceptionem. Cum igitur potestas ordinis ad hoc se extendat, vt sacramentum corporis Christi conficiat, & fidelibus tradat, oportet quod eadem potestas ad hoc se extendat, quod fideles aptos reddat, & congruos ad tanti sacramenti susceptionem. Redditur autem aptus & congruus fidelis ad huius sacramenti susceptionem per hoc, quod est à peccato immunis: quoniam non potest aliter Christo spiritualiter vniri, cui sacramentaliter cōiungitur, hoc sacramentum percipiendo. Oportet ergo, quod potestas ordinis se extendat ad remissionem peccatorum per illorum sacramentorum dispensationem, quæ ad remissionem peccatorum ordinantur, cuiusmodi sunt baptismus, & poenitentia. Habet ergo potestas ordinis hunc duplicem actum, quorum primus est conficere sacramentum corporis & sanguinis Christi: secundus est per absolutionem peccatorum aptum facere suscipientem ad susceptionem sacramenti. ¶ Quinta conclusio. Potestas ordinis quo ad primum actum consecrare corpus Christi & aliis ministrare, data est Apostolis in cena domini, quibus ait dominus. Accipite inter vos, & diuidite. hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur. hoc facite in meam commemorationem. vbi gloss. interlin. habet: accipite & date. Quantum uero ad secundum actum, qui est absolutio peccatorum, data est Ioh. 20. cum dictum est Apostolis. Accipite spiritum sanctum: quorum remissione-

remiseritis peccata, remittuntur eis. Super quo verbo dicit beatus Greg. in homil. Principatū superni iudicii sortiti sunt, vt vice Dei quibusdam peccata retineant, & quibusdam relaxent. ¶ Sexta conclusio. Potestas ordinis, qua soluntur peccata, est idem essentialiter cum caractere sacerdotali, siue cum potestate consecrādi corpus Christi, & non distinguunt, nisi quod ad diuersos actus, siue effectus comparatur. Illa conclusio licet satis clarè habetur ex dictis, nihilominus ex dictis sancti Tho. in. 4. distinct. 18. sic ostenditur. Ad duo, quorum vnum est causa alterius, vna potestas ordinatur, sicut in igne ad calefaciendum & dissoluendum: sed omnis gratia & remissio in corpore mystico ex capite Christo prouenit, ergo eadem potestas videtur esse per essentiam, qua sacerdos conficere potest corpus Christi, & qua potest soluere & ligare, si iurisdictio asit: nec differt nisi ratione secundū quod ad diuersos actus effectus comparatur: sicut etiam ignis dicitur secundū aliam rationem calefactiuus, & secundū aliam liquefactiuus. Et quia nihil est aliud character ordinis sacerdotalis, quam potestas exercēdi illud ad quod principaliter ordo sacerdotij ordinatur, videlicet ad consecrandum corpus Christi, sequitur quod character ipse, & potestas, qua soluntur peccata,

sunt idem essentialiter. ¶ Septima conclusio. 8 Potestas spiritualis conuenienter designatur nomine clauium. Patet cōclusio: quoniam Christus, qui Dei sapiētia est, ita potestatem illam designat di. beato petro. Matth. 16. Tibi dabo clauis regni cælorum. Pro quo notandum, quod clauis à corporalibus ad spiritualia transsumitur. clauis enim materialis est instrumentum, quo ostium clausum aperitur. & sic in spiritualibus clauis dicitur potestas, per quam ingressus regni cælorum aperitur. & quoniam regnū cælorum non clauditur nisi per peccatum, & quantum ad maculā & reatum pœnæ. ideo potestas, qua tale obstaculū regni cælorū remouetur, dicitur clauis. Hęc autē potestas dicitur triplex à doctoribus: scilicet quædam auctoritatis, quæ est in solo Deo, qui solus aperit principaliter per infusionem gratiæ, & claudit per missiū iusto iudicio, permittendo hominem ruere in peccatum, gratiam non infundendo. Quædam dicitur potestas excellentiæ, quæ ponitur in Christo ratione humanæ nature, qui cælum aperit per meritum passionis suæ. Alia ministerialis in ministris ecclesiæ, scilicet sacerdotibus, qui cælum aperiunt per dispensationem sacramentorum, quæ operantur in virtute passionis Christi, secundum illud. Sic vos

existimet homo vt ministros Christi. ¶ Osta conclusio. Conuenienter clauis definitur, cum dicitur. Clauis est potestas ligandi & soluēdi, qua ecclesiasticus iudex dignos recipere, & indignos excludere debet à regno. Patet cōclusio tum auctoritate Hiero. qui illā ponit in glos. Matth. 16. super illo. Tibi dabo clauis regni cælorum. Tum auctoritate magistri sententiarum. 4. distinctio. 18. Conuenientia præfata definitionis ratione declaratur sic. iuxta sanctum Tho. in. 4. eadem di. secundum Philosophum. 2. de anima. potentiæ per actus distinguuntur. vnde cum clauis sit potestas quædam, vt dictum est, oportet quod per actū, siue vsum suum. definiatur, & quod in actu obiectum exprimat, à quo speciem recipit actus & modus agendi, ex quo apparet potentia ordinata. actus autem potestatis spiritualis non est vt cælum aperiat absolute, quia iam apertum est, sed vt quantum ad hūc aperiat: quod quidem ordinate fieri non potest, nisi idoneitate eius, cui aperiendum est, pensata. Et ideo in prædicta definitione clauis ponitur genus, scilicet potestas: & subiectū potestatis, scilicet iudex ecclesiasticus: & actus, scilicet excludere & recipere secundum duos actus materialis clauis aperire & claudere: eius obiectum tangit in hoc, quod dicit à regno: modus autem ex eo, quod dignitas, vel indignitas in illis, in quos actus exercetur, pensatur. ¶ Nona conclusio. Conuenienter describuntur clauis ordinis duæ. scilicet discernendi, & potentia dignos recipiendi, vel indignos excludendi à regno. Patet conclusio auctoritate ex glo. Hier. Matth. 18. Ratione verò ista conclusio præfata. iuxta sanctum Thom. in. 4. dist. 18. ostenditur vera. In omni actu, qui requirit idoneitatem ex parte recipientis, duo sunt necessaria ei, qui dicit actum illum exercere, scilicet iudicium de idoneitate recipientis, & expletio actus. Et ideo etiam in actu iustitiæ, per quem redditur alicui hoc, quo dignus est, oportet esse iudicium, quo discernatur, an ipse sit dignus, & ipsa redditio: & ad vtrumque horum auctoritas quædam siue potestas exigitur. non enim dare possumus, nisi quod in potestate habemus: nec iudicium dici potest, nisi vim coactiuam habeat, eo quod iudicium iam ad vnum determinatur, quæ quidem determinatio in speculatiuis fit per virtutem primorum principiorum, quibus resisti nō potest: & in rebus practicis per vim imperatiuam in iudicante existentem. & quia actus clauis requirit idoneitatem in eo, in quem exercetur: quia recipit per clauem iudex ecclesiasticus dignos & exclu-

Osta

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

dit indignos, vt ex definitione posita in superiori conclusione patet, imò indiget iudicio discretionis, quo idoneitatem iudicat, & ipso expletionis siue redditionis actū, & ad vtrumque horum potestas quædam siue auctoritas requiritur, & secundum hoc duæ clauis distinguuntur. ¶ Decima conclusio. Istæ duæ clauis ordinis, scilicet, scientia discernendi, & potentia dignos recipiendi & indignos excludendi à regno, non distinguuntur in essentia auctoritatis, sed sunt vna & eadem per essentiam potestas siue auctoritas, solūque distinguuntur per comparisonem ad actus, quorum vnus præsupponit alium. Quæ conclusio est sancti Thom. cuius conclusionis veritas ex eiusdem doctoris dictis sic declaratur. Ad eandem auctoritatem per essentiam cuiuscunque debentis ex officio aliquem actum exercere, qui requirat idoneitatem ex parte recipientis, pertinet iudicium de idoneitate, & expletio actus: sicut apparet in actu virtutis iustitiæ, per quam redditur alicui hoc quo dignus est, quod ad eundem, ad quæ pertinet alicui digno reddere aliquid, pertinet iudicium, an talis sit dignus vel non. Cum ergo, vt dictum est in præcedenti conclusione per clauem ordinis iudex ecclesiasticus dignos recipiat & indignos excludat, sit necessario, quod ad eandem auctoritatem pertineat vterque actus, scilicet iudicium de idoneitate eius qui absolendus est, & actus absolutionis: solum ergo differunt hæ clauis per comparisonem ad diuersos actus, quorum vnus præsupponit alium. Clauis enim, quæ dicitur potestas ligandi & soluendi, est quæ immediate serā pœcāti remouendo cælum aperit. Sed clauis quæ dicitur scientia, seram ostendit, cui aperiendum sit: potestas ergo vna & eadem est, quæ ratione horum diuersorum actuum sub ordinatum variè nominatur: quoniam ratione primi actus, qui est iudicare, dicitur clauis scientiæ, ratione verò secundi, qui est indignos excludere, vel dignos admittere ad regnum, vocatur clauis potestatis. ¶ Vndecima conclusio est, quod potestas clauium aliquo modo se extendit ad remissionem culpæ & pœnæ. Ista conclusio probatur auctoritate & ratione. Auctoritate per illud Ioh. han. 20. vbi dominus inquit Apostolis. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Sed hoc non potest intelligi quantum ad manifestationem tantum, vt aliqui dicunt, vt Magister Sententiarum in. 4. distinct. 18. quoniam sic sacerdos noui testamenti non habet maiorem potestatem, quam sacerdos ve-

Decima.

Nona.

Vndecima.

teris testamenti, qui solum ostendebat in aliquo leprā esse mundatam, quā tamen nullo modo mundabat, quod nō est dicendum, ergo sacerdotis noui testamenti potestas se extendit vsque ad remissionem culpæ, & per consequens pœnæ. Quod ratione sic probatur. Sacramenta nouæ legis agunt quod significant. Quod patet ex definitione sacramenti. Sacramentum enim est iuxta Augustinum inuisibilis gratiæ visibilis forma, ita vt imaginem gerat, & causa extet. Sed absolutio sacramentalis signat remissionem culpæ: patet ex forma eius. Ait enim sacerdos. Ego te absoluo, ergo dicendum est, quod potestas sacerdotalis aliquo modo se extendat ad culpæ & pœnæ remissionem. Ad videndum autē quomodo hoc sit, est notandum secundum sanctum Thom. in. 4. distinct. 18. quod eodem modo se habet potestas clauium in sacerdote ad effectum sacramenti pœnitentiæ, sicut se habet virtus in aqua baptismi ad effectum baptismi. Baptismus autem & sacramentum pœnitentiæ conueniunt quodammodo in effectu: quia vtrumque contra culpam ordinatur directe, quod non est de alijs sacramentis. Sed in hoc differunt: quia sacramentum pœnitentiæ eo quod habet actus suscipientis quasi materiales non potest dari nisi adultis, in quibus requiritur præparatio ad suscipiendum effectum sacramentorum: sed baptismus quandoque adultis, & quandoque pueris & alijs carentibus vsu rationis. Et imò per baptismum datur gratia & remissio peccatorum pueris sine aliqua sui præparatione præcedente: non autē adultis, in quibus præexigitur præparatio remouens fictionem: quæ quidem præparatio quandoque præcedit sufficiens ad gratiæ susceptionem antequam baptismus actu percipiatur, sed non ante votū baptismi post tempus propalati veritatis: & tunc baptismus actu susceptus non dicitur culpam auferre, quia iam erat remissa: nec gratiam conferre, quia iam collata erat, sed augere gratiam prius collatam. Quandoque autem talis præparatio tempore non præcedit, sed est simile cū baptismi susceptione, & tunc per baptismi susceptionem gratia remissionis culpæ confertur. Sed per pœnitentiæ sacramentum nunquam datur gratia nisi præparatio asit, vel prius fuerit. Vnde si in pœnitente antequam sacramentū suscipiat pœnitentiæ præcedit sufficiens dispositio delens culpam, & conferens gratiam, tunc sacramentum pœnitentiæ superueniens culpam non auferit: quia non inuenit, nec gratiam confert.

sed prius collatam auget. Siverò nō præcedit sufficiens contritio, quæ culpā delet, sed attritio, quæ superueniente sacramento virtute clauū efficitur sufficiens, sic per sacramentū actū susceptum deletur culpa, & cōfertur gratia: & ita virtus clauium se extendit ad remissionem culpæ sicut & aqua baptismi vel in voto existēs, vel in actu se exercens: sed sicut baptismus nō agit vt principale agēs, sed vt instrumentū, non quidem pertingens ad ipsam gratiæ susceptionem causandam etiā instrumentaliter, sed disponens ad gratiam, per quam fit remissio culpæ: ita est de potestate clauū. Vnde solus Deus remittit per se culpam, & in virtute eius agit instrumentaliter, & baptismus vt instrumentū inanimatū & sacerdos vt instrumentū animatū. Et ideo sacerdos agit vt minister. Et sic patet, q̄ potestas clauium ordinatur aliquo modo ad remissionē culpæ, nō sicut causans, sed sicut disponens ad eam. Vnde si ante absolutionem non fuisset aliquis perfectē dispositus ad gratiā suscipiendā, in ipsa confessione & absolutione sacramentali gratiam consequeretur si obicē nō poneret. Ex quo manifestè cōcluditur, vt inquit idem sanctus Doctor. in. 3. par. q̄ expositio illa, quam quidam dant, dicētes Ego te absoluo, id est, absolutum ostendo: licet quantum ad aliquid sit vera, non tamē est perfecta expositio: quoniam sacramenta nouæ legis non solum significant, sed etiā efficiunt quod significant. Vnde sicut sacerdos baptizando aliquem ostendit hominem interiorius illuminatū p̄ verba & facta non solum significatiuē, sed etiā effectiuē: ita etiam cum sacerdos dicit: Ego te absoluo, ostendit hominē esse absolutū non solum significatiuē, sed etiā effectiuē. Nec tamē sacerdos loquitur præsumptuosē quasi de re incerta: quia sicut alia sacramenta nouæ legis habent certum effectū ex virtute Christi, qui est institutor sacramentorum, licet possit impediri effectus sacramenti ex parte recipiētis, ita etiā in hoc sacramento. Vnde Aug. in lib. de adulterinis cōiugijs. Non erit turpis, nec difficilis post patrata & purgata adulteria reconciliatio cōiugij, vbi per clauē cælōrū nō dubitatur fieri remissio peccatorum. ¶ Duodecima conclusio, q̄ huiusmodi euangelico. Ista conclusio conuenit sacerdoti euangelico. Ista conclusio habet duas partes. In prima dicit, q̄ solus sacerdos habet potestatem clauū. Secūda q̄ solus sacerdos euāgelicus. Prima pars probatur sic. Id quod datur per consecrationē, non habetur nisi à cōsecratis: sed potestas clauū datur per conse-

crationē sacerdotalem, vt patet ex verbis episcopi, qui dicit in impositione manū: Accipite spiritū sanctū: quorū remiseritis peccata &c. quæ verba directè importāt vsum clauū: ergo potestas illa non est nisi in habentibus consecrationem sacerdotalem. Patet etiā pars hæc ex sexta conclusione superius posita, in qua dictum est, q̄ potestas clauū ordinis esset idē essentialiter cū charactere sacerdotali. Patet etiā hæc pars autoritate beati Ambrosii lib. suo de paradiso. & habetur de penitentiā. 1. §. cōtra. q̄ hoc ius ligandi & soluendi solis sacerdotibus est concessum. Secunda pars præfatæ conclusionis, dicentis, q̄ sacerdos legalis clauē nō habuerit, sed solus euāgelicus habeat: per consequens nec ergo sacerdos legalis, qui erat dispensator illorū sacramentorū, habebat. Probatur sic: quia clauē ordinis ad aperiendū regnū cælōrū, sed regnū cælōrū aperiiri non poterat ante Christi passionē, ergo sacerdos legalis nō habuit clauē regni cælōrū. Secūdo sic. Sacramēta veteris legis gratiā nō cōferebāt, sed aditus regni cælestis aperiiri non potest nisi per gratiam, ergo per illa sacramenta nō poterat aperiiri: per consequens nec ergo sacerdos legalis, qui erat dispensator illorū sacramentorū, habebat clauē regni cælōrū. Vnde sicut illorum sacramēta erāt figura cælestiū, ita illorum sacerdotum potestas figura fuit potestatis clauū. Ex hac conclusione, maximè ex prima parte eiusdē, correlariè sumitur clarissimè, q̄ nulla cōmunitas in ecclesia siue vniuersitas per modum vniuersitatis habere potest clauē has ordinis, de quibus loquimur, sicut Albertus Magnus. S. Tho. & dñs Bonauē. dicūt & probant in. 4. di. 19. Quod & nos multiplici ratione ostendimus. Primò sic. Tota vniuersitas ecclesiæ nō insignitur charactere sacerdotali, ergo tota vniuersitas ecclesiæ vt sic nec habet, nec habere pōt potestatem clauū. Antecedēs est manifestū, & cōsequētia patet. Tum, quia cum potestas clauium detur per cōsecrationē, non potest haberi nisi à cōsecratis. Tū secūdo, quia cum potestas clauium sit idē essentialiter cū charactere sacerdotali, nō est capax clauium qui non est capax sacerdotij. Cum ergo vniuersitas vt sic non sit capax sacerdotij, patet correlarium. Secūdo sic. Vniuersitas, vt vniuersitas non habet animam rationalem, vt dicunt domini Iurista, & est verum, ergo ipsa vt sic non potest subiectum esse potestatis clauū. Cōsequētia est nota: quia sola anima rationalis potest esse subiectum capax entis spiritalis.

tualis absoluti cuiusmodi est potestas ordinis, siue clauium, quæ essentialiter est idem characteri sacerdotali, ergo correlarium verū. Tertiò sic. Omnis habens potestatem clauium mediator est inter Deū & populum, & omnistalis constituitur in his quæ sunt ad Deū, vt offerat dona & sacrificia pro peccatis, ergo ad illum pertinet tantūm hæc potestas, ad quæ pertinet offerre sacrificium, sed hoc nō potest pertinere vniuersitati ecclesiæ sed solum conuenit sacerdotibus eius, ergo idem quod prius. Quartò sic. Illi datur potestas clauium, qui minister constituitur sacramenti penitentiæ: sed vniuersitas ecclesiæ nō potest esse minister sacramenti penitentiæ, vt ei fiat sacramentalis confessio, vt manifestum est, ergo correlarium verum.

In quo ponuntur aliquæ obiectiones contra aliquas conclusiones positas in præcedenti. c. Cap. XCIII.

S V M M A R I V M.

1. Obiectiones sex contra id quod dictum est, quod scilicet clauē ordinis, & character sacerdotalis non distinguuntur essentialiter, sed solum per diuersos actus.
2. Obiectiones duæ aduersus id quod dicitur, quod clauē ordinis non distinguuntur ab inuicem realiter.
3. Obiectiones duæ aduersus dictum illud, videlicet, quod clauē ordinis, siue potestas ligandi & soluendi ita solis sacerdotibus in ecclesia conueniāt, quod non vniuersitati ecclesiæ.

T autem veritas eorum, quæ circa clauē ecclesiæ dixim⁹ illustrior fiat, inducimus obiectiones quorundam cōtra quasdā conclusiones positas in præcedenti. c. videlicet sex tam, decimam, & duodecimā. ¶ Contra sextam, in qua ponit, quod clauē ordinis, & character sacerdotalis non distinguuntur essentialiter, sed solum per relationem ad diuersos actus, arguitur. ¶ Primò sic. Illa distinguuntur essentialiter ab inuicem, quorum vnum potest esse sine alio, sed sacerdotalis character potest esse sine potestate clauium: sicut patet in Apostolis, quibus in cœna domini per verba illa: Hoc facite in meā commemor-

rationem. data est potestas conficiendi corpus Christi, sed potestas clauū data est post resurrectionem, cum dictum est illis: Quorū remiseritis peccata remittuntur eis. ergo necessarium est dicere, quod potestas clauium distinguitur essentialiter à characteri sacerdotali. ¶ Secūdo sic. Illa quæ diuerso tempore infunduntur aut generantur, distinguuntur necessario: sed character sacerdotalis & potestas clauium infunduntur diuersis temporibus: ergo necessario distinguuntur. Maior est Aristoteli in Topi. Minor patet ex argumento præcedenti, vbi inductum est, quod character sacerdotalis datus est in cœna Apostolis: potestas verò clauium post resurrectionē Christi. ¶ Tertio sic. Ista separatur in quolibet sacerdote: ergo distinguuntur. cōsequētia patet, & antecedens probatur. Nam sacerdos nunc ordinato, prius episcopus dicit: Accipite potestatem celebrandi missam tam pro viuis quam pro defunctis: dans ei calicē. Et qui buldam interpositis ponens manus super caput eius dicit: Accipite spiritum sanctum, & quorum remiseritis peccata remittuntur eis, vel remissa erunt. &c. ¶ Quarto sic. Christus habuit clauē ligandi & soluendi (secundum illud Apocal. 3. Hæc dicit qui habet clauem Dauid) & non habuit characterem sacerdotalem, cum nihil suscepit à sacramentis: ergo necessario distinguuntur clauē à characteri. ¶ Quinto sic. Si clauē essent idē quod character sacerdotalis, sequeretur quod sicut omnes sacerdotes æqualiter habēt characterē sacerdotij, omnes æqualiter haberent clauē: quod non videtur verū, cum de beato Petro dicatur in glo. Matthi. 16. q̄ præ ceteris dotatus fuerit clauib⁹ regni cælestis. ¶ Sexto sic. Schismatici, hæretici, & excommunicati possunt conficere, & conficiunt, non autem possunt absoluere vel ligare: vt in. ca. audiui-mus. & in. c. miramur. 24. q. 1. ergo hæc duo, scilicet character sacerdotalis, & potestas clauium essentialiter distinguuntur. ¶ Secūdo principaliter arguitur contra conclusionem decimam, in qua dicitur, quod clauē ordinis non distinguuntur ab inuicem realiter. ¶ Arguitur primò sic. Omnia illa, quæ contingit separari subiecto, non sunt vnum & idem essentia: sed sic est, q̄ istas clauē contingit separari subiecto: ergo necessario realiter siue essentialiter distinguuntur. Maior est nota. Minor probatur: quoniam contingit q̄ papa cōmittat aliquibus, q̄ causam aliquam discernant absq; hoc, q̄ super ea ferant sententiā, imò mandauit q̄ ad eum referant siue remit-

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Quintum.

Sextum.

Contra conclusionem decimam.

Arg. primū.

Duodecima

13

Contra sextam conclusionem.

Arg. primū.

S V M M A R I V M.

1 Obiectiones factæ in cap. præcedenti contra clauus ordinis. &c. diluuntur.

Is facile est respondere, attentis quæ superius diximus iuxta gloriosi doctoris S. Th. doctrinam, de cuius fonte præfatas sumptimus conclusiones. ¶ Ad primam ergo rationem factam contra conclusionem sextam respondetur negando minorem. Dicimus enim, quod potestas sacerdotalis vna est per essentiam, sed habet diuersos actus subordinatos, quorum primus & principalis est, consecrare corpus Christi: & quo ad hunc data est ante passionem in cœna. Secundus actus est absoluere à peccatis: & quo ad hunc data est post resurrectionem, ut supra diximus. Vnde ista varietas temporum, quibus dicitur data potestas conficiendi & potestas absoluedi accipitur in respectu, & ordine ad diuersos actus inter se ordinatos, & non ad diuersitatem potestatis in essentia, quæ vna & eadem est. De quo exemplum satis apertè dare possumus in sole: qui licet quo ad substantiam factus dicatur prima die, cum facta est lux: nihilominus dicitur factus quarta die Genesi. 1. quia data est ei specialis virtus quo ad aliquos particulares effectus, ut tangit S. Th. in. 1. par. q. 67. ar. vlti. ¶ Ad secundam rationem eadè est responsio, quoniam minor assumpta est falsa. Non est enim verum, quod potestas sacerdotalis & potestas clauium diuersis temporibus infundatur, si intelligatur quo ad substantiam earum: quoniam, ut iam diximus, varietas istorum temporum, quibus dicuntur infundi, non ad substantiam potestatis refertur, quæ vno tempore infusa est. In cœna dñi, sed refertur ad diuersos actus eiusdè potestatis subordinatos, penes quos varijs temporibus dicitur esse data, ut præ diximus. ¶ Ad tertiam patet responsio ex dictis. Hæ enim potestates non separantur quo ad essentiam, sed quo ad actus, quorum vnus alterum præsupponit. ¶ Ad quartam rationem respondetur, quod non est ad propositum: quoniam in presentiarum de clauis sacramentali loquimur, qualis non est clavis, quæ Christus habere dicitur, sed potius est sacramentalis clavis principium, ut pote potestas auctoritatis in quantum est Deus, & potestas excellentiæ in quantum homo. ¶ Ad quintam rationem respondetur, quod clauus ordinis absolute loquendo, sunt æquales in omnibus sacerdotibus rite ordinatis, sicut & character sacerdos

Ad primam contra sextam conclusionem.

Ad secundam.

Ad tertiam.

Ad quartam.

Ad quintam.

facerdotalis, vstamè earum non est æqualis in omnibus, sed magis vel minus extenditur, vel restringitur secundum quod iurisdictionis potestas, sine qua potestas clauium in actu exire non potest, in vnoquoque magis vel minus extenditur, vel restringitur. Beatus autem Petrus dicitur præ cæteris potestate clauium esse dotatus: quia ipse præ cæteris vocatus est in plenitudinem potestatis: cum non vnus provinciarum, sed totius orbis constitutus est magister & rector. De quo plenius in sequenti libro dicitur. ¶ Ad sextam rationem respondetur negando consequentiam. Et cum dicitur, quod schismatici, & hæretici, & excommunicati non possunt absoluere vel ligare, dicimus, quod hoc non est, quia in talibus non sit potestas clauium ordinis, de quibus loquimur, sed quia carere iurisdictione, siue materia, in quam exerceatur usus potestatis illius. Cum enim usus clauium prælationem in vntente requirat respectu eius in quem vtitur, propria materia, in quam exerceatur usus clauium, est homo subditus. Et quia per ordinationem ecclesie subditur vnus homo alteri, ideo etiam per ecclesie prælatos potest subtrahi alicui ille qui erat ei subditus. Vnde cum ecclesia hæreticos, & schismaticos, & alios huiusmodi priuat subtrahendo subditos, vel simpliciter vel quo ad aliquid, quantum ad hoc, quo priuati sunt, non possunt habere usum clauium. ¶ Ad rationem primam factam contra conclusionem decimam respondetur negando minorem, videlicet, quod clauus ordinis separantur subiecto. Et ad probationem respondetur, quod in iudicio, siue foro conscientie, quæ principaliter respiciunt clauus ordinis, de quibus est præsens sermo, nunquam committitur per papam vna clavis vni & altera alteri, ut puta vni clavis discretionis peccatorum de quibus quis absoluendus venit, & alteri potestas absoluendi, sed vnus & idem, scilicet confessor, qui vtrumque exercet. ¶ Ad secundam respondetur, quod clauus Petro commissæ; Matth. 16. non nominatur tantum clauus ordinis, sed clauus ordinis, & iurisdictionis simul. sicut dicit sanctus Th. in. 4. di. 18. bene autem concedimus, quod illæ clauus, scilicet iurisdictionis, & ordinis distinguantur realiter, sicut in sequenti cap. ostensurum sumus. Secundum potest dici, quod si per clauus Matth. 16. tantum clauus ordinis designentur, tunc pluralitas illa clauium non est accipienda penes pluralitatem essentiarum, sed penes diuersitatem actuum, quorum vnus alium præsupponit, sicut supra commemoratum est: nec oportet quod omnia, quæ absolute pluraliter nominantur in scri-

Ad sextum.

Ad primam contra decimam conclusionem.

Ad secundam.

Secundum.

Tertium.

Contra conclusionem duodecimam.

Arg. primum.

Secundum.

In quo respondetur ad obiectiones factas in præcedenti cap. Cap. XCV.

ptura sancta etiam plura sint quo ad essentiam ¶ Ad tertiam rationem respondetur, quod ratio illa procederet, si scientia, quæ dicitur habitus siue infusus, siue acquisitus diceretur hæc clavis: hoc non est verum, sed scientia, quæ hæc dicitur clavis, est auctoritas exercendi actum scientie, quæ auctoritas quandoque sine scientia est, quandoque scientia sine ipsa, sicut patet etiam in iudicibus secularibus. Aliquis enim est iudex habens auctoritatem iudicandi, qui non habet iuris scientiam: & aliquis econuerso habet iuris scientiam, qui non habet auctoritatem, & ita ratio non procedit. ¶ Consequenter respondendum est ad rationes factas contra duodecimam conclusionem. Ad primam respondetur, quod cum dicitur, quod clauus datae sint ecclesie, non est intelligendum, quod datae sint singulis de ecclesia: quia sic omnes fideles tam laici, quam clerici dicendi essent habere clauus ordinis, quod est absurdum. Nec etiam sic est intelligendum, quod clauus præfatae datae sint communitati ecclesie, ut vniuersitati, ita quod vniuersitas ipsa ut sic habeat in se subiectiuè & formaliter istas clauus quia hoc, ut ostendimus, esse non potest. Dicendum est ergo, quod omnes auctoritates dicentes clauus datas esse ecclesie intelligenda veniunt hoc modo, quod sancti doctores dicunt: quod datae sunt ei in principalioribus membris eius, videlicet in sacerdotibus, & episcopis. Est enim ecclesia vnus corpus diuersa habens membra, in quibus diuersas gratias recipit iuxta Apostolum. 1. ad Cor. 12. Vnde beatus Hiero. super illud Matth. 16. Tibi dabo clauus regni cælorum. dicit sic. Habet iudiciariam potestatem omnes Apostoli, habet etiam omnis ecclesia in episcopis & presbyteris. Dicitur autem omnis ecclesia habere in episcopis & presbyteris hanc potestatem. Tunc, quia vbiq; terrarum, quæ per omnem decursum temporum vsq; in finem seculi habet, & habitura est. Et ista est vna intelligentia omnium similitudinum auctoritatum. vnde patet, quod similes auctoritates non militant contra conclusionem nostram & eius correlarium. Est tamen hæc notandum, quod licet soli sacerdotes in ecclesia utpote qui soli habent clauus ligandi, & soluendi absoluunt à peccatis: nihilominus hoc dicitur facere ecclesia, secundum illud Aug. lib. de agone Christiano. qui ait. Nec eos audiamus, qui negant ecclesiam Dei omnia peccata posse dimittere, & hoc propter tria. Primum, quia hoc potiores in ecclesia, scilicet presbyteri & episcopi faciunt. Cum autem, ut dicit Arist. 9. ethi. ciuitas dicitur esse id quod principalissimum.

Ad tertiam.

Ad primam contra duo conclusionem.

est in ea, solitum est attribui ciuitati siue cõmunitati id, quod faciunt in ea principales: vnde tota ciuitas dicitur facere quod in ea retores illius faciunt. Et eadem est ratio de omni alia re ex pluribus cõstituta, vt dicit sanctus Tho. in expositione libr. ethi. Secundò, quia nullus habet vsum clauium extra vnitatem ecclesiæ cõstitutus, vt in. c. Nouatianus. 7. q. 1. Propter quod beatus Augu. inquit, q̄ clauis ecclesiæ datæ sunt non vni, sed vnitati. Hac ergo ratione doctores sancti vsi videntur hoc modo loquendi, dicentes: Ecclesia dimittit peccata: ecclesia excommunicat: ecclesia absoluit, & huiusmodi. vt in cap. quod cõstituitur. 24. q. 1. quia nullus extra vnitatem ecclesiæ cõstitutus ista agere valet. vt inquit Aug. in cap. multi. & in cap. remissionē. 7. q. 1. Tertio, quia quæ admodum in alijs sacramentis fides Christi & charitas ecclesiæ operatur: ita etiam in clauibus ecclesiæ. Vnde August. dicit: vt in cap. ecclesiæ charitas. de cons. distin. 4. q̄ ecclesiæ charitas dimittit peccata. Hinc est, q̄ quandoque ecclesiæ attribuitur actus ipse clauium: quia fides & charitas ecclesiæ meritorie interuenit: licet ministeriali auctoritate solis sacerdotibus attribuendus sit. ¶ Ad secundam respondetur: quod non quæcunque scientia discernendi & peccata iudicandi dicuntur clauis regni cælorum, sed tantum illæ quæ ad hoc se extendunt, vt per eas iudicandus admittatur ad cælestia. huiusmodi autem non fuit potestas sacerdotum legalium, cum eorum sacerdotium non se extenderet ad cælestia, sed ad figuras cælestium. Cum autem sacerdotium Christi huius fuerit prerogatiua, vt eo homo introducatur in cælestia, profectò potestas, quæ Christi sacerdotium, siue euangelicum consequitur, conuenienter clauis regni cælorum dicitur: non autem potestas sacerdotij leuitici, quæ cum effectu nõ aperiebat.

Ad secundam

In quo posita distinctione potestatis iurisdictionis ponuntur conclusiones duodecim. Ca. XCVI.

S V M M A R I V M.

- 1 Iurisdictionis potestas quid sit, ostenditur.
- 2 Iurisdictionis potestas quod sit duplex secundum

- quod duplex distinguitur forum, scilicet conscientie, & forum causarum.
- 3 Iurisdictionis potestas in foro conscientie, & potestas iurisdictionis in foro causarum, quod distinguantur ab inuicem, & separentur.
- 4 Potestas iurisdictionis in foro conscientie, & potestas iurisdictionis in foro causarum, quod utraque harum à potestate ordinis distinguitur.
- 5 Potestas iurisdictionis licet ab ordinis potestate realiter distinguitur, quod tamen necessaria sit ad hoc, quod potestas ordinis in suū exeat actū, qui est absolutio à peccatis.
- 6 Potestas iurisdictionis etiam in foro conscientie, quod omnibus sacerdotibus æqualiter non conueniat.
- 7 Potestas spiritualis iurisdictionis in foro causarum siue exterioris iudicij licet dicatur clauis, quod tamen non ita proprie & immediatè sicut potestas ordinis, ostenditur.
- 8 Potestati spiritualis iurisdictionis quod duæ assignentur clauis, scientie scilicet, & potestatis, sicut in potestate ordinis.
- 9 Clauis in potestate iurisdictionis ordinaria quod sint una & eadem essentialiter. Et quomodo per relationem ad actus subordinatos distinguantur.
- 10 Potestates iudicium secularium, quod clauis regni cælorum nominari non possint, ostenduntur.
- 11 Clauium aliquis usus licet mulieribus ut Abbatissis & Priorissis aliquando committatur, quod tamen eas potestatem clauium habere non conueniat, ostenditur.
- 12 Potestas spiritualis iurisdictionis quod puris laicis, aut etiam religiosis corona clericali non insignitis conuenire non possit.
- 13 Potestas sacramentalis, siue ordinis licet immobiliter adhareat, quod tamen potestas iurisdictionis separabilis sit, ostenditur.

DECLARATE mente nostra circa potestatem sacramentalem siue ordinis, consequens est, vt de potestate iurisdictionali quid nos iuxta doctrinam saniorum doctorum & maxime sancti Thomæ sentiamus, enucleemus. Est autem in primis sciendum, quod potestas iurisdictionis proprie dicitur potestas dicendi ius per modum imperij ad obseruandum id quod precipitur obligando. ¶ Circa quam sit ista prima conclusio: 2 quod

Conclusio prima quod

¶ potestas iurisdictionis est duplex secundum quod duplex distinguitur forū, scilicet cõscientie, & forū causarū. Patet, quoniã quædam est potestas iurisdictionis in foro conscientie, quam habet quicūq; habet curam animarū, secundum quam potest absoluendos per imperium ad aliquid faciendum ligare. Alia est potestas iurisdictionis in foro causarū, per quam aliquis in negotijs & causis diffiniendis, quæ vertuntur inter hominē & hominem, habet facultatem diffiniendi, & ius etiam in inuitū dicendi, de qua habetur. di. 28. c. 1. vbi dicitur. Aliud est terminū causis imponere: aliud est scripturas sacras diligenter exponere. Per hanc potestatem potest quis ad correctionem aliquam ab ecclesia per excommunicationē separari: de qua habetur Matth. 18. vbi dicitur: Si ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Amen dico vobis, quæcūq; ligaueritis super terrā, erunt ligata & in cælis. vbi dicit gl'ol. Potestatem tribuit Ap'ostolis, vt sciāt qui à talibus damnatur; humanā sententiam diuinā sententia roborari. Harum autē duarū potestatum distinctio à quibusdā doctoribus designatur sic. Qui potestas iurisdictionis in foro causarū dicitur potestas coercitiua iurisdictionis, quia fieri potest in inuitū: potestas verò iurisdictionis in foro conscientie dicitur potestas iurisdictionis nõ coercitiua: quoniã in hoc foro nullus inuitū absoluit vel ligatur. ¶ Secunda conclusio. Hæc duæ potestates iurisdictionis distinguuntur ab inuicem, & separentur. Patet conclusio. Quoniam simplices sacerdotes curam animarum habentes habent primā, & non secundam: vnde excommunicare non possunt, nisi ex cõmissione eis facta, siue in certis casibus à iure cõcessis: & eõuersò multi iudices nõ sacerdotes in foro causarum habent secundā, qui nõ habent primā, cum sacerdotes non sint: vnde in foro cõscientie non obediunt eis, licet bene in causis super quibus iudices sunt cõstituti. ¶ Tertia conclusio. Vtraq; harū potestatum iurisdictionis distinguitur à potestate ordinis. Conclusio patet. Tum primò: quia cū potestas ordinis, vt supra dictū est in. c. 92. circa conclusionē. 6. idē sit essentialiter quod character sacerdotalis, sed character sacerdotalis est aliquid reale & indelebile in anima impressum; & potestas iurisdictionis nõ sit huiusmodi, manifestū est, q̄ huiusmodi potestates realiter ab inuicē distinguantur. Tum secundò probatur sic. Illa distinguuntur realiter, quæ sic se habent, q̄ vnū potest stare sine alio: sed sic est de istis clauibus. Nã multi potestatem ordinis habent, qui

Secunda.

Tertia.

nullā habent iurisdictionē, sicut simplices sacerdotes nullā curam regiminis animarū habentes. Et eõuersò multi habent potestatem iurisdictionis, qui nõ habent potestatem ordinis, sicut habentes curā animarū, qui nondū sunt sacerdotes. Item archidiaconi, & electi, & plures alij officiales non sacerdotes, qui tamē excommunicare possunt. ergo &c. ¶ Quarta conclusio. Licet potestas iurisdictionis realiter distinguatur à potestate ordinis, nihilominus necessaria est ad hoc, q̄ potestas ordinis in actu suo exeat, qui est absolutio à peccatis. Probatur conclusio: quia necesse est, vt dispensator sacramenti poenitentiae talis sit, qui possit imperare aliquid agendū: imperiū autem nõ competit alicui, nisi ei, qui habet super alium iurisdictionē. Vnde non sufficit q̄ voluntariè se subijciat, qui vult absolui, sed requiritur, q̄ auctoritate superioris sit subiectus cõfessori. ergo de necessitate huius sacramenti est non solū q̄ minister habeat ordinis potestatem, sed etiam quod habeat potestatem iurisdictionis. Secundò patet sic iuxta sanctum Thom. in. 4. cõtra gentiles. Minister ecclesiæ in vfu clauium iudiciū quoddā exercet: nulli autē iudiciū cõmittitur, nisi in sibi subiectos, quod fit per iurisdictionem. Tertio confirmatur sic. Iudicium ecclesiæ in foro poenitentie nõ debet esse minus ordinatū, quàm iudiciū seculare: sed in iudicio seculari non quilibet index potest iudicare quemlibet hominem, sed solū sibi subditum. ergo similiter in foro poenitentiae non quilibet sacerdos potest iudicare peccatorem, sed illū, qui est sibi subditus. vnde cano. 16. q. 5. qd̄ nulli. &c. ¶ Quinta conclusio. Potestas iurisdictionis etiam in foro conscientie non cõuenit æqualiter omnibus sacerdotibus. Patet conclusio: quoniã aliquibus sacerdotibus, vt puta episcopis, amplior data est iurdictio tam quo ad populū subiectū, quàm quo ad casus referuatos: & hoc rationabiliter. Vnde in veterilege per cuius sacerdotij iudicium sacerdotij euangelici iudicium & potestas figurata sunt, minoribus iudicibus non omnia cõpetebat discutere, sed ad superiores recurrebāt. vnde dicitur Exod. 24. Si quid ortum fuerit quæstionis, referetis ad eos, scilicet ad Aarō & Hur, qui amplioris & superioris erant potestatis. ergo ita in sacerdotio euangelico conuenienter obseruandū venit, quod alij alijs potestate iurisdictionis superiores sint & maiores. ¶ Sexta conclusio. Potestas spiritualis iurisdictionis in foro causarum siue exterioris iudicij licet dicatur clauis, non tamen ita proprie & immediatè si-

Quarta.

Quinta.

Sexta.

cut potestas ordinis. Patet conclusio: cum potestas ordinis se extendat ad ipsum cælum immediatè remouendo impedimenta introitus in cælum per dimissionem peccati: potestas autem iurisdictionis directè se extendit ad ipsum cælum, sed mediante ecclesia, extra quam non est salus, sicut nec extra arcam Noe. extra. de sum. trinit. & fide cath. §. vna. Per excommunicationem autem fit homo extra ecclesiam militantem, & per absolutionem intra. Clavis ergo potestatis iurisdictionis, à qua hæc procedunt, non est clavis regni cælorum immediatè, sed mediatè.

Septima. ¶ Septima conclusio. Sicut in potestate ordinis duæ assignantur claves, scilicet clavis sciētiae, & clavis potestatis: ita in potestate spiritualis iurisdictionis. Patet ista cōclusio ex probatione nonæ conclusionis posita cap. 92. vbi in summadietum est, quod in omni actu, qui requirit idoneitatem ex parte recipientis, duo necessaria exigebantur, videlicet potestas discernendi de idoneitate eius, in quē iudiciū est ferendum: & potestas ipsa diffiniendi siue iudicandi in causa. & per hæc distinguuntur duæ claves in foro conscientiae. Cum ergo hæc duo ita necessariò requirantur in foro causarum siue exterioris iudicij sicut in iudicio conscientiae, sequitur, quod simili necessitate scientia discernendi, & potestas iudicandi, siue diffiniendi ponentur claves potestatis iurisdictionis, sicut & potestas ordinis.

Octava. ¶ Octava conclusio. Sicut claves quæ assignantur in potestate ordinis non distinguuntur essentialiter inter se, sed per relationem ad diuersos actus, sicut dictū est in cap. 92. circa conclusionē. 10. ita claves in potestate iurisdictionis ordinariæ non distinguuntur in essentia autoritatis, sed sunt vna & eadem essentialiter: distinguuntur autem per relationem ad actus subordinatos. Patet cōclusio: quoniam ad eandem autoritatem, ad quam pertinet ex officio diffinire aliquam causam, ad eandem pertinet discretio iusti & iniusti circa illam. Vnde sicut potestas ordinis dicitur vna clavis, scilicet ordinis propter vnitatem essentialitatis autoritatis, duæ verò propter dualitatem actuum: ita potestas iurisdictionis in foro exterioris iudicij propter vnitatem essentialitatis autoritatis dicitur vna clavis, scilicet iurisdictionis: propter tamen dualitatem actuum subordinatorum, qui sunt discernere quid sit iustum, & quid nō, & condemnare vel absolueri, dicuntur duæ claves eisdem nominibus designatæ, quibus claves ordinis nominantur, scilicet clavis sciētiae, & clavis potestatis.

¶ Nona conclusio. Licet apud iudices seculares in causis secularibus terminandis ad plenum iudicandum requiratur tã potestas discernendi de meritis causarū, quã potestas diffiniendi in causis absoluendo vel condēnando: potestates tamen prædictæ claves regni cælorum nominari non possunt. Patet conclusio: quoniam præfata potestates cum seculares sint, & per consequens non se extendant ad spiritualia, nec mediatè nec immediatè possunt dici aperire regnum cælorum: ergo non possunt habere rationem clauium respectu regni cælestis. Consequentia est manifesta.

¶ Decima conclusio. Licet conuenienter mulieribus, ut puta abbatissis, & priorissis quãdoque committatur aliquis vltus clauium, scilicet correctio subditarum mulierum, nullo tamen modo conuenit eas habere potestatem clauium. Conuenientia verò primæ partis huius conclusionis patet. Quia cum necesse sit in omni multitudine ordinata vnum præesse, & alia subijci. primo. Politic. & periculosum sit viris regere mulieres, conuenienter vni fœminæ committitur potestas alias regendi & gubernandi. Conuenientia verò secundæ partis conclusionis ostenditur ex eo: quod mulier nō est idoneum subiectum principatus, cum secundum Apostolum sit in statu subiectionis. Dicit enim Apostolus. *Mulieres in ecclesia taceant: non enim permittitur gloss.* ab aliqua auctoritate eas loqui, sed subditas esse. & 1. ad Timotheum. secundo. Mulierem docere in ecclesia non permitto, nec dominari. gloss. aliqua prælatione spirituali. Vnde etiam Philosophus dicit in politica sua: quod corruptio vrbānitatis est, cum regimen, siue dominium ad mulierem peruenerit. Quod si ã regimine, siue potestate terrena verum est, multo magis de spirituali censendum est. Cæterum hæc conclusio ex eo manifesta nobis sit: quod beatissimæ virginis Mariæ licet excellentior sit Apostolis, nō tamen illi, sed ipse Christus claves tradidit regni cælorum. ut in capitul. noua. extra de poenitent. & remis. dicitur.

¶ Vndecima cōclusio. Potestas spiritualis iurisdictionis licet alijs quàm sacerdotibus conuenire possit, non tamen puris laicis, aut etiam religiosi corona clericali non insignitis. Prima huius conclusionis pars patet ex 3. conclusione posita in hoc capitulo. Secunda pars patet primò ratione, secundò auctoritate. Ratione scilicet. Spirituallis potestas non conuenit nisi huiusmodi assumpto ad statum vitæ spiritualis, & deputato singulariter cultui diuino: sed corona clericalis

clericalis est, per quam primò inter fideles de statu laicorum quis transit ad statum clericorum, & ad mancipandum diuinis officijs. vnde ut notat doc. in. 1. sententiarum distinctio. 25. tonsura est signum distinctiuum, preparatiuum, & susceptiuum. Distinctiuum quidē status clericalis à statu laicali. Preparatiuum verò seu dispositiuum ut transeat ad susceptionem ordinum, quibus spiritualis potestas datur. Est autem susceptiuum honoris regalis: quia per ipsam deputatur quis ad diuinum cultum, seu seruitium. Seruire autem Deo, regnare est: ut dicit Gregorius. ergo non nisi insignito corona clericali potestas iurisdictionis spiritualis committenda est, etiam si habeat monarchalem coronam. Auctoritate patet præfata conclusio. Primò ex capit. 1. distinctio. 96. vbi dicitur, quod non solum de ordinibus, sed etiam nec de rebus ecclesiasticis laicis legitur aliqua tributa disponendi facultas. Secundo ex capit. decernimus. extra de iudi. vbi ex synodo Eugenij Papæ sic dicitur. Decernimus ut laici ecclesiastica negotia tractare non præsumant: & episcopi, & abbates, archiepiscopi, & alij ecclesiarum prælati de negotijs ecclesiasticis maxime de illis, quæ spiritualia esse noscuntur, laicorum iudicio non disponant: nec propter eorum prohibitionē ecclesiasticam dimittant iustitiam exercere. ¶ Duodecima conclusio est, quod licet potestas sacramentalis, siue ordinis immobiliter adhæreat, potestas tamen iurisdictionis separabilis est. Patet prima pars conclusionis huius: quoniam potestas ordinis datur per consecrationem aliquā, omnes autem consecrationes ecclesie sunt immobiles manente re quæ consecratur, sicut patet in rebus etiam inanimatis. Nam altare se mel consecratum, non consecratur iterum, nisi fuerit dissipatum: ergo talis potestas secundum suam essentiam manet in homine, qui per consecrationem eam est adeptus quã diu viuit, siue in schisma siue in heresi labatur. Quod patet ex hoc, quod rediens ad ecclesiam, non iterum consecratur. sicut dicit beatus Augustinus contra Donatistas. Secunda pars conclusionis etiam patet: quia cum potestas iurisdictionis non per consecrationem detur, sed ex simplici iniunctione hominis conferatur, non immobiliter heret his quibus cōfertur, vnde in schismaticis & hæreticis non manet. patet sicut dicit Augustinus contra Donatistas. Non enim possunt absolueri, aut excommunicari, aut indulgen-

tias facere. sicut ex cap. Nouatianus. colligitur. 7. quæstio. 1. vbi beatus Cyprianus inquit. Qui nec vnitatem spiritus, nec coniunctionem pacis obseruat, & se ab ecclesie vinculo, atque à sacerdotum collegio separat episcopi, nec potestatem potest habere, nec honorem. Idem etiam potest colligi ex eo quod Alexander. 2. dicit in capit. audiuius. vigesima quarta quæstione prima. & quod Nicolaus Papa dicit in capit. miramur. ibidem.

¶ In quo ponuntur aliquæ obiectiones contra aliquas conclusiones positas in præcedenti capitulo. Cap. XCVII.

SVMMARIVM.

1. *Obiectiones aduersus id quod dictum est supra, quod habentes ordinis potestatem, in actum clauium absoluendo aliquem à peccatis exire non possunt, nisi auctoritatem iurisdictionis habeant.*

Aduersus maximè duas conclusiones positas in præcedenti capitulo obijciuntur ab aduersarijs. Et contra quar primò contra conclusionem quartam: in qua habetur in sententia, quod habentes potestatem ordinis, in actum clauium absoluendo aliquem à peccatis exire non possunt, nisi habeant auctoritatem iurisdictionis. Arguitur sic rationibus domini Durandi in. 4. distinctio. 18. vbi multis rationibus probare nititur, quod circumscripta omni ordinatione ecclesie quilibet sacerdos potest quemlibet absolueri. ¶ Primo sic. Cōcurrētibus omnib⁹ ad sacramentū quæ sunt de necessitate sacramenti & debita dispositione suscipientis est verum sacramentum, & suscipiens recipit omnem effectum sacramenti: sed circumscribendo à sacramento poenitentiae omnē ordinationē ecclesie quilibet sacerdos est debitor minister, & cōfessio oim peccatorū est debita materia. forma autem debita est. Ego te absoluo. &c.

confitens autem si sit poenitens est sufficiens dispositus ad suscipiendum tã sacramentum, quã effectũ sacramenti: ergo eis concurrentibus non solũ est verũ sacramentũ, sed etiã suscipiens verẽ suscipit omnẽ effectũ sacramenti. Maior patet. Minor est clara quãtũ ad materiã & formã sacramenti, sed dubia quãtũ ad ministrũ & dispositionẽ sacramenti: & quãtũ ad hoc probat tribus medijs. ¶ Primo sic: quia quilibet sacerdos nõ sit debitor minister, nec quilibet peccator poenitens sit sufficienter dispositus ad recipiendum sacramentum poenitentia & eius effectũ a quolibet sacerdote, nõ potest dici nisi quia poenitentia est sacramentũ iudiciale, & ideo requirit quod minister eius sit sacerdos iurisdictionem habens, & quod iudicandus sit eius subditus: quod nõ inuenitur in quolibet sacerdote respectu cuiuslibet peccatoris: sed istud nõ cogit: quia si poenitentia sit sacramentũ iudiciale, est voluntariũ. Vnde sacerdos qui est iudex in sacramentum poenitentia magis est arbitrarius de voluntate partium assumptus, quã habens de se iurisdictionem super partibus eis inuitis, vel altera inuita. Cum enim sacramentũ poenitentia agatur inter Deũ & hominẽ, constat quod sacerdos ex parte Dei est iudex voluntarie assumptus, qui fecit sacerdotes mediatores & arbitros inter se & homines. Et ita est ex parte hominũ: quia quãtũcũq; sacerdos sciret peccatũ poenitentis nisi ipse poenitens voluntarie exprimeret & exponeret se iudicio sacerdotis, nõ posset sacerdos iudicialiter agere cũ eo quo ad forũ poenitentia: ergo peccator voluntarie se subdit iurisdictioni sacerdotis, assumit ipsum quasi arbitrum, quẽ Deus ad hoc assumpsit prius: videtur quod iste sit verus iudex, & ille verus subditus, dũ tamẽ sit poenitens. ¶ Secundò confirmat sic. Papa nulli potest esse subditus nisi quãtũ voluntarie alteri se subijcit. ex iure enim diuino nulli subijcitur, sed omnibus preest. ex iure etiã humano nulli potest subijci: quia statuta canonũ Papã nõ obligat sicut nec leges imperatorẽ. vt notatur extra de cõsti. c. 1. in glo. ergo cũ subijciat se alteri in foro poenitentia, necesse est quod sufficiat subiectio quã fit ex mera voluntate. ¶ Quod etiã patet tertio ex alio: quia Papa non potest se subijcere iurisdictioni alterius quo ad forũ cõtentionis. vnde nõ potest cõmunicare alicui quod ex cõmunicet eũ, nisi sententia eius paruerit: quia talis iurisdictionis inuoluntaria est quo ad subditum, & ex alterius voluntate dependet, & similiter esset in iurisdictione fori poenitentia nisi esset mere voluntarium. ¶ Secundò sic princi-

Probatio.

Confirmatio prima.

Confirmatio secunda.

Secundum.

paliter. Si ex ordinatione diuina minister sacramenti esset habens iurisdictionem in casu extrema necessitatis, non posset quilibet sacerdos quemlibet peccatorẽ absolueret: quia nulla necessitas mutat ministrũ a Deo institutũ. Vnde sicut in extrema necessitate nullus potest absolui sacramentaliter nisi a sacerdote, eo quod sacerdos est institutus minister sacramenti poenitentia: sic nullus potest absolui nisi a sacerdote habente iurisdictionem, si iurisdictionis requireret ad ministrũ ex institutione Christi. Tenet autem ecclesia, quod in casu necessitatis quilibet sacerdos potest quemlibet peccatorẽ absolueret a quolibet peccato, nec ecclesia forte posset ordinare cõtrariũ. ergo. & c. ¶ Tertio idem patet sic: quia dato quod minister sacramenti sit sacerdos habens iurisdictionem, idem sequitur: quia consuetudo dat iurisdictionem: sed tunc fuisset consuetudo, quod quilibet absolveretur a quolibet. ergo. & c.

Tertium.

¶ In quo respondetur ad obiectiones factas in præcedenti capitulo. Capitulum XCVIII.

SVM MARI VM

1. Obiectiones factæ aduersus id quod dictum est in præcedenti capitulo diluuntur.

Sane absque omni dubitatione tenendum videtur, quod nullus sacerdos potest vltimum clauium habere absolute aliquẽ a peccatis, nisi adiumentum habeat potestatis ordinis potestatis iurisdictionis. Vnde fatendum est, quod sacerdos carens iurisdictione non est debitor minister sacramenti poenitentia non solum ex ordinatione ecclesie, sed ex ordinatione diuina. quod sic ostenditur. Cõcurrentibus omnibus, quæ ex ordinatione diuina requirunt ad sacramentũ, ecclesia, vel Papa non potest impedire effectũ sacramenti: quia si cut ecclesia vel Papa non potest immutare sacramentũ, ita non potest eius effectũ impedire, cõcurrentibus illis, quæ ex ordinatione diuina requiruntur. Cum ergo peccator cõfitendo & poenitens sit sufficienter dispositus ad recipiendum tã sacramentũ quã re sacramenti, & integra cõfessio peccatorũ sit materia debita ex ordinatione diuina, vt tenet ecclesia, si sacerdos carens iurisdictione

iurisdictione ex ordinatione diuina sit debitor minister, ecclesia non potest impedire, quin peccator cõfitens & poenitens a sacerdote tali non habenti iurisdictionem sit verẽ absolutus. Sed constat de facto, quod ecclesia impedit: quia tenet quod talis non sit absolutus, sed tenetur iterũ eadẽ peccata cõfiteri. Si forte dicatur, quod talis non est absolutus: nõ quidẽ propter defectũ ministri, sed quod cõfitendo sacerdoti alteri quã habenti iurisdictionem super ipsum peccauit faciendo cõtra ordinationem ecclesie, vnde cõfitendo alteri quã debet secundũ ordinationem ecclesie mortaliter peccat absolutionis beneficiũ recipere nõ poterat. Sed hoc nõ valet: quia nõ constat quod mortaliter peccet cõfitendo alteri quã sacerdoti: cum ecclesia sub preceptione non prohibuerit, licet ordinauerit, quod quilibet semel in anno suo proprio sacerdoti cõfiteatur: peccatũ autẽ veniale nõ impedit fructũ absolutionis. & præcipue hoc constat, si ex deuotione & nõ ex cõtẽptu cõfiteatur ignorans ordinationem ecclesie. Præterea ecclesia non tenet, quod talis non sit absolutus, quia subijciendo se alteri quã debet, peccauit: quoniam hoc siue omni peccato potest fieri, si sacerdos dicat se habere autoritatẽ. Sed pro tanto tenet ecclesia, quod iste non sit absolutus: quia cõfessus est nõ habenti autoritatẽ super ipsum. Si autem dicatur, quod est verẽ absolutus, sed ecclesia non tenet eũ absolutũ propter pericula quæ inde possent sequi. Hoc autẽ esse nõ potest: quoniam nõ incõuenientissimum est dicere, quod ecclesia dogmatizaret falsitatẽ: quod faceret, si eũ, qui verẽ & realiter sacramentaliter esset absolutus, teneret, ac doceret nõ esse absolutũ. Patet ergo, quod simplex sacerdos carens iurisdictione nõ est debitor minister sacramenti poenitentia. Et hinc est, quod in definitione clauium aliud ponitur pertinens ad ordinẽ, & aliud pertinens ad iurisdictionem: cum dicitur, quod est potestas ligandi atque soluendi, quia ecclesiasticus iudex dignos recipere debet & indignos, excludere habet a regno. ¶ His habitis dicendum est ad rationes in contrariũ. Ad primã cum dicitur quod sacerdos carens iurisdictione est debitor minister. respondetur quod hoc nõ sit verũ. Et quod ad probationem huius inducitur, quod minister huius sacramenti est arbitrarius de voluntate partium assumptus, nõ valet: quia licet de voluntate Dei voluntarie sit assumptus in sacerdotẽ, nõ sequitur tamẽ ex hoc, quod ex voluntate Dei sit quod vtatur clauẽ in quolibet, nisi alio modo probet. Sicut licet ex voluntate regis sit, quod aliquis efficiatur balliuus, vel præpositus: ex hoc tamẽ nõ habet, quod possunt suo officio vtĩ in quemlibet

Ad primũ.

Ad probationem.

sui regni. Et quod dicitur, quod ex parte subditi sit etiã voluntarius: dicimus quod requiritur ex parte cõfitentis, quod voluntarie sua peccata cõfiteatur: nõ quod ista voluntaria cõfessio prebeat autoritatẽ absoluenti sacerdoti, sed quod est dispositio necessaria ad hoc, quod cõfitens beneficiũ recipiat absolutionis. Potest enim aliquis peccator alicui voluntarie cõfiteri, cui autoritatẽ absoluenti nõ dedit, vt de se patet. Ad illud quod secundò inducebatur in cõfirmatione superioris rationis respondetur, quod Papa potest se subijcere cui voluerit, cum cura illius nulli sit determinatẽ cõmissa, ad cuius arbitrium satisfacere habet. Nõ sic autem est de alijs, quorum cura cõmissa est alteri, vt puta Petro, qui pastor cõstitutus est omnium fidelium, secundũ illud. Pasce oues meas. Vnde si Petrus mortaliter peccasset, tenebatur cõfiteri: & quia nulli erat spiritualiter obligatus, poterat cuique sacerdoti se subijcere, & subijciendo iurisdictionem dare in seipsum in foro conscientie, licet ipse in seipsum vtĩ clauium potestate non posset. & ita de successoribus. Et si dicatur, quod nõ potest dare, quod non habet in se. Respondetur, quod licet nullus det quod nõ habet, dat tã aliquis aliquid quod nõ eo modo, sed alio modo habebat. Vnde prelati dat prebendam, quã nõ habet ad possidendum, sed ad dandum. Sic in hoc loco Papa dat alijs iurisdictionem quã habet, sed nõ in seipsum per seipsum exercendam, sed per aliũ. Quare vt dominus Bonauen. dicit in 4. di. 19. licet quia iurisdictionis & subiectio est ad alterũ nõ possit quis sibi esse subiectus, nihil tamen prohibet ipsum subijci posse alij, maxime si est liberæ potestatis. Quod pro tanto dicimus: quia & si alij quorum cura commissa est aliquibus, determinatẽ hoc facere non possunt: is tã, qui nulli determinatẽ subiectus est, sed est liber, potest hoc facere. Sicut & si. a. seruus Petri nõ potest se facere seruũ Martini: tã. b. q. liber est potest se alteri tanquã seruũ aut simpliciter aut quo ad aliquid submittere. ¶ Ad secundam confirmationem respondetur, quod ratio facta vt dicit dominus Bonauen. dupliciter deficit. Primò, quia excommunicatio est contra hominem, sed absolutio pro homine: & homo non potest autoritate vtĩ pro se, quãuis posset cõtra se. Secundò vt dicit sanctus Tho. & dominus Bonauen. quia exterius iudicium est secundũ homines, siue inter homines: iudicium verò confessionis est quo ad Deum, apud quem aliquis redditur minor ex hoc quod peccat, non autem apud hominum prelationes. Et ideo in exteriori iudicio sicut

Ad cõfirmationem primã

Iohan. vlti.

Ad cõfirmationem secundã

sicut nullus in seipsum sententiam dare potest excommunicationis, ita nec alteri committere ut seipsum excommunicet: sed in foro conscientie potest alteri committere absolutionem sui, licet ea ipse uti non possit sicut superius dictum est. ¶ Ad secundam rationem principalē respondemus negando consequentiā. Quoniam ut inquit sanctus Thome in 4. di. 20. potest uti iurisdictione alterius ex eius voluntate: quia ea quæ iurisdictionis sunt, possunt committi. Ex voluntate autem ecclesie est, quod unusquisque sacerdos non habens iurisdictionem habeat usum iurisdictionis in articulo necessitatis, & hoc maxime apparet quantum ad sententias excommunicationis, à quibus constat, quod sacerdos in quantum sacerdos est, absolueri non potest: & tamen in articulo necessitatis potest quidem: quod non potest esse, nisi ex iurisdictione commissa in illo casu. ¶ Ad tertiam principalē respondetur, quod cum dicitur quod consuetudo dat iurisdictionem: dicimus quod hoc verum sit, si consuetudo iusta sit, & non præiudicatis iuri diuino, siue intentioni legislatoris, secus iurisdictionem non daret. Cum autem iure diuino omnis christianus deo Petro vel eius successore satisfacere debet, contraria consuetudo si fuit, non valet. Et si aliqui in principio ecclesie legantur, ut puta Apostoli, vel alij sancti apud eos, apud quos declinabat, clauium potestate indifferenter vsi fuisse, hoc non tamen sufficit, nisi voluntate expressa Christi aut Petri: & ita per consequens autoritate fulti hoc egerant.

Ad secundam argumentum.

Ad tertium

¶ Ostendens, quod potestas spiritualis clauium tam bonis sacerdotibus quam malis communis est. Cap. XCIX.

SVMMARIVM.

1 Potestas spiritualis clauium quod sit communis sacerdotibus tam bonis quam malis ostenditur.

Quod autem spiritualis potestas clauium non tantum bonis sacerdotibus sed etiam malis & dyscolis communis sit, ita ut per malos sicut per bonos sacramenta dispensari possent, facile est ostendere multis rationibus.

¶ Pro quo in primis considerandum iuxta sanctum Thome in 4. di. 19. quod agens per se, & agens

instrumentale in hoc differunt, quod agens instrumentale non inducit in effectum similitudinem suam, sed similitudinem principalis agentis. Principale autem agens inducit similitudinem suam. Et ideo ex hoc aliquid constituitur principale agens, quod habet aliquam formam, quam in alterum transfundere potest. Non autem ex hoc constituitur agens instrumentale, sed ex hoc, quod est applicatum à principali agente ad effectum aliquem inducendum. Cum ergo in actu clauium principale agens sit ipse Christus ut Deus per auctoritatem, ut homo per meritum, ex ipsa plenitudine diuinæ potestatis & bonitatis in eo & ex perfectione gratiæ consequitur, quod proficit in actu clauium. Sed homo alius non potest in actu clauium sicut per se agens: quia nec ipse alteri gratiam, qua remittuntur peccata, dare potest, nec sufficienter mereri: & ideo non est nisi sicut agens instrumentale: unde & ille qui effectum clauium consequitur, non assimilatur ventri clauibus, sed Christo. Et propter hoc quantumcumque aliquis habeat de gratia, non potest pertinere ad effectum clauium, nisi applicetur ad hoc quasi minister per ordinis susceptionem. Patet ergo, quod potestas spiritualis in ministris ecclesie sicut per bonitatem vitæ non acquiritur, sic nec per malitiam amittitur. ¶ Secundò hoc idem ostenditur sic iuxta sanctum Thome in 4. contra gentiles. Nihil potest in id, quod eius facultate excedit, nisi accepta aliunde potestate: quod tam in naturalibus quam in civilibus patet. Non enim aqua calefacere potest, nisi accipiat virtutem calefaciendi ab igne. Nec balliuus ciues coercere potest, nisi accepta potestate à rege. Ea autem que in sacramentis aguntur, facultatem humanam excedunt: ergo nullus potest sacramenta dispensare quantumcumque sit bonus, nisi potestatem accipiat dispensandi. Bonitati autem malitia opponitur & peccatum: ergo nec per peccatum ille qui potestatem accipit impeditur quo minus sacramenta dispensare possit. ¶ Tertio sic. Homo dicitur bonus vel malus secundum virtutem vel vitium, qui sunt habitus quidam: habitus autem à potentia in hoc differt, quod per potentiam sumus potentes aliquid facere: per habitum autem non reddimur potentes vel impotentes ad aliquid faciendum, sed habiles vel inhabiles ad id quod possumus bene vel male agendum: per habitum ergo nec datur nec tollitur nobis aliquid posse, sed hoc per habitum accipimus, unde bene vel male aliquid agamus. Non ergo ex hoc quod aliquis est bonus vel malus, est aliquis potens vel impotens ad dispensandum

sanctum sacramenta, sed idoneus vel minus idoneus ad huiusmodi dispensandum. ¶ Quarto sic. De bonitate & malitia alterius hominis homo iudicare non potest. hoc enim solius Dei est, qui occulta cordis rimatur. Si enim malitia hominis impedire posset actum clauium siue effectum sacramenti, non posset homo habere fiduciam certam de sua salute, ut conscientia sua libera maneret à peccato: dato enim illo, nemo sciret, utrum absolueret vel ligaret, & utrum absolutus sit vel ligatus, & ita dubitatio maxima & perplexitas in ecclesia Dei relinqueretur: quod nullo modo conuenit constitutioni ecclesie, quæ fundata est in fundamento veritatis æternæ. ergo. &c. ¶ Quintò sic. Si potestas clauium sequeretur sanctitatem vitæ, cum tota die fiat transmutatio in sanctitate, quia qui modo minus sanctus est, fit magis sanctus & econuerso: sequitur quod modo subditus fieret prælatus, & modo prælatus subditus, & ita nullam stabilitatem esset in ecclesia, quod exhorret fides recta. ergo idem quod prius. ¶ Sextò idem ostenditur ex eo quod dominus ait. Super cathedram Moysi sederunt scribæ & pharisæi: quæ autem dicunt vobis seruate, & facite: secundum autem opera eorum nolite facere. Ecce quod malis prælatis Christus iubet obediendum: quod non faceret, nisi in eis etiam malis existentibus spiritualis potestas maneret. Non ergo propter peccata ministrorum potestas spiritualis eis collata amittitur, aut minuitur in eis. Ex quibus manifesta luce excluditur primò error dicentium, quod omnes boni fideles habent potestatem sacramenta dispensandi. Secundò error dicentium, quod nulli mali sacerdotes habent potestatem dispensandi sacramenta. Tertio error dicentium, quod omnis potestas spiritualis à Christo ecclesie ministris data, sit iam euacuata propter malitiam eorum.

Matth. 23.

¶ In quo ponuntur obiectiones aliquæ aduersariorum contra ea quæ dicta sunt in capitulo præcedenti. Capit. C.

SVMMARIVM.

1 Valdensium, seu pauperum de Lugduno error circa potestatem clauium, recitatur.

Verunt autem quidam perditii homines nomine Valdenses, qui dogmatizare præsumpserunt solis sacerdotibus, qui vita & doctrina pollerent, sicut apostoli, concessum esse potestatem ligandi & soluendi. Quem errorem auctoritatibus & rationibus fulcire conati sunt. ¶ Primò sic. In donatione, siue promissione clauium, quæ facta est Petro, primò commendatus est Petrus. unde dictum est sibi. Beatus es Simon bariona. & postea sequitur. Et ego tibi dabo claves regni cælorum. ergo videtur quod si claves regni cælorum datæ sint Petro ratione bonæ & fidelis confessionis, & in Petro datæ sunt omnibus sacerdotibus, ut Ambrosius Hieronymus & Augustinus testantur, quod ad illos tantum clauium potestas deriuata sit, qui Petri in vita & doctrina imitatores sunt. Unde Augustinus dicit super Iohannem quod quando dictum est Petro. Tibi dabo claves regni cælorum. Petrus typum gerebat bonorum. ergo videtur quod soli boni sacerdotes habeant usum clauium. ¶ Secundò sic. Iohannem 20. cum datæ sunt claves Apostolis, dictum est. Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata. &c. Si ergo ante donationem siue usum potestatis dedit illis Christus spiritum sanctum, videtur quod qui non habeant spiritum sanctum, non habeant potestatem siue usum clauium: sed mali non habent spiritum sanctum, quia ut habetur Sapientie 1. Spiritus discipline fugiet fictum. ergo. &c. ¶ Tertio ex eo quod ait beatus Augustinus in libro de baptismo. & recitatur de consensu di. 4. in c. quomodo. Sacramentum gratiæ dat Deus etiam per malos, ipsam verò gratiam non nisi per seipsum, vel per sanctos suos: & ideo remissionem peccatorum per seipsum facit, vel per ipsius colubæ membra. Sed remissio peccatorum est usus clauium, ergo peccatores, qui non sunt colubæ membra, usum clauium non habent. ¶ Quarto ostenditur idem ex illo Augustini quod habetur in c. remissionem. q. prima. Remissionem peccatorum auari non dant, quæ per orationem. i. per colubæ gemitum datur. & sequitur. Non enim raptoribus & foeneratoribus dominus dicit: si cui remiseritis peccata, remittentur eis: cui non remiseritis, tenebuntur. ergo id quod prius. ¶ Quintò arguitur ex illo Gregorio. Illi soli habent in hac vita positi ligandi & soluendi potestatem, sicut sancti apostoli, qui illorum exempla simili cum vita tenent. ¶ Sextò idem arguitur ex dicto Origenis dicentis, ut deducit magister sententiarum in 4. distin. 28. Hæc potestas soli Petro concessa est, & imitatoribus eius. Nam quicumque vestigia

Error Val.

Argu. prima

Secundum

Tertium

Quartum

Quintum

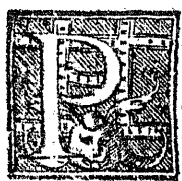
Sextum

Septimum. vestigia Petri imitantur, habent rectè ligandi & soluedi potestatem. ¶ Septimò ratione sic. Nullus sapiens rex dispensationem thesauri sui committit suo inimico: sed vsus clauium consistit in dispensatione thesauri cælestis regis, ergo mali sacerdotes, qui cum per peccatum mortale sint inimici Dei, non videntur habere vsum clauium. ¶ *Octauum.* Nullus sapiens distributor dat potentiam distribuenti illi, quem scit omnino indignum: sed peccator in peccato existens est omnino indignus tali potestate absoluedi scilicet & ligandi, & dominus hoc nouit, qui talem tribuit potestatem: ergo vel Deus insipienter largitur dona sua, quòd non est dicendum: vel nulli tali indigno tribuit talè potestatem.

¶ In quo datur responsa ad obiectiones factas. Cap. CI.

SUMMARIUM

1 Obiectiones factæ contra id quod dicitur, quòd sacerdos tam bonus quam malus habet potestatem spirituales clauium, diluuntur.

Hier. 17. Remissis non obstantibus, dicendum est vt prius, videlicet q̄ potestas dispensandi sacramenta siue clauium vsus communis sit tam sacerdotibus bonis quam malis. Quòd etiam conuenientissimè, atque sapientissimè ordinatū esse sic ostēdit sanctus Thom. in. 4. cōtra gentiles. Inconueniens videtur, vt sp̄ salutis in bonitate puri hominis quis potest. Dicitur enim. Maledictus homo qui cōfidit in homine. si autem homo consequi salutem per sacramenta nō speraret nisi à bono ministro dispensata, videretur spem suæ salutis aqualiter in homine ponere. Vt ergo spem nostræ salutis in solo Christo ponamus, qui Deus & homo est, confitendum est, quòd sacramenta sunt salutaria ex virtute Christi, siue per bonos, siue per malos ministros dispensentur. Dicendum est ergo ad rationes factas in oppositum. Pro quarum solutione notandum iuxta dominum Bonauent. in. 3. sententiarum. di. 10. quòd dupliciter loqui possumus de clauium collatione alicui. Aut quantū ad ea que sunt de necessitate, aut quantū ad ea que sunt de idoneitate. Si loquamur primo modo quantum ad ea que

sunt de necessitate siue ad esse clauis, sufficit donum spiritus sancti secundum gratiā gratis datam. Hoc enim infallibiliter secundum diuinam institutionem datur omni suscipienti ordinis sacramentum, siue sit bonus siue sit malus. Ratio autem huius est: quia donum gratiæ gratis datæ non repugnat iniquitati, quia insimul esse potest cum ea: sicut patet in scientia & in alijs donis. Et rursus perversitas non repugnat utilitati illius doni: sicut enim prædicator malæ vitæ sæpe bene prædicat, & frequenter fructificat: propter quod dominus noluit prohibere eum, qui in nomine eius eiciebat dæmonia, quanuis eum non sequeretur. vt habetur Matth. 9. quia hoc erat ad utilitatem aliorum: sic quia bonum illud gratiæ gratis datæ ordinatum est ad utilitatem communem, quanuis non valet accipienti, tamen valet alijs. Et ideo dominus, qui in distributione sacramentorum utilitatem communem considerat, & suam institutionem non retractat, malis etiam confert istam potentiam, qui ordinati sunt secundum ecclesiæ catholicæ formā. Si ergo quantum ad id quod de necessitate clauium loquamur, siue quantum ad esse, siue quantum ad executionem, cum nihil exigatur ad hoc nisi ordo & iurisdictio præfata, potestas clauium tam in bonis quam in malis est. Si autem loquamur quantum ad ea quæ spectant ad idoneitatem, cum ad debitum vsum officij concurrat meritum & autoritas prælationis, conuenit vt talis habeat charitatem, siue vitæ sanctimoniam: quia cum illud sit officium mediatoris & reconciliatoris, & autoritas ista sit iudiciariæ potestatis, & nullus sit bonus mediator qui est inimicus, nullusq; sit bonus iudex in ea causa, in qua est reus, conuenientissimū est, vt minister huius potestatis sit mundus, & sanctus. Vnde Isa. 52. Mūdāmini qui fertis vasa domini. aliās & si minister sit, nō tam idoneus siue dignus est. ¶ His notatis, facile est respondere obiectionibus. Ad omnes namq; autoritates inductas in oppositū vnica responsio dari potest, videlicet, q̄ loquatur de clauibus, siue de vsu earū quātū ad idoneitatem, nō autē quātū ad necessitatem: quoniā licet omnes sacerdotes habeant potestatem soluēdi & ligandi, non tamen rectè ac dignè habēt, nisi qui vitam & doctrinam apostolicam seruant. Vnde præmissæ autoritates non dicunt malos sacerdotes potestatem præfata non habere, sed illos solos dignè ac rectè hac potestate uti significant, qui præditi sunt vita & doctrina Apostolica, vt exponit

Responsio
cōis ad obie
ctas.

Ad primū. nit magister sententiarum in. 4. dist. 20. ¶ Ad primum igitur respondetur, q̄ licet vitæ sanctimoniam requiratur in ministro vtente clauue de congruitate, non tamen de necessitate, vt superius ostēsum est. Vnde cum soli Apostolorum imitatores dignè rectèque possint ligare & soluere, ratio illa bene probat, q̄ nemo dignè habeat vsum clauium, qui non fuerit sanctimoniam Petri imitator. Ad quem sensum dicit Augusti. q̄ beatus Petrus, qui cum potestate habuit idoneitatem in receptione clauium figuram gesserit bonorum. ¶ *Ad secundū.* & est eadem responsio. Dicimus enim, q̄ ad vsum clauium requiritur de necessitate donum spiritus sancti: intelligēdo per donum spiritus sancti donum gratiæ gratis datæ, quòd est ipsa potestas clauium. Sed intelligendo per donum spiritus sancti donum gratiæ gratum facientis, non requiritur de necessitate, ita vt sine eo fieri non possit, bene de congruitate. Siue quia sine eo incongruè, vel non rectè fit ex parte vtentis, quanuis subiciens se clauibus, clauium consequatur effectum, & ideo ratio nō procedit. ¶ *Ad tertium.* tertiam respondetur, q̄ beatus August. vt dicit sanctus Tho. loquitur de remissione peccatorum secundum q̄ sancti homines cooperatur ad ipsam non ex vi clauium, sed ex merito congrui. Et ideo dicit, quòd etiam per malos sacramenta ministrat, inter quæ absolutio sacramentalis computanda venit, sed per membra columbæ, id est per sanctos viros facit remissionem peccatorum in quantum eorum intercessionibus peccata remittit. Vel potest dici, quòd membra columbæ nominat omnes ab ecclesia non præscisos, qui enim ab eis sacramenta recipiunt, gratiā consequuntur: non autem qui recipiunt ab illis, qui sunt ab ecclesia præscisi, quia hoc ipso peccant, excepto baptismo, quem in casu necessitatis licet etiam ab excommunicato recipere. ¶ *Ad quartū.* Ad quartam respondetur eodem modo, quòd August. loquitur de remissione peccatorum, quæ fit non vi clauium, sed merito congrui, siue suffragio orationis ecclesiæ. vnde ait: quæ per orationem, id est columbæ gemitū datur. Vel loquitur quantum ad idoneitatem, nō quantum ad necessitatem. Vnde gloss. decreti dicit sic. Auari remissionem peccatorum non dant, id est non sunt digni dare. Vel etiam per auaros raptores & foeneratores intelligit præscisos, vt eadem gloss. etiam exponit. ¶ *Ad quintū.* Ad quintam respondetur, quòd dictum beati Grego. accipiendum est quemadmodum dictum beati

ti Augu. scilicet quantum ad idoneitatem vsus clauium seu dispensationis sacramentorum: quoniam verissimum est, quòd nullus dignè rectèque hoc exequi potest sicut Apostoli, nisi qui eorum doctrinam & vitam imitatus fuerit. ¶ Ad sextam, quæ est autoritas Originis, eodem modo est respondendum. ¶ Ad septimam rationem respondetur iuxta sanctum Tho. in. 4. q̄ cum dicitur, quòd nullus sapiens. &c. hoc verum sit de rege, qui defraudari, aut decipi possit, quales sunt reges terreni. Talis autem non est rex cælestis, qui defraudari non potest. Quicquid enim facit, totum ad eius honorem cedit, etiam quòd alii qui malè clauibus vtantur: quia nouit ex malis bona elicere, & etiam per malos multa bona facere. & ideo non est simile. ¶ *Ad octauam.* Ad octauam iuxta dominum Bonauent. in. 4. respondetur dupliciter. Primò, quòd Deus nō dat indigno propter se, sed propter communem utilitatem. & ideo malus quanuis non sit dignus habendi, potest tamen esse utilis, & ideo ei confert. Secundò dicitur, quòd hoc facit Deus ad ostendendum abundantiam largitatis suæ, qua solem suorum oriri facit super bonos & malos. Et hæc pro primo huius summæ libro.

¶ Libri primi summæ de Ecclesia, qui de vniuersali Ecclesia tractauit, finis.

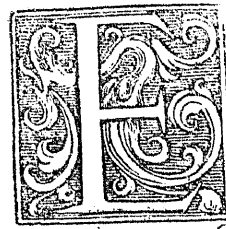
¶ LIBER SECVNDVS,
qui de Romana ecclesia, &
de eius Pontificis primatu tractaturus est,
incipit.

¶ Ostendens quòd in ecclesia sit ordo. Cap. I.

SUMMARIUM.

- 1 Ordo secundum gradus superioritatis & inferioritatis quòd in ecclesia sit ponendus, probatur.
- 2 Hierarchia unde dicatur. Et qualiter à beato Dionysio definiatur.

EXPLE-

LXPLETO sermone de vniuersali ecclesia in superiori libro, reliquum est, vt secundum librum, in quo de ecclesia Romana, & pontificis eius primatu nos loqui polliciti sumus, attingamus. Ostendemus autem in primis tamquam omnium dicendorum in hoc libro potissimum fundamentum, quod in ecclesia (quam in superiori libro multiplicium ordinum, statuum, ac officiorum varietate distinctam ordinatamque ostendimus) esse debeat, & sit ordo, siue gradus superioritatis, quo quidam in ea potestate, ac dignitate, siue officio alijs superiores sint ac potiores. Quod nobis ostendere ex multis facile est. Primo sic iuxta sanctum Thome in 4. Deus enim ita opera sua in sui similitudinem producere voluit, vt perfecta essent, & per ea cognosci posset, & ideo in suis operibus representaretur non solum secundum quod in se est, sed etiam secundum quod alijs influit. Hanc legem naturalem posuit omnibus, vt vltima per media perficerentur, & media per prima, vt dicit beatus Dionysius. De centissime ergo ne huiusmodi pulchritudo deesset ecclesie, posuit ordinem in ea, vt quidam alijs influerent sacramenta, alijs dispensando suo modo in hoc Deo assimilati quasi Deo cooperatores: ergo in ecclesia est ordo & graduum differentia potestatis. Secundo sic. Aque vel magis debet esse regulatus processus ecclesie ordinatus ad esse gratie, quam processus nature ordinatus ad esse nature: sed in processu nature est ordo, quo quidam alijs sunt superiores officio, & habent alijs influere: ergo & in ecclesia debet esse ordo, quo quidam alijs sunt superiores potestate & officio, & habent alijs influere, doctrina scilicet, & sacramentorum dispensatione. Tertio sic. Ecclesia militans exepitata est a triumphante, siue caelesti, secundum illud. Inspice, & fac secundum exemplar tibi monstratum in monte. Vnde beatus Dionysius dicit ita. Nostra enim hierarchia a Deo traditis ordinibus sancte disposita sanctis & caelestibus hierarchijs conformis est. De qua etiam conformitate ipse caelorum conditor & amator inquit. Nunquid nosti ordinem caeli, & rationem eius pones in terra? subaudi vt ego: inquit beatus Gregorius in glo. Ordo quidem caeli in terra ponitur, hoc est in militante ecclesia, cum a triumphantis ecclesie exemplari militans disponitur & formatur: sed in ecclesia triumphanti est ordo, quo quidam angeli sunt alijs potestate

Exod. 25.
Diony. in. c.
6. Ecclesia.
hierar.
Iob. 26.

superiores & dignitate, & habent eis influere diuinas illuminationes: ergo similiter in ecclesia militante talis ordo siue gradus superioritatis ponendus est, quo quidam alijs habeant diuina ministrare. Et haec est ratio beati Gregorii ita loquentis. Quia vero quaecumque creatura in vna eademque qualitate gubernari vel viuere non potest, caelestium militiarum exemplar nos instituit: quia dum sunt angeli & archangeli, liquet quia non aequales sunt, sed in potestate & ordine, sicut notis differunt alter ab altero. Quarto confirmatur ista ratio sic. Ecclesia militans est instituta ad formam hierarchie. Vnde de ecclesiaistica hierarchia beatus Dionysius librum illustrem fecit, qui ita de ecclesiastica hierarchia intulatur. Sed ratio hierarchie in ordine potestatis consistit. Dicitur enim hierarchia a hieros, quod est sacrum, & archos, quod est princeps: quasi sacer principatus. Et Dionysius definiens hierarchiam lib. caele. hierar. cap. 3. dicit, quod est ordo, scientia, & actio. & c. ergo sequitur quod praefatus ordo hierarchicus sit in ecclesia ponendus. Quinto sic. Ecclesia constituitur ex duplici pariete siue latere, scilicet laicali & clericali: sed in pariete laicali est ordo, vt pote Imperator, Rex, Dux, Comes, Tribunus, Balliuus, Centurio, Decurio, omnia haec ordinem dicunt: ergo videtur, quod in pariete clericali, qui spiritali militia Deo militat, debeat esse huiusmodi ordo. Ratio est manifesta. Sexto sic. Omnis multitudo aut confusa est, aut ordinata: sed vniuersitas ecclesie cum sit a sapientissimo Christo instituta, & Apostolus dicat. Quae a Deo sunt, ordinata sunt. confusa esse non potest. Vnde de ipsa dicitur, quod sit vt castrorum acies ordinata. ergo necesse confitendum est, quod in ea ordo sit & esse debeat: maxime cum ordo faciat ad concordiam, & decorem, & ad firmam existentiam vniuersitatis, secundum illud beati Gregorii ita dicentis. Ad hoc dispensationis prouiso gradus diuersos & ordines constituit esse distinctos, vt dum reuerentiam minores exhiberent potioribus, & potiores minoribus dilectione impederent, vera concordia fieret, & ex diuersitate contextio, & recte officiorum gereret administratio singulorum. Nec enim vniuersitas alia poterit ratione consistere, nisi huiusmodi eam magnam differentiam ordo seruaret. haec ille. Ratio autem pulchritudinis, quae in ecclesia ex huiusmodi ordinis differentia consurgit, dicitur, quod regina Sabab videns omnem sapientiam Salomonis, & habitacula seruorum, & ordines ministrantium, non habebat vltra spiritum. Quod verbum

Grego. in. c.
Ad hoc. 89
dist.

Roma. 13.
Cant. 4.

Grego. in. c.
Ad hoc. dist.
stin. 89.

3. Reg. 10.

Origenes lib. 2 super. cant. bum pertractans Origenes dicit. Per hoc potest ecclesiasticum ordinem dici, qui in episcopo patus, vel presbyterij sedibus habetur. Ex quibus apertissime conuincitur error & stultitia negantium ordinem in ecclesia, asserentes omnes ecclesie ministros aequalis esse potestatis.

Ostenditur quod talis ordo sit & debeat esse in ecclesia, vt vnus in ea superior sit princeps, ac rector existat.

Capit. II.

SUMMARIUM

Ordo quod sit & debeat esse talis in ecclesia, vt vnus in ea credatur superior, princeps, rector, ac gubernator, multis auctoritatibus ostenditur

Ordo autem qui in ecclesia est & esse debet, ita accipiendus est, vt vnus in tota vniuersitate reipublicae christianae sumus princeps, rector, ac gubernator esse credatur. Quod multiplici ratione colligitur. Primo sic. Ex dictis ordo potestatis est in ecclesia, vt in praecedenti. c. est ostensum, sed ordo iste intelligitur secundum praerogationem & subiectionem: praerogatio autem attenditur secundum ascensum & descensum, non secundum equalitatem: & ascendendo superius, necesse est statim & reductio ad vnum, cum non sit processus in infinitum, & e converso descendendo multiplicatio: ergo secundum reatum ecclesie ordinem oportuit aliquem vnum esse praerogatum, & supremum, in quo totius potestatis ecclesiastica esset status, qui omnium aliorum esset rector, & pastor. Vnde dominus de hac ecclesie suae regiminis dispositione futura loquens per prophetam ait. Suscitabo super eos pastorem vnum. Et pastor vnus erit omnium verum. Secundo sic iuxta sanctum Thome in 4. contra gentiles. Nulli dubium esse debet, quin ecclesie regimen sit optime ordinatum: vt potest per eum dispositum, per quem reges regnant, & legum conditores iuxta decernunt. Optimum autem regimen multitudinis est, quod regatur per vnum. Quod patet, tum auctoritate Aristoteli 9. Metaphysicae. & 3. politicorum. tum ex fine regiminis. Pax autem & vnitas subditorum est finis regentis, vt inquit Augustinus

Ezech. 34.
Idem. c. 37.

vnus. Vnitatis autem causa congruentior est vnus, quam multi. ergo regimen ecclesie factum a Deo esse dispositum creditur, vt vnus in eo toti ecclesie praesit. Tertio sic. Ad vnitatem ecclesie requiritur, quod omnes fideles in fide conueniant. Vnde inquit Apostolus. Idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata. Est autem fides religionis christianae fundamentum. secundum illud. Sine fide impossibile est placere Deo. Circa ea vero quae sunt fidei, contingit quaestiones moueri: per diuersitatem autem sententiarum diuideretur ecclesia, nisi in vnitatem per vnus sententiam conseruaretur. Exigitur ergo ad vnitatem fidei in ecclesia conseruandam, vt sit vnus, qui toti ecclesie praesit vt doctor, & rector: manifestum est autem, quod Christus ecclesie non defuit in necessarijs, quam dilexit, & pro qua sanguinem suum fudit: cum & de synagoga dicitur per dominum: Quid vltra debui facere vineam meam & non feci: Non est ergo dubitandum, quin ex ordinatione Christi vnus toti ecclesie praesit. Quarto sic. Ecclesia militans, sicut in praecedenti cap. argutum est, ab ecclesia triumphante deriuatur. vnde Iohannes ait. Vidi ciuitatem sanctam Hierusalem nouam descendentem de caelo a Deo paratam sicut sponsam ornatam viro suo. sed in triumphante ecclesia vnus praesidet, qui etiam praesidet toti vniuerso, scilicet Deus: ergo in militante ecclesia etiam debet esse vnus praesidens etiam vniuersis. Hac ratione beatus Bernardus vtitur ita dicens. Non vilem reputes formam hanc, quae in terris formam habet in caelo. Vidit hoc qui dicebat, Vidi ciuitatem sanctam Hierusalem nouam descendentem de caelo. & c. Sicut enim seraphin, & cherubin, & caeteri ordines sunt sub vno capite Deo: ita & hic patriarchae, archiepiscopi, & reliqui sub vno pontifice summo. Quod non est parum pendendum, quod deum habeat authorem, & quod de caelo ducit originem. Haec ille. Quinto sic. In ecclesia Dei non debet esse minor vnitatis, quam in synagoga, imo tanto maior, quanto sacerdotium euangelicum excellentius est leuitico: sed in synagoga erat vnus summus pontifex, qui praerat omnibus sacerdotibus, scilicet Aaron, & postea Eleazar, & sic de alijs successoribus: cum is qui summo sacerdoti non obediebat, reus erat mortis, vt habetur Deuteronomio. 17. ergo multo magis in ecclesia debet esse vnus summus pontifex, cui omnes tanquam superiori obedire teneantur. Sexto sic. In vno speciali populo vnus ecclesie requiritur vnus episcopus,

1. Cor. 1.

Heb. 1.

Isa. 5.

Apoct. 21.

Bernar. lib. de consi. ad Eugenium.

pus, qui sit totius populi caput, cum summa regiminis fidelis populi ad episcopalem pertineat dignitatem: ergo etiam in toto populo christiano requiritur quod sit vnus totius ecclesiæ caput, consequentia patet. ¶ Septimò sic iuxta sanctum Tho. in. 4. Vbiunque sunt multa ordinata in vnum, oportet esse aliquod vniuersale regituum super particularia regitua: quia in omnibus virtutibus & actibus, vt dicitur. 1. Ethicorum. est ordinatum secundum ordinem finis. bonum autem commune dicitur diuinius, quam bonum speciale: & ideo supra potestatem regitiuam, quæ communicat bonum speciale, oportet esse potestatem regitiuam respectu boni communis, alias non potest esse colligatio ad vnum: ergo cum tota ecclesia sit vnum corpus, oportet si ista vnitas debeat conseruari, quod sit aliqua potestas regitiua respectu totius ecclesiæ supra potestatem episcopalem, qua vnaquæque specialis ecclesia regitur & gubernatur, & hæc est potestas Papæ. Vnde ex hoc concludit sanctus Tho. q. qui hanc potestatem supremam negant, schismatici dicuntur, quasi diuisores ecclesiasticæ vnitatis. ¶ Octauò sic. Regimen ecclesiæ nõ creditur minus ordinatum esse quam regimen naturæ, imò ordinatius dispositum, cum gratia supergrediatur naturam: sed in his quæ videmus in natura vbiunque est regimen naturale, semper illud totum regimen reducit ad vnum principale regituum omnium: vt in corpore animalis, in quo sunt diuersa membra diuersis officijs & actibus diuersis deputata, oportet dare vnum membrum, videlicet cor, vel caput, vnde omnium aliorum membrorum motus sensus & gubernationis regimen deriuatur. Item tota machina vniuersi est vnum celeste corpus, videlicet primum mobile, per cuius motum mouentur & reguntur motus corporum inferiorum, vt habetur per Aristotelem. 8. physicorum. In toto etiam mundo est vnus supremus, scilicet Deus vnus rex vniuersæ terræ: ergo pariter in regimine ecclesiæ oportet quod sit vnus, qui toti Christianæ vniuersitati præsideat caput, & rector illius. ¶ Nonò sic. Tota ecclesia Dei est vna. Canticorum. 6. Vna est columba mea. Est vnum corpus. 1. Corinth. 12. Multi vnum corpus sumus. Est vna ciuitas: secundum illud psalm. Hierusalem quæ ædificatur vt ciuitas. Vna hierarchia, vt patet per sanctum Dionysium libro. eccle. hierar. Vnum ouile. Ioha. 10. ergo necessario in tota ecclesia est dandus vnus supremus præsi-

dens & rector, vnum caput totius corporis, vnus princeps totius ciuitatis, vnus hierarcha totius hierarchiæ, vnus pastor totius ouilis siue gregis dominici. & ita idem quod prius. Hinc dicitur. Congregabuntur filij Iuda, & filij Israel pariter, & ponent sibi caput vnum. Et dominus ait. Erit vnum ouile & vnus pastor. ¶ Decimò sic. Ecclesia est regnum: siue ecclesiæ principatus est monarchicus, siue regalis. Hoc patet tum ex multis sacre scripturæ locis, vbi ecclesia regnum cælorum nominatur. Vnde & Isa. nono dicitur. Paruulus natus est nobis, & filius datus est nobis. Et sequitur. Super solum David & super regnum eius sedebit. glo. id est ecclesiam. & Lucæ primo dicitur. Regni eius non erit finis. Tum etiam, quia optimum genus politiæ est monarchicum, siue regale: cum iuxta sententiam Aristote. 3. politi. omnium vrbaniatum perfectissima sit regnum, quod consistit ex omni ordine ad vnum secundum perfectissimam gubernationem. propter quod Diony. dicit. Quod regnum est omnis finis legis & ordinis distributio. sed regnum est in quo potestas regiminis residet apud vnum toti multitudini præsentem: vt tam ex 8. ethico. quam ex 3. polyti. aperte colligitur. ergo talis à Deo ecclesiæ principatus constitutus est, vt vnus in eo superior potestate præsideat, & principet. Hoc enim est de ratione legalis siue monarchici principatus, vt dictum est. Dicitur enim monarchicus à monos, quod est vnum, & archos, quod est princeps: quasi vnus princeps toti multitudini præsidens. Et confirmatur per illud, quod idem diuus Diony. in principio tam cælestis quam ecclesiasticæ hierarchiæ dicit. Quod ratio ornatus & decentissimæ dispositionis attenditur in ordinatorum consonantia & connexionem adinuicem, & ad vnum simpliciter primum monarcham. ¶ Vndecimò sic. Principatus ille videtur omnibus alijs præstantior & nobilior, quo inter subditos charitas, & pax, ac concordia maximè nutritur, fouetur, & conseruatur: & quo seditio & discordia, quæ est cuiuslibet communionis corruptio, præcipue deuitatur. Hoc patet: quonia sunt quæ maximè princeps cuiuscunque principatus tenetur nutrire & fouere in subditis. Nam vt Celsio. in epistolis suis dicit. Decet regalis apicis curam, gentem sibi commissam custodire concordem: quoniam ad laudem regnantis trahitur, si à sibi subditis pax habetur. Nihil quoque est, quod sic principem prædicet, sicut quietus populus, & concors

Diony. lib. de diu. nu. cap. 2.

Isa. 9.

Iohan. 13.

Gen. 6.

Iob. 38.

Roma. 11.

1. Cor. 12.

concors fenatus totaque resp. morum honestate vestita. Vnde princeps pacis Christus, super cuius humerum factus est principatus, corporaliter à fidelibus discessurus, pacem & dilectionem præcipue illis commendat, dicens. Pacem meam relinquo vobis, pacem meam do vobis. Et iterum. Hoc est præceptum meum vt diligatis inuicem. &c. sed hoc magis & congruentius fit, si principatus fuerit apud vnum, sicut est in regno, quam si fuerit apud plures sicut in aristocrasia siue in politia: vnitatis enim & pacis congruentior causa est vnus quam plures. ergo sequitur, quod talis ecclesiæ principatus, scilicet monarchicus, siue regalis, in quo omnium ordinatorum reductio ac adunatio est, redigatur ad vnum principem, potestate, & autoritate omnibus præsentem. Hinc ecclesia per arcam Noë designatur, quæ in vno cubito consummata fuit.

¶ Duodecimò præfatus ordo scilicet omnium ad vnum adunatio in ecclesia clarissimè probatur ex eo, quod commendabilior est, atque præstantior. Vnde de eius commendatione loquitur dominus Albertus magnus in libro suo de missa dicens. Hæc adunatio, scilicet multorum per omnem ordinem graduum ecclesiæ ad vnum caput, in cælo refulget, in naturis ostenditur, in operibus exemplificatur, in diuinis legibus præcipitur, & in toto corpore mystico obseruatur. In cælis enim angeli ad archangelos, archangeli ad principatus, & principatus ad potestates, potestates ad virtutes, virtutes ad dominationes, dominationes ad thronos, & throni ad cherubim, & cherubim ad seraphim secundum obedientiæ & illuminationis ordinem ordinantur: & ipsa multitudo angelorum, quæ in quolibet est agmine, ad vnam personam, quæ in quolibet ordine præeminet, adunatur. Et ideo ordo cæli vocatur: quia omnis ordo est multorum in gradibus differentium ad vnum. Nunquid nosti ordinem cæli & rationem eius pones in terra? Hoc etiam in naturis ostenditur, vbi multi ramusculi ad virgas, vbi multi virgæ ad ramos, vbi multi rami ad stipitem vnum, vbi multi stipites in vna radice infiguntur, vt omnia socia fiant & participia succi, qui est in radice. Socius radicis oliuæ & pinguedinis factus es. Sic multe grues vnâ sequuntur ordine literato: sic multa membra in corpore vnus capitis percipiunt beneficia. Sicut enim multa membra in vno corpore habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita multi vnum corpus sumus in Christo. In Christi operi-

bus hæc adunatio etiam exemplificatur: quia Christi opus semper est in vnum colligere dispersa. Diaboli autem opus est adunata diuidere, & dispergere. Hinc est quod Ioh. 10. dicitur. Fiat vnum ouile & vnus pastor. Et Matt. 12. Qui non colligit mecum, dispergit. Hæc adunatio præcipitur in legibus diuinis: quia sicut dicit beatus Diony. Lex diuinitatis est per prima media, & per media vltima reducere. Talis autem reductio vltimorum ad media, & mediorum ad prima non potest esse, nisi in ordine ad primum: sic ergo lex diuinitatis est: sicut descensus est illuminationum & charismatum ab vno, sic reductio ad primum. Hæc enim lex sicut superiora mouet & ligat ad inferiorum prouidentiam & curam: ita inferiora ligat ad superiorum obedientiam, vt omnia hoc modo sint connexa. psal. 47. Distribuite gradusei, vt enarretis in progenie altera. & Dan. 10. Sta in gradu tuo. Sic enim octo gradibus ascenditur ad deitatis templum & culturam, vt dicitur Ezechiel. 40. Patu seu patriarchatu, primatu, archiepiscopatu, episcopatu, abbatu reuerentia, præpositura, decanatu, cura parochiali. Curam enim archidiaconorum sub præpositura comprehendimus. Hoc etiam in toto corpore mystico, quod est ecclesia, obseruatur, in quo omnia ad vnum diriguntur, quæ Petri clauibus committuntur Math. 16. Tibi dabo clauis regni cælorum: & quodcunque solueris super terram. &c. Hæc clauis vni committitur, vt plenitudo potestatis in vno ostendatur, & in alios ab illo secundum partem sollicitudinis, ad quam vocantur, committatur. hæc Albertus magnus. Ex quibus manifestè conuincitur error dicentium principatum ecclesiæ non esse monarchicum.

Aliter dicitur mos eius.

In quo ponuntur obiectiones quedam aduersariorum contra prædicta de vnitate vnus præsentis & capitis in ecclesia.

Cap. III.

SVMMARIVM.

1. Obiectiones contra ea, quæ dicta sunt de vnitate vnus præsentis, rectoris, gubernatoris, ac capitis in ecclesia.

M 2 Sunt

Vnt quidam aduersario-
rum prædictæ veritatis
hostes, qui rationes indu-
ctas in præcedenti capit.
ad ostendendum, quod
in ecclesia dādus sit vnus
princeps rector & guber-
nator cuictorū fidelīū euacuare molietes, re-
spōdent ad rationes præfatas, dicentes, q̄ ille
vnus rector & pastor, quem rationes præfa-
tæ in ecclesia esse necessariò concludunt, sit
Christus, qui caput est omnis principatus, vt
inquit Apostolus ad Colo. 1. & quod nullus
alius purus homo princeps in vniuersali eccle-
lesia vnus dandus sit. Quam responsionem
tribus rationibus fulcire nituntur. ¶ Primò.
quia (vt dicunt) vnitas vniuersalis ecclesiæ
ex ordine populi Christiani ad vnum caput,
quod est Christus saluator & redemptor
ipsius, & cui fide & salute & charitate coniun-
gitur, & non respectu alicuius alterius su-
menda est. ¶ Secundò: quia dicunt, quod &
si principatus ecclesiæ sit monarchicus siue
regalis, hoc est respectu Christi, & non respe-
ctu alicuius alterius, qui vnus principetur, &
præsideat toti ecclesiæ, cuiusmodi sit Papa:
quoniam si respectu alterius principatus ec-
clesiæ esset regalis, iam alius quàm Christus
rex vniuersalis ecclesiæ veniret dicendus, qđ
non videtur conueniens. ¶ Tertio dicunt:
quod sicut in potestate & principatu secula-
ri non obstantibus præfatis rationibus non
videtur necessarius, nec fortè expediens,
quod vnus sit princeps super omnes alios
laicos principes & reges: ita non videtur in
principatu ecclesiastico necessariū, qđ detur
vnus, qui omnibus præsideat.

Arg. primū

Secundū

Tertium

In quo confutatur prædicta ad
uersariorum responsio:
& respondetur ra-
tionibus eorū.
Cap. IIII.

SUMMARIUM

Obiectiones, & responsiones aduersariorum
dicentium non requiri unicum caput so-
lum in ecclesia confutantur, atque diluuntur.

Vod responsio præfata ad-
uersariorum ad rationes in-
ductas in præcedenti. c. pro
vnitate vni⁹ rectoris & prin-
cipis, qui toti ecclesiæ præsi-
deat, nulla sit: nec rationes in-
ductæ in fauore eorum alicuius sint roboris,
faciliter ostēdemus. ¶ Et primò qđ responsio
data nulla sit, sic. Oportet omnem cōmunita-
tem habere vnū caput, siue rectorem, qui visi-
biliter cum illa cōuertetur circa personas illi⁹
regiminis sui ministeriū, p̄ varietate tēporū,
locorum ac personarum exercendo, senten-
tiādo de illa vel de illa, corrigendo hanc vel
illam personam secūdum cōmunem cursum:
Christus autē nō conuertatur nunc cum fide-
libus suis modo prædicto: Necessarium ergo
videtur secūdum rationes prius factas ad bo-
num regimen ecclesiæ, qđ aliquis alius à Chri-
sto, vices tamen eius gerens, sit ipseus eccle-
siæ rector, & pastor, qui cum ipsa ecclesia visi-
biliter cōuertetur. Vnde beatus Tho. in. 4. cō-
tra gentiles. c. 76. respōsionē præfatā aduersa-
riorū tanquā minū sufficiētē euacuās, ita in-
quit. Si autē quis dicat, qđ vnū caput, & vnus
pastor est Christus, qui est vnus vnus eccle-
siæ sponsus, nō sufficiētē respōdet. Manife-
stum est enim, qđ omnia sacramenta Chri-
stus ipse perficit: ipse enim est qui baptizat
Iohannis. 1. & ipse est qui peccata dimittit
Ioh. 1. ipse est verus sacerdos, qui se obtulit in
ara crucis, in cuius virtute corpus eius conti-
nuò in altari consecratur. vt etiā habetur ex-
tra. de sum. tri. & si. catho. ca. 1. §. vna. de cōse-
dl. 2. ca. quia corpus. Et tamē quia corporali-
ter nō erat cū fidelibus omnibus perman-
surus, elegit ministros, per quos prædicta fide-
libus dispēfaret: eadē ratione, qua præsentiam
corporalē erat ecclesiæ subtrahitur, oportuit,
qđ alicui cōmitteret, qđ loco sui vniuersalis ec-
clesiæ curā gereret. Hinc est, qđ Petro inquit
ante ascensionem suā. Pasce oues meas. Et ante
passionem. Tu autem aliquando conuer-
sus confirma fratres tuos. hęc sanctus Tho.
¶ Quod verò rationes, quas aduersarij in suo
errorum fauorem inducunt, nullius ro-
boris sint, ostendimus. De prima quidem pa-
tet. Licet enim vnitas corporis Christi, quod
est ecclesia, principaliter sumenda sit ex
ordine ad Christū, qđ principale caput ei⁹ est,
cui omnes fideles, qđ eius vera mēbra sunt, fi-
de spe & charitate cōnectūtur, nihilomin⁹ ec-
clesiæ vnitas quātū ad gubernationē extero-
rē, secūdum quā ex diuina institutione est or-
do iter ipsos ecclesiæ p̄latos & rectores, etiā assu-
mend

Iohan. iiii.
Luc. 22.
Ad primū

menda est, & assumitur ex ordine ad vnum
principalem Christi vicarium totius vniuer-
salis ecclesiæ principem & pastorem. Est au-
tem huiusmodi vnitas ostensiuā, & cōseruati-
ua vnitatis interioris ecclesiæ ad Christum.
Ostēsiua quidē. Dicit enim Cyprianus in epi-
stola ad Magnū. Dñs insinuans nobis vnita-
tē de diuina autoritate venientē ponit, & di-
cit. Ego & pater vnū sumus. ad quā vnitatem
redigēs ecclesiā suam ait. Et erit vnus grex &
vnus pastor. Item in. c. loquitur, 24. q. 1. Cy-
prianus ita inquit. Loquitur dominus ad Pe-
trū. Ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super
hanc petram ædificabo ecclesiā meam. super
vnū ædificat ecclesiā. Et infra. Exordium ab
vnitate proficiscitur, vt ecclesia Christi vna
mōstretur. Cæterum vnitas hęc in ecclesia pe-
nes ordinē ad vnū generalē gubernatorē &
rectorē ecclesiæ est cōseruatiua vnitatis inter-
ioris fidelīū ad Christū. Dicit enim gl. super
illud Matt. 16. Tibi dabo clauēs. &c. Specia-
lites potestātē clauī Christus Petro concessit,
vt ad vnitatem nos inuitaret. Ideo enim
eū principē Apostolorū cōstituit, vt ecclesia
vnum principalē Christi haberet vicariū, ad
quē diuersa mēbra recurrerēt, si fortè inter se
dissentirēt: qđ si diuersa capita essent in eccle-
sia, vnitatis vincula rumpērentur. hęc ibi. Et
Hiero. ait. Ex. 1. 2. vnus eligitur, vt capite con-
stituto, schismatis tolleretur occasio. ¶ Secū-
da ratio aduersariorum etiam nullius est ro-
boris: quoniā falsum est quod aiunt, videli-
cet, quod principatus ecclesiæ respectu Papæ
non sit monarchicus, siue regalis. Hoc enim
videtur contrariari & sacræ scripturæ, & ra-
tioni. Sacræ quidē scripturæ contradicit, quæ
habetur Iohan. 10. Erit vnum ouile, & vnus
pastor. Item scripturæ sanctæ illi, vbi beatus
Iohan. ait. Vidi ciuitatem sanctam Hierusa-
lem nouam descendentem de cælo. &c. vbi
ecclesia militans dicitur imitatione descende-
re à cælo: quia formā ordinis cælestis habet,
sicut beatus Bernar. ait. 3. de consideratione
ad Eugeniū Papam ita dicens. sicut fuit supra
in. 2. cap. inductum. Non vilem reputes for-
mam hanc, quæ in terris est: formam habet
in cælo. vidit enim hoc qui dicebat: Vidi ciui-
tatem sanctam Hierusalem nouam descen-
dentem. &c. Sicut enim ibi seraphim, & cheru-
bin, & cæteri ordines sunt sub vno capite
Deo: ita & hic patriarchæ, archiepiscopi, &
reliqui sub vno pontifice summo, quod non
est paruipendendum, quod Deum habet au-
thorem, & quod de Cælo sumpsit originem.
hęc ille. Ex quibus patet, qđ aduersariorum

Ad secundū

Apoc. 21.

phantasia sacræ scripturæ aduersatur. Quod
aduersetur etiam rationi patet. Tum, quia ea
dē species politię manet in principatu respe-
ctu principalis & respectu vicarij instituti à
principali cum plenitudine potestatis. vnde
idem consistorium reputatur episcopi & sui
vicarij, vt in. c. Romana. extra. de appel. lib. 6.
Tum, quia ecclesię regimē nō solum in præ-
sentia corporali Christi debuit optimè dispo-
ni, quod est disponi & ordinari sub suprema
& nobilissima specie regiminis siue politiæ,
cuiusmodi est regalis, sed etiam in eius absen-
tia corporali. Sunt etiam ad hoc rationes fa-
ctę supra in. 2. c. Facit etiā ad hoc. Primò: quia
naturalior est principatus vnus in multos,
quàm possit esse multorū in vnum. Natura
enim principiorum amat singularitatem: vt
ait beatus Aug. primo de nuptijs & concupi-
scētia. Hinc Aristoteles probans vnitatē pri-
mi principij. 1. 2. metaphysi. ait. Entia nolunt
malè disponi, neq; bona pluralitas principa-
tuum: vnus ergo princeps: in apibus etiam
vnus est princeps: & grues vnā sequuntur
ordine literato ait beatus Hiero. in. c. in api-
bus. 7. q. 1. Secundò: quia inter spēs regiminis
humanarū ciuilitatū nobilior & præstantior
est species regalis regiminis, in quo summa po-
testatis & principatus autoritas est apud
vnū. vt. 3. polit. Arist. docet. Tertiò: quia hu-
iusmodi regiminis dispositio magis assimilata
tur diuino regimini, in quo Deus præsidet to-
ti mundo vnus Deus omnium gubernator &
rector. Ecclesiast. 1. Vnus est altissimus crea-
tor omniū. Quartò: quia in triūphante eccle-
sia, à qua ecclesia militās exemplariter descē-
dit. Apocaly. vlt. hierarcha vnus supremus est
cunctis ordinibus præsidens, in quem omnis
hierarchia cōsumatur, vt ostēdit diu⁹ Dio.
5. eccle. hierarch. Quintò: quia in lege veteri,
quæ figura nouæ legis fuit, vnus summus sa-
cerdos diuina dispositione fuit institutus, cui
cæteri omnes parere deberent. Sextò: quia
vno toti ecclesiæ præsidente, nulli dubium, qđ
vnitas fidei, per quam ecclesia maximè vna
dicitur, melius cōseruatur. de qua Aposto-
lus. 1. Corin. 1. Id ipsum dicatis omnes, & nō
sint in vobis schismata. ¶ Quod verò aduersarij
arguunt: quod si principatus ecclesiæ
esset regalis respectu alterius quàm Christi,
alius quàm Christus rex ecclesiæ dicendus ve-
niret, quod inconueniens esse putant. Hoc
parum valet. Tum primò: quia non est in-
conueniens reputandum Papā dici regem ec-
clesiæ: sub Christo tamen sicut eius vicarium,
licet hoc vsus non habeat: quoniam cum Pa-
pare-

Replicatio.

Responsio.

pa rector ecclesie sit quantū ad interpretatio nem vocabuli, nō dubiū, quin rex rectē & ve raciter dici possit. Dicit enim rex, vt ait Isid. à regendo. Præterea nō videtur magis in con ueniēs, q̄ Papa rex nominetur, q̄ p̄ princeps. Legitur autē à Christo nominatus princeps, secūdū illud, quod ecclesia dictū esse à Chri sto Petro cōmemorat, cū ait. Simō Petre an tequā de nauī vocarē te, noui te, & super ple bē meā principē te cōstitui. Ceterū hoc no mine etiā omnes Apostoli à spiritu sancto p̄ os prophete appellati legūtur. psal. 44. Cōsti tues eos principes super omnē terrā. vnde e tiā episcopi loca Apostolorū tenēs, princi pes nominātur in. c. ecclesie principes. di. 35. Quocirca nō mirū, si etiā reges nominātur, at tēto maximē, q̄ Apostoli ipsi, eorūq; succes sores sub regis nomine à spiritu sancto. descri būtur. psal. 44. vbi dicitur. Delectauerūt se fi liā regū. Quod verbū Aug. exponens ita in quit. Etenim omnes ecclesie, que illis euāgeli zātibus & prædicātibus natæ sunt, filie regū sunt: & ecclesie filie Apostolorū filie regum sunt. ille enim rex regū, illi autē reges, de qui pus dictū est. Sedebitis super duodecim sedes iudicātes duodecim tribus israel. hec Aug. Ni hilominus tñ licet Papa, & prelātī ecclesie. re ges nūcupari veraciter possent, hoc tñ nō fit duplici de causa, vt t̄git dñs Aluarus in lib. suo de potestate ecclesiasti. Prima est p̄pter superbā vitādā, quæ noīe regis importari vi detur, secūdū illud apostoli Petri. Regi quasi præ excellenti. Christus enim humilitatis ma gister iuxta illud. Discite à me quia mitis sum, & humilis corde. suos discipulos ac vicarios voluit per oīa humilitatē seruare. Vnde Lucē 22. dicebat. Qui maior est vestrū, fiat sicut mi nor: & qui præcessor, sicut ministrator. Pro pter quod illos nō solū superbā, verū etiā su perbiæ vocabula voluit declinare: maximē, cū nihil in episcopali ceruice splēdidius ful geat, quā humilitas. vt in ca. cōmemorem. dic. Secūda causa est, vt quē admodū inter spi rituales, & temporales principes est discretio potestatis, ita etiam sit in noībus differentia. Assumpserunt ergo sibi seculares principes nomē mundanæ gloriæ expressiuū. s. nomē regis. Spirituales verō alijs humilioribus pro priū officiū designantibus & vltimū finē de monstrantibus nominibus nūcupantur. Di cunt enim pastores, rectores, iudices, sacerdo tes, præpositi, pontifices &c. Vnde in. c. duo sunt. di. 96. dicitur. Duo sunt, quibus principa liter hic mūdus regitur: authoritas sacra pon tificum, & regalis potestas. Patet ergo, quod

Aug. super psal. 44.

1. Pet. 2.

Matth. 11.

Ad tertium.

Apo. 19.

Marc. ult. Heb. 11.

licet Papa ratione humilitatis rex non nomi netur ecclesie, ex hoc tñ non sequitur, q̄ prin cipatus ecclesie nō sit monarchicus, siue re galis, & q̄ regimen ecclesie nō sit monarchi cū, siue regale: quia p̄pria ratio regni in hoc cōsistit, q̄ regimen, & principatus eius sit apud vnū qualicūq; nō nomine noīetur ille vnus, siue regis noīe, siue ducis, aut pontificis, siue pastoris, siue imperatoris. Tum secūdo, ra tio aduersariorum vacua est viribus: quoniā vt patet ex dictis nō est incōueniens, vt alius in persona à Christo dicatur rex, aut rector, aut pastor, aut princeps ecclesie, dum tñ nō fit alius autoritate. Papa em̄ cū vicari⁹ sit Christi, vices eius gerēs in ecclesia, non est alius rex ecclesie aietate autoritatis, q̄ Chri stus. Ceterū tertia ratio etiam non militat duplici de causa. Prima, quia præsupponere videtur, q̄ in vniuersitate christiana nō sit vnus, qui tam in spiritualibus, quā in tēpora libus præsideat vniuersis: quod simpliciter & absolute negare nō videt nobis cōueniēter di ci. Quoniā, vt nos infra auxiliante Deo osten suri sumus, papa; q̄ est ille vnus, qui vice Chri sti omnibus præsidet, nō solū in spiritualib⁹, sed etiā aliquo modo inferi⁹ exponendo, in tēporalib⁹ principatū siue potestatē habet in tota repu. christiana, disponente eo, cuius vi carius est. In cuius fœmore scriptū est rex regum, & dñs dominantū. Secūda causa, pro pter quam ratio aduersariorum nō valet: da to q̄ ille vnus nō præsideat in tēporalibus est, quia non est eadem ratio de præsidendo vnū in temporalibus, & in spiritualibus. Pri ma, quia scilicet vnitatis, scilicet fidei in eccle sia, ad quam cōseruandam maximē institū tum est, vt in. 2. c. ostēditur, quod vnus præ sideat toti ecclesie, est maximē periculosa fi delibus, cū extra illam non sit salus, iuxta illud. Qui verō non crediderit, condemnabitur. Et illud apostoli. Sine fide impossibile est placere Deo. Non sic autem est de aliqua alia vnitatis in quacunque politia inter fide les: obseruanda: cū non sit necesse omnes eos conuenire in politia communi, sed pos sunt secūdū diuersitatem climatum, & lin guarum, & conditionum hominum esse di uersi modi viuendi, & diuersæ politie sicut sunt, propter quod non est ita necesse mun dum regi per vnū in temporalibus plenam in omnibus potestatem habentem, sicut in spiritualibus. Secūdo, quia non est necessa rium leges ciuiles, quibus regna & prouinciæ reguntur, esse conformes, siue easdem apud omnes nationes, propter veritatem morum,

& conu-

& conditionē hominū in diuersis prouincijs, imō secūdū varietatem nationum varian tur: quia non omnibus eadem leges conueni re possunt, nec etiam omnes omnibus secun dū naturam & consuetudinem posibles esse possunt, quod tamen est de ratione legis secūdū illud Isido. lib. ethy. & habet distin. 4. cap. erit autem vbi dicitur. Erit autem lex honesta possibilis secūdū naturam & se cūdū consuetudinem patriæ loco tempo riq̄ue conueniens. Est autem necessarium, vt obseruantia diuinæ legis, per quam est in gressus ad vitam, secūdū illud: Si vis ad vi tam ingredi, serua mādāta. vniformiter in to ta repu. christiana ab omnibus obseruetur. Et quia ad hoc multū operatur, vt supra probauimus, quod vnus in tota politia Chri stiana rector & magister præsideat, ideo ma gis est necessarium, vt in spiritualibus præsi deat vnus in rep. christiana, quā in tempo ralibus. Tertio, quia facilius vnus potest præ esse toti populo christiano in spiritualibus, quā in corporalibus. Tum propter diuer sitatem & variam multiplicatē, quæ in temporalibus negotijs maior quā in spiri tualibus inuenitur. Tum, quia mucro, quo princeps ecclesie contra rebelles & errantes vtitur, quæ est excommunicatio, facilius ex tenditur in quantumlibet longinquas na tiones, quā facit gladius materialis, quo principes seculares vtuntur. De quo Apосто lus, inquit, quod nō sine causa gladium por tat. Quarto, quia quod vnus præsideat in to ta ecclesia in spiritualibus, est iure diuino, & diuina institutione. iuxta illud: Simon pas ce oues meas. Quod verō vnus plenē in tem poralibus in toto populo christiano præsi deat, nec naturali iure, nec diuino videtur ha beri expressum. Quoniam licet philosophus in politi. dicat dominationem esse in singu lis ciuitatibus vel religionibus, non autem di cit imperij vel monarchiæ. Vnde Augulli. dicit, quod melius, id est magis pacifice rege batur respub. quando vniuscuiusq; regnum suæ patriæ terminis finiebatur. Ex dictis in hoc capitulo clarissimē coniungitur error di centium, quod non est scintilla apparentiæ, quod oporteat esse vnum caput in spirita libus regens ecclesiam, quod semper conuer setur cum ea: qui error inter errores Iohan. Hus condemnatus est in concilio Constā tiensi. vt patet in bulla domini Papæ Mar tini. 5.

Matth. 19.

Rom. 14.

Iohan. ult.

Augu. 4. de ciui. Dei.

In quo ostenditur multiplici sacre scripturæ argumento, quod beatus Petrus pri matum inter Aposto los habuerit. Cap. V.

SVMMARIVM.

Petrus Apostolus q̄ fuerit primus post Christū, qui in ecclesia super omnes primatū habuerit, sacre scripturæ autoritatibus, & quā aper tis rationibus facile ostenditur.

Stenfo quā conuenientis simē in ecclesia Dei dandus sit omnium pastor & rector, qui Christi vice vniuersita ti præsideat fidelium, conse quens est videre, quis in ec clesia ille sit. Pro quo probabimus in primis, q̄ beatus Petrus primus post Christū fuerit huiusmodi, qui in ecclesia super omnes pri matū habuerit: qd̄ tā sacre scripturæ autori tatib⁹, q̄ apertis rationib⁹ facile est ostēdere. Primō quidē primat⁹ beati Petri inter Apo stolos & primat⁹ eius in ecclesia Dei ostēdit ex illo Mat. 10. vbi beatus Mattheus euāgeli sta nomina Apostolorū describēs ait. Duode cim nomina Ap̄storū sunt hec. Prim⁹ Simō, q̄ dicit Petr⁹, & Andreas frater eius. &c. In hoc autē q̄ primū Ap̄storū Petrū nominat, & eū in capite ap̄storū ponit, manifestē ipsum habuif se primatū apostolicę dignitatis ostēdit, cū de prioritate dignitatis videat loqui, nō autē vocationis: quoniā ordine tēporis nō Petrus, sed frater eius Andreas prius fuit. secūdo Chri stū: & per cōsequēs ordine tēporis prior fuit in discipulatu Christi, sicut habet Ioh. 1. Vñ dñs Albertus magn⁹ super Matth. exponens illud. Primus Simō. &c. ita dicit. Prim⁹ digni tate, nō vocatione, p̄pter quod vertex dicitur Apostolorū. Andreas verō secūdus, & sic deinceps: quia omnes subditi Petro sunt equa les. Et attēde, q̄ licet Petrus vertex dicatur pri m⁹, nō tamē dicit Andreas secūdus, nec Phi lippus tertius, & sic deinceps. Quia omnes se cūdi sunt Petro quo ad iurisdictionē: quia nō vn⁹ sub alio, sed omnes sub Petro. Hec Alber tus. Glo. etiā ordinaria super illud Matth. 10. Primus Simō, qui dicitur Petr⁹. satis explicat Petri primatū, ita di. Voluit dñs Apostolorū principē prius alio nomine vocari, vt ex ipfa

Ratio pri.

M 4 comu.

Secunda ratio.

comutatione nominis sacramenti viuacitas commendaretur. ¶ Secundo primatus beati Petri ostenditur ex illo Matt. 16. vbi dominus singulariter loquens Petro, inquit. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Et tibi dabo claves regni cælorum: & quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis. &c. Super quo verbo glo. ordi. inquit. Specialiter Petro claves concessit, vt ad vnitatem nos inuiteret. Ideo enim ipsum principem Apostolorum constituit, vt ecclesia vnum principalem haberet Christi vicarium, ad quem diuersa ecclesie membra recurrerent, si forte inter se dissentirent: quod si diuersa forent in ecclesia capita, vnitatis vincula ruperentur. Item ad idem Rabanus in glo. & etiam Beda in homilia sic dicit. Qui enim regem cælorum maiori dilectione præceteris cõfessus est, merito præceteris ipse collatis clauibus regni cælestis donatus est.

Tertia ratio.

¶ Tertio primatus Petri ostenditur ex illo Matt. 17. vbi dominus postulatus solutionem tributi, ad Petrum inquit. Vade ad mare, & mitte hamum, & eum piscem, qui primus ascenderit, tolle: & aperto ore eius, inuenies staterem: illum sumens, da pro me & pro te. Vbi manifestè designatur prerogatiua primatus Petri ex eo, quod in solutione tributum Christus solum Petrum sibi sociauit. Pensa enim didrachma, vt inquit Ambrosius, solutio erat capitis. Vnde iam dabatur intelligi, quod Petrus post Christum super alios Apostolos caput & primus constituendus veniret. Vnde beatus Augustinus lib. de quæstionibus noui & veteris testamenti. quæst. 79. mouens hæc quæstionem, cur Christus tantum pro se & Petro soluit didrachma, ita respondendo dicit. Saluator noster cum pro se & Petro dari iubet didrachma, pro omnibus soluisse videtur: quia sicut in saluatore erant omnes causæ magistræ, ita & post saluatorem in Petro omnes continentur. ipsum enim constituit esse caput eorum, vt pastor esset gregis dominici. hæc Augustinus. ¶ Quarto Petri primatus ostenditur ex illo, quod Matth. 19. sequitur: vbi Apostoli interrogant dominum dicentes. Quis putas maior est in regno cælorum? Quod ideo quærunt, vt Chryso. & gl. interli. dicunt, Quia discipuli videntes in tributum redditione, quod Petrus domino fuerat comparatus, arbitrati sunt Petrum Apostolis prælatum.

Quarta.

¶ Quinto Petri primatus ostenditur ex illo Luc. 22. vbi dicit, quod facta est contentio inter eos, scilicet inter discipulos Christi, quis eorum videretur esse maior. Quod verbum Greg. ita

Quinta.

commentatus est. Videtur hæc contentio habuisse motiuium: quia cum dominus ab hominibus transmigraret, oportebat aliquem eorum fieri principem aliorum quasi dominicam gerentem. Et rursus Chryso. in eodem loco. Credenda erat Petro summa Apostolorum. Dixit autem eis. Reges gentium dominantur. &c. Ecce hic apparet, quod vnus inter eos, scilicet Apostolos maior ceteris, & præcessor, & princeps erat ordinandus. Vnde ait: Sed qui maior est in vobis, fiat sicut minor: & qui præcessor est, sicut ministrator. Quis autem esset huiusmodi præcessor siue maior, non aperuit Christus, quousque loquens ad Simonem Petrum ait. Simon ecce sathanas expetiuit vos vt cribraret sicut triticum: ego autem rogauit pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Vbi ex hoc quod præcepit Petro coram alijs Apostolis vt deficiente vel titubante fide in eis ipse eos confirmare debeat, manifestè dat illis intelligere Petrum esse præcessorem, rectorem, ac principem illis ordinatum. Vnde beatus Leo Papa in sermone quodam ita inquit. Comune erat omnibus Apostolis periculum de tentatione neformidinis, & diuine protectionis auxilio pariter indigebant: quoniam diabolus omnes exagitare, omnes cupiebat elidere, & tamen specialis cura à domino Petri suscipitur, & pro fide Petri proprie supplicatur, tanquam aliorum status certior sit futurus, si mens principis viæ non fuerit. In Petro ergo omnium fortitudo munitur, & diuine gratiæ ita ordinatur auxilium, vt firmitas, quæ per Christum Petro tribuitur, per Petrum Apostolis conferatur. hæc ille. ¶ Sexto primatus Petri ostenditur apertissime ex illo Ioh. 13. vbi Christus pedes discipulorum loturus venit ad Petrum, & dixit ei petrus: Tu mihi lauas pedes? Super quo dicit glo. interli. Venit ad Petrum, non post alios, sed prius ad primum Apostolorum. Et Augustinus in glo. Quis nesciat primum Apostolorum esse beatissimum Petrum? Primus autem, vt in superioribus circa primam rationem diximus, intelligendum est dignitate, non vocatione, quia vocatione primus non fuit. ¶ Septimo primatus Petri ostenditur ex illo Iohannis vltim. vbi Christus ascensus in cælum, presentibus alijs Apostolis soli Petro omnium suarum curam vniuersaliter committit, dicens: Simon diligis me? pasce agnos meos: pasce oues meas. Super quo verbo inquit beatus Chryso. i. loco mei præpositus esto, & caput fratrum tuorum. Ex quibus manifestè constat, quod Christus beatum Petrum

loco

Ostia.

loco sui in ecclesia primatum singulariter habere voluit. ¶ Octauo Petri primatus ostenditur ex eo, quod Christus doctrinam, quam oibus Apostolis & discipulis tradebat, per Petrum voluit in alios deriuari. Vnde Matth. 18. scribitur. Aspiciens Iesus in discipulos suos, dixit Simoni Petro. Si peccauerit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipsum. ¶ Nono primatus Petri ostenditur ex eo, quod ipse Petrus quasi semper aut respondere Christo, aut interrogare Christum pro oibus discipulis solitus est. Vnde interroganti Christo discipulos: Vos autem quem me esse dicitis? respondit Simon Petrus dicens. Tu es filius Dei viui.

Nono.

Matth. 16.

Super quo verbo beatus Chryso. ita loquitur. De plebis opinione interrogat omnes: sed omnibus discipulis interrogatis, Petrus tanquam os Apostolorum & caput pro omnibus respondet. Vnde sequitur. Respondens Simon Petrus, &c. Item interroganti Christo, an Apostoli cum alijs discipulis, qui retro abierant, abire vellent, respondit Simon Petrus. glo. vnus pro omnibus. Domine ad quem ibimus? verba Dei habes. Præterea dicitur Christo: Et vos estote parati, quia qua hora non putatis, filius hominis veniet. Solus pro omnibus interrogat, an Christus doctrinam suam ad solos ipsos referebat discipulos, an ad omnes, dicens. Domine an ad nos dicis hanc parabolam, an ad omnes? Super quo inquit gloss. Theophili. Petrus, cui committenda erat ecclesia, quasi omnium curam gerens, inquit. Vtrum ad omnes hanc parabolam protulisset. Item Christo dicente difficile fore diuitem intrare regnum cælorum, solus Petrus pro omnibus interrogat, Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, quid ergo erit nobis? &c. Super quo verbo beatus Chryso. inquit. Qui claves regni cælorum acceperat, de his quæ ibi sunt, iam confidit, & pro orbe terrarum interrogat vniuersa. Et sic de multis alijs. Quis ergo iam dubitabit, attenda hac continuo interrogandi respondendi que pro omnibus licentia, quam sibi Petrus vendicabat, ipsum Petrum Apostolorum fuisse dignitate primum, & præstantiorem autoritate. Ait enim glo. in e. placuit. di. 16. illi in conuentu deberi prius loqui, cuius potior extat autoritas. ¶ Decimo primatus Petri ostenditur ex his, quæ Petrus post domini ascensionem presentibus alijs Apostolis ac consentientibus publice gessit. In primis quidem sicut habetur Actuum. 1. Exurgens Petrus in medio fratrum, ostendens ex veteris testamenti scriptu

Iohann. 6.

Luc. 12.

Matth. 19.

Decima.

ra alium loco Iudæ proditoris fore subrogandum in apostolatu, inquit: Oportet ergo ex his viris, qui nobiscum sunt congregati, testem resurrectionis eius nobiscum fieri vnum ex istis. Planè hoc verbum principis esse videtur: quod beatus Chryso. testatur super illud. Exurgens Petrus in medio fratrum, dixit. Petrus vt inflammatus, & sicut ille, cui à domino commissum erat ouile, & vt princeps semper incepit sermonem. Item. 120. erat, & vnum quærere ex omni multitudine. Opportune verò primò Petrus huiusmodi rei dominatur: quia ipse omnes in potestate acceperat. Ad eum enim dixerat Christus. Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Ceterum cum effuso Spiritu sancto super discipulos in die Pentecostes, & illis varijs linguis loquentibus multi iriderent illos, dicentes eos multo repletos, Petrus presentibus alijs vndecim discipulis eleuans vocem suam locutus est: ostendens eis Iocelis prophetæ testimonio eos non esse ebrios, sed Spiritu sancto repletos, vt habetur Actuum. 2. Quod autem hoc etiam in Petro primatum designat, ostendit glo. interli. dicens. Loquitur pastor pro ouibus. Præterea Petrus Ananiam & Saphiram Spiritu sancto mentientes, & Apostolis, sententiam mortis protulisse solus legitur, dicens sic ad Ananiam. Cur tentauit sathanas cor tuum mentiri Spiritui sancto, & fraudari de pretio agri? In qua re maxime primatus Petri ostenditur. Vnde glo. Quæuis ante pedes Apostolorum Ananias & Saphira, scilicet, partem pretij agri posuissent, tamen Petrus quasi princeps Apostolorum loquitur. Pari etiam modo in Simonem magnum offerentem pecuniam Apostolis vt potestatem haberet dandi Spiritum sanctum, Petrus in illum condemnationis sententiam protulit, dicens. Pecunia tua tecum fit in perditionem: quia donum Dei existimasti pecunia possideri. Actuum. 8. vbi glo. interli. super illud. Petrus autem dixit, inquit, sic. Petrus quasi princeps loquitur primus. Amplius sicut legitur Actuum decimo quinto. cum fieret magna inquisitio inter conuersos ad fidem, vtrum conuersi ex gentibus circuncidi deberent, & alia legalia seruare, conuenerunt Apostoli & seniores videre de hoc verbo. Surgens autem Petrus dixit ad illos. Viri fratres, vos scitis, &c. vbi Petrus protulit in concilio generali sententiam, quod non tenerentur conuersi ex gentibus circuncidi, aut legis ceremonias seruare. Quod etiam hoc fuerit signum

M 5 primatus

primatus Petri, ostēdit glo. super verbo. Surgens Petrus. dic. sic. Præ omnibus quasi princeps loquitur. Ex his ergo gestis per beatum Petrum post ascensionem Christi, quæ clarissima principatus Petri testimonia sunt, manifeste apparet, quod Petrus maior, ac princeps Apostolorum fuerit: cum non sit verisimile, quod beatus Petrus Spiritu sancto repletus, præcipuus humilitatis commētator talia præ alijs attentasset, nisi ex officio sibi incumbere cognouisset, & cæteris prælatum se fore non dubitasset. Ex quibus apertissime conuincitur error dicentium, quod beatus Petrus Apostolus non ratione alicuius maioritatis potestatis siue autoritatis, sed ratione tantum alicuius virtutis in eo præstantioris cæteris præferretur Apostolis.

¶ In quo inducuntur aliquæ rationes ad idē, videlicet ad probandum, quod Petrus Apostolus primatū habuerit super Apostolos. Cap. VI.

S V M M A R I V M.

1 Petrus Apostolus quod super Apostolos primatum habuerit, quibusdam rationibus probatur.

licet ad probandum beati Petri primatum & superioritatem autoritatis super Apostolos cæteros, & per consequens omnes alios fideles, sufficere debeant sacre scripturæ inducta testimonia: nihilominus ad ampliore veritatis illustrationem principatus beatissimi Petri Apostoli illum apertis rationibus demonstrare curabimus. ¶ Primò sic. Ratione naturali dictante, & experientia docente videmus, quod quisque sapiens paterfamilias habens plures filios, ne familiam relinquat cōfusam, & sine ordine, vnum aliquem quasi primogenitū cæteris præponit, quem facit heredem vniuersalē, alios verò heredes particulares sub eo: sicut Gen. 27. inquit Isaac filio suo Iacob, cui primogenita dederat. Esto dominus fratrum tuorum, ergo videtur, quod similiter paterfamilias sapientissimus Christus, cuius omnes credentes in eum filij sunt, se cundum illud: Dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius, qui etiam dicit ad Apostolos oēs. Vos fratres estis. ita

Iohan. 1.

Matth. 23.

credendum est fecisse, ne familiam suam cōfusam sine rectore relinqueret, vt aliquē vnum alijs Apostolis præficeret prælatum ac pastorem. Huiusmodi autem Petrus fuit, vt sacre scripturæ testimonia, quæ in c. præcedenti inuimus, apertissime designant. Vnde Cyrillus vir ac doctor clarissimus super illud Luc. 22. Ego rogavi pro te Petre vt non deficiat fides tua. ita inquit. Christus omnis cæteris venit ad Petrum cæteris prælatum. ¶ Secundò sic. Ille, cui commissum est à Christo cæteros fratres suos deficientes & titubantes in fide confirmare siue roborare, videtur primatum, & magisterij autoritatem super alios à domino suscepisse: sed beato Petro Apostolo commissum est à Christo, vt cæteros fratres Apostolos ac Christi discipulos, si forte eos fluctuare aut deficere à fide contingeret, in fide firmaret ac roboraret, iuxta illud: Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. ergo beatus Petrus primatū habuit super Apostolos. Vnde beatus Cyril. tractās præfatum verbum. Tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. q. d. postquam me negato plora ueris, & si pœnitueris, corrobora cæteros fratres tuos, cum te principem Apostolorum deputauerim: hoc enim decet, qui mecū robor es, & petra ecclesiæ. ¶ Tertio sic. Ille, cuius cura & regimini tēpore Apostolorum fuit totus grex dominicus cōmissus à Christo, super oēs, qui tunc erāt, & futuri erant de grege dominico primatū habuit, siue obtinuit. Sed cura & regimini beati Petri totus grex dominicus commissus est à Christo, dicente Petro: Simon pascere oues meas. inter has & illas non distinguit, & Apostoli ipsi nequaquam extra gregem dominicum censendi sunt sed intra computādi. ergo beatus Petrus primatū & principatum habuit super Apostolos. consequentia patet. ¶ Quarto sic. Caput super omnia membra primatum habere dignoscitur: sed beatus Petrus caput fuit Apostolorum. vnde Iohan. 1. inquit Christus Petro. Tu vocaberis cephas, quod scilicet, secundum Græcam linguam caput sonat. Dicit enim beatus Anacletus, vt habetur in c. sacrosancta. dist. 22. inter beatos Apostolos quædam fuit discretio potestatis: & licet sint oēs Apostoli, Petro tñ concessum est vt reliquis oibus præesset Apostolis, & cephas. 1. caput & principatū teneret Apostolatus. Et eadem sententia colligitur ex illo. c. beati Leonis papæ. ita dominus. di. 19. Ergo sequitur, quod beatus Petrus primatum habuit super omnes alios Apostolos. ¶ Quintò sic. Beatus Petrus potestatem

Luc. 22.

Iohan. ubi

potestatem acceperat à Christo regēdi & gubernandi omnes Apostolos & cæteros fideles. teste beato Greg. & habetur in. c. Petrus. 2. q. 7. qui ait. Petrus potestatem regēdi acceperat, & tñ idem Apostolorum primus quærimonia cōtra eum à fidelibus factæ, & c. ergo sequitur quod beatus Petrus Apostolus super omnes alios Apostolos & reliquos fideles habuit principatū. ¶ Sextò hoc idem apertissime habetur totius ecclesiæ testimonio, quæ illi vniuersaliter decantat. Tu es pastor ouium, princeps Apostolorum, tibi tradidit Deus clauis regni cælorum.

¶ In quo ponuntur improbationes quædam aduersariorum cōtra fundamenta quæ inducta sunt cap. 5. pro primatu beati Petri. Cap. VII.

S V M M A R I V M.

1 Improbantur ab aduersarijs quædam fundamenta in cap. superiori pro primatu Petri adducta.

Duersarij veritatis ex opposito multipliciter insurgunt. Primò quidem fundamenta les rationes inductas ex autoritatibus sacre scripturæ pro primatu beati Petri supra in. 5. c. insufficientes esse ostendere nituntur. ¶ Et in primis dicunt, quod ratio sumpta ex eo, quod Matthæus Apostolorum nomina describens. Matth. 10. inter Apostolos Petrum primū nominat, non sufficere probetur beatum Petrum habuisse primatum: quia pari ratione beatus Iacobus dicendus esset maior B. Petro, eo quod Paulus ad Gal. 2. describens Apostolos, cum quibus fuerat Hierosolymis, Iacobum præferat beato Petro, sic dicēs. Et cum cognouissent gratiam quæ data est mihi Iacobus & Cephas & Iohannes, qui videbatur columna ecclesiæ, dextras dederunt mihi & Barnabæ societatis, & c. vbi Petrum cepham vocat Apostolus iuxta illud Iohan. 1. Tu vocaberis cephas. Ergo videtur, quod ratio illa non faciat fidem sufficientem, quod Petrus primatū habuerit. ¶ Secūda etiā ratio illa non videtur sufficere probare primatum Petri, quæ inducta est ex illo, quod beatus Petrus dictus est fundamentum ecclesiæ, cum ei dictum est. Tu es Petrus, & super hanc petram

Improbatio primæ rationis quæ cum sequentibus annihilabitur. cap. 11.

Improbatio secundæ pro prima parte.

ædificabo ecclesiā meam. quia pariter idem de duodecim Apostolis arguendū esset, cum ipsi etiam fundamenta ecclesiæ dicantur. Vnde Apoc. 21. dicitur, quod murus ciuitatis. s. ecclesiæ habebat duodecim fundamenta, & in ipsis erāt nomina duodecim Apostolorum. & ita videtur, quod ratio illa non sufficienter probet primatum beati Petri. ¶ Tertio improbatio etiam ratio illa non videtur sufficienter probare primatum Petri, quæ ex illo sumebatur, quod consequenter dictum Petro legitur. Tibi dabo clauis regni cælorum. quoniam hoc idem dictum est omnibus Apostolis, sicut legitur Matth. 18. Amen dico vobis, quæcūque ligaueritis super terram, erunt ligata & in cælis: & quæcūque solueritis super terram, erunt soluta & in cælis. Clauis enim regni cælorum nihil aliud videntur, quam potestas ligandi atque soluendi. ¶ Quarto nec illa ratio videtur sufficienter probare primatum Petri, quæ ex illo sumebatur Iohann. vlt. Pasce oues meas. quia pascere oues spiritualiter non contingit nisi tripliciter. s. doctrina salutari, vita exemplari, & disciplina seu correctione: sed quilibet istorum modorum pascendi oues Christi communis fuit omnibus Apostolis: vniuersi enim Apostoli omnes oues Christi doctrina pascere debuerunt, ipsa veritate testante, quæ oibus præcipit Apostolis Matth. vlt. dic. Euntes docete omnes gentes baptizantes eos, & c. Omnes etiam debebant pascere vita exemplari, Christo dicente illis Matth. 5. Vos estis lux mundi. Et sequitur. Sic luceat lux vestra coram hominibus, & c. De modo pascendi correctione & disciplina habetur Iohann. vlt. vbi Christus dixit omnibus Apostolis. Quorum remisistis peccata, remittuntur eis, & c. ergo videtur quod Christus omnibus Apostolis potestatem corrigendi alios commisit, & per consequens ratio illa non videtur sufficiens ad probandum primatum beati Petri.

Improbatio secundæ probationis. Improbatio septimæ rationis.

¶ In quo ponuntur aliæ rationes aduersariorum contra beati Petri primatum ex euangelij sumptæ. Cap. VIII.

S V M M A R I V M.

1 Rationes aduersariorum contra beati Petri primatum ex euangelij sumptæ referuntur.

Amplius

Mplius contra ipsam principalem conclusionem, quam nos de primatu beati Petri super Apostolos ceteros firmavimus, aduersarij multa obijciunt & ex euangelijs. ¶ Primò

Argu. primum cuius sequentium solutiones ponuntur. ca. 12.

fic. Omnes Apostoli videtur recepisse æqualem potestatem à Christo: ergo nullus eorum Christi institutione principatum habuit super alios. Consequètia patet: quia par super partem nullum noscitur principatum habere. Antecedens autem deducunt ex multis euangeliorum locis. Primò ex illo Matth. 18. cap.

¶ Amen dico vobis quæcunque ligaueritis super terram, erunt ligata & in cælis. Secundò ex illo Iohan. 20. Quorum remisistis peccata, remittuntur eis, &c. Ex quibus verbis dicunt aduersarij manifestè patere, quòd potestas ligandi & soluendi æqualiter data sit à Christo Petro, & alijs Apostolis. Quod etiam confirmari credunt aliquorum sanctorum patrum testimonijs. Primò autoritate beati Anacleti pape, qd vt habetur in. c. in nouo. dist. 22. inquit, qd ceteri Apostoli cum beato Petro pari consortio præditi & honorem & potestatem acceperunt. Secundò autoritate beati Cypriani, qui vt habetur in ca. loquitur dominus. 24. q. 1. dicit, qd hoc ceteri Apostoli erant quod Petrus fuit pari consortio præditi & honoris & potestatis. ¶ Secundò sic principaliter. Christus interdicat Apostolis dominatum & principatum potestatis, ergo sequitur, qd nullus inter eos habuit primatum super alios. Cõsequètia patet: quia recipere potestatem super alios, quam non debet in eos recipiens exercere, superfluum, & vacuum est, ac inutile: quod in operibus Christi, qui summa sapientia est, esse non potest. Antecedens patet ex illo Matt. 20. vbi Christus inquit ita Apostolis. Scitis quia principes gentium dominantur eorum, & qui maiores sunt, potestatem exercent in eos: non ita erit inter vos. & Marc. 10. idem habetur. ¶ Tertio sic. Lucæ. 22. dicitur de Apostolis: qd facta est contentio inter eos, quis eorum videretur esse maior. Dicit autè eis saluator. Reges gentium dominantur eorum, & qui potestatem habent super eos, benefici vocantur: vos autem non sic: sed si quis maior est in vobis, fiat sicut minor, & qui præcessor est, sicut ministrator. &c. Ex ista autoritate aduersarij arguunt dupliciter. ¶ Primò sic. Si Apostoli de maiori parte, scilicet honoris, siue primatus contendebant, ergo sequitur qd nullus inter eos primatum habebat. Pater consequentia: quia si habuisset,

Secundum.

Tertium.

cum eis fuisset notum, non contendissent super hoc. ¶ Secundò ex eo qd dominus contentionem resoluens dicit eis, vt singuli se minores singulis reputarent: sed hoc Apostoli facere non potuissent, si aliquis inter eos habuisset principatum, cum ipse seipsum alijs minorem æstimare non posset cum veritate: ergo videtur qd nullus inter Apostolos habuit principatum. ¶ Quarto sic. Si quis maior fuit inter Apostolos & principes, ille potius dicitur debere, qui immediatè Christo successit in ecclesia militante, in qua Christus potestatum tenuit, & quam sui passionis glorificauit: & ita ergo Iacobus Alphæi potius Christi vicarius & eius successor ac ecclesiæ princeps dici deberet, quam Petrus: sed hoc non, ergo videtur quòd nec Petrus principatum habuisse dicendus sit.

Secunda p.

Quartum.

¶ In quo ponuntur aliquæ aduersariorum rationes ex epistolis beati Pauli collectæ. Cap. IX.

S V M M A R I V M.

1 Rationes aduersariorum ex epistolis beati Pauli contra beati Petri primatum collectæ recensentur.

Arguunt consequenter aduersarij ex. c. 2. epistolæ beati Pauli ad Gal. & maximè ex eo primò, qd beatus Paulus de Christi Apostolis principalibus loquens ita dicit. Mihi enim qui videbantur esse aliquid, nihil contulerunt, inter quos erat Petrus: sed etià cum cognouissent qd creditum est mihi euangelium præputij, id est, prædicandum gentibus, sicut & Petro circūcisionis, id est, Iudæis. Qui enim operatus est Petro in Apostolatu circūcisionis, operatus est mihi inter gentes. dexteram dederunt mihi & Barnabæ societatis, vt nos in gentes & ipsi in circūcisionem. Ex quo loco contra Petri primatum arguunt aduersarij ex quatuor capitibus. Primò ex illo quod ait Paulus. Nihil mihi contulerunt. Ex quo patet, inquit glo. qd non illis inferior fui, qui à Domino Deo adeo pfectus sum, qd nihil esset, quod in collatione perfectionis meæ addiderint: qd enim illis imperitis tribuit sensum, dedit & mihi. hæc glo. Ex hoc sic arguunt. Si Petrus princeps fuisset primatum habens inter Apostolos, profectò Paulus, & ceteri in ecclesia potesta-

Ratio prima que cum sequentibus soluitur ca. 13.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Quinta.

potestatem habentes, eam à Petro suscepissent, cum capitis sit influere sensum & motum regimini cæteris membris omnibus. ¶ Secundò arguunt ex illo, vbi inquit Apostolus. Cum cognouissent, qd creditum est mihi euangelium præputij sicut & Petro circūcisionis. quia in hoc videtur Paulus æquiparare se Petro, cum inuat se potestatem recepisse inter gentes æqualem potestati Petri inter Iudæos: maximè cum dicat glo. in hoc loco. Creditum est euangelium mihi fideli ita principaliter, sicut & Petro. Non est autè dubium, quin ista repugnet principati Petri. ¶ Tertio arguunt ex illo, qd ait apostolus: qd sibi & Barnabæ dexteram societatis dederunt. Cum enim societas videatur importare paritatem quandam, non videtur princeps nominandus socius subditi siue subiecti. ¶ Quarto ex illo quod sequitur. Vt nos in gentes, & ipsi in circūcisionem. vbi videtur Paulus restringere apostolatam Petri ad circūcisionem tantum. Ex quibus dicunt manifestè videri, qd ex institutione Christi Petrus non fuerit Paulo nec alijs Apostolis superior. ¶ Consequenter arguitur per aduersarios ex illo, quod in præfato. c. ad Gal. 2. dicit Apostolus sic. Cum autem venisset Petrus in Antiochiam, in facie ei restiti, quia reprehensibilis erat. Ex hoc arguunt, qd Paulus nequaquam publicè ausus fuisset Petrum Apostolum reprehendere, si Petrus princeps eius fuisset, aut superior: cum præceptum legis sit Deuter. 21. Dijs non detrahes, & principi populi non maledices. Vnde beatus Hieronymus in hoc loco inquit, & habetur. 2. q. 7. c. Paulus. qd Paulus Petrum reprehendit, quod non audeat, nisi se non imparem sciret. ergo videtur qd Petrus non fuit Paulo maior, & per consequens nec princeps Apostolorum.

¶ In quo fiunt aduersariorum rationes contra Petri primatum sumptæ ex actibus Apostolorum. Cap. X.

S V M M A R I V M.

1 Rationes aduersariorum contra beati Petri primatum ex actibus Apostolorum desumptæ adducuntur.

Corroboratio prima que improbat cū

Mplius errorem suum aduersarij firmare nituntur ex actibus Apostolorum. ¶ Et primò ex illo. Actuum. 1. vbi de electione Apo-

li Mathiæ agitur: quia si Petrus habuisset primatum inter Apostolos, non concurrisset cum eis ad electionem cuiuscumque inferioris, sed potius sua autoritate instituisset: sed Petrus concurrat cum alijs Apostolis ad electionem Mathiæ, vt habet Act. 1. vbi dicitur, qd undecim statuerunt duos. scilicet Ioseph, qd vocabatur Barfabas, qui cognominatus est iustus, & Mathiæ. & orantes dixerunt, &c. Et sequitur. Dederunt eis sortes, & cecidit fors super Mathiæ, & annumerat⁹ est 11. Apostolis. Et sic patet, qd Mathias simul electus est à Petro & ab alijs. ergo sequitur qd Petrus non habuit aliquem primatum super Apostolos. ¶ Secundò idè arguitur ex illo Act. 6. vbi de electione. 7. diaconorum ita scribitur. Cõuocantes autè duodecim multitudinem discipulorum, dixerunt: Non est equum, &c. Et infra. Elegerunt Stephanum & alios sex, & statuerunt eos ante conspectum Apostolorum, & orantes imposuerunt eis manus. Ex hoc arguunt sic. Si Petrus princeps Apostolorum fuisset, sibi præsentari debebat electi, & non omnibus Apostolis, & ad ipsum, & non ad oēs Apostolos confirmatio, siue manus impositio debuit pertinere: sed videmus qd hoc non est factum, sed æqualiter omnibus: ergo videtur qd Petrus primatum inter Apostolos non habuit. ¶ Tertio sic. Contra rationem esse videtur, qd inferiores mittant superiores. missio enim superioritatem importare videtur in mittente respectu personæ missæ. Non est autè credendum, qd Apostoli aliquid egerint contra rationem. sed Actuum. 8. habetur, qd cum audissent Apostoli qd recepit Samaria verbum Dei, miserunt ad illos Petrum & Iohannem. ergo videtur qd Petrus non fuit superior ceteris Apostolis eum mittentibus.

¶ In quo respondetur ad improbationes factas contra fundamenta quæ inducta fuerunt. c. 7. pro primatu B. Petri. Cap. XI.

1 Improbationes factæ contra fundamenta, quæ pro primatu Petri supra cap. 7. inducta fuerunt, diluuntur.

Acilè patebit aduersariorum improbationes superius inductas contra ea, ex quibus principaliter Petri principatum probauimus, nullius fore vigoris,

goris, cum ostenderimus aliunde rationes no-
 stras recepisse fundamentum, quod vnde aduersa-
 rii arbitrati sunt. ¶ In primis quidem prima
 ma ratiois improbatio nulla est. Non enim argumēti
 sumus Petrum apostolorum primatum habuisse
 nem. se, quia inter Apostolos primò fuerit nomi-
 natus, sed quia Apostolorum primus fuerit nun-
 cupatus. Aut enim sic euāgelista. Duodecim
 nomina apostolorum sunt hæc. primus Simo, qui
 dicitur Petrus. Dicitur aut primus, ut
 supra in. c. 5. diximus, prioritate apostolica
 dignitatis, non prioritate temporis vocationis
 ad Apostolatū. Vnde gl. super hunc locum, quæ
 est Rabani, dicit sic. Simo, id est, obediens, qui
 propter primatum apostolici ordinis vocatur
 Petrus, id est, firmus. Præterea quod B. Paulus ad
 Gal. 2. prius nominavit Iacobum quam Petrum,
 hoc non ideo fecit, quod Iacobus maior, aut æqua-
 lis Petro fuerit autoritate, sed ut dicit S. Th.
 super epistolas ad Gal. quia episcopus erat Hie-
 rosolymitanorum, ubi hoc fiebat. Et ita dicit
 dominus Petrus de Tarantasia super epistolas Pau-
 li. ¶ Cæterum secunda improbatio nulla fuit: quia
 non argumēti sumus Petrum primatum ha-
 buisse, quia dicitur fuisse fundamentum siue pe-
 tra Ecclesie: sed ideo, quia singulariter Petrum
 alijs præsentibus Apostolis Christus petram
 nominavit ecclesie. Ex quo videtur, quod licet
 alijs Apostolis commune fuerit cum Petro fun-
 damentum esse ecclesie, ut aperte ad Eph. 3.
 habetur. & Apoc. 1. sicut infra plenius habe-
 bitur, nihilominus Petrus post Christum prin-
 cipale fundamentum fuerit, & totius fundamē-
 tum ecclesie. Vnde beato Dio. teste, Paulus
 fertur Petro versus mortem dixisse. Pax inquit
 tecum fundamentum ecclesiarum, & pastor ouium
 Christi. Vnde Leo papa in sermone. 3. conse-
 crationis sue dicit, quod in Petro omnium forti-
 tudo innuitur, & diuinæ gratiæ ita ordinatur
 auxiliū, ut firmitas, quæ per Christum Petro at-
 tribuitur, per Petrum apostolis conferatur. hæc
 ille. ¶ Tertio improbatio tertia nulla fuit: quoniam
 non probauimus Petrum primatum habuisse
 nec ex eo quod clauis à Christo acceperit, nec
 ex eo quod dicitur fuisse illi: Quodcumque ligaueris,
 &c. sed ex eo, quod ipsi singulariter alijs præsen-
 tibus Apostolis Christus clauis regni celo-
 rum promittit, & prius tempore ipsi soli dicit:
 Quodcumque ligaueris super terram, &c. quod ipsi &
 alijs discipulis communiter dixerit: Quodcumque
 ligaueritis, &c. Vnde dicit S. Th. in. 4. di. 24.
 Quauis omnibus Apostolis data sit com-
 munitè potestas ligandi & soluendi, tamen ut in hac
 potestate aliquis ordo significaretur, primò
 soli Petro data est, ut ostendatur, quod ab eo in

Contra im-
probationē
secundæ.

Contra ter-
tiæ partis
improbatio-
nem.

alios debeat deriuari. Hoc planè manifestum
 signum est primatus Petri. Cæterum ex diffe-
 rentia etiam verborum, quibus Christus vsus
 est cum Petro soli potestatem clauium dat, et
 quibus vsus est cum illi & alijs communiter tri-
 buit, etiā ipse Petri primatus arguitur. Nam
 ad Petrum vsus est his verbis: Quodcumque liga-
 ueris super terram, erit ligatum & in caelis, &c.
 Ad Apostolos verò sic. Quæcumque ligaueritis
 super terram, erunt ligata & in caelo. Super quo
 dicit Origenes. Apostolis inquit in celo, non
 in caelis licet Petro: quia non erant tantæ per-
 fectionis sicut Petrus. Et sit patet, quod impro-
 batio illa aduersariorum nulla sit. ¶ Quarto
 hoc idem facile ostenditur de improbatione
 quarto loco facta, & hoc propter tria. Primò,
 quia non sumus argumēti primatum beati
 petri ex sola pastoralis curæ commissione, sed
 ex eo, quod præsentibus alijs Apostolis nul-
 la de illis mentione facta, soli Petro Christus
 indefinitè curam gregis sui committit, di-
 cēs. Simon Iohannis diligis me? pasce agnos
 meos, pasce oues meas. Vnde Theophilus in
 glo. ait. Præteriens autem dominus alios, Pe-
 tro de talibus loquitur. eximius enim erat
 Apostolorum, & vertex collegij. Item beatus
 Grego. super Iohan. & Sæct. Tho. adducit in
 glo. super illud Iohan. 2. Accessit Simon, &
 traxit rete. Petro autem sancta ecclesia est com-
 missa: ipsi spūaliter dicitur Pasce oues meas.
 Nec obuiat huic, quod August. dicit, quod etiam
 hoc ad omnes dictum esse: quia etsi ad omnes
 Apostolos dictum esse intelligatur, hoc ta-
 men in Petri persona, tãquam à quo in alios
 deriuanda erat potestas, dictum esse illis: per
 quod singularis prærogatiua primatus Petri
 demonstratur in hoc, quod figuram gessit omnium
 aliorum. Vnde beatus Aug. super Iohan. dicit,
 quod totius ecclesie Petrus Apostolus propter
 Apostolatus sui primatum gerebat figurata
 generalitate personam. Secundo nulla est aduer-
 sariorum improbatio: quoniam licet modus
 ille pascendi cõs fuisset omnibus Apосто-
 lis, non tamen æqualiter: cum discretio pote-
 statis fuerit inter eos, ut dicit beatus Anacle-
 tus in cap. sacrosancta. distin. 2. 2. Solus enim
 Petrus habuit in vniuerso orbe pascendi au-
 thoritatem, ut pote totius gregis dominici
 pastor. Alij verò non vniuersaliter, sed secun-
 dum mensuram taxandam & limitandam per Pe-
 trum. Vnde glo. super illud Pascite eum qui
 in vobis est gregem. dicit sic. Sicut Dominus
 Petrum curam totius gregis habere iussit, ita
 Petrus sequentibus iure mandat, ut eum quis-
 que, qui secum est, gregem Dei sollicita gubernatione

Contra im-
probationē
septimæ
tionis.

1. Pet. 5.

natione tueatur. hæc ibi. Hæc singularitatem
 præminentie Petri beatus Ambro. tangit
 super Lu. cap. vlti. exponens præfatum ver-
 bum Iohan. vlt. Petre amas me, &c. vbi sic di-
 cit, Bene conscius fui non ad tempus assum-
 ptum, sed iam dudum Deo cognitum Petrus
 testificatur affectum. Quis est alius qui de se
 hoc facile profiteri possit? & ideo quia solus
 proficitur ex omnibus, omnibus antefertur.
 Hæc Ambro. Tertio potest dici, quod falsum
 aduersarij assumunt, cum arguendo dicunt,
 quod pascere oues non contingit nisi tripli-
 citer. quod patet ex glo. Iohan. vlti. quæ Al-
 chuini est, sic dicentis. Pascere oues, est cre-
 dentes in Christo, ne à fide deficiant, confor-
 tare: terrena subsidia si necesse fuerit subditis
 prouidere: & exempla virtutum cum verbo
 prædicationis impendere: aduersarijs resiste-
 re: errantes subditos corrigere. hæc glo. Patet
 ergo, quod cura pastoralis beato Petro com-
 missa plus continet autoritatis, quam illa
 contineant, quæ Petro & alijs Apostolis si-
 mul dicta fuerunt. Sed de hoc plenius inferius
 habebitur.

¶ In quo respondetur rationi-
 bus supra cap. viij. factis con-
 tra beati Petri primatum,
 quæ ex Euangelio su-
 mi videbantur.
 Cap. XII.

S V M M A R I V M.

¶ Rationes factæ contra beati Petri primatum, quæ
ex euangelio adducebantur supra cap. viij. sol-
uuntur.

Atis responsionibus ad
 improbationes aduer-
 sariorum inductas con-
 tra principalia funda-
 menta, ex quibus beatus
 Petrus primatum ha-
 buisse inter Apostolos
 ostendimus, iam reliquum est respondere ratio-
 nibus, quibus aduersarij primatum ipsum beati
 Petri impugnant. Et primò ad eas, quæ ex
 euāgelio videbantur sumi. ¶ Et ad primam cum
 dicitur, quod Apostoli æqualem potestatem recepe-
 runt, &c. Respondetur hoc assumptum esse fal-
 sum. Et ad probationem, quæ inducitur ex au-

Ad primam
argu. c. 8.

thoritate Matt. 18. & Iohan. vlt. respondetur, quod
 ex illis autoritatibus nihil probatur: quoniam li-
 cet ex illis autoritatibus habeatur, quod pote-
 stas clauium sit data omnibus Apostolis, non ta-
 men habetur, quod æqualiter data sit omnibus:
 sicut licet, ut inquit Apostolus, Non sit pote-
 stas nisi à Deo. non tamen sequitur, quod oibus reb-
 potestatem habentibus potestas æqualis data
 sit. Et ita est in proposito, licet enim omnibus
 Apostolis potestas clauium data sit, nihilomi-
 nus tamen Petro, qui caput & princeps aliorum
 ordinabat, plenius data est: sicut ex gl. Matt.
 16. superius inducta in. c. 5. patet. Vnde inqt
 S. Tho. Quauis omnibus Apostolis com-
 munitè data sit potestas ligandi & soluendi: tamen ut
 in hac potestate aliquis ordo significaretur,
 primò soli Petro data est, ut ostendatur, quod ab
 eo in alios debeat ista potestas descendere. pro-
 pter quod ei dicit singulariter: Confirma fra-
 tres tuos. & pasce oues meas. i. loco mei. ut
 Chryso. dicit. Præpositus & caput esto fra-
 trum, ut ipsi te in loco mei assumētes, vbiq;
 terrarum te in throno tuo sedētē prædicent, &
 confirmēt. ¶ Ad duas autem autoritates conse-
 quenter inductas. s. sanctorum Anacleti & Cy-
 priani, in quibus dicitur, quod Apostoli pari cõ-
 sortio honoris: &c. respondetur dupliciter. Pri-
 mò, quod cum dicitur, Pari consortio, &c. dicimus,
 quod ly pari, non dicit æqualitatem potestatis, aut
 honoris, sed similitudinē. vñ exponendum est
 pari. i. communi, siue simili potestate. Paritas
 enim non tantum æqualitatem, sed etiam simi-
 litudinē in sacris literis legitur designare. Vn-
 de Leuit. 18. dicitur. Cauete ne vos similiter
 euomat, cum paria feceritis. glo. i. similia. Et quod
 in hac significatione nomē paritatis accipiē-
 dum sit in proposito ex sententia beati Leo-
 nis pape, qui scribens ad Anastasium Thessalonien-
 episcopum ita dicit. Quonia inter beatissimos
 Apostolos in similitudine honoris fuit quæ-
 dam discretio potestatis: & cum omnium par esset
 electio, vni tantum datum est, ut cæteris præemi-
 neret. Ecce quod ibi Anacletus & Cyprianus di-
 cunt: pari consortio honoris, &c. Leo papa
 quasi exponēs dicit: in similitudine honoris.
 Secundo respondetur, quod ut supra dictum est in. 1.
 lib. & in gl. c. sacrosancta. distin. 2. 2. tangitur. du-
 plex dicitur potestas. Quædam. s. ordinis siue
 consecrationis, & quædam regiminis siue admi-
 nistrationis. Dicimus ergo, quod paritas illa, de
 qua loquitur Anacletus & etiam Cyprianus,
 accipienda est quantum ad dignitatem ordi-
 nis siue consecrationis, illa enim æqualis
 fuit omnibus Apostolis: non autem intel-
 ligenda est quantum ad potestatem regimi-
 nis

Roma. 13.

Thom. in. 4
dist. 24.

Ad confir-
mationem.

nis siue administratiõis, quin in hac potestate Petrus superior & maior fuerit. Et quod talis fuerit intentio præfatorum sanctorum, patet ex eorum dictis. Nam Anacletus in c. præ allegato, scilicet sacrosancta. distinct. 2. ita inquit. Inter beatos Apostolos quædam discretio fuit potestatis: & licet omnes essent Apostoli, Petro tamen concessum est à domino: & ipsi inter se voluerunt id ipsum, ut reliquis omnibus præset Apostolis, & cephas, id est, caput & principatum tenere Apostolatus. Item hoc idem beatus Cyprianus designat in capit. loquitur dominus. 24. q. 1. vbi post verba inducta ita subiungit. Sed ab unitate exordium proficiscitur, ut ecclesia Christi vna monstretur. Præterea patet ex eo, quod infra huius ecclesiæ caput & potestatis originem dicit esse Apostolicam sedem. Ex quibus clarissimè ostenditur, quod sententia horum sanctorum est Petrum primatum habuisse inter Apostolos, ac principatum habere in vniuersali ecclesia. ¶ Ad secundam rationem respondetur negando antecedens. Et ad probationem ex cap. Matth. 20. respondetur, quod Christus non interdicit omnem dominatum ab Apostolis, siue principatum, sed tantum dominatum, quo gentiles & homines mundani vtuntur in subditos. Pro quo notandum iuxta sanctum Thome in postilla sua super Mattheæ. exponendo prædictam autoritatem, quod dominari dupliciter accipitur. Vno modo accipitur pro præesse, & hoc modo non loquitur Christus in præfato loco Mattheæ. 20. nec talis dominatus interdicitur Apostolis. Vnde Christus legit dixisse Petro. Super plebem meam principem te constitui. Et de Apostolis dicitur. Constitues eos principes super omnem terram. Et de exercitio pastoralis præsentia commissa beato Petro dicitur. Simon Iohannis pasce oues meas. Alio modo dominari dicitur prout relatiuè dicitur ad seruum. vnde sic dominari est idè quod seruiliter sibi subijcere seruum. & hoc modo sumitur in loco præallegato cum ait dominus. Principes gentium dominantur eorum, &c. Principes enim constituti sunt ad hoc, ut bonum procurent subditis. Si verò illos volunt in seruitutem redigere, tunc abutuntur principatu, qui vtuntur liberis vt seruis. Et quia hoc consuetum erat apud gentiles, & adhuc est apud aliquos, dicit: Principes gentium dominantur eorum, id est in seruitutem redigunt sibi subditos. secundum illud. Principes tui in medio eius quasi lupi rapaces. & talis primatus siue dominatus interdicitur à Christo A-

Ad secundam

Psal. 44.

Iohan. vlti.

Ezech. 20.

postolis, cum ait dominus. Non erit ita inter vos. Vnde beatus Chryso. super Matth. per tractas hoc verbum, ita inquit. Principes mundi ideo fiunt vt dominantur minoribus suis, & abutuntur vita eorum ad suas utilitates & glorias: Principes autem ecclesiæ, vt seruiant minoribus suis, & ministrent eis quæcunque acceperunt à Christo, vt suas utilitates negligant, & illorum procurerent. hæc Chryso. ¶ Ad tertiam rationem, quæ sumitur ex illo Luca. 22. Facta est contentio, &c. Respondetur ad primam partem negando consequentiam. Dicimus enim, quod licet Apostoli tunc nondum plenè cognouerint quis inter eos post Christi corporalem abscissum cæteris præferere deberet, & ideo de hoc contenderent, non sequitur propter hoc, quod Christi dispositione nullus inter eos maior esset præordinatus: imò hoc expressè innuit dominus, cum ait: Qui maior est inter vos. &c. ¶ Ad secundam partem eiusdem rationis respondetur, quod Christus in verbis illis non docuit Apostolos, vt singuli reputarent se singulis minores inferioritate officij, seu autoritatis: nec hoc Christus suo exemplo docuit, qui dicit: Vos vocatis me magister & domine, & benedixit. sed hoc docuit, vt quantum inter Apostolos quis esset maior, tantò esset humilior. secundum illud. Quàto maior es, tantò te humiliabis in omnibus. ¶ Ad quartam rationem respondetur, cum dicitur, quod ille debuit principatum habere inter Apostolos, qui immediatè Christo successit in ecclesia, &c. Respondemus, quod verum est, intelligendo de successione tanquam generalis vicarius. Vnde iste solus fuit beatus Petrus, qui tanquam generalis vicarius in toto orbe Christo successit, & non Iacobus Alphæi, qui ab ipso Petro post Hierosolymis Episcopus est ordinatus. Vnde sanctus Thom. exponens illud Iohan. vlt. Sequere me. dicit iuxta Chryso. quod Iacobus licet post ascensionem Christi specialem curam illius loci habuerit, Petrus tamen vniuersalem totius ecclesiæ curam obtinuit. Quod autem Petrus Christo immediatè etiam Hierosolymis successerit, patet ex hoc: quod ibi officia summi pontificis quo ad prædicationem, quo ad Mathiæ electionem, & quo ad alia superius expressa primò inter omnes exercuit: sicut supra in cap. quinto, copiose monstratum est. Verum locus Hierusalem licet consecratione sanguinis Christi fuerit gloriosior, nihilominus tamen Roma pro successione summi pontificis fuit aptior, sicut inferius ostendetur. Hinc Petrus sedens specialè

Ad tertiam

Ad secundam partem.

Iohan. 13.

Ecclesia. Ad quartam

specialem suam tandem Romæ elegit, confuturo Hierosolymis episcopo beato Iacobo: & hoc pulchrè, siue conuenièter, vt dicit beatus Bernardus. 2. lib. de consideratione ad Eugenium. vt ibi positus suscitaret semen defuncti fratris, vbi occisus est ille. nam dictus est frater domini.

In quo respondetur rationibus sumptis ex epistolis Pauli. Cap. XIII.

S V M M A R I V M.

Rationes contra beati Petri primatum ex epistolis Pauli desumptæ diluuntur.

Ad primam rationem. c. 9.

Ad primam rationem sumptam ex prima parte autoritatis inductæ ex Apostolo ad Gal. 2. respondetur negando consequentiã: quantum Apostolus Paulus in prædictis verbis non negat se aliquid autoritatis à Petro suscepisse: sed tantum ostendit veritatem euangelij sui ex collatione cum alijs Apostolis, & eorum approbatiõne. Ascendit enim, vt dicit in principio eiusdem. c. post. 14. annos à passione Christi Hierosolymam, & contulit cum Petro & alijs secum stantibus euangelium quod prædicabat in gentibus, & ostendit tria. Primò, quod alijs Apostoli, cum quibus contulit, nihil in sua prædicatione correxerunt quasi falsum. Secundò, quod nihil suppleuerunt, vel addiderunt quasi diminutum. Tertio quod eum in societatem suam receperunt tanquam verum Apostolum: propter quod ex parte perfectionis doctrinæ, vt dicit glo. non fuit inferior alijs Apostolis, qui ita à Deo perfectus fuit, vt nihil esset quod in collatione perfectionis suæ adderent. Dei enim perfecta sunt opera. Deutero. 32. Et ita patet, quomodo, siue in quo Paulus non dicebatur inferior Petro, scilicet in duobus. Primò in hoc, quod à Christo immediatè erat institutus Apostolus vt Petrus & alijs. Secundò in hoc, quod adeò perfectè instructus in euangelio erat sicut & ipse Petrus. Non autem dictus est par Petro in potestate iurisdictionis: quoniam non latebat ipsum Paulum Petrum caput esse ecclesiæ. vnde eum vocat cephas, quod caput secundum linguam Græcam sonat. vt dicit beatus Isido. Cæterum li-

cet Paulus non immediatè à Petro Apostolatus officium susceperit, sicut nec alijs Apostoli, sed à Christo immediatè, non sequitur, quod beatus Petrus non fuerit Pauli sicut & aliorum Apostolorum princeps & prælatus. Sicut enim superius in ca. præcedenti diximus, licet potestatem Christi reliquis Apostolis contulerit, in ordine tamen ad Petrum contulit eis, cui primò singulariter ait: Tibi dabo claves regni cælorum, &c. In cuius signum beatus Paulus licet à Deo esset immediatè gentium prædicator constitutus, nihilominus ad Petrum venit cum eo de euangelio suo collaturus. de quo Hiero. in epistola ad Aug. 22. Denique tantæ autoritatis Petrus fuit, vt Paulus in epistola sua scribat: Deinde post tres annos veni Hierosolymam videre Petrum: & mansi apud eum diebus quindecim. Rursumque in sequentibus post annos quatuordecim ascendi iterum Hierosolymam cum Barnaba assumpto & Tito. Ascendi autem secundum reuelationem, & exposui eis euangelium, quod prædicauit inter gentes. Ostendens non habuisse securitatem euangelij prædicandi, nisi Petri, & eorum, qui cum eo erant, fuisset sententia roboratum. hæc Hiero. ¶ Ad secundam rationem, quæ ex secunda parte inductæ autoritatis ad Gal. 2. assumebatur, respondetur negando, quod per illa verba Paulus æquiparare se vellet Petro in potestate regiminis, quæ sciebat rectorem constitutum & caput totius vniuersitatis ecclesiæ: nec Paulus credidit Petri potestatem restrictam esse solum ad circuncisos, licet appropriatè pro illo tempore ad illos specialiter verbum prædicationis extenderet: quoniam Petrus in Antiochia fedit, & in Hierusalem, & multos conuertit ibidem & alibi ex gentibus, sicut patet Actuum. 10. de Cornelio. & 11. vbi reprehensus legitur à circuncisis fratribus, quod ad gentes ingressus fuisset, et cum conuersis ex gentibus manducasset. Ad id autem quod glo. dicit, quod ita principaliter sicut Petro erat sibi creditum euangelium, Respondetur, quod principaliter, vt exponit magister Nicolaus gorrã in postilla sua super epistolas Pauli. dicit esse intelligendum quo ad officium prædicationis, non quo ad officium prælationis: quod ex ipsis verbis Pauli manifestè colligitur. Paritas autem hæc potestatem ordinis, quæ par fuit in Apostolis, vt supra declarauimus, respicit, non autè potestatem iurisdictionis. ¶ Ad tertiam rationem, quæ ex tertia parte autoritatis præfate assumebatur, respondetur negando consequentiam.

Ad secundam

Ad tertiam

N sequentiam.

sequentiam. Sicut enim ex hoc quod Christus Iohann. 20. ca. vocat Apostolos fratres, non sequitur, quod non fuerit eis superior. Similiter sicut nec ex hoc, quod papa episcopus vocat fratres, in aliquo primatui apostolico derogatur. Ita nec ex hoc, quod Petrus frater & socius dictus sit Pauli modo prædicto, sequitur quod non fuerit princeps eius ac superior. Præterea falsum est quod assumitur, videlicet quod princeps ac superior nunquam dicatur subditos habere socios. nam. 1. Reg. 23. cap. dicitur: Iuit rex Saul & socij eius ad querendum David. ¶ Ad quartam rationem sumptam ex quarta parte supradictæ autoritatis respondetur falsum esse, quod Paulus crediderit Petri potestatem restrictam esse solum ad circumcisos: imò eius autoritas & potestas etiam ad gentes se extendit: sicut in responsione ad secundam rationem diximus. Quod etiam manifestè colligitur Actuum. 10. vbi ostenso sibi linteo pleno animalibus, dictum est ei: Surge Petre, occide, & manduca. vbi glo. interli. ita dicit. i. recipe ad unitatem corporis ecclesiæ, cuius Petrus princeps: & occide in gentibus quod fuerant, & fac quod es. ¶ Ad ultimam rationem, quæ sumpta est ex illo loco in eadem epistola, vbi Apostolus Paulus dicitur Petro in faciem restitisse, respondetur negando consequentiam. Quoniam ex hoc quod Paulus restitit in illo casu Petro in faciem publicè, non sequitur, quod maior, aut par in autoritate Petro fuerit: quoniam vbi imminet periculū fidei siue animarum, subditi etiam publicè possunt in faciem resistere prælati suis, vt beatus Gregor. inquit & habetur in cap. Paulus. 2. quæst. 7. vbi ita dicit. Paulus dicit: seniores ne increpaueris. sed hæc eius regula in eo reseruanda est, cum culpa senioris suo exemplo non trahit ad interitum corda iuniorum. Ex hac inquit beatus Thom. in. 2. 2. Paulus licet esset subditus Petri, propter imminens scandali periculum circa fidem Petrum publicè arguit. Et sicut gloss. dicit ad Galat. 2. cap. Petrus exemplum maioribus tribuit, vt sicubi fortè rectum reliquissent, non dedignarentur etiam à posterioribus corrigi. Id autem quod inducebatur Deutero. 21. Dijs non detrahes, & principi populi tui non maledices. non facit ad propositum: quoniam talis reprehensio nec est detractio, nec est maledictio. Ad glo. autem Hiero. dicentem, quod Paulus Petrum reprehendisse non auderet, nisi se illi non imparem sciret. dicit Gratianus in cap. Paulus. 2. quæst. 7. ita. Hoc non de officio ecclesiasti-

Ad quartã.

Ad quintã.

cæ dignitatis, sed de paritate vitæ & sanctitate conuersationis intelligitur. Solus enim Petrus inquit inter Apostolos primatum gerebat. Sed melius videtur dicendum iuxta Sanctum Thom. in. 2. 2. quæst. 34. artic. 4. quod Paulus erat par Petro quo ad fidei defensionem, non quo ad dignitatem prælationis: quoniam de paritate vitæ aut conuersationis sanctitate non bene videtur intelligendum, cum Paulus dicat: Nihil mihi conficius sum, sed non in hoc iustificatus sum. vbi glo. magistri. ita ait, id est non ideo me iustum puto, quia potest esse quod nescio. Delicta enim quis intelligit? & quis gloriatur se mundum habere cor, &c. humiliat se Apostolus hoc dicens, vt homo loquitur, qui potest habere culpam nescius. hæc glo.

¶ In quo respondetur rationibus aduersariorum, quæ sumuntur ca. 10. ex actibus Apostolorum. Cap. XIII.

SUMMARIUM.

1 Rationes ex Actis Apostolorum contra beati Petri primatum decerptæ soluntur.

AD rationem primam sumptam ex cap. 1. Actuum Apostolorum respondetur negando consequentiam. Et ratio est: quoniam licet Petrus non solum, sed simul cum alijs elegerit Mathiam, non est factum ex defectu potestatis, quæ fuerit in Petro ad electionem illam faciendam, cum princeps Apostolorum foret. Vnde super illud. Exurgens Petrus in medio fratrum dixit. dicit glo. interli. Pastor pro ouibus loquitur: sed factum est religiosa intentione pacis, & unitatis causa. Quod manifestè beatus Chryso. exponens hunc locum super actus Apostolorum, proficitur, ita dicit. Petrus vt inflammatus, & sicut ille, cui à Christo commissum erat ouile, & vt princeps Apostolorum semper primus inceperit sermonem. Vide autè quia Petrus omnia facit communi omnium voluntate, nihil agit principaliter, aut dominatiuè. Et infra. Oportet ergo ex his, qui nobiscum sunt

Ad corroborationem rationis primam. c. 10.

sunt vixis in omni tempore. Quare ita palam omnibus loquitur: ne contentiose res fieret, & ad litem deuenirent, & ideo scandala vitæ habet. Quapropter incipiens dicit. Viri fratres, oportet eligi ex vobis. Multitudini populi electione concedit, vt et ipse à contentione liberaretur, & alijs honor exhiberetur. Et infra. Quid ergo, &c. Eum eligere non poterat: vtique poterat: sed ne videretur ipse gratiam dare, ideo non fecit. Et infra. Centum & viginti erant, & vnū quærit ex omni multitudine. Opportunè verò primus Petrus huiusmodi rei dñatur, quia ipse oēs in potestate acceperat: ad eum enim dixit Christus: Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. hæc Chryso. Ex qua expositione beati Chryso. multa aduersariorum deliramenta confunduntur, quæ ex falsa intelligentia libri Actuum Apostolorum conflata sunt. ¶ Ad secundam rationem, quæ sumitur ex c. 6. de electione. 7. diaconorum. patet responsio ex responsione data ad rationem superiorè, negando consequentiam. Cuius ratio est: quoniam non obstat primatui siue principatui beati Petri, quod ad id, quod solus agere poterat, alij Apostoli secum ad agendum conuenirent: cum hoc non ex eo factum sit, quod alij Apostoli maioris potestatis essent quam solus Petrus: aut quod Petrus egerit illorum adiutorio potestatis, sed factum est ita rationibus iam dictis iuxta beatum Chryso. videlicet vt contentio vitaretur: vt honor etiam alijs exhiberetur Apostolis: & vt in Petri obseruantia doctrina magistri sui refulgeret. Qui maior est in vobis, fiat sicut minister. ¶ Ad tertiam rationem sumptam ex cap. 8. de missione Petri respondetur, quod assumptum est falsum, videlicet quod omnis missio importet superioritatem in mittente respectu missi. Hoc enim fuit vnus de fundamentis Arrij ad ponendum inæqualitatem substantiæ & potestatis in diuinis personis: quia in scriptura sancta legitur & pater mittere, & filius & Spiritus sanctus leguntur mitti. vt ex. 4. de tri. beati August. aperte colligitur. Præfatum etiam fundamentum aduersariorum fuit vnus de fundamentis Armenorum contra primatum Romani pont. vt deducit dominus Richardus in libr. de quæstionibus Armenorum. libr. 7. cap. 3. Item quod sit falsum præsuppositum illud, patet ex illo Matth. 2. vbi dicitur: Herodes mittens tres reges magos, qui venerant adorare Dominum in Bethleem, dixit eis: Ite, & interrogate diligenter de puero, &c. & tamen clarum est, quod Herodes nullam au-

Ad secundã.

Ad tertiam.

thoritatis superioritatem habebat supra reges prædictos. Carterum Genes. 41. dicit Ioseph fratribus suis. Mittite ex vobis vnum, vt adducat fratrem vestrum minimum. Planum est, quod huiusmodi missio non importabat superioritatem autoritatis in mittentibus respectu missi. Dicitur ergo, quod est missio videlicet secundum autoritatis imperiū, vt seruus mittitur à Domino: quemadmodum rex mittit Senescalum, aut papa legatum. Alia est secundum consilium: vt consiliarij, siue Senatus dicitur mittere regem ad bellandum. Istos duos modos missionis tangit Sanctus Tho. in. 1. parte. quæst. 43. artic. 1. Tertius modus est secundum autoritatem amoris: sicut quandoque socij, aut etiam inferiores mittunt nuntium, siue ambasiatorem ad regem siue papam aliquem maiorem inter eos, respectu cuius nullam habent autoritatem prælationis, sed tantum amoris. Qua distinctione habita, potest dupliciter dici. Primò, quod Apostoli non miserunt autoritatis imperio, sed miserunt eum prouidentia consilio, suggerentes ei, vt ipse iret, vt pote magis accommodus. Tum ratione autoritatis. Tum quia præ cæteris maiori splendebat miraculorum gratia. Talis autem missio non dicit superioritatem autoritatis in mittente. Et quod talis fuerit illa missio, videtur aperte colligi ex glo. ordi. eiusdem textus, quæ dicit sic. Petrus Iohannem associat sibi: quia virginitas ecclesiæ grata est, & placet. Planè si ista missio facta fuisset ab aliquo superiori, non diceretur, quod Petrus associat sibi Iohannem: sed diceretur magis, quod Iohannes associatus sibi esset ab alijs. Secundo potest dici, quod ista missio, qua Petrus dicitur missus ab Apostolis, fuit vt dicit dominus Vlricus in summa sua theologiæ. autoritate amoris, qui gradum nescit: non autoritate prælationis, cum Petrus vertex fuerit Apostolorum. hæc ille.

¶ Quod beatus Petrus non solum inter Apostolos, sed super omnes fideles in toto orbe terrarum habuit principatum. Cap. XV.

N 2 SVM.

1 Petrus Apostolus quod non solum inter Apostolos, sed etiam supra omnes fideles in toto orbe terrarum principatum habuerit, tam sacrarum scripturarum testimonijs, quam rationibus efficacibus facile ostenditur.

Quod verò beatus Petrus non solum aliorum Apostolorum princeps fuerit, sed in totum Christianum orbem principatum & prælationis habuerit authoritatem, tam sacrarum scripturarum testimonijs, quam rationibus efficacibus facile ostendemus. ¶ Impri-
mis ex eo, quod Matth. 16. inquit dominus. Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo ecclesiam meam, & tibi dabo claves regni cælorum. Quod verbum beatus Chryso. super Matth. pertractans, ita inquit, prout inducit Sanctus Tho. Filius quod patris est & ipsius filij potestatem Petro vniuersaliter concessit vbiq; terrarum: & homini mortali omnium, quæ in cælo sunt, dedit authoritatē, dando ei claves ad hoc, vt ecclesiam vbiq; amplifcet. Item super Actis Apostolorum idem beatus Chryso. ita propositum optimè confirmat. Petrus Apostolus à filio super omnes, qui filij sunt, potestatem accepit: non vt Moyse in gēte vna, sed in vniuerso orbe. ¶ Secundò idem trahitur ex illo Iohan. vlti. vbi Christus Petro ait. Simon Iohannis pascue oues meas. inter has & illas non distinguēs, sed vniuersas eius curæ commendat. Vnde beatus Chryso. exponens hoc verbum, sic ait. Pascue oues meas. i. loco mei præpositus & caput esto fratru: vt ipsi te in loco meo assumentes, vbiq; terrarum te in throno tuo sedentem prædicent, & confirment. ¶ Tertio idem ostenditur ex illo Iohan. etiam vlt. cap. vbi Christus ait Petro: Sequere me. Quod verbū non tam intelligi debet de genere martyrij, quàm de ordine magisterij. Nam & Andreas & quidam alij præter Petrum in crucifixione secuti sunt Christum, sed solum sibi Petrum substituit dominus & in officio vicarium, & in martyrio successorem. Vnde Sanctus Thom. exponens hunc locum de vtroq; dicit sic: vel secundum Chryso. Sequere me in prælationis officio. quasi dicat. sicut ego habeo à Deo patre curam ecclesiæ: Postula à me, & dabo tibi gentes, &c. ita tu loco mei sis supra totam ecclesiam. Vnde Theophilus super eodem verbo inquit. Per hoc, quod dominus

ait Petro: sequere me. cunctorum fidelium prælatum eum instituit. Et beatus Bernar. ad Eugenium lib. 2. de consideratione. cap. 6. ex hoc loco euangelij amplitudinem principatus Apostolici probans ita illi inquit. Tu es, cui traditæ sunt claves regni cælorum: cui oues traditæ sunt. Sūt quidē & alij cæli ianitores, & gregum pastores: sed tu tantò gloriosius, quantò & differentius vtrunq; præ cæteris hæreditasti. Habent alij assignatos greges singuli singulos, tibi vniuersi crediti sunt: vnus vni nec modò ouium, sed & pastorum: tu vnus omnium pastor. Vnde illud probetur quæris: ex verbo domini, cui non dico episcoporum, sed Apostolorum etiam sic absolute & indistincte totæ commissæ sunt oues. Si me inquit amas, pascue oues: quas? illius vel illius populi, ciuitatis, aut regionis, aut certè regni? Oues inquit meas, cui non planum non designasse aliquis, sed assignasse omnes? Nihil excipitur, vbi dicitur nihil: & fortè præsentibus cæteri discipuli erant, cum committēs ecclesiam vni, vnitatem omnibus commendaret in vno grege, in vno pastore, secundum illud: Vna est columba mea, formosa mea, perfecta mea. Vbi vnitatis, ibi perfectio: reliqui numeri perfectionem non habent, sed distinctionem, recedentes ab vnitatis. Inde est, quod alij singulas sortiti sunt plebes scientes sacramentum. Deniq; Iacobus, qui vocatur columna ecclesiæ, vna contentus Hierosolymitana Petro vniuersitatem cedens. Pulchrè verò ibi positus est suscitare semen defuncti fratris, vbi occisus est ille. nam dictus est frater domini. Porro sedete domini fratre, quis se ingerat alter prærogatiuæ Petri? ergo iuxta canones tuos alij in partem sollicitudinis, tu in plenitudinē potestatis vocatus es. &c. ¶ Quarto eadem sententia colligitur ex illo Iohann. in eodem cap. vbi solus Petrus super mare venire iussus est: per quod dabatur intelligi, quod totum mundum per mare designatum sub vna ditione obtineret. Vnde beatus Bernar. vbi supra ita præfato pōtifici subinfert. Accipe illud, quod nihilominus prærogatiuam tuam confirmat. Discipuli nauigabāt, & dominus apparebat in littore: sciēs Petrus quia dominus est, in mare se misit, & sic venit ad ipsum, alij in nauigijs venientibus. Quid istud est? nempe signum singularis pontificij Petri: per hoc non nauim vnā, vt cæteri quisq; suam, sed seculum ipsum suscepit gubernandum. Mare enim seculum: naues ecclesiæ. Hinc est etiam, quod altera vice instar domini gradiēs supra aquas, vni-

cum

sum se Christi vicarium designauit: qui non vni populo, sed cunctis præesse deberet. si quidem aquæ multæ populi. itaq; cum quibusque cæterorum sua tibi vna commissæ est nauis facta ex omnibus ipsa vniuersalis ecclesia toto orbe diffusa. Hæc Bernar. ¶ Quintò pontificatus Apostolici vniuersitas ostenditur ex eo, quod consequenter in eodem euangelio Iohannis sequitur: vbi legitur Petrus solus ascendisse, & traxisse rete in terram plenam magnis piscibus. Super quo beatus Gregor. rationem assignans huiusmodi inquit. Ipsi enim sancta ecclesia est commissæ. ipsi dicitur specialiter: pascue oues meas. hoc autem ipse nunc præfiguratur in opere: nam piscis ad soliditatem littoris pertrahit: quia stabilitatem æternæ patriæ fidelibus ostendit. ¶ Sextò idem ostenditur ex illo Actuum. 10. vbi soli Petro ostenditur esse linteum submissum de cælo, & super eum solū submissum, in quo erant omnia quadrupedia, & serpentina terræ & volatilia: & sibi soli dictum est de omnibus illis animalibus: Surge Petre, occide, & manduca. Quod linteum nemo ambigit vniuersum mundum cum cunctis hominibus diuersorum rituum designare. Nec dubium, quin occidere & manducare non aliud erat, quàm peruersos mores in ipsis præscindere, & eos in sua persona toti incorporare ecclesiæ, vt satis colligitur ex gloss. interli. Vnde & beatus August. tractans hoc verbum super illud Psalm. 30. Potabunt omnes bestie agri. ad propositum nostrum de extensione principatus Petri in omnes homines fideles quarumcunque nationum ita loquitur. Quatuor enim lineis vas submissum est de cælo Petro, vbi erant omnis generis animalia, & sonuit ei vox. Surge Petre, manduca, & manduca. omnes enim manducat Petrus in eo, quod mali sunt, & manducat in corpus ecclesiæ traijciendo. Et infra. Omnes enim erant in arca: omnes in disco: omnes manducat Petrus, & manducat omnes. Hæc August. ¶ Septimò hoc idem ostenditur ex illo, quod ecclesia per totum orbem in festo beati Petri Apostoli dicit ad Petrum: Tu es pastor ouium, princeps Apostolorum: tibi tradidit Deus omnia regna mundi. ¶ Octauò ex illo, quod in eadem historia fertur Dominus dixisse Petro. Simon Petre antequam de nauis vocarem te, noui te, & super plebem meam principem te constitui. plebs autem Christi tota vniuersalis ecclesia dicitur. Relinquitur ergo ex inductis sacræ scripturæ testimonijs clarissimum, quod beatus Petrus

fuit, & nunc eius successor habet authoritatem prælationis super totam ecclesiam Christi, vt veraciter sit seruus ille, de quo dicit Christus. Fidelis seruus & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam. glo. dicit, id est, ecclesiam. ¶ Nonò hoc idem ostenditur ex concilio Chalcedonen. quod Sanctus Thomas in tractatu contra errores Græcorum in cap. 67. inducit ad hoc probandum, scilicet, quod prædictus Christi vicarius in totam ecclesiam vniuersalē prælationem obtineat. Legitur enim in Chalcedonen. concilio, quod tota synodus Leoni papæ acclamauit: Leo sanctissimus Apostolicus & œcumenicus, id est, vniuersalis Patriarcha, per multos annos viuat. Item inducit Chryso. super Iohann. dicens. Iacobum localiter in loco terminat: Petrum autem totius orbis ordinat magistrum & doctorem. ¶ Hoc etiā ratione sic ostenditur. Princeps, lex, & finis videntur sic commensurata, vt sibi inuicem paris sint vniuersalitatē & extensionis: principium, scilicet, regulatum: medium quo: & finis ad quem: sed sic est quod lex euangelica, secundum quam pontifex ecclesiasticus regit ecclesiam, & finis quem intendit in regimine ecclesiæ ipse princeps ecclesiasticus, scilicet, suprema beatitudo, se extendit ad omnem hominem fidelem, ad omnem sexum, & ad omnem statum: ergo ad omnes fideles cuiuscunq; conditionis & status existant congregatos simul localiter siue dispersos per orbem extenditur authoritas regiminis & administrationis summi pontificis. Ex quibus apertissimè conuincitur error dicentium beatum Petrum, siue Romanum pontificem non habere primatum siue principatum super totam ecclesiam. De cuius erroris grauitate beatus Thomas contra errorem Græcorum in cap. 66. ita loquitur. Similis aut error est dicentium Christi vicarium Romanæ ecclesiæ pontificem non habere vniuersalis ecclesiæ primatum, errori dicentium Spiritum sanctum à filio non procedere. Ipse enim Christus Dei filius suam ecclesiam consecrat, & sibi consignat Spiritum sancto quasi suo caractere & sigillo, vt ex suprapositis authoritatibus manifestè habetur: & similiter Christi vicarius suo primatu & prouidentia vniuersalem ecclesiam tanquā fidelis minister Christo subiectam conferuat. hæc Sanctus Thom.

In quo ponuntur aduersario-
rū obiectiones contra id quod
dictum est, q̄ Romanus Pon-
tifex habeat vniuersalis eccle-
siæ primatum: & responsio ad
illas. Cap. XVI.

S V M M A R I V M.

Obiectiones tres cum responsionibus ad illas aduer-
sus id quod dicitur, quod Romanus pontifex sit
ecclesiæ primas.

Duersus prædicta ar-
guunt aduersarij ex a-
liquis autoritatibus
sanctorum. ¶ Primò ex
cap. Primæ sedis. 99. dist.
vbi ex concilio Africa-
no habetur, quòd pri-
mæ sedis episcopus non appelletur princeps
sacerdotum, aut summus sacerdos, aut ali-
quid huiusmodi, sed tantum primæ sedis epi-
scopus. ¶ Secundò arguunt ex cap. Nullus.
ead. dist. in quo habetur, quòd Romanus
pontifex non appelletur vniuersalis. ¶ Ter-
tiò ad idem arguunt ex cap. sequenti. ecce. in
quo beatus Grego. vniuersalē se vocari pro-
hibet. Sed istis non est difficile respondere.

Argumen-
tū primū.

Secundum.

Tertium.

Ad primū.

Ad secun-
dum & ter-
tium.

Sanctus Victor papa in epistola, de pascha
& baptismo Theophilo Alexand. directa sic
scribit. Victor Romanæ ac vniuersalis eccle-
siæ episcopus. Item Sanctus Eleutherius in
epistola, quam vniuersis episcopis per Gal-
liæ prouincias scribit, dicit sic in fine. Huius
rei gratia vniuersalis nobis à Christo Iesu cō-
missa est ecclesia. Sed ideo prohibetur voca-
ri vniuersalis. Tum propter humilitatem.
Tum quia non præficitur cuiuslibet particula
ri ecclesiæ vt proprius & specialis illius eccle-
siæ rector & immediatus administrator. Vnde
Sanctus Thom. in li. contra impugnantes
religionem ad hoc cap. respondens dicit sic.
Quod autem papa vniuersalem pontificem
se prohibet nominari, nō ideo hoc est, quòd
ipse non habeat auctoritatem immediatam
& plenam in qualibet ecclesia: sed quia non
præficitur cuiuslibet particulari ecclesiæ vt pro-
prius & specialis illius ecclesiæ rector: sic en-
im cessarent omnium aliorum pontificum
potestates. & hoc cap. inductum nullus pro-
ratione inducit. hæc Sanctus Thom.

Quibus rationibus beatus Pe-
trus fundamentum ecclesiæ di-
ctus est. Cap. XVII.

S V M M A R I V M.

Petrus Apostolus quòd Ecclesiæ fundamentum di-
ctus fuerit, quibus de causis ostendatur.

Ostquam probatissimis te-
stimonijis ostendimus bea-
tum Petrum Apostolum in-
ter Apostolos habuisse pri-
matum, & ecclesiæ princi-
pem ac rectorem à Christo
institutum esse: perscrutabimur consequen-
ter, quibus de causis fundamentum ecclesiæ
dictus sit. ¶ Dicimus autem, q̄ et si omnibus
Apostolis fundamenti vocabulum attribu-
tum legamus, iuxta illud. Fundamenta eius
in montibus sanctis. glo. id est, in Apostolis.
Et Apoc. 21. dicat. Murus ciuitatis. i. ecclesiæ
habens fundamenta. 12. & in ipsis. 12. nomi-
na. 12. Apostolorū. Et hoc quia oēs Apосто-
li fundauerunt ecclesiam in fide & doctrina
Christi. Sicut fundauerat Apostolus Pau-
lus, qui dicebat, Vt sapiens architectus fun-
damentum posui. glof. fidem Christi non a-
liam.

Psalm. 86.

1. Corin. 3.

aliam. Nihilominus singulari quadam præ-
rogatiua beatus Petrus post Christum fuit,
& dictus est ecclesiæ fundamentum. Vnde
Matthæi. 16. ita Christus singulariter Pe-
tro loquitur. Ego dico tibi Petre quia tu es
Petrus, & super hanc Petram ædificabo ec-
clesiam meam. Quod verbum pertractans
beatus Hiero. in commentario ita inquit. Tu
mihi dixisti: tu es Christus filius Dei viui: &
ego dico tibi sermone non casto, & nullum
opus habente, sed dico tibi quia meum dixi-
se fecisse est: quia tu es Petrus. Sicut enim lu-
men Apostolis donauit vt lumen mundi ap-
pellarentur, & cætera, quæ à domino dicta
sunt vocabula: ita & Simoni, qui crede-
bat in petram Christum, petra largitus est
nomen: ac secundum metaphoram petra
recte dicitur ei ædificabo ecclesiam meam su-
per te. & hoc est quod sequitur. & super hanc
petram ædificabo ecclesiam meam. hæc Hie-
ro. Percurrētes autem nos plures sanctorum
patrum expositiones & commentaria, inue-
nimus multis rationibus siue considerationi-
bus nomen fundamēti siue petra Petro con-
uenientissimè apertissimeque attributum.
¶ Primò quidem ratione illius gloriosissime
confessionis, qua Christum præ cæteris om-
nibus Apostolis Christum confessus est,
dicens. Tu es Christus filius Dei viui. Con-
fessio certè omni laude digna, in qua totius
ecclesiæ fides offertur, vt inquit Augu. Chri-
stum enim & Deum verum ac hominem ve-
rum confitetur, vt inquit glo. Confessio cer-
tè salutifera ac necessaria, absque qua nullus
celorum regnum ingreditur, vt inquit gloss.
Hanc rationem tangit beatus Maximus in
sermone Apostolorum Petri & Pauli, qui
incipit. Gloriosissimo Christianæ fidei prin-
cipes. ita dicens. Hic est Petrus, cui Christus
dominus communionem libenter indulgit.
Vt enim, sicut Apostolus Paulus edocuit, pe-
tra autem erat Christus: ita per Christum Pe-
trus factus est petra, dicente enim domino:
Tu es Petrus, & super hanc petram ædifica-
bo ecclesiam meam. Nam sicut in deserto ius-
su dominico. sitiēti populo aqua effluxit è
petra: ita vniuerso mundo perfidiæ aridita-
te lassanti de ore Petri fons salutiferæ confes-
sionis emerfit. hæc ille. Et Leo sanctissimus
in sermone. ij. ordinationis de hac Petri con-
fessione ita loquitur. Tu es Christus filius
Dei viui. Quotidie Petrus dicit, & omnis lin-
gua, quæ dominum confitetur, magisterio
huiusmodi vocis imbuatur. Hæc fides diabo-
lum vincit, & captiuorum eius vincula dissol-

Matth. 16.

uit. Hæc exutos mūdo inferit cælo: & portæ
inferi aduersus eam præualere non possunt.
Tanta enim diuinitus soliditate munita est,
vt eam nec hæretica vnquam corrumpere
prauitas, nec pagana potuerit superare perfid-
dia. ¶ Secundò beatus Petrus dictus est con-
uenientissimè ecclesiæ fundamentum, quia
primus in nationibus fidei iecit fundamen-
ta, vt inquit Ambro. in cap. Fidelior. 50. di-
stin. Siue vt inquit beatus Anacletus in cap.
In nouo. dist. 21. Primus ad fidem virtute sue
prædicationis adduxit, verboque instituit.
Ipse enim Apostolus Petrus primos Iudæos
primos Gentiles post Christi Ascensionem
ad Christi fidem conuertit. Vnde die Pente-
costes ob eius exhortatiōis verbum circiter
Iudæorum tria milia conuersa baptisimi Sa-
cramentum suscepisse leguntur, ac deinde
Cornelium Centurionem gentilem, & suos
quasi gentium primitias baptizasse actuum
historia testatur. ¶ Tertio Petrus dictus est
ecclesiæ fundamentum propter constantiam
singularem, ac insuperabilem fidei firmita-
tem. de quo beatus Leo papa tractans in ser-
mone. 1. consecrationis suæ illud Luca. 22.
Ecce Simon Sathanas expetiuit vos. ita lo-
quitur. Commune erat omnibus Apostolis
periculum de tentatione formidinis, & diui-
næ protectionis auxilio pariter indigebant:
quoniam diabolus omnes cupiebat elidere,
& tamen specialis à domino Petri cura susci-
pitur, & pro fide Petri propriè supplicatur,
tanquam aliorum status certior sit futurus,
si mens principis victa non fuerit in Petro.
Ergo omnium fortitudo munitur, & diuinæ
gratiæ ita ordinatur auxilium, vt firmitas,
quæ per Christum Petro attribuitur, per Pe-
trum Apostolis conferatur. ¶ Quarto bea-
tus Petrus conuenientissimè ecclesiæ dicitur
fundamentum: quoniam aliorum omnium
factus est fundamētū & firmamētum. Vnde
dominus ait Luca. 22. Tu aliquando con-
uersus confirma fratres tuos. Quod verbum
pertractans beatus Ambro. lib. 1. homiliarū.
& habetur in cap. Fidelior. dist. 50. ita inquit.
Fidelior factus est Petrus postquam fidem se
perdidisse defleuit, atque ideo maiorem gra-
tiam repperit, quam amisit. Tanquam enim
bonus pastor tuendum gregem accepit: vt
qui sibi ante infirmus fuerat, fieret omnibus
firmamentum: & qui se interrogationis ten-
tatione mutauerat, cæteros fidei stabilitate
fundaret. Hæc ille. Item Theophilus tractās
præfatum verbum, Confirma fratres tuos. ita
inquit. Hoc enim decet te, qui mecum ro-

Act. 2.

bur es, & petra ecclesiae. Item Chryso. super illo verbo Matthaei. 16. Tu es Petrus, &c. ita proposito nostro alludit, sic dicens. Vide qualiter Christus reducit Petrum ad excellentiam de ipso intelligentiam: haec enim promittit, quae sunt propria Dei solius, scilicet, soluere peccata, & ecclesiam immutabilem siue non conuertibilem inter tot persecutionum & tempestatum procellas facere. Ad idem beatus Hilarius super eodem verbo ita loquitur. Est autem in nuncupatione noui nominis felix ecclesiae fundamentum digna & diffinitione illius petra, quae inferi leges, & tartari portas, & omnia claustra mortis dissolueret. haec ille. Item Damasus papa scribens Stephano archiepiscopo sic inquit ad propositum. Sitis fratres charissimi firmamentum à Deo fixum, & immobile, atque titulum lucidissimum suorum sacerdotum, id est omnium episcoporum apostolicam sedem esse constitutam, & verticem ecclesiarum: Tu es enim, sicut diuinum pronuntiat veraciter verbum, Petrus: & super firmamentum tuum ecclesiae columnam, quae episcopi intelliguntur, confirmata sunt. & tibi clauis regni caelorum commissa, atque ligare & soluere potestatem & quae in caelis sunt, & quae in terris promulgauit. haec ille. Item Leo papa in sermone. 3. ordinationis suae. pertractans illud Matthaei. 16. Et ego dico tibi quia tu es Petrus, &c. ita pulchre ad propositum loquitur. Ego dico tibi. hoc est: sicut tibi pater meus manifestauit diuinitatem meam, ita & ego notam facio tibi excellentiam tuam: quia tu es Petrus, id est, cum ego sim inuolabilis petra: ego lapis angularis, qui facio utraq; unum: ego fundamentum, praeter quod nemo potest ponere aliud: tu quoque petra es, quia mea virtute solidaris: ut quae mihi potestate sunt propria, sint tibi mecum participatione communia: & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam: & portae inferi non praeualebunt aduersus eam: super hanc inquit fortitudinem aeternum extruam templum, & ecclesiam meam caelo inferenda sublimitas in huius fidei firmitate consurget. haec ille. Ad idem est beatus Grego. papa in epistola ad Syracusanum episcopum. Quis nesciat sanctam ecclesiam in apostolorum principis soliditate firmatam: qui firmitatem mentis traxit in nomine, ut Petrus à petra vocaretur, cui veritatis voce dicitur: Tibi dabo clauis regni caelorum. Item, Pasce oues meas. Itaque cum multi sint Apostoli, pro ipsorum principatu sola Apostolorum principisfe-

des in auctoritate conualuit. ¶ Quinto ecclesiae fundamentum Petrus dicitur est propter eius cathedram insuperabile magisterium, in qua, ut in cap. In sede. & in cap. Haec est fides. 24. quae. 1. habetur. extramaculam semper est catholica seruata religio. Quocirca beatus Hiero. in ca. Quoniam vetus. Ibidem clamat cathedrae Petri communionem confocior: super illam Petram ecclesiam fundatam scio: quicūq; extra hanc domum magnam comederit, prophanus est: qui in arca non fuerit, peribit regnante diluuiio. Et Cyprianus. Qui cathedram Petri, supra quam fundata est ecclesia, deserit, in ecclesia esse non confidat. ¶ Sexto Petrus ecclesiae fundamentum dicitur est ratione sui primatus: cuius sedis auctoritas quoddam fundamentum est ecclesiae, ut dicit Sanctus Tho. in fine. 2. libr. sententiarum. Sedes enim Petri prima est à Christo, & super Christum fundata. ut in ca. Omnes. dist. 22. à qua ipsa vniuersi ordinis ecclesiastici dispositio pendet, ac totius ecclesiastici aedificij altitudo post Christum consurgit. Ipsa enim est, quae, ut ait Nicolaus papa in ca. Omnes. dist. 22. Omnes siue patriarchae in cuiuslibet apicem, siue metropoleon primatus aut archiepiscopatuum cathedras, vel ecclesiarum cuiuscunq; ordinis dignitatem instituit ac fundauit. Illam verò solus ipse fundauit, & supra petram fidei mox nascentis erexit, qui beato Petro aeternae vitae clauigero terreni simul & caelestis imperij iura commisit. Et hoc modo videtur intelligendum illud, quod Damasus in sermone de transfiguratione. respondens Petro dicenti, Bonum est nos hic esse, faciamus hic tria tabernacula. dicit. Non te dominus tabernaculorum, sed vniuersalis ecclesiae constructorem constituit. Quocirca, ut beatus August. in sermone quodam, qui legitur in festo cathedrae Sancti Petri. inquit. Recte ecclesiae natale sedis Petri colunt, quam Apostolus pro ecclesiarum salute suscepit, dicente domino: Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam. Petrum itaque fundamentum ecclesiae nominauit: & ideo dignè hoc fundamentum ecclesia colit, supra quod aedificij altitudo consurgit. haec Aug. Item idem B. Aug. in sermone quodam Apostolorum Petri & Pauli, qui de B. Petro loquens ita inquit. Petrus audire meruit: Amè dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam. Dignus certè, qui aedificandis in domo Dei populis lapis esset ad fundamenta, columna ad sustentaculum, clauis ad regnum. Item idem Aug.

SUMMARIUM.

1 Obiectiones sex aduersus id quod dictum est, uidelicet, quod Petrus Apostolus ecclesiae catholicae fundamentum sit dicendus.

Duersarij primatus Apostolici hostes sanctorum patrum doctrinis non consentientes, alium quàm Christum dici ecclesiae fundamentum non ferentes, auisque dicere, quod beatus Petrus verè non fuerit dicendus fundamentum ecclesiae, talibus nituntur probare rationibus. ¶ Primo sic. 1. Cor. 3.

Paulus Apostolus inquit. unusquisque videat quomodo aedificet. fundamentum enim aliud nemo ponere potest praeter illud quod positum est Christus Iesus. ergo manifeste apparet, quod nullus alius potest veraciter poni fundamentum ecclesiae. ¶ Secundò in gl. interl. super illud Mat. 16. Tu es Petrus. habet sic. A me petra, ita tamen, ut mihi retineam fundamenti dignitatem: & tu super me ordinabis lapides muros, & abijcies leproso. Ecce quod Christus retinet sibi dignitatem fundamenti. ergo sequitur, quod nec Petrus, nec alius Apostolus fundamentum ecclesiae dicendus sit.

¶ Tertio idem arguit ex expositione, quam beatus August. ponit in de verbis domini homil. 13. ubi tractans illud Mat. 16. ita inquit. Tu es ergo (inquit) Petrus, & super hanc petram, quam confesso es, aedificabo ecclesiam meam: super me aedificabo te, non me super te. Et super Ioh. Dicit. Non super petram Petrum, sed super petram Christum aedificasse ecclesiam. ergo idem quod prius.

¶ Quarto sic. Vnius aedificij non est nisi unum fundamentum: sed ecclesiae aedificium unum est, cum ecclesia una sit: ergo sequitur, quod illi unum tantum sit fundamentum dandum. scilicet Christus, & non plura. ¶ Quinto sic. Fundamenti non est aliud fundamentum: quia sic esset processus in infinitum: sed Petrus habet fundamentum sui. scilicet Christum. patet ex dictis beati August. ergo ipse non potest dici alterius. scilicet ecclesiae fundamentum. ¶ Sexto sic. Fundamentum est prius eo, cuius est fundamentum: sed Petrus non potest dici prior ecclesia, quae ab ipso Abel iusto dicitur incepisse: ergo sequitur, quod Petrus nullo modo potest dici verè fundamentum ecclesiae.

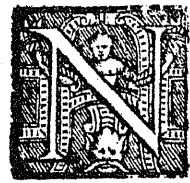
¶ In quo respondetur ad superiores obiectiones aduersariorum. Cap. XIX.

SUMMARIUM.

1 Obiectiones aduersariorum negantium Petrum apostolum ecclesiae catholicae esse fundamentum diluuntur.

Aug. & habetur in c. pudeda. inquit. 24. q. 1. quod ecclesia est fundata in radice Apostolica sedis. ¶ Septimo beatus Petrus dicitur est fundamentum ecclesiae ratione irrefragabilis firmitatis iudiciorum suae Apostolicae sedis. De quo Origenes in gloss. super illud Mat. 16. Quodcunque ligaueris. &c. dicit sic. Vide quantum potestatem habet petra, supra quam aedificatur ecclesia, ut etiam iudicia eius maneant firma quasi Deo iudicate per ipsam. Item Maximus in sermone Apostolorum Petri & Pauli, qui incipit. Beatissimorum Apostolorum. &c. de hoc ita inquit. Quid etiam de Petro referam, cuius est à Deo tanta approbata iustitia, tantaque ei attributa est potestas iudicandi, ut in arbitrio eius poneretur caeleste iudicium? Perspicite ergo, & estimate quanto sit nobis Petrus Apostolus honore reuerendus, cuius sententiam in terris prolatam sempiterni iudicis aequitas non repellit. Et beatus Bernar. in sermone quodam Apostolorum Petri & Pauli, qui incipit. Petrus Apostolorum princeps vnus est, quem prae nobilitant singularis primatus insignia: clauicularius regni: caelorum lingua: fidei fundamentum: consummatus honor: & dignitatio gloriosa. Hominem in terris positum in caelis imperare, & inter angelorum choros iudicariae potestatis exercere virtutem, & in terra ligandi & soluendi, nullus angelorum possidet. Adest Petrus, & ad eius arbitrium vniuersitas orbis ligatur & soluitur: & praecedit Petri sententia sententiam redemptoris. Quia non quod Christus, hoc ligat Petrus: sed quod Petrus, hoc ligat Christus: ipso ad ipsum attestante. Quodcunque ligaueris. &c. O quam potens dignitas! quam digna potentia iudicabit Petrus, & omnipotens Petri iudicia confirmat, & est in manu Petri manus altissimi: solusque ille efficitur familiaris Christi, qui Petri familiaritatem habuerit. haec ille.

¶ In quo aduersariorum obiectiones quaedam ponuntur contra hoc quod dictum est, quod Petrus Apostolus ecclesiae catholicae fundamentum verè dicitur sit. Cap. XVIII.

On parum certè admirandū est, q̄ aduersarij inter tot sanctorum patrum luminaria. s. splendidissima testimonia tāta cæcitate laborāt, vt Petrū Apostolum præsumant fundamentum ecclesiæ negare: nihilominus tamē respōdeamus ad rationes eorū. ¶ Ad primū, quæ sumitur ex Apostolo. 1. Corin. 3. respōdetur, q̄ Christus est primū & præcipuū fundamentū ecclesiæ, vtpote à quo ecclesia principaliter depēdet & sustētatur: & præter hoc fundamentū nemo potest aliud ponere tanquā primū & principale: nihilomin⁹ Apostoli secundariō dicit sunt fundamēta: & inter eos principaliter & maximè beatus Petrus, vt visum est supra. Vnde Apostolus Paulus, vt beatus Dionys. testat, fertur dixisse beato Petro versus mortē. Pax tecū fundamētū ecclesiæ, pastor ouīū Christi. Vnde ly præter, in authoritate Apostoli magis videt nota antonomasie, quā fit nota exclusionis: sicut ibi. Tu sol⁹ sanctus. Huius sentētiæ est doctor egregius Aug. super psal. 86. ita dicit. Vt no ueritis q̄ fundamētū Christi sit primū & maximū. Fundamētū, inquit Apostol⁹, nemo potest ponere aliud præter id, quod positū est, quod est Christus Iesus. Quomodo ergo fundamēta prophetæ & Apostoli? & quomodo fundamētū Christus Iesus, quo ulterius nihil est: quomodo putam⁹, & nisi quēadmodū apte dicitur sanct⁹ sanctorum sic figuratē fundamētum fundamētorum? Si ergo sacramenta cogites, Christus sanctus sanctorum: si gregem subditum cogites, Christus pastor pastorum: si fabricam cogites, Christus fundamētum fundamētorum. hæc Augusti. Et idem ponitur in glo. ad Ephe. 3. ¶ Ad secundā rationē, quæ sumit ex gl. interl. Mat. 16. licet pateat respōsio ex dictis: dicimus, q̄ verū est, q̄ Christi⁹ reseruauit sibi dignitatē principalis fundamēti: sed hoc nō obuiat, quin Petrus secundariō fuerit fundamētū. Verū p̄ ampliori intelligētia huiusmodi materiæ est sciendū, q̄ fundamētū dicitur dupliciter. Vno modo, id cui adhæret prima pars edificiij, quā tamē nō includitur in edificio: sicut terra solida, vel petra, siue rupis. Alio modo potest dici fundamētū prima pars ipsi⁹ edificiij, supra quā residuū edificiij fundatur. Primo modo fundamētū, quod scilicet sustētatur totū edificiū, est Christi⁹: & hoc modo dicti fundamēti dignitatē retinuit sibi Christi⁹. Sed fundamētū secūdo modo dictū bene cōuenit alijs scilicet Apostolis. Vnde de utroque horum di-

citur. Fundamenta æterna supra petram solidam. & inter Apostolos maximè hoc modo cōpetit beato Petro & sedi eius. & ita gl. illa non obstat. ¶ Ad tertiam rationem, quæ sumitur ex dictis Aug. respōdetur: q̄ etiā beatus Aug. vt superius patuit, fuit alterius sentētiæ: videlicet, q̄ Petrus fundamētū fuerit ecclesiæ, super quod ipsa ecclesia fundata sit. Quod ipse testatur, q̄ in illo tanquā in petra fundata sit ecclesia in lib. retractationū. c. 2. vbi ita dicit. Dixi quodam loco de Apostolo Petro, q̄ in illo tanquam in petra fundata sit ecclesia. Qui sensus etiā cātatur ore multorum in versib⁹ beatissimi Ambrosij, vbi de gallo galinaceo ait. Hoc ipsa petra ecclesia canēte cul pam diluit: sed scio me postea sapiēsimè sic exposuisse, quod à domino dictum est: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiā meam. vt super hunc intelligeretur quem confessus est Petrus, dicens. Tu es Christus filius Dei viui. ac si Petrus ab hac petra appellatus personam ecclesiæ figuraret, quæ super hanc petram ædificatur. Nec dictum est illi: Tu es petra: sed, Tu es Petrus. petra autē erat Christus. Harū autē sententiā quæ sit probabilior, eligat lector. hæc ille. Verū vtraq; sentētia siue expositio potest habere locum, & simul stare, vt dicamus, q̄ supra Christum petram primū & principaliter ædificatur ecclesia. Secundariō verò supra Petrū, vt supra exposuimus. Vnde ipse August. in sermone de trāsfiguratione domini ita loquitur. Quia conuenienter petra Petro respondit: Et ego dico tibi Petre, quia tu es Petrus. &c. q. d. super me ædificabo te, qui figurā eius geris ecclesiæ, quæ in te ædificatur super me. Hæc Augu. Verū si quis considerat bene seriem literæ illius Mat. 16. Tu es Christus filius Dei viui: & ego dico tibi quia tu es. &c. iuxta sententias Chrysostomi, Hilarij, Hierony. Theophili, Origenis, Ambrosij, & Leonis Papæ, quæ superius inductæ sunt, videtur, quod ad literam authoritas illa Matthæ. 16. de beato Petro accipienda sit. Quoniam vt arguit Richardus in quæstionibus Armenorum lib. 7. capit. 11. & bene iuxta seriem literæ Petro primo & singulariter contenti: tu es Christus fili Dei viui. volens Christus pro tanta confessione aliquid notabile recompensare, respondit. Beatus es Simon Bariona: quia caro & sanguis nō reuelauit tibi, sed pater meus qui est in cælis. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petrā ædificabo ecclesiā meam. &c. Vnde videtur prædicare Petrū debere fore fundamētū suę ecclesiæ: quia aliās

Eccles. 26.

Ad tertium.

Ad quartū.

Ad quintū.

Ad sextum.

aliās essent impertinentia sequētia ipsis præcedētibus. Non enim videtur sibi pertinere: ego dico tibi quia tu es Petrus. & quod sequitur: super hanc petrā, scilicet super Christū, ædificabo ecclesiā meā. Vnde q̄ hoc quod dictū est: & super hanc petram ædificabo ecclesiā meā. de Petro intelligēdum sit, hoc manifestè ostendunt authoritates sanctorū inductæ in c. 17. maximè illa Chryso. & illa beati Leonis Papæ. ¶ Ad quartam rationē, cum dicitur, q̄ vnus edificiij. &c. respōdetur, q̄ verum est de principali fundamēto: secundaria verò possunt esse plura: & ita est in proposito. ¶ Ad quintā cum dicitur, q̄ fundamētū nō est fundamētum, respōdetur: q̄ licet nō cuiuslibet fundamēti sit aliud fundamētū, quia primi & principalis fundamēti nō est aliud aliud fundamētū, nihilominus secundariōrum fundamētōrū bene est aliud fundamētū, scilicet primū & principale: Petrus autē Apostolus nō ponitur primū & principale fundamētū ecclesiæ, sed Christus, qui, vt patet ex Aug. in respōsio ne ad primā rationē. nō modò dicitur fundamētū, sed fundamētōrū fundamētū. ¶ Ad sextā rationē, cum dicitur, q̄ fundamētum est prius eo cuius. &c. dicēdum prout etiā ex supra positis sanctorū patrū sentētijs dicētium beatū Petrū fundamētū ecclesiæ colligere possumus, dupliciter loqui possumus de fundatione ecclesiæ. Vno modo quātū ad fidem & profectū virtutū. de qua dicitur ad Ephe. 3. in quo glo. in Christo omnis ædificatio. gl. tam de gentibus quā de Iudeis. constructa. glo. in fide. crescit. gloss. per augmentū virtutum in templum sanctum in domino. Alio modo possumus loqui de fundatione ecclesiæ quantum ad potestatem iurisdictionis ecclesiasticę, prout structura ecclesiæ cōfurgit secundum diuersos ipsius potestatis gradus, secundum quos quidam quātum ad ipsam potestatem sunt infimi, vt curati: quidā mediij, vt episcopi: quidā vnus solus summ⁹ est, sicut Papa. Et de utroq; modo fundationis potest intelligi illud verbū Mat. 16. Secūdu enim primū dicitur Petr⁹ fundamētū ecclesiæ inter alias rationes: quia in fide & confessione, vt inquit Hiero. & gl. Mat. 16. ædificata est ecclesia. Secūdu secundum verò modū intelligēdi Petrus dicitur ecclesiæ fundamētū, in quātū ipse primus in ecclesia principatū ecclesiasticę potestatis obtinuit, dicēte sibi dño. Et tibi dabo clauēs regni cælorū. Vnde beat⁹ Cyprianus, & habetur in cap. Loquitur domin⁹. 24. quæstio. 1. Loquitur domin⁹ ad Petrū dicens. Ego tibi dico quia tu es Petrus, & super

hanc petrā ædificabo ecclesiā meam. super vnū ædificat ecclesiā. His præsuppositis, respōndetur ad rationem sic: q̄ si loquimur de fundatione ecclesiæ in fide Christi, licet ecclesia prius absolutè fuisset, quā Petrus cōfessus fuisset Christū, di. Tu es Christus. &c. cum multi foret ante credētes, scilicet ipse Petrus, & alij Apostoli: nihilomin⁹ tamē ipse Petrus quātū ad eos, qui credituri erāt per verbū prædicationis illius in Christū, prior erat ipsa ecclesia. Vnde sic prius dictū est in c. 17. ex dicto beati Ambro. ipse Petrus prim⁹ in nationibus fidei fundamēta posuit. & vt dicit Anacletus primus ad fidē populū virtute suæ prædicationis adduxit. Si verò loquamur de fundatione ecclesiæ quantum ad potestatem ecclesiasticā eo modo, quo superius diximus, ecclesia non videtur prior fuisse Petro: cum fundatio huiusmodi ecclesiæ facta fuerit in Petro. Quoniam vt ait sanctus Anacletus in cap. In nouo. distin. 21. In nouo testamento post Christū dominum à Petro sacerdotalis coepit ordo: quia primò pontificatus in ecclesia Christi datus est, dicēte domino ad eū. Tu es inquit Petrus, & super hanc petrā ædificabo ecclesiā meam. Ex his manifestè cōfunditur error dicentium, q̄ nō magis Petrus quā cæteri Apostoli dicendus fuerit fundamētum ecclesiæ Christi.

¶ Quod beatus Petrus caput fuerit sanctæ & vniuersalis ecclesiæ. Cap. XX.

SUMMARIVM.

1 Petrus quomodo fuerit caput vniuersalis ecclesiæ, ostenditur.

Vm autem fundamētum in spiritualibus nō fit in imo vt in corporali ædificio, sed in summo existat, ostenso quod beatus Petrus ecclesiæ Dei fundamētum fuerit, clarissimè arguitur, quod etiam caput fuerit ecclesiæ. Vnde beatus Hierony. in libr. de obitu siue ortu sanctorum noui testamenti. sic ait. Petrus in Christo ecclesiæ firmamentum cephas corporis Christi princeps & caput est. ¶ Præterea quod beatus Petrus caput ecclesiæ

ecclesiæ à Christo institutus fuerit, ex illo in primis apertissime colligitur saluatoris verbo, quo inquit. Tu vocaberis cephas. Iohan. 1. Cephas enim licet secundum vnam linguam interpretetur Petrus: nihilominus secundum aliam, vt sanctus Anacletus in ca. In nouo. di. 2. 1. Et beatus Irido. 7. etymolo. ca. 3. volunt, caput sonat. Cephal enim Græcè, caput latine dicitur. ¶ Secundò hoc idè habetur testimonio beati Chryso. qui tractans illud Ioh. 2. 1. Simon Iohannis pasce oues meas. dicit sic. Præteriens autem alios, Petro loquitur. Eximius enim Apostolorum erat Petrus, os discipulorum, & vertex collegij. ¶ Tertio ad idè quod beatus Aug. in lib. q. noui & veteris testamenti. vbi respondens illi quæstioni. Cur saluator tantum pro se & Petro solui didrachma iussit, ita dicit. Saluator cum pro se & Petro dari iubet didrachma, pro omnibus soluisse videtur. Quia sicut in saluatore erant omnes causæ magisterij: ita & post saluatorem in Petro omnes continentur: ipsum enim cõstituit caput eorum, vt pastor esset gregis dominici. hæc August. ¶ Quarto idem testatur idem beatus Aug. in sermone quodam passionis domini. vbi assignans rationem quare Deus permisit Petrum eum negare, ita dicit. Ideo diuinæ prouidentie secretum ita temperavit atque permisit, vt primus ipse laberetur, atque rueret in peccatum, quo erga peccantem duriores sententiam proprii casus intuitu temperaret. Quantum igitur diuini muneris erga salutem hominum, quantum cure, quatum sollicitudinis impendatur, aduertite: totius corporis morbum in ipso capite curat, & in ipso vertice componit membrorum omnium sanitatem: & in ipsa confessione Christi crepidine, in ipso immobilis fidei fundamento, in Petro dico scilicet illo, qui dixerat: etiam si me oporteat mori, non te negabo. Hic est Petrus, qui diuina reuelatione prior omnium veritatem meruit confiteri. Tu es Christus filius Dei viui. hæc Aug. Ecce quod beatus Aug. Petrum vocat & caput & verticem ecclesiæ, nec non immobilis fidei fundamentum. ¶ Quinto ad idem est testis illustris Calixtus Papa in cap. Non decet. distinctio. 1. 2. vbi dicit vniuersalis ecclesiæ caput esse Romanam ecclesiam. Idem etiã Instianus ponit in l. inter claras. C. de sum. trinita. vbi Papam caput vocat omnium ecclesiarum. ¶ Sexto hoc idem ratione probari potest sic. Quilibet rector cuiuscunque communis dicitur caput illius. Vnde reges, siue præfidentes in communitatibus seculari-

bus propter excellentiam authoritatis dicuntur capita populorum suorum. secundum illud. Optimates capita populorum. Vnde etiam dominus per Samuelem ait ad Saulem. Cum esses paruulus in oculis tuis, caput in tribus Israël factus es. Cum ergo Petrus cõstitutus fuerit rector & pastor vniuersalis ecclesiæ, vt superius amplissime ostensum est, patet manifestè, quod beatus Petrus veraciter caput fuerit ecclesiæ vniuersalis. &c.

¶ In quo aduersariorum ponuntur obiectiones contra hoc quod dictum est, quod beatus Petrus caput fuerit vniuersalis ecclesiæ. Cap. XXI.

SUMMARIUM.

1. Obiectiones nouæ aduersariorum contra id quod dicitur, quod Petrus sit vniuersalis ecclesiæ caput, recensentur.

PX aduerso veritatis & apostolici principatus aduersarij negant beatum Petrum Apostolum & eius successorem caput fuisse sanctæ ecclesiæ catholicæ, aut esse. Inducunt autem in suorum errorum fauorem rationes sequentes. ¶ Primo sic. Capitis non est caput: sed Petri & successorum eius Christus est caput: cum sit caput super omnem ecclesiam. ad Ephe. 1. ergo sequitur, quod nec Petrus nec successor illius potest dici caput ecclesiæ. ¶ Secundo sic. Vnius corporis vnum est caput: sed corpus ecclesiæ est vnum, dicente Apostolo ad Rom. 1. 2. Multi vnum corpus sumus. & huius corporis Christus est caput, vt testatur Apostolus ad Colo. 1. ergo nec Petro, nec successori suo conuenit esse caput corporis ecclesiæ. ¶ Tertio sic. Christus est caput ecclesiæ & sufficientissimum: ergo videtur, quod otiosum & frustra sit aliud, quodcumque detur: & ita non videtur dicendum, quod beatus Petrus, aut successor eius sit caput ecclesiæ. ¶ Quarto sic. Sicut in capite corporis animalis est plenitudo sensuum: vigent enim in eo omnes sensus interiores & exteriores, cum in cæteris in membris solus sensus tactus sit. ita in capite ecclesiæ esse debet. Vnde de Christo ecclesiæ capite dicitur Iohannis. 1. Vidimus eum plenum

Anno. 6.

Arg. primi quod cum sequitur soluitur infra c. 23.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Quintum.

Sextum.

Septimum.

Octauum.

Nonum.

plenum gratia & veritate. sed in beato Petro, nec in successoribus est plenitudo sensuum spiritualium, ergo non potest dici caput ecclesiæ. ¶ Quinto sic. Capitis est influere sensum & motum: sed nec à beato Petro, nec eius successore influitur membris ecclesiæ sensus fidei, & motus charitatis, cum ab ipso non redderet gratia in corpus ecclesiæ: ergo ei non est attribuendum nomen capitis. ¶ Sexto sic. Si Petrus fuisset caput ecclesiæ, ab ipso inter cæteros deriuata esset potestas spiritualis: sed hoc non est. Tum, quia non ipse solus recepit clauis: sed tota ecclesia in ipso, qui significabat ecclesiam, vt habetur in cap. Quodcumque. 24. quæstio. 1. Tum, quia omnes Apostoli cum eo æquè principaliter potestatem à Christo susceperunt. Matth. 18. Amen dico vobis quæcumque alligaueritis. ergo. &c. ¶ Septimo sic. Si Petrus fuisset caput ecclesiæ, videtur quod ab ipso venissent denominandi fideles, vt videtur: sed à Petro non denominantur fideles petrini, sed à Christo christiani. vt dicit August. de verbis domini homil. 13. ergo. &c. ¶ Octauo arguitur sit. Corporis ad caput est necessaria cõnexio: sed ad Petrum & ad eius successores ecclesiæ corpus non habet necessariam connexionem. patet, quia ecclesia quandoquæ stetit sine Petro, & stat sine eius successore, scilicet quando decedit, aut quando Papa efficitur hæreticus. ergo. &c. ¶ Nonò confirmando rationem factam sic. Capite separato à corpore expirat corpus, & priuatur vita & motu: sed Petro, aut eius successore sublatis per mortem à corpore militantis ecclesiæ, corpus ecclesiæ non expirat, & non priuatur vita: ergo nec Petro nec eius successoris competit esse caput ecclesiæ.

¶ In quo improbatur aduersariorum præfata sententia: & ostenditur qualiter ratio capitis respectu ecclesiæ Petro conuenit, ac eius successoris.

Cap. XXII.

SUMMARIUM.

1. Obiectiones aduersariorum, dicentium, quod Petrus non fuerit caput vniuersalis ecclesiæ, diluuntur.

Quod præfata aduersariorum sententia negantium beatum Petrum vniuersalis ecclesiæ caput fuisse erronea sit, non solum ex his, quæ supra induximus. in. 20. cap. verum etiam ex multis alijs sanctorum Patrum testimonijs exploratissimum est. Ait enim beatus Anacletus Papa & martyr, vt habetur in capit. Sacro sancta. distinctio. 2. 2. inter beatos Apostolos quadam fuit discretio potestatis. Licet enim omnes essent Apostoli, Petro tamen concessum est à domino, & ipsi inter se voluerunt id ipsum, vt reliquis omnibus illis præfesset Apostolis, & cephas, id est caput & principium teneret Apostolatus: qui etiam eadem formam suis successoribus, & reliquis episcopis tenendam tradiderunt. hæc ille. Itè. Marcellus Papa & martyr, vt habetur in c. Rogamus. 24. quæstio. 1. scribens vniuersis episcopis per Antiochiam cõstitutis ita inquit. Rogamus fratres dilectissimi, vt non aliud doceatis, nec sentiatis, quam quod à beato Petro, & reliquis Apostolis, & patribus accepistis: ipse est enim caput totius ecclesiæ, cui ait dominus: Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo ecclesiam meam. hæc ille. Ex quibus omnibus nunc & superius inductis apertissimum est aduersarios grauiter errare, negantes beatum Petrum fuisse caput ecclesiæ sanctæ catholicæ. Quocirca rationabiliter Papa Iohan. 22. in extrauaganti, quæ incipit. Licet secundum Apostolum. Marfilium de Padua & Iohannem de Ianduno tanquam hæreticos condemnauit: qui inter cæteros errores, quos contra sedem Apostolicam dogmatizare præsumperunt, dicunt, quod Petrus Apostolus non plus authoritatis habuit, quam alij Apostoli habuerunt: & quod aliorum non fuerit caput. Item Papa Martinus quintus in concilio Constantiensis. condemnauit errores Iohannis Hus: quorum inter alios iste est vnus, scilicet septimus in ordine, quod Petrus nec est, nec fuit caput ecclesiæ sanctæ catholicæ. ¶ Viso ergo, quod iuxta catholicam doctrinam necesse sit concedere beatum Petrum Apostolum pro primatus sui excellentia caput fuisse sanctæ ecclesiæ catholicæ, & per consequens eius successor, sub Christo tamen, qui principale caput est ecclesiæ: ostendendum est qualiter nomen capitis Petro Apostolo conuenit, ac eius successoris conueniat: quia qualiter Christo conueniat, supra in libro primo huius nostræ summæ in capitulo. 46. expli-

46. explicauimus. ¶ Pro quo est notandū iuxta sanctum Thomam in tertia parte. q. 8. ar. 1. q. sicut tota ecclesia dicitur vnum corpus mysticum per similitudinem ad corpus naturale hominis, secundum quod diuersa membra habent diuersos actus, vt Apostolus docet ad Rom. 12. Et. 1. Corin. 12. ita Christus sine etiam Papa dicitur caput ecclesie secundum similitudinem capitis humani. Inuenimus autem in capite hominis quatuor. Primo conformitatem naturæ cum alijs membris. Secundò ordinem: quia caput est prima pars corporis, incipiendo à superiori: & ita fitum est superius alijs membris. Tertio perfectionem: quia in capite viget plenitudo sensuum. Quarto virtutem influentem ceteris: quia ab ipso motus est cæterorum membrorum, & gubernatio in suis actibus propter vim sensitiuam & motiuam ibi dominantem. Qualiter ista quatuor competant Christo, supra libro primo exposuimus, vbi eum caput ecclesie esse ostendimus. Iam ostendamus qualiter Petro Apostolo & nunc eius successor conueniant. ¶ Primò quidem Petrus fuit conformis naturæ alijs fidelibus: cum homo fuerit eiusdem speciei cum eis. Secundò ipse in ordine Apostolorum fuit primus: vnde primus annumeratus legitur Matthæ. 10. Et de episcopo Romano successore suo. dicit cano concilij Constantin. vt deducit sanctus Th. in. 4. distin. 24. Veneramur secundum scripturas, & canonum diffinitiones sanctissimū antiquæ Romæ episcopum primum esse & maximum episcoporum. Et Iustinianus in authenticis de ecclesiasticis ti. coll. 9. inquit. Nemo est qui dubitat sanctissimum senioris Romæ Papam primum esse omnium sacerdotum. Tertio in ipso solo inter alios fuit plenitudo potestatis: vtpote in quo posuit dominus totius ecclesie principatum, vt in capit. nolite. di. 11. dicit Iulius Papa. & cui soli inquit beatus Chrys. Christus dedit quod suum est plenum, & qui solus vocatus est in plenitudine potestatis, alijs vocatis in partem. vt in cap. decreto. & in ca. qui se scit. 2. q. 6. Quarto ab ipso est deriuata potestas iurisdictionis in alios, dicente Leone Papa in capit. ita dominus. distin. 19. Huius muneris sacramentum ita dominus ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit, vt in beatissimo Petro Apostolorum omnium summo principaliter collocaret, vt ab ipso quasi quodam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet. hac ille.

In quo respodetur ad obiecta aduersariorum contra illud, quod beatus Petrus fuerit caput ecclesie sanctæ catholicæ. Cap. XXIII.

SUMMARIVM.

Obiectionibus aduersariorum, qui dicunt beatum Petrum non fuisse caput ecclesie sanctæ catholicæ, respondetur.

Superioribus bene notatis respondendum est iā ad obiecta aduersariorum. ¶ Ad primū cū dicitur, quod capitis nō est caput. &c. respōdet hoc esse verū de eo, quod est caput naturale alicuius corporis naturalis, nō aut de capite mystico, siue p similitudinē dicto. Sicut em̄ctus Th. in tertia parte respōdens huic obiectioni ait. In metaphoricis locutionibus nō oportet atēdi ad similitudinē quantū ad omnia: sic enim nō esset similitudo, sed rei veritas. Capitis ergo naturalis nō est aliud caput: quia corpus humanū nō est pars alteri⁹ corporis, sed corpus similitudinariē dictū, vt pote aliqua multitudo ordinata est pars alterius multitudinis: sicut multitudo domestica est pars multitudinis ciuilis. Et ideo pater familiās, qui est caput multitudinis domesticæ, habet supra se caput rectorē ciuitatis. p hūc modū dicit Apostolus. Omnis viri caput Christus est: caput aut mulieris vir: caput verò Christi Deus. Et idē ad Ephe. 5. Et ita dicendū est in proposito, quod ista stāt bene simul, quod Papa sit caput ecclesie, & ipsius Papæ Christus sit caput. ¶ Ad secundā rationē, cū dicitur vnus corporis. &c. respōdetur sicut ad primā, quod assumptū illud verū sit de corpore naturali, nō aut de corpore mystico, siue p similitudinē dicto: quoniā vni⁹ & eiusdē corporis mystici, id est alicuius vnus multitudinis possunt esse plura capita, subordinata tñ: sicut multitudinis ciuilis est caput rector ciuitatis, & etiā rex, qui toti⁹ regni est caput supremū. Item licet mulieris caput sit vir, vt inquit Ap̄s, nihilominus etiam Christus est caput mulieris fidelis, quod caput est toti⁹ ecclesie. Ita in pposito vnus & eiusdē corporis Christus est caput principale, & Papa etiā est caput, subordinatū tñ sub Christo, ei⁹ vices gerēs. Differēter tñ multū dicit caput ecclesie Christus, & plati dicuntur capita eius, vt dicit sanctus Th. in. 3. parte. vbi supra. Primò quidē quātum ad hoc, quod Christus est caput omnium

Ad primam gumētia. 20. addūctum.

1. Cor. 11.

Ad secundam

omniū eorū, quod ad ecclesiā p̄tinēt, secundum omnē locū, & tēpus, & statū. Alij aut hoies dicuntur capita secundum quēdā specialia loca: sicut ep̄i suarū ecclesiarū. Vel etiā secundum de terminatū tēpus: sicut Papa est caput toti⁹ ecclesie. s. tēpore sui p̄tificatus. Et secundum de terminatū statū, put. s. sunt in statu viatoris. Alio modo secundum quod Christus est caput ecclesie p̄pria virtute, & autoritate. Alij verò dicuntur capita in quātū vicē gerūt Christi. secundum illud. Nā & ego quod donauī, si quid donauī, p̄pter vos in persona Christi. Et. 2. Cor. 5. Pro Christo legationē fungimur tāquā Deo exhortatē p nos. Secundum dñm Aluarū in lib. suo de potestate ecclesie. potest aliter responderi ad rationē factā, quod Christus & ei⁹ vicari⁹ nō sunt duo capita, sed vnū: quia Papa nō dicit caput, nisi in quātū gerit vicē Christi, & eius plonā representat. Itē ita etiā dicit Papa Bonifaci⁹. 8. in extrauagati sua. Vnā sanctā. ¶ Ad tertiā cū dicit, Christus est caput ecclesie sufficientissimū &c. respōdet negādo cōsequentiā. Dicimus enim, quod licet Christus caput ecclesie sit, quia tñ est inuisibile, oportuit ponere aliquod caput visibile specie & mortalitate, cōforme, & cōsimile statū, & conditione corpori & mēbris ipsius ecclesie, quod visibiliter regat, & p̄sit toti ecclesie: & tale caput fuit beatus Petrus, & est nūc successor eius. Cuius cōueniētia licet superius satis ostensa sit, pro pleniori tñ notitia potest sic ostēdi. Vnitas corporis mystici siue ecclesiastici principatus nō dicitur habere minorē vnitatē, quā habēt seculares politie, siue principatus inuētē industria humana siue naturali ratione, cū vinculū mēbra ecclesie colligās adinuicē sit quolibet alio vinculo maius & vniti⁹: lex quod ipsa diuina, secundum quā principaliter regit & gubernat ecclesia, p̄stātor sit omni alia lege humana. Sed sic est, quod humane politie ad sui vnitatem absque hoc quod vniatur in vno Deo, à quo sicut principio vniuersali effectiuo formali exēplari ac finali omnis potestas & dignitas deriuat secundum illud: Per me reges regnāt. &c. requirūt vnū caput homogeneū seu cōforme in natura & statū, vt vnū regnū, vnū regem: vna provincia, vnū principē: vna ciuitas, vnā potestātē: vna domus, vnum patrē familiās: ergo vnitas ecclesie omnium fidelium, quæ est multo maior & perfectior quàm vnitas politie humanæ, debet habere vnū caput sibi cōforme & sibi simile in natura mortali & statū Conueniēs ergo fuit, & hoc ipsa vnitas corporis ecclesie requirit, vt ecclesia vnū habeat hominē mortale secū visibilem conuersantem cor-

1. Cor. 2.

Ad tertiā.

Sapient. 8.

pori ipsius ecclesie, & eius membris conformem, qui sit caput, & rector, & sit viator, sicut tota ecclesia & eius membra sunt viatores. ¶ Ad quartā cū dicitur, quod in capite corporis animalis est plenitudo sensuum, & quod in Petro siue in Papa non est plenitudo. &c. dicendum est iuxta sanctum Thomam in tertia parte vbi supra. quod caput in alia membra dupliciter influat. Vno modo quodā intrinseco influxu, prout virtus motiua & sensitiuā à capite deriuatur ad cætera membra. Alio modo secundum exteriorem quandā gubernationem, prout scilicet secundum visum, & alios sensus, qui in capite radicantur, dirigitur homo in exterioribus actibus: interior autem influxus non est ab aliquo, nisi à solo Christo, cuius humanitas ex hoc, quod est diuinitati coniuncta, habet virtutē iustificandi: sed influxus in membra ecclesie quātum ad exteriorem gubernationem potest alijs conuenire, & secundum hoc alijs possunt dici capita ecclesie. secundum illud. Optimates capita populorum. Hoc notato, patet responsio ad præfatas rationes. Dicimus enim, quod primus modus influendi, scilicet influxu intrinseco, qui est influxus sensus & spiritualis motus, requirit in capite influente plenitudinē sensuum spiritualium: & hinc est, quod Christus, qui influit hoc modo, dicitur plenus gratia & veritate. Secundus verò modus influendi influxu scilicet extrinseco quantum ad gubernationē nō requirit plenitudinē sensuum spiritualium, sed quod habeat plenitudinē potestatis sufficientis ad regimen populi sibi cōmissi. Et quoniā beatus Petrus, aut eius successor nō est constitutus vt influat in corpus ecclesie primo modo, scilicet influxu intrinsecos, sed extrinseco, ideo nō requiritur ad rationē captis in eo, quod habeat plenitudinē sensuum spiritualium, sed quod habeat plenitudinem potestatis sufficientis ad regnum vniuersalis ecclesie: & hanc habuit, quādo pastor, & rector christiani populi factus est, dicente sibi dño. Pasce oues meas. ¶ Patet etiā ex hoc responsio ad quintā, cū dicebatur, quod capitis est. &c. quia nō tantum capitis est influere vno modo, sed dupliciter vt dictū est. Beato verò Petro & ei⁹ successor licet nō cōueniat influere primo modo, influit tñ secūdo modo, & hoc sufficit ad rationē capitis p similitudinē dicti, siue mystici. Vt dicēdū, quod licet beatus Petrus nō influxerit, nec successor ei⁹ influat motū & sensū spūalē in membra ecclesie: nec p modū efficiētis sicut Christus in quātū Deus, nec p modū meriti siue redētiōis sicut Christus in quātū homo: tñ p modū ministri

Ad quartā

Amos. 6.

Iohan. 1.

Iohan. ult.

Ad quintā.

stri potestatem clauium secundum plenitudinem habentis & thesaurum ecclesie dispensantis influit ministerialiter sensum & motum omnibus debite preparatis, ac ecclesie sacramenta dignè suscipientibus. Vnde dominus Albertus magnus in tractatu de missa dicit, quod presbyterorum ecclesie officio toti corpori mystico gratia influitur ad sensum spiritualem, & motum meritorum, & augmentum spirituale, quod officium est in verbo doctrinae, & eucharistia, & huiusmodi alijs sacramentis. Et quod hoc sufficiat ad rationem capitis ministerialis, patet: quoniam ut inquit sanctus

Tho. in. q. d. Minister ecclesie non agit in sacramentis quasi ex propria virtute, sed alterius, scilicet Christi: & ideo in eo non requiritur gratia personalis, sed sola autoritas ordinis, per quam quasi Christi vicarius constituitur. Christus autem operatus est nostram salutem quasi ex propria virtute, & ideo oportuit, quod in eo esset gratia plenitudo. hæc sanctus Tho.

Ad sextum. Ad sextam rationem, quando dicitur, quod à Petro non est deriuata potestas: respondetur, quod loquendo de potestate iurisdictionis, falsum est, ut patet ex ca. ita dominus. di. 19. supra inducto. Confirmatur etiam hoc eiusdem beati Leonis sententia dicentis sic in tertio sermone ordinationis sue. De toto mundo vnus eligitur, qui & vniuersarum gentium vocationi, & omnibus Apostolis, cunctisque ecclesie patribus præponatur. Ut quauis in populo Dei multi sacerdotes sint, multique pastores: omnes tamen regat Petrus, quos principaliter regit & Christus. Magnum & mirabile dilectissimi huic viro confortium potentie sue tribuit diuina dignatio: & si quid cum eo commune cæteris voluit esse principibus, nunquam nisi per ipsum dedit quicquid alijs non negauit. hæc Leo Papa sanctissimus. Et cum dicitur, quod Petrus non solus clauis accipit: respondetur, quod licet Petrus non solus receperit, sed tota ecclesia in episcopis & presbyteris in eo, ipse tamen eas solus principaliter & in plenitudine recepit, ut habet glo. Matth. 16 superius inducta. Cum verò dicitur, quod alij Apostoli æquè principaliter. &c. dicendum, quod falsum est. Vnde licet Mat. 18. Christus omnibus communit potestatem dederit ligandi & soluendi: nihilominus, ut inquit sanctus Tho. ut in hac potestate ordo aliquis significaretur, primo soli Petro data est, ut ostendatur, quod ab eo in alios debeat ista potestas descendere. propter quod dixit ei singulariter, Confirma fratres tuos. &, Pasce oues meas, id est loco mei, ut inquit Chryso. præpositus & caput

esto fratrum tuorum. Ad septimam, cum dicitur, quod si Petrus Apostolus fuisset caput. &c. dicimus, quod hoc non sequitur, cum non ponatur caput fuisse principale ecclesie, à quo sensus spiritualis gratie & motus charitatis deriuentur in corpus ecclesie, sed sic caput est Christus: & ideo merito ab eo tanquam à principali, & sicut à quo in membra ecclesie vnctio diuinae gratie influitur, denominamur christiani, & non à Petro petri.

Ad octauam, cum dicitur, quod corporis ad caput est necessaria connexio, & talis non est connexio ecclesie ad Petrum: respondetur, quod licet corporis ecclesie non sit habitudo siue connexio necessaria ad Papam ut singularis homo est: tamen necessaria est ad ipsum in quantum est Papa, siue rector, & pastor eius à Christo constitutus, stante hac diuina ordinatione. Vnde de necessitate salutis est subesse Roma pontifici. ut in extrauaganti Bonifacii est declaratum. ut sanctus Tho. inquit. in expositione super Iohan. vbi super illo verbo: Si mon Iohannis diligis me? pasce oues meas. dicit. Non potest se dicere christianum, qui dicit se non subesse sub cura huiusmodi pastoris. Et beatus Greg. inquit, Peccatum pagani tatis incurrit, qui quis dum Christianum se asserit, sedi Apostolicæ obedire contemnit. Preterea ita necessaria est ista connexio stante diuina ordinatione, ut extra ecclesie corpus sit qui cum episcopo eius non est, dicente Cypriano. & habetur in cap. Qui cathedram. di. 93. Qui cathedram Petri, super quam fundata est ecclesia, deserit, in ecclesia se esse non confidat. De ista materia vide superius lib. 1. huius operis. in c. 8. & in cap. 2. huius secundi libri.

Ad aliam rationem, cum dicitur de capite separato. &c. respondetur, quod hoc est verum de capite, à quo influit sensus & motus in membra corporis: sed hoc modo Petrus non fuit caput, sed Christus. Non est autem verum de capite, à quo solus est influxus extrinsecus secundum exteriorem gubernationem, cuiusmodi fuit Petrus, & est eius successor: tali enim capite amoto ad tempus à corpore, non propterea perit corpus multitudinis gubernate: licet ex diuturnitate vacationis posset aliqua incommoda & dispendia pati. iuxta. c. Vbi periculum maius. de elec. lib. 6. Hac pro nunc sufficiant, licet posset dici, quod licet persona papæ deficiat, non tamen Apostolica sedes, que nunquam moritur. extra de rescrip. in ca. Si gratiosè. in. 6. vbi dicit glo. & concordat Archi. Licet enim habens Papatum vel dignitatem sit corruptibilis, Papa tamen, & imperium, & dignitas

Ad septimam

Ad octauam

Greg. in. c. Si qui. dist. 81.

Ad nonum

Probatio prima que improbat, eum sequentibus. c. 26. Secunda.

Tertia.

& dignitas semper sunt. ut in authen. quomodo oportet episcopos. §. licetiam. & ideo corrupto subiecto, hæc non dicunt non existere, sed vacare. hoc est, administratore iuris vel facti carere. ut de concef. præben. cum nostris. De quo plenius infra dicendum est.

De quorundam errore dicentium Petrum non fuisse caput vniuersalis ecclesie, licet bene singularum ecclesiarum particularium. Cap. XXIII.

S V M M A R I V M.

Error quorundam, dicentium Petrum non fuisse caput vniuersalis ecclesie, licet bene singularum ecclesiarum particularium recensentur.

Vrrexit diebus nostris nouellus quidam error apud quosdam nouellos magistros, qui in Basiliensi concilio in defensionem, & colorem inobedientie ac rebellionis eorum aduersus Romanorum pontificem dogmatizare non sunt veriti: quod nec beatus Petrus fuerit nec successor eius, scilicet papa, caput vniuersalis ecclesie, & per consequens (ut aiunt) nec concilij vniuersalis illam representantis: licet bene concedant, quod sit caput particularium ecclesiarum, & singularum fidelium: & iuxta hunc sensum omnes autoritates sanctorum Patrum dicentium Petrum fuisse caput vniuersalis siue totius ecclesie exponunt dic. i. particularium, siue singularum ecclesiarum. In fauorem autem huius erroris eorum faciunt sequentes rationes. Primo arguunt ex ca. Quauis. distin. 2. vbi Gelasius papa dicit sic. Quod quauis vniuersa per orbem catholicæ ecclesie vnus thalamus Christi sint: tamen Romana ecclesia catholica, & Apostolica cæteris ecclesijs prælata est. Ecce inquit quod dicit cæteris, & non vniuersali ecclesie prælata est. Secundo sic. Vniuersalis ecclesie caput est Christus, ergo nec beatus Petrus nec successor eius papa. Consequenter dicunt notam: quia monstruosa res est, ut vnus corporis assignentur duo capita. Tertio sic. Caput dicitur vno modo ratione perfectionis, sicut primū in quolibet genere dicitur caput, sicut leo in genere animalium. Secundo ratione ordinis, quia est prima pars corporis inci-

piendo à superiori, & inde omne quod est principium, consuevit vocari caput, secundum illud. Ad omne caput via posuisti lupanar tibi. & principium libri consuevit dici caput libri. Tertio ratione directionis: & sic rector dicitur caput populi. secundum illud. Optimates capita populorum. sed licet papa ista habeat respectu singularum, non tamen respectu vniuersalis ecclesie: quoniam non est perfectior ecclesia vniuersali, nec prior siue dignior illa, sed director illius: sed ipsa congregata magis est directrix illius in his quæ sunt fidei, & salutis, ergo illius non debet dici caput. Quarto sic. Papa non est caput totius ecclesie distributiue, quia non est caput sui ipsius. Item nec totius ecclesie collectiue: quia nec sensum per fidem, nec per sacramenta gratiam influit collectæ toti ecclesie: quia sicut non habet animam, ita non capit baptismum, nec indiget sacramentis, licet membra indigeant, & suscipiant: ergo. &c. Quinto sic. Vniuersalis ecclesia non potest errare siue deficere: ergo respectu illius non potest aliquis homo, qui peccare potest, & deficere, dici caput. Consequentia videtur manifesta: ergo non videtur dicendum, quod beatus Petrus fuerit, aut nunc successor eius sit caput vniuersalis ecclesie.

Hiere. 2.

Amos. 6.

Quarto

Quinto

In quo improbatur error præfatus aduersariorum. Cap. XXV.

S V M M A R I V M.

Error eorum, qui dicebant Petrum non fuisse caput vniuersalis ecclesie, licet bene singularum ecclesiarum particularium, confutatur.

Contra præfatum aduersarium errorem negantium beatum Petrum caput fuisse sanctæ ecclesie catholicæ vniuersalis, procedemus hoc ordine. In primis confutabimus illum aliquibus rationibus. Secundo commemorabimus aliqua sanctorum patrum testimonia. Tertio ostendemus responsa, quæ dantur per aduersarios ad dicta præfata sanctorum patrum nulla esse. Quarto in cap. sequenti respondebitur rationibus dictorum aduersariorum. In primis præfati erroris stultitia in hoc quod dicit, quod beatus Petrus fuit caput singularum ecclesiarum, & omnium fidelium, sed non

Quatuor facit principiter.

Primum prin-
cipale.

nō vniuersalis ecclesiæ ostenditur ex multis. ¶ Primò quidem: quia aduersarij dicendo Petrum esse caput vnum, & non assignando illi vnum corpus cuius sit caput, sed plura corpora: quia singulos fideles siue singulas particulares ecclesias, videntur facere ecclesiam monstrosum, quod est inconuenientissimum. ¶ Secundò, quia dicendo, quòd Petrus fuerit caput singularum ecclesiarum particularium & non vniuersalis ecclesiæ, videntur implicare contradictionem: cum ecclesia vniuersalis non sit aliud, quàm vniuersæ ecclesiæ catholice in vna fide Christi unitæ. Vnde in. c. quauis. di. 2. 1. Papa Pelagius dicit, quòd vniuersæ per orbem catholicæ ecclesiæ vnus thalamus Christi sunt. ¶ Tertio, quia cum vniuersalis ecclesia sit vnum corpus, vt inquit Apostolus, & corpus vnum habere debeat immediatum caput homogeneum, id est eiusdem naturæ, & eiusdem status & conditionis, vt scilicet sit visibile, & conuersabile cum corpore cuius sit caput: aduersarij negando beatū Petrum post Christi corporalem absentiam ab ecclesia fuisse caput vniuersalis ecclesiæ, necessariò videntur confiteri corpus vniuersalis ecclesiæ esse acephalum: quia sine capite visibili & conuersante cum ea, quod est hereticum. Vnde Marcellus de Padua dicens Christum nullum caput dimisisse ecclesiæ, condemnatus est per sedem apostolicam, vt patet in extrauaganti Iohan. 2. 2. quæ incipit. Licet iuxta doctrinam Apostoli. Item in concilio Constantien. per papam Martinum condemnatus est Iohannes Hus, asserens quòd non erat scintilla apparentia, quòd oporteat esse vnum caput in spiritalibus regens ecclesiam, quòd semper conuerfetur cum ea. ¶ Quarto sic. Vnitas ecclesiæ prout lib. 1. c. 8. & in hoc. 2. lib. c. 2. ostenditur nō modò accipiēda est stāte ordinatione euāgelij in ordine ad Christum, quē admodū Græci, Armeni, & plures alij hæretici & schismatici volūt: sed etiā in ordine ad vñū Christi vicariū, scilicet summum pontificem, ad quem vniuersum corpus ligari ac vñiri necesse est. vnde gl. Matthæ. 16. ita dicit. Ideo specialiter potestatem ligandi soluendiq; Petro Christus concessit, vt ad vnitatem nos inuaret: ideo enim eum principem Apostolorum constituit, vt ecclesia vnum haberet principalem vicarium, ad quem diuersa mēbra ecclesiæ recurrerent, si fortè inter se dissentirent: quòd si diuersa capita essent in ecclesia, vnitatis vincula rumpebantur. hæc glo. Et beatus Aug. super Psal. 49. exponens illud. Deus deorum locutus est & vocauit terram. de Christo loquens dicit sic.

Deinde quadragesimo, scilicet Ascensionis die commendans sancto Petro ecclesiā, id est vocatam terram à solis ortu vsq; ad occasum: ne haberent excusationem, qui volunt in schismate deperire. ¶ Quintò contra hunc errorē est verbum manifestè Christi dicentis, Petre tu vocaberis cephas. Cephas enim, vt parum antè dictum est, Græcè caput sonat. Quòd autem hoc loco totius ecclesiæ caput Petrus describeretur futurus, testatur venerabilis Beda in glo. ita dicens. Intuitus autem Petrum Christus, vidit cordis simplicitatē, animi sublimitatem: cuius merito cunctæ esset præferendus ecclesiæ. hæc Beda. ¶ Sextò contra hunc errorem est illud quòd à domino Petro dictum legitur. Super plebem meam principem te constitui. Non dicit plebes particulares, sed plebē ipsam, scilicet vniuersalem ecclesiam, quæ est plebs Dei. ¶ Septimò contra hunc errorem esse videtur: quòd beatus Petrus constitutus sit pastor vniuersalis ecclesiæ Iohan. vlti. Pasce oves meas. si ergo pastor totius ecclesiæ, ergo & caput. Quòd autem quidam aduersarij veritatis dicebant Basileæ nobis audientibus, & in scriptis suis damnatissimis reliquerunt, quòd beatus Petrus non fuerit constitutus pastor ecclesiæ, quia Christus non dixit pasce ecclesiam meam, sed pasce oves meas, est stultè dictum. Tum primò: quoniam cum ecclesia vniuersalis nihil aliud sit nisi ipse grex dominicus siue ouile Christi: sicut beatus Petrus dicitur esse pastor gregis dominici, ita & vniuersalis ecclesiæ. Tum secundò: quia oratio ipsa ecclesiæ, quæ per totum orbē terrarum in ecclesia pronuntiatur, est in contrarium. vnde in ea sic dicitur. Deus omnium fidelium pastor & rector, famulum tuum. N. quem pastorem tuum ecclesiæ præesse voluisti. &c. Tum tertio: quia in contrarium est beatus Greg. in homilia dominica resurrectionis. & habetur in. c. considerandum, di. 50. qui ita dicit. Considerandum nobis est, cur omnipotens Deus eum, quem cunctæ ecclesiæ præferre disposuerat, ad ancillæ vocē pertimescere, & seipsum negare permisit. Quòd nimirum magnæ actum pietatis dispensatione cognoscimus: vt is, qui futurus erat pastor ecclesiæ, in sua culpa disceret qualiter alijs misereri debuisset. hæc ille. Ad idem sunt verba beati Aug. inducta supra in ca. 20. Patet ergo manifestè, quòd grauius errāt, qui beatum Petrum fuisse & eius successorem Roman. ponti. negant esse caput vniuersalis ecclesiæ. ¶ Secundò vbi ad reprobationē præfati erroris commemoranda erant sanctorum Patrum testimonia, sufficiat, quòd in capitulis proximi-

Secundum
principale.

Tertium prin-
cipale.

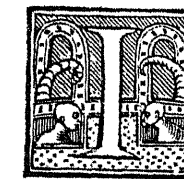
proximè superioribus habentur ad hoc testimonia Chrysostomi, Hieronymi, Augustini, Anacleti, Marcelli, & Gregorij: quorum patrum sanctorum sententijs synodus Constantiensis illustrata condemnauit præfatum errorem inter errores Iohannis Hus, dicentis quòd Petrus non fuerit caput ecclesiæ sanctæ catholice: & ratio catholicum idem est quòd vniuersale. ¶ Tertio videndum est quomodo responsio aduersariorum, quam sanctorum dicta dant, nullius sit roboris ac virtutis. Pro quo sciendum, quòd ad omnes auctoritates dicentes Petrum fuisse, vel Romanorum pontificem esse caput vniuersalis ecclesiæ, respondent sub hac distinctione: dicunt signum illud vniuersale accipiendum esse distributiue, vt scilicet distribuatur pro singulis ecclesiæ membris, non autem collectiue pro ipsa vniuersali ecclesia. Sed quòd ista responsio sit vana, & quòd dammodò stulta, & errorem sapiat, licet ex supradictis quisq; sapiens manifestè intelligat, nihilominus sic ostendimus. Vana quidē præfata responsio est: quia licet signum vniuersale cum cadit supra nomen commune non collectiuum possit fieri ista distinctio. verbi gratia, distinguitur apud logicos ista. Omnes Apostoli Christi sunt duodecim: quia collectiue est vera, distributiue sumpto signo vniuersali est falsa: & eouerso illa. Sortes est fortior omnibus hominibus: quia distributiue potest esse vera, collectiue est falsa. Tamen quando signum vniuersale cadit super nomen collectiuum, cuiusmodi est ecclesia, plebs, populus, familia, grex, collegium, concilium, synodus, & huiusmodi, non videtur habere locum ista distinctio: quia contra naturam nominis collectiuum est quòd teneatur distributiue, & non collectiue. Præterea falsitas præfata distinctio ostenditur ex professione patrum Chalcedonen. concilij: qui, vt in gestis eiusdem concilij colligitur, scribentes Leoni papæ profiterentur in concilio per suos missos, quòd eis vt caput præerat. Vbi bene patet, quòd isti patres sancti Chalcedonen. concilij sublimius sentiebant de auctoritate Romani pontificis, quàm nouelli magistri Basilien. sentiant: qui in tantam stultitiam deuenerunt, vt Romanorum pontificem nō caput concilij cognoscerent, sed tantum membrum partiale, licet principale. Secundò quòd papa dicatur caput singularum membrorum corporis ecclesiæ, & non ipsius corporis, quòd ex ipsorum membrorum resultat multitudine, videtur nobis stultum: sicut quòd episcopus sit caput fidelium diocesis suæ, & non ipsius diocesis: rex

sit caput omnium regnicolarum, & non regni. Tertio videtur erronea, quoniam contra euangelium & sanctorum patrum doctrinam est: & quia expressè damnata est, vt diximus in concilio Constantien. inter articulos Iohannis Hus.

In quo respōdetur rationibus inductis in fauorē erroris præfati. Cap. XXVI.

S V M M A R I V M.

1. Obiectiones, & rationes factæ in fauorem erroris quorundam dicentium Petrum non fuisse caput vniuersalis ecclesiæ, licet bene singularum ecclesiarum, soluantur.

Mprobatō errore tam auctoritatibus quàm rationibus, iā aduersariorum rationibus restat reponendum: quòd erat quartum faciendum. Pro quarum solutione, & multarum aliarum similium est notandum: quòd sicut de corpore naturali animalis contingit loqui dupliciter, quia vel corpus nominat membra cum capite simul, aut tantum residuam partē à capite: ita de ecclesiæ corpore contingit loqui dupliciter. Nam vt sanctus Thom. dicit in. 4. 49. distin. nomen ecclesiæ dupliciter accipitur. Quandoque enim nominat tantummodo corpus, quòd Christo coniungitur sicut capiti. Quandoq; nominat caput, & membra simul coniuncta. Et ita similiter possumus loqui dupliciter de vniuersali siue de tota ecclesia in proposito nostro; videlicet. Vno modo, vt dicit collectionem, siue vniuersitatem absolute omnium fidelium, nullo dempto siue non intellecto: & hoc modo nominat membra omnium cum capite suo. Et sic est sermo de vniuersali ecclesia, cum de ea absolute loquimur non distinguendo, aut referendo eam contra aliquem fidelem: sicut cum dicimus, quòd vniuersalis ecclesia est sponsa Christi, quòd errare non potest, & huiusmodi. Alio modo contingit loqui de corpore vniuersalis ecclesiæ prout nominat membra tantum, siue fideles commissos curæ beati Petri siue eius successoris, & sibi tanquam capiti vnitos. Et hoc modo de ecclesia vniuersali fit sermo, cum de ea loquimur sicut de corpore in comparatione ad caput eius. Cum enim nihil referat rea-

liter ad seipsum, nec aliquis sibi ipsi subiectus esse possit, necesse est ut ista adinuicem ut distincta accipiantur. ut cum dicimus, quod papa est commissaria cura totius ecclesie. ut inquit beatus Grego. & quod beatus Petrus fuit caput totius vniuersalis ecclesie. ut inquit beatus Marcellus papa in cap. Rogamus. 24. q. 1. & q. est cephas corporis Christi. ut ait beatus Hierony. Et similis fit distinctio de regno, & de omni principatu: quandoque enim nominat simul principem, & subditos, aliquando regnicolas tantum subditos alicui principi. si cut dicimus, istud regnum est illius: ille dominatur huic regno. ¶ His autem notatis dicendum est ad rationem primam, quæ sumitur ex ca. Quauis. Respondetur primo negando consequentiam: quia arguit ab autoritate negatiue, & talis argumentatio nulla est. Preterea si ibi non habetur, habetur tamen in multis alijs locis, sicut patet supra ca. 20. Secundo respondetur, quod papa Pelagius recte loquitur, sed nihil in fauorem aduersariorum. Quod patet. Quia cum nihil sit maius aut superius se ipso, oportet quod inter prælatum & subditos sit distinctio: cum ergo Romanam ecclesiam ponimus prælatam, necesse est ut intelligamus, quod respectu cæterarum omnium ecclesiarum quæ distinguuntur ab ea. Non debuit autem dicere, quod vniuersalis ecclesia est prælata prout vniuersalis ecclesia includit etiam Romanam, quia tunc sui ipsius esset prælata: nihilominus beatus Petrus, qui prælatus est etiam ecclesie Romanæ, dicitur prælatus vniuersalis ecclesie, quæ ex omnibus particularibus ecclesijs confurgit. ¶ Ad secundam rationem, in qua dicitur. Christus est caput ecclesie. &c. respondetur negando consequentiam. Et ad probationem supra est responsum dupliciter in cap. 23. ad secundam rationem. Primo, quod licet hoc verum sit de corpore naturali hominis, quia tale non est pars alterius: non tamen de corpore per similitudinem dicto, siue mystico: quia vnus & eiusdem possunt plura capita subordinata esse, scilicet vnus principale, & aliud secundarium principali subordinatum. Sicut in vno corpore ciuitatis est caput rector eiusdem, & cum hoc rex, qui totius regni caput est. Secundo dicebatur, quod proprie loquendo non ponuntur duo capita distincta: quoniam papa non est omnino aliud caput distinctum à capite, quod est Christus, sed est eius vicarius, & vicem eius, & personam, potestatem, & autoritatem representans in terris: & ei iudiciū, iudiciū Dei reputat: & sententia ei & cōsistoriū ei cōsistoriū Dei,

Ad primam.

Ad secundam.

& ideo non sunt proprie duo capita, sed vnus: ut declarat Bonifacius. 8. in extrauagati. Vna sanctam. quoniam vbi vnum propter alterum vtrobiq; tantum vnum. ¶ Ad tertiam rationem cum dicitur, quod papa non est perfectior vniuersali ecclesia, respondetur negando totam illam minorē. Dicimus enim, quod cum papa sit constitutus princeps super totam ecclesiam, secundum illud quod dictum est à domino ipsi Petro: Super plebem meam principem te constitui. perfectior perfectione potestatis & superior ac dignior superioritate autoritatis est toto residuo corpore ecclesie: licet in comparatione ad alia bona spiritualia, quorum cum maior copia inueniatur in vniuersitate ecclesie quam in vno solo prælato, non est dubium, quin ecclesia perfectior ac dignior sit plenitudine copie bonorum spiritualium papa quam tuncunq; sancto. Potest etiā quantum ad perfectionem interiorem, quæ attenditur per charitatem, quæ ab Apostolo dicitur vinculum perfectionis, isto modo vetula dici perfectior esse quam papa. Est etiam director ecclesie, cum princeps & pastor illius sit: & hoc siue sit dispersa, siue collecta. Collectio enim omnium ad vnum locum nihil autoritatis minuit in pastore. Vnde canon in ca. vbi periculum maius. extra de electio. in. 6. & qui factus est in concilio Lugdunen. nominat papam vicarium Iesu Christi, successorem Petri, rectorem vniuersalis ecclesie, gregis dominici directorem. Item Leo papa in quadam epistola ad Palestinos in princ. sic dicit. Sollicitudini meæ, quam vniuersali ecclesie omnibusque eius filijs debeo. &c. Ecce quod non solum filiorum, sed vniuersalis ecclesie dicit se curam regiminis habere. ¶ Ad quartam, cum dicitur papa non est caput. &c. respondetur negando assumptum. Dicimus enim, quod est caput vniuersalis ecclesie distributiue: quia omnium aliorum fidelium à se: sicut rex dicitur caput totius regni, licet non sit caput sui ipsius. Item dicimus, quod sit etiā caput vniuersalis ecclesie collectiue, cum sit director illius sicut princeps populi sui. Et ad probationem, cum aduersarij dicunt, quod papa non est caput vniuersalis ecclesie collectiue: quia per sacramenta non influit toti ecclesie collectiue, quia sic non habet animam, nec indiget sacramentis, licet membra indigeant, videtur nobis, quod hæc probatio implicet tria, quæ nobis videntur erronea, saluo semper meliori iudicio. Primum est, quod dicunt, quod ecclesia vniuersalis collectiue sumpta, cuius caput esse Christum dicunt, & non papam, sit res non habens animam

Ad tertiam.

Ad quartam.

animam, siue sit animata. Secundum est, quod ipsa ecclesia verisimile non indiget sacramentis, licet membra eius indigeant. Tertium est, quod ipsa vniuersalis ecclesia sit aliud, quam ipsa eius membra indigentia sacramentis. Contra primum est, quod corpus Christi mysticum, quod est ipsa vniuersalis ecclesia, non potest esse nisi vnus. Quomodo enim caput Christus influere potest sensum & motum spirituales in corpus non habens animam, nec spiritum, cum solus spiritus susceptiuus sit huiusmodi influxus? Quomodo ecclesia vniuersalis creditur sancta, si non habet animam? Quomodo vniuersalis ecclesia collectiue sumpta potest dici sponsa Christi, si non habet animam? Quomodo inter Christum, & ecclesiam vniuersalem potest esse matrimonium, si vniuersalis ecclesia animam non habet? & per consequens nec fidem, nec charitatem, quibus vniatur sponso suo? Quomodo habet clauem, & potestatem directiuam omnium, ut aduersarij dicunt, si non habet animam? Quomodo Christus mortuus est pro ecclesia vniuersali, si illa caret anima & sensu? Quomodo vniuersalis ecclesia militans coniungenda est in gloria triumphanti, si animam non habet? & per consequens nec capacitate glorie? Videtur nobis, quod aduersarij delirent in cognitione ecclesie vniuersalis, & ideo non mirum, si multis prouoluantur erroribus. Contra secundum errorem est Apostolus dicens. Christus dilexit ecclesiam, & tradidit semetipsum pro ea, ut illam sanctificaret, mundans eam lauacro aque in verbo vite. glossa. id est, quo datur vita: quo accedente ad elementum fit sacramentum. sequitur: ut exhiberet ipse sibi. glossa in futuro gloriosam ecclesiam non habentem maculam, neq; rugam, aut aliquid huiusmodi. Quod verbum beatus Augustinus tractans in lib. retracta. de li. de moribus ecclesie, dicit sic. Sic accipiendum est quod ait Apostolus, Christus dilexit ecclesiam suam. &c. Hoc est enim lauacrum aque in verbo, quo mundatur ecclesia: sed cum tota dicat quando hic est, dimitte nobis debita nostra: non utique hic est sine macula, & ruga, aut aliquo huiusmodi. hæc Augu. Sanè manifestum est, quod autoritas ista Pauli apertissime ostendit opinionem aduersariorum esse erroneam, quam habent de ecclesia vniuersali. Contra tertium errorem videtur esse illud quod glossa habet super illud Psal. 127. Vxor tua sicut vitis abundans. &c. vbi glossa exponens illud, ut sit sermo ad Christum caput, dicit sic. Vxor Christi est ecclesia. &c. & exponens sequens

Eph. 5.

tem versum, Filij tui. &c. dicit sic. Idem sunt filij Christi, qui & vxor, id est ecclesia: ipsa enim est coniunx Christi, ipsa filij. hæc ibi. Itē idē notatur Luc. 10. vbi dicitur, Fidelis seruus & prudens, quem constituit dominus super familiam. id est ecclesiam: ut det illis triticum. &c. Ecce idem dicit ecclesiam & illos, quibus ministrandum erat triticum. Item beatus Bernar. in sermone de nuptijs, vbi aqua in vinum est mutata, ita ait. Sponsa Christi nos ipsi sumus, & omnes simul vna sponsa, & anime singulorum quasi singule sponsæ: hæc ille. Est ergo corpus ecclesie ipsi fideles, ipsa membra eius. Sed de hoc supra lib. i. vbi de ecclesia vniuersali quid sit, plenius explicauimus. ¶ Ad quintam respondetur negando consequentiam, quæ tanquam erronea condemnata legitur in concilio Constantiensi inter errores Iohannis Hus, qui dicebat, quod si papa est malus, non est caput ecclesie militantis. Nam concilium dicit, quod error est: Consequentia ergo talis nulla est: Vniuersalis ecclesia militans tota deficere non potest in fide aut in moribus, ergo homo, qui deficere potest, non potest illius esse caput ministrum.

Ad quintam.

¶ Quod papa aliquo modo dicitur sit sponsus ecclesie vniuersalis. Cap. XXVII.

S V M M A R I V M.

1. Papa quomodo est sponsus ecclesie, ostenditur.

Vemadmodū Romanus pontifex caput ecclesie vniuersalis est, ita etiam sponsus illius dici potest. Sunt enim prælati sponsi ecclesiarum suarum ut in. c. Sicut alteri vxor. 7. q. i vbi dicit beatus Calixtus papa. Sponsa vxor que episcopi dicitur eius ecclesia. Vnde in ei signum episcopus portat anulum. Sicut enim in electione alterius prælati fit matrimonium inter vnā ecclesiam particularem & episcopum: ita in electione summi pontificis per cardinales vice totius ecclesie fit matrimonium spirituale inter papam & vniuersalem ecclesiam: sicut aperte colligit in ca. Ecclesie meæ. dist. 97. hinc extra de immu. eccle. in ca. Quoniam. lib. 6. dicit papa. Nos iustitiam nostram & ecclesie sponsam nostram nolentes negligere &c. Quod autem Christus communicet alijs

etiam nomen sponsi, habet expressè glo. Isa. 61. super illud. Dedit me quasi sponsum decoratum corona, & sponsam ornatam monilibus, quæ dicit sic. Christus ecclesiæ sponsum, sed tamen perfectos in ecclesia eodem nomine dignatur. secundum illud Apostoli. Tanquam paruulis in Christo lac vobis potum de di, non escam. Ipse ergo sponsum Christus sponsum suos facit & sponsas: tamen vna est in capite & in membris ecclesia. hæc gloss. Præterea cum inter episcopum & ecclesiam suam fœdus coniugij sit. quod vt ait Innocen. in ca. Licet. extra de transla. episcopi, in electione initiatur: ratificatur in confirmatione: & in consecratione intelligitur consummatum. Nulli debet in dubium verti, quin episcopus sponsum dici possit ecclesiæ: & per consequens papa sponsum vniuersalis ecclesiæ, cui præest tanquam rector & pastor.

In quo obijcitur, quod papa non possit dici sponsum vniuersalis ecclesiæ: & respondetur ad obiecta. Cap. XXVIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Papa quod non possit dici sponsum vniuersalis ecclesiæ, obiectiones quinq; & ad eas responsio.
- 2 Paronymus unde dicatur.

Nominis sponsi dignitatē aduersarij non patientes Romano pontifice. respectu vniuersalis ecclesiæ attribui, arguunt multipliciter contra dicta in præcedenti cap. ¶ Primò sic.

Arg. primū Solus Christus videtur esse sponsum ecclesiæ, secundum illud Iohan. 3. Qui habet sponsam sponsum est: illi ecclesia per fidem coniungitur secundum illud Osee. 2. Sponsabo te mihi in fide. ergo sequitur, quod papa non sit dicens sponsum ecclesiæ. ¶ Secundò sic. Beatus Bernardus scribens Eugenio li. de consideratione. paronymum papam dicit, & amicum sponsum, non autem sponsum. ergo. &c. ¶ Tertio sic.

Secundum. Sponsum est, qui desponsa sua suo nomine filios generat: sed papa non generat de ecclesia filios suo nomini: vnde non dicuntur à Petro Petrini, sed à Christo Christiani. ergo papa non potest dici sponsum ecclesiæ. ¶ Quarto sic. Vnius sponsæ vnus debet esse sponsum. Gene. 2. Erunt duo in carne vna. ergo respectu eccle-

Tertium. Sponsum est, qui desponsa sua suo nomine filios generat: sed papa non generat de ecclesia filios suo nomini: vnde non dicuntur à Petro Petrini, sed à Christo Christiani. ergo papa non potest dici sponsum ecclesiæ. ¶ Quarto sic. Vnius sponsæ vnus debet esse sponsum. Gene. 2. Erunt duo in carne vna. ergo respectu eccle-

Quartum. Sponsum est, qui desponsa sua suo nomine filios generat: sed papa non generat de ecclesia filios suo nomini: vnde non dicuntur à Petro Petrini, sed à Christo Christiani. ergo papa non potest dici sponsum ecclesiæ. ¶ Quarto sic. Vnius sponsæ vnus debet esse sponsum. Gene. 2. Erunt duo in carne vna. ergo respectu eccle-

Quartum. Sponsum est, qui desponsa sua suo nomine filios generat: sed papa non generat de ecclesia filios suo nomini: vnde non dicuntur à Petro Petrini, sed à Christo Christiani. ergo papa non potest dici sponsum ecclesiæ. ¶ Quarto sic. Vnius sponsæ vnus debet esse sponsum. Gene. 2. Erunt duo in carne vna. ergo respectu eccle-

Quartum. Sponsum est, qui desponsa sua suo nomine filios generat: sed papa non generat de ecclesia filios suo nomini: vnde non dicuntur à Petro Petrini, sed à Christo Christiani. ergo papa non potest dici sponsum ecclesiæ. ¶ Quarto sic. Vnius sponsæ vnus debet esse sponsum. Gene. 2. Erunt duo in carne vna. ergo respectu eccle-

sic sanctæ Dei vnus sponsum debet dari, non duo. Vt enim ait beatus Calixtus, & habetur in capitu. sicut in vnaquaque ecclesia. 2. 1. questione. 2. Ecclesia Christi vxor & sponsa debet esse, non scortum. ergo. &c. Nec valet, inquit aduersarius, quod dicatur, quod papa sit sponsum ministerialis: quia licet ex commissa plenitudine potestatis aliquis sit supremus vicarius, aut minister alicuius regis, non audeat tamen vsurpare quomodolibet regium nomen, nec se nominare sponsum vxoris domini sui. ¶ Quintò arguitur sic. Sponsa siue vxor est subiecta sponso siue viro, sicut habetur ad Ephe. 5. vbi inquit Apostolus. Sicut ecclesia subiecta est Christo, ita & mulieres viris suis in omnibus: sed ecclesia vniuersalis non est papæ subiecta, cum sit minister eius. ergo. &c. Ad ista respondentes pro intelligentia eius quod dictum est, quod papa sit sponsum vniuersalis ecclesiæ: inducimus in primis quod sanctus Thom. in tractatu suo contra impugnantes religionem in hac materia dicit. ait enim sic. Sponsum ecclesiæ propriè loquendo Christus est. de quo dicitur. Qui habet sponsam, sponsum est: ipse enim de ecclesia nomini suo filios generat. Alij autem dicuntur sponsum sicut ministri sponsi exterius cooperantes ad generationem spiritualium filiorum, quos quidē non sibi, sed Christo generant: qui quidem ministri intantum sponsi dicuntur, in quantum vicem veri sponsi obtinent. & imò papa qui obtinet vicem veri sponsi in tota ecclesia, vniuersalis ecclesiæ sponsum dicitur. hæc sanctus Thom. Quo habito, dicendum est ad rationes aduersariorum. ¶ Ad primam cum dicit, quod solus Christus. &c. respondetur, quod verum est, quod solus Christus propriè loquendo sit sponsum ecclesiæ, sicut is, quo sponsa fecundatur, & cuius nomini ecclesia filios generat: nihilominus tamen prælati in quantum vt ministri Christo exterius cooperantur per dispensationem sacramentorum, siue diuini verbi ad generationem spiritualium filiorum Dei sponsi dici possunt: sicut parum antè diximus in ca. 23. de capite loquendo: quod quo ad influxum interiorem gratiæ ratio capitis soli Christo attribuenda erat, quo verò ad influxum exteriorem, scilicet per modum dispensationis sacramentorum, aut directionis in agendis, ratio capitis etiam alijs conuenire poterat, scilicet prælati ecclesiæ. ¶ Ad secundam rationem respondetur vno modo negando consequentiam istam. Bernardus non nominat eum sponsum, ergo non est aliquo modo sponsum: quia ab authoritate negatiuè consequentia

Replica.
Quintum.

3. Tho. in. 4. d. st. 28.

Ad tertium

1. Cor. 4. Ad quartum.

Iohan. 3.

Ad primam.

Ad secundam.

Ad tertiam.

Ad quartam.

Ad quintam.

Ad sextam.

Ad septimam.

Ad octauam.

sequentia non valet. Secundò respondetur, quod dato, quod beatus Bernardus diceret, quod non esset sponsum, verum diceret, quod papa non est propriè, vt dictum est, sponsum ecclesiæ, sicut scilicet cuius virtute fecundetur ecclesia, siue ecclesiæ sacramenta ad generationem spiritualium filiorum, & cuius nomini ecclesia filios generet: licet bene dicatur paronymus & custos ecclesiæ, ac amicus sponsi. vt de Iohā ne Baptista dicitur. Iohan. 3. Paronymus enim dicit à para, quod est iuxta, & nympha, quod est sponsa, quasi sponsam coniungens, siue desponsans viro. Et hoc modo dicit sanctus Thom. quod episcopus, cui cura ecclesiæ committitur, virgines desponsat, non sibi, sed Christo quasi sponsi paronymus & amicus: nihilominus tamen ratione illius ministerij aliquo modo possunt dicit prælati sponsi ecclesiæ, vt dictum est. ¶ Ad tertiam cum dicitur sponsum est. &c. responsio patet ex dictis: quoniam talis non est nisi Christus, nihilominus ministerio cooperationis prælatus bene potest dici sponsum aliquo modo etiam generans. vnde Paulus inquit. In Christo enim Iesu per euangelium vos geui. ¶ Ad quartam cum dicitur, quod vnus. &c. respondetur, vt inquit sanctus Thom. vbi supra. quod etsi episcopus suæ diocesis sponsum sit & presbyter suæ ecclesiæ. vnde & diocesis sponsum papa est, & episcopus parochiæ, non tamen propter hoc sequitur, quod sint plures sponsi vnus ecclesiæ: quia sacerdos suo ministerio cooperatur episcopo tanquam principali, & similiter episcopi papæ, & papa ipsi Christo. vnde Christus, & papa, & episcopus, ac sacerdos non computantur nisi vnus sponsum ecclesiæ. hæc sanctus Thomas. ¶ Ad illud autem quod dicit aduersarius quod papa etiam non possit dici sponsum ministerialis ex similitudine carnalium sponsum: nihil valet, cum non sit simile. Vnde aduersarius ille in hoc multum decipitur, & in multis locis: quia ex similitudine carnalium minus sobriè iudicat de spiritualibus. Non est autem simile de ministro alicuius regis respectu vxoris suæ, & de ministro Christi respectu sponsæ suæ ecclesiæ: quoniam minister respectu filiorum, quos rex habet de vxore sua, non cooperatur regi ad generationem filiorum illorum: & ideo nullo modo etiam ministerialiter potest habere nomē sponsi. Sed quoniam ministri ecclesiæ cooperantur Christo ministerialiter ad generationem spiritualium filiorum, qui de ecclesia sponsa generantur, ideo aliquo modo dici possunt etiam sponsi ecclesiæ sponsæ Christi. Verum est tamen vt

3. Tho. in. 4. d. st. 28.

Ad tertium

1. Cor. 4. Ad quartum.

Iohan. 3.

Ad primam.

Ad secundam.

Ad tertiam.

Ad quartam.

Ad quintam.

Ad sextam.

Ad septimam.

Ad octauam.

Ad nonam.

Ad decimam.

dictum est vnus sponsum numeratur cum eo. ¶ Ad quintam rationem respondetur negando minorem. Cum enim summus potifex sit pastor, rector, & caput vniuersalis ecclesiæ eo modo, quo oues subijciuntur pastori, & subditi rectori, & corpus capiti ecclesia subijcitur summo pontifici. Et cum arguitur, quod papa est minister ecclesiæ: dicendum pro nuic, quod minister alicuius dicitur quis duobus modis. Vno modo qui alteri aliquod impendit auxilium, subsidium, aut opem salutarem: & hoc modo papa est minister ecclesiæ, & prælati ecclesiarum suarum. Quo etiam modo angelici dicuntur ministri hominum. Vnde Apostolus dicit eos in ministeriū missos propter eos qui hæreditatem capiunt salutis. Dicitur enim etiam Christus hoc modo minister. Vnde ipse ait. Non veni ministrari, sed ministrare. & hoc modo capiendo nomen ministri, non valet ista consequentia. Iste est minister illius: ergo est illi subiectus. Imò potest esse superior & dñs, sicut patet in exemplis inductis. Alio modo dicitur quis minister alterius, sicut cuius virtute operatur, & cuius vices gerit tanquam principalis: & de tali ministro alicuius bene verum est, quod sit subditus illi, cuius est minister. Sed hoc modo papa non est minister ecclesiæ, sed Christi, cuius autoritate & vice regit & gubernat ipsam vniuersalem ecclesiam. Vnde dicit Apostolus. Sic nos existimet homo vt ministros Christi. &c. Item legatione fungimur pro Christo.

Ad quintam.

Hebr. 1. 1.

Matt. 20.

1. Cor. 4.

2. Cor. 6.

1. Cor. 4.

2. Cor. 6.

De tempore quo potificali autoritate beatus Petrus Christo sublimatus, ac consecratus sit. Cap. XXIX.

S V M M A R I V M.

- 1 Petrus Apostolus quod à Christo immediate potestatem & dignitatem habuerit episcopale. &c. ostenditur.
- 2 Petrus quomodo post Christi passionem summus adierit pontificatum.

Postquam plenissimè monstrauimus, quod beatus Petrus à Christo primatum, & pontificatum in ecclesia habuerit: consequens est pro pleniori tractatus intelligentia, enucleare, quo tempore ipsius pontificatus fastigio subli-

o 4 matus

1 matus fuerit, ac donatus. ¶ Pro quo in primis dicimus, quod beatus Petrus à Christo immediate potestatem & dignitatem episcopalem habuit, ab eodem factus & consecratus episcopus. Vnde Anacletus papa & martyr. dist. 21 in cap. in nouo. dicit sic. Ipsi sancto Petro primo pontificatus in ecclesia Christi datus est, dicente domino ad eum: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Et ratio huius est: quia Dei perfecta sunt opera. Vnde sicut Deus in creatione hominis perfectos fecit, ex quibus propagatio naturaliter procedere potuit, sic Deus Apostolos, quos tanquam principia siue fundamenta ecclesie in recreatione fecit: sic perficere debuit, ut per eos ecclesia propagari posset: sed sine episcopo ecclesia non poterat proficere, à quo solo omnia ecclesiastica sacramenta possunt ministrari. Oportuit ergo, ut Christus pontifex recedens corporaliter & visibiliter ab ecclesia aliquem loco sui relinqueret in ecclesia. Sed si (pro quia) aliquem fecit loco sui vices suas agentem pontificali dignitate præditum, verisimilius est de Petro, qui cæteris dignior fuit ac sublimior, ut ex superioribus patet. vnde Chryf. super illud Luc. 24. Apparuit Simoni, dicit sic. Primo digniori, & fideliori omnibus apparuit. Et idem Aug. dicit super illud Iohā. 13. Venit ergo ad Simonem Petrum, super quo ita dicit. Quis enim nesciat primum Apostolorum esse beatissimum Petrum? Præterea cum ex diuinorum operum perfectione apertissime hoc intelligamus, quod cum aliquid alicui committitur, per consequens commissum intelligatur & illud, sine quo commissum explicari non potest: pascere autem gregem dominicum, quod commissum esse Petro ipsum sanctum euangelium testatur, perfecte nullus posset, nisi episcopus, qui sacramentorum omnium habet dispensationem: manifestum est, quod cum Christus Petro gregis dominici pasturam commendauit, officium pastorale episcopi simul imposuerit, siue tradiderit. Siquidem Christus propter excellentiæ potestatem, quam in sacramentis habuit, rem sacramenti sine sacramento conferre potuit, vnde solo verbo Petrum episcopum fecit. ¶ Cæterum ad videndum quo tempore Petrus Apostolorum primus episcopus à Christo factus sit, considerandum est, quod quia tempore, quo saluator noster corporaliter inter homines visibilis conuersabatur, per seipsum rexit ecclesiam, nulla necessitas, sed neque decencia, neque utilitas fuit, quod ipse alium loco sui pastorem poneret sibi episcopum, sed solum quando post re-

Deu. 31.

Petrus post
passionem
primatum
suscipit.

surrectionem presentiam suam corporalem visibilem esset ab ecclesia subtrahendus. Quem admodum prælati tunc demum quando se per longum tempus à suis ecclesijs absentare disponunt, loco sui generales vicarios constituunt. Vnde beatus Petrus factus est à Christo pastor, princeps, & episcopus ecclesie vniuersalis, quando post resurrectionem ascensurus in cælum, nunquam inde ad conuersionem mortalitatis nostræ reuersurus, inquit Simoni Petro: Simon Iohannis diliges me? pascere oues meas. id est potestatem accipe pascere di gregem meum pastura: per omnium administrationem sacramentorum, quibus ipsa pascenda, & nutrienda est. vnde super illud Luc. 22. Facta est contentio inter eos quis eorum esset maior. dicit Gregori. quod contentio illa videtur habuisse motiuum, quod cum dominus ab hominibus migraret, decebat aliquem eorum fieri aliorum principem, quasi domini vicem gerentem: quasi diceret, antequam transmigraret non erat necesse. Vnde beatus Petrus non est factus pastor & episcopus ante Christi resurrectionem. Quod multis sanctorum Patrum autoritaribus & rationibus comprobatur. ¶ In primis est illustris testis beatus Hier. super illud Matth. 16. Tu es Petrus. &c. dicens hanc potestatem, & ecclesie ædificationem super Petrum in futuro promissam, non in presenti datam esse. ¶ Secundò ad hoc est beatus Chryf. super illud Luc. 22. Facta est contentio inter eos. vbi sic ait. Credenda est Petro populorum innumera multitudo. Nota, quod dicit credenda, quod est futuri temporis. ¶ Tertio confirmat hoc beatus Ambro. in cap. fidelior. dist. 50. ita dicens. Fidelior factus est Petrus postquam fidem se perdidisse defleuit, atque ideo maiorem gratiam inuenit quam amisit: tanquam enim bonus pastor tuendum gregem accepit. Hoc autem cum post resurrectionem contigisse manifestum sit, nulli dubium, quod Petrus pastorem curam atque dignitatem pontificalem post resurrectionem à Christo susceperit. ¶ Quarto hanc conclusionem roborat beatus Grego. in homilia dominice resurrectionis. & habetur in cap. considerandum. di. 50. ita dicens. Considerandum nobis est, cur omnipotens Deus eum, quem cunctæ ecclesie præferre disposuerat, ancillæ vocem pertimescere, & seipsum negare permisit. Quod nimirum actum magnæ pietatis dispensatione cognoscimus, ut is, qui futurus erat pastor ecclesie in sua culpa disceret, qualiter alij misereri debuisset. Vbi nota duo verba futuri temporis. Primum ibi: cum ait, quem cunctæ

etæ ecclesie præficere disposuerat. quasi diceret, quod nondum præfecerat. Secundum ibi, cum ait, qui futurus erat pastor ecclesie. quod nondum erat. Et ita videtur, quod beatus Petrus ante Christi passionem neque præpositus, neque pastor erat actu ecclesie. ¶ Quintò hoc confirmat gloss. in præfato. c. confiderandum. quæ ita dicit. hoc verbo pascere oues meas. factus est Petrus princeps ecclesie. extra de elect. c. significasti. non in illo: Tu es Petrus: quia illud fuit ei dictum ante passionem. hæc glo. ¶ Sextò ad hoc facit id, quod habetur in. c. solita. extra de ma. & obediens. §. nobis. Item id, quod habetur in extrauaganti domino Bonifacij. 8. Ad idem Inno. & Hosti. in cap. licet. de foro compo. & Archi. in cap. vbi periculum. de elect. libro. 6. in gloss. magna circa finem.

¶ In quo ponuntur aliqua obiecta contra prædicta. Cap. XXX

S V M M A R I V M.

1 Petrus quod ante resurrectionem fuerit factus pastor & episcopus, & non post, obiectiones non ab aduersarijs ponuntur.

Arg. primū

Contra conclusionem præfatam de tempore, quo pontificatus datus sit Petro, aduersarij autoritatibus & rationibus insurgunt. ¶ In primis inducunt illud Anacl. in ca. in nouo. di. 21 qui ait. Ipsi Petro primo pontificatus datus est, dicente domino: Tu es Petrus. &c. sed hoc fuit ante passionem, ergo ante passionem pontifex factus est. ¶ Secundò beatus Chrysofomus super illud Lucæ. 22. Facta est contentio inter eos. dicit, quod creditæ erant Petro clauis regni cælorum, sed hoc fuit ante passionem. ergo. &c. ¶ Tertio idem beatus Chryf. super illud Matthæ. 16. super hanc petram. &c. dicit. Hic erigit eius sensum, & pastorem facit. ¶ Quarto est glo. Rabani super illud Matth. 16. Tibi dabo clauis regni cælorum. di. quod Petrus specialiter clauis regni cælorum, & principatum iudiciariæ potestatis accepit, sed hoc manifestè insinuat eius pontificatum, ergo sequitur, quod ante passionem Petrus factus fuit à Christo potifex, siue episcopus. ¶ Ratione sic quinto. Aaron simul factus est sacerdos, & episcopus: ergo similiter, & multò magis Petrus, qui per Aaron fuit figuratus: sed Petrus in cœna factus est sacerdos, ergo etiam factus

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Quintum.

est episcopus. ¶ Sextò sic. Iudas factus fuit à Christo episcopus, sed non post passionem, & resurrectionem, ut patet, ergo ante. Ergo similiter, & multò magis Petrus fuit factus episcopus ante passionem. Consequentia patet. Antecedens colligitur ex illo Psalm. 108. & Actuum. 1. vbi de Iuda dicitur. Episcopatum eius accipiet alter. ¶ Septimò sic. Omnia sacramenta debuerunt institui ante passionem, inter quæ confirmatio sacramenti ordinis est episcopatus: ergo ante passionem Petrus fuit episcopus, & alij, si qui fuerunt à Christo facti. Consequētia est manifesta. ¶ Octauò sic. Dei sacramenta sunt opera. Deut. 31. Vnde institues sacramentum debuit perfecte ipsum instituire, & quantum ad materiam & quantum ad ministrum. Vnde sicut instituens eucharistiā instituit ministrum faciens Apostolos sacerdotes: ita instituens sacramentum ordinis debuit instituire ministrum, qui est Episcopus, ordinans sacerdotes. ¶ Nonò sic. Et arguitur, quod Petrus & alij Apostoli facti sunt episcopi per illud Iohan. 20. Accipite spiritum sanctum, & quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. super quo dicit beatus Grego. Principatum superni iudicij sortiti sunt, ut vice Dei quibusdam peccata retineant, quibusdam relaxent: quorum nunc in ecclesia episcopi locum tenent, ligandi, & soluendi autoritate suscipiunt, qui gradum regiminis fortiuntur. ergo. &c.

Septimum.

Octauum.

Nonum.

¶ In quo respondetur ad obiectiones præfatas. Cap. XXXI.

S V M M A R I V M.

1 Obiectiones ab aduersarijs factæ, quod Petrus ante resurrectionem fuerit pastor, & episcopus à Christo institutus & non post, diluuntur.

His autem difficile non est respondere poterantibus bene dicta sanctorum patrum, non ad corticem literæ, sed ad sanam intelligentiam. Dicendum est ergo, ad ea quæ inducta sunt in contrarium. ¶ Ad primam autem auctoritatem, quæ sumitur in ca. in nouo. di. 21, respondetur per glo. eiusdem ca. quæ ita habet. Videtur ergo, quod per hæc verba: Tu es Petrus. datus sit Petro pontificatus, & ita ante passionem, quia ante fuit ei dictum: cui videtur contradicere capi. considerandum. di. 50. &c. fidelior. Nā ibi dicitur, quod post passionem, quia ante non fuit

O 5 fuit

fuit datus ecclesiæ pastor. hec glo. Dicendum est ergo iuxta beatum Ambrosium, cuius sunt illa capitula, quod post passionem Christi Petro potestatus à Christo sit datus, & non quando dictum est sibi: Tu es Petrus. &c. maxime quia cum tunc non fuerit sacerdos, episcopus esse non potuit. Quod ergo dicitur in autoritate Anacle. quod dat⁹ est, exponendum est, id est promissus. promissit enim Christus ei summum pontificatum tunc, quam promissionem adimpleuit post resurrectionem. Illud etiam quod dicitur dicente domino: exponendum videtur id est promittente domino, more sacræ scripturæ posuit futurum, quasi præteritum: & sciendum quasi factum, propter certitudinem promittentis qui veraciter adimplet quod promittit, dicente Psal. Fidelis dominus in omnibus verbis suis. ¶ Ad secundam autoritatem, quæ est Chryso. eadem responsio est, vt quod dicitur quod clauis creditæ erant Petro, intelligatur promissione, non actuali donatione. ¶ Ad tertiam autoritatem eiusdem Chryso. similis responsio est. vt quod dicitur, quod fecit eum pastorem, exponatur, id est disposuit eum pastorem: quod postea adimpleuit, cum ad eum ait: Pasce oues meas. Iohan. vlt. ¶ Ad quartam autoritatem, quæ est Rabani, eadem responsio est. vt quod dicitur, quod Petrus specialiter clauis regni cælorum & principatum iudiciariæ potestatis accepit, intelligatur in promissione, siue in spe, non autem in actuali possessione. ¶ Ad quintam cum arguitur de Aaron, respondetur negando consequentiam: quoniam non est simile de vno, & de alio: vt dicit dominus Petrus de Palude: quia iam erat populus Israël collectus, cui Aaron præficiendus erat. Vnde Aaron debuit fieri episcopus, ne oues errarent in deserto sine pastore. Sed ante passionem Christi oues non erant redemptæ adhuc, vnde non conuenienter ouibus non redemptis pastor fuisset datus. & ita ratio non procedit. ¶ Ad sextam respondetur de Iuda negando antecedens: & ad probationem respondetur, quod per episcopatum intelligitur Apostolatus eius: vt exponit Nicolaus de Lyra tam super Psalm. 108. quam super Actu. 1. ¶ Ad septimam respondetur secundum dominum Petrum de Palude: quod omnia sacramenta sunt instituta ante passionem Christi: sed non sunt omnia tunc executi. verbi gratia. Sacramentum poenitentia à Christo fuit institutum quando dixit: Agite poenitentiam, appropinquabit regnum cælorum. sicut sacramentum baptismi, quando dixit: Nisi quis

renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto. &c. Vnde sicut Iohanes baptizando prædicauit baptismum, ita sic dicendo: Agite poenitentiam, prædicauit poenitentiam noui testamenti, vel quando Christus dixit leprosis: Ostendite vos sacerdotibus vel discipulis. Soluite eum. tunc instituit sacramentum confessionis & absolutionis, non tamen fuit executum ante passionem, quia nec erant ministri instituti, nec clauis adhuc datæ regni cælorum: quæ etiam dari non debuerunt antequam esset apertum regnum cælorum nisi implicite ex naturali concomitantia ad sacerdotium imminente passionem: quia quod parum deest, quasi nihil deesse videtur. Vnde instituendo sacerdotium, Christus ordinem episcopalem instituit: sed tamen tunc non dedit, quia non decuit. ¶ Ad octauam secundum eundem do. Petrum de Palude de institutione sacramenti. dicendum, quod Dei perfecta sunt opera, secundum tamen congruentiam & decentiam operis operati, & modi operandi. Non decebat autem pro tunc episcopos facere, sicut decebat facere sacerdotes: quia ex quo sacramentum coepit esse in usu, ex tunc semper debuit esse in ecclesia vel formaliter vel virtute, & maxime sacramentum, de quo specialiter dictum est illud: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsq; ad consummationem seculi. Subtracturus igitur sui præsentiam palpabilem, & visibilem, inuisibilem, & sacramentalem perpetuam nobis promissit. Vnde ex tunc eucharistia debuit esse in ecclesia formaliter, vel virtute: sed formaliter tunc de eucharistia nihil reseruatam fuit, sicut nec de agno paschali propter legis prohibitionem, ideo sacerdotes debuerunt fieri, in quorum virtute remaneret eucharistia cõficienda. Sed sacramentum ordinis quo ad effectum suum indelebile remanebat in Apostolis. Vnde non erat necessitas instituendi eius ministrum, scilicet episcopum, præsertim quia futurus erat Christus adhuc cum eis præsentia corporali, licet impasibili: & sic non erat adhuc necessarius episcopus. ¶ Ad nonam respondetur negando assumptum. Dicimus enim, quod per illa verba nec Petrus nec alij Apostoli facti sunt episcopi. Et ad dictum Greg. respondetur quod non probatur propositum: quoniam per id quod est commune simplicibus sacerdotibus, cuiusmodi est relaxare quibusdam peccata & quibusdam retinere, non possunt Apostoli dici facti episcopi, vt de se patet. Vel soluitur: quod quorum remiseritis, refertur ad tempus, quo erant constituendi sacerdotes.

Quod

Quod solus Petrus inter Apostolos Christo immediate ordinatus & factus fuerit episcopus. Cap. XXXII.

S V M M A R I V M.

Petrus Apostolus quod solus inter Apostolos à Christo fuerit immediate ordinatus episcopus, ostenditur.

ane ex patrum sanctorum sententijs in superioribus capitulis apertè fati colligere possumus, quod solus Petrus inter Apostolos immediate à Christo factus & ordinatus fuerit episcopus. Cum enim teste beato Anacleto in capit. in nouo. distin. 2. sancto Petro primo pontificatus in ecclesia datus fuit, & Felix papa etiam dicat in decretis suis, quod per Petrum Apostolatus, & episcopatus in Christo coepit exordium, patet, quod ipse ante alios Apostolos episcopus à Christo fuerit ordinatus, & consecratus. Cumq; vt iam ostensum est parum antè, Petrus non sit factus episcopus ante Christi resurrectionem, sed post, & in ultimo recessu suo ab Apostolis quando Petro inquit. Simon Iohannis diligis me pasce oues meas. post quæ verba cum nulla alia legantur, per quæ alij Apostoli à Christo immediate intelligantur episcopi, necessariò videtur dicendum, quod solus Petrus inter Apostolos à Christo immediate episcopus sit ordinatus: alij verò Apostoli à Petro mediatè, vel immediate solo, vel cum alio vel cum alijs sint episcopi facti vel ordinati. Quod tam autoritatibus quam rationibus confirmatur. ¶ Primum quidem patet ex capit. porrò. distin. 67. vbi inquit Anacletus papa. Porrò Hierosolymitanorum primus archiepiscopus beatus Iacobus scilicet Alphæi filius à Petro & Iacobo Zebedæo, & Iohâne Apostolis ordinatus est. Ex quo manifestè apparet, quod iste Apostolus non à Christo immediate: sed à Petro cum alijs Apostolis fuerit ordinatus, & per consequens verum est, quod non omnes Apostoli immediate sunt ordinati episcopi. Quod vero de vera ordinatione episcopali intelligatur text. ille, non obstantibus varijs modis loquendi glossatoris, patet. Tum primo testimonio beati Remigij, qui super Matth. 10. capit. vbi Apostolorum nomina recitantur, ita de ipso

Iacobo dicit. Cuius meriti beatus Iacobus fuerit, testes sunt Apostoli, qui eum episcopum Hierosolymitanorum ordinauerunt. Tum secundo: quia si non fuisset hæc vera ordinatio episcopi facta, non conuenienter susciperetur ex ea forma ordinationis aliorum episcoporum in ecclesia, & tamè dicit cõsequenter beatus Anacletus in dicto capit. in nouo di. 2. quod hic suis successoribus Apostoli dederunt formam, vt videlicet nullus minus, quam à tribus episcopis in episcopum ordinetur. Aduerte ergo si non minus quam à tribus, & Petrus solus erat episcopus primò, quis ordinauit Iohannem & Iacobum. ¶ Secundo sic: beatus Anacletus in cap. in nouo. distin. 2. dicit, quod in nouo testamento post Christum dominum à Petro sacerdotalis ordo incoepit, id est pontificalis: sicut sacerdos exponitur, id est episcopus, de consecra. dist. 1. ca. solennitates. ergo videtur quod alij Apostoli à Petro facti fuerunt episcopi. Consequentia patet, quoniam cum alij facti fuerunt ita citò sacerdotes sicut Petrus, & non sub ipso, non potest dici ab ipso incoepisse simplex ordo sacerdotalis. Similiter, si ipse factus fuisset à Christo episcopus etiam prius tempore, sed etiam alij à Christo facti essent immediate episcopi, non diceretur verè à Petro potestatis ordo incoepisse: ergo necessariò videtur ita fore intelligendum, quod à Petro ordo pontificalis coepit: quia ab ipso omnes alij Apostoli episcopi facti sunt vel immediate vel mediatè, & ipse solus à Christo. ¶ Tertio arguitur sic. Soli Petro à Christo commissa est cura pastoralis, ergo solum ipsum pontificem ecclesiæ siue pastorem constituit. Consequentia nota est. Antecedens verò per plura capitula superius ostensum est, & est specialiter beati Chryso. super illud Iohan. vlt. Si mon Iohannis pasce oues meas. ita dicentis. Præteriens alios, scilicet Apostolos, Petro de talibus loquitur. Eximius enim Apostolorum erat Petrus, & os discipulorum, & vertex collegij. Ecce quod dicit. Præteriens alios. &c. ergo soli Petro est hoc dictum: quod non esset, si autoritatem pastoralem assequuti fuissent alij Apostoli immediate à Christo. ¶ Quarto sic. Marcellus papa in epistola sua prima inquit. Ad sedem Romanam omnes subterfugere debent, vt inde accipiant tuitionem, vnde acceperunt consecrationem. ergo videtur, quod ceteri Apostoli à Petro receperunt consecrationem. Tenet consequentia. Quoniam quod omnes ceperint consecrationem à sede Romana, verum esse non posset, vt videtur, nisi alij Apostoli, qui in diuersis sedibus sede-

runt

rūt distributi per orbem, à Petro qui sedet Romæ consecrationem habuissent. ¶ Quintò in epistola secunda Clementis. Petrus non solū dicitur princeps Apostolorum, sed etiam eorum ordinator, id est consecrator. ergo. &c. Consequentia videtur nota. Antecedens est beati Clementis in secunda sua epistola. Petrus magister institutor & princeps Apostolorum atq; eorum ordinator fuit. ¶ Sextò sic. Paulus & Barnabas fuerūt ordinati à beato Petro, ergo & alij Apostoli. Consequētia patet, cum illi non fuerint inferiores alijs. Antecedens patet Actuum. 23. Dixit eis spiritus sanctus, Segregate mihi Paulū & Barnabam in opus ad quod assumpsi eos. Tunc ieiunantes, & orantes, imponentesq; eis manus, dimiserunt eos. vbi glō. super verbo, imponentes eis manus, dicit in modum ordinādorū. Quòd verò tunc fuerint ordinati, testatur Leo papa in. c. quod autem. dist. 75. ¶ Septimò sic. Nihil est asserendum de diuinis, nisi quòd ex diuinarum scripturarum testimonio, aut ratione probari potest, vt dicit tam Hieron. quàm Aug. sed alios Apostolos à Petro nulla auctoritas nulla ratio conuincit fuisse à Christo immediate factos episcopos, ergo non est asserendum. Quòd verò non auctoritate patet: quia in canone non inueniuntur nisi tria. Primò quidem illud Matth. 18. Quæcunque alligaueritis, sed per illud non sunt ipsi facti episcopi propter tria. Primò: quia Petr⁹ per similia verba & etiam maiora Matth. 16. Quodcumq; ligaueris, non fuit factus episcopus. Secundo: quia ipsi non dū erant sacerdotes, nec per consequens poterant fieri episcopi. Tertiò: quia illud fuit promissio, non alicuius potestatis, nec episcopalis, nec sacerdotalis collatio, vt dicitur. Ergo. &c. Secundo illud. Hoc facite in meam commemorationem. sed nec per hoc facti sunt episcopi: quia per verba consecrationis non efficitur plus, quàm per illa verba significetur, nisi propter cōcomitantiam, & inseparabilem significationem, vel accessoria: sed potestas pontificalis non est accessoria, nec concomitans ad sacerdotalem: & illa verba non iudicant nisi nudum actum sacerdotalem, quem potest facere quilibet simplex sacerdos, scilicet consecrare corpus Christi & sanguinem Christi, quod importat, cum dicit: Hoc facite. scilicet quod feci in eucharistia, vbi dicitur corpus & sanguinem esse sub speciebus: ergo per illa verba non fecit eos nisi simplices sacerdotes. Tertiò est illud quod dicitur. Quorum remiseritis. &c. sed nec per istud sunt ordinati episcopi: quia cum ordinatio episcopi

Luc. 22.

Iohan. 20.

sit distincta ab ordinatione simplicis sacerdotis, sed non est verisimile, quòd illud, per quod propriè & præcisè facta est ordinatio primorum episcoporum, dicatur communiter omni illi, qui ordinatur in simplicem sacerdotē. Vnde cum in omni ordinatione simplicis sacerdotis dicatur ab episcopo cuilibet ordinando: Accipite spiritum sanctum: quorum remiseritis. &c. non est verisimile, quòd per illa verba propriè & præcisè facta fuerit ordinatio episcoporum primorum, qui fuerūt summi sacerdotes: quia etiam in lege erat alia ordinatio simplicium sacerdotum, alia summi. Et confirmatur. Quia verba sacramentalia prolata à ministro sunt eiusdem virtutis in effectu sacramentali, sicut prolata à Christo: sicut patet in forma sacramenti eucharistia, in qua verba illa: Hoc est corpus meum. illud idem efficiunt, quòd effecerunt Christo ea dicente. Si ergo Christus dicente illa verba: Accipite spiritum sanctum. &c. fecisset Apostolos episcopos, qui iam erant facti sacerdotes in cœna quo ad characterem sacerdotalem per illa verba: Hoc facite. &c. eis data in traditione panis & calicis: pari ratione episcopus dicens illa verba, scilicet: Accipite spiritum sanctum: quorum remiseritis. &c. illi qui iam factus est sacerdos per verba sibi dicta in traditione calicis cum pane & vino: Accipite potestatem. &c. faceret eum episcopum, quòd est absurdum. Item Thomas, qui præsens non erat illis verbis, non fuisset factus episcopus. Item quòd per neutra verba, scilicet: Hoc facite. & quorum remiseritis. sunt facti episcopi, patet: quia sicut dicit Anacletus distinctio. 21 in nouo. Petro primò pontificatus in ecclesia Christi datus est: sed illa verba dicta sunt simul & semel Apostolis, & per consequens habuerunt suum effectum vnum & indiuisibile & sine ordine prioris & posterioris. ergo tūc non est datus alicui pōtificatus primò. Sic ergo patet, q̄ nulla auctoritas canonis cogit dicere alios Apostolos à Petro episcopos à Christo factos esse. Item nec ratio cogit, imò magis oppositū, & maximè propter duo. ¶ Pro quo arguitur octauo loco sic. In creatione humani generis vt esset maior vnitas Deus ex vno homine fecit omne hominum genus vt dicit Paulus, ergo similiter ad conseruandam ecclesie vnitatē videtur, quòd Deus non fecerit simul plures episcopos, à quibus alij deriuarentur, sed vnum primū, à quo ceteri fierent. ¶ Nonò sic. In ecclesia non debet esse minor vnitas, neque minus bonus ordo, quā fuerit in synagoga: sed in illa ad bonam ordinationem

Act. 17

nationem, & vnitatē illius pertinuit, vt Moses legislator non fecerit simul plures episcopos, sed vnum tantum scilicet Aaron, à quo omnes alij immediatè processerunt. Ergo noua legislator & ecclesie ordinator Christus non debuit simul facere plures episcopos, sed vnum tantum, scilicet Petrum, à quo omnes immediatè vel immediatè postmodum omnes fierent. Videtur ergo rationabile, quòd iste fuerit processus in ordinatione episcopali Apostolorum, scilicet quòd Petrus factus fuerit solus episcopus à Christo ante Ascensionem. Post spiritus sancti autem missionem, siue ipsa die prima dominica, siue alia Petrus solus episcopus fecit Iohannem episcopum: deinde Petrus consecrato Iohanne fecit Iacobum Zebedæi: quibus tribus factis, tunc ordinavit Petrus, quòd deinceps non ordinaretur episcopus, nisi à tribus episcopis, vt dicitur in præfato cap. porrò. Et ad ostendendū formam huiusmodi: ipse cum duobus prædictis ordinavit Iacobum. vt dicitur in prædicto capi. porrò. licet propter paucitatem episcoporum quando Apostolifuerunt, non potuerit hæc forma semper seruari. Ideo Paulus solus fortè Timotheum & Titum ordinavit episcopos, qui separatus à Barnaba, non habebat in societate sua episcopos, nisi quos postea fecit. Nam Lucas, Demas, Syllas, & hi non fuerunt episcopi: sed quando potuerunt habere duos, tunc cum eis ordinauerunt, non soli. Ratio autem quare filij Zebedæi credantur prius à Petro in episcopos ordinati, est: quia illi post Petrum fuerunt maiores: fuerunt & honorabiliore: & hos cum Petro Christus præ ceteris præferbat, vt patuit in transfiguratione, in suscitatione filie Archisynagogi, in oratione in horto, & similibus, in quibus hos solos quasi familiares secretarios secum assumpsit. Vnde super illud Luc. 6. Non permitit introire secum quenquam nisi Petrum & Iohannem, & Iacobū, dicit Teophilus. Solum hos intromisit tanquam discipulorum vertices. Item Matth. 17. super illud. Assumpsit Iesus Petrum, Iacobum & Iohannem. dicit Chryso. Ideo hos assumpsit, quia alijs potiores erant. Quòd autem Iohannes fuerit maior licet minor fratre, & ideo sibi prælati, patet super illud. Et Andreas frater eius. vbi dicit glō. Chryso. Marcus autem post duos vertices Petrum, & Iohannē Andream numerat. vbi innuit Petrum & Iohannē inter ceteros Apostolos fuisse sublimiores. Itē super illud ibidē. Iacobus Zebedæi, & Iohannes frater eius, dicit Chryso. Vide autem quia non secundum

Matth. 9.
17. & 26.

Matth. 10.

dignitatem ordinat, mihi autem videtur Iohannes non alijs solum, sed fratre etiā maior esse. Ex prædictis apparet falsa glossa super illud capit. 56. dist. porrò. quæ dicit, quòd in principio & primitiua ecclesia omnes Apostoli erant simplices sacerdotes, & tamen poterant consecrare episcopos. Nā Moyses simplex sacerdos fuit, & tamen consecrauit Aarō in pontificem: neq; tunc erat differentia inter episcopum & simplicem sacerdotem. 95. distinctio. olim. quia sicut dicit Aug. In prima rerum creatione non quaerit quid Deus facere potuerit, sed quid decuerit, & quid ratio & natura rerum requireret. Cum autem dicat Apostolus, quòd minor sine vlla cōtradictione à maiore benedicatur Hebr. 8. & philosophi asserant, quòd nihil agit ultra suam speciē. licet Christus per simplicem sacerdotem de potentia absoluta possit facere episcopum, non tamen decet, nec congruit officijs, quòd minor faciat maiorem, dans alteri quod non habet. Nec per cōsequens est verisimile, quòd Christus voluerit per simplices sacerdotes, qui sunt inferiores, summos sacerdotes, q̄ sunt episcopi, consecrare. Vnde considerandum est, quòd Moyses licet non esset sacerdos & pontifex vnctus visibiliter cum Aaron, quem fecit pontificem, & cū filijs eius, quos fecit simplices sacerdotes. vt habetur Leuitici. 7. & recitatur. 21. dist. cap. 1. erat tamen dignior illis, & virtute maior illis in omnibus: quia in illis ordinibus non erat character, nec illi sacerdotes habebant clauas, sed tantum offerebant pro populo & erant mediatores: quòd multò melius faciebat Moyses. Secundum veritatem autē in ecclesia nulla maior est dignitas quàm sacerdotalis, excepto pōtificali. Vnde omnis non episcopus est inferior eo, & per consequens non decuit, quòd non episcopus episcopum consecraret: nec est possibile apud homines etiam de potentia absoluta. Sed Christus verus sacerdos in æternum secundum ordinē Melchisedech, & pontifex futurorum bonorum, licet æquiuocè sacerdos, & episcopus ad alios, in quo non fuit character, nec consecratio visibilis, tamen fuit dignior ceteris. Sicut ergo Moyses cōsecrauit Aarō in pōtificē, & filios eius in simplices sacerdotes, à quo quidē Aarō deriuatus est pōtificatus ad oēs alios, si cut ad filiū suū Eleazarū indutū vestib⁹ eius Nu. 20. & post ad Phinees, & sic de alijs. sic & Christus p se immediatè fecit Petrum episcopum, à quo postea in oēs pōtificatus deriuat⁹ est, & per se fecit alios Aplos simplices sacerdotes. vt. 21. dist. in nouo. dicit Anacle. In nouo testamen to post

to post Christum à Petro sacerdotalis coepit ordo: quia ipsi primò pontificatus in ecclesia Christi datus est. Et exponitur sacerdotalis, id est pontificalis, sicut sacerdos exponitur pro episcopo de consecra. di. 1. c. solènitates. Sicut autem superius argumentati sumus, cum alij Apostoli fuerint ita citò facti sacerdotes sicut ipse Petrus, & non sub ipso, non potest dici ab ipso coepisse simplex sacerdotalis ordo. Similiter si ipse fuisset à Christo factus episcopus, licet prius tempore, & alij etiã, tunc à Chrò, nò ab ipso Petro coepisset pontificalis ordo, ergo videt, qd ppter hoc, qd ab ipso Petro facti sunt omnes alij episcopi mediãtè vel immediãtè, & ipse solus à Christo, ideo verè disti sit à sancto Anacleto, quòd ab ipso Petro post Christum coepit pontificalis ordo: quòd etiam sicut supra in duximus requirit vnitas ecclesiæ habere, scilicet vnum caput, à quo dona fluant. Vnde. 19. di. in. c. ita dominus. beatus Leo sic de beato Petro loquitur, vt ab ipso quasi quodam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet.

In quo ponuntur aliquæ obiectiones contra prædicta.

Cap. XXXIII.

S V M M A R I V M.

1 Petrus Apostolus, quòd non solus inter Apostolos à Christo fuerit immediãtè episcopus ordinatus, sed etiã alij Apostoli, obiectionibus duodecim aduersariorum ostenditur.

Arg. primū **1** **A**dversus præfatam conclusionem aduersarij multipliciter instant. Et primò sic. Omnes apostoli à Christo simul facti sunt sacerdotes: ergo simul ab eo omnes debuerunt fieri episcopi. Consequentia videtur nota: quia non videtur maior ratio de vno, quàm de alio. ergo &c. **Secundum** &c. **2** **S**ecundò dicit Aug. de questionibus noui & veteris testamèti, quòd Christus omnes Apostolos fecit episcopos: ergo habetur propositum. **Tertium** **3** **T**ertio arguitur ex illo extra de sum. trini. & fide catho. c. 1. §. vna. vbi dicitur, quòd sacramentū eucharistię non potest conficere nisi sacerdos, qui ritè fuerit ordinatus secundum clauas, quas ipse concessit Apostolis suisq; successoribus: sed constat, quòd sacer-

dos non ordinatur à claua sacerdotali, sed episcopali: ergo videtur quòd Christus Apostolis tradidit clauas pontificales, à quibus soli presbyteri ordinantur: & ita videtur quòd nò solùm Petrum, sed etiam alios apostolos fecit episcopos. **Quartum** **4** **Q**uartò arguitur ex illo, quòd habetur distin. 2. 1. in nouo. vbi dicit, quòd Petro primò pontificatus in ecclesia datus est. & post pauca dicit. ceteri verò Apostoli pari consortio honorem, & potestatem acceperunt. sed non habuissent honorem & potestatem pari consortio, nisi fuissent pontifices sicut Petrus: ergo idem quòd prius. **Quintum** **5** **Q**uintò gloss. vbi supra dicit. epi successerunt in locū Apostolorum. 68. distin. quorū. ergo & Apostoli fuerunt episcopi. **Sextum** **6** **S**extò arguunt ex illo, quòd scriptum est in Psalm. 108. & Actu. 1. de Iuda, quòd episcopatum eius accipiat alter. Si Iudas fuit epus ante resurrectionem, multò magis & alij Apostoli: & pro tunc nò possunt dici facti à Petro: ergo à Christo immediãtè. **Septimum** **7** **S**eptimò dicitur ad Ephe. 4. Dedit quosdam Apostolos: quosdã pastores: quosdã doctores: sed pastor nomen est & officium episcopi: ergo ipse fecit aliquos episcopos: sed non nisi Apostolos. ergo. &c. **Octauum** **8** **O**ctauò habetur distin. 2. 1. capit. 1. vltra medium. quòd Christus duodecim Apostolos tanquã maiores sacerdotes instituit. 72. discipulos quasi minores sacerdotes instituit. **Nonum** **9** **N**onò Paulus etiam episcopus fuit, qui & Timotheū episcopum ordinauit. 1. Timo. 4. cum impositione manuum presbyteri. glo. id est episcopi, sed non videtur nisi à Christo factus: ergo non solus Petrus à Christo episcopus immediãtè ordinatus est. **Decimum** **10** **D**ecimò Isidor. libro 2. de origine officiorum dicit. Episcopi sunt instituti per totum mundum in sedibus Apostolorum. Ex quo habetur, quòd Apostoli fuerunt episcopi, aliã nò habuissent sedes episcopales: ergo idē quòd prius. **Vndecimū** **11** **V**ndecimò Dionysii. in ecclesiastica hierarchia dicit. Ipse Christus in sacerdotalem consummationem ducens discipulos subsistens in sanctissimum patrem suum retulit hierarchię perfectionem. Ex quo habetur, quòd cum sacerdotalis consummatio & hierarchica perfectio non sit nisi in episcopatu, quòd Christus discipulos, id est Apostolos, per se ipsum fecit episcopos, aliã nò duxisset eos in consummationem illam, sed duci fecisset. **Cōfirmatio** **12** **C**ōfirmatur per hoc quòd Maximus commentator dicit ibidem, quòd ipse Iesus discipulos suos in episcopos consecrauit. **Duodecimū** **13** **D**uodecimò arguitur sic. Sicut tradit sancti, & specialiter Iud. de ortu & obitu

obitu patrum. Mathias fuit vnus ex. 72. discipulis, qui tamen non à Petro factus est Apostolus, sed à Christo. vnde Dionys. de Ecclesiastica hierarchia exponens illud Act. 1. Ostende domine quem elegeris ex his. &c. dicit de Petro sic. Ipse discipulorum vertex cum ordinata sibi hierarchia: deinde in duodenarij discipulorum veniens, sanctificans consummationem, in diuinitatis electionem timidus reliquit, dicens, ostende quem elegeris: & diuina forte diuinitus ostensum, in sancti duodenarij Apostolici suscepit. Et sic videtur, qd à Christo immediãtè fuit Mathias electus, & per consequens alij Apostoli non à Petro, sed à Christo receperunt consecrationem immediãtè.

In quo respondetur obiectionibus factis in superiori capitulo. Cap. XXXIII.

S V M M A R I V M.

1 Obiectiones aduersariorum dicentium beatū Petrum non fuisse solum à Christo immediãtè episcopum ordinatum. &c. diluuntur.

Obiectionibus prædictis non obstantibus, videtur dicendū sicut supra dixim⁹, quòd beatus Petrus Christo immediãtè & solus ipse dignitate Pontificali fuerit sublimatus. Vnde dicendum est ad rationes in oppositum. **Ad primam** respondetur negando consequentiã. Quoniam non est simile de simplici sacerdotio, & episcopali dignitate: quia enim Petrus in quantum sacerdos non fuit maior cæteris apostolis, quia omnes sacerdotes sunt pares simpliciter, & ideo ad illam paritatem inter eos ostendendam simul, & semel fecit Christus eos sacerdotes in coena: & dedit simul, vel datam declarauit parem potestatem ligandi & soluendi in foro conscientie in resurrectione, quando dixit eis: Accipite spiritum sanctum: & quorum remiseritis peccata. &c. Vnde Cyprianus in capitulo. loquitur. 24. quaestione. i. dicit, quòd Christus Apostolis post resurrectionem suam parem potestatem tribuit. & quia sacerdotio sic non debe-

tur potestas iurisdictionis, cum sint multi sacerdotes sine cura animarum & subditis, sed episcopo, qui dicitur superintendens, præter potestatem ordinis debetur potestas iurisdictionis, & populus subditus. Dicit enim sanctus Thom. quòd potestas episcopalis est ordinis & iurisdictionis. Vnde rationabiliter statutum est in concilio Viennensi, quòd nullus de pastore prouideat ecclesiæ cathedrali sibi qualitercunque subiecte qui clero careat, & subditis Christianis. de electio. in capitulo. plerisque. & quia episcopus sine subditis est quòd dam opprobrium dignitatis. Licet ergo oēs episcopi sint pares quo ad potestatem ordinis non tamen simpliciter: quia non quo ad potestatem iurisdictionis, quæ per se debetur episcopo de congruitate. Ad significandum ergo, quòd in episcopatu Petrus erat maior alijs, non simul debuit fieri episcopus cum alijs, sed ipse à Christo solus, & alij ab eo potestatem vt dictum est. Petrus autem non fuit maior sacerdos alijs, sed fuit maior episcopus: nò quia habuit maiorem potestatem sacramenta dispensandi, sed quia habuit maiorem potestatem iudicandi, vt pote superintendens toti mundo, fuit enim antistes totius mundi factus, vt dicit Theophilus. **Ad secundam** respondetur dupliciter. Primò negando consequentiã: quia licet concedatur, quòd Christus omnes Apostolos fecerit episcopos, non tamen eodem modo, sed differenter, scilicet Petrū per se & immediãtè, alios verò per Petrum immediãtè vel mediãtè, sicut exponitur illud quòd inquit propheta. & habetur Iohann. 6. Erunt omnes dociles Dei, scilicet quidam mediãtè, & quidam immediãtè. Secundò respondetur, quòd Augustin. cum dicit Christum omnes Apostolos fecisse episcopos, intelligendum est id est, sacerdotes. Sæpe enim episcopus ponit pro simplici sacerdote, sicut probat Hiero. p. illud Actu. 20. posuit vos spiritus sanctus episcopos, id est, presbyteros. Et hoc probat Beda per hoc quòd loquitur ad seniores vnius ciuitatis Ephesi, in qua non erat nisi vnus episcopus. Vnde Augusti. in loco præallegato postquam dixerat, quòd Christus Apostolos ordinauerat episcopos, subiungit ita dicens. Hoc Apostolus spiritui sancto deputat, cum dicit. Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos spiritus sanctus posuit episcopos regere ecclesiam domini nostri Iesu Christi. Hæc Augustin. Et ita videtur, quòd beatus Augusti. eodē modo capiat nomen episcopi, sicut capitur in canone. Actu. 20. quòd inductum est. **Ad tertiam** respondetur negando

Tho. in. 4.
Sent. d. 24

Ad Secundam.

Ad tertiam.

gando consequentiam: quia dato quod loquatur de clauibus, quæ dicantur pontificales, licet istæ concedantur datæ Apostolis, & eorum successoribus à Christo, non tamen sequitur, quod immediatè illis Christus dederit illas clauis potestates. Nam constat, quod successoribus Apostolorum, quibus etiam dicitur dedisse, non immediatè per se eas illis dedit, sed per episcopum consecrantem: & ita Apostolis alijs à Petro per Petrum eos consecrantem tradidit clauis illas. ¶ **Ad quartum.** Ad quartam respondetur etiam negando consequentiam, & committitur fallacia figuræ dictionis, quoniã paritas illa nõ est intelligenda quo ad omnia. Quoniam licet quo ad substantiam potestatis consecrationis intelligatur, quia omnes tandem fuerunt episcopi, non tamen cum eo simul facti sunt, cum in principio illius cap. dicitur, quod primò Petro pontificatus in ecclesia datus sit: nec quo ad ordinem immediationis, quoniã nec à Christo immediatè, sed ab ipso Petro facti sunt pares quo ad consecrationis potestatem, non obstante, quod fuerint ab ipso facti: sicut episcopus consecratus par est episcopo consecranti in potestate ordinis. ¶ **Ad quintum.** Ad quintam respondetur negando consequentiam. Quia licet Apostoli fuerint episcopi, nõ tamen sequitur, quod immediatè quando fuerunt Apostoli, fuerunt etiam episcopi, sicut manifestum est, cum nec sacerdotes etiam tunc fuerint, vt patet. ¶ **Ad sextum.** Ad sextam respondetur vt superius dictum est de Iuda: quia ipse non fuerat episcopus secundum veritatem, sed solum fuit Apostolus & sacerdos. Et quãdo dicitur, quod episcopatum eius accipiat alter: exponendum est, id est locum Apostolatus, vt exponit Nicolaus de Lyra ita dicens. Apostolatus verò dicitur episcopatus. vnde & ipsi sunt successores Apostolorum secundum quod dicitur in decre. distin. 21. ca. in nouo. & etiam eodem modo exponit super Psal. 108. ¶ **Ad septimum.** Ad septimam respondetur, quod Christus dedit pastores, dando primum & vniuersalem pastorem immediatè, dicendo Petro: Pasce oues meas. & per illũ alios particulares. ¶ **Ad octauum.** Ad octauam respondetur, quod ly. tanquam soluit ar. Christus enim nõ fecit omnes Apostolos episcopos siue maiores sacerdotes, sed in eis significabantur episcopi per officium prædicandi & visitandi ciuitates, & Castella: & quia erant superiores omnibus alijs: & quia erant futuri epi. Similiter fecit discipulos, non quidem sacerdotes, sed tanquam minores sacerdotes, id est similes in hoc: quod sicut illi sub Apo-

lis prædicabant, & curabant infirmos, sic & minores sacerdotes sub episcopis prædicant, & curant infirmos spirituales per administrationem sacramentorum. & ita ratio non procedit. ¶ **Ad nonam.** Ad nonam respondetur, quod verum est, quod Paulus episcopus fuerit, sed non immediatè per Christum: sed ipse cum Barnaba ab Apostolis cum oratione manum sibi imponentibus, vt habetur Act. 13. facti sunt episcopi. ¶ **Ad decimam.** Ad decimam respondetur, quod non negatur, quin omnes Apostoli præter Iudam Scarioth fuerint veri episcopi finaliter consecrati: sed dicitur, quod non omnes fuerint à Christo sine medio consecrati, sed solus Petrus. ¶ **Ad undecimam.** Ad undecimam respondetur, quod Christus discipulos duxit ad episcopalem dignitatem per Petrum, eos consecrando, sicut duxit populum suum per desertum in manu Moyse & Aaron. Et ad id quod inducitur in cõfirmatione ex commento Maximi, respondetur eodem modo. Dicimus enim, quod verum est, quod dominus. 11. discipulos in episcopos consecrauit: non tamen, sicut dictum est, eodem modo: sed Petrum immediatè per se, & alios per Petrum: sicut dicitur etiam consecrasse Aaron, & eum induisse vestibus pontificalibus, quauis hoc totum fecerit per Moysen. Ecclesia. 45. Excelsum fecit Aaron. &c. dedit illi sacerdotium gentium, & circumcinxit illi zonam iustitiæ. ¶ **Ad duodecimam.** Ad duodecimam respondetur, quod licet Mathias fuerit consecratus in episcopum à Deo, non tamen sine ministro, scilicet beato Petro mediante: quia probabile est, quod fuerit vltimus de. 12. ordinatis, sicut vltimò vocatus. Sicut de Paulo dicimus, qui non minùs quàm Mathias electus est à Deo in Apostolum: & nihilominus factus est episcopus ministerio aliorum. Sic etiam Aaron dicitur vocatus à Deo. ad Hebræ. 5. nihilominus tamen per hominem secundum ritum illius temporis consecratus. Pariter etiã dicitur de beato Nicolao, & de beato Ambrosio, qui fuerunt diuina reuelatione promoti, & electi: nihilominus ab hominibus fuerunt consecrati.

Quod beato Petro in apostolici principatus amplitudine alijs succedere debuit in ecclesia vique ad consummationem seculi. Cap. XX XV.

SYM-

1 Petro Apostolo q. successor quo ad primatum episcopalem usq; ad consummationem seculi institui debuerit, multis rationibus ostenditur.

Item omnes fere rationes, quæ superius inductæ sunt, ad probandum, quod vnus in ecclesia Dei esse deberet supremus rector & gubernator, sufficienter faciunt ad ostendendum, quod clauis potestas & primatus auctoritas, quibus beatus Petrus à Christo donatus est & sublimatus, in eius legitimos successores transierit, transituraq; sit vsq; in finem seculi, nihilominus hoc alijs rationibus comprobabimus. ¶ **Et primò** ratione sancti Tho. libr. 4. cõtra gentiles. c. 76. sic. Manifestum est, quod Christus ecclesiam sic instituit, vt esset vsq; in seculum duratura secundum illud. Super solium David, & super regnum eius sedebit, vt cõfirmet illud, & corroboret in iudicio & iustitia a modo & vsque in sempiternum. Manifestum est igitur, quod ita illos qui tunc erant in ministerio constituit, vt etiam eorum potestas deriuaretur ad posteros pro vtilitate ecclesie vsq; ad seculi finem: præsertim cum ipse dicat. Ecce ego vobiscum sum vsq; ad consummationem seculi. Constat autem, quod illis personis, quæ cito post erant morituræ, nõ erat ipse futurus omnibus diebus seculi: ergo in personis illorum etiam suis successoribus esse locutus, cum quibus vsque ad finem seculi esse poterat successiuè. Pro quo facit ca. quodcũq;. 24. q. 1. vbi Aug. inquit, quod quando Petrus clauis accepit, ecclesiam sanctam significauit: quia scilicet non tantum pro se, sed etiam pro omnibus successoribus vsque ad finem seculi, quo duratura est ecclesia. Vbi notandum, quod sicut Adam quædam dona habuit personalia sicut omnium scientiam: quædam verò pro sua posteritate in statu innocentie, sicut originalem iustitiam: sic Petrus aliqua dona habuit à Christo pro sua persona, sicut miraculorum gratiam, vt quod ad eius vmbra sanaretur infirmi: quædam verò etiam pro successoribus suis in ecclesia, & hæc sunt illa, sine quibus ecclesia non staret: sicut clauis ligandi & soluendi: aliter portæ inferi præualerent aduersus eam. Vnde hanc amplitudinem potestatis & eminentiam principatus, per quæ ecclesia resistit mudo & diabolo, Christus contulit Petro pro se & suis successoribus. Et ita cum clauis accepit, ecclesiam dicitur significasse: quia per totam posteritatem ecclesie in

successores Petri esset deriuanda. ¶ **Secundò** sic. Certum est, quod potestas data Apostolo Petro, data est ad ecclesie ædificationem vt Apostolus Paulus. 1. ad Cor. 10. dicit. Ergo oportuit hanc potestatem tandiu durare in ecclesia, quãdiu ecclesia ipsa ædificatione indigeret: sed ædificatione indiget vsque ad finem seculi, in quo electorum numerus complebitur. Vnde Hieronymus super illud psal. Hierusalem quæ ædificatur vt ciuitas. inquit: in qua adhuc non est completum ædificium huius ciuitatis, sed continuo ædificatur de lapidibus viuis super fundamentum Apostolorum & prophetarum ab ipso summo angulari lapide Christo Iesu. ergo vsque ad finem mundi Petri primatus siue principatus in suis successoribus erit duraturus. ¶ **Tertiò** sic. Si nullus beato Petro in principatu successisset, pariter nullus cuiuscũq; alterius Apostoli dignitati successisset, cum nulla sit maior ratio de vno quàm de alijs Apostolis, & sic statim ordo Apostolicus in suo exordio defecisset: quod nullus credens Christum sapientissimũ affirmaret. ¶ **Quartò** arguitur ex illo psal. 44. vbi dicitur, Pro patribus tuis nati sunt tibi filij: constitues eos principes super omnem terram. vbi expressè dignitas & auctoritas ordinis Apostolici per successionem in ecclesia ostenditur duratura. vnde glo. super illud. Pro patribus tuis nati sunt tibi filij. dicit, id est post Apostolos, & pro Apostolis episcopi & alij, quos ecclesia genuit, in sede patrum constituit. Si ergo dignitas Apostolici ordinis per successionem in ecclesia permanens erat vsq; in finem seculi, nõ dubium, quin etiã primatus eiusdem, qui in Petro erat, successorè pariter habiturus esset. ¶ **Quintò** sic. Non minor cura & dilectio est Dei erga sponsam suam ecclesiam post tẽpus beati Petri, quàm fuerit tẽpore eiusdem Apostoli: ergo sicut tempore Apostoli Petri ecclesiam suam gubernauit & munuit præsidente siue principe vno loco sui, videlicet beato Petro: ita etiã post beatũ Petrũ taliter gubernasse illam voluisse creditur, vt in illa vnus in eadem potestatis amplitudine, qua Petrus tantã rector illius atque protector præsideret: maximè cum post beati Petri tẽpora ecclesia Christi in personis multiplicata, multo amplius vno tali gubernatore indigeret, præsertim cum etiã tẽporibus futuris in ecclesia tribulationes maiores sperarentur futuræ. ¶ **Sextò** sic. In tẽpore veteris legis Deus sic ecclesiam suam disposuit, vt toto illo tẽpore vnus esset pontifex, cuius imperio si quis de populo illo cõtraderet, moriretur. sicut habetur

Deutero. 17. ergo similiter est credendum, quod diuina prouidentia toto tempore legis noue disposuerit, quod vnus summus pontifex in tota ecclesia presideret. Patet consequentia: cum eadem ratio potior sit de ecclesia, quam de synagoga, quanto sacerdotium noue legis praestantius sit leuitico. sed hoc esse non potuit vna persona semper manere. ergo per successionem. Ordinatione ergo diuina autoritas & primatus Petri in eadem amplitudine potestatis transitura erat in posteros usque; in fine seculi. Quod videtur per illud confirmari, quod Apostolus dicit, quod Christus sempiternum habet sacerdotium. ¶ Septimo sic. Naturalis ratio dicit, & hoc ipsum tota philosophia testatur, quod optimus modus regiminis cuiuscumque; comunitatis sit, vt vnus sit princeps, & rector, sicut est in toto vniuerso, quemadmodum superius ostendimus. Vnde Aug. lib. de nuptijs & concupiscentia. Principatus magis naturalis est vni in plures, quam in vnum potest esse multorum. vnde vt idem dicit Aug. natura principiorum amat singularitatem. Ergo absque omni dubio tenendum est, quod Dei filius, qui summa sapientia est, ecclesiam suam electorum suorum communiter, quam proprio sanguine sibi acquisiuit, sub tali regiminis ordine disposuerit usque; in fine seculi gubernandam, vt vnus in ea presideret vniuersalis omnium rector & pastor. Cum autem, sicut dictum est, in vna & eadem persona semper permanente fieri non possit, cum nulli detur viuere per totum ecclesiam decursum, necesse est consistere, quod principatus Petri cum amplitudine potestatis suae deriuetur in successores, usque in finem seculi. Vnde Chryso. tractans illud Matth. 24. Caelum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt. dicit, quod verba Christi in aeternum mansura sunt, illa quae locutus est Petro dicens. Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam. Item idem Chryso. Sicut Christus accepit a patre dux & sceptrum ecclesiae gentium ex Israel egrediens super omnem principatum & potestatem & super quodcumque vt ei genu curuentur: sic & Petro & eius successoribus. plenissime commisit. Ecce quod dicit successoribus. Ergo Petrus in amplitudine autoritatis habet successores in ecclesia. Item Cyrillus hierosolymitanus patriarcha dicit ex persona Christi loquens. Tu cum sine, & ego sine fine cum omnibus, quos loco tui ponam, pleno & perfecto sacramento & autoritate cum eis ero sicut sum tecum. Item extra de renun. cap. quanto. dicit Inno. Potestatem transferendi pontifices ita sibi retinuit Deus & magister, quod eam

Hebr. 7.

Matth. 16

foli Petro vicario suo, & per ipsum successoribus suis praebuit, & concessit. Item patriarcha Ignatius in epistola ad Papam Adrianum, sub quo celebrata est octaua synodus, ita ad propositum post illa verba dicta Petro Apostolorum principi: Tu es Petrus, & super hanc &c. ita scribit, di. Tales enim beatas voces non secundum quandam vti que sortem Apostolorum principi Petro solum circumscripsit, & diffiniuit: sed per eum & ad omnes, qui post illum secundum ipsum efficiendi erant summi pastores, & diuinissimi sacrique pontifices senioris Romae. Item Adrianus Papa scribens Constantino & Hireneo imperatoribus & toti concilio in ea decretali, vbi inducit plures autoritates pro veneratione imaginum inter alia de beato Petro sic ait. Nam ipse princeps Apostolorum beatus Petrus, qui primitus Apostolice sedis praesedit, in Apostolatus principatum, ac pastoralis curae successoribus suis, qui in sua sanctissima sede successuri sunt, perenniter dereliquit: quibus & autoritatis potestatem quemadmodum a saluatore nostro & domino Deo ei concessa est, ipseque tradidit diuino iussu successoribus suis: quorum traditione Christi sacram imaginem, sanctaeque genitricis eius, Apostolorumque, & omnium sanctorum venerantur imagines. haec ille. Ex quibus verbis manifeste habetur, quod Petro aliquis succedit in ecclesia, & in eadem potestatis plenitudine. Ex his apertissime conuincitur error dicentium, quod nullus in ecclesia Petri successerit in plenitudine dignitatis suae.

¶ Quod beato Petro succedens in primatu & amplitudine Apostolicae dignitatis sit Romanus Pontifex. Cap. XXXVI.

SUMMARIUM.

- 1 Petro Apostolo succedens in primatu dignitatis Apostolicae usque ad consummationem seculi, quod sit Romanus pontifex, seu Papa, ostenditur.
- 2 Petrum Romae fuisse, ex sacris literis probatur.
- 3 Roma Babylon nominata. Et quare.
- 4 Lateranensis ecclesiae dignitas ostenditur.

Quod

¶ Quod autem Romanus pontifex sit, qui beato Petro in amplitudine principatus & prerogatiua dignitatis in ecclesia succedat, iam ostendimus. ¶ Pro quo aduertendum, quod sedes episcopi non ea prima dicitur, in qua primo sedit, sed vltima, in qua finaliter legitime translatus resedit. Petrus autem vniuersalis ecclesiae factus episcopus, a principio nullam determinatam sedem sibi appropriauit. Vnde sedem Hierosolymitanam Iacobo fratri domini dimisit: postea vero Antiochiae primo sedit, & tandem illam dereliquit Ignatio discipulo beati Iohannis euangelistae, & Romam veniens, illic suam transfuit sedem: ibi dem usque ad mortem finaliter residens. Vnde beatus Marcellus Papa & martyr Christi vniuersis scribens episcopis per Antiochiam constitutis, ita ait in. c. rogamus. 24. quaestio. 1. Licet prima sedes Petri fuerit apud Antiochiam: posterius iubente domino Romam translata est. Non ergo Antiochia, quae fuit prima, sed Roma vltima debet dici sedes Petri. Vnde qui in sede Romana legitime constituitur, successor Petri efficitur, & per consequens plenus atque perfectus Christi vicarius. ¶ Est autem hic consequenter notandum secundum dominum Petrum de Palude: quod aliud est de electione episcopi, & aliud de electione archiepiscopi: quia electio episcopi solum pertinere debet ad omnes clericos dioecesis suae, vel ad maiores: sicut ad cathedralem ecclesiam quae praeficitur solum dioecesi specialiter, & toti prouinciae communiter. Quod autem omnes tangit, ab omnibus debet approbari. Vnde quantum est de iure primitiuo eligendi non ad solam ecclesiam cathedralem, cuius specialiter interest, sed ad suffraganeos, quibus praeficitur, spectat electio archiepiscopi, & ita olim seruabatur. Propter quod in electione beati Nicolai in metropolitanum Myrtheorum ecclesiae conuenerunt episcopi suffraganei tanquam principales, ad quos solos electio pertineret, si archiepiscopus nullam sedem determinatam haberet. Sed quia difficile est semper suffraganeos conuocare, constitutum est de consensu omnium, ad quos spectat, quod ad solam ecclesiam cathedralem spectet electio archiepiscopi, sicut & episcopi. Sic igitur si Petrus mortuus fuisset antequam Romam sedem elegisset, ad Apostolos solos quasi suffraganeos pertinisset electio successoris Petri: sed postquam Romam resedit, de iure communi & ad patriarchas ratione vniuersalis ecclesiae, & ad clerum Romanum ratione approbationis spectabat electio vt videtur. Sed quia difficile erat patriarchas conuocare, nec erat tutum simplicibus canonicis tantum negotium committere, Papa loco patriarcharum & canonicorum Romanorum cardinales instituit, qui Papam eligerent; ita tamen, quod duae partes consentirent. Vnde qui sic in Romanum pontificem est electus, est verus Petri successor, & Christi vicarius plenus. Vnde dicit canon concilij Chalcedonen. Si quis episcopus praedicatur infamis, liberam habeat potestatem appellandi ad beatissimum episcopum antiquae Romae quem habemus Petrum petram refugium: & ipsi soli libera potestate loco Dei sit ius discernendi episcopum infamiam secundum clauas sibi a Deo datas. Item patres in synodo Constantinopolitana. vt supra inductum est. Veneramur secundum scripturas & canonum definitiones sanctissimum antiquae Romae episcopum primum esse, & maximum episcoporum. Dicit autem antiquae Romae: ad differentiam Constantinopolitanam, quam Constantinus illuc sedem suam transferens, & priuilegijs debitis Romae extollens, nouam Romam voluit appellari. Item beatus Hieronymus, ad Damasum Papam scribens in ea. quoniam vetus. 24. q. 1. dicit. Cum successore piscatoris loquor. Itaque huius beatae successionis veridicus testis est Ignatius Constantinopolitanus patriarcha, qui in epistola sua ad Adrianum Papam, quae lecta, & recepta fuit in octaua synodo vniuersali ita loquitur. Solus & ex toto magister omnium Deus dicit Petro magno, & summo Apostolorum: Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam: & portam inferi. &c. Et iterum: Tibi dabo clauas. &c. Tales enim beatas voces non secundum quandam vti que sortem Apostolorum principi Petro solum circumscripsit, & diffiniuit, sed per eum & ad omnes, qui post illum secundum ipsum efficiendi erant summi pastores, & diuinissimi sacrique pontifices senioris Romae transfuit. Hac ratione motus Innocentius 3. Romanus pontifex. scribens imperatori Constantino politano. vbi habetur in capit. solitae. extra de maio. & obe. dicit sic. Nobis enim in beato Petro sunt oues Christi commissae, dicente domino: pasce oues meas. non distinguens inter has oues & illas, vt alienum se demonstraret a suo ouili, qui Petrum & successores il-

lius magistros non recognosceret, & pastores. hæc ille. Item eadem ratione Innocen. 4. Romanus pontif. in concilio generali Lugdunensi præsidens. vt habetur extra de homini. in capit. pro humani. libr. 6. dicit sic. Dei filius Iesus Christus ne gregem pretio sui sanguinis gloriosi redemptum ascensurus post resurrectionem ad patrem absq; pastore defereret, ipsius curam beato Petro commisit. Vnde nos eiusdem Apostoli effecti disponente domino licet immeriti successores, & ipsi redemptoris locum in terris quanquam indignè tenentes. &c. Ex his verbis clarissime sequitur, quemadmodum dicit Iulius Papa, quod sicut beatus Petrus Apostolus primus fuit omnium Apostolorum: ita ecclesia Romana suo nomine consecrata, domino instituyente, prima sit & caput omnium ecclesiarum. Verba sunt canonis in capit. dudum. 3. quæstione. 6. De quo etiam beatus Anacletus in capit. sacrosancta. distinctio. 22. ita inquit. Sacrosancta Romana ecclesia non ab Apostolis, sed ab ipso domino saluatore nostro primatū obtinuit, sicut beato Petro Apostolo dicitur: Tu es Petrus, & super hanc petram. & reliqua. vsque soluta & in celo adhibita est societas in eadem Romana vrbe beatissimi Pauli Apostoli vasis electionis, qui vno die, vno tempore cum Petro gloriosa morte coronatus est, & ambo sanctam Romanam ecclesiam consecrarunt, atque alijs omnibus vrbebus in vniuerso mundo tã sui præsentia, quam suo venerando triumpho prætulerunt. Et sequitur infra: Prima ergo sedes cælesti beneficio est Romana ecclesia. ¶ Ex istis apertissime eliminantur duo errores. Primus est dicentium non esse de necessitate salutis Romanam ecclesiam: credere supremam inter ecclesias. Isti fuerunt con-

Petrus Romanus damnatus in concilio Constantiensi. Secundum error est eorum, qui dicunt beatum Petrum nunquam fuisse Romanum episcopum.

quia, vt aiunt, vt refert Ockam in dialogo suo. in tota scriptura diuina non reperitur, quod beatus Petrus fuerit Romæ. Contra quos primò est sacra scriptura. inquit enim beatus Petrus in fine. 5. cap. primæ canonice suæ. Salutat vos ecclesia, quæ est in Babylone. Vbi iuxta gloss. Bedæ Babylone nominat Romam propter cultum idololatriæ. Ad idem est beatus Hieronymus, qui in libro suo de viris illustribus ita dicit: Petrus in prima epistola sua sub nomine Babylonis figuratiter Romam significans: Salutat vos inquit, quæ est in Babylone ecclesia ele-

cta, & Marcus filius meus. Secundò præfatum errorem, dato quod expressè sacra scriptura non diceret Petrum Romæ extitisse, sufficienter condemnant testimonia sanctorum Patrum. Inquit enim Hieronymus super illud ad Roma. 1. Desidero videre vos, vt aliquid impertiar vobis gratiæ spiritualis ad confirmandum vos sic. Romanos Petri prædicatione fidem tenentes confirmare se velle Apostolus Paulus dicit: non quo minus accepissent à Petro, sed vt duobus Apostolis testatibus atque doctoribus eorum roboraretur fides. hæc ille. Item Eusebius doctor egregius in ecclesiastica historia. capit. 13. illustris testis est huius rei, sic dicens. In ipsis Claudij temporibus clementia diuinæ prouidentia probatissimum omnium Apostolorum & maximum fidei magnificentia virtutis merito primorum principem Petrum ad urbem velut aduersus humani generis communem perniciem deducit ducem quendam & magistrum militiæ suæ scientem domini prælia gerere, & virtutum castra tutare. Ille veniens ex orientis partibus vt cælestis quidam negotiator mercimonia diuini luminis si quis sit comparaturus aduexit, & salutaris prædicationis verbo primus in vrbe Roma in euangelij sui clauibus ianuam regni cælestis aperuit. hæc ille. Item beatus Bernar. in epistola quadam ad Eugenium Papam ita propositum confirmat, dicens. Locus, inquam, in quo stas, terra sancta est: locus Petri, est locus principis Apostolorum, vbi steterunt pedes eius, quem constituit dominus dominum domus suæ, & principem omnis possessionis suæ. Item contrahunc errorem est beatus Anacletus in capi. sacrosancta. distinctio. 22. vt patet parum antè. Item beatus Ambrosius in epistola Contra Auxentium de Basilicis tradendis. ita de beato Petro loquitur. Nocte muro segredi cœpit, & videns in porta Christum sibi occurrere, urbemque ingredi, ait. Domine quò vadis? Respondit Christus. Venio Romam iterum crucifigi. Intellexit Petrus ad suam crucem diuinum pertinere responsum. hæc Ambro. Hoc etiã confirmatur per eundem Ambr. in c. beati. 2. quæstio. 7. vbi Ambrosius ita loquitur. Petrus & Paulus martyrium pertulerunt in vrbe Roma, quæ principatum & caput obtinet nationum, scilicet vt vbi erat caput superstitionis, illic caput quiesceret sanctitatis: & vbi gentium principes habitabant, illic etiam principes ecclesiarum morarentur. Hoc etiam confirmat beatus Marcellus Papa in

pa in capit. rogamus. 24. quæstione. 1. quod supra inductum est. Hoc etiam imperator Constantinus in epistola, quam vniuersali ecclesiæ dirigit in capit. Constantinus. dist. 96. ita testatur di. Vbi principatus sacerdotum, & Christianæ religionis caput ab imperatore cælesti constitutum est, iustum nõ est, vt illic imperator terrenus habeat potestatem. Hoc etiam Apostolica sedes confirmat in capit. per venerabilem. extra qui si. sint legit. & in capit. fundamenta. extra de elec. in. 6. Patet ergo tam sacre scripturæ & sanctorum patrum, quam etiam Apostolicæ sedis testimonio, quod beatus Petrus Romæ fuerit, vbi cathedram tenuerit episcopalem vsque ad mortem. Ex quibus confunditur Armenorum & Græcorum præsumptio, qui Romanum pontificem successorem Petri ac vniuersali ecclesiæ pastorem non recognoscunt. Verum si quaratur quæ ecclesiarum vrbe Romanæ habeat hanc superioritatis prærogatiuam super omnes alias orbis ecclesias? Ad hoc respondendum videtur iuxta maiores nostros, quod ecclesia beati Iohannis Lateranensis. vnde Melchides Papa in capit. futuram. 12. quæstio. 1. loquens de Constantino imperatore ita dicit. Denique idem præfatus princeps donaria immensa contulit, & fabricam primæ sedis beati Petri instituit. i. Lateranensem patriarchij, vt exponit Hug. Secundò ad idem est Nicolaus Papa scribens archiepiscopis & episcopis metropolitanæ sedis, ac vniuerso clero Constantinorum ecclesiæ, dicens sic. Collecta synodo in ecclesia Dei, in qua beatus Petrus Apostolorum princeps corpore redolet, & virtutibus emicat. Vnde propter frigidiorum locum in ecclesia saluatoris, quæ ab auctore appellatur Constantina, & quæ sub auditu à Constantino prima in toto orbe terrarum constructa est. hæc ille. Tertiò ad idem est Petrus de Rauenna in sermone de beato Iohan. Baptista, qui incipit. Hodie dilectissimi. in quo sic ait. Decimò gradº est assertio matris ecclesiæ: illa enim magistra omnium ecclesiarum ecclesia Romana, cui dictum est: Ego pro te rogavi vt non deficiat fides tua. in honore beati Iohannis Baptistæ post saluatoris nomen consecrata est & signata. hæc ille. Quartò ad idem est Hug. in capit. futuram. 12. quæstione. 1. qui recitata opinione dicentium, quod prima sedes Petri sit ecclesia sancti Petri, ita subiungit. Ego tamen credo, quod ecclesia sancti Iohannis de Laterano sit prima sedes Papalis, & non ecclesia sancti Petri

Lateranensis ecclesiæ dignitas.

illam enim ædificauit Constantinus. Præterea ecclesia sancti Petri non est patriarchalis sedes, vel episcopalis, sed est de episcopatu Portuensi. hæc ille. De hoc plenius diximus super. c. dudum. 3. q. 6.

¶ Quòd Romanus pontifex sit Christi vicarius, & locum eius teneat in terris. Cap. XXXVII.

S V M M A R I V M.

¶ Papa quòd sit vicarius Christi, & eius locum teneat in terris, ostenditur.

¶ Quanquam ex supradictis in præcedenti capit. clarissime habeamus Romanum pontificem, qui beatissimo Petro in primatu in orbe christiano succedit, vicarium Iesu Christi potissimum esse, ac vices, siue locum eius tenere in terris: nihilominus ex alijs hoc ipsum ostendamus. Et primò ex illo Iohan. vltim. vbi Petro Christus inquit: Pasce oues meas, id est loco mei (vt exponit Chrysosto.) præpositus esto, & caput fratrum tuorum: vt ipsi loco mei te assumentes, vbique terrarum te in throno tuo sedentem prædicent, & confirment. Item beatus Cyrillus Alexandrinus magnæ authoritatis doctor in lib. thesaurorum dicit, quod Apostoli in euangelijs & epistolis affirmarunt in omni doctrina Petrum esse loco domini in eius ecclesia, ei dantes locum in omni capitulo, in omni electione, & confirmatione. Et infra. Cui omnes obediunt iure diuino, caput inchant, & primates mundi tanquam ipsi domino Iesu Christo obediunt. Item ad hoc est canon sacre synodi Chalcedonen. ita dicens. Si quis episcopus prædicatur infamis, liberam habeat licentiam appellandi ad beatissimum episcopum antiquæ Romæ, quem habuimus Petrum petram refugij, & ipsi soli libera potestate loco Dei sit ius discernendi episcopi criminati infamiam secundum clauis sibi à Deo datas. Item doctor Græcus super illo Luca. 22. Facta est contentio quis eorum videretur esse maior. Ex hoc inquit

contentionem istam habuisse motuum: quia decebat aliquem eorum, cum dominus ab hominibus migraret, fieri aliorum principem quasi vicem gerentem domini. Qui autem locum alterius, aut vices gerit, vicarius illius est: vt in capit. si pro debilitate. extra de offi. delega. Præterea hoc testantur multorum pontificum summorum scripta. Vnde Innocen. 3. in capit. inter corporalia. extra de transla. episc. inquit. Non enim humana, sed potius diuina potestate coniugium spirituale dissoluitur, cum per translationem, depositionem, aut cessionem auctoritate Romani pontificis, quem constat esse vicarium Iesu Christi, episcopus ab ecclesia remouetur. Idem Innocentius quartus in capit. pro humani. extra de homici. libro. 6. idem habetur extra de elec. vbi periculum maius. in. 6. vbi sic ait Gregorius decimus. Vbi agitur de creatione vicarij Iesu Christi successoris Petri, rectoris vniuersalis ecclesiæ, gregis dominici directoris. &c. Hinc est, quod idem ostenditur esse confessorium Christi & Papæ. vt dicit Iohannes Andrea. super capit. quanto. de translatio. episc. Quod manifestè testatur Origenes in gloss. super illud Matth. 16. Quodcumque ligaueris, &c. Vide quantam potestatem habet petra, super quam ædificatur ecclesia, vt etiam iudicia eius maneant firma, quasi Deo iudicante per eam. ¶ Aduertendum tamen, quod licet omnes episcopi dicantur Christi vicarij secundum illud. 2. ad Corinth. 6. Pro Christo legatione fungimur tanquam Deo exhortante per nos. Et. 1. Corinthio. 4. Sic nos existimet homo vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. Hoc enim dicebat Apostolus de Apostolis, & per consequens de eorum successoribus, qui sunt episcopi. vt in. c. in nouo. distin. 21. dicit sanctus Anacletus. In præfatione etiam, quæ in solennitate cantatur Apostolorum, habetur: Gregem tuum pastor æternæ nō deseras, sed per beatos Apostolos tuos continua protectione custodias: vt iisdem rectoribus gubernetur, quos operis tui vicarios eidem contulisti præesse pastores. Nihilominus Papa præcipue & principalis Christi vicarius est ab eo pro ecclesiæ vnitatē seruanda maxime constitutus. Vnde gloss. super illud. Matth. 16. Tu es Petrus. &c. inquit. Specialiter potestatem ligandi & soluendi Petro Christus concessit, vt ad vnitatem nos inuitaret: ideo enim eum principem Apostolorum constituit, vt ecclesia vnum principalem Christi vicarium haberet, ad quem diuersa membra

recurrerēt, si fortè inter se dissentirent: quòd si diuersa capita essent in ecclesia, vnitatis vincula rumpentur. hæc ibi. Ex istis aperte excluditur error dicentium, quòd Papa non sit immediatus & proximus Christi vicarius. Qui error inter errores Iohannis Wicleff in concilio Constantiensi fuit damnatus.

¶ Quòd Romanus pontifex primatum & amplitudinem dignitatis suæ à Christo immediate habeat. Cap. XXXVIII.

S V M M A R I V M.

1. Papa quòd potestatem seu primatum suum immediate à Christo habuerit, ostenditur.

Quòd autem à Christo immediate potestatem suam Romanus pontifex habeat, facile ostenditur ex multis. ¶ Primo ex illo Matth. 16. vbi Christus ait Petro, & in eo successoribus: tibi dabo claves regni caelorum. &c. Super quo verbo dicit Chryso. Filius Dei vbique terrarum Petro concessit potestatem, & homini mortali omnium, quæ in celo sunt, dedit auctoritatem, vt potestate clauium ecclesiam amplificaret. ¶ Secundo arguitur idem ex illo Iohannis vltim. vbi Christus loquens Petro, inquit. Simoni Iohannis pasce oues meas. Vbi manifestè cura totius ecclesiæ Petro commissa est, & in eo suis successoribus à Christo immediate committitur. Super quo verbo dicit beatus Chryso: Pasce oues meas, id est loco mei præpositus & caput esto fratrum tuorum. ¶ Tertio ratione sic. In omni hierarchia primum illius auctoritatem hierarchizandi in sequentes in eodem ordine capit ab eo, qui simpliciter, & primo primæ præsidet toti hierarchiæ. Patet ex dicto beati Dionysij dicentis. 6. cælestis hierarchiæ. Proprium est Angelis primæ hierarchiæ esse circa Deum. Quod non est intelligendum quo ad beatitudinis participatio-

nem:

næ: quia sic omnes angeli boni & omnes sancti sunt circa Deum: sed quo ad receptionem illuminationum, quas recipere immediate à Deo est proprium illis. Ergo pariformiter primus qui est in ecclesiastica hierarchia, quæ à cælesti est exemplata, cuiusmodi est summus pontifex, dicendus est capere immediate à Christo potestatem, secundum quam vertex est & caput ecclesiasticæ hierarchiæ. Cōsequenter patet. Et hoc est quod dicit Leo Papa. & habetur. 24. quæst. 1. cum beatissimus Petrus Apostolus à domino acceperit primum. ¶ Quarto sic. Primam potestatem in vno quoque potestatio quæ necessariò præsupponitur ab alijs potestatibus inferioribus illius ordinis necesse est dependere immediate ab auctoritate illius ordinis: patet de se. Sed potestas papalis est prima in ordine ecclesiastico inter omnes potestates illius, dicente beato Anacleto in c. in nouo. di. 21. Petrus à Christo ligandi & soluendi primus accepit potestatem: quæ potestas se habet ad reliquas sicut mater, radix, & origo, vt ex capi. loquitur. 24. quæstio. 1. habetur. Et nos infra Deo dante manifestum faciemus. Ergo sequitur, quòd Papæ potestas immediate sit à Deo, quæ author, & fundator est ordinis ecclesiastici. Consequentia patet. ¶ Quinto omnis illa potestas, qua vtitur quis in regimine alicuius cōmunitatis vt vicarius alterius, deriuatur immediate ab illo, cuius vicarius dicitur: patet istud. Sed papalis potestas dicitur illa, qua summus pontifex vtitur in regimine cōmunitatis ecclesiæ vt vicarius Christi, ergo talis potestas in summo pontifice est immediate à Christo. Consequentia patet. ¶ Sexto sic. Papalis potestas non potest conferri ab homine, ergo à solo Christo immediate confertur. Consequentia patet. Antecedens probatur sic. Quia si conferretur, ab homine, vel ab ipso homine Papa, vel à tota cōmunitate, vel à vicem eius habente. Non autem confertur primo modo, nec secundo. ergo. &c. Probatio minoris, quòd non à Papa, patet: quia nullus potest sibi conferre potestatem iurisdictionis. Quòd verò nec à cōmunitate ecclesiæ posset conferri, probatur sic: Nulla cōmunitas potest conferre potestatem, secundum quam regitur à suo superiori domino: cuiusmodi dominium non dependet à consensu cōmunitatis. Sed potestas hæc est huiusmodi, qua potestatis papalis est potestas, secundum quam cōmunitas christiana debet regi à Christo mediante suo vicario, cuius dominiū nō pendet à cō-

sensu cōmunitatis christianæ. ergo. &c. Confirmatur hæc conclusio auctoritate. Primò Nicolai Papæ, qui scribens Mediolan. in ca. omnes. 22. distinctio. ita dicit. Romanam ecclesiam solus ipse, scilicet Christus, fundauit: & supra petram fidei mox nascentis erexit, qui beato Petro æternæ vitæ clauigero terreni simul & cælestis imperij iura commisit. Non ergo quælibet terrena substantia, sed illud verbum, quo constitutum est cælum & terra, per quod denique omnia condita sunt elementa, Romanam fundauit ecclesiam. hæc ille. Plures ad hoc sunt aliorum sanctorum patrum auctoritates apertissimæ: sicut in. c. in nouo. & in. c. quanuis. distin. 21. & in cap. sacrosancta. distin. 22. habetur. Ex quibus manifestè confutatur error dicentium Petrum principatum super alios Apostolos habuisse non à Christo immediate, sed humana institutione.

¶ In quo ponuntur obiectiones contra prædicta. Cap. XXXIX.

S V M M A R I V M.

1. Opinio aduersariorum quadruplex de beati Petri primatu recensetur.

Aduersarij veritatis multa & varia obijciunt contra conclusionem iam dictam, & reperiuntur in quadruplici differentia. ¶ Quiddam enim nituntur probare, quòd pontificatus papalis dependeat ab Apostolis. Quidam quòd à concilijs. Quidam quòd ab imperatore Constantino. Quidam autem quòd à Cardinalibus. Quidam alij dicunt, quòd licet potestas papalis absolute considerata originaliter & immediate sit à Deo, nihilominus, quæ Papa exercitium & vsum talis potestatis susceperit ab ecclesia. ¶ Primi arguunt sic. Nihil quod pendet ex pura electione & voluntate ac ordinatione Apostolorum videtur à Christo immediate emanare. Patet hoc. Sed quòd beatus Petrus habuerit primatum super Apostolos alios, & per consequens super omnes fideles, fuit ex voluntate & ordinatione Apostolorum. Ergo videtur quòd papalis

Quadruplex opinio

Primum arg. prima opinionis.

palis principatus non sit immediatè à Christo deriuatus. Consequentia est bona. Minor probatur per illud beati Anacleti Papæ in cap. in nouo. distinctio. 21. vbi de beato Petro loquens ita ait. Cæteri verò Apostolici cum eo pari consortio honorem & potestatem acceperunt, ipsumque principem esse voluerunt. Item idem colligitur ex capit. dudum. 3. quæstione. 6. ergo videtur, quod voluntate, & ordinatione Apostolorum beatus Petrus habuerit principatum. ¶ *Secundum.* Sic ad idem. Romanus pontifex dicitur vicarius beati Petri, vt in capit. ego Ludouicus. distinctio. 63. ergo videtur, quod non à Christo immediatè, sed à beato Petro potestatem acceperit. ¶ *Tertium.* ad idem, quod ecclesia Romana non habuerit à Christo immediatè primatum, probatur. Quia si sic, sequeretur, quod Papa non posset sedem suam transferre de Roma, & alibi constituitur: quia seruus non potest tollere legem aut dispositionem domini sui: & tamen consequens videtur falsum: quoniam in his quæ sunt iurisdictionis non minus potest nunc Papa, quam beatus Petrus in quantum Papa, sed ille potuit de Antiochia transferre in Romam, ergo etiam nunc Papa posset transferre in alium locum. ¶ *Secundi arguunt sic.* Nihil quod ex ordinatione sacerdotum ecclesie institutum est in ecclesia, dicendum est à Christo immediatè institutum. Patet ex terminis, quia idem secundum idem non potest habere duas immediatas causas. sed distinctio superioritatis & inferioritatis inter sacerdotes ecclesie videtur ex ordinatione ipsorummet sacerdotum ortum habuisse, ergo superioritas pontificalis dignitatis super omnes alios ecclesie prælatos non videtur esse à Christo immediatè. Consequentia est bona. Minor probatur auctoritate beati Hieronymi, qui super epistolam ad Titum. vt habetur in capit. olim. distinctio. 95. dicit sic. Olim idem presbyter qui & episcopus: & antequam diaboli instinctu studia in religione fieret, id est dissensiones, & diceretur in populis: ego sum Pauli: ego sum Apollo: ego autem Cepha, communi presbyterorum concilio ecclesie gubernabantur. Postquam autem vnusquisque eorum quos baptizauerat, suos esse putabat, non Christi, in toto terrarum orbe decretum est, vt vnus de presbyteris supponeretur, & schismatum semina tollerentur. Et paulò post. Sicut ergo presbyteri sciunt se ex ecclesie consuetudine ei, qui

*Secundum.**Tertium.**Primum arg. secundæ opinionis.*

sibi præpositus fuerit, esse subiectos: ita episcopi nouerint se magis consuetudine, quam dispensationis dominicæ veritate presbyteris esse maiores, & in communi debere regere ecclesiam. Ex quibus verbis manifestè videtur haberi, quod ex institutione domini inter episcopos & presbyteros nulla est distinctio. Vnde olim quilibet episcopus erat presbyter, & quilibet presbyter episcopus: & ita, vt videtur, tota distinctio inter Papam & patriarchas, archiepiscopos, & episcopos, & inter episcopos & presbyteros solummodò est ex ordinatione humana, & non ex ordinatione Christi. Superioritas ergo pontificatus papalis non à Christo videtur esse immediatè, sed à concilijs vniuersalibus, in quibus sacerdotes conueniunt. ¶ *Cæterum secundo pro hac parte videtur facere. capit. concilia. distinctio. 17. vbi ita dicitur.* Sciens quia eius scilicet Symmachi se di primum Petri Apostoli meritum: deinde secuta iussione domini conciliorum venerandorum auctoritas singularem in ecclesijs tradidit potestatem. ¶ *Tertij arguunt sic.* Papa quod sit caput omnium ecclesiarum, habeatque primatum in spiritualibus in vniuerso orbe terrarum, habet ex dono & institutione Constantini imperatoris: ergo videtur quod Papa principatum suum non habeat immediatè à Christo. Consequentia est bona. Antecedens probatur ex illo quod habetur in capitulo. Constantinus. distinctio. 96. & accipitur ex gestis beati Syluestri, vbi sic dicitur. Constantinus imperator quarta die sui baptismatis priuilegium Romanæ ecclesie pontifici contulit, vt in toto orbe Romanum pontifices vel sacerdotes ita habeant caput, sicut iudices regem. Et infra. Itaque decernentes sancimus, vt principatum teneat tam super quatuor sedes Alexandrinam, Antiochenam, Hierosolymitanam, & Constantinopolitanam, quam etiam super omnes in vniuerso orbe terrarum Dei ecclesias & pontifices, qui pro tempore ipsius sacrosanctæ Romanæ ecclesie steterit excelsior, & princeps cunctis sacerdotibus, & totius mundi existat. hæc ibi. Ex quibus verbis manifestè datur intelligi, quod tam Romanus pontifex, quam Romana ecclesia immediatè à Constantino super alias ecclesias primatum habuerit, & non à Christo. ¶ *Quarti arguunt sic.* Collegium dominorum Cardinalium videtur dare electo papatum, eligendo ipsum ad talem statum: ergo auctoritatem Papalem,

Primum arg. quartæ opinionis.

lem, & per consequens non habet immediatè à Deo. Consequentia videtur nota: Quia quicquid est causa causæ, est causa causati: sed domini cardinales eligentes talem vel talem sunt causa, quod sit papa, ergo causa potestatis & dignitatis illius. ¶ *Secundo sic.* Non solum ecclesia, sed etiam cardinales ante electionem in multis restringunt futuri pontificis exercitium: ergo videtur quod papalis auctoritas quo ad exercitium non dependeat immediatè à Christo. ¶ *Tertio sic.* Canonica electio non tribuit immediatè Papæ omne potestatis exercitium nisi concomitetur vnctio, & coronatio: vt patet ex practica ecclesie. ergo, &c. ¶ *Quarto.* Si sic esset, quod papatus immediatè esset à Deo, non posset ecclesia dare ordinem suæ electionis, mandando, quod quicumque se pro summo pontifice gereret, nisi à duabus partibus electus, esset excommunicatus, vt extra de electio. cap. licet. Sed ecclesia dedit ordinem. ergo, &c. ¶ *Quinto.* Si sic esset, tunc ecclesia non posset restringere potestatem Papæ: sicut in collatione beneficiorum & huiusmodi. Sed hoc videtur falsum. ergo, &c. ¶ *Sexto:* si sic esset sicut dictum est, sequeretur, quod papa non posset renuntiare papatui, quod est contra determinationem ecclesie. extra de renuntiatio. ca. 1. libr. 6. nec deponi, quod est contra cap. si papa. distinctio. 46. ergo videtur quod papalis auctoritas non dependeat immediatè à Christo.

*Secundum.**Tertium.**Quartum.**Quintum.**Sextum.*

¶ **In quo respondetur ad rationes superius factas: quod Romanus pontifex ex ordinatione Apostolorum primatum habuerit. Cap. XL.**

S V M M A R I V M.

1 Obiectio aduersariorum, dicentium Petri Primatum ab Apostolis ortum habuisse, dissoluitur.

Ræfatis aduersariorum obiectiõibus non obstantibus, incunctanter tenendum est, quod primatus Romani pontificis & ecclesie Romanæ à solo Christo immedia-

tè processerit. Vnde non est dicendum, quod ab Apostolis, aut à concilijs generalibus, siue ab ecclesia vniuersali, aut à Constantino, siue etiam à collegio cardinalium dependeat. Respondendum est ergo ad rationes in oppositum. ¶ *Ad primam rationem,* quæ est dicentium, quod ab Apostolis primatus Petri ortum habuerit, respondetur negando minorem. Falsum est enim, quod beatus Petrus voluntate disponente, aut ordinatione Apostolorum primatum habuerit, sed habuit ab ipso Christo immediatè, à quo vertex, & caput collegij Apostolici constitutus est. Dicit enim Chryso. super illud Iohann. vlti. Pasce oues meas. Præteriens autem dominus alios, Petro loquitur. Eximius enim Apostolorum erat Petrus, & os discipulorum, & vertex collegij. Vnde & negatione deleta, committit ei prælationem fratrum. hæc ille. Caput autem non habet à membris quibus præfidet, quod sit eorum caput: sed ab eo, qui format totum corpus, habet auctoritatè. Hinc dicit beatus Anacletus papa in cap. omnes. dist. 21. Sacrosancta Romana ecclesia non ab Apostolis, sed ab ipso Domino & saluatore nostro primatum obtinuit, sicut beato Petro dixit: Tu es Petrus, &c. Præterea quod voluntate disponente ab Apostolis Petrus primatum non habuerit, ex illo manifestè colligitur Matth. 18. vbi discipuli interrogant dominum. dicentes: Quis putas est maior in regno caelorum? Quod ideo quærunt, vt gloss. inquit Hiero. quia discipuli videntes in tributi redditione, quod Petrus domino fuerat comparatus ex æqualitate pretij, arbitrati sunt omnibus Apostolis Petrum esse prælatum. Et Chryso. ad idem, vt deducit sanctus Thom. in gloss. conti. super Matth. dicit sic. Vnde passi sunt aliquid humanum: quod euangelista designat, dicens. In illa hora accesserunt discipuli ad Iesum dicentes: Quis putas maior in regno caelorum: Verecundati siquidem passionem quam passi sunt: non dicunt manifestè, cur Petrum præhonorasti nobis: sed in determinatè interrogant, quis maior est. Quando autem tres præhonoratos viderunt, scilicet Petrum, Iacobum, & Iohannem in transfiguratione nihil tale passi sunt: quando vero in vnum contulithonorem, tunc deuoluerunt. hæc ille. Ex quibus manifestissimè datur intelligi, quod primatus à solo Christo immediatè Petro datus sit, nulla ad hoc dispositione, aut voluntate præuia interueniente Apostolorum. Quando ergo dicitur in capitulis inductis per aduersarios, quod Apostoli Petrum principem

Ad primam opinionis.

1

eorum esse voluerunt: intelligendum est de voluntate consequente, siue acceptante dispositionem Christi, non autem de voluntate antecedente, & causante. Et hoc est quod dicit beatus Anacletus in ca. sacrosancta. dist. 22. cum ait. Inter Apostolos quædam fuit discretio potestatis. Et post. licet omnes essent Apostoli, Petro tamen concessum est à dño; & ipsi voluerunt inter se id ipsum, ut reliquis omnibus præesset Apostolis, & cephas, id est, caput, & principatū teneret Apostolat⁹. hæc ille. Patet ergo, quod voluntas Apostolorum non præcessit, postulando Petrum, aut eligendo, aut disponendo quoquomodo ad eius primatum: sed tantum subsecuta est acceptatio, gratam habendo dispositionem factam per Christum. Et ita percutitur error quorundam aduersariorum dicentium Petrum ex electione Apostolorum fuisse à Christo principem constitutum & prælatum aliorum. ¶ Ad secundam dicendum, quod impropria locutio est, cum dicitur, quod Romanus pontifex sit vicarius beati Petri: cum solius Dei, cuius vices gerit in terris, vicarius sit: Petrus autem Apostolus cum vicarius esset Christi, non poterat facere alium vicarium. ut in. c. clericus. extra de officio. Exponenda est ergo illa littera sic. Vicarius, id est, successor illius: vel vicarius, id est, vicariam potestatem, quam ipse Petrus gessit tenens siue exercens. ¶ Ad tertiam videtur respondendum iuxta opinionem Petri de Palude, quod dominus Papa non potest transferre sedem suam de Roma in alium locum sine speciali reuelatione Christi: cuiusmodi speciali iussione translata est in Romam. Et cum dicitur, quod hoc sit falsum: negatur. Et ad probationem respondetur, quod Papa non possit mutare sedem suam, non est quod minoris sit autoritatis quam Petrus: sed quia hic interuenit specialis iussio Christi, contra quam seruus venire non potest.

¶ In quo respondetur ad obiecta aduersariorum, quod Romanus pontifex ordinatione & dispositione sacerdotum siue conciliorum primatum habuit.

Cap. XLI.

S V M M A R I V M.

1 Obiectio eorum, qui dicunt Romani Pontificis principatum ab ordinatione vniuersalis eccle-

siæ, siue sacrorum conciliorum sacerdotum casualiter pendere, diluitur.

Am dicendum est ad rationes dicentium, quod ab ordinatione vniuersalis ecclesiæ, siue sacrorum conciliorum sacerdotum casualiter pendet principatus Romani pontificis. Respondetur in primis, quod hoc falsum est. Quod ratioe & autoritate probatur. Ratione sic. ¶ Impossibile est spirituales potestatem, qua quis ligatur, vel absoluitur in anima respectu cæli, dependere immediate ab illo, vel ab illis, qui eadem potestate absoluntur, vel ligantur: sed Papalis potestas Petro & successoribus suis collata extendit se ad ligandum & soluendum omnes & singulos de ecclesia militante; ergo impossibile est, quod ab aliquo vel aliquibus de ecclesia sollemniue siue disunctim acceptis, imò, nec ab ipsa tota ecclesia potestatem clauium ecclesiæ Petro collatam casualiter dependeret. Consequentia patet. Antecedens pro maiori parte patet etiam de spirituali potestate, de qua loquimur, intelligendo quicquid sit de temporalis, quæ ex consensu populi alicui subiectionis se confert. Vnde licet consensus populi possit facere iudicem in temporalibus, non tamen in spiritualibus. Nullus enim populi consensus potest sibi constituere confessorem aut iudicem potentem excommunicare, qui ante nullius iurisdictionis potestatem habuerit. Minor patet ex saepe supra repetitis, maxime ex illo Matth. 16. Tibi dabo claves regni cælorum. Et sequitur. Quodcumque ligaueris super terram, &c. ¶ Autoritate vero idem probatur papæ Pelagij, qui in cap. quauis. distin. 21. ita dicit. Sancta Romana ecclesia catholica & Apostolica nullis synodicis statutis cæteris ecclesijs prælata est, sed euangelica voce Domini saluatoris nostri primatum obtinuit. ¶ Quo habito, respondendum est ad rationem, negando minorem. Et ad probationem dicimus, quod dictum beati Hieronimi non facit contra conclusionem positam propter duo. Primo, quia Hieronymus ibidem loquitur de episcopis & presbyteris, quorum distinctio tam in nomine, quam in alijs quibusdam circumstantibus ministeria siue officia eorum non erant in principio tanta, sicut post, ut ibidem innuit glo. non autem loquitur de primatu Romani pontificis, ut stulte aduersarij interpretantur, dicendo, quod aut non fuerit à principio ecclesiæ post Ascensionem

Improbatur secunda opinio.

Ad primam arg. secundæ opinionis.

tionem Christi, aut quod à Christo non fuerit institutus, cum beatus Hieronymus opposita manifestè docuerit. Ipse enim super illud Matthæi. 16. Tu es Petrus & super hanc, &c. dicit. Sicut Christus lumen Apostolis donauit, ut lumen mundi appellentur, & cætera, quæ ex domino sortiti sunt vocabula: ita Simoni, qui credebatur in petram Christum Petri largitus est nomen, ac secundum metaphoram petra rectè dicitur ei: ædificabo ecclesiam meam super te. In quo manifestè primatus Petri super totam ecclesiam designatur, cum super eum ædificata dicatur. Et in cap. quoniam vetus oriens. 24. q. 1. scribens Damasus papæ ita dicit. Ego nullum præmiū nisi Christum sequens beatitudini tuæ. i. cathedræ Petri communionem consortior: super illam petram fundatam ecclesiam scio. Item in lib. de ortu siue obitu sanctorum de nouo testamento. ita de Petro loquitur. Petrus in Christi ecclesiæ firmamentum est cephas corporis Christi principatus & caput est. Patet ergo, quod beatus Hieronymus apertissime credidit beatum Petrum primatum habuisse in ecclesia à Christo, & ita per consequens successorem eius. Secundo inducta autoritas Hieronymi per aduersarium non militat contra propositum: quia sicut superius libr. 1. cap. 79. plenissime explicauimus, Hieronymus non vult, quod realis non fuerit distinctio inter episcopum & presbyterum, cum oppositum dicat beatus Dionysius, qui fuit discipulus Pauli. 5. ecclesiasticæ hierarchiæ. & beatus Augustinus dicat, quod hæc fuerit vna de hæresibus Arii: sed vult dicere, quod differentia nominis semper non fuerit: quia qui dicebatur episcopus, dicebatur presbyter: & e conuerso: quæ differentia nominum ad vitandum schismatis scandalum consilio sacerdotum, id est patrum, ablata est, & constitutum, ut quemadmodum differabant re, ita & vocabulis differrent. Et ista est responsio beati Thomæ. Ista etiam est sententia Archidiaconi super. c. legimus. distin. 93. qui ita dicit. Ego credo, quod ab initio differentia fuit inter episcopos & presbyteros simplices sacerdotes, sicut modò est in administratione, & prælatione, & officijs, & in sacramentis: sed quò ad appellationem non erat differentia, quia indifferenter & communiter hi & illi dicebantur episcopi & presbyteri. Sed quia schismata cœperunt esse in ecclesia ex ipsa parilitate appellationis, est facta differentia in appellatione, ut simplices sacerdotes non dicerentur episcopi. 80. dist. in illis. secundum Hug. hæc Archidiaconus. ¶ Ad ratio-

Ad secundam

nem secundam fundatam in. c. concilia. dist. 17. respondet glo. quod Roma ecclesia principaliter primatum habuit à Christo, secundario à concilijs. Sed ne hoc malè intelligatur: quoniam malè intelligeretur, si concilia vniuersalia, quorum robur, vigor, ac firmitas pendet ab Apostolica sede, ut dist. 17. per totum. & extra de elect. in. c. significasti. intelligerentur effectiue siue casualiter dare aliquam auctoritatem sedi Apostolicæ: cum, ut probatum est, nec ipsa vniuersalis ecclesia aliquid auctoritatis illi cōferat. Quod manifestè attestatur papa Nicolaus scribens imperatori Michæli, & loquens de priuilegijs Apostolicæ sedis ita subiungit. Ista ergo priuilegia huic sanctæ ecclesiæ à Christo sunt donata: à synodis non sunt donata, sed solummodo celebrata & venerata, per quæ non tam honor, quàm onus nobis incūbit. Itē in eadē epistola. Proinde animaduertendum est, quod non Nicæna, non denique vlla synodus quodq̄ Romanæ ecclesiæ contulit priuilegium, quæ in Petro nouerat eam totius iura potestatis plenius meruisse, & cūctarum Christi ouium regimen accepisse: sicut beatus præsul Bonifacius attestatur vniuersis episcopis per Thessaliam constitutis scribens. hæc ille. Dicimus ergo, quod hoc quod dicitur: concilia tradiderunt potestatem secundario Apostolicæ sedi: est intelligendum executiue, & declaratiue. Executiue quidem, obediendo diuinæ ordinationi, sedem illam honorando ut caput & matrem omnium aliarum ecclesiarum, adimplentes illud, quod ex persona Christi beatus Chryso. dicit super illud Iohann. vlt. Pasce oues meas. i. loco meo prepositus & caput esto fratrum, ut ipsi te in loco meo assumentes, te in throno tuo sedentem prædicent & confirment. Planè hoc obseruauerunt semper sacra concilia vniuersalia. Vnde Agatho papa in suggestiōe, quam sextæ synodo misit, ita scribit. Apostolicæ sedis auctoritatem utpote Apostolorum omnium principis semper omnis catholica Christi ecclesia & vniuersales synodi fideliter amplectentes in cunctis secutæ sunt. Ecce quomodo executiue dicuntur tradidisse potestatem Apostolicæ sedi. Declaratiue etiam vniuersalia concilia dicuntur tradidisse potestatem Apostolicæ sedi: quoniam maxime per vniuersalia concilia declarata est Christiano populo quanta sit eminentia Apostolicæ sedis. Vnde in concilio Constantinopolitano ita scribitur, ut deducit Sanctus Thomas. 4. dist. 24. Veneramur secundum scripturas & Canonum diffinitiones sanctissimum antiquæ Romæ

Romæ episcopū primum esse & maximum episcoporum. hæc ibi. Et ad hūc intellectum dominus Archidiaconus in præfato. c. concilia. exponit verbum illud, tradidit, id est, traditum esse ostendit.

In quo dantur responsa ad obiecta aduersariorū dicentium, quòd dispositiōe & dono Constantini Romanus pontifex habeat primatum super alios.

Cap. XLII.

S V M M A R I V M.

1 Obiectiones eorum, qui dicunt papalem auctoritatem super alios emanasse ex constitutione & dono Constantini imperatoris diluuntur.

Consequenter est respondendum ad rationes dicentium, quod eminentia papalis auctoritatis super alios venit ex constitutione & dono Constantini. Dicimus enim, quod in hoc grauer errat aduersarij. Quoniam sicut non est possibile, ut spiritus quo ad eius essentiam

Ad argum. tertie opinionis.

& dignitatem dependeat à corpore, aut sol à luna: ita nec est possibile quod potestas spiritualis, aut primatus papalis dignitatis pendeat dependentia causalitatis ab imperio, aut à Constantino. Quātō enim, ut inquit Hug. de sancto Victo. lib. de sacramentis, parte. 2. lib. 2. cap. 4. vita spiritualis dignior est, quam terrena, & spiritus quam corpus: tantō spiritualis potestas terrenam potestatem siue secularē honore & dignitate præcedit. Nam spiritualis potestas terrenam & instituire habet ut sit, & iudicare si bona non fuerit. Ipsa verò primò instituta est, & cum deuiat, à solo Deo iudicari potest. ¶ Ad rationem ergo in se respondetur negando minorem. Et ad probationem dicimus, quod Constantinus non instituit legem illam de præeinentia Apostolicæ sedis, & obediētia ei ab omnibus danda, quasi ius ex auctoritate de nouo condendo: quoniam antequam Constantinus esset, Romanus pontifex primatum habuit in ecclesia Dei ex collatione Christi facta beato Petro, sicut superius est ostensum. Sed bene Constantinus fidei feruore & ecclesiæ Roma-

næ amore reuerentiali incensus, diuinam ordinationem de primatu Roma. ponti. & de obedientia ab omnibus fidelibus illi præstanta executus est, promulgando illam, ut nullus per ignorātiā se excusaret, & præcipiendo illā obseruari, ut nullus malitia se Romani ponti. obediētia subijcere recusaret: ita quod magis fuit promulgator, siue executor diuinæ ordinationis, quā conditor nouæ legis. Hinc rationabiliter condēnatus est error dicentium, quod papalis dignitas à Cæsare inoleuit: & Papæ perfectio & institutio à Cæsare emanauit. Qui error primò fuit Marfilij de Padua: & fuit condēnatus in extrauaganti. Iohan. 22. & post renouatus per Iohan. Hus: & condēnatus in concilio Constantiensi.

In quo respondetur rationibus aduersariorum, dicentium, quod à cardinalibus pendeat primatus Romani pontificis.

Cap. XLIII.

S V M M A R I V M.

1 Obiectiones dicentium, quod papalis dignitas, siue pontificatus Apostolicus à collegio dominorum Cardinalium pendeat, refelluntur.

Consequenter respondendum est ad rationes dicentium, quod papalis dignitas, siue pontificatus Apostolicus à collegio dominorum Cardinalium pendeat. Dicimus enim in primis quod hoc sit falsum. Pro solutione tamen argumentorum est notandum: quod in papatu duo est considerare: scilicet formale: & hoc est officium ipsum siue auctoritas pontificatus papalis. Et est considerare materiale: quod est determinatio personæ talis vel talis, videlicet Petri, vel Nicolai. Qua distinctione habita, responsetur ad rationes. ¶ Ad primam cum dicunt, quod cardinales dant electo papatum: dicimus, quod loquendo de papatu quo ad id quod est formale in eo, antecedens est falsum. quoniam papatus à solo Deo est, sicut probatum est: ita negandum est antecedens. Si verò loquimur de materiali papatus, quod est determinatio personæ: respondetur, quod antecedens potest concedi, & negatur tunc consequentia. Domini enim Cardinales eligendo bene determinant personam, non tamen

Ad primam quartæ opinionis.

tamen dant ipsi dignitatem, siue potestatem papalem. Aliud enim est conferre potestatem determinatam personæ: & aliud est determinare personam, quæ ex collatione iam facta assequatur talem potestatem. ¶ Ad secundam respondetur negando antecedens. Cardinales enim, nec tota ecclesia possent restringere nec ampliare quæ à Deo immediate est instituta. ¶ Ad tertiam respondetur negando antecedens. Dicimus enim, quod cum aliquis est electus in Papam, immediate habet omnem plenitudinem potestatis iurisdictionis: ut patet ex cap. in nomine domini. dist. 23. licet non ordinis quousque consecratur. ¶ Ad quartam respondetur negando consequentiam: quoniam, sicut diximus parum supra, in Papatu est duo considerare: scilicet principatū ipsum & determinationem personæ. Quæquam autem ecclesia nihil possent facere circa ipsam potestatem augendo vel diminuendo: potest tamen circa determinationem personæ aliquid facere, ordinando de modo electionis: sicut factum est per Nicolaum papam in. c. in nomine domini. 23. dist. & per eundem. si quis Apostolicæ sedi. di. 79. & extra de elect. ubi per ricolū. lib. 6. & in cle. ne Romani. ¶ Ad quintam dicitur sicut iam dictum est: quod ecclesia non potest restringere potestatem Papæ, sicut nec ampliare aut instituire illam potest. ¶ Ad sextam respondetur negando consequentiam: multa enim à Deo infunduntur, sicut anima rationalis, quæ opere humano tolli possunt. De istis autem inferius erit plenior tractatus.

Ad secundam.

Ad tertium.

Ad quartum.

Ad quintum.

Ad sextum.

Quod potestas Papalis à nullo alio quam à Deo restringi possit nec ampliari.

Cap. XLIIII.

S V M M A R I V M.

1 Papalis potestas quod à nullo alio, quam à Deo restringi aut ampliari possit, ostenditur.

Demonstrato, quod potestas siue pontificatus Papalis à solo Deo sit institutus, facile est intelligere, quod à nullo puro homine, nec à toto mundo possit restringi, aut ampliari, sed à solo Deo. ¶ Primò. Ad illū enim pertinet potestatem aliquam restringere aut am-

pliare, ad quem pertinet eam instituire: cum ad instituentes potestatem aliquam pertinet determinare potestatem quanta & qualis sit: sed potestas Papalis, ut superius plene ostendimus, à solo Deo est instituta: & habetur in. c. quauis. dist. 21. ergo per nullam aliam potestatem à diuina potest restringi, aut ampliari. ¶ Secundò. Potestas papalis est superior omni alia potestate ecclesiastica, ergo à nulla alia potestate ecclesiastica potest restringi aut ampliari. Consequentia est bona, ut enim habetur in cap. inferior. dist. 21. Inferior sedes potiore absoluere aut ligare non potest. Antecedens est notum ex superioribus: imò est articulus iam fidei definitus in concilio Constantiensi, quod potestas Papæ sit suprema potestas in ecclesia. ¶ Tertio sic. Nullus potest mutationem facere restringendo, siue diminuendo, siue destruendo in potestate, super quam fundata est vniuersalis ecclesia, nisi solus Christus, qui eam fundauit: aliàs non esset vera illa Christi promissio, quod aduersus eam portæ inferi non præualerent: sed potestas papalis est huiusmodi, ergo nullus hominum potest nec etiā totus mundus potestatem papalem tollere, restringere, aut diminuere. Consequentia est bona. Maior patet. Minor probatur per illud. Super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. quod ut in cap. 17. superius ostendimus, non solum per sanctos patres refertur dictum esse ratione confessionis fidei Petri, sed ratione potestatis sibi datæ. Vnde Sanctus Thom. in fine. 2. sententiarum dicit, quod potestas Papæ fundamentum quoddam est ecclesiæ. Vnde etiam Origen. dicit super illud Matthei. 16. Quodcumque, &c. Vide quantam potestatem habet petra, super quam fundatur ecclesia, ut etiam eius iudicia maneat firma, quasi Deo iudicante per ipsam. Item beatus Anacletus in quodam decreto suo ait. Apostoli statuērūt iussione saluatoris, ut maiores & difficiliore quæstiones semper ad sedem referantur Apostolicam, super quam Christus vniuersam construxit ecclesiam, dicente domino ad principem Apostolorum: Tu es Petrus, &c. Et Vigilius papa scribens dilectissimo fratri Eleutherio dicit. Nulli vel tenuiter scienti vel pleniter sapienti dubium est, quod ecclesia Romana fundamentum sit & forma ecclesiarum, à qua omnis ecclesia principium sumpsisse nemo recte credentium ignorat. ¶ Quarto sic. Non licet sine periculo hæresis detrinere priuilegio Apostolicæ sedis dato sibi à Chri-

Matth. 16.

à Christo: sed diminuere, aut restringere potestatem apostolicæ sedis est detrahere priuilegijs, iuri, honori, & dignitati datis Apostolicæ sedi à Christo, ergo hoc nulli licet. Cōsequētia est bona. Maior patet ex. c. omnes. dist. 22. vbi dicitur sic. Qui autem Romanæ ecclesiæ priuilegiū ab ipso summo omnium ecclesiarum capite conatur auferre, hic proculdubio in hæresim labitur. Minor verò patet: quoniam præcipuū priuilegium à Christo Apostolicæ sedi datum, est ipsa plenitudo potestatis, & eius potissima dignitas. Dicit enim Leo papa in epistola ad Martionē imperatorem. Magnus enim honor est vnicuique dignitas sua. Quocirca Nicolaus papa in epistola quadam ad Michaëlem imperatorem ita ait. Priuilegia Apostolicæ sedis nullatenus possunt minui, nullatenus infringi, nullatenus commutari: quoniam fundamentum, quod Deus posuit, humanus non valet amouere conatus: & quod dominus statuit, firmū validumque consistit: illeque potissimum peccat, qui Dei ordinationi resistere tentat. Priuilegia in quā huius sedis perpetua sunt diuinitus radicata, atque plātata: impingi possunt, trāsferrī nō possunt: trahi possunt, euelli non possunt. hæc ille. Non potest autem dici, quod hæc Apostolicæ sedis priuilegia aliqua præfulum indignitas minuere possent, attestante eodem beatissimo Leone, qui ait. Nonnunquam diuersa sunt merita præfulum: iura tamen permanēt sedium, quibus possunt æmuliperturbationem aliquam inferre, non tamen possunt minuere dignitatem. Non est autem hic prætereūdum, quod ait Grego. 9. contra præsumptionem Michaëlis Constanti-nopolitani. Quisquis Romanæ ecclesiæ auctoritatem, vel priuilegia euacuare, vel diminuire nititur, non hic vnus ecclesiæ, sed totius Christianitatis subuersionem & interitum machinatur. Cuius compassione, vel sustentatione ulterius respirabunt filia: à quouis oppressæ, vnica illa suffocata matre? ad cuius refugium appellabunt? ad quam refugium habebunt: ipsa enim Athanasium: ipsa omnes catholicos suscipit, fouet, defendit, & proprijs sedibus pulsos restituit. hæc ille.

¶ Quinto. Potestatem cuiuscunque vicarij nemo potest restringere aut ampliare, nisi principalis, cuius est vicarius: sed Papa est vicarius Iesu Christi, eius vices gerens in terris, ergo huiusmodi vicarij potestatem nemo nisi Christus, cuius vicarius est, potest restringere, diminuere, mutare, aut etiam ampliare. Consequētia est bona, & præmissa patet.

Sed si quis aduersariorū vellet dicere ad ista, sicut multos sequentes doctrinam cuiusdam Iarson audiuimus dicere cum Basileæ essemus: quod etsi potestas Papæ per nullos homines tolli possit, aut diminui: possent tamē patres in cōcilio congregati executionē potestatis illius impedire, aut restringere, aut sic regulare, vt non valeat exire in actum, nisi vt ei per concilium generale fuerit dictatū. Taliter respondens (iudicio nostro) malè respondet: imò videtur insipienter loqui: cum videatur aut oppositionem in obiecto, aut vocis ignorātiā implicare. Quod sic patet. Est enim iurisdicōtio, vt alijs in. 1. libr. diximus, potestas ius dicendi, siue iudicandi, & exequendi. Similiter plena & totalis iurisdicōtio est tota plena & perfecta potestas iudicandi, & iudicatum exequendi: alijs non est plena & perfecta. Vnde dicere quod aliquis habeat iurisdicōtionem, ita tamen, quod non possit iudicare & exequi etiam si vellet, est dicere, quod habeat potestatem iudicandi, & non possit iudicare, quod est habere potestatem & non habere. Similiter habere totam plenā & perfectam potestatem iurisdicōtionis, & non habere totum plenum & perfectū exercitium, ita quod non esset validum omne quod iuxta potestatem sibi datā facere vellet, est dicere habere plenam potestatem & perfectam iudicandi vel alia faciendi, & tamen non posse illa facere nec perfectè nec totaliter, quod est habere plenam & non plenam: quod est manifestè contradicōtio. Præterea quod præfata responsio nullius sit roboris & valoris, patet: quia sicut tollere potestatem aliquam nō potest nisi potestas superior: ita nec restringere aut impedire de iure exercitium illius potest, nisi superior potestas. Cū ergo, fide tenendū sit, vt diximus, quod potestas Papæ sit suprema in ecclesia, nulli dubiū, quod sicut nulla quorūcūque potestas ecclesiastica potest tollere potestatem Papæ: ita non possit impedire, aut restringere exercitium eius. Sed de his in. 3. libr. vbi de concilijs vniuersalibus & eorum auctoritate agendum est, plenius (domino adiuuante) dicemus.

¶ De errore quorundam aduersariorum dicentium Papam non habere iurisdicōtionem coactiuam super fideles, & rationibus eorum. Cap. XLV.

1 Error quorundam aduersariorum & eorum decem rationes, qui dicunt Papam non habere iurisdicōtionem coactiuam super fideles.

Verunt quidā hæretici homines perditissimi, qui intantum veritati apostolici principatus & ecclesiæ sanctæ honori detrahere præsumpserunt, vt affirmare nō vererentur Romanum pontificem, aliosque ecclesiæ prælatos nullam coactiuam iurisdicōtionem super alios habere fideles, nisi imperator concederet: dicentes prælatorum ecclesiæ principatum ex institutione Christi in administratione & seruitio consistere aliorum, & non in coactiuam iurisdicōtionem. Quem errorem damnatissimum multipliciter confirmare nituntur: quorum motiua, vt deducit Ockam in dialogo suo, sunt quæ sequuntur. ¶ Primo sic. Dicitur Matth. 20. Scitis quia principes gentium dominantur eorum, & qui maiores sunt, potestatem exercent in eos: non ita erit inter vos: sed quicumque voluerit inter vos esse maior, erit vester seruus. Ex quibus verbis dicunt dari intelligi, quod maioritas, & primitas illius, qui est maior, & primus inter omnes fideles, in ministrando & seruiendo consistit. Cū ergo papa sit maior & primus inter omnes Christianos, sua maioritas in ministrando & seruiendo tantum consistit, & per consequens nullam iurisdicōtionē coactiuam super alios habet: cum illa omnibus ecclesiæ, prælatis videatur interdicta. ¶ Secundo sic. Papa non habet maiorem iurisdicōtionē coactiuam, quam habuit Christus, cuius est vicarius: sed Christus in quantum homo mortalis nō habuit iurisdicōtionē coactiuam. Tum, quia iurisdicōtio coactiuam sine diuitijs aut sine adiutorio diuitias habētium exerceri nō potest, quas Christus nō habuit. Tum, quia ipso teste ministrare venit, non ministrari: ergo non venit coactiuam iurisdicōtionem exercere: ergo eam non habuit: ergo nec per consequens eius vicarius habet. ¶ Tertio sic auctoritate Origenis, qui super illud Matth. 20. Reges gentium, &c. sic ait. Scitis quia principes gentium dominantur eorum, id est, non contenti tantum regere suos subditos, violenter eis dominari nituntur: inter vos autem, qui estis mei, non erunt hæc: quoniam omnia carnalia in necessitate sunt posita, spiritualia autem in voluntate. Sic & qui principes sunt spi-

Argumentū primum quod cum sequentibus soluitur. tur. c. 47.

Secundum.

Tertium.

rituales, id est, prælati, principatus eorum in dilectione penitus debet esse, non in timore. Ex quibus verbis datur intelligi (inquiunt) quod totus principatus prælatorum ecclesiæ, & per consequens summi pontificis, in voluntate, & dilectione, & nō in timore debet consistere: ergo diligere debent, non timere. Qui autem iurisdicōtionem coactiuam vtuntur, à malis timentur. teste Apostolo, qui ait. Si autem male feceritis, timete scilicet potestatem prælati. ergo prælati ecclesiarum iurisdicōtionem coactiuam vti non debent. ¶ Quarto ad idem inducunt Chrysostomum, qui ita super eundem locum ait. Principes mundi ideo sunt, vt dominantur minoribus suis, & eos seruituti subiciant, & expolient, & vsque ad mortem eis vtantur ad suam vtilitatem & gloriam. Principes autem ecclesiæ sunt vt seruiant minoribus: & ministrent eis quæcunque acceperint à Christo: vt suas vtilitates negligant, & illorum procurent. Ex quibus verbis (inquiunt) patet distinctio inter principes seculares & ecclesiarum: quia principes seculares suis subditis dominantur: principes autem ecclesiæ minoribus suis seruiunt, & ministrant: ergo in eis iurisdicōtionem coactiuam exercere non valent. ¶ Quinto inducunt ad idem beatū Ambrosium, qui vt recitatur. 23. q. 8. c. conuenior. ait sic. Dolere potero: gemere poterō aduersus arma: milites cohortesque: lachrymæ meæ sunt mea arma: talia enim sunt instrumenta sacerdotis: aliter nec debeo nec possū resistere. Ex quibus verbis (inquiunt) habetur, quod sacerdos orationibus & lachrymis debet malis resistere, & non per potestatem temporalem: & per consequens, non habet iurisdicōtionem coactiuam. ¶ Sexto inducunt beatum Chryso. qui in libro suo dialogorum, qui de dignitate sacerdotali intitulatur. lib. 2. c. 3. super id Apostoli. 2. Corin. 1. Non dominantur fidei vestræ. ita dicit. Hi qui foris sunt iudices malignos cum subdiderint, ostendunt in eis plurimam potestatem, & inuitos eos à priorum prauitate morum compefcunt: in ecclesia verò non coactum, sed acquiescētem oportet ad meliora conuerti: quia nec nobis à legibus data est talis potestas, quod auctoritate sententiæ homines cohibeamus à delictis. Clarius (inquiunt) dici non posset, quod ecclesia non habeat iurisdicōtionem coactiuam: cum in ecclesia nullus ad meliora debeat cogi, nec aliquis debeat cohiberi per iudicalem sententiam à delictis. ¶ Septimo sic. Ad habentem iurisdicōtionem coactiuam spectat negotijs secularibus implicari: quia

Rom. 13.

Quartum.

Quintum.

Sextum.

Septimum.

quia ad ipsum pertinet contentiones, & lites dirimere. Contentiones autē, & lites, & rixæ inter negotia secularia computantur, extra ne cle. vel mo. secu. nego. se immis. c. 1. sed ad summum pontificem non pertinet secularibus negotijs implicari. teste Apostolo. qui ait. Nemo militans Deo, implicat se negotijs secularibus. Ergo ad summum pontificem non pertinet iurisdictione coactiua. ¶ Octauo sic. Papa nō habet iurisdictionem maiorem, quàm beatus Petrus: sed beatus Petrus & alij Apostoli iurisdictionem coactiuam à Christo minimè receperunt: ergo nec papa habet iurisdictionem coactiuam ex ordinatione Christi. Maior est manifesta. Minor probatur autoritate beati Bernardi, qui in lib. ad Eugenium papam. inquit. Non monstrabunt puto, qui hoc dicerent, vbi nā quispiam Apostolorum iudex fedit hominū. Et parum post. Stetisse nanq; lego Apostolos iudicandos: si fuisse iudicantes non lego: etiam illud non fuit. Ex quibus verbis datur intelligi, quod Apostoli iudices hominum nō fuerunt: ergo beatus Petrus iurisdictionem coactiuam non habuit. ¶ Nonò hoc, quod Apostoli hominum iudices non fuerunt, beatus Grego. sentire videtur: qui tractans illa verba. Secularia iudicia si habueritis. in moralibus ita dicit. Hi terrenas causas examinent, qui exteriorū rerum sapiētiam perceperunt. Qui autem spiritualibus dotati sunt, terrenis non debent negotijs implicari: vt dum non coguntur inferiora bona disponere, valeant bonis superioribus deseruire. Cū ergo Apostoli maximis bonis spiritualibus fuerint dotati, ipsi non fuerunt circa causas hominum & lites aequaliter occupati. ¶ Decimò hoc etiam glof. super illud ad Corinth. Secularia igitur iudicia. apertè sentire videtur. ait enim contemptibiles enim, id est, aliquos sapiētes: qui tamen sunt minoris meriti, cōstituente ad iudicandum. Apostoli enim circumeuntes, talibus non vacabant. Sapientes ergo, qui in locis consistebant, fideles & sancti: non qui hac atq; illac propter euangeliū discurrebāt, negotiorum examinatores esse voluit. Quibus verbis (in quiunt) ostenditur, qd Apostoli causis hominum terminandis minimè infestebant. Ex quo infertur, quod non acceperant iurisdictionem à Christo coactiuā: quia omne officium iniunctum eis à Christo diligentissimè perfecerunt.

2. Ad Ti= mo. 2. Octauum.

Nonum.

Decimum.

¶ In quo improbat error præfatus. Cap. XLVI.

S V M M A R I V M.

- 1 Error eorum, qui dicunt prælatos ex Christi ordinatione non habere super fideles iurisdictionem coactiuam, multipliciter improbat. Et papalis potestas quæ, & unde habeat iurisdictionem coactiuam ostenditur.
- 2 Error pestifer eorum, qui aiunt iurisdictionem coactiuam, quæ est penes ecclesiam, ex concessione imperatoris pendere, confutatur.

Vām damnatissimè errent præfati aduersarij, dicentes tam Romanum pōtificem, quàm alios ecclesiæ prælatos nullam ex Christi ordinatione habere iurisdictionem coactiuam, sed ex concessione imperatoris, facile ostendimus. Ostendimus autem imprimis falsitatem & errorem primæ partis, in qua dicunt, prælatos ex Christi ordinatione non habere super fideles iurisdictionem coactiuam. Secundo errorem secundæ partis, in qua dicunt, qd huiusmodi iurisdictionem coactiuam prælati habuerunt ab imperatore, siue à seculari potestate. ¶ Prima autem pars ostenditur erronea multipliciter. Primò autoritate sacræ scripturæ. Secundo autoritate sacrorum conciliorum. Tertio diffinitione Apostolicæ sedis. Quarto sanctorum doctorum testimonio. Quinto rationibus. ¶ Imprimis autem sacræ scripturæ autoritate erronea pars illa ostendit. Primò ex illo, qd Christus Petro & in Petro successoribus suis, cūctisq; ecclesiæ prælati ait. Tibi dabo clauēs regni cælorū. Clauēs dicit in plurali: quæ scilicet, vt est doctrina communis sanctorum, tam clauem in foro conscientiæ, quàm in foro exterioris iudicij. Vnde ait glo. interli. id est, præsentis iudicij potestatem. Et sequitur. Quodcunq; ligaueris super terram siue in foro conscientiæ siue exterioris iudicij, ligatum erit & in cælis. Cū autem non tantum volūtarij ligentur, sed etiam inuicti, manifestum est, qd in clauibus datis Petro, & in eius successoribus, intelligatur data iurisdictione coactiuam. ¶ Secundo improbat præfatus error ex illo Mar. 18. vbi habetur. Si autem peccauerit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipsum. Et infra. Si autem te non audierit, dic ecclesiæ: si autē ecclesiam

Ostendit duo principia ter.

Primum.

Matth. 6.

non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus: amen dico vobis, quæcunq; alligaueritis. glo. vinculo anathematis. super terram erunt ligata & in cælo, &c. vbi Hieron. in glo. ait. Potestatem tribuit Apostolis, vt sciāt qui à talibus damnantur, humanam sententiam diuina sententia roborari. Cæterum Apostolus reprehendens Corinthios, qd contēptis fidelibus coram infidelibus iudicibus litigassent, ad probandum, qd de rebus secularibus & terrenis iudicandi potestas esset apud ecclesiam, inquit. Nescitis quoniam angelos iudicabimus? quantò magis secularia. glo. 1. de rebus seculi. Non est autē dubium, quin talis damnatio pertineat ad iurisdictionem coactiuā: ergo Apostoli, & eorum successores ex Christi ordinatione coactiuam iurisdictionem habuerūt. ¶ Tertio idem ostendi potest ex illo Matth. 26. vbi de Petro dicitur, qd exemit gladium suū, & percussit eum seruū principis sacerdotum, amputauit auriculam eius. Per quod designatur apud Petrum futuram esse potestatem coactiuā ad correctionem. Vnde B. Greg. vt habetur in. c. si Petrus. 24. q. 1. inquit Tollit ergo Petrus aurē: quare Petrus? quia ipse est qui accepit clauēs regni cælorū. Ille enim condēnat qui & absoluit: quā ligandi & soluedi idē adeptus est potestatem. Tollit autē aurem malè audientis: tollit autē gladio spirituali aure interiorē malè intelligentis. ¶ Quarto idē colligit ex illo Lucæ. 22. vbi Apłis dicētibz, Ecce duo gladij hic. respōdit dñs: satis est. Vbi cum p gladios duos mysticè intelligātur duæ potestates, spiritualis. s. & temporalis, vt beatus Bernardus lib. de cōsideratione ad Eugenium papā exponit: quas apud Romanum pontificem aliquo modo residere dicit, manifestè datur intelligi Romanū pontificem ex Christi ordinatione iurisdictionem coactiuam, quæ p gladios designatur, habere. ¶ Quinto erroris præfati ostenditur stultitia ex illo, qd dñs ait Petro. Pasce oues meas. vbi officium pastoris cōmittit beato Petro: quod officium planissimum est non posse bene agi sine iurisdictione coactiuam. cū glof. in eo loco dicat. Pasce oues, est credentes ne deficiant confortare, terrena subsidia si necesse est, subditis prouidere, exempla virtutum præbere, aduersarijs obistere, peccantes corrigere. ¶ Sexto idem ostenditur ex Apostolica doctrina. vnde de Paulus inquit. In virga veniam ad vos: in charitate & spiritu mansuetudinis: vbi apertissimè se demonstrat habere iurisdictionem coactiuā. Vnde in sequenti. c. habetur, qd Paulus fornicatorem quendam tradidit sathanæ

1. Cor. 6.

Iohann. ult.

1. Cor. 4.

in interitū carnis, vt spiritus eius saluus fiat. ex quo manifestè apparet, qd Apostolus iurisdictionem coactiuā habebat: & patet qd non ab imperatore, qui infidelis erat. ergo à Deo. ¶ Consequēter secūdo confutatur error præfatus ex gestis quasi omnium conciliorū vniuersaliū, & maximè illorū quatuor principalium, in quibus dānati, excommunicati, & à suis dignitatibus depositi legūtur plures heretici: sicut in Nicæno Arrius: in Constātinopolitano Macedonius: in tertio, scilicet, Ephesino Nestorius: in quarto. f. Chalcedon. Eutices, vt in. c. canones. dist. 15. Et simili modo in alijs cōcilijs. Hoc autē sancti patres minimè facere potuissent, nisi habuissent ex Christi ordinatione iurisdictionem coactiuā. ¶ Præterea totus quintus liber decretalium, qd de pœnis intitulatur, manifestè ostendit stultitiā erroris præfati. ¶ Tertio erroris præfati temeritas ostenditur ex Apostolicæ sedis, quæ fidei magistra est, determinatiōe, quæ in Extrauagāti Ioh. 22. quæ incipit. Licet secūdum doctrinā Apostoli. vbi Marfilii de Padua & Iohan. de Ianduno præfati erroris & aliorū quorūdam authoros reprobant, & condēnat. ¶ Quarto præfatus error dānabilis ostenditur etiā ratione. Potestas spiritualis est maior, & Deo cōiunctior, q̄ secularis, vt superius circa finē primi libri multipliciter ostendimus: sed secularis potestas ad exercitiū officij sui habet iurisdictionem annexam coactiuā. est enim Dei minister. ad Rom. 13. ergo etiam potestas spūalis, cū eius minister sit, etiā vices eius gerēs pariter ad exercitiū eorum, quæ ad officium ei iniunctū pertinet, necessario habet modo sibi conuenienti annexā iurisdictionem coactiuā. vnde Ecclesiastici. 10. dicitur. Iudex sapiēs iudicabit populū suum. ergo etiā potestas spūalis. Consequētia est manifesta. ¶ Secūdo sic. De ratione cuiuscūq; perfecti principatus est habere iurisdictionem coactiuā: sed principatus ecclesiasticus est maximè perfectus: vnde cōparatur Soli, iuxta. c. solita. extra de ma. & ob. ergo principatus ecclesiasticus habet iurisdictionem coactiuā. Consequētia est bona. Maior est Arist. 4. Ethic. Cū em̄ sermones persuasui qualicūq; ratione fulciti non sint semper potētes mouere subditos ad bonū, quod est principalis intentio boni principis, necessariū est, vt apud principē sit iurisdictione coactiuam, qua per pœnas faciat, quod persuasionibus nō petuit. Hinc est, qd legis, (vt dicit Isido. li. ety. & habetur in decreto dist. 3. ois autem lex) nō solum est imperare, vetare, permittere, sed etiā punire. Et hoc

Q hoc

hoc sufficiat de improbatione primæ partis præfati erroris. ¶ Secunda vero pars, in qua præfati pestiferi, aut damnatissimi aduersarij dicunt, q̄ iurisdictione coactiua, quæ apud ecclesiã est, ex cõfessione imperatoris sit, patet luce clarius erroneũ esse. Primò ex dictis iam supra in reprobatione primæ partis erroris præfati. Cõstat enim beatũ Petrum pro se & suis successoribus à Christo primatũ suscepisse: ergo ab eo, scilicet Christo iurisdictionem habuit, & habet eius successores, & nõ ab aliquo alio. Consequẽtia est manifesta. Antecedens nõ modò ex dictis patet, sed etiã supra ex. c. 31. ¶ Secundo idẽ ostenditur ex antiquitate ecclesiastici principatus sic arguẽdo. Primatus ecclesiasticus etiam cum iurisdictione coactiua præcessit multo tempore imperatores catholicos: ergo sequitur, q̄ ipse in iurisdictione coactiua, quã habet, non dependet ab imperatoribus. Consequẽtia est manifesta: cum prius non depẽdeat à posteriori: nisi ad uerfarius tanta caligaret cæcitate, vt ab imperatoribus etiã infidelibus, quales oēs fuerunt (uerũ enim duo Philippi pater & filius) sed nõ à parte Christiani, vt dicit Eutropius, vsq; ad Constantinum magnũ diceret Romanum pontificem suscepisse principatum. ¶ Tertio ostenditur sic. Nobilius & perfectius nõ recipit à minũ nobili & minũ pfecto perfectio nõ potestatis & virtutis suæ. vt enim ait Aristot. 2. de anima. & Aug. super Gene. agẽs nobilius est & præstantius passo. Sed principatus ecclesiasticus est multò nobilior ac perfectior q̄ secularis: quãto, scilicet anima corpore, vt dicit Hugo de sancto Victo. quãto sol luna, vt dicit Innocẽtius in proximẽ allegato. c. solitæ. quãto aurũ plũbo, vt ait Ambro. in. c. duo quippe. dist. 96. Ergo nullo modo est dicẽdum, sed tanq̄ falsum, & erroneũ abijciendum est, q̄ iurisdictione coactiua papæ & prælatorum ecclesiæ depẽdeat ab imperatore. ¶ Quarto sic. Ab illo, à quo alicui cõmittitur aliquod officium, cõmittitur ea, sine quibus officium agi nõ potest: sed à Christo, & non ab imperatore cõmissum est Petro & eius successoribus pastorale officium; & cura totius populi Christiani, ac regimen, vt supra ostẽsum est: Ergo necesse est dicere, q̄ à Christo, & non ab imperatore terreno, aut ab aliqua terrena potestate habet iurisdictionẽ Romanus pontifex coactiua. Quinto sic. Imperatores leguntur puniti, vtpotẽ excõmunicati, & priuati dignitate à Romanis pontificibus: imò etiã ab alijs minoribus ecclesiæ prælati. Ergo iurisdictione coactiua Romani p̄ti

ficis & aliorũ prælatorũ ecclesiæ nõ depẽdet ab impatoribus, siue ab aliqua alia terrena potestate. Cõsequẽtia est clarissima. Antecedens licet pateat ex multis historijs, quę notæ sũt, nihilominus probatur per illud, quod Gelasius papain. c. duo quippe. dist. 96. dicit: vbi ad imperatorẽ Anastasium scribens ita inq̄t. Duo quippe sunt imperator Auguste, quib; principaliter hic mundus regitur: auctoritas sacra pontificũ, & regalis potestas: in quibus tantò grauius est p̄odus sacerdotum, quantò & pro ipsis regibus in vltimo redditori sunt examine rationẽ. Et post pauca. Nosti itaq; inter hæc & illorum te pendere iudicio, nõ illos ad tuã redigi volũtatem: talibus igitur institutis, talibusq; fulti auctoritatib; pluresq; pontificum, alij reges, alij imperatores excõmunicarũt. Nam si speciale aliquod de personis principum requiratur exemplum, beatus Innocẽtius papa Archadium imperatorem, quia cõsensit vt sanctus Chrysostomus à sua sede pelleretur, excõmunicauit. Beatus Ambrosius licet sanctus, non tamen vniuersalis ecclesiæ episcopus, pro culpa, quæ alijs sacerdotibus non adeò grauis videbatur, Theodosium magnũ imperatorem excõmunicas, ab ecclesia exclusit. Manifeste ergo patet stultitia præfati erroris in vtraq; sui parte.

¶ In quo responderetur ad obiectiones aduersariorum suprapositas. Cap. XLVII.

S V M M A R I V M.

1. Obiectiones factæ contra id quod dictum est de iurisdictione coactiua, quæ est penes ecclesiam, diluuntur.

Improbato errore præfatorum hominũ perditorũ, iam respondendum restat eorum obiectionibus. ¶ Ad primã, quæ sumitur ex illo Matth. 29. Scitis q̄ principes, &c. respondetur: q̄ auctoritas illa nihil facit pro aduersarijs. Non em̄ bene ac recte intelligunt illam, sed deficiunt in duobus. Primò quidem in hoc: quia non est verũ, vt prætendunt, q̄ in verbis præfatis dominus omnẽ dominatum siue principatũ interdixerit Apostolis: nec per consequens simpliciter omnẽ iurisdictionẽ coactiua: eum Christus legatur dixisse

Ad primã argu. c. 45.

se Petro: Super plebem meam principem te cõstitui. & de Apostolis dicatur psal. 44. Cõstitues eos principes super omnẽ terram. sed tantũ dominatum, & iurisdictionẽ, qua gentiles & homines mundani vtuntur in subditos suos, in seruitutem eos redigẽdo, & eorũ vita abutẽdo ad suas vtilitates & gloriam: sicut plenius explanauimus in superioribus. c. 12. respondendo ad hanc obiectionem. Secundo deficiunt aduersarij in hoc: quia administratio illa, ad quam ecclesiæ maiores deputantur, non est, vt ipsi prætendunt, administratio, qua seruus administrat dominũ suo, aut frater fratri suo: sed qua dominus & præfidens intedit commoditatibus subditorum, qua medicus intendit saluti infirmatium, pater correctioni filiorum, pastor curæ gregis, rector regimini populi, & gubernator nauis directioni. Huiusmodi autem administratio non excludit iurisdictionem coactiua in ministris supra eos, quib; administratur, vt præfati hæretici fatuẽ imaginantur, sed potius includit. Vnde patet, q̄ auctoritas illa catholice intellecta non facit pro aduersarijs. ¶ Ad secundã respõdetur negando minorem tanq̄ falsam, imò hæreticam, cum de Christo dicitur. Ipse dñs noster, iudex noster, legifer noster, & rex noster. quæ absq; iurisdictione coactiua nõ videtur posse prædicari de Christo. Cæterum ipse Christus ait. Data est mihi omnis potestas in celo & in terra. Præterea quomodo iurisdictionem coactiua dedisset Apostolis. Matth. 18. dicit. Quæcunq; alligaueritis, &c. nisi ipse habuisset: Et ad probationem cum primò dicitur, q̄ iurisdictione coactiua sine diuitijs exerceri non potest: respondetur, q̄ hoc sit falsum, & stultè dictũ: sicut manifestum est de iurisdictione coactiua spirituali, quæ exercetur conuenientissimè à quolibet prælato quantumcunq; diuitijs careat: quicquid sit de iurisdictione seculari coactiua, quæ armorũ potetia quandoq; executio ni mandatur. ¶ Ad id autẽ quod secundo dicitur, q̄ Christus venit ministrare non ministrari: iam in prima respõsione respondimus hoc insipienter esse dictum: quoniã huiusmodi ministratio Christi non euacuabat iurisdictionem coactiua in Christo: sicut nec, vt dictum est, in Apostolis: quoniã huiusmodi administratio erat sicut maioris, & dñi, & magistrũ erga discipulos & seruos eius: secundu illud. Vos vocatis me magister & domine, & bene dicitis: me etenim. Et iterũ. Quæ admodum bene feci & vos faciatis: nõ est seruus maior domino suo: nec apostolus maior

Ad secundã

Esa. 33.

Matth. ult.

Iohan. 13.

est eo, qui misit eum. ¶ Quod verò tertio inducitur, q̄ Christus iurisdictionẽ coactiua nequaquã exercuit, falsum est. Quod patet ex multis. Primò in eo, q̄ Christus nõ modò cõsilia, sed præcepta dedit tam circa sacramenta, quàm circa cõuersionem vitæ. Circa sacramenta inquit: Nisi quis renatus fuerit ex aqua Iohan. 3. & Spiritu sancto, non p̄t introire in regnũ Dei. De sacramento eucharistia. Nisi mādaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. De sacramento poenitentia ait. Poenitentiam Matth. 4. agite, appropinquabit regnũ celorum. Circa cõuersionem vitæ ait. Hoc est præceptum meum vt diligatis inuicem sicut dilexi Iohan. 13. vos. & similia. Præcipere autem non est nisi habetis iurisdictionem coactiua. quoniã vt inquit Grego. & habetur in. c. quod præcipitur. 14. q. 2. Quod præcipitur, imperatur: quod imperatur, necesse est fieri: si verò non fiat, poenam habet: vbi consilium datur, offerentis arbitriũ est: vbi præceptum, necessitas seruientis. Et Augustinus in sermone domini in mote. Quisquis præceptis non obtemperat, reus est & debitor poenæ. Tum secundo iurisdictionẽ coactiua exercuit, cum adiecit poenas æternę dånationis non obediẽtibus præceptis & institutis suis: sicut patet superius. quod maximè spectat ad iurisdictionẽ coactiua. Tum tertio etiã iurisdictionẽ coactiua exercuit, cum Christus vendẽtes de tẽplo & ementes violẽter eiecit: vt legitur Matth. 21. & Iohan. 2. Super quo verbo beatus Grego. 25. moral. ita loquitur: quod plurimum percutit stultum intellectu aduersariorum. Nec frustra per semetipsum Deus æs nũmulariorum fudit, & cathedras vendentium colũbas quidem iudicat vitam plebium, sed per se ipsum examinat magistrũ. ¶ Ad terciã obiectionẽ, quæ sumitur ex auctoritate Origen. respondetur, q̄ Origen. non vult secludere iurisdictionẽ coactiua à præiatis ecclesiæ: sed per hoc tantum vult; quod etiam alij dicunt doctores sancti, vt Augu. Isidorus, & Bernardus, q̄ prælati spirituales debent velle plus diligẽ, q̄ timeri. Hoc autem patet: quoniã per solam mansuetudinem & benevolentia sine correctioẽ disciplina nulla respublica in hac mortali vita perfectè gubernari possit. Nam vt inquit Greg. in moral. & habetur in. c. disciplina. dist. 45. disciplina, vel misericordia multum destituitur, si vna sine altera teneatur: Sed circa subditos inesse debet rectorib; & iustè consulens misericordia, & piẽ seruientis

Iohan. 3.

Iohan. 6.

Matth. 4.

Iohan. 13.

Ad terciã

Quæ disciplina

Ad quartū. disciplina: & multa ibi ad propositum. ¶ *Ad quartā* obiectionē patet respōlio ex prima respōsione. Dicitur enim, quod non sit verum, quod B. Chryso. secludat omnem iurisdictionē coactiuā à prælatis ecclesiæ, cum ipse dicat sup Matt. Ita se debet exhibere prælatus, ut possit ridens timeri, & iratus amari, sed excludit quæadmodum Christus iurisdictionē illā coactiuā tyrannicā, quo principes gentiū vtūt in subditos: quia, ut superius diximus, talis non decet prælatos ecclesiæ. Vnde differētia inter principes ecclesiasticos & seculares nō est penes habere et nō habere iurisdictionem coactiuā, ut falsè aduersarij somniāt: sed penes habere & non habere iurisdictionē coactiuā tyranni cam: sicut supra explanauimus. ¶ *Ad quintā,* quæ est B. Ambrosij in. c. conuenior. 23. q. 8. respōdetur, quod bene intellecta conformiter ad alia dicta eiusdē doctoris parum facit ad propositū aduersariorum: quoniam licet potentia armorū, & in propria persona non cōgruat sacerdotibus resistere inuadētibus bona ecclesiastica: cum ecclesia corporalia nesciat arina, ut in ca. porrō. 16. q. 3. dicit Iohan. papa: non tamen propter hoc excluditur à sacerdotibus potentia siue iurisdicō coactiuā spiritalis: cum ipse beatus Ambrosius legatur, ut supra induximus excommunicasse Theodosiū magnū imperatorem. ut in. c. duo quippe. dist. 96. quod facere non potuisset, si iurisdictionem coactiuā nullam habuisset. ¶ *Ad sextam,* quæ sumitur ex autoritate beati Chrysostomi in lib. dialogorum suorum. respōdetur, quod non facit ad propositum aduersariorum: quoniam Chrysostomus loquitur de his, qui foris sunt: id est, qui nunquam fidem Christi perceperunt, talibus enim non est vis inferenda, sed sunt cum charitate inuitandi ad fidem, & morum correctionem: nō autem loquitur de his, qui iam fidem perceperunt: quoniam tales cogendi sunt retinere fidem & religionem, quam semel receperūt, vōtisq; firmauerunt. Vnde in concilio quarto Toletano de Iudæis ita diffinitum legitur: ut habetur in. a. de Iudæis. dist. 45. De Iudæis autē præcepit sancta synodus nemini deinceps ad credēdū vim inferre: cui enim vult Deus miseretur, & quæ vult indurat. Non enim tales inuiti saluādi sunt, sed volētes, ut integra sit forma iustitiæ. Sicut enim homo propria arbitrij voluntate serpētī obediēs perijt: sic vocāte se gratia Dei propria mētis cōuersione quisq; credendo saluatur. Ergo nō vi, sed libera arbitrij voluntate & facultate ut cōuertantur suadendi sunt, non potius impellendi. Qui autē iam

pridem fide semel imbuti sunt, quia iam constat eos sacramentis diuinis associatos, oportet ut fidem, quam susceperunt, tenere cogantur. hæc ibi. Ista est sententia Apostoli, cum ait. Quid enim mihi est de his qui foris sunt, id est extra ecclesiam, iudicare? His enim, ut dicit glo. potius blandiendum est. Nonne de his qui intus sunt vos iudicatis? ubi glo. sic habet. Intus, id est, in ecclesia professione & nomine: in his enim putredo secanda est. hæc glo. Manifestum est autem, quod hoc sine iurisdictione fieri non potest: ergo Apostolus præsupponit in ecclesia esse iurisdictionem coactiuā. ¶ *Ad septimam,* quæ assumitur ex illo. 2. Timoth. 2. Nemo militans, &c. respōdetur negādo maiorem: in qua dicitur, quod ad habētē iurisdictionem coactiuā spectet implicari negotijs secularibus. Et ad probationē cum dicitur: quia ad ipsum pertinet contentiones & lites dirimere: respōdetur, quod probatio ista nihil valet: quoniam dirimere contentiones & lites inter aliquos, maximè ecclesiasticos, & de ecclesiasticis rebus, non est implicari negotijs secularibus. Et cum dicitur, quod contentiones, & lites, & rixæ inter negotia secularia computantur. extra ne clerici. vel monac. secul. nego. seimif. cap. 1. respōdetur, quod in præfato cap. bene computantur inter negotia secularia amare contentiones, vel lites, non autem lites dirimere. Magna certè est differentia inter amare lites & contentiones, quod vitij carnalitatatis est: & dirimere lites, quod charitatis est, ut de se patet. ¶ *Ad octauam,* quæ accipitur de Bernardo, respōdetur, quod nihil facit ad propositum: quoniam beatus Bernardus loquitur de terrenis & secularibus causis, atque tumultuosis litibus, istis enim Apostoli non intendebant: non quia omnipotentē iurisdictionis carerent, sed quia maioribus, scilicet prædicationi & orationi essent intenti. Præterea si huiusmodi secularibus iudicijs Apostoli non intenderent, sed relinquerent huiusmodi curam hominibus inferioribus, iuxta consilium Apostoli. Secularia iudicia si habueritis, contemptibiles, id est sapientes minoris meriti, qui sunt in ecclesia, constituite ad iudicandum. non propter hoc sequitur, quod non fuerunt in alijs causis spiritualibus hominum iudices. ¶ *Ad nonam,* quæ obiectionem, quæ sumitur ex dicto beati Gregorij. respōdetur. quod in nullo fauet proposito aduersariorū. Quoniam licet Grego. dicat, quod qui spiritualibus donis donati sunt, non debeant negotijs secularibus implicari, sed

sed maximè superioribus intendere: non tamen propter hoc negat tales habere iurisdictionem coactiuā simpliciter. Quod clarissimè apparet, si autoritas beati Gregorij ex integro ponatur. ait enim sic, ut habetur in glo. 1. ad Corin. 6. Hi terrenas causas examinent, qui exteriorū rerum sapientiam perceperunt: qui autem spiritualibus bonis ditati sunt, terrenis non debent negotijs implicari: ut dum non coguntur inferiora bona dispo nere, valeant bonis superioribus deseruire. Sed tamen magnoperè cauendum est, ut hi, qui bonis spiritualibus emicāt, nequaquam proximorum infirmantium negotia funditus deserant: sed hæc alijs, quibus dignū est, tractanda cōmittant, vel per se gerant. Hæc ille. Ex quibus manifestè patet, quod aduersarij contra se habent Gregorium, & non pro se. ¶ *Ad decimā* obiectionē, quæ sumitur ex glo. 1. Cor. 6. respōdetur, quod illa glo. in nullo fauet aduersarijs, sicut supra diximus de dicto beati Greg. Licet enim dicat glo. illa iuxta Apostolū, quod ad iudiciū causarum seculariū & negotiorum terrenorū non maiores, qui maioribus & spiritualibus intēdere debebant, sed alij inferioris meriti instituendi sunt, non tamen excludit à prælatis ecclesiæ iurisdictionē coactiuā, quod est propositum aduersariorū, ut patet manifestè. Ex quibus clarissimè confutatur error Marsilij de Padua dānatissimus, dicētis, quod nec Papa, nec etiā tota ecclesia simul iuncta potest aliquem hominem punire punitione coactiuā, nisi cōcedat imperator.

¶ Quod Romano Pontifici ab omnibus Christi fidelibus parendum sit, & obediendum.

Cap. XLVIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Obedire quod debeat quilibet fidelis cuiuscumque sit dignitatis summo Pontifici, ostenditur.
- 2 Obediētia quæ Pontifici summo debetur, quæ in tribus consistat, videlicet in exhibitione reuerentiæ, in mandatorum susceptione, & subiectione iudicij.
- 3 Obediētiā summo Pontifici subrahentes, quas incurrant penas.

EX his, quæ de superioritate autoritatis & vniuersalitate Apostolici principatus supervniuersam Christianam ecclesiam exposuimus, manife-

stum habemus, quod Romanus Pontifex cūctis de orbe terrarū fidelibus siue magnis siue paruis cuiuscumque gradus aut conditionis existat, iure diuino præcipere possit: ac quod vniuersitas fidelium eodē iure illi in omnibus licitis & honestis ac iustis parendi habeat necessitatem. Sicut enim actiones rerū naturalium procedunt ex potētis naturalibus: ita etiam operationes humanæ procedūt ex humana voluntate. Oportuit autem in rebus naturalibus ut superiora mouerēt inferiora ad suas actiones per excellētiam naturalis virtutis collatæ diuinitus. Vnde etiā oportet in rebus humanis, quod superiores moueāt inferiores per suam voluntatem ex vi autoritatis diuinitus ordinatæ. Mouere autem per rationem & voluntatem est præcipere. Et ideo sicut ex ipso ordine naturali diuinitus instituto inferiora in rebus naturalibus necesse habent subditiōni superiorū: ita etiā in rebus humanis ex ordine iuris naturalis & diuini tenētur inferiores suis superioribus obedire. Vnde Apostolus inquit. Obedite præpositis vestris, & subiaccete illis. Cum autē Romanus Pontifex sit pater patrū, & præpositus, & caput omnium fidelium: sequitur, quod ab omnibus, quod Christiano nomine glorietur, cuiuscumque conditionis, aut status existant, diuino iure obediētia ei debetur. Sicut enim in maioribus est regēdi & iubēdi potestas: ita in minoribus obsequendi necessitas: ut in. c. cū inferioribus. dist. 21. Debetur autē hæc obediētia summo Pontifici maximè in tribus, in quibus consistit obediētia. iuxta notata in. c. 1. dist. 93. videlicet in exhibitione reuerentiæ, in mandatorū susceptione, & subiectione iudicij. Vnde beatus Cyrillus li. thesaurorum dicit: quod Romano pontifici oēs iure diuino caput inclināt, & primates mundi tanquam ipsi dño Iesu Christo obediūt. Quocirca beatus Tho. in tracta. quæ cōtra errores Græcorum edidit, dicit subesse Romano pōtifici esse de necessitate salutis. Quod sequētibus autoritatibus probat. Dicit enim Cyrillus li. thesaurorū. Itaque fratres mei si Christum imitatur, ut ipse oues vocē audiamus, manentes in ecclesia Petri: non inflemur vento superbiæ, ne forte tortuosus serpens propter nostram contētionem nos deiciat ut Euā olim de paradiso. Et Maximus in epistola orientabilibus directa dicit. Coadunatā, & fundatam supra petrā cōfessionis Petri dicimus vniuersalem ecclesiam secundū diffinitionem saluatoris, in qua necessariō salutis animarum nostrarū est manere, & ei est obedire, suam seruantes fidem & cōfessionem. Hanc sententiā

secutus papa Bonifacius in decretali sua, vnã sanctã, in fine dicit. Porro subesset Romano p̄ticipi omni humanæ creaturæ declaramus & diffinimus esse de necessitate salutis. Diffinitio planè catholica, vtpote ð diuina auctoritate veniẽs. Tantis nẽpẽ honor legitur de diuina dignatione summo p̄ticipi esse cõcessus, vt quisquis ei nõ obtemperaret, statim necaretur. vnde Deutero. 17. ita loquitur dñs. Qui aut̄ superberit, nolẽs obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat dño Deo tuo, decreto iudicis morietur homo ille, & auferetur malũ de Israẽl: cunctusq; populus audiens timebit, vt nullus deinceps intumescat superbia. Vbi gl. ordinaria ita dicit. Christus, qui est sacerdos secũdũ ordinem Melchisedech, vicarios sibi instituit, quib⁹ ait: Qui vos audit, me audit: & q̄ vos spernit, me spernit. Iure ergo dånationis sustinet sententiã, qui contẽnit diuinitatis potẽtiã. hęc glo. Quantum aut̄ detestandum sit ac damnadum non obedire Romano pont. ex illo colligitur. 1. Reg. 15. vbi dicitur. Quoniã quasi peccatum ariolãdi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere. vbi gl. inquit. Sola obediẽtia est, quæ fidei meritũ possidet: sine qua quisq; infidelis esse cõuincitur. Et B. Gregor. si qui. dist. 81. ad idem sic ait. Peccatũ paganitatis incurrit, quisquis dum Christianum se esse asserit, sedi Apostolicæ obedire contẽnit. Quocirca dicitur in c. obediẽtiã. dist. 93. Obediẽtiã inferiores ex ordine superiorib⁹ debent. Summo enim p̄ticipi ea debetur ab omnibus obediẽtia, vt nulli liceat ei cõmunicare, cui pro actibus suis ipse inimicus extiterit: nec in ecclesia esse potest, qui eius cathedrã defendit. hęc ibi. Ex quibus excluditur, vt inquit S. Tho. in 4. lib. cõtra gẽtiles. error quorũdã, scilicet, Græcorum, præsumptuosus, q̄ se subducere nituntur ab obediẽtia & subiectione Petri, successoris eius Romanũ p̄ticipem vnũuersalis ecclesiæ pastorẽ non recognoscẽtes. Ex quibus etiã confunditur stultitia quorũdam aduersariorũ Basilienũ, qui verbo, opere, & factis praticare non sunt veriti, q̄ prælati, & clerici in synodo cõgregati, non tenerẽtur Romano p̄ticipi parere, aut obedire. Mira certè (iudicio nostro) & à seculis inaudita phantasia, q̄ oues eo q̄ in vnũ locum cõuenerint, designat subiectæ esse pastoris: & pastor ipse & nomen pascedi, & regedi perdidit auctoritatem: & q̄ Romanus p̄ticipex cõgregatis in synodo prælati subditis suis ipse minus habebat in eo auctoritatis. Quis audiuit vnquam tale, q̄ dũ filij, siue subditi, aut discipuli simul

Greg. in. c. si qui. dist. 81.

conueniunt, pater, prælatus, atq; magister omnium paternitatis, prælationis, & magistris perdidit dignitatẽ: filius, subditus, atque discipulus filiorũ subditorũ aut discipulorũ omniũ factus. Cæterũ cõfutatũ tertio falsitas imaginationis, q̄ imaginatur licitũ esse suspẽdere aut subtrahere obediẽtiã quãdoq; à vero & indubitato Romano pontifice, qui videtur esse similes illis, de quibus saluator inquit. Cæci sunt, & duces cæcorũ. Planè huiusmodi suspẽsio obediẽtię nullo modo videtur esse licita. Tum primò, quoniã apertè est contra naturalẽ & diuinã legẽ: vt ostendimus in c. superiori, in qua per hominẽ dispẽsatio fieri non põt. Præcipit aut̄ legislator Christus Iesus, de sedẽtibus super cathedrã etiã malis: Omnia quæcũq; dixerint vobis facite. Item dicit Apostolus. Obedite præpositis vestris, & subiaccete illis. Secũdo talis obediẽtię subtractio est illicita, cũ videatur esse sacrilega. Est enim diuinæ maiestatis offensiuã, siue læsiua. Cũ em̄ saluator rex regũ dicat de vicarijs suis: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. Profecto qui obediẽtiã subtrahit à vero & indubitato vicario Christi, lesor videtur maiestatis diuinæ. Tertio talis suspẽsio & subtractio est illicita, cũ sit cõtra iustitiã, cuius est reddere vniciq; quod suũ est. Debent aut̄ inferiores obediẽtiã suis superioribus, vt est manifestũ, & habetur in principio. dist. 93. vbi dicitur. Obediẽtiã aut̄ inferiores ex ordine superioribus debent. Quarto est illicita, cũ sapiat schisma. Separat enim se tales ab Apostolica sede, siue à Romano p̄ticipi: à quo quisq; diuisus ab ecclesia est separatus, iuxta B. Cyprianũ in c. scire debes. q. 1. & iuxta B. Hiero. in c. hęc est fides. 24. q. 1. & iuxta papã Pelagiũ in c. schisma. 24. q. 1. Quinto talis subtractio vel suspẽsio est illicita, cũ sit scãdaloſa, & mali exempli cæteris fidelibus. De cuius grauitate peccati ait dñs: Qui scãdalizauerit vnũ de pusilli istis minimis q̄ in me credũt, expedit ei vt suspendatur in mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundũ maris. Sexto est illicita talis obediẽtię subtractio, quoniã est damnosa, & periculosa. Incurrunt enim tales subtrahẽtes obediẽtiã poenas nõ solum spiritualem maledictionẽ, quam non obediẽtes patribus eorũ, & subtrahentes illis honorem & reuerentiã, debitam incidunt: sed etiam poenas & censuras iuris, quæ per sacros canones à sanctis patribus huiusmodi obediẽtiã subtrahentibus siue suspẽdentibus inferuntur. De quibus in. c. non vos. 23. q. 5. & est ca-

Matth. 15.

Matth. 23.

Hebræ. ult.

Lucæ. 10.

Matth. 18.

non

non Chalcedonen. cõcilij, qui à cõmunionẽ seipsum suspẽdit, & collectam facit, & altare constituit, & noluit vocati ep̄scopo consentire, & noluit eidẽ acquiescere atq; obedire, habet omnino dånari: nec vnquã vel cõmunionẽ mereri, nec recipere eũ posse honorẽ. hęc ibi. Item in. c. si inimicus. in. c. miratus. in. c. qui cathedrã. dist. 93. Item in. c. nulli fas. dist. 19. vbi multa de huiusmodi. Vnde videtur, q̄ sicut solum propter hæresim papa accusari possit: ita propter solam hæresim, aut fautoriam, aut partitionẽ prohibitã possit ab eo obediẽtiã subtrahi, vt est casus in. c. Anastasius. dist. 19. & confirmatur per. c. sacerdotis. 2. q. 7. in quo Clemens ita dicit. Sacerdotes, & reliqui ecclesiæ ministri, omnesq; plebes ep̄scopos suos diligere debent, & eorum præceptis obedire, etiam si ep̄scopi aliter (quod absit) agant, nisi in fide catholica errauerint. hęc ibi.

In quo ponuntur obiectiones contra prædicta de obedientia debita Romano P̄ticipi. Et respondetur eisde. Cap. XLIX.

S V M M A R I V M.

- 1. Obediendum q̄ non sit Romano Pontifici obiectio nes quatuor. Et ad eas responsio.
- 2. Obediendum in quibus sit Romano pontifici, et in quibus non, ostenditur.

Duersarij obijciunt cõtra hoc quod dictum est, q̄ ab omnibus Christi fidelibus cuiuscunq; status aut cõditionis existant, obediendum sit Romano pontifici. ¶ Primò sic. Quilibet, qui tenetur alteri obedire, debet necessario habere voluntatem præcipientis tanq̄ regulam suæ actionis. Sed sola Dei voluntas, quæ semp̄ est recta, est regula humanæ actionis. Ergo nullus tenetur obedire nisi Deo. ¶ Secũdo. Papa potest errare & deficere: iuxta ca. si papa. dist. 40. ergo nõ videtur, q̄ ei sit ab omnibus obediendum: sed solum ei, qui errare, & deficere non possit. ¶ Tertio sic. Sicut lex vetus fuit figura nouæ legis: ita sacerdotium vetus figura sacerdotij euãgelici: sed sacerdotium vetus erat subiectũ regis dignitati: ita q̄ sacerdotes erant subiecti regibus, nõ autem e cõuerso. In cuius signum dicitur:

Argumentum primũ.

Secũdum.

Tertium.

Exod. 19. sacerdotibus: q̄ sunt regnum sacerdotale. vbi datur intelligi, q̄ potestas regalis erat principalior: & sacerdotalis minor. Ergo videtur q̄ summo pontifici, qui summus sacerdos dicitur; non teneantur obedire reges Christiani. ¶ Quarto sic. Videtur q̄ sit magis obediendũ prælati inferiorib⁹, q̄ papæ. Probatũ sic. Potestas immediata: magis influit q̄ mediata; sed potestas inferior magis est immediata q̄ superior, ergo videt̄ q̄ magis obediendũ sit potestati inferiori, q̄ superiori: & ita plus ep̄scopo aut abbati, q̄ papæ. ¶ Sed istis nõ obstantibus, dicendum est sicut dictũ est in præcedenti ca. q̄ omnes Christiani cuiuscunq; conditionis aut status existant, tenentur obedire summo pontifici, & in his, in quibus obedire tenentur, prius, & magis q̄ cuiuscunq; alteri humanæ potestati, quod ex superioribus notum est: & ex responsionibus ad obiecta dandis luculentius fiet. ¶ Ad rationes ergo in oppositum est respondendum. ¶ Ad primam respondetur negando minorẽ, videlicet, q̄ sola diuina voluntas sit regula humanæ actionis. Dicimus enim, q̄ diuinã voluntas est bene prima regula, qua regulantur omnes rationales voluntates: sunt tamen aliæ regulæ secundariæ, secundũ q̄ sunt causæ secundariæ mouẽtes inferiora: & hoc modo voluntas vnus hominis præcipientis potest esse quasi secunda regula voluntatis alterius obediẽtis. Vnde dicit Apostolus. Obedite præpositis vestris, & subiaccete illis. Quia dominus dicit de illis; Qui vos audit, me audit. Sicut autem inter secundas causas mouẽtes est gradus: ita inter istas regulas secundarias in quantum vna magis primæ appropinquat, quàm alia secundũ ordinem diuinitus institutum: cuiusmodi est voluntas summi pontificis, qui est vicarius principalis, & rector omnium fidelium: vnde ei sicut supremæ regulæ post diuinã patendum est ab omnibus. ¶ Ad secundam respondetur negando consequentiam. Quoniam licet ex hoc q̄ papa possit aliquãdo errare & præcipere nõ non faciẽda, bene sequatur, q̄ ei in omnibus simpliciter obediendum nõ sit: non tñ ex hoc arguitur, aut sequitur, q̄ eũ bene præcipit, nõ sit ei ab omnibus obediendum. Verũ ad sciendũ in quibus obediendum sit, & in quibus non: quia vt dicit Augũ. & habetur in. c. non semp. 11. q. 3. nõ semper malũ est non obedire prælato: est notadũ iuxta S. Tho. in. 2. 2. q. 104. art. 5. q̄ dupliciter potest contingere, q̄ subditus suo superiori obedire non tenetur. Vno modo propter præceptũ maioris potestatis:

Quartum.

Ad primũ.

Hebræ. ult.

Ad secundũ.

Q. 4. status.

statis. Vnde Aug. & habetur in. c. qui resistit. 1. q. 3. & in glo. ad Ro. 13. dicit sic ad propositum. Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Sed quid si ille iubeat quod non debet facere? Hic sanè contine potestatis: ipsos humanarum legum gradus aduertit, si aliquid iusserit curator: si tamen contra proconsul iubeat, non utique contine potestatis, sed eligis maiori seruire. Nec hinc debet minor irasci, si maior prelatus est. Rursus si aliquid proconsul iubeat, & aliud imperator, nunquam dubitatur, illo contempto, isti esse seruendum. Ergo si aliud imperator aliud Deus iubeat, quod iudicatis: maior potestas Deus, contempto illo obtinendum est Deo. Idem habetur in. c. si Deus iubet. & in c. Iulianus. Et hoc est quod habetur Acto. 5. Obedire oportet Deo magis quam hominibus. Vbi ergo papa iuberet aliquid contrarium sacræ scripturæ, siue articulis fidei, aut veritati sacramentorum, aut mandatis iuris naturalis siue diuini, ei obediendum non esset, sed talia præcipiens despiciendus est. Vnde Isido. & habetur in. c. si quis. 1. q. 3. Si quis prohibeat nobis quod à domino præceptum est: vel rursus imperat fieri quod dominus fieri prohibet, execrabilis sit omnibus qui diligunt Deum. Et iterum idem in sequenti. c. is qui præest. Si præter voluntatem Dei, vel præter quod in sacris scripturis euidenter præcipitur, vel dicit, vel aliquid vobis imperat, tanquam falsus testis aut sacrilegus habeatur. hæc ille. Alio modo quis non tenetur suo superiori obedire, si aliquid ei præcipiat, in quo ei non subdatur. Dicit enim Seneca in 3. lib. de beneficijs. Errat si quis existimat seruitutem in totum hominem descendere: pars eius melior excepta est: corpora obnoxia sunt, & ascripta sunt dominis: mens quidem est sui iuris: & ideo quæ pertinet ad interiorem motum voluntatis homo non tenetur homini obedire, sed Deo solum. Tenetur autem homo homini obedire in his quæ exterius per corpus sunt agenda: in quibusdam tamen secundum ea quæ ad naturam corporis pertinent homo homini obedire non tenetur, sed solum Deo: quia omnes homines natura sunt pares, putantur in his, quæ pertinent ad corporis sustentationem, & plis generationem. Vnde non tenentur serui dominis, nec filij parentibus obedire de matrimonio contrahendo, vel virginitate seruanda, aut aliquo alio huiusmodi: sed in his quæ pertinent ad dispositionem actuum et rerum humanarum tenentur subditus suo superiori obedire secundum rationem superioritatis: sicut miles duci exercitus in his quæ pertinent ad bellum: seruus domino in his quæ pertinent ad seruilia opera exequenda:

filius patri in his quæ pertinent ad disciplinam vitæ & curam domesticam: omnes vero Christiani papæ in his quæ ad religionem Christianam, & ad cathedram pertinet cõsona iuri diuino & naturali. ¶ Ad tertiam rationem respondetur, quod non est simile de sacerdotio veteris legis & nouæ. Cuius ratio est tã secundum S. Tho. in lib. quæ fecit de rege & regno ad regem Cypri. 15. ca. quæ secundum Bonauenturam in. 4. c. in fin. dist. 24. quæ differentia est inter nouum & vetus testamentum: & inter cõparationem sacerdotis & regni. Quia enim vetus testamentum erat adhuc carnalius, & carnaliter viuendum: ideo potestas secularis erat principalior, & sacerdotalis potestas erat minor. Et ideo signatè dicebatur in veteri lege, regnum sacerdotale: quia sacerdotium pendebat ex regno. Sed ecõtra in noua dicitur. 1. Petr. 2. Regale sacerdotium: quia principalis est nunc sacerdotium, & regnum: & potestas spiritalis, quam temporalis, siue carnalis. sic enim competeat statui gratiæ. Hæc dominus Bonauentura. ¶ Ad quartam rationem respondetur, quod S. Tho. & dominus Bonauentura. notant in fine secundi sententiarum, quod potestas superior & inferior dupliciter se possunt habere. Aut ita, quod inferior potestas ex toto oriatur à superiori: & tunc cum virtus tota inferioris fundetur in virtute superioris, simpliciter in omnibus est magis obediendum superiori, quam inferiori. sicut etiam in naturalibus: causa prima plus influit super causam secundam, quam etiam ipsa causa secunda: vt in li. de causis dicit. Et sic se habet potestas Dei ad omnem creaturam potestatis. Sic etiam se habet potestas imperatoris ad potestatem proconsulis. Sic etiam se habet potestas papæ ad omnem spirituales potestates in ecclesia: quia ab ipso papa gradus dignitatum diuersi in ecclesia & disponuntur & ordinantur: vnde eius potestas est quoddam ecclesiæ fundamentum, vt patet Mat. 16. & ideo in omnibus magis tenentur obedire papæ quam episcopis, vel archiepiscopis, vel etiam monachus abbati absque vlla distinctione. Potest iterum potestas superior & inferior ita se habere, quod amba oriatur ex vna quadam suprema potestate, quæ vnã alteri subdit, secundum quod vult: & tunc vnã non est superior altera, nisi in illis, in quibus vnã supponit alteri à suprema potestate: & in illis est tantum magis obediendum superiori, quam inferiori. Et hoc modo se habet potestas episcopi & archiepiscopi descendentes à papæ potestate. Et ita patet responsio ad rationem, Quod etiam dicebat, quod potestas inferior esset magis immediata, falsum est: imò potestas papæ cum sit causa potestatis inferioris, cum ab ea emanet & descendat, magis est

est immediata, quam inferior, vt patet ex dictis. Vnde, vt sanctus Thomas dicit in tractatu contra impugnantes religionem. Papa habet immediatam iurisdictionem in omnes christianos, quia Romana ecclesia nullis synodis constitutionibus ceteris præsertim est ecclesijs, sed euangelica voce domini & saluatoris sui primatum obtinuit: vt habetur in decretis di. 22. c. quauis. colligitur etiam in. c. per principalem. 9. q. vltima.

De errore dicentium, quod non sit obediendum statutis Papalibus. Cap. L.

SVMMARIVM.

1. Papalibus statutis quod sit obediendum, ostenditur.

Atis facile intelligere ex iam dictis est, quam longe à veritate & à statu salutis oberrent, qui dicunt non esse obediendum statutis papalibus. Contra quod præter ea, quæ in superioribus dicta sunt, est Leo Papa, qui ita in. c. hoc. di. 1. ait. Hoc vestra indicimus charitati, vt ab apostolicis institutis nullo vltiori recedatis excessu: quia inultum post hoc esse non poterit, si quisquam apostolicas regulas in aliquo crediderit negligendas. Item est beatus Gregorius in. c. præceptis. di. 1. 2. ita dicens. Præceptis apostolicis non dura superbia resistatur: sed quia obedientiam, quæ à sancta Romana ecclesia & apostolica autoritate iussa sunt, salubriter impleatur, si eiusdem sancte Dei ecclesiæ, quæ est caput nostrum, cõmunionem habere desideratis. Itē Pius Papa omnibus ecclesijs scribens sic inquit. Instruimus vos apostolica autoritate omnes eadem seruare debere, quæ & nos seruamus: nec debetis à capite quoquo modo dissideare. Christus enim hæc apostolicam sedem omnium ecclesiarum caput esse præcepit, ipso dicente principi Apostolorum Petro: Tu es Petrus, & super hæc petram edificabo ecclesiam meam. & c. hæc ille. Itē ad idē est beatus Calixtus Papa, qui omnibus episcopis scribens, ita ait in. c. non decet. di. 1. 2. Non decet à capite membra dissideare, sed iuxta sacræ scripturæ testimonium omnia membra caput sequantur. Nulli enim dubium est, quod apostolica ecclesia mater sit omnium ecclesiarum, à cuius regulis nullatenus conuenit deuiare. hæc ille. Item in ca. si quis dogmata. 2. q. 2. Nicolaus Papa vniuersali synodo præ-

fidēs ita ait. Si quis dogmata, mandata, interdicta, sanctiones, vel decreta per catholica fide & ecclesiastica disciplina per correctionem imminentiū vel futurorum malorum à sedis apostolicæ præfule salubriter promulgata contempserit, anathema sit. Præterea dicere, quod fideles non teneantur apostolicæ sedis mandatis siue constitutis obedire, sit erroneū, siue hereticū, patet: quia hoc ipso negat Romanum pontificem esse caput, ac rectorem, siue pastorem ecclesiæ: quod, vt in superioribus monstratum est, euangelio contradicit, & per consequens hereticū. Vnde sanctus Thomas in probatione huius in tractatu contra impugnantes religionem. ait sic. Dicitur in decretis di. 22. in. c. omnes. Qui autem Romanæ ecclesiæ priuilegiū ab ipso summo omnium ecclesiarum capite traditum auferre conatur, hic proculdubio in heresim labitur. Et infra. Fide quidem violat, quod aduersus illam agit, quæ est mater fidei. Hoc autem priuilegiū Christi Romanæ ecclesiæ contulit, vt omnes illi sicut Christo obediāt. Vnde Cyrillus lib. thesaurorum. Vt membra maneamus in capite nostro apostolico throno Romanorum pontificum, à quo nostrum est querere quid credere, & quid tenere debeamus, ipsum venerantes, ipsum rogantes pro omnibus: quoniam ipsius solum est reprehendere, corrigere, statuere, disponere, soluere, & loco euellere, quod ipsum edificauit: & nulli alij quod suū est plenum, sed ipsi soli dedit, cui omnes iure diuino caput inclināt, & primatus mundi tanquam ipsi domino Iesu Christo obediunt. Vnde patet, quod quicumque dicit non esse obediendum in his quæ per Papam instituntur, in heresim labitur. Hęc sanctus Thomas. Ex his manifestè patet, quod rationabiliter in concilio Constantiensi datus fuit error ille Iohannis Hus, dicentis, quod obediencia ecclesiastica est obediencia secundum adinuetionem sacerdotum ecclesiæ, præter expressam autoritatem scripturæ.

De rationibus, propter quas successores Petri Romani pontificis magis per electionem, quam per carnis successionem, aut institutionem predecessoris ad pontificatum assumuntur. Cap. LI.

SVMMARIVM.

1. Papa cur eligatur, & non succedat, nec instituitur à Papa adhuc uiuente, ostenditur.

Q 5

Quam

Vam conuenientissimū fuerit, vt hi, q̄ beato Petro i pōtīcatu in ecclesia successuri erāt, per electionē & nō per carnis successione, aut institutionem prædecessoris assumerentur, ex multiplici capite colligere possumus.

¶ Primò hoc conuenientissimū fuit: quoniam sicut ait Apostolus ab Hebræ. 7. translato sacerdotio, necesse est, vt etiam legis trāslatio fiat: ita necesse fuit, vt etiā forma de terminationis p̄sonę in summo sacerdotij pōtīcatu trāsmutaretur. In sacerdotio autē legali determinatio p̄sonę assumēde ad pōtīcatū fiebat p̄ successione originis, siue carnis: quoniā soli de stirpe Aarō descēdentes succēdāt Aarō in pōtīcatu, sicut habetur Exo. 28. Decuit ergo, huiusmodi forma trāslato sacerdotio trāsferreretur in aliā: vt iā nō per carnis originē, sed per electionē assumptio fieret p̄sonę ad pōtīcatū. ¶ Hinc est q̄ dñs & saluator noster Iesus Christus sacerdos & pōtīfex summus nō ex Leui, cui debebatur sacerdotiū, sed ex Iuda, cui de sacerdotio nihil pertinebat, carnē assumpsit. Et hoc est quod Paulus Apostolus designat di. In quo enim hæc dicitur. si Christo Iesu de alia tribu est, de qua nullus altari præsto fuit. Manifestū est enim, q̄ de Iuda ortus sit domin⁹ noster, in qua tribu nihil de sacerdotib⁹ Moyses locutus est. ¶ Secūdo conuenientissimē fuit, scilicet propter spiritualitatem euāgelici sacerdotij, cuius sanē principat⁹, qui summ⁹ est, nō carni, sed vitæ merito debetur. Hæc rationē videt tãgere beat⁹ Hiero. in c. Moyses. 8. q. 1. Moyses amicus Dei, cui facie ad facie locutus est dñs: potuit utiq; successores principat⁹ filios suos facere, & posteris propriā relinquere dignitatē sed extraneus ex alia tribu eligitur Iesus. si Iosue, vt sciremus principatū in populū nō deferēdū esse sanguine, sed vitę. ¶ Tertio huiusmodi conuenientia colligitur ex vniuersalitate euāgelici sacerdotij. In hoc enim cum nulla sit differētia tribuū aut nationū, sed vt dicit Apostol⁹. Quicūq; baptizati estis, Christū induistis: nō est Iudæus, nec Græcus, nō est seruus, nec liber. Et ad Colo. 3. Vbi nō gētilis & Iudæus, circūcisio & præputiū, barbar⁹ & scythæ, seruus & liber, sed oia & in omnib⁹ Christus. Si autē per successione carnis assumēretur pōtīfex, nūquā posset indifferētē assumi de omni natione aliquis ad pōtīcatū sacerdotale euāgelicū, sed de vna natione, aut tribu, quod vniuersalitati euāgelici sacerdotij minimē conueniret. ¶ Quarto conuenientia huius colligitur ex qualitate vitæ & sanctimo-

Hebræ. 7.

Galat. 3.

niæ quæ requirūtur in assumēdo ad summū pōtīcatū. Oportet enim principē esse optimū & perfectū virtute. vt dicit. 2. ethico. & vt Hiero. habet super Leuit. & habet in. c. licet. 8. q. 1. q̄ qui præstātor est ex omni populo, qui doctior, qui sanctior, qui in omni virtute eminentior eligendus est. Per illā ergo viā melius est assumi vniuersalis ecclesiæ principē, per quā conuenit meliorē inueniri. Sed huiusmodi via est electio, quę sequitur rationis maturā deliberationē: cum sit cōclusio cōsiliij, vt dicitur. 3. ethi. Ergo melius est assumi principē & rectorē in ecclesia p̄ electionē, q̄ per originis successione. ¶ Quinto sic: quoniā periculosum valde est rē maximā fortunæ cōmittere, igitur principatū, & potissimē ecclesiasticū, cum maximus sit, cōmittere fortunę periculosum esse nemo ambigit. Sed hoc cōtingere videtur, cum princeps assumitur p̄ successione generis: cum nō sit necessariū q̄ bono bonus succedat, imò quādoq; stultos sapientibus & sceleratissimus virtuosus succedere videamus. ¶ Sexto conuenientia ista colligitur ex vtilitate christiani populi, cui præficiat, cuius sanitas multum p̄det ex bonitate capitatis & rectoris, iuxta. c. si Papa. di. 40. Sed certius p̄uidetur populo de vtili pastore & ac cōmodo per viā electionis, q̄ successione carnis, vt manifestū est: ergo conuenienter per electionē prouidetur de Romano pōtīfice. ¶ Septimò hæc arguitur conuenientissimū: quoniā rationi naturali cōsonū videtur: quia nullus videt iuste præesse alicui multitudini, nisi de eius cōsensu, aut superioris ordinatione, aut prouisione. De primo dicit Leo Papa. Nulla ratio finit, vt illi inter episcopos habeantur, qui nec a clericis sunt electi, nec a plebib⁹ expetiti. di. 23. in nomine dñi. De secūdo patet: quia ex quo aliquis ordinariē præsidet alicui multitudini, iure suo potest ponere super eā quę vult in adiutorium sui, & vice in loco sui quādiu præest. Christus autē ecclesiæ suæ immediate nō prouidit nisi de Petro: vnde per consequens quia nō prouidit de persona nominatim successoris Petri, ecclesię electionē dimisit: prout videtur haberi in. c. electionē. distin. 79. vbi sic Anacletus Papa inquit. Electionem verò summorum pontificum vel sacerdotū sibi dñs reseruauit: licet electionē eorū bonis sacerdotibus, & spiritualibus populis cōcessisset. Vnde de iure naturali, & quasi diuino videtur esse, quod Papa non faciat sibi successore, nec post mortē, nec post resignationē, quādo nō præest: licet quādiu viuat Papa, possit loco sui ponere legatos & vicarios vbi

vbi vult, & sicut vult. Sic ergo patet, q̄ tā iuri diuino q̄ naturali cōsonū esse videtur, q̄ ex electione vniuersalis ecclesię, vel illorū, ad quorū de cōsensu vniuersalis ecclesię trāslatū est ius eligēdi, sicut hodie sunt Cardinales. vt in. c. in nomine dñi. di. 23. & 79. c. 1. fiat Papa, siue assumatur summus pōtīfex. Quia verò cōtingere posset discordia inter cardinales, ideo vt nō omnes simul cōcurrerēt ad aliquē vnū eligēdū, ordinatū est in cōsilio vniuersalis ecclesię, vbi præfuit Alexāder tertius, q̄ a duabus partibus cōcorditer electus haberetur p̄ Romano pon. vt in. c. licet. de elec. Ex quibus manifestē apparet stultitia erroris Iohā. Witcleff, dicētis, q̄ electio Papę a cardinalibus p̄ diabolū sit introducta. ¶ Cæterum q̄ nec conueniat assumi aliquē ad pōtīcatū per institutionem prædecessoris, potest colligi ex aliquibus. Primò ex fallibilitate humani iudicij, periculosum enim valde est, vt ex vnus hoīs iudicio, qui errare potest, & falli & fallere, summū pōtīficis institutio p̄deret. Christus autē, qui Deus & homo est, cum in suo iudicio falli non possit nec fallere, bene cōgruit, vt ipse, nō cōcurrerēt aliorū iudicio, pōtīficē in ecclesia p̄ seipsum institueret, atq; ordinaret, quę admodū beatū Petrū fecit. Quod verò alij homines falli & fallere possunt, nisi a Deo spirituali cōfirmati, vt errare nō permittantur, ad omnē errorē euitādū conueniēs fuit, vt post Petri mortē quicūq; promouēdus esset in ecclesiā pastore, aut principē, plurimorū discretorū maturo iudicio cōcurrerēt per electionē assumēretur. Nec obuiat huic, q̄ beat⁹ Petrus successore legatū instituisse. f. Clemētē vt in. c. Petrus. 8. q. 1. habet. Tū, quia Petrus ita plenus erat spiritu sancto, vt in iudicio de appetitudine beati Clemētis ad pōtīcatū inter oēs, aliq; nō falleretur. Tū secūdo: quia cum, vt ait historia, & habet in. c. p̄fato. Petrus in auctoribus, totius ecclesię Clemētē instituerit: & omnium cōsensu interueniente videtur, q̄ ipsa Clementis institutio fuerit etiā per modū electionis. nā ad cōsensum cleri & populi cōsuevit antiquitus fieri electio. di. 63. c. quāto. & c. plures. Verum quā nō omnes successores Petri futuri erāt tales qualis Petrus fuit, forma ista prouidendi de successore poterat esse futuris exemplō p̄niciosa, sc̄ti patres ordinarunt, vt nulli liceret successore sibi cōstituere. Hinc beatus Clemēs intelligēs hoc posteris futurū fore p̄niciosum exēplo, q̄ aliq; sibi successore eligeret, renūtiāsse dicitur papatū, & electus fuit Linus. vt habet in gl. c. si Petrus. 8. q. 1. in his omnibus. vbi vt dicit illud beati Petri A-

postoli ab illis valeat in argumentū sumi, qui talē sibi substituerūt, qualē sibi successorem beatus Petrus quęruit. Verum qui officium nō vitę sed sanguini cœpit deferri, ad episcopū tales quisq; successores quęrere cœpit, qui vel odiosi populis, vel à plebe docēdi inuenirent. Idcirco in sacris canonibus cōstitutū est ne quisquā sui officij quęrat sibi successore, sed populi electione quęrat, qui eorū vtilitati dignē deseruiat: q̄ illorū vtilitatē, nō sua lucra quęrat: q̄ Christo vellet semē suscitare, nō sibi diuitias cōgregare: q̄ qui facere cōtēpserit, ab ecclesia repudiat. hæc ibi. Tertio conueniens fuit, vt p̄ electionis viā assumēretur Petri successor ad pōtīcatū, p̄pter populi testimoniū: quod in pastore. eligēdo conuenientissimē præexigit, Apostolo Paulo dicente. Oportet pastorem testimoniū bonū habere ab his qui foris sunt. Super quo verbo dicit Aug. Nō solum oportet pastorem habere testimoniū à domesticis, verū etiā ab alienis. Iudæis, gētilibus, & hæreticis: vt qui detrahūt religioni, salutem vitæ eius detrahere non audeant. Hoc autē cum melius inquiratur & inueniāt hominū electione, q̄ alia viā, videlicet aut successione carnis, aut institutione p̄decessoris, cōsequense est, vt conuenientissimē Petri successores assumātur p̄ viā electionis, q̄ aut successione carnis, aut institutionis p̄decessoris.

1. Timo. 3.

¶ Quod Romanus pontifex habeat plenitudinem potestatis in ecclesia Dei: & explicantur. 15. in quibus maxime illa ostenditur. Cap. LII.

S V M M A R I V M.

1. Papatus potestatis plenitudo in quoddecim ostēditur.
2. Romanus pontifex pro tāta, qua pollet dignitate, & potestatis plenitudine quorum sit debitor, ostēditur.

Eterum cōsiderata bene principatus amplitudine, ad quē Roman⁹ pōn. assumpt⁹ est, & multitudine ac varietate rerū, in quib⁹ p̄ eū vniuersitati fidelium, prouidere occurrit, necesse habem⁹ cōfiteri, q̄ Roman⁹ pon. cui vniuersalis ecclesię cura cōmissa est in plenitudine potestatis sit à Ch̄ro euocat⁹. In omni enim cōitate bene recta oportet apud supremū residere plenā potestatem se extēdentē ad oia necessaria & euidenter expedientia bono reipublicę illius cōitatis. Cū ergo Papa sit supremus in cōitate totius

toti christianitatis, ut potest caput & rector omnium fidelium, sequitur quod apud illum plenitudo resideat potestatis, extendens se ad omnia necessaria & expedienda salutis reipublice christianae. Quod etiam sanctorum patrum testimonij clarissime ostendit: dicit enim beatus Cyrillus Alexandrinus patriarcha in libro thesaurorum. Sicut Christus accepit a patre dux sceptrum ecclesie gentium ex Israel egrediens super omnem principatum, & potestatem, & super omne quocumque est, ut ei genua cuncta curuent: sic & Petro & eius successoribus plenissime commisit. Item B. Chryso. ad consulta vulgarorum in persona Christi loquens ita ait. Ter in terrogo, an me diligis quia ter me trepidus & timidus negasti. Nunc autem reducat ne credat te fratres gratiam & clauium auctoritatem amisisse, quia amas me, coram ipsis iam tibi confirmo quod meum est plenum. Item Inno. tertius in concilio generali presidens, ut in c. cum ex eo. extra de poenitentia & remissione dicit. Cum Romano pontifici plenitudo non obtinet potestatis. &c. Vbi considerandum, quod plenitudo ista potestatis, quam in Romano pontifice dicimus, non est ita simpliciter intelligenda, sicut est illa supremæ auctoritatis, quæ Deo omnipotenti attribuitur, apud quem non est impossibile omne verbum Lucæ. i. ut patet. nec est illa plenitudo potestatis excellentiæ, quæ predicatur in Christo, ut etiam patet. Pro quo notandum, ut inquit sanctus Thome. in 4. sententiarum. di. 17. q. 3. ar. 1. quod ministri ecclesie instituuntur in ecclesia diuinitus fundata: & ideo institutio ecclesie presupponitur ad operationem ministrorum, sicut opus creationis ad opus nature. Quæ institutio ecclesie consistit in fide & sacramentis: & ideo ad ministros ecclesie nec nouos articulos fidei edere, nec editos remouere, nec noua sacramenta instituere, nec instituta remouere pertinet: sed hæc est potestatis excellentia, quæ soli debetur Christo, qui est ecclesie fundamentum. Et ideo sicut Papa non potest dispensare, ut aliquis sine baptismo saluetur, ita nec quod saluetur sine confessione, secundum quod obligat ex vi sacramenti. Hæc S. Thome. Sed plenitudo potestatis, quæ ponitur in Papa, est plenitudo potestatis ministerialis: quæ tam necessaria est ad regimen vniuersalis ecclesie ad salutem fidelium, procuranda: sicut dicimus, quod plenitudo scientiæ, siue omnium notitia veritatis est à Christo ecclesie promissa. Ioh. 16. vbi dicit. Cum venerit spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem, quod non est accipiendum ita vniuersaliter, quod quicquid sciri posset ab homine, reuelandum foret Apolloni: sed omne illud, quod nobis ad salutem erat necessarium. Vnde gl. super verbo. Omnem veritatem dicit: salutis necessaria. Amplius considerandum est, quod

plenitudo potestatis in Romano pontifice ostenditur in multis, de quibus inducemus. 1. tantum ad presens. ¶ Primo quidem ostenditur plenitudo potestatis Romani pontificis ex his, ex quibus excellentia papalis dignitatis, siue principatus nobis figuratim describitur. Beatus autem Bernardus describens nobis excellentiam dignitatis papalis lib. secundo de consideratione ad Eugenium. ita inquit. Tu quis es? tu sacerdos magnus, pontifex summus, princeps episcoporum, heres Apostolorum, primatu Abel, gubernatu Noe, patriarchatu Abrahamæ, ordine Melchisedech, dignitate Aaron, auctoritate Moyses, iudicatu Samuel, potestate Petri, veneratione Christi. hæc ille. Ex qua admiranda descriptione luce clarius patet Romanum pontificem in plenitudine potestatis, de qua diximus, esse vocatum. ¶ Secundo ostenditur plenitudo potestatis in Romano pontifice in extensione principatus sui: extenditur enim in totum orbem terrarum. Nullus enim fidelis in toto orbe christiano eximitur ab eius principatu. Quod manifeste ex superioribus patet: maxime ex illo Ioh. vlt. Simo Iohannis pasce oves meas. inter oves illas & istas non distinguens, sed vniuersas oves illi commendas. ut exponit Chryso. de qua principatus vniuersalitate beatus Chryso. super Act. Apostolorum ita inquit. Petrus a filio super omne quod est filij potestatem accepit: non ut Moyses in gente vna, sed in vniuerso orbe. ¶ Tertio plenitudo potestatis in Romano pontifice ostenditur in potestate clauium in foro conscientie. Extenditur enim potestas clauium in eo ad omnia loca, ad omnes personas, ad omnes causas. Vnde gl. super illud Matt. 16. Tibi dabo claves regni celorum: & quodcumque ligaueris super terram, &c. dicit. Quia Christus Petrus præ cæteris ipse collatis clauibus donatus est. Sequitur infra in gl. Quodcumque ligaueris super terram, quæcumque indignam remissionem iudicaueris dum viuit, indignus apud Deum iudicabitur. & quodcumque solueris. i. quæcumque soluendum iudicaueris dum viuit, remissionem peccatorum consequetur à Deo. hæc glo. quæ dicitur Rabani, siue Bede. ¶ Quarto plenitudo potestatis ostenditur in clauibus iudicariæ potestatis in foro exteriori. valet enim de omnibus personis orbis christiani cuiuscumque status aut conditionis existat iudicare. est enim iudex totius ecclesie. Vnde in c. episcopo. 9. q. 3. dicit. Ecclesia Romana sua auctoritate valet iudicare de omnibus. Item Pelagius in c. cuncta. inquit. Apostolica sedes de omni ecclesia habet fas iudicandi: & per consequens mala, quibus homines à Deo auertuntur, correctionis disciplina de medio tollere & eradicare.

re.

re. Vnde in figurâ Romani pontificis videtur esse dictum illud Hier. 1. ut testatur Inno. tertius in c. Solite. extra de ma. & obe. qui cum fuerit de sacerdotibus Anatoch: & interpretatur excelsus domini: significat summum pontificem, qui in ecclesia Dei est celsior cæteris, ut puta generalis vicarius Christi. Ecce constitui te super gentes & regna, ut euellas. gl. mala. & destruas & disperdas. gl. inter. regna diaboli. edifices. gl. ecclesiam. & plures. s. bona. Cum enim Romano pontifici caput totius christianæ communis & princeps existat, eius non tantum est promouere & ordinare, quæ ad bonum reipublice & consecutionem superne beatitudinis, quæ finis vltimus christianorum est, conferunt: sed ea tollere & submouere prohibere & corrigere, quæ ad motionem ad tale finem fideles impediunt. Vnde Alexander tertius in c. Cum plantare. extra de priuilegiis. ita inquit. Cum plantare sacram religionem, & plantatam fouere modis omnibus debeamus, nunquam hoc melius exequimur, quam si nutrire ea quæ sunt recta, & corrigere quæ profectum virtutis impediunt, commissa nobis auctoritate curamus. hæc ille. Quocirca Inno. tertius in c. Nouit. extra de iudic. dicit. Nullus qui sit sanæ mentis ignorat, quoniam ad officium nostrum spectat de quocumque mortali crimine corrumpere quilibet christianum: & si correctionem contempserit, per distinctionem ecclesiasticam coercere. hæc ille. ¶ Quinto plenitudo potestatis Romani pontificis ostenditur in depositione episcoporum. Vnde beatus Bernardus in epistola quadam ad Eugenium Papam pro episcopo Eboracensi intruso dicit. Peremptoria sententia dare ad depositionem episcoporum solius Romani pontificis non scitur esse. Pro eo nimirum, quod etiam alij vocati sunt in partem sollicitudinis, solus ipse plenitudinem habet potestatis. De hoc etiam idem Bernardus in lib. de consideratione, inquit, quod supra diximus in c. 17. ¶ Sexto plenitudo potestatis Romani pontificis ostenditur in hoc, quod eius potestas à nulla potestate humana excedit vel superat, sed ipsa omnem aliam excedit & superat. De ecclesiastica potestate patet: quoniam ut ait Iulius Papa in c. Nolite errare. dist. 11. In sede Petri dominus totius ecclesie principatum posuit. De potestate terrena siue seculari patet etiam & diffusè ex dictis in primo lib. c. 92. Ait enim ad propositum Greg. Nazæzenus scribens imperatori bus Constantinopolita. ut in c. Suscipitis. di. 10. habet. Lex Christi sacerdotali vos subijcit potestati, atque istis tribunalibus vos subdit: dedit enim nobis potestatem: dedit principatum multo perfectioris principatibus vestris. An nunc quid iustum vobis videtur si cedat spiritus car-

ni, si à terrenis ecclesia superentur, & diuinis præferatur humana? q. d. non. ¶ Septimo plenitudo potestatis ostenditur in hoc, quod non arctatur eius potestas ad hoc, ut semper seruetur ordine inferiorum potestatum operetur: sed potestati mediatis illis, vel illis intermissis immediate in quocumque christiano operari ut immediatus ordinarius pastor, & prælatus, quando viderit expedire: ut ex illo vlt. ca. extra de foro comp. aperte colligitur. Vnde sanctus Thome. in tractatu contra impugnantes religionem. inquit. Papa habet iurisdictionem immediatam in omnes christianos: quia Romana ecclesia nullis synodis instituta prælata est, sed euangelica voce domini & saluatoris nostri primatum obtinuit. in c. Quæuis. di. 2. 1. In hac autem parte similitudinem quædam habet omnipotentis Dei: qui mediatis secundis causis operatur multa, quæ per se ipsum facere potest, & aliquando prætermisso secundarum causarum ordine operatur. Propter quod Inno. tertius in c. Antiqua. extra de priuilegiis. dicit. Romana ecclesia disponere domino super omnes alias ecclesias ordinariæ potestatis obtinet principatum: ut potest mater vniuersorum fidelium & magistratrix. ¶ Octavo plenitudo potestatis Romani pontificis ostenditur in exceptione inferiorum prælatorum à superiori: ut abbatum ab episcopo: vel episcopi ab archiepiscopo: vel subditorum à suo superiori: sicut monasteria & capitula ab episcopis. Quæ exceptio fit à Romano pontifice. De quo Bernardus lib. de consideratione. Subtrahuntur abbates episcopis: episcopi archiepiscopis: archiepiscopi patriarchis siue primatibus: bonæ species hæc est: Nimirum si excusari queat, vel opus sit faciendum: probatis vos habere plenitudinem potestatis sed iustitiam forte non ita facitis hæc quæ potestatis: sed vtrum debeatis questio est. hæc ille. ¶ Nono plenitudo potestatis Romani pontificis ostenditur in hoc, quod non ligatur legibus à se factis, aut etiam sanctorum conciliorum canonibus: sed potest ex plenitudine potestatis supra ius & leges positas facere & in canonibus conciliorum iuxta temporum opportunitatem, aut locorum, & personarum conditiones dispensare. Vnde & dicit in 3. is aut. 24. q. 5. Romana ecclesia ius & auctoritatem sacris canonibus impertitur, sed non eis ligatur. Idem in c. Significasti. extra de electione propter quod Inno. 3. extra de consecratione præbende. in c. Proposuit. dicit. Nos secundum plenitudinem potestatis de iure possumus supra ius dispensare. Cui sententiæ beatus Thome. in quolibet articulo 13. alludens ita dicit. Papa habet plenitudinem potestatis in ecclesia: & ita quæcumque sunt constituta per ecclesiam

vel

vel ecclesiæ prælatos sunt dispensabilia à Papa: hæc enim sunt quæ dicuntur esse iuris humani, siue positivi. Circa verò ea quæ sunt iuris diuini, vel naturalis, dispensare nõ potest: quia ista habent efficaciam ex institutione diuina. ¶ Decimò plenitudo potestatis Romani pontificis ostenditur in dispensatione actionũ humanarũ, putà vtorũ, & iuramentorũ. Vnde sanctus Tho. in. 4. di. 38. q. 4. querens, vtrum quilibet prælatus in votis possit dispensare, dicit sic. Plenitudo potestatis in dispensando residet penes summum pontificem alij autem participant de hac potestate quantum eis concessum est. & in. 2. 2. quæstio. 88. arti. vlti. dicit: q̄ quia summus pontifex gerit plenariè vicem Christi in tota ecclesia; ipse habet plenitudinẽ potestatis dispensandi in omnibus dispensabilibus votis. ¶ Vnde cimò plenitudo potestatis in Roma. ponti. ostenditur in administratione & dispensatione rerum ecclesiasticarum. Alij autem prælati, & collegia habent potestatem coarctatã in administrando, & dispensando res suas, & transferendo dominium ipsarum obligando & alienando: quia non nisi ex certis causis, & cum certis solennitatibus iure possunt res ecclesiæ alienare: sicut patet extra de re. ec. non alienan. Papa verò in istis solus sine consensu etiam cuiuscunque, & sine solennitatibus potest res quascunq; cuiuslibet ecclesiæ alienare, & alienãdo dominium transferre: dum tamen hoc faciat ex iusta causa. Vnde de Adrianus Papa omnes ecclesias, etiam Romanam submisit Carolo & eius successoribus quo ad temporalia, de quibus per imperatorem deberent inuestiri. Et hoc cõfirmat Leo Papa Otthoni & eius successoribus: vt habetur in cap. Adrianus. di. 77. vbi dominus Archidiaconus narrando varios modos dicendi, ita inquit. Alij dicunt q̄ hoc fecerint apostolici ex plenitudine potestatis: sicut de cimas aliquibus regibus concesserunt, quod alius concedere non posset. hæc ille. ¶ Duo decimò plenitudo potestatis Romani ponti. ostenditur in hoc, quòd, vt dicit sanctus Tho. in. 3. parte. 62. q. articu. 11. quòd quædam sunt superiorũ ordinũ, quæ potest Papa committere inferioribus quibusdã sicut presbyteris: sicut concedit cõferre minores ordines, quod pertinet ad potestatem episcopale. Ex qua etiam plenitudine potestatis, vt idẽ sanctus Tho. ibidem dicit, beatus Greg. concessit, q̄ simplices sacerdotes conferrent sacramentũ cõfirmationis. vt in. c. peruenit. habetur. distin. 95. ¶ Tredecimò plenitudo pote-

statis Romani ponti. ostenditur in dispensatione thesauri ecclesiæ: quoniam ipse solus vtpote Christi principalis vicarius & dispensator dat plenariam indulgẽtiam & omni homini fideli de toto mũdo. Vnde sanctus Tho. in. 4. di. 20. dicit sic. Papa habet plenitudinẽ p̄ntificalis potestatis quasi rex in regno: sed episcopi assumuntur in partem sollicitudinis quasi iudices singulis ciuitatibus præpositi. Et ideo potest facere indulgentias, put vult, causa tamen existente legitima: sed in episcopis est taxata secũdum ordinationem Papæ. ¶ Quartodecimò plenitudo potestatis Romani pon. ostenditur in hoc, quòd dispositio totius ecclesiastici ordinis quo ad dignitates ecclesiasticas tanquam ad principalem architectorem in templo domini: & dispensatio beneficiorum tanquam ad seruum, quem constituit dominus super familiam, vt det illis tritici mensuram, pertinet ad Romanum pontificem. Nam extra de præben. lib. 6. ca. Licet dicitur, quòd dispositio ecclesiarum & omnium beneficiorum mundi ad sedẽ Apostolicam noscitur pertinere. Et in cap. Si duo bus. Extra vt lit. penden. in cle. dicitur, & est diffinitio Viennen. concilij: quòd ad Romani pontificis potestatem pertinet ecclesiarũ, personarum, dignitatum, aliorumq; beneficiorum plena & libera dispositio ex suẽ potestatis plenitudine. ¶ Decimoquintò plenitudo Romani pontificis ostenditur in canonizatione sanctorum, quæ ad solum Romanum pontificem vt ad iudicem & principem vniuersæ ecclesiæ cũ plenitudine potestatis præsentem pertinet, vt dicunt doctores: & colligitur extra de reli. & vene. san. ca. 1. & 2. Et hæc de illis, in quibus amplitudo principatus summi pontificis ac plenitudo potestatis apostolicæ sedis attendatur, ad præsens dixisse sufficiat. Quorum autem debitor existit Romanus pontifex ex tanta amplitudine dignitatis & potestatis, declarat deuotus Bernar. in lib. 4. de consideratione ad Eugenium. ita dicens. De cætero te esse oportere considera formam iustitiæ, sanctimonie specimen, pietatis exemplar, assertorem veritatis, fidei defensorem, doctorem gentium, Christianorum ducem, amicũ sponsi, spõsæ paranympum, cleri ordinatorem, pastorem plebium, magistrum in sapientiam, refugium oppressorum, pauperum aduocatum, ministrorum spem, tutorem pupillorum, iudicem viduarum, oculum cecorum, linguam mutorum, baculũ senũ, vltorẽ scelerũ, malorũ metum, bonorũ gloriam, virgã potestati, malleũ

malleum tyrannorum, regum patrem, legũ moderatorem, canonũ dispensatorem, salterẽ, orbis lumen, sacerdotem altissimi, Christi vicarium, Christũ domini, postremò Deũ pharaonis. hæc ille. Quæ omniarẽ etiam plenissimam & amplissimam insinuant in Romano p̄ntifice potestatem. Ex his clarissimè confunditur error dicentium Romanum pontificem non habere in ecclesia plenitudinem potestatis, qui vt sanctus Tho. ponit in tractatu contra Græcos, contra vnitatem ecclesiæ errant.

¶ Quòd solus Romanus pontifex in ecclesia Dei habeat plenitudinẽ potestatis. Cap. LIII.

S V M M A R I V M.

1. *Papalis potestatis plenitudo, quòd ea solius Papæ sit, auctoritatibus & rationibus ostenditur.*

Stenfo, q̄ Romanus pontifex plenitudinẽ habeat potestatis, iam q̄ ipse solus in ecclesia Dei huiusmodi potestatis habeat plenitudinẽ, de lucidandũ est: quod licet satis apertè ex superioribus posset intelligi ex quibus primatum eius demonstrauius, nihilominus hoc pro ampliori notitia auctoritatibus & rationibus comprobabimus. ¶ Et primò quidẽ colligitur ex illo, q̄ dñs ad solũ Petrũ ait. Duc in altũ, & laxate retiã vestra. vbi gl. ita dicit. Alijs imperatur vt laxet retiã: soli Petro dicitur: duc in altũ, id est in profundum disputationũ. ¶ Secundò ex illo, q̄ dominus soli Petro iubet hamo piscari. Super quo beatus Amb. dicit: & habetur in. c. est aliud. 24. q. 1. Est aliud piscandi genus, quo genere solum Petro piscari dominus iubet, dicens. Mitte hamũ. &c. vbi gl. dicit. Per hamũ intellige iurisdictionẽ, qua Petrus præfuit alijs: hoc genere piscandi solus Petrus piscatur, quia habet potestatem ligandi & soluendi præ alijs. Hæc glo. ¶ Tertio idem testatur beatus Cyrillus in lib. thesaurorum. ita dicens. Sicut Christus à patre accepit ducatum & sceptrũ ecclesiæ gentium super omnem principatũ, & potestatem, & super omne quodcunq; est, vt ei genua cuncta curuentur, plenissimã potestatem: sic & Petro & successoribus eius plenissimè cõmisit. Et infra. Nulli alij quã-

Petro quod suum est plenum, sed ipsi soli dedit. hæc Cyrillus. ¶ Quarto huius rei testis illustris est beatus Chryso. super illud Matth. 16. Tibi dabo clauẽs. &c. ita dicens. Sicut filius à patre veniens ad salutem omnium mittitur cum potestate plena super omnes: sic à Christo Petrus & eius ecclesia ad salutem omnium mittitur cum potestate omni super omnes, quod nulli hominum credimus esse cõcessum. ¶ Quintò hoc idem attestatur beatus Leo Papa in cap. multum. 3. quæstio. 6. & beatus Greg. in capit. decreto. & Iulius Papa in cap. qui se scit. 2. quæstio. 6. ¶ Sextò ad idẽ est beatus Bernar. qui vt in superiori cap. inductum est: in quadam epistola ad Eugeniũ Papam apertissimè profitetur, quòd solus Romanus ponti. habet plenitudinẽ potestatis. ¶ Septimò ad idem est beatus Thom. qui sæpe hoc repetit: vt in superioribus patet. ¶ Consequenter hoc idem rationibus ostendamus. ¶ Primò sic. Solus Romanus pon. in toto corpore vniuersalis ecclesiæ post Christum est caput vniuersale mysteriale ad regimen & gubernationem totius vniuersitatis fidelium, ergo solus ipse in corpore vniuersalis ecclesiæ habet plenitudinẽ potestatis. Consequentia patet: quoniam solum caput in corpore hominis, ad cuius similitudinẽ de corpore ecclesiæ iuxta Apostolũ ad Roma. 12. loquimur: habet plenitudinẽ sensus & regitiuæ ac gubernatiuæ virtutis. Antecedens verò patet ex illo Iohannis. 1. Tu vocaberis cephas. quod iuxta Anaeletũ & Isido. interpretatur caput. ¶ Secundò sic. Solus Petrus & eius successor est generalis vicarius Christi in ecclesia Dei locum eius tenens, ergo solus ipse habet plenitudinẽ potestatis. Consequentia patet. Antecedens etiam ostensum est supra in cap. 37. ¶ Tertio sic. Romanus ponti. est supremus hierarcha immediatus totius ecclesiasticæ hierarchiæ. Patet: ipse enim est princeps, in quo totius ecclesiæ dominus posuit principatum: vt in capit. Nolite errare. dicit Iulius Papa distinctio. 11. ergo in solo ipso ponenda est plenitudo potestatis. Consequentia videtur manifesta: quoniam in omni hierarchia in solo hierarcha ponitur plenitudo potestatis. Vnde Dionysi. 3. ecclesiasti. hierarch. postquam vnamquãque hierarchiam in suum hierarcham docuit terminari, de proprietate hierarcharum ita subiungit. Hierarchici autem ordinis virtus in omnibus capit sanctis totalitatibus, & per consequens ordines operatur propriæ hierarchiæ mysteria.

steria. Et infra. Est ergo hierarchic⁹ ordo perfectiua naturæ virtute adimpletus. ¶ Quarto sic. Ecclesiasticus principatus est monarchicus, ergo in solo summo pontifice est potestatis plenitudo. Antecedens patet supra ex multis in cap. 2. Vnde Iohan. 10. dicitur. Erit vnum ouile & vnus pastor. & loquitur de ecclesia. Super quo Theophilus in glos. inquit. Attendant Manichæi, quoniam vnum ouile, & vnus pastor est noui testamenti. Cōsequētia patet: quia in principatu regali, siue monarchico suprema potestas in solo principe collocatur. vt est Aristote, sententia. 8. ethi. & 3. poli. ¶ Quinto sic. Romanus pōtifex habet plenitudinem potestatis in ecclesia: & nullus alius à Romano pontifice habet plenitudinem potestatis in ecclesia: solus ergo Romanus pontifex habet plenitudinem potestatis in ecclesia. Consequentia est manifesta per regulam ab exponentibus ad expositā. Maior patet ex præcedenti ca. Minor etiam patet. Tum autoritatibus sanctorū in principio huius ca. inductis, scilicet beati Cyrilli, beati Chryso. beati Grego. beati Leonis Pape, beati Bernardi, Beati Thom. dicentium, q̄ solus Roman⁹ pontifex sit vocatus in plenitudinem potestatis, alij autem in partē sollicitudinis. Tum etiam ratione: quia si alij vtputa Apostoli, recepissent à Christo sicut Petrus plenitudinem potestatis, iam Petrus neque maior, neque superior, neque caput, neque princeps fuisset Apostolorū, sed omnes fuissent in potestate pares, q̄ est hæreticū, & sepe numero ab ecclesia condemnatum, vt supra inductū est. ¶ Sexto sic. Dicit Apostolus ad Roma. 13. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Et subiungit. Quæ à Deo sunt, ordinata sunt. ergo oportet quod prælatio attendatur secundum ascensum & descensum, non secundum æqualitatem. Quare necesse erit secundum ordinem rectum ecclesiæ, quod suprema potestas regiminis, & plenitudo iurisdictionis stet in vno primo & supremo, in quo solo sicut in primo & simplicissimo in illo genere est status omnis prælationis ecclesiasticæ. ¶ Vltimo sic. Principatus est quoddam totum potestatiuum, cuius hæc est natura, q̄ secundum completam rationem & plenitudinē perfectionis sit in vno solo, scilicet in principe: in alijs verò, in quos distributum est per gradus diuersarū dignitatum, ac officiorum est aliqua participatio ipsius: sicut principatus regni est in vno, videlicet rege: in alijs verò secundum participationem quandam, videlicet secundum potesta-

tem præfidis, & tribuni, & millenarij, & centurionis, & quinquagenarij, & decani siue decurionis. Exemplum etiam huius totius potestatiui apparet in sacramento ordinis, cui⁹ tota plenitudo est in vno ordine, scilicet sacerdote: in alijs verò est quædam participatio ordinis, vt dicit sanctus Thom. in. 4. dist. 24. Et hoc figuratū est in hoc, quod dominus dicit Nu. 11. Moyfi. Auferā de spiritu tuo, & tradam eis vt sustentent tecum onus populi. Ergo in principatu ecclesiastico ita dicendū est, q̄ plenitudo potestatis illius in vno solo sit: putā in principe supremo vniuersalis ecclesiæ: putā in Romano ponti. Vnde in cap. basilicas. de conse. di. 1. & in cap. nolite errare. di. 11. habetur, q̄ in apostolica sede dominus totius ecclesiæ posuit principatū. Et beatus Aug. contra Donatistas. & in epistola ad Glorium & Eleusium dicit, q̄ in Romana ecclesia semper apostolicæ cathedre viguit principatus. Ex quibus manifestè confunditur error & stultitia Marfilij de Padua, dicentis Papam non habere aliquam plenitudinem potestatis absque determinatione, id est concessione imperatoris.

¶ Quod potestas iurisdictionis omnium prælatorum ecclesiæ deriuetur à Papa siue apostolica sede mediata vel immediate. Arguitur prima via, scilicet ex ordine aliorum Apostolorum ad Petrum. Cap. LIIII.

SUMMARIUM.

1. Potestas iurisdictionis omnium prælatorū quod à potestate Pape deriuetur, multis modis probatur.

Ost quàm pro modulo paruitatis nostræ superius explicauimus, q̄ tam ad fidei christianæ conseruandam vnitatem, quàm ad optimum ecclesiæ regimē necessariò vnus in ecclesia erat dandus rector & caput totius reipublicæ christianæ cum plenitudine potestatis, & q̄ huiusmodi sit Romanus pont. restat nunc videndum de habitudine quam habet ad alios ecclesiæ inferiores prælatos in origine

origine potestatis: vtrum. scilicet alij ecclesiarū prælati potestatem iurisdictionis, quam habent, immediate suscipiant ab Apostolica sede, an sicut Papa, ita & episcopi immediate suscipiant à Christo. Dicimus cum sancto Thom. tam in. 2. sententiarum. & in. 4. sententiarum, q̄ in. 4. cōtra gētiles. qui sanctus Tho. inter doctores de hac materia loquentes magis rationabiliter & magis conformiter ad dicta sanctorum patrum, & per consequens magis consonanter ad pietatem fidei loqui videtur, q̄ tota iurisdictionis potestas aliorum prælatorum de lege communi deriuatur à Papa. Quā conclusionem triplici via probare intendimus. Primò ex ordine aliorum Apostolorū ad Petrum in potestate iurisdictionis. Secundò rationibus. Tertiò ex inconuenientibus, quæ sequuntur ex opposito modo dicendi. ¶ Prima via sic arguitur. Apostoli alij à Petro non susceperunt potestatem iurisdictionis immediate à Christo, sed mediante Petro: ergo sequitur, q̄ etiam nunc prælati, qui sunt in ecclesia, iurisdictionis potestatem suscipiant immediate à Papa, & non à Christo. Consequentia est optima. Antecedens verò autoritatibus, & rationibus multipliciter probatur & declaratur. Authente primò beati Anacleti, qui vt habetur in cap. Sacrosancta. distinctio. 22. dicit. Inter Apostolos quædam fuit discretio: & licet omnes Apostoli essent, Petro tamen à domino concessum est, vt reliquis omnibus præesset Apostolis & cephas, id est caput & principium teneret Apostolatus. Cum autem nomine capitis & principij origo designetur potestatis, non videtur posse dici beatus Petrus caput & principium tenere apostolatus, nisi ab eo potestas iurisdictionis deriuaretur in Apostolos cæteros. ¶ Secunda autoritas est beati Cypriani in epistola, quæ de vnitae ecclesiæ inscribitur ad Nouatianum. & habetur in cap. Loquitur dominus ad Petrum. 24. quaestio. 1. Ego dico tibi quia tu es Petrus, & super hanc petram edificabo ecclesiam meam. Super vnum ædificabo ecclesiam. Et quanuis Apostolis omnibus post resurrectionem suam parem, id est communem potestatem tribuat, & dicat: Sicut me misit pater, & ego mitto vos: accipite spiritū sanctum. tamen vt vnitatem manifestaret, vnitatis eiusdem originē ab vno incipientē sua autoritate disposuit. Hoc vtique erant cæteri Apostoli quod Petrus pari consortio præditi & honoris & potestatis (gl. in ordine & dignitate consecrationis, non administrationis plenitudine) sed

exordium ab vnitae proficiscitur, vt ecclesia Christi vna esse monstretur. hæc Cyprianus. Vbi cum ait, quod Christus vt ecclesiæ vnitatem manifestaret, potestatis originē ab vno incipientem disposuerit, manifestè dat intelligi, quod solus vnus, scilicet Petrus, super quē vnus fundatam dicit ecclesiam, à Christo immediate potestatem susceperit iurisdictionis: alij verò Apostoli mediante ipso Petro. Plane, vt videtur, si immediate omnes Apostoli potestatem iurisdictionis recepissent à Christo, origo potestatis non inceperit in ecclesia ab vno Apostolorum, cum data fuisset simul & immediate omnibus. ¶ Tertia autoritas est Aug. qui super Ioh. homil. 124. dicit sic. Petrus Apostolus propter Apostolatus sui primatū gerebat figurata generalitate ecclesiæ personam. Quod enim ad ipsum propriè pertinet, natura vnus homo erat: gratia vnus christianus, abundantiore gratia vnus idemq̄; primus Apostolus: sed quando ei dictum est: Tibi dabo clauas regni cælorum, & quodcunq̄; ligaueris, &c. vniuersam significabat ecclesiam. Et infra. Ecclesia ergo, quæ fundatur in Christo, clauas ab eo regni cælorum accepit in Petro. i. potestatem soluendi & ligandi peccata. Sed videtur, q̄ hoc quod soli Petro attribuitur ratione primatus, non esset verum, si alij Apostoli cum eo immediate iurisdictionem recepissent à Christo: quia dato illo, ecclesia nō in solo Petro, sed etiam in alijs Apostolis clauas recepisse diceretur. ¶ Quarta autoritas est beatissimi Leonis, quæ vt habetur in. c. dominus. di. 19. ita dicit. Huius muneris sacramētū ita dominus ad omnium Apostolorū officium pertinere voluit, vt in beatissimo Petro omnium Apostolorū summo principaliter collocaret: vt ab ipso quasi quodā capite dona sua velut in corpus omne diffunderet, vt extorem se ministerij intelligeret esse diuini, qui ausus fuisset à Petri soliditate recedere. ¶ Quinta autoritas est eiusdem in sermone. 3. ordinationis suæ ita dicentis. Multò dignius est ad beatissimi Petri gloriam contemplandā aciem mentis attollere: & hunc diē in illius potissimū veneratione celebrare, qui ab ipso omnium charismatū fonte ita copiosus est irrigationibus inundatus, vt cū multa solus acceperit, nihil in quēquam sine eius participatione transferit. Et infra. De toto mundo vnus Petrus eligitur, qui & vniuersarum gentium vocationi, & omnibus Apostolis, cunctisque ecclesiæ partibus præponat: vt quāuis in populo Dei multi sint sacerdotes, multiq̄ pastores, omnes

tamen propriè regat Petrus, quos principali ter regit & Christus. Magnū & mirabile dilectissimi huic viro cōfortiū potētīe suę tribuit diuina dignatio: vt si quid cū eo cōmune ceteris voluit esse principibus, nunquam nisi per ipsum dedit, quicquid alijs nō negauit. Ecce q̄ clara luce Leo iste beatissimus irrefragabilis autoritatis inter patres ecclesiæ dicit, quod quicquid cōmune Christus cū Petro ceteris voluit esse principibus, videlicet Apostolis, nō nisi per Petrū dedit, quicquid. s. quod donabile esset per hominē, alijs non negauit. Et ita manifestè habetur, q̄ ceteri Apostoli nō immediatè à Christo iurisdictionē acceperunt sed mediante Petro Apostolo eorū principe. ¶ Sexta autoritas est Alexandri Papæ in. c. audiuius. 24. q. 1. sic dicentis. Vnde cū dominus daret omnibus discipulis parē ligandi ac soluēdi potestātē, Petro præ omnibus clauēs regni cælorum se daturum promisit, di. Tibi dabo clauēs regni cælorum. Quicūq; ergo ab vnitāte ecclesię quę per Petrū intelligitur, fuerit alienus, execrare potest, cōsecrare non valet: ex cōmunicationis vel reconciliationis potestātē non habet. In qua autoritate duo sunt præcipuè notāda. Primò quod beato Petro præ omnibus datæ sunt clauēs. In quo datur intelligi, quod beatus Petrus in potestate iurisdictionis superior & maior fuerit omnibus alijs Apostolis etiam simul coniunctis: & per consequens successor Petri, videlicet Romanus pontifex, superior, maior quę sit omnibus prælati etiam simul coniunctis. Secundò notādum est id quod dicitur, quod beatus Petrus Apostolus pro omnibus suscepit clauēs ecclesiæ. In quo manifestè denotatur, q̄ alijs Christi discipuli & eorū successorēs potestatem iurisdictionis non acceperunt nisi per Petrum, & ita non immediatè à Christo. Vbi considerandum est, quod cū dicitur Petrus suscepisse pro omnibus & præ omnibus potestatem, non est intelligendum ipsum pro omnibus accepisse ad modū, quo vnus procurator nomine aliquorū aliquid donum, sicut castrum, aut principatū accipit à principe: sed intelligendum est ad modum, quo dicimus solem recepisse lumen à Deo præ omnibus stellis, & pro omnibus. Præ omnibus, quoniā in maiori plenitudine quā ceteræ stellæ. Pro omnibus, quoniā in eo ordine vt ab ipso sicut à fonte in ceteras stellas lumen descendat. Et simile est de capite, quod præ omnibus, & pro omnibus membris virtutem recepit. Præ omnibus quidē: quia in solo capite est plenitudo sensuū,

Pro omnibus quidem: quia ab ipso cetera mēbra sensum motus & regiminis suscipiūt. Ita est de Petro, qui non tantum autoritate præ omnibus alijs donatus est: sed etiam caput & princeps, alijs influens in toto corpore ecclesię, constitutus est: vt apertissimè superius ostensum est ex doctrina sanctorum. Vnde Inno. in epistola, quā scribit ad patres episcopos in concilio Carthaginen. dicit, q̄ à beato Petro episcopatus, & tota autoritas nominis huius emerfit. Consequēter hoc idē ratione probatur: & primò sic. Ab eo, à quo quis non habet subditum, ab illo non habet aliquam potestātē iurisdictionis: sed alijs Apostoli non habuerunt immediatè subditos à Christo, ergo ipsi non habuerunt potestātē iurisdictionis immediatè à Christo. Cōsequētia patet. Maior etiā: cū nullus ligare aut absoluerē possit nisi subditum: cū à non suo iudice ligari nullus valeat nec absolui. de poeni. & remis. ca. Omnis. Nam potestas iurisdictionis, qua aliquis potest absoluerē & ligare, dicitur relatiuè ad subditū. relatiua autem, vt habet doctrina Arist. in prædicamentis, posita se ponunt, & perempta se perimunt. vnde si non est seruus, non est dominus. Propter quod secundum Aug. lib. de tri. Deus nō fuit dominus quousque habuit creaturam suam. Ita si nō est subditus, nō est prælati sui iudex, qui possit eum iudicare. Ad Roma. 14. Tu quis es qui iudicas alienum seruū? suo domino stat, aut cadit. Minor verò probatur: quia si Christus dedisset alijs à Petro subditos, aut omnes dedisset, aut aliquē. Non est dicendū primum, q̄ dedisset omnes: quia, vt dictū est, pluralitas principatū nō est bona. vt dicitur 12. metaphysicę. & ideo ibi cōcluditur: vnus ergo princeps. Tum secundò: quia tunc ouile Christi non esset vnum, nec vnus omnium pastor, sed plures. contra illud. Erit vnum ouile & vnus pastor. Præterea secundum nō est dicendum: cum nulli legatur Christus Apostolis populos immediatè diuississet, nec facile est fingere quos quibus subiecerit. Item secunda ratione arguitur sic. Si Christus dedisset Apostolis immediatè potestatem iurisdictionis, aut dedisset plenam & omnimodam sicut Petro: aut particulariter limitatam & coartatam: sed neutram, ergo nullam. Consequētia est bona. Maior patet à sufficienti diuisione. Minor quo ad primam partem patet. Primò: quia dicit beatus Cyrillus in libr. thesaurorum. nulli alijs quā Petro Christus quod suum est plenum cōmisit: sed ipsi soli dedit. Secundò: quoniā si alijs Apostolis

Iohann. 10.

stolis data fuisset potestas in ea plenitudine, qua Petro data est, Petrus nec maior, nec superior, nec princeps, nec caput fuisset Apostolorum, sed omnes in iurisdictionis autoritate pares fuissent: quod est erroneum. Vt enim sanctus Anacletus inquit in cap. Sacro sancta. di. 22. inter Apostolos quædā fuit discretio: licet enim omnes Apostoli essent, Petro tamē à domino concessum est, vt reliquis omnibus præesset Apostolis, & cephas. i. caput, & principatum teneret Apostolatus. Secunda verò pars minoris, quæ dicit, q̄ etiam Christus nō dedit Apostolis potestātē aliquā limitatā, patet: vnde nec possibile est fingere certitudinē talis limitationis. De talibus aut, quæ facta esse dicuntur, maximè circa Apostolos, de clauibus ecclesiæ nihil videtur asserendū, quod de scripturis sanctis non habeat testimoniū explicitè vel implicitè, quod in hac parte non datur. Et hæc de primo puncto breuitatis causa sufficiant.

¶ In quo probatur eadem conclusio secunda via, scilicet per rationes. Cap. LV.

S V M M A R I V M.

1 Potestatem iurisdictionis omnium prælatorum derivari à potestate Papæ, multis rationibus ostenditur.

Consequenter eadem conclusio, videlicet, q̄ potestas iurisdictionis prælatorum derivatur à Papa, probanda est secunda via, videlicet per rationes. ¶ Primò sic. In omni principatu potestas iurisdictionis derivatur ad quācunq; personam illius principatus à monarcha siue principe illius principatus: sed Papa est princeps siue monarcha in sacro ecclesiæ principatu: ergo sequitur, q̄ potestas iurisdictionis omnium inferiorū prælatorū derivatur à Papa. Cōsequētia est bona. Minor patet ex sententiā Diony. quita in de ecclesiastica q̄ cęlesti hierarchia docet ab ipso hierarcha in omnes hierarchię personas lumē irradiationis perfluere. Minor verò, q̄ scilicet Papa sit princeps & monarcha totius ecclesiastici principatus, ex superius inductis autoritatibus ostensum est: in quibus sancti patres ipsum & ecclesię totius principem, & caput prædicat,

& attestatur. Dicit etiam Chryso. super Act. Apostolorū, q̄ Petrus à filio super omnes, qui filij sunt, accepit potestātē: non vt Moyses in gente vna, sed in vniuerso orbe. Et Theophilus super illud Luc. 22. Tu aliquādo cōuersus cōfirma fratres tuos. dicit, q̄ Petrus obtinuit q̄ esset antistes mūdi. Itē in ecclesiastico officio legitur ei Christ⁹ dixisse. Super plebē meā principem te cōstitui. ¶ Præterea sic cōfirmatur ista ratio. In vno quoque ordine ab eo, in quo maximè residet plenitudo virtutis siue potestatis originaliter depēdet virtus omnium sequentiū in illo ordine: sed Romanus pontifex est primus in ordine prælatorū ecclesiæ, & in quo solo residet plenitudo ecclesiasticę potestatis: ergo sequitur q̄ potestas omnium sequentiū prælatorū ecclesię depēdeat & deriuetur ab ipso Romano pont. Cōsequētia est bona. Maior colligitur ex sententiā Aristo. 2. metaphy. Minor est canō cōcilij Cōstantinopolitani dicētis. Veneramur secundum scripturas & canonū diffinitiones sanctissimum antiquę Romę episcopū primū esse & maximū omnium episcoporū. Itē in cōcilio Chalcedon. acclamatum legitur à tota synodo Papę Leoni. Leo sanctissim⁹ apostolicus & cœcumenicus. i. vniuersalis patriarcha, per multos annos viuat. ¶ Cōfirmatur hoc argumentū per illud beati Anacleti, qui vt dicitur in cap. In nouo. di. 21. ita dicit. In nouo testamento post Christū dominū à Petro incoepit sacerdotalis ordo. Et causam subiungens ait. Quia ipsi primò pōtificat⁹ in ecclesia datus est, dicente domino ad eū: Tu es petrus, & super hęc Petrā edificabo ecclesiā meā. ¶ Tertio sic. Inter habētia ordinē secundum influentiā omnia quæ alijs influunt virtutē influendi recipiūt à primo illius ordinis: sed ordo qui est inter Romanā ecclesiā & alias ecclesias, siue inter Romanū pontificem & alios prælatos est secundum influentiā, prout vnus mouet aliū ad actus hierarchicos: ergo potestas iurisdictionis omnium prælatorū ecclesiæ derivatur à Romano pōtificē. Cōsequētia est bona. Maior patet ex cōmēto primę propositionis de causis. causa enim secūda virtutē causandi habet à prima. Minor verò patet autoritate beatissimi Cypriani, qui vt in. c. loquitur. 24. q. 1. ecclesias particulares ad ecclesiā Romanā cōparat sicut radios ad solē, fluius ad fontē, sicut ramos ad radicē. Patet etiā per illud, quod Iustinianus imperator christianissimus in authentic. vt Romana ecclesia. col. 3. ait. quod legū originē antiqua Roma sortita est, & summū pontificatus apicem, & sacerdotij fontem

apud eam esse nemo est qui dubitet. Si ergo Romana ecclesia fons est, & à fonte deriuatur riuuli, sequitur, quod aliarum ecclesiarum iurisdictio deriuetur ab ea. ¶ Quarto sic. Omnia membra à capite recipiunt immediatè deriuationem virtutis sensus & motus siue regiminis: sed Romana ecclesia est caput cæterarum ecclesiarum: ergo cætera ecclesiarum, & earum prelati potestatis suę originem suscipiunt à Romana ecclesia siue à Romano pontifice. Cõsequentiã est bona. Maior patet: quoniam ut superius habitum est ex sententiã Iuliano. ex eo datum est capiti hoc nomen, quod sensus omnes, & nerui inde in initium capiunt, atque ex eo omnis vigili causa oriatur. Minor verò ponitur in c. Sacrosancta. di. 2. vbi sanctus Anacletus dicit, quod apostolica sedes caput & cardo. s. omniū ecclesiarum, est à dño, & non ab alio constituta: & sicut cardine ostium regitur, sic huiusmodi sanctæ apostolicæ sedis auctoritate omnes ecclesie dño disponuntur reguntur. Hoc autem quod ait, quod apostolicæ sedis auctoritate omnes ecclesie reguntur, non videtur habere veritatẽ, nisi prelati inferiores, qui regunt ecclesias, regendi, & gubernandi illas ab apostolica sede accipiant potestatem. ¶ Quinto sic. In omnibus causis agentibus ordinatis semper causa sequentes agunt in virtute cause primæ: sicut in rebus naturalibus corpora inferiora agunt in virtute corporum cælestium: & in rebus voluntarijs omnes artifices operantur secundum imperium summi architectoris: in ordine autem politici regimẽ administrati omnes particulares potestates auctoritatẽ iurisdictionis suscipiunt à suprema potestate: sed in regimine ecclesiastico in ordine prelatorum ecclesie habent iurisdictionem & potestatem actus diuinos exercendi circa fideles primus & summus ponitur. ergo. ¶ Sexto sic. Perfectior est princeps ecclesie quam legalis, Papa quam Moyses: sed à summo præfide te synagoga omnis alia potestas inferiorum deriuabatur: ergo similiter est in ecclesia, quod omnis iurisdictionis auctoritas inferiorum prelatorum deriuatur à summo pontifice. ¶ Papa. Cõsequentiã patet: quia synagoga figura fuit ecclesie, secundum quod dicit beatus Augustinus & beatus Dionysius. Minor verò patet Exo. 18. & expressè Nũc. 11. vbi dñs ad petitionem Moysi, qui in multitudine regiminis grauabatur, voluit, quod idem Moyses eligeret sibi aliquos in adiutorium ad populi gubernationem. Et dicit textus, quod dedit Deus de spiritu qui erat in Moysi septuaginta electis. & hoc ut videtur ad significandum omnem potestatem iurisdictionis & regiminis à summo ecclesie presidente in alios deriuari. ¶ Septimo sic. Hierarchia ecclesiastica

est exemplata à cælesti, sicut ait beatus Dionysius. & supra in capit. 2. induximus: sed in cælesti hierarchia sic est, quod radius diuinæ illuminationis descendens in inferiores tali ordine descendit, ut primò in superiores recipiatur, deinde per illos in inferiores profluendo descendat. hæc autem est lex diuinitatis, inquit Dionysius. 3. cæle. hierar. per prima media, & per media vltima illuminari. Ergo sic erit in hierarchia ecclesiastica, quod potestati iurisdictionis, secundum quam attenditur ordo superioritatis & inferioritatis inter prelatos ecclesie, quod primò à Deo immediatè in Papam descendat, & per eum in sequentes deriuetur. ¶ Octauo teste eodem beato Dionysio. 10. cælestis hierarchiæ. Omnes hierarchiæ sunt cõnexæ, & ordines ipsi cuiuslibet hierarchiæ sunt etiam connexi: hæc autem connexio secundum eundem diuini doctoris doctrinam, ut sanctus Thomas, & Albertus declarant, non tantum attenditur per relationem ad vnum vltimum finem, secundum quod omnis hierarchiæ finis est similitudo & vnitas ad Deum: sed secundum ea, quæ sunt de essentiã hierarchiæ, scilicet secundum ordinem, scientiam, & actionem. Secundum ordinem quidem, in quantum in omnibus hierarchijs inuenitur distinctio per primum, medium, & vltimum. Secundum scientiam verò in quantum irradiatio extenditur procedendo à prima vsque ad vltimos. Secundum actionem autem, in quantum primum habet actionem hierarchicam in medios & per medium in vltimos: sed ecclesia nostra est ad instar hierarchiæ disposita & formata: ergo necesse est nisi hierarchiam nostram inconuenientissimè asserere inconnexam vellemus potestatem ecclesiasticam à primo nostræ hierarchiæ, qui est Romanus pontifex, in omnes inferiores procedere & deriuari. Processus patet. Huius autem connexionis hierarchiæ nostræ duo sunt euidentissima testimonia. Primum est, quod qui à beati Petri societate & connexione apostolicæ sedis segregatur, non potest absolui à peccatis. Secundum est quod talis existens sic prelatum ipsa potestate ecclesiastica denudatur. De primo habetur in glossa Matthæi. 16. quod Petrus ideo specialiter clausus regni cælorum & principatum iudiciariæ potestatis accepit, ut omnes per orbem credentes intelligant, quod quicumque ab vnitate fidei & societate Petri quouis modo seipsum segregant, nec vinculis peccatorum absolui, nec ianuam regni cælestis ingredi possunt. De secundo habetur in cap. Factus. & in c. Nouatianus. 7. q. 1. quæ omnia sunt

sunt beatissimi Cypriani testimonia. ¶ Nonò sic. Potestas quæ data est vni in sua fontali plenitudine, non est in alijs nisi deriuata & limitata, etiã pro illius voluntate & ordinatione: sed potestas iurisdictionis ecclesiasticæ tota in sua fontali plenitudine data est Petro soli, & in eo suis successoribus: quoniam cura totius ecclesie sibi commissã est, domino dicente: Pascite oues meas. Hoc enim teste Chrysostomo nulli alio Apосто dicitur, neque nunc, neque antequam, neque post: ergo talem potestatem perfectam ac plenam solus Petrus habuit, habetque solus successor Petri, qui ob hoc Papa. i. pater patrum nominatur: ergo omnes alij ecclesie prelati non habent potestatem iurisdictionis nisi prout Papa limitat & disponit. ¶ Decimò confirmado ratione in prædicta arguitur sic. Ecclesie particulares ad ecclesiam Romanam comparantur sicut radij ad solem, sicut riuuli ad fontem, sicut rami ad radicem: ergo sequitur, quod quicquid potestatis habent iurisdictionis, habent à Romana ecclesia. Consequentia est bona. Antecedens patet tam auctoritate Cypriani in c. Loquitur. 24. q. 1. quam concilij Ephesini, quam etiam Petri Rauennatis, qui dicit, quod stipiti rami, quod capiti membra, quod soli radij, quod fonti riuuli, hoc apostolicæ se dis reuerentiæ debent omnes ecclesie, quas vbique terrarum religio christiana fundauit. Confirmatur hæc ratio ex illo, quod Vigilius Papa scribens Eleutherio episcopo dicit. Nulli vel tenuiter scienti, vel pleniter sapienti dubium est, quod ecclesia Romana fundamentum & forma sit ecclesiarum, à quo omnes ecclesias principium sumpsisse nemo rectè credentium ignorat. hæc ille. ¶ Undecimò sic. Omnis iurisdictio & potestas cuiuslibet ecclesie & personarum in ea, videtur ab eo deriuari, & procedere, qui illam ecclesiam sic fundauit in auctoritate & iurisdictione: patet, cum fundamentum sit origo & principium totius ædificij: sed omnes alie ecclesie per orbem diffusæ sunt à Romana ecclesia institutæ & fundatæ, ergo omnis iurisdictionis ecclesiasticæ auctoritas aliorum prelatorum deriuatur à Papa, siue à Romano pontifice. Consequentia est bona. Antecedens pro minori habetur in c. Omnes. di. 2. vbi Nicolaus Papa ita inquit. Omnes siue patriarche cuiuslibet apicis, siue metropolitano primatus, aut episcopatu cathedras, vel ecclesiarum, siue cuiuscumque ordinis dignitatem instituit Romana ecclesia: illa verò solus ipse Christus fundauit. & c. Itẽ in c. In illis. di. 80. dicit Clemens Papa, quod in illis ciuitatibus, in quibus olim apud ethnicos primi fla-

mines eorum, atque primi legis doctores erant, episcoporum primates atque patriarchas beatus Petrus ponere præcepit. In illis verò, in quibus erant eorum archisflamines, archiepiscopos institui præcepit. In singulis verò cæteris ciuitatibus singulos, & non plures episcopos constitui præcepit, qui episcoporum tantum vocabula sortiretur: quoniam nec inter ipsos Apostolos par fuit institutio, sed vnus præfuit omnibus. hæc ille. Itẽ ad idem facit. c. Quis nesciat. di. 11. ¶ Duodecimò. Omnis ille, cui committuntur vices alicuius superioris, habet iurisdictionem suam à committente, non autem à se, nec ab alio: sed Papa, cui à Christo omnium fidelium cura commissa est, omnibus alijs committit vices suas, & impertitur partem sollicitudinis suæ in his, quæ exequuntur pertinentiã ad regimẽ ecclesie: ergo videtur, quod omnes alij prelati à Papa immediatè habeant quicquid iurisdictionis voluntariæ vel cõtetiõsæ habeant. Maior patet: quoniam is qui madata iurisdictione utitur, nihil proprium habet: sed utitur solũ iurisdictione eius, qui madauit. Minor verò patet auctoritate beati Gregorii. & habetur in c. Decreto. 2. q. 6. vbi sic ait. Sancta Romana ecclesia ita vices suas alijs impertit ecclesijs, ut in partem sint vocati sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis. & in c. sequenti Iulius Papa ita dicit. Ipsa namque ecclesia, quæ prima est, ita reliquis ecclesijs vices suas credidit largiendas, ut in partem sint vocatæ sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Et Leo Papa in epistola ad Anastasium episcopum Thessalonicensem. inquit. Vices enim nostras ita tuas credimus charitati, ut in partem sis vocatus sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Vnde magister in historia ecclesiastica tractans illud Exo. 18. Moyses omnia quæ Ietro. & c. dicit sic. Sicut Moyses concilio Ietro constituit tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos: sic Romana ecclesia plurimos vocauit in partem sollicitudinis, scilicet primates, episcopos, archiepiscopos, archipresbyteros, & minores sacerdotes. Si ergo hos vocauit sancta Romana ecclesia impertiendo eis partem administrationis suæ, videtur, quod ipsi non sunt instituti à Christo immediatè, sed Petro, vel successoribus eius. ¶ Tredecimò sic. Quilibet fidelis tenetur credere vnã esse sanctam ecclesiam catholicam: sed ad vnitatem ecclesie requiritur, quod omnium prelatorum potestas iurisdictionis deriuetur à Romano pontifice: ergo necesse est, quod quilibet fidelis hoc credat & teneat. Consequentia est bona.

Maiores patet, cum sit articulus fidei, & dicatur Cant. 6. Vna est colūba mea, vna est perfecta. dicit gl. ecclesia. Minor probatur: quoniam vnitas ecclesiæ, vt habetur à Cypriano in epistola de vnitate ecclesiæ. & habetur in c. Loquitur. 24. q. 1. necessariò attenditur in ordine ad vnā fontalē originem totius potestatis ecclesiasticæ, quam esse dicit apostolicam sedem, siue Romanum pontificem, super quē fundatā dicit ecclesiā esse. Vnde ait. Ecclesia Dei luce perfusa, per totum orbē radios suos porrigit. Vnū tamē est, quod vbiq; diffunditur, nec vnitas corporis separatur: radios suos super vniuersam terrā copia vbertatis extēdit, profluētes largitur riuos, latius pandit: vnū tamē caput esse, & vna origo, & vna mater focū ditas copiosa. hæc ille. Itē sanctus Tho. contra gentiles. lib. 4. c. 76. dicit. Solum Petro promisit: Tibi dabo clauēs regni cælorū. vt ostenderetur potestas clauū per eū ad alios deriuāda ad conseruādā ecclesiæ vnitatē. Ex quibus manifestè colligitur pertinere ad vnitatē ecclesiæ, quod à Romano pontifice omnium aliorū prælatorum deriuetur auctoritas, quæ erat minor probanda. Ex quibus videtur, quod negare potestatem iurisdictionis inferiorum prælatorum in ecclesia à Romano pontifice immediatè non dependere, non solum præiudicet primatui apostolicæ sedis, sed etiam vnitati vniuersali ecclesiæ.

In quo probatur eadem conclusio tertia via, scilicet ex inconuenientibus, quæ ex contrario modo dicendi sequuntur. Cap. LVI.

S V M M A R I V M.

Potestati iurisdictionis omnium prælatorum deriuari à potestate Papæ, ex inconuenientibus, quæ ex contrario modo dicendi sequuntur, ostenditur.

Illustrata præfata conclusio nis veritate duabus vijs: iā tertia via, quæ sumitur ex inconuenientibus, quæ ex opposito modo dicendi sequuntur, restat declaranda. ¶ Primò sic. Nullus potest licitè immutare illud, quod est ex institutione vel ordinatione Christi: sed si potestates inferiores essent immediatè à Chri-

sto, sequeretur quod Papa non posset circa eas facere mutationes quas facit, diuidendo episcopatus, & ampliando territoria, & restringendo casus, vel extēdendo: ipse enim erigit, siue de nouo ordinat ecclesias cathedrales. 16. q. 1. felix & ca. Præcipim⁹. Itē ipse subiicit vnā ecclesiā cathedralē alteri. extra de offi. dele. quod trāslationē. Itē vnit duos episcopatus in vnū, & vnū diuidit in duos. 16. q. 1. & tēporis. Itē mutat sedes episcopales de vno loco ad aliū. extra de tranlla. prelā. cap. 1. & ita sedes apostolica hoc faciēdo, sicut frequēter facit, de facto erraret in his quæ sunt iuris diuini, extēdendo potestatem vltra mēsurā debitā, quod est incōueniēs. In apostolica enim sede vnitas habetur in c. In sede. 24. q. 1. semper immaculata permāsit religio christiana. ¶ Secundò sic. Nullus potest licitè augere vel diminuere ea quæ sunt iuris diuini, nisi ipse institutor: sed si potestates inferiorū prælatorum essent immediatè à Christo iure diuino, sequeretur, quod Papa non posset curā parochialē aut abbatialē augere in episcopālē: sed hoc est incōueniēs, & cōtra vsum ecclesiæ Romanæ, quæ de nouo sæpe erigit ecclesias cathedrales. 16. q. 1. felix. ergo. & c. ¶ Tertiò sic. Si potestas iurisdictionis inferiorū prælatorū est immediatè à Christo, & nullo modo collatiuē à Papa, falsum diceret Papa, cū de ecclesijs prouidēs, ait. Prouidem⁹ ecclesiæ tali de tali persona, & præficimus eū in patrē, & pastorē, ac episcopū eiusdē ecclesiæ, cōmittētes ei administrationē intēporalibus & spiritualibus in nomine patris. & c. Sed quod erraret apostolica sedes in his, est incōuenientissimum dicere: ergo & illud ex quo sequitur. ¶ Quarto simili modo arguitur ex cōmuni modo loquendi, quo vtuntur tam summi pontifices, quā episcopi in institutione alicuius curati in aliqua parochia. dicunt enim. Ego cōfero tibi curā talis parochiæ. cura autē nihil aliud est, nisi potestas ipsa spūalis iurisdictionis: sed si potestas iurisdictionis esset immediatè à Christo, falsum dicerent omnes ecclesiæ prælati sic loquētes: sed hoc est incōuenientissimū asserere, ergo illud ex quo sequitur. ¶ Quintò sic. Si potestas iurisdictionis inferiorū quorūcūq; prælatorū esset immediatè à Christo sicut est potestas ordinis, tūc Papa non posset solo verbo conferre vel auferre potestatem ordinis ab aliquo inferiori prælato per quācūq; de positionē, aut degradationē: quia non potest tollere quod non dedit. Itē non posset Papa solo verbo dare vel auferre potestatem iurisdictionis cuiuscūq; inferiori prælato, nec ipsum deponere, vel degradare, quod est incōuenientissimum,

simum, cum sit negare tam plenitudinem potestatis apostolicæ sedis, quam iura cōmunia. Nec valet si dicatur, quod non sit simile de potestate ordinis & iurisdictionis: quia super potestatem ordinis non habet Papa plenitudinē potestatis, habet autē super potestatem iurisdictionis, & ideo potest hanc tollere, & non primā. Istud non valet: quia si potestas inferiorū prælatorū est à Deo immediatè sicut potestas Papæ, Papa non habet super illā plenitudinē potestatis, imò nihil habet potestatis super illā, cū sit immediatè à Deo, & per cōsequēs sicut nec vnā tollere potest, ita nec aliā. seruus enim nec tollere nec mutare potest legē domini sui. iuxta. c. Sunt quidā. 25. q. 1. sed hoc est apertè falsum & incōueniēs, ergo & illud ex quo sequitur. ¶ Sextò sic. Si potestas inferiorū prælatorū esset immediatè à Christo sicut potestas Papæ, sequeretur, quod inferiores prælati electi non indigerēt ab homine cōfirmari: nec curati per patronos presentati indigerēt institutione episcopi: nec oporteret, quod ab alio eis cura cōmitteretur: sicut nec Papa indiget, qui electus canonicè à solo Christo confirmatur, & instituitur: sed hoc est incōuenientissimū, cum hoc sit ecclesiasticū ordinē perturbare: quia curati ab episcopis instituuntur, qui ecclesias eis cōmittūt, & curā animarum. Vnde mirū est dicere, quod ille, cui ab aliquo cura animarū cōmittitur, non habeat illā curam immediatè ab illo. Episcopus etiā ab archiepiscopo & ille à Papa cōfirmatur: & qui cōfirmatur, ius dat, & cōfirmatus à cōfirmatē habet illā potestatem, quā acquirit per ipsam confirmationē. Et sic patet, quod cum archiepiscopus siue patriarcha recipiat à Papa suā immediatè potestatem, & ab illo episcopus, & ab episcopo curat⁹, quod omnis potestas ecclesiasticæ iurisdictionis deriuatur à Papa mediātē, vel immediātē. ¶ Septimò ad idē sic. Si ita esset potestas iurisdictionis inferiorū prælatorū immediatè à Christo, tūc Papa non posset ea quæ ad inferiorū prælatorū iurisdictionem pertinent ad se aduocare, vel alijs cōmittere ad iudicandum: sed hoc est falsum, & inconueniens, & cōtra plenitudinē potestatis papalis: est enim iudex vniuersalis ecclesiæ, & habet potestatem de omnibus iudicare, ergo incōuenientissimū est illud ex quo sequitur. ¶ Octauò sic. Si potestas iurisdictionis inferiorū prælatorū in vtroq; foro esset immediatè à Deo, & non à Papa, cum potestas diuina non possit impediri ab homine sicut nec potestas naturæ: sicut potestas Papæ non potest facere, quin ignis comburat stupam, si eam habet pro-

ximatā: ita Papa non poterit facere per quācūq; ex cōmunicationē, quin episcopus possit ex cōmunicare, & curatus à peccatis absolueret: cōsequens est falsum, & incōueniens, ergo & antecēdens. Cōsequētia videtur esse bona. Et tamē falsitas cōsequētis patet: quia ex cōmunicatus non habet vsum clauū, nec etiā executionem in aliquo foro: vnde sententia ab eo lata non tenet ipso iure. de sen. & re iudi. c. ad probandam. Si verò dicatur, quod Papa potest ex cōmunicato populum subtrahere, & ideo non valet sententia lata in non subditū, licet iurisdictionis sit de iure diuino: sicut potest de facto subtrahere materiam eucharistiæ sacerdoti, tunc non poterit celebrare: non est simile. Quia cum potestas iurisdictionis & prælationis non sit aliud, quam relatio ad subditos: & relatiua posita se ponunt, & perempta se perimūt: vt si est pater, est filius: & si est Pater iure diuino, habet & filium iure diuino: si prælatus & episcopi habent potestatem prælationis & curam animarū de iure diuino, per consequens habent subditos de iure diuino: nisi eis subtrahatur de facto, sicut panis potest subtrahi sacerdoti volenti conficere, & tunc non poterit conficere: non quia panis definit esse materia consecrationis, sed quia definit esse materia præsens, & cōsecratio requirit materiā debitā & præsentem: sed subtrahens non potest facere, quin panis de iure sit materia sacramenti, & quin præsens de iure possit confici. Ita absolutioni sacramentali, quæ requirit præsentē, potest materia de facto subtrahi, & sic absolutio impediri: sed si de facto non subtrahatur, non potest de iure subtrahi, si subiectio est de iure diuino, & per consequens non poterit Papa impedire episcopum & curatum, quin verè absoluat si bi præsentialiter confitentem, sicut nec quin consecret panem præsentem, sed ex cōmunicatio & absolutio non requirunt materiam præsentē in prospectu, sed solum in districtu: quia extra territorium ius dicenti impunè non paretur. Vnde si episcopus & curatus habent populum subditū in foro exteriori de iure diuino si de facto expellantur de parochia & diocesi, per nullam ex cōmunicationem desinunt esse materia sua, quin possint ab eis absolui & ligari: quia ius diuinum per hominē non potest solui. Si dicatur, quod absolutio pœnitentialis facta ab ex cōmunicato non valet, quia scienter ei confitendo pœnitens nouum peccatum committit ideo non est absolutionis capax, non valet: quia possibile est, quod ei confitens nescit curatum ex-

communicatum, & sic non ponit obicem. Itē in foro exteriori cessat instantia, in quo indistincte non tenet absolutio facta ab excommunicato. ¶ Nonō sic. Si inferiores prelati haberent immediatē à Christo, & non à Papa potestatem iurisdictionis, tunc Papa non posset iudices dare, nec legatos mittere ad dioceses episcoporum etiā propter eorum negligentiam & defectum: nec episcopi confessores & predicatorum per diocesim. cōsequens est falsum & absurdum, ergo & antecedens. Consequentia patet per simile: quia Papa non mittit inquisitores per terrā regū & principum ad puniendū & corrigendū: quia non habent ab eo suas iurisdictiones & iustitias: ergo similiter si episcopi non haberent iurisdictionē suā ab eo, non potest eis mittere legatos, nec pari ratione episcopus predicatorum nec confessores per parochias. Falsitas autem consequentis apparet de offi. lega. per totum de offi. ordi. c. Inter cetera. ubi episcopi mittunt per diocesim predicatorum & confessores.

¶ In quo obijcitur contra antedictam conclusionem per aduersarios ex ordine apostolorum ad Petrum. Cap. LVII.

S V M M A R I V M.

1 Potestatem iurisdictionis omnium prelatorum non derivari à potestate Papæ, arguunt aduersarij ex ordine Apostolorum ad Petrum.

Duersus conclusionē præfatam aduersarij plurima obijcere perlegimus, quorum obiectiones ad eam triplicem formam reduci possunt, quaprocessum est ad confirmandam cōclusionem præfatam. ¶ Inchoates ergo ab ordine aliorum apostolorum ad Petrum, arguunt sic. Apostoli, & Christi discipuli potestatem iurisdictionis quā habuerunt, non receperunt immediatē à Petro sed à Christo, ergo sequitur quod prelati in ecclesia non recipiunt immediatē potestatem iurisdictionis à Papa, sed à Christo cōsequētia videt bona: quoniam prelati maiores, utpote episcopi, succedunt apostolis & prelati minores succedunt discipulis. ut in c. In nouo. di. 2. ait Anacletus, & habetur in gl. Luc. 10. ergo videt, quod sicut Papa dicitur

Arg. primū primæ uis quod cū sequitur. c. 61

Probatio simili.

tur suscipere immediatē potestatem à Christo, qui succedit Petro: ita alij inferiores prelati dicitur suscipere potestatem à Christo immediatē, quia succedunt alijs apostolis, & discipulis Christi. Antecedens uero probatur auctoritatibus & rationibus. ¶ Primò auctoritate illa Mat. 18. Quodcūq; alligaueritis super terrā, erit ligatū & in cælis. Quod uero hoc intelligatur de potestate iurisdictionis in foro exteriori per censurā ecclesiasticā, patet. Tum ex gl. interl. quæ super uerbo, alligaueritis, dicit. vinculo anathematis. Tum ex gl. beati Hieronymi. ibidē, quæ dicit. Potestatem tribuit apostolis, ut sciant cum à talibus cōdemnantur, humanā sententiā diuina sententiā roborari. ¶ Secundò auctoritate illa Iohan. 20. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. &c. Quod uerbum pertractans Leo Papa in sermone pentecostes, ita ait. Reducendorum peccatorum etiam tunc apostoli receperunt potestatem, cum post resurrectionem insufflauit, & dixit. Accipite spiritum sanctum. &c. Ioh. 20. Item Gregorius super eodem ita inquit. Principatum superni iudicij sortiuntur, ut uice Dei quibusdam peccata retineant, quibusdam relaxent: quorum in ecclesia episcopi locum tenent. Non potest autem dici, quod intelligatur de potestate characteris, qua ordinati sunt sacerdotes: quia talis fuit eis collata in cœna, quando dictum est. Hoc facite in meam commemorationem. ergo necesse est dicere, quod aliam potestatem quam ordinis receperunt tunc apostoli à Christo, & non est alia nisi iurisdictionis: cum tantū duplex distinguitur potestas, scilicet ordinis & iurisdictionis: ergo. &c. ¶ Tertio probant auctoritate illa Matthæi. 16. Tibi dabo clauas regni cælorum. Super quo uerbo Leo Papa ita inquit. Trāsiuit in alios apostolos ius ipsius potestatis, & ad omnes ecclesie principes decreti huius cōstitutio cōmeauit, sed hoc singulariter creditur: quia cū ceteris ecclesie rectoribus Petri forma preponitur. Itē Rabanus ibidē in gl. ita inquit. Ligandi & soluendi potestas quauis soli Petro uideatur data à dño: tamē & ceteris apostolis data est, necnō nunc in episcopis & presbyteris omni ecclesie. ¶ Quarto auctoritate illa Lucæ. 6. Vocauit discipulos suos & elegit. 12. ex ipsis quos apostolos nominauit. Super quo uerbo dicit beatus Ambrosius. quod cum ad propagandum auxilium salutis humanæ per terrarum orbem fatores fidei destinauerit. &c. ergo uidetur, quod immediatē apostoli sunt à Christo destinati, & per consequens immediatē ab eo potestatem iurisdictionis acceperunt

Probatio prima ab auctoritate.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Quinta. perunt. ¶ Quintò auctoritate illa Luc. 9. Cōuocatis. 12. apostolis, dedit illis potestatem super omnia dæmonia, & ut languores curaret, & misit illos predicare regnū Dei, & sanare infirmos. & ita uidetur idē quod prius. ¶ Sextò probatur illa auctoritate Luc. 10. Postquā designauit dñs & alios. 72. misit illos binos ante faciē suam in omnē ciuitatem & locum, &c. Super quo beatus Cyrillus ita dicit. Postquam dixit rogare dominū messis: hoc fecit per se ipsum, ita quod per seipsum misit eos. sed ipsa missio, ut uidet, fuit collatio potestatis. ergo. &c. ¶ Septimò auctoritate illa Anacleti, & habetur in cap. in nouo. di. 2. ubi dicitur. Ceteri apostoli cū eodē. s. Petro pari cōsortio honorē & potestatem acceperunt. Ecce quod dicit, cū eo, non autē dicit ab eo. ergo uidetur quod oēs alij apostoli acceperunt à Christo immediatē potestatem sicut & Petrus. ¶ Octauò auctoritate illa Cypriani, qua ait in ca. loquitur 24. q. 1. quod dñs post resurrectionē parē potestatem omnibus apostolis tribuit. ¶ Nonō sic. Petrus non uidet contulisse potestatem iurisdictionis Mathiæ, sed eam immediatē habuit à Christo. ergo similiter & alij apostoli, & per consequens alij ecclesie prelati, qui eorum loca in ecclesia tenent. Cōsequētia est bona: quia non magis uidetur de Mathiæ, quod de alijs apostolis. An patet: quia electus fuit immediatē à Christo, non autē à beato Petro. Vnde super illud Act. 1. Ostende quæ elegeris. dicit beatus Dionysius in li. de ecclesiastica hierarchia. quod Petrus recepit Mathiā ad numerū apostolorum diuina electione ostēsum. ¶ Decimò arguitur idem de Paulo, qui potestatem iurisdictionis immediatē uidetur à Christo recepisse. unde ipse ait. Et si amplius aliquid gloriatus fuero de potestate nostra, quā dedit nobis dominus, non alius in ædificationem, &c. uidetur quod si non alius quam dominus, ergo non Petrus. Item ipse ait. Mihi enim qui aliquid esse uidebantur. s. Iacobus, Cephas, & Iohannes nihil mihi contulerunt. ergo maiori ratione alij apostoli receperunt à Christo, quos ipse Christus immediatē uocauit.

Septima.

Octaua.

Nona.

Decima.

2. Cor. 10.

Galat. 2.

¶ In quo contra conclusionem præfatam per aduersarios obijcitur via rationum. Capit. LVIII.

S V M M A R I V M.

1 Potestatem iurisdictionis omnium prelatorum non derivari à potestate Papæ, arguunt aduersarij uia rationum.

ECVND A via, scilicet per rationes, aduersarij sic arguunt. ¶ Primò dicit Bernardus scribens ad Eugenium. Erras, si ut summam, ita & solā institutam à Deo æstimas tuam Apolliticam potestatem. ait enim Paulus ad Rom. 13. Omnis anima subdita sit potestatibus sublimioribus: non ait sublimiori tantumquam in uno, sed sublimioribus tantumquam in multis. non tua ergo potestas sola à Christo instituta: sunt & mediocres, sunt & inferiores. Ecce quod ponit alias potestates inferiores institutas à Christo. ¶ Secundò sic. Episcopi sunt spōsi ecclesie: sed hoc non nisi immediatē gerendo uicem Christi veri sponsi: ergo, &c. ¶ Tertio. Act. 15. super quæstione mota de legalibus ueteris testamenti obseruandis uel non: cum fide Christi scribitur, secundum quod dicit magister in historijs quo modo Petrus surgens primus ratiocinando dicit non esse imponendū fidelibus iugum legis: facto autem silentio, Iacobus Hierosolymitanorum episcopus adhærens uerbis Petri, auctoritate pontificali protulit diffinitiuā sententiā dicens. Viri fratres audite me. Simon narrauit, &c. propter quod ego iudico, &c. quasi dicat meum est proferre sententiā, quia est in diocesi mea. Hoc autē non faceret post iudicium Petri, & in presentia eius, si iurisdictionem haberet ab ipso Petro: quare nec episcopi, qui sunt successores apostolorum, iurisdictionem habent à Papa, qui est successor Petri. ¶ Quarto sic. Quod cōpetit sacerdotibus ex uisacramenti sui ordinis habent immediatē à Christo: sed potestas iurisdictionis quo ad forum conscientie est huiusmodi, ergo &c. Maior supponitur. Minor probatur: quia quilibet sacerdos accipit potestatem ligandi & soluendi in susceptione ordinis: sed posse ligare & soluere pertinet ad potestatem iurisdictionis. ergo & cetera. ¶ Quintò sic. Nobilior & firmitior uidetur esse principatus, cuius potestas iurisdictionis in singulis gubernantibus deriuatur à Deo, quam si ab aliquo homine puro deriuetur, eum talis potestas sic nobiliorem habeat originem: sed id quod maioris nobilitatis est, tribuendum est principati ecclesiastico, ergo & cetera. ¶ Sextò sic. Dionysius sexto cælestis Hierarchie postquam posuit quod ordo Pontificalis

Argumentum primū secundæ uis quod cū sequitur. c. 62

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Quintum.

Sextum.

esset primus & diuiniſſimus omnium ordina- tionum dicit. Videmus enim omnem hierar- chiam in Iesu consummatã. Ex quo habetur, q̄ omnis hierarchia immediatè reducitur ad Christum: quod nõ esset, nisi omnis potestas in hierarchia ecclesiastica esset immediatè à Christo. Vbi cõmentator ait, q̄ ordo episco- palis præ cæteris ordinibus ecclesiasticis pro- ximus est Deo vltimus, id est cõsummatius aliorum: quia in ordine episcopali impletur omnis hierarchiæ dispositio.

Septimum. ¶ Septimò sic. Ab illo quis dicitur in ecclesia habere pote- statem immediatè iurisdictionis, à quo ponũ tur rectores ecclesiæ: à quo enim habet causa secunda q̄ sit, habet q̄ causa sit: sed à spiritu sancto ponũtur qui rectores & prælati eccle- siæ sunt. secundũ illud Act. 20. Attendite vo- bis in vniuerso gregi in quo posuit vos spiri- tus sanctus episcopos regere ecclesiam Dei. Ex quo videtur, siue loquatur ad episcopos propriè, siue ad presbyteros largè dictos epi- scopos, siue ad vtrosq; simul, q̄ illi, de quibus loquitur, ponantur in regimine ecclesiæ à spi- ritu sancto sicut successores petri i loco eius: & per consequens q̄ potestatè regiminis nõ habeant ab homine, sed à Christo. Processus videtur notus.

Octauum. ¶ Octauò sic. Ab illo quis dici- tur habere iurisdictionis potestatè in aliqua cõmunitate, cuius dicitur esse vicarius in cõ- munitate illa: sed sic est q̄ alij prælati in eccle- sia, siue episcopi, siue etiam curati non dicantur Papæ, sed Dei vicarij, ergo immediatè ha- bent à Deo potestatè suam. Consequẽtia patet. & antecedens pro maiori parte. Minor ve- rò patet ex glo. super epistolam. 2. ad Cor. 6. & habetur. 3. 4. q. 4. mulier. De curatis verò pa- tet per illud de poenit. d. 3. §. inter hæc. vbi di- citur sic. Eum quẽ sacerdos indicat Deus iudi- cat, cuius personam in ecclesia gerit.

Nonum. ¶ Nonò sic. Sicut se habent principes ad regem, ita vi- dentur episcopi se habere ad Papam: sed prin- cipes non semper habent iurisdictionem suã à rege: ergo nec episcopi à Papa. Maior vide- tur patere. Vnde de Apostolis dicitur psalm. 44. Constitues eos principes super omnem terram. Minor verò probatur: quia saepe con- tingit, q̄ à principibus habentibus iurisdictionem eligitur rex: sed iurisdictione quẽ habetur ante iurisdictionem regis, nõ habetur à rege.

Decimum. ¶ Decimò. Illud quod habetur per electionẽ populi, non habetur à Papa: sed iurisdictione e- piscoporum habetur per electionem populi: ergo &c. Si dicatur q̄ non: quia requirit con- firmationem. Contra, quia illa confirmatio nõ semper fit à Papa, sed ab archiepiscopo: er- go non oportet q̄ potestas episcoporum sit à Papa.

¶ Vndecimò sic. Papa nõ habet ratio- nem capitis principalis in ecclesia, sed mini- sterialis, ergo influentia eius respectu eccle- siæ non attenditur quãtum ad donationem, siue collationem potestatis, sed tantũ quo ad dispositionem subiecti recipientis: sicut in- strumentum non attingit per se principalem effectum, sed disponit materiam ad disposi- tionem effectus, quam causa imprimere intẽ dit: & ita ergo dato q̄ Papæ vt pote capitis sit influere in membra ecclesiastica, nõ sequitur propter hoc, q̄ eius influentia attendenda sit quantũ ad collationẽ cuiuscunq; potestatis, sed tantũ quantũ ad dispositionẽ recipientis: quia scilicet nominatio Papæ, siue institutio, siue confirmatio disponit personam sic insti- tutam, vt assequatur potestatem ex antiqua collatione. Processus videtur bonus. ¶ Duo- decimò sic. Alij Apostoli dicuntur fundamẽ ta ecclesiæ sicut & Petrus. Vnde ad Ephes. 4. scribitur. Superædificati super fundamẽtum Apostolorum. Et Apocal. 2. 1. dicitur. Funda- menta ciuitatis. 1. 2. in quibus scripta erãt no- mina. 1. 2. Apostolorum. sed illi, super quos fundatur ecclesia, videntur immediatè adhæ- rere Christo per acceptationẽ potestatis: ergo omnes Apostoli receperunt immediatè à Christo potestatem.

In quo obijcitur contra præfa- tam conclusionem in speciali de presbyteris curatis. Capit. LIX.

S V M M A R I V M.

Potestati iurisdictionis prælatorum non deriuari à potestate Papæ, arguunt aduersarij in speciali de presbyteris curatis.

QUIDAM aduersariorum de ordine presbyterorum curatorũ plusquam oportet, vt videtur, sape re volentes, ita statum presbytero- rum curatorum extollere presumpserũt, vt illorum statum & illos à Christo immediatè institutos esse assererent: ita vt illorũ iurisdictionis autoritas nec à Papa, nec ab episcopis in aliquo dependeret. ¶ Pro qua parte Iohãnes de Poliacho quodlibeto. 5. quæstione. 1. 4. ita arguit. Sacra scriptura statum curatorum dicit esse institutum & ipsos à C R I S T O: quia accipio tanquam manifestum, quod

Argumenta hæc con- tinent. 20. puncta, de quibus cap. 63. Primũ punctum.

Status

Secundum. Status in quo est potestas & iurisdictione con- tinuatur in diuersis temporibus ab illo à quo fuit institutus à principio, cũ institutus fuit, & conseruatur in omnibus tẽporibus sequen- tibus. Et quod successor eius in aliqua digni- tate, officio, aut statu ab illo eodem instituitur in illo, in quo antecessor institutus est, cũ in eodem statu succedat quasi eadem perso- na: sicut patet per iurisdictionẽ in omnibus baluiis, præpositis, prioribus, & magistris ordi- num, & sic de alijs: alijs successor nullo mo- do censeretur quasi eadem persona cum an- tecessore: sed status, & potestas, & iurisdictione 72. discipulorum cõtinuatur in sacerdotibus curatis sicut status Apostolorum & potestas & iurisdictione in episcopis, & succedunt sacer- dotes curati. 72. discipulis sicut episcopi suc- cedunt Apostolis, dicente gl. Lucæ. 10. Sicut in Apostolis forma est episcoporum, sic in 72. forma presbyterorum secundi ordinis. Ergo sequitur, q̄ ab ipso eodem, à quo status disci- pulorũ fuit institutus à principio, modò est institutus status curatorum. Et à quo fuerũt instituti discipuli, sunt instituti curati, habentes autoritatem & iurisdictionem ab illo eo- dem, à quo & 72. discipuli. Sed status discipu- lorum à Christo est institutus, & ipsi ab eo in- stituti & missi potestatè immediatè ab ipso Christo accipientes, nõ ab aliquo Apostolo- rum, sicut nec alij Apostoli. Discipulis enim simul & Apostolis potestatem prædicandi & potestatem clauium contulit vtrisque, quando dixit. Sicut misit me pater, & ego mitto vos, scilicet ad prædicandum. Et postea. Quęcunq; remiseritis, &c. quo ad potestatè ligandi & sol- uendi. Item Matth. vlt. in fine dicit dominus in monte Galilæe parum ante ascensionem: Euntes igitur docete omnes gẽtes. Ecce q̄ eis dat officium prædicandi. Baptizãtes eos in no- mine patris & filij & spiritus sancti. Ecce po- testatem baptizandi dat eis. Item Marc. vlti. Euntes in mundũ vniuersum, prædicare euã- gelium omni creaturæ. Sequitur postea. Illi autem profecti, prædicauerunt vbiq; domi- no cooperante, & sermonẽ confirmante, se- quẽtibus signis. Fortè dices, q̄ ibi nõ fuerũt. 72. discipuli quãdo hoc dixit Apostolis. Imò fuerunt, & negare hoc, videtur manifestè hæ- reticum, & contra sacram scripturam, quæ alijs saluari non potest. Vnde Act. 1. quando reuerſi fuerunt de monte Oliueti, vade Chri- stus ascendit, dixit Petrus. Oportet ex his vi- ris, qui nobiscũ sunt cõgregati omni tẽpore, quo Christus intrauit & exiit dñs Iesus in- ter nos, incipiẽs à baptisinate Iohannis vsque

quo assumptus est à nobis, testẽ resurrectio- nis eius fieri vnum ex istis: & statuerũt duos, Ioseph, & Mathiam, qui fuerũt de 72. discipu- lis. ergo ipsi & alij discipuli fuerunt in ascen- sione Christi, cũ iterato misit eos ad prædicã- dum & baptizandũ: imò si debeat illa scriptu- ra verificari, oportet eos. 72. discipulos fuisse semper cũ Christo, sicut & 12. ergo Aposto- li, & discipuli sunt immediatè instituti à Chri- sto, & ab ipso receperunt sine medio potesta- tem, ergo & status curatorũ & ipsi sunt im- mediatè potestatè habet. Status enim istorũ nõ est alius & alius: sicut status isti nõ sunt alij q̄ quartum. erant ante centum annos: sed est vnus status continuatus à Christo semper: & potestas da- ta illis à Christo est cõtinuata in istis. Quare enim potestas collata Petro. continuata est in Romano Põtifice: & potestas collata alijs Apostolis non est continuata in alijs episco- pis: & potestas collata in discipulis non est cõ- tinuata in curatis, non põt ratio dari. Et ideo curati sunt veri ordinarij, habentes iurisdictione nem ordinariã, non iure humano sibi datam, sed à Christo immediatè in prima institutio- ne ecclesiæ, in qua hos duos ordines, & solum illos instituit: & etiam nõ sunt vicarij epis- coporum, sed Iesu Christi ab ipso instituti: infe- riores tñ & minores episcopis. Nec ab ipsis possũt destitui, nisi ex rationabili causa, sicut nec episcopi à Papa, cũ non sint eorum vica- rij, sed Iesu Christi. Item episcopi habent infe- riorem potestatè à Deo immediatè sub Papa sed non à Papa: quia tunc sede Papali vacante potestas in prælati inferioribus periret: si cut sensus abscesso capite deficiunt in cæteris membris. Et si ita esset, adhuc manifestius cõ- stat q̄ episcopus ordinarius tempore vacatio- nis nullã haberet potestatè: & cum illa vacatio posset durare in multis annis, sequeretur, q̄ potestas ecclesiæ totaliter deperiret, quod nefarium est dicere. Cõsimiliter potest argui, quod curati suam potestatè non habent nec à Papa nec ab episcopis: ergo, &c. Ex quo pa- tet, q̄ nec Papa à prælati põt potestatem da- tam à Christo eis auferre, & alijs non prælati dare: nec statũ ecclesiæ à Christo institutũ de- struere & mutare, cũ sit ei data potestas in æ- dificationem, non in destructionẽ. sicut ait A- postolus. Et hoc pulchrè dicit Vrbanus Pa- pa. 25. quæstio. 1. sunt quidã. vbi sic dicit. In- de nouas leges condere potest Romanus põ- tifex, vbi euangelistæ aliquid nequaquã dixe- runt: vbi verò dñs, vel eius Apostoli, & eos se- quentes sancti patres sententialiter aliquid diffinie

diffinierunt ibi, nec nouam legem Romanus Pontifex dare potest, sed potius quod prædicatum est, vsque ad animam & sanguinem confirmare debet. &c.

In quo ponuntur aduersariorum obiectiones sumptæ ex inconuenientibus, quæ dicuntur sequi ex conclusione præfata. Capit. LX.

S V M M A R I V M.

1 Potestas iurisdictionis prælatorum quod non deriuetur à potestate Papæ, obijciunt aduersarij ex inconuenientibus quæ inde sequi autumant.

Praterea aduersarij conclusionem præfata[m] labefactarentur ex inconuenientibus quibusdam, quæ videntur eis ex præfata conclusione sequi. Arguunt enim sic.

Argumentum primum tertie uice quod cum sequentibus soluetur. c. 64

Potestas quæ est ab aliquo, deficit illo deficiente, cum virtus sequentium pèdeat ex eo. vnde sicca radice, ramorum deficit virtus: & extincto fonte, riuulorum aqua siccat. si ergo potestas iurisdictionis aliorum prælatorum ecclesiæ deriuatur à Papa, sequitur quod eo expirante, siue moriente, deficeret cæterorum prælatorum autoritas: sed hoc est falsum & inconuenientissimum, ergo illud ex quo sequitur. Consequentia est bona, & antecedens patere videtur: cum deficiente causa, deficit eius effectus.

Secundum.

¶ Secundo sic. Si inferiores prælati iurisdictionem suam acceperunt immediate non à Christo, sed à Papa, tunc videtur, quod potestas Papæ se haberet ad potestates episcoporum, sicut potestas regis ad potestatem iudicum institutorum per eum, & non sicut ad potestates principum: sed hoc est inconueniens: quia sequeretur, quod episcopi non essent ordinarij aut curati, sicut iudices non sunt ordinarij, ut videtur. Consequentia videtur bona, & totum assumptum.

Tertium.

¶ Tertio sic. Si potestas episcoporum & curatorum non differt à potestate iudicum, qui instituuntur à principibus, ita scilicet, quod tota potestas eorum est à potestate Papæ, & quod pro libito talem potestatem confert Papa se eundem quod sibi placet, tunc potestas eorum non differt à potestate commissariorum: quia utrobique, quilibet habet tantum de potestate, quantum

placet instituendi: sed hoc est falsum & inconueniens: quia tunc episcopus non posset committere: cum commissarij non possunt committere.

Quartum.

¶ Quarto sic. Si prælati alij potestatem iurisdictionis quæ habent, haberent non immediate à Christo, sed à Papa, tunc Papa posset ad libitum deponere etiam sine culpa & sine causa episcopos: sed hoc est falsum & inconueniens, ergo & illud ex quo sequitur. Consequentia videtur nota satis. Maior patet: quia quilibet superior, à quo totaliter pendet potestas inferiorum, pro libito voluntatis potestatem amouere, & potestatem subtrahere à suis inferioribus: sicut rex baliuum, & Papa legatum suum mutare potest ad libitum sine peccato. Minor patet: quia dicit ibi Apostolus. 2. Cor. 10. Potestatem quam dedit mihi dominus in ædificationem non in destructionem. non est dubium, quin utens potestate ad oppositum eius, ad quod est ordinata, peccet.

In quo respondetur ad obiectiones aduersariorum primo sumptæ ex parte apostolorum. Capit. LXI.

S V M M A R I V M.

1 Obiectiones aduersariorum circa potestatem iurisdictionis prælatorum à potestate Papæ emanantem ex parte Apostolorum sumptæ, diluuntur.

Anta firmitate veritatis stabilita videtur conclusio præfata, dicentes, quod omnium aliorum prælatorum ecclesiæ iurisdictionis autoritas non modo quo ad executionem & usum, ut volunt aliqui dicere sicut Gosfridus & Hericus de Gadauo in suis quodlibetis, & alij eorum sequaces, sed etiam quo ad substantiam potestatis à Romano pontifice mediate vel immediate regulariter sit deriuata, ut (saluo meliori iudicio) in nullo ei videatur per aduersariorum rationes præiudicatum. Quod nos maxime faciemus manifestum, cum ad singulas aduersariorum rationes adiungemus responsa. Habet autem inter alia fundamenta præfata nostra conclusio fundamentum irrefragabile: diffinitio nem scilicet apostolicæ sedis: quæ cum supra petram Christum fundata sit, in ea semper si desillibata permanet, permanebit que. Diffinitum autem videtur apostolica sedes hoc per plures summos pontifices. ¶ Primo quidem per Vigilium papam, qui in decretis suis

scribens Eleutherio episcopo ita dicit. Nulli vel tenuiter scienti, vel pleniter sapienti dubium est, quod ecclesia Romana fundamentum sit & forma ecclesiarum, à qua omnes ecclesias principium sumpsisse nemo recte credentium ignorat. hæc ille. Nota bene verba: quia si nullus credentium ignorat. ignorare debet, quin omnes ecclesiæ à Romana sumpserunt initium, nullus etiam ignorare debet, quin etiam sumpserint & autoritatem. ¶ Secundo hoc idem diffinitum per Nicolaum papam primum, qui scribens Mediolanensibus, ut habetur in ea. Omnes. dist. 22. ita dicit. Omnes siue patriarchæ (id est patriarchatus) cuiuslibet apicem, siue metropoleon primatus, aut episcopatum cathedras, vel ecclesiarum, siue cuiuscunque ordinis dignitatem instituit Romana ecclesia: illam verò solum ipse fundauit, &c. Nota verba, quod ecclesia Romana instituit cuiuscunque ordinis dignitatem. Ergo quod cuiuscunque ordinis iurisdictionis potestas ab ecclesia Romana dependeat, nullus debet dubitare fidelis. ¶ Tertio diffinitum apostolica sedes per Innocentium papam primum, qui ut habetur in ea. Quis nesciat. dist. 1. ita episcopo Decentio scribens dicit. Quis nesciat, aut quis non aduertat id, quod à Petro Apostolorum principe Romanæ ecclesiæ traditum est, ac nunchucusque custoditur, ab omnibus debere seruari: nec superintroduci aliquid, quod autoritatem debeat generalem aliunde accipere vel exemplum: præsertim cum sit manifestum in omnem Italiam, Galliam, Hispaniam, & Africam, atque Siciliam, insulasque interiacentes nullum instituisse ecclesias, nisi eos, quos venerabilis Petrus, aut successores eius constituerunt sacerdotes: & ita oportet eos hoc sequi, quod ecclesia Romana custodit, à qua principium eos accepisse non dubium est. hæc ille. Nota verba: principium accepisse non dubium est: ergo & autoritatis substantiam. ¶ Quarto diffinitum, siue testatur Apostolica sedes per beatum Gregorium papam, qui scribens episcopis per vniuersas prouincias, ut habetur in ea. Decreto. 2. q. 6. ita de Romana ecclesia ait. quod ita alijs vices suas impertit ecclesijs, ut in parte sint vocatæ sollicitudinis, non in plenitudine potestatis. ¶ Quinto hoc idem attestatur Apostolica sedes per Iulium papam, qui ut in ea. Qui se scit. causa & q. supradictis. ita dicit. Ipsa namque ecclesia, quæ prima est, ita reliquis ecclesijs vices suas credidit largiendas, ut in partem sint vocatæ sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Nota verba, impertit, & largitus est vices

suas alijs ecclesijs. Cui iam dubium est, quin omnes aliæ ecclesiæ autoritatem suam habeant ab ipsa Romana ecclesia, sicut in partiente & largiente illam? Nec potest dici, quod ista partitio & largitio vicum suarum intelligatur de particulari speciali accidentali commissione, quam papa facit quibusdam ecclesijs quo ad primatum & dignitatem legationis, aut quotidianis commissionibus, quas facit ecclesiasticis personis. Tum primo: quia hoc non conuenit nisi certis & paucis ac determinatis ecclesijs & personis: autoritates autem omnes loquuntur de omnibus alijs ecclesijs in communi, sicut apparet ex forma dicendi. Tum secundo: quia huiusmodi commissio, quæ sit certis personis, aut ecclesijs, est accidentalis. illa enim quæ sunt per accidens, non cadunt sub arte. 2. metaphy. vnde autoritates sunt intelligendæ de potestate, quam habent ceteræ ecclesiæ communiter, & non accidentaliter, quod scilicet talis procedat ab ecclesia Romana. ¶ Roborata iam sic conclusione nostra Apostolicæ sedis autoritate, cui fas non est contradicere, respondendum est ad obiectiones. ¶ Pro quorum tamen solutione & materiæ præsentis notitia clariori præmittimus imprimis hoc notabile, quod tam ex beato. Tho. 1. senten. dist. 1. 2. quod ex comuni aliorum doctorum doctrina colligitur: quod cum dicitur aliquis habere potestatem immediate ab aliquo alio, potestatem intelligi dupliciter: vel quantum ad immediationem virtutis, vel quantum ad immediationem suppositorum agentium à quibus habetur talis potestas. Si sermo currat de primo modo immediationis, tunc dicimus, quod omnis virtutis autoritas, potestas, & iurisdictionis quæ est in Papa, siue in aliquo quocunque prælato, est à Christo immediate. Hoc patet: quoniam nullo alio potest talis potestas conferri, nisi per potestatem existentem in Christo, siue collatam à Christo: sicut nulla alia causa à prima potest agere nisi per virtutem causæ primæ. Et de hoc modo immediationis non loquimur hic: quoniam hoc modo immediationis omnis potestas quoruscunque de ecclesia est immediate à Christo: sed loquimur de secundo modo immediationis, quæ est ex parte suppositorum agentium, siue potestatem conferentium: quo modo tunc quis dicitur à Christo immediate potestatem aliquam suscipere, quando inter accipientem potestatem, & ipsum Christum conferentem non est aliquod medium. si suppositum suscipiens à Christo, & conferens ipsam potestatem alteri. Et de isto modo immediationis loquentes hic dicimus, quod solus Petrus im-

mediate

mediate à Christo potestatem iurisdictionis accepit: cui soli dictū est. Pasce oues meas: & tibi dabo clauas regni cælorum. Omnes vero alij Apostoli à Christo mediate Petro potestatem susceperunt, dicente beatissimo Leone papa, vt supra inductum est, q̄ Christus si quid alijs ecclesiæ principibus voluit cum Petro esse cōe, nunq̄ nisi per ipsum dedit quic-

Ad primū
primæ uie
inductū su-
præ. c. 57.

quid alijs nō negauit. ¶ His habitis dicendū est ad rationes in oppositū. Ad primā respōdetur dupliciter. Primò negādo consequentiam. Ista enim consequentia non est bona. Apostoli & discipuli habuerunt potestatem iurisdictionis à Christo immediate: ergo & nūc ecclesiæ prælati potestatem iurisdictionis habēt immediate à Christo. Quod duobus exēplis facimus manifestū. Primū est de cōstitutione mūdi: manifestū est, q̄ licet in principio mūdi prima indiuidua specierū sint immediate facta à Deo, tñ de nouo nō fiunt immediate à Deo quātum ad ordinem suppositorum agētium: imò fiunt mediate virtute celesti, & mediātibus alijs causis secundis. vnde Arist. 2. physicorū ait, q̄ sol & homo generāt hominē. Sicut ergo nō valet ista cōsequētia: In institutione mūdi cæli & elemēta ac aliæ principales partes mūdi fuerūt immediate à Deo facta: ergo etiā in propagatione rerum institutarū omnia quæ fiunt, fiunt immediate à Deo: ita etiā ista consequētia non est bona: Christus in prima constitutione & fundatione ecclesiæ immediate cōstituit Apostolos episcopos & curatos quātum ad potestatem iurisdictionis, ergo similiter in progressu ecclesiæ fundat alij, qui sequuntur post institutos à Christo, sunt immediate à Christo instituti. Hoc etiā similiter patet in secundo exēplo, quod cōsideratur in regimine ordinis politici: licet enim Christus princeps & pastor principalis ecclesiæ dum præsens esset in regno militatis ecclesiæ secundum conuersationē humanā instituisset per se Apostolos & discipulos in diuersis iurisdictionibus, non sequitur propter hoc, q̄ ipso absente secundum conuersationē humanā alij, qui in regno ecclesiæ succedūt primis per eū institutis, sint ab ipso immediate instituti. poterunt enim esse instituti à suo vicario generali, cui totius regni sui curā & regimen cōmittit: sicut contingit in politijs secularibus & etiā spiritualibus: quod cum principalis dñs lōgō temporē disponit absentare se, cōmittit suo generali vicario, vt si interim vacare contingat officia, aut loca aliqua, prouideat de idoneis ministris. Quod ita credendum est fa-

ctum esse, cum Christus alta cælorū peteret, ab ecclesia militate præsentiam suā corporalem visibilēq; subtracturus B. Petro tanq̄ eius generali vicario curā & regimen totius ecclesiæ suæ plenissimè cōmendaret. Vnde in huiusmodi figura legitur. 1. Esdra. 7. Artafaxes rex regū Esdræ, & c. vicario suo generali dat potestatem constituendi omnes iudices in prouincia suæ vicariæ, dicens. Tu autem Esdra, & c. cōstitue præsides, qui iudicent omni populo. Quod maximè hīc ita factū esse creditur: quoniam hoc & ad firmiter unitatem ecclesiæ conseruandam, & ad obedientiam pleniorē inferiorum prælatorum ad suum generalem vicarium plurimum conferret. Et ita patet, q̄ consequentia illa aduersariorum nulla sit. Et ad probationem, cum dicitur, q̄ episcopi succedunt Apostolis, & presbyteri 72. discipulis. ergo, & c. respondetur, q̄ consequentia ista non est necessaria. Iste succedit illi in aliqua iurisdictionis potestate: ergo habet eam immediate ab eo, à quo prædecessor habuit. Clarissimum enim est, q̄ multi prælati succedūt alijs in similitudine officij, aut potestatis, & non in modo accipiendi. Sicut patet exēplariter de duobus episcopis eiusdem loci sibi succedentibus: q̄ licet habeant similem potestatem episcopalem, non oportet, q̄ illam habeant eodem modo: quia vnus potest habere eam per institutionē papæ, alius per electionem. Et simile exemplum est de curato, qui potest poni à Papa immediate, vel per confirmationem episcopi. Et ita dato q̄ Apostoli receperint à Christo immediate potestatem, non sequitur propter hoc, quod episcopi, & curati eodem modo, scilicet, immediate suscipiūt à Christo potestatem. Quod etiam manifestè videtur patere ex glossa. Aug. & Cassiodori super illud. Pro patribus tuis nati sunt tibi filij. vbi dicit. Post prophetas Apostoli, & pro Apostolis episcopi & alij, quos ecclesia genuit, & in sede patrum constituit. hæc glo. Ecce quod manifestè facit, q̄ ecclesia episcopos genuit, & in sede patrum constituit. ergo per consequens illis ecclesia immediate potestatem contulit, & per consequens nō habuerunt illam immediate à Christo. non ergo valet ista consequentia. Episcopi succedunt Apostolis in similitudine officij aut potestatis, ergo in modo recipiendi, ita q̄ immediate habeāt illam à Christo sicut Apostoli. Quod verò consequēter dicitur ad probationē, cum inducitur similitudo de papa, q̄ ipse dicatur ideo immediate accipere potestatem à Christo, q̄ succedit Petro, qui à Christo habuit

Ad proba-
tionem à su-
mili.

habuit immediate: respōdetur, q̄ nō est simile de Papa, q̄ est vniuersalis vicarius Christi in tota vniuersali ecclesia, & de alijs prælati, qui sunt particulares vicarij: qm̄ vicarij particulares cōstitui possunt ab alio q̄ à principali dño: qm̄ possunt institui à generali vicario: nō sic aut de generali vicario: qm̄ pro amplitudine & vniuersalitate potestatis & auctoritatis suæ non pōt nisi à principali dño immediate cōstitui: & ideo non est simile. Verū de hoc plenius dicem⁹ in. c. seq. & videbitur plane, q̄ rōnes aduersariorū sunt parui pretij. Et hæc sint dicta quo ad primā rationē. Secundò respōdetur ad præfatā obiectionē, negādo antecedēs siue assūptū, videlicet, q̄ Apostoli & discipuli receperint à Christo immediate potestatem iurisdictionis quā habuerunt: qm̄ hoc nō videt bene probabile, iuxta auctoritates & decreta sanctorū patrū, ac rōnes supra inductas p̄ diuersa capitula. Quare respōdendū est ad auctoritates & rōnes inductas ad probandū antecedēs prædictū. ¶ Ad primā, quæ inducitur Matth. 18. Quodcūq; alligaueritis super terrā, & c. respōdetur, q̄ auctoritas nihil facit pro aduersarijs: qm̄ per illa verba nō est tunc data actu aliqua potestas iurisdictionis Apostolis: bene tñ promissa, vel insinuata dari in futurū eis, & successoribus eorū. Nō em̄ videt, q̄ ante passionē suam Christus alicui Apostolorū dederit aliquā potestatem iurisdictionis. Quod ex multis colligi videtur. Tum ex eo, q̄ illo tēpore cōuenit alicui habere potestatem iurisdictionis, pro quo cōpetit exerce re actum iurisdictionis in foro cōscientiæ vel contētiōso: sed ex dictis euāgeliorum nō apparet, q̄ aliq̄s Apostolorū exercuisset aliquē actū iurisdictionis ante passionē Christi: maximè cū illo tēpore nōdum facti essent sacerdotes. ergo, & c. Tum secundò: quia Christus ante passionē per se regebat ecclesiā suam, non per officiales, aut vicarios: ergo nō videtur, q̄ tunc aliq̄s Apostolorū habuerit potestatem iurisdictionis alicui⁹: maximè cū nulli Apostolorū Christus assignasset subditos aliquos, in quos iurisdictionē sibi datā exeq̄ valuisset. Tū tertio, quia si data dicat potestas iurisdictionis Apostolis à Christo actu regēte ecclesiā, aut plena, & illimitata super oēs fideles sicut ipse Christus habebat: aut data est eis potestas limitata super aliquos, & super aliquos nō: sed nullum horū videtur dicendum. Nō primū, patet. Nō secundum: quia nō est fingere limitationē talē: ergo, & c. Tū quarto: quia si tūc data fuisset Apostolis potestas iurisdictionis, tūc videretur, q̄ oēs alij Apostoli æqualē potestatem

Ad primā
ab auctori-
mit.

iurisdictionis recepisset cū Petro, quod nō est dicendum: quia solus ille vocatus est in plenitudine ptatis, qui etiā ipso Apostolorū princeps erat à Christo ordinatus. Dicendū ergo videtur, q̄ per illa verba dicta Apostolis ante passionē, scilicet. Quodcūq; alligaueritis, & c. nulla auctoritas iurisdictionis data sit Apostolis, sed solū promissa, & insinuata dari in futurū, sicut prædiximus, sicut nec Petro p̄ verba illa. Tibi dabo clauas regni cælorū. & quæcūq; solueris, & c. Et ad verba Hierony. dicentis in gl. q̄ potestatem tribuit Apostolis, dicimus, q̄ ly tribuit, exponendū est. i. tribui promissit: qm̄ enim Dei promissio certissima est. ideo Hiero. de potestate p̄missa loquēs, more scripture loquitur, ac si iā data fuisset. ¶ Ad secundā auctoritatē, quæ habet Ioh. 20. Quorū remiseritis, & c. respōdetur, q̄ ista auctoritas nō loquitur de aliqua auctoritate iurisdictionis, sed tantū de potestate ordinis. Vnde S. Tho. respondēs, ad hanc auctoritatē dicit sic. Ad abolitionē peccatorū requiritur duplex potestas scilicet ordinis: & potestas iurisdictionis. Prima quidē potestas est æqualiter in oibus sacerdotibus, non autē secūda. Et ideo vbi Christus dedit Apostolis cōiter potestatem dimittēdi peccata, intelligitur de potestate, quæ cōsequitur ordinē. vñ & sacerdotibus qm̄ ordinantur illa verba dicuntur. hæc S. Tho. Hæc autē potestas, quæ cōsequitur ordinē, est ille principatus superni iudicij, de quo dicit Grego. quā Apostoli tūc à Christo susceperunt. Cum autē arguitur ex aduerso, q̄ nō possit intelligi de potestate ordinis: quia illā habuerūt in cœna dñi cū facti sunt sacerdotes. Respōdemus cū eodē S. Thoma sicut superius libr. 1. c. 92. notauimus, q̄ dñs dedit discipulis suis sacerdotalē potestatem quātum ad principalem actū ante passionē, quādo dixit: Accipite & manducate. vnde subiūgit. Hoc facite in meā cōmemorationē. sed post resurrectionē dedit eis potestatem sacerdotalem quantū ad actum secundarium, qui est ligare, & soluere. Et ita patet, quod per illam auctoritatem non probatur intentum aduersariorum. Præterea q̄ prædicta auctoritas nō faciat ad aduersariorum propositum, sed magis confirmet propositum nostrum, patet ex ordine temporis, quo Christus verba illa dixit Apostolis. Quoniam vt inquit S. Tho. in. 4. dist. 23. Quauis omnibus Apostolis data sit cōmuniter potestas ligandi & soluendi: tamen vt in hac potestate ordo aliq̄s significaretur, primò soli Petro data est, vt ostēdatur, q̄ ab eo in alios debeat descendere: propter quod ei singulariter dixit

Matth. 16.

Ad secundā

Tho. in. 4.
dist. 59.

Ioh. 20.

Tho. in. 4.
dist. 23.

xit Christus: confirma fratres tuos. & pasce oues meas, id est, loco mei (vt dicit Chryso.) præpositus & caput esto fratrum tuorum, vt ipsi te in loco mei assumetes, vbiq; terrarum te in throno tuo sedentem prædicent, & confirmant. ¶ Ad tertiam auctoritatem, quæ ponitur Matth. 16. Tibi dabo clauas, &c. Super qua dicit Leo papa, qd trāsuerit in alios Apostolos ius illius potestatis, respondetur, quod beatus Leo papa verum dicit: nec dubium est aliquod, an Apostoli habuerint potestatem ligandi & soluendi, sed an habuerint immediate à Christo, vel non, loquendō de immediate suppositorum agentium. Dicimus ergo, qd ius potestatis trāsuerit & commeaui in alios Apostolos & principes ecclesiæ, sed per Petrū. Nam vt idem Leo inquit in. 3. sermone ordinationis suæ. Quicquid ceteris cū Petro voluit esse commune, non nili per Petrum dedit quicquid alijs nō negauit. Et hoc sonat verbum transitus, qui de extremo ad extremum non fit nisi per medium. Et qd ita etiam veniat intelligēdum, non modō patet ex supradictis, sed ex eo quod dicitur in fine eiusdem auctoritatis, vbi sic dicitur, qd Petro hoc singulariter creditur, scilicet, alijs dispensandum. secundū illud. Dispensatio mihi credita est. fuit enim Petrus dispensator ille fidelis, quem constituit dominus super familiam suam. glo. i. ecclesiam. Eodem modo respondetur ad auctoritatem Rabani in glo. Dicimus enim, qd potestas data Petro, sit data alijs Apostolis: nihilominus tamen differenter. Sicut exemplariter possumus dicere, qd Deus dedit lumen soli & stellis, sed differēter: quia soli immediate & in plenitudine: stellis verō per medium solis, & in minori quātitate. Sic Christus dedit Petro immediate & in plenitudine: alijs verō mediante Petro vicario suo generali & gubernatore totius orbis Christiani, & in quantitate siue mensura per Petrum limitanda secundū partem sollicitudinis ad quam essent euocandi. ¶ Ad quartam auctoritatem, quæ habetur Luc. 6. respōdetur negando consequentiam: quoniam ex illa auctoritate, nec ex dicto Ambrosij habetur, qd Christus tunc contulerit potestatem aliquam iurisdictionis Apostolis, aut discipulis, sed bene potestatem prædicandi. Huiusmodi autem potestas prædicandi distincta est à potestate iurisdictionis: quemadmodum multæ aliæ potestates, quæ in euangelij leguntur datæ Apostolis, sicut est potestas miracula faciendi, sicut est potestas baptizandi, sicut est potestas sacerdotalis siue

Ad tertiam

1. Cor. 9.

Luc. 22.

Ad quartā.

conficiēdi, sicut est potestas temporalia pro spiritualibus metendi, sicut est potestas ligandi & soluendi in foro conscientie. Vnde ex collatione talium potestatum facta Apostolis aut discipulis non arguitur, qd data fuerit eis potestas iurisdictionis aliqua tunc à Christo. ¶ Ad quintam & sextā auctoritates per idem patet responsio. Quod verō dicebatur, qd missio sit collatio potestatis iurisdictionis, falsum est: licet enim sit collatio potestatis prædicandi, non tamen potestatis alicuius iurisdictionis. Quocirca ex hoc qd Christus immediate miserit Apostolos & discipulos ad prædicandum, non habetur, qd Christus immediate dederit eis aliquam potestatem iurisdictionis. ¶ Ad septimam auctoritatē, quæ est Anacleti, respondetur iuxta glo. decreti, qd loquitur de potestate ordinis, siue consecrationis, non autem de potestate iurisdictionis, de qua est præsens sermo. & ideo textus ille non fauet in aliquo aduersarijs. ¶ Ad octauam auctoritatē, quæ est Cypriani in. c. Loquitur. 24. q. 1. facilis est responsio per glo. eiusdem. c. quæ ait, qd paritas illa accipiēda sit in ordine & dignitate consecrationis, non in administrationis plenitudine. in hoc enim Petrus superior fuit & maior, vt pote Apostolorum princeps. Ait enim beatus Clemens, & habetur in ca. In illis. dist. 80. qd inter Apostolos non fuit par institutio, sed vnus præfuit omnibus. Et ita videtur, qd textus ille non de potestate iurisdictionis loquitur, sed de potestate ordinis, & ita non est ad propositum. ¶ Ad nonā, in qua obijcitur de electione Matthiæ, respondetur negando assumptum. Et ad probationem dicimus, qd non sufficienter probat negatum: quoniam licet dicatur, qd à Christo immediate fuerit electus ad dignitatem Apostolatus, & ascriptus sacro numero duodenario Apostolorum, non habetur ex hoc, quod fuerit aut episcopus immediate à Christo consecratus, aut donatus aliqua iurisdictionis auctoritate: ista enim non habent adinuicem connexionem essentialē, sicut manifestum est. Multo enim tempore Apostoli fuerunt Apostoli, & non episcopi, nec aliquam habentes potestatem iurisdictionis: plures etiam in primitiua ecclesia fuerunt episcopi, qui non fuerunt Apostoli. ¶ Ad decimam obiectionem de Paulo respōdetur multipliciter. Primō, qd argumentum hoc non videtur facere ad propositum: quoniam cum dictum est, qd omnes prælati ecclesiæ à Romano pontifice suscipere immediate potestatem iurisdictionis, additum est regulariter, non

Ad quintā & sextā.

Ad septimā.

Ad octauā.

Ad nonā.

Ad decimā.

non volumus denegare, quin aliqui potuissent recepisse à Christo immediate: licet enim lege communi nullus mundetur ab originali sine baptismo, secundū illud. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto nō potest intrare in regnum Dei. quod nullus ingreditur nisi mundus quia nihil inquinatum currit in illam gloriam. Nihilominus Deus, qui nullis restringitur legibus, qui nec sacramentis suam ligauit potentiam, potest quæcunq; mū dare sine baptismo, aut aliquo sacramento per sanctificationis munus in vtero, vel alio modo, sicut sibi placet. Ita in proposito dicimus, quod Deus Petrum instituens pastorem principem ac caput ecclesiæ voluit de communi lege ad vnitatem ecclesiæ seruandam, vt ab ipso suo vniuersali vicario, & consequenter à suis successoribus omnes alij inferiores prælati, & rectores ecclesiæ vniuersam iurisdictionis potestatem, ac regiminis auctoritatem suscipere, & recognoscerent: nihilominus Paulo, aut alteri Apostolorum, siue etiā nō Apostolo, sicut sibi placet, dare potest & potuit illam potestatem, & etiā maiorem, quā alij susceperunt mediante Petro. Sicut ergo non valet ista consequentia. A. est mundatus ab originali peccato à Christo immediate sine baptismo, ergo & alij: ita nec illa. Secundō respōdetur, quod inducta de Paulo nō procedunt: quoniam in illis non fit mentio de potestate iurisdictionis, sed de auctoritate prædicationis, siue euangelizandi verbum Dei. & ad hoc ipse immediate electus est à Christo secundū illud. Vas electionis est mihi iste. &c. Vnde glo. secundū illud. 2. Corin. 10. quod inducitur ex aduerso. De potestate nostra quam dedit dominus. dicit glo. De potestate Apostolatus, quam dominus dedit nobis, nō illis. Tertiō respondetur, qd licet in principio Apostolatus Paulus à Christo immediate auctoritatem prædicationis habuerit, nihilominus tamen post etiam à Petro recepit, quando auctoritatem Petri Paulus & Barnabas per inspirationem spiritus sancti misi sunt ad prædicandum Actu. 13. sicut tangit glo. decreti. c. quis nesciat. dist. 11.

Iohan. 3.

Act. 9.

¶ In quo respondetur ad secundam obiectionem aduersariorum scilicet per rationes. Cap. LXII.

SVMMARIVM.

1. Obiecta aduersariorum circa potestatem iurisdictionis prælatorū à potestate papæ descendētem per rationes desumpta dissoluntur.

Esponsione data ad obiectionem aduersariorum sumpta ex ordine Apostolorum ad Petrum: ita restat respondendum alijs rationibus illorum. ¶ Et ad primam sumptam ex auctoritate beati Bernardi. respondetur, quod beatus Bernardus dicens nō solum papalem, sed etiam alias potestates ecclesiæ esse à Christo, verum dicit, & oppositum asserere, est erroneū: quoniam vt Apostolus ait omnis potestas à Deo est. sed hoc nō obuiat proposito nostro: quoniam non dicimus, quod potestas iurisdictionis prælatorum ecclesiæ non sit à Christo (absit hoc ab ore Christiano) sed quod non sit immediate à Christo immediate suppositorum agentium, sed sit hoc modo à Romano pontifici, qui in regimine ecclesiæ, & immediate dispositione eius vices gerit Iesu Christi sicut eius generalis vicarius: non dicit autē Bernardus, quod omnes potestates aliæ prælatorum sint immediate à Christo. vnde non est ad propositum. ¶ Ad secundam rationem, quam fecit Henricus de gādauo, quod episcopi sunt sponsi ecclesiæ. &c. respondetur. Primō, quod, vt inquit sanctus Tho. in tractatu contra impugnantes religionem. & nos in superioribus tetigimus in ca. 27. spōsus ecclesiæ proprie est Christus. de quo dicitur. Qui habet sponsam, sponsus est. ipse enim de ecclesia suo nomini filios generat. Alij autem, qui sponsi dicuntur sunt ministri sponsi, exterius cooperantes ad generationem spiritualium filiorum: quos tamen non sibi, sed Christo generant. Qui quidem ministri intantum sponsi dicuntur, inquantū vicem veri sponsi obtinent. & ideo papa, qui vicem sponsi obtinet in tota ecclesia, vniuersalis sponsus ecclesiæ dicitur, episcopus autem suæ diocesis. Secundō respondetur negando istam consequentiam. Episcopi in hoc gerunt vicem Christi: ergo per potestatem quam immediate receperint à Christo. Ista consequentia non valet: quia vicem Christi gerunt per potestatem, quā immediate receperunt à Romano pontifice, qui immediate vocat eos in partem sollicitudinis suæ. ¶ Ad tertiam de beato Iacobo qui dixit. Ego iudico. &c. dicunt quidam, sicut Henricus de Ganda, vbi supra in responsione cuiusdam argumēti, quod licet Petrus potuisset ferre sententiam, nihilominus

Ad primum

secunde uia

positum su

pra cap. 58

1

dicit, & oppositum asserere, est erroneū: quoniam vt Apostolus ait omnis potestas à Deo

Roma. 13.

est. sed hoc nō obuiat proposito nostro: quoniam non dicimus, quod potestas iurisdictionis prælatorum ecclesiæ non sit à Christo (absit hoc ab ore Christiano) sed quod non sit immediate à Christo immediate suppositorum agentium, sed sit hoc modo à Romano pontifici, qui in regimine ecclesiæ, & immediate dispositione eius vices gerit Iesu Christi sicut eius generalis vicarius: non dicit autē Bernardus, quod omnes potestates aliæ prælatorum sint immediate à Christo. vnde non est ad propositum. ¶ Ad secundam rationem, quam fecit

Ad secundā

Iohan. 3.

Ad tertium

S quia

quia congruum fuit, & decens, vt quilibet superior permittat gaudere inferiorem sua potestate ordinari vbi eam habet exercere, ideo Petrus permittit Iacobo in sententia illa ferenda vt iure suo: sicut papa cum est in ciuitate aliqua, non aufert propter hoc officialem, nec curiam episcopo illius ciuitatis, sed de his que ibi emergunt, iudicium dicitur. Sed ista responsio non videtur nobis rationabilis, quoniam hic est specialis causa, propter quam hoc non debuit Petrus permittere: licet enim communiter fiat, & decenter, sicut dictum est in particularibus negotijs ad tribunal episcopi deductis, non tamen decenter, & conuenienter hoc fit, cum fidei vniuersalis est quaestio ventilanda, & declaranda, non ad tribunal episcopi deducitur, sed ad tribunal papæ siue concilij vniuersalis, vbi papa vniuersaliter præsideat: sicut de ista quaestione legalium, super qua venit Paulus & Barnabas ad Petrum, & ad alios Apostolos & presbyteros qui erant Hierusalem, vt dicitur Act. 15. quoniam tunc non ad loci episcopum, sed ad papam, ad quem maiores causæ pertinent, & qui in omnino loco est ordinarius cum approbatione patrum concilij pertinet præfatæ quaestionis diffinitio, & ita factum est hic: quoniam non Iacobus, sed Petrus tanquam omnium princeps diffinit. Vnde beatus Hieron. in epistola. 22. ad Aug. Principem dicit huiusmodi decreti, id est, institutorem. beatus vero Iacobus non diffinit, sed diffinitionem factam per Petrum promulgans, siue pronuntians, quia specialis illius loci erat episcopus, ait. Ego iudico. Vnde magister Nicolaus de Lyra super hunc locum Act. 15. ita dicit. Licet Petrus esset principalis inter Apostolos, tamen detulit Iacobo in sua diocesi vt determinationem dubij proferret. Nota quod non dicit diffiniret, aut determinaret, sed determinationem, scilicet iam factam per Petrum proferret coram concilio.

Ad quartam. ¶ Ad quartam cum dicitur. Quod competit sacerdotibus, &c. respondetur. negando minorem. Et ad probationem respondetur, quod licet possit ligare & soluere ad exeundum in actum necessario requirat potestatem iurisdictionis, nihilominus tamen secundum se ad potestatem ordinis pertinet. ¶ Ad quintam cum dicitur. Quod nobilior & firmior, &c. respondetur dupliciter. Primo, quod non facit ad propositum: quoniam non concedimus, quod in omnibus gubernantibus, siue regimen habentibus in ecclesiæ principatu iurisdictionis potestas sit à Christo: licet in aliquibus inferioribus mediantibus superioribus

fuis vsq; ad primæ sedis pontificem à quo uelut omnium capite omnibus inferioribus profluit, iuxta sententiam sanctissimi Leonis papæ in cap. ita dominus. distin. 19. quemadmodum in hierarchia cælesti, à qua exemplata est ecclesiastica, licet lumen reuelationis in quocunque angelorum descendat, à Deo patre lumen descendat: nihilominus lex diuinitatis ita habet, vt inferiores per medios, & medij per superiores illud recipiant. Secundo respondetur, quod si aduersarij ita dicere uellent, quod nobilior sit principatus: cuius potestas iurisdictionis in singulis gubernantibus deriuatur immediate à Deo, quam sit mediata à Deo, quod videtur nobis hoc esse falsum: quoniam non facere magis videtur ad nobilitatem principatus, quod rectores eiusdem habeant immediate in mediatione suppositorum agentium potestatem à Deo, quam si mediata, dum tamen habeant immediate in mediatione virtutis. Vnde non videtur, quod nobilior esset principatus vniuersi, in quo præsidet Deus, si ipse immediate ageret. omnia nullo interueniente ordine causarum secundarum, quam nunc sit: nec facer principatus hierarchie cælestis, videtur quod esset nobilior, si lumen reuelationis, quod à superioribus per medios descendit in infimos immediate à Deo in singulis descenderet: imò, videtur e contra, quia per hunc modum Deus magis nobilitat angelos superiores, & medios, quos non tantum lumine suo replet, sed etiam participatione potestatis suæ cooperatores efficit: dum ipsi à Deo illuminati, alios illuminant, & illustrant. Vnde beatus Dionys. in fine. 3. cap. cælestis hierarchie de hoc ita dicit. Vnusquisq; hierarchie dispositionis ordo secundum propriam analogiam reducitur ad diuinam cooperationem illa perficiens gratia & à Deo data virtute, quæ diuinitati, & naturaliter & supernaturaliter in sunt, & ab ea superessentialiter in inferiores actu sunt ad possibilem Deum diligentium animorum imitationem. Sensus est, vt dicit Albertus magnus in. 2. parte, quod illuminati à Deo reducuntur ad Dei cooperationem in hoc, quod sicut sunt illuminati à Deo, ita alios illuminant, & perficiunt per gratiam & virtutem datam eis à Deo. Item beatus Thomas in prima parte. quaestione. 104. articulo sexto. hoc probat sic. Cum per gubernationem res quæ gubernantur sint ad perfectionem deducendæ, tanto erit melior gubernatio, quanto maior perfectio à gubernante rebus gubernatis communicatur. Maior au-

tem perfectio est, quod aliquid in se sit bonum, & etiam sit alijs causa bonitatis, quam si esset solummodo in se bonum. Et ideo Deus sic gubernat res, vt quasdam aliarum in gubernando causas instituat, in quibus etiam est ordo deriuationis potestatis superiorum ad inferiores: quoniam vt dicit sanctus Thom. ibidem ex ordine ministrorum potestas regia præclarior redditur. ¶ Ad sextam rationem, quæ sumitur ex Dionys. respondetur, quod parum facit ad propositum aduersariorum, aut nihil. Concedimus enim in primis, quod ordo episcoporum sit primus atque sublimissimus scilicet ordinis dignitate, in qua omnes episcopi sunt æquales, neq; in ea papa alios episcopos excellit. Hoc autem dicimus non facere ad propositum: quia nos impresentiarum non loquimur de potestate ordinis, sed iurisdictionis, in qua dicere quemlibet episcopum esse summum & sublimissimum, esset hereticum: quia licet quilibet episcopus possit dici summus sacerdos, vt in c. videtes. 1. 2. q. 1. & 2. q. 7. accusatio. vnus solus tamen est summus pontifex, scilicet Romanus episcopus. Quod autem consequenter dicitur in Christo Iesu omnem hierarchiam consummatam, conceditur, vt tandem in Iesum utpote in vltimum consummatorem & perfectorem omnium omnis hierarchie perficitur & consummatur: ordine tamē quodam quod in summa hierarchia per mediam & media per supremam reducatur in Iesum consummatorem omnium: quæ reductio intelligenda est non quo ad diuinam essentiam visionem, quam omnes angeli habent sine medio aliquo: sed quo ad reuelationem mysteriorum gratiæ. Quod verò vltimus dicitur, hoc non esset, nisi omnis potestas in ecclesiastica hierarchia esset immediate à Christo & non à Petro, respondetur, quod hoc est falsum de potestate iurisdictionis loquendo, sicut patet ex dictis, & faciliter potest exemplariter ostendi in hierarchia cælesti. ¶ Ad septimam rationem, quæ sumitur ex illo Act. 10. Attendite, &c. respondetur, quod maior illius rationis est vera de eo, à quo sicut instituente immediate sunt in ecclesia positi rectores: sic autem non omnes rectores ecclesiarum sunt positi à spiritu sancto. Et ad auctoritatem, quæ inducta est, respondetur, quod positio illa, qua spiritus sanctus dicitur posuisse ministros illos ad regendum ecclesiam Dei, intelligenda est non per modum immediate institutionis siue immediate collationis potestatis iurisdictionis, sed per modum inspirationis: quemadmodum qui canonica institutione positi

sunt in ecclesia prælati siue rectores à Deo siue à spiritu sancto dicuntur vocati ad regimen ecclesiæ suæ: licet tamen non sint immediate à Deo instituti, sed mediate superiori prælato. Vnde glo. super illud Apostoli ad Hebræ. 5. Ne quis sibi honorem assumat; sed qui vocatur à Deo. dicit. Qui recte eligitur vocatur. ¶ Ad octauam rationem, in qua dicitur, quod episcopi sunt vicarij Christi respondetur. Primo negando maiorem vniuersaliter illius argumentationis, dicentes solum habere veritatem de vicario generali à principe constituto, non autem de particularibus & secundum quid vicarijs, qui à generali vicario constitui possunt, sicut est manifestum. Vnde & episcopi dicuntur vicarij Apostolorum, cum eorum vices gerant in ecclesia, vt in capit. quorum vices. di. 68. & nihilominus volunt aduersarij concedere, quod ipsi receperint potestatem immediate ab Apostolis, illa ergo maior propositio non est vniuersaliter vera. Vnde bene stat, quod tales particulares vicarij à vicario generali immediate constituantur, & nihilominus aliquo modo dicantur domini principalis vicarij in quantum ministerialiter sibi cooperantur dispensando sacramenta fidelibus, sicut patet de sacerdote curato, qui licet sit institutus immediate à papa, siue ab episcopo pastor, vel confessor vnus populi, nihilominus dicitur vicarius Christi. de poenit. dist. 4. §. inter hæc. Secundo respondetur, quod falsum est, quod episcopi non sint vicarij papæ, nam ecclesia Roma, vt habetur in cap. decreto, & in cap. sequenti. 2. q. 6. dicitur impertiri, & largiri alijs ecclesijs vices suas. Item curatis quibusdam in sua ordinatione dicit episcopus. Quanto fragiliores sumus, tanto amplius necessarios auxilijs indigemus. Illius ergo vices gerunt, ad cuius auxilium assumuntur. Nec obstat, quod sunt ordinarij: quia etiam legatus à latere est ordinarius, & tamen est papæ vicarius. ¶ Ad nonam rationem respondebitur infra cap. 64 in solutione quæ dabitur ad secundam rationem. ¶ Ad decimam autem facilis est responsio: quia electio episcopi, quæ fit à populo, non fit auctoritate populi, sed papæ. Quod patet, quia nulla esset populi electio, nisi per papam confirmetur. Et cum instatur, quod interdum per archiepiscopum confirmatur. Non obstat: quia hoc quoque fit de auctoritate summi pontificis, qui & ipsum archiepiscopum confirmare habet. Vnde ab ipso ois alia potestas dependet. ¶ Ad vndecimam rationem cum dicitur, quod papa sit caput ministeriale, &c. respondetur concedendo antecedens, & negando

do consequentiam. Pro quo notandum, quod sicut superius in capit. 22. commemorauimus: iuxta sanctum Thomam caput in alia membra dupliciter influit. Vno modo quodam in trinfeco influxu, prout virtus motiua, & sensitua à capite deriuatur in cætera membra. Alio modo secundum exteriorem quandam gubernationem, prout scilicet secundum visum & alios sensus qui in capite radantur, dirigitur homo in exterioribus actibus. Interior autem influxus non est ab aliquo nisi à solo Christo, cuius humanitas ex hoc quod est diuinitati coniuncta, habet virtutem iustificandi, & per consequens papa, & alij ministri ecclesie quantum ad hunc influxum non videntur habere ministerium, nisi quantum ad dispositionem subiecti per dispensationem sacramentorum. Sed secundus influxus in membra ecclesie quantum scilicet ad exteriorem gubernationem potest alijs competere, & secundum hoc papa dicitur caput ecclesie in quantum est gubernator, & rector ecclesie, dicente domino beato Petro, cuius Romanus pontifex successor est: Pasce oues meas. Et secundum hunc influxum exteriorem influentia papæ respectu ecclesie attenditur etiam quantum ad collationem potestatis in eos, quos vocat in partem sollicitudinis suæ: quemadmodum in regimine regni videmus, quod à rege, qui caput regni dicitur, secundum illud. Optimates capita populorum. omnis potestas regiminis & gubernationis inferiorum ministrorum deriuatur. Quod verò inducitur, quod instrumentum non attingit ad principalem effectum, sed disponit materiam, non est ad propositum: quoniam potestas regiminis non est principalis effectus, quem Christus principalis agens intendit inducere in animabus fidelium, vt omnibus notum est: sed sit quasi instrumentum, quo mediante populus per ecclesie ministros gubernatur, & disponitur ad susceptionem hinc diuinæ gratiæ, & gloriæ in futuro. ¶ Ad vltimam rationem, in qua arguitur, quod Apostoli fuerunt fundamenta ecclesie sicut Petrus. respondetur negando assumptum: si intelligatur, quod alij Apostoli fuerunt fundamenta ecclesie sicut Petrus, id est in omni ratione siue modo quo Petrus: quoniam hoc est falsum. Quoniam sicut superius in capit. 17. explicauimus, beatus Petrus non solum dicitur esse fundamentum ecclesie ratione illa communi, qua cæteri Apostoli, videlicet quia in fide & Christi doctrina ecclesiam fundauerunt, sed speciali quadam ratione, scilicet ratione principatus & authorita-

Iohan. vlti.

Ioseph. 6.

Ad duodecimum.

tis summæ sibi datæ. principatus enim eius quasi basis quædam est totius ecclesie. vnde sibi soli dictum est. Tu es Petrus, & super hæc petram ædificabo ecclesiam meam. Et ideo licet commune fuerit Apostolis, quod immediate per fidem adhererent Christo, suscipientes ab eo illustrationem doctrinæ siue fidei: nihilominus hoc proprium fuit Petro adherere Christo per immediatam susceptionem potestatis & authoritatis iurisdictionis ab eo, alij verò mediante Petro receperunt à Christo. Et ideo hoc modo super alios Apostolos non dicitur fundata ecclesia, quia tota potestas ecclesie fuit Petro collata, nec habet ecclesia aliam potestatem iurisdictionis, nisi quam Deus Petro concessit. Et ideo dicit Augustinus in capit. quodcumque. 24. q. 1. quod in Petro ecclesia clauis accepit.

Matth. 16.

¶ In quo respondetur obiectionis, quæ inducta sunt pro curatis supra cap. 59. Cap. LXIII.

S V M M A R I V M.

1 Obiecta aduersariorum circa potestatem iurisdictionis prælatorum à potestate papæ deriuatam quæ inducta sunt pro curatis, diluuntur.

Am reliquum est respondere obiectionibus, quibus aduersarij nisi sunt ostendere in speciali, quod curati non à papa, nec ab episcopis suæ iurisdictionis potestatem accipiant scilicet immediate à Christo. Vbi tamen admirandum venit, quod præfati aduersarij voluerunt curatos non solum eximere à dependentia potestatis à papa, & episcopis, sed etiam equiparare eos episcopis in iure quod in parochia habent, cum tamen ipsi non sint proprie prælati, sed adiutores episcoporum, quibus principaliter, imò totaliter cura plebis commissa est. Vnde in eorum ordinatione dicunt episcopi. Quanto fragiliores sumus, tanto magis his adiutorijs indigemus. Vnde Apostolus. 1. Corin. 13. cum dicit. Alij sunt gubernantes, alij opitulantes. per opitulantes secundum glo. intelligit, qui maioribus opè ferunt: cuiusmodi sunt archidiaconi, & curati. Propter

pter quod dicit sanctus Thom. in libr. de perfectione vitæ spiritualis. quod si quis rectè consideret, hoc modo in regimine ecclesie comparantur archidiaconi & plebani ad episcopum sicut in regno temporali præpositi, & balui ad regem. Quod etiam ex hoc videtur: quia cum plebs principaliter episcopo committatur, isti non possunt aliquid, nisi quantum eis ab episcopis committitur. vnde in capit. quæcumque. 10. quæstio. 1. ex concilio Antiocheno sic habetur. Quæcumque res ecclesiasticae sunt, conuenit cum omni diligentia gubernari, & dispensari cum iudicio, & potestate episcopi, cui totius plebis animæ videntur esse commissa. & in capit. cunctis. 16. quæstio. 1. Clemens papa ita dicit. Cunctis verò fidelibus & summopere omnibus presbyteris, & diaconibus, & reliquis clericis attendendum est, vt nihil absque proprii episcopi licentia agant, non vtique missas sine eius iussu quisquam presbyterorum in sua parochia agat, non baptizet, nec quicquid absque eius permissu faciat. Hæc ibi. Planè si presbyteri curati haberent potestatem immediatam à Christo, & non à papa, aut episcopis suis, non possent ligari ab aliquo inferiori, vt sine licentia speciali, vel saltem generali episcoporum non possint agere ea quæ competunt eis iure diuino. ¶ Respondendum est ergo ad rationes eorum, quibus vt apertius, & plenius respondeatur, resoluemus omnem argumentationis illorum processum ad 20. puncta. Dicunt autem in primo, quod scriptura sancta dicit statum curatorum institutum esse immediate à Christo, & etiam ipsos curatos: hoc videtur esse falsum vt dicit dominus Petrus de Palude: quia Christus per se non fecit nisi vnum curatum. scilicet Petrum, quando ei dixit soli Pasce oues meas. & prius ei promiserat dicens. Tibi dabo clauis regni cælorum. Matth. 16. & confirma fratres tuos. Luc. 22. & si peccauerit in te frater tuus corripe. &c. Matth. 18. quæ omnia pertinent ad curatum, & soli Petro data sunt. Vnde sibi soli legitur cura animarum. Christus commisisse: sed quia impossibile erat, quod per se solum perfecte totius gregis curam ageret: ideo per consequens commisit illi facere, alios curatos quotquot ipse pro adiutorio suo & populi salute opus esse cognosceret: nec Christus per se instituit nisi vnam solum curam totius ecclesie suæ, non enim diuisit pastores suos dicens Petro: Pasce oues circumcisionis, & Paulo: Pasce oues gentium. &c. sed vnam curam totius ouilis instituit, quam Petro commisit, vt fiat vnus ouile, & vnus pastor: sed Petrus postmodum

Responso rationis factæ ca. 59. quantum ad primum punctum.

1

per se & per alios diuisit prouincias & dioceses, & parochias, vt ex capitu. In illis. distinct. 80. colligitur. Vnde status curatorum vt distinguitur à statu episcoporum & statu papæ non fuit à Christo institutus immediate, cum nullas parochias aut casum & potestatis limitationes sub episcopis distinxit, nec ipsi curati sunt à Christo instituti in suis parochijs, sed solus Petrus, vt dictum est. ¶ Quod consequenter secundo loco dicunt ad probationem primi, quod status, in quo est iurisdictionis, continuatur in diuersis temporibus ab illo à quo fuit institutus & conseruatur. Dicendum, quod verum est secundum intentionem instituentis, & non contra eam & mediatè, & immediate. ¶ Quod autem dicitur tertio loco, quod successor alicuius in aliqua dignitate aut officio ab illo instituitur à quo antecessor. Dicimus, quod verum est, quando instituens antecessorè retinet sibi institutionem successoris, & potest hoc facere: secus autem si non sibi retineret, sed alteri committeret. Vnde quando papa erigit de nouo sedem cathedralem, ipse primò ibi præfulem instituit, successores autem non sibi instituendos semper reseruat, sed electionem illis quos facit canonicos committit, & confirmationem, & per consequens institutionem Metropolitanò cui eam subiecit: sicut in baluiis & præpositis idem & vnus est institutor prædecessorum & successorum quando rex instituens sibi hoc ipsum reseruat, aliter non. In prioribus etiam & abbatibus communiter consuevit primus institui ab aliquo saltem immediatiùs, quam successores, sicut beatus Bernardus præfectus est in abbatem Clareuallis ab abbate Cisterciens. dante subditos, & simul vtrosque mittente, successores autem facti sunt per electionem: quo etià modo vtuntur omnes religiones in conuentibus nouis formandis: nihilominus tamen secundum veritatem semper institutor primi prælati in statu est etiam institutor successorum immediate vel mediatè in quantum eius virtute fit institutio ab alio, cui ipse commisit: sicut archiepiscopus, cui papa submittit episcopum quem instituit, ab ipso papa ius instituendi accepit. ¶ Quod autem dicunt quarto loco ad probationem id quod dixerant, scilicet quod non cederetur eadem persona successor cum prædecessore nisi ab eodem institueretur, non est verum: quoniam à quocumque instituat, dum tamen in idem succedat, quantum ad id reputatur idem, sicut patet in exemplis positum parum antè de prælati, qui nouiter in religionibus instituuntur & eorum successoribus, qui

Ad secundum

Ad tertium

Ad quartum

successores eadem persona reputantur cum prædecessoribus, licet à diuersis sint instituti. De quo etiam exemplum ponere possumus: quod si quis succedens non habenti alias hæredem iure suo licet non instituat à quo institutus fuerat defunctus, tamen in hæreditate, in qua succedit, reputatur eadem persona cum defuncto, & dicitur verus successor.

Ad quintum. ¶ Quod autem dicitur quinto loco, quod status & potestas discipulorum continuatus est in curatis sicut status & iurisdictio & potestas Apostolorum in episcopis, & quod succedunt curati discipulis sicut episcopi Apostolis: non videtur verum, intelligendo quod status sacerdotum curatorum præcesserit explicitè in discipulis Christi ante Christi Ascensionem, & sit continuatus semper in sacerdotibus curatis. Et hoc patet: quia discipuli pro tempore discipulatus Christi, id est vsque ad passionem vel Ascensionem, non fuerunt sacerdotes, nec fuerunt curati: licet post Pentecosten quidam ex eis fuerunt sacerdotes, quidam epi & quidam diaconi: & quidam nec sacerdotes nec curati. Vnde non habuerunt ex quo vocati sunt discipuli statum curatorum, nec quantum ad ordinem, nec quantum ad curam determinatam parochiarum: & ita status eorum non est continuatus in curatis. Sed verum est, quod status illorum fuit figura status curatorum quo ad statum prædicandi, & temporalia metendi, & quantum ad hoc succedunt eis, id est hanc habent potestatem sicut illi. & ita intelliguntur omnes auctoritates que hoc sonant. Et similiter dicendum est de Apostolis, quod ante passionem non habuerunt ipsi statum episcoporum & ordinem sicut supra in cap. 61. ostendimus. Quod ergo dicunt, quod status Apostolorum continuatur in episcopis, verum est quo ad statum primum, & quo ad potestatem & auctoritatem prædicandi, si tamen illa in eis non fuerit interrupta, & quo ad dignitatem super alios, & quo ad statum vltimum: quia finaliter omnes Apostoli fuerunt episcopi. Et similiter quod dicit de discipulis, quod status continuatus est in curatis in parte: verum dicit scilicet quantum ad aliquid, quoniam aliquo modo status eorum continuatur in curatis. Quia sicut illi sub Apostolis habuerunt potestatem prædicandi, sic & curati & isti post illos. Vnde ista successio, qua episcopi succedere dicuntur Apostolis, & curati discipulis, licet habeat bene aliquam similitudinem successionis quo ad aliqua, quæ dicta sunt, non tamen habet veritatem successionis sicut nunc episcopus succedit alteri episcopo

qui præcessit in episcopatu: aut curatus, qui nunc est alteri curato in parochia qui ante fuit, vt patet ex dictis. ¶ Quod autem concludunt sexto loco ex prædictis, videlicet, quod ab eodem à quo fuit institutus status discipulorum sit institutus status curatorum, non sequitur: quia curati non sunt veri & proprii successores eorum, vt dictum est, imò in quantum sacerdotes curati differunt totaliter ab eis, quia nec illi erant sacerdotes. Vnde beatus Marcus, q̄ fuit de præstationibus discipulis, vt dicit Hierony. in prologo super Marcum: pollicem sibi post amputauit, vt indignus sacerdotio reputaretur. Nec illi erant curati, quia non habebant aliquam plebem determinatam sibi commissam sicut curati: nec poterant aliquem ab soluere vel ligare. Vnde est totaliter alius status, licet in aliquibus sit similitudo, scilicet in potestate prædicandi, & temporalia metendi, & in inferioritate ad Apostolos. Hac ratione dicitur in glo. Lucæ decimo. quod discipuli figuram siue formam gerebant sacerdotum secundi ordinis. ¶ Quod vltius septimo loco dicunt, quod ab eodem instituitur curati à quo & discipuli. Dicendum, quod non sequitur, etiam si esset idem status iste & ille: quia dominus, qui discipulos primo instituit, dato q̄ fuissent primi curati, sequentes curatos non sibi reseruauit instituendos, sed commisit vicario suo generali, cui curam omnium ouium commisit dicens: Pasce oues meas. Ioh. vltim. Illas autem oues Petrus pascit, quas pascebas ipse committit: quia qui per alium facit, per seipsum videtur facere: sed illas Petrus ante videtur pasce, quas aliquis pascit non nomine Petri, nec à Petro institutus, sed ab alio. Vnde quicumque dicit, quod aliqui pastores vel curati in ouili Christi instituuntur non à Petro sed immediatè à Christo, falsificare videtur verbum domini dicentis Petro: Pasce oues meas. sed debuit dicere: pasce oues meas vnà cum pastoribus quos tibi adiungo vel adiungam. Et est bene mirum, si Christus erat immediatè instituturus omnes alios pastores per mundum particulariter sicut successorem Petri vniuersaliter: quare non ita dicit de alijs Apostolis pro episcopis & discipulis pro curatis: pasce oues meas & vos cum Petro, sicut pater familias omnibus operarijs quos immediatè conduxit dicit. Ite & vos in vineam meam. &c. Præterea si eis erat daturus æquè immediatè sicut Petro clauis iurisditionis sicut successori Petri, mirum est, quare non ita dixit eis. aliquando dabo vobis clauis regni cælorum cum Petro, sicut hoc dixit

*Ad sextum.**Ad septimum.**Matth. 20.*

xix

xit Petro. Nam de alijs quæ dedit eis sicut Petro, putà intellectum scripturarum, & gratiam prædicandi, dixit communiter: Dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere. Et de potestate miraculorum inquit: Dedi vobis virtutem & potestatem. &c. Vnde cum non legatur Christus Apostolis dedisse clauis iurisditionis, nec curam animarum alijs Apostolis nec discipulis sicut Petro, dato q̄ episcopi succedant Apostolis, & curati discipulis sicut papa Petro, non sequitur, q̄ habeat curam nec potestatem sicut Petrus & papa à Christo immediatè. ¶ Quod autem octavo loco dicunt, quod sicut Apostoli non habuerunt potestatem suam à Petro nec discipuli ab Apostolis nec etiam à Petro sed omnes immediatè à Christo: sic episcopi & curati non à papa sed à Christo, in duobus peccant, sicut diximus supra in cap. 41. Primo: quia sicut supra dictum est, omnes Apostoli & discipuli omnem potestatem iurisditionis acceperunt à Petro. Secundo peccat: quia dato quod ita esset, quod omnes illi quasi primi episcopi & primi curati accepissent immediatè à Christo, non propter hoc sequitur, quod alij successores accipiunt immediatè ab eo, sed magis à successore suo: quia Christus hoc non sibi retinuit, sed suo vicario generali commisit.

Ad nonum. ¶ Quod consequenter dicunt nono loco, quod Christus immediatè dedit potestatem prædicandi & baptizandi etiam post resurrectionem & in die ascensionis, parum valet: quia ex hoc non habetur, quod dedit eis potestatem iurisditionis, vt superius habitum est in præcedenti capitulo. Cæterum etiam non sequitur, quod si Christus adhuc præsens corpore & per se ecclesiam suam regens per seipsum dedit Apostolis potestatem prædicandi & baptizandi, vel aliam quancunque potestatem, quod propter hoc det eorum successoribus, sed magis quod successor Petri det successoribus illorum: maxime quia facta paucorum communem legem non faciunt. Vnde si illi propter suam sanctitatem hoc habuissent, qui confirmati non poterant abuti, non oportet, q̄ ita sit de alijs, sed debuit seruari communis causa vtilitatis, quod ab vno capite omnes acciperent suam potestatem limitatam. ¶ Quod autem decimo loco dicunt, quod data sit discipulis in resurrectione potestas ligandi & soluendi simul cum Apostolis: manifestè videtur falsum ex prædictis, maxime quia ipsi non erant sacerdotes. Illud autem dictum in resurrectione: Quorum remiseritis peccata, &c. non nisi de po-

*Luc. 10.**Ad octauum.**Ad nonum.**Ad decimum.*

testate soluendi & ligandi in foro conscientie loquitur. ¶ Et cum dicunt vndecimo loco ad probationem iam dictorum, quod quādo Christus dixit: Sicut misit me pater, & ego mitto vos: quod tunc dedit potestatem prædicandi discipulis sicut Apostolis, dicendum videtur, quod non ita sit: quia ex quo sacramentum ordinis fuit institutum, quod fuit in ætate, cum ordo doctorum in ecclesia sit præcipuus, ex tunc non licuit nisi ordinato saltem in diaconum prædicare. Vnde etiā post spiritus sancti missionem cum erant sanctiores sancti & doctiores facti, nullus nisi diaconus legitur prædicasse. Vnde cum tunc non essent discipuli diaconi, sed postmodum fuerunt ordinati, non est verisimile, quod eis Christus dederit potestatem prædicandi, & quod potestas prædicandi, quam prius habuerant, expirauit: quando scilicet ventum est ad illud tempus, quando soli ordinati debebant prædicare quod fuit postquam sacramentum ordinis fuit institutum. ¶ Quod autem consequenter duodecimo loco dicunt, quod discipuli receperunt potestatem prædicandi in monte Galilææ & in ascensione eum Apostolis: non est verum. Dato etiam quod fuissent præsentis: quia scilicet non erant capaces illius potestatis de congruitate & decentia, & quod dictum est de prædicatione appropriata ordini sacro, etiam dicendum est de baptismo, videlicet: quod post institutionem ordinis ipse baptismus cum sit ianua sacramentorum debetur sacerdotibus, qui habent clauis, vel eorum immediatè ministris, sicut diaconis. hi enim soli in primitiua ecclesia baptizabant: tunc enim in baptizando iuuabāt leuitæ sacerdotes: sicut Philippus diaconus baptizauit eunuchum & plures alios in Samaria. vnde actus actiuorum sunt in patiente & disposito. Cum ergo discipuli nondum essent diaconi, & per consequens non essent apti, nec dispositi secundum exigentiam legis nouæ ad prædicandum nec ad baptizandum, per consequens Christus pro tunc nullam eis potestatem dedit, dato quod essent præsentis. Vnde etiam Matthæus & Marcus vbi hoc referunt, scilicet vltim. cap. solum de 11. discipulis, qui intelliguntur Apostoli, faciunt mentionem de alijs discipulis tacentes: quod non est nisi, aut quia non erant præsentis, aut si erant præsentis ad solos Apostolos dirigebatur sermo Christi, & illis solis dabatur potestas modo supradicto. Magister etiam Nicolaus de Lyra supra vltim. cap. Matthæ. & Mar. solum de Apostolis in

*Ad undecimum.**Ad duodecimum.**Act. 8.*

telligendo, explanauit literam illam. Et si que ratur quid est de potestate, quam prius ante passionem habuerunt? Respondet dominus Petrus de Palude in tractatu suo de potestate ecclesiastica, quod illa videtur defecisse in passione: quia non miserat eos simpliciter ad predicandum in omnem locum, sed in omnem ciuitatem & locum quod ipse erat venturus. Vnde postquam cessauit via Christi, cessauit eorum potestas: sicut cessat virtus legalium adueniente veritate, vsque ad cuius aduentum erant imposita, vt ait Apostolus. Et eadem ratio inquit videtur de Apostolis specialiter: quia in passione omnes deuiauerunt à fide præter beatam virginem, vt videtur dicere beatus Anselmus, potestatem & auctoritatem quam habuerunt, perdiderunt. Vnde post resurrectionem de nouo modo supra exposito potestatem receperunt, & quasi contraria continentem: quia prius dictum est. In viam gentium ne abieritis: & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis. Postea verò dictum est Matthæ. vltim. Docete omnes gentes. & Marci vltim. Euntes in mundum vniuersum, prædicate euangelium omni creaturæ. Actuum, 1. Eritis mihi testes in Iudæa & Samaria & vsque ad vltimum terræ. ¶ Quod autem cōsequenter aduersarij dicunt decimo tertio loco quod sit hæreticum dicere, quod 72. discipuli sicut & 11. Apostoli nō fuerunt semper cum Christo, periculosè dictum est: quoniam oppositum dicere, manifestè contradicit euangelio in pluribus passibus. Nam Iohannis. 4. habetur, quod discipuli abierunt in ciuitatem vt cibos emerent, quando inuentus est solus cum muliere. Vnde Apostoli mirabantur, quod cum muliere loquebatur: alius non fuisset mirati: quia alijs præsentibus sæpe cum mulieribus etiam extraneis loquebatur: sicut Chananææ Matth. 15. Magdalene Luc. 7. & sic de alijs, vnde tunc non fuerunt discipuli, nec Apostoli cum eo. Vnde magister Nicolaus de Lyra super illo verbo: Da mihi bibere, dicit sic. Causa autem quare petijt à muliere, subditur. Discipuli autem eius abierant in ciuitatem: & ideo non erant præsentibus ad dandum sibi potum. hæc ille. Si militer quando pernoctabat solus in oratione discipulis in mari laborantibus. Matthæ. decimo quarto. Item in transfiguratione & suscitatione puellæ non fuerunt secum nisi tres. Matthæ. septimo. & Lucæ. 9. nec in cœna nisi duodecim. Matthæ. decimo sexto. & Marci. decimo quarto, & Lucæ. 22. aliàs frustra illi soli nominarentur. Vnde etiam

Gala. 4.
Hebræ. 9.

Ad decimū
tertium.

hoc ecclesia testatur in officio corporis Christi, cum sic cantat. In supremæ nocte cœnæ recubens cum fratribus: obseruata lege plenè cibis in legalibus: cibum turbæ duodecimæ se dat suis manibus. Item in resurrectione quando ostendit eis manus & pedes & latus, Thomas vnus ex discipulis non erat cum eis, quando venit Iesus. Non ergo omnes Apostoli, & multo minus omnes discipuli semper fuerunt cum Christo. Quod ergo dicit Petrus: Oportet ex his viris qui nobiscum sunt congregati omni tempore quo intrauit & exiit dominus Iesus incipiens à baptismo Iohannis vsque in diem qua assumptus est. &c. non est intentionis suæ, quod 72. ex quibus vnus erat eligendus in apostolum, semper actu fuerunt cum Apostolis & cum Christo in omni loco: quia hoc sicut ostensum est repugnat euangelio in multis locis: maximè Matthæ. 20. vbi dicitur. Ascendens Iesus Hierosolymam assumpsit duodecim discipulos secretò, vbi ait magister Nicolaus de Lyra, assignans rationem: quia secreta mysteria sunt tantum maioribus reuelanda & detegenda, cuiusmodi erant Apostoli: sed intentionis suæ fuit dicere, quod semper fuerunt de eorum congregatione familiari cum Christo, non abeuntes retro sicut quidam ex toto: nec sicut turba discipulorum omnium qui ibant & redibant. q. d. Petrus non de communibus discipulis, nec de turba, sed de illis, qui erant de familia Christi, qui erant ab ipso met Christo iam electi & informati ad prædicandum sicut Apostoli in modo viuendi consimiles ipsi Apostolis. de illis inquam, non de alijs erat meritò eligendus Apostolus. Vnde sensus est. Qui nobiscum sunt congregati omni tempore. id est, communiter. qui vt exponit Nicolaus de Lyra per experientiam nouerunt conuersationem Christi & opera eius. ¶ Quod autem consequenter decimo quarto loco dicunt, quod status curatorum, & status discipulorum sunt vnus status sicut status episcoporum & Apostolorum: sicut status isti non sunt alij, quam ante centum annos, licet concedatur ita esse quodam modo: non tamen necessariò sequitur, sicut superius sæpe commemoratum est, quod successores immediate habeant potestatem ab eodem, à quo prædecessores: quoniam ad vnitatem status hoc non requiritur, sed sufficit, quod habeant à vicario illius, cui ius suum plenum committit. Præterea falsum est quod dicunt, quod Christus fecerit discipulos curatos in locis illis. Vnde nunquam in nouo testamento legitur

Ad decimū
quartum.

gitur, quod discipuli à Christo facti sint curati: similiter nec Apostoli sint facti episcopi nisi Petrus: sed immediate vel mediate à Petro facti sunt finaliter omnes alij episcopi. ¶ Quod verò decimo quinto loco dicunt, quod non potest dari ratio, quare potestas Petro data sit continuata in summo pontifice à Christo, & data Apostolis & discipulis non sit continuata in episcopis & curatis, Non est verum, imò ad hoc datur multiplex ratio, & assignatur multiplex differentia inter papam & alios ecclesiæ prælatos. Prima quidem, quia summus pontifex in eadem sede materialis succedit Petro in ecclesia Romana, in qua Petrus sedit, & vltimò, refedit. Non est autem dare aliquem episcopatum alicui, qui in eadem succedat alicui alteri Apostolo, nisi fortè patriarcha Hierosolymitanus, qui succedit Iacobo Alphæi, vnde non est simile. Secunda ratio, quia potestas data Petro non potest dari ab homine puro. Vnde oportet, quod ab illo, à quo data est Petro potestas, id est Christo, continuetur cui libet successori: sed potestas data alijs Apostolis & discipulis, cum sit limitata & coarctata, dari potest ab homine: sicut fit saltem quando papa dat alicui episcopatum vel curam, vel de nouo instituendo nouum episcopatum vel curam nouam: quia tunc dat illi quem promouet tantam potestatem, quantum habet alius episcopus, vel curatus, etiam si à Christo esset immediate institutus. Tertia ratio: quia vicarij particulares possunt institui ab alio, quam à principali, scilicet à vicario generali: vicarius autem generalis non potest institui nisi à principali domino: & ideo necessarium non est, quod vicaria particularis instituat, vel conferatur, aut continuetur immediate à principali domino, sicut de vicaria generali. Quarta ratio: quia statui episcoporum & sacerdotum non est annexa potestas iurisdictionis, sicut est statui papatus. Cuius probatio est: quia illa quæ sunt annexa iure diuino homo non habet ab iniuriam separare. secundum illud Matthæ. decimo octauo. Quos Deus coniunxit, homo non separet. sed Papa potest facere verum episcopum, & verum sacerdotem, qui nullum habet subditum, nec aliquam iurisdictionem in aliquo foro, nec ex hoc quod aliquis est sacerdos maior sicut episcopus, vel sacerdos minor habeat aliquam potestatem iurisdictionis, nisi cum hoc aliunde sibi detur: nec econuerso vt patet: sed papatus licet similiter potestas or-

dinis non sit annexa quasi ex debito, nihilominus potestatis plenitudo est ei annexa. Papatus enim dicit statum prælationis super totam ecclesiam cum plenitudine potestatis. vnde annexa est hæc potestas sibi inseparabiliter à Deo: & ideo potestas papalis continuatur ad successores, quod non fit de alijs. Quinta ratio & differentia est propter determinationem communitatis ex vna parte, & indeterminationem ex alia. Nam communitas, ad quam pertinet electio papæ, est certa, & determinata, scilicet cōmunitas vniuersalis ecclesiæ: cōmunitas, ad quam pertinet electio episcoporum, non sic est determinata: quia expedit aliquando diuidere episcopatus vel multiplicare. Acquiruntur etiam sæpe nouæ gentes, vbi oportet fundare nouas sedes, ad quas pertineat eligere prælatos suos, propter quod oportuit committere hoc vicario generali ordinare de tabulis. Sexta ratio & differentia dissimilitudinis est, quia non sic succedunt episcopi Apostolis, aut curati discipulis, sicut papa Petro: quia Petro succedit papa in determinata potestate & certa & quantum ad territorium & quantum ad casus siue extensionem potestatis: non sic episcopi Apostolis, nec curati discipulis, prout est manifestum. Septima ratio potest dari: quia magis pertinet, siue faciat vnitatem ecclesiæ seruandam, quod potestates aliorum prælatorum immediate deriuentur à generali vicario immediato, quam si immediate essent à Christo: sicut est potestas Papæ, sicut supra ostensum est. ¶ Quod autem consequenter dicunt decimo sexto loco, quod curati sunt veri ordinarij habentes iurisdictionem ordinariam, concedendum est, quod ita sit in foro conscientie: nec tamen propter hoc sequitur, quin status eorum, & iurisdictione sit à papa, qui potest dare ordinariam iurisdictionem, non solum personæ, sicut legato, sed etiam ecclesijs, sicut monasterijs etiam monialium quarundam, quæ habent officialem suum, quibus solus papa potest dare clausas iurisdictionis, quamuis non clausas ordinis. ¶ Quod verò dicunt decimo septimo loco, quod curati habent iurisdictionem ordinariam non iure humano sibi datum, sed à Christo immediate à prima institutione ecclesiæ, non videtur verum. Quia si loquamur de iurisdictione in foro exteriori, certum est, quod hanc non habent curati nisi iure humano: quia nec nisi de consuetudine, de qua in

Ad decimū
sextum.

Ad decimū
septimum.

paucis casibus excommunicant, etiam iuris ordine non seruato. de offi. ordi. capit. 2. nec illa potestas fuit eis data in prima institutione, in qua nec discipulis data fuit, vt suprã dictum est. Eodem modo de iurisdictione ordinaria in foro conscientie non potest dici, quæ eam habeant à Christo in prima institutione, id est in discipulis: quia nec illam discipuli habuerunt, cum non essent sacerdotes. ¶ Quod autem dicunt decimo octauo loco, quod Christus hos solos ordines instituit: in parte videtur verum, & in parte falsum. Verum quidē, si referatur ad potestatem ordinis: quoniam Christus ordinem simplicium sacerdotum instituit in cœna, quando per seipsum omnes Apostolos sacerdotes fecit. Similiter ordinem episcoporum instituit, quando Petrum consecrauit, qui in hoc omnibus episcopis par fuit: non autem instituit ordinem episcoporum in Apostolis alijs, sicut in primis episcopis à se factis: quia non sunt ab eo facti episcopi, vt dictum est: nec instituit ordinem sacerdotum in discipulis, quia nusquam fecit eos sacerdotes. Si autem considerentur isti duo ordines quantum ad potestatem iurisdictionis sibi propriam, sicut quod curatus in vna parochia sub episcopo habeat populum subditum ad forum conscientie, episcopus sub papa super suam diocesim habet potestatem in vtroque foro: sic isti duo ordines non sunt instituti in prima institutione ecclesie, quando scilicet elegit 12. Apostolos & 72. discipulos, quasi dederit Apostolis pro se & futuris episcopis potestatem iurisdictionis in vtroque foro: & discipulis pro se & pro omnibus futuris curatis, sicut dedit Petro pro se & pro suis successoribus, sicut intendunt illi, qui sunt contrarie opinionis. Et quod ita non fuerit, apparet ex præcedentibus: quia nihil iurisdictionis eis contulit, sed Petro soli pro se & suis successoribus totam potestatem iurisdictionis ecclesie distribuendam episcopis, & curatis, & alijs, sicut expediens iudicaret. Potest tamen dici status episcoporum & curatorum institutus à Deo dupliciter. Vno modo à Christo in generali & implicite, & in virtute in Petro: quia Petrus fuit verus curatus cuiuslibet parochie & diocesis. Vnde sicut in quaternario continetur binarius & ternarius materialiter et si non formaliter ita in Petro vtrunque statum Christus instituit materialiter. Item virtualiter: quia in ipso fuit potestas dioceses & parochias episcopis & presbyteris assignandi. Secundo modo à spiritu sancto, à quo inspirati Apostoli in pri-

mitua ecclesia per diocesim episcopos, per parochias presbyteros posuerunt, & ab illis primis vere & proprie episcopatus & rectorie continuata fuerunt ad succedentes in illis. Quod ergo dicebatur de ordinibus illis duobus, quod essent instituti à Christo: quod si intelligantur instituti præfiguratiue, vel præordinatiue, & in generali, & implicite modo quo supra expositum est, conceditur: sed ex hoc non sequitur, quod papa in speciali & expresse non instituerit tales potestates: sed solum sequitur, quod hæc habeat ex commissione siue ordinatione Christi. Si autem intelligatur, quod sint instituti explicitè, & quantum ad propria, secundum tales potestates determinatas, & quantum ad casus, & quantum ad territoria, falsum videtur, vt visum est supra. ¶ Quod autem decimo nono loco dicitur, quod si ita esset, quod omnes alie potestates perderent à papa, tunc vacante sede potestates ille perirent: non est verum, nec hoc sequitur: quoniam duratio statutorum & officiorum in republica non mensuratur secundum mensuram vite statuentis: siue statuat aliqua pertinentia ad mores, siue statuat aliqua pertinentia ad iurisdictionem: alioquin princeps, vel prelatus quocumque moriente, omnia statuta sua perirent: quod falsum est. Sed duratio talium habet mensurari secundum quod vult instituens manente illa auctoritate in republica: sicut etiam patet in principibus, qui sunt per electionem: quoniam non est dubium, quod talibus principibus morientibus adhuc manet statuta eorum in vigore suo & quantum ad mores, & quantum ad officia, & quantum ad gradus officiorum: vt per multa capitula patet. q. 2. causa. 27. vbi inter alia dicit Anacletus in ca. privilegia ecclesiarum & sacerdotum intermerata & inuolata cunctis decernimus manere temporibus. Et idem dicit Leo papa in ca. sequenti. ¶ Quod autem dicunt vigesimo loco, quod papa non possit auferre à prelatibus inferioribus potestatem eis datam, & eam alijs non prelatibus conferre, & statum à Christo institutum mutare: verum est: sed quo ad potestatem, quam episcopi receperunt immediate à Christo, quæ est ordinis, non autem iurisdictionis: sicut sæpe superius repetitum est.

¶ In quo respondetur obiectionibus aduersariorum sumptis ex parte inconuenientium, quæ dicuntur sequi ex conclusione præfata.

Cap.

Cap. LXIII.

S V M M A R I V M.

1 Obiecta aduersariorum circa potestatem iurisdictionis prelatorum à potestate papæ emanantē sumpta ex parte inconuenientium quæ inde sequi autumant, confutantur.

Ad primū
tertiæ uic
factum su-
pra cap. 66

Ad decimū
nonum.

Ad uigesimū

¶ Limitò argutum est contra præfata conclusionem per aduersarios ex parte inconuenientium, quæ affirmant sequi ex illa conclusione: quibus respondendum iam est. ¶ Ad primam ergo cum dicitur, quod si sic esset, tunc deficiente papa, aut vacante sede deficeret potestas aliorum prelatorum, respondetur dicendo, quod hoc non sequitur, sicut superius iam diximus ad simile argumentum: quia cessante causa in fieri tantum, non oportet quod cesset effectus iam factus, sed solum cessante causa in esse. Non dicitur autem papa ratione personæ quæ corruptibilis est, quod sit causa in esse potestatis ecclesie: quia tunc bene sequeretur, quod aduersarij dicunt: sed isto modo, scilicet sicut causa in esse sedis papalis quæ non moritur. extra de rescrip. capitu. Si gratiosè libr. 6. & quæ fundata est à Deo, non potest destrui, & est causa omnium istorum in esse: persona autem non est causa nisi in fieri, quando ipse facit aliquem episcopum vel curatum. Et satis apparet consequentia illa aduersariorum derisoriam, quia isto modo probaretur, quod constitutiones factæ per papam non haberent vigorem siue auctoritatem à papa, cum non perdant vigorem sede vacante. Vnde argumentum concludit, quod potestas episcoporum, aut curatorum non sit à papa, sicut à causa in esse considerata per sona sua. A sede autem papali sit sicut à causa communi, quæ semper permanet fundata super firmam petram. Vnde ergo argumentum bene probat, quod potestas curatorum non sit ab episcopis, nec ab eorum sedibus sicut à causa in esse: quia destructa etiam sede episcopali in aliqua ciuitate adhuc remanet potestas curatis. Simili modo probatur, quod potestas episcoporum non est à Metropolitanis, nec patriarchis, nec ab eorum sedibus sicut à causa conseruante: quia manet etiam illis destructis: propter quod oportet omnem aliam potestatem ecclesie institutam esse à

fede immortalis, & immobili, scilicet Romana. ¶ Ad secundam, cum dicitur, quod potestas papæ se haberet. &c. Respondetur, quod potestas papæ se habet ad potestates episcoporum & curatorum: non sicut potestas regis ad potestates principum habentium potestatem iure hæreditario: nec etiam sicut potestas regis ad potestates iudicum habentium potestatem delegatam vel commissariam, sed sicut potestas imperatoris vel regis se habet ad potestates iudicum in aliquo gradu regiminis regni vel imperij simpliciter institutorum ad regendum populum per se vel per alium. Ista est sententia sancti Thom. vnde in 4. distin. 90. dicit, quod potestas papæ se habet ad potestates episcoporum sicut potestas regis ad potestates iudicum constitutorum per linguas ciuitates. Et in fine secundi sententiarum dicit, quod ita se habet potestas papæ ad potestates inferiorum, sicut potestas imperatoris se habet ad potestatem proconsulis. Item in lib. de perfectione vite spiritualis. dicit idem sanctus Thomas, quod si quis rectè consideret, hoc modo in regimine ecclesie comparantur archidiaconi & plebani ad episcopum sicut in regimine temporali præpositi, & balliui ad regem. Et cum arguitur ex aduerso, quod hoc sit inconueniens, negatur hoc: & ad probationem respondetur negando consequentiam. Ratio patet ex dictis: quia isti iudices non sunt commissarij, sed ordinarij ponuntur. Pro quo notandum, quod ordinarium dicitur ab ordine. Vnde ordinarium videtur importare id, quod secundum communem ordinem in republica sit semper. propter quod illud quod competit diuersis gradibus, & statibus in republica ordinatis ordinarium dicitur. Vnde potestates competentes statibus huiusmodi institutis in ecclesia, scilicet patriarchali, archiepiscopali, episcopali & parochiali dicuntur ordinariæ, & illi, qui simpliciter in talibus statibus, & gradibus statuuntur, vt regant populum per se vel per alium secundum statum & gradum in quibus statuuntur, dicuntur ordinarij. Potestas autem commissarij proprie loquendo videtur dici, quando alicui ab aliquo sic instituto committitur eadem potestas, quæ est sua ordinaria, secundum quam vicem eius aliquid agat. Vnde collatio talis potestatis non dicit nouum gradum potestatis, vel institutionem simpliciter in aliquo gradu nouæ potestatis, sed dicit commissionem eiusdem potestatis ab instituto in ipsa potestate: ita quod potestas commissaria est commissaria

Ad secundū

ab

ab instituto in gradu potestatis simpliciter. Et ita patet, quod prælati isti à papa positi non sunt commissarij, sed verè ordinarij. ¶ Ad tertium obiectum cum dicitur, quod si sic esset, tunc iudices siue prælati non differrent à commissarijs, respondetur iuxta dicta, quod hoc sit falsum. Argumentum autem procederet, si potestas prælatorum esset sicut potestas iudicum non simpliciter positorum in aliquo situ, & gradu regiminis constitutorum ad regendum populum per se vel per alios: tunc enim non possent committere: nunc autem quia non ponimus eos tales, sed sicut diximus licet potestas eorum sit à papa immediatè, possunt tamen committere. ¶ Ad quartum cum dicitur quod si ita esset, tunc papa. &c. respondetur negando consequentiam. & ad probationem negatur vniuersaliter assumptum. Et cum arguitur de legato, non est ad propositum, sicut patet ex dictis.

Ad quartum.

¶ Quod papa est immediatè prælati & iudex omnium fidelium, ac in toto terrarum orbe facere possit quicquid inferiores prælati facere possunt.

Cap. LXV.

S V M M A R I V M.

1 Papa quod sit immediatus prælati & iudex omnium fidelium, & quomodo etiam facere possit quicquid prælati inferiores possunt, ostenditur.

¶ Anè clarissimè colligere possumus ex præmissis, quod Romanus pontifex immediatus prælati & iudex sit omnium Christianorum, possitque facere in toto orbe terrarum quicquid inferiores prælati agere possunt. Quod licet à traditionibus patrum: quam ex rationibus in superioribus articulis satis apertum sit: nihilominus ut veritas clariùs elucescat, illud autoritatibus, & rationibus remunire curabimus. ¶ Primò sic. In quocunque ordine quando tota potestas inferiorum dependet, & originatur à potestate superioris

ad quæcunque se potest extendere potestas inferiorum, ad omnia illa se potest extendere immediatè potestas superioris: sed potestas iurisdictionis (de qua sermo) omnium aliorum prælatorum in ecclesia à potestate papæ derivatur: ergo sequitur, quod summus pontifex potest in toto orbe omnia facere immediatè quæcunque possunt alij prælati. Consequentia patet. Maior propositio est per se nota, quoniam secunda causa, siue potestas non sustentatur nisi ex prima, nec virtutem influendi accipit nisi à prima: à qua secundum totum esse suum potestatiuum dependet, ut ex commento primæ propositionis de causis habetur. Minor verò demonstrata est supra in ca. 60. ¶ Secundò sic. Pro quo supponitur, ut dicit sanctus Thomas. 2. sententiarum. distin. 9. quod diuisio hierarchiæ in ordines est totius potestatiui in partes potentiales: cuius totius conditio est, quod secundum completam virtutem est in parte suprema: & quod talis potentia siue potestas superior habet in se completius ea quæ sunt inferioris ordinis. Tunc sic. In ordine hierarchico quicquid potest inferior virtus, siue potestas, potest superior, sed virtutes, siue potestates inferiorum prælatorum in hierarchia ecclesiastica sunt inferiores potestate summi pontificis: ergo quicquid potest virtus siue potestas cuiuscunque prælati inferioris in sua diocesi vel plebe commissæ, potest ipse papa. Consequentia patet. Maior verò est Boëtij dicentis. Quicquid potest inferior virtus, potest superior, non econuersò. Item est Dionysij. 5. cælestis hierarchiæ, ubi dicit. Diuiores virtutes cum proprijs habent subiectas, id est subiectorum siue inferiorum operationes. Minor verò notissima est. ¶ Tertio sic. Potestas papæ in ecclesiastica hierarchia est potestas vniuersalis: potestas verò aliorum prælatorum est potestas particularis: sed potestas & virtus vniuersalis efficacius agit in id quod subijcitur virtuti particulari, quæ ipsa particularis virtus: ergo papa sua vniuersali potestate potest in toto, & in omni plebe quicquid possunt prælati inferiores, & amplius, & perfectius. Consequentia patet. Antecedens pro maiori parte patet, quoniam totius orbis cura commissæ est papæ, domino dicente sibi: Pasce oves meas. In cuius signum synodus Chalcedonensis acclamauit Leoni papæ. Leo sanctissimus Apostolicus vniuersalis patriarcha per multos annos viuat. Alij verò prælati vocati sunt in partem sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Minor verò patet: quoniam ut dicitur in prima propo-

positione libri causarum: causa primaria vniuersalis plus influit in causatum suum, imò secundæ causæ, quam causa secundaria. Et dicitur vniuersalis hic non per prædicationem, sed extensionem influentis virtutis, quæ influit vniuersaliter omnibus sub se existentibus. ¶ Quarto sic. Non minoris auctoritatis & amplitudinis potestatis est papa summi regis vicarius in regno ecclesiæ quam ad immediatam executionem autoritatis suæ & extensionem suæ potestatis, quam reges temporales in regnis temporalibus in executione potestatis suæ: patet. sed quilibet rex potest immediatè in regno suo facere quicquid inferiores potestates possunt etiam eis irrequisitis, ut patet, ergo multò fortius papa ratione amplitudinis suæ potestatis potest in regno ecclesiæ vbicunque & quandoque sibi bonum videbitur facere quicquid inferiores prælati possunt facere. Consequentia patet cum toto antecedente. Quintò sic. Episcopi dantur papæ in adiutores, & vocantur in partem sollicitudinis, sicut. 70. senes in adiutorium Moyfi. unde papa ordinando episcopos dicit. Mandata cælestia efficacius gerimus, si nostra cum fratribus onera partiamur. sed ille qui assumit aliquem in adiutorem non ex hoc amittit potestatem operandi cum sibi vacauerit, aut voluerit, imò ipse est principalis operans & adiutor secundarius: ergo papa potest omnia agere circa plebes totius orbis, quæ inferiores prælati quicunque possint etiam ipsis irrequisitis. Consequentia patet cum toto antecedente. ¶ Sextò. Quicunque facit aliquid per alium, hoc etiam per seipsum facere potest, sed dum inferiores prælati actus hierarchicos exercent circa subditas plebes, hoc agere dicitur summus pontifex per eos: ergo sequitur, quod papa in tota hierarchia ecclesiastica potest per seipsum facere quæcunque actum hierarchicum, quem inferior prælati facere potest. Consequentia est nota. Maior etiam est nota: cum agens secundarium siue ministeriale dependeat à principali in virtute agendi. Minor verò est Dionysij dicentis. 3. cælestis hierarchiæ. Is qui secundum nos est summus sacerdos, per suos ministros aut sacerdotum purgans aut illuminans ipse dicitur purgare aut illuminare alios in ipsum reponentibus proprias sacras operationes. ¶ Septimò. Ordo ecclesiasticus tunc optimè ordinatur, cum regimen diuinum imitatur: sed sic se habet regimen diuinum, quod Deus sic agit res mediantibus secundis causis, quod eas potest agere immediatè: sicut quando que facit, cum

Num. 11.

suæ voluntati placet: ergo similiter papa actum regiminis ecclesiarum, quem mediantibus inferioribus prælati exequitur, potest cum sibi videbitur expedire per seipsum exequi. Consequentia patet, & antecedens pro vtraque parte. Nec potest allegari non esse simile: quia Deus non potest errare, papa verò sic, & abuti potestate: quoniam licet illud sit verum, tamen cum æque inferiores prælati errare possint, & errent, & abutantur sua potestate sicut & papa, argumentum manet in suo robore. ¶ Octauò. Cuicunque committitur aliqua iurisdictione, illi videntur commissæ omnia, sine quibus iurisdictione explicari non potest: patet, frustra enim aliàs esset commissio: sed papæ est commissæ iurisdictione totius orbis omnium omnium Christi. hæc autem iurisdictione executari non potest per eum in toto orbe, nisi per seipsum valeat exercere omnem actum pastorali dignitati debitum: ergo idem quod prius. Consequentia patet. Maior probatur. Tum, quia aliàs frustra esset commissio, quod in operibus Dei non est ponendum. Deus enim & natura nihil faciunt frustra. Tum secundò, quia qui vult voluntate perfecta & vltimata aliquid, per consequens vult omne illud, sine quo scit illud non posse, vel non esse. Minor verò patet ex illo. Pasce oves meas. & ex dictis allegatis supra. ¶ Nonò. Papa instituens prælatos in ecclesijs vocans eos in partem sollicitudinis, non expoliat se potestatis plenitudine, nec iurisdictione per commissionem ita propria ordinario fit, quod papa amplius ibidem non habeat potestatem ad tanta sicut ante commissionem: ergo sequitur quod papa semper potest immediatè exercere & exequi in toto terrarum orbe quicquid alij inferiores prælati possunt. Consequentia videtur clarissima. Antecedens etiam patet. Tum auctoritate & exemplo. Auctoritate quidem. Quoniam Moyfi in constitutione seniorum iudicum in adiutorium eiusdem dicit dominus. Auferam de spiritu tuo. vbi glossa Origenis dicit: non tamen quod Moyses minus haberet. Exemplum verò est de potestate terrena regia, vbi rex constituens prætorem in vna causa, non expoliat se iure, aut potestate sua: nec iniuriam prætori facere est dicendum, si de quocunque alteri commissio immediatè proferat sententiam. ¶ Decimò sic. Papa tenet in ecclesia locum domini nostri Iesu Christi: ceteri verò prælati aut Apostolorum locum ut episcopi, aut discipulorum sicut minores presbyteri: sed ridiculum esset & blasphemum

Iohan. vlti.

Num. 4. 1.

phemium, quod Christus præsens ecclesiæ suæ corporalipræsencia non posset per orbem totum immediatè quicquid Apostoli, & discipuli eius poterant in ecclesia, ergo similiter videtur blasphemiam vicinam, quod Christi vicarius non possit immediatè exercere in toto orbe quicquid alij prælati possunt, vel quod eorum licentia esset expetenda. Cōsequencia est manifesta: qualis enim est ordo dependentiæ superioris in aliqua communitate ad alias inferiores potestates, talis videtur esse locum tenentis eius cum plenitudine potestatis ad easdem. Maior est manifesta quo ad papam: cū papa sit vicarius Christi in terris. Et Chry. Iohan. vlti. dicat super illud. Pafce oues meas. id est loco mei præpositus esto & caput fratrum tuorū. Secunda pars patet per gloss. Lucæ. 4. Minor verò est clara. Ex istis manifestè confutantur plures errores. Primus est dicentium, quod parochiani nō possunt reduci in Deum per poenitentiam nisi mediante parochialibus sacerdotibus. Secundus est, quod licet papa & episcopi sint principaliores parochianorum, nō sunt immediatè aliorum curati, siue quod non immediatè eorum curam habent. Tertius est quod nec papa, nec episcopus possunt audire confessiones parochianorum, quin teneantur eadem peccata confiteri parochialibus sacerdotibus. Quartus error est, quod nec papa, nec episcopus possunt dare generalem potestatem audiendi confessiones aliquibus: quoniā confessi talibus, eadem peccata confiteri parochialibus sacerdotibus teneantur. De errore istorum manifestè patet, & etiam colligitur ex extrauaganti Iohā. 2. 2. que incipit. Vas electionis. in qua præfati articuli, qui fuerunt Iohan. de Poliano, fuerunt condemnati.

In quo obijcitur contra prædicta. Cap. LXVI.

S V M M A R I V M.

1 Papa quod nō sit immediatus prælatus & iudex omnium fidelium. &c. ab aduersarijs obijcitur.

Arg. primū

Bijciunt autem aduersarij contra conclusionem iam positam, licet clarior sole esse videatur. ¶ Et primò sic. Vni & eiusdem non possunt esse duo iudices, vel prælati ordinarij immediatè, vt videtur: sed episcopi sunt ordinarij in episcopatu, & curati in parochia,

ergo videtur non posse papa concurrere cū episcopo in episcopatu vt ordinarius, & episcopus cum curato in parochia vt sic. ¶ Secundò sic. Ex similitudine hierarchiæ ecclesiæ militantis ad triumphantem. Sicut in hierarchia angelica siue ecclesiæ triumphantis est, ita in hierarchia ecclesiæ militantis esse debet, quia vna est exemplata ab alia: sed in hierarchia angelica diuersi ordines, vel illi qui pertinent ad diuersos ordines non possunt immediatè se habere ad vnum & eundem ordinem, ergo in hierarchia ecclesiæ militantis papa, episcopi & curati non possunt se habere immediatè ad infimos, scilicet parochianos: sed constat quod curati immediatè se habent ad eos: ergo non papa nec etiam episcopi. ¶ Tertio ex similitudine ordinis, qui est inter membra corporis naturalis sic. Sicut est in ordine membrorum corporis, quod est impossibile vnum membrum pluribus cōiungi immediatè mēbris: sic similiter in ecclesia, quæ instar corporis naturalis corpus quoddam dicitur. Roma. 12. illos qui sunt vnius gradus impossibile est cōiungi pluribus gradibus immediatè: sed parochiani, qui sunt infimi, cōstituunt vnum gradum: ergo impossibile, quod immediatè subdantur curato episcopo & papæ, qui sunt diuersorum graduum. ¶ Quarto sic. Potestas papæ aut se habet ad potestates episcoporum, & curatorum sicut potestas regis ad potestates principum: aut sicut potestas regis ad potestates iudicum institutorū per eum. Si primo modo, sequitur quod potestas episcoporum & curatorum non sit à potestate papæ: sicut potestas principum non est à potestate regis. Si secundo modo, sequitur quod episcopi non sunt ordinarij, sicut iudices non sunt ordinarij, vt videtur. ¶ Quinto arguunt sic. In cap. Omnis vtriusque sexus. extra de poenit. & re. præcipitur, quod omnis vtriusque sexus fidelis cū ad annos discretionis venerit, omnia peccata sua saltem semel in anno confiteatur proprio sacerdoti: ergo sequitur quod papa non sit immediatus singulorum pastor. Consequencia videtur nota: quia si alius est proprius, per consequens non papa, & ideo non immediatus.

In quo respondetur obiectis aduersariorum iam factis.

Cap. LXVII.

S V M M A R I V M.

1 Obiectionibus aduersariorum, dicentium papam non esse immediatum prælatum, & iudicem omnium fidelium. &c. respondetur.

2 Sacerdos proprius, cui debeat fieri confessio, quis sit, ostenditur.

Ad primū.

Is facile est respondere bene intelligētibus quæ iam diximus. ¶ Ad rationem ergo primam cū dicitur, quod vnus & eiusdem. &c. respondetur, quod maior illa non habet veritatem quando vna potestas est ab alia totaliter, tunc enim duæ potestates ordinariæ immediatè possunt esse respectu eiusdem & personæ & casus: ita scilicet, quod tam ista quam illa potestas possit exercere iurisdictionem immediatè in personam istam, & in tali casu. si quod duæ potestates ordinariæ sint, quarum vna nō sit sub alia, nec subit ei totaliter immediatè respectu eiusdem, est impossibile: quia cū vna non refrænata aliam, nec ei imponeret legem, impossibile esset eundem subditū vtrique satisficere: sed quando vna potestas subest alteri, bene potest subditus satisficere, quia potestas superior potest suspendere inferiorem quo ad executionem. Vel dicendum vt dicit sanctus Thomas in 4. distin. 17. quod inconueniens esset, quod duo æqualiter super eandem plebem constituerentur: sed quod duo, quorum vnus est principalior alio, super eandem plebem constituerentur, non est inconueniens, & secundum hoc super eandem plebem immediatè sunt sacerdos parochialis episcopus & papa, & quilibet horum potest committere ea quæ sunt iurisdictionis ad ipsum pertinentia alteri. ¶ Ad secundam, quæ sumitur ex similitudine hierarchiæ cælestis respondetur. Primò sic, negando minorē. Dicimus enim, quod potest ordo ille mutari: quia ordo ille nō est necessarius, sed voluntarius quantum ad caput totius ordinis, scilicet Deū, qui omnia potest agere immediatè per seipsum, angeli etiam superiores quantum est de potestate absoluta possunt illuminare ordinem remotum, omisso ordine medio: quia probabile est, quod quicquid potest inferior angelus per virtutem datam sibi à superiore instruendo alios, possit superior per seipsum. De facto etiam tenetur à multis doctoribus, quod aliqui de superioribus ordinibus missi fuerunt ad aliquos homines qui sunt sub ordine angelorum: si ergo secundum eos simile est de ordine hierarchiæ cælestis & ecclesiasticæ, ergo

ordo ecclesiasticæ hierarchiæ non est necessarius, sed voluntarius, & per consequens potest mutari prout placet capiti totius ordinis, scilicet summo pontifici. Secundò respondetur iuxta sanctum Tho. quod ecclesiastica hierarchia imitatur cælestē aliquatiter, sed non perfecte assequitur similitudinem eius: quia non in omnibus, & maximè in hoc. Quoniam, vt ipse inquit in libro contra impugnantes religionem. in cælesti hierarchia distinctio donorum gratuitorum secundum quæ ordines distinguuntur, sequitur distinctionem nature, nō autem in hominibus, & ideo cū angelorum natura sit immutabilis, ordo inter eos habet immutabilitatem aliquam, quæ in hierarchia ecclesiastica non est, & ideo ratio non procedit. ¶ Ad tertiam rationem sumptam ex ordine membrorum corporis naturalis respondetur eodem modo sicut ad precedentem: quia non est simile per omnia de corpore naturali & corpore mystico: quoniam licet in vtroque sit ordo, non tamen æquè necessarius: sicut nec ordo, quo quis mouet lapidem mediante baculo, est æquè necessarius, sicut ordo, quo homo mouet manum mediante brachio. Et ideo sicut homo potest mouere lapidem mediante baculo & sine baculo mediante, & hoc absq; monstruositate: ita potest papa, vel episcopus exercere actum potestatis suæ siue hierarchizare quemcūq; infimum parochianum per se, vel per alium, siue curatū siue commissarium institutum ab eo absque monstruositate aliqua, aut confusione corporis mystici, quod est ecclesia. ¶ Ad quartam patet responsio ex responsione data secundum obiectionem. c. 64. ¶ Ad quintam respondetur, quod, vt dicit sanctus Thomas, & dominus Albertus, & dominus Bonauen. exponentes illā decretalem dicunt, quod proprius sacerdos non solus est parochialis, sed etiam episcopus, vel papa, ad quos etiam magis pertinet cura populi, ad sacerdotem parochialem, vt multipliciter est ostensum supra. Vnde in decretali illa proprium non accipitur secundum quod diuiditur contra cōe: sed secundum quod diuiditur contra alienum. Vnde qui confessus est episcopo suo, vel alicui habenti vicē eius, aut pape, aut commissarijs, sicut poenitentiarijs, aut priuilegiū habētibus ab eo audiendi confessiones, confessus est proprio sacerdoti, & ita ratio nō pcedit.

Quod præter Romanū pontificem sunt in ecclesia necessarij alij prælati. Cap. LXVIII.

SVM

¶ Prelati alij præter Romanum pontificem quòd sint in ecclesia necessarii, ostenditur.

Quoniam fortassis ex hoc, quod diximus Romanorum pontificem immediatum pastorem ac iudicem omnium fidelium, omniaque posse, quæ singuli alij prælati apud fideles sibi subiectos perficere possunt, videretur aliquibus sequi, quod alij prælati in ecclesia aut superflui forent, aut non necessarii: opportunè diximus declarare, quod non obstante tanta amplitudine potestatis Romani pontificis quantum nos esse diximus, adhuc præter eum, qui vniuersalis pastor est, necessarii sunt in ecclesia alij prælati: & hoc ratione multiplici. ¶ Primo iuxta sanctum Thome in 4. di. 19. sic. Ea quæ circa singularia oportet operari, non eodem modo omnibus competunt. Vnde sicut præter generalia medicinalia præcepta oportet adhibere medicos, quibus præcepta vniuersalis medicinæ singulis infirmis, secundum quod debent aptentur: ita in quolibet principatu præter illum, qui vniuersaliter præcepta legis tradit, oportet esse aliquos, qui ea singulis secundum quod debent adaptent. & propterea etiam in cælesti hierarchia sub potestatis, qui indistinctè præfunt, ponuntur principatus, qui singulis prouincijs distribuunt, & sub his angeli, qui singulis hominibus in custodiam deputantur. Vnde & ita debet esse in prælatione militantis ecclesiæ, vt apud aliquos esset prælatio indistinctè in omnes, & sub hoc essent aliqui, qui super diuersos distinctam potestatem acciperent. ¶ Secundo hoc idem necessarium ostenditur ex eo, quod impossibile erat totum populum Christianum per vnum solum hominem immediatè regi, atque gubernari. Quocirca manifestè apparet pro bono ecclesiæ regimine fuisse necessarium, vt præter summum ac vniuersalem prælatum Romanum pontificem, alij in ecclesia instituuntur prælati. ¶ Tertio hoc etiam luce clarius apparet ex ipsa diuersitate actionum necessariorum in ecclesia Dei, ad quas cum vnus simul & semel sufficere sit impossibile: necesse fuit diuersos ministros in ecclesia deputari ad hoc quod expeditius, & sine cõfusione omnia peragatur rectè. Qua ratione beatus Gregorius papa inquit c. Singula. di. 89. Singula ecclesiastici iuris officia à singulis quibuscumque personis sigillatim committi iubemus: sicut enim in vno cor-

pore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita in ecclesiæ spirituali corpore conferendum est hoc officium vni: alij committendum est aliud: nec enim quantumlibet exercitatur vni personæ vno tempore duarum rerum officia committenda sunt. Quod si totum corpus oculus, vbi auditus? hæc ille. ¶ Quarto hæc conuenientia arguitur ex decencia: decens enim est, vt sicut in vniuerso inueniuntur diuersæ causæ mediæ præter causam primam, licet ipsa per se posset immediatè in effectum cuiuscumque causæ efficientis: ita in vniuersali ecclesia præter potestatem papalem institui debuerunt diuersi gradus aliarum potestatum. ¶ Quinto huiusmodi conuenientia arguitur: quia sic nobilior redditur principatus ecclesiasticus, dum plures in eo diuinæ cooperationis participes fiunt dispensatores diuinorum mysteriorum. ¶ Sexto hoc idem arguitur: quia ex tali varietate potestatum & graduum sponsa Christi ecclesia pulchrior, & ornatiores confurgit. Hanc rationem assignat beatus Gregorius in capit. Singula. distinct. 89. ita dicens. Sicut varietas membrorum per diuersa officia & robur corporis seruat, & pulchritudinem representat: ita varietas personarum per diuersa nihilominus officia distributa & fortitudinem, & venustatè sanctæ Dei manifestat ecclesiæ. ¶ Septimo hoc factum est propter utilitatem ecclesiæ, cuius vniuersitati satisfieri non posset, nisi præter summum pastorem papam forent alij alij.

¶ Quod omnes in ecclesia Dei aliæ à papali potestates ecclesiasticæ subijciuntur potestati Romani pontificis quantum ad obedientiam præceptorum: quantum ad correctionem, & quantum ad subuentionem in necessitatibus. Cap. LXIX.

S V M M A R I V M.

¶ Prelati ecclesiæ omnes tam maiores quam minores quòd Romano subijciuntur pontifici tam quo ad obedientiam præceptorum, & quo ad correctionem abusus, quam quo ad subsidiarum adminiculationem in casibus necessarijs, ostenditur.

Apertè

PERTESATIS ex superius iam explicatis tam de summate Apostolici principatus, quam de depedentia & deriuatione omnium potestatum aliarum ecclesiasticarum ab Apostolica sede colligitur, quod omnes ecclesiæ prælati tam maiores quam minores subijciuntur Romano pontifici, tam quo ad obedientiam præceptorum & quo ad correctionem abusus, quam quo ad subsidiarum adminiculationem in casibus necessarijs. ¶ Quo ad obedientiam præceptorum patet. Tum ex his quæ dicta sunt supra in cap. 48. & 50. Tum ex illo, quod sanctus Calixtus Papa scribens omnibus episcopis dicit in capit. Non decet. d. 12. Non decet membra à capite discedere, sed iuxta scripturam testimonium omnia membra caput sequantur. Nulli verò dubium est, quod Apostolica ecclesia mater sit omnium ecclesiarum, à cuius vos regulis nullatenus conuenit deuiare. hæc ibi. Quam obedientiam debitam esse Romano pontifici Imperator Iustinianus intelligens ait in epistola scribens Papæ Ioh. quæ habetur c. d. sum. tri. & si. ca. inter claras. Omnes sacerdotes orientalis tractus & subijcere & vnire sedi vestræ sanctitatis properamus, eo quod caput est omnium sanctarum ecclesiarum. Et subdit. Per omnia properamus, vt dictum est, honore & autoritatè crescere vestræ sedis. hæc ille. Quocirca Papa Ioh. vbi supra Iustiniano scribens in epistola. inter claras. ita ait. Inter claras sapientiæ & mansuetudinis vestræ laudes Christianissime principum puriore luce tanquam aliquod sidus irradiat, quod amore æternæ fidei, quod charitatis studio edocti ecclesiasticis disciplinis Romanæ sedis reuerentiã conseruatis, & ei cuncta subijcitis, & ad eius deducitis vnitatem, ad cuius authoritatem principem, hoc est Apostolorum primū domino loquente præceptum est. pasce oues meas. quæ esse verè omnium ecclesiarum caput, & patrum regulam, & principum statuta declarant, & pietatis vestræ reuerentissimi testantur affatus. hæc ille. ¶ Quo vero ad correctionem abusus patet quidè. Primo, quoniam ad supremum iudicem, apud quem suprema potestas residet, & maximè à qua omnium inferiorum iudicium autoritas omnis pendet, spectat correctio abusus commisi per inferiores potestates: patet hoc: sed Papa est supremus iudex in ecclesia, à cuius potestate tanquam à radice singulæ aliæ potestates originem sumunt: sicut in superioribus notum fecimus: ergo omnes potestates inferiores quo ad correctionem abusus potestatis subiectæ

sunt Romano Pontifici. Cõsequentiã bonam. Hinc in cap. Sola. 9. q. 3. dicit textus. Romana ecclesia sua autoritate valet iudicare de omnibus. & in ca. Cuncta. ea. causa. & q. dicit textus. Cuncta per mundum nouit ecclesia, quod Romana ecclesia de omnibus partibus habet iudicare. Vnde beatus Bernardus ad Eugenium scribens, hoc confirmans, ita dicit. Iuxta canones tuos alij in partem sollicitudinis, tu in plenitudinem potestatis vocatus es: aliorum potestas certis arctatur limitibus, tua extenditur: & in ipsos, qui super alios potestatem acceperunt, nonne si causa extiterit tuipe celum claudere: tui episcopum ab episcopatu deponere, & etiã tradere potes? hæc ille. Quia autem ad præstationem adminiculi ac subsidij in casibus necessitatis ceteri subijciuntur Apostolicæ sedi, facile est ostendere. Cui enim respublica, & quilibet potestas in ea teneatur ad cõseruationem illius potestatis, à qua totius reipublicæ bonum dependet: & bonum reipublicæ Christianæ maximè pendeat ex Romani pontificis potestate, quæ vniuersam ecclesiam ordinare, regere, ac gubernare habet. Quocirca sanctus Bonifacius martyr in capit. si Papa. dicit, quod pro Papæ perpetuo statu vniuersitas fidelium tantò instantius orat, quanto suam salutem post Deum ex illius incolumitate animaduertit perpensius pedere. Ergo videtur, quod omnes aliæ ecclesiæ ad cõseruationem, tuitionem, atque defensionem ecclesiæ Romanæ adminiculari teneantur. Vnde Symmachus Papa in c. aliorum. rationem huius assignans, inquit episcopis. Si hæc humiliatur, ad cuius cõfugietis auxiliū? & vbi relinquentis gloriam vestram? Hoc etiã sanctus Thomas in 2. 2. q. 85. ar. 4. ostendit tam ex exemplo veteris legis, quam ratione naturali, ita dicens. In veteri lege primitiæ debebantur sacerdotibus, decimæ autem leuitis. Et quia sub sacerdotibus leuitæ erant, Deus mandauit, vt ipsi loco primitiarum soluerent summo sacerdoti decimam decimam. Vnde nunc eadè ratione clerici tenentur summo pontifici decimas dare, si exigeret. Naturalis enim ratio dicit, vt illi, qui habet curam cõmuni multitudinis statu, prouideatur, vt possit exequi ea, quæ pertinent ad cõmunem salutem. hæc S. Thome. Ad idem est Iohannes an. in nouella super. c. 1. extra de deci. vbi quærens. Nunquid à clericis summo pon. decimæ sint soluendæ. respondet quod sic: quia cum inferior teneatur soluere suo superiori spiritualia ministranti, Papa autem cuiuslibet intelligitur spiritualia ministrare, cum omnis anima immediate subdatur ei. Tum etiã, quia summus sacerdos

facerdos est, ipse tamen hoc iure non vtitur: forsitan ideo, quia totum habet. 9. q. 3. cuncta. & cap. per principalem. Vnde quodcumq; placet, decimam, vel vicefimam omnium proventuum ecclesiarum, vel aliam quotam partem pro subsidio terræ sanctæ, vel necessitati bus suis, vel alterius exigit, sicut quotidie experimur. hæc ille. Præterea alia ratione probatur præfata cōclusio. Secundū legem naturæ membra capiti debēt præstare subsidium, & filij parētibus in necessitatibus: sed omnes fideles sunt mēbra corporis ecclesiæ, cuius ipse Romanus Pont. caput est: sunt etiam eius spiri tuales filij: vnde pater patrum nominatur: ergo non solum clerici, sed etiam vniuersi fideles tenentur Romano Pont. in necessitati bus auxilium præstare & adminiculari quilibet secundū facultatem suam cū fuerit requi situs, sicut in fine huius secūdi libri plenius dicetur. Ex quibus apertè confutatur præsumptio diabolica eorū, qui Romano Pon. patri ac principi omnium fidelium non modò in necessitatibus adminiculari refugiunt, sed il lius iura, & priuilegia, prouentus, atq; emolu menta solita violare, vsurpare, aut diminuere temerè quomodolibet præsumunt: quos videtur inuoluere sententia illa Deutero. 27. Maledictus qui non honorificat patrem suū & matrem: & dicet omnis populus. Amen.

In quo obijcitur eōtra id quod dictum est superius, quòd solus Romanus Pōtifex in ecclesia habeat plenitudinem potestatis. Cap. LXX.

SVMMARIVM.

1 Papa, seu Romanus Pontifex quòd solus in ecclesia plenitudinem potestatis non habeat, ab aduersarijs obijcitur.

Quamquam superius habita conclusio in cap. 53. dicens quòd apud solum Romanū pontificem resideat plenitudo potestatis ecclesiæ, fuerit tam sanctorum patrum testi monijs, quàm rationibus plenè demonstrata: nihilominus aduersarij illam impugnare multipliciter nituntur: ponentes hanc cōclusionem, videlicet, q̄ plenitudo potestatis clauium non solū sit in Papa capite & pastore v

niuersalis ecclesiæ, sed in ipsa vniuersali ecclesia, & in concilio vniuersali. Sed istorum duplex est modus dicendi. Quidam enim numero magistrorum, qui fuerunt in cōcilio Constā ticiē. prout ex eorū tractatibus colligitur, dicunt, q̄ potestatis plenitudo est sic in Papa & in ecclesia vniuersali & in cōcilio vniuersali illā repræsentanti: aliter tñ & aliter. Pro quo distinguunt, q̄ aliquid tripliciter potest esse in aliquo. Primo tanquā in subiecto, sicut virtus est in anima, & accidens in substātia subiectiue. Secundo tanquā in obiecto: sicut effectus dicitur esse in sua causa vel in suo fine: quā in illum tendit tanquam in suum obiectum finale. Tertio tanquam in exemplo: sicut res visa dicitur esse in speculo, vel aliqua doctrina in libro, quia ibi est representatiue. Primo ergo modo (vt aiunt) plenitudo potestatis est in Papa tanquam in subiecto eam recipiente, & ministerialiter exercente. Secundo modo est in ecclesia tanquam in obiecto casualiter & finaliter continēte. Tertio est in generali concilio tanquam in exemplo ipsam representante, & regulariter dirigēte. Primū patet: quia Papa, propriè loquendo, est minister hanc potestatem subiectiue recipiens, & administratiue dispensans. iuxta illud. Qui præcessor est in vobis, fiat sicut ministrator. Secundum patet: quia plenitudo potestatis non est casualiter & finaliter propter Papam sed Papa & eius potestas propter ecclesiam, & ad eam ordinatur sicut ad finem, id est ad eius ædificationem: quia secundum sententiam Apostoli hanc potestatem dedit dominus in ædificationem ecclesiæ, & non in destructionem. Tertium patet ex eodem verbo Apostoli: quia si Papa vteretur hac potestate ad destructionem ecclesiæ, generale concilium esset in exemplum vel speculum dictam vniuersalem ecclesiam representans, & eius vice & nomine abusus huiusmodi plenitudinis potestatis coercens, regulans, & dirigens, & etiam puniens. hæc illi. Sed istorum positio & imaginatio videtur nobis (saluo semper meliori iudicio) omnino sine intellectu: quia multa implicat, quæ simul stare non possunt: imò partes adinuicem sibi contradicūt. Implicat autem contradictionem. Primo. nam in ea parte, in qua dicunt, quòd plenitudo potestatis sit in Papa vt in subiecto administrante illam, & in ecclesia sicut in obiecto finali, & in concilio sicut in exemplo, contradicit eorum opinioni in ea parte, in qua dicunt, quòd plenitudo potestatis principalius & excellentius sit in ecclesia, aut in concilio,

Primus modus dicendi qui hic improbatur.

Luc. 22.

2. Cor. 10.

et vlti.

Improbatio dicti modi dicendi.

cilio, quàm in Papa. Patet, quia potestas quæ cunque proprius & principalis dicitur esse vbi est subiectiue & administratiue siue dispē satiue: quemadmodum est in artifice, aut duce exercitus, aut magistro operis, quàm sit in obiecto siue in exemplo: sicut potestas medicandi proprius & principalis habet esse in medico, quàm in corpore infirmo, ad cuius curationē ordinata est, & quàm in libro medicina. Ars etiam ædificandi principalis & proprius hēt esse in artifice, quàm in domo, ad cuius ædificationem ordinatur. Caterum falsum dicunt, quòd ecclesia sit obiectum finale potestatis Papalis: quoniā licet potestas Papalis sit ei data in ædificationem ecclesiæ, non tamen ipsa ecclesia dicitur finis vltimus intētus potestatis eius, sed est ipsa beatitudo, ad cuius pascua ipsa vniuersalis ecclesia per pastorem suum atque rectorē, qui est Papa secundum illud. Pasce oues meas. & est dirigēda & deducenda, sicut inferius plenius ostendemus. Præterea falsum esse videtur, quòd potestatis plenitudo sit in concilio sicut in exemplo & speculo: sed potius hoc modo dicenda est esse in lege Christi siue euangelica, secundum quam tota ecclesia est regulanda. Vnde in persona ecclesiæ dicit Propheta de ea. Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis. Secūdo positio illa implicat contradictionem. Nam in ea parte, vbi in Papa & in ecclesia vniuersali & in concilio ponunt vnam & eandem potestatem contradicunt ei, quod dicunt, quòd concilium vniuersale potest corrigere, coercere, refrænare, & punire abusus potestatis Papalis. Patet: nam cum huiusmodi nō possit in Papam nisi qui sit altioris potestatis, iuxta. ca. inferior. dist. 2. 1. impossibile est, quòd concilium ista posset facere, si non habet nisi eandem numero potestatem quam habet Papa. Tertio positio illorū implicat. Nam in ea parte, in qua dicunt plenitudinem potestatis in cōcilio esse, non sicut in subiecto & ministrante, sed sicut in exemplo, siue in speculo, contradicit ei, quod dicunt, quòd concilium potest coercere, refrænare abusus Papæ, & abutentē corrigere. Patet: quia licet per modum concilij a uisare & dirigere quis possit alium nō habēs aliquam auctoritatem iurisdictionis super eum corrigere: tamen correctione, quæ est actus iustitiæ, & coercere, refrænare, & huiusmodi non potest nisi in quo est potestas iurisdictionis, sicut in subiecto ministrante & exercētē illam: vt manifestè patet. cuius enim est potestas, eius est actus, inquit Philo

Iohan. vlti.

sophus. Propter quæ, sicut supra diximus, positio illa aduersariorum videtur nobis sine intellectu. ¶ Alij verò ã numero magistrorum nouellorum qui Basileæ fuerunt, altiùs sapere præsumentes, quàm illi, qui fuerunt in Cōstantia, vt pote cupidi gloriæ & principatus, dixerunt, quòd potestatis plenitudo esset in ecclesia, non modò sicut in obiecto finali, aut in cōcilio sicut in exemplo, sicut prædixerāt supradicti, sed sicut in subiecto ministrante & exercente: sicut practica demonstrarūt omnem Papalis potestatis administrationē & exercitium sibi assumentes. Dicunt enim, quòd ipsi vniuersali ecclesiæ, quæ dicitur collectio omnium fidelium, in omnibus membris suis cōiunctim data sit ipsa potestas clauium in plenitudine, etiā principalis, quàm Papæ. Sicut si dicamus, quòd vni collegio data sit aliqua auctoritas alicuius iurisdictionis exercendæ, vel electionis celebrandæ. Ad quā conclusionem probandam, perlectis multis eorum tractatibus, reperimus eos multis medijs in varijs suppositionibus fundatis procedere. ¶ Prima suppositio est, quòd ea, quæ dicta sunt Petro aut Apostolis, trahenda sunt ad ecclesiam. Hanc suppositionem probant per id, quod dicit Beatus Augustin. in epistola ad Estitium de die nouissimo: ait enim sic. Verba quæ locutus est Christus ad Apostolos, oportet de successoribus intelligere, sicut illud: Eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum. Et illud: Eritis mihi testes in omni Iudæa, & Samaria &c. sicut & illud: Ego vobiscum sum vsque ad consummationem seculi. quod tamē eum vniuersæ ecclesiæ promississe, quæ alijs morientibus, alijs nascentibus vsque in seculi consummationem futura est quis non intelligat? Hæc ille. ¶ Item super psalm. 18. idem Augustin. ita inquit. Quædam dicuntur, quæ & si ad Apostolum Petrū propriè pertinere videantur, non tamen habent illustrem intellectum, nisi cum referuntur ad ecclesiam. ¶ Ex hac suppositione arguunt aduersarij sic. Si dicta Petro & alijs Apostolis trahenda sunt ad vniuersam ecclesiam: ergo dicta Petro, per quæ designatur in eo plenitudo potestatis, intelligenda etiam veniunt de vniuersali ecclesia: & per consequēs potestatis plenitudo non tantum apud Petrum fuit, sed etiam apud vniuersam ecclesiam. ¶ Secunda suppositio est, quòd omnia dicta Petro importantia auctoritatem eius sunt etiam dicta alijs Apostolis, & in illis toti ecclesiæ. Quam suppositionem ostendunt veteram, maximè in duobus, in quibus potissime

Secūdus modus dicendi de quo. c. 71

Prima suppositio aduersariorū quæ improbabatur in fracap. 73. Probatio prima.

Probatio secunda.

Ratio aduersariorum.

Secūda suppositio quæ improbabatur ca. 74.

data Petro potestas exprimitur. Primò de illo Matth. decimosexto. vbi Christus ait Petro. Tu es Petrus, & super hanc. & cætera. Sequitur. Tibi dabo clauas. & cætera. Quod verò hoc sit dictum omnibus, probant ex eo: quòd cum Petrus non solum fuerit interrogatus, sed etiam omnes Apostoli, & Petrus pro omnibus respondet, vt dicit gloss. sequitur, quòd cum collatio clauium videatur fuisse ob meritum confessionis fidei, quòd non solum pro Petro, sed etiam pro alijs Apostolis dictum sit illi. Tibi dabo clauas. & cætera. Quod ita confirmant autoritate Beati Augustini. sermone decimo. super Iohan. ita dicentis. Cum esset ipse numerus duodenarius, id est quadripartitus inter nos, & omnes essent interrogati, solus Petrus respondit: Tu es Christus filius, & cætera. & ei dicitur: tibi dabo &c. tanquam ligandi & soluendi solus acceperit potestatem: cum & illud pro omnibus dixerit: & hoc cum omnibus tanquam personam gerens ipsius vnitatis accepit. Secundo hoc confirmant autoritate Leonis Papæ, qui in sermone quodam Apostolorum tractans illud: Quodcumque ligaueris. & cætera. ita dicit. In Apostolos alios ius huiusmodi potestatis & ad omnes ecclesie principes huius decreti constitutio committitur. Tertio autoritate Rabani, qui in gloss. Matth. decimosexto. ita dicit. Quauis soli Petro potestas data videatur, cæteris tamen Apostolis datur. Consequenter præfatam suppositionem verificare nituntur ex illo Iohan. vltim. vbi dictum legitur Petro: Pasce oues meas. Quod verbum ad omnes etiam dictum esse probat per beatum Augustinum, qui in libr. de Agone Christiano. ita dicit. Non ei sine causa inter Apostolos ecclesie catholice personam fuisse in Petrus: huic enim ecclesie clauas datæ sunt, cum Petro datæ sunt. & cum ei dicitur, ad omnes dicitur: amas me, pasce oues meas. Item ad idem videtur esse beatus Ambrosius in principio pastoralis sui, ita dicens. A domino dicitur Petro: Petre amas me: & ille. tu scis quia amo te. & cum responsio fuisset subsecuta, repetitum est à domino: pasce oues meas. quas oues & quæ gregem non solum tunc suscepit beatus Petrus, sed & nobiscum eas suscepit, & nos cum illo eas suscepimus omnes. ¶ Tertia suppositio, quòd omnia dicta Petro ad potestatem spectantia sint ei dicta in figura ecclesie, id est in nomine, siue in persona ecclesie. Ad quam suppositionem probandam inducunt multa dicta Augustini: quoniam ipse solus videtur vsus

Tertia suppositio improbabatur in fra cap. 75. Prima autoritas.

hoc modo loquendi. Et in primis inducunt illud quod Augustinus dicit super Iohannem, & habetur in capitul. quodcumque. vigesima quarta quaestione prima. vbi ita dicit. Quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in caelis: si hoc tantum Petro dictum est, non hoc facit ecclesia. si autem in ecclesia sit, vtiq; quæ in terra ligantur, & in caelo, & quæ soluantur in terra, soluta sunt & in caelis. si ergo hoc in ecclesia sit, Petrus quando clauas accepit, ecclesiam sanctam significauit. vbi Archidiaconus exponit, id est sub signo & nomine ecclesie Petrus clauas accepit. ¶ Secundo ad idem inducunt illud Augustini in sermone quodam Apostolorum Petri & Pauli sic dicentis. Dominus Iesus discipulos suos ante passionem suam sicut noster elegit, quos fratres appellauit: inter hos penè vbique Petrus solus totius ecclesie gestabat personam: & propterea audire meruit. tibi dabo clauas regni caelorum. Has enim clauas non ipse vt homo vnus, sed vnitas accepit ecclesie. Hic ergo Petri excellentia predicatur: quia ipsius vnitatis & vniuersalis ecclesie curam gessit, quando ei dictum est: tibi dabo clauas regni caelorum, quod omnibus traditum est. Nam vt noueritis ecclesiam recepisse clauas regni caelorum, audite in alio loco quid dominus dicat omnibus Apostolis. accipite spiritum sanctum. & continuo subiungit. si cui remiseritis peccata, remittuntur ei: si cui tenueritis, tenebuntur. hoc ad clauas pertinet, de quibus dictum est: quæ solueritis in terra, soluta erunt in caelis: & quæ ligaueritis in terra, ligata erunt in caelo. ¶ Tertio inducunt illud Augustini in libr. quinto. de vnico baptismo, dum inquit. Sicut misit me pater, & ego mitto vos. hoc cum dixisset, spirauit, & ait illis: Accipite spiritum sanctum, cui remiseritis. & cætera. ergo si personam ecclesie omnes gerebant Apostoli, & sic eis hoc dictum est tanquam ipsi ecclesie, diceretur pax ecclesie dimittit peccata, & ab ecclesie pace alienatio tenet peccata, non secundum arbitrium hominum, sed secundum arbitrium Dei. ¶ Quarto inducunt illud Augustini super Iohan. sermone. 124. vbi de ecclesia loquens, ita ait. Huius ecclesie Petrus Apostolus propter Apostolatus sui primatum gerebat figurata generalitate personam: quantum verò ad ipsum proprie pertinet, natura vnus homo erat, gratia vnus Christianus, abundantiore gratia vnus idemque primus Apostolus. Sed quando ei dictum est. tibi dabo clauas regni caelorum, & quodcumque ligaueris super terram. & cætera. vniuersam significat

Secunda.

Tertia.

Quarta aucto. rtho.

Quarta suppositio quæ improbabatur cap. 76

Autoritas prima.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Quinta.

Sexta.

Quinta suppositio im-

probata. c. 77. Probatio. cat ecclesiam, quæ in hoc seculo diuersis tentationibus quatitur. ¶ Quarta suppositio est quòd quæ dicuntur apud sanctos doctores esse in vniuersali ecclesia, aut vniuersali ecclesie data, intelliguntur data vniuersali ecclesie vt vniuersitati, siue omnibus membris eius coniunctim. Quam suppositionem veram esse credunt: quia nomen ecclesie est nomen collectivum: & quia signum vniuersale videtur distribuere pro omnibus. Quam suppositionem præsupposita, pro conclusione eorum inducunt multas autoritates sanctorum patrum. In primis est illa Hieronymi in capitul. omnibus. vigesima quarta quaestione prima. vbi dicit sic. Omnibus consideratis puto me non temerè dicere aliquos esse in domo Dei, vt ipsi sint eadem domus Dei, quæ dicitur ædificari supra petram. Et post pauca. Quæ domus etiam clauas accepit, atque potestatem soluendi & ligandi. Secundo inducunt illud Augustini de doctrina Christiana, vbi ita dicit. Est ecclesia corpus Christi, sicut Apostolica doctrina commendat, quæ corpus etiam dicitur. Et sequitur infra. Has ergo clauas dedit ecclesie suæ, vt quæ solueret in terra, essent soluta & in caelo: & quæ ligaret in terra, ligata essent in caelo, vt quisque in ecclesia eius peccata dimitti non crederet, non ei dimitterentur. ¶ Tertio inducunt illam autoritatem Augustini. super canonicam Iohan. homilia decima. ita dicentis. Vbi fit remissio peccatorum, ibi est ecclesia. quomodo ecclesia? Illi enim datæ sunt clauas regni caelorum, vt quæ solueret in terra, essent soluta in caelis: & quæ ligaret in terra, essent ligata in caelis. ¶ Quarto inducunt illud extra de summa trinitate. & fide catho. in. c. firmiter. vbi dicit, quòd sacramentum eucharistie nemo potest conficere nisi sacerdos, qui fuerit ordinatus secundum clauas ecclesie: non dicit Petri (inquiunt) nec concessit Petro, ac per eum alijs, sed Apostolis, ac eorum successoribus. vnde Iohannes An. in gloss. dicit. quòd non solum Petro clauas concessit, sed & cæteris Apostolis. ¶ Quinto inducunt illud Actuum vigesimo. Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo posuit vos spiritus sanctus episcopos regere ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo. ¶ Sexto inducunt illud, quod habetur in præfatione, quam in celebritate singulorum Apostolorum cantat ecclesia. Gregem tuum pastor æterne non deserat: sed per beatos Apostolos tuos continua protectione custodias, quos operis tui vicarios eidem contulisti præesse pastores. ¶ Quinta

suppositio eorum est, quòd nunquam legitur aliqua potestas data Petro, nisi simul cum alijs Apostolis. ¶ Probant hanc suppositionem sic. Quoniam si de concessione potestatis promissa Petro queratur, non reperitur alius locus aptior, quam ille Matthæi decimosexto. Quæcumque alligaueritis. vnde videtur, quòd promissio illa: tibi dabo clauas. & cætera. debeat intelligi prout declarat verba concessionis: sed illa non ad solam personam Petri, sed ad ecclesiam diriguntur principaliter, cum dicit: Amen amen dico vobis, quæcumque alligaueritis super terram. & cætera. ex qua autoritate dicunt aliqui aduersariorum notari aliqua. Primum, quòd clauas regni caelorum, de quibus dixerat Matthæi decimosexto. Tibi dabo clauas. & cætera. hic ecclesie sunt concessæ, cum eadem verba, sub quibus facta est promissio, hic expriment: nec in toto sacro canone biblie reperitur locus alius, vbi expressius legatur, quòd potestas clauium sit data Petro, aut ecclesie sub eisdem verbis, quibus promissa fuit. Secundo notatur, quòd concessio ista sit in omni stabilitate firmata: quia additur verbum iuramenti, vel assertionis: Amen. Tertio, quòd in verbis intelligitur potestas concessa ecclesie non limitatè, & in certis casibus, sed in omni plenitudine: quòd probare nituntur ex signis vniuersalitatatis: quæcumque alligaueritis, & quæcumque absolueritis: sic arguendo. Si ex illo verbo, quodcumque ligaueris super terram: notatur in Petro plenitudo potestatis illimitatæ: ergo pariter ex alijs verbis notabitur plenitudo potestatis in ecclesia, cum non sit minoris continentia quæcumque, quam quodcumque. ergo non solum in Roman. Pontifi. residet plenitudo potestatis, sed etiam in ipsa vniuersali ecclesia. ¶ Sexta suppositio eorum est, quòd sicut Deus cui libet creaturæ, cui dedit certam periodum, qua determinatur quandiu possit viuere vel durare, dedit propriam virtutem innatam & intrinsecam, qua possit se in suo esse conseruare, & contra destructionem sui aduersantibus resistere: ita ecclesia, quam voluit vsque in finem seculi durare, dedit virtutem & potestatem, qua se in suo esse possit conseruare, & potestatem qua possit se regere, & potestatem qua aduersantibus siue conantibus ad sui destructionem resistere. Patet (inquiunt) hoc ex euidencia terminorum: imò à fortiori cum Christus ipsam ecclesiam plus alijs diligat. Hoc etiam videtur notari (inquiunt) in verbis de ecclesia dictis in sua fundatione.

probata. c. 77. Probatio.

Sexta suppositio cui respondebitur ca. 78 Prima pars

Secunda pars

Probatio prima.

Secunda.

& cetera. cum enim dixisset super se petram ædificare ecclesiam, subiungit statim: Et portæ inferi non præualebunt aduersus eam. ¶ Ex

Tertia. hoc etiam (aiunt) dicitur in Canticis de ecclesia, quod est perfecta, terribilis, ut castrorum acies ordinata. quomodo autem (inquiunt) esset perfecta in se & terribilis, si ad conseruandum se & tuendum non haberet in terra virtutem ac potestatem? sed oporteret ab extrinseco subsidium querere. Nam si ecclesia ex se auctoritatem non haberet se conseruandi, tunc pro tempore, quo ecclesia sine Papa esset, aut ipse nollet eam tueri, non posset se in esse conseruare: quod nemo sanæ mentis assereret. Habet ergo ecclesia virtutem à Christo fundatore eo ipso quod fundata est ad se conseruandum in suo esse, nec per creationem

quarta pars nem Papæ eam perdit: quia principia essendi & conseruandi intrinseca sunt cuiuslibet rei. Si cut ergo ecclesia propter creationem Papæ non deficit à virtute essendi: ita nec à virtute & potestate se regendi & conseruandi in suo esse. Postea vero declarantes quæ sit ista virtus & potestas se tuendi, dicunt, quod est communis sententia doctorum, quod est potestas clauium, videlicet scientia discernendi, & potentia iudicandi, ligandi, & soluendi. Ex hac suppositione arguunt concludendo, quod potestas clauium, & eiusdem potestatis plenitudo sit data ipsi communitati, siue corpori vniuersitatis ecclesiæ. ¶ Septima suppositio est, quod plenitudo potestatis semper debet manere in ecclesia: quia aliàs non videretur ecclesiæ sufficienter p̄uisum: sed in Papa non potest semper manere, ut patet, cum ipse non semper maneat in ecclesia. Confirmatur hoc ab alijs dicentibus, quod quemadmodum regimen ciuitatis consistit penes congregationem ciuium, vel ipsius congregationis partem valentiorē, ut dicunt haberi ex sententia Aristotel. tertio politic. capit. octauo. Et conformiter dicendum est, quod regimen orbis penes congregationem hominum totius orbis vel ipsius partem valentiorē consistat: ita regimen vniuersalis ecclesiæ vacante Papatu penes ipsam vniuersalem ecclesiam, quæ representatur per concilium generale, & ipso concilio congregato, consistit penes ipsius concilij partem valentiorē. Ex his omnibus concludunt, quod potestatis plenitudo non tantum apud Romanum Pontificem resideat, sed etiam apud vniuersalem ecclesiam, & multo principalius: ut pote quia in ea est immobiliter, & indefectibiliter. Vnde ad autho-

Septima suppositio de q̄ capitul. 79.

Confirmatio

ritates sanctorum dicentium, quod soli Petro data sit à Christo plenitudo potestatis, aut quod solus Romanus Pontifex sit vocatus in plenitudinem potestatis, respondent, quod per ly solus, fit exclusio inferiorum siue particularium personarum, non autem ipsius communitatis ecclesiæ: & etiam quod ly nullus, non distribuat pro communitate, sed pro singularibus personis.

¶ In quo impugnatur præfata conclusio aduersariorum dicentium, quod in alio quodam in Romano Pontifice resideat plenitudo potestatis in ecclesia. Cap. LXXI.

SUMMARIVM.

- 1 Potestas clauium quibus & quomodo conueniat, diuersis conclusionibus ostenditur.
- 2 Potestatis tres species ponuntur.

¶ Quoniam principalis & quasi fundamentalis p̄ctus huius materie est intelligere qualiter potestas clauium data sit ecclesiæ, siue qualiter sit in ecclesia: ideo nos pro

ampliori illustratione huius materie & veritatis, quæ de Apostolico principatu, ut supra tam auctoritatibus sanctorum, quam rationibus firmauimus, talē ordinē tenebimus. ¶ In primis in hoc cap. positus quibusdā notabilibus impugnabimus modum aduersariorum ponendi in ecclesia vniuersali potestatem clauium, & per consequens plenitudinem potestatis. Secundo impugnabimus responsiones datas aduersariorum ad auctoritates sanctorum patrum inductas pro conclusione nostra. Tertio in sequenti cap. explicabitur modus verus, & catholicus, quo potestas clauium sit data vniuersali ecclesiæ, siue sit in ecclesia. Quarto per diuersa capitula sequentia pro pleniori danda responsione respondebitur ad obiecta aduersariorum. ¶ Circa primum in primis est considerandum, quod de ecclesia, quæ dicitur clauis recepisse, potest esse sermo duplex. Aut enim capitur ibi ecclesia in sua vniuersalitate, put scilicet dicitur vniuersitas, siue collectio omnium fidelium generaliter, prout in capitulo. ecclesia. de consecratione.

Circa primum principale.

Quatuor principalia continue deducenda.

tione. distinctio. prima. Aut capitur ibi sub minori vniuersalitate, scilicet pro vniuersitate tantum omnium clericorum, siue sacerdotum, ut alij volunt. ¶ Secundo est notandum, quod potestas clauium est duplex, ut in primo libr. distinximus: videlicet potestas ordinis, quæ proprie, & immediate, ut dicunt doctores, dicitur clauis regni cælorum: quia immediate extendit se ad ipsum cælum, remouendo impedimenta introitus in cælum per dimissionem peccati: ut sanctus Thom. dicit in quarto. distinction. decimanona. in primo articulo. Alia est potestas iurisdictionis: & hæc est duplex. Quædam in foro conscientie: alia in foro exterioris iudicij, siue causarum. ¶ Tertio notandum, quod de plenitudine potestatis possumus loqui dupliciter. Vno modo prout plenitudo potestatis includit tam potestatem ordinis, quam potestatem iurisdictionis. Alio modo prout solum includit potestatem iurisdictionis. Quarto est notandum, quod licet aliqua similitudo sit corporis mystici ecclesiæ ad corpus naturale hominis, videlicet in multitudine membrorum, & aliquali vnione eorum adinuicē, & in officiorum diuersitate, iuxta illud Apostoli. Sicut in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita multi sumus vnum corpus in Christo, singuli autem alter alterius membra. nihilominus multiplex est differentia & dissimilitudo. Vna quidem est, ut dicit sanctus Thom. in tertia parte. quod membra omnia corporis naturalis sunt omnia simul: membra autem corporis mystici non sunt omnia simul, nec quantum ad esse naturæ: quia corpus ecclesiæ constituitur ex hominibus, qui fuerunt à principio mundi vsque in finem eius: nec quantum ad esse gratiæ: quia etiam eorum qui sunt, vno tempore quidam gratia carent, alijs eam iam habentibus. Secunda differentia est: quia membra corporis humani constituunt aliquod vnum numero reale totum, quod subiectiuè in se toto capax est alicuius formæ aut qualitatis, siue influxus realis, quod est ipsum corpus humanum. Non autem sic membra, quæ dicuntur corporis mystici: quoniam licet fideles fide, spe, & charitate, ut dicit Augustin. vniantur, tamen cum distinguantur personis & locis, non dicuntur constituere aliquod reale vnum numero totum, quod subiectiuè in se toto capax sit alicuius formæ, aut qualitatis, aut influxus alicuius effectus realis. Vnde quando ecclesia dicitur vna vnitate fidei, spei, & charitatis, non

Roman. 12

est intelligendum, quod vnus numero habitus fidei, vnus numero habitus spei, & vnus numero habitus charitatis in toto ipso corpore sit: quoniam ipsum corpus ecclesiæ non potest esse talium formarum subiectum. Vnde etiam iurista dicunt, quod vniuersitas non habet animam. gloss. super capit. Romana. §. in vniuersitatem. sed sunt tot numero habitus distincti virtutum fidei, spei, & charitatis, quot numero sunt fideles. Quod ergo dicitur: vna fides ecclesiæ, vna spes, vna charitas: non accipitur vnitas ex parte vnus subiecti numero earum, quia nullum tale est, sed ex parte obiecti: quia videlicet omnes fideles, qui numero & merito sunt in ecclesiæ corpore idem credunt, idem sperant, idem amant. sic dicit sanctus Thom. in tertio. distinction. 13. Per hanc planè considerationem euanescent multæ phantasiæ aduersariorum nouellorum magistrorum, atque doctorum canonistarum, sicut videbitur infra. ¶ Quibus notatis, restat ostendere, quod positio aduersariorum falsa sit. quod vt plenius fiat, ponemus aliquas conclusiones, quas probando improbabilis positionem ad plenum aduersariorum. ¶ Prima conclusio sit ista. Potestas clauium ordinis quæ proprie dicitur clauis cæli, quia ea fit remissio peccatorum, non est data toti corpori ecclesiæ sic vt singulis eius membris data sit. Probatur ista conclusio: Primo auctoritate beati Ambrosii libr. de poenitent. & habetur à magistro sententiarum in quarto. distinct. 19. & à magistro Gratiano de poenitent. distinct. prima. §. nemo. ita dicentis: Ius ligandi, & soluedi solis sacerdotibus p̄missum est. Patet etiã ex eo, quod olim soli sacerdotes iudicabant inter lepram & non lepram. vnde dñs inquit leproso. Vade, ostende te sacerdotibus. & Luc. 17. vbi inquit etiam decem leprosis. Ite, ostendite vos sacerdotibus. vbi dicit gloss. interlin. Qui erant figura sacerdotij futuri in ecclesia. Item patet ex eo, quod dominus non nisi apostolis sacerdotibus iam constitutis ait. Quod cum remiseritis peccata, remittuntur eis. Ratione sic probatur iuxta sanctum Thom. & Albertum magnum. Gratia, quæ in sacramenti datur à capite, in membra descendit. ergo solus est minister sacramentorum, in quibus gratia datur quæ habet ministerium super corpus Christi verum: sed hoc est solus sacerdos, qui consecrare eucharistiã potest. ergo solus sacerdos est minister sacramenti poenitentia, & per consequens solus ipse habet potestatem ligandi & soluendi à peccatis. Non enim est opus ad hanc conclusionem

Contra conclusionē aduersariorum.

Conclusio prima auctoris

Matth. 8.

Ioann. 20

Secunda cōclusio.

Iohann. 20.

inducere plures probationes: quoniam ita nota est, quod oppositum eius non tam est hæreticum habitum, & condemnatum in reprobatione errorum Valden. qui dicebāt omnes bonos homines habere potestatem clauium, quā derisorium. ¶ Secunda conclusio. Potestas clauium ordinis, id est potestas ligandi & soluendi à peccatis non est data vniuersali ecclesiæ vt vniuersitati, siue omnibus eius membris coniunctim. Probatur ista conclusio ex præcedentibus sic. Prædicta potestas clauium solis sacerdotibus conuenit, ergo non conuenit communitati ecclesiæ vt vniuersitati, siue in omnibus membris suis. Consequentiā patet: quia quod vni soli parti vniuersitatis conuenit, non potest dici conuenire toti vniuersitati in omnibus membris suis. Secundo sic. Potestas prædicta datur in consecratione sacerdotij, vnde cum ordinantur sacerdotes, dicuntur eis illa verba, quæ dominus dixit Apostolis. Accipite spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. sed communitas ecclesiæ non consecratur, nec insignitur sacerdotio, ergo non potest dici, quod vniuersali ecclesiæ vt vniuersitati sint datae clauis ordinis, siue potestas ligandi & soluendi à peccatis. ¶ Tertio sic. Nulla vniuersitas potest dici cum veritate habere perfectè aut plenè aliquam potestatem, in cuius exercitium nunquam per se potest exire. Istud assumptum patet: quoniam vt inquit Aristoteles de somno & vigilia. cuius est potentia, eius est actus. sed tota communitas ecclesiæ non potest exire in actum potestatis ligandi & soluendi à peccatis. Tum, quia solus sacerdos est minister sacramenti poenitentiae: vt in capitulo. omnis vtriusque sexus. extra de poeniten. & remis. Tum, quia actiones suppositorum sunt. ergo conclusio vera. Quod autem dicitur à quibusdam aduersarijs: quod licet ecclesia vniuersalis non habeat exercitium potestatis clauium absoluedo aliquem à peccatis, potest tamen mandare, quod fiat per aliquem sacerdotem, nihil valet: quoniam ex hoc cum sit imperatiuè facere, non elicituè, non arguitur, quod communitas ipsa haberet potestatem, sicut nec potestatem consecrandi ex hoc, quod mandaret alicui celebrare: sicut nec electus aut Archidiaconus nondum in sacerdotio constituti, licet possint mandare alicui sacerdoti absoluedo aliquem à peccatis, non propter hoc dicerentur habere potestatem clauium, de qua loquimur. Non est autè opus hic multiplicare argumenta: quia con-

clusio clarissima est apud theologos. Vnde Albertus Magnus, sanctus Thom. & dominus Bonauentur. in quarto. distinctione de cimanona. quærentes, vtrum soli sacerdotes habeant clauis: non solum dicunt, quod soli sacerdotes habeant clauis, quod diximus in prima conclusione, sed etiam quod non sit possibile quod conueniant alicui communitati, quod dicit ista secunda conclusio nostra. Pro hac etiam conclusione in primo libro aliquas rationes induximus. Ex istis duabus conclusionibus sequuntur aliqua correlaria. ¶ Primum est, quod prædicta potestas clauium nec subiectiuè, nec formaliter, nec radicaliter, nec fundamentaliter, vt omnibus verbis vtamur aduersariorū, potest esse in ecclesia vniuersali, nec in vniuersitate clericorum, aut collegio sacerdotum in quodam subiecto communi. patet correlarium manifestè ex dictis. ¶ Secundum correlarium est, quod omnes auctoritates sacre scripturæ, quæ de potestate clauium ordinis, quæ dicitur potestas ligandi & soluendi à peccatis loquuntur, non possunt veraciter exponi de vniuersali ecclesia pro omnibus suis membris siue diuisim siue cōiunctim, nec de aliqua alia quacūq; communitate minus vniuersali. Patet correlariū ex præfatis cōclusionibus: & per cōsequens non potest de ecclesia vniuersali exponi prædicto modo auctoritas illa Ioh. 20. Quorum remiseritis peccata, remittantur eis. cū loquatur de potestate præfata ordinis. Quod patet: Tum ex glo. in terli. quæ ita hēt, id est quos dignos remissionem iudicaueritis: duabus videlicet clauibus, scilicet potestatis & discretionis, dimittentur eis. Tū ex eo, quod huiusmodi verba omnibus sacerdotibus dicuntur, dum ab episcopis ordinantur: quibus tamē omnibus non committitur aliqua potestas iurisdictionis. Tertium correlariū est, quod auctoritates sanctorū, dicentiū quod Petrus in figura ecclesiæ, suscepit huiusmodi potestatem clauium impossibile est eas intelligi cū veritate ad intellectū aduersariorū sepe dictum. patet & dictis. Quartum correlariū est, quod plenitudo potestatis ecclesiasticæ vt includit potestatem clauium ordinis non potest esse in ecclesia vniuersali ad intellectum dictum aduersariorū, patet ex superioribus. ¶ Tertia conclusio. Potestas clauium iurisdictionis ecclesiasticæ, siue in foro conscientie, siue exterioris iudicij, non est sic data vniuersali ecclesiæ, quod singulis eius membris sit data vt singulis. Ista conclusio licet per se nota videatur, nihilominus probatur sic.

Inter

Quarta cō.

Inter ecclesiæ membra omnes fideles tam clerici quā laici: tam viri, quā foeminae includuntur. Vnde Apostolus ad Galat. 3. Quicumque enim in Christo baptizati estis, Christū induistis. Et ait Augustinus ad Bonifaciu. & ponitur in. e. nulli. de cōse. di. 4. in baptisate quisq; efficitur mēbrū Christi. sed non omnibus fidelibus est data potestas clauium iurisdictionis spiritualis: patet, quia non foeminis, nec laicis, nec clericis omnibus etiā sacerdotibus vt patet, ergo conclusio vera. ¶ Quarta cōclusio. Potestas iurisdictionis ecclesiasticæ non est data toti ecclesiæ vt vniuersitati, siue omnibus mēbris ecclesiæ simul iunctis. ¶ Probatur ista cōclusio ex præcedenti sic. Nulla potestas potest cōuenire cui vniuersitati siue in omnibus mēbris eius simul, ad quā est inhabilis magna pars illius vniuersitatis: sed ad potestatem iurisdictionis ecclesiasticæ siue in foro conscientie siue exterioris iudicij magna pars vniuersitatis ecclesiæ est inhabilis, nec est capax illius, ergo talis potestas non potest dici cōuenire vniuersitati ecclesiæ vt sic. Consequentia est bona. Maior etiam nota. & potest colligi ex cap. cum dilectus. extra de consue. & capit. constitutis. extra de appel. Minor vero patet. Tum ex cōclusionem præcedenti. Tum, quia cum ecclesia, vt inquit Beda in glo. super Luc. & etiā dicit Hugo de sancto Victore. lib. de sacramentis. parte. 2. duos complectatur ordines, scilicet laicos & clericos, quasi duo latera corporis vnius, maior pars, scilicet laicorum est inhabilis siue incapax iurisdictionis ecclesiasticæ. vnde in cap. bene quidem. di. 97. tota synodus protestatur, quod laicis personis nulla facultas data est de disponendis ecclesiasticis officijs. idem in cap. sequenti. Patet etiam hoc manifestius de mulieribus; quæ quantacūq; polleant sanctitate, inhabiles sunt ad clauis recipiendas. mulier enim non est subiectum idoneum principatus, sed magis subiectionis. Quamobrem dicit Apostolus. 1. ad Corinthio. 14. Mulieres in ecclesia taceant, non enim permittitur. glo. ab aliqua auctoritate eas loqui, sed subditas esse. Etiam dicit in politici. Philosophus, quod corruptio vrbantatis est, cum regimen, siue dominium ad mulierem peruenerit. Non videtur autē intelligibile, quod potestas clauium sit data ecclesiæ vt vniuersitati, siue in omnibus mēbris eius: & quod excludantur à participatione prædictæ potestatis fideles. laici viri & mulieres, qui sunt non modo vera membra corporis Christi, quod est ecclesia, sed etiam in maio-

rinumero, siue maior pars. Secundo probatur sic præfata conclusio. In qualibet vniuersitate, cui data est aliqua potestas vt vniuersitati, omnes de illa vniuersitate æqualiter se habent ad ius illius potestatis. Patet: quia canonici omnes æqualiter se habent in actu cuiuslibet potestatis quam habent vt collegiū: sed non omnes fideles, imò nec omnes clerici, imò nec omnes sacerdotes, qui includuntur intra ambitum corporis ecclesiæ, æqualiter se habent ad ius potestatis clauium, vt patet manifestè: quoniam aliis non fuisset distinctio potestatis inter Apostolos, nec fuisset distinctio inter sacerdotes maiores & minores, nec Petrus fuisset magis caput ecclesiæ, quā aliquis cæterorum. Quæ omnia nequid falsa sunt, sed etiam tanquam hæretica per ecclesiam condemnata. Ergo sequitur, quod vniuersali ecclesiæ vt tali, id est vt in omnibus membris suis simul non sit data potestas talis clauium à Christo. Consequentia est bona & formalis. Tertio sic. Quando cūq; alicui vniuersitati in cōi vt vniuersitati est data aliqua potestas, siue aliqua clausula, non potest quicūq; illius vniuersitatis exire in actū siue in executionem potestatis, nisi simul omnibus cōcurrentibus; aut saltem vocatis, aut nullo contempto ex omnibus illius vniuersitatis membris. hoc videtur manifestum, vt colligitur ex capit. quia propter. & capit. coram. extra de electio. sed si vniuersali ecclesiæ in communi vt vniuersitati data esset potestas clauium iurisdictionis, sequeretur, quod nec Papa, nec ecclesiæ prælati possint exire in actum siue exercitium eiusdem potestatis, nisi ad minus conuocatis omnibus fidelibus tam laicis quā clericis. Sed hoc est falsum, vt patet: cum hoc non obseruetur in ecclesia, nec etiam ad vniuersalia concilia omnes fideles vocantur nec omnes clerici, nec etiam omnes sacerdotes: nec tamen reputantur contempti, si non vocantur. Nec etiam Papa requirit quoruncūque consensum ad executionem potestatis sibi datæ nec etiam alij prælati: ergo falsum est, quod toti ecclesiæ in communi, aut toti collegio clericorum aut sacerdotum data sit potestas clauium vt vniuersitati. Quarto sic. Quandocūque omnibus membris alicuius vniuersitatis est data potestas aliqua vt vniuersitati, cum omnes ad ius potestatis æqualiter se habeant regulariter, maior pars communitatis præponitur minori in iudicio. Arg. ex. c. quia propter. extra de ele. & c. cū in cūctis. extra de his quæ fiūt à maio. par. c. si ergo corpo-

T 5 ri val

Quinta
conclusio.

ri vniuersalis ecclesiæ data esset potestas clauium huiusmodi aut collegio omnium clericorum siue sacerdotum in communi: sequeretur quod ad maiorem partem huius vniuersitatis quæ est pars laicorum, vel ad minores sacerdotes seu clericos, qui sunt maior pars collegiorum tandem posset deuolui regimen & potestas iudicij totius ecclesiæ, quod est absurdum. iuxta c. cum inferior. et. c. denique. di. 2. r. ¶ Quinta conclusio. Plenitudo potestatis clauium iurisdictionis non est data vniuersali ecclesiæ vt vniuersitati siue in omnibus eius membris constituitur. Hæc conclusio licet pateat ex præcedenti: quia probatio quod ecclesiæ vniuersali vt communitati non sit data potestas clauium: probatum relinquitur, quod nec plenitudo potestatis clauium illo modo sit data illi: nihilominus probatur multipliciter. Primo sic. Regimen ecclesiæ est à Deo institutum monarchicum, sicut supra sæpe probatum est. patet: quoniam hoc regimen est nobilior reputatum tam à philosophis vt patet. 8. Ethic. & 3. politici. quam à theologis. & credendum est, quod Deus instituerit regimen ecclesiæ suæ in nobiliori specie regiminis: sed in principatu monarchico plenitudo potestatis non est apud omnes, siue apud communitatem, sicut est in regimine politico, sed solum apud vnum. scilicet apud principem, qui solus principatur. ergo sequitur, quod ex institutione Christi plenitudo potestatis non sit data vniuersitati ecclesiæ in omnibus membris eius, sed tantum in vno. scilicet Romano pontifice, qui princeps ecclesiæ à Christo institutus est, vt supra ostendimus. Secundo sic confirmando rationem factam. Si plenitudo potestatis est apud vniuersalem ecclesiā totam, sequitur, quod non est apud Papam. consequens est falsum. cum sit contra apertissima testimonia sanctorum patrum, vt supra visum est. ergo antecedens est falsum: cum ex vero non sequatur nisi verum. Probatur consequentia. Quia si apud totam multitudinem populi Christiani, quæ dicitur ecclesia vniuersalis, quæ est collectio omnium fidelium, resideat, sequitur quod principatus ecclesiæ sit politicus, & non monarchicus, & per consequens in nullo quam in ipsa tota communitate est ponenda potestatis plenitudo. Hæc autem differentia ponitur ab Aristotele. 8. Ethic. & 3. politici. inter tres species principatus quas ponit, videlicet monarchicam, quæ dicitur à monos, quod est vnus, & archos quod est principatus, quasi principatus vnus: in quo solo residet plenitudo potestatis. Secunda dicitur aristocratica: quæ dicitur ab aris quod est virtus, & cratos: quod

est potestas, quasi potestas siue principatus plurium secundum virtutem imperantium, ita quod nullius. Tertia species communi nomine dicta politia, in qua multi vt populus principantur: ita quod apud nullum residet plenitudo potestatis, sed apud omnes, vt ibidem dicitur, & sic patet consequentia. Tertio sic. Nulli communitati, cuius cura, regimen, & gubernatio à superiori suo est commissa alicui particulari, est data potestas regiminis sui & gubernationis. Ista videtur nota. sed regimen vniuersalis ecclesiæ est commissum Romano pontifici. vt tota clamat sanctorum patrum doctrina. ait enim beatus Gregorius. ad imperatorem Mauritium scribens. Cunctis euangelium in vobis liquet, quod voce dominica sancto & omnium Apostolorum principi Petro Apostolo totius ecclesiæ cura commissa est: ipsi quippe dicitur: Petre amas me: pasce oues meas. ergo videtur quod vniuersali ecclesiæ vt communitati non sit data potestas vniuersalis regiminis totius ecclesiæ, sed tantum Petro & successoribus eius. Quarto confirmando hanc rationem arguitur sic. Illi soli videtur data potestatis plenitudo, qui solus est pastor totius gregis dominici: sed solus Petrus est pastor totius gregis dominici, & nullus alius: nec ipsa communitas ecclesiæ, quæ est ipse grex pascendus & gubernandus, ergo videtur quod solus Petrus & ita solus Romano pontifex sit vocatus à Christo in plenitudinem potestatis clauium. Quinto sic. Impossibile est quod in aliqua vna vniuersitate prelati & subditi habeant eandem plenitudinem potestatis. potest. quoniam non capit ratio, quod illud, per quod quis constituitur superior & prelati aliorum, sit commune prelati & subditis in eadem plenitudine: sed in tota vniuersitate Christiana Romano pontifex est prelati & ceteri omnes alij fideles sunt subditi, vt in superioribus est demonstratum, ergo conclusio vera. Sexto confirmando præcedentem rationem arguitur sic. Plenitudo potestatis, quæ ponitur in ecclesia, aut est vna & eadem numero cum eo, quæ ponitur in Papa, aut est alia. Sed non potest dici quod sit alia: quia sic essent duæ supremæ potestates, siue plenitudines potestatis, quod esse non potest. Tunc quia quod per superabundantiam dicitur in vno quoque genere vnum tantum est. Tunc quia pluralitas principatum non est bona. 1. 2. metaphy. Tum quia duas supremas potestates non patitur vnitas ecclesiæ. Non potest etiam dici, quod sit vna & eadem numero plenitudo potestatis: quia si sit, tunc neque Papa esset superior & prelati ecclesiæ, nec ecclesia posset dici superior

superior potestate ipso Romano pontifice. quod tamen aduersarij volunt. patet: quia si par in parem imperium non habet, multo minus vbi est identitas potestatis. Responso autem, quæ ad hanc rationem dant quidam aduersariorum, dicentes, quod licet sit eadem, quia tamē vt dicunt illa potestas est excellentiori modo in ecclesia. scilicet inuariabiliter & inobliquabiliter quomodo non est in Papa, ecclesia habet iurisdictionem supra Papam: non valet aliquid. Tunc primo: quia præsupponit falsum: quia vt iam probauimus, talis potestatis plenitudo non potest esse subiectiue & formaliter in vniuersitate ecclesiæ, sed solum in Romano pontifice, & per consequens sicut superius circa. c. 7. est probatum, non potest esse excellentiori modo in vniuersitate ecclesiæ, quam in Romano pontifice. Tum secundo: quia etiā dato quod esset. vna & eadem numero potestas ecclesiæ in vtroque, sicut in vno subiecto, est impossibile intelligere, quod ecclesia habeat iurisdictionem super Romanum pontificem, nec econuerso: nec potest circa vnam & eandem potestatem numero in vno & eodem subiecto pro eodem tempore attendi talis comparatio, vt in vno dicatur esse excellentiori modo, quam in alio. Præterea dato etiam quod sit: cum talis differentia, puta esse inuariabiliter & variabiliter non augeat nec minuat potestatem ipsam, non potest ex tali differentia argui, quod vnus habeat iurisdictionem super alium: alius qui sanctior esset, aut diuturniorem haberet potestatem in ecclesia, diceretur iurisdictionem maiorem habere, quod est & falsum; imò inter errores Iohannis Hus & Wicleff condemnatum. Septimo arguitur sic. Ex tota scriptura sancta non potest hoc haberi, quod vniuersali ecclesiæ in communi siue in omnibus membris eius simul sit data plenitudo potestatis, sed magis contrarium. ergo hoc non videtur asserendum. Consequentia patet: quoniam vt ait Hieronymus, quod de sacra scriptura firmitate non habet, eadem facilitate contemnitur qua probatur. Antecedens patet: quoniam si aliqua scriptura talis esset, per aduersarios esset inducta. Quod autem nulla earum quas inducunt faciat ad propositum positionis eorum, nos ostendemus infra cum ad argumenta eorum respondebimus. Ex his conclusionibus sequuntur aliqua correlaria. Primum, quod auctoritates sanctorum patrum, quæ videntur attribui toti ecclesiæ in communi potestatem clauium aut auctoritate iudicij aut magisterij, non sunt accipiendæ sic, quod omnibus fidelibus, nec omnibus clericis, aut

Primum cor-
rela.

vt singulis, aut in vnum simul coniunctis vt vniuersitati talis auctoritas aut potestas diuina ordinatione data sit. Patet: quoniam vt probauimus multipliciter hoc non modo falsum est, sed etiam vt videtur erroneum, cum contra euangelium Christi, & sanctorum patrum doctrinam videatur negare beatum Petrum esse caput vniuersalis ecclesiæ. Videatur etiam negare principatum ecclesiasticum esse monarchicum. Item videatur negare principatum ecclesiæ esse hierarchicè dispositum, & Romano pontifici potestatis plenitudinem habere. Quod etiam sit positio illa quasi impossibilis, partim ostendimus supra, & infra in responsione argumentorum clarius videbitur. ¶ Secundum correlarium est, quod auctoritates sacre scripturæ & sanctorum, quas aduersarij inducunt, intelligentes modo præfatio peruersè, & aliter quam spiritus sanctus efflagitat, illas interpretari videntur: patet ex dictis, & plenius ex dicendis in responsione ad argumenta. ¶ Tertium correlarium est: quod falsum est, quod aduersarij in secunda parte conclusionis eorum dicunt, videlicet, quod potestatis plenitudo principaliter sit in ecclesia vniuersali, quam in summo pontifice. Patet. Tum ex dictis. Tum sic. Potestatis plenitudo clauium non est in vniuersali ecclesia ad intellectum eorum, vt probatum est, ergo nec est in ea principaliter, nec minus principaliter ad intellectum eorum: videlicet in omnibus membris ecclesiæ simul. Præterea falsitas illius manifestissima patet ex forma absolutionis, qua sacerdos quilibet vtitur in ecclesia in absolutione sacramentali. ait enim sic. Auctoritate omnipotentis Dei & beatorum Apostolorum Petri & Pauli. non autem dicit auctoritate ecclesiæ vniuersalis. & tamen fieri dum necessario esset, si potestas clauium esset principaliter in vniuersali ecclesia ad intellectum aduersariorum, quam in Petro siue eius successore. Et hæc de primo principali. ¶ Circa secundum, in quo impugnanda est responsio aduersariorum, quam dant ad auctoritates sanctorum patrum dicens. ¶ Tertium, quod solus Romanus pontifex vocatus sit in plenitudinem potestatis, aut quod nulli alteri sit data plenitudo potestatis à Christo, est sciendum, quod responsio eorum stat in hoc, quod per se solus, non fiat exclusio communitatis ecclesiæ, sed particularium personarum siue singulorum membrorum de ecclesia. Et similiter quod cum dicitur, quod nulli nisi Petro sit data plenitudo potestatis, se nulli, distribuat pro singulis

Secundum.

Tertium.

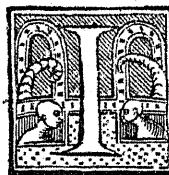
Circum secundum
dum principa-
le.

gulis particularibus, nō aut pro cōmunitate. Sed q̄ ista respōsio nulla fit & sit cōtraria mētibz sanctorū patrū, quorū authoritates inducte sunt, patet. Tū primō: quia p̄supponit, q̄ potestatis clauū plenitudo possit esse subiectiue & formaliter ac dispēsiatiue in ipsa vniuersali ecclesia siue in omnibus membris eius simul: quod superius est improbatū sufficienter. Tū secundo: quia doctores p̄fati dicentes soli Petro datam esse plenitudinē potestatis, ponūt ecclesiæ principatū esse monarchicū iuxta euangeliū Christi. De ratione autē principatus monarchici vt saepe est repetitū, est q̄ plenitudo potestatis resideat apud vnum scilicet principē, & non apud omnes. Tū tertio, quia p̄fati doctores ponūt, q̄ Petrus sit princeps, pastor, & caput totius ecclesiæ vniuersalis, cum quibus non potest stare, q̄ in ipsa vniuersali ecclesia, cui ipse p̄sident, sit eadē plenitudo potestatis cū eo: & maxime cum additione ista & principalis quā in eo. Vnde sanctissimus Leo Papa in cap. ita dominus. dist. 19. apertissima luce dicit, q̄ ita dominus huiusmodi muneris sacramentū ad omnium apostolorū officium pertinere voluit, vt in beatissimo Petro Ap̄torū omnium summo principaliter collocaret, vt ab ipso quasi à quodā capite dona sua velut in corpus omne diffunderet. hęc ille. Ergo ex intentione illorū patrū est, q̄ per ly solus, & per ly nullus, non solum excluduntur alij particularēs, sed etiā ipsa cōmunitas ad intellectū aduersariorum. Et ita patet, q̄ respōsio aduersariorum nulla sit.

In quo datur vera intelligentia huius quod à sanctis patribus dicitur, quod ecclesiæ vniuersali sint clauēs datæ. Cap. LXXII.

S V M M A R I V M.

¹ Ecclesiæ vniuersali quomodo clauēs datæ dicantur, sanctorum patrum dictis ostenditur.

Mprobata sufficienter prout nobis visum est aduersariorū intelligentia huius quod dicitur, quod vniuersali ecclesiæ clauēs datæ sint, iam restat explicare quæ sit vera in-

telligentia huius. Pro quo notandum, quod huius propositionis, Ecclesiæ vniuersali datæ sunt clauēs, triplex potest esse intellectus. Vnus est, q̄ clauēs datæ sint ecclesiæ in singulis suis mēbris diuisim. Et iste intellectus est falsus, & erroneus, & iam cōdemnatus inter errores Valdensium, qui dicebāt singulos bonos homines habere clauēs siue potestatem ab soluendi & ligandi. Secundus est, quod vniuersali ecclesiæ in omnibus membris suis cōiunctim siue simul datæ sint clauēs, sicut dicitur de principatu politico, in quo potestas siue principatus dicitur esse apud cōmunitatem. Sed iste intellectus, qui videtur esse aduersariorum, iam est improbatum non modo tanquam falsus, sed etiam quodammodo impossibilis. Nam ostēsum est clarissime, quod sit impossibile, q̄ alicui cōmunitati siue cōgregationi fidelium simul siue omnium clericorum, siue etiam omnium sacerdotum collegio conueniat habere clauēs regni cælorū, quibus peccatorum fit remissio: quoniam ostēsum est nullam cōmunitatem vt sic posse esse subiectū talis potestatis. Item ostēsum est, q̄ nec cōmunitati vniuersali ecclesiæ, siue vniuersitati omnium clericorum, nec omnium sacerdotum collegio vt cōmunitati, siue simul in omnibus membris datæ sint clauēs iurisdictionis, & minus plenitudo potestatis. Tertius intellectus est, quod vniuersali ecclesiæ datæ sint clauēs, non omnibus mēbris eius, sed in aliquibus membris eius tantum, & plenitudo potestatis data sit illi in vno mēbro tantum, scilicet principali, quod est caput in corpore: quod est Romanus pōti. Et iste est verus & catholicus sensus, & quem habent sancti doctores, cum dicunt clauēs datas esse vniuersali ecclesiæ. Vnde de potestatis ligandi & soluendi à peccatis dicit beatus Ambrosius libro de pœnitētia. quod ius ligandi & soluendi solis sacerdotibus est permissum. Et beatus Hierony. & habetur in gloss. Matthæi. 16. quod datæ sunt clauēs omni ecclesiæ in episcopis & p̄byteris. De potestatis verò plenitudine dicunt sancti doctores, quos supra induximus, quod soli Petro data sit, & in eo Romano pontifici eius successori. ¶ Pro cuius intellectus pleniori notitia est sciendum, quod potestas clauium, vt colligitur ex Apostolo. tam. 1. ad Corinthios. 4. quā ad Ephe. 4. ponitur inter gratias gratis datas, quas Christus dedit corpori ecclesiæ. vnde ait. Dedit quosdam pastores. &c. gratiæ autem gratis datæ non sunt ita datæ corpori ecclesiæ, quod omni-

^{1. Cor. 12.}

bus ecclesiæ membris sint distributæ, sed quibusdam tantum aliq̄, & alijs aliq̄. vnde ait apostolus. Diuisiones gratiarum sunt: idem autem spiritus. vbi dicit gl. gratias hic appellat diuersos gradus & ordines, qui sunt in officijs ecclesiæ. Et infra inquit Apostolus. Posuit quidem Deus quosdā in ecclesia primū apostolos, secundo prophetas, tertio doctores, deinde virtutes, & exinde gratias curatum, opulationes, gubernationes, genera linguarum. Nunquid enim omnes Apostoli? nunquid omnes prophete? nunquid omnes doctores? nunquid omnes virtutes? nunquid omnes habent gratiam curationū? nunquid omnes linguis loquūtur? nunquid omnes interpretantur? Hęc Apostolus. q. d. non. Et ad Ro. 12. postquā dixit: multi vnum corpus sumus in Christo singuli autē alter alterius mēbra. Sequitur. Habētes donationes secundū gratiā quæ data est nobis differētes, siue prophetia secundū rationem fidei, siue ministeriū. gl. ecclesiasticum. habentes in ministrando. gl. assidue: siue qui docet in doctrina. &c. Ex quibus verbis Apostoli manifestū habetur. Primō q̄ huiusmodi gratiæ nō infunduntur nec sunt in singulis membris ecclesiæ corporis cōmunes. Secundo, q̄ huiusmodi gratiæ infunduntur singularibus membris corporis particulatim, nō autē vniuersitati, aut cōmunitati membrorū. Nullus enim doctus ignorat, q̄ talium gratiarum subiectum capax esse non potest ipsa cōmunitas. Præterea notandum est, q̄ propter vnitatem ipsorū mēbrorum in ipso corpore ecclesiæ ipsum corpus ecclesiæ dicitur saepe recipere, habere, & exercere, siue operari quæ officialia mēbra sua, vel aliquod etiam vnum membrorum recipit, habet, aut operatur: licet illud tale conuenire non possit toti vniuersitati membrorum, nec etiam propriē veraciter posset dici de ea, sed tantum per figuram Synecdochē, denominando totum à parte. Sicut etiam in corpore naturali hominis exēplū est manifestum: homo crispus dicitur vel caluus, licet caluities & crispitudo vni tantum membro hominis, scilicet capiti intersint. ita similiter reperitur in corporibus per similitudinem dictis. plura namque attribuuntur vni populo, licet toti nō cōueniant, sed tantum aliquibus illius populi. Vnde gl. ordinaria super illud Ap̄i primē ad Cor. 10. Sedit populus māducare. dicit sic. Populus. i. quidam de populo, totum pro parte ponit. Sic in proposito propter vnitatem in corpore ecclesiæ multa quæ quibusdam tantum conueniunt, attribu-

ta leguntur ipsi toti corpori ecclesiæ, ut potestas ministerialis clauium ligandi & soluendi à peccatis, quæ solis sacerdotibus cōuenit, & in quibus subiectiue & dispensatiue esse potest, dicitur ecclesiæ data, cuius membra sunt ipsi sacerdotes. Vnde Ambro. vbi supra. Ius ligandi & soluendi habet ecclesia, quæ veros habet sacerdotes: & similiter de alijs actibus. Vnde Archidiacon⁹ super illud. Ecclesiæ charitas. de conf. di. 4. dicit. Ecclesia dicitur facere quod eius ministri faciūt secundū instituta: puta paruulos baptismo offerre, baptizare, peccata dimittere. hęc ille. Propter præfatam etiam vnitatem corporis mystici non solum dicitur ecclesia habere illud quod singulariter p̄lati in ecclesia habent, sicut clauēs & plenitudinē potestatis, quā solus Papa habet, sed etiā q̄ Christ⁹ principale ipsius ecclesiæ caput habet. Vnde beatus Aug. tractās illud Apo. 2. Qui vicerit, & seruat opera mea vsq; in finē, dabo potestatem ei super gētes, & reget eos in virga ferrea, & vt vas figuli cōminuetur, sicut & ego accepi à patre meo, dicit. Sic in Christo habet ecclesia hanc potestatem, sicut dicit Apostolis. cū illo omnia nobis donauit. Vbi cōsiderandū multū vtiliter venit ad vitādos multos errores, q̄ cū aliqua legantur attributa ecclesiæ, est aduertendū respectu quorū, vel respectu cuius illa talia tribuantur ei, cum nō omnia omnibus cōueniant, sed quædam quibusdam, quædam alijs, & quædam vniuersali facilius quis posset errare. Cuius cōsiderationis defectus videtur nobis q̄ fuerit causa aduersarijs multorū errorum. Vnde valde cōueniēter venit in hoc loco notāda illa regula quæ ponitur in glo. psal. 17. quæ originaliter est beati Augu. dicētis. Attēde regulam vnitatis capitis & corporis: quasi enim vna persona est caput & corpus. ideo quæ vna voce vtitur caput cum membris: licet ea quæ dicuntur, ad diuersa referantur. ¶ Quædam enim soli capiti conueniunt: quædam solis membris: quædam capiti & membris. Item quæ membris cōueniūt, quædam præteritis, quædam p̄sentibus, quædam futuris, quædam perfectis, quædam imperfectis cōueniunt: & tamen in tanta diuersitate vna vox est, & quasi vna persona loqui videtur. hęc gloss. Ex quibus omnibus manifestē patet qualiter intelligendæ veniant omnes auctoritates sanctorum, dicentes, quod ecclesiæ catholicæ datæ sunt clauēs: quia non quidem in ipsa tota cōmunitate, siue multitudine mēbrorū: sed in aliquibus tantum. scilicet in principalibus. scilicet in episcopis & p̄byteris: vt ait. Hier. & in

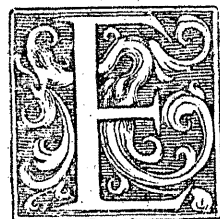
& in istis vt singularibus non vt collegio: quoniam sicut apertissimè monstratum est, in communitate, siue vniuersitate nõ potest esse subiectiuè nec dispensatiuè potestas ligandi & soluendi à peccatis: de qua auctoritates sanctorum maximè loquuntur, vt patet ex ipsa litera.

In quo respondetur ad rationes fundatas in prima suppositione. Cap. LXXIII.

S V M M A R I V M.

1 Petro quædam dicta ecclesie communitati conuenire non posse, ostenditur.

Aggredies quartum principale notatum. c. 71.

Xpõsita veritate intelligentie, sub qua accipiendæ sunt auctoritates sanctorum patrum, dicentes clauas esse datas ecclesie vniuersali: restat respõdere ad obiecta aduersariorum, & iuxta numerum suppositionum illarum, quibus veluti fundamentis vsi sunt arguendo, tot capitula subiungemus, respondendo rationibus eorum. ¶ In primis ergo respõdentes ad primum præsuppositum dicimus, quod falsum est quod dicunt, videlicet, quod omnia dicta Petro & Apostolis trahenda sunt ad ecclesiam ad intellectum quem aduersarij prætendunt, videlicet, quod conueniant communitati ecclesie: quoniam multa sunt quæ dicta sunt à Christo Petro & Apostolis, quæ nullo modo conuenire possunt ipsi communitati ecclesie, nec etiam singulis fidelibus. Nõ enim potest vniuersali ecclesie aut alijs fidelibus conuenire illud, quod Christus ait Petro Mat. 16. Beatus es Simõ Bariona: quia caro & sanguis non reuelauit. &c. vt est manifestum. Item nec potest trahi ad ecclesiam illud Luc. 21. Tu conuersus confirma fratres tuos. &c. Itẽ nec illud Iohan. vlt. potest trahi ad ecclesiam. Simon Iohan. pasce oues meas. &c. ecclesia enim grex est, non pastor. Item nec potest referri ad ecclesiam illud Matthæi. 7. quod dictum est Apostolis. Vos estis sal terræ: quod. &c. vbi, vt inquit Hilarius, & habetur in glo. cõti. apostolorum designatur officium. Vnde gl. ait. Sunt Apostoli sal terræ. i. hominum terrenorum, qui amando terram, terra vocantur. & Hiero. Sal dicuntur Apostoli: quia per

Ad primam suppositionem positam supra. c. 70

illos vniuersum hominum conditur genus. Item nec potest referri ad ecclesiam illud Mat. 19. Amen dico vobis, vos qui secuti estis me, in regeneratione cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos iudicantes duodecim tribus Israël. vbi licet, vt dicit Augu. 20. de ciui. Dei. per numerum duodenarium significetur vniuersa multitudo iudicantium: huiusmodi tamen nõ sunt omnes fideles: sed vt idem Augusti. dicit, illi intelliguntur, qui propter euangelium sua omnia diuiserunt, & secuti sunt Christum. Item nec potest referri ad vniuersam ecclesiam illud: Venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum, vt patet. Item nec illud potest conuenire communitati ecclesie Lucæ. 22. Hoc facite in meam commemorationem. per quod verbum Apostoli dicuntur effecti sacerdotes. Item nec potest toti communitati ecclesie conuenire illud Ioh. 20. c. Quorum remiseritis peccata remittuntur eis. quoniam sicut supra sufficienter ostensum est, potestas ligandi & soluendi à peccatis nec omnibus fidelibus, nec ipsi communitati ecclesie modo prædicto data est. Item nec illud Matth. 18. Quæcunq; alligaueritis. &c. quoniam potestas hæc non data est ecclesie in omnibus membris eius: sed vt inquit gl. in episcopis & presbyteris. & ita non potest referri ad ipsam communitatem ecclesie modo prædicto. Item nec potest ad communitatem ecclesie referri illud Matth. vltimo. Euntes docete omnes gentes. &c. Clarissimum autem est, quod officium docendi & baptizandi non committitur toti ecclesie, nec illi sunt actus, qui omnibus fidelibus conueniant. Item nec illud Iohan. 20. Sicut misit me pater, & ego mitto vos. Licet enim hoc Apostolis dictum sit & successoribus, qui dicuntur fungi legatione Christi, derisorium tamen videretur ad communitatem ecclesie esse hoc referendū, ita quod Christus vniuersalem ecclesiam miserit ad perdicandum. & sic de multis alijs. In sequenti verò. cap. ostendetur hoc idem de eis quæ dicta specialiter leguntur Petro. ¶ Patet ergo falsitas suppositionis aduersariorum, dicentium, quod omnia quæ dicta sunt Apostolis, referenda sint ad ecclesiam tanquam toti communitati conuenientia. Et ad probationem primam quando dicitur, quod quæ dicta sunt Apostolis oportet intelligere de successoribus, concedimus hoc, maximè de pertinentibus vel ad officium apostolatus, vel ad doctrinam veritatis, vel ad tolerantiam passionum. Quod verò dicunt consequenter,

Ad probationem primam.

consequenter, quod illud: Ego autem sum vobiscum vsque ad consummationem seculi. promissum esse vniuersæ ecclesie nullus ambigat, concedimus: sed ex hoc non sequitur, quod ea quæ dicta sunt Apostolis pertinentia ad potestatem siue ad officium apostolicum sint communia ipsi toti communitati, siue vniuersitati ecclesie, siue omnibus fidelibus simul iunctis. ¶ Ad secundam probationem, cum dicitur, quod ea quæ dicta sunt Petro, non habent illustrem intellectum nisi cum referantur ad ecclesiam. respondetur quod hoc non est sic accipiendum, quod talia dicta Petro ad auctoritatem siue potestatem clauium spectantia ipsi communitati ecclesie conueniant in communi, vt aduersarij prætendunt: quia vt supra ostendimus, hoc non est possibile: sed intelligendum est sic, quod illa, quæ dicta sunt Petro importantia auctoritate aut potestatem non habent illustrem intellectum, nisi etiam ad eius successores per totum ecclesiam decursum referantur. & hoc verissimum esse supra ostendimus. Ex quibus patet, quod ratio aduersariorum, quæ fundabatur super suppositione prædicta, nulla sit, cum falso fundamento innitatur.

Ad secundam.

Ad rationem.

In quo ponitur respõsio ad rationes fundatas in secunda suppositione. Cap. LXXIII.

S V M M A R I V M.

3 Petro omnia dicta importantia, aut designantia auctoritatem, siue potestatem, quod alijs Apostolis, & in illis toti ecclesie non sint dicta, ostenditur.

Vacuatis argumentis aduersariorum fundatis in suppositione prima, respõdemus ad ea, quæ super secunda suppositione fundantur. In primis dicimus, quod suppositio ipsa secunda, in qua aduersarij dicunt, quod omnia dicta Petro importantia aut designantia auctoritatem siue potestatem sint etiam dicta alijs Apostolis, & in illis toti ecclesie, falsa sit. vt patet exemplariter de multis. Et primò de illa, quæ ponitur Ioh. 1. Tu vocaberis cephas, quod secundum sanctos Anacletum & Ildorum caput sonat. manifestum est autẽ, quod hoc nec alijs Apostolis, nec ipsi toti ecclesie

Ad secundam suppositionem positam supra. c. 70

dictum est. Item nec illud Mat. 16. Beatus es Simon Bariona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui est in cælis. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram edificabo ecclesiam meam. hoc autem soli Petro dictum est, & non alijs Apostolis, nec ipsi communitati ecclesie, quæ super petram, aut Petri confessionem fundari dicitur. vnde beatus Chryso. ait. Vide qualiter Christus reducit Petrum ad excelsam de ipso intelligentiam, hæc enim ei promittit se daturum, quæ sunt propria Dei solius, scilicet peccata soluere, & ecclesiam immutabilem facere inter tot persecutionum & tentationum procellas. Item beatus Augustinus in sermone quodam Apostolorum Petri & Pauli ita propositum nostrum apertissimè confirmat dicens. Hic est Petrus in illa cælestium discipulorum schola præcipuus ac primus idoneus, qui verba vite ex Christi ore suscipiens, inter pres legis, assertor gratiæ, destructor synagoge, ecclesie reparator: & ideo solus inter Apostolos meruit audire. Amen dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram. &c. Quod verò aduersarij dicunt, quod Petrus pro omnibus respondit: dicitur, quod verum est. Quoniam, vt ait beatus Ambrosius, licet ceteri Apostoli siluerunt, Petrus tamen respondit pro omnibus. Vnde Chrysostomus super Matthæum ita inquit. Quando verò dominus de plebis opinione interrogat, omnes respondent: sed de omnibus discipulis interrogatus Petrus, tanquam os Apostolorum, & caput pro omnibus respondet. Vnde sequitur. Et respondens Simon Petrus. &c. Quod verò aduersarij subiungunt, quod non solum pro se, sed etiam pro alijs dictum sit Petro: Tibi dabo clauas regni cælorum. respondetur, quod hoc est verum, sed differenter: quia Petro datæ sunt seu promissæ clauas immediate, & in plenitudine, siue in excellentia: alijs verò mediante Petro, siue in ordine ad eum, & iuxta mensuram dispensationis fiendæ per eum. Sicut enim principalior fuit in confessione, ita principalior fuit in remuneratione. Licet enim receperit pro omnibus, nihilominus etiam præ omnibus. Vnde gloss. super hunc locum ita inquit. Quia præ ceteris confessus est, præ ceteris collatis clauibus donatus est. Hoc etiam manifestè patet ex dictis sanctorum, quæ inducunt pro se, si non truncatè (vt moris est eorum) sed integrè recitentur. Patet de Leone Papa, qui in sermone tertio consecrationis suæ ita loquitur. Primus est in confessione domini

domini, qui primus est in apostolica dignitate: propter quod dicitur beatissimo Petro: Tibi dabo claves regni cælorum. &c. transiit quidē in alios Apostolos ius potestatis istius, & ad omnes ecclesiæ principes decreti huiusmodi constitutio committitur: sed nō frustra vni commendatur, quod omnibus intimitur. Petro enim hoc singulariter creditur: quia cunctis ecclesiæ rectoribus Petri forma præponitur. hæc ibi. Item patet de Rabano, quem inducunt, si integrè ducatur in mediū: ait enim, vt in gl. conti. habetur. Hæc autem potestas ligandi & soluendi quauis soli Petro videatur data à domino, tamen cæteris Apostolis datur, nec non nunc in episcopis & presbyteris omni ecclesiæ: sed ideo Petrus specialiter claves regni cælorum & principatum iudiciariæ potestatis accepit, vt omnes per orbem intelligant, quod quicūq; ab vnitae fidei, vel societate eius quomodolibet se ipsos segregant, tales nec vinculis peccatorū absolui, nec ianuā regni cælestis ingredi possunt. Ecce q̄ dicta sanctorum inducuntur per aduersarios, cum integrè deducuntur in mediū, manifestè confirmant propositum nostrū, videlicet q̄ singulariter & specialiter Petro dictum sit: Tibi dabo claves regni cælorum. Quod etiam apertissimè ostenditur ex eo, q̄ solus inter Apostolos cum clauibus depingitur. Item de solo eo cantat ecclesia. Deus qui beato Petro Apostolo tuo collatis clauibus regni cælestis ligandi & absoluendi pontificiū tradidisti. &c. Præterea q̄ suppositio aduersariorum, videlicet, q̄ dicta Petro importantia potestatem sunt etiam dicta alijs Apostolis, & in illis toti ecclesiæ sit falsissimū, patet de illo, quod Christus ait Petro: Simon Iohānis diligis me plus his? pasce oues meas. Planissimum est autem, quod ista verba soli Petro dicunt. Quod etiā manifestè sancti patres attestantur. vnde beatus Chrysostomus super Iohan. tractās verbum hoc, ita inquit. Alios præteriens & transcurrens, huic de talibus loquitur: eximius Apostolorum erat Petrus, & os discipulorum, & vertex collegij. hæc Chryso. Ecce clarissimum testimonium, quod soli Petro illud dictum fuerit à Christo. Præterea beatus Bernardus hoc idem testatur sic ad Eugenium libro. 2. de consideratione. scribens. Tu es, cui traditæ sunt claves regni cælorū: cui oues creditæ sunt. Sūt quidem & alij cæli ianitores, & gregum pastores: sed tu tantò gloriosius, quantò & differētius vtrūque præ cæteris nomen hereditasti: habent alij assignatos greges, singuli singu-

los: tibi vniuersi crediti sunt: vnus vni nō modo ouium, sed & pastorum: tu vnus omnium pastor. Vnde id probē, quæris? ex verbo domini. Cui enim, nō dico episcoporū, sed etiā Ap̄torū sic absolute & indistinctè tota commissa sunt oues? Si me (inquit) amas, pasce oues meas. &c. Quod verò aduersarij inducūt de beato Augu. libro de agone christiano, quod ecclesiæ claves datæ sunt, cū Petro datæ sunt: dicimus quod verum est, sed vt diximus suprā, & habetur in glo. Matt. 16. in episcopis & presbyteris, non autem in tota cōmunitate ecclesiæ. Et similiter id quod consequenter dicit Augustinus, quod cum Petro dicitur ad omnes dicitur: Amas me, pasce oues meas. non est intelligendum, quod tūc per se & immediatè ad omnes Apostolos Christus direxit verbum illud, cum dicat beatus Chryso. vt visum est, quod alios Apostolos præteriens Christus Petro fuerit locutus. Et dicit beatus Bernardus, quod nulli Apostolorum quā Petro ita absolute & indistinctè oues commisit. Tum, quia si Christus omnibus Apostolis illud dixisset, tunc plures pastores vniuersalis ecclesiæ cōstituisset, contra illud Iohan. 10. Erit vnum ouile & vnus pastor. Præterea derisorium esset, quod verbum illud intelligatur referri ad omnes fideles, cum constet nō omnes positos esse pastores. Inquit enim Apostolus ad Ephe. 4. Quosdam posuit pastores. quosdā dixit, non dixit omnes. Nec etiam potest referri ad totam cōmunitatem fidelium, sicut suprā ostendimus: ipsa enim non pastor, sed grex domini dicitur, cuius cura Petro commissa est, vt inquit Gregorius. Sed Augustini dictum est sic accipiendum iuxta eiusdem sancti doctoris sententiā, q̄ illud, quod tūc soli Petro dictum est in persona propria, dictum sit etiam in figura omnium aliorum Apostolorum & futurorum prælatorum, quibus datas claves esse dicebat in ecclesia: secundum proportionem tamen sollicitudinis, ad quam vocādi essent per Petrum. Vnde idem Augustinus in sermone quodam Apostolorum Petri & Pauli, qui incipit: Apostolum Petrum primum omnium Apostolorum. &c. tractās illud verbum Iohan. vlti. Petre amas me, pasce oues meas. dicit sic. Per singula dicebat Petro dominus Iesus dicens: Amo te: pasce agnos meos: pasce ouiculas meas: in Petro figurabatur vnitas omnium pastorum. Hoc etiam vult dicere beatus Ambrosius in principio pastoralis, cum ait: quod oues non solum tunc suscepit Petrus, sed nobiscum eas suscepit

suscepit, & nos cum eo. loquitur de pastoribus, cuiusmodi erat ipse Ambrosius. vnde liber ille pastoralis dicitur. Cum enim Christo fuerit cura de ouibus suis non solum pro tempore Petri, sed etiam pro toto discursu temporis vsque ad finem seculi, certum est, quod cum Petro commiserit oues suas, in eo etiam omnibus alijs eius successoribus & prælatis in partem sollicitudinis suæ euocandis intelligitur commississe: & per consequens verum est, q̄ Petrus cum oues pascebat suscepit, cum alijs, & alij cum eo suscepisse dicuntur: sed cum hoc stat, q̄ Petrus pro tempore suo oues Christi vniuersas solus ipse absolute & indistinctè, sicut ait beatus Bernardus, pascebat suscepit. Ceterum, quod suppositio præfata aduersariorū etiam falsa sit, patet in eo, quod dictū est Petro à Christo: Tum aliquādo conuersus, confirma fratres tuos. hoc autem soli Petro dictum est, non alijs Apostolis, vt est manifestum ex ipsa litera: & tamen in hoc plurimum auctoritatis datum est Petro, quod patet ex illo beati Ambro. in cap. fidelior. distinctio. 50. Fidelior factus est Petrus postquam fidem se perdidisse defleuit, ac ideo maiorem gratiam reperit, vt qui sibi ante infirmus fuerat, fieret omnibus firmiter: vt qui se interrogationis tentatione mutauerat, cæteros fidei stabilitate fundaret. hæc Ambrosius. Amplius quod falsa sit suppositio præfata aduersariorum, patet in eo, quod Petro legitur dictum Luc. quinto. Duc in altum. Quod autem hoc non sit dictum Apostolis, sed soli Petro, expressè gl. testatur ita dicens. Vnde et si alijs imperatur vt laxent retia, soli Petro dicitur, duc in altū, id est in profundum disputationum. Et idem testatur beatus Ambrosius in cap. est aliud. 24. quæstio. 1. Ex quibus manifestè patet falsitas suppositionis præfate aduersariorum, & per consequens rationes in eadem fundatas nullius esse roboris vel momenti.

In quo respondetur ad rationes fundatas in suppositione tertia: vbi de multiplici modo, quo aliquid dicitur figurare, aut representare personam alterius, etiam habetur. Cap. LXXV.

S V M M A R I V M.

- 1 Petro dicta designantia auctoritatem aliquam aut potestatem quod sint ei in figura ecclesiæ dicta, quomodo illud sit intelligendum, ostenditur.
- 2 Errores duo principales & perniciosissimi circa claves ecclesiæ notantur.

Ceterum videndum venit, quid veritatis habeat suppositio tertia aduersariorum, dicitur, q̄ dicta Petro designantia auctoritatem aut potestatem aliquam, sint ei dicta in figura ecclesiæ. Et quoniam hæc suppositio potest esse vera in vno sensu, & in alio sensu nō modo falsa, sed etiam erronea, & hæretica, opus est discernere, in quo sensu vera sit, & in quo non. Pro quo notandum, q̄ multipliciter reperitur aliquis figurare aut representare personam alterius. Vno modo similitudine aut identitate eiusdem naturæ. Hoc modo filius dicitur figura patris. filius enim, vt ait Chrysostomus super Matthæ. dicitur q̄ fit vt ille scilicet pater. & ideo dicitur Ecclesiastici. 30. Mortuus est pater eius, & quasi non est mortuus: similem enim reliquit post se. vbi gloss. interli. dicit. Qui cum dictis & factis representat. De filio etiā Dei dicitur ad Hebræos primo. Qui cum sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius. gl. id est patris. Secundo modo dicitur aliquid figurare aliud conuenientia aut similitudine alicuius proprietatis. sicut dicit Augustinus super psal. 130. tractans illud. Potabunt omnes bestię agri, id est gentes, quæ figura bestiarum intelliguntur, vt patet ex arca Noë, in qua omnes bestię fuerunt, quæ figurat ecclesiam, in cuius compagine vnitate omnes gentes colliguntur. hæc Augustinus. Ecce q̄ bestias, gentes, & arcam ecclesiam figurasse dicit. Hoc modo figuratiōnis multa in sacra scriptura & in dictis sanctorum reperimus figurare, siue significare. sicut Genes. 20. habet gloss. quod Abraham in multis significauit Christum, & Sara ecclesiam. Et hoc modo vnum & idem potest plura significare diuersis respectibus. Tertio modo dicitur aliquis figurare, siue representare alium, cuius scilicet potestate siue auctoritate aliquid facit: sicut ministri in ecclesia dicuntur representare siue figurare Christum, cuius auctoritate funguntur. Hinc Apostolus inquit. Pro Christo legatione fungimur. & Si quid donauit, in persona Christi donauit. dicitur.

Respon. ad tertiā suppositionem positā. c. 70

2. Cor. 5.
2. Colof. 2.

ui. dicitur enim de pœniten. dist. 3. §. si quem. Quem sacerdos iudicat, Deus iudicat, cuius personam in ecclesia gerit. Hoc modo representationis dicitur vicarius representare episcopum, legatus Papam, cuius vices gerit. vt in capit. sanè. de offic. delega. & ita Papa Christum in tantum, vt dicit Hostien. in cap. quãto. extra de transla. præla. q. Papæ & Christi idem dicatur esse consistorium. Et idem satis aperte colligitur ex illo quod ait Origenes, & inducitur in gloss. conti. super Matthæu. 16. capit. Vide quantam potestatem habeat petra, super quã fundat ecclesia, vt eius iudicia maneat firma, quasi Deo iudicãte per eã. Hoc autem modo representationis siue figurationis non potest dici sine errore, q. Petrus significauerit ecclesiam: quoniam ipse cum non ab ecclesia potestatem acceperit, sed à Christo immediate, vt supra monstratum est, & habetur in ca. sacrosancta. distinctione 22. non ecclesiæ sed Christi vices gerit: & nõ ecclesiæ, sed Christi legatione fungitur: non ecclesiæ, sed Christi vicarius est, sicut cuius auctoritate fungitur. Et ideo hoc modo figurationis non ecclesiæ, sed Christi in ecclesia Romanus pontifex representat personã. Quarto modo dicitur quis alium representare, cuius nomine aliquid accipit aut agit: sicut procurator in contrahendo matrimonium per verba de præsentibus representat personam domini cuius nomine contrahit. vt in capit. vlt. de procura. lib. 6. vnde is dicitur agere, cuius nomine agitur. Item canonicus dicitur representare personam canonici, quæ interesse non potuit in causa electionis, & sibi commisit vicem suam in eligendo. In quo casu iste poterit eligere vnum ex persona sua, & alium ex persona mandantis, quam representat. Hoc autem modo representationis aut figurationis non potest dici sine graui errore, quod beatus Petrus quando clauas accepit, ecclesiam sanctam significauit: quo tamen errore multi aduersariorum inuoluuntur. Illud tamen patet manifestè ex eo: quia cum qui procuratorio solum nomine agit, aut accipit, nihil auctoritatis aut dignitatis sibi acquirat, sed tantum illius, cuius nomine aut accipit, vel agit: sequeretur quod beatus Petrus ex collatione clauium sibi facta non solum præ cæteris Apostolis nihil habuisset auctoritatis, sed quod nullum penitus ius potestatis sibi esset acquisitum, sed tantum ecclesiæ, quam figurasse dicitur. Item nec ex collatione clauium aliquod dignitatis nomen, vt quod esset caput ecclesiæ, aut prin-

ceps ac pastor, siue Papa esset sibi acquisitum, sed tantum ecclesiæ, cuius nomine dicitur clauas accepisse. Quæ omnia esse hæretica manifestum est, cum sint contra sacram scripturam expressè, & fidem sanctorum patrum, ac sacras cononum diffinitiones, sicut ex superioribus patet. Quinto dicitur aliquid aliud figurare, quod non habet veritatem illius, sed similitudinem solam, sicut dicitur quod agnus paschalis & manna fuerunt figura corporis Christi, vt inquit Apostolus. 1. Cor. 11. Et multa alia, quæ in veteri testamento figura fuerunt eorum, quæ in nouo per Christum sunt adimpleta. secundum illud. Hæc omnia 1. Cor. 10. in figura contingebant illis. Hoc autem modo figurationis dici non potest sine errore maximo, quod beatus Petrus clauas suscepit in figura. Quia cum figura distinguitur hoc modo contra veritatem, sicut umbra contra corpus, sequeretur ex illo, quod Petrus non verè, sed figuratè clauas recepisset. Quod non modo falsum est, sed etiam hæreticum, cum manifestè sit contra illud. Tibi dabo clauas regni cælorum: & quodcunque ligaueris. &c. Sexto dicitur aliquis in receptione alicuius beneficii gratiæ aut auctoritatis alium vel alios figurare, in quem, vel in quos deriuanda est ex intentione donantis gratia, aut auctoritas: sicut qui à rege accipit castrum pro se & ab eo descendibus, dicitur in receptione castrum figurasse omnes ab eo descendentes. Hic autem figurationis aut representationis modus conuenit beato Petro in clauium receptione. Nam cum dominus, vt supra dictum est, clauas quas Petro dedit, voluerit in ecclesia vsque in finem seculi permanere: manifestum est, quod Petrus nõ tantum pro se, sed etiam pro omnibus, in quos esset deriuanda clauium potestas clauas accepit. Vnde beatus Ambrosius dicit, quod omnes sacerdotes in Petro clauas suscepimus. & Augustinus in sermone, quod in vno Petro figurabatur vnitas omnium pastorum. Hoc etiam modo figurationis est intelligendum. capit. quodcunque. 24. quæstione. 1. vbi dicit Augustinus, quod beatus Petrus quando clauas accepit, ecclesiam sanctam figurauit, non quidem tamen in omnibus membris, sed vt inquit gloss. videlicet in episcopis & presbyteris. Hoc etiam modo est accipiendum quod Archidiaconus super illud. capit. quodcunque. dicit: quod nomine & signo ecclesiæ Petrus clauas accepit, quia non tantum accepit nomine suo, sed omnium eorum, in quos perto-

per totam ecclesiæ posteritatem esset clauium potestas deriuanda. Septimo dicitur aliquis alium figurare siue representare, in cuius honore succedit pariter & dignitate. Hoc modo episcopi dicuntur figuram gerere Apostolorum. & presbyteri. 72. discipulorum. iuxta gloss. Lucæ. 10. & iuxta capit. in nouo. distinctio. 21. vnde successor intelligitur vna persona cum prædecessore. vt in capit. quoniam abbas. in gloss. super verbo. substitutum. de offic. delega. Hoc autem modo figurationis nullo modo dicendum est, quod Petrus significauerit ecclesiam, sed Christum, cuius locum tenuit, & vices gessit in terris. Sic Romanus pontifex representare dicitur & Christum, cuius vicarius est, & Petrum, cui in honore & principatu succedit. Hinc beatus Bernardus ad Eugenium Papam scribens, inter alia dicit. Tu potestate Petrus, vnctio- ne Christi. Octauo dicitur princeps representare prouinciam, rex regnum, caput corpus, & episcopus ecclesiam. dicuntur autem principes continere populos, quibus præsent. vnde Sapientia. 6. dicitur. Audite reges. gloss. interli. prælati: intelligite iudices finium terrarum: præbete aures vos qui continetis multitudines. vnde & beatus Augustinus libro quæstionum veteris & noui testamenti dicit de beato Petro, quod sicut in Christo omnes erant causæ magisterij, ita post saluatorem omnes in Petro continentur: ipsum enim constituit caput vt pastor esset gregis dominici. hæc Augustinus. Hinc etiã dicit beatus Ambrosius, quod nomine senioris, vnde cæteri pendunt, tota domus intelligitur. Hac etiam ratione vt dicitur nono Ethicorum. Quod rector ciuitatis facit, dicitur tota ciuitas facere. Et simili ratione quod Papa facit, dicitur ecclesia facere: vt in capit. pia. extra de excepti. lib. 6. Hac etiam ratione cum Papa & prælati maiores ecclesiæ congregantur, dicitur vniuersalis ecclesia congregari: & quæ ibi stabilita sunt, vniuersali consensu dicuntur firmata: iuxta cap. sicut. distinctio. 15. Nono aliquis dicitur alium figurare, sicut concilium ciuitatis dicitur representare totum populũ: vt senatus populum Romanum. sic habet gloss. iuris ciuilibis super rubrica. quæ sit lon. consue. Hoc autem modo figurationis siue representationis consistorium dominorum cardinalium, quod est quasi senatus vniuersalis ecclesiæ. iuxta cap. ecclesia. 16. quæstio. 1. dicitur representare vniuersalem ecclesiam. Decimo dicitur aliquis representare alios, sicut capitulum personam episcopi sede vacante

in omnibus casibus notatis in capit. in his. & in cap. cum olim. de maiori. & obed. & in cap. episcopus. & in capit. vltim. Hoc modo dominorum cardinalium collegium dicitur representare Papam sede vacante in aliquibus: vt in cap. in nomine domini. distinctio. 23. & in cap. ne Romani. extra de elec. in clementi. & in casu in necessarijs, quorum expeditio sine grandi periculo expectare nõ posset creationem summi pontificis, vt notant doctores ibidem. His notatis, facilis patet responsio ad singulas auctoritates inductas per aduersarios, & ad omnes eius similes, vt patet per singulas discurrendo. ¶ Ad primam ergo, quæ est beati Augusti. super Iohan. & ponitur in capit. quodcunque. 24. quæstio. 1. dicitur, quod huiusmodi dicti Augustini non est intelligentia quæ aduersarij prætendunt, & in qua pro maiori parte fundat somnia suas: quoniam sicut sæpe repetitum est, beatus Petrus non ita nomine aut signo ecclesiæ dicitur clauas suscepisse tãquam procurator aut syndicus eius, cum ipse præ cæteris omnibus tanquam caput plenius ea suscepit: nec etiã cum clauas suscepit significasse ecclesiam in omnibus membris eius: quia hoc est derisorium: sed tantum in principalioribus: videlicet episcopis, & presbyteris, vt supra commemorauimus. Sed vera & sana intelligentia illius dicti iuxta catholicam fidem hæc est: quod data est Petro potestas clauium, nõ tantum pro se, sed etiam vt significanti & figuranti vniuersos ecclesiæ prælatos, in quos eius potestas deriuanda esset: quemadmodum qui suscipit à rege castrum, aut aliquam potestatem in aliqua ciuitate pro se & ab eo in re etia linea descendibus, dicitur in figura omnium talium castrum aut potestatem suscepisse. Ita in proposito: quia Petrus pro se & omnibus eius successoribus legitime intrantibus atque prælati futuris in ecclesia clauas accepit, Petrus cum clauas acceperit, dicitur ecclesiam significasse, siue nomine, aut signo ecclesiæ in principalioribus, scilicet eius membris, episcopis, & presbyteris. Quod verò hæc sit intelligentia Augustini, colligere possumus ex multis. Primo ex ipsa litera Augu. integrè deducta. dicit enim beatus Augusti. super Iohan. sermone. 49. super illo verbo. Me autem non semper habebitis. sic intelligendum est. me autem non semper habebitis. noli expauescere, Iudæ dictum est. quare non dixit habes sed habebitis? quia non vnus est Iudas: vnus malus corpus malorum significat: quomodo Petrus corpus

bonorum corpus ecclesiæ. In vno corpus ecclesiæ, sed in bonis. Nam si in Petro non esset ecclesiæ sacramentum, non ei diceret dominus: Tibi tradam claves regni cælorum: quæcunque solueris in terra, soluta erunt in cælo: & quæ ligaueris in terra, ligata erunt & in cælo. Si hoc Petro tantum dictum est, non hoc facit ecclesia. Si autem & in ecclesia, fit ut quæ in terra ligantur, ligentur & in cælo: & quæ soluantur in terra, soluantur in cælo: quia cum excommunicat ecclesia, in cælo ligatur excommunicatus: & cum reconciliatur ab ecclesia, in cælo soluitur excommunicatus. Si ergo in ecclesia fit, Petrus quoniam claves accepit, ecclesiam sanctam significabat: si in Petri persona signati sunt in ecclesia boni, in Iudæ persona signati sunt in ecclesia mali: ipsi dictum est: Me autem non semper habebitis. hæc Aug. Ex quibus manifeste colligitur, quod intentio Aug. non sit, quam aduersarij interpretantur, sed ea quæ nos explicauimus. Secundò hoc idem patet ex eo, quod idem beatus Aug. dicit in homilia. 13. de verbis domini tractas illud. Absit à te domine ne fiat istud. vbi ita inquit. In eo quod dixit Petrus: Tu es Christus filius Dei viui. firmos significat: in eo quod trepidat, & titubat, & Christum pati non vult mortem timendo, vitam non cognoscendo, infirmos ecclesiæ significat. In illo ergo vno Apostolo, id est, Petro in ordine Apostolorum primo & præcipuo, in quo figurabatur ecclesia, vtrūque genus significandum fuit firmi & infirmi: quia sine vtroque non est ecclesia. hæc Aug. Ex quibus verbis clarissime colligitur, quod Petrus significando ecclesiam, aliquando figurabat eam quo ad aliquos tantum, non quo ad omnes. & ita in proposito Petrus quando claves accepit, ecclesiam sanctam significauit, non quo ad omnes de ecclesia, sed quo ad aliquos tantum, videlicet successores eius, & alios prælatos in ecclesia sancta futuros, in quos ab eo deriuanda erat ipsa clauium potestas. Tertiò quod hæc fuerit sententia Aug. patet per Archi. qui exponens illud verbum. Si hoc tantum Petro dictum est. ita dicit. Id est, ut eius personam non transgrediatur non hoc facit ecclesia, id est, eius autoritas. hæc ille. Planè hæc est argumentatio beati Augustini. ut iste exponit: si potestas data Petro soli ei data fuisset, ita quod eius personam non transgrediretur, profecto potestas ligandi & soluendi in ecclesia non esset: cum ergo in ecclesia sit, quia continè per prælatos sit ligatio & absolutio, sequitur manifestè, quod Petrus quando cla-

ues suscepit, ecclesiam sanctam in prælati suis significauit. Ex quibus omnibus patet, quod autoritas illa non fauet aduersarijs. ¶ Ad secundam autoritatem, quæ est eiusdem beati Augustini. in sermone quodam Apostolorum Petri & Pauli. respondetur quod bene intellecta, in nullo fauet aduersarijs. Nam quod in primis dicit, quod solus Petrus vniuersalis ecclesiæ gestabat personam: verum est, quoniam cum ipse solus inter Apostolos esset princeps & caput ordinatus à Christo totius ecclesiæ, ipsius solius erat vniuersalis ecclesiæ gestare personam: sicut supra exposuimus in octauo modo representationis. Et ex hoc magna excellentia commendatur beati Petri, ut infra dicetur. Quod verò consequenter dicit, quod claves non vnus homo sed vnitas accepit ecclesiæ: verum dicit ad hunc intellectum: quoniam Petrus non singulariter pro se tantum claves accepit, quod designat verbum, non homo vnus, sed etiam pro omnibus futuris prælati, intra tamen vnitatem ecclesiæ constitutis: quod designat verbum: sed vnitas accepit ecclesiæ: ut infra plenius declarabitur. Quod verò subiungit: hinc Petri excellentia commendatur: quia ipsius vnitatis & vniuersalis ecclesiæ figuram gessit, quando ei dictum est: Tibi dabo claves regni cælorum, quod omnibus traditum est, verum dicit ad intelligentiam datam, videlicet in successoribus, & alijs prælati ecclesiæ. Quod autem subinfert, quod ecclesia suscepit claves, quando dixit dominus Apostolis: Quorum remiseritis, &c. verum est ad intellectum datum: non scilicet in omnibus membris suis, sed in illis, & eorum successoribus, quibus dictum est: Quorum remiseritis peccata, &c. Clarissimum est autem, quod illud non potest cum veritate intelligi dictum omnibus fidelibus diuisim aut coniunctim consideratis, sed tantum discipulis Christi, sicut supra plenè ostensum est. Et licet ista sufficiant pro autoritate præfata, nihilominus pro pleniori intelligentia mentis beati Augustini in illa autoritate & similibus, est sciendum, quod duo errores principales circa claves ecclesiæ perniciosissimi fuerunt, quos beatus Augustinus in multis libris suis summo studio confutare & eradicare curauit. Vnus error fuit Nouatianorum, qui ut dicit Sanctus Thomas in tertia parte. q. 84. articulo. 10. negabant poenitentiam post baptismum, dicentes nullam apud sacerdotes facultatem esse absoluendi à peccatis. Istum errorem tangit

tangit beatus Augustinus, & impugnat viriliter libro primo de poeni. vbi in principio. 2. c. ita dicit. Sunt quidam qui credunt vsque in baptismum proficere, postea peccatibus cassam perseverare. Item in principio. 3. ca. dicit sic. Adhuc sunt qui reclamant non esse peccatorum remissionem baptizatis. Ad quem errorem radicitus eradicandum beatus Augustinus, utpote subtilissimus argumentator, nisus est ostendere, quod non soli personæ Petri claves datae sint, sed in Petro etiam datae sint toti posteritati ecclesiæ in prælati ipsius ecclesiæ. vnde in c. 40. præfati libri dicit sic. Scimus autem & primos patres, & in omni tempore ecclesiam Dei semper vsque septuagesies septies, quod est semper peccata dimittere: quæ potestatem isti ab ecclesia auferre conantur. Ceterum de errore istorum in fine lib. 2. de agone christiano sic dicit. Nec nos audiamus, qui negat ecclesiam Dei omnia peccata posse dimittere: itaque miserum dum in Petro petram non intelligant, & nolunt credere claves regni cælorum esse datas ecclesiæ, ipsi eas de manibus amiserunt. hæc Augustinus. Hoc tamen, sicut sæpe repetitum est, non est sic accipiendum, quod ipsa vniuersalis ecclesia, quæ dicitur omnium fidelium collectio, in alijs membris quam in sacerdotibus hanc habere potestatem dimittendi peccata, sed ita, quod toti posteritati ecclesiæ in sacerdotibus datae sint claves ecclesiæ. Secundus error fuit eorum, qui in hæresi & schismate constitutos, & ita ab vnitatem ecclesiæ diuisos dicunt ligare & absoluere posse à peccatis. Qui error est communiter omnium schismaticorum. Contra quem errorem beatus Augustinus in præfato tractatu de poenitentia. ostendere volens necessariam esse vnitatem ecclesiæ tam ad usum, quam ad fructum consequendum clauium, ita inquit. Nemo poenitere dignè potest, quem non sustineat vnitas ecclesiæ: ideoque non petat sacerdotes ab vnitatem ecclesiæ diuisos. hæc ille. Ad destruendum ergo errorem primum dicentem nullam in ecclesia apud sacerdotes facultatem esse remittendi peccata, dicit Augustinus. Petrus quando suscepit claves, vniuersitatis ecclesiæ in prælati scilicet & sacerdotibus figuram gessit. Ad excludendum verò secundum errorem dicentem apud diuisos ab ecclesiæ vnitatem claves esse ecclesiæ, dicit beatus Augustinus, quod Petrus quando claves accepit, etiam gessit figuram vnitatis ecclesiæ. Et ita patet quæ fuerit intelligentia beati Augustini in dictis suis. Quod autem illa fuerit, etiam ostenditur ex

processu, quo beatus Ambrosius. vsus est in confutatione præfatorum errorum in libro suo de poenitentia. vbi in cap. 2. ita dicit. Sed adiūt, scilicet Nouatiani se domino deferre reuerentiam, cui soli remittendorum criminum potestatem referunt. Imò nulli maiorem iniuriam faciunt, quam qui eius volunt mandata rescindere, cassum munus refundere, id est euacuare. Nā ipse cum in euangelio suo dixerit. Accipite spiritum sanctum: & cui dimiseritis peccata dimittuntur ei: & cui retinueritis detenta sunt. quis magis hoc horreat, vtrum qui mandatis obtemperat, an qui resistit? Ecclesia in vtroque obseruat obedientiam, ut peccatum & alliget & relaxet: hæresis in altero immitis, in altero inobediens vult ligare, quod non resoluat, non vult soluere quod ligauit, in quo se suamque damnat sententiam: dominus enim par ius & soluendi esse voluit & ligandi, qui vtrunque pari ratione permittit: ergo qui soluendi ius non habet, nec ligandi habet. Ita istorum assertio seipsam strangulat: & quia soluendi sibi ius negant, negare debeant & ligandi: quomodo potest alterum licere & non licere alterum? Quibus vtrunque datur, vtrunque licere manifestum est, aut vtrunque non licere certum est. Ecclesiæ autem non licet: ius enim hoc solis permissum est sacerdotibus. Rectè ergo ecclesia vtrunque vendicat, quæ veros sacerdotes habet: hæresis vendicare non potest, quæ sacerdotes Dei non habet. hæc Ambrosius. Ex quibus omnibus patet tam quæ fuerit mens beati Augustini in præfatis autoritatibus, quam quod præfata autoritates nihil faciunt ad propositum aduersariorum. ¶ Ad tertiam autoritatem, quæ est beati Augustini libro de vnico baptismo, patet responsio ex dictis: quoniam omnes illæ autoritates beati Augustini eandem intelligentiam habent. persuadere enim intendit duas conclusiones contra duos præfatos errores. Prima, quod claves sint apud sacerdotes in ecclesia & esse debeant per totam posteritatem ecclesiæ vsque in finem seculi, & hoc contra primum errorem. Secunda conclusio sua est, quod claves non sint apud omnes, sed tantum apud constitutos in vnitatem ecclesiæ. & hoc contra secundum errorem. Iste duæ conclusiones sequuntur ex hoc, quod dicit, quod Apostoli quando eis dictum est: Quorum remiseritis peccata, &c. personam ecclesiæ gestabant: quia si personam ecclesiæ gestabant, tunc sequitur primò, quod non tantum

pro seipsis, sed pro suis successoribus erat eis dictum à domino: Quorum remiseritis. &c. & sic error primus eliditur. Præterea secundo ex hoc quod personam gestare dicuntur ecclesie, quando eis dictum est: Quorum remiseritis, &c. cum ecclesia sit vna, extra quam non est salus, sequitur necessario, quod clauus non sint nisi apud in vnitatem ecclesie constitutos: & sic destruitur secundus error. Et hoc est quod dicit, quod cum illis dictum est: Quorum remiseritis, &c. idem est ac si ipsi ecclesie diceretur: Pax ecclesie dimittit peccata, &c. Et hoc est quod idem Augustinus dicit in libro de remissione peccatorum. & habetur in ea. ecclesie charitas. de consecra. distin. 40. quod ecclesie charitas dimittit peccata. Dicitur autem vnitatis siue charitas ecclesie dimittere peccata: quia nec cõsistens consequitur fructum clauium, nec minister habet earum executionem, nisi intra vnitatem ecclesie fuerint ambo constituti: vt in ca. dicitur.

Ad quartã. cimus. & in. c. schisma. 2. q. 1. ¶ Ad quartam auctoritatem Augustini super Iohan. in sermone vt dicitur cap. vlt. respondetur sicut ad superiores auctoritates dictum est: quod verum est quando Petro dictum est: Tibi dabo clauus, &c. vniuersam significabat ecclesiam, ad intelligentiam datam superius, scilicet, non in omnibus eius membris, sed in principalioribus solum, scilicet, episcopis & presbyteris. Et si dicatur, q̄ August. dicit vniuersam significabat ecclesiam: ergo in omnibus. Respondetur, & est bene notandum in huiusmodi auctoritatibus beati August. q̄ vniuersitas importata nomine vniuersæ ecclesie, nõ est vniuersitas membrorum ecclesie, vt fiat distributio pro singulis membris ecclesie, aut pro ipsa communitate fidelium: quoniam, vt in superioribus apertissime demonstratum est, impossibile est, q̄ quæ Petro dicta sunt de clauibus ecclesie sine diuisione siue coniunctim consideratis conueniant, sed est vniuersitas locorum & successione siue decursus ætatis ecclesie. Vnde est sensus, q̄ quando Petrus clauus accepit, accepisse designetur etiã pro omnibus successoribus suis, & alijs ecclesie prælatis: non tantum in vno loco, aut prouincia vna, aut vno tempore, sed in vniuerso orbe, & per totam ætatem ecclesie, scilicet, vsque in finem seculi, & hoc est vniuersam figurare ecclesiam. & hoc modo accipit vniuersitatem glo. Matth. 16. cum ait, quod clauus datæ sunt omni ecclesie in episcopis & presbyteris. De hoc modo vniuersalitatatis loquitur idem beatus August. homilia. 6. su-

per Apoc. exponens illud. Stellæ ceciderunt in terram. ita dicens. Hoc est, stellæ ecclesie: sed à toto pars intelligitur. non enim tota ecclesia, sed qui mali sunt in ecclesia, ipsi cadunt de cælo. Totam autem dixit: quia in toto orbe terrarum erit persecutio magna, & tunc qui iusti fuerint, manebunt in ecclesia tanq̄ in cælo. Hæc ille. Item super. 1. cañ. Iohan. in tractatu quarto. inquit. Totus mundus Christianus est, & totus impius: per totum enim mundum impij, & per totum mundum pij. Ecce q̄ totalitas ecclesie nõ accipitur ibi à totalitate siue vniuersitate membrorum eius, sed à totalitate locorum. Et ita in proposito nostro planè visum est nobis, q̄ in aduertentia huius diuisionis vniuersitatis dedit occasionem magnam aduersarijs malè intelligendi multa dicta sanctorum Patrum, & maxime August. de vniuersali siue de vniuersa ecclesia loquentium.

¶ In quo respondetur ad auctoritates & rationes fundatas in quarta suppositione.

Cap. LXXVI.

S V M M A R I V M.

1. Clauus quomodo toti ecclesie dicantur datæ, ostenditur.

Consequenter restat videndum de suppositione quarta aduersariorum, & de auctoritatibus, quas inducunt in fauorem eorum. Suppositio quarta eorum est, quod quæ dicuntur apud sanctos doctores esse in ecclesia, aut data ecclesie vniuersali, intelligantur data ecclesie vt vniuersitati; siue in omnibus eius membris simul iunctis. Planè quod ista suppositio non solum est falsa, sed etiam derisoria sit, satis vnusquisq; ex supradictis intelliget: maxime vbi improbando aduersariorum positionem ostendimus multum fore, quæ in ecclesia esse, aut ecclesie data dicuntur, quæ nullo modo ipsi communitati ecclesie in omnibus membris suis conuenire possunt, imò illa communitati attribuere illo modo esset omnino stultum. Nam sicut in superioribus diximus, quemadmodum in corpore naturali hominis, ad cuius similitudinem ecclesia corpus nominatur, aliqua da-

Ad quartã suppositio nem postã. cap. 70.

ta sunt corpori sic in vno membro, q̄ non in alio membro; nec in omnibus simul: sicut visus datus est homini in oculo, auditus in aure, odoratus in naribus, ita quod non in alijs: ita est in corpore ecclesie, multa data sunt ecclesie, sicut sunt gratiæ, quæ gratiæ gratificata dicuntur, de quibus Apostolus ad Rom. 12. & 1. ad Corinth. 12. & ad Ephes. 4. quas supra commemorauimus, quæ non sunt ita corpori ecclesie datæ, vt omnibus membris eius simul conueniant, sed tantum aliquibus aliquæ, & alijs aliæ. dicente eodem Apostolo. Diuisiones gratiarum sunt. vt superius plenè ostendimus. Falsa ergo est suppositio illa aduersariorum: nec probatio eorum est aliquid cuius apparentiæ, cum dicunt, quod ecclesia sit nomen collectiuum: quia ex hoc non sequitur, quod quicquid dicatur esse in ecclesia, aut datum ecclesie, q̄ conueniat omnibus membris eius simul collectis. vnde Apostolus. Si totum corpus oculus, vbi auditus? si totum corpus auditus, vbi odoratus? Veritas ergo est, q̄ multa sunt data ecclesie, aut in ecclesia esse dicuntur, aut q̄ ecclesia illa habeat, quæ tamen non in omnibus membris simul collectis habet, sed in quibusdam tantum. Quibus habitis dicendum est ad singulas auctoritates, quæ ex aduerso inducuntur. ¶ Ad primam, quæ est de. c. omnibus. 24. q. 1. respondetur, q̄ verum est, quod ecclesia clauus recepit, & hoc nullus Christianus negat: sed dicitur, q̄ non in omnibus eius membris, sed tantum in quibusdam, scilicet, episcopis & presbyteris, sicut sæpe commemoratum est. ¶ Ad secundam, quæ est August. de doctrina Christiana. respondetur eodem modo, concedendo q̄ Christus dedit ecclesie suæ clauus, vt quæ solueret in terra, &c. sed istas clauus dedit sicut diximus, non in omnibus eius membris, sed in principalioribus, scilicet, episcopis & presbyteris. ¶ Ad tertiam, quæ est eiusdem August. super cañ. Iohann. respondetur eodem modo. ¶ Ad quartam, quæ est extra de sum. Trini. respondetur primo, q̄ auctoritas illa non videtur ad propositum facere: quoniam glo. super verbo, secundum clauus, exponit secundum formam ecclesie. Secundo respondetur negando consequentiam: clauus nominatur ecclesie, ergo communitas ecclesie in se & in omnibus suis membris atq; principalius quam Petrus clauus habet. Ista consequentia nulla est: hoc enim commune est, quod clauus dicuntur castris aut ciuitatis: & tamen aperiendi facultas nec castro, nec ciuitati proprie ascribitur, sed

offituario. Sic in proposito licet clauus nominentur ecclesie sicut & sacramenta: nihilominus potestas absoluendi à peccatis, & sacramenta dispensandi solis sacerdotibus conuenit, & aliquorũ dispensatio solis episcopis, sicut aliàs dictum est. Tertio respondetur, q̄ clauus non sic dicuntur ecclesie, q̄ communitas ipsa ecclesie habeat in se subiectiuè formaliter & dispensatiuè illas, sicut aduersarij prætendunt: hoc autè modo bene fuerunt in Petro: & nunc sunt in eius successoribus, vnde sancti Petrus nominant clauiculariũ & ianitorẽ regni cælestis. Verum q̄ clauus regni cælorũ licet solis sacerdotibus conueniant, dicantur tamè datæ ecclesie, & dicantur clauus ecclesie, possunt assignari plures rationes. Prima est propter vnitatem membrorum in corpore ecclesie, sicut supra diximus: quia enim vt ait Apostolus, Multi vnũ corpus sumus in Christo. ideo quæ membris corporis data sunt, ipsi corpori, cuius partes sunt, data esse dicuntur. Secundo: quia clauus datæ sunt potioribus partibus communitatis ecclesie: quia sicut ait Hier. datæ sunt omni ecclesie in episcopis & presbyteris. Solitum est autè, vt quod principales faciunt in communitate, ipsa tota communitas facere dicatur. quoniam vt inquit philosophus. 9. ethi. Ciuitas dicitur id quod principalissimum est in ea. sicut homo dicitur suus intellectus: non quia intellectus sit totus homo, sed quia intellectus est principalior pars in homine, in quo virtualiter consistit tota hominis dispositio. Tertio dicitur clauus ecclesie: quia potestas, quæ nõ potest perpetuari in vno, aut in pluribus suppositis alicuius multitudinis, sed tantum per successionem, consuevit nominari potestas cõitatis, licet nõ omnibus de illa communitate talis potestas conueniat: sicut est in priuilegio perpetuo dato dignitati alicuius ecclesie, vel religionis. Quarto dicitur clauus ecclesie: quia ad bonũ totius ecclesie à Christo Petro & eius successoribus datæ sunt. vnde Apostolus dicit. Secundum potestatem quã dñs dedit mihi in ædificationem. Quinto dicitur clauus ecclesie sicut dicuntur clauus domus: quia per eas datur ingressus in ecclesiam, vel excluditur quis ab ecclesia. Sexto clauus dicuntur ecclesie: quia fides ecclesie multum operatur in ipsis, quomodo & sacramenta dicuntur ecclesie. Patet ergo, q̄ auctoritas inducta ex parte aduersarij nihil faciat ad propositum ipsorum aduersariorum. Quod verò præfati aduersarij dicunt, q̄ in auctoritate illa non dicitur, q̄ soli Petro concessæ sunt clauus, nec q̄ per ipsum alijs concessæ sint, nõ est dignum

responsione: quoniam omnibus doctis notum est, quod argumentatio ab autoritate negatiue nullius roboris est. Multa quippe beato Petro conueniunt, quæ negare esset hæreticum: licet de eis nulla sit mentio in. c. illo allegato per aduersarios extra de sum. Trinit. & si. ca. Præterea si ibi non dicitur, alibi dicitur. vt in ca. fundamenta. de elect. libr. 6. & in multis alijs locis, sicut supra commemoratum est. ¶ Ad quintam autoritatē, quæ de actibus Apostolorum inducitur, respondetur quod autoritas illa non facit aliquid contra propositum nostrum. Licet enim Spiritus sanctus dicatur posuisse illos presbyteros regere ecclesiam Christi pro parte illa, in qua pastores, & rectores præferti fuerunt, non propter hoc sequitur, quod apud illos esset potestas clauium in plenitudine sua, sed tantum secundum partem sollicitudinis, ad quam essent vocati. Plenitudo vero potestatis est tantum apud illum, cuius regimini ipsa tota vniuersalis ecclesia toto orbe diffusa commissa est, qui est Romanus pontifex. Vnde cum alij à beato Petro dicuntur principes, aut rectores, aut pastores gregis dominici, non est intelligendum, quod tales sint respectu totius ecclesie, sed respectu partis, aut partium, cui, vel quibus præferti sunt. vt puta respectu talis vel talis prouincie, aut diocesis, aut parochie secundum partem sollicitudinis, ad quam per vniuersalem totius ecclesie pastorem & rectorem vocati sunt. Vnde glo. super illo. 1. Petri. 5. Pascite qui in vobis est gregem. dicit sic. Sicut dominus Petrum totius gregis curam habere iussit, ita Petrus sequentibus ecclesie pastoribus iure mandat, vt eum quisque, qui secum est gregem domini sollicita gubernatione tueatur. ¶ Ad sextam autoritatem, quæ sumitur de præfatione, quæ in festo Apostolorum dicitur, similis patet responsio. Dicimus enim, quod licet alij Apostoli etiam fuerint ecclesie pastores sicut & modo episcopi sunt, nihilominus non vniuersaliter super totam ecclesiam, sed tantum secundum illam partem sollicitudinis, ad quam vnusquisque vocatus est. Solus autem Petrus pastor fuit vniuersalis ecclesie, cui soli absolute & indistincte dictum est Iohan. ultimo. Simon Iohannis diligis me? pascere oues meas. in qua vniuersalitate solus Romanus pontifex illi succedit.

¶ In quo respondetur ad obiectiones fundatas in suppositione quinta. Cap. LXXVII.

1. Clauium potestas quando sit data Petro, sex conclusionibus ostenditur.

Suppositio autem quinta aduersariorum est, quod nunquam aliqua potestas legatur data Petro nisi simul cum alijs Apostolis. Quod autem hæc suppositio falsa sit, manifeste ostenditur. Primo: quoniam illud, quod Iohan. vlt. scribitur: Simon Iohannis diligis me plus his? pascere oues meas: in quo maxime tam secundum doctores theologos, quam canonistas Petro cura totius ecclesie & principatus committitur, soli Petro dictum est, vt supra ostensum est: tum ex litera, cum ait Christus: Simon Iohannis diligis me plus his, &c. tum beati Chryso. testimonio, qui super Iohan. ita inquit. Alios. scilicet Apostolos præteriens, huic de talibus loquitur: exitus Apostolorum erat Petrus, & os discipulorum, & vertex collegij. Ecce quod inquit alios præteriens, ergo soli Petro est hoc dictum. Item Greg. ibidem. Petro sancta ecclesia est commissa, ipsi spiritualiter est dictum: Pascere oues meas. Et cum dicitur ex aduerso, quod non sit alius locus apertior concessione potestatis Petro commissa Matt. 16. quam Matt. 18. vbi dicitur ei & alijs simul: Quæcunq; alligaueritis, &c. Dicimus, quod hoc videtur falsum: quia hæc non videtur aliqua facta concessio potestatis, sed tantum promissio: sicut quoniam Petro dictum est: Quodcunq; ligaueris &c. Quod ex tribus videtur colligi. Tum primo: quia si tunc Matt. 18. concessio fuisset potestatis clauium, quæ promissa erat Matt. 16. cum dictum est Petro: Tibi dabo claves regni caelorum. profecto non indignati fuissent adinuicem Apostoli, nec concertassent de primatu infra Matt. 20. c. cum iam certi essent de voluntate & dispositione Christi, ac de potestate sibi concessa: & tamen Christus indignatis discipulis aduersus filios Zebedæi ait: Scitis quia principes gentium dominantur eorum: & qui maiores sunt, potestatem exercent in eos: non ita erit inter vos: sed quicumque voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus. Non ergo videtur, quod Matthæi. 18. adimpleta fuerit promissio clauium facta Petro. Tum secundo: quia Matthæi. 16. vtraque clauis, scilicet, tam ordinis quam iurisdictionis ad regimen & tuitionem ecclesie promissa fuit Petro. vnde Chryso. & habetur in gl. continua. Vide qualiter Christus reducit Petrum ad excelsum de ipso intelligentiam: hæc enim se promissit daturum, quæ sunt propria Dei solius. scilicet peccata soluere, & ecclesiam immutabilem

Improbatur
quinta suppositio
positio posita.
c. 70.

Ad probationem.

lem facere inter tot persecutionum & tentationum procellas. sed Matth. 18. tantum de clauis iurisdictionis in exteriori iudicio fit mentio, vt patet ex litera. dicitur enim: si ecclesia non audierit, sit tibi sicut ethnicus. &c. Sequitur: quæcunq; alligaueritis, &c. glo. interli. vinculo anathematis. non ergo tunc adimpleta fuisse videtur promissio facta Petro. Tum tertio: quia claves regni caelorum, quæ promissæ erant Petro, non dantur nisi sacerdotibus: tales autem non erant Apostoli, quando dictum est eis: quæcunq; alligaueritis, &c. cum facti fuerint sacerdotes in die coenæ. ergo falsum est, quod id quod promissum erat Petro Matth. 16. fuerit adimpletum Matth. 18. quantumcunq; currat aliqua similitudo in verbis inter verba dicta Petro Matth. 16. & verba dicta omnibus Apostolis Matth. 18. Et si dicatur, quod Hieron. dicit in gl. Matth. 18. quod potestatem tribuit Apostolis: Dicendum quod debet exponi. i. designatur, vel insinuatur danda Apostolis, & eorum successoribus, & hoc in Petro, in quo, sicut ait Augustinus figurabatur vnitas omnium pastorum. Si quaeratur autem quando data est potestas clauium Petro & alijs Apostolis? Ibi respondendum non bis videtur (saluo meliori iudicio) sub sex conclusionibus sequentibus. ¶ Prima est: quod Matth. 16. cum dictum est Petro: tibi dabo claves regni, &c. non est Petro data potestas, sed promissa. Patet conclusio ex ipsa litera. dicitur enim dabo, quod est futuri temporis. Patet etiam expressè ex superius dicto beati Chryso. qui ait promittit. &c. hoc etiam patet testimonio beati Hieron. qui super Matth. tractans præfata verba Christi Matth. 16. Et ego dico tibi quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. &c. dicit. Consideret qui hæc quaerit, Petro illam benedictionem, & beatitudinem, atque potestatem, & ædificationem super eum ecclesie in futuro promissam, non in præfata data. ¶ Secunda conclusio. Promissio illa potestatis facta Petro, fuit promissio tam potestatis clauium ordinis, quam iurisdictionis. Patet conclusio ex dictis. Hæc conclusio videtur esse tam Alexandri de Alis in. 3. & sancti Thom. & Alberti ac Bonauenturæ in. 4. quoniam claves in sua plenitudine promissæ sunt tunc Petro. ¶ Tertia conclusio. Potestas iurisdictionis in foro exteriori designata Matth. 18. non videtur data tunc actu Apostolis, sed bene insinuata dari, siue promissa concedi Apostolis, eorumque successoribus. ¶ Quarta conclusio. Potestas clauis ordinis fuit actu donata Petro & Apostolis alijs simul, quan-

do Iohan. 20. dictum est illis: Accipite spiritum sanctum, & quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Super quo verbo dicit beatus Gregor. in homilia: quod hic Apostoli primum diuini iudicij sortiuntur: vt vice Dei quibusdam peccata retineant, & quibusdam relaxent. ¶ Quinta conclusio est: quod potestas iurisdictionis plena in vtroque foro data est Petro, cum ei dicitur Iohan. vltim. Simon Iohannis diligis me? pascere oues meas. pascere enim proprie est regie potestatis. vnde olim reges pastores dicebantur. Pascere, vt inquit glo. est oues credentes in Christo, ne à fide deficient, confortare: terrena subsidia, si necesse est, subditis prouidere: & exempla virtutum cum verbo prædicationis impendere: aduersarijs obistere: errantes subditos corrigere. Ex quo habetur, quod hic, vt dictum est, plenitudo potestatis iurisdictionis data sit Petro. Vnde beatus Gregor. inquit, quod cura totius ecclesie & principatus Petro committitur. Et beatus Chryso. super eodem loco inquit: pascere oues meas. negatione deleta, committit Petro præsentiam fratrum. ¶ Sexta conclusio. Adimpletio promissa siue insinuatione potestatis iurisdictionis danda alijs Apostolis à Petro fuit facta mediante Petro propter ecclesie vnitatem seruandam. Patet conclusio tam ex illo Leonis Papæ in capitu. ita dominus. dist. 19. quam ex illo eiusdem in sermone. 3. ordinationis suæ ita dicentis. Magnam, & mirabile est dilectissimi, huic viro, scilicet Petro consortium potentie suæ tribuit diuina dignatio: & si quid commune cum eo cæteris voluit esse principibus, nunquam nisi per ipsum dedit quicquid alijs non negauit. ¶ Ad id verò, quod ex aduerso arguebatur ex prædicta suppositione, quod cum sub eadem vniuersalitate dictum esset Petro & Apostolis: quæcunq; alligaueritis, & cætera. Matth. 18. sub qua dictum fuerat Petro Matthæi decimo sexto. quodcunq; ligaueris, &c. non tantum plenitudo potestatis residere dicenda est apud Petrum, sed etiam apud alios: respondetur dupliciter. Primo, quod falsum est, quod sub eadem vniuersalitate. &c. quoniam cum Petro Matth. 16. promissio fiat vtriusque clauis, tam scilicet in foro conscientie, quam in foro exterioris iudicij: & cum dictum est Apostolis Matth. quæcunq; alligaueritis, &c. tantum promissio sit iurisdictionis in foro exterioris iudicij: manifestum est, quod quodcunq; dictum Petro est maioris vniuersalitatis, quam quodcunq; dictum Apostolis. Et hoc notat etiam Origenes in glo. qui tractans illud Matth. 18

Quæcunq; alligaueritis super terram alligata erunt in cælo. sic ait: in cælo dicit, non in cælis sicut Petrus: quia non sunt tantæ perfectionis sicut Petrus. loquimur autem de perfectione potestatis & autoritatis. Secundò respòdet, q̄ dato q̄ Matth. 18. data esset Apostolis potestas actu Petro promissa Matth. 16. non propter hoc sequitur, quòd in eadem vniuersalitate aut plenitudine data esset Apostolis alijs dispersis aut simul collectis in qua Petro. Et ratio huius sumitur ex dictis domini Alberti Magni & beati Tho. Dominus autem Albertus Magnus respondens ad vnum simile argumentũ in 4. d. 17. dicit, q̄ cum dominus dicit Apostolis: Accipite spiritum sanctum, & quorũ remiseritis. &c. præsupponit esse ordinem in discipulis: quoniã antè præfecerat, siue ordinauerat Petrũ super omnes esse Matth. 16. Tibi dabo clauas: & quòd cum q̄. &c. Luc. 22. Et tu aliquando conuersus cõfirma fratres tuos. Cum ergo hic ordo iurisdictionis à domino antè fuerit institutus, præsupponit illũ, vt secundũ illum conferret executionẽ officij, quando insufflauit, & dixit: Accipite spiritũ sanctum, & quorũ. &c. hæc Albertus. Sanctus verò Tho. in 4. d. 29. respondens quasi ad idem argumentũ de æqualitate potestatis in Apostolis, dicit sic: q̄ quãuis omnibus apostolis sit cõmuniter data potestas ligandi & absoluendi: tamen vt in hac potestate significaretur aliquis ordo, primò soli Petro data est, vt ostendatur, q̄ ab eo in alios debeat ista potestas descendere. hæc sanctus Tho. Ex quibus verbis manifestè colligimus, quòd dato iuxta aduersarios, q̄ in verbo Matth. 18. daretur potestas Apostolis omnibus quæ Petro promissa fuerat Matth. 16. verba tamen dicta Petro Matth. 16. cum ei sic capiti, à quo in alios deriuanda erat potestas, dicta intelligantur, sunt extensioris vniuersalitatis, quàm dicta alijs Apostolis Matth. 18. quibus non absolutè sicut Petro, sed præsupposito ordine ad ipsum Petrum dicta necessariò intelligenda veniant.

In quo respondetur ad ea quæ inducuntur in suppositione sexta. Cap. LXXVIII.

S V M M A R I V M.

1. *Conseruatio rerum in esse suo quòd ab earum conditore Deo dependeat, ostenditur.*
2. *Ecclesie sue quòd Deus non dedit virtutem, seu potestatem intrinsecam, qua in suo esse se conser-*

uare possit, contra quosdam ostenditur.

3. *Ecclesia quòd habeat uirtutem intrinsecam, & potestatem regendi seipsam, ac gubernandi se, ut quidam aiunt, in quo sensu sit falsum, & in quo uerum, ostenditur.*
4. *Ecclesia quòd habeat intrinsecam uirtutem siue potestatem aduersantibus ad sui destructionem resistendi, ut dicunt quidam, in quo sensu sit uerũ, ostenditur.*
5. *Clauium potestas, scilicet scientia discernendi, & potentia iudicandi, quòd non sit potestas siue uirtus intrinseca ecclesie, qua se in esse suo conseruare possit ac tueri, ut quidam falso & stulie autumant, ostenditur.*

Aliquum est explicare quid ueritatis aut falsitatis aduersariorũ suppositio. 6. cõtineat: & ita videbitur cuius ponderis sint obiecta quæ inde sumpta sunt. In primis dicimus, quòd suppositio illa in omnibus eius partibus est falsa: quòd nos sic ostendimus. Pro quo sciendum, q̄ suppositio illa plures partes cõtinet. ¶ In prima eius parte aduersarij dicunt: q̄ cuilibet creaturæ, cui Deus dedit certã periodum, qua determinatur quandiu possit uiuere vel durare, dedit propriam uirtutẽ innatam & intrinsecã, qua possit in suo esse se conseruare, & contra destructionem sui aduersantibus resistere. Ista pars uidetur nobis falsa: quoniã conseruatio cuiuslibet creature depēdet ab extrinseco, ab ipso scilicet Deo qui est causa subsistēdi omni creaturæ, secundũ illud ad Hebr. 1. Portans omnia uerbo uirtutis suæ. ubi dicit glof. Sicut ab eo creata sunt, ita per eum immutabilia conseruantur. Item in lib. de causis dicitur. Omnis intelligentiæ fictio, id est permanentia, est per bonitatem purã, quæ est prima causa. Si ergo fictio intelligentiæ non est per uirtutem aliquam innatã aut intrinsecã ipsi intelligentiæ, sed per causam primã, multò fortius aliarũ creaturã conseruatio depēdet ab extrinseco. Pro cuius suppositionis aduersariorũ euidentiori cõfutatione & ostensione falsitatis est sciendũ iuxta S. Tho. in prima parte. q. 104. art. 3. q̄ aliquid cõseruat ab alio dupliciter. Vno modo indirectè, & per accidēs: sicut ille dicitur rem cõseruare, qui remouet corrupens: puta si aliquis puerũ custodit ne cadat in ignem, dicitur eum conseruare. Et sic etiã Deus dicitur conseruare aliqua, sed non omnia: quia quæ dã sunt, quæ nõ habent corrupentia, quæ necesse sit amouere ad rei conseruationẽ. Alio modo

Ad sextam suppositionem factam capit. 70. De prima parte.

modo dicitur aliquis rem aliquam conseruare per se & directè in quantum. scilicet quòd conseruatur, dependet secundũ esse à conseruante, vt sine eo esse non possit. Et hoc modo oēs creaturæ indigent diuina cõseruatione: depēdet enim esse cuiuslibet creaturæ, ita quòd nec ad momentũ existere possent, sed in nihilum redigerent, nisi conseruaretur operatiõ diuinæ uirtutis in esse. vt dicit beatus Grego. Quo notato, perfacile colligitur falsitas illius partis suppositionis aduersariorum, dicentiũ q̄ Deus dedit cuilibet creaturæ. &c. Nam si loquamur de modo conseruationis, quo aliquid per se & directè dicitur aliud conseruare, manifestè falsum est quòd dicunt aduersarij: quia hoc modo conseruationis nulla res dicitur conseruari nisi ab eo, à quo dependet secundũ esse: sed nulli creaturæ data est uirtus, qua à seipsa dependeat secundũ esse: ergo nulli creaturæ est data uirtus, qua seipsam conseruet. Cõsequentiã est manifesta, & confirmatur dictis aduersariorũ. Dicunt enim, & bene, q̄ eadẽ sunt principia essendi & conseruandi: sed non est intelligibile, q̄ aliqua creatura per quãcũq; innatã uirtutẽ sit principiũ sibi essendi: ergo nec intelligibile est, q̄ per aliquam innatã uirtutem seipsam in suo esse conseruet. Ex hoc fundamento sanctus Tho. in prima parte summæ ubi supra. cõfutat suppositionem præfatam aduersariorum sub his uerbis: cum propriè causa cõseruatiua sit sui effectus ab ea dependentis, sicut nulli effectui põt præstari q̄ sit causa sui ipsius: ita nulli effectui potest præstari q̄ sit conseruatiuus sui ipsius. Si verò loquamur de secũdo modo cõseruationis: scilicet indirectè & per accidēs, quo aliquid per remotionẽ & impedimentum actionis corrupentis dicitur aliud cõseruare. Suppositio etiã prædicta aduersariorũ uidetur esse falsa: quia licet naturale sit unicuique conseruare se quantum potest: tamẽ q̄ cuilibet creaturæ etiã corruptibili inest aliqua uirtus siue potestas intrinseca, qua in esse suo se cõseruet hoc modo cõseruationis. scilicet resistendo aduersantibus & corrupentibus, nõ uidetur uerum. Videmus enim quotidie innumeras res destrui, corrumpi, aut consumi, in quibus nulla apparet uirtus, aut potestas, quæ corrupenti se actionẽ impedire, aut amouere possit. Et ita apparet, q̄ suppositio aduersariorũ in prima sui parte sit falsa. ¶ Secunda pars eiusdem suppositionis, in qua dicitur, q̄ ecclesie Deus dedit uirtutẽ siue potestatem intrinsecã qua in suo esse se cõseruare possit, etiã q̄ sit falsa, facile ostenditur. Et primò de illo modo con-

De secunda parte.

seruationis, quo aliquid dicitur aliquid cõseruare per se & directè. patet: quoniã dicere, q̄ hoc modo conseruationis ecclesia habeat potestatem & uirtutem intrinsecã conseruandi se in esse suo, non modò est falsum, sed erroneum. patet: quoniã cum hoc modo conseruandi ecclesiã conseruare in esse suo nõ competat nisi ei à quo depēdet secundũ esse, dicere ecclesiam habere uirtutẽ & potestatem intrinsecam se conseruandi, est dicere ecclesiã depēdere à seipsa secundũ esse. quòd manifestè est hæreticũ & stultũ. Planè sicut solus Deus ecclesiam fundauit in esse naturæ & gratiæ: ita ipse solus hoc cõseruationis generis cõseruat & custodit illã. Hinc Propheta sicut ait: *Psalm. 126* Nisi dominus ædificauerit domũ in uanum laborauerunt qui ædificant eam. ita subiungit: Nisi dominus custodierit ciuitatem, frustra uigilat qui custodit eam. ubi glo. ait, psal. iste docet, quòd ædificatio & custodia ecclesie non nisi à Deo est. Patet ergo, quòd loquendo de hoc modo conseruationis, quo scilicet directè & per se dicitur aliquid conseruare aliquid, falsum sit, quòd ecclesia ipsa per uirtutem aliquam intrinsecam sibi datã se conseruet in esse suo: sed conseruatio sua hoc modo soli uirtuti diuinitatis attribuenda sit. Ea uerò quæ per aduersarios inducuntur ad probationẽ suppositionis suæ nulla sunt. ¶ Non primum quidem: quia suppositio præcedens, ex qua arguunt hic de ecclesia, vt ostendimus falsa est. ¶ Nec secũdum, uidelicet illud quòd dicitur Matth. 16. quòd portæ inferi non præualebunt aduersus ecclesiã. facit ad propositum eorũ. Quia ex hoc, q̄ portæ inferi non præualebunt aduersus ecclesiã, non sequitur, q̄ hoc sit eo q̄ ecclesia habeat aliquã talẽ uirtutẽ aut potestatem intrinsecã, qua seipsam conseruet in esse suo, sed hoc conuenit gratia fundamenti sui, cui innititur, scilicet Christi. Vnde si bene textus ille ex integro legatur, apparet clarissimè, quòd tota fortitudo & uirtus persistendi ecclesie pendeat nõ ex aliqua intrinseca sibi uirtute, sed ex uirtute fundamenti, super quo fundata est, quòd est Christus. Vnde ibidem ita dicitur. super hanc petram. glo. i. Christum, in quẽ credis, ædificabo ecclesiam meã. sequitur. Et portæ inferi non præualebunt aduersus eam. glo. i. non separabunt à charitate mea & fide. Fortitudo ergo tota ecclesie & firmitas eius pendet ex adhesionẽ eius per fidem & charitatẽ ad Christũ fundamentũ eius, & nõ ex alia uirtute, aut potestati sibi intrinseca, quæ fingitur ab aduersarijs. Vnde glo. super illud Matth. 16. &

Psalm. 126

Ad primam probationem. Ad secundã

& portæ inferi non præualebunt aduersus eam. ita dicit. Portæ inferi sunt peccata, mine, blandimenta, hæreses, quibus infirmi ruunt in mortem: qui non verè supra petram, sed super arenam domum professionis suæ credendi sunt ædificasse. Qui enim intimo cordis amore fidem Christi percepit, quicquid ingruit extrâ, facile vincit. hæc glo. Hoc apertius declarat beatus Augustin. tractans illud psalm. Qui fundasti terram super stabilitatē suam. ita dicens. firmavit terrā: terram intelligo ecclesiam. quæ est firmitas eius, super quā fundata est nisi fundamentum eius? an incongruè intelligimus firmitatem ecclesiæ super quam fundata est terra fundamentum ubi constituta est ecclesia? quod est illud fundamentum? fundamentum inquit Apostolus, nemo potest ponere aliud præter id quod positum est, quod est Christus Iesus. hæc Augustinus. ¶ Tertiò inducunt aduersarij illud Cantic. 6. ubi dicitur de ecclesia terribilis vt castro rû acies ordinata. Sed nec illud facit aliquid pro aduersarijs: quoniam ex hoc non habetur, quod ecclesia per aliquam virtutem aut potestatem sibi intrinsecā conseruet se in esse suo. Quod maxime patet ex glo. eiusdem textus, quæ sic habet. terribilis: quia per unitatem charitatis compacta, nullum locum aperit per malum discordiæ hostibus, id est hæreticis, vel immundis spiritibus. Quod verò aduersarij subiungunt: quomodo ecclesia esset perfecta & terribilis si oporteret ab extrinsecò subsidium conseruationis suæ queritare. Videtur nobis valde insipienter dictum propter duo. Tum primò: quia licet opera Dei perfecta esse dicantur, nihilominus conseruatio eorum ab intrinsecò pèdet, scilicet à Deo, sicut dictum est. Vnde vt dicit sanctus Thome in quæstione de potentia. inter alia, quæ ad perfectionem eorum pertinent, est hoc, quod à Deo contineantur in esse. Et ita dicendum est de ecclesia: quod quantumcunq; perfecta esse dicatur, hoc ad perfectionem eius pertinet, quod continuet à Deo cōseruetur in esse: quoniam vt inquit Propheta ubi supra: Nisi dominus custodierit ciuitatem, frustra vigilat qui custodit eam. Secundò: quia in hac sua argumētatione videtur aduersarius innuere vnum dū duobus erroribus, videlicet, quod conseruatio rerum creaturarum non dependeat à Deo: aut quod Deus sit principium intrinsecum rerum creaturarum: quorum vtrumq; est hæreticū. Quod verò aduersarius dicit, quod principia essendi & conseruandi sunt intrinseca, falsissimum est. Principium enim primum, quod est Deus, à

Ad tertiam

Deuter. 31

quo præcipuè esse & conseruatio rerum dependet, nulli creaturæ est intrinsecum: vnde etiam principium effectiuum siue causa efficiens distinguitur contra principia intrinseca: vt habetur. 2. phy. & 5. metaphy. Secundus autem modus conseruationis, scilicet indirecte, & per accidens, qui est per remotionem impedimentorum aduersantium salutem alicuius rei respectu ecclesiæ, bene potest attribui alijs à Deo: non tamen sine Deo: videlicet angelis, prælatis, ac principibus secularibus fidelibus. De angelis expressè dicitur. Super muros Hierusalem. glo. interlin. ecclesiam: cōstitui custodes tota die & tota nocte. Super quo verbo beatus Bernardus ita dicit: Benignus es domine, qui non es contentus nostrorum fragilitate murorum, sed ipsis hominum custodibus angelorum custodiam superponis. Planè hic est ordo diuinæ prouidentiae, vt hierarchia humana iuuetur præsidij angelicæ hierarchiæ. Custoditur etiā ecclesia hoc conseruationis modo ab hominibus sanctis & doctoribus, illam doctrinis illustrando, aut Deum continuis intercessionibus interpellando. Vnde super illud. Mōtes in circuitu eius. dicit August. Magnum aliquid est esse nos in ea ciuitate, quam circundederunt montes: mōtes mirabiles: montes excelsi: prædicatores veritatis siue euāgelistæ, siue Apostoli, siue propheta: ipsi sunt in circuitu Hierusalem: ambiunt illam: & quasi murum illi faciunt. De quo etiam Bernardus ita super Cantic. homilia. 78. loquitur. Bene tecum agitur o mater ecclesiæ: bene tecum agitur in loco peregrinationis tuæ: de celo & de terra venit auxilium tibi: qui custodiunt te, non dormitāt, neque dormiunt custodes tui angeli spiritus & animæ iustorum: nō errat qui te ab vtriusq; sentit custodiri. hæc Bernar. Quod verò etiā prælatis tribuatur ecclesiæ custodia, manifestum est: cum pastores eius esse dicantur, ad quorum officium nullus ambigit pertinere, tueri, ac conseruare reges sibi creditos. vnde beatus August. super illud psalm. Nisi dominus custodierit ciuitatem. &c. dicit sic. Habet ecclesia custodes quomodo habet ædificantes: quomodo habet laborantes vt ædificetur, sic habet custodientes. Nam ad custodiam pertinet quod dicit Apostolus: timeo ne sicut serpens Euam seduxit astutia sua: sic & vestrae mentes corrumpantur à charitate, quæ est in Christo. Custodiebat: custos erat: vigilabat quantum poterat super eos, quibus præerat. Et episcopi hoc faciunt: nam inde altior locus positus est episcopis, vt ipsi superintendant

Esaiæ. 62.

Psalm. 124

&

& custodiant populum. hæc Augustin. Hinc est, quod Romano Pontifici, vt pote totius ecclesiæ pastori maxime conuenit hoc conseruationis genere ecclesiā tueri & custodire. Vnde dicit beatus Bonifa. martyr. & habetur in cap. si Papa. distinct. 40. quod pro perpetuo statu Papæ vniuersitas fidelium tanto instatius orat, quanto suam salutem post Deum ex illius incolumitate animaduertit propensius pendere. Verum quia Papa & alij ecclesiæ prælati non sunt principales conseruatores ecclesiæ, sed solum vt ministri: nec sunt conseruatores directe & per se tanquam hi, à quibus dependeat esse ecclesiæ, sed indirecte & per accidens: hinc est, quod si prælati nolint, aut negligant custodire, non propter hoc ecclesia deficiet, licet interdum multipliciter molestetur, & varijs perturbationibus cōcutiatur: quoniam semper vigilat custos eius principalis, & conseruator, scilicet Christus, qui custodit eam, secundum illud propheta: Non dormitabit neq; dormiet qui custodit Israel. vnde August. super illud psalm. 126. Nisi dominus custodierit ciuitatem, in vanum laborāt qui. &c. loquendo de prælatis ad populum, dicit sic. Quomodo ergo custodimus? quomodo homines, quantum possumus, quantum accepimus: & quia nos sicut homines custodimus & perfecte custodire nō possumus, ideo sine custode remanebitis? absit. Nam ubi est ille de quo dicitur: Nisi dominus custodierit ciuitatem in vanum laborant qui custodiunt eam? Laboramus in custodiēdo: sed vanus est labor noster, nisi ille custodiat, qui vidit cogitationes vestras. Custodit ille cū vigilatis: custodit ille cū dormitis. Ille enim dormiuit semel in cruce, & surrexit, iam nō dormit: esto Israel: quia nō dormit neq; dormitabit qui custodit Israel. hæc Augustin. Cæterum hic modus conseruationis ecclesiæ & tuitionis aliquo modo etiam conuenit sicut diximus principibus fidelibus secularibus. Vnde beatus Isidorus, & habetur in cap. principes. vigesimatertia. quæstio. quinta. dicit. Cognoscāt principes seculi Deo se debere esse reddituros rationē propter ecclesiā, quā Christo tuendā suscipiunt. Vtrū autē hoc cōseruatiōis genere. si indirecte & per accidens possit quis dici cōseruare se in esse suo? Dicimus quod sic eo modo, quo qs naturalis rationis auxilio, aut alterius doctrina eruditus, aut diuinæ gratiæ præsidio munitus, præseruare se & custodire se à malis pōt, quæ ei aut in esse naturali, aut moralis siue gratuito nocumenta inferre possunt, aut etiam vim vi repellendo: cū vnicuiq;

naturale est conseruare se in esse quantum pōt. Sed ex hoc modo cōseruationis in esse cum communis sit omnibus, nihil sequitur ad propositū aduersariorū. ¶ Tertia pars suppositio nis aduersariorū est: quod ecclesia habeat virtutē intrinsecā & potestatem regendi seipsam ac gubernandi se. Ista suppositio pōt bene vel malè intelligi, & secundū vnū intellectū erit falsa, & secundū aliū erit vera: nihilominus videtur nobis quod secundū intellectū, quæ prætendunt aduersarij, sit falsa. Prætendūt enim, vt sæpe visum est, quod ecclesiæ in omnibus suis mēbris data sit potestas spiritualis gubernandi & regendi more quo dicimus, quod in principatu politiæ potestas gubernationis est apud populū, & non apud aliquē vnū, qui toti populo præsideat. Pro quo sciendū, quod potestas regendi & gubernandi dicitur dupliciter. Vna. scilicet quæ dicitur potestas publicæ administrationis, de qua dicitur. Talis aut potestas regendi nō est data cui libet indifferēter, nec cui libet conuenit, sed his tantū, qui in cōitate publicā habent administrationē regiminis secundū diuersas species politiæ siue principatus. Sanè sine huius ordinis differentia nulla vniuersitas subsistere posset: vt dicit Bonifacius in ca. ad hoc. distinctio. 89. Ecclesia autem cum credatur à Christo in optima dispositione regiminis & principatus constituta, incunctanter creditur regimen ecclesiæ ab ipso Christo monarchicum siue regale cōstitutum esse: ita quod potestas suprema regiminis totius communitatis ecclesiæ in vno tantum, & non in pluribus, aut in ipsa vniuersitate locata sit, sicut superius multipliciter ostendimus. Et ita loquendo hoc modo de potestate regiminis, falsa est pars illa suppositionis aduersariorū. Alio modo dicitur potestas regendi se & gubernandi facultas, quæ vnusquisque ratione vtens, potest virtuosè regere se in operationibus suis. De qua potestate dicit Prosper. Non caret regia potestate, qui corpori suo nouit rationabiliter imperare. & Gregorius in moralibus ait. Reges sunt, qui sibi metipsis præfident. Reges sunt, qui semetipsos regere sciunt: qui dum desideriorū motus in se temperant, super subiectas cogitationes lege virtutis regnant. & Seneca. Vis regnum? do tibi magnum, rege te ipsum. Huius regiminis facultas, siue potestas communis est omnibus rationabilibus creaturis, & de tali veritatem habet suppositio aduersariorū: cum ecclesia sit collectio, siue conuocatio rationabilium creaturarum fidelium. Sed

ex tali

De quarta parte. ex tali potestate regiminis nihil est ad propositum aduersariorum. ¶ Quarta pars suppositionis aduersariorum est, quod ecclesia habeat intrinsecam virtutē siue potestatem aduersantibus ad sui destructionem resistendi. Pars ista sicut superior potest habere duplicem intellectum. Quoniam vel loquitur de potestate resistendi per viam gladii spiritualis iurisdictionis, aduersantes compefcendo, & puniendo: tunc dicimus, quod ecclesia bene habet hanc potestatem, sed in prælatis suis, quibus dictum est: Quæcunque alligaueritis, & cætera. maximè hanc habet in prælato prælatorum, cuiusmodi est Romanus Pontifex, in cuius sede, vt habetur in capit. nolite errare. distinct. 11. Deus totius ecclesiæ posuit principatum. In cuius signum Petrus ad defensionem domini succensus, resistere volens turbæ venienti ad capiendum Christum, gladio percussit vnum de seruis principis sacerdotum. Super quo verbo dicit Gregor. & habetur in ca. si Petrus. 24. q. 1. Tollit Petrus aurem: quare Petrus? quia ipse est qui claus accepit regni cælorum. Ille enim condemnat qui & absoluit: quoniam ligandi & absoluedi idem est adeptus potestatem. Resistere autem hoc modo, scilicet gladio spiritualis potestatis, non est cuiuslibet, cum gladius spiritualis potestatis non sit datus cuiuslibet, nec etiam ipsi communitati ecclesiæ simul in omnibus membris, sicut superius apertissimè demonstratum est. Vnde ad hunc sensum, videlicet, quod ipsi corpori ecclesiæ simul in omnibus membris suis data esset huiusmodi potestas, sicut videtur aduersarij prætere, falsa est pars illa præfata suppositionis. Si verò potestas resistendi aduersantibus dicatur facultas quocunque modo contradicendi & resistendi aduersantibus & conantibus ad destructionē sui, suppositio aduersariorum vera est, sed non facit ad propositum: cum talis facultas omnibus hominibus nō modò fidelibus, sed infidelibus communis sit. naturale enim est vnicuique, vt supra diximus, quod conseruet se in esse quantum potest. Hinc etiam secundum iura. Vim vi repellere licet: cum moderamine tamen inculpatæ tutelæ.

De quinta parte.

¶ Quinta pars suppositionis aduersariorum est: circa quid sit illa intrinseca data virtus, siue potestas data ecclesiæ, qua in esse suo se cōseruare posset ac tueri. Dicunt enim, quod communis sententia doctorum sit, quod talis potestas sit potestas clauium, videlicet sciētia discernendi, & potentia iudicandi. Quod autem ista pars non modò sit falsa, sed stulta,

multipliciter ostenditur. Tum primò: quia præfata potestas se conseruandi in esse suo, vt ex aduersariorum dictis colligitur, semper infuit, & inest, & inerit ecclesiæ; cum dicat, quod sit virtus eius intrinseca: potestas autē clauium non semper fuit in ecclesia. Patet: quia nō tempore legis naturæ, quo tamen tempore ecclesia erat, quæ ab Abel incoepisse dicitur, vt enim dicit beatus Augu. quandiu sancti fuerunt in terra, ecclesia fuit. sicut plenius in primo libro disputauimus. Non fuit etiam potestas clauium tempore legis, vt patet: quoniam cum ante passionem Christi nō esset apertum regnum cælorum, ad quod aperiendum ordinantur claus, sacerdotes illius temporis non dicuntur habuisse claus huius scilicet regni cælorum, sed claus tantum templi materialis: & tamen pro illo tempore dictum est de ecclesia, quod est terribilis vt castrorum acies ordinata. Secundò quod potestas conseruandi se in esse inest cuiuslibet creaturæ rationali, vt dicit aduersarius: sed huiusmodi potestas non potest dici potestas clauium, ergo nec illa quæ toti communitati ecclesiæ dicitur inesse. Consequentia patet: quia virtus partis & virtus totius videntur esse eiusdem rationis. sicut Aristo. primo physic. de gleba terræ & de tota terra arguit. Tertiò: angeli, vt dictū est, potestatem ministeriale habent custodiēdi ecclesiā, & tñ potestas illa non est potestas clauium. Quartò potestas se conseruandi in esse ad bonam intelligentiam capta, vt superius patuit, est pluribus cōmunis in ecclesia, quam potestas clauium, vt per se patet, ergo non sunt idē. Quod verò dicitur ex aduerso quod est sententia omnium doctorum, quod talis potestas esset potestas clauium, manifestè patet esse falsum.

Cantic. 6.

¶ In quo videndū est de veritate septimæ suppositionis aduersariorum: & validudine eorum quæ inde cōcludebant. Capit. LXXIX.

SVMMARIVM.

1 Potestas & dignitas quomodo maneat in ecclesia mortuo Papa, ostenditur.

¶ Tmò iam de septima suppositione aduersariorū, in qua aduersarij dicunt, quod plenitudo potestatis semper debeat manere in ecclesia.

De septima suppositioe postea. c. 70

ecclesia. videndum est, quid veritatis habeat. Pro quo dicimus, quod plenitudo potestatis semper manet aliquo modo in ecclesia etiā Papa mortuo, sed non ad mētem aduersariorum. Pro quo notandum, quod de potestate ecclesiastica loqui possumus dupliciter. Vno modo quātum ad ipsam potestatem, siue auctoritatem. Alio modo quantum ad actualē administrationē plenitudinis eiusdem potestatis. Loquēdo primo modo dicimus, quod potestas & dignitas ipsius principatus ecclesiæ semper manet in ecclesia, etiā Papa mortuo, & hoc multipliciter. ¶ Primò quidem in principali, videlicet in Christo sacerdote summo, & capite principali ecclesiæ: est enim Christus caput super omnem ecclesiam, quæ est corpus eius, & plenitudo eius: qui omnia in omnibus adimplet. ad Ephes. 1. vbi dicit gl. Ideo dicitur esse omnia in omnibus: quia omnia ab ipso sunt in eis, cuius virtute sunt quod sunt: licet enim deficiat vicarius, nō deficiit principalis. d. cuius potestate dicitur Danie. 7. Potestas eius potestas æterna, quæ nō auferetur, & regnum eius quod non corrumpetur. ¶ Secundò dicitur potestas Papalis etiam Papa mortuo manere in ordinatione diuina, sicut dicimus quod dignitas episcopalis manet in aliqua ecclesia, etiam episcopo mortuo, quandiu inuariata manet dispositio Apostolicæ sedis, quæ instituit, quod in tali ecclesia dignitas episcopalis esse deberet. Sed si Apostolica sedes reuocaret dispositionem illam, iam dignitas episcopalis non diceretur amplius esse in præfata ecclesia: sicut patet de ciuitate, quæ priuata est dignitate episcopali. vt in capitulo .itanos. vigesima quinta quæstione secunda. Exemplum etiam de priuilegio reali, quod in hoc dicitur distinguā personali, quod non extinguitur cum persona. vt habetur in .l. sicut. ff. quod cuiusq; vniuersitat. & in .l. proponebatur. ff. de iudic. Est autem institutum à Deo, vt quandiu ecclesia catholica in hac peregrinatione durauerit, in ea sit vna suprema potestas regitiua cum ea plenitudine, quæ sufficere valeat ad regimen totius vniuersalis ecclesiæ: vt superius circa principium huius secundi libri ostēsum est. Et ideo quantumcunq; fiat variatio in personis præfidentium summorum pontificum per mortem naturalem, siue ciuilem, semper summi Pontificatus potestas manet in ecclesia. ¶ Tertiò dicitur eadē potestas etiā mortuo Papa manere in sede apostolica, quæ nunquam moritur. extra de rescript. capit. si gratiosè. lib. 6. vbi dicit glo. & concordat Ar-

chidiaconus. & Iohan. monachi. quod licet habens Papatum vel dignitatem sit corruptibilis, Papatus tamen, & imperiū, & dignitas semper sunt. vt in authent. quomodo oportet episcopos. §. licentiam. colla. 2. & ideo corrupto subiecto hæc non dicuntur non existere, sed vacare: hoc est administratore iuris, vel facti carere. vt de concess. præbend. cum nostris. Vnde beatus Leo Papa in sermone secundo consecrationis suæ dicit: quod in sede Petri viuit potestas & excellit auctoritas. ¶ Quartò dicitur papalis potestas manere etiam Papa mortuo in ecclesia in potentia, siue habitualiter ad istum sensum: quia in ecclesia semper manet potestas ad eligendum personam, quæ succedat in tali dignitate. Alio modo possumus loqui de hac suprema potestate quo ad actualem eius administrationem. Et tunc videtur dicendum iuxta doctores notabiles tam canonistas quam theologos: quod quo ad plenam administrationē plenitudinis potestatis Papa mortuo nō manet in ecclesia. vnde dicitur tūc sedes vacare, id est carere administratore, sicut dictum est ex præfato cap. si gratiosè. nec propter hoc quod nullus succedit Papæ in plenitudine administrationis potestatis suæ sequitur quod aduersarij dicunt, quod non esset sufficienter prouisum ecclesiæ: quoniam nullum detrimentum patitur ecclesia, si per paucos dies vacet administratio plenitudinis illius potestatis, maximè cum tam per officiales curiæ Romanæ, quam per sacrum reuerendissimum cardinalium collegium, quam etiam per cæteros orbis prælatos, quos Apostolica sedes in partem sollicitudinis suæ vocauit, sufficienter in necessarijs prouideri possit ecclesiæ. ¶ Id autem quod in confirmationem aduersarij inducunt de potestate ciuitatis, aut communitatis terrenæ, nō videtur facere ad propositum propter duò. Primò: quia potestas illa regiminis, de qua philosophus loquitur in politi. est potestas, quæ ex donatione populi ortū habet. Potestas verò Papalis nō est ab ecclesia, siue populo Christiano, sed à Deo solo, vt supra declarauimus. Secundò: quia communitas ciuitatis aut vrbs est capax potestatis & regiminis ciuilis, siue terreni. Communitas autem ecclesiæ, siue vniuersitas tota fidelium non videtur esse simul in omnibus eius mēbris capax potestatis ecclesiæ sticæ, sicut superius demonstrauius: & ideo non est similitudo in hoc de potestate terrena, & de spirituali. Et ita patet, quod dicta aduersariorū nullam necessitatē habent, imò videntur

Ad confirmationes.

tur

tur in multis magis somnia (saluapace) quam aliquid realitatis habentia.

¶ Quod Romanus Pontif. iurisdictionis autoritate ac potestate superior ac maior existat tota vniuersali ecclesia. Capit. LXXX.

S V M M A R I V M.

1 Papa quod iurisdictionis autoritate sit superior tota vniuersali ecclesia, ostenditur.

Consideratis bene his, quæ in superioribus amplissime dicta sunt, luce aperta quisque potest cognoscere, quod Romanus Pontifex superior ac maior iurisdictionis autoritate sit tota ipsa residua vniuersali ecclesia. Quam conclusionem de superioribus aliqua commemorando, sic probamus. ¶ Primò, omnis pastor regiminis autoritate ac potestate iurisdictionis superior est grege, cuius est pastor: sed Romanus Pontifex est pastor ecclesie vniuersalis, ergo ipse est autoritate ac potestate iurisdictionis superior vniuersali ecclesia. Consequentia est bona. Maior etiam patet ex superioribus, dictum enim à Christo Petro, & in Petro Romano Ponti. Pasce oues meas. in quibus verbis & beatus Petrus pastor vniuersalis ecclesie fuit constitutus, & in eo qui libet eius in Apostolica sede legitimus successor. In cuius confirmationem ecclesia pro Romano Ponti. orans, ita inquit. Deus omnium fidelium pastor & rector, famulum tuum. N. quem pastorem ecclesie tuæ præesse voluisti. &c. Et in oratione consecrationis Romani Pontificis dicitur. Tribues ei domine cathedram pontificalem ad regendam ecclesiam tuam, & plebem tuam fortis intra mundi limites vniuersam. ¶ Secundò sic. Romanus Pontifex est caput vniuersalis ecclesie, ergo superior est vniuersali ecclesia. Consequentia est bona: quoniam caput supereminet toti corpori & autoritate regiminis, & amplitudine virtutis. Antecedens autem ostensum est autoritate multorum sanctorum patrum supra à capit. 19. vsque ad cap. 24. Patet etiam ex illo, quod sanctus Marcellus Papa & martyr in capitul. rogamus. 24. quæstio. 1. scribens vniuersis episcopis per Antiochiam constitutis ait. Rogamus vos fratres dilectissimi, vt nō

Iohan. vlti.

aliud doceatis, nec sentiat, quam quod à beato Petro, & reliquis Apostolis, & patribus accepistis. ipse enim est caput totius ecclesie, cui ait dominus. &c. Tu es Petrus. &c. Idem testatur beatus Calixtus Papa & martyr in capit. non decet. distinct. 12. Idem beatus Anacletus Papa & martyr in capitul. sacrosancta. distinctio. 22. ¶ Tertio sic. Romanus Pontifex est prælatus prælationem habens in tota ecclesia, ergo superior est atque maior autoritate tota ecclesia. Consequentia est bona. Antecedens patet, cum prælatus sit, ac rector eiusdem. Vnde in Chalcedonens. concilio legitur, quod tota synodus acclamauit Leoni Papæ. Leo sanctissimus Apostolicus & oecumenicus, id est vniuersalis patriarcha, per multos annos viuat. Et Chryf. super Matth. inquit. Filius quod patris est & ipsius filij potestatem Petro vniuersaliter concessit vbiq; terrarum, & homini mortali omnium quæ in celo sunt dedit autoritatem, dando ei claus ad hoc, vt ecclesiam vbiq; amplificet. Item idem super actibus Apostolorum. Petrus à filio super omnes qui filij sunt potestatem accepit: non vt Moyses in gente vna, sed in vniuerso orbe. hæc ille. ¶ Quarto confirmando sic. Romanus Pontifex est princeps vniuersalis ecclesie, ergo habet primatum vniuersalis ecclesie, & per consequens maior est autoritate illa. Consequentia est bona. Antecedens patet ex illo primò, quod Christus legitur in ecclesia Petro dixisse: & super plebem meam principem te constitui. plebs autem Christi vniuersalis ecclesia est. Vnde veraciter Romanus Pontifex est seruus ille, de quo dicitur. Fidelis seruus, quem constituit dominus super familiam suam. gloss. id est ecclesia. Vnde Leo Papa in. 3. sermone consecrationis suæ ita dicit. Cum itaque dilectissimi tantum nobis videamus præsidium diuinitus institutum, rationabiliter, & iuste in ducis nostri, scilicet Petri meritis dignitate lætamur, gratias agentes Deo redemptori nostro, qui tantam potentiam dedit ei, quem totius ecclesie principem fecit: vt si quid etiam nostris temporibus rectè per nos agitur, rectèque disponitur, illius sit gubernaculis deputandum, cui dictum est: Cõfirma fratres tuos. &c. & Bernardus in epistola quadam ad Eugenium Papam, quæ est. 3. ita inquit. Locus in quo stas, terra sancta est. Locus Petri principis Apostolorum, vbi steterunt pedes eius, quem constituet Deus dominum domus suæ & principem possessionis suæ. hæc ille. Conuenit etiã huic loco, quod Moyses ante mortem suam oras dominum

Luce. 22.

Num. 17.

dñm, vt populo, in quo tunc ecclesia Deierat, dicebat. Prouideat dominus Deus spirituum omnis carnis hominem, qui sit super multitudinem hanc. Princeps ergo ecclesie super totam ecclesiam primatum & autoritatem habet. Hoc autem in tam immobili veritate stabilitum esse videtur, vt contrarium dicere errorem esse censeatur. Vnde sanctus Thomas in tractatu contra errores Grecorum. cap. 63. ita inquit ad propositum. Similis est error dicentium Christi vicarium Romanæ ecclesie Pontificem non habere vniuersalis ecclesie primatum, errori dicentium spiritum sanctum à filio non procedere. Ipse enim Christus Dei filius ecclesiam suam consecrat, & sibi consignat spiritu sancto quasi suo caractere & sigillo. Et similiter Christi vicarius suo primatu & prouidentia vniuersalem ecclesiam tanquam fidelis minister Christo subiectam seruat. hæc ille. ¶ Quintò sic. Romanus Pontifex habet supremam potestatem in ecclesia, ergo ipse est superior omni alio prælato, & tota ipsa vniuersali ecclesia. Consequentia est bona: cum potestas suprema non posset esse nisi vna, & non nisi in vno. Antecedens est articulus diffinitus in concilio Constantien. per dominum Papam Martinum. Vnde Papa Nicolaus in epistola ad patriarcham & clerum Constantinopolitanum ita scribit. Iudicate cui potius resistendum sit, an potestati, quam in Petro Deus omnipotens ordinauit, quæque super cunctam ecclesiam extulerit: an ordinationi Gregorij Syracusani, cui millies vè dicendum est homini, per quem in ecclesia Christi tot scandala venerunt. hæc ille. Item habetur in cap. nolite errare. dist. 11. quod in Apostolica sede totius ecclesie dominus posuit principatum. ¶ Sextò sic. Solus Romanus Pontifex habet in ecclesia plenitudinem potestatis, ergo ipse omnibus alijs de ecclesia est superior potestate. Consequentia est bona, & antecedens superius est demonstratum in capit. 70. habetur etiam in cap. decreto. & in cap. qui se scit. 2. quæst. 6. ¶ Septimò sic. Romanus Pontifex est generalis Christi vicarius in tota vniuersali ecclesia, ergo maior & superior est autoritate vniuersali ecclesia. Consequentia est bona: quoniam cum idem tribunal censeatur Christi & Papæ in terris (secundum illud Matth. 16. Quodcunque ligaueris super terram, &c. super quod dicit Origen. Vide quantum potestatem habet. Petra super quam fundatur ecclesia, vt etiam iudicia maneat firma, quasi Deo iudicante per eam) sequitur, quod Christus superior est tota ecclesia authorita-

te iurisdictionis: ita videtur etiã eius vicarius generalis.

¶ In quo p aduersarios obijcitur cõtra prædicta. Cap. LXXXI.

S V M M A R I V M.

1 Papa quod iurisdictionis autoritate non sit superior tota vniuersali ecclesia undecim argumentis ab aduersarijs obijcitur.

Duersus præfatam conclusionem obijciunt aduersarij multipliciter. ¶ Primò sic. Ecclesia dicitur esse corpus quoddam, & singuli fideles membra illius. Vnde Apostolus

ad Roma. 12. Multi vnum corpus sumus, singuli autem alter alterius membra. Tunc sic. Papa est membrum ecclesie, non totum corpus: ergo sequitur, quod vniuersalis ecclesia, quæ ipsum corpus ecclesie est, sit amplioris virtutis & potestatis, quam ipse Papa. Consequentia patet: quoniam membrum cum dicat partialitatem, minoris est virtutis & perfectionis ipso toto corpore. ¶ Secundò sic. Communis animi cõceptio est, quod totum est maius sua parte: sed ecclesia dicit quoddam totum, Papa autem non est tota ecclesia, sed pars eius, ergo sequitur, quod ecclesia sit maior & superior autoritate & potestate ipso Papa. ¶ Et confirmatur per illud Hiero. in ca. legimus. d. 93. Si autoritas quaeritur: orbis maior est vrbe. vbi gl. colligit argumentum, quod statutum concilij præiudicat statuto Papæ si cõtradicant. Hæc autem rationem de toto & parte dicit quidam aduersariorū in Basilea in quodam tractatu suo tantam esse efficaciam, vt ab aliquibus doctoribus inferatur, quod cum Christus sit pars corporis, cuius est caput, quod tota ecclesia est nobilior Christo, in quantum est homo, & in quantum ipse etiã in membris corporis ecclesie cõprehenditur. secundum illud Apostoli primæ Cor. 12. Vobis est corpus Christi, & membra de membro. gl. de pendentia de membro. i. Christo capite & cum membro nostro. Dicit cõsequenter præfatus aduersarius, quod ratio dictorum præfatorum doctorum potest assignari: quia cum ecclesia includat assistentiam Dei, iuxta illud: Vbi duo vel tres cõgregati fuerint in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum. nec est possibile intelligi ecclesiam sine hac assistentia & affluentia gratiarum intranea. Manifestum est, quod quicquid circa Deum

Argum. primum de quo capitu. præfenti.

Secundum quod cap. 82.

Cõfirmatio

X excogi.

Tertium de quo cap. 83 **¶** Tertiò sic. Papa est propter ecclesiam sicut pastor propter gregem. Secundũ illud primũ Corin. 10. Potestatem nobis dedit Deus in ædificationem, nõ in destructionẽ, & non ecõuerfo. ergo. &c. Consequẽtia patet: quia semper deterius est gratia melioris, secundũ philosophum in polit. **¶** Quartò. Vbi videtur esse maior sapientia & charitas, ibi videtur esse superioritas: sed in ecclesia est maior sapientia & charitas, quàm in aliqua alia creatura, siue Papa sit, siue quæcunq; alia persona, ergo ecclesia est superior Papa. **¶** Quintò arguitur sic. Ecclesia vniuersalis dicitur mater omnium fidelium. vnde Ecclesiasti. 24. dicitur. Mater pulchrę dilectionis. Et ad Galat. 4. Illa autem quæ sursum est Hierusalẽ, libera est, quæ mater est nostra. glo. i. credentium. Et Prouerb. primo dicitur. Ne dimittas legem matris tuę. glo. i. ecclesię. Papa verò filius ecclesię dicitur. ergo ecclesia vniuersalis excellentia dignitatis & potestatis maior atq; superior est Papa filio suo. Consequẽtia videtur bona. Nec potest dici, quòd Papa sit pater ecclesię: cum nullus sit pater suę matris. vnde etiã saluator. Matth. 23. dicit, quòd vnus est pater, videlicet qui in cælis est: sic autem in terris vna est ecclesia omnium fidelium mater. **¶** Sextò sic. Ecclesia vniuersalis dicitur domina, secundũ illud Threnorũ primo. Domina gẽtium. Tunc arguitur sic: maior est potestas in domino quàm in seruo: sed ecclesia est domina, vt dictũ est, Papaverò & alij prælati nõ sunt domini, sed vt confitetur Apostolus primæ Corinth. 4. Ministri & dispensatores mysteriorum Dei. Vnde Christus cũ de paruipendẽda maioriã doctrinam Apostolis daret, dixit: quicũq; voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister. videtur ergo, quòd Papa nõ dominus, sed inter ministros summus minister dicendus sit. Vnde & Bernardus lib. de consideratione dicit in fine quarti lib. Consideres autem super omnia sanctam Romanã ecclesiam, cui Deo authore præes, matrem esse, non dominam: te nõ dominũ episcoporũ, sed vnum ex eis. **¶** Septimò aduersarij arguunt sic. Papa non est dominus rerum ecclesię, sed hoc dominium videtur esse apud ecclesiam: Papa enim solũ est dispensator. ergo idem quod prius. **¶** Octauò sic. Ecclesia dicitur esse regina, secundũ illud psal. 44. Astitit regina à dextris tuis i vestitu deaurato circũdata varietate. Tunc arguitur sic. potestas est in ecclesia sicut in regina: in Papa autem nõ sicut in

rege: quia regimen Papę respectu ecclesię nõ videtur regale, sed politicũ, dicente domino Apostolis de primatu cõtendentibus Matth. 20. Scitis quia principes gẽtium dominatur eorum: & qui maiores sunt, potestatem exercent in eos: non erit ita inter vos: sed quicũq; voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister. Item Chr̄s fugit, ne facerẽt eũ regẽ. **¶** Nonum de quo ca. 89. nõ sic. Eadem ecclesia Dei vniuersalis dicitur spõsa Christi, vt patet in pluribus locis in lib. Cauti. & Apocalyp. 21. dicitur. Vidi ciuitatẽ sanctam Hierusalẽ nouam descendente de cælo tanquã sponfam ornatam viro suo. Papa verò non est sponsus, sed paranympus sponsæ, vt beatus Bernardus libro de consideratione ad Eugenium dicit. Tunc arguitur sic. Maior est authoritas in sponsa, quàm in paranympo sponsæ, vt patet, sed vniuersalis ecclesia, vt iam ostensum est, est sponsa Christi, Papaverò paranympus. ergo ecclesia potestate & authoritate est maior & superior Papa. **¶** Decimò sic. Ecclesia non potest errare, & ita est indeuialis à rectitudine fidei, Papa potest errare: vt in capitulo. si Papa. distinctio. 40. ergo videtur quòd ecclesia sit superior potestate ipso Papa. **¶** Vndecimò arguitur sic. Illius potestas est maior, ad quam vltimã remittitur quilibet fidelis sicut quasi ad vltimum tribunal: sed hæc est potestas ecclesię, & non alicuius personæ cuiuscunq; dignitatis sit etiã Papalis, ergo Papa non est maior potestate ipsa ecclesia, sed econuerso. Consequẽtia est bona. Maior patet. Minor probatur ex illo Matth. 18. vbi Christus inq̄t Petro. Si peccauerit in te frater tuus. &c. dic ecclesię, hoc autem non potest intelligi de Papa siue de prelato. Tum quia Petro hoc dictum sit, qui prelatus futurus erat ecclesię, & ad se nullus remitti dicitur. Item, quia nomẽ ecclesię. est collectivum, & per consequens per ly ecclesię, non persona prælati, sed congregatio ipsa fidelium accipienda est. Tum tertio: quia glo. ibi inquit: dic ecclesię. i. totie ecclesię. Et ita patet, quòd per ecclesiam ipsa vniuersitas fidelium veniat intelligenda.

¶ In quo respõdetur ad obiectionem primam. Cap. LXXXII.

S V M M A R I V M.

1. *Obiectio prima aduersariorum, dicentium Papam iurisdictionis authoritate non esse superiorem tota vniuersali ecclesię, eo quòd papa sit membrum ecclesię, ut illi aiunt, diluitur.*

Datu.

Aturi respõsa ad obiectiones præcedentis cap. obseruabimus hunc ordinem pro pleniori illustratione veritatis: quia istæ rationes sunt potiores aduersariorum, respondebimus singulis obiectionibus per se per capitula distincta. **¶** Ad primam ergo obiectionem cum dicitur q̄ Papa sit membrum ecclesię. &c. respondetur dupliciter. Primò concedendo antecedens, & negando consequentiam. loquẽdo de maioriã potestatis iurisdictionis, de qua in præsentiarum loquimur. Quod pro tanto dicimus: quia non dubitamus hic, an ecclesia sit maior simpliciter Papa, puta perfectione gratię, & amplitudine virtutum: quoniã etiã vna vetula põt esse hoc modo perfectior ac maior ipso Papa. Sed dicimus, q̄ in potestate iurisdictionis, in qua vnus peccator potest esse maior multis iustis, Papa sit maior toto residuo corpore ecclesię. Et ad probationẽ cũ dicitur q̄ mẽbrũ cũ dicat partialitatẽ minoris sit virtutis & perfectionis toto residuo corpore. Respondemus, q̄ hæc probatio nõ probat cõsequẽtiã. Et ratio est: quoniam licet mẽbra corporis partialiter se habent in participãdo virtutes toti corpus: quã nõ quilibet membrum omnia potest habere, sed singula singulis sunt distributa, dicente Apostolo. In vno corpore multa membra habemus: omnia autem membra nõ eundem actum habent. & per consequens nullum membrum potest simpliciter præferri toti corpori: nihilominus in virtute, aut gratia, quam vnum membrum recipit, potest ita excellere omnia alia membra, vt licet nõ simpliciter possit dici maius toto residuo corpore, possit tamẽ in tali gratia dici maius. Quod faciliter patet ex verbis Apostoli vbi supra. ait enim. Singuli autem alter alterius membra: habentes donationes secundũ gratiam quę data est nobis differentes, siue prophetiam secundũ rationem fidei, siue ministerium. glo. ecclesiasticũ in ministrãdo. siue qui docet in doctrina. &c. non est dubium, quòd cũ hoc quòd membra singula corporis ecclesię vt ait Apostolus partialiter & non vniuersaliter percipiãt donationes factas toti corpori ecclesię, st bene, quòd aliquod mẽbrum ecclesię in donatione sibi facta excedat omnia alia mẽbra ecclesię. Sicut quòd in gratia prophetiæ vnus sit excellẽtiõs propheta omnibus alijs, vnus doctor maior omnibus alijs, siue toto residuo corpore. Non ergo valet ista consequentia: Papa est membrum ecclesię, ergo sequitur

quòd potestate iurisdictionis non possit esse maior toto residuo corpore ecclesię. Quod etiam exemplariter ostendimus in multis. Primò in capite corporis naturalis, quod caput & si membrum sit corporis, nihilominus præstantius & maius virtute sensitiua est toto residuo corpore: cũ in eo solo sit plenitudo sensuum: in alijs autem sit solus sensus tactus. vnde Ambros. lib. 6. in hexameron. cap. 29. inquit. Caput supra reliquos artus nostri corporis cernimus eminere, præstantissimũ quę esse omnium: & ex illo omnibus mẽbris vigorem prudentiamq; deferri. Secundò hoc patet in quolibet principe respectu multitudinis cui præsidet: non est dubium, quin princeps sit membrum vniuersitatis reipũ. quam Polycratus instar corporis dicit esse formatam, & tamen licet non possideat omnes virtutes & gratias quę possidentur ab omnibus alijs illius vniuersitatis, sed partialiter fortẽ aliquas earum, nihilominus potestate iurisdictionis superior vniuersis alijs, siue tota illa vniuersitate est. Tertiò insufficientiã præfatę consequentię ostenditur in domino nostro Iesu Christo, qui cum hoc quòd sit caput super omnem ecclesiam, vt inquit Apostolus ad Ephes. 1. & dicatur etiam membrum ecclesię ab eodem, qui de eo loquens ait. Vos estis corpus & membra de membro. gl. dependentia de membro. i. Christo capite, & cum membro nostro. & nihilominus nõ modò falsum, sed hæreticum esset dicere Christum minorẽ esse perfectione, aut gratia, aut potestate ipsa ecclesia, cũ ab ipso dependeat totum bonũ ecclesię. De plenitudine enim eius accepim⁹ omnes. Est tamen hic notandum, sicut supra tetigimus. libr. 1. cap. 47. vbi notauimus qualiter esse membrum ecclesię conueniret Christo, & qualiter non: quòd membrum importat duo. s. partialitatẽ virtutis respectu totius corporis, & distinctionem respectu aliorum membrorum: quæ duo explicantur cũ ait Apostolus vbi supra: quòd omnia membra non eundem actum habent. Christus autem, vt dicit sanctus Tho. non dicitur membrum ecclesię, vt membrum importat partialitatẽ: quoniam in Christo bonum spirituale non est particularizatum, sed totaliter integrum: vnde ipse est totum bonum ecclesię, nec est aliquid maius cum alijs, quàm ipse solus, sed dicitur membrũ, prout dicit, siue importat distinctionẽ ab alijs: distinguitur autẽ ab alijs membris & perfectione & officio. Perfectiõ quidem: quia, vt inquit S. Tho. in quæstione de veritate. in ipso est vniuersaliter gratia,

non autem in aliquo aliorum membrorum. Officio verò: quia ut idem sanctus Tho. dicit in 4. dist. 49. influit alijs vitam. Simili autem modo videtur dicendum de Romano Pontifice in duobus. Primò, quia licet Papa sit membrum ecclesie ut etiam partialitatem importata: quoniam virtus eius siue bonum spirituale non est vniuersaliter integrum sicut est bonum totius corporis ecclesie, sed est particularizatum, & ideo non potest dici maior perfectione simpliciter toto corpore ecclesie: nihilominus in donatione sibi specialiter præ alijs facta huius particularis gratiæ gratis datæ videlicet potestatis iurisdictionis, ipse est maior toto residuo corpore ecclesie, cum ipse solus sit vocatus in plenitudinem potestatis. Quemadmodum si alicui præ omnibus alijs membris ecclesie donaretur gratia curacionis infirmitatum, talis etiam veraciter posset dici maior in hac particulari gratia potestatis curandi omnibus alijs fidelibus, siue coniunctis siue dispersis. Secundò posset dici, quòd Papa quo ad potestatem iurisdictionis non est membrum ecclesie, ut importat partialitatem, cum potestas in eo non sit particularizata, sed sit plena & integra: sed dicatur membrum, prout dicit distinctione. Distinguit enim ab alijs membris ecclesie in duobus, scilicet perfectione potestatis, & in officio. Perfectione quidem: quia in eo est plenitudo potestatis, ut sancti clamant, non autem in aliquo aliorum membrorum ecclesie: neque in omnibus membris alijs ab eo etiam simul sumptis. Officio verò distinguitur, in quantum ipse influit in totum corpus ecclesie potestatem iurisdictionis in eos, qui participes eius esse possunt: prout supra in cap. 54. multis sanctorum testimonijs & rationibus ostendimus, & maxime habetur in cap. ita dominus. dist. 19.

In quo respondetur ad secundam obiectionem. Capitulum LXXXIII.

1. Obiectio secunda aduersariorum contra Papæ superioritatem, refellitur.

Respòd. ad secundam ar. 8. cap. 81.

Secundam rationem aduersariorum, quæ apud eos Achilles reputatur, respondetur dupliciter. Primò negando assumptum. si capiatur vniuersaliter, videlicet, quòd communis animi conceptio sit, quòd totum

fit maius sua parte. Dicimus enim quòd hoc verum est de toto integrali, non autem de toto potenciali. Vnde magister sententiarum in libr. 1. distinct. 3. comparando partes imaginis adinuicem, & vnam ad omnes alias, dicit sic: *Æqualia sunt non solum singula singulis, sed etiam singula omnibus.* Contra quòd sanctus Thom. in fine præfatæ tertiæ distinctionis ibi arguens: ad probandum quòd vna potentia animæ non sit æqualis omnibus alijs, utitur hoc argumento. *Omne totum est maius sua parte.* Ad hoc ipse respondens dicit sic: quòd hoc verum est de totalitate quantitatis dimensiuæ, vel numeralis, quæ eiusdem rationis sunt, & non de totalitate quantitatis virtualis. Potest enim contingere, quòd vna virtus potest in tot obiecta, quot alia plures. Et simili modo ad idem argumentum respondit dominus Petrus de Tarantasia, qui fuit Innocentius quintus, vbi supra ita dicens, quòd id quòd dicitur, quòd omne totum est maius sua parte, verum sit de toto integrali, non autem de toto potenciali. Et ita secundum hæc concedendo de toto integrali, quòd omne totum sit maius sua parte, argumentum aduersariorum nihil facit ad propositum: quoniam nos non loquimur de maiori quantitate dimensiuæ, vel numeralis, secundum quam non est dubium, quòd quælibet congregatio maior sit suo prælato, aut rectore: sed loquimur de maiori quantitate virtualis, siue potentialis, secundum quam stat, quòd vna virtus potestatiua sit maior omnibus alijs inferioribus, quæ in partem tantum vocatæ sunt sollicitudinis. Vnde si ratio illa aduersariorum valida esset, pari modo militaret contra Christum, sicut contra Papam, sic arguendo, sicut aduersarij arguunt. Communis animi conceptio est, quòd totum maius sit sua parte. sed Christus est pars ecclesie, ergo ecclesia est maior Christo. Quòd verò Christus dicatur pars ecclesie patet. Tum ex illo, quòd supra induximus in præcedenti capitulo. Apostoli. 1. ad Corint. 12. vbi dicitur membrum corporis Christi, quòd est ecclesia. Tum ex eo, quòd ait Bernardus in sermone quodam corporis Christi, qui sic ait. Est enim corpus Christi vniuersa ecclesia caput scilicet cum membris. Inueniuntur autem in isto corpore quasi tres partes, ex quibus totum corpus constat. vna pars est ipsum caput. caput enim caput est, & pars corporis. & cætera. Et tamen his non obstantibus conclusio est falsa & hæretica, scilicet quòd ecclesia sit maior Christo. Vnde quòd quidam aduersariorum in suo quodam tractatu dicit, ut in argumẽ

argumento tetigimus, quòd ecclesia sit maior siue nobilior Christo in quantum ipse comprehenditur in membris ecclesie, erroneum est, & hæreticum, cum manifestè sit contra scripturam sanctam. Dicitur enim ad Ephes. primo. quòd Deus omnia subiecit sub pedibus eius, scilicet Christi. vbi glos. inquit. q. d. non solum præest hominibus, dignitate, sed etiam sub eo sunt. Et sequitur infra in glo. ad propositum eius, quæ signatur per pedes. Sequitur in Apostolo. Et ipsum dedit caput super omnem ecclesiam, quæ est corpus ipsius. glo. super omnem ecclesiam, quæ in celo, & quæ in terra est. Item est contra scripturam eiusdem Apostoli dicentis. Christus caput est ecclesie, ipse saluator corporis eius. sequitur ecclesia subiecta est Christo. Præterea, quomodo animus fidelis concipere potest, quòd saluator non sit superior saluatis, sponsus sponsa, vir vxore, & caput toto corpore? Quòd autem dicit præfatus aduersarius, quòd aliqui doctores hoc dixerint, falsum est, nisi fuerint aliqui hæretici. Verum reperiuntur aliqui doctores, qui in 4. sententiarum. dist. 13. super illo verbo quòd inducit magister: quid melius corpore & sanguine Christi. quærunt: vtrum corpus Christi verum sit melius corpore Christi mystico. Et respondentes dicunt: dominus Guillelmus Altifiodorensis, dominus Albertus, & sanctus Tho. quòd corpus Christi mysticum si accipiat cum ipso capite, est melius quàm corpus verum. Si tamẽ accipiat corpus Christi verum sine diuinitate, cui est vnitum, aliàs non: Quia Deus & omnes creaturæ non sunt aliquid melius quàm Deus tantum. Si autem accipiat corpus Christi mysticum absque capite Christo, sic corpus Christi verum est nobilius. hæc sanctus Tho. formaliter, & eadem est sententia aliorum. Attendant docti viri quæ contraria sit doctrina horum doctorum doctrinæ aduersariorum. Præterea id quòd inducit aduersarius pro ratione ad colorandum præfatum errorem, est omnino stultum. Tum, quia supponit, quòd humanitas Christi, quæ est in eodem supposito vnita diuinitati, & cui non est datus spiritus ad mensuram, non includit assistentiã spiritus sancti sicut ecclesia. Quòd videtur omnino alienum non modò à fide catholica, sed à bono iudicio cuiuscunq; hominis docti. Cum enim influentia gratiæ in corpus ecclesie proueniat à capite, magis intrinseca est assistentia spiritus sancti, qui est fons omnium donorum capiti Christo qui est san-

ctus sanctorum corpori influenti quàm recipienti ab eo sanctitatem. Quòd autem dicit in fine aduersarius manifestum esse, quòd quicquid citra Deum excogitari potest, non posse in excellentia & dignitate comparari ecclesie, falsissimum est, & hæreticum iudicio nostro: quoniam humanitas Christi, quæ est citra Deum, nobilitate & perfectione nobilior & dignior est ipsa ecclesia militante. de quo dicit psalm. 44. quòd est speciosus forma præ filijs hominum. Secundò angelica, siue cælestis hierarchia citra Deum est, & nihilominus excellentior & dignior ecclesiastica. Item beata virgo, quæ exaltata legitur super choros angelorum, excellentior, & dignior est tota residua ecclesia. Vnde de ea exponitur illud Apoc. 12. à sanctis. Mulier amicta sole. & luna, id est, ecclesia sub pedibus eius: quoniam supereminet toti ecclesie. & ita in proposito. Secundò respondetur ad rationem negando minorem, scilicet quòd papa sit pars ecclesie, si referatur ad rationem potestatis: quoniam in ratione potestatis est magis dicendus papa tota ecclesia virtualiter: cum in eo solo sit totalitas & plenitudo totius potestatis ecclesiasticæ. iuxta dicta Leonis papæ, beati Gregorij, Iulij, & beati Bernardi superius commemorata. sicut in solo capite corporis naturalis est plenitudo sensus. propter quòd, ut inquit beatus Ambrosius in hexameron, totus homo in capite dicitur esse. Quòd autem totalitas potestatis ecclesie in papa sit, facile ostendimus, tam ex ordine potestatis papalis, quàm ex conditione & natura totius potestatiui. Ordo namq; inter potestias hoc habet, ut dicit Boetius, quòd quicquid virtutis potestatiuæ sit in inferioribus, est in superiori. Vnde in suprema potentia quæritas omnium aliarum inferiorum potestiarum includitur: & ita cum potestas papalis sit suprema, in ea continentur virtute omnes aliæ potestates ecclesie: & ita ipsa in ratione potestatis non habet rationem partis, sed potius totius. Vnde beatus Dionysius dicit. Ipsa autem hierarchica ordinis dispositio in omnibus locatur sanctis totalitatibus. Secundò hoc idem ostenditur ex natura totius potestatiui. Potestas enim ecclesie non est arbitranda, siue existimanda quasi sit aliquod totum integratum ex particularibus potestatibus, ut peruersè multi aduersariorum intelligunt, sed ad instar potestatiui. Cuiusmodi natura, ut ait sanctus Thomas, talis est, quòd secundum completam rationem est in vno: in alijs autem est quædam participatio ipsius. Et ponit exemplum

Diony. 6. ecclesiast. hierar.

Thom. in. 4. dist. 24.

in sacramento ordinis dicens quod tota plenitudo huius sacramenti est in vno, scilicet, sacerdotio: sed in alijs est quædam participatio ordinis. & hoc dicit esse signatū in hoc, Num. 11. quo dominus dicit Moyfi. Auferam de spiritu tuo, & tradam eis ut sustentent tecū onus populi. hæc sanctus Thomas. Secundum exemplum ponit in sequenti responsione de regno dicēs, q̄ in regno quāuis tota plenitudo potestatis resideat penes regem, non tamen excluduntur ministrorum potestates, quæ sunt participationes quædam regis potestatis: in aristocrata autem apud nullum residet plenitudo potestatis, sed apud oēs. hæc Sanctus Thomas. Patet ergo, quod loquendo de maioriante quantitatis virtutis: sicut caput in corpore naturali est maius toto residuo corpore: licet non maioriante quantitatis dimensiuæ siue numeralis: sic papa maior est maioriante potestatis toto residuo corpore ecclesiæ: sicut pastor autoritate vniuerso grege suo. ¶ Restat iam respondere ad cap. legimus. distinctione nonagesimatertia. vbi dicit Hieronymus. quod si auctoritas quæritur, &c. Ad quod respondentes dicimus, q̄ hoc dictum Hieronymus. licet sæpe & maxime inducunt illud aduersarij pro se, in nullo tamen fauet eis, nec præiudicat veritati positæ. Nam Hieronymus non loquitur de auctoritate potestatis aut iurisdictionis orbis respectu ecclesiæ Romanæ siue Apostolicæ sedis: sed loquitur de auctoritate consuetudinibus, quæ tantò maioris auctoritatis esse dicuntur, quantò generalior est, siue à pluribus obseruatur, sicut de canonicis scripturis loquitur Augustinus. & habetur in cap. in canonicis. dist. 19. secundum quam regulam non est dubium, quin consuetudo orbis maior sit consuetudine vr̄bis, quam nec Apostolica sedes seruat, nec obseruari mandauit. Quod verò Hieronymus non de auctoritate orbis respectu Apostolicæ sedis sed de auctoritate consuetudinis orbis respectu vr̄bis loquatur, patet ex multis. Primò ex intentione ipsa loquentis. loquitur enim Hieronymus contra consuetudinem, quæ in vr̄be Romana regnabat, qua quidam diaconi præferebantur presbyteris. Ex qua consuetudine aliqui diaconi per orbem sumebant occasionem preferendi se presbyteris suis, cum tamen contraria consuetudo esset per orbem, de qua Hieronymus ad episcopum Euandrum scribens, sic ait. ut patet ex text. allegati. c. Quid mihi profers vnus vr̄bis consuetudinem? quid paucitatem, de qua ortum est supercilium in ec-

Ad confir-
mationem.

clesiæ leges vendicas? omne quod rarum est plus appetitur. Pulegium apud Indos pipere pretiosius est: diaconos paucitas honorabiles facit: presbyteros verò turba contemptibiles facit. hæc Hieronymus. Secundò hoc idem colligitur ex glo. cap. quæ sic ait. maior est, & ideo magis sequenda consuetudo generalis, ut hic. Tertiò potest idem colligi ex cap. hæc est fides. 24. quæst. 1. quod est ipsius Hieronymi. Ad gloss. verò inductam dicimus, quod gloss. illa argumentando loquitur. unde refert se ad ea quæ dicit. 9. quæstione tertia. nemo. sed de hac glo. & similibus in tertio libro, vbi de auctoritate conciliorum, opitulante Deo, loquendum est, plenius dicitur.

¶ In quo respondetur ad obiectionem tertiam. Cap. LXXXIII.

SUMMARIVM.

- 1 Obiectio tertia aduersariorum dicentium Papam esse propter ecclesiam, unde arguunt illum non esse iurisdictionis auctoritate tota vniuersali ecclesia superiorem, diluitur.

Ad tertiam rationem, qua sicut maxima quadam potissimè aduersarij vtuntur in confirmationem suarum opinionum, qua sic arguunt, quod papa sit propter ecclesiam, &c.

Respondetur negando consequentiam. Et cum dicitur, quod deterius est gratia melioris. Respondetur quod dupliciter dicitur aliquid finis alicuius rei. Vno modo id, in quod tedit res illa ex ordine sibi dato naturali aut supernaturali, siue id quod est intentum ab agente. Alio modo dicitur finis id, ad cuius utilitatem est ordinatum opus agentis. Cuius exemplum possumus dare in potestatibus secularibus, in quibus finis, ad quem tendit regimen præsentis & gubernantis, est ipsa pax & tranquillitas vniuersitatis, siue felicitas politica: cum hoc sit bonum principale, ad quod vniuersum regimen gubernantis intendere & respicere videtur. Ipsa verò vniuersitas dicitur sicut finis regiminis sicut ad cuius utilitatem est ordinatum vniuersum opus præsentis & gubernantis.

Ita

Respon. ad
tertiam ar-
gu. postum
ca. 81.

Ita applicando proposito nostro dicimus, quod finis, propter quem est papa constitutus, & ad quem ordinatur potestas papalis sicut principale intentum ab instituente, non est ecclesia ipsa vniuersalis, sed est beatitudo ipsa cælestis, ad quam per vsum & regimen potestatis papalis ipsa, scilicet vniuersalis ecclesia est dirigenda. Est autem ipsa ecclesia vniuersalis finis secundo modo, videlicet sicut id, ad cuius utilitatem est ordinatum opus papalis potestatis. Hic duplex modus finis satis aperte designatur in definitione illa, quæ datur etiam per quosdam ex aduerso in tractatibus suis, ita dicentes. Quod potestas ecclesiastica sit quæ à Christo supernaturaliter & specialiter collata est Apostolis & suis discipulis atque eorum successoribus legitime ad ædificationem. Ecce utilitatem ecclesiæ, ad quam ordinatur potestas ecclesiastica, ad quam ordinatur potestas ecclesiastica. Et sequitur. pro consecutione felicitatis æternæ. ecce finem vltimū & principalem. Hac distinctione habita, ad probationem consequentiarum cum dicebatur, id quod est deterius sit propter melius. dicimus, quod hoc non sit verum, quando hac ratione aliquid dicitur propter aliud sicut propter id, ad cuius utilitatem est ordinatum opus agentis: quem admodum papa siue papalis potestas dicitur esse propter ecclesiam. Quod patet exemplariter in multis. Primò quidem patet in pastoribus, qui propter gregem dicuntur instituti: nihilominus non minores, sed maiores, ac nobiliores sunt gregibus, quorum pastores sunt. Secundò patet in principibus. princeps enim tam secularis quam ecclesiasticus dicitur esse propter vniuersitates sibi commissas regendas, & non econuerso, & nihilominus non sunt inferiores, sed maiores auctoritate subiectis sibi populis. Tertio angeli, qui ut ait Apostolus sunt in ministerium missi propter eos qui hereditatem capiunt salutis. & tamen non sunt hominibus inferiores, sed superiores sunt, ac nobilitate naturæ præstantiores. Quarto patet in Christo: qui licet aduenerit de cælis in terram propter ecclesiam, & mortuus fuerit propter ecclesiam, ait enim Apostolus. Christus dilexit ecclesiam, & tradidit semetipsum pro ea ut illam sanctificaret. nihilominus Christus non est inferior ecclesia, sed omni maioriante perfectionis, & virtutis, ac auctoritatis superior. ut in superiori capitulo ostensum est. unde Bernardus in sermone de nuptijs loquens de Christo sponso ecclesiæ, dicit sic. Multo hæc sponsa inferior sponso suo: inferior genere, infe-

Hebr. 1.

Ephes. 5.

rior specie, inferior dignitate. Ex quo patet, quod hoc modo esse aliquid propter aliud, potest competere etiam superioribus, & nobiliores respectu inferiorum, & minus nobilium, ut inquit dominus Albertus in secunda parte summæ suæ. tractando de custodia angelorum. & etiam Sanctus Thomas in prima distinct. secundi. Respondetur etiam secundò: quod licet ecclesia sit melior papa maioriante gratiæ, aut perfectionis gratiæ, non tamen maioriante auctoritatis iurisdictionis, de qua ad præsens loquimur, sicut plenius dicitur in responsione ad quartam obiectionem.

¶ In quo respondetur ad quartam obiectionem sumptam ex eo quod apud ecclesiam sit maior sapientia & charitas.

Cap. LXXXV.

SUMMARIVM.

- 1 Obiectio quarta aduersariorum dicentium vniuersalem ecclesiam esse iurisdictionis auctoritate Papa superiorem, refutatur.

Varto loco arguebatur. vbi videtur esse maior sapientia & charitas, ibi, &c. Ad hoc respondetur negando hoc assumptum: quoniam non modo falsum est, sed etiam sapientiam hæresim Valdensium. Quod sit falsum, patet sic. Ut enim in. 1. libr. capit. 99. argumentati sumus, homo dicitur bonus vel malus, sapiens vel stultus, sanctus vel impius: secundum virtutem vel vitium, quæ sunt habitus, quidam. Habitus autem à potentia in hoc differt: quod per potentiam sumus potentes aliquid facere: per habitum autem non reddimur potentes vel impotentes ad aliquid faciendum, sed habiles vel inhabiles ad id quod possumus bene vel malè agendum. Per habitum ergo nec datur, nec augetur, nec tollitur à nobis aliquid posse, sed hoc per habitum accipimus, ut bene vel malè aliquid agamus. Non ergo ex hoc quod aliquis homo aut populus sit bonus, sapiens, & sanctus, aut malus, insapiens, & peccator, est aliquid potens aut impotens, ut puta ad dispensandum sacramenta, vel ad regendum populum: sed idoneus, vel

Respon. ad
quartam ar-
gumentū fa-
ctum. c. 81.

minus idoneus ad huiusmodi dispensandum. Falsum est ergo illud assumptum aduersariorum, quod ubi maior est sapientia aut charitas, sit maior autoritas iurisdictionis. Quod manifestè colligitur ex illo, quod habetur de poenit. & remiss. cap. noua quædam. Secundo idem ostenditur sic. Si potestas ecclesiastica sequeretur gradum sapientie & sanctitatis, cum iste gradus inter homines sit incertus (ignoramus enim quis quo sanctior sit aut sapientior) sitq; gradus iste sæpe transmutabilis: quia qui hodie sanctior est altero, cras malus aut minus sanctus esse potest: nulla stabilitas, nulla certitudo esset potestatis ecclesiasticæ in ministris ecclesiæ: quod horret fides Christiana, sicut plenius disputauimus libr. 1. cap. 99. Manifestè ergo patet falsitas præfata suppositionis aduersariorum. Quod verò eadem suppositio sapiat hæresim Valdeñ. patet: quoniam si ubi est maior sapientia & charitas est maior autoritas, sequitur, quod solum apud sanctos viros essent clauæ ecclesiæ: quod fuit error Valdensium, & Iohan. Wicleff. Consequenter tamen patet. Contra quos & illud quod ait dominus, Super cathedram Moysi sederunt scribæ & pharisæi: quæ ergo vobis dicunt seruate, & facite, &c. Quibus prælati malis obediendum non iuberet Deus, nisi etiam cum malitia in eis integra maneret autoritas potestatis. Secundo sequeretur, quod cum Paulus sapientia fuerit sublimioris, utpote qui raptus est vsque ad tertium cælum, maioris fuisset autoritatis quam Petrus: quod est falsum. Tertio etiam sequeretur ex illo, quod apud laicos, qui sæpe numero sapientiores atque sanctiores sunt multis prælati, maior autoritas, ac plenior clauium potestas esset, quam apud prælatos minus laicos sapientes, aut sanctos. quod etiam fuit error illorum Valdensium. Præterea non est impossibile, imò possibile, quod vnus pro aliquo tempore in ecclesia esset sapientior & sanctior toto residuo militantis ecclesiæ, & quod huiusmodi esset papa. Præterea apertissimè ostendit fundamentum illud aduersariorum esse falsum ac erroneum illud, quod beatus Innocen. papa dicit in canoua quædam. de poeni. & remiss.

¶ In quo respōdetur ad quintam obiectionem sumptam ex eo, quod ecclesia dicitur

Lib. II. Cap. LXXXVI.
mater fidelium. Capitu-
lum. LXXXVI.

S V M M A R I V M.

- 1 Obiectio quinta eorum, qui dicunt Papam iurisdictionis autoritate totam uniuersali ecclesia inferioriorem, eo quod ecclesia (ut aiunt) dicatur mater fidelium, refellitur.
- 2 Papa quomodo pater est & filius ecclesiæ, ostenditur.

Vntò obiectum est per aduersarios ex illa nominatione, qua ecclesia Dei dicitur mater omnium fidelium, & per consequens papæ. Ad quam obiectionem respondetur negando consequentiam. Pro cuius intelligentia duo faciemus. In primis ostendemus pro pleniori illustratione veritatis, qualiter ecclesiæ vniuersali conuenit ratio maternitatis respectu papæ & aliorum fidelium. Secundo explicabimus, quod ex tali maternitate nulla autoritatis aut potestatis iurisdictionis superioritas necessariò arguat in ecclesia supra papam. ¶ Circa primum notandum, quod ecclesia dicitur mater fidelium ut dicit beatus August. super psalm. 127. quia per baptismum cōtinuè dicitur parere Christianos. vbi secundum quod ait Augustinus super Iohannē, tractans illud Iohan. 3. Nunquid potest homo in ventrem matris suæ introire. Aqua baptismi locum materni vteri habet, & ideo baptismus dicitur, ut inquit Apostolus ad Titum. 3. lauacrum regenerationis. Sed ne hoc ita ecclesiæ attribuitur, quod ipsa vniuersitas ecclesiæ ministeriū baptismatis per seipsam alicui tribuat, hoc enim non videtur bene possibile: sed pro tanto mater dicitur: quia baptismus, quo quis regeneratur in filium Dei & ecclesiæ à quocunque detur, in fide ecclesiæ tribuitur, & efficaciam habet. Vbi aduertendū: quod sicut in generatione carnali hominis concurrunt virtus patris principaliter, & virtus matris quasi dispositiue: sic in generatione ista spiritali concurrunt virtus diuina tanquam semen. Vnde Augustinus super Iohannem vbi supra dicit. Ex semine enim veri Abraham sunt nati fideles siue per liberam, siue per ancillam. Et in fine libri de Trinitate inquit ipse. Sacri fontis irriguum illa, qua dudum Mariam locupletauit, virtute fecundat. Hinc est, quod

Resp. quinto
to argumē.
facto. c. 81.

per baptismum dicuntur generati filij Dei, & per consequens consortes naturæ diuinitatis. ut inquit beatus Petrus. Est ergo agens in generatione ista spiritali ipse Deus per autoritatem, & ipse Christus secundum quod homo meritorie, cuius meritum in baptismo operatur. Secundo cōcurrit tanquam virtus dispositiua fides ecclesiæ, secundum illud. Iustitia Dei per fidem Iesu Christi. Fides enim præcipue operatur in sacramentis: quoniam per illam quodammodo sacramenta suæ causæ principaliter agenti continuantur, & etiā ipsi recipienti. Vnde sanctus Thom. ad propositum ita loquitur. Instrumentum non recipit virtutem nisi secundum quod principali agenti continuatur, & virtus eius quodammodo in instrumentum transfunditur. Principale autem & per se agens ad iustificationem est Deus, sicut causa efficiens, & passio Christi sicut meritoria: huic autem causæ continuatur sacramentum per fidem ecclesiæ, quæ in instrumentum refert ad principalem causam ut signum ad signatum. Et ideo efficacia sacramentorum, vel virtus est ex tribus, videlicet ex institutione diuina sicut ex principali agente, expansione Christi sicut ex causam meritoria, ex fide sicut ex continuante instrumentum principali agenti. Et hoc est quod dicit sanctus Thom. in. iij. parte. quod virtus passionis Christi, quæ operatur in sacramentis, copulatur nobis per fidem, secundum illud, Quem proposuit propitiatorem per fidem in sanguine eius. Ex quibus hæc manifesta luce colligimus, quod fides ecclesiæ sit dispositio ad consecutionem effectuum sacramentorum, cuius ecclesiæ fidem representare videntur offerentes paruulos ad baptismum, qui interrogati pro paruulis, fidem ecclesiæ in persona eorum profitentur, dicentes, Credo. Vnde Augustinus in lib. de meritis & remissio. 4. cap. mater dicit sic. Mater ecclesia os maternum paruulis præbet, ut sacris mysterijs imbuantur: quia nondum possunt corde proprio credere ad iustitiam, nec ore proprio confiteri ad salutem. Quare dicit beatus Thom. quod pueri credunt non per actum proprium, sed per fidem ecclesiæ, quæ eis communicatur: & huius fidei virtute conferuntur eis gratia, & virtutes. Et idem dicit, quod pueris pro dispositione ad salutem est fides ecclesiæ, pro effectiuo salutis virtus passionis Christi. Cum ergo gratia, qua iustificamur in baptismo, & efficiamur filij Dei, à Deo infundatur disponente fide vniuersalis ecclesiæ vt

sic sit quodammodo conformitas geniti ad gignentem: patet, quod rectè dicatur, quod in generatione ista spiritali Deus sit pater, & ecclesia mater. Vnde etiam si hæreticus, aut infidelis baptizet, dum tamen intendat facere quod ecclesia facit, Christo & ecclesiæ dicitur parere filios, non autem hæresi, aut infidelitati suæ. Sicut enim Iacob genuit filios per liberas & ancillas: ita Christus per catholicos & hæreticos bonos aut malos. vt Augustinus dicit contra Donatistas. Mater ergo omnium fidelium est ecclesia. Vnde idem Augustinus libro. de symbolo. dicit. Si quis ab ecclesia inuentus fuerit alienus, alienus erit à numero filiorum Dei: nec habebit Deum patrem, qui ecclesiam noluit habere matrē. Et hoc sit pro primo. ¶ Tam videndum est secundo loco, quod ex præfata ratione maternitatis nulla necessitas sit dicendi, quod vniuersalis ecclesia superior sit autoritate, siue potestate iurisdictionis Romano pontifice, quod etsi satis de se appareat, ostenditur tamen ex hoc: quod etsi ratio maternitatis attribuat ecclesiæ, vt dictum est, ministris tamen ratio paternitatis conuenit. vnde Augustinus in sermone de epiphania. vt refert sanctus Thomas in. 3. parte. quæstio. 67. Locum patris obtinet qui baptizat: matris autem aqua baptismi. Et maximè ratio paternitatis conuenit summo ministro Dei, scilicet Romano pontifici, quocirca dicitur pater patrum. Vnde clarè patet, quod esse prædicto modo matrem, non arguit superioritatem potestatis iurisdictionis spiritalis super filios: imò stat bene, quod aliquis sit filius ecclesiæ, & alia ratione pater ecclesiæ. Sicut quod conuenit sæpe, quod aliquis sit genitura filius alicuius mulieris, & sit cura spiritalis regiminis pater eius. Et quod ita sit de ecclesia, exemplariter ostenditur in multis. Primò quidē in Christo: Christus enim quandoque dictus est filius synagoge. vnde gl. super illud Iob. 1. Nudus egressus sum de vtero matris mee. dicit sic. Mater Christi synagoga est, quæ in se eum opertum litera tenuit, nec nudum in diuinitate vidit, sed ab ea nudus ad gentes exiuit. Item Christus quandoque est dictus filius ecclesiæ. vnde ipse ait Mar. 3. de discipulis suis: ecce mater mea & fratres mei. vbi dicit gloss. soror & frater credendo, mater prædicando, dum per verba prædicationis amor Christi quasi ipse Christus in corde auditoris generatur. Itē hoc verbum pertractās beatus August. psal. 127. dicit. quomodo mater eius est ecclesia, nisi quia ipse Christus est in christianis, quos per baptismum cō-

tinuè parit ecclesia? Item ipse Christus est filius beatissimæ virginis Mariæ: nihilominus super omnes istas matres superior est auctoritate & eminentia potestatis. Similiter non est inconueniens, quod papa cum sit hoc quod filius ecclesiæ, quia sacramento baptismi regeneratus, sit etiam pater ecclesiæ. vnde etiã pater patrum appellatur, & ipse vniuersitati fidelium scribens ait in cunctis literis suis, dilectis filiis, &c. Nec hoc videtur magis inconueniens, quàm quod dicatur princeps, caput, pastor, & magister ecclesiæ, quæ à sanctis patribus attributa leguntur Romano pontifici. Verùm hoc etiam auctoritate scripturæ firmamus. Scribitur enim Psalm. 44. & est dictum prophetæ ad ecclesiam. Audi filia, & vide, &c. vbi dicit glo. August. Sic alloquitur propheta reginam istam: Audi filia & vide. alloquitur eam tanquam vnus de patribus. Item in eodem psalm. super illud. Pro patribus tuis nati sunt tibi filij, dicit idem August. & habetur in cap. quorum vices. distin. 68. Sic genuerunt te apostoli ipsi misi sunt: ipsi prædicauerunt: ipsi patres. sed nunquid nobiscum corporaliter esse poterant vsque in posterum? ergo illorum abscessu deserta est ecclesia? Absit. Pro patribus tuis (inquit) nati sunt tibi filij: patres misi sunt Apostoli. pro Apostolis filij nati sunt tibi: constituti sunt episcopi. hodie enim episcopi qui sunt per totum mundum vnde nati sunt tibi: ipsa ecclesia patres illos appellat, ipsa illos genuit, & ipsa illos constituit in sedibus patrum. Nō ergo putes te desertam quia nō vides Petrum: quia non vides Paulum: quia non vides eos, per quos nata es: de prole tua tibi creuit paternitas. pro patribus tuis nati sunt tibi filij, hæc August. Ex quibus clarissimè patet simul ista stare, quod Romanus pontifex sit filius ecclesiæ, quia per baptismum regeneratus, & sit pater ecclesiæ ratione prælationis & auctoritatis, qua præest ecclesiæ vt rector & gubernator. Vnde beatus Bernardus scribens ciuitati Pisane in quadam epistola ita inquit de Innocentio papa. Honora tuum & vniuersitatis patrem. & ideo non mirum sicut ratione filiationis papa veneretur ecclesiam vt matrem: & ratione prælationis præferatur ecclesiæ: ut pastor gregi; vt princeps plebi, & vt rector familiæ. Ad quod satis optulatur illud quod Apostolus ad Roma. vltimo. salutando quosdam obseruauit: filium enim quia erat in ordine ecclesiastico constitutus præponit in salutando matri suæ sic dicens. Salutate mihi Rufum electum in do-

mino, & matrem. scilicet carne, secundum glo. & meam, scilicet beneficijs. vbi glo. ordinaria dicit, quod Apostolus filium matris ponit pro ecclesiastico officio. Quod autem dicit aduersarius, quod papa non potest dici pater ecclesiæ: quia nullus potest dici pater suæ matris. Dicendum est, quod falsum est: diuerso enim respectu, & secundum aliã, & aliam rationem potest quis dici pater alicuius, & filius illius. Nam Christus dicitur & filius Dauid, & pater Dauid, & filius beatæ virginis, & pater eius, & episcopus filius est mulieris, cuius est pater spiritualis. Quod autem inducitur ex saluatore. Vnus est pater, &c. non est ad propositum: quoniam Christus in illis verbis, vt habetur ex glo. nō vult dicere nisi quod vnus sit pater principalis author vitæ, naturæ, & gratiæ, & gloriæ, vt pote in quo viuimus, morimur, & sumus: non autem vult negare, quin aliquo modo, participatione scilicet quadam aliquibus alijs nomen & ratio paternitatis conueniat. Vnde Iacobi. 1. dicitur. Omne datum optimum, & omne donum perfectum de sursum est descendens à patre luminum, à quo est omnis paternitas in cælo & in terra. Præterea scriptura sancta plena est de honore impendēdo patri & matri Exo. 20. Et in proposito dicimus, quod papa participatione potestatis diuinæ sibi datæ à Deo est pater omnium fidelium. Non est autem hic prætereundum, quod ecclesia Romana dicitur mater nostra, siue fidelium. vnde Mar. 7. super illud: mulier em statim vt audiuit eos. dicit glo. Mulier est mater nostra Romana ecclesia. Quod ideo putamus dictum esse. Tum primò, quia ecclesia Romana est magistra fidei, per quam efficitur filij Dei. vt in cap. omnes. distin. 22. Tum secundo, quia ipsa est mater omnium ecclesiarum Christi, in quibus sit generatio filiorum Dei. vt in cap. non decet. distin. 12. dicit Calixtus papa. Tum tertio, quia veluti mater omnibus fidelibus subuenire solita est. Vnde Zepherinus papa in decretis suis inquit. Tantam à domino huiusmodi sanctæ sedis & Apostolicæ ecclesiæ fundatore beato Petro Apostolorum principe accepimus fiduciam, vt pro vniuersali Christi sanguine redempta ecclesia impigro vigilemus affectu: & omnibus domino famulantibus succurramus, & cunctis piè viuentibus opem feramus. hæc ille. Quocirca Adrianus papa in epistola quadam ad Basilium imperatorem 4. inquit. O inquam est laudabilis & meritò à cunctis mortalibus efferenda Apostolica sedes,

sedes, quæ semper catholicis subuenire consuevit: quæ semper gaudere cum gaudentibus, & flere cum flentibus non cessauit. hæc ille. Propter quam rationem inquit sanctus Sixtus papa in. c. omnes. 2. q. 6. Omnes episcopi, qui in aliquibus pulsantur vel criminantur grauioribus causis quoties necesse fuerit, liberè apostolicam sedem appellent, atque ad eam quasi ad matrem confugiant. hæc ille. Et papa Zepherinus in. c. ad Romanam ecclesiam. eadem causa. & q. ita ad propositum inquit. Ad Romanam ecclesiam ab omnibus maximè tamen oppressis est appellandum & concurrendum quasi ad matrem, vt eius vberibus nutriantur, & auctoritate defendantur, & a suis oppressionibus releuantur: quia non potest, nec debet mater obliuisci filium. hæc ille.

In quo respondetur ad sextam rationem sumptam ex eo, quod ecclesia dicitur domina.

Cap. LXXXVII.

S V M M A R I V M.

Obiectio sexta aduersariorum, qui ob id, quod ecclesia dicitur domina, inferunt, Papam non esse illa iurisdictionis auctoritate superiorem, confutatur.

Respo. sexta ad argumē. 48. 1.

De sextam rationem, quæ inducitur, quod ecclesia sit dñia, &c. & papa nō sit dominus, sed minister, &c. Respondetur negando vtrāque partem antecedentis. Videlicet primò, quod ecclesia vniuersalis sit domina. Secundo quod papa non sit dñs. Et ad probationem primæ partis dicimus, quod auctoritas illa Threnorū. 1. ad litteram intelligitur nō de vniuersali ecclesia, sed de ciuitate Hierusalem, & vniuersitate populi Iudaici, cuius ruinam lamēbatur propheta. vnde glo. ita inquit. Quomodo sedet sola ciuitas Hierusalem. s. populo expoliata, ignominia plena, inter hostes humiliata, olim populosa, & inter hostes gloriosa facta, quasi vidua domina gentiū, regibus destituta, sacerdotibus desolata, templo profanata, & vasorum gloria spoliata, &c. & ita secundum literale sensum (Vnde sumitur efficax argumentum vt ait Augustinus) auctoritas illa non est ad propositum. Cæterum licet al

legoricè auctoritas illa exponatur in glo. de ecclesia vniuersali, nō tamen ad intelligentiã aduersariorum, videlicet, quod cōmunitas ecclesiæ per orbem diffusa, aut collecta synodaliter sit domina gentiū, & princeps prouinciarum. Sed exponitur, & intelligitur sic: quod ecclesia sit domina. vt glo. inter. habet in prælati. Non em ecclesia dominatur instar vnius communitatis in omnibus mēbris suis, sed in prælati tantū, & maximè in summo prælatorum, scilicet Romano pōtifice: quoniam regimē & principatus ecclesiæ non est institutus, vt supra declarauimus, ad modum regiminis Aristocratij, in quo summus principatus non est apud aliquē singulariter, sed apud multos: sed ad modum regiminis regalis, in quo summus principatus est apud vnum videlicet Romanū pontificē: sicut habetur in. c. nolite errare. distin. 11. vnde ipse dicitur princeps ecclesiæ, & vocatur dñs noster. Vnde synodus vniuersalis vocat Romanam ecclesiam dominā. in. c. oportebat. distin. 79. Vbi ad sciendum quomodo Romanus pontifex possit & debeat dici dñs ecclesiæ, & alij prælati suarū ecclesiarum, & quomodo non, est notandum, quod vt tangit S. Tho. dominium dupliciter accipitur. Vno modo secundum quod operatur ponitur seruituti. & sic dñs dicitur, cui aliquis subditur vt seruus. & hoc modo prælati ecclesiæ non sunt dñi aliorum. Alio modo accipitur dominium secundum quod communiter refertur ad subiectū qualitercūque, & sic etiam ille, qui habet officium gubernandi, & dirigendi liberos, dñs potest dici. & hoc modo Romanus pontifex cum sit vniuersalis gubernator & director omniū fidelium, potest dici dñs ecclesiæ, siue fidelium, & ita appellatur ab omnibus. Qui modus dominationis etiã fuisse in statu innocentie sicut etiam est inter angelos, inter quos vnus ordo dominationis vocatur. Quod verò dicitur aduersarij, quod prælati ecclesiæ sunt dispensatores & ministri, & per consequens papa, & ita non dñi. Dicendum est, quod ista consequentia nulla est. Tum primò: quia bene stat cum dñio, quod aliquis sit minister alterius superioris dñi, sicut de principibus tã spiritualibus quã secularibus, qui oēs sunt ministri Dei, sicut Apostolus innuit ad Ro. 13. Tum secundo: quia bene stat cum dñio secundo modo dicto, quod aliquis sit etiã minister eorū, quorū dicitur dñs, eorū vtilitati seruiendo. vnde papa dicitur seruus seruorum Dei. Præterea Christus, qui fuit regū terræ princeps & dñs dominorū ministrum nostrū se vocat. vnde inquit. Filius hominis non venit ministrare, sed ministrare.

Stat

Matth. 20.

Tho. in prima part. q. 96. art. 4.

Stat ergo, q̄ papa sit seruus seruorū Dei ministerio charitatis, & dominus superioritate authoritatis. Vnde falsum est quod aduersarij dicunt, q̄ papa sit minister ecclesiæ, sicut cuius vice aut nomine agat. Hoc enim modo solus Christi minister est & vicarius, cuius vices agit in terris, vt in superioribus ostendimus in. c. 37. Ad id quod inducitur de Bernardo libro de consideratione: responde tur, q̄ beatus Bernar. dicens, q̄ papa non sit dominus, aut Romana ecclesia domina: capit dñm primo modo sumptū, videlicet secū dū q̄ opponitur seruituti: dñi autē ad seruū, vt dicit Arist. 8. Ethic. est prælatio tyranni ad subditum. Differt autem tyrannus à rege, vt ibidem dicit philosophus: quia rex ordinat prælationē suam ad bonū gentis, cui præest, propter eorum vtilitatem statuta & leges faciens. Tyrānus autem dominatur ad vtilitatem propriā: & talis dominatus non est nec esse debet in ecclesia. Et iste est dominatus, q̄ prohibetur Apostolis à domino cum ait. Scitis quia principes gentiū dominātur eorum, & qui maiores sunt, potestatem exercent in eos: non ita erit inter vos. & de tali dominio loquitur beatus Bernar. & nō de dominio secundo modo dicto. Quod patet ex eo, quod dicit in epistola quadam ad Eugenium papam. vbi de duplici dominio præfato distinguens: ita loquitur. Si Christus te misit, æstimabis te nō ministrari, sed ministrare venisse: & ministrare nō solū substantiā, sed ipsam quoq; animam. Verus successor Pauli dicet cū Paulo: non quia dominamur fidei vestre, sed auditores sumus gaudij vestri. Petri hæres audiet Petrū dicentem, nec vt dominātes in clero, sed forma facti gregis. Ecce vbi primum modum dominij excludit à papa. De secundo subiungit sic parum pōst in eadem epistola. Terribilis prorsus terribilis est locus iste: locus in quo stas, terra sancta est: locus Petri, locus principis Apostolorum, vbi steterunt pedes eius: locus illius, quem cōstituit dominus dominū domus suæ & principem omnis possessionis suæ. hæc ille. Ecce q̄ Petrum nominat dominum domus Dei. & ita patet quid dicendum sit ad dictum Bernardi. Præterea ad dictū beati Bernardi respondit Archidia. super capit. fidei. extra de sum. Trini. & fi. ca. in. 6. post recitatum præfatum verbum Bernardi in glo. dicentis, q̄ Romana ecclesia nō est domina. dicit sic. Quicquid Bernardus dicat, ecclesia Romana in canone domina nuncupatur. 79. dist. oportebat.

Matth. 20.

In quo respondetur ad obiectionem septimam ex eo, quod ecclesia est domina rerum ecclesiasticarū. Cap. LXXXVIII.

S V M M A R I V M.

1 Papa an sit dominus rerum ecclesiasticarum cuiusdam aduersariorum obiectioni respondendo, ostenditur.

Ad septimam aduersariorum obiectionem pari modo facilliter respondetur: in qua, cum dicitur, q̄ papa non sit dominus rerum ecclesiæ, sed ipsa ecclesiæ communitas, &

per consequēs, q̄ ecclesia ipsa superior papa dicenda veniat. Respondetur dupliciter. Primo negando antecedens pro vtraque parte. Primo videlicet, q̄ papa non sit dominus ecclesiæ: quoniam quæadmodum dicitur papa dominus ecclesiæ. i. rector, atq; gubernator eius: ita debet dici dominus rerum ecclesiæ. Vnde Bernardus in epistola ad Eugenium supra commemorata dicit: q̄ Romanus pontifex locum tenet eius, quem constituit dominus dominū domus suæ, & principē omnis possessionis suæ. sed bona oblata pertinent ad ius sacerdotum, iuxta. c. nulli. 1. 2. q. 2. Secundo respondetur ad obiectionem præfata negando consequētiam: quoniam dato q̄ apud ecclesiam vniuersalem dominium esset rerum ecclesiasticarū, & non apud papā, sed sola dispensatio, non sequitur propter hoc, q̄ ecclesia esset superior authoritate prælatiōis, aut iurisdictionis ipso Romano pōtifice, hoc maximè considerato, q̄ authoritatem ipsam dispensandi sicut & pascendi gregem ipsum dominicum non ab ecclesiæ communitate, sed ab ipso omnium summo pastorem Christo habet, dicente sibi in Petro: Pasce oues meas. aliās quælibet diocesis authoritate maior esset suo episcopo, aut parochia suo presbytero curato: cum communitatibus ecclesiarum talia bona data sint, non singulari personæ. Vnde fundatores ecclesiarum intenderunt dominium & proprietatem bonorum ablatorum trāsferre primò & directè in cōmunitatem collegij, scilicet talis, vel talis ecclesiæ ad vsum Deo seruientium, & non in aliquam personam singularem. vt satis colligitur ex cap. pontifices. 1. 2. quæst. 3. & si singularis persona,

Respon. ad septimū ar. gu. cap. 81.

Iohan. ulii.

persona, scilicet vt pars & membrum cōmunitatis habeat in ipsis ius vtendi ad sustentationem sui status, sed authoritas est in ipsis pontificibus, quibus clauēs collatæ sunt. Et ita ista consequētia nulla est. Apud cōmunitatem ecclesiæ est dominium rerum ecclesiasticarum, & non apud Papam: ergo apud cōmunitatem ecclesiæ authoritas superior iurisdictionis est; quàm apud Romanum pontificem.

In quo respondetur ad obiectionem octauā sumptam ex eo quod ecclesia dicitur regina. Cap. LXXXIX.

S V M M A R I V M.

1 Papa quomodo est rex, & ecclesia regina diluendo quandam aduersariorum obiectionem, ostenditur.

Nam ad obiectionē octauam sumptam ex eo, q̄ ecclesia nominatur regina, respondeamus. Dicimus autē hanc consequētiam nullam esse: Ecclesia dicitur regina: ergo

est maior Papa authoritate iurisdictionis. Pro quo & multis similibus est notādum, quod cum dona gratiæ gratum faciētis sint distincta à donis gratiæ gratis data: dona gratiæ gratum faciētis non arguunt dona gratiæ gratis data. patet: quoniam ex hoc quod aliquis est in charitate, non sequitur q̄ sit propheta, doctor, aut prælatus: neq; econuerso ex hoc quod quis sit propheta, doctor, aut prælatus, sequitur quod sit in charitate: aut ex hoc quod quis sit excellentior doctor, aut propheta, aut sublimior prælatus, sequitur q̄ sit in maiori charitate. Vnde Sāctus Thomas in quæst. de veritate. q. 1. 2. artic. 2. respondēs ad authoritatem illam Matth. 1. 1. Non surrexit maior Iohanne Baptista. dicit: q̄ et si Iohāne Baptista nullus fuit simpliciter maior, propter hoc non sequitur, q̄ nullus fuerit eo excellentior in gradu prophetiæ. E ratio sua est: quia cum prophetia non sit donum gratiæ gratum faciētis, potest esse maior propheta qui est minor in merito. hæc sanctus Thomas. Secundo notandum, quod nomen reginæ sicut nomen regis potest attribui alicui dupliciter. Vno modo ratione virtuosi regiminis, quo quis bene se regit, secundum

Responde. octauo argu. facti. c. 81.

illud Senecæ. Si bene te rexeris, es dignus nomine regis. Et Casiodorus dicit psal. 37. Reges terræ sunt, qui corporibus suis diuinitatis munere dominantur. Et Gregorius in moralibus libro. 1. 1. Qui membrorum suorum motus bene regere sciunt, non immerito reges vocantur. Hoc modo esse reginam legimus attribui & animæ rationali deuotæ, & ecclesiæ vniuersali, quæ ex sanctis animabus vnā colligitur: vt ait August. super psalm. 44. Quod verò animæ sanctæ reginæ nomen, habetur Cant. 6. vbi dicitur. Sexaginta sunt reginæ. vbi glo. interli. ait, filios ex amore sponi & regni generantes. De ecclesia verò vniuersali sequitur immediatè. Vnā est columba mea, perfecta mea. vbi glo. Aymonis ita habet. Vnā columba mea, hæc vnā est catholica per vniuersum orbem diffusa ecclesia: quæ ex reginis, & adolecētibus constat. De hoc satis, quoniam quomodo vniuersalis ecclesia regina dicatur, plenè diximus in primo libro. cap. 43. Tertio considerando, q̄ hoc modo esse reginam, respicit dona gratiæ gratum faciētis, sicut patet ex ipso prophético tex. qui inductus est per aduersarios. dicit enim propheta. Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato circumdata varietate, id est auro charitatis decorata, & varietate circumdata meritorum. vt inquit glo. 2. Et hinc est, quod ecclesia non dicitur regina in omnibus membris suis, sed in illis, quæ in gratia & charitate sunt. Vnde glof. ordin. supra per illud Cant. 6. Sexaginta sunt reginæ, & c. dicit sic. Reginæ sunt, quæ intuitu regni cælestis inseruiunt. Et ideo dicuntur sexaginta: quia sola dilectione præceptorum Dei perfectionem operum habent. Vel quia corporeos quinque sensus ad regulam Apostolicæ doctrinæ obtemperant. Ex quibus patet, quod ecclesia in eis membris dicitur regina, quæ quinque suorum corporum sensus ad regulam diuinæ legis disponentes per gratiam & charitatem thoro æterni regis appropinquant. Ex quibus apertissimè colligitur, quod sæpe contingit, quod ecclesia habet altiorem gradum authoritatis & potestatis ecclesiasticæ in quibus nō habebit præfatum nomen reginæ, vt pote in prælatis malis, siue malè viuētib; malè se regentibus: & econuerso in multis erit regina, in quibus nihil habet authoritatis ecclesiasticæ: sicut patet de multis sanctis. Quocirca arguere ex hac appellatione reginæ altiorem gradum superioritatis potestatis ecclesiasticæ, videtur sapere errorem Valdensium, &

Iohan.

Iohannis Witleff, dicentium apud solos existentibus in gratia gratum faciente esse clauas ecclesie. Habemus ergo manifestum, quod ista consequentia nulla est. Ecclesia est regina: ergo superior est papa auctoritate potestatis. maximè si attendamus, quod etsi beatissima virgo Maria non modò hominum, sed etiam angelorum regina sit, clauas tamen regni cælorum non sunt ei datæ, sed Apostolis. ut habetur extra de pœni. & remis. ca. noua. Secundò modo potest attribui ecclesie nomen reginæ ratione prælationis, aut principatus, & hoc in prælati, qui sunt rectoris eius, sicut sæpe diximus, & maximè in Romano pontifice, cui omnes primates mundi iure diuino caput inclinant: qui etiam reges dici possent. sicut supra in c. 33. plenè ostendimus, secundum illud psal. 44. Delectauerunt te filiarum regum in honore tuo. vbi dicit glo. ordin. Reges dicit Apostolos, qui se & alios in virtutibus regunt: quorum filiarum sunt omnes ecclesie per eos in fide genitæ. Quod verò dicunt aduersarij, quod papa non possit vocari rex, negatur tanquam falsum: quoniam sicut supra ostendimus, cum rex à regè dicatur, ut ait Isido. & Romano pontifici. rector sit vniuersalis ecclesie, rex convenientissimè posset appellari. Et ad probationem cum dicitur, quod regimen ecclesie respectu papæ non sit regale, sed politicum: dicimus, quod hoc sit falsum, sicut sufficienter probatum est in superioribus, maximè circa c. 2. Et ad probationem quam inducunt ex illo Matt. 20. Scitis, &c. respondetur, quod probatio illa nullius virtutis est: quoniam per illa verba Christi non negatur principatum ecclesie esse regale, aut monarchicum, sed tantum, quod principatus & dominium prælatorum ecclesie non debeat esse more dominorum, seu principum huius mundi: qui ideofiant, ut dominantur in minoribus suis: prælati verò ut seruiant. Vnde beatus Chryso. super illo verbo ita ait. Principes mundi ideofiant, ut dominantur minoribus suis: principes autem ecclesie, ut seruiant minoribus suis, ut suas utilitates negligant, & illorum proeuret. hæc Chryso. Quod verò vltimò inducitur, quod Christus fugit, ne facerent eum regem, insipienter inductum est, nec facit ad propositum: quoniam ideo fugisse dicitur, ne facerent eum regem, ut inquit Sanctus Thom. super Iohan. Primò, quia cum ipse esset verè rex, derogasset suæ dignitati, si regnum ab hominibus recepisset: qui sic rex erat, ut eius participatione reges omnes essent. Proverb. 8. Per me reges regnant. Secundò, quia præi-

dicasset suæ doctrinæ, si claritatem, & robur ab hominibus accepisset: sic enim operabatur & docebat, ut totum diuinæ virtuti ascriberetur, & non favori humano. Iohan. 5. Claritatem ab hominibus non accipio. Tertio, ut erudiret nos mundanas contemnere dignitates. Iohan. 13. Exemplum enim dedi vobis. &c. Ecclesiastici. 7. Noli querere ab homine ducatum. Et ita patet, quod auctoritas illa nullo modo probat propositum aduersariorum.

¶ In quo respondetur ad obiectionem nonam sumptam ex eo, quod ecclesia dicitur sponsa Christi. Cap. XC.

S V M M A R I V M.

1 Obiectio aduersariorum, qui arguunt Papam ideo dici ecclesiam vniuersali iurisdictionis auctoritatem esse inferiorem, eo quod ecclesia dicitur Christi sponsa, &c. diluitur.

Nonò arguebatur per aduersarios ex eo, quod ecclesia dicitur sponsa Christi, papa autem non sponsus, sed paronymus, &c. ¶ Ad hanc obiectionem respondentes dicimus, quod ratio illa in nullo fauet proposito aduersariorum. Quod ex multis colligitur. Primò: quia ecclesia, quæ dicitur sponsa Christi, non dicit aliquam personam, aut communitatem, secluso papa: cum dicat Bernardus super Cant. homilia. 69. Quid sponsa nisi cõgregatio iustorum? quid ipsa nisi generatio querentium dominum querentium faciem sponsi? Secundò: quia ratio & dignitas sponsæ conuenit etiam personæ Papæ si sit in amore Christi. Vnde ipse Bernardus in sermone de nuptijs dicit sic. Sponsa Christi ipsi nos sumus, & omnes simul vna sponsa, & animæ singulorum singulæ sponsæ. hæc Bernardus. Tertio quia ratio huius sponsalitatæ non arguit superioritatem auctoritatis, de qua loquimur. de quo rationem supra assignauimus in superiori ca. quia hoc respicit gratiam gratum facientem, cum sponsa dicatur propter dilectionem. Ait enim Bernardus super Cant. homilia. 77. Ecclesia dicitur ciuitas propter collectionem: sponsa propter dilectionem: oues propter

Responde. no
no argu. facta
cto. c. 81.

propter mansuetudinem: superioritas autem & excellentia auctoritatis innititur dono gratiæ gratis datæ. Et inde est, quod ecclesia dicitur sponsa Christi in omnibus membris, quæ in Christi amore florent. id est in his membris, quæ numero & merito sunt Christi membra. Vnde glo. super illud. Despondi enim vos vni viro, &c. dicit, quod ecclesia in omnibus veris membris virginitatem mentis seruat, etsi non corporis. & infra. Singulariter dicit virginitatem, quia omnes sunt vna virgo propter fidei integræ vnitatem, solidæ spei, sinceræ charitatis, Virgo sunt: quia à prauitate erroris, et ab opere malo incõtaminati. casta: quia non habent æstum malæ volütatis. hæc glo. Et nihilominus ecclesia non habet in omnibus istis potestatem clauium: quinimò habet in multis, quæ non sunt inter membra vera sponsæ, sed odientium Deum. Esse ergo sponsam Christi licet arguat fidem per dilectionem operantem. Sponsabo te mihi in fide. non tamen arguit auctoritatem iurisdictionis, aut superioritatem principatus: aliàs personæ sanctæ, quæ sponsæ Christi sunt, & vocantur, superiores essent & potestate & auctoritate iudicij multis prælati, qui sunt peccatores: quod est error Valdensium. Consequentia ergo illa aduersariorum: Vniuersalis ecclesia est sponsa Christi, ergo superior est auctoritate Romano pontifice. nulla est. Vnde etiam tempore veteris legis ecclesia dicebatur sponsa: sicut in multis locis habetur in libro Cantico. & nihilominus Moyse superior erat auctoritate tota illa multitudo ecclesie: sicut in superioribus sæpenumerò inductum est. Et cum dicitur, quod maior sit potestas regiminis in sponsa quàm in paronymo: dicimus, quod verum est, nisi sponsus aliter ordinauerit, sicut factum est hic: quoniam ipse sponsus, scilicet Christus, regimen, & gubernationem, ac curam sponsæ suæ Romano pontifici tanquam vicario suo plenè commisit. Præterea falsum dicunt, quod papa non sit etiam sponsus ecclesie: sicut superius ostendimus. cap. 27. Vnde Bonifacius in ca. quoniam. extra de immunitate eccle. lib. 6. dicit. Nos iustitiam nostram, & ecclesie sponsam nostram non lententes negligere.

¶ In quo respondetur ad obiectionem decimam sumptam ex eo quod ecclesia errare non possit. Cap. XCI.

S V M M A R I V M.

1 Ecclesia catholica quomodo in fide & moribus errare non possit, elidendo quendam aduersariorum obiectionem, &c. ostenditur.

Ecimò obijciatur sic. Ecclesia non potest errare, & per consequens indeuialis est: papa errare potest, & deuiare à reuerentia tam morum, quam fidei, ergo ecclesia est superior potestate, &c. Ad hoc respondentes dicimus, quod ratio ista nulla est: quoniam hæc argumentatio nullas vires habet: ecclesia vniuersalis errare non potest in fide, papa verò sic, ergo ecclesia est maior & superior potestate clauium aut auctoritate iurisdictionis Romano pontifice. Cum enim, ut supra diximus, ista pertineant ad diuersas gratias gratis datas: distincta nanque est gratia confirmationis à gratia potestatis clauium: vna non arguit aliam, ut est manifestum: aliàs quicumque esset in gratia confirmatus, non modò clauas haberet, sed etiam in clauium potestate superior esset omni non confirmato: quod absurdum est, & à fide vniuersalis ecclesie alienum. Vnde istæ consequentiæ aduersariorum non modò sunt nullæ, sed etiam videtur sapere errorem. De hoc autem quod dictum est, quod ecclesia vniuersalis errare non potest in fide, licet plura dixerimus libro primo. c. 18. vbi apertissimè declarauimus, quod in ecclesia Dei fides, sanctitas, doctrina, prælatio, & sacramenta vsque in finem essent duratura, nihilominus duximus hoc hic explicandum, qualiter iuxta sanctorum patrum doctrinam sit accipiendum: quod ecclesia errare non possit. Dicimus autem hoc, quod ecclesia in fide & moribus errare non possit, sic accipiendum esse: quod Deus ita assistet ecclesie vsque ad consummationem seculi, ut nunquam vera fides deficiat in ea: nullum enim erit tempus vsque ad finem seculi, in quo non sint aliqui, etsi non omnes, qui veram fidem per dilectionem etiam operantem, siue charitatem formatam non habeant. Quod pulchrè ostendit Aug. super illud psal. 108. Ne auferas de ore meo verbum veritatis vsquequaq; sic dicens. Ex ore suo quippe dicit, quod vnitatis corporis loquitur, in cuius membris etiam illi deputantur, qui defecerunt ad horam negando: sed poenitendo postea reuixerunt, vel etiam martyrij quam perdidit palmam reparata confessione sumpturunt. Non igitur vsque valde,

Responde. de
cimo argu.
facto. c. 81.

valde, sed sicut quidam codices habent non vsquequaq; hoc enim non omnimodè ex ore Petri, in quo erat typus ecclesiæ, verbum veritatis ablatum est: qui etsi ad horam negauit timore turbatus, tamen flendo est reparatus, & confitendo postea est coronatus. Totum itaq; corpus Christi loquitur. i. ecclesiæ sanctæ vniuersitas, in quo toto corpore siue quia negantibus plurimis remanserunt fortes, qui vsque ad mortem pro veritate certamè certarent: siue quia ex his, q. negauerunt, multi reparati sunt, non est ablatum ex ore eius verbū veritatis vsq; valde. hæc Augusti. De isto etiā ecclesiæ priuilegio habetur Matthæi. 16. vbi Petro Christus ita ait. Tu es Petrus, & super hanc petrā ædificabo ecclesiam meam: & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. glof. interli. non separabunt eam à charitate mea, & fide. Super quo verbo dominus Archidiaconus in capit. ita dominus. distin. 19. ita dicit. Portæ inferi peccata mortalia sunt, quæ dicuntur portæ inferi: quia per ea paratus est aditus ad inferos: hæc autē nō præualebunt contra ecclesiam sic, quod non sint aliqui boni semper in ecclesia. Vel portæ inferi dicuntur hæreses & schismata: quia per ea similiter est aditus ad infernū. Hæc similiter nunquam contra ecclesiā præualebūt sic, vt eam totaliter polluāt. 24. quæst. 1. à recta. hæc ille. Item eodem modo exponit sanctus Thomas in. 4. dist. 6. loquendo de baptisimo, vtrum possit dari ab hæreticis, dicens sic. Nō requiritur fides personalis offerētium ad baptisimū, nec alicuius personæ determinatæ, sed solum fides ecclesiæ militantis, quam nō est possibile deficere totaliter, Deo ordinante, qui dicit Matth. vlt. Ego autem vobiscum sum vsque ad consummationem seculi.

In quo respondetur ad vltimam obiectionem fundatam super illo Matth. 18. Dic ecclesiæ. Cap. XCII.

S V M M A R I V M.

1 Ecclesiæ autoritas an maior probetur autoritate Papali ex illo Matth. 18. Dic ecclesiæ. respondendo cuidam aduersariorum obiectioni, per quinque puncta principalia ostenditur.

Reliquum iam restat, vt vltimæ fatiffaciamus obiectioni, qua aduersarij potissimè fulciuntur ad probandū quod vniuersalis ecclesia autoritate & iurisdictionis potestate superior sit Romano Pōtifice, dicentes, q. ad vniuersalē ecclesiam sicut ad supremū iudicem quilibet fidelis, & per consequens etiā Romanus pontifex remittatur. Ad quam respondētes dicimus hoc esse falsum. Et ad probationem, quā faciunt ex illo Matth. 18. Dic ecclesiæ. Dicimus quod autoritas bene & catholicè intellecta non facit pro aduersarijs. Alia nempe est intelligentia præfata autoritatis iuxta sanctorum & clarissimorum doctorum interpretationem, quā aduersarij prætendant. Pro cuius declaratione, quia hac autoritate maximè aduersarij armantur, est notandum, quod illud dictum Christi. Dic ecclesiæ. exponitur dupliciter iuxta glof. ordina. & expositores. Primò sic. Dic ecclesiæ. scilicet tanquam iudici, denuntiando illi peccatum fratris corrigēdum. Alio modo: Dic ecclesiæ: id est, coram ecclesia obiurga fratrem delinquentem: vt iuxta Hiero. in glo. ordi. detestationi eum habeat: & qui non potuit pudore saluari, saluetur opprobrijs. Quo notato, faciemus quinque. In primo probabimus quod exponendo illud. Dic ecclesiæ. tanquam iudici secundum literalem sensum: ex quo solo efficax argumentum sumitur vt inquit tam Dio. quā Aug. per ecclesiam nō possit vniuersalis ecclesia per orbem diffusa intelligi. Secundò probabimus, q. etiam per hoc Dic ecclesiæ. non possit intelligi ad literam vniuersalis ecclesia conciliariter congregata. Tertio probabimus, q. per ecclesiam in prædicta autoritate intelligatur prælatus. Quarto soluemus rationes inductas contra hanc intelligentiam. Quintò ostendemus etiam, q. ex sensu literali non possit rectè intelligi illud. Dic ecclesiæ. iuxta secundam expositionem, qua exponitur: id est coram ecclesia obiurga, de vniuersali ecclesia, siue dispersa, siue synodaliter collecta. ¶ Pro deductione omnium istorum præsupponimus cum omnibus factæ scripturæ doctoribus, q. correctio fraternalis, de qua in præfata autoritate datur generalis doctrina, cadit sub præcepto. Qua suppositione posita, sit ista conclusio. Per ecclesiam, cui tanquam iudici præcipitur denuntiari cuiuslibet fratris delinquentis peccatum, ex sensu literali, aut ex intentione Christi non potest accipi ecclesia vniuersalis per orbem diffusa.

Responde. ad undecimum arg. factum c. 8. 1.

Quinque facturus est principaliter.

Circa primum principale.

diffusa. Ista conclusio probatur multipliciter. Et primò sic. Nullus potest intelligi rectè assignatus ab aliquo sapiente iudex in causa aliqua, cui est impossibile vel quasi denuntiari culpam delinquentis. hoc est manifestum, quia talis frustra assignaretur iudex: sed ecclesiæ vniuersali dispersæ per orbem non est quasi possibile simul denuntiari posse peccatum cui iussu fratris delinquentis, vt patet, ergo ex intentione Christi sapientissimi legislatoris non potest intelligi per ecclesiam, cui tanquam iudici est denuntianda culpa delinquentis fratris, vniuersalis ecclesia per orbem dispersa. Consequentia est bona. Et confirmatur. Tū, quia de ratione legis est, quod sit possibilis, vt in cap. erit autem lex. dist. 4. dicit Isidorus. Tum, quia vt inquit Hiero. anathema sit, qui Deum dixerit aliquid impossibile præcepisse. Secundò sic. Ad nullum tanquam ad iudicem sapiens legislator remittit aliquem qui non potest exire in actum siue exercitium iudicij, audiendo querelas, condemnando reum, vel absolueno innocentem, & ista videtur manifesta, sed vniuersalis ecclesia per orbem diffusa non potest exire in actum iudicij, vt est manifestum, cum non esset in vno loco congregata, ergo legislator Christus nullum hominem remittit ad ecclesiam vniuersalem, quæ per orbem diffusa est, tanquam ad iudicem, ergo per ecclesiam, de qua Christus in euangelio inquit, Dic ecclesiæ. non potest verè intelligi ecclesia vniuersalis. Tertio sic. Vniuersali ecclesiæ, quæ dicitur collectio omnium fidelium, nec in singulis membris, nec in omnibus simul vt vniuersitati sunt datæ clauis regni cælorū, aut potestas ecclesiasticæ iurisdictionis, vt manifesta luce ostēdimus in superioribus, ergo ad eam vt ad iudicem nullus remittitur. Consequentia est bona: quoniam cuius non est potentia, eius nō est actus, vt dicit Aristoteles in libr. de somno & vigilia. ergo falsum est, quod ad ecclesiam vniuersalē remittatur quis sicut ad iudicem. Et hæc de primo. Secundum verò, quod per ecclesiam, ad quam vt ad iudicem dicitur remitti quilibet fidelis nō possit intelligi ex intentione Christi siue ex sensu literali vniuersalis ecclesia conciliariter congregata, probatur ex multiplici capite. Primò ex raritate congregationis vniuersalis ecclesiæ. Planè non est credendum, quod sapientissimus legislator cum vniuersalem iudicem, & supremum poneret in ecclesia ad correctionem peccatorum, quæ quotidie est necessaria in ecclesia, quem rarissimè contingit pro tribunali sedere, & maximè eum, qui per plures

Circa secundum principale.

annos non conueniret ad iudiciū. Patet: quia sic periret iustitia, & correctio non haberet locum: sed vniuersalis ecclesia rarò congregatur, imò quandoque plāsqum per centū annos non fuit celebratum vniuersale conciliū: ergo nullo modo credendum est, quod ad talem iudicem sapientissimus Christus fideles suos remitti voluit, siue ordinauerit. Secundò idem ostēditur: dato etiam quod semper celebraretur synodus aliqua vniuersalis, ex eo quod insupportabili onere grauaretur populus Christianus, si pro adimplendo præcepto de correctione fraternali tenerentur fideles venire ad ecclesiam vniuersalē actu congregatā. Planè huius insupportabilis grauitas repugnat suauitati legis Christi iuxta illud. Mandatum hoc quod ego præcipio tibi hodie, nō est superā, nec procul positum in cælo situm, vt possis dicere, Quis nostrum ad cælum valet conscendere, vt deferat illud ad nos, vt audiamus, & opere compleamus? nec trans mare positū vt causeris, & dicas: Quis ex nobis transmeare poterit, & illud ad nos deferre, vt possimus audire & facere quod præceptum est? sed iuxta est valde. glo. interli. Mādātā Dei temperata, & moderata sunt humanis viribus. & dicit ipse legislator, Iugum enim meum suauē est, & onus meum leue. Planè non leuē esset præceptum diuinæ legis de correctione fraternali, si fidelis quilibet illud adimpleret, ad vniuersale concilium actu existens venire teneretur. Ad quod proculdubio obnoxius esset venire, si per ecclesiam, cui denuntiandū est peccatum fratris delinquentis, vniuersalis ecclesia synodaliter congregata ex Christi intentione veniret intelligenda. Quocirca manifestum videtur non esse de intentione legislatoris Christi per ecclesiam in prædicta autoritate designare vniuersalem ecclesiam siue dispersam siue congregatam. Quæ ratio maximè ex eo loco diuinæ legis confirmatur, vbi Deuter. 17. iudices in portis esse. & primi Machabæorū. 14. in plateis sedere leguntur: quod ideò à Deo stabilitum esse creditur, vt administratores iustitiæ in promptu, & sine difficultate haberi possent, quod de concilijs vniuersalibus contingere non potest. Tertio sic: ita foemina tenentur ad correctionem fraternali quemadmodum viri, & pauperes sicut & diuites: hoc est manifestū: sed foemina nō remittuntur ad ecclesiam nec dispersam, nec synodaliter congregatam tanquam ad iudicem, cui proximi denuntianda est culpa commissa, vt patet, ergo sequitur, quod per illud: Dic ecclesiæ. non potest rectè accipi vniuersalis

Deuter. 30

Matth. 11

salis ecclesia etiam actu synodaliter congregata. Consequentia est bona: quia aliàs foemine tenerentur ire ad vniuersalia concilia ad denuntiandum delinquentium virorum aut mulierum culpas & malificia: & ita omnes fideles siue pauperes siue diuites, quod est absurdum. **Quartò**: Nihil quod est impeditiuū iustitiæ, perturbatiuum pacis ecclesiæ, occasio multorum schismatum, & per quod ratione appellationum quæ interuenirēt in omni causa ad illum supremum iudicem, vacarent omnia tribunalia à prælatorum & iudicum, creditur institutum à Christo, qui est rex iustitiæ & pacis amator: sed omnia ista mala sequerentur, si ecclesia vniuersalis congregata esset instituta iudex ad, quem cum frater delinquens, non audiret fratrem corripientem esset recurrendum. Patet: quia ecclesia rarò congregatur & congregata non diu manet congregata, nec ad eam possent omnes fideles oribus concurrere, nec etiam mittere denuntiationes omnium fidelium fratrum delinquentium, vt patet, ergo nullo modo est dicendū, quòd per ecclesiā intelligatur vniuersalis ecclesia congregata, etiam cum dicitur: Dic ecclesiæ. **Quintò** sic. Concilium vniuersali institutionem & robur authoritatis accipit à papa: vt distin. 17. per totum. & extra de capitul. significasti. ergo sequitur, quòd papa nō remittatur ad concilium vniuersale sicut ad iudicem suum superiorem. Consequentia est manifesta. **Sextò** arguitur sic. Cōcilia vniuersalia sunt humana institutione introducta, vt patet in capit. Canones. distin. 16. & 17. ergo non potest rectè intelligi secundum sensum literalem per ecclesiam, cum dicit: Dic ecclesiæ. concilium vniuersale. Patet consequentia: quia aliàs institutio & celebratio concilij esset diuina lege, & non tantum humana institutione, quòd non videtur: ergo manifestū est, quòd per ecclesiam, cui tāquam iudici peccatum delinquentis fratris incorrigibilis denuntiandum est ex sensu literali & ex intentione legislatoris Christi, non posset intelligi ecclesia vniuersalis nec dispersa per orbem, nec synodaliter congregata. Et hæc de secundo. **Tertium** verò, quòd scilicet per ecclesiā, cui tanquam iudici denuntiandum est peccatum fratris delinquentis & incorrigibilis ex intentione Christi sit intelligendus prælatus, multiplici sanctorum & clarissimorum doctorum testimonio probatur. **Primò** ex eo arguitur manifestè, quòd Christus non vniuersali ecclesiæ dispersæ aut congregatæ, sed Apostolis, & eorum successoribus ecclesiæ

Circa tertium principalem.

prælatis ait: Amen dico vobis, quæcunque alligaueritis super terram, erunt ligata & in cælo. vbi glo. Hieronymi dicit sic. hic potestatem tribuit Apostolis. Prælati ergo vniuersitatum sunt, ad quos tanquam ad iudices fideles remittuntur, & non ipsæ vniuersitates. **Secundò** hoc idem ostenditur auctoritate beati Chrysostomi, qui super Matthæum, vt habetur in gloss. continua exponit sic: Dic ecclesiæ. id est his, qui ecclesiæ præfident. **Tertio** idem arguitur ex gloss. decreti in capit. si peccauit. 2. quæstio. 1. quæ ita habet: Dic ecclesiæ. id est sacerdoti. **Quartò** idem ostenditur ex interpretatione Apostolica sedis in capit. nouit. extra de iudi. vbi ly, Dic ecclesiæ. de pastore & rectore vniuersalis ecclesiæ interpretatur, & exponit. **Quintò** ostenditur auctoritate beati Thomæ, qui tam in. 4. distinct. 19. quàm in. 2. 2. quæstio. 24. in materia de correctione fraterna. exponit: Dic ecclesiæ. id est prælato in iudicio præfidenti. **Sextò** auctoritate eiusdem sancti Thomæ in tractatu de correctione fraterna. vbi exponens prædictam auctoritatem dicit. Præceptum de correctione potest pertinere ad omnes, vel ad prælatos: si ad omnes communiter, tunc ecclesia nō vocatur hic congregatio, sed prælatus: si istud pertineat ad prælatos, tunc sensus est: Dic ecclesiæ. id est congregationi fidelium. & debet coram ea excommunicari, vt sit diuisus ab ecclesia per sententiam excommunicationis: & donec redeat ab ecclesia debet vitari, & haberi sicut ethnicus & publicanus. Ad idē sanctus Thomas super Matthæum sic dicens: Dic ecclesiæ. id est toti multitudini, vt confundatur, & qui noluit sine confusione corripitur, cum confusione corripitur. est enim confusio adducens gratiam. Vel Dic ecclesiæ. id est iudicibus vt corrigatur, secundum illud. Si genuerit homo filium contumacem & proteruum apprehendet eum, & adducet ad seniores ciuitatis. Hæc sanctus Thom. **Septimò** patet ex sententia domini Alfiodoren. in summa sua. 3. libr. 3. rubrica. quomodo sit intelligendum hoc præceptum, Si peccauerit in te frater. & c. cuius sententia est eadem quasi in forma cum illa quæ posita est sancti Thom. in tractatu de correctione fraterna. **Octauò** ad idem est sententia domini Hugo. Cardinalis primi postillatoris Bibliæ: qui iuxta duas quæ ponuntur in glo. continua. quarum vna dicit: Dic ecclesiæ. id est his qui ecclesiæ præfident. & alia dicit: Dic ecclesiæ. id est toti ecclesiæ, vt maiorem erubescensiam habeat. dicitur

Deuter. 23

cit super Matthæ. sic. Si priuata persona corripitur, si exponendum est: Dic ecclesiæ. id est, coram prælato ecclesiæ eum conuince per testes, quos noluit audire corripientes. & hoc iuxta primam gloss. Si verò prælatus corripitur, sensus est: Dic ecclesiæ, id est coram ecclesia, scilicet congregatione fidelium excommunicata. Non eandem sententiam quasi formaliter persequitur venerabilis magister Nicolaus Gorra super Matthæ. **Decimò** ad idem est dominus Albertus Magnus, qui super Matthæ. ita exponit: Dic ecclesiæ. id est, prælato in conuentu siue in synodo: & si ecclesiam non audierit, vt secundum arbitrium prælati corrigatur: sit tibi tanquam ethnicus & publicanus. Hæc Albertus. **Vndecimò** ad idem est communis postillator magister Nicolaus de Lyra, qui super Matthæ. ita exponit: Dic ecclesiæ. id est prælato. **Duodecimò** confirmatur ex practica, & consuetudine obseruatis à sanctis patribus, & ab vniuersitate fidelium ab ipso nascentis ecclesiæ exordio. Manifestum est autem, quòd practica obseruata in ecclesia Dei circa obseruantiam præcepti siue ordinis de correctione fraterna semper fuit, & est denuntiare prælato & non vniuersali ecclesiæ siue dispersæ siue congregatæ fratris delinquentis peccatum. Cum ergo consuetudo obseruantia sit interpret legis, vt dicit Augustinus libro de mēdacio, ex factis sanctorum colligemus, quid in scripturis sentire debeamus. Manifestum est, quòd verus, & proprius, ac principalis intellectus præfatae authoritatis sit, vt per ly ecclesiam, cui tanquam iudici denuntiatio fienda est, siue ad quem fidelis remittitur, prælatus ecclesiæ intelligi debeat, siue accipiendus veniat, & non vniuersalis ecclesia aut per orbem dispersa, aut synodaliter congregata. Quibus testimonijs consideratis, valde ridiculum est & satis abominabile, quòd aduersarij, contemptis tantorum sanctorum ac patrum & doctorum testimonijs & assertionibus, præsumant sacram scripturam ad propriam voluntatem exponere: similis illis de quibus Clemens papa in capitu. perlatum. distincti. 37. loquitur, dicens. Perlatum nobis est, quòd quidam in partibus vestris commorantes sanis doctrinis aduersantur, & prout videtur, non secundum traditionem patrum, sed iuxta suum sensum docere videntur. Et hoc tantum dictum sit de tertio articulo. **Quartò** restat respondere ad rationes aduersariorum. **Ad primam** cum dicitur, quòd non possit per ecclesiam intelligi prælatus, quia Chri-

Circa quartum principalem in quo respondetur

stus loquebatur Petro, qui futurus erat prælatus ecclesiæ, & nullus ad se remittatur, per consequens non prælatus, sed vniuersalis ecclesia sit intelligenda eo modo, quo haberi potest, scilicet synodaliter. Ad hoc respondetur, quòd ratio non militat. Pro quo primò notandum, quòd hæc doctrina de correctione fraterna data à Christo, generalis est, omnes fideles respiciens, & nō solum Petrum, licet ad ipsum specialiter in figura totius ecclesiæ directus sit sermo in signum principatus sui, ad quem à domino erat electus: & ita legislator Christus tam subditos quàm prælatos ad obseruantiam huius præcepti aliter voluit. Verum vt superius commemorauimus ex sententia beati Thomæ in tractatu de correctione fraterna. & Hugonis Cardinalis, & magistri Nicolai Gorra super Matthæum exponentis iuxta duas gloss. ordinata dupliciter hunc text. Alia est intelligentia huius nominis ecclesia: quando priuata persona corrigit, & alia quando publica persona. Nā si priuata persona corrigit, tunc est sensus: Dic ecclesiæ. id est, prælato. Si verò publica persona corrigit, tunc est sensus: Dic ecclesiæ. id est, coram congregatione, siue multitudinem eum obiurga: vt sic, quemadmodum ait gloss. maiorem erubescensiam patiat. Vel coram congregatione eum excommunicat, vt sic, quemadmodum ait Hieronymus in gl. multorum de testatione habitus, opprobrijs saluetur, qui pudore saluari non potuit. Sed cum hoc modo prælatus remitti ad ecclesiam nō sit remitti ad superiorem siue ad iudicem vt de se patet, manifestum, quòd ratio aduersariorum non probat intentum. Præterea secundò ratio præfata non procedit: quoniam non videtur inconueniens, quòd remittatur ad seipsum secundum aliam & aliam habitudinem consideratum. Prælatus enim, vt ait sanctus Thomas in. 4. distinctio. 19. quæstio. 2. dupliciter potest considerari: aut secundum quòd in iudicio præfident, & sic dicere prælato inquit, est dicere ecclesiæ, per quem modum persona in prelatione constituta potest à se, vt est priuata persona, remitti ad se, vt est persona publica. & tunc dicere ecclesiæ nihil aliud est, quàm exigere in actum iudicij, puniendo, & corrigendo fratrem delinquentem, qui denuntiatus est. Quod beatus Gregorius scribens Iohanni Patriarchæ Constantinopolitano super vsurpatione vocabuli vniuersalis. epistola. 265. ostendit, sic dicens. Nos quidem in quibus talis tantaque ansu nepharium culpa committitur, seruamus quod præcipit

capit veritas dicens : Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum : si autem te non audierit, dic ecclesiæ : si verò ecclesiā non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Ego itaque per responsales meos semel & bis verbis humilibus hoc quod in tota ecclesia peccatur, corripere studui: per me scribo quicquid humiliter facere debui, non omisi: si in mea correctione despiciar, restat vt ecclesiam debeam adhibere, hæc Gregorius. Vbi ecclesiam adire, vel adhibere, est censuram ecclesiasticā apponere, sicut fecit nō cōuocādo super hoc aliquod concilium vniuersale. Præterea hoc modo ait Nicolaus papa in capitulo præcipuè .vbi ita dicit regi Lothario. Cæterum caue, ne quando nobis secundum præceptum domini duos vel tres testes adhibeamus, imò vero hoc sanctæ ecclesiæ dicamus: & (quod nō optamus) de cetero cunctis fias ethnicus & publicanus. Quod verò ibi per ecclesiam non alium iudicem quàm seipsum intelligat, patet ex gloss. quæ in eo loco dicit sic. Ergo in causa denuntiationis idem potest esse iudex, & accusator, & testis: vt extra de simo. capit. licet. Cæterum ipse beatus Petrus, in cuius persona hæc constitutio diuina primò emanauit, absque hoc, quòd vniuersali ecclesiæ diceret, aut vniuersale concilium conuocaret, Ananiam & Sapphiram eius coniugem sua autoritate damnauit. Nimum plane foret periculosum asserere beatum Petrum aliosque sanctos patres transgressores esse diuini præcepti, qui ad correctionem peccatorum absque denuntiatione vniuersali ecclesiæ sua autoritate processerunt. Et hæc ad primam rationem dixisse sufficiat.

Ad secundam. ¶ Ad secundam rationem cum dicit, quòd nomen ecclesiæ sit collectiuum, & per consequens non possit per ecclesiam intelligi prælatum sed vniuersitas. Respondetur, quòd ratio nulla est: quoniam sæpe nomine communitatis exprimitur & intelligitur prælatum, aut princeps eius. Et ratio est: quoniam vt inquit Aristote. 9. Ethico. Cinitas est id quod principalissimum est in ea. vnde quod facit prælatum, dicitur facere ecclesia. Adde quòd intelligitur de ea parte vniuersitatis, quæ iurisdictionis est capax, non de tota quæ non est capax. Vel de tota ecclesia intelligi potest, prout ecclesiæ sententia iudicis denuntiat. ¶ *Ad tertiam* rationem cum dicit, quòd gloss. ordina. dicit. dic ecclesiæ, id est toti ecclesiæ. & ita per consequens non est exponenda illa littera de prælato. Respondetur quòd ratio illa non militat: quoniam gloss. illa non

fauet proposito aduersariorum, sed magis eorum intentionem infirmat: si gloss. illa more eorum, qui non contentionibus, sed inquisitioni veritatis student, integrè legatur. Glossa autem illa habet: Dic toti ecclesiæ. vt maiorem erubescenciam patiat. in quo verbo nihil autoritatis attribuitur communitati. Vnde sequitur in gloss. hæc omnia sequatur excommunicatio, quæ fieri debet per os ecclesiæ, id est per sacerdotem .vbi manifestè innuit, quòd non per communitatem illam ecclesiæ, sed apud prælatum, qui os & vertex est ecclesiæ, sit autoritas iudicij: quo excommunicante, siue puniente, tota illa ecclesia, quæ est corpus eius, cuius assensu & approbatione in contumacem fratrem condemnationis sententiam profert, dicitur cum eo operari. Et ita patet, quòd illa gloss. non intendit dicere, quòd quando communitati ecclesiæ præcipitur denuntiarum fratris delinquentis peccatum, quòd denuntietur ei sicut coram quo frater ipse contumax obiurgandus, aut excommunicandus veniret. Qualiter autem etiam intelligenda veniat illa totalitas ecclesiæ, de qua gloss. loquitur, cum ait. Dic ecclesiæ, id est toti ecclesiæ. infra in sequenti articulo explicabimus. Et hæc de quarto. ¶ Restat iam declarare, quòd quinto loco polliciti sumus, videlicet, probare, quòd ex sensu literali illud. Dic ecclesiæ, id est coram ecclesia obiurga, siue excommunicata: nō possunt rectè intelligi de vniuersali ecclesia dispersa, siue synodaliter collecta. Quod facili ter ostendimus ex rationibus, quibus probauimus, quòd etiam iuxta expositionem primam non poterat vniuersalis ecclesia accipi nomine ecclesiæ, cum dicitur. Dic ecclesiæ. scilicet iudici. Primò ex impossibilitate denuntiationis aut obiurgandi aliquem coram tota vniuersali ecclesia per orbem dispersa. fidelibus enim in diuersis regionibus orbis constitutis hæc adimplere non esset possibile. Secundò ex insupportabili onere, quo grauaretur populus christianus, & etiam prælatorum, si fideles tenerentur venire ad vniuersalem ecclesiam congregatam ad obiurgandum quemlibet fratrem contumacem, aut singuli prælati ad excommunicandum illum. plane hoc esset insupportabile onus, quòd non patitur suauitas diuinæ legis, sicut superius ostendimus. Tertio: quia ex huiusmodi difficultatibus periret iustitia & omnis disciplina à re-pub. christiana, cum raro posset fieri iustitiæ executio. Non est ergo illa totalitas ecclesiæ, de qua dicitur in glossa præfata, Dic ecclesiæ accipienda

Circa quum sum principale.

accipienda ita vniuersaliter, vt per totam ecclesiam intelligatur vniuersalis ecclesia: sed est accipienda strictè, videlicet quandoque pro collegio dominorum cardinalium: quandoque pro congregatione conuentuali, quandoque pro congregatione vnius communitatis vnius populi: quandoque pro congregatione vnius familiarum. Hoc enim modo accomodata locutione sæpe numero sacra scriptura vtitur nomine vniuersalis ecclesia, sicut Apostolus ad Roma. vltim. ait. Salutat vos Gaius hospes meus, & vniuersa ecclesia. vbi per vniuersam ecclesiam solam prouinciam Gaii intelligit, vt ait gloss. Et hoc de quinto articulo, & per consequens de responsione ad auctoritatem illam Matthæi. 18. capitulo. Dic ecclesiæ.

¶ Quòd Romanus pontifex extra casum hæresis non habeat iudicem superiorem in terris. Cap. XCIII.

S V M M A R I V M.

¶ Papa, q. extra casum hæresis nō habeat iudicem superiorem in terris ostenditur.

Elucidata in superioribus amplitudine & superioritate primatus Romani pontificis, luce clarissima patet, quòd Romanus pontifex verus, & indubitatus extra casum hæresis pro sublimitate principatus sui iudicem non habeat superiorem in terris. Quæ conclusio licet in superioribus apertissima seque la habeatur: nihilominus pro ampliori illustratione veritatis multiplici via demonstratur. Primò rationibus. Secundò sacre scripturæ exemplis. Tertio sanctorum patrum auctoritatibus. Quarto sacrorum conciliorum determinationibus. Sexto clarissimorum doctorum sententia & doctrina. ¶ Circa primam viam scilicet per rationes, arguitur. Primò sic. Ille qui est omnibus superior in terris, non habet iudicem superiorem in terris. Ista propositio patet: quoniam idem non po-

Prima via argumētā di.

test respectu eiusdem vel eorundem esse superior & inferior: sed papa est omnibus catholicis superior, cum sit princeps & caput eorum, vt superius tam ex sacre scripturæ quàm sanctorum patrum testimonijs ostendimus: ergo romanus pontifex non habet iudicem superiorem in terris. Vnde gloss. super illud psalm. Tibi soli peccauit. inquit: quia rex est omnibus superior, ideo à Deo tantum, qui est maior eo, puniendus est si quis de populo errauerit, & Deo peccat & regi. Rex verò non habet hominem, qui sua facta diiudicet. & ideo ait. tibi soli peccauit. ¶ Confirmatur ista ratio. Si papa haberet iudicem aliquem in terris extra casum hæresis superiorè, iste iudex aut esset potestas alicuius principis, aut potestas concilij vniuersalis: hoc videtur manifestum à sufficienti diuisione. Non potestas secularis, vt patet, & aperta luce colligitur ex multis: vt ex capit. suscipitis. distinctione decima. qd est Gregorij Nazanzeni. & ex. c. definitimus. quod est octauæ synodi vniuersalis. Non potest etiam dici, quòd sit concilium vniuersale. patet: quia concilium non habet potestatem superiorem potestate papæ: imò potestas ipsa concilij cum sit à potestate papæ, vt in capitulo. significasti. de electione. & distinctione decima septima. per totum. vna & eadem est cū illa vnitatis ordinis & dependentiæ, sicut de lumine stellarum & solis dicimus: & per consequens concilium vniuersale non potest esse iudex papæ veri & indubitati, cum ordinarium iudicium non habeat fieri nisi per potestatem superiorem: vt in capitulo. inferior. distinctione vigesima prima. Secundò sic. In omnibus ordinatis adinuicem prima agunt in posteriora, & nō econuerso: sed Romanus pontifex est primus & supremus in toto ordine ecclesiæ, ergo ipse est corrigere & iudicare alios, & nō econuerso. Consequentia est manifesta. Et antecedens patet. ¶ Tertio sic confirmando eandem rationem. Sicut in ordine totius vniuersitatis quo ad esse naturæ in genere mobilium & mouentium non est processus in infinitum, nec ordinis retrogradatio, vt Aristoteles demonstrat, sed deuenitur ad vnum, quod sic omnia mouet, quòd à nullo alio mouetur in genere illo: ita videtur dicendum in ordine vniuersitatis ecclesiasticæ quo ad esse discipline, quòd sit deueniendum ad vnum, qui omnes habet corrigere, & iudicare, & à nemine in ordine isto iudicari possit. Consequentia videtur nota: quoniam non minus resplendet pulchritudo diuinæ sapientiæ in genere gra-

tia, quam in genere naturæ hic autem est Romanus pontifex, qui in genere rectorum & iudicum habet supremum locum, ut potest totius ecclesiæ princeps, & rector, ergo in terris non habet iudicem superiorem. ¶ Quarto sic. Ille cuius autoritate maius non est iudicium in terris, non habet iudicem superiorem in terris. Ista est manifesta de se, & colligitur aperte ex capit. cum inferior. distinctio. 19. sed Romanus pontifex est hic. dicit enim Nicolaus papa in capit. patet. 9. quæstione. 3. Patet profecto sedis apostolicæ, cuius autoritate maius non est iudicium à nemine fore retractandum, nec cuiquam liceat de eius iudicio iudicare. ergo sequitur, quod Romanus pontifex non habet iudicem superiorem in terris. ¶ Quinto sic. Ille qui solius Dei referuatus est iudicio non habet iudicem in terris, cuius iudicio sit subiectus: sed causæ papæ sunt singulariter referuatae diuino iudicio: ergo quæ diu manet Papa, solum Deum habet iudicem. Consequentiā est nota. Maior patet. Minor habetur in. c. aliorum. 9. q. 3. ubi sic ait Symmachus Papa. Aliorum hominum causas Deus voluit per homines terminari: sed sedis istius præfulum suo sine quæstione referuauit arbitrio. voluit beati Petri apostoli successores cælo tantum debere innocentiam, id est, rationem de sua innocentia, ut exponit Archidiaconus. ¶ Sexto sic. Romanus pontifex est primus & supremus vicarius Christi vices eius gerens in ecclesia, ut superius ostensum est: & ita potestas sua non est primaria, sed delegata, seu vicaria: sed talis potestas non habet supra se nisi potestatem principalem eius, à quo instituta est, nisi principalis illam alteri submiserit. Sed non reperitur, quod Christus, qui principalis est ecclesiæ rector & pastor, Romanum pontificem vicarium suum alicui personæ, aut cõmunitati submiserit, sed ut sancti patres dicunt ut in cap. aliorum. iam inducto. & in cap. facta subditorum. Deus referuauit sibi iudicium illius: ergo sequitur idem quod prius. ¶ Septimò sic. Ille, à quo non licet appellare, non habet superiorem in terris. Patet, quia ab inferiori ad superiorem est licitum appellare. 2. quæst. 7. placuit. sed à Papa appellare non licet. 9. quæst. 3. cap. ipsi sunt. & cap. cuncta. ergo papa non habet iudicem superiorem in terris. ¶ Secunda via, videlicet sacræ scripturæ autoritate siue exemplis, patet eadem conclusio. Dicitur enim Exod. 19. Bestia quæ tetigerit montem, lapidabitur. & 2. Regum. 6. habetur, quod Oza percussus est à domino, quia arcam tetigit. Per arcam & montem intelligi-

Secunda via.

tur prælati: per bestiam autem & Ozam designantur subditi: ut notatur. 2. quæst. 7. §. ex his. ubi manifestè ex ipsa animaduersione instrumur grauius eos diuinā maiestatem offendere, siue dispersos, siue congregatos, qui prælatum suum tactu correctionis tangere præsumunt. Præterea hoc ipsum nos docet regum historia, ubi habetur, quod licet Saul iam à domino reprobatus esset, & ex inuidia Dauid electum quæreret ad perdendum: nihilominus Dauid grauius dolens percussit cor suum, quod oram chlamydis præcidisset illi: dixitque ad viros qui Saul extinguere moliebantur: propitius sit mihi dominus ne faciam hanc rem domino meo Christo domini, ut mittam manum meam in eum: quia Christus domini est. Viuit Deus, quia nisi dominus percussisset eum, aut dies eius venerit, ut moriatur, aut descendens in prælio perierit, non mittam manum meam in Christum domini. Per Saul, ut dicit Gratianus in loco prænominato, prælati intelliguntur: per Dauid subditi. Chlamydem verò regis præcidit, qui prælatum suum sententia damnationis ferit. quod minimè subditis licet: quia facta pastoris gladio ferienda non sunt, quanquam reprehendenda rectè videantur: ut in. c. oues. 2. q. 7. quod inferius inducitur. Quæ historia maximè proposito nostro seruire censetur, si Augustinum audiamus libro primo quæstionum noui & veteris testamenti, ita quærentem & respondentem: qua ratione Dauid Saul postquam Deus ab eo recessit, Christum domini vocat, & defert ei, non nescius Dauid diuinam esse traditionem in officio ordinis regalis, idcirco Saul in eadem adhuc traditione positum honorificat, ne Deo iniuriā facere videret, qui his ordinibus honorè decreuit. Dei enim imaginem habet rex, sicut & episcopus Christi: quando ergo in ea traditione est, honorandus est si non propter se, vel propter ordinem. Vnde Apostolus omnibus inquit potestatibus sublimioribus subditi estote: non est enim potestas nisi à Deo. Quæcunque sunt à Deo, ordinata sunt. Cæterum hoc confirmatur ex illo Luca. 12. ubi ait saluator. Quisputas est fidelis dispensator & prudens, quem constituit dominus super familiam suam? glo. interli. id est ecclesiam. ut det illis in tempore tritici mensuram: beatus ille seruus, quem cum venerit dominus. &c. Et sequitur. Si dixerit seruus ille in corde suo: moram facit dominus meus venire, & cœperit percutere pueros & ancillas, & edere, & bibere, & inebriari. Et sequitur. Veniet dominus serui illius in die.

1. Reg. 24.

die, qua non sperat, & hora, quam nescit. glo. iudicij, vel mortis, & diuidet eum: glo. à confortio fidelium, partemque eius cum infidelibus ponet. hæc ibi. Ecce quod saluator iudicium sibi referuat serui delinquentis, scilicet summi pontificis, quem super familiam suam, id est ecclesiam pastorem constituit, atque rectorem. ¶ Tertia via, videlicet sanctorum patrum & Romanorum pontificum autoritatibus sic præfata conclusio demonstratur. Est in primis ad hoc beatus Anacletus papa & Christi martyr, qui ut habetur in canone, eiectionem. distinctione. 79. ita dicit. Eiectionem summorum pontificum sibi dominus referuauit, licet electionem eorum bonis sacerdotibus & spiritualibus populis concessisset. ubi inquit glo. & ita fallit regula, ad quam spectat institutio & destitutio. decimasexta quæstione secunda. visis. Secundò ad hoc expressè est autoritas beati Bonifacij papæ & martyris, qui ut in cap. si papa. habetur, dicit. Huius scilicet Romani pontificis culpas redarguere præsumit nullus: quia cunctos ipse iudicaturus, à nemine est iudicandus, nisi deprehendatur à fide deuius. Ad id verò quod dicit hic glo. respondebit infra. Tertiò ad idem est autoritas Innocentij, qui in capit. ne mo. nona. quæstione tertia. sic dicit. Nemo iudicabit primam sedem iustitiam temperare desiderantem: neque enim ab Augusto, nec ab omni clero, nec à regibus, nec à populo iudex iudicabitur. Quæ verba veniunt intelligenda diuisim & coniunctim. Vnde glo. hic ait argumentum quod concilium non potest papam iudicare. ut extra de electio. significasti. Quarto ad idem est Gelasius papa eadem causa. & quæstio. in capit. ipsi sunt. ubi ita inquit. Ipsi sunt canones, qui appellationes totius ecclesiæ ad huius sedis examen voluerunt deferre: ab ipsa verò nusquam prorsus appellare debere sanxerunt, ac pro hoc illam de tota ecclesia iudicare, ipsamque ad nullius commeari iudicium, nec de eius vnamquam præceperunt iudicio iudicari, sententiamque eius constituerunt, nec oportere dissolui, cuius potius sequenda decreta mandarunt. Ex quibus manifestè datur intelligi, quod Romanus pontifex superior sit omnibus, & iudex totius ecclesiæ, & non euerfo. Quintò ad idem est papa Gelasius eadem causa & quæstio. in capit. cuncta. ubi sic ait omnibus episcopis scribens. Cuncta per mundum nouit ecclesia, quod sacrosan-

cta Romana ecclesia de omnibus facta habet iudicandi, nec cuiquam de eius liceat iudicare iudicio. Ex quibus verbis habetur idem quod prius: ubi tamen singulariter ponderandum est illud quod ait: cuncta per mundum nouit ecclesia. Ex quo manifestè colligitur, quod aduersariorum doctrina sit contra antiquam vniuersalis ecclesiæ fidem, & doctrinam. Sextò hoc colligitur ex allocutione tertia papæ Adriani in concilio Roma. quæ lecta fuit etiam in octaua synodo. ubi inquit. Siquidem Romanum pontificem de omnium ecclesiarum præfulibus iudicasse legimus: de eo verò quenquam iudicasse non legimus. Licet enim Honorio ab orientalibus post mortem anathema dictum sit, sciendum tamen est, quia super hæresi fuerat accusatus, propter quam solam licitum est minoribus maiorum suorum motibus resistendi, vel prauos sensus eorum liberè respuendi. hæc ille. Nota tamen, quod dicit, quod ab orientalibus, & post mortem: quoniam Honorius ille nunquam nec dum viueret, nec post mortem repertus fuit posuisse in Christo vnam tantum voluntatem & vnam operationem: vnde nec ab apostolica sede, nec à patribus occidentalibus talis iudicatus est. Imò Agatho papa, sub quo sexta synodus illa celebrata est, cum condemnauit ponentes vnam voluntatem tantum in Christo, & vnam operationem, videlicet Sergium, Pyrum, Paulum, & Titum nullam mentionem fecit de illo Honorio, quem orientales dicunt fauisse erroribus Sergij: vnde creditur, quod hoc fecerint orientales ex mala & falsa ac sinistra informatione de præfato Honorio decepti. Vnde Emmanuel Caletus & Græcus vir magnæ sapientiæ frater ordinis prædicatorum in tractatu suo contra Græcos, dicit quod beatus Maximus, qui fuit eo tempore, quo sexta synodus conflata est, in disputationibus aduersus Pyrum Constantinopolitanum patriarcham, qui in eadem synodo damnatus fuerat, Honorium præfatum, quem aliqui ut hæreticum causabantur, purgat, cum hæreticus Pyrus Constantinopolitanam tunc ecclesiam regeret, & munimen erroris sui Honorium proferret, ei verò iste respondit. Honorium pietatem colere, sibi que ipsi in his quæ dixit illius sensum congruere, simulque & illius Pyro verba proposuit quosdam asserens illius sensum ignorantes siue etiam calumniantes falsam de illo de-

X 4 statum

statu Innocentius tertius, qui in sermone consecrationis Romani pontificis, qui incipit. **Q**uis putas fidelis est seruus. ita inquit. In tantum mihi fides est necessaria, ut cum de cæteris peccatis Deum iudicem habeam, propter solum peccatum, quod in fide committitur, possem ab ecclesia iudicari: nam qui non credit, iam iudicatus est. hæc ille. Octauo testatur idem dominus Innocentius in sermone alio eiusdem solennitatis, cuius principium est. **Q**ui habet sponsam, sponsus est. ubi ita inquit. Propter solum fornicationem, non dico carnalem, sed spirituales, quia non est carnale sed spirituale coniugium, id est propter infidelitatis errorem: quoniam qui non credit, iam iudicatus est. & hoc intelligitur in euangelio, quod audistis. Vos estis sal terre, quod si. &c. hæc ille. Nono testatur hoc idem sanctus Eusebius papa, qui in capitulo. oues. secunda quaestione septima. ita inquit. **O**ues quæ suo pastori commissæ sunt, cum nec reprehendere nisi à fide exorbitauerit, nullatenus accusare possunt: quia facta pastoris gladio ferienda non sunt, quanquam reprehendenda rectè videantur. Ex quibus manifestè patet, quod quoad romanus pontifex à fide non exorbitauerit, à nullis fidelibus quantuncunque simul cõgregatis, cum omnes sint oues curæ suæ commissæ, potest iudicari. ¶ Consequenter præfata conclusio ostenditur quarta via, scilicet sacrorum conciliorum diffinitionibus. Primò qui dem patet hoc ex diffinitione concilij vniuersalis romani, in quo beato Syluestro præfidente ita legitur diffinitum, & est canon vltimus eiusdem concilij. Nemo iudicabit primam sedem: quoniam omnes à prima sede iustitiã desiderant tãperari: quoniã nec ab omni clero nec ab omni populo iudex iudicabit. & subscripserunt. 284. episcopi & 42. presbyteri & 5. diaconi, & Augustus Constantinus, & mater eius Helena. Secundo hæc eadem sententia colligitur ex professione synodi, quæ occasione beati Marcellini papæ, qui mortis timore idolis thurificasset, Romæ copiosa conuenerat. De qua in capitulo. nunc autem. distinctione. vigesimaprima. ubi papa reatum suum confitente, & se offerente paratum suscipere quicquid patres concilij sibi voluissent imponere, synodus non est in eum ausa proferre sententiam. Et rationem assignans ait: quoniam prima sedes non iudicatur à quoquam. ubi Archidiaconus ait, nisi de hæresi. distinctione qua-

dragesima. capit. si papa. Tertio eadem confirmatur ex Chalcedonen. concilio in sententia contra Dioscorum, in qua sancti patres grauissimè notarunt Dioscori præsumptionem, qua ausus fuit in secunda synodo dare excommunicationem in Leonem papam, de qua in capitulo. tantum. distinctione vigesima prima. Quarto hæc eadem sententia roboratur professione synodi illius, quæ super obiectis contra Symmachum papam mandato regis Theodorici stetit Romæ congregata: in qua cum præfatus rex iuberet, ut sancta synodus iudicaret de his, quæ venerabili Symmacho ab aduersarijs impingebantur, concorditer synodus ipsa respondit. Apostolica sedis antistitem minorum non subiacere iudicio. de quo in. §. hinc. etiam. distinctione decimasextima. ubi dicit Hug. super verbo, subiacere nisi in crimine hæreseos. ut distinctione. 40. si papa. Quinto hæc eadem sententia confirmatur diffinitione synodi illius, quæ super criminibus, quæ quidam mali homines obijcere contra Sixtum papam tentarunt, Romæ legitur conuenisse, ubi cum præfatus imperator Valentinianus audisset synodum dicentem non licere aduersus romanum pontificem sententiam dare, surrexit, & in arbitrio præfati antistitis tribuit iudicare iudicium suum. de quo in. §. prædicto. nunc autem. distinctione vigesima prima. Sexto hæc eadem sententia synodaliter diffinita habetur ex synodo romana. 219. episcoporum præfidente sanctissimo papa Symmacho temporibus Theodorici regis, ubi ita habetur. Non est necesse super his noua condere, sed vetera recitare, atque firmare. Est enim à multis ex nostris antecessoribus synodaliter decretum, atque firmatum, ut oues, quæ pastori suo commissæ fuerunt, eum nec reprehendere, nisi à recta fide exorbitauerit, præsumant. Septimo hæc eadem sententia roboratur diffinitione octauæ synodi vniuersalis Constantinopolitanæ, in qua inter alia ita legitur diffinitum. Porro si synodus vniuersalis fuerit cõgregata, & facta fuerit de sancta Romanorum ecclesia quæuis ambiguitas, oportet venerabiliter, & cõuenienti reuerentiã de proposita quaestione sciscitari, & solutionem accipere, & p̄ncipere, vel profectum facere: non tamè audacter sententiã dare contra summos seniores Romæ pontifices. Vbi notanda sunt verba huius sanctæ synodi. Dicit enim, quod non sit audendum, siue præsumendum dare sententiam contra

contra romanum pontificem. Et hæc rationabiliter valde dicit: quoniam si romanus pontifex ab alio quam à Christo extra casum hæresis iudicandus veniret, iam non summus pontifex, nec summus & generalis Christi vicarius esset, cum superiorem iudicem haberet in terris. Octauo eadem sententia colligitur ex concilio illo vniuersali Lateranensi, in quo Alexander tertius, ut in capitulo. licet, extra de electio. ita inquit. In ecclesia romana aliquid specialiter constituitur: quia non potest ad superiorem haberi recursus. ubi gloss. Hosti. quia nulla superior est, sed ipsa super omnes est. Et idem Iohannes Andræ. addens. ideo iudicio Dei relinquitur. nona quaestione tertia. Nono hæc eadem sententia habetur ex diffinitione habita in concilio Constantiensi per omnes patres vtriusque obedientiæ, & confirmata per papam Martinum, in qua ut habetur in epistola, quam præfatus Martinus edidit, habetur tanquam pro articulo fidei habendo, quod papa canonicè electus habeat supremam auctoritatem in ecclesia Dei. Ex qua determinatione clarissimè habetur, quod romanus pontifex extra casum hæresis, in quo à papatu decidit, nullius potestatis, quam solius Dei subiaceret iudicio: aliàs non esset suprema potestas ecclesiæ in eo, sed in alio, cuius iudicio subijceretur. Quoniam, ut habetur in ca. inferior. distin. vigesimaprima. Sola potior sedes inferiorem conuenienter absoluit: nec potest quisquam, qui minoris auctoritatis est, cum qui maioris potestatis est, iudicij adijcere, aut proprijs diffinitionibus subijcere. hæc ibi. ¶ Quinta via, videlicet apostolicæ sedis determinatione, probatur eadem veritas. Papanaque Bonifacius octauus in epistola sua decretali extrauagante, quæ incipit. Vnam sanctam. inter alia diffiniens ita inquit. Si deuiat terrena potestas, iudicatur à spirituali: si deuiat spiritualis, iudicatur minor à superiori: si verò suprema, à solo Deo, & non ab homine potest iudicari. hæc ibi. De sanctionibus autem apostolicæ sedis dicit Agatho papa in capitulo. sic. distinctione decimanona. quod sic omnes apostolicæ sedis sanctiones accipiendæ sunt, tanquam ipsius diuina voce Petri firmata. ¶ Amplius via sexta, videlicet clarissimorum doctorum doctrina, & apertissimis sententijs & determinationibus. Ait enim in psalm. venerabilis Hugo de sancto Victore literis & religione clarissimus, secunda

parte de sacramentis, sic. Potestas summi pontificis à Deo primùm instituta est, & cum deuiat, à solo Deo iudicari potest. Eandem sententiam sequuntur alij clarissimi, & præcipuè in theologica facultate magistri. ut dominus Albertus, sanctus Thomas in quarto. distinctione decimanona. Alexander de Alis in tertio. dominus Bonauentura Cardinalis in quarto. Petrus de Tarentasia. Innocentius quintus in quarto. dominus Vlricus in summa sua. dominus Richardus de Alta Villa in quarto. dominus Petrus de Palude patriarcha Hierosolymitanus in tractatu suo de potestate ecclesiastica. Magister Herueus in tractatu suo de ecclesiastica potestate. magister Augustin⁹ de Ancona in summa sua de ecclesiastica potestate. frater Alexander de Alpidio in tractatu suo de ecclesiastica potestate. Qui omnes apertissimè tradunt, & attestantur romanum pontificem verum & indubitatum extra casum hæresis strictè sumptæ nullum in terris iudicem habere superiorem, sed tantum Deum in cælis, cuius vices gerit in terris. Sunt præterea huius conclusionis omnes præcipui doctores iuris canonici. ut Hostiensis, Iohannes Andræ. Guido, Archidiaconus, Innocentius in diuersis passibus, & etiam dominus Aluarus in libro de statu & planctu ecclesiæ. Qua sententia tantis & tam irrefragabilibus testimonijs firmata, manifestè conuincitur aduersariorum præsumptuosa assertio, qua contra rationes manifestas, contra sanctorum patrum traditiones, contra sanctorum conciliorum & apostolicæ sedis diffinitiones, nec non contra clarissimorum doctorum ac præcipuorum in tota Dei ecclesia sententias dogmatizare non sunt veriti romanum pontificem verum & indubitatum extra casum hæresis pro quocunque peccato mortali, de quo incorrigibilis apparet, hominum subiacere iudicio.

¶ In quo obijcitur contra prædicta, & primò quod imperator sit iudex ordinarius papæ.

Cap. XCIII.

SUMMARIUM.

1 Imperator quod sit iudex ordinarius Papæ, ueritatis aduersarij multipliciter ostendere conantur.

Veritatis aduersarij multiplici via nituntur infringere conclusionem prædictam: quorum quidam præcæteris magis à fidei ueritate exorbitantes, asserunt, quod imperator, vel princeps secularis aut populus sit iudex ordinarius summi pontificis. Quorum rationes sunt quæ sequuntur. Prima. Papa non est magis exemptus à iurisdictione imperatoris, quam fuerit Christus in quantum homo mortalis fuit: sed Christus in quantum homo mortalis fuit subiectus iurisdictioni imperatoris: ergo & per consequens imperator est iudex ordinarius papæ. Consequentia uidetur bona. Maior etiam patet: quoniam vicarius non est maior eo, cuius est vicarius. Minor uero probatur auctoritate Christi dicentis Pilato Iohannis. 19. Non haberes potestatem aduersus me ullam, nisi esset tibi datum desuper. &c. Ex quibus uerbis manifestè colligitur, quod Pilatus iurisdictionem habuit coactiuam super Christum. ¶ Secundò sic. Ille est iudex ordinarius papæ, à quo papa habet super alias ecclesias principatū: sed papa ab imperatore uidet habere huiusmodi principatum, scilicet per priuilegium Constantini imperatoris concessum Romano pontifici. de quo habetur. 96. capitu. Constantinus. ergo. &c. ¶ Tertio sic. Imperator fuit ordinarius iudex sancti Petri: ergo imperator est iudex ordinarius papæ. Consequentia uidetur euidens: quia papa non uidetur magis exemptus, quam fuit beatus Petrus. Antecedens probatur: quia omnes apostoli quantum ad hoc, quod essent subiecti uel non subiecti iurisdictioni imperatoris, fuerunt pares: sed beatus Paulus fuit subiectus iurisdictioni imperatoris: quia ad Cæsarem tanquam ad superiorem appellauit: ergo & beatus Petrus fuit subiectus eidem. ¶ Quarto sic. Sicut in nouo testamento potestas summi sacerdotis pendet immediatè à Deo: sic etiam in ueteri testamento præeminentia summi sacerdotis fuit à Deo instituta, sicut patet

Arg. primū quod soluetur cum sequentibus c. 96.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Exod. 18. sed non obstante prædicta eminentia summus sacerdos in ueteri lege potuit ab homine iudicari, imò & deponi sicut patet de Abiathar, qui erat uerus & legitimus sacerdos, & tamen fuit depositus & eiectus de summo sacerdotio per Salomonem, non propter crimen hæresis, sed quia conspirauerat cum Adonia. ut patet. 3. Reg. 1. & 2. ergo similiter in nouo testamento summus sacerdos subiectus erit in casibus criminalibus potestati seculari. ¶ Quintò arguitur ex illo, quod Leo papa scribit imperatori Ludouico in capit. nos. 2. quæstione. 7. ubi ita inquit. Nos si incompetenter aliquid agimus, & in subditis iustæ legis tramitem non seruauimus, uestro, ac missorum uestrorum cuncta uolumus emendare iudicio. Vbi papa missorum ab imperatore uoluit subire iudicium: ergo uidetur, quod papa subdatur iudicio potestatis secularis.

Quintum.

¶ In quo præfatus error dicitur, quod imperator aut secularis potestas sit iudex ordinarius papæ, confutatur. Cap. XCV.

SUMMARIUM.

1 Imperator quod non sit summi pontificis, seu papæ iudex ordinarius, ut quidam falso autumant, ostenditur.

Licet luce clarissima ex superioribus tam in primo lib. circa. c. 90. quam in hoc secundo libro circa. c. 38. & manifestè appareat præfati erroris stultitia, ut non sit opus ad illius improbationem alia inducere: maximè cum iam condemnatus sit per apostolicam sedem in extrauagantè Iohan. 22. quæ incipit. Licet iuxta doctrinam apostoli. nihilominus pro ampliori ueritatis illustratione aliquibus auctoritatibus & rationibus, paucis tamen, illum improbare curabimus. ¶ Primò occurrit nobis diffinitio octauæ synodi uniuersalis, quæ ut in capit. diffinitus. distinctione.

22.

22. habetur, ita ait. Diffinitus neminem prorsus potentum quenquam eorum, qui patriarchalibus sedibus præfunt, inhonorare, aut amouere à proprio throno, tentare, præcipue quidem sanctissimum papam senioris Romæ. &c. Ex qua definitione manifestè colligitur, quod ordinarius iudex papæ non sit imperator, aut potestas secularis. ¶ Secundò ad idem est beatus Gregorius Nazanzenus, qui scribens imperatoribus Constantinopolitanis ita inquit, ut habetur in cap. suscipitis. distinctio. decima. Suscipitis ne libertatem uerbi Dei libenter accipitis quod lex Christi sacerdotali uos subijcit potestati, atque istis tribunalibus subdit. dedit enim & nobis potestatem: dedit principatum multo perfectiorem principatibus uestris. Ex quibus manifestè patet præfati erroris stultitia: quoniam si lege Christi principatus secularis spirituali potestati subijcitur, impossibile est, quod potestas secularis sit iudex ordinarius potestatis spiritualis. ¶ Tertio ad idem est quod in ca. continua. undecima quæstio. 1. legitur de Constantino: qui cum in sancta synodo, quæ apud Nicenam congregata est, querelam quorundam clericorum conspiceret coram se deferendam, ait. Vos autem à nemine diiudicari potestis, qui ad solius Dei iudicium reseruamini. Eadem etiam historia ponitur in capit. sacerdotibus. undecima quæstio. 1. Ex quibus manifestè patet, quod Constantinus Imperator christianissimus non fuit illius opinionis, quod Imperator esset iudex ordinarius papæ, aut clericorum. Et quæ ratione concludit Nicolaus papa in capit. factis. distinctio. 96. Satis euidens est à seculari potestate non solui prorsus nec ligari pontificem, quem constat à pio principe Constantino, quem longè superius nominauimus Deum appellatum, cum nec posse Deum ab hominibus iudicari manifestum sit. hæc ille. ¶ Quarto contra præfatum errorem sunt omnes auctoritates sanctorum patrum & sacrorum conciliorum, quæ ponuntur. undecima quæstione prima. quæ sunt plures, quibus strictissimè prohibetur episcopos, aut reliquos clericos in sacris constitutos apud iudicem secularem pertrahi, aut accusari. Vnde in capit. placuit. undecima quæstione prima. expressè canon concilij Aphricani dicit. Placuit, ut quicumque clericus ab imperatore cognitionem publicorum iudiciorum petierit, honore proprio priuetur. Quæ prohibitio iusta & rationalis, cum à sanctis patribus edita sit, manifestè ostendit

stultitiam erroris præfati dicentium imperatorem, aut potestatem secularem iudicem esse ordinarium papæ & clericorum. ¶ Quintò contra præfatum errorem est cap. si imperator. distinctio. 96. ubi papa Iohannes ita inquit. Si imperator catholicus est (quod salua pace ipsius dicimus) filius est, non præful ecclesiæ: quod ad religionem competit, discere ei competit, non docere. Ex quibus etiam manifestè patet præfati erroris stultitia: quia si imperator catholicus est filius papæ, non potest esse iudex ordinarius patris sui. filius enim patrem non corrigit, sed econtra. Erubescit enim lex filios correctores parentum in auct. de nupt. §. si uerò. Quocirca beatus Gregorius ad Hermannum episcopum Metensem scribens in capit. quis dubitat. distinctio. 96. ad propositum dicit. Quis dubitat sacerdotes Christi regum, & principum, omniumque fidelium patres & magistrum censeret nonne enim mirabilis infantæ esse cognoscitur, si filius patrem, si discipulus magistrum conetur subiugare, & iniquis obligationibus illum suæ potestati subijcere, à quo credit non solum in terra, sed & in cælis se ligari posse & solui? hæc Gregorius. ¶ Sextò fatuitatem præfati erroris apertissimè ac sapienter confutat Innocentius in capit. solita. extra de maio. & obediens. ubi scribens Constantino imperatori post multa ita subiungit. Præterea nosse debueras, quod fecit Deus duo magna luminaria in firmamento cæli: luminare maius, ut præfesset diei, & luminare minus, ut præfesset nocti: utrunque magnum, sed alterum maius. Ad firmamentum ergo cæli, hoc est uniuersalis ecclesiæ fecit Deus duo luminaria. id est duas instituit dignitates, quæ sunt pontificalis auctoritas, & regalis potestas: sed illa, quæ præfesset diebus, id est, spiritualibus, est maior: quæ uerò nocti, id est, carnalibus, minor est: ut quanta est inter solem & lunam, tanta inter pontifices & reges differentia cognoscatur. hæc ille. ¶ Septimò ratione sic argui potest contra præfatum errorem. Inferior non est iudex ordinarius superioris sui: sed papa est superior imperatore, & omni seculari potestate: ergo imperator siue potestas secularis non potest esse iudex ordinarius papæ. Consequentia est bona. Maior est manifesta. Dicit enim papa Nicolaus in capit. inferior. distinctio. 21. Sole clarius exhibuimus, non posse quenquam, qui minoris auctoritatis est, eum qui maioris est potestatis iudicij suis

adij-

adijcere, aut proprijs diffinitionibus subiugate. Minor etiam patet ex capitulis supra indutis, maxime ex cap. si imperator, & cap. duo sunt. distinctio. 96. & in capit. solita. extra de maio. & obediens. ¶ Octavo sic. Potestas spiritualis habet iudicare terrenam potestatem si bona non fuerit: ergo terrena potestas non est iudex ordinarius papæ, in quo spiritualis potestas in plenitudine residet. Consequentia est bona. Antecedens patet in cap. duo. & in cap. si imperator. distinctio. 96. & in cap. alius. 15. quæstio. 1. Iterum patet autoritate venerabilis Hugonis de sancto Victo. lib. 2. de sacramentis. ita dicentis. Spiritualis potestas iudicat terrenam si bona non fuerit: ipsa verò spiritualis à Deo primò instituta est: & cum deuiat, à solo Deo iudicari habet & potest, sicut scriptum est infra. 1. Corinthio. 2. Spiritualis homo omnia iudicat, & ipse à nemine iudicatur. ¶ Nonò. Sicut papa non est de foro imperatoris, nec ratione papatus, quæ non tenet ab imperio, sed à solo Deo. Pasce oues meas. & distinctio. 2. in nouo. nec ratione alicuius rei terrenæ, quæ ab imperatore tenet. Nam & si imperator donationem fecit ecclesiæ de temporalibus, ipsam tamen donationem liberam eam fecit, nec fecit papam feudatarium aut emphyteutam, aut vasallum, ut est expressum. distinctio. 63. ego Ludouicus. distinctio. 96. Constantinus. Si ergo papa non est de foro imperatoris, falsum est, quòd imperator sit iudex ordinarius eius. extra de foro competen. per totum.

Iohan. ulii.

¶ In quo respondetur obiectionibus aduersariorum dicentium, quòd imperator, aut secularis potestas sit iudex ordinarius papæ. Cap. XCVI.

SVMMARIVM.

¶ Obiecta aduersariorum, qui dicunt, quòd Imperator, aut secularis potestas sit iudex ordinarius papæ, refelluntur.

¶ Mprobatò sufficienter præfato aduersariorum errore: reliquum est respondere obiectionibus eo-

rum. ¶ Ad primam, cum dicitur quòd Christus subiectus fuerit iurisdictioni Pilati & Cæsaris, respondetur dupliciter. ^{Ad primam arg. c. 94} Primò negando consequentiam. Tum primò: quia subiectio illa, qua Christus subfuit iurisdictioni Cæsaris, non fuit ordinaria, sed voluntariè assumpta. Ex summa enim charitate & humilitate Christus ei subijci voluit, ut in hoc ostenderet, quantam ad humanum genus charitatem habuit: quia à non suo iudice iudicari voluit, & absque causa morte turpissima condemnari. vnde Isai. 53. dicitur. Oblatus est quia ipse voluit. Simile habetur circa obseruantiam legalium, quibus voluntariè subijci voluit, ut alios ab horum onere liberaret, dicente Apostolo. Vbi venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum factum de muliere, factum sub lege: ut eos qui sub lege erant, redimeret. Clarum est autem, quòd ex opere supererogationis non arguitur debitum in eo, nec in eius vicario, aut eius discipulis. Secundò, ratio illa non procedit: quoniam ut dominus Aluarus in libro de hæresibus parte quinta respondet. Pilatus non iudicauit Christum ut personam publicam, aut dignitatem præminentem, sed tanquam personam priuatam, accusatam sibi à principibus synagoge, & à populo Iudæorum tanquam malefactorem: quia in hoc erat de foro Cæsaris & Pilati: quia præses erat in Iudæa pro imperatore. Vnde ipse Pilatus ait Lucæ vigesimotertio. Obtulistis mihi hunc hominem. hunc in quantum hominem quasi priuatam, & non pontificem: non in dignitate constitutum. Tunc enim, ut dicit dominus Aluarus, Christus non gerebat personam papæ, sed simpliciter hominis coram suo iudice accusati: nec in hoc papa Christo succedit, aut vices eius gerit, sed in pontificatu, sed in potentia, in autoritate, non autem in maligna accusatione facta de eo. Cum ergo Christus nec coram suo iudice fuerit ut sacerdos, vel ut pontifex accusatus, nec à iudice suo ut talis iudicatus, in isto exemplo nihil potest concludi de subiectione Papæ aut cleri potestate Cæsaris, aut principatus secularis. Sicut si laicus iudex ferat sententiam mortis contra clericum, putans eum non esse clericum, ut puta in quo nulla clericalis disciplinæ vestigia apparent, non potest ex hoc actu acquirere in clericos aliquam iurisdictionem. Secundò potest responderi ad prædictam obiectionem negando minorem: videlicet, quòd Christus secundum quòd homo mortalis fuerit

Gal. 4.

fuerit ordinaria subiectione subiectus iurisdictioni imperatoris. Christus enim ab instante conceptionis constitutus est iudex vniuersalis viuorum & mortuorum. vnde Act. 10. dicitur de eo. Hic est qui constitutus est iudex viuorum & mortuorum. Et Matthæ. vltim. dicit ipse. Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra. Hoc autem licet post resurrectionem Christus dixerit, quia tunc eius potestas manifestata est, & notificata: nihilominus potestatem ipsam ab instante conceptionis in quo erat homo mortalis autoritatem habuit, ut tam magister sententiarum, quam sanctus Thomas in. 3. dicunt. Quocirca manifestum videtur falsum esse quòd aduersarij dicunt, Christum subiectum fuisse iurisdictioni Cæsaris tanquam sui iudicis ordinarij. Hoc etiam manifestè videtur colligi ex Matthæ. cap. 17. vbi Christus ostendit & probat se non esse obnoxium siue obligatum ad soluendum tributa Cæsari: ad quod tamen videtur fuisse obnoxius, si Cæsar eius ordinarius iudex fuisset. census enim signum est subiectionis. extra de censu. omnis anima. ait autem sic Christus Petro: Quid tibi videtur Simon? Reges terræ à quibus accipiunt tributum vel censum, à filijs suis, an ab alienis? At ille dixit ab alienis. Dixit illi Iesus: ergo liberi sunt filij. ut autem non scandalizemus eos. &c. vbi glo. ita inquit. Dominus noster. &c. secundum carnem filius regis erat, ex Dauid natus, & omnipotentis verbum. Ergo ut filius regum tributa non debebat, sed pro humilitate carnis: decet enim implere omnem iustitiam. hæc ibi. Et ad probationem aduersariorum quam inducunt ex illo Iohannis. 19. Non haberes potestatem aduersus me. &c. respondetur, quòd ex hoc loco non habetur, quòd Pilatus aut Cæsar fuerit iudex Christi ordinarius: quoniam licet Pilato dicenti. Mihi non loqueris, qui potestatem habeo crucifigere te & potestatem habeo dimittere te? Christus respondit. Non haberes potestatem aduersus me vllam, nisi esset tibi datum desuper, puta à Cæsare, cuius erat vicarius in Iudæa, vel à Deo permissiue: non sequitur ex hoc, quòd Cæsar fuerit Christi iudex ordinarius. Sicut nec alij imperatores nec iudices seculares per hoc quòd permissi sunt à Deo perimere multos martyres, sequitur quòd fuerint ordinarij iudices sanctorum martyrum. Et ita in proposito: quoniam concessio illa potestatis à Deo: intelligenda est per permissionem. ut dicit Chryso. & habetur in gloss. continua: nisi tibi desuper datum esset, id est

concessum: ac si diceret. permittit hoc fieri. hæc Chryso. Nec facit ad propositum aduersariorum quòd inducunt de Bernardo ad archiepiscopum Senonensem. quoniam dato quòd ita dicat beatus Bernardus, magna differentia est inter ordinatum & ordinarium: cum enim omnia quæ à Deo fiant, aut fieri permittantur, necesse est omnia esse ordinata: nihilominus tamen non omnia dicuntur ordinaria. Dicitur enim ordinarium non tantum quòd sit ordinatum, sed quòd sit ordinatum secundum communem legem, aut ordinem institutum in repub. Clarum est autem, quòd tali lege aut ordine vniuersitatis Christus, in cuius femore scriptum est: Rex regum & dominus dominantium. Apocal. 19. non fuit subiectus Cæsari, sed Deo patri. de quo ait Iohannis. 14. Pater maior me, scilicet homine est, ut inquit gloss. ¶ Ad secundam obiectionem de privilegio Constantini, respondetur negando minorem. Romanus enim pontifex primatum suum non habet à Constantino, sed à Christo, qui beato Petro, & in Petro suis successoribus ait Iohannis vltim. Pasce oues meas. Et ad probationem de capit. Constantinus. distinctio. 96. respondetur quòd in toto capit. non habetur, quòd Romanus pontifex habuerit primatum à Constantino: imò Constantinus asserit, quòd beatus Petrus, cui succedit Romanus pontifex, habuit à Christo primatum. Vnde ait sic. Sicut beatus Petrus in terris vicarius filij Dei dicitur esse constitutus. &c. vnde ipse non dedit privilegium primatus, sed id, quòd à Christo creditur donatum esse romano pontifici, præcepit obseruari, & venerari per omnes orbis ecclesias. Et ita non fuit institutor primatus, sed magis executor legis & ordinationis Christi: prout etiam dictum est supra circa cap. 42. ¶ Ad tertiam respondetur negando assumptum: videlicet, quòd imperator fuerit iudex ordinarius beati Petri. Et ad probationem respondetur dupliciter. Primò negando assumptum, in quo dicitur, quòd omnes apostoli fuerunt quo ad subiectionem pares. Dicimus enim, quòd beatus Petrus, in quo erat summa potestas spiritualis, & vicarius Christi, magis repugnabat sibi esse subiectum iurisdictioni Imperatoris, quam cæteris apostolis, qui non erant assumpti ad vniuersalem principatum, & generalem Christi regis regum vicariatum. Et ita non est simile de Petro & de alijs Apostolis. Secundò respondetur, negando quòd Paulus fuerit subiectus iurisdictioni imperatoris sicut iudicis ordinarij, Et cum

Ad secundam.

Ad tertiam.

Et cum

Et cum dicitur, quod ad Cæsarem appellauit tãquam ad superiorem dicimus, quod appellauit cõtra iniuriã sibi factã ad Cæsarem tanquam ad superiorem ordinarium, non suum, sed iudicis illius, à quo appellauit, à quo patiebatur iniuriam, & ita ratio non procedit. Posset tertio responderi negando consequentiã: quoniam si consequentia illa esset bona, sequeretur, quod potest atibus, siue principibus infidelibus, cuiusmodi fuerunt Cæsar & Pilatus, tam papa, quam totus clerus subiectus esset, quod est fatuum dicere. Licet enim, vt dicit sanctus Thomas ante præfatam diuisionem fidelium prælatio non cessasset in totum propter conuersionem aliquorum conuerforum ad fidem: nihilominus post aucta multitudine fidelium, non sequitur quod idem sit. Vnde. 1. ad Corin. 6. in principio reprehendit Apostolus fideles Corinthios, quod auerent prouocare proximos suos coram iudicibus infidelibus dicens. Audet aliquis vestrum habens negotium aduersus alterum iudicare apud iniquos, id est, infideles. ¶ Ad quartam de sacerdotio veteris legis, respõdetur iuxta magistrum Alexandrum de Alis, & supra inducta est similis responsio ex domino Bonauentura, quod non est simile de sacerdotio veteris testamenti, & noui: sacerdotium enim veteris legis erat carnale, & per carnalem propagationẽ succedebat, & continuebatur, quantum esset ordinatum ad spirituale obsequium, scilicet diuinum cultum, & figuram spiritualis sacerdotij noui testamenti: & ideo ex parte illa, in qua carnale erat & terrenum, subiectum erat terrenæ potestati, scilicet regali. sicut enim dicit Augustin. ideo dicitur vetus testamentum propter promissionem terrenam, quæ pertinet ad veterem hominem, & ideo in veteri testamento summa potestas terrena, in nouo autem testamento non, ubi est spirituale sacerdotium, & promissio spiritualium. In nouo enim testamento non promittuntur terrena in mercedem, sed adduntur ad sustentationẽ & necessitatem: iuxta illud. Primum quarite regnum Dei, & hæc omnia adiicientur vobis. vnde non subditur status ecclesiasticus temporali, & multo minus princeps status spiritualis principi cuiunque terreno. Concordat sanctus Thomas secundo libro de regimine principum. Secundo respõdetur, quod Salomõ hoc fecit ex speciali Dei præcepto, qui ei hæc prædixerat. Vnde. 3. Regum. 2. sic dicitur. Eiecit igitur Salomõ Abiathar vt non esset sacerdos domini, vt imple-

Tho. 2. 2. q. 10. ar. 10. in princ.

Ad quartũ

Matthæ. 6.

retur sermo domini, quæ locutus est super domum Heli in Sylo. & ita ratio non est ad propositum. ¶ Ad vltimam obiectionem de Leone papa respondetur iuxta magistrum Alexandrum de Alis, quod Leo papa se submisserat iudicio Ludouici imperatoris siue nuntiorum eius: hoc fuit opus supererogationis & non debiti. Vnde ex tali opere argumentum non procedit, sicut superius dictum est.

Ad quintũ

¶ In quo ponuntur aduersariorum rationes ad probandum quod papa extra casum heresis habeat iudicem in terris, videlicet ecclesiam vniuersalem.

Capitulum. XCVII.

S V M M A R I V M.

1. Papa quod extra casum heresis iudicem habeat in terris, videlicet ecclesiam vniuersalem, aduersarij autoritatibus sacre scripturæ, conciliorum, doctorum, rationibus, & exemplis ostendere conantur.

VNT alij aduersarij, qui licet non asserant papam subiectum iurisdictioni imperatoris, aut alicuius potestatis secularis, nihilominus affirmare contendunt, quod Romanus pontifex non tantum pro heresi, sed pro quocunque notorio crimine, de quo incorrigibilis appareat, aut ecclesiam scandalizaret, iudicem habeat ecclesiam vniuersalem, quæ ipsum iudicare, & punire posset. Et circa hoc faciunt duo. ¶ Primo enim nituntur respondere ad omnes autoritates, quæ dicere videntur, quod papa à nemine potest iudicari nisi à fide deuict: dicentes primo, quod ista nomina distributiuã, nemo, nullus sumuntur pro singulis hominibus ipsius congregationis fidelium: nõ autem pro ipsa congregatione, quæ vnita plurificari non potest. & ideo dicunt, nomen distributiuum ei competere non potest: sicut non potest dici

Prima responsio aduersariõrum ad autoritates sanctorum.

dici propriè omnis Deus, cum non possit esse nisi vnus. Concludunt ergo, quod in prædictis autoritatibus aut similibus fiat comparatio papæ ad alias personas ecclesiæ tanquam membri & partis ad alia ecclesiæ membra & partes: non autem ad ipsum corpus totum, quod est ecclesia. ¶ Secundo dicunt, quod præfatæ autoritates non militant: quia iudicium vniuersalis ecclesiæ dicitur iudicium Dei. Secundo loco nituntur hanc eorum opinionem multiplici via verã ostendere. Primo autoritatibus sacre scripturæ. Secundo autoritatibus conciliorum. Tertio autoritatibus doctorum. Quarto rationibus. Quinto exemplis. Prima via sic. & primo ex illo Matthe. 18. vbi Christus sic ait Petro: Si peccauerit in te frater tuus. &c. Si autem te non audierit. &c. Sequitur: Dic ecclesiæ. Certum est autem, quod papa frater noster est: cum vnus pater scilicet Deus: & vna mater scilicet ecclesia omnibus fidelibus sit. ergo sequitur quod ad ipsum se extendat præfata autoritas: Si peccauerit. &c. vbi ergo de peccato correptuse mandare se noluerit, dicendum est ecclesiæ, sicut fit alijs confratribus, & hoc non nisi vt iustitia fiat: quia aliàs frustra diceretur: sed iudicium fit per superiorẽ: ergo videtur quod papa habeat in terris iudicem superiorem, scilicet, ecclesiam vniuersalem, quæ ipsum incorrigibilem existentem iudicare & punire valeat. ¶ Secundo argumentatur ex illo ad Galat. 2. vbi Paulus legitur Petro in faciem restitisse, quia reprehensibilis erat. ergo si hæc egerit Paulus, multo fortius poterit ecclesia vniuersalis resistere papæ, vbi eum contingeret errare, & ecclesiæ immineret periculum, aliàs esset in potestate vnus hominis ecclesiam destruere, aut confundere, quod est absurdum. ¶ Tertio arguitur ex illo Act. 11. vbi legitur quod illi qui ex circuncisione venerant, reprehenderunt Petrum, disceptantes cum eo dicentes: quare intraisti ad viros præputium habentes, & manducaisti cum illis? ergo multo magis hoc posset facere vniuersalis ecclesia. ¶ Secunda via arguunt autoritate vt aiunt sacrorum conciliorum: dicunt enim, quod cõtra præfatam conclusionẽ sit decretum concilij Constantiensis, in quo dicunt esse decretum, quod generalis synodus in spiritu sancto legitime congregata potestatem à Christo immediatè habet, cui quilibet cuiuscunque status vel dignitatis etiam si papalis existat, obedire tenetur. &c. Item secundo est concilium Basiliens. in quo tam in secunda sessione, quam in duodecima resumitur decretum

Secunda responsio eorundem.

Prima autoritas prima vix cui sequenti bus respõdetur ca. 98.

Secunda.

Tertia.

Secunda via. Prima autoritas cui respõdetur ca. 99.

Secunda, cui respõdetur ca. 100.

præfatum concilij Constantiensis. Ex quibus manifestè sequitur, quod papa superiorem iudicem habet in terris. ¶ Tertia via, scilicet autoritate doctorum arguunt. Et primo autoritate beati Petri: qui ita dicitur locutus ad beatum Clementem, vt dicitur in Epistola eiusdem Clementis ad Iacobum. Si enim mundanalibus curis fueris occupatus & te ipsum decipies, & eos qui te audiunt. Non enim poteris ea quæ ad salutem pertinent plenius quibuscunque distinguere, & ex eo fit, vt tu tanquam qui non docueris quæ ad salutem hominum pertinent, deponaris. ¶ Secundo arguunt ex autoritate glossæ in capitulo si papa. distinctio. 40. quæ ita habet. Credo quod si notorium sit crimẽ eius scilicet papæ quodcunque vnde scandalizatur ecclesia, & incorrigibilis sit, quod possit inde accusari. nam cõtumacia dicitur heresis, vt. 8. 1. distinctio. si qui presbyteri. ¶ Tertio arguunt hac via autoritate beati Gregorij, quæ habetur in capitulo. si quis. 2. quæstione. 7. ita dicentis. Si quis super hoc nos redarguere voluerit, vel extra autoritatem facere nos contenderit, veniat ad sedem Apostolicam, vt ibi ante confessionem beati Petri mecum iustè disceptet, quatenus vnus ibi ex nobis suscipiat sententiam suam. Ergo videtur quod papa habeat iudicem superiorem in terris. ¶ Quarto arguunt eadem via autoritate beati Thomæ de Aquino: dicunt enim, quod idem doctor dicit libro de regimine principum. quod si ad ius alicuius communitatis pertineat sibi providere de rege, ab eadem rex institutus si fuerit in tyrannum conuersus poterit destitui, & refragari eius potestas, si potestate regia tyrannicè abutatur. Sed ad communitatem ecclesiæ spectat per Cardinales ius eligendi papam: ergo ad eadem spectat corrigere, & punire eum, si ecclesiam scandalizaret. Et ita apparet, quod papa habet iudicem superiorem in terris. ¶ Rationibus autem arguunt. Primo sic. Papa si est deuus à fide, potest iudicari ab ecclesia per capitulum si papa. distinctio. 40. ergo pariter si aliquo alio crimine, de quo ecclesia scandalizaretur, fuerit deprehensus. Probatur consequentia. Tum, quia non legitur in sacra scriptura, quod in causa fidei Deus dederit maiorem potestatem ecclesiæ, quam in alijs casibus, Christus enim in datione potestatis generalibus terminis vsus est, dicens: Quæcunque alligaueritis. &c. Matthæ. 18. Tum secundo: quia qui potest maius, potest minus: & vbi maius conceditur, minus concessum videtur: vt dicit textus in cap. ex parte. ex-

Tertia via. Prima autoritas cui sequenti bus respõdetur ca. 101.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Quarta via.

Prima ratio cui, & sequenti bus respõdetur ca. 102.

Secunda probatio.

Secunda ratio. extra de deci. ¶ Secundò arguunt sic. Nul-

li corpori videtur iufficienter prouifum, nifi membrum putridum, quod totum corpus va-

Roma. 12.

let inficere, poffet abfcindi: fed tota ecclefia militans eft vnum corpus ordinatū per Chriftum, dicente Paulo, Omnes vnum corpus fumus in Chrifto, iftius autē corporis papa eft vnum membrum, quia caput: fi ergo illud fit damnofum, scandalizans notoriē ecclefiam, fequitur quòd non eft iufficienter prouifum corpori ecclefie, nifi per ipfam abfcindi poffet. Cū ergo Chriftus non defecerit in neceffarijs ecclefie militanti, fequitur quòd per ecclefiam papa nedum fi fit hereticus, fed etiam vbi aliquo alio crimine notorio scandalizat ecclefiam, iudicio vniuerfalis ecclefie eft fub-

Tertia.

iectus. ¶ Tertio fic. Si papa peccans non poffet per alios, putà per ecclefiam corrigi, & puniri, fequitur quòd non perfecte ac iufficienter eam Chriftus ordinasset, nec ei debetè prouidiffet: fed hoc eft hereticum, cū Dei perfecta fint opera. Probatur tamen confequentia: quia illa communitas non videtur iufficiente ordinata, aut prouifa, quæ fuæ perditioni, aut demolitioni non potest occurrere: fic autem efferet de ecclefia pofita in cafu quo papa præter hærefim manifeftam, aut tyrannidem notoriam, aut aliud crimen notorium ecclefiam fubuertere aut scandalizare conaretur, & vniuerfalis ecclefia ei refiftere non poffet, ipfum corrigendo, & deponendo: hoc enim efferet concedere potestatem datam efferre in destructionem contra Apoftolum & Actuum.

Deute. 32.

¶ Quarto fic. Omne quod debemus papæ pro vitâda morte corporali, debemus ei pro vitanda morte fpirituâli: fed in cafu, vbi papa iniufte & fine caufa quacunq; vellet proximum interficere, quilibet tenetur, & potest de iure papam impedire, ergo vbi papa notoriē scandalizat ecclefiam, vbi animas fidelium ducit ad baratrum inferni, potest, & debet quilibet eum impedire. ¶ Quintò fic. Si papa vellet vxorem alicuius cognofcere, vel propria illius rapere, licitū eft ei refiftere, ergo vbi ecclefia videt ipfum papam malis moribus fcandalizantē fideles, potest ei refiftere, & ipfum impugnare, maximè cū dicat Apoftolus, Peccantem coram omnibus argue. ¶ Sextò fic. Si papa infamatur per viros prouidos & honeftos de aliquo crimine vnde ecclefia fcandalizatur, quæro an papa teneatur purgare fe de hoc, an non? Si dicas quòd nō. Contra: qui tenetur scandalum vitare, tenetur fufeitatū tollere, & fedare fi potest, ergo debet fe purgare: fic legitur de papa Damafio accufato à sub-

Quarta

ditis de adulterio, vt refert Hierony. libro de viris illuftribus. fed purgatio pertinet ad fententiâ iudiciorum, ergo fequitur quòd in terris papa habeat iudicem fuperiorem. ¶ Septimò arguitur fic confirmando rationem factam. Prælatus qui tenetur fubditos à minori damno vel periculo liberare, à fortiori tenetur à maiori: fed papa tenetur fuos fubditos à damno, & periculo temporali eripere, fecundū illud: Eripite egenum & pauperem, ergo multò fortius à fpirituâli, vt putat à fcandalo de ipfo habito, fed hoc fe purgando, ergo idem quod prius. vnde ita fecerunt Sixtus Leo & Symmachus Romani pontifices. vt habetur. 2. q. 8. ¶ Quinta via fcilicet ex-

Quinta.

plis, aduerfarij etiam oftendere nituntur, quòd Romanus pontifex in terris iudicē habeat, quoniam (vt aiunt) ecclefia vniuerfalis fæpenumero fummos pontifices fiue à fide delirantes, fiue prauis moribus notoriē ecclefiam scandalizantes correxit, iudicauit, & puniuit.

1. Timo. 4.

¶ In quo reprobantur refponfiones aduerfariorū datæ ad authoritates fanctorum patrum & iura inducta pro conclufione noftra: & refpondetur obiectionibus ipforum aduerfariorum fumptis ex authoritatibus facre fcripturæ.

Sexta.

Cap. XCVIII.

S V M M A R I V M.

1. Refponfiones aduerfariorum datæ ad authoritates tam fanctorum patrum, quàm alia iura pro conclufione illa inducta, fcilicet, quòd Papa extra cafum hærefis non habeat iudicem in terris, &c. diluuntur.

Onclufio fuperius pofita, videlicet, quòd Romanus pontifex pro fui principatus excellentia extracafum hærefis iudicem non habeat in terris: tantis eft fuprà fanctorum patrum roborata testimonijs, tam irrefragabilibus fultis rationibus, & fanctorum canonum luminibus illuftrata, vt fuperuacuum cenfeatur alia

Septima.

Quinta via cui refpon debetur ca. 103.

Contra primam refponfionem aduerfariorū. alia inducere testimonia. Vnde nō reftat nifi aduerfariorū obiectionibus refpōdere. Faciemus autem hīc duo. In primis oftendemus, q̄ refpōfiones datæ per aduerfarios ad iura dicta fanctorum patrum dicentium papam à nemine iudicandum, intelligenda fint de fingulis perfonis, & non de tota cōmunitate ecclefie: quod ex multis facile colligitur. Tum primò ex eo, q̄ ratio fuperioritatis & dependentiæ papatus à folo Deo afignata per doctores quare à nemine papa eft iudicandus, ita currit de ipfa communitate, fic de fingulis perfonis. Nam Romanus pontifex non modò eft fingulis perfonis authoritate fuperior, fed etiam toto ecclefie corpore, vt pote qui pafcor, & caput eft totius ecclefie. Tum fecundò: refponfio illius oftenditur vaua ex text. cum glo. ait enim fic text. Nemo iudicabit primam fedem, fequitur. Non enim ab Augufto, nec ab omni clero, nec à regibus, nec à populo iudex iudicabitur. Ecce q̄ textus excludit à potestate iudicandi papam fingulas perfonas, & omnem cōmunitatem tam fpiritualem, quæ defignatur nomine cleri, quàm fecularem defignatam nomine populi. Præterea glo. fuper verbo: ab omni clero, ait. argumentum q̄ concilium nō potest papam iudicare, vt extra de elect. fignificati. Hæc glo. Ex quo patet, q̄ ly nemo, in authoritatibus præfatis non folum accipiendum eft pro fingulis perfonis diuifim, fed etiam pro fingulis coniunctim, fiue collectiue. Quòd autē dicit aduerfarij, quòd nomina diftributina propriè competere non poffunt congregationi fidelium, quæ vnica, & implurificabilis eft, parum valet: quia nomina, fiue figna talia addita nominibus collectiuis, vt funt populus, clerus, domus, ecclefia, &c. non diftributiue, fed collectiue tenentur: fignificant enim id quod totum, fic ut illud quod habetur ad Hebræ. 3. Sicut Moyfes: fupple fidelis fuit in omni domo fua, q̄ exponitur: id eft in tota domo, fcilicet fynagoga Iudæorum. Item eodem modo videtur fumi illud. Conuertitq; rex faciem fuam, & benedixit omni ecclefie. Item illud Præcepit autē vniuerfæ ecclefie, benedicite Deo noftro: & benedixit omnis ecclefia domino patrum fuorum. Item illud Turbata eft cum illo omnis Hierofolyma: id eft tota. Et ita in authoritate fupradicta illud: nec ab omni clero: exponitur, id eft nec à toto clero. iuxta etiam glo. quæ dicit. argumentum q̄ concilium non potest iudicare papam. Tertio: q̄ talis intellectus fit præfatorum iurium luce-

3. Reg. 8. 1. Para. 19

Matth. 2.

clarius, colligitur ex confeffione & testimonio tam concilij congregati Romæ tempore Marcellini, de quo diftin. 22. in ca. nunc autem. q̄ concilij congregati tempore Symmachi papæ, de quo dift. 17. in. §. hinc etiam, quæ manifefte confeffa funt à nemine præfulem Romanum poffe iudicari, includendo etiam concilium vniuerfale, aliàs non loqueretur ad propofitum. Quartò colligitur idem ex cap. papa. dift. 40. vbi dicit tex. q̄ papa à nemine eft iudicandus, nifi deprehendatur à fide deuius. Clarum eft autem, q̄ nō eft cuiuscunq; fingularis perfonæ papam iudicare, etiam fi deprehendatur à fide deuius, fed folius concilij vniuerfalis: ergo per ly neminem, non folum excipiuntur finguulares perfonæ, fed etiam ipfa vniuerfitas fidelium, quod etiam ex hoc manifefte habetur, vt fcilicet fit conformitas huius text. ad iura alia & determinationes conciliorum, de quibus parum antè factus eft fermo. ¶ Præterea fecunda refponfio aduerfariorum, in qua refpondentes ad authoritates dicentes, q̄ papa referuatur iudicio diuino, dicunt, q̄ iudicium ecclefie congregatæ eft iudicium Dei, & ita non videtur abfolutus papa à iudicio vniuerfalis ecclefie, nulla eft. Quia licet iudiciū ecclefie fit etiam Dei, fic ut etiā de quolibet sacerdote dicitur. de poeniten. diftin. 3. §. fed quem q̄ quem facerdos iudicat, Deus iudicat, cuius perfonam gerit. & in ca. nemo. 1. r. quæft. 3. dicit beatus Chryfo. Nemo contemnat ecclefiaftica vincula: non enim homo eft qui ligat, fed Chriftus, qui hanc potestatem dedit: & dominus fecit homines tati honoris, eft tamen hoc iudicium Dei per homines. In authoritatibus autem fupradictis loquentibus de papa, excluduntur omnes homines à iudicio fuo. vnde in ca. aliorū. 9. q. 3. habetur, q̄ aliorum hominum caufas Deus voluit per homines terminari: fed fedis iftius præfulem fuo fine quæftione referuauit arbitrio: voluit beati Petri fucceffores fibi tantum debere innocentiam. Nota verbum, tantum. Item in cap. eiectionē. dift. 79 dicit beatus Anacletus papa & martyr. Eiectionem fummorum pontificum fibi dominus referuauit: licet electionem eorum bonis sacerdotibus conceffiffet. Ecce q̄ manifefte refponfio aduerfariorum non refpondet authoritatibus fanctorum patrum, fed manifefte eft oppofita. & hoc idem ofteditur per alias authoritates, quas fuprà induximus. Et hoc de primo. ¶ Reliquum autē eft aduerfariorum obiectionibus refpondere: quibus pro ple-

Contra fecundam aduerfariorū eorundem.

Ad authoritates primæ uia. c. 97.

Z niori

Ad primam.

niori illustratiōe veritatis distincte p̄ quinq; capitula iuxta quinq; vias, quibus procedūt, respondebimus. ¶ Ad primam ergo obiectionem sumptam ex illo capitulo. Matthæi. 18. Si peccauerit ī te frater tuus, &c. Respondetur negando consequentiam. Et ad probationem cūm dicitur, quod papa sit frater, dicitur, quod hoc non militat: quoniam cūm hoc, quod papa est frater noster naturæ conformitate, & fidei religione, est etiā princeps & caput totius vniuersalis ecclesiæ supremam potestatem habens in ecclesia. Ratione primi: videlicet, quia est frater noster, extendit se ad eum autoritas præfata in ea parte, in qua simplex tangitur fraterna correctio, quæ dicit simplicem quandam admonitionem, quæ cūm sit actus charitatis, extendit se ad omnem proximū, siue superiorem, siue æqualem, siue inferiorem sicut & ipse charitatis effectus. Ratione verò secundi, videlicet, quod princeps & caput est supremam potestatem habens in ecclesia, non extendit se ad eum autoritas præfata in ea parte, in qua contra non suscipientē correctionem frater nam iubetur denuntiationem fieri: quia cūm denuntiation non acquiescentis fraternæ correctioni ordinetur ad finem, vt talis punitio ne corrigatur, qui per simplicem admonitionem non corrigitur, nō fiat nisi superiori, non potest denuntiarī prælatus, qui superiorem non habet, nisi sit tale peccatum eius, per quod a superioritate cadat, cuiusmodi est peccatum hæresis. Quare consequētia illa aduersariorum, quæ apud eos Achilles existimata est, nulla prorsus est. processus enim positus in euangelio de correctione fraternæ, non habet locum in eo, qui non habet in terris superiorem. Clarissimum est autem ex superioribus, quod nullus in ecclesia est superior papa nisi Christus, cuius generalis vicarius est in terris. Nec potest dici, quod congregatio subditorum suorum, aut ouium suarum superioritate autoritatis sit illo maior, nisi quis vellet euertere, vt aliàs deductū est, doctrinam Christi, & diceret, quod licet Christus dicat Matthæi. 10. Non est discipulus super magistrum, nec seruus supra dominum suum. nihilominus discipuli sunt supra magistrum, & subditi supra prælatum suum. Hinc est, quod vt clarissimè sanctorum & sacrorum conciliorum. & doctorum excellentissimorum apertissimè testimonia proclamant, pontificū Romanorum eas Deus dicitur suo seruasse iudicio. Vnde dominus Albertus Magnus in. 4. dist. 19. vbi quærit, vtrum corre-

ctio fraterna sit omnium: respondens ita dicit. Omnis homo omnem hominem cum reuerentia & mansuetudine tenetur admonere & corrigere de delicto, sed nō vltius potest denuntiare si est inobediēs, quādo prælatus supremus est: quia non habet iudicē. Hæc Albertus. Ad idem est sanctus Thom. in. 4. eadem dist. sic dicens. Quauis prælati sint corripiendi a subditis, nō tamen est ei poena infligenda, sed recurrendum est ad superiorem denuntiādo, vel si non habet superiorem, ad Deum, vt eum emendet, aut de medio tollat. Item magister Vlricus in summa sua excellentissima theologia. qui lib. 6. tractatu. 3. c. 15. de accusatione loquens ita inquit. Accusari etiam non possunt aliqui propter excellentiam dignitatis: vt papa non potest accusari nisi de crimine hæresis. vt dicitur in gestis Bonifacij martyris. & ponitur autoritas dist. 40. ca. si papa. tamen apparatus dicit ibi, quod licet specialiter dicatur de hæresi, eo quod de illo potest accusari, etiā si occulta sit cūm non vult corrigi, aliàs enim non posset accusari: tamen etiam de alio crimine potest accusari si sit notorium per confessionem, vel facti euentiam: & incorrigibilis sit, & ecclesia inde scandalizetur, probat per hoc, quod contumacia dicitur hæresis. distinct. 91. qui presbyteri. & cōtumax dicitur infidelis. 27. dist. nullus. ideo quidam dicunt idem de quo libet crimine notorio, de quo ipse non corrigit se propter correctionem fraternam. Sed hoc non credo verum esse: quia cūm stabilis maneat sua autoritas quādiu in petra, quæ Christus est, fundatur, & hoc etiam fit per informem fidem, ipsa sola fide manente non habet superiorem a quo iudicari possit. Insuper quod soli infidelitati tribuit, de alijs criminibus negatur. Symbolica autem & transumptiua locutione contumacia dicitur infidelitas, vel hæresis, & argumenta ex talibus tanquam sint propriè dicta nihil valent. hæc dominus Vlricus. Item idem lib. 6. tractatu. 3. c. 17. vbi de denuntiatione euangelica loquens dicit sic. Primum, scilicet admonitio priuata habet locū etiā in prælato non habēte superiorē: sed quia mēbra non habēt ibi locū: quia nō habet superiorē, cui ipse denuntietur, vel corā quo cōicetur, vel a quo ex cōmunicetur: & ideo si p̄ admonitionē non corrigitur, nō restat nisi orare pro eo vt emendetur, vel vt subtrahatur de medio, ne ecclesiā suo exēplo perdat. hæc ibi. Itē hac de causa dicit Hostien. quod denuntiarī non potest crimen papæ si corrigi vellet. Item Iohann.

in

Ad secundam.

in summa confessorū lib. 3. tit. 9. §. 9. vbi dicitur, quod licet principū scilicet admonitio locū habeat in prælato non habente superiorem, tamen sequentiam non habent ibi locum, quia superiorem non habet, &c. sicut dicit dominus Vlricus. Ad idem plures alij illuminatissimi doctores, sicut dominus Petrus de Palude, dominus Hierueus, magister Augustinus de Anchona in libris suis de potestate ecclesiastica. Præterea hæc sentētia manifestè colligitur ex beato Bernardo, qui scribens domino Innocentio papæ ita dicit. Quis faciet mihi iustitiam de vobis: si haberem iudicem, ad quem vos trahere possem, iam nūc ostenderem vobis. Vt parturiens loquor quid mihi eminet: extat quidem tribunal Christi, sed absit vt ad illud appellē vos, &c. Ecce quā manifestè innuit beatus Bernardus, quod papa iudicem non habet in terris. Et ita patet, quod ratio aduersariorum nulla erat: quia cūm papa aliquid plus habeat dignitatis quā ceteri homines: quia cum hoc, quod est frater, est etiam pater & princeps: non est mirum, si plus se extendat ad alios fratres autoritas præfata, si peccauerit in te frater, &c. quā se extendat ad papam. De vera autem intelligentia præfate autoritatis in ea parte, in qua dicitur. Dic ecclesiæ: amplissimè superius contra minus bene sapientes circa illam disputatū est. ¶ Ad secundam obiectionem, quæ sumitur ex illo Galat. 2. vbi Paulus dicitur restitisse in faciem Petro, respondetur, quod autoritas illa nihil facit pro aduersarijs. Aliud quippe est resistere, & se opponere papæ, vbi immineret periculum fidei: aut si aliquid præcipere contra legem domini: & aliud est iudicare per coercionem poenæ, siue punire: quia primum potest esse inferioris, secundum autem non nisi superioris, iuxta. c. inferior. dist. 11. & 1. ad Cor. 4. dicitur. Qui autē iudicat me, dominus est. Vnde concedimus, quod vbi immineret periculum fidei manifestum, posset vniuersalis ecclesiā, siue synodus vniuersalis resistere Romano pontifici, sicut Paulus Petro: sed ex hoc nulla superioritas autoritatis arguitur in ecclesia super verū Romanū pōti. sicut nec in Paulo ex præfata correctione supra Petrum: sed bene arguitur & commendatur in Paulo charitas & libertas, & in Petro in susceptione patienter correctionis humilitas. Vnde glo. quæ est Augustini in epistola ad Hieron. super illud. Dixi Cephæ coram omnibus: dicit sic. Ipse Petrus quod a Paulo fiebat vtiliter libertate charitatis sanctæ atque benignę pietate humilitatis acce-

Ad tertiam.

pit, atque ita exēplum posteris tribuit, quod non dedignarentur, vbi forte rectum tramentem reliquissent, a posterioribus corrigi. Ius vtiq; iustæ libertatis in Paulo, & sanctæ humilitatis in Petro. hæc glo. Item idem August. super epistolam ad Galat. de obiurgatione ista Pauli coram omnibus facta Petro loquens ita dicit. Quod autem hæc ei coram omnibus dixit, necessitas coegit, vt omnes illic obiurgatione sanarentur: non enim vtile erat errorem, qui palam noceret, in secreto emendare: huc accedit, quod infirmitas & charitas Petri, cui ter a domino dictum est: Amas me pasce oues meas: obiurgationem talem posterioris pro salute gregis libentissimè sustinebat. hæc August. Hanc Augustini doctrinam secutus beatus Thom. dicit in. 4. sententiarum. distinct. 19. quod beatus Paulus Petro in faciem restitit, excedit modum fraternæ correctionis, quæ prælatis a subditis debetur. non enim prælati a subditis corā multitudine, sed humiliter in priuato corripiendi sunt, nisi vbi immineret periculum fidei. ¶ Ad tertiam obiectionem, quæ sumitur ex obiurgatiōe facta Petro. Actuum. 19. quod ad gentes diuertisset: respondetur, quod autoritas illa nihil facit pro aduersarijs, sicut manifestè colligitur ex dictis beati Grego. qui vt habetur in ca. Petrus. 2. q. 7. sic inquit. Petrus potestatem regendi acceperat, & tamen idem Apostolorum primus querimoniam contra eum factæ, cur ad gentes introisset: non ex potestate officij, qua posset dicere oues pastorem suum non accusent, nec reprehendant: sed ex autoritate diuinæ virtutis, qua gentiles acceperant Spiritū sanctum respondit dicens. Eandem gratiam quam vobis dedit eis dominus. Hæc Grego. Ex quibus patet, quod cūm, vt ait Gratianus ibidē, beat. Pet. ex officio potuerit repellere querelas illorum, & sola dispensatione humilitatis illas sustinuerit, non potest accipi argumentum ex illorum reprehensione, quod prælati cogantur reprehensionem subditorum suscipere: & minus ex hoc potest accipi argumentum, quod vniuersalis ecclesiā extra casum hæresis possit papam iudicare.

¶ In quo responderetur aduersariorum obiectionibus fundatis in decretis conciliorū Constantinien. Cap. XCIX.

SVMMARIVM.

1 *Objectiones aduersariorum (fundate in decretis conciliorum Constantien. & Basilien.) qui dicebant, quod papa extra casum heresis habeat iudicem in terris, reselluntur.*

Resp. authoritatibus secundæ viæ. cap. 97.

Ata responsione ad auctoritates sacræ scripturæ, quas aduersarij in eorū fauorem inducunt, consequens est, ut responsa demus ad ea quæ inducunt secunda via, videlicet ex decretis conciliorum Constantien. & Basilien. Ad quæ respondentes dicimus, quod nihil eorū, quæ inducunt, militat contra conclusionem præfatam. Quod verò non militet ea quæ inducuntur de concilio Constantien. apertissimè ex multis ostenditur. ¶ Primò quidem: quia non est verū, imò falsum, quod aduersarij dicunt, videlicet, quod Constantia declaratum sit, siue decretatum, quod vniuersalis synodus in Spiritu sancto legitime congregata, generale concilium faciens, ecclesiā militantem representans, potestatem à Christo habet immediatè, cui quilibet cuiuscumque status, siue dignitatis, etiam si papalis existat, obedire tenetur, &c. Planè nūquam in Constantia sub hac forma legitur aliquod decretum factum. Declaratio autem facta per patres illos sub obedientia Iohan. 23. congregata emanauit sub hac forma. Hæc sancta synodus Constantiensis generale conciliū faciēs pro extirpatione præsentis schismatis, & vniōne ac reformatione ecclesiæ in capite & in membris fienda declarat, quod ipsa in Spiritu sancto cōgregata generale concilium faciēs, & ecclesiam catholicam militatē representans, potestatem à Christo habet immediatè, cui quilibet, &c. Ecce manifestè, quod decretum illorū patrū non loquitur vniuersaliter de quolibet synodo vniuersaliter, sed de illa singulariter, pro cuius tempore non erat in ecclesia vnus pastor totius ecclesiæ indubitatus. Et ita patet primū: videlicet, quod falsum sit, quod tale decretum in forma, qua proponitur, fuerit factum Constantiæ. Secundo non militat quæ inducuntur de concilio Constantien. quoniam dato quod tale decretum sicut dicitur per aduersarios ibi fuisset factum, non habet necessitatem: quoniam hoc, quod aduersarij præsupponunt, videlicet, quod fuerit ab vniuersali concilio legitime congregato, & representante vniuersalem ecclesiam militatē, est valde dubium apud multos: imò plurimorum iudicio, scilicet eorum, qui fuerunt de obedientia

Gregorij & Benedicti falsum. Quoniam sicut apertissimè patet ex gestis illius cōgregationis decreta illa, si ita sint appellata, facta sunt solum à patribus aliquibus obedientiæ Iohan. 23. Pro quo notandum, quod congregatio illa Constantiæ celebrata tria tempora habuit. Primum fuit, in quo sola obedientia præfati Iohann. Balthasar Constantiæ conuenit. Secundum tempus fuit: in quo Angelus Corasius vocatus in obedientia sua Gregorius. 12. iuri suo cedens præfatæ congregationi sub certis modo & formis se coniunxit. Tertium tempus est, in quo reges, & principes, ac prælati obedientes Petro de Luna Benedicto. 13. vocato in obedientia sua per suos oratores noua facta cōuocatione concilij se vniuerunt præfatæ congregationi ad pacem dandam vniuersali ecclesiæ: & fuimus nos tunc præsentēs in minoribus constituti. pro quo solo tempore conuenientibus omnibus simul tribus obedientijs fuit certum dicere, quod vniuersalis ecclesia representatiuè congregata esset Constantiæ. nullus autem dubitat, quin asserere, quod sola obedientia Iohannis faceret concilium vniuersale vniuersalem ecclesiam representans, esset temerariū, & scandalosum alijs duabus obedientijs. Tertio ea quæ inducuntur de decretis concilij Constantien. non militat: quoniam auctoritati illius aliæ duæ obedientiæ, scilicet Gregorij & Benedicti apertissima contradictione in plena congregatione se opposuerunt, & eorum contradictio fuit acceptata. Contradixit ac reclamauit in primis Gregorius ita in sua obedientia vocatus, qui verum se Romanum pontificem asserens & scribens, mittens post præfatam declarationem factam ab illis de obedientia Iohannis oratores suos ad Constantiam, committit eis dominis, scilicet cardinali sancti Sixti Iohan. electo patriarchæ Constantinopolitano. archiepiscopo Treueren. comiti palatino Carolo de malatesta auctoritatem cōgregationem ipsam Constantien. in quantum per serenitatem regiam, & non per Balthasar se nuncupari facientem Iohan. 23. vocatam vice sua conuocandi & auctorizandi in generale concilium, remota tamen omnimodè inde prædicti Balthasar præfidentia & præsentia ab eisdem, &c. Verba sunt formalia bullæ datæ auctoritatis præfati oratoribus, quæ inserta est in gestis præfati concilij. Quod autem hæc verba & gesta domini Gregorij præfato decreto contradicant, & opponantur, manifestum est. Contradixit præterea eidem decreto obedientia dominorum

norum regum, prælatorum, & principum, & communitatum, qui Petro de Luna Benedicto. 13. vocato tanquam vero summo pontifici vniuersalis ecclesiæ adhærebant. Nam ut ex gestis eiusdem concilij patet, pro eo quod tenebant præfatos patres Constantiæ congregatos sub obedientia Iohannis siue etiam Gregorij non facere concilium vniuersale, nec eorum cōgregationem representare ecclesiam Dei catholicam noluerunt se vnire illi, nisi prius iuxta compacta in Narbona cum boame. domino imperatore Sigismundo noua fieret per eos, apud quos veram esse arbitrabantur Dei ecclesiam concilij cōuocatione sicut & factum est nobis præsentibus in minoribus constitutis. Quæ omnia ita facta esse, & ab omnibus acceptata synodus ipsa Constantien. per diuersas sessiones apertissimè testatur. Quibus tribus obedientijs tandem ita in nomine Christi Constantiæ conuenientibus sub intentione celebrandi concilium vniuersale habita est certitudo & fides apud omnes Christi fideles vniuersale concilium vniuersalem ecclesiam representans Constantiæ celebrari & non antè concurrente ambigua inter fideles concertatione apud quem trium pro Romanis pontificibus se gererit Apostolicæ sedis auctoritas resideret & principatus. Ut enim testatur deuotissimus Bernardus libro quinto de cōsideratione. Fides ambiguum non habet: aliàs si habet, fides non est sed opinio. Ex qua contradictione aliarum duarū obedientiarū clarissimè percipitur quæ doctus, quàm præsumptuosa sit illa assertio quod obedientia illa Balthasar Constantiæ conueniens faceret concilium vniuersalem ecclesiam representans. Quartò ea quæ inducuntur de decretis concilij Constantien. nullius sunt roboris aut momenti: quoniam in illorum determinatione non modò non interuenit vniuersalis ecclesia, sed obedientia vna tantum, scilicet Iohan. 23. ut dictum est: sed etiam non integrè tota illa obedientia: quoniam plures patres doctissimi illius obedientiæ illis non præstiterunt consensum aut assensum suum. Item nec ipse in sua obedientia vocatus Iohan. 25. quoniam cum post recessum suum à Constantia Scaphusæ constitutus audiret præfatam declarationem conclusam dominis oratoribus Christianissimi regis Franciæ visitantibus eum: videlicet domino duce Bauariæ domino Nicolao de Calauilla alijsque eorū collegis amaro animo conquestus est falsa quædam & erronea aduersus auctoritatem Romani pon-

tificis decreta per æmulos suos post recessū eius esse conclusa. Quintò præfata decreta concilij Constantien. non militat: quoniam nunquam fuerunt per omnes alias obedientias simul approbata imò nec repetita: imò tota synodus ex tribus obedientijs congregata statutis suis videtur designasse decretū illud nunquam in mente sua infedis. Quod patet ex duobus. Primò ex eo quod in sessione. 36. ita dicitur. Sacrosancta Constantien. synodus statuit & decreuit, quod futurus Romanus pontifex, per Dei gratiam de proximo assumendus cum hoc sacro concilio vel deputandus per singulas nationes debeat reformare ecclesiam in capite Romanæ curiæ secundum æquitatem & bonū regimen ecclesiæ, &c. Et sequitur in. 13. art. propter quæ & quomodo papa possit corrigi, vel deponi. Ecce quod manifestè datur intelligi quod synodus illa hoc discernēs non approbauerit aut mente habuit illa decreta prima Constantiæ. Secundo ex illo, quod præfata synodus Constantien. postquā papa Martinus fuit creatus morem obseruando antiquorū conciliorū humiliter petiuit ab eo cōfirmationem & roborationem omnium quæ fecerat. Cum autem confirmare & roborare superioris auctoritatis sit: planissimū est quod synodus illa integra ex omnibus obedientijs Christianitatis non erat huiusmodi fidei, quod concilium vniuersale habeat à Christo immediatè potestatem, cui etiā papa obedire teneretur. Sextò præfatum decretum Constantien. non militat: quoniam per Apostolicam sedē non fuit approbatū: imò videtur per dñm Martinū reprobatum, siue annullatum in condēnatione erroris Iohannis Wicleff, & Iohannis Hus: inter quos, ut patet in bulla, quā approbante concilio Constantien. dñs Martinus misit vniuersis prælatis nationis Germaniæ: vnus articulus condēmnatus est. Quod Petrus non est nec fuit caput ecclesiæ sanctæ catholice. Secundus articulus, de quo mādatur præfatus dñs Martinus prælatis & inquisitoribus fidei, ut inquirat suspectos de præfatis erroribus: vtrū credant, quod papa canonicè electus, qui pro tempore fuit eius proprio nomine expresso sit successor beati Petri habens auctoritatē supremam in ecclesia Dei. hæc ibi. Clarissimū est autē, quod hi duo articuli per dñm Martinum assentiēte & approbante concilio plenario Constantien. videlicet, quod papa sit caput sanctæ sedis catholice. i. vniuersalis, & quod habeat supremā potestatem in ecclesia Dei: non possunt simul stare cum decreto illo, quod Constantiæ factū legitur

tur per quosdam de obedientia Iohan. Balthasar de superioritate cōciliorum supra papam: quoniam vt habetur in. c. inferior. dist. 2. 1. sola sedes potior inferiorem conuenienter absoluit: nec potest quisquā, qui inferioris autoritatis est, eū qui maioris potestatis est, adiungere, aut proprijs subiugare diffinitionibus. Si papa manens papa alterius iudicio præterquā Dei subiacet, nō potest stare in veritate articulus ille diffinitus Constātiæ per dominū Martinū: q̄ papa habeat supremam potestatem in ecclesia, vt in superioribus etiā deduximus. Septimō præfata decreta, quæ inducūt aduersarij de concilio Constātiensi, non militāt: quoniā expressē sunt contra sacrorum cōciliorum canones, & Apostolicæ sedis diffinitiones, sicut in superioribus est demonstratum: quare quicquid diffinitū sit in contrarium, quibuscūq; viribus caret. iuxta cap. hæc est fides pater beatissime. 24. q. 1. O Et autō decreta illa non militant: quoniam sanctorum patrum sententijs, quorum doctrinam in his quæ fidei sunt, vniuersalis iam approbavit ecclesia, manifestē cōtradiciunt: sicut patuit exēplariter in superioribus, vbi pro principatu Romani pontificis testimonia induximus de beatis Hieronymo, Augustino, Ambrosio, Cyrillo, Chrysostomo, Theophilo, & Cypriano, atq; Leone primo: quorum sententiæ in materia fidei cum iam ab vniuersali ecclesia sint firmatæ, vt patet in quinta synodo, nulla autoritate, nulla hominum diffinitione possunt repelli. Omnis quippe contradictio facta horū patrū sententijs, fieret profectō fidei ipsius vniuersalis ecclesiæ. prima namq; salus, vt habetur in. c. prima. 25. q. 1. est rectæ fidei regulam custodire, & à constitutis patrum, nullatenus deuiare. Nonō præfata decreta locū nō habent: quoniam contradiciunt communi doctrinæ clarissimorum doctorū tam iuris diuini, quàm humani: qui vt in superioribus declaratū est, de venerabili Hugone de sancto Viçt. de Alberto magno, de sancto Thom. de magistro Alexandro d̄ Alis, de sancto Bonauëtura, &c. qui testimonijs scripturarum sanctarum & canonum reuerentia totius orbis consecratorum & aūthoritibus summorum pontificum clarissima luce demonstrāt Romanum pontificem ita principatū habere in vniuersa ecclesia, vt extra casum hæresis, in quo à papatu cadit, solum Deum iudicem superiorē habeat, cuius vicarius immediatus existit. Est autem mirabile, q̄ patres illi Constantiæ congregati voluerunt vno ictu non solum

delere, sed hæreticare tantorum patrum doctrinam. Est autem hic non prætereundum quod habetur in ca. placuit. 36. q. 2. q̄ autoritas concilij nō præiudicat authoritati Hieronymi, & maximè cum diuinæ scripturæ innitatur: vbi dicit glo. q̄ hæc ratio est: quia roboratur autoritate veteris testamenti, & concilij Meldensis. Si autē vnus doctoris sancti autoritas roborata autoritate sacre scripturæ, & autoritate vnus concilij præiudicat authoritati vnus concilij vniuersalis, vt ibidem dicitur: quantō magis autoritas tantorum doctorum & sanctorum roborata, & sacra scriptura, & concilij vniuersalis & diffinitionibus Apostolicæ sedis præiudicare debet decreto vnus obedientiæ tantum, & tempore schismatis. Ex quibus omnibus liquido colligitur, q̄ præfata decreta, quæ ex aduerso allegantur à patribus aliquibus Constantiæ edita vnus obedientiæ tantum tempore schismatis, nec necessitatem habēt, nec virtutem euertendi fidem, quam de Romani pont. principatu semper seruauit sanctorum patrum autoritas, & vniuersalis ecclesiæ pietas venerata est.

In quo respondetur obiectionibus aduersariorum sumptis ex decretis concilij Basiliens.

Cap. C.

S V M M A R I V M.

1 Obiecta aduersariorum sumpta ex decretis concilij Basiliens. aduersus id quæ dicitur, scilicet, q̄ Papa extra casum hæresis iudicem non habeat in terris, resilluntur.

Amplius secūdō ea quæ inducuntur de concilio Basiliens. ex diuersis sessionibus eius minimè etiam militant propter multa. Primō cum dicunt, quod sancta catholica ecclesia in sancto Constantiensi concilio, &c. præsupponunt duo. Quorum primum est manifestē falsum vt dicunt, quod in cōcilio Constantiensi fuerit vniuersaliter diffinitum, q̄ concilium generale, &c. quoniam non vniuersaliter, aut indiffinitè, sed singulariter facta fuit illa diffinitio, siue declaratio: vt in responsione ad ea quæ inducuntur de concilio Constantiensi plenè in præcedenti,

Resp. secundæ aūthoritati secundæ uia. c. 97.

denti. c. dictū est. ¶ Secundō supponunt, q̄ illud decretum factum sit à sancta vniuersali ecclesia. Hoc enim (salua pace eorū qui ita opinati sunt) nullo modo potest probari verū esse, sicut iam antè diximus, imò temerarium videtur, plurimūq; scandalosum velle diffinire, q̄ obedientia sola Iohannis Balthasar, quæ sola Constātiæ conueniēs fecit id decretum tempore schismatis esset vniuersalis ecclesia catholica legitime à vero & iudubitato pastore vniuersalis ecclesiæ cōgregata sanctum vniuersale conciliū faciens, hoc enim esset dicere, q̄ sola obedientia Iohannis Balthasar inter tres obedientias fuisset ecclesia & thalamus Christi: & aliæ obedientiæ, scilicet Gregorij, & Benedicti fuissent prostibula, & synagoga sathanæ. & hoc non est aliud, q̄ suscitare antiquum schisma in ecclesia Dei. Secundō non militāt præfata decreta Basiliens. concilij: eo q̄ cōcilium illud noluit recipere præfidentes papæ in autoritate sua debita iuxta morem antiquorum cōciliorum vniuersalium, de quorū autoritate in actione sexta cōcilij Chalcedonens. vt refert Isido. in lib. cōciliorum ita habetur. In omnibus synodis apocripharij Apostolici decretas sententijs primō propter summam autoritatem sanctæ eiusdem sedis confirmabant & subscribebāt: quia aliter nullum robur habebāt. vnde scribit Paschasius, &c. Ex quibus patet decreta illa omnino vacua esse autoritate. Tertiō patet idem: quia non fuerunt cōclusa vnanimi consensu totius synodi. Si autem concilium nō agant, vt inquit Isidorus. 6. etym. & in cap. 1. distinct. 15. qui non consentiunt in vnum: non potest dici conclusio concilij vniuersalis maximè in materia fidei, cuius vnitatis maximè requiritur in corpore ecclesiæ, quæ ex vniuersali consensu non emanat. Quod autem vniuersalis consensus in decretis illis Basiliens. nō iteruenerint, patet. Tum, quia multis prælatis & doctoribus in vtroq; iure graduatis sapiētia & virtutibus clarissimis non consentiētibus edita sunt: quorum plures eorum attendentes prædicta decreta aduersa esse sanctorum patrū doctrinis non modò in deputationibus suis contradixerūt, & reclamauerunt, verum etiam in sessionibus ipsius concilij, in quibus talia decreta ad furorem quorundam hostium Apostolicæ sedis cum multitudine populi parui pretij & nullius autoritatis publicata sunt, interesse noluerunt. Secundō non fuerunt vnanimite vniuersali conclusa: quia non expectata plenè vniuersali ecclesia, nec integrè synodo

congregata. non enim expectatis plurium regum & principū oratoribus conclusa fuerūt, licet aliquos eorum nouerint iam in via constitutos. vnde Basiliens. cupidi renouare decreta sua postquam sanctæ memoriæ dominus Eugenius ad principum preces reuocauerat dissolutionem cōcilij quam fecerat, timentes minorum Castellæ & Angliæ oratores, quos iam propinquos nouerant, pro eorum sapiētia & zelo ad fidem & Apostolicam sedem conclusionibus eorum non præbituros consensum practicauerunt, vt ante aduētum præfatorum minorum oratorum innouatio fieret suorum decretorum: quod factum est in sessione. 18. Nullus profectō sanæ mentis vir qui nouit cum quanta grauitate, integritate, & modestia fidei iudicia tractanda sunt, iudicabit esse vniuersali consensu totius ecclesiæ conclusa, spirituque sancto dictata, in quibus huiusmodi factiones & practicæ intererunt. ¶ Quartō decreta Basiliensium inualida esse monstrantur eo quod eis non interuenit assensus Apostolicæ sedis, quæ vnāquamque synodum sua autoritate confirmat: vt in cap. consideremus. 25. quæst. 1. Quod verò ad hoc dicunt aduersarij Basiliens. quod in sessione. 17. quando præfidentes domini Eugenij fuerant admisi, iurauerunt defendere decreta præfati concilij, & specialiter decretum de autoritate conciliorum, nullius est ponderis, & inter alia ex hoc, quod vt in gestis eiusdem cōcilij habetur profati domini iurauerunt nominibus proprijs, vt scilicet particulares personæ, & hoc necessitate maxima compulsi: quia aliter in maximum scandalum totius ecclesiæ non admittebantur ad præfidentiam: non autem iurauerunt illa tenere vt nuntij Apostolici: imò in quantum huiusmodi protestati sunt in contrarium, nec interesse voluerunt sessionibus, in quibus talia conclusa debantur. Quis autem iam etiam patrum in sanctorum patrum literis doctus dicet vnanimi consensu vniuersalis ecclesiæ esse conclusa, quæ Apostolica sede, in qua dominus totius ecclesiæ principatum posuit, non consentiente, sed potius contradicente per suos oratores & reclamante conclusa sunt? sicut patet ex dist. 17. per totum. Sed replicant aduersarij Basiliens. q̄ imò in decretis eorum interuenit consensus Apostolicæ sedis: quoniā dominus Eugenius per bullas suas de concilio & assensu minorum cardinalium tunc secū in curia existentiū decreuit & declarauit multa circa præfatum Basiliens. conciliū. ¶ Pri-

mò q̄ generale cōcilium Basilien. fuerit pro extirpatōe hæresum, pro pace populi Christiani, ac generali reformatōe ecclesiæ in capite, & in membris, & pertinentibus ad ea legitime inchoatum. ¶ Secundò q̄ à tempore suæ inchoationis legitime inchoatum extirperat, & esse, prosecutionem que semper habuisse & habere, &c. ¶ Tertio prædictam dissolutionem irritam & inane declarauit. ¶ Quarto q̄ ipsum generale concilium purè, & simpliciter, & cum effectu, ac omni deuotione & fauore prosequi intendebat. ¶ Quintò reuocauit quicquid per eum, aut eius nomine in præiudicium & derogationem prædicti concilij Basilien. seu contra eius auctoritatem esset. ¶ Ad ista facilis est responsio, maximè si vera sunt, quæ à pluribus magnæ probitatis & grauitatis uiris dicta sunt in curia: uidelicet, q̄ præfata bullæ magis extortæ fuerunt minis, quàm de mente domini Eugenij emanauerint. Nam (vt fertur) dominus Andreas Venetus dominij Venetorum tunc orator, & aliqui domini cardinales tunc apud dominum Eugenium præfentes, timentes futurum magnum scandalum in ecclesia, minati sunt præfato domino Eugenio, q̄ nisi bullas illas adhæfionis concederet, ipsum solum recedentes relinquerent. Vnde præfato domino in lecto decumbente, præfati domini referuntur bullas illas taliter qualiter expediuisse, & misisse Basileam. Sed dimissis istis, nos aliter respondemus, dicentes, quòd nihil eorum, quæ in præfatis bullis continentur, suffragatur aduersarijs: quoniam dominus Eugenius nunquam præbuit consensum decretis concilij Basilien. nec ipse, vt Basilienses fabulantur & garriunt cum sancta catholica ecclesia fuit complexus doctrinam, quam aduersarij de auctoritate conciliorum fingunt: quoniam nec ipse summus pontifex, nec vnquam vniuersalis ecclesia complexa est talem doctrinam, sed ipse semper tenuit cum sancta catholica ecclesia, quod scriptura sancta, & factorum antiquorum canonum firmat auctoritas, & sanctorum patrum ac clarissimorum doctorum ab ipso nascentis ecclesiæ exordio communis tenet doctrina. Et ad probationem, quam inducunt ex partibus bullarum adhæfionis, respōdetur, negando q̄ ex aliqua illarum partium cum veritate potest argui, q̄ dñs Eugenius complexus fuerit aut approbauerit præfatam Basilien. doctrinam. Quod per singulas partes discurrendo facimus manifestum. Non quidem ex prima, in qua dicit concilium Basiliense congregatum esse le-

gitime pro extirpatōe hæresum patet: quoniam ex hac concessione nullo modo sequitur q̄ ipse summus pontifex complectatur, aut approbet quicquid per illud concilium fuerit institutum aut diffinitum. Licet enim vniuersale concilium Ephesinū secundum extirpandi hæresis gratia fuerit legitima auctoritate inchoatum, nihilominus Leo papa non complexus est præfati concilij diffinitiones: imò illas in concilio Chalcedonen. sequenti tanquam hæreticas reprobare instituit, & damnauit. Præterea licet sancti patres in concilijs vniuersalibus legitima cōtinuatione processerint: nihilominus pro suorū canonum robore atque firmitate ad Apostolicam sedem leguntur semper habuisse in sine recursum: sicut liber conciliorum & summorum pontificum aperte testatur: quod etiam nos in tertio sequenti libro ostendemus. Cæterum nec ex secunda parte bullarum adhæfionis aduersarij habent intentum: quoniam licet dominus Eugenius declararet præfatum concilium fuisse continuatum, & continuari debere: propter hoc non sequitur, q̄ decreta sua aut statuta super quibus eius sedes nunquam fuerit cōsulta approbauerit: & tamen vt felices & sanctæ memoriæ Nicolaus papa in epistola, quam Michaëli imperatori scribit à sanctis patribus in cōcilijs obseruatum extitit, vt absq; Romani pontificis consensu nullius insurgentis deliberationis terminus daretur. vnde ipse videlicet Eugenius Florentiæ in disputatione publica, de qua nos in minoribus constituti respondebamus alleganti in fauorē Basilien. reuerendissimo domino Iuliano de Cæfarinis sanctæ Sabinæ presbytero cardinali præsentibus dñis cardinalibus pluribusq; alijs prælatis & officialibus curiæ ad argumentum de huiusmodi bullis respondit ita dicens. Nos quidem bene progressum concilij approbauimus, volentes vt procederet vt inceperat, non tamen approbamus eius decreta: in hoc sapientissimè fecit: Quis enim nisi imprudentissimus princeps approbaret decreta: quæ nunquam vidisset, aut quæ prius non examinasset si quid in eis minus rectum, minus verum, aut minus expediens contineretur? Vnde nos fuit summorum pontificum cum cōfirmaturi essent decreta conciliorum vniuersalium, quibus personaliter non interfuerant, congregare synodum prælatorum, qui erant sub patriarchatu Romano, & ibidē diligenti examinatione facta illa confirmabant, sicut de beato Syluestro legitur, cū decreta concilij Nicæni approbasset.

Item

Itē diebus posterioribus papa Clemēs quintus ita fecisse legitur: vt Ioh. An. in principio cle. ponit de constitutionibus factis in concilio Viennen. quæ quia, vt inquit, aliquæ earum erant ineptæ aliquæ prolixæ aliquæ de festiue composiæ, aliquæ etiā non expediebant, fecit illas Clemens recenseri per peritiores, qui aliquas illarum in toto seruauerunt, aliquas in toto rescuerunt, aliquas mutauerunt quo ad verba mente seruata: aliquibus verò earum quibusdam detractis quo ad verba & quo ad mentem aliqua sunt addita. Præterea quòd dominus Eugenius approbando processum concilij non approbauerit decreta illius, exinde manifestè colligitur, quòd licet Basilien. cum maximo studio repetitis vicibus supplicauerunt, orauerunt, & requisierunt per oratores suos: vt dominus Eugenius eorum decreta approbaret & confirmaret, nunquam tamen approbationem aut confirmationem habere ab eo potuerunt. Et meritò: quia sedes apostolica, in qua religio christiana semper immaculata permansit, & permanebit, talia decreta, quæ ab euangelica veritate, & sanctorum patrum doctrina aliena videbantur, nullo modo ab eo passa fuisset confirmare. Cæterum nec ex tertia particula bullarum prædictarum habet aduersarij intentum. Tum, quia non ideo dominus Eugenius dissolutionē factā concilij irritam esse declarauit: quia ipse, qui princeps erat ecclesiæ, facere illā non potuerit, sed quia agnouit ex non veris causis licet veris æstimatis ex aliquorum relatione illā fecisse. vnde cognita non existētia causarum, & q̄ vt in bulla inquit ex prædicta dissolutione ortæ erant graues dissensionēs, & grauiōres oriri possent: necnō q̄ præstabat impedimentū executioni sanctorū operū ad quæ synodus fuerat cōgregata data promissione à synodo & securitate à principibus, q̄ apostolicæ sedis honor & sanctitatis suæ illibatus seruaretur, mutauit sententiam, & voluit dissolutionē factam pro bono pacis ecclesiæ nullam haberi nec habuisse firmitatem, reuocans illam, ac irritans. Non enim est nouū, q̄ sententiæ summorum pontificū pro cōsideratione tēporū, & locorū, & personarum, ac grauiū occurrentiū necessitatū in melius commutentur. Ait enim papa Nicolaus in. c. sententia. 25. q. 7. Sententiam Romanæ sedis non negamus in melius posse cōmutari, cum aut surreptū aliquid fuerit, aut ipsa pro cōsideratione ætatis, & temporum, seu grauium necessitatum dispensatoriè quædam ordinare decre-

uit: quoniam & egregium apostolum Paulū quædam fuisse dispensatoriè legimus, quæ postea reuocasse legitur. Amplius nec ex quarta particula cedit aliquid fauoris aduersarijs: quoniam licet dominus Eugenius diceret se velle prosequi cū omni deuotione & fauore illud concilium: hoc tamē intelligendum est in his, quæ iuste, & rationabiliter salua fide, salua sanctorum patrum doctrina, salua apostolicæ sedis auctoritate & reuerentia, per concilium constituerentur. Præterea dato q̄ papa tunc promisit conciliū illud cum omni deuotione & fauore prosequi intelligatur approbasse illius decreta: illa intelligatur approbasse, quæ iurisdictionem & auctoritatem papalem non offendunt, & honori atque præminentie apostolicæ sedis non repugnant seu obuiant, quæ vt supra repetitum est, superiorem nullum præter Deum recognoscit. de electio. cap. licet. Item nec ex quinta particula aduersarij habent propositum suum: quoniam ex tali ratione & cessatione eorum quæ attentata fuerunt in præiudicium cōcilij Basilien. non sequitur, quòd dominus Eugenius asserere voluerit, aut credere voluerit ea de consilio Basiliensi, aut quocunque alio quæcum veritate concilijs non conueniunt, nec contra auctoritatem concilij sit, negando ei conuenire, quæ iuxta sanctorum patrum doctrinam ei non competunt. Cæterum nec per illam reuocationem voluit dominus Eugenius à se & à sede sua abnegare, quæ iuxta scripturas sanctas, & sanctorum patrum sententias apostolicæ sedi diuinitus sunt concessa, cum hoc non posset facere: inter quæ est illud de dependentia auctoritatis conciliorum à papa, & non econuerso: vt patet distinctio. 17. per totum. de quo etiā duce Christo plenior tractatus erit in sequenti huius summæ libro tertio. ¶ Quintò decreta Basilien. prædicta non sunt valida: quoniam sicut de decretis factis Constantiæ per patres aliquos obedientie Iohannis Balthasar, qui dictus est apud illos Iohannes. 23. dictum est: sunt sanctorum patrum sententijs, & præstantiorum doctorum in tota schola theologica doctrinæ aduersa, & contraria. Vbi non parum admirandum aduersarios Basilienses, tanta caligine mentis inuolutos & excæcatos malitia, vt in materijs fidei diffiniendis & declarandis maluerunt sequi homines ab ecclesia Dei in doctrina sua damnatos: sicut fuit Marsilius de Padua Ockam cum complicitibus suis: ex quorum doctrina extracta sunt

quã fit prima vnio ad corpus Christi, quod est ecclesia, membrum ecclesiæ esse definit, & per consequens esse caput. Quomodo enim intelligi potest, vt aliquis sit caput corporis ecclesiæ, cuius non modò membrum nõ est, sed nec etiam in corpore ipso, sed extra est? Secundo, quia ecclesia est fundata super petram, scilicet fidem Christi. Matth. 16. Super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. ergo qui cadit à petra, scilicet Christo, siue fide eius notoriè, & contumaciter, cadit omnino ab ecclesia Christi, & per consequens à principatu eius, qui importatur nomine papatus. Tertiò patet ex his, quæ sanctus Thomas dicit in. 2. 2. q. 39. art. 3. vbi quærès, an schismatici habeant absoluedi potestatem: & distincta duplici potestate, scilicet sacramentali & iurisdictionali, respõdet, qd potestatem sacramentalem non perdunt quo ad essentiam potestatis, licet bene quo ad legitimum vsum. Potestatem verò iurisdictionalem, quæ non per consecrationem, sed per solam commisionem datur, perdunt quo ad essentiam potestatis schismatici, & hæretici: vnde nõ possunt absolucere, vel excommunicare, nec indulgentias dare, nec aliquid huiusmodi: quod si fecerint, nihil est actum. Inducit ad hoc auctoritatem Cypriani, qui in ca. nouatianus. 7. q. 1. ita inquit. Qui nec vnitatem spiritus, nec communicationem pacis obseruat, & se ab ecclesiæ vinculo, & sacerdotum collegio separat, nec episcopi potestatem habere potest: nec honorè. Tum quartò hoc colligitur ex eodẽ sancto Tho. in. 4. dist. 19. vbi inquit, qd si papa in hæresim labitur, minor efficitur quocũq; fidelis. & hoc idẽ habet glo. super. c. Achatius. 24. q. 1. quæ ita habet. Hic est casus, in quo papa papam ligare potest: in quo papa in canone latæ sententiæ incidit. Nec huic obuiat regula: Par parem soluere, vel ligare nõ potest: quia si papa hæreticus est in eo qd hæreticus est minor est quodlibet catholico. hæc glo. Tũ quintò hoc videtur colligi ex capitulis multis in decreto, sicut ex. c. qd autẽ. & ex. c. Achatius. & ex. c. audiuimus. 24. q. 1. vnde in. c. audiuimus. ita expressè habetur. Si autẽ in corde suo nouã hæresim cõfinxerit, ex quo talia prædicare cõperit, neminem dãnare potuit: quia nõ potest deijcere quẽquam iam prostratus. Item ex. c. omnis qui recedit, & nõ permanet in doctrina Christi, &c. ea. cau. & q. & ex. c. dicimus. ibidẽ. vbi beatus Cyprianus ita ait. Dicimus oēs omnino hæreticos & schismaticos nihil habere potestatis aut iuris. Itẽ ex. s. his auctoritati-

bus. ea. cau. & q. vbi sic habetur. His auctoritatibus perspicuè mōstratur, ex quo aliquis cōtra fidem cõperit aliquid docere, nec deijcere quẽquam valet, nec dãnare. vnde propriè loquẽdo nec propter hæresim papa deponitur à cõcilio, sed potius declaratur non esse papa, cum ostẽditur, qd in hæresim fuit collapsus, & incorrigibiliter in ea obstinatus perseuerat. vnde glo. in. c. 1. extra de schismaticis. super verbo, careat firmitate, dicit. quia dũ ecclesia pastorẽ habet hæreticũ, vel schismaticũ, vacare intelligitur. supra dẽ præscripta. 1. verũ qd quis in hæreticã prauitatẽ pertinaciter lapsus sit ipso iure omni ecclesiastica potestate priuatus, pleniũs opitulante Deo ostẽfuri sumus in quarto libro huius operis, cum de hæreticis erit sermo. ¶ Ad probationem autẽ primã consequentiæ respondetur. Primò, qd dato qd scriptura sancta apertè nõ expresserit, ius tamen canonicũ hanc differentiam satis sufficienter expressit: vt in cap. si papa. & in multis alijs. vt. c. oues. magnam faciens differentiam in hoc loco de peccato hæresis, & de peccatis aliorum generum, & hoc sufficit. Secundo potest responderi, negando qd in sacra scriptura talis differentia inter hæresim siue infidelitatem, & alia peccata non reperiatur expressa. De peccato enim infidelitatis dicitur Matth. 10. Qui negauerit me coram hominibus, negabo eum coram patre meo. Item Iohan. 3. Qui nõ credit, iam iudicatus est. Item. 2. Iohann. 1. Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite eum recipere in domo, nec Aue ei dixeritis: qui enim dixerit ei Aue, cõicat operibus eius malignis. vbi inquit glo. nolite. i. non tãtũ non assentiatis, sed nec ad horã recipiatis. Et ista ita se extendunt ad prælatos Christi doctrinam non accipiẽtes sicut ad subditos. De alijs autem peccatis non sic loquitur scriptura diuina: sed ait Matth. 23. Super cathedrã Moyfi sederunt scribæ & pharisæi, quæcunque dixerint vobis, seruate, & facite, secundũ opera eorum nolite facere. Ecce qd dominus non dicit abijciendos malos pastores, qui bonam doctrinã habent, vitam verò malam: sed audiendos in doctrina, in operibus verò non imitandos. vnde Aug. in epistola ad Generosum assignãt rationẽ quare prælati etiam malis vt pote papæ etiã malo moribus obediẽdum esset, sic dicit. Ab ipso Petro numeramº episcopos, & infra in hoc ordine successiõis episcoporũ, qd deducitur ab ipso Petro vsq; ad Anastasiũ, qui nũceandem cathedrã sedet, etiã si quisquã traditorũ per illa tẽpora

pora surrepisset, nihil præiudicaret ecclesiæ & innocentibus, quibus dominus prouidens ait de præpositis malis. quẽ dicunt facite, quẽ autem faciunt nolite facere: vt certa sit spes fidelium, quæ nõ est in homine, sed in Deo collocata, nunquã tẽpestare sacrilegi schismatis dissipetur. hæc ille. Itẽ colligitur ex apostolo ad Roma. 13. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. gloss. bonis, vel malis. Obedite præpositis vestris, non tãtũ bonis & modestis, sed etiã dyfcolis. Ecce qd clara differẽtia ex sacra scriptura colligitur inter peccata infidelitatis in pastoribus & alia peccata. ¶ Ad secũdã propositionẽ respondetur, qd falsum præsupponitur, videlicet, qd maius sit iudicare papam in casu hæresis, qd in casu aliorũ peccatorũ. Et ratio est: quia in primo cadẽdo à petra fidei, cadit à papatu vt dictũ est, & ita efficitur minor quocunq; fideli & ita minus est in hoc casu iudicare illũ, quod non est in alijs peccatis, in quibus non cadit à superioritate officij. Quod autem dicitur, qd vbi conceditur maius. & c. respondetur, qd hoc verum est, vbi maius & minus sunt eiusdem ordinis, siue rationis, vt de se patet. ¶ Ad secundam rationẽ, vbi dicitur, qd nulli corpori. & c. respõdetur, qd ratio nõ procedit propter multa. Tũ primò: quia maior illa deficit in veritate de mēbro capite: quia ab illo pēdet sensus motus & virtus corporis, & sine quo corpus nõ viuut. Hinc est, qd Christus Matt. 18. inter mēbra ratione scandali abscindẽda nõ nominat caput, sed mēbra illa, cũ quorum abscissione stat vita, sensus, & motus corporis. A papa autẽ, vt habetur in. c. si papa. dist. 40. post Deum salus vniuersitatis fidelium specialiter pendet. Tum secundò ratio non videtur ad propositum inducta: quantuncunq; papa efficitur malis moribus membrum putidũ, non potest totum corpus inficere, non permittente hoc ipso spiritu sancto, quo ecclesię corpus & viuut & vegetatur, & a quo salus eiº principaliter dependet, maximè cum Christus pollicitus sit semper cũ corpore suo manere, dicens: Ego vobiscum sum vsque ad cõsummationem seculi. Tum tertio ratio non procedit: quia etsi huiusmodi membri abscissionem alijs de ecclesia, vel ecclesiæ non commisit, sibi tamen reseruauit, secundũ illud Symmachi in cap. aliorum. 9. quæstio. 3. dicẽtis. Aliorum hominum causas Deus voluit per homines terminari: sed sedis istius præsumptionem suo sine quæstione reseruauit arbitrio. Stultum autem esset cogitare, quòd minus sit prouisum corpori ecclesiæ per hoc, quòd

Christus vicarij sui causas suo sine quæstione arbitrio reseruauit, qd si aliorũ iudicio voluisset terminari. Nec etiam mirandum est, si aliqua in hac vita remaneant impunita, & iustitia aliquoties exulet: quia multa diuino examini reseruatur, quæ in hoc seculo manent impunita: vt in cap. si ostenditur. 6. q. 1. ¶ Ad tertiam rationem quasi similis patet responsio. Dicimus enim, qd consequentia illa aduersariorum nulla est: imò Christus instituendo qd papa eius vicarius generalis extra casum hæresis propter alia quæcunq; peccata, propter quæ nõ cadit à papatu, & vicariatu eius nõ possit corrigi ab alijs, qd ab eo, ordinatissime fecit: quia sic relucet in ordine ecclesię ordo diuinę prouidẽtię quẽ habet, qd in ordinatis ad ipsum prima agunt in posteriora regẽdo, monẽdo, corrigendo, & nõ ecõuerso. Vnde cũ Romanus pontifex sit primus & supremus in toto ordine ecclesiæ secũdũ debitũ ordinẽ ipsius, ita debuit institui, vt ipse alios corrigeret, & ipse à solo Deo veniret corrigẽdus. Vnde gl. super illud psal. Tibi soli peccauit, inquit: quia rex est omnibº superior, ideo à Deo tantũ, qui maior est eo, puniendus est. Et ad probationẽ respõdetur, qd nulla est. Tũ primò: quia illud est in casu hæresis, & in alijs peccatis, vt sæpe repetitum est. Tum secũdò: quia aliud est resistere volenti demoliri communitatẽ, & aliud est punire volẽtem demoliri, aut aliquid iniuste attentare. Primum potest conuenire inferioribus: secundum non. Tum tertio: quia vt in prima responsione dictum est, casus ille non est possibilis de communitate ecclesiæ, sicut de alijs, pollicente Christo Matth. 16. qd aduersus ecclesiam etiã portæ inferi non præualebunt. ¶ Ad quartam rationem cum arguitur. Omne quod debemus. & c. respondetur, qd ratio illa nihil facit ad propositũ: aliud enim est impedire aliquem hominẽ volẽtẽ alterũ iniuste interficere, aut tenẽdo eũ, vel remouẽdo sibi gladiũ de manibus, vel aliquid huiusmodi: & aliud esse superiorem iudicem illius, & posse cõtra illum procedere via iuris ad eum puniẽdũ. Vnde si argumẽtũ procederet, omnes homines possent suos quoscunq; superiores, cũ malè agerẽt, iudicare, & punire, etiã laici clericos. Vnde ista argumẽta fuerunt Bohemorũ ad probandum, qd eorum communitas dissolutum clerum corrigere posset. ¶ Ad quintam cum arguitur: si papa vellet vxorem alterius. & c. respondetur sicut ad præcedentẽ, quòd ratio non militat. Aliud enim est resistere, & aliud est punire, siue impugnare. primũ

1. Pet. 2.

Ad secundã probationẽ.

Ad primam probationẽ.

Ad secundã rationem.

Matth. xlii.

Ad tertiam.

Psalm. 50.

Ad quartã.

Ad quintã.

primum potest conuenire in casu inferiori, sicut Paulus restitit Petro: sed secundū nō, nisi superior. ¶ Ad sextam rationem & septimā & septimā. in quibus obijcitur, q̄ Papa diffamatus ad vitandum scandalum debeat se purgare: respondetur, q̄ rationes illę non militant in aliquo: quia dato q̄ Romanus pontifex diffamatus teneatur se expurgare ex debito conscientię ad tollendum scandalū, non sequitur ex hoc, q̄ aliquis sit iudex ei⁹ superior in causis: quoniam poterit se expurgare absq; hoc, q̄ purget se corā aliquo iudice superiori, sicut aperte colligitur ex purgationibus factis aliquibus superioribus temporibus per summos pontifices. sicut de Leone legimus in cap. auditum. 2. quæstio. 7. quam tamen non fecit corā iudice superiore, vel concilio vniuersali, sed corā duodecim episcopis tantū: vt in canonibus. ea. cau. & q. vnde ait. Auditum est, fratres charissimi, qualiter mali homines in me graui crimina cōfinxerūt: quamobrem ego Leo papa pontifex sanctę Romanę ecclesię purifico me in cōspectu vestro coram Deo & angelis eius. &c. Item Sixtus papa se purgauit in concilio, sed non tanquam superiore iudice. vnde cap. mandastis. 2. quæstio. 5. scribens omnibus episcopis, ita ait. Scitote me criminari à quodam basso, & iniuste persequi: quod audiens Valentinianus Augustus, nostra authoritate synodum congregari iussit. Nota, nostra authoritate: & factō concilio cum magna examinatione satisfaciens omnibus licet euadere aliter potuissem: quia vt ait glo. ibi papa à nullo potest iudicari. 9. q. 3. aliorū. nec ab vniuersali concilio. 17. di. 5. hinc etiam. ff. de lege prin. suspicionem tamē fugiens expurgauit me. s. à suspicionem, & emulatione liberans, sed non alijs, qui noluerint, aut sponte hoc non elegerint, formam faciendi dans. Hęc ibi. Item patet idem de Damaso papa, qui non coram superiori iudice, sed corā. 42. episcopis se purgauit. vt in. c. nos si 2. q. 7. in fine. Collige ergo ex dictis beati Sixti in præfato. c. mandastis. q̄ papa non teneatur se purgare de obiectis sibi criminibus, siue de aliqua infamia à quibuscunque exorta bonis vel malis si non vult, et si aliqui vt ipse, ex humilitate hęc legantur fecisse.

¶ In quo respondetur obiectio-
nibus aduersariorum sumptis
ex gestis & exemplis superiorum
temporū. Cap. CIII.

1. Paparum depositorum historie recensentur.

Adea que aduersarij quinto loco dicunt ad ostendendum, q̄ papa habeat iudicem superiorem in terris: & q̄ vniuersalis ecclesia sepe numero summos pontifices siue à fide delirantes, siue prauis moribus ecclesiam scandalizantes corripit, iudicauit, ac puniuit. licet vno verbo possemus nos expedire, dicendo, q̄ licet vbi deficit ius, recurrendum esset ad historias ecclesię, non tamen vbi iura nō deficient: sed multa sunt & clarissima dicentia, q̄ papa in solo casu heresis etiam stricte sumpto, iudicem habeat in terris: nihilominus respondentes dicimus, q̄ id quod aduersarij dicunt non habet veritatē: quoniam nullo exemplo potest probari, q̄ aliquis vnquam catholicus Romanus pon. verus, & indubitatus, quantumcūq; repertus fuerit moribus deprauatus, fuerit per vniuersalē ecclesiā, siue per concilium vniuersale depositus, siue punitus. Quod patet per omnes Romanos pont. de quorum de positione fit aliqua mētio in gestis, siue chronicis antiquis. Non quidē Marcellinus papa, qui licet propter idololatrię scelus cōmissum vniuersalē ecclesiā scandalizasset, non concilij, sed sui ipsius iudicio sententiam accepit. Nā, vt etiam supra commemoratum est, cum confessus esset errorem suum, & iudicio se submitteret concilij, concilium dixit: Absit, vt à nobis summus pontifex iudicetur: negasti tu, negauit & Petrus magister tuus: & quis Apostolus ausus fuit inde eum iudicare? sed egressus foras fleuit amarē: tu ergo in sinu tuo causam collige tuam, tuo proprio ore te iudica. Audiens hęc Marcellinus, inquit. Ob idololatrię scelus, quod infelix commisi, me iudico deponendum. Quę tamen depositio executionem non habuit, sed in pōtificatione vsq; ad mortem permansit: vnde in chronica Bernardi Guidonis ita legitur. Huius papę tempore tanta vis persecutionis efferbuit, vt infra triginta dies decem & septem millia hominum promiscui sexus per diuersas prouincias martyrio coronarentur. vnde Marcellinus capite truncatus est: à quo die inter persecutiones cessauit episcopatus annis septem, mensibus sex. Ecce quod dicit, quod à die, quo capite truncatus est, cessauit episcopatus. vnde manifestū est, q̄ prius per depositionem nō desierat. Ceterum nec de Felice potest

Responde.
quinte vie
cap. 97.

potest verificari quod aduersarij dicūt: quia et si legatur depositus, non tamē ab ecclesia, nec propter sua demerita, sed quia hæreticis cōmunicare nolebat: imò ex cōmunicauit illis cōmunicantes à Constantino cōuocato concilio cum hæreticis Arrianis: in exilium missus est, & loco eius Liberius factus hæreticus substitutus est. Item nec facit ad propositum aduersariorum quod legitur de Anastasio in cap. Anastasius. distinct. 19. & in gloss. quoniam licet ibi dicatur, q̄ aliqui presbyteri recessissent ab eo, eo q̄ communicasset Focio & Achatio: non tamen legitur, q̄ per vniuersalem ecclesiam fuerit sententiatus, aut cōdemnatus: sed bene legitur, q̄ fuerit diuino iudicio percussus, & ita à Deo depositus. Præterea nec fauet aduersarijs quod legitur de Constantino quodam, quem Stephanus congregato concilio episcoporum Italię de ecclesia eiecit: quoniam ille non fuit verus pōtifex, sed tyrannus, qui laicus existens, præsumpsit inuadere Apostolicam sedem. Similiter nec facit pro aduersarijs q̄ Christophorus de quo dicūt, qui mēsis sex sedisse in Apostolica sede legitur, eiectus de papatu fuerit, & illo facto monacho, Sergius institutus sit: quoniam ille nō verus papa, sed inuasor Apostolicę sedis fuit. Item nec facit pro aduersarijs quod legitur de Benedicto nono: qui successit Stephano, qui eiectus est à papatu, & factus est episcopus Sabine. qui vocatus est Syluester: qui cum p̄ symoniā esset promotus, eiectus est, & Benedictus restitutus est: qui iterum eiectus est, & datus est papatus Iohanni archipresbytero sancti Iohannis ante portam Latinam, qui Gregorius sextus vocatus est: qui tandem ab Henrico imperatore depositus, vltra mōtes fuit translatus: quoniam ista de facto procedebant vel à tyranni de imperatoris, vel à proteruitia Romanorū, à quibus exēpla non sunt sumenda. Nec ista consequentia est bona: factum fuit sic, ergo legitime factum fuit. Nos enim nō debemus respicere quid factum est in præterito: sed quid iuridicē fieri debuit in futurum: vt in. c. cum ad causam. de electi. Item nec fauet aduersarijs quod de Iohanne. 12. dicitur: diuersę enim historie diuersimodē narrant gesta huius Iohannis. In quibusdam enim legitur, quod nō fuit depositus, sed ad monitionem Ottonis, & collegij cardinalium, ac cleri Romani renuntiavit papatu: & sic non est ad propositum aduersariorū factum huius papę: quoniam non negamus Romanum pontificem posse renuntiare papatu. Alię hi-

storie dicunt, q̄ iste non fuerit verus Apostolicus, sed magis apostaticus, cum non intrauerit canonicē. Dicit enim, quod adhuc uiuente Agapito papapater suus, qui potens erat, prece & pretio induxit nobiles & potentes Romanos, & iuramento astrinxit, vt mortuo Agapito procurarent filium suum fieri papam, sicut factum est contra. c. nullus pontifex. dist. 79. vnde cum iste iuxta. cap. si quis pecunia. magis censendus veniret apostaticus quàm Apostolicus, nō mirum, si per concilium fuit prouisum, attēta maximē sua scādalosissima vita. & ita si hoc sit verum, ratio etiam aduersariorum non est ad propositum. Ceterum etiam non fauet aduersarijs, dato q̄ ita sit, sicut inductū est, q̄ ipse Iohannes. 12. ob turpem & scādolosam eius vitam per Ottonem imperatorem congregato à tota Italia episcoporū concilio legatur depositus, & communi voto Leo illi substitutus: quoniam hoc videtur actū non de iure, sed de facto, per imperatorem cōgregatis non totius ecclesię, sed tantū Italię episcopis: nec talia facta sunt attendenda: quia non exemplis, sed legibus iudicandū est. C. de sen. nemo. Quod verò illud de facto processerat, nō de iure, patet: quoniam ipse post recessum Ottonis à Romanis receptus synodū cōgregauit Romę, in qua Leonē, & omnia eius gesta damnauit. Nam vt refert Vincentius lib. 25. cap. 86. in hoc Romano concilio publicē omnium iudicio fuit statutum synodū à Leone habitam, in qua ipse Leo assumptus fuerat, Iohanne deposito, non nominādam synodum, sed prostibulū, & ab ipso Leone ordinati fuerunt degradati & deordinati, iussu etiam singuli præsentare in charta scripturā hanc. Episcopus meus, scilicet Leo, qui eos ordinauerat, nihil sibi habuit, nihil mihi dedit. Sed tamen quia vita ipsius Iohannis erat de testabilis, & Christiano populo plurimū scādolosa, dominus Iesus Christus nō passus amplius ecclesiā suam scandalizari, in eum damnationis sententiā intulit, vtpote qui solus in eum potestatem habebat. Nam cum vxore cuiusdam oblectaretur, subito à diabolo in tempora percutitur, & ita sine penitentiā moritur: cui Benedictus subrogatur, & deinde Leo. Item nec suffragatur opinioni aduersariorum, quod factum est in Constantia de Iohanne. 13. & Benedicto decimo tertio. sic in suis obedientijs nominatis. Tum quia nullus eorum fuit indubitatus Romanus pontifex habitus ab vniuersali ecclesia. Tum etiam, quia vt ex eorū gestis patet, pro hæreticis

hæresi inter alia damnati sunt, & ita ad propositum nostrum non facit. Ex quibus manifestum habemus, quod id quod aduersarij dicunt, videlicet, quod sæpenumerò vniuersalis ecclesia summos pontifices siue à fide delirantes, siue prauis moribus notoriè ecclesiã scandalizantes correxerit, & punierit, non consistat in veritate, & mirum sit, quod multi aduersariorum non sint veriti huiusmodi fictionibus & mēdacijs tractatulos suos in deceptionem simplicium replere.

¶ Quòd Romanus pōtifex non possit se submittere alteri, aut potestatem concedere, vt aliquis tanquam iudex eius possit in eum clauē vtī exterioris iudicij. Cap. CIIII.

SVMMARIVM.

- 1 Papa quòd non possit se alteri submittere, aut potestatem concedere, vt aliquis tanquā iudex eius possit in eum clauē exterioris iudicij uti, & per consequens q̄ non possit deponi.

Ost quàm ostēdimus, quòd Romanus pōtifex extra casum hæresis ratione suæ superioritatis iudicem in terris non habebat: nunc perscrutandum, an per submissionem, siue subiectionem, aut potestatis collationē alteri factam possit aliquis effici iudex eius, qui eum iudicare possit, ac in eum depositionis sententiã vbi demereretur inferre. In qua re cōsideratis dictis sancti Th. in. 4. dist. 19. ac aliorum doctorū, ac his, quæ dicta sunt in superioribus de superioritate Apostolicæ sedis, & eius prerogatiuis, nobis videtur, quod nullo modo Romanus pontifex potest facere huiusmodi submissionem alicui personæ, aut collegio talem potestatem dare: imò si tentaret etiam cum iuramento consentientibus cardinalibus, nihil faceret. Quòd nos ex multis ostendere curabimus.

- ¶ In primis beatus Thomas in quarto vbi supra. ad quæstionem, vtrum quis possit concedere potestatem alicui vt vtatur in eum potestate clauis in foro exteriori, ita vt aliquis possit eum excommunicare: respōdet quòd non. Et rationem assignans in responsione

vnius argumenti, dicit sic. Iudicium exterius est secundum homines: sed iudicium confessionis est quo ad Deum, apud quem quis red dicitur minor ex hoc, quod peccat, non autem apud hominum prælationes. & ideo in exteriori iudicio nullus in seipsum sententiã dare potest excommunicationis, nec alteri committere vt se excommunicet: sed in foro conscientie potest alteri committere absolutiōnē, qua ipse vtī nō possit. hæc sanctus Th. Eiusdē sententiã est dñs Albertus, & dñs Bonaventura, qui ita ait. Quia prælatus scilicet papa super omnes est, prælatio, quæ attenditur quantum ad prælationem super homines, in eum haberi non potest, nec ipse alteri dare, salvo iure suæ dignitatis ratione cuius potest dicere: Tibi soli peccavi. & ideo non potest alij dare potestatem se excommunicandi. hæc ille. ¶ Secundo arguitur, ex eo, quod Beda inquit in cap. sola. 14. q. 3. vbi ait. Sola Romana ecclesia sua autoritate de omnibus valet iudicare: de ea verò nulli iudicare permittitur. Ex qua autoritate manifestè colligitur, quod Romanus pontifex nullius se potest iudicio submittere: quoniam si papa possit se submittere alicui tanquam iudici, iam de Romana ecclesia iudicare permittitur. ¶ Tertio idem arguitur ex cap. patet. e. cau. & q. 5. vbi Nicolaus papa ita inquit. Patet profectò sedis Apostolicæ, cuius autoritate maius non est iudicium, à nemine fore retractandum, nec de eius cuiquam liceat iudicare iudicio: contra hoc veniret, si papa se submitteret alicui tanquam iudici supra eum. ergo, &c. ¶ Quarto. Papa non potest agere id quod derogat dispositioni diuinæ. patet: quia ius diuinum impermutabile est. dist. 5. sed dispositio diuina est, quòd papa sit omnibus superior, vt pote prælatus, & iudex omnium, & nullus illius nisi Deus, vt patet per multa capitula. ergo non potest personam suam submittere iudicio alterius: iam enim desineret esse prælatus omnibus. Confirmatur hæc ratio ex c. in nomine domini. dist. 21. vbi papa Nicolaus arguit: quia sedes Apostolica cunctis in orbe terrarum præferatur ecclesijs: ideo supra se metropolitanum habere non potest. ¶ Quinto sic. Nullus habens potestatem commissam ab alio potest facere aliquam aliam immutationem circa illam sine iniuria committentis nisi de beneficio suo. patet hoc. sed papa potestatem quam habet, habet commissam à Christo, cuius vicarius est. ergo illam nec alterare potest alteri committendo sine speciali commissione

missione Dei. sed talis commissio non legitur facta. ergo, &c. ¶ Sexto arguitur sic. Vicarius episcopi non videtur se posse subijcere iudicio cuiuscunq; alterius non superioris eo sine licentia episcopi sui, ad quem spectat iudicium eius: sed papa est immediatus vicarius Christi & generalis. ergo videtur quod nullius iudicio sine licentia Christi potest se submittere. Cōsequētia videtur bona. ¶ Septimo arguitur confirmando rationem factā sic. Nullus causam, quæ est reserua ta iudicio sui superioris, potest submittere iudicio alterius: sed causas præfatis Romani Deus reseruauit arbitrio suo: vt in c. aliorum. 24. q. 3. & cap. facta. ibidem. ergo papa non potest ratione cuiuscunq; causæ tangētis personam suam se submittere alterius iudicio. ¶ Octauo sic. Nō minus adhærere videtur papæ priuilegium superioritatis suæ, quæ tanta est, vt non nisi Deum habeat superiorem, quàm simplici clerico priuilegium clericale. sed simplex clericus non potest se submittere iurisdictioni alterius: vt in cap. significasti. de foro competent. etiam si sit persona ecclesiastica sine licentia episcopi, qui iudex suus est. ergo nec papa potest se submittere iudicio cuiuscunq; sine expressa licentia Christi, qui superior eius est. ¶ Nonò. Clericus non potest facere, quod aliquis eum percutiat vel puniat sine excommunicationis poenã: vt in cap. contingit. de sententia excommunicata. Et ratio huius est: quia iuri publico derogari non potest. de foro competent. si diligenti. ergo similiter per locum à minori in papa dicendum est, quod non possit se submittere iudicio alterius, hoc enim esset derogare iuri publico: cum enim priuilegium Apostolicæ sedis non sit inductum solum in fauorem papæ, sed in fauorem totius ecclesiæ, est ius publicum. 1. dist. ius publicum. & respicit personam Christi. ¶ Decimo sic. Papa non potest facere id quod implicat contradictionem: sed quod papa manens papa hoc est in prælatia & superioritate super omnes fideles, submittat se alicui fidei, aut aliquibus fidelibus, qui possent ipsum papam prælatum omnibus & superiorem omnibus iudicare, punire, & deponere, implicat contradictionem. patet: quia simul veniret dicendus iudex omnium, & subiectus alicui, & superior omnibus, & subiectus alteri: & omnis & quidam non contradicunt. ¶ Undecimo. Papa nō potest facere aliquid quod vergat in potestatis suæ diminutionem, aut derogationē dignitatis Apostolicæ suæ: sed submittendo se iudicio alterius, constituen-

do aliquem iudicem supra se, non diminueret autoritatem suam, & derogaret superioritati suæ, vt patet, ergo papa non potest se submittere iudicio cuiuscunq; qui eum iudicare valet. Ex quibus manifestè confutatur error dicentium, quòd papa potest committere vniuersali concilio aut etiam imperatori vt eum à papatu deponere possit.

¶ In quo ponuntur aliquæ objectiones aduersariorum, & respondetur eisdem. Capitulum. CV.

SVMMARIVM.

- 1 Obiectiones aduersariorum aduersus id quod dicitur, scilicet quòd Papa alteri se submittere possit, &c. Et ad eas responsio.

Ontra prædictam iam conclusionem aduersarij inducunt aliqua, ad quæ venit respondendum. ¶ Arguunt enim primò ex illo, quòd Leo papa quartus scribit Ludouico imperatori. 2. quæst. 7. cap. nos. Nos si incompetenter aliquid egimus, & in subditis iustæ legis tramitem non seruauimus, vestro ac missorum vestrorum volumus emendare iudicio. vbi dicit glo. hic papa se subijcit aliorum iudicio, quòd facere potest: non tamen eum possunt deponere. 9. quæst. 3. nemo. secundum Hug. possunt: quia & seipsum potest deponere: vt. 21. distinct. vt autem. ¶ Secundo arguunt ex glo. in cap. si papa. distinct. 40. vbi sic dicitur. papa à nemine potest iudicari. vt. 9. quæst. 3. nemo. quòd intellege, si se subijciat alteri. vt. 2. quæst. 7. nos si. ¶ Tertio ex glo. in cap. in synodo. vbi dicit, quod papa possit dare tantum imperatori, quod deponeret ipsum, & de consensu cardinalium: imò in omnibus potest se subijcere: vt. 2. q. 7. nos. ¶ Item arguitur quarto ex eo, quod summi pontifices de obiectis criminibus coram concilio se purgasse leguntur. vbi videbantur se iudicio conciliorum submittere: vt in c. mandatis. 2. quæstio. 5. & per alia capitula eiusdem quæstionis. ¶ Quinto arguitur ex cap. cum ex iniuncto. quasi ad finem. de hæreticis. vbi habetur, quòd prælatus sponte de sua ignorantia confessus, subditorum se accusationi supponit: & ita in simili videtur dicen-

Sextum. dum de papa. ¶ Sexto ratione sic. Adrianus papa propter hæreticorum, & schismaticorum, ac tyrannorum terrores vitandos se & totam ecclesiam subiecit Carolo Magno imperatori quo ad ordinationem sedis Apostolicæ, & inuestituras episcoporum: vt in cap. Adrianus. distinct. 63. Culus exemplo Leo papa idem fecit in synodo generali. 63. dist. capit. in synodo. quia se supposuit iudicio Ludouici imperatoris. 2. quæst. 7. nos si. quod maximè confirmatur per glo. ibidē, quæ suprā in tertio argumento inducta est.

Septimum. ¶ Septimò vt allegatur in glo. dicti ca. nos si. papa potest renuntiare papatu, & seipsum deponere. ergo etiam alterius iudicio subijcere, & ab alijs deponi. Ad istas obiectiones facile respondetur. ¶ Ad primam de cap. nos si. 2. quæst. 7. respondetur tripliciter. Primò, quòd verbum illud, iudicio, exponitur, id est discretioni secundum Vincentium & Archidiaconum. & non iurisdictioni, seu potestati imperatoris. Ad discretionem enim illorum dicebat papa se velle omnia illa emendare, non autem ait, quòd iurisdictione illorum emendaret. Item licet dicat, quòd mittat nuntios, qui inquirant, & examinent quæ iudicata erant: non tamen dicit, quòd illorum auctoritate reuocarentur. ¶ Secundò respondetur, quòd papa ibi loquitur sic ex quadam humilitate: vt dicit dominus Aluarus libro de statu & planctu ecclesiæ. articulo 33. non autem ex debito. ¶ Tertio potest responderi iudicio nostro, & bene, quòd aliud est submittere causas aliquas, super quibus papa habet controuersiam contra aliquem: vt puta super iuribus Italicis, aut causarum particularium respicientium personam papæ in quantum est homo priuatus, & singularis persona, aut etiā concernentia singulariter iura ecclesiæ Romanæ: aut etiam in quibus ipse papa prius iudicauit, & ex benignitate sua aut humilitate vellet reuocare arbitrium aliquorū. Quod dicimus pro tanto: quia ipse ad hoc non obligaretur iudicio aliquorum submittere, vt eorum sententia terminarentur. Et est aliud submittere se, siue causam tangentem personam suam & dignitatē papalem iudicio alicuius, qui posset iudicare eum, aut punire, aut deponere. Primum potest & de hoc intelligitur. c. illud nos si. & similia: non autem secundum, nec de tali loquitur præfatum ca. ¶ Ad secundam glo. de. c. si papa. respondetur quo ad ipsam glo. quòd intelligenda est sicut dictū est de. c. nos si. ¶ Ad tertiam glo. de. c. in synodo. breuiter respondemus cum dño Aluaro vbi suprā: quòd fal-

sa sunt ibi notata per Iohannem, qui certè in multis alijs malè loquitur & sentit de ecclesia. ¶ Ad quartam, quæ sumitur de purgationibus factis per summos pontifices: vt in. c. mandastis. & in. c. auditum. 2. q. 5. ca. nos si. 2. q. 7. suprā respondimus. Etiam constat, quòd ex huiusmodi purgationibus, quas sponte fecisse aliqui pontifices leguntur: non sequitur, quòd personas suas submiserint iudicio cuiuscūq; concilij, quod eos posset punire, aut deponere. Cū etiam purgationes illæ licet sint factæ in præsentia prælatorū, non tñ coram eis sicut coram iudice superiore, cui se papa submiserat. vnde bene cōsiderata argumēta illa nihil faciūt ad propositum aduersariorū. ¶ Ad quintam de ca. cum ex iniuncto. respondetur primò, quòd in illo. c. non habetur, quòd prælatus sine licentia papæ possit non suo iudici submittere se, sed tantū quòd possit se purgationi subditorum supponere, & illos ad sui accusationem admittere: sed hoc non est se illis submittere: vnde non est ad propositum. Secundò respondetur, quòd illud. c. non loquitur de Romano pontifice: sed de alijs inferioribus prælatis: tales enim non habent supremam potestatem in ecclesia, nec apicem principatus eius: nec illud incōueniens & absurditas sequeretur ex eorū submissione, quæ sequeretur in papa, si se submitteret, vt patet ex dictis. ¶ Ad sextam de. c. Adrianus. respondetur negando consequentiam: quia ex subiectione illa, quæ rationibus prædictis de Apostolica sedis ordinatione fecit Carolo Magno, dādo ei, vt ipse etiā cum alijs in electione interesset: non sequitur propter hoc, quòd papa potestati aut iudicio imperatoris subijceret personam suam: sicut nec hodie est papa subiectus dominis cardinalibus, quanuis vocem habeant in electione ipsius papæ. Ad ca. autem. nos si incōpetent. 2. q. 7. suprā respōsum est quòd ly. iudicio, exponitur. i. discretioni secundum Vincentium & Archidiaconum. & non iurisdictioni vel potestati imperatoris. Ad glo. si papa. cū alijs. respondetur: quòd papa non potest se subijcere iudicio alterius: & quanuis se submittat, de necessitate stare non tenetur, nec etiam de iure ad illud teneretur per iura & rationes superius allegatas. Ex quibus omnibus habetur, quòd de iure conciliū etiam cōgregatum auctoritate papæ nullo modo potest se intrinicare de persona papæ, non tantū in civilibus, putā aliqd statuēdo, quòd teneatur de necessitate seruare, sed etiā de criminalibus, de persona eius iudicādo, aut condēnando, nisi in casu hæresis strictè sumptæ, sicut dictū est. Et si hoc cōcilium

lium non potest facere etiam papa voluntarie se submittere, nulli dubium, quòd minus potest papa illud expressè prohibente, quòd aliquid contra eius personam statuat, aut se intrinicare: aut aliquid contra sedis Apostolicæ priuilegia agat, aut disponat. ¶ Ad septimam de renūtiatione, respondetur negando cōsequentiam: quā non est simile, nec sequitur illa incōuenientia, nec repugnātia ibi quæ hīc. Ex quibus manifestè confutatur presumptio, & temeritas Basiliensium. qui verū & indubitatum Romanū pontificem dñm Eugenium sanctæ memoriæ citare, suspendere, ac deponere tauerūt: in quo imitati sunt Dioscorum, qui concilio cōgregato excommunicare presumpsit Leonem Romanū pontificem. Quā presumptionē intantum sancti patres apud Chalcedoniam detestati sunt, vt inquit Nicolaus in epistola ad Michaëlem imperatorem. vt in ca. tantum. dist. 27. habetur, vt Dioscorum Alexandrinum antistitem inter cætera sine vlla restitutione idcirco potissimum damnarent: quia ponens in cælum os suum lingua eius transeunte per terram excommunicationē in sanctum Leonem papā dictauit: ita vt in sententiā cōtra eū prolata hoc videtur præcipuè commemorare, scilicet, patres concilij Chalcedonensium dicentes: quoniam in secundis excessibus præcipuè priorem iniquitatē valde transcendit: presumpsit enim excommunicationem dictare aduersus sanctissimum & beatissimum archiepiscopum ecclesiæ Romana. Leonem, &c.

¶ De remedijs cōtra papam moribus suis prauis scandalizantem ecclesiam. Cap. CVI.

S V M M A R I V M.

1 Papa quomodo admonendus sit a subditis, si in moribus turpiter errauerit.

Vdientes tam aduersarij, quæ etiā alij fideles simplices id quod dictum est, videlicet, quòd Romanus pontifex extracausaliter hæresis pro sui principatus sublimitate iudicē non habeat in terris quæ facta sua mala iudicet, aut puniat. Quærent quid fiendum sit cōtra papam, si contingeret eum aut moribus cum scandalo etiam fidelium incorrigibiliter de-

formatum, aut potestate sua abutentem, & dilapidatorem esse ecclesiæ, aut non nisi per simoniam velle beneficia ecclesiastica conferre. Quibus respondemus plura ad hoc esse remedia. ¶ Primum est: humilis admonitio, & fraterna charitatiua correctio: quæ, vt in superioribus diximus, etiam ad superiores se extendit: deberet autem ipse in tali casu tam per dominos cardinales prælatos, quæ per alios notabiles prælatos & dominos ac viros religiosos dulciter admoneri, exhortari, & obsecrari vt dignaretur vitam suā, quæ multis est in scandalum corrigere & emendare, & vt tenetur sic viuere, vt eius vita cunctis sit in exemplum sanctitatis, commemorandò etiam exhortationis gratia aliqua dicta de sacra scriptura. Sicut est illud, quod dominus ait Apostolis. Matth. 18. Qui autem scandalizauerit vnum ex his paruulis, qui in me credunt, expedit ei, vt suspendatur mola asinaria collo eius, & demergatur in profundum maris. quantò magis in damnatione est, qui vniuersam ecclesiam scandalizat? Item aliqua de sanctis patribus & doctoribus: sicut est illud beati Gregorij quod habetur in ca. præcipuè. 1. quæst. 3. Scire debent prælati, quòd si peruersa vnquam perpetrāt, tot mortibus digni sunt, quot ad subditos perditionis exēpla transmittunt, vnde necesse est, vt tantò se cautius à culpa custodiant, quantò per praua quæ faciunt non soli moriuntur. Secundum remedium est, vbi præcedens locū non inueniret, deuota oratio. Orandus enim est Deus in illo casu pro domino Papa per totam vniuersitatem fidelium, hoc constituentibus prælatis ecclesiæ, vt illum dominus aut illuminaret, aut de medio tolleret. Hoc remedium communiter assignant doctores: quod remedium non parum virtutis censendum est: quoniam si iuxta scripturā sanctam, Deprecatio vnus iusti assidua multum valere dicitur: quantò magis oratio iustorum omnium, qui per orbem diffusi Christi sponfam exornant? De hoc ponit exemplum sanctus Thomas in libro de rege & regno. dicens: quòd si omnino contra tyrannū auxilium humanum non possit haberi, recurrendum ad regem omnium Deum, qui est adiutor in opportunitatibus & tribulatione: eius enim potentia subest, vt cor tyranni conuertat in mansuetudinem. iuxta illud Salomonis. Cor regis in manu Dei est, & quocunq; voluerit, vertet illud: ipse est qui cor regis Assueri crudele conuertit in mansuetudinē, quia Iudæis mortem parabat: ipse est qui Nabuchod-

nosor crudelem in tantam deuotionem conuertit, q̄ factus est diuinæ potētiae prædicator. hæc ille. Hoc remedio audita est ecclesia contra Anastasium secundum: qui orationibus iustorum percussus interijt: dum enim affellaret, emisit intestina, de quo in. c. Anastasius. dist. 19. cum glo. Item hoc remedio vsus est beatus Hylarius, qui contra Leonem papam, secundum alios Liberium oratio præuauit. Tertium remedium ubi præcedentia occulto Dei iudicio non iuuarent, hoc superesset, videlicet resistentia, resistendum enim esset in faciem per dominos cardinales, mala eius opera exprobrando, ac rationibus conuincendo: & etiã scãdalis, & quæ papa uellet attemptare se opponendo: sicut Paulus resistit Petro, quia non ambulabat ad ueritatem euangelij. Et sicut episcopo, vel abbati, seu priori dilapidatori ecclesiæ subditi resisteret, & contra ueniret. & ita in proposito ut si papa prout exemplificat dñs Petrus de Palude thesaurum ecclesiæ uellet dare parētibus suis, aut ecclesiam sancti Petri destruere, & ædificare palatia parētibus suis, aut dare patrimonium sancti Petri, quod nō licet, vel aliquid huiusmodi, quod tamen non est uerisimile posse contingere, non esset ei permittendum, sed esset ei resistendum, & non obediendum, siue tamen ipsius depositione. Similiter si uellet contra statum uniuersalis ecclesiæ generaliter aliquid attentare: sicut si uellet oēs episcopos deponere, aut similia, ex quibus uniuersalis turbaretur ecclesia. Et hoc modo dicunt Hostien. & Innocētius & Archidi. q̄ nō esset papa sustinendus. i. permittendus hoc facere: sed ei tamen cū humilitate & reuerentia resistendum foret. ¶ Quarto attentio q̄ ut dicit S. Thom. in. 2. 2. q. 100. artic. 2. papa potest incurrere simoniã sicut & quilibet alius homo, & oppositum dicere sit erroneum, ut idem dicit in. 4. dist. 25. tale remedium posset dari, videlicet non acceptare ea quæ malè, & contra reuerentiã & legem Dei gesta essent per eū: ut promotiones, prouisiones, beneficiorū collatiões manifestè simoniacè factas: quoniam cū tales in ecclesiã nō per Christum, qui est ostium, sed aliunde intrare præsumpserint, non pastores ecclesiarum, sed fures & latrones arbitrãdi sunt, ipsa ueritate testante Iohan. 10. Amen attendico uobis, q̄ qui nō intrat per ostium in ouile ouium, sed ascēdit aliunde, ille fur est & latro. Vnde Grego. papa septem falsas talium iudicat ordinationes in. c. ordinationes. 1. q. 1. ¶ Quintum remedium est conuocare cōcilium generale:

Gal. 2.

quæ conuocatio esset fienda per cardinales, ubi ipse papa id nollet cōgregare, aut per alios illis negligentibus. & hoc non ad deponendum papam: quia iuxta superius probata talem potestatem habere non posset. Sed ad tria prædicta faciendum cum maiori solennitate & autoritate, uidelicet primò ad monendum, & exhortandum papam de correctione sua, denūtiando ei qualiter perniciofa uita suæ exēplo uniuersam ecclesiam scandalizaret & conturbaret, quæ exhortatio sic à tota ecclesia facta, non dubiū, quin magnæ efficaciat & uirtutis esset ad eius animum in bonum cōmouendum. Hoc remedio vsus uidetur esse concilium congregatum contra Marcellinum, de quo habetur dist. 21. in canone autem. qui cū audiret patres congregatos cū Dei charitate sciscitantes, si res ita se haberet sicut fama ad eos deduxerat, q̄ idolis thurificasset: ille cum humilitate cōfessus est reatum suum, adiciens se paratum obedire quid illi uoluissent imponere. Secundum qđ concilium facere deberet, ubi primū non sufficeret, est deuotissimis precibus, & ieiunijs, & operibus rectis diuinę clemētiae aures propulsare, ut dignaretur ecclesiæ suæ misereri, ut eorum pontificē aut illuminare dignaretur, aut auferre de medio. Hoc planè remedium esset magnæ uirtutis. Tum quia si dñs pollicetur. Matth. 18. q̄ si duo cōsenserint super terram de omni re quacūq; petierint, fiet eis à patre meo qui est in caelis. quātō magis ubi tot & tanti patres ecclesiæ congregati uno animo, & una cōmuni intentione cōsentiētes concurrerēt, & potissimè de re maxime necessaria ecclesiæ ipsi uniuersali. Credendum nanq; est, q̄ nisi peccata nostra obfisterent, q̄ Deus preces ecclesie suæ non despiceret, nec pateretur spōsam suam, pro qua mortem amarissimam pertulit, per unius hominis malitiam funditus demoliri, aut in tanta necessitate relinquere. Tertium quod concilium deberet facere, ubi priora occultis nobis causis vsquequaq; nō proficerent, etiam cum inuocatione brachij secularis, ut puta imperatoris, vel aliorum principum prouidere de modo & forma resistēdi malis, quæ papa tentaret facere, ne ecclesia periclitaretur, ut dictum est. ¶ Sextum remedium: ubi occulto Dei iudicio omnia præcedētia non haberēt locum, esset ad tempus patienter tolerare quod diuina iustitia tolerat: quoniam non est uerisimile, q̄ talis diu à Deo toleraretur. Sicut exēplum de Iohanne. 12. de quo supra locuti sumus, experientia nos docet. Vnde

psalm.

Osee. 13.

Matth. 16.

psalm. 36. Inimici uerò domini mox honorificati fuerint exalta. & def. quemad. fu. def. Huiusmodi autem habendæ patientiæ causa posset assignari: quoniam ut inquit Grego. lib. 25. moral. pro qualitatibus subditorum disponuntur acta regentium, ut sæpe pro malo gregis etiam uiri boni delinquant uita pastoris: quia secundum meritum plebium disponuntur corda regentium. Vnde idem Grego. in. c. ex merito. 7. quæst. 1. ait. Ex merito plebis non nunquam episcopi deprauantur: & secundum merita aut demerita populorum disponuntur à iusto iudice uita prælatorum. unde in ultione peccati populorum quandoq; permittitur regnare malos, secundum illud. Dabo uobis regem in furore meo. Et Iob. 34. dicitur. Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi. Item Hierony. & habetur in cap. audacter. 8. quæst. 1. Audacter fortasse aliquid dicimus, tamen quod scriptum est non semper princeps populi & iudex ecclesiæ per Dei arbitrium datur, sed prout merita nostra deposcunt. Merito ergo tolerandum esset. Tum, quia forte tale malum in capite in ecclesia meritis subditorum eueniret. Tum, quia ut dicit Augustinus non est magnum tolerare qui à domino toleratur. nec etiam timenda uidetur ex huiusmodi tolerantia imminere periclitatio totius ecclesiæ uniuersalis, sicut aduersarij aliquid quando arguunt. Tum, quia non est uerisimile, quod ob turpē uitam aut mores unius summi pontificis ecclesia ipsa, cum qua Christus pollicitus est esse tanquam protector fortis usq; ad consummationē seculi, debeat omnino perire. Sicut enim ait Leo papa sanctissimus scribens ad pulcherrimam Augustam: Non deserit ecclesiam suam diuina protectio, dicente domino: Ecce ego uobiscum sum usque ad cōsummationē seculi. Idem scribens clero & plebi ciuitatis Constantino politanæ ait. Nolite arbitrari dilectissimi, q̄ sanctæ ecclesiæ suæ desit aut defutura sit diuina protectio. Tum etiam, quia non est diffidendum in simili articulo de clementia saluatoris, qui etsi aliquando permiserit nauiculam ecclesiæ suę multis persecutionū procellis agitari, nunquam tamē passus est illam perpeti naufragium, assecurante, & dicente domino: Et portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Ecce remedia, ad quæ conuenientiùs & consultiùs in articulo necessitatis siue casus prædicti confugiendū foret, quam vsurpando diuinum iudicium, & inuolendo se infinitis difficultatibus, multiplicando

scandala scandalis tentare ad ueritatem & indubitati pontificis Romani depositionem: cuius rei practica non modò diuinæ maiestatis, cuius iudicium vsurparet, esset offensua, sed etiam nimis difficilis & schismatis introductiua, quæ longè scandalosior, & damnosior ecclesiæ esse posset, q̄ uita turpis unius pontificis. Quocirca sancti patres maximo studio prohibuerunt, ne oues pastorem suum, nisi ex fide exorbitauerit, reprehendere audeant. Vnde sanctus Anacletus in epistola, quam omnibus episcopis & sacerdotibus Christi scribit, ita ait. Doctor, vel pastor ecclesiæ si à fide exorbitauerit, erit à fidelibus corrigendus: sed pro reprobis moribus magis est tolerandus, quam distringendus. Idem Fabianus papa omnibus episcopis scribens. Idem papa Eusebius: ut in ca. oues. 2. quæst. 7. Quorum omnium patrum sententiã beatus Gregorius complexus ita ait in moralibus ubi supra. Certum uerò est, q̄ ita sibi inuicem & rectorum merita connectantur, & plebium, ut sæpe ex culpa pastoris deterior fiat uita plebium: & sæpe ex merito plebium mutetur uita pastorum. Sed quia rectores habent iudicem suum, magna cautela subditorū est non temerè iudicare uitam regentium: neq; frustra per semetipsum dominus æs nummulariorum fudit, & cathedras uendentium columbas euerit: nimirum significans, quia per ministros quidem uitā iudicat plebium, sed per semetipsum uitā examinat ministrorū. Et infra. Dum igitur salua fide res agitur, uirtutis est meritū, si quid prioris est, toleratur: debet tamē humiliter suggeri, si fortassis ualeat quod displicet emendari. hæc Gregorius. Et hæc pro nunc sufficiant.

¶ Quòd ad Romanum pontificem pertineat determinare ea quæ fidei sunt, & sacræ scripturæ sensus interpretari, atq; aliorum patrum ecclesiæ dicta uel opuscula approbare, uel reprobare. Cap. CVII.

S V M M A R I V M.

- 1 Papa q̄ habeat determinare ea quæ sunt fidei, & sacræ scripturæ sensus interpretari, atq; aliorum quorumcūq; dicta, uel opera approbare, uel reprobare ostenditur.

Lucidata superioritate principatus, quam Romanus pontifex habet in ecclesia Dei, facile est intelligere ad Romani pontificis autoritatē spectare tanquam ad generalem totius orbis principalem magistrum & doctorem determinare ea quæ fidei sunt: & per consequens edere symbolum fidei, sacræ scripturæ interpretari sensus: & doctorum singulorum dicta ad fidem spectantia approbare, vel reprobare. Quod nos & rationibus & autoritatibus ostendimus. ¶ Primò commemoramus, quod aliàs circa principiū huius secundi probauimus, quod quemadmodum in omni repu. bene ordinata dandus erat vnus præsidens in ea, qui totam rempub. possit autoritate sua mouere ad omnia, maxime sine quibus salus reip. stare nõ possit: ita etiam in cõmunitate ecclesiæ necessariò erat dandus vnus princeps, qui ea, quæ maxime conferunt ad salutem fidelium, & consecutionem vltimi finis, cuiusmodi est notitia credendorum & agendorum, sua autoritate & magisterio totam ipsam Christianã rempub. moueret & dirigeret, cum Romanus pontifex sit huiusmodi præsidens super totã rempublic. Christianam: ipsius erit ea, quæ fidei sunt, sine qua impossibile est placere Deo, Christiano populo insinuare & determinare. Ostenditur etiam hoc: quia primum in vnoquoq; genere iuxta Aristo. sententiam. 10. Metaphy. est metrum, & mēsurã omnium sequentium: & cum Romanus pontifex primus & maximus sit prælatorum in ecclesia, ad ipsum maxime pertinebit, vt sit metrum, & regula, ac scientia credendorum, ac omnium, quæ directionem fidelium in vitam æternam necessaria sunt. Quocirca dicit Nicolaus papa in epistola, quam scribit Phocio patriarchæ. Constat enim sanctam Romanam ecclesiam per beatum Petrũ principem Apostolorum, qui dominico ore primatum ecclesiæ suscipere promeruit, omnium ecclesiarum caput esse, & ab earectitudinem, atq; ordinem in cunctis vtilibus, & ecclesiasticis institutionibus, quas secundum canonicas & synodicas, sanctorumq; patrum sanctiones inuolabiler, atq; irrefragabiliter retinet, requirere, & scētari. hæc ille. Hinc Apostolica sedes per sanctos patres magistra, ac mater fidei nominatur. vnde in. c. omnes. distin. 2. inquit gloriosæ memoriæ Nicolaus papa. Fidem quippe violat, qui aduersus illam agit, quæ est mater fidei, & illi cõtumax inuenitur, qui eã cõ-

Heb. 11.

dis ecclesijs prætulisse cognoscitur. vnde & ipse S. Ambro. in se omnibus sequi magistrã sanctam Romanã profitetur ecclesiam. Item hac ratione dicit Stephanus papa. 5. in capit. enim uero. dist. 19. Enim uero in speculum & exēplum sancta Romana ecclesia posita est omnibus quicquid statuit & quicquid ordinauit perpetuò & irrefragabiliter obseruandum est. Cuius priuilegij Apostolici throni gratia inquit beatus Cyrillus in libro thesaurorum, vt mēbra maneamus in capite in nostro Apostolico throno Romanorum pontificum, à quo nostrũ est quærere quid credere, & quid tenere teneamus: ipsum rogantes: ipsum venerãtes præ omnibus: quoniam ipsius solius est reprehendere, corrigere, & statuere, disponere, soluere, & ligare loco illius, qui ipsum edificauit, & elegit, & nulli alij quod suum est plenũ, sed ipsi soli dedit. hæc ille. Cæterũ hanc Romani summi pontificis prærogatiuam designatã legimus Exo. 18. vbi Moysi, qui dux & rector Iudæorum fuit: sicut papa Christianorũ, secundum illud Bernardi ad Eugeniũ. lib. 2. c. 6. Quis es, &c. Et inter alia dicit. Potestate Moyses: sic dictũ legitur. Es tu in populo in his quæ ad Deũ ptinēt, vt ostēdas eis ceremonias, & ritum colēdi Deũ. Sicut ergo oēs quæstiones emergētes de lege & cultu Dei reseruabantur Moysi determinandæ: sic omnia quæ sunt fidei Christianæ reseruãtur Romano ponti. determinanda. diffinienda, & mādãda teneri ac obseruari. hinc est, quod cum Christus alijs Apostolis imperaret vt laxaret retia, soli Petro inquit. Duc in altum. id est in profundũ disputationũ. vt ait glo. Ambrosij. & habetur in. c. non turbatur. 24. q. 1. Vnde quia causa fidei ad sedem Apostolicã est referēda, Paulus super quæstione legalium detulit ad Petrũ. vt habetur Act. 15. Item beatus Hiero. mittit ad Romã. ponti. Damasum papam professionē fidei suæ examinãdam, corrigendam, & emendandam, dicens in. c. hæc est fides. 24. q. 1. Hæc est fides papa beatissime, quã in catholica ecclesia dicimus, quãq; semper tenuimus, in qua si minus perire, aut parum cautè aliquid positum est, emendari cupimus à te, qui Petri sedem tenes, & fidem: si autem hæc nostra cõfessio Apostolatus tui iudicio cõprobetur, quicquid me culpate uoluerit, se imperitum, aut maleuolum, vel etiã non catholicũ, sed hæreticum comprobabit. ¶ Secũdò præfatæ Apostolicæ sedis prærogatiua sic ratione ostēditur. Vna fides debet esse totius ecclesiæ secundum illud. Idipsum die catis oēs, & non sint in vobis schismata. hoc autem

Luc. 15.

1. Cor. 1.

autem seruari non posset, nisi quæstio fidei exorta determinaretur tenenda per vnũ, qui toti ecclesiæ præest: vt sic eius sententia à tota ecclesia firmiter teneatur. Hinc Innoc. papa Siluano seni Valentino, & cæteris, qui in Milimitana synodo interfuerunt, scribens inquit. Dilectissimi fratres in domino salutē. Diligenter & congruè Apostolici consulti honoris arcam super anxijis rebus, quæ sit tenenda sententia, antiquæ, scilicet, regulæ formam secuti: quod totum semper ab orbe mecum nostis esse seruatum. Verum hæc missa facio. nec enim hoc vestram credo latere prudentiam. quod etiam actione firmastis, fontes, quod per oēs prouincias de Apostolico scite petētibus respõsa semper emanēt: præsertim quotiens fidei ratio vtilatur, arbitror oēs fratres nostros coepiscopos non nisi ad Petrũ. i. sui nominis & honoris autoritatem referre dicere: veluti & nũc retulit vestra dilectio. hoc habetur in. c. quotiens. 24. q. 1. Hinc etiam Maximus in epistola missa orientalibus dicit. Oēs fines orbis terræ, qui dñm sincerè receperunt, et vbiq; terrarũ catholici verã fidem confitētes in potestatem Romanorũ pontificum tanq; in solem respiciunt, & ex ipso lumine catholice & Apostolice fidei respiciunt veritatē. Nec immeritò: quia Petrus legitur primò perfectam fidem esse confessus, dño reuelante, cum dicit Matthæi. 16. Tu es Christus filius Dei viui. hæc ille. Item hoc testatur Nicolaus papa in epistola quam scribit Phocio patriarchæ monacho. vt habetur in quarta actione octauæ concilij œcumenici. Quia vniuersitas credētium ab hac sancta Romana ecclesia, quæ caput est omnium ecclesiarum, doctrinam exquirat, integritatem fidei deposcit: criminum solutionē qui digni sunt, & gratia Dei redēpti exorant: oportet nos, quibus commissã est, sollicitos esse, & ad speculationem dominici gregis tantò feruentius anhelare, quantum hunc auidi lupi ad dilaniãdum hinc inde patētia ora exquirunt, &c. Amplius de hac Apostolicæ sedis prærogatiua Maximus papa ait. Decebat tantæ dignitatis & sapientiæ virum non ab alio mysterij cælestis arcana reqrere, nisi ab eo. potissimum, quem non potuit caro & sanguis intruere, sed cui dñs ipse sua decreta dignatus est aperire: beatus es inquit Simon Bariona, quia caro & sanguis nõ reuelauit tibi, sed pater meus qui est in coelis. Hunc enim præ cæteris mortalibus de toto terrarum orbe cõditor orbis elegit, cui cathedram magisterij principaliter possidendam tenere perpetuo

priuilegij iure concessit: vt quisquis diuinitum aliquod, aut profundum nosse desiderat: ad huius præceptionis oraculum doctrinãq; recurrat: nec illi humiliter offerre, quod soluendum est erubescat: etiam & si ipse quod quæritur non ignorat. Nũquid enim angelus de cœlo veniens erat nescius docere Cornelium? quando videlicet id quod sibi agendum esset addisceret, destinauit ad Petrũ. Mitte inquit viros in Ioppen, & accersi Simonẽ quendã, qui cognominatur Petrus: hic dicit tibi quid te oporteat facere. Poterat planè sanctus angelus docere hominẽ gentilẽ quid sibi opus esset ad salutē: sed eius nõlebat vsurpare officium, cui docēdi nouerat fuisse commissum. Quid ergo mirum, si sacerdos licet sanctitate conspicuus, licet eloquijs diuinis vehemēter instructus, ad Apostolorũ principis magistrum misit, ad quem etiam angelus docendi gratia primitias gētilium Cornelium destinauit? Pauli enim ad Galat. hæc sunt verba: Paulus (ait) Apostolus nõ ab hominibus, aut per hominem, sed per Iesum Christũ & Deum patrem qui suscitauit eũ à mortuis. Hic itaq; qui nõ ab hominibus, sed ab ipso Christo & Deo Patre fuerat factus Apostolus, atq; ab authore sapientiæ sufficienter instructus: ad Petri tamen magisteriũ venit, & non in transcurso, sed per plures dies apud eum veluti in schola permansit. veni (inquit) Hierosolymã videre Petrũ, & mansi apud eum. 15. diebus, per mysticum hebdoadis & octoadis numerum, veteris testamenti simul & noui dicit sacramentum. Hæc ille. Præterea in testimonio huius prærogatiuæ Roma. ponti. est, quod vbiq; erat Petrus præsens, omnes Apostoli illi in prædicando, & dubia determinando deferebant. vnde in die Pentecostes primum sermonem fecit Act. 2. Stans Petrus cum vñ decim, eleuauit vocẽ suam, & locutus est, &c. In quæstione etiam de obseruantia legalium Petrus quæstionem determinauit, licet Iacobus pronuntiauerit Act. 15. vbi dicitur, quod cum magna inquisitio fieret, surgens Petrus dixit ad eos: glof. interli. præ omnibus prius loquitur. & vt ait glof. omnes alij in sententiam Petri trãsierunt. ita vt Hiero. dicat scribens ad beatum Augustinum epistola. 22. quod Petrus princeps fuerat illius decreti: legem post euangelium non esse seruandam. Cæterum huius prærogatiuæ argumentum capitur manifestè ex eo, quod beatus Hiero. in epistola ad Augustinum ait, quæ incipit. Simul tres epistolas. Tantæ Petrus autoritatis fuit, vt Paulus in epistola sua scripserit.

A a 4 deinde

deinde post tres annos veni Hierosolymam videre Petrum, & mansi apud eum diebus. 15. Rursum in consequentibus. Post annos. 14. ascendi iterum Hierosolymam cum Barnaba, assumpto & Tito: ascendi autem secundum revelationem, & exposui eis euangelium quod prædico inter gentes. ostendens non habuisse securitatem euangelij prædicandi, nisi Petri, & qui cum eo erant, sententia roboratum fuisse. statimque sequitur. seorsum autem his qui videbantur aliquid esse, ne forte in uacuum currerem, aut eucurrissem. Hæc Hieronymus. Item eiusdem prærogatiuæ argumentum colligitur ex eo, quod beatus Hieronymus. lib. de viris illustribus. lib. 5. cap. 8. dicit. Marcus (inquit) discipulus & interpres Petri, iuxta quod Petrum audierat referentem rogatus Romæ à fratribus breue scripsit euangelium: quod cum Petrus legisset, approbavit, & ecclesijs legendum sua auctoritate tradidit. hæc ille. Ecce quod Apostolica sedes habet approbare & auctorizare scripta doctorum. Amplius testimonium huius insignis prærogatiuæ magisterij Apostolicæ sedis habetur ex beato Augustino. Tum ex eo, quod dicit contra epistolam fundamenti citò post principium: euangelio non crederem, nisi me catholica ecclesiæ commoueret auctoritas. Tum ex eo, quod dicit in libro de. q. ve & no. test. q. 79. quod sicut in saluatore erant omnes causæ magisterij: ita & post saluatorem in Petro omnes continentur. Tum ex eo, quod scribit ad Glorium & Eleusium, quod in Romana ecclesia Apostolicæ cathedræ semper viguit principatus. ¶ Omnibus iam dictis, & bene consideratis, & catholice ponderatis, manifesta luce sequuntur correlariæ sequentes propositiones. ¶ Primò quidem elicitur correlariæ, quod ad Romanum pontificem pertineat symboli fidei ordinare. Hoc autem iuxta beatum Thomam. in. 2. 2. q. 2. art. vlt. sic probatur. Quoniam noua editio symboli necessaria est ad vitandum insurgentes errores, ad illius ergo auctoritatem pertinet sententialiter determinare ea quæ sunt fidei, ut ab omnibus in concussa fide teneantur. hoc autem pertinet ad auctoritatem summi pontificis, ut dictum est, ad quem maiores, & difficiliore ecclesiæ quæstiones referuntur: ut in ca. multis. distinct. 17. habetur. & in capi. rogamus. 24. quæst. 1. ergo ad solam auctoritatem Romani pontificis pertinet noua editio symboli. Ostendit etiam præfatum correlarium sanctus Thomas. ubi supra. ex eo, quod editio symboli facta est in synodo generali. sed huiusmodi

Correlariū
primum.

synodus auctoritate solius summi pontificis congregari. ut habetur in decretis. distinct. 17. ergo editio symboli ad auctoritatem Romani pontificis pertinet. hæc ille. ¶ Ex præfatis inferitur secundò correlariæ: quod ad Romanum pontificem pertineat interpretari sacram scripturam, & dubia declarare, quæ emergunt circa ius naturale, siue diuinum. Hoc autem correlariū sic ex superioribus deducitur. Pro quo primò notatur, quod determinare dubia in talibus potest esse dupliciter. Vno modo, scilicet inquisitiuè: sicut potest quilibet ex ingenio, vel habitu inquirere de dubijs alicuius scientiæ. & isto modo declarare, potest pertinere ad quemcūque doctum in aliqua scientia, & vocatur determinatio, siue declaratio magistris. Alio modo potest accipi declarare cum aliqua auctoritate: sic scilicet, quod declaratio de beat pro vera teneri vel opinari, ita quod non liceat oppositum tenere, vel opinari. Et isto modo potestas, siue auctoritas declarandi prædicta dubia, est solum apud summum pontificem simpliciter. Similiter est distinguendum de interpretatione diuinæ legis, aut sacræ scripturæ: quia quædam fit per modum disputationis & inquisitionis scholasticæ, perquirendo quis sit sanus intellectus ipsarum, nihil ad verba legis vel scripturæ adijciendo, vel subtrahendo. Alius est interpretationis modus per modum determinationis obligatoriæ ad tenendum intellectum siue sensum datum per interpretationem. Primus modus est magistrorum, quorum tamen interpretatio neminem cogit ad sic tenendum. Secundus uero modus interpretationis est Romani pontificis, cuius determinatio obligat omnes ad sic tenendum, & obseruandum. Quod ratione potest sic ostendi. Oportet ponere in ecclesia vnum caput, ad quod pertineat determinare, & declarare, & interpretari illa quæ sunt dubia circa quæcūque ad fidem pertinentia, siue sint speculatiua, siue agibilia: sed constat quod in ecclesia non potest esse aliquod tale caput nisi solus papa. ergo, &c. Minor patet ex superioribus. Maior probatur: quia oportet ponere ecclesiam sic dispositam à Deo, quod tota cõitas vniuersalis ecclesiæ maneat in vnitatem fidei, & in vna sententia de fide. Vnde Apostolus. 1. Cor. 1. Obsecro vos fratres per nomē domini nostri Iesu Christi, ut id ipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in eodem sensu, & in eadem sententia. sed hoc non potest esse nisi tota communitas ecclesiæ recursum habeat ad vnum caput, scilicet ad præsentem, apud quem esset auctoritas

Secundum.

uicem
hinc

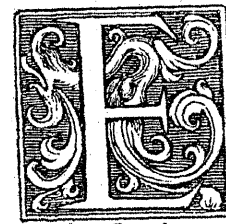
Tertium.

ritas declarandi, & interpretandi dubia circa ea quæ sunt fidei: pertinet ergo ad Romanum pontificem declarare dubia, & interpretari circa ea quæ fidei sunt, siue iuris naturalis, & diuini. Vnde Augustinus contra Manichæos. & habetur cap. palam. distinct. 11. Palam est, quod in re dubia ad fidem valeat auctoritas ecclesiæ catholice, quæ ab ipsis fundatissimis sedibus Apostolorum usque in hodiernum diem succedendum sibi met episcoporum serie & tot populorum consensione confirmatur. hæc Augustinus. Hinc est, sicut superius dictum est, quod orta quæstione an legalia deberent obseruari cum euangelio, cõsulerunt Petrum, & alios Apostolos, qui erant in Hierusalem: & Petrus sicut princeps Apostolorum & prædens supra totam cõmunitatem ecclesiæ decreuit, & declarauit legalia non esse obseruanda: ut patet Act. 15. ¶ Ceterum ex superioribus elicitur tertio correlariæ, quod ad Romanum pontificem pertineat dicta siue opuscula doctorum singulorum in his quæ ad fidem pertinent approbare vel reprobare. patet manifestè ex dictis. habetur etiam hoc expressè in capitulo si Romanorum. distinct. 19. ubi sic ait Nicolaus Papa. Si Romanorum pontificum decreto ceterorum opuscula tractatorum approbantur vel reprobantur, ita quod verè sedes Apostolica approbavit, hodie teneatur acceptum: & quod illa reppulit, hæc inefficax habeatur. &c. ubi glof. Argumentum quod approbat vel reprobatur & nos approbare vel reprobare debemus. 24. quæstio. 1. hæc est fides, & 35. quæstio. 9. veniam.

¶ Quod decreta, siue decretales Romanorum pontificum sunt à cunctis fidelibus venerabiliter suscipienda. Capit. CVIII.

S V M M A R I V M.

1. Papæ decreta, uel decretales quomodo ab omnibus suscipi debeant, ostenditur.

In his quæ de Apostolicæ sedis iudicio & magisterio multis sanctorum patrum testimonijs firmatum, apertissime cõfutat error aduersariorum, qui apostolicæ sedis decretales siue decreta contemnunt, quæ in ca-

nonibus conciliorum non includuntur. Contra hunc errorem cum sit perniciosissimus, & ad infinita schismata ianua, sunt multorum sanctorum patrum argumenta præter ea, quæ in superioribus diximus in hoc secundo libro circa cap. 48. & 50. In primis est argumentum, quod clarissimæ memoriæ Papa Nicolaus omnibus archiepiscopis per Galliam institutis scribens facit: ut in cap. si Romanorum. distinct. 19. ita dicens. Si Romanorum pontificis decreto ceterorum opuscula tractatorum approbantur, vel reprobantur, ita quod verè sedes Apostolica approbavit, hodie teneatur acceptum, & quod illa reppulit, hæc inefficax habeatur: quanto ergo potius quæ papa pro catholica fide, pro sanis dogmatibus, pro varijs & multipharijs ecclesiæ necessitatibus, & fidelium moribus diuerso tempore scribit, omni honore debent præferri, & ab omnibus prorsus in quibuslibet opportunitatibus discretionem vel dispensationem magistra reuerenter assumi? quæquam quidam nostrum scripserint non esse decretalia præcorum pontificum in toto canonum codicis corpore descripta: & ideo inter canones non assumenda, cum ipsi ubi suæ intentioni hæc suffragari conspiciunt, omnibus illis indifferenter vrantur, & solum nunc ad diminutionem sedis apostolicæ potestatis, & ad suorum argumentum priuilegiorum minus accepta esse perhibeant. Item si ideo non decretales epistolæ præcorum pontificum Romanorum admittendas esse dicant: quia in codice canonum non habentur ascriptæ: ergo nec S. Gregorius, nec vllius alterius, qui ante ipsum fuit, vel post ipsum aliquod institutum, vel scriptum recipiendum est, eo quod in codice canonum non habeatur ascriptum: ergo doctrinam eorum, & sanctorum, quæ ab omni lingua venerant, quæ in codice canonum non habent ascriptæ, de codicibus eradantur, ut quod membranas occupant postquam non habentur receptæ? Sed quare multum in morem, cum nec ipsas scripturas diuinas veteris & noui testamenti iam recipimus, si istos duxerimus audiendos? etenim neutrum horum in codice canonum ecclesiasticorum habet insertum. Sed responsuri sunt isti, qui ad resistendum potius, quam ad obediendum parati sunt, asserentes quod inter canones inueniat capitulum papæ Innocentii, cuius auctoritate doceat à nobis vtrūque: testamentum esse recipiendum, quæquæ in ipsis prius canonibus nullum eorum ex toto continetur insertum, quibus ad hoc asserendum est. Quoniam si vetus nouumque testamentum sunt recipienda, non quod codici canonum ex toto habeantur annexa, sed quod de

his recipiendis sancti Innocentij Papæ prola-
ta videtur esse sententia: restat nimirum, quòd
decretales epistolæ Romanorum pōtificum
sint recipiendæ, & si non sint canonum codi-
ci compaginatæ, quoniã inter canones ipsos
vnum beati Leonis capitulum constat per-
mixtum, quo ita omnia decretalia constitu-
ta sedis Apostolicæ custodiri mandantur, vt
si quis in illa commiserit, nouerit sibi veniam
denegari: ait enim capitulo quinto suorum
decretalium. Ne quid verò sit, quod præter-
missum à nobis fortè credatur, omnia decre-
ta constituta tam beatæ recordationis Inno-
cētij, quàm omnium prædecessorum nostro-
rum, quæ de ecclesiasticis ordinibus, & cano-
num promulgata sunt disciplinis: ita à vestra
dilectione custodire mandamus, vt si quis in
illa commiserit, veniam sibi nouerit denegari
deinceps. Dicendo verò omnia decretalia cō-
stituta, nullum de decretalibus cōstitutis præ-
termisit quod non mandauerit esse custodiē-
dum. & rursus asserendo omnium prædecef-
sorum nostrorum nullum pontificum Ro-
manorum, qui antè iam fuerunt excepit cui-
us illa non præceperit decretalia constituta
ab omnibus custodiri, vt si quis in illa com-
miserit, veniam sibi deinceps nouerit denega-
ri. Itaque nihil interest, vtrum sint omnia de-
cretalia sedis apostolicæ constituta nec ne in
ter canones conciliorū immixta: cum omnia
in vno corpore compaginari non possint: &
illa eis intersint, quæ firmitatem his quæ de-
sunt & vigorem suum assignant, præsertim
cum synodalia gesta, inter quæ ipsi canones
statuti sunt, in codice canonum non habentur,
sed à nobis omni cultu debito venerantur.
Consonat autem huic beatissimo Leoni
Papæ & sacundissimus & sanctus in decretis
suis Gelasius papa, ita inquit. Decretales
epistolæ, quas beatissimi Papæ diuersis tem-
poribus ab vrbe Roma pro diuersorum pa-
trum consultatione dederunt, venerabiliter
suscipiendas decreuimus. In quo notandum,
quòd non decretales dixit epistolæ, quæ in-
ter canones habentur, vel quas moderni pon-
tifices ediderunt, sed quas beatissimi Papæ di-
uersis temporibus ab vrbe Roma dederunt.
Dicens autem diuersis temporibus, & illa tē-
pora vir sanctus comprehendit, quæ crebre-
scētibz paganorum persecutionibus, ad se-
dem apostolicam deferri causas episcoporū
difficillimè permittebat. His itaq; diuina fa-
uente gratia prælibatis, ostendimus nullam
esse differentiam inter illa decreta, quæ in cor-
pore canonum habentur sedis Apostolicæ

Alij textus
habēt. c. 10

præsulū, & ea quæ præ multitudine vix per
singula voluminum corpora reperiuntur: cū
omnia & omnium prædecessorum suorum
decretalia cōstituta decretales epistolæ, quas
beatissimi papæ diuersis temporibus ab vrbe
Roma dederunt, fore venerabiliter veneran-
das, suscipiēdas, & custodiendas eximios præ-
sules, Leonem scilicet, & Gelasium mandasse
probauimus. ¶ Secundò contra præfatum er-
rorem aduersariorum est dominus Aymarus
archiepiscopus Remeñ. in libro suo de syno-
dis. capit. tertio. vbi pro autoritate decreta-
lium summorum pontificum multa sancto-
rum patrum testimonia inducens ait. De au-
thoritate autem ipsorum pontificalium de-
cretorum nulla nobis dubitatio relinquitur,
cū & ipsa vniuersalia cōcilia auctoritatem
exinde perceperint, nec aliunde synodicam
firmitatem obtinere potuerint. Hoc ergo &
nos irrefragabiliter obseruare debemus, vt
apostolici patres nobis ex apostolica aucto-
ritate præceperunt, per quam & aliorum sta-
tuta nobis adseruandum canonizasse legun-
tur. Nempe beatissimi patres nostri Dama-
sus & Leo papa magnus, quorum alter secun-
dum vniuersale concilium, alter quartum, id
est Chalcedonen. apostolica auctoritate fir-
mauerūt: ipsi inquam eadem auctoritate, ea-
dem etiam auctoritate & voce ita generaliter
decreuerunt. Omnia inquit decretalia
prædecessorum nostrorum, quæ de ecclesia-
sticis ordinibus & canonum promulgata
sunt disciplinis ita omnibus episcopis & ge-
neraliter à cunctis sacerdotibus custodiri de-
bere mandamus: vt si quis in illa commiserit,
veniam sibi deinceps nouerit denegari. Item
Damasus alibi omnibus episcopis scribens.
Obseruetur inquit ab omnibus, vt illa sem-
per, quæ apostolica institutione, & patrum
traditione sunt constituta, sub metu irrefra-
gabili auctoritate teneantur. Item papa Ge-
lasius scribens vniuersis episcopis per Sicilia
cōstitutis ait. Cū decreta venerabilium san-
ctionum nos quoque magnoperè custodire
nitamur, atq; sine eorum dispēdio etiam illa
quæ pro alicuius vtilitatis fortasse compen-
dio videantur laxanda credamus: cumq; no-
bis contra salutarium reuerentiam regularū
cupiamus temerè nihil licere: & cū sedes a-
postolica superior his omnibus fauente do-
mino, quæ paternis canonibus præfixa pio de-
uotoq; studeat tenere proposito: satis indignū
est quenquā vel pontificum vel ordinū sub-
sequentiu hanc obseruantiam refutare, quā bea-
ti Petri sedem & sequi videat, & docere, satisq;
conue-

conue-

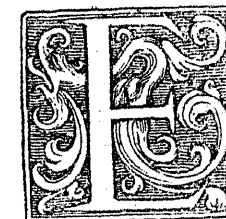
conueniens sit, vt totum corpus ecclesiæ in
hac sibi obseruatione cōcordet, quam ille vi-
gere conspiciat, vbi dominus ecclesiæ totius
posuit principatum, dicente scriptura: Ordina-
te in me charitatem. Item, omnia cum or-
dine fiant. hæc ibi. Item Agatho, qui sextam
synodum vniuersalem per legatos suos insti-
tuit, & institutam Apostolica auctoritate
firmauit: omnibus episcopis eadem auctori-
tate nuntiauit, sic inquit. Omnes apostoli-
cæ sedis sanctiones accipiendæ sunt tanquā
ipsius Petri diuina voce firmatæ. Item succes-
sor eius beatus Nicolaus papa primus syno-
do vniuersali præsidens generali eiusdem sy-
nodi iudicio decreuit, vt etiam anathema ef-
set, quicumque decreta à Romano pontifice
cōtempserit. Sanctus quoque Adrianus pa-
pa etiam reges anathematizauit quicumque
sedis apostolicæ decreta violare non formi-
dant. His ergo testimonijs satis edocemur
quàm indubitanter Apostolicis institutis o-
bedire debemus. Hæc omnia præfatus domi-
nus Aymarus. ¶ Tertio contra præfatum er-
rorem aduersariorum arguit Papa Nicolaus
scribens ad Phocium patriarcham Cōstanti-
nopolitanum, cuius epistola in sancta octa-
ua vniuersali synodo fuit recepta & approba-
ta cum omnibus gestis eius circa Constanti-
nopolitanam & contra dictum Phocium ac
Michaelē imperatorem fautorem eius. In
qua epistola, prout colligitur ex ipsa actione
8. concilij sic habetur. Decretalia autem, quæ
à sanctis pontificibus sedis Romanæ ecclesiæ
sunt instituta, cuius auctoritate atque san-
ctione omnes synodi & sancta concilia robo-
rantur & inde stabilitatem sumunt: cur vos
nō habere vel obseruare dicitis, nisi quòd ve-
stræ ordinationi contradicunt? Et infra, & si
ea non habetis, de neglectu atque incuria e-
stis arguendi: si habetis, & non obseruatis, de
temeritate estis corripiendi, & increpandi, &
habetur in capit. si decreta. distinctio. 20.
¶ Quarto contra præfatum errorem est cap-
it. in canonicis scripturis. distinctio. 19. quod est
beati Augustini. in quo videtur inter canoni-
cas scripturas epistolæ apostolicæ sedis an-
numerare. Item quinto contra eundem erro-
rem est capit. decretales. distinctio. 20. vbi ha-
betur, quòd decretales epistolæ canonibus
conciliorum pari iure exæquantur. glos. Ar-
chidia. In obseruantia & auctoritate, & ex-
quantur scilicet in auctoritate, in reuerentia,
in obseruatione. Hug. ¶ Sextò contra præfa-
tum errorem videtur esse articulus condem-
natus in cōcilio Constantiē. vbi inter alios

articulos Iohannis Wicleffuit condemna-
tus ille. Decretales epistolæ sunt apocryphæ,
& seducunt à fide Christi, & clerici sunt stulti,
qui student eas. Quia plura dicta sunt de
præceptis apostolicis suscipiendis supra cir-
ca capit. 48. ista pro nunc sufficiant.

¶ Quòd sedis apostolicæ iudi-
cium in his quæ fidei sunt
& ad humanam salutem
necessaria, errare non
possit. Capitulum
CIX.

S V M M A R I V M.

I Papæ, seu apostolicæ sedis iudicium in his, quæ fi-
dei sunt, non posse errare, ostenditur.

His quæ in superiori
capitulo dicta sunt, da-
tur nobis luce clarissima
intelligere, quòd tâta so-
litudine veritatis aposto-
licum thronum clemen-
tia diuinitatis firmaue-
rat, quòd iudicium eius in his, quæ fidei sunt,
errare à veritate non possit: decebat sanè, vt
sedes illa, quæ superni dispositione cōsilij ma-
gistra fidei & cardo omnium instituebatur
ecclesiarum in his quæ fidei sunt hominum
quæ necessaria saluti ab ipso omnium aucto-
re Deo, cuius prouidentia in sui dispositione
non fallitur, hoc singulari infallibilitatis mu-
nere donaretur. In cuius rei sacramētum pri-
mò illius sedis pontifici diuinæ dispensatio-
nis nomen firmitatis imponitur, scilicet Pe-
trus, quod Syra lingua rupes interpretatur.
Vnde beatus Gregorius Eulogio episcopo
Alexandriæ scribens epistola. 181. Quis ne-
sciat sanctam ecclesiam in apostolorum prin-
cipis soliditate firmatam, qui firmitatē men-
tis traxit in nomine, vt Petrus à petra vocare-
tur, cui veritatis voce dicitur: Tibi dabo cla-
ues regni cælorum. cui rursus dicitur: Et tu
aliquando conuersus confirma fratres tuos?
hæc Gregorius. Quòd autem hoc quòd dixi-
mus sit priuilegium & munus amplissimum
Apostolicæ sedis, multipliciter, & etiam effi-
caciter probamus. Primò auctoritatibus.
Secundo

Secundò rationibus in sequenti cap. ¶ **A**uthoritate: primò illa saluatoris promissione, quæ cassâ esse non potest, qua Petro locutus est, dicens: Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Quam Christi promissionem de firmitate fidei Apostolicæ sedis accipiendam esse sancti doctores in religione & sapientia clarissimi cõtestantur. Ait enim beatus Cyrillus Alexandrinus patriarcha, vt inducitur in glos. continua, secundum hanc domini promissionem ecclesia Apostolica Petri ab omni seductione & hæretica circunventionem immaculata manet super præpositos, & episcopos, & super omnes primates ecclesiarum & populorum in suis pontificibus in fide plenissima, & auctoritate Petri: & cum aliæ ecclesiæ quorundam errorum veredundatæ sint stabilita, ipsa impasibilitè regnat, silentium imponens, & omnium obturans ora hæreticorum, & nos necessitate salutis non decepti, superbia nec vino superbiæ ebriati, typum veritatis, & sanctæ Apostolicæ traditionis vnâ cum ipsa consistemur & prædicamus. hæc Cyrillus. Secundò beatus Chrysof. dictus os aureum, ibidem super Matthæ. hoc idem confirmans ait. Vide qualiter Christus reducit Petrum ad excelsum de ipso intelligentiam: hæc enim promittit quæ sunt propria Dei solius, scilicet peccata soluere, & ecclesiam immutabilem facere inter tot persecutionum & tentationum procellas. Item ad idem est Origenes, qui, vt deducit sanctus Thomas super Matthæ. tam de Petro, quam de ecclesia vniuersali præfatum Christi verbum Matth. decimo sexto: Et portæ inferi non præualebunt aduersus eam. exponens, ita dicit. Non autem exprimitur, vtrum Petro non præualebunt, aut ecclesiæ quam ædificat super petram: tamen manifestum est, quòd nec aduersus Petrum, nec aduersus ecclesiam portæ præualebunt inferorum. Hæc ille. Quòd autem de Petro petra verbum Christi intelligatur, idem manifestat dicens. Vide quantam potestatem habet petra super quam ædificatur ecclesia, vt eius iudicia maneant firma, quasi Deo iudicantè per eam. ¶ **S**ecundò. Apostolicæ sedis iudicium in his quæ fidei sunt esse indefectibile, manifestè probatur ex promissione illa Christi, qua Petro pro sede sua loquens ait Lucæ. vigesimo secundo. Ego pro te rogavi Petre vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Quòd autem de fide Petri in Apostolica sede indefectibiliter semper mansura intelligendum sit, sancti testantur

doctores. Imprimis beatissimus Leo in sermone secundo ordinationis suæ eadem Christi pollicitationem pertractans: Ego rogavi pro te Petre vt non deficiat fides tua. & cætera. ita ait. Specialis cura à domino Petri suscipitur, & pro fide Petri propriè supplicatur: tanquam aliorum status certior sit futurus, si mens principis victa non fuerit. In Petro ergo omnium fortitudo munitur, & diuine gratiæ ita ordinatur auxilium, vt firmitas, quæ per Christum Petro tribuitur, per Petrum Apostolis conferatur. Hæc ille. Item ad idem est Agatho Papa in suggestionem quam Constantino Imperatori scribit, quæ à tota sexta synodo vniuersali fuit venerabiliter acceptata. Hæc Apostolica Christi ecclesia per Dei omnipotentis gratiam à tramite Apostolicæ traditionis nunquam errasse probatur, nec hæreticis nouitatibus deprauata succubuit: sed vt ab exordio normam fidei Christianæ percepit ab authoribus suis Apostolorum Christi principibus illibata fide tenens manet secundum ipsius domini saluatoris dictam pollicitationem, qua suorum discipulorum principi in sacris euangelij fatus est: Petre (inquiens) ecce sathan expetiuit vt cribraret vos sicut qui cribrant triticum: ego autem pro te rogavi vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Confidetur itaque vestra tranquilla clementia, quoniam dominus & saluator omnium, cuius fides est, qui fidem Petri non defecturam promisit, cõfirmare eum fratres suos admonuit, quòd apostolicos pontifices meæ exiguitatis prædecessores confidenter fecisse semper cunctis est cognitum. Hæc ille. Eadem sententia etiam est Lucij Papæ, cuius pars ponitur in capitul. à resta. vigesima quarta. quæstione prima. Aliqua hinc dicit glossator, quæ si vidisset ad longum textum Lucij, non ita fuisset interpretatus. Et iste frequenter est error istarum glossarum decreti, qui error potissimè inde cõtingit: quia originalia sanctorum patrum per glossatorem non sunt visa, sed de trûcata prout iacent in decreto. Item beatus Bernardus domino Innocentio Papæ scribens hoc insigne Apostolicæ sedis priuilegium ex eodem saluatoris verbo attestatur his verbis. Oportet ad vestrum referri Apostolatam pericula quæque & scandala emergentia in regno Dei, ea præsertim, quæ de fide contingunt: dignum namque arbitror ibi potissimum refercari damna fidei, vbi fides defectum habere non posset: hæc quippe prerogatiua est huius sedis: cui enim alteri dictum est: Ego

Ab alijs autem agotho dicitur.

Ego pro te rogavi petre vt non deficiat fides tua? hæc Bernardus. item idem Bernardus vel Ioh. Damia. in sermone Iohannis Baptisti qui incipit. Hodie dilectissimi. dicit sic. Decimus honor est assertio matris ecclesiæ. textitur ora chlamydis, vnguētumque profusum in capite extremâque vestimenti limbriam inundanter effundit: illa enim magistra & regina omnium ecclesiarum Romana ecclesia, cui dictum est: Ego pro te rogavi vt non deficiat fides tua: in honore beati Iohannis baptistæ post saluatoris nomen consecrata est, & signata: dignum namque erat, vt sponsæ sequeretur autoritas, & singularem amicam cuius illuc prouheret, vbi principatum ipsa conscendit. Item hoc idem ex præfata redemptoris nostri promissione ostendit Leo Papa nonus in libro, quem contra Michaelē Cõstantinopolitanum fecit, vbi cap. 7. ita dicit. Taliter sancta ecclesia supra petram, id est Christum, & super Petrum cepham filium Iohannis, qui primò Simo dicebatur, ædificata est, quòd inferi portæ disputationibus scilicet hereticorum, qui vanos ad interitum introducunt, nullatenus foret superanda, sic pollicetur ipsa veritas, per quam sunt vera quæcunque sunt vera. portæ inferi non præualebunt aduersus eam: cuius promissionis effectum se precibus impetrasse à patre ipse filius protestatur, dicendo ad Petrum: Simon ecce sathanas expetiuit vt cribraret vos sicut triticum: ego autem rogavi pro te vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Erit ergo quisquã tantæ dementiæ, quæ orationem illius cuius velle est posse, audeat in aliquo vanam putare? nonne à sede principis Apostolorum, Romana videlicet ecclesia, tam per eundem Petrum, quam per successores suos reprobatâ, atque conuictâ, atque expugnata sunt omnium hæreticorum commenta, & fratrum corda in fide Petri, quæ nec defecit, nec vsque in finem deficiet sunt confirmata? hæc ille. Item in synodica eiusdem Leonis ad Petrum Antiochenum patriarcham sic scribitur. Ab Apostolica sede nostram catholicam consulendo, perpendimus tuam prudentiam nolle deuiare à dominico, & omnium sanctorum patrum concordia decreto, quo inuolabiliter cunctis in toto orbe terrarum ecclesijs sancta Romana ecclesia & Apostolica sedes caput præponitur, ad quam maiores & difficiliore cause omnium ecclesiarum diffiniendæ referantur: sic omnia veneranda concilia: sic leges humanæ promulgant: sic ipse sanctus sanctorum

& rex regum dominus dominantium confirmat, quatenus ibi principalis dignitatis, & totius ecclesiæ disciplinæ venerabilis apex præfulgeat & præcellat: vbi ipse vertex & cardo Apostolorum Petrus carnis suæ resurrectionem beatam in nouissimo die expectat. Nimirum solus est ille, pro quo ne deficeret eius fides, dominus & saluator asseruit se rogasse, dicens: Simon ecce sathan expetiuit vos vt cribraret sicut triticum: ego autem rogavi vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Quæ venerabilis & efficax oratio obtinuit, quòd hætenus fides Petri non defecit, nec defectura creditur in throno illius in seculum seculi: sed confirmabit corda fratrum varijs concutienda fidei periculationibus, sicut hucusque confirmare non cessauit. hæc ille. Item patet hoc professione octauæ synodi, in qua lectus est libellus Adriani papæ, qui acceptus est cum omni laude, in quo sic dicitur. Primâ salus est recte fidei regulam custodire: deinde à constitutis Dei & patrum nullatenus deuiare: vnus quippe horum ad fidem pertinet, alterum ad opus bonum. Sicut enim scriptum est: Sine fide impossibile est placere Deo. sic rursus legitur: Fides sine operibus occisa est. Et quia non potest domini nostri Iesu Christi prætermittî sententia dicentis. Tu es Petrus, & super hæc petram ædificabo ecclesiam meam. Nec quæ dicta sunt rerum probantur effectibus: quia in sede Apostolica immaculata est semper catholica seruata religio, & sancta celebrata doctrina. Hæc ibi. Item ipsa synodus octaua acceptans doctrinam & sententiam Apostolicæ sedis, ita inquit. Quoniam sicut prædicimus sequentes in omnibus apostolicam sedem, & obseruantes omnia eius statuta, speramus, vt in vna communione, quam sedes apostolica prædicat, esse mereamur, in qua est vera, & integra, & vera Christianæ religionis soliditas: promittentes etiam sequestratos à communione ecclesiæ catholicæ, id est non consentientes sedi Apostolicæ eorum nomina inter sacra non recitanda esse mysteria. hæc ibi. Item quòd prædicta promissio Christi. Lucæ. vigesimo secunda. Ego pro te rogavi. & cætera. intelligenda sit de fide Petri pro sede sua, testantur doctores famosiores in ecclesia Dei, qui exposuerunt bibliam. Vnde magnus Albertus super Luc. tractans verbum prædictum ita formaliter dicit: vt non deficiat fides tua, scilicet finaliter. Hic argumentum efficax pro fide Christi, & successore ipsius, quia fides eius finaliter non deficiet. Naui. non adijciet

ciat ultra vt pertranseat per te belial vniuersus interijt. Item dominus Hug. cardinalis super eundem locum ait. Argumentum pro ecclesia Romana. Item ad hoc est glo. in capit. quodcunq; .24. quæst. 1. quæ dicit sic. Nisi erraret ecclesia Romana, quod non credo posse fieri: quia Deus non permetteret. hæc glof.

In quo rationibus præfatum apostolicæ sedis priuilegiū probatur & confirmatur. Capitulo CX.

SVMMARIVM.

1. *Papæ iudicium in his, quæ fidei sunt, quod errare non possit, rationibus ostenditur.*

Ostquam sacræ scripturæ authoritatibus iuxta sanctorum patrum & doctorum expositiones ostendimus Apostolicam sedem in iudicio eorum quæ fidei sunt, & ad salutem fidelium necessaria stante diuina pollicitatione errare non posse: reliquum est, vt etiam rationibus illud confirmemus. ¶ Primò sic ex superioribus. Sedis illius iudicium in his quæ fidei sunt, credendum est indefectibile, ad cuius authoritatem & magisterium pertinet determinare & definire ea quæ credenda proponenda sunt populo Christiano, symbolum edere, fidei dubia, quæ in sacra scriptura emergunt, declarare, & interpretari. hoc patet: imò tanquam primum principium videtur clarissimè: quia aliàs nihil quod illius sedis authoritate & iudicio esset de fide, de condemnatione errorum, de sacramentis, de canonizatione sanctorum, de interpretationibus dubiorum difficultum foret firmum, aut certum sed dubium, aut fallibile, quod inconuenientissimum & periculosissimum in religione Christiana esset. sed Apostolica sedes est, ad quam pertinet determinare ea quæ fidei sunt symbolum fidei edere, & dubia in sacra scriptura emergentia interpretari: vt supra in capitulo .107. patet. ergo sequitur, quod eius iudicium in his, quæ fidei sunt, errare non possit. Præterea confirmatur ista ratio sic. Assensus omnis, qui est circa aliquid cum possibilitate ad propositum, includit formidinem, nec est assensus firmus, nec firmiter quis assentit per illum: quia assentit cum possibilitate ad propositum: vnde firmus & inuariabilis assensus

circa aliquid requirit quod oppositum eius non possit esse verum, sed omnino falsum: propter quod demonstratio, quæ causat assensum inuariabilem, est ex necessarijs, & quæ non possunt aliter se habere. Similiter fides, virtus theologica, est ex necessarijs, & cui non potest subesse falsum: quia innititur primæ veritati, aliàs non faceret assensum firmum, & inuariabilem: si ergo sedes Apostolica siue ecclesia Romana, cuius authoritas & principatus in sede apostolica locatus est à Christo in his, quæ fidei sunt, errare posset, & deuiare, tunc credentes illud crederent possibile tamen falsum esse, & non necessariò infallibiter verum, & per consequens cum formidine, & cum dubio erroris possibilis: & ita credentes fluctuarent, & essent dubij in fide, & ita in fideles: & sic multa inconuenientia sequerentur, quæ vnusquisq; cognoscere potest. ¶ Secundò sic. illius sedis iudicium, quod nunquàm in fide defecit, nec defectuosum est, videtur esse indefectibile iudicium in his quæ fidei sunt: sed sedis Apostolicæ iudicium nunquàm in fide defecit, nec defectuosum est. ergo sedis Apostolicæ iudicium indefectibile est in his, quæ fidei sunt. Consequentia patet. Maior etiam. Minor verò patet multorum sanctorum patrum testimonijs. Inquit enim Eusebius Papa in capit. in sede. 24. quæstione prima. In sede Apostolica extra maculam semper est catholica seruata religio. Item beatus Sixtus Papa, & habetur in capitul. memor. 24. quæstione prima. idem testatur dicens. Memor sum me sub illius nomine ecclesiæ præsidere, cuius à domino Iesu Christo est glorificata confessio, & cuius fides nullam hæresim fouet, sed quidē omnes hæreses destruit. Hæc ille. Item beatus Hieronymus. in capitul. hæc est fides. 24. quæstione .1. ad idem est, ita dicens. Sancta Romana ecclesia, quæ semper immaculata permansit, domino providente, & beato Petro opem ferente, in futurum manebit sine vlla hæreticorum insultatione: scilicet præualente, atque firma, & immobilis omni tempore persistet. Hoc etiam Pelagius Papa in capitul. quauis. distinctio. 2. 1. testatur dicens. Est ergo prima Apostoli Petri sedes Romana ecclesia non habens maculam, nec rugam nec aliquid huiusmodi. Hæc etiam apertissimè testantur authoritates sanctorum patrum positæ in præcedenti capitulo. ¶ Tertio confirmando iam factam rationem sic. Illius sedis iudicium in his quæ fidei sunt est indefectibile, quod nulla malitia hominum valet extinguere: sed sedes Apostolica siue Romana ecclesia

ecclesia nulla hominum malitia valet extinguere. ergo sedis Apostolicæ iudicium est indefectibile. Consequentia est bona. Maior verò manifesta. Minor autem probatur authoritate Pelagij Papæ, qui vt habetur in capitul. puenda. 24. quæstione prima. ita ait. Cum ecclesia vna sit, nulla alia esse constat, nisi quæ in Apostolica est radice firmata, & fundata. Et infra recitans verba Augustini sic subiungit. Sed nullo modo potest dici ecclesia, in qua schisma est: restat vt quoniam ecclesia nulla esse non potest, ea sit, quam in sedis Apostolicæ per successiones episcoporum radice constitutam nullorum hominum malitia, etiam si nota excludi non possit, sed pro temporis ratione toleranda iudicetur, vilo modo valeat extingui. hæc ille. ¶ Quarto sic. Sedis illius iudicium in his, quæ fidei sunt, est indeuibile, cui quicumque repugnans quocumque tempore censendus est hæreticus: sed quicumque repugnat in his, quæ fidei sunt, Apostolicæ sedi hæreticus est censendus. ergo Apostolicæ sedis iudicium in his, quæ fidei sunt, est indeuibile. Consequentia videtur bona. Maior patet. Minor verò est beati Hieronymi in capitul. hæc est fides. vigesima quarta quæstione. 1. qui ad Damasum scribens ita dicit. Hæc est fides Papa beatissime, quam in catholica didicimus ecclesia, quamque semper tenuimus: in qua si minus periret, aut parum cautè fortè aliquid positum est, à te emendari cupimus, qui Petri & sedem & fidem tenes. Si autem hæc nostra confessio Apostolatus tui iudicio comprobatur, quicumque me inculpate voluerit, se imperitum, & maleolum, vel non etiam catholicum, sed hæreticum comprobabit. hæc ille. Item minor illa probatur authoritate beati Cypriani martyris: qui vt habetur in capitul. aduocauit. vigesima quarta quæstione. 1. dicit sic. Aduocauit ad se Cyprianus episcopum Satyrum, nec vllam putauit veram, nisi veræ fidei gratiam: percõtatufque est ex eo, vtrum nam de catholicis episcopis esset, hoc est, si cum Romana ecclesia consentiret. hæc ille. ¶ Quintò sic. Illius sedis iudicium credendum est in ecclesia esse indefectibile in his, quæ fidei sunt, à qua quisq; diuisus efficitur extra ecclesiam Dei. sed diuisus ab Apostolicæ sedis iudicio efficitur extra ecclesiam. ergo. & cætera. Consequentia est bona. Maior non indiget probatione. Minor verò est beati Cypriani: & habetur in capitul. qui cathedram. distinctio nonagesima quarta. Qui cathedram Petri, super quam ecclesia fundata est, deserit, in ecclesia se esse

non confidat. Item minor illa est beati Hieronymi. in capitul. quoniam vetus oriens. vigesima quarta quæstione prima. vbi scribens Damaso Papæ ita dicit. Cum successore piscatoris & discipulo Christi loquor: ego nullum præuium nisi Christum consequens, beatitudini tuæ, id est cathedræ Petri communionem consentior, super illam petram ecclesiam fundatam scio: quicumque extra hanc domum agnum comederit, prophanus est: si quis in arca non fuerit, peribit regnante diluuiò. Et infra. Non nouimus Vitalem: Mileti respuo: ignoro Paulinum: quicumque tecum non colligit, spargit: hoc est, qui Christi non est, antichristus est. hæc Hieronymus. Item eadem sententia colligitur ex capitul. schisma. vigesima quarta quæstio. 1. ¶ Sextò sic. Illius sedis iudicium est cõsendum in his quæ fidei sunt indefectibile, ad quod summarum definitiones causarum, grauioresque quæstiones cuiusmodi sunt quæstiones fidei, sunt referende, & in determinationem sumpturæ. sed ad Apostolicam sedem sunt omnes causæ fidei referendæ, & diffiniendæ: ergo Apostolicæ sedis iudicium in fide deficere non potest. Consequentia est bona. Et maior est manifesta: quoniam sicut in disciplinalibus fit resolutio vsque ad prima principia, quæ falsa esse non possunt: ita causæ fidei referendæ sunt ad thronum, qui in iudicio suo errare non potest: quia aliàs nihil diffinitum per Apostolicam sedem aut terminatum teneretur firmum, & indubitatum. & ita sequeretur schisma & hæresis inter fideles, & ita fides prima periret. Minor verò patet ex capitul. quotiens. 24. quæstione prima. vbi ita inquit tex. Quotiens fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres coepiscopos nostros non nisi ad Petrum, id est sui nominis & honoris authoritatem referre debere, veluti nunc retulit vestra dilectio, quod per totum mundum possit ecclesijs omnibus in commune prodesse. Item eadē sententia est Papæ Pelagij in quadam epistola, in qua in capitul. multis. distinctio decima septima. ita inquit. Maiores verò & difficiliore quæstiones vt sancta synodus statuit, & beata consuetudo exegit, ad Apostolicam sedem semper referantur. Item beatus Gregorius, & habetur in capitul. præceptis. distinctio duodecima. Nulli dubium est, quod non solum pontificalis cautatio, sed omnis sanctæ religionis relatio ad sedem Apostolicam, quasi ad caput ecclesiarum debeat referri, & inde normam assumere, vnde sumpsit exordium, ne caput institutionis

Alij præmium. Alij communionem conseruati.

nis videatur omitti: cuius autoritatis sanctionem omnes teneant sacerdotes, qui nolunt ab Apostolica petra soliditate diuelli. hæc Grego. Idem etiam habetur in ca. maiores. extra de bapt. & eius effect. vnde in Chalcedonen. concilio audita epistola, quam Leo papa scripsit Flautano episcopo, ita declamauerunt. Hæc est patrum fides: hæc Apostolorum fides: omnes ita credimus: orthodoxi ita credimus: anathema est, qui non ita credit: Petrus per Leonem ita allocutus est. hæc ibi. ¶ Septimò sic. Illius sedis iudicium est indefectibile in his quæ fidei sunt, cuius sanctiones omnes accipiendæ sunt tanquam ipsius Petri diuina voce firmatæ: sed sic est de Apostolica sedis sanctionibus. ergo, &c. Consequentia est bona. Maior est manifesta. Minor verò est in forma beati Agathonis in ca. sic. distin. 19. Ad hoc etiam facit. c. in canonicis. ead. dist. Item Adrianus papa scribens imperatori Basilio dicit sic. Quoniam tranquillissime imperator audistis vocem Dei per Apostolicæ sedis officium tibi delatam, &c. ¶ Octauò sic. Illius sedis iudicium credendum est in his, quæ fidei sunt indefectibile, ad quod omnes doctores quantumcunq; docti aut sancti dicta sua referunt, & examini, & correctioni submittuntur: sed sedis Apostolicæ iudicium est huiusmodi. ergo, &c. Consequentia est bona. Maior manifesta. aliàs sancti doctores hoc facientes possent grauerè errare. Minor verò patet ex multis. Primò ex submissione, quam facit beatus Hiero. in ca. hæc est fides. 24. q. 1. de qua supra. Secundò ex submissione, quam facit beatus August. scribens ad papam Bonifacium libellum, quem contra duas Pelagianorum epistolas intitulauerat. vbi ita dicit. Hæc ergo, quæ in istis vt dixi duabus epistolis eorū ista disputatione respōdeo, ad tuam potissimè dirigo sanctitatem, non tam discenda, quam examinanda: vbi si fortè aliquid displiceat, emendanda cōstitui. Item idē legimus beatum Anselmum fecisse in epistola de incarnatione verbi. vbi ita scribit Vrbanus papa. Domino & patri vniuersæ ecclesiæ in terra peregrinationis summo pontifici Urbano Anselmus vita peccator, habitu monachus, debitam subiectionem, &c. Et infra. Quoniam diuina prouidentia vestram elegit sanctitatem, cui & fidem, & vitam Christianam custodiendam, & ecclesiam suam regendam committeret, ad nullum rectius refertur, si quid contra catholicam fidem in ecclesia vt eius autoritate corrigatur: nec vlli alij tutius si quid contra errorem responde-

tur, ostenditur, vt eius prouidentia examine tur: quapropter sicut nulli dignius possum, ita nulli libētius præsentem epistolam, quæ vestra destino sapientia: quatenus si quid in ea corrigēdum est, vestra censura castigetur: & quod regulam veritatis tenet, vestra autoritate roboretur. hæc Anselmus. Idē beatus Bernardus fecisse legitur: vt patet in cap. præcedenti. Item patet ex his, quæ inducit in fine epistolæ cuiusdam, quam super celebratione conceptionis beatæ virginis scribit ad canonicos Lugdunen. Idem etiam beatus Thomas facit, vt patet in principio glo. continuæ super euāgelia. Hanc etiam obseruantiam reuerentiæ ad Apostolicam sedem quasi omnes doctores scholastici tractatores diuinarum scripturarum legitime tenuisse & tenere, vt omnia dicta sua correctioni Apostolicæ sedis submittant. ¶ Nonò sic. Illius sedis iudicium est in his quæ fidei sunt indefectibile, per quod approbata non licet reprobare, sed ab omnibus sunt reuerenter suscipienda: sed sedis Apostolicæ iudicium est huiusmodi: ergo, &c. Consequentia est bona. Maior etiam patet. Minor verò habetur in ca. Si Romanorum pontificum decreto cæterorum opuscula doctorum approbantur, vel reprobantur, ita quod verè sedes Apostolica approbavit, hodie teneatur acceptum, &c. hæc ibi. Inducit iam hoc glossa in ca. Hæc est fides. 24. q. 1. & in ca. Veniam. 35. q. 9. in fin. ¶ Decimò sic. Illius sedis iudicium credendum est in his quæ fidei sunt esse indēuabile, quæ omnes sancti sequuntur, & vniuersales synodi amplectuntur & venerantur vt magistram fidei regulam & apicem totius ecclesiasticæ disciplinæ: sed sedes Apostolica est huiusmodi: ergo, &c. Consequentia est bona. Maior videtur clarissima: quoniam aliàs videretur sanctorum patrum fides vacillare, nisi sedis illius magisterium & iudicium in fide firmum esset & inobliquabile. Minor verò colligitur ex Agathonis papæ epistola ad imperatorem Constantinum, quæ lecta in sexta synodo, vt supra retulimus, acceptata est: in qua post superiora verba ita de sede Apostolica loquens inquit. Cuius autoritatem vtputa Apostolorum principis semper omnis catholica Christi ecclesia & vniuersales synodi fideliter amplectentes in cunctis secute sunt: omnesq; venerabiles patres Apostolicam eius doctrinam amplexi, per quam & probatissima Christi luminaria claruerunt, & sancti quidem doctores orthodoxi venerati, atque secuti sunt: hæretici autem falsis criminationibus,

nationibus, atque derogationum odijs infecti. hæc ille. Item in gestis Chalcedonen. concilij sic legitur. Vnde reuerēdissimi episcopi clamauerunt. vt leo sic credimus: qui contradicunt anathema sunt. Leo rectè exposuit. & infra vniuersi reuerēdissimi episcopi clamauerunt: iustæ persuasioni acquiescimus vniuersi: hoc omnes credimus: hoc sequimur: hoc tenemus quod patris omnium nostrum Leonis confessio habet. hæc ibi. Item hoc profitetur octaua synodus: in qua patres lecto decreto à Romano pontifice Adriano eis transmissio ita aiunt. Quoniam sicut prædiximus sequentes in omnibus apostolicam sedem, & obseruantes omnia eius constituta speramus, vt in vna communionem, quam sedes Apostolica prædicat, esse mereamur: in qua est integra, & vera Christianæ religionis soliditas. hæc ibi. Item huius rei testimoniū faciunt patres in concilio vniuersali Lugdunen. vt habetur in capit. Fidei. de sum. trinit. & sic. cap. lib. 6. in quo sic dicitur. Hoc firmiter tenet, & prædicat, & profitetur, & docet sancta Romana ecclesia inter omnium fidelium & magistræ. vnde in cap. Omnis. distin. 22. beatus Ambrosius se in omnibus sequi magistræ sanctam Romanam profitetur ecclesiam. ¶ Vnde decimò arguitur sic. Illius sedis iudicium est inobliquabile in his quæ fidei sunt, cuius autoritate & iudicio roborantur & firmantur canones sanctorum conciliorum: sed autoritate & iudicio sedis apostolicæ firmantur & roborantur canones sanctorum vniuersalium conciliorum: ergo necessariò videtur asserendum, quod iudicium Apostolicæ sedis in his quæ fidei sunt sit indefectibile. Consequentia est bona. Maior videtur manifesta. Minor patet etiam ex cap. Confidimus. 25. quæstio. 1. §. his ergo. ibidem. & ex cap. Significasti. extra de elect. Patet etiam ex illa laudabili obseruantia sanctorum patrum in concilijs vniuersalibus, qua semper soliti sunt petere confirmationem canonum suorum à Romano pontifice, vt pote à principe totius ecclesiæ: sicut nos in tertio huius operis dante Christo exemplificabimus de multis. ¶ Duo decimò arguitur sic. Cum impossibile sit sine fide placere Deo. vt inquit Apostolus, sitque fides primum fundamentum totius Christianæ religionis. vt ait Chryso. necesse est vt illa sit stabilis & incommutabilis sicut firma petra in ædificio ecclesiæ. vnde supra petram ecclesia dicitur fundata. Matth. 16. & quoniam diuersæ quæstiones insurgunt, & emergunt dubia inter fideles circa fidem & impugnationibus,

nes hæreticorum, necessarium fuit dare vnum tribunal, siue vnū supremum iudicium notū & certum in ecclesia Dei, & duraturū cum ea vsq; ad consummationem seculi, quādiu scilicet nobis est colluctatio aduersus potestates tenebrarū: ad quod iudicium in omnibus arduis, & maximè circa fidem & doctrinam posset facillè haberi recursus: cuius iudicio & determinationi omnes firmiter parere deberent. Hoc etiam patet: quoniam aliter nulli determinationi, siue diffinitioni, vel declarationi quæ in ea fieret circa ea quæ fidei sunt, firmiter adhereretur, & ita non videretur ecclesiæ sufficienter fore prouisum in his quæ necessaria sunt ad salutem. cōtra illud. Quid est quod debui facere vineæ meæ. i. ecclesiæ & non feci: sed hoc tribunal, siue supremum iudicium non videtur posse regulariter esse vniuersale concilium. ergo videtur quod sedes siue cathedra Apostolica sit huiusmodi tribunal, cuius iudicio omnes causæ maiores determinandæ veniant & finiendæ in ecclesia Dei. Consequentia est bona. Maior etiam probata est. Minor verò ostenditur ex multis. Primò, quia multa concilia etiam vniuersalia in his quæ fidei sunt, & necessaria ad salutem errasse leguntur, & habuisse iudicia defectibilia: sicut patet de Ariminen. concilio, quod fuit numerosissimum, vtputa. 810. episcoporum. patet idem de Ephesino. secundo, quod Leo papa condemnauit, & in eius correctionem Chalcedonen. concilium instituit. Sedes autem Apostolica nunquā in his quæ fidei sunt errasse perhibetur, vt sancti patres firmiter ac multipliciter attestatur: sicut superius induximus in hoc capitulo & præcedenti. Dicit etiā Beatus Ambro. super Marc. & habetur in cap. non turbatur. 24. q. 1. Non turbatur nauis, quæ Petrum habet, turbatur autem quæ Iudam habet. Item Augu. in sermone quarto de sancto Petro hanc prerogatiuam Apostolicæ sedis luce clariore faciens dicit sic. Nauis Petri in altū huius seculi ita natat, vt pereunte mundo omnes quos suscipit seruat illesos, cuius figuram iam videmus in veteri testamento. Sicut enim Noe arca naufragante mundo quos susceperat cunctos incolumes seruauit: ita & ecclesia Petri cōflagrante seculo omnes quos amplectitur, seruaabit illesos. Hæc August. Secundò quod tribunal præfatum sit Apostolica sedes regulariter, & non vniuersale concilium, ex eo colligitur, quod tale tribunal debet esse fixum in ecclesia: & continuè permanens, cū quasi omni die sit necessariū. hoc autem non potest vniuersali concilio conuenire: B b quoniam

quoniam rarò, & nō modò nunc, sed etiã antiquo tēpore leguntur celebrata: sedes autem apostolica semper fuit fixa: non enim moritur vt supra ostendimus: iuxta cap. gratiosè. extra de rescript. Tertio hoc idē colligitur, ex illa sanctorum patrū professione catholica, qua super apostolicam sedem dicunt & prædicant ecclesiam esse fundatā, vt Cyprianus, Hieronymus, Augustinus, quos superius induximus. ergo magis videtur cōgruere dispositioni diuinæ quæ ecclesia iudicium sumat à cathedra Petri, quàm cathedra ipsa ab ecclesia. Quartò hoc idē colligitur ex eo, quod sancti doctores, & canones etiam summarū dispositiones causarum & maximè fidei, ad apostolicam sedem, vt supra ostendimus, mandant esse referendas: nusquam autem mandāt eas ad vniuersale concilium deferri. Quintò, quia quæstio fidei melius videtur determinari per principem, qui ecclesiam præest, quàm per multitudinem: quod sanctus Tho. in 2. 2. q. art. 1. o. in 4. contra gentiles probat ex eo, quia vna debet esse fides totius ecclesie secundū illud. Id ipsum dicatis omnes, & nō sint in vobis schismata. quæ fidei vnitas seruari non posset, nisi quæstio de fide exorta determinaretur per eum, qui toti ecclesie præest, vt sic eius sententia à tota ecclesia teneretur firmiter. Hæc S. Tho. Hinc beatus Maximus in epistola orientilibus directa dicit. Omnes fines orbis, qui Deum sincerè receperunt, & vbiq; terrarum catholici Christi fidem confitentur: in ecclesiam Romanorū pontificem tãquã in solem respiciunt: & ex ipso catholica & apostolica fidei recipiūt veritatem. nec immeritò Petrus legitur primò perfectam fidē esse professus, domino reuelante. Matth. 16. Tu es Christus filius Dei viui. vnde & ei dominus dicit. Ego rogavi pro te vt non deficiat fides tua. hæc ille. Item Nicolaus papa in epistola, quã scribit Phocio patriarche, vt habetur in actio ne quarta octauæ concilij œcumenici ad propositū dicit. Quia vniuersitas credentium ab hac sancta Romana ecclesia, quæ caput est omnium ecclesiarū, doctrinam exquirat, integritatē fidei deposcit, criminū solutionē, qui digni sunt & gratia Dei redempti exorant: oportet nos, quibus cōmissa est, sollicitos esse. &c. Item Gelasius papa in epistola ad Anastasium imperatorem. Vna est Christiana fides, quæ est catholica: catholica autem veraciter illa est, quæ ab omnium perfidorum, atq; ab eorum successoribus consortibus sincera, pura, immaculata communionē diuina est: hoc est quod sedes apostolica magnoperè taxa-

1. Corin. 1.

uit, vt quia mundo radix est apostoli gloriofa confessio, nulla rima prauitatis, nulla prorsus contagione macularetur: nã nisi (vt Deus auertat: quod fieri non posse cōfidimus) tale aliquid proueniret, vel cui iam resistere audeamus errori, vel vnde correctionem errantibus posceremus? hæc ille. Ex quibus patet, quàm temeraria, quàmq; à Christi & sanctorum patrū doctrina aliena assertio aduersariorū sit asserentium apostolicæ sedis iudicium in his, quæ fidei sunt, non esse certum, non esse firmū, sed defectibile, sed denabile: & de facto quandoq; deficere, & errare. Qui error perniciosissimus, vt pote qui sedis apostolicæ diffinitiones, fidei declarationes, hæreticorum damnationes, canonum confirmationes, sanctorū canonizationes dubias & ambiguas, & per consequens suspectas de falsitate reddens fidem eneruat, & Christianam religionem maculat. Hic error fuit cōmunis omnibus hæreticis, vt depressa apostolicæ sedis autoritate, licetiori presumptione, & audacia in suis crassarentur erroribus.

In quo obijcitur contra ea quæ dicta sunt tam de infallibilitate iudicij apostolicæ sedis in his quæ fidei sunt: quàm de firmitate fidei semper futura in ecclesia Romana. Capit. CXI.

SUMMARIUM.

1. *Obiectiones aduersariorum dicentium, quod papa iudicium in his, quæ fidei sunt, errare possit, recensentur.*

Adversus præfatam conclusionem quam de priuilegio apostolicæ sedis & Romanæ ecclesie autoritatibus & rationibus efficaciter firmamus, est multa turba aduersariorum, & inimicorū apostolicæ sedis, qui nituntur illam multis rationibus impugnare. Et primò nituntur infirmare fundamenta conclusionis nostræ præfatæ. Primò sic. Quia autoritas illa. *Argumentum primū quod cū sequitur. capit. 112.* Lucæ. 22. in qua Christus orasse dicitur ne fides deficeret, non potest de fide personali petri intelligi: quia statim illa defecit in ipso negando Christū. Et si dicatur, quod intelligatur de perseverantia finali petri, non valet: quia dubium est, quod talis perseverantia finalis in fide competit semper alijs summis pontificibus. vnde

vnde videtur, quod autoritas illa accipienda sit de fide vniuersalis ecclesie quæ nunquã deficiat: & non de fide personali Petri. ergo falsè fundatur in autoritate præfata aliqua firmitas iudicij sedis, aut alicuius ecclesie Petri. Consequetia videtur bona. **Secundò** sic. Autoritas illa non potest intelligi de fide ecclesie Romanæ. ergo conclusio præfata nō hēt firmitatem veritatis. Cōsequetia est bona. Antecedens probatur: quoniam quando Christus dixit illa verba Petro: Petrus non magis erat caput ecclesie Romanæ, quàm Antiochenæ, sed tūc habiturus erat primò sedē in Antiochia, & postea in Roma. cum ergo in prædictis verbis nō plus fiat mentio de Roma, quàm de Antiochia: quia verba generalia ad omnia particularia æquè se habent: sed verba prædicta non debēt intelligi de Antiochia: quia fides illius ecclesie iam defecit. ergo nec de Romana ecclesia debent intelligi. **Tertio** sic. Doctores exponentes verba illa scripturæ non exponūt ea de ecclesia Romana, prout ecclesia Romana est pars distincta contra alias ecclesias: sed exponunt verba scripturæ de materia illa loquentia de ecclesia catholica & apostolica, quæ comprehendit omnem ecclesiam tenentem fidem Apostolorum, siue sit Romæ; siue in Hispania, siue in Gallia. vnde nō dicit doctores (in quiunt aduersarij) quod Romana ecclesia errare nō possit, vel nunquã errabit contra fidem: licet aliquando affirmant, quod nunquã inueniatur errasse secundū se totam, quauis aliquando pro maiori parte errauit, sicut tēpore Liberij postquod cōsensit perfidie Arrianorū. **Quartò** sic. Illud quod promittitur toti & non alicui parti, non debet attribui alicui parti etiã principali: sed nunquã errare contra fidē toti cōgregationi fidelium promissum fuit à Christo, & nulli parti fuit hoc promissum. ergo non debet hoc alteri ecclesie particulari catholicorū attribui: cū ergo Romana ecclesia sit pars ecclesie, nō tota ecclesia, nō potest errare cōtra fidem nō est attribuendum Romanæ ecclesie. **Quintò** sic. Cū dicis, quod Romana ecclesia nō potest deficere in fide: quæro à te, quid intelligis per ecclesiam Romanam? Aut enim intelligis papam, seu multitudinē Romanorū, siue clericorū, siue laicorū in partibus Romanis degentiū. Et hoc modo non est verū: quia oēs romani habentes domicilia romæ possunt cōtra fidē errare, sicut & oēs Hierosolymorū errauerunt. Aut vocas ecclesiam Romanam clericos titulos habentes in roma. hoc modo etiã non videtur verū, quod ecclesia romana non possit errare in fide: quia tales clerici habet

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Quintum.

tes titulos romæ nō vident esse magis electi à Deo, quàm qui habuerunt titulos Hierosolymis. sed oēs isti errauerunt. ergo. &c. Aut tertio vocas ecclesiam Romanam papam cū cardinalibus, vel Papam solū, vel collegium solū cardinalium. Nec hoc videt verū, quod ecclesia romana nō deficiat in fide, imò videtur temerariū dicere, quod Papa cū duobus cardinalibus si nō essent plures, nō possit cōtra fidē errare. Aut quarto vocas ecclesiam Romanam illos, qui tenent fidē, quæ apostoli fundauerunt & prædicauerunt romæ: tunc bene verū videt, quod ecclesia romana hoc modo sumpta, quæ est ecclesia vniuersalis, errare non possit: sed hoc cū non plus cōprehendat Romanos, quàm Hispanos, nō est ad propositū. **Sextò** sic. Papa potest errare in fide, & hæretica pollui prauitate: hoc manifestū est. Tū ratione: quia papa cū sit viator, & nō sit per papatū in fide cōfirmatus, potest errare. Tū autoritate: vt in c. Si papa. d. 40. Tum ex eplis: sicut patet de Marcellino & Anastasio secundo. ergo sequit, quod & possit in iudicio errare. & ita non est verū, quod iudiciū apostolicæ sedis sit in defectibile & indeuibile in his quæ fidei sūt. **Septimò** arguit. Possibile est, quod romanus pontifex incidat in hæresim dānatā, & quod talē hæresim diffiniat in iudicio cū cōplicitibus suis. ergo apostolicæ sedis iudiciū in tali casu errabit in fide. **Octauò** arguit de declaratione illa, quæ Anastasius fecit: de qua habet. d. 19. in c. 1. secundū ecclesie catholicæ cōsuetudinē: in qua quos Achatius post sententiā in se prolata sacerdotēs velle iuras ordinauerat, Anastasius acceptis beneficijs ritē fugi debere decreuit. Hæc aut rescripta dicit Gratianus illicita, & non canonicæ, sed cōtra decreta suorū prædecessorū esse data, & videt apostolica sedes hinc errasse. **Nonò** arguit ex historia Stephani papæ, qui collecto concilio Formosum papam condēnauit, & oēs ordinationes eius irritas esse decreuit. Et de Iohan. nono, qui cōfirmavit ordinationē, & collecta synodo Rauēnæ, synodū, quæ fecerat Stephanus contra Formosum reprobauit. **Decimò** arguit de Iohāne. 22. nulla videt tergiversationē negari, quin doctrina sua de paupertate Christi & apostolorū eius, & de abdicatione paupertatis omnium temporalium in speciali & in cōi & de paupertate euāgelica doctrinæ Nicolai tertij, & aliorum summorū pontificū dicat aduersari: cū ergo illa ad fidē pertineat, vel ad bonos mores, notū est, quod altera istarū doctrinarū continet sub hæretica prauitate, quodcūq; aut detur, est cōtra cōclusionē præfatā. ergo. &c. Quod verò doctrina Iohā. 22. de paupertate Christi

Sextum.

Septimum.

Octauum.

Nonum.

Decimum.

& apostolorū. &c. aduerfetur doctrinæ Nicolai tertij, patet. Nam papa Iohannes. 22. in declaratione quadā sua, quæ incipit. Cū inter nonnullos. declarat primò, quod pertinaciter afferere redēptorē nostrū & dominū Iesum eiusq; apostolos in speciali nō habuisse aliqua nec in cōmuni sit hæreticū. hæc declaratio videtur manifestè repugnare declarationi, & determinationi dñi Nicolai tertij, q in decretali sua, quæ incipit. Exijt qui seminat. quæ declaratio per Bonifaciū papam est inserta in sexto libro decretaliū, & ab vniuersali ecclesia recepta. in qua declaratione præfatus dominus Nicolaus ita dicit. Porro cū ipsa regula expressè contineat, quod fratres nihil sibi approprient, nec vinū, nec aliquā rem: sitq; declaratum per eundē antecessorē nostrū Gregorium nonū, & nonnullos alios hoc obseruare debere tam in speciali, q̄ in cōmuni, quā sic arctā abdicationē venenosis obtretationibus aliquorū insensata deprauauit astutia: ne fratrum eorundē claritas talium imperitis sermonibus laceretur: dicimus, quod abdicatione proprietatis huiusmodi omnium rerum tam in speciali q̄ in cōmuni propter Deum meritoria est, & sancta, quam & Christus viā ostendens docuit, & exēplo firmavit: quāq; primi fundatores militantis ecclesiæ prout ab ipso fonte hauserunt ita volentes perfectè viuere per vitā atq; doctrinā ipsorū alueos deriuauerunt. hæc ibi. Sed huic declarationi, in qua afferere videtur dñs Nicolaus, & diffinire, quod Christus, & apostoli perfectionis ostendentes viam non habuerūt aliqua iure proprietatis in speciali, nec etiā in cōmuni, manifestè videtur repugnare declarationi præfata Iohā. 22. ergo. &c. Præterea dominus Iohānes videtur reuocasse in constitutione sua, quam determinauit dñs Nicolaus tertius, videlicet, quod fratres minores in rebus oblati eis nihil iuris & dominij habent, nisi solum vsu fructū denudatum ab omni iure & dominio ac proprietate tam in speciali, quā in cōmuni.

Cōfirmatio

In quo obiectionibus præfatis aduersariorum respondetur. Capitulum CXII.

S V M M A R I V M.

1 Obiectione aduersariorum circa id quod dicitur de iudicio Papæ, videlicet, quod in his, quæ fidei

sunt, errare non possit, diluuntur.

2 Papa quod errare possit, sed non apostolicæ sedis iudicium, ostenditur.

Ræfatis aduersariorum obiectionibus non obstantibus, quibus nō erit difficile respondere, tenendum videtur (saluo semper meliori iudicio) quod si-
cut supra probauimus, Apostolica sedes, ad quā pro principatus sui sublimitate pertinet quæ ad fidem, & totius Christiani populi doctrinā & religionem spectat sententialiter diffinire & interpretari, nō potest errare, attentō diuinæ pollicitationis impermutabili decreto in his, quæ de fide tenenda & credenda apostolatus sui iudicio publicè Christiano populo decerneret, siue diffiniret. Tum, quia vt argutum est aliàs non esset firma & indubitata credulitas in his, quæ circa fidem per ecclesiā statuerentur, cū omnia huiusmodi per Romanos pontifices statuta sint. Tum, quia constat, quod authoritate ecclesiæ, quæ maximè in romano pontifice vt potest iplius ecclesiæ capite & p̄cipe collata est, libri canonis habent robur. vnde quod illis libris sit credendum firmiter non constat nisi per authoritatē ecclesiæ. vnde Aug. contra epistolā fundamēti. Euangelio nō crederē, nisi authoritas ecclesiæ catholicæ me moueret credere, quod ecclesia in electione sacræ scripturæ canonicæ fuerit spiritu sancto directā. ergo similiter credendum est, quod romanus p̄t̄fex in iudicio eorum, quæ fidei sunt, spiritu sancto regatur, & p̄ cōsequēs in illis nō erret: aliàs posset quis eadē facilitate dicere, quod erratū sit in electione quatuor euangeliōrū & epistolarū canonis, & in approbatione vniuersaliū conciliorū & aliorū librorum doctorū, approbando aliquos, & aliquos reprobandō: quod tñ vt patet. d. 15. per romanos pontifices. s. Gregoriū & Gelasiū determinatū legitur: & ita nulla fides maneret certa credendorū, quoniam periculosius, aut etiā absurdius posset in Christiana religione excogitari. Nō ergo videtur, quod romanus p̄t̄fex in his, quæ apostolatus sui iudicio credēda fide aut detestāda diffinit aut iudicat errare possit. Quare dicendum est ad rationes in oppositū. ¶ Ad primā cum dicit, quod authoritas illa Luc. 22. Ego pro te rogauit. &c. non accipiēda venit de fide Petri, respondetur quod hoc falsum est: quod patet manifestè tam ex ipsius dñi saluatoris verbo, quod ex sancto patrū & doctorū expositionibus. Ex textu quidem euangeliij patet: ait enim Christus ad Pe-

Ad primā.

ad Petrum. Ego pro te rogauit Petre. Ecce quod dicit pro te in speciali: vt nō deficiat fides tua. Ecce quod dicit fides tua: & tu aliquando cōuersus cōfirma fratres tuos. Clarū est autē, quod pro illius fide p̄sonali rogabatur, quod post lapsum conuersus confirmare iubet fratres suos. hic autē Petrus erat, & nō alius: nec congregatio ipsa vniuersalis ecclesia: quia verba illa nō possunt adaptari illi. Tum, quia fides illius nō deficit. Tum, quia ipsa non dicitur aliquādo cōuersa. Tū, quia ipsa nō dicitur propriè fideles in fratres habere, sed potius in filios. Quod verò aduersarij dicunt, quod fides Petri statim defecit: respondeat, quod si ad horā defecit, non tñ finaliter: & hoc est quod Christus rogauit. vnde nō dixit ei dñs. Ego pro te rogauit Petre vt nō neges, seu vt non cadas, sed vt nō deficiat fides tua, scilicet finaliter. vnde Beda in gl. non dicit, non tenteris, sed non deficiat fides tua: vt post lapsum negationis, ad pristinū statū pernitendo resurgas. hæc ille. Hoc etiā innuitur manifestè in verbis sequētibus saluatoris, cū ait. Et tu aliquando cōuersus cōfirma fratres tuos. in quo casu manifestè innuit saluator, quod aliquando Petrus erat casurus, siue negaturus: non ergo rogat ne caderet, sed ne in casu maneret: quod ipse rogatus adimpletum est, quod postea nunquā amplius cadat. Et ita patet ex ipso euangeliij textu & saluatoris verbo, quod ad literā loquitur dñs de fide personali Petri. Hoc etiā apertissimè ostenditur ex sanctorū patrum expositionibus, quas induximus supra in. c. 109. Vnde Leo Papa exponēs textū hunc sermone secūdo consecrationis suæ ita inquit. Specialis cura à dño Petri suscipitur, & pro fide Petri propriè supplicatur, tanquā aliorū status certior sit futurus, si mens principis victa non fuerit: in Petro ergo omnium fortitudo munitatur. &c. Ecce testimoniū clarissimum huius quod diximus. Quod verò consequenter dicit aduersarij, quod expositio data de fide personali finali Petri non valeat: quia (vt aiunt) fides p̄sonalis in alijs pontificibus successoribus Petri nō sepe habuit, aut hēt finalem in fide perseuerantiā, est stultum dictū: quoniam textus præfatus de personali fide Petri loquitur, non de fide p̄sonali aliorū pontificum. Pro quo notandū, quod Romanus p̄t̄fex succedit beato Petro, non in gratijs & prerogatiuis personalibus, sed in sede, & officio p̄t̄ficatus, & p̄ consequēs in priuilegijs sedis & officij. Habuit autē Petrus priuilegiū post resurrectionē Christi, vt in fide finaliter nō deficeret, siue erraret: & nō solū ipse hoc habuit sed etiā ceteri apostoli, qui cū Christo man-

serūt. vnde vt dicit beatus Chrysostomus pro omnibus etiam rogauit, cū ait Iohan. 18. Pater sancte serua eos in nomine meo. Vnde cōmunis doctrina sanctorū habet, quod oēs apostoli confirmati fuerint post resurrectionē. Vnde gl. super illud. psal. 74. Ego cōfirmaui colūnas eius. dicit sic. Quæ in p̄sidiōe nutauerūt. i. apostolos, qui cōfirmati sunt in resurrectione. In hoc autē priuilegio Romanus pontifex non succedit Petro, sicut nec alij episcopi alijs apostolis. Et ideo quod aduersarij inducunt de fide aut oratione personali Romanorū p̄t̄fici cum, nō facit ad propositū. habuit autem amplius singulariter Petrus super oēs alios apostolos: vt priuilegiū non errandi in fide se extenderet ad sedē, siue cathedram eius, ita quod in cathedra sua semper catholica vigeret doctrina, & in sede sua iudiciū in his, quæ fidei sunt, ab omni macula erroris esset alienū: prout superius multis sanctorū patrum sententijs firmauimus. Hæc autē prerogatiua non est data sedibus aliorū apostolorū: quoniam omnes aliquo modo verē cōdatæ sunt: sicut patet de Achaia, vbi prædicauit beatus Andreas: de Asia, vbi prædicauit Iohānes euangelista: de India, vbi Thomas: de Ethyopia, vbi Matth. de alia India, vbi beatus Bartholomæus: de Hierosolyma, vbi Iacobus. Omnes istæ quasi funditus defecerunt à fide: sola Romana ecclesia immaculata p̄manet, & opitulante Deo p̄manebit semper. ¶ Ad secundā obiectionē, cum dicitur, quod præfata authoritas non potest intelligi de ecclesia Romana. &c. respondetur negando hoc assumptū, quoniam falsum est. Et ad probationē, cū dicitur, quod quādo Christus dixit illa verba Petro Petrus non erat magis caput Romæ. &c. respondetur, quod probatio illa nulla est: quoniam licet Petrus tunc nullius ecclesiæ caput actu esset, sed esset bene futurus caput: nihilominus quādo Christus orauit pro fide Petri, orauit pro fide ecclesiæ suæ quæ cū quæ futura esset, cui Petrus tanquā princeps & caput præesse deberet. Vnde cū Petrus præfedit ecclesiæ Antiochenæ, ecclesia Antiochena habuit eam prerogatiuā: cū verò Petrus inde transtulit sedem suā, translata est in ecclesiam Romanā dicta prerogatiua, quæ sedem ipsam Petri diuina providentia disponēte in teruentibus ipsius beati Petri meritis inseparabiliter sequitur, & concomitatur. Vnde beatus Leo in sermone secūdo consecrationis suæ ita inquit. Manet ergo dispositio veritatis, & beatus Petrus in accepta fortitudine perseuerās, suscepta ecclesiæ gubernacula nō relinquit: sic enim est ordinatus, vt antè petra

Ad secundā

dicatur, dum fundamentū pronūtiatur, dum regni cælorū ianitor cōstituitur, dum ligādo- rum soluendorūq; arbiter ad mansurā etiam in cælis iudiciorū suorum diffinitionē præfi- citur, qualis ipsa mihi esset societas per ipsa appellationū eius mysteria nosceremus. & in- frā. Si quid itaq; à nobis rectè agitur, recteq; discernitur: si quid à misericordia dei quoti- dianis supplicationibus obtinetur, illius est o- perum atq; meritorū, cuius in sede uiuit pote- stas, & excellit autoritas. Hoc enim obtinuit dilectissimi illa confessio, quæ à Deo patre a- postolico inspirata cordi omnium humanarū operationum in terra transcendit, & firmi- tatem, quæ nullis impulsionebus quateretur, recepit. hæc ille. Item Nicolaus papa ad Mi- chaelem Imperatorē sic scribit. Petrus cōfir- matē Petre, quæ Christus est, structuram vni- uersalis ecclesiæ in cōcussam, & fide clarè soli datam ita precibus suis munire non cessat, vt erratium uesaniā rectè fidei norma reforma- re festinet, vt non intrepidè eam consolidan- tes remunerare procuret, quatenus portæ in- feri malignorū spirituū suggestiones, atq; he- reticorū impetus non præualeat eiusdē eccle- siæ unitatē infringere. ¶ Ad tertiam obiectio- nem cū dicitur, q̄ doctores exponētes uerba illa Christi non exponunt ea de ecclesia Ro- mana. & c. respondetur negādo hoc tāquam falsum, & iniquū: quod patet ex testimonijs superius inductis pro ueritate conclusionis sanctorū patrū, scilicet Cyrilli, Chrysostomi, Hieronymi, Leonis, Agathonis, Bernardi, An- selmi, Alberti magni, sancti Thomæ, & aliorū plurium doctorū: omnes enim isti loquun- tur de ecclesia Romana prout est pars distin- cta tanquā caput & magistra contra alias ec- clesias. ¶ Ad quartā obiectionē cū dicitur: il- lud quod promittitur toti & nō parti. & c. re- spondetur negādo q̄ non errare contra fidē, non sit promissum ecclesiæ Romanæ. hoc e- nim falsum est, vt iam ostendimus in respon- sione ad secundā. Vnde beatus Cyrillus, vt su- præ induximus, ita ait. Secundū hanc dñi pro- missionem ecclesia apostolica Petri ab omni seductione & hæretica circūuentione imma- culata manet super oēs postpositas. & c. vt su- præ. ¶ Ad quintā cū quæritur quid uocatur ecclesia Romana, cū dicitur q̄ in fide errare non possit. Respondetur in primo, q̄ non ac- cipitur hic ecclesia Romana ita extenso vo- cabulo pro fidelium illorū cōgregatione, qui tenent fidē, quam apostoli romæ prædicau- runt. iste enim modus uocādi ecclesiā Roma- nam uidet esse improprius. Tum, quia alibi, q̄

Ad tertium

Ad quartū.

Ad quintū.

Romæ apostoli prædicauerūt fidem, quā si- deles per orbē dispersi tenēt, & obseruāt. Tū, quia cōfessio etiā ipsa fidei, qua Petrus Chri- stum Deū & hominē cōfessus ait: Tu es Chri- stus filius Dei uini. & c. super quā dicit Chrs ecclesiā suā ædificasse, nō primò Romæ, sed in Cæsarea Philippi facta est, vt dicit Matth. 16. Secūdo dicitur, q̄ ecclesia Romana, in qua re- ligio Christiana à tēpore apostolorū Petri & Pauli semper immaculata dicit perstitisse, & vsq; in finē seculi debere p̄sistere, uocat cō- gregatio populi fidelis romani cū suo pasto- te. Quod uerò dicit ex aduerso, q̄ oēs romani possunt errare, sicut oēs hierosolymitani. Re- spondet q̄ hoc falsum est. hæc enim gratia da- ta est ecclesiæ romanæ, quæ nō fuit data Hie- rosolymitanæ. de qua gratia Agatho papa in suggestionē, quā Cōstantino Imperatori scri- psit, ita dicit. Hæc apostolica Chri ecclesia p̄ Dei omnipotētis gratiā à tramite apostolicæ traditionis nunq̄ errare perhibet. & c. vt supe- rius est inductū. ¶ Ad sextā obiectionem, in qua arguit: Papa p̄t errare in fide tenendo malam opinionē circa ea quæ fidei sunt, ergo similiter p̄t errare in iudicio, malè sentētia- do de fide. respondet negando consequentiā: quia licet primū sit possibile, secundū tñ nō. Et ratio diuersitatis est: quia assistentia spūs san- cti p̄missa à Chro, nō respicit personā papæ, sed officiū, siue sedē, & ideo cū opinari sit per- sonæ, iudicare uerò sit officij, licet esset possi- bile papā malè opinari, errare tamen sentētia- do in iudicio de his, q̄ sunt fidei, nō est possi- bile, stante diuina promissione. Pro quo no- tandum cū S. Tho. in quodlibeto octauo: in quo querēs utrū oēs canonizati per ecclesiā sint in gloria uel aliqui eorū sint in inferno: dicit, q̄ aliquid p̄t iudicari secundū se confi- deratū, quod relatū ad aliquid extrinsecū, im- possibile inuenitur. Dico ergo, q̄ iudiciū eo- rum, qui præsumt ecclesiæ p̄t errare in qui- buslibet, si personæ eorū tantū respiciantur. Si uerò cōsideretur diuina prouidentia, quæ ecclesiam suā spiritu sancto dirigit, sicut ipse Christus promisit, Docebit uos omnem ueri- tatem. scilicet necessariā ad salutem: certū est, q̄ iudicium ecclesiæ uniuersalis in his, quæ ad fidem pertinent, errare est impossibile. vnde magis standum est sententiæ papæ quam de fide in iudicio profert, quam quorūcūq; ho- minum sapientū in scripturarū opinionibus. Nam & Caiphas cū esset p̄t̄ifex, licet nequā prophetauit. Iohann. 11. hæc sanctus Tho- mas. Planè huiusmodi dignitates in ecclesia sicut multum tributum est eis honoris & re-

Ad sextam.

Iohann. 14

mercen-

uerentiæ, ita plurimū uirtutis sortitæ sunt, & gratiæ singularis. vnde Chryso. super illo uer- bo Ioh. 11. ualde pulchrè ad propositū loqui- tur. Vide inquit quanta pontificalis potesta- tis sit uirtus: quia enim qualitercūq; dignus effectus est pontificari, & si indignus existēs ore prophetauit, nesciens quid dicebat: ore e- nim illius solū vsa est gratia spiritus sancti: cō- taminatum autē cor non tetigit. & infra. Vi- des quanta spiritu sancti uirtus à monte perni- ciosa uoluit uerba proferri prophetiæ plena magnæ & mirabilis. Item beatus Aug. hunc locum tractans libro quæstionū uete. & no- testamenti. & habetur in cap. dictū est à dño. 1. q. 1. ita ad propositum loquitur. Quanta autē sit dignitas sacerdotalis ordinis, hinc ad uertamus. dictū est autem de nequissimo Cai- pha interfectore inter cætera. hoc autem à se- metipso non dixit: sed cū esset princeps sacer- dotū illius anni, prophetauit: per quod ostē- ditur, spiritū sanctum gratiarū datorem non personam sequi, aut digni, aut indigni, sed or- dinem traditionis. Vbi ceterū in hoc loco be- ne aduertendū, q̄ non dicitur, q̄ Papa errare nō possit, aut malè sentire, aut iudicare in his quæ fidei sunt: cū error, vt dicit Aug. nihil aliud sit, q̄ pro uero approbare falsum: sed dicitur, q̄ sententia, quā in iudicio Romanus p̄- t̄ifex profert, in his, quæ fidei sunt, errare non possit, aut q̄ sedis Apostolicæ iudiciū, quod idem est, errare non possit. Ita enim loquitur Hierony. in cap. Hæc est fides. 24. q. 1. cū ait. q̄ si apostolatus tui iudicio. & c. Eodē modo loquitur S. Tho. in præfatio quodlibeto, cū dicit, q̄ magis standū est sententiæ papæ quā de fide in iudicio profert, q̄. & c. Hinc etiam Agatho papa in cap. Sic. d. 19. inquit. Sic oēs Apostolicæ sedis sanctiones accipiendæ sunt tanquā ipsius diuina uoce Petri firmatæ. Super quo dicit Archi. Cautè dicit, apostolica sedis, & non dicit apostolica. Sedis autē apo- stolicæ sanctiones, siue sententia in iudicio p̄- lata à Romano pontifice intelligitur, nō quæ occultè, malitiosè, aut incōsultè per solum ro- manum p̄t̄ifex, aut etiam, quæ per ipsum cum paucis sibi fauentibus alijs in fraudē cō- temptis siue nō uocatis ad partem profertur: sed quæ à romano pontificē, qui maturo & graui uirorū sapientum, & maximè domino rum cardinalium primo concilio digesta & maturata sancitur, & profertur. Nā ut ait Al- bertus magnus in quæstione de iustitia & le- gibus habentibus auctoritatē secundū cō- sulta sapientium est determinare, & interpre- tari, uel exponere: & q̄ ita sit in rebus arduis,

dicatur ab apostolica sede emanare, secundū illud, quod beatus Greg. ait in. c. apostolicæ sedis. 35. q. 9. Apostolicæ sedis sentētia tanta semper consilij moderatione cōcipitur, tanta patientiæ maturitate decoquitur, tantaq; de liberationis grauitate profertur, vt nec muta- ri necessariū ducat, nisi fortè sic prolata sit, vt retractari possit. & c. Quibus omnibus cōfide- ratis: uidelicet infallibilitate diuinæ promif- sionis, efficaciam orationis Christi, meritorum affluentia beatissimi apostoli Petri, & matu- ritate cōsilij, q̄ in huiusmodi arduis materijs, & alijs doctis patribus Romanus pontifex sem- per habet, sine dubio tenēdū est hoc, quod de Apostolicæ sedis iudicio dictū est, uidelicet, q̄ in his, quæ fidei sunt, deficere non possit. ¶ Ad septimam obiectionē cū arguitur de papa factō hæretico & deficiente pro hæresi sua, dupliciter respondetur. Quidam enim uolunt dicere, q̄ casus non est possibilis quo ad hoc, q̄ papa possit diffinire hæresim. Dicunt enim q̄ in hoc casu Deus non permetteret eū diffinire hæresim, aut aliquid contra fidē, sed prohiberet eū aut per mortem, aut per aliorū fidelium resistentiā, aut per aliorū instructio- nē, aut per internā inspirationē, aut per alios modos, secundū quos Deus ecclesiæ sanctæ & fidei ueritati multipliciter prouidere p̄t. ad hoc inducunt exēpla aliqua. Primò de Balaā propheta malo: cū non minoris curæ sit Chri- sto de uitanda maledictione infidelitatis, q̄ de maledictione uerbalis prophetæ talis à po- pulo Iudæorum. sed Deus sic prouidit illi po- pulo vt patet Nu. 22. q̄ malus propheta ueniēs ad maledicendū populo Iudæorū prohi- bitus est à Deo, sic q̄ non potuit maledicere populo, quæ Deus benedixerat. ergo multò fortius si papa esset hæreticus propter immu- tabilem ueritatē fidei datam à Deo toti eccle- siæ, nō permetteret eum dñs determinare hæ- resim, aut errorē cōtra fidem, sed prohiberet aliquo dictorum modorū. Secundū exemplū de Caipha, qui nesciēs prophetauit ob digni- tatem pontificali: multò magis credēdus est Romanus pontifex prohiberi, ne errorem de- terminaret, tam propter dignitatem pontifi- calem, q̄ propter honorē Dei, & salutē popu- li Christiani. Tertium etiā hic inducunt exem- plum de Anastasio, qui licet uoluerit reuoca- re Achatium, nō tamen potuit, quia diuino nutu percussus est: vt in cap. Anastasius. & in glo. d. 19. Nobis autem aliter uidetur dicēdū, uidelicet, q̄ ratio illa non sit ad propositū no- strum: quia si Romanus pontifex efficitur hæ-

Ad septimū

Bb 4 reticus,

reticus, ipso facto quo cadit à fide Petri, cadit à cathedra & sede Petri: & per consequens iudicium, quod faceret talis hereticus, non esset iudicium apostolicæ sedis, imò nec iudicium alicuius autoritatis est dicendū, aut momenti: quia cū per hæresim cecidisset à prælatione, per consequens autoritate iudicandi priuatus esset. vt in c. Nouatianus. 24. q. 1. & ca. Factus. 7. q. 1. & extra de off. vica. ca. Nos. in tex. & in glo. Prælatio autē, vt ait Archidiaconus in cap. Quauis. d. 21. consistit in tribus. In iudicijs. vt in capi. inferior. in præceptis. vt in cap. Nunc autē. in sententijs. vt in ca. Deniq. ca. dist. Et ita patet, q̄ obiectio illa aduersario rum nulla sit. ¶ Ad octauā obiectioem cū dicitur & arguitur de declaratione facta per Anastasium: respondetur, q̄ falsum est, q̄ declaratio præfata nō fuerit canonica, & vera. Pro quo notandū, q̄ circa hanc materiā, quæ tangitur in prædicta declaratione, scilicet an hæretici & præscisi vera sacramenta conferant, sunt quattuor opiniones, sicut tangit magister sententiarū in. 4. d. 24. & sanctus Thom. Prima, q̄ hæretici & præscisi non conferunt sacramenta: sed ista opinio non tenetur. Alia opinio est dicentium, q̄ conferunt, sed promoti non recipiunt. hæc opinio etiā nō tenetur. Alia opinio est dicentium, q̄ possunt conferre, dum tamē ecclesiæ formā seruent, & intentionem: & quantū ad primum effectū, qui est collatio sacramenti, & quantū ad vltimū, qui est collatio gratiæ: sed hæc opinio etiā stare non potest: quia ex hoc, q̄ aliquis cōmunicat hæretico præsciso ab ecclesia in sacramentis peccat, & ita fictus accedit, & per consequens gratiam consequi non pōt, nisi forte in baptismo in articulo necessitatis. Alia opinio est, q̄ hæretici vera sacramenta conferunt, sed cū eis gratiā non dant: non propter inefficiā sacramentorū, sed propter peccata recipientium ab eis contra ecclesiæ prohibitionem. Iste verò Anastasius in hac sua declaratione quantū colligi potest ex forma & serie literę, quicquid dicat Gratianus, non videtur aliud dicere, nisi quod dicit ista quarta opinio, videlicet, q̄ præscisi ab ecclesia etiā vera sacramenta cōferāt, & hoc generaliter quo ad omnes: quantum autē ad effectum gratiæ contrariū est de his, qui impedimentū gratiæ siue obicē non præstaret. Quod verò talis fuerit opinio huius Romani summi pontificis in hoc cap. & verum dicat, patet ex his, quæ inducuntur in glo. secundū Hug. glossa autem sic ait. Varijs modis ponitur casus huius ca. Gratianus inducit quasi sit abrogatum, & Maldensis cō-

Ad octauā.

sentit cum eo, & omnes, qui dicunt veritatem sacramentorum non esse apud hæreticos, vt 24. quæst. 1. schisma. & 1. q. 1. extra ecclesiā. Hug. dicit q̄ nec cap. est reprobatum, nec auctor pro his quæ continentur, hic cōdemnatus fuit: quia nihil hic continetur, quod non canonicè dicatur. & c. Idē dicit dominus Archidiaconus. §. Quod verò. Imò dicit, q̄ ipse Gratianus fuit opinionis illius, q̄ vera sacramenta non essent apud hæreticos, quod falsum est: & ita verè videtur errasse, & nō Anastasius in illo. Vnde Gratianus cū ait in. §. præcedenti, q̄ hoc est, quod dicitur, q̄ decretales epistolæ sunt paris autoritatis cū canonicis, siue quòd semper sunt accipiendæ: intelligendū sit de his sanctionibus, vel decretalibus epistolis, in quibus nec præcedentium patrum decretis, nec euangelicis præceptis aliquid contrarium inuenitur, videtur male dicere in duobus. Primò, vt dicit, Archidiaconus, in hoc, q̄ videtur innuere, q̄ papa nō possit facere contra decreta prædecessorum suorum: quod non est verū. de consti. cap. 1. libr. 6. Secundò in hoc, quod præsupponit, quòd à sede apostolica possent emanare epistolæ decretales præceptis euangelicis contrariæ: quod est falsum, iuxta prædicta, & expressè contra ca. Sic. dist. 19. ¶ Ad nonam obiectioem, quæ sumitur de factis Formosi papæ & Stephani papæ: respondetur, q̄ obiectio illa non militat contra propositum: quoniam altercatio illa non fuit in materia fidei, aut circa ea, quæ sunt necessaria ad salutē, sed in quibusdam mudanis processibus, & iudicijs. Vnde papa Formosus cū esset cardinalis, degradatusque fuisset vsq; ad habitum laicalem, & iurasset nec ad episcopatum, nec ad Romam se reuersurum, Stephanus. 6. papa credens, q̄ talis non potuisset reassumi ad papatum, nec per consequens esse verus papa, condemnauit eum, & ordinationes eius, & sententias de creuit per consequens irritas esse. Successor verò, scilicet Iohannes nonus, credens præfatum Formosum non obstantibus illis verum fuisse pontificē, confirmauit ordinationes illius, & gesta contra illum in concilio Rauēnæ reprobauit. Ista erant in facto: non erat materia fidei. in illis enim quæ sunt facti, ecclesia errare potest: vt dicit sanctus Thom. tam in quotlibeto. 8. quàm in quarto sententiarum. distinctio. 41. vbi ait, q̄ quauis ecclesia dono & autoritate diuina fulciatur, tamē in quātū est hominū congregatio, aliqd ex defectu humano in actib; suis puenit, qd nō est diuinū. ¶ Ad decimā obiectioem, quæ sumitur

Ad nonam.

Ad decimā.

cx

ex declarationibus Iohannis. 22. quæ videtur cōtraria declarationi factę per dñm Nicolaū tertium: respōdetur, q̄ in veritate non opponitur: imò declaratio Iohannis. 22. optimè stat simul cū determinatione Nicolai. Pro quo notandum, q̄ diligēter perscrutati textū euangeliorū cum expositionibus sanctorū patrum & doctorū catholicorū duas paupertates legitimus Christum ordinasse congruētes diuersis exercitijs perfectorū. Vnam videlicet & primam pro illis, qui prædicaturi mittēdi erant in Iudæā ad annūtiandum aduentum regis: quæ est, nihil propriū habere sub celo, nec in speciali, nec in cōi. de qua dñs mittēs discipulos ad prædicandū Matth. 10. dicit sic. Nolite possidere aurū, nec argētum, nec pecuniam in zonis vestris: nō peram, nec duas tunicas, nec calceamenta, neq; virgā: dignus est enim operarius cibo suo. hæc ibi. Hoc autē Christus præcepit, vt ait Hieronymus in glof. ne causa lucri, & non causa salutis prædicare viderentur. Item glo. super illud. Dignus est enim operarius, & c. dicit sic. Ecce quare præcepit nihil ferre: quia omnia debentur eis. Et glossa Luca. 10. dicit. Ecce qui saccum & peram prohibuit, sumptus ex prædicatione concessit. De Christo etiam dicitur Matth. 8. Filius hominis non habet vbi caput reclinet. glo. inquit Hieronymi. Quid me propter lucra seculi vis sequi, cū ita pauper sim, vt nec hospitium quidem habeam, nec necessario vtar tecto? Secūda paupertas est pro illis, qui fixi erant mansuri in congregatione: & ista est nihil habere in proprio, sed bene in communi. de qua Act. 4. sic dicitur. Multitudinis autem credentium erat cor vnum, & anima vna: nec quisquam eorum quæ possidebat, suum esse dicebat, sed erant eis omnia communia. vbi glo. Bedæ pulchrè ita ait. Qui ita viuūt, vt sint omnia cōmunia in domino, cœ nobitæ vocātur: quæ vita tātò felicior, quanto statum futuri seculi imitatur, vbi omnia cōmunia: quia Deus est omnia in omnibus. hæc ibi. Ergo Christus volens vtranq; approbare paupertatem, aliquādo tenuit primam, nihil penitus habens, nec in speciali, nec in communi viuēs, tantum ex his, quæ deuotæ foemina sequētes cum ministrabant ei, & Apostolis. vt habetur Luca. 8. super quo verbo ita dicit glossa, & creditur esse Bedæ. Antiquus mos erat Iudæorum, nec ducebant in culpā, vt mulieres sua substātia pascerent & vestirēt doctores: quia verò in gentibus hoc poterat facere scandalum, Paulus memorat se abstinuisse. Ministrabāt ergo domino car-

nalia, cuius metebant spiritualia, vt formam daret prædicatoribus: quia victu & vestitu debent esse contenti. hæc glossa. Secūdam autem paupertatem approbauit aliquando & verbo & exemplo. verbo. vnde Luca. 22. inquit Apostolis. Quando misi vos sine sacco, & pera, & calceamentis, nunquid aliquid defuit vobis? At illi dixerunt, nihil. Dixit ergo eis. Sed nunc qui habet sacco, tollat similiter & peram, & c. vbi glof. interli. dicit: In hoc quoq; nobis datur exēplum, vt non nunquam causa instāte de nostri propositi rigore sine culpa intermittere possim. Ex qua glo. manifestum accipitur argumētum, q̄ illud præceptum Matth. 10. de non portando aurū & argētum, & c. super quo fit dispensatio, non pertinet essentialiter ad perfectionem vitæ spiritualis: quia in tali non haberet locum dispensatio: quod multum militare videtur cōtra fraticellos. Præterea etiam Christus exemplo firmavit præfatam paupertatem habens oculos, in quibus seruabantur ea, quæ ei dabantur, ad sui, & eorum necessitates subleuandas. de quibus Iohann. 13. vbi sic habetur. Christus dixit Iudæ, Quod facis, fac citius. hoc autem nemo sciuit discumbentium ad quid dixerat: & quidam putabant quia oculos habebat Iudas, q̄ dixisset ei Iesus, Eme ea quæ opus sunt nobis ad diem festum: aut vt egenis aliquid daret. Super quo dicit beatus Augustinus super Iohan. & habetur in cap. Habebat. 12. quæst. 1. Habebat ergo & dominus oculos à fidelibus oblata seruans, & suorum necessitatibus, & alijs indigētibus tribuebat. Tunc primum ecclesiæ pecuniæ forma est instituta, vt intelligeremus quod præcepit non cogitandum esse de crastino, non ad hoc fuisse præceptum, vt nihil pecuniæ seruaretur à sanctis, sed ne Deo propter ista seruatur, & propter inopię timorē iustitia deseratur. hæc Aug. Itē idem Augustinus, & habetur in c. Exemplum. ead. cau. & q. Exemplum dñi accipite conuersantis in terra: quare habuit oculos, cui angeli ministrabant, nisi quia ipse ecclesia oculos habitura erat? Non potest autem dici, quòd hic paupertatis modus perfectis non conueniat, tanquam habere aliqua in communi deroget euangelice perfectioni. patet tam ex eo, q̄ Christus pfectissimus, & Apostoli eius sanctissimi eā obseruauerunt, & obseruandā ecclesiæ reliquerunt, iuxta iam dicta B. Augustini. Tum patet ex cōi obseruatiā omnium sanctarum religionum Basilij, Augustini, Benedicti, quæ omnes aliqua habent in communi.

B b 5 muni.

muni. Tum patet ex declaratione, quã Grego. 9. in quadam decretali sua facit extra de excess. præla. ca. Nimis iniqua. vbi expressè asserit fratres prædicatores, & minores in altissima paupertate Christo pauperi famulari: & tamen constat ipsos prædicatores habere aliquid in cõmuni, etiam quo ad proprietatẽ aliqua, quod eorum regulæ & statui non repugnat. Hoc etiam Alexander quartus in condemnatione libelli cõtra statum prædicatorum & minorũ videtur sensisse: in quo loquẽdo de dictis fratribus ita subiũxit. Cũ in super ijdem fratres omnia propter Deũ reliquerũt exilia, vitæ subsidia medicatẽs, ipsum Christum imitentur pauperẽ, perfectionem euangelicã amplexãdo. Propter quod euidenter patet eos non solum in statu saluãdorum existere, sed etiã perfectorum: & per suã religionis obseruãtiã, quã quidem ipsius perfectionis euangelicã tenet formã in æternæ retributionis præmio præcellẽtem gloriã promereri. hæc ibi. Vbi quidem expressè dicit, prædicatores Christum pauperem imitari, ipsiusq; perfectionẽ euangelicã amplexari, & in statu existere perfectorum: quod quæ ipsius religionis obseruãtia perfectionis euangelicã tenet formã: & tñ constat ipsos habere posse quo ad proprietatẽ aliqua iuxta eorũ regulam in cõmuni. Et ita patet, qd habere aliquid in cõmuni, non derogat perfectioni euangelicã. Quod etiã sanctus Tho. determinat in. 2. 2. q. 188. art. 7. inducens illud Prospero de vita cõtemplatiua. & habetur in. c. expedit facultates ecclesiæ possidere, & proprias perfectionis amore contemni. & infra. Quo facto satis ostenditur & propria debere propter perfectionem contẽni, & sine impedimento perfectionis posse ecclesiæ facultates, quæ sunt profectõ communes, possidere. Attento ergo, qd Christus has duas paupertates, & vtraq; euangelicã perfectionis diuersis tẽporibus docuit verbo & firmavit exemplo patet, qd declaratio Iohãnis. 22. non contradicit declarationi domini Nicolai tertij, sed stant bene simul ad diuersa tempora dicta eorum referẽdo. Vno enim tẽpore Christus & Apostoli nihil habuerunt in speciali, nec in cõmuni, à mulieribus, quæ Christum sequebantur, necessaria sumentes, vt dicit dominus Nicolaus papa. Alio verò tempore habuerunt in cõmuni aliqua, vt puta loculos, sicut dominus Iohannes papa. 22. Et ita patet quid dicendum sit breuiter ad dictam objectionem, in quantum spectat ad præsentem locum. Quod verò secundo loco de eodem

Iohannis verbo inducitur, qd reuocauerit quã Nicolaus determinauit, dicimus, qd nõ est verum, qd dominus Iohã. reuocauerit: sed bene declarauit id quod dñs Nicolaus dixerat, videlicet, qd fratres minores in rebus oblati eis nihil iuris & dominij habent nisi solum simplicem vsum fructum denudatũ ab omni iure & dominio atq; proprietate tam in speciali q̃ in communi debere intelligi in rebus, in quibus vsus potest separari à dño & proprietate, sicut sunt res immobiles, & multæ mobiles: non autẽ in rebus, quæ vsu consumuntur. Et declarat, qd dominus Nicolaus intelligit, qd fratres minores in rebus, quibus vtuntur, habent ius vtendi. Et certè absq; præiudicio domini Nicolai dominus Iohannes. 22. potuit hoc declarare. Tum, quia dominus Nicolaus in sua constitutione expressè dicit, qd in dubijs, quæ circa determinata per eum occurrerent, habeant dicti fratres recurrere ad sedem Apostolicam per eã declarãdis. Tum etiam, quia papa declarãt euangelium, sicut est de iuramento, &c. Sicut ergo Romanus pontifex absq; præiudicio saluatoris declarauit, qd præceptum de non iurando non se extendat, vt prohibeat in omni casu iurare: imò dñat hæreticos, quid dicunt, qd non licet omnino iurare: sic potuit magis dominus Iohannes dictum domini Nicolai declarare, videlicet, qd Christus, & Apostoli, & fratres minores habentes iustum vsum, habent ius vtendi. Et de bonis collatis fratribus minoribus intelligitur dominus Nicolaus dominium sibi & Romanæ ecclesiæ recepisse quo ad omnes res illas, in quibus potest separari vsus à dño: quales non sunt res necessariae ad vitã, & quæ vsu consumuntur. Tum etiam: quia vt dominus Iohannes. 22. dicit, id non pertinet ad fidem specialiter quid & qualiter fratres minores habeant: istud enim non pertinet ad fidem: & in talibus quæ non sunt de necessitate fidei, & bonorum morum, generaliter successor reuocare, & mutare potest, quæ statuit prædecessor, prout visum sibi fuerit expedire: cùm in his par in parem habeat imperium. Illam insuper paupertatem, qua Christus noluit vt pauper cũ Apostolis haberet immobilia, nec multa mobilia in communi, commendat dominus Nicolaus non illam, quæ excludit ius vtendi, & iustum vsum, nec illam, quæ priuat habere iure & dominio res vsu consumptibiles, cùm sit impossibilis. Et in hac ratione fundant se doctores tam sancti, quàm scholastici: quare pro pecuniã mutata, aut alia re, cuius vsus est eius consumptio,

ptio, vsura licitè accipi non potest: sicut merces pro domo, vel re alia non consumptibili locata potest licitè recipi: vt ostendit sanctus Thom. in. 2. 2. quæst. 78. artic. 1. Et patet etiã huiusmodi sententia ex sententia beati Chrysostomi super Matth. & habetur in ca. Exiens. dist. 88. Et hoc de ista materia tantum dictum sit pro præsentis: quia forsã aliàs in alijs scriptis nostris plenior sermo habebitur.

¶ De iurisdictione, quam Romanus pontifex habet in temporalibus. Cap. CXIII.

S V M M A R I V M.

1. Papa quam iurisdictionem habeat in temporalibus, ostenditur.
2. Reges, & imperatores quod fuerint prius, quam summus pontifex.
3. Bona ecclesiastica quibus sint concessa?
4. Papa quod bonorum ecclesiæ non sit dominus.
5. Bona ecclesiastica aliter esse collata, & aliter laicorum, ostenditur.
6. Princeps laicus q, aliter deponatur, q, prælatus.
7. Episcopus qualiter sicut & quilibet alius prælatus deponi possit.

Consummatis his, quæ de amplitudine Romani pontificis in spiritualibus visa sunt nobis: venit in animo nostro hunc librum claudere consideratione illa, an scilicet principatus Romani pontificis non solum ad spiritualia, sed etiam ad temporalia se extendat, ita qd in toto orbe Christiano iurisdictionem habeat tẽporalem. Perlektis autẽ diuersis modis dicendi, duos dicendi modos extremos inter alios reperimus. ¶ Primus est dicẽtium, qd Romanus pontifex ratione sui principatus in solis spiritualibus cõsistat, ita qd nullo modo iure papatus ad tẽporalia se extendat. Iure papatus dicunt: quia aliàs bene concedunt eum in temporalibus iurisdictionẽ aliquam posse habere, vtpote in his, quæ donatione fidelium, aut principum permissione acquisita sunt ecclesiæ. ¶ Secundus modus dicendi est asserentium totaliter oppositũ: scilicet qd Romanus pontifex iure sui principatus, siue vicarius Christi habeat in toto orbe terrarũ plenam iurisdictionẽ non solum in spiritualibus, sed etiã in tẽporalibus, adijciẽtes, qd o-

mnia principũ seculariũ iurisdictionis potestas à papa in eos deriuata sit. Nos verò declinantes quãtum in nobis fuerit has prædictas vias, quæ nobis videtur minus probabiles (saluo semper Apostolicæ sedis iudicio, cuius ea quæ nũc, & aliàs scripsimus, emendationi, & correctioni submittimus) Incedẽtes ergo media via, ponemus has duas conclusiones. ¶ Prima est cõtra primũ modum dicendi, qd Romanus pontifex iure principatus sui habeat iurisdictionẽ aliquã in temporalibus in toto orbe Christiano. Hæc cõclusio colligitur primo ex. c. Oes. dist. 22. in quo papa Nicolaus inquit, qd Christus B. Petro vitæ æternæ clauigero terreni simul & cælestis imperij iura cõmisit. vbi glo. inquit. Argumẽtum qd papa habeat vtrũq; gladiũ, spiritualem scilicet & tẽporalẽ. 63. dist. tibi dño. &. 15. q. 6. alius. & ca. Nos sanctorũ. & ca. Iuratos. Secũdò patet cõclusio autoritate & testimonio beati Thomæ, qui in fine secũdi libri super sententias dicit, qd spirituali potestati potestas secularis in papa coniũgitur, qui vtriusq; potestatis apicẽ tenet, scilicet spiritualis & secularis: hoc illo disponẽte, qui est rex, & sacerdos secũdum ordinem Melchisedech, & dñs dñantium, cuius potestas nõ auferetur, & regnum eius non corrumpetur. hæc S. Thomas. ¶ Secũda cõclusio contra secũdum modũ dicendi est: qd licet papa habeat aliquo modo iurisdictionẽ in temporalibus in toto orbe Christiano: non tñ ita amplã, siue plenariã, aut extẽsam, sicut illi de secundo modo asserunt, siue dogmatizãt, sed quãtum necesse est pro bono spirituali cõseruando ipsius, & aliorũ, siue quãtum ecclesiæ necessitas exigit, aut debitũ pastoralis officij in correctione peccatorũ exposcit, prout plenius explicabimus. Iuxta ergo has duas nostras cõclusiones pro ampliori veritatis illustratione duo impræsentiarum faciemus. Imprimis assignabimus modos, secũdum quos Romanus pontifex non videtur dicẽdus habere iurisdictionẽ in toto orbe Christiano in tẽporalibus. Secũdò explicabim⁹ modos, secũdum quos verè Romanus pontifex vbiq; etiã in temporalibus habet iurisdictionẽ. vt in. c. Proximo. ¶ Circa primum sit ista propositio. Papa nõ sic est dicendus habere iurisdictionem in tẽporalibus iure papatus, vt sic dicendus sit totius orbis dominus. Ista propositio licet nostro iudicio sit satis clara: nihilominus potest sic probari. Nihil, quod est interdictum Apostolis, potest dici conuenire Romano pontifici iure Apostolici principatus. Patet: quia cùm Romanus

Prima conclusio auctoris.

Secunda.

Prima propositio.

Romanus pōtifex succedat Petro in potesta-
te & officio, non potest habere iure papatus
id, qđ Petro, & omnibus Apostolis fuit pro-
hibitum, & interdictū: sed Apostolis est in-
terdictus dominatus in temporalibus, ergo
Romanus pontifex iure Apostolici princi-
patus non sic habet potestatem aut iurisdic-
tionem in temporalibus, qđ sit dominus orbis.
Consequentia est bona. Maior patet. Mi-
nor verò habetur Matth. 20. vbi Christus ait
Apostolis: Scitis quia principes gentiū domi-
nantur eorū, & qui maiores sunt, potestatem
exercēt in eos: nō ita erit inter vos: sed quicū-
q; voluerit inter vos maior fieri, sit vester mi-
nister: & quicunq; voluerit inter vos primus
esse, erit vester seruus. Sic filius hominis non
venit ministrari, sed ministrare, & animā suā
dare in redēptionem pro multis. Et simile per
omnia legitur Lucæ. 22. In quibus verbis, qđ
dominatus fuerit interdictus Apostolis, pa-
tet. Ait enim B. Bernardus in secūdo libro de
consideratione ad Eugenium papam sic. Nam
quid tibi aliud dimisit sanctus Apostolus?
quod habeo inquit tibi do. Quid illud? vnum
scio, nō est aurum, nec argētum, cū ipse dicat:
aurum & argētum non est mecū: esto vt alia
quacūq; ratione hoc tibi vēdices, sed nō Apo-
stolico iure: nec enim ille tibi dare quod non
habuit potuit: quod habuit dedit, sollicitudi-
nem, vt dixit super ecclesias: nūquid domina-
tionem? audi ipsum: non dominantes autem
in clero, sed forma facti gregis: & ne dictū so-
la humilitate putes, non etiam veritate vox
domini est in euangelio: Reges gentiū domi-
nantur eorum, & qui potestatem habent super
eos, benefici vocātur: & infert. vos autē non
sic. Planum est Apostolis interdicitur domi-
natus: istum quomodo tu & tibi vsurpare au-
des? aut dominās Apostolatū, aut Aposto-
latus dominatū. planē ab alterutro prohi-
beris: si vtrūq; simul habere voles, perdes v-
trūq;: alioquin nō te exceptum illorū nume-
ro putes, de quibus queritur dñs. Ipsi regna-
uerunt, & non ex me, & principes extiterūt,
& non cognoui: at si interdictum audiamus,
forma edictū: qui maior est vestrū, fiat sicut
minor: & qui p̄cessor est, sicut qđ ministrat:
forma Apostolica hæc est: dñatio interdicti,
inducti ministratio. hæc Bernardus. Itē idem
Bernardus infrā. Exi inquam in agrum, ager
mundus est, tibi creditus est: exi in illum non
sicut dominus, sed tāquam villicus videre &
probare vnde exigēdus es reddere rationem.
hæc ille. Patet etiam propositio prædicta ex
donatione temporalium in Italia, quam Con-

stantinus dicitur fecisse beato Syluestro Ro-
mano pontifici: quoniam si Romanus ponti-
fex iure sui principatus fuisset dominus tem-
poraliū, non fuisset aliqua donatio facta Syl-
uestro, sed potius restitutio eius quod suum
erat: cuius tamen cōtrarium Romanus ponti-
fex confitetur, & imperator Constantinus.
de Constantino habetur in c. Constantinus. di-
stin. 96. de Romano pontifice habetur in ca.
Futura. 12. q. 1. ¶ Secunda propositio. Roma
pōtifex non dicitur sic principatum siue
iurisdictionem plenariam in tēporalibus in
toto orbe Christiano habere, vt nomē regis,
aut imperatoris orbis possit sibi verē in tem-
poralibus vsurpare. Patet ista propositio ex
prima. Patet etiam testimonio papæ Nicolai
in c. Cū ad verum. distin. 96. vbi sic inquit.
Cū ad verū ventum est, vltra sibi nec impe-
rator iura pōtificatus arripiat, nec pontifex
nomē imperatoris sibi vsurpet: qm̄ idem me-
diator Dei & hominū homo Christus Iesus
actibus proprijs, & dignitatibus distinctis of-
ficia potestatis vtriusq; discreuit. hæc ille. Et
idē ponitur in c. Quoniam. distin. 10. ¶ Tertia
propositio. Romanus pontifex non dicitur
sic habere potestatem secularem aut iurisdic-
tionem plenariā in temporalibus, vt quem-
admodum omnes dignitates ecclesiasticæ à se-
de Apostolica pendere dicuntur, ab ea iurisdic-
tionem sumentes. iuxta cap. Omnes. distin.
22. & ca. Ita dominus. distin. 19. ita principatus
& iurisdictiones regū & principū seculariū
depēdent ab ea. Patet ista propositio autho-
ritatibus & ratioe. Authoritate primò sic de
imperio, qđ sit à solo Deo, & nō à papa: ait em̄
Iohannes papa sic in ca. Si imperator. distin.
96. Si imperator catholicus est, filius est, non
p̄sul ecclesiæ: quod ad religionem compe-
tit, discere ei cōpetit non docere: habet priui-
legia potestatis suæ, quæ administradis legi-
bus publicis diuinitus cōsecutus est. vbi dicit
gl. ergo non à papa: nā imperium à solo Deo
est. Secundo idem confitetur papa Innocen-
tius in ca. Quæsitum. 2. 1. quæstio. 4. Item ter-
tiò idem confitetur papa Innocentius ter-
tius in ca. Solitæ. de maior. & obed. vbi impe-
ratori Constantino ita scribens inquit. Præ-
terea nosse debueras, quod fecit Deus duo lu-
minaria magna in firmamento cæli, hoc est
vniuersalis ecclesiæ, id est duas instituit digni-
tates, quæ sunt pōtificalis autoritas, & rega-
lis maiestas. Hoc etiā habetur in authenti-
cō oportet episcopus. coll. in prin. Itē Iusti-
nianus impator scribit. C. de veteri iure enu-
in prin. Deo auctore nostrū gubernate impe-
riū

Secunda.

Tertia.

Quarta.

rium, quod nobis à cælesti maiestate traditū
est, &c. Ecce qđ à cælesti maiestate sibi traditū
dicit imperium. nullus autē istorū aut ponti-
ficum, aut imperatorum confitetur, qđ pote-
stas imperialis absolutē dependeat à papa: &
ita dicendum est de alijs dignitatibus secula-
ribus. Ratione verò præfata propositio pro-
batur sic. Nullum prius depēdet in esse à suo
posteriori: sed potestas principū secularium
siue regalis siue imperialis præcedunt tempo-
re papatum, siue principatum Apostolicum,
ergo non potest dici cum veritate, qđ à prin-
cipatu Apostolico dependeat potestas iurisdic-
tionis principum secularium. Cōsequen-
tia est bona. Maior est manifesta. Minor etiā
patet ex illo Apostoli. 1. ad Corin. 15. Non
prius quod spirituale, sed quod animale est.
Tum ex eo, qđ prius fuerunt reges & impera-
tores antequam Petrus fuisset factus papa, &
etiā antequam clauis regni cælorum data
essent ecclesiæ, vt manifestum est. Præterea
fortificatur ista propositio: quia si sic omnes
principes Christiani, qui dominia sua nō co-
gnoscūt à Romano pontifice, cuiusmodi est
rex Franciæ, vt met testatur Innocentius ter-
tius in ca. Per venerabilem. qui si. sint legi. su-
periorum in temporalibus minimè recogno-
scit, non essent in statu salutis: cū bona fide
illa non possideant: quod esset grauissimum
dicere, & totū mundum conturbare. ¶ Quar-
ta propositio. Romanus pontifex iure papa-
tus nō sic potestatem siue iurisdictionem in
temporalibus habet, qđ de feudis principum
secularium, aut de possessionibus directè se
intromittere, aut iudicare valeat regulariter.
Patet hæc propositio tam ex præcedenti, qđ
ex confessione Romani pontificis Innocen-
tij tertij: vt in ca. Nouit. extra de iudi. vbi ita
ait. Non enim intendimus iudicare de feudo,
cuius ad ipsum scilicet regē spectat iudiciū,
nisi fortē iure communi per speciale priuile-
gium, vel contrariam cōsuetudinem aliquid
sit detractum. Patet etiam hæc propositio te-
stimonio Alexandri tertij, qui in ca. Causam.
extra qui si. sint legi. dicit sic. Nos attenden-
tes, qđ ad regem pertinet, non ad ecclesiam de
talibus possessionibus iudicare, ne videamur
iuri regis Anglicorū detrudere, qui ipsarum
iudiciū ad se asserit pertinere, fraternitati ve-
stræ mādamus, quatenus regi possessionum
iudiciū relinquentes de causa principali, &c.
Hoc etiam apertissimè ostendit beatus Ber-
nardus in libro de cōsideratione ad Eugenium
papam dicens. In criminibus, nō in possessio-
nibus potestas vestra: propter illa siquidem

has accepistis clauis regni cælorum. Et infrā
infert. Habent hæc infima terrena iudices
suos reges & principes terræ. ¶ Quinta pro-
positio. Papa non ita iurisdictionem in tempo-
ralibus habet, qđ à quocunq; iudice seculari
p̄sim & regulariter ad eū possit appellari.
Ista propositio patet testimonio Alexandri
papæ, qui in ca. Si duobus. extra de appella-
ad questionem, qua queritur, si à civili iudice
ante iudiciū vel post ad papā fuerit appella-
tum, an huiusmodi appellatio teneat, respō-
det. tenet quidem in his, qui sunt temporali
iurisdictioni subiecti: in alijs verò et si de con-
suetudine ecclesiæ teneat, secundum iuris ri-
gorem credimus non tenere. vbi gl. inquit.
Et ita patet, qđ iurisdictioni tēporalis non perti-
net ad ecclesiā. ¶ Sexta propositio. Papa non
habet ita iurisdictionem in temporalibus, vt
ipse liberē disponere possit ad arbitriū suum
de bonis ecclesiasticorū. Ista propositio pro-
batur. Pro quo notādum, qđ bona ecclesiasti-
ca sunt concessa cōmunitatibus, & nō perso-
næ singulari. & ideo in bonis ecclesiasticis
nulla persona singularis habet potestatem &
dominium liberum, sed sola cōitas: vt eccle-
sia Vallisoletanā, vel Toletanā, habet dominiū
& proprietatē in ipsis locis sibi proprijs. per-
sona autem singularis non vt singularis, sed
vt pars & membrum cōitatis habet potesta-
tem in illis vtendi ad suā sustentationem secū-
dum exigētiam & decētiam personæ & sta-
tus. in quo tū est differētia: quia aliquod mem-
brū est simplex, vt simplex canonicus, & il-
lud non habet nisi vsum in bonis cōitatis se-
cundū exigētiam sui status modo prædicto.
Est autē aliquod mēbrum, quod habet admi-
strationem, & dispētionē generalē omnium
bonorū cōitatis, appropriās cui libet quod ei
debetur secundum debitā iustitiæ proportio-
nē, disponēs etiam pro cōmuni bono colle-
gij bona fide vt sibi videtur expedire. & iste
est episcopus in qualibet ecclesia cathedrali.
vñ in ca. Episcopus. 1. 2. q. 1. ex cōcilio Antio-
cheno ita habet. Episcopus ecclesiasticarū re-
rū habet potestatem ad disponēdum erga oēs,
qui indigēt, cū summa reuerentia & timore
Dei. Verū quia nō solum quælibet cōgrega-
tio ecclesiasticorū virorum est vna spiritali
vnitate: imò oēs ecclesiasticæ cōgregationes
habent quādam generalē vnitatē inquam
sunt vna ecclesia habēs connexionē ad vnū
principale mēbrum, cui vt pote omnium capitū
incūbit cura ecclesiæ generalis. s. dñm papā,
ideo ipse tanquam caput supremum mem-
brum est principalis ac vniuersalis dispen-
tor

Quinta.

Sexta.

3

4

tor omnium generaliter bonorū ecclesiasticorum spiritualium & temporalium: non quod sit dominus, sed sola cōmunitas ecclesiæ vniuersalis, vt comprehendit caput & alia membra, scilicet prelatos & simplices personas ecclesiasticas est dñā, & proprietaria. Ex quibus non solū patet veritas propositionis præfatæ, sed etiam falsitas dicentium, quod nulla persona singularis alia à papa, nec collegium aliquod, vel cōmunitas habet ius siue dominiū in bonis ecclesiæ, sed dominus papa, qui non solū est administrator, & dispēsator, sed verus dominus & proprietarius bonorum ecclesiæ, & de his ordinare & distrahere potest prout vult. Nam vt ait Apostolus vniuersali

1. Cor. 15. ter de omnibus prælati loquens. Sic nos existimet homo, vt ministros & dispensatores, &c. Ministros & dispensatores dicit, non dominos. vnde ad hoc sanctus Thom. in. 2. 2. q. 100. art. 1. dicit. quod quāuis res ecclesiæ sint papæ vt principalis dispensatoris: non tū sunt eius vt domini & possessoris. Et in. q. 175. ar. 8. ponit, quod prælatus bona ecclesiastica dispensationi suæ commissa, quæ sunt eroganda pauperibus, vel in vsum ministrorum, aut in cultum diuinum exponenda, si infideliter dispensat, non dubium, quod contra fidem dispensationis agat, & mortaliter peccet, & ad restitutionem teneatur. Vbi considerandum, quod papa non solū pro statu vniuersalis ecclesiæ, aut sustentationem ministrorum, & pauperū, sed etiā pro conueniēti statu personæ potest dispensare de bonis ecclesiæ: sicut declarauimus lib. 2. c. 69. ¶ Septima propositio, quod papa non habet potestatem siue iurisdictionem in temporalibus vt reges in bonis temporalibus habent dominium, nec ita vt sit regulariter eorum dispēsator. Patet propositio primò quo ad dñūm ex præcedenti: quia si in bonis clericorum papa non est dominus, minū in bonis laicorum. Pro declaratione secundæ partitis est considerandum, quod bona laicorum non sunt collata cōmunitati sicut bona ecclesiastica, sed sunt acquisita singulis personis arte, labore, industria propria: & personæ singulares quarum sunt, habent in eis ius, & potestatem, & verū dominiū, & potest quilibet de suo ordinare, dispensare, retinere, alienare pro libito suo sine alicuius iniuria, cū sit dñs: & ideo talia non habent ordinem & connectionem inter se, nec ad vnum commune caput, quod habeat ea ordinare, & dispensare, sicut in ecclesiasticis, cū quilibet rei suæ sit ordinator pro libito: & ideo nec seculares principes, nec papa habent dominium nec dispē-

fationem in talibus. Vnde imperator licet sit princeps summus, & quasi caput inter seculares. vt in ca. In apibus. 7. q. 1. non tamen habet potestatem sic liberam dispensandi siue administrandi bona temporalia secularium, sicut papa bona ecclesiastica. Et ita patet propositio, quod licet papa habeat auctoritatem & rationem capituli non solū respectu clericorum, sed etiam respectu secularium, non tamen sic liberè potest dispensare, vel disporre de secularibus, sicut de clericis. ¶ Octaua propositio. Romanus pontifex non habet ita plenam iurisdictionem in temporalibus sicut in spiritualibus: ita quod sicut deponere potest prælatum ecclesiasticum etiā sine culpa sua, ita possit deponere principem seculare siue laicum. Istam propositionem declarat dominus Petrus de Palude in libro suo de potestate ecclesiastica hoc modo. Vnde sciendum, quod cum papa possit deponere principem laicum & prælatum ecclesiasticum, non tamen æqualiter: quia principem laicum, siue vassallum, vel extraneū non potest deponere sine iusta causa & rationabili, ita quod ille sit indignus illo principatu, & meruerit perdere & priuari: & si sine tali causa priuat ipsum, non solū peccat cōtrādo, sed etiam nihil agit priuando: sicut non valet sententia à non suo iudice lata: sed in prælati ecclesiæ secus est: quia non sunt domini, sed procuratores. Vnde sicut administrator superior, qui plenam potestatem habet, potest instituere, & destituere inferiores administratores, & tenet quicquid facit, etiam quando minus bonum instituit, licet in hoc ipse peccet: ita papa ponendo, & deponendo personas ecclesiasticas licet peccet, nisi pro meliori ecclesiæ hoc faciat: tamen tenet quod facit. Intantum autem procedit ratio, quæ dicit eos esse procuratores non dominos, quod sine omni peccato suo & alieno potest papa deponere minus bonum, & ponere meliorem: quia in officijs reipublicæ queritur utilitas publica, non priuata. Vnde si prælatum non delinquentem & bonum amoueat, & ponat meliorem, non peccat, nec ille cōqueri potest, sicut nec procurator quando à domino reuocatur, quia ab onere releuatur. Sed secus in principibus laicis, qui sunt veri domini eius quod habent: res autem sua non est alicui auferenda sine culpa sua. Vnde nec feudum à vassallo, & multò minū quod aliquis habet, à nullo alio potest auferri sine culpa sua. hæc dominus Petrus de Palude.

¶ In

¶ In quo exponitur qualiter Romano pontifici iure principatus sui competat iurisdictionem habere temporalium in toto orbe Christiano.

Cap. CXIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Papa qualem potestatem habeat circa temporalia.
- 2 Papa qualiter seclusa hæresi regem deponere possit, ostenditur.
- 3 Papa quomodo ad reges & principes se habeat, ostenditur.
- 4 Seculares quomodo, & in quibus summo pontifici subuenire teneantur.
- 5 Papa quam potestatem circa infideles habeat, ostenditur.

ostquam explicauimus quibus modis iudicio nostro non competat Romano pontifici iure papatus iurisdictionem habere in temporalibus: iam perscrutandum est, quod secundo loco polliciti sumus, videlicet qualiter, sibi competat. Dicimus autem, quod Romanus pontifex licet non habeat potestatem regulariter siue directè ita plenam in temporalibus, sicut in spiritualibus: nihilominus etiam habet potestatem in temporalibus ex consequenti, & hoc proprio iure, quantum scilicet necessarium est ad cōseruationem rerum spiritualium ad directionem fidelium in salutem eternā, & ad correctionem peccatorum, & cōseruandam pacem in populo Christiano. Quod manifestè atque irrefragabiliter ex multis demonstramus: pro quo duodecim propositiones tanquam duodecim testimonia veritatis huiusmodi ponemus. ¶ Prima propositio est. Romanum pontificem potestatem & iurisdictionem iure papatus sui habere in temporalibus aliquo modo colligitur ex eo, quod eius principatus directiuus & præceptiuus sit potestati seculari in administratione sui officij secundum exigentiam finis vltimi, quod est ipsa beatitudo suprema, ad quam omnes fideles dirigendi sunt. Quod sic ratione ostenditur. In omnibus artibus & potestatibus ordinatis ars siue potestas, ad quam pertinet vltimus & principalis finis, est præ-

¶ Prima propositio.

ceptiua & imperatiua omnium aliarum artium siue potestatum, quarum fines ad finem illius ordinantur, sicut habetur. 1. Ethic. Præterea patet: quia finis præcipit, & dominatur, atque legem imponit his omnibus, quæ sunt ad finem, vt secundum exigentiam finis debito ordine se coaptent, & adinuicem ordinentur secundum vniuersumque mēsuram & modum: sed proprius finis, qui intenditur per principatū papalem est felicitas suprema, ad quam ordinatur homo per virtutes theologicas: finis autem quem intendit potestas secularis, est felicitas politica, ad quam ordinatur homo per virtutes morales: sed nulli dubium, quin finis spiritualis potestatis potior, superior, ac principalior sit sine ad quem dirigit, & tendit potestas secularis, vnde ista ordinatur ad illam: ergo potestatis spiritualis, & maxime papæ, qui est vniuersalis dux & rector populi Christiani, est dirigere, & regulare, præcipere, atque leges dare potestati seculari, quibus in administratione sui officij dirigatur in finem vltimum felicitatis æternæ. Et secundum hoc Romanus pontifex se habet ad reges & principes tanquam architectonicus ad artifices. Ille enim propter quid & regulas iudicandi scit: isti autem scilicet artifices mechanici tanquam experti in multis ipsum quia sciunt propter quid autem ignorant: propter quod debet illis papa leges dare, secundum quas debet iurisdictionem suā exequi, & populum regere in ordine ad beatitudinē supernaturalem. Vnde B. August. hanc potestatem cognoscens & admirans in beato Petro Apostolo in sermone quodam Apostolorum Petri & Pauli, qui incipit, Fortis & humilis: ita inquit. Omnia potentia, & ineffabilis gratia saluatoris! quis plebiū piscatorem Apostolorum facile crederet principē, & regibus obistere, reges sanctificare, regnis omnibus imperare, mūdum refrænare legibus, dæmones calcare pedibus, iubere virtutibus, cæcum hominibus aperire cum vellet, claudere cum placeret, immortale regnum conuersis donare, negare peruersis, merita mundi cognoscere, culpas & crimina hominibus relaxare: hæc ille. Propter hanc rationē diximus supra primò libro huius summæ. c. 90. quod potestas temporalis, siue secularis in populo Christiano dependebat quodammodo triplici genere causalitatis à potestate spirituali, scilicet efficientis, formalis, & finalis: vide ibi plenè. Hac argumentatione vsus videtur Innocentius tertius in cap. Solitæ. de maio. & obe. vbi scribens imperatori Constantinopolitano

ita

ita dicit. Potuisses autem prerogatiuam facer dotij ex eo intelligere potius, quod est dictum non à quolibet, sed à Deo: non regi, sed de sacerdotali prosapia descendenti, de sacerdotibus videlicet, qui erant in Anathot. Ecce constitui te super reges & regna, ut euellas, & dissipes, ædifices, & plantes. Ex quibus omnibus patet, quod veraciter Romanus pontifex apicem habeat potestatis tam spiritualis, quam secularis, vel temporalis, licet temporalis non in omnibus secundum eundem modum, secundum quæ habetur à principe seculari, sed modo digniori, superiori, & perfectiori. non enim sic habet eam ut exerceat eius opera immediate nisi in aliquibus casibus, qui tanguntur inferius: sed agit opera eius meliori modo, scilicet imperando, dirigendo, & regulando, & ad suum finem operibus eius utendo. ¶ *Secunda* propositio. Romanum pontificem iure vicariatus sui habere in temporalibus iurisdictionem suam aliquo modo ostenditur ex eo, quod omnium fidelium generaliter est à Deo pastor constitutus: dicente domino beato Petro, & in eo successori suo: Pasce oves meas. super quo verbo dicit glo. sic. Pascere, est oves credentes, ne à fide deficiant, confirmare, terrena subsidia, si necesse est, subditis providere, & exempla virtutum cum verbo prædicationis impendere, aduersarijs obsistere, errantes subditos corrigere. hæc glo. Clarum est autem, quod pascere gregem dominicum, terrena subsidia, si necesse est, subditis providendo, aduersarijs resistendo, & errantes corrigendo, non solum exigit in pastore spiritualem potestatem, sed etiam temporalem. Vnde cum concessio alicui aliquo officio aut regimine censeatur etiam concessa sine quibus officium siue regimen rectè expediti non potest. de offi. deleg. c. 1. & ca. Præterea manifestum est, quod Romanus pontifex apicem potestatis secularis aliquo modo dicendus sit habere. Hac argumentatione usus videtur fuisse Innocentius tertius in ca. Solita. de maio. & obe. vbi ad ostendendum imperatori Constanti-nopolitano, quod iure poterat eum reprehendere, & increpare, ita ait. Nos autem etsi non increpando scripsimus, potuissimus tamen rationabiliter increpare: nobis enim in beato Petro sunt oves Christi commissæ dicente domino: Pasce oves meas. non distinguens inter has oves & alias, ut alienum se à suo demonstraret ouili, qui Petrum & successores ipsius magistros non recognosceret, & pastores. hæc ille. Ex cura ergo pastoralis, quam Romanus pontifex habet super omnes fideles

Secunda.

Iohan. ult.

cuiuscumque status, dignitatis, vel conditionis existant, statim datur intelligi, quod apicem, non tantum spiritualis potestatis, sed etiam temporalis aliquo modo habere dicendus sit.

¶ *Tertia* propositio. Romanum pontificem temporalem etiam iurisdictionem iure principatus sui ostenditur habere ex eo, quod omnis potestas se extendit ad cognoscendum de omnibus peccatis: non solum de his, quæ sunt contra articulos fidei, & sacramenta, in quibus principaliter Christiana fundatur religio, sed etiam de omnibus peccatis mortalibus circa quascumque actiones personales etiam seculares commissis. Quod ratione ostenditur, & autoritate. Ratione sic. Cuius est finem considerare, eius est indicare de his quæ debent ad finem ordinari: quia ratio eorum, quæ ordinantur ad finem, ex fine sumitur: sicut enim ad intendentem in aliquem finem spectat eligere ea quæ sunt congrua fini: ita tollere ea quæ finis consecutioni impediunt præstant, sicut patet in medico, cuius non solum est iudicare, & providere de adiuuantibus ad salutem, quam inducere intendit, sed etiam remouere ea quæ impediunt: & similiter ita est in alijs: sed ita est, quod corpus ordinatur ad animam, etiam secundum gentiles philosophos, & temporalia ordinantur ad spiritualia, & omnes actiones christianorum debent ordinari ad consequendum vitam æternam tanquam nostrum finem vltimum, secundum fidem catholicam nobis expositam. Ergo cuius, vel quorum est considerare de salute animarum, & de spiritualibus, sicut est prælatorum curam & regimen animarum habentium, ut sunt papa, archiepiscopi, & episcoporum est iudicare de actionibus spiritualibus hominum, per quas possunt deuiare à salute sua, peccando circa quacumque materiã, siue contra articulos fidei, siue sacramenta, siue contra bonos mores peccando in seipsum vel proximum verbo vel facto, seu quocumque alio modo. Secundò patet eadem autoritate domini Matth. 18. vbi sic dicitur. Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum: si te audierit, lucratus es fratrem tuum: si te non audierit, adhibe tecum vnum, vel duos testes, ut in ore duorum, vel trium stet omne verbum: quod si non audierit, dic ecclesie: si vero ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. i. excommunicatus. Et constat, quod loquitur de iurisdictione ecclesie, quæ habent prælati. Nam ibidem subditur: Amen dico vobis, quæcumque alligaueritis super terram, erunt ligata & in cælo. ergo sine vlla du-

bitatione

bitatione ad prælatos ecclesie, & maxime ad prælatum prælatorum pertinet iure sibi à Deo collato recognoscere & iudicare de peccato quocumque, vnde beatus Paulus excommunicauit fornicatorem notorium, ut legitur. 1. Cor. 5. Cum ergo peccata huiusmodi contingant circa actiones personales hominum, & contractus eorum etiam in temporalibus, de omnibus his pertinet ad ecclesiam iudicare, maxime si attendetur retur actio per modum iniuriæ, vel cuiuscumque alterius peccati tam inter laicos, quam inter clericos: vel inter clericum & laicum quicumque; eorum sit actor vel reus. Nec potest dici in prædictis, quod reus trahatur extra forum suum: quia omnes Christiani in quantum Christiani sunt, pertinent ad forum ecclesie. & hoc est quod expressè dicitur in cañ. 11. q. 1. quæcumque; vbi sic dicitur. Quæcumque; contentiones inter Christianos ortæ sunt, ad ecclesiam deferantur, & ab ecclesiasticis viris terminabuntur: & si obedire noluerint, quousque; obediãt, à liminibus ecclesie excludantur. hæc ibi. Præterea nec propter hoc impeditur principum secularium iurisdictione. Tum, quia ecclesia non impedit, quin potestas secularis exerceat iudicium suum in reum secularem, si ad iudicium suum sit euocatus. Est enim in optione actoris euocare reum ad hoc vel illud iudicium, & non ad vtrumque; simul. Tum secundò: quia multæ actiones sunt puræ seculares, quæ cum respectum non habeant ad finem vltimum aut promouendo, aut impediendo, ad principes seculares tantum pertinent, sicut de feudis & possessionibus, & non ad ecclesiam. ut in ca. Nouit. extra de iudi. Tum tertio: quia alia correctionis censura vitæ ecclesiastica iudex, & alia iudex secularis, quarum vtraque; est populo Christiano ad correctionem vitiorum necessaria. Est verum, quod dicit dominus Durandus, quauis hoc sit ius ecclesie sibi à Deo collatum, tamen ipsa non semper vsa est isto iure, nec vbiq;: partim ad vitandum scandalum, ne putaretur, quod ecclesia magis quæreret emolumentum pecuniæ, aut gloriæ temporalis, quam correctionem vitiorum: partim propter audaciam aliquorum tyrannorum, in quorum terris plures ecclesie sunt fundatæ, qui propter suam violentam potentiam non permiserunt ecclesiam uti iure suo. Hac argumentatione est usus papa Innocentius tertius in cap. Nouit. extra de iudi. vbi scribens prælati regni Francie, & ostendere volens, quod dominus rex Francie non debebat sibi reputare ad iniuriam in controuersia, quæ erat inter eum, & regem Angliæ, Apostolico iudicio se sub-

mittere, ita dicit. Nullus qui sit sanæ mentis ignorat, quin ad nostrum iudicium spectat de quocumque; mortali peccato corripere quemlibet Christianum: & sic correctionem contempserit, per distinctionem ecclesiasticam censure coercere. ¶ *Quarta* propositio. Romanus pontifex videtur iurisdictionem etiam in temporalibus habere: quia non solum principes seculares circa usum sue iurisdictionis delinquentes potest per censuram ecclesiasticam coercere, verum etiam eos notabiliter negligentes à dignitate deponere. Hæc propositio patet in ca. Alius. 15. q. 6. vbi Gelasius papa imperatori Constantino ita scribit. Alius item pontifex Zacharias, scilicet regem Francorum non tam pro suis iniquitatibus, quam pro eo, quod tantæ potestati erat inutilis, à regno deposuit, & Pipinum Caroli imperatoris patrem in eius loco substituit: omnesque; frâcigenas à iuramento fidelitatis absoluit. hæc ille. Pro cuius propositionis pleniori intellectu est considerandum iuxta dominum Petrum de Palude in tractatu suo de potestate ecclesiastica. quod licet papa non habeat confirmare omnem regem, qui consensu populi à principio regimen sumpsit: nihilominus potest omnem talem deponere, non solum propter hæresim, aut schisma, aut aliquod crimen intolerabile in populo, sed etiam propter insufficietiam: utpote si idiota sensu, vel impotens viribus in regno præset: propter cuius insufficietiam regnum fidelium periclitaretur: talis certum est, quod quia demeretur deponi (quia bonum commune est præferendum priuato) debet deponi per superiores: & quia illi de regno, siue sint proceres, siue alij, sunt inferiores eo: & inferior non potest iudicare superiorem, ideo non potest ab eis deponi: sed quia papa est superior eo in spiritualibus, & per consequens in temporalibus in quantum necesse est pro bono spirituali conseruando ipsius & aliorum, & ad minus ratione delicti, & ille sana conscientia non potest retinere regnum ad quod est insufficiens & indignus, per consequens papa potest eum monere, ut regno cedat, quod sine peccato non potest retinere: quod si non obediãt, excommunicet eum: quia ad officium papæ spectat de quocumque; peccato mortali corripere quemlibet Christianum: & si correctionem contempserit, per distinctionem ecclesiasticam coercere. de iudi. c. nouit. quod si in excommunicatione perseueret, potest (ut dictum est) deponere, & subditos eius ab eius subiectiõe absolueret sicut schismaticum propter contumaciã & inobediãtiam pertinacem. Et ex hoc etiam, quia ex-

Cc commu

cōmunicatus legitimis actibus & officijs publicis non debet fungi, & schismatici cingulo militiæ sunt nudandi. 19. q. 1. qui contra 15. q. 6. c. penultimo. Sed si proceres, siue electores prædicti non meruerunt perdere ius eligendi, non potest sine eis papa alium substituere. Hæc ille. Verùm glo. super illud. c. alius exponēs: à regno deposuit: dicit. 1. proceribus deponentibus consensit, omnino falsa videtur, quoniã cōtradicit textui, & intentioni Pelagij, qui inducit illud. c. ad ostendendum excellentiã potestatis papalis, quæ non ostenditur per hoc, q̄ dicitur consensisse proceribus deponentibus, nisi consensus ille intelligatur dando authoritatem. Vnde dñs Petrus de Palude vbi suprã dicit: q̄ illud quod dicit glo. consensit: intelligendum sit quo ad institutionem, quæ per proceres fieri potuit: sed depositio autoritate papæ & non procerum facta fuit, quæ à solo superiore fieri potuit, sed electio potuit ab inferioribus fieri. Confirmatur etiã propositio prædicta exēplo Innocentij quarti, qui regi Portugalliæ, qui prodigus, & dilapidator erat, & ecclesias, monasteria, pia loca, & personas ecclesiasticas, viduas, pupillos, & orphanos grauabat, & grauari sinebat, dedisse adiutorē & sibi administrationem regni interdixisse legitur: vt in ca. grandi. de supplen. negli. præla. lib. 6. Et sic sacerdos Apostolicus se habet ad reges & principes sicut architectus ciuilibus artifices in ciuitate, vt inquit Henricus de Gandauo quotlibeto. 6. art. 23. Sicut enim architectonici est præcipere qui & quales debent exercere scientiam medicinalem, rhetoricã, & sic de alijs in ciuitate, & quosdam admittere, & quosdam repellere: sic sacerdos Apostolicus debet considerare qui & quales regna, & principatus regere debeant, & bonos honorare, malos autem & malè gerentes deponere, & alios loco illorum substituere. Hæc ille. De hac conclusione talis est domini Vlrici in summa sua sentētia. ait enim. Si rex esset manifestè hæreticus, vel si interpellatus ab ecclesia negligeret nihilominus regimen regni sui quantũ ad ea, quæ sunt fidei, scilicet si non intenderet extirpationi hæreticorum, potest ab ecclesia deponi à regia dignitate. *Hæc ille.*

¶ Quinta propositio. Romanum pōtificem inde iurisdictionem tēporalem habere manifestè ostenditur, q̄ non modò ex cōmunicare potest seculares principes, sed etiã ipsi in contumacia perseverantibus subditos eorum à sacramento absolueret, ne eis fidelitatē obseruent. Hæc propositio patet ex canone

Quinta.

Gregorij. 7. in synodo præfidentis, qui habetur in ca. Nos sanctorum. 15. q. 6. & ex canone Urbani. 2. in. c. Iuratis. ea. cau. & q. ¶ Sexta propositio. Romanum pontificem habere iurisdictionem in tēporalibus ex eo ostenditur, q̄ vtrunq; gladium habere dinoscitur. Quòd autem gladius materialis quodammodo ad Romanum pontificem pertineat, patet Iohan. 18. vbi dicit Christus Petro. Conuerte gladium tuũ in vaginam. quod verbũ pertractans deuotissimus Bernardus ad Eugenium papam sic inquit. Quid tu denuò gladium vsurpare tentas, quem semel iussus es ponere in vaginam, quem tamen qui tuum negat, non satis videtur mihi attendere verbum domini dicētis. Conuerte gladiũ tuum in vaginam. Iohan. 18. & Matth. 16. Tuus ergo, etsi ipse tuo forsitan nutu, etsi non tua manu euaginandus: alioquin si nullo modo ad te pertineret: & de his dicentibus Apostolis: Ecce gladij duo hic. non respondisset dominus, satis est, sed nimis est: vterque ergo ecclesiæ & spiritualis gladius, & materialis, sed is quidem pro ecclesia, ille verò etiam ab ecclesia exercendus. ille scilicet sacerdotis, is militis manu, sed sanè ad nutum sacerdotis, & iussu imperatoris. hæc ille. Nutus verò dicitur non tãtũ exhortatio, sed etiam dispositio. Vnde Leo papa. 4. vt in ca. Ergo. 23. q. 8. contra Saracenos iubet populum congregari, & eis ad littus maris occurrere. Item in ca. Hortatu. ea. cau. & q. Hortatu & precibus Adriani papæ exhortatus Carolus rex cōtra Longabardos bellum suscepit. Ad idem Beatus Grego. quosdam hortatur nobiles, vt milites congregent contra hostes, & arma viriliter præparēt. vt in ca. Quidem. ea. cau. & q. Item in registro etiam legitur, q̄ beatus Grego. ciuibus Tusciæ vt contra Longobardos arma pararent, mādauit, militantibus stipendia decreuit. Quòd etiam huius gladij materialis dispositio licet non materialis exercitatio conueniat clericis, sanctus Thomas in. 2. 2. q. 40. articu. 2. declarat ita dicens. Omnis persona, vel ars, vel virtus, ad quam pertinet finis, habet disponere de his quæ sunt ad finem: bella autem carnalia in populo fidei sunt referenda sicut ad finem ad bonum spirituale diuinum, cui clerici deputantur: & ideo ad clericos pertinet disponere & inducere alios ad bellandum bella iusta. hæc sanctus Thomas. Pertinebit ergo dispositio etiam authoritativa gladij materialis aduersus infideles hæreticos, schismaticos, & tyrannos, maximè ad Romanum pontificem, qui dux, & pastor, & pugil

Sexta.

Septima.

pugil est populi Christiani. Hac argumentatione vitur papa Bonifacius octauus in extrauagati sua. Vnã sanctam. vbi sic ait. In hac equidè, scilicet Romani pontificis potestate duos esse gladios, spūalem. s. & tēporalem euāgelicis dictis instruimur. Nam dicētib; Apostolis: Ecce duo gladij, & c. sicut prius inductũ est de Bernardo. sequitur. Oportet autem gladiũ esse sub gladio, & tēporalẽ authoritatem spūali subijci potestati. Nã cum dicit Apostolus: Non est potestas nisi à Deo: quæ autem à Deo sunt, ordinata sunt: non aut ordinata essent, nisi gladius esset sub gladio, & tanquã inferior reduceretur per alium ad suam prema. Nam iuxta B. Dionysiu lex diuinitatis est infima per media in suprema reduci.

¶ Septima propositio. Romanus pōtifex iure diuino habere videtur iurisdictionẽ tēporalẽ aliquo modo, videlicet nobiliori & excellentiori, q̄ potestates seculares: quoniam ad eum iure summi sacerdotij spectat declarare, diffinire, & iudicare dubia & ambigua circa quascũq; actiones hominũ personales, quæ inter iudices inferiores, siue clericos, siue seculares variãtur. Hoc probat Innocētius tertius in ca. Per venerabilẽ. extra qui si. sint legi. ex sacra scriptura ita dicēs. Non solum in ecclesiæ patrimonio, super quo plenã in tēporalibus gerimus potestatem, verũ etiam in alijs regionibus certis causis inspectis tēporalem iurisdictionẽ causaliter exercemus, nõ q̄ alieno iuri præiudicare velimus, sed quia Deuter. 17. continetur: Si difficile & ambiguũ apud te iudiciũ esse prospexeris inter sanguinẽ & sanguinẽ, causam & causam, lepram & nõ lepram, & iudicium intra portas videris variari, venies ad sacerdotes leuitici generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tēpore, qui iudicabũt iudicij veritatẽ, & facies quæcũq; dixerint tibi, qui præsumt loco quẽ elegerit dñs, sequerisq; eorum sentētiã: qui autẽ superbierit, nolēs obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat dño Deo tuo, decreto iudicis moriatur.

¶ Octaua propositio. Romanus pōtifex iurisdictionẽ habet tēporalem ex cōsequenti adiũctam spirituali, eo q̄ occurrẽte casu euidētis necessitatis pro defensione fidei cōtra hæreticos, aut cōtra inuasionẽ paganorũ iure principatus sui, quia caput est omnium fidelium, & pater, potest exigere decimas, vel decimatas portiones à singulis fidelibus, secũdũ tamen debitam proportionẽ, ne aliqui sine ratione plus grauaretur, q̄ alij ad succurrendum cōmuni ecclesiæ necessitati: & possit rebelles contradicētes per censuram ecclesia

Octaua.

sticam cōpellere. Quod ratione probari potest sic. Quilibet Christianus ex perfectione Christianitatis, siue Christianæ religionis tenetur honorare patrẽ & matrẽ, nõ solum reuerētiã exhibēdo, sed etiã necessaria ministrando, & si necesse fuerit, pro eorũ salute omnia tēporalia exponēdo. Et si in hoc patrẽ & matrem carnales, debeat honorare, multò fortius spūalem, scilicet Christũ, & eius vicarium, & matrẽ ecclesiam, q̄ necessitas incũbit periculosa ecclesiæ siue Romano pōtifici, si pro salute eius indigeat honorũ tēporaliũ administratione quilibet Christianus requisitus subuenire & assistere tenetur. Vbi considerandum, q̄ fideles nõ solum tenentur subuenire Romano pōtifici in necessitatibus incũbentib; pro bono totius vniuersalis ecclesiæ, sed etiã in necessitatib; status sui Apostolici & persone: cum em̄ sit princeps totius vniuersitatis Christianæ, multis opus habet.

¶ Nona propositio. Romanus pōtifex arguitur habere tēporalem iurisdictionẽ: quia ipse iure suo legitimat ad seculares honores, & dignitates, vt habetur in ca. Per venerabilẽ. extra qui si. sint legi. vbi papa ita loquitur nobili. N. Montispefolani. Per venerabilẽ fratrẽ nostrum Arelaten. archiepiscopũ tua nobis humilitas supplicauit, vt filios tuos legitimationis dignaremur titulo decorare, quatenus eis quo minus succederet nataliũ obiectio non noceret. Quòd autem super hoc Apostolica sedes plenã habet potestatem, ex illo arguitur, q̄ diuersis causis inspectis cum quibũdã minus legitime genitis non naturalibus tãtũ sed adulterinis etiam dispensauit: sic ad actus spirituales illos legitimans, vt possent in episcopos promoueri: ex quo verisimiliter creditur, & probabiliter reputatur, vt eos ad actus legitimare valeat seculares.

¶ Decima propositio. Romanus pontifex arguitur in de habere iurisdictionẽ tēporalẽ: quia ipse iure pōtificatus sui negligentibus dñis tēporalibus facere iustitiã subditis suis iniuriã patiētibus potest supplere negligentiam illorũ, & iustitiã reddere quibuscũq; subditis negligentium dñorum. Ista propositio colligitur manifestè ex Innocēti tertio de foro cōpe. c. Licet. vbi Innocētiũ ita loquitur Vercellẽsi episcopo. Mādamus si qñ à laicis Vercellẽsibus literas super rebus præcipuẽ, quæ forũ seculari cōtingũt, à sede Apostolica cōtingerit impetrari, eas surreptias appellatiõe omissa decernas autoritate nostra irritas & inanes, dum modo cōsules, & cõe de se conquerētibus in iudicio seculari exhibeãt iustitiæ cōplementum.

Nona.

Decima.

tum. hæc ibi. Super quo glo. dicit. Iste casus est, in quo iudex ecclesiasticus potest immiscere se iurisdictioni seculari, cum iudex secularis negligens sit facere iustitiam. Planè cum teste beato Aug. 4. de ciui. Dei. remota iustitia regna non sint nisi latrocinia magna, spectat ad Romanū pontificem ne iustitia percat. ¶ Undecima propositio. Romanū pont. habere potestatem & iurisdictionem temporalem incōuincibili testimonio arguitur ex eo, q̄ imperium Romanū à Græcis trāstulit in Germanos, & potestatem ac ius eligendi regē imperatorē postmodum certis principibus contulit: sicut manifestè testatur Innocentius tertius in c. venerabilem. extra de elect. sic dicens. Cum ad eos. s. principes ius & potestas huiusmodi ab Apostolica sede peruenerit, quæ Romanum imperiū in personā Caroli à Græcis trāstulit in Germanos. vbi dicit gl. Legimus in chronicis, q̄ cum Romana ecclesia opprimeretur ab Astulpho rege Longobardorū, petijt auxilium à Constantino & Beroe filio eius imperatoribus Constantinopolitanis, & cum nolent patrocinari ecclesiæ, Stephanus papa secundus natione Romanus trāstulit imperiū in Carolum Magnum, qui fuerat filius Pipini, quē Zacharias prædecessor eius substituerat loco regis Fræcorum quem deposuerat: de quo. 15. q. 6. ca. alius. Hæc gl. ¶ Duodecima propositio. Romanus pontifex arguitur habere iure suo iurisdictionē temporalem in radice: quia vacante imperio ipse habet iurisdictionē in temporalibus, vt in c. licet. de foro. cōpet. dicit Innoc. 3. & in glo. etiā notatur. Et est hodie declaratū extra de re iudi. pastoralis. in clem. Et ex hoc clare patet, q̄ papa iure suo iurisdictionē habeat temporalem: quia aliàs executionē in prædicto casu & in alijs non haberet nisi ei cōcederet imperator. ¶ De potestate, quā habet circa fideles, sit ista. 13. propositio. Papa potest auferre dominiū siue ius quodecūq; quod habent infideles prælationis super fideles. Ista propositio est beati Tho. in. 2. 2. q. 10. ar. 10. ita dicētis. Considerādum q̄ dominiū & prælatio introducta sunt ex iure humano: distinctio autem fidelium & infidelium ex iure diuino. ius autem diuinū, quod est ex gratia, non tollit ius humanū, quod est ex naturali rōne. Distinctio fidelium & infidelium secundū se considerata nō tollit dñiū & prælationem infidelium supra fideles: potest tñ iuste per sententiam vel ordinationē ecclesiæ autoritatem Dei habētis tale ius dñij vel prælationis tolli: quia infideles merito suæ infidelitatis me-

Undecima

Duodecima

Decimatertia

rentur potestatem amittere supra fideles, qui transeunt in filios Dei: sed hoc quidē ecclesia quādoq; facit, quādoq; nō facit. In illis enim infidelibus, qui tēporali subiectione subijciuntur ecclesiæ & mēbris eius, hoc ius ecclesia statuit: vt patet in c. mācipia. & ca. fraternitatē. di. 5. 4. quæ ambo sunt Gregorij papæ. vt seruitute liberet nullo pretio dato, si fuerit vernaculus. i. in seruitute natus. Similiter si infidelis existēs fuerit empt⁹ ad seruitiū, siue causa seruiendi: si autē fuerit emptus ad mercationem, siue causa mercimonij, putā vt videret eum alteri, tenetur eū exponere ad vēdendū infra tres menses, nec iniuriā facit ecclesiæ: quia cum ipsi Iudæi sint serui ecclesiæ, ecclesia potest disponere de rebus eorū: sicut etiā principes seculares multas leges ediderūt erga suos subditos in fauorē libertatis: in illis verō infidelibus, qui tēporaliter ecclesiæ nō subiacēt, prædictum ius ecclesiæ nō statuit, licet posset instituire de iure, & hoc facit ad scandalum vitandū, sicut & dñs Matth. 17. dicit, q̄ poterat se à tributo excusare, quia liberi sunt filij: sed ideo mandauit tributum solui ad scandalum vitandum. Ita etiam Paulus cū dixisset. 1. ad Tim. 5. q̄ serui suos dños honorarent, subiunxit, ne nomen dñi de doctrina blasphemetur. hæc sanctus Tho. ¶ Decima quarta propositio. Papa ostenditur habere potestatem in temporalibus, quia potest punire Iudæos faciētes tam poena tēporali, quā etiā indirectē poena spirituali. Ista propositio manifestè habetur primò in ca. Postulasti. extra de Iudæis. vbi Innoc. mandat quēdam Iudæum, qui manus violētās iniicit in quēdam clericum, poena pecuniaria puniri. & clericus laeso satisfactionem cōgruam temporalem fieri: q̄ si non fecerit, Christianis præcipit, ne cū præfato Iudæo anteq̄ satisfaciat, præsumāt commercia exercere. vbi gl. dicit. Excōicatur indirectē Iudæi. Secundo idem colligitur ex ca. Sape. 28. q. 1. vbi ex concilio Toletano præcipitur, vt Iudæi, qui cōfortia cū Christianis non vitauerint, publicis cædibus deputētur. ¶ Decima quinta propositio. Papa arguitur habere iurisdictionē in tēporalibus: quia potest principes apostatates à fide priuare dñio tēporali, quod habent super fideles. Ista propositio licet pateat ex his quæ dicta sunt in quarta propositio, nihilominus sic ostēditur ex dictis sancti Tho. 2. 2. q. 12. art. vlti. sic dicentis. Ad ecclesiam autem nō pertinet punire infidelitatem in illis, qui fidē nunquā ceperunt. secundū Ap̄l. Quid enim mihi de his

Decima quarta

Decima quinta

1. Cor. 5. his

his qui foris sunt iudicare? sed infidelitatem illorum qui fidem prius ceperunt, potest sententialiter punire, & cōmuniter in hoc puniuntur, q̄ subditis fidelibus dominari nō possunt: hoc enim vergere posset in magnā fidei corruptionem: quia vt dicitur Prouer. 6. Homo apostata in corde suo machinatur malū, & iurgia seminat, intendens homines separare à fide: & ideo quātō citius aliqui per sententiam denūtiantur excōicati propter apostasiam à fide, ipso facto ipsi subditi sunt absoluti à dominio eorum, & iuramento fidelitatis, quo eis tenebātur. hæc sanctus Tho. Hoc etiā colligitur ex ca. Absolutos. extra de hæreti. & ex ca. Nos sanctorū. & ca. Iuratos. 15. q. 6. ¶ Decima sexta propositio. Papa ostenditur habere etiam in tēporalibus iurisdictionem: quia potest cōtra infideles hæreticos, aut tyrannos cōtumeliosos fidei Christianæ, aut occupatores bonorum ecclesiæ, aut perturbatores pacis & quietis populi Christiani indicare bellum: non quidem vt occidat, vulneret, vel mutilet: sed vt fidem defendant, ecclesiā, & patriam liberent, & terram ab infidelibus occupatam reducant ad Christum: & super hoc potest licitè & iustè dare indulgētias magnas arma ad hoc sumentibus. Hæc propositio satis patet tā authoritatibus, q̄ ratione ex his quæ inducta sunt circa sextam propositio-

Decima sexta

¶ In quo ponuntur aliquæ obiectiones aduersariorum contra ea quæ dicta sunt de potestate & iurisdictione papæ in temporalibus. Cap. CXV.

S V M M A R I V M.

1. Obiectiones decem aduersariorum contra ea, quæ dicta sunt de potestate & iurisdictione papæ in temporalibus, recensentur.

Argu. primum.

Duersarij, qui ab ecclesia omnino auferre potestatem in tēporalibus moluntur, multipliciter arguunt contra prædicta, nitentes probare, q̄ Romani pont. autoritas siue potestas non in tēporalibus, sed in spiritualibus tantū sit: quorum rationes potiores sunt quæ sequuntur. ¶ In sola & mera cōmissione regni caelorum non venit, nec cadit cōmissio regni ter-

renorum: cū regnum caelorum & terrenorū ex opposito diuidatur: sicut regnum carnale & spirituale: sed Christus cōmisit Petro & eius successoribus in persona ipsius clauis regni caelorū, & non clauis regni terrenorum, prout patet Matth. 16. c. vbi legitur, q̄ Petro dixit. Et tibi dabo clauis regni caelorum: & quodcūq; & c. Clauis inquit regni caelorū, & nō clauis regni terrenorum: nec vnquam in scripturis euangelicis aut apostolicis reperitur, q̄ Christus commiserit Petro clauis regni terrenorum: & quod nō est scriptū, non est nouis adinuentionibus præsumendum. vn de non videtur, q̄ Romanus pon. habeat potestatem vniuersalis iurisdictionis nisi in spiritualibus tantū. ¶ Secundo sic. Vicarius nō habet maiorē plenitudinē potestatis, q̄ habuit homo Christus: sed Christus nō habuit, nec habere voluit huiusmodi potestatem siue dominium in tēporalibus, ergo nec eius vicarius. Consequentia est bona. Maior est manifesta. Minor probatur multipliciter. Primò ex illo, quod Christus respondit cuidam Luca. 12. dicenti sibi. Magister dic fratri meo vt diuidat mecum hæreditatem, cui Christus sic respondit. Homo quis me cōstituit iudicem aut diuisorem super vos? quasi di. nullus. Secundo ex illo, quod legitur Iohan. 6. cū cognouisset, quia venturi essent vt raperent eū, & facerent eum regem, fugit iterum in montem ipse solus. quod vtique non fecisset, si regnum terrenum quæsiuisset. Tertiò ex illo, quod homo Christus ait Iohan. 18. Regnum meum non est de hoc mundo. ¶ Tertiò arguitur sic. Hæc duæ potestates, s. temporalis & spiritualis non possunt in vna & eadē persona conuenire siue concurrere. ergo Romanus pontifex cum potestate in spiritualibus non potest habere potestatem in temporalibus. Consequentia videtur bona. Antecedēs patet: quia duæ species eiusdem generis non se compatiuntur in eodem subiecto: sicut homo & asinus: albedo & nigredo. hæc autē duæ potestates sunt huiusmodi: ergo, & c. ¶ Quarto sic. Officia debent esse omnino impermixta, alioquin sequeretur confusio: sed aliud est officium iurisdictionis spiritualis, & aliud est officium iurisdictionis tēporalis. ergo hæc officia non debēt misceri in vna & eadē persona. Quæ ratio apertè confirmari videtur per ea quæ Nicolaus papa in ca. Cū ad verum. di. 9. dicit, q̄ Christus actibus proprijs & dignitatibus distinctis officia potestatis vtriusque discreuit. ¶ Quintò arguitur ex illo Matth. 2.2. vbi dicit Christus. Reddite quæ

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Quintum.

sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo. in quo innuere videtur distinctione prædictarum iurisdictionum, spiritualis scilicet & temporalis, & personarum, in quas cadunt: quia temporalis cadit in Cæsare: spiritualis vero in prælatos, qui sunt vice Dei in terris: ergo prædictæ duæ dignitates non debent esse in eadem persona.

Sextum.

¶ Sexto arguitur ex lege illa imperatoris, in qua dicitur. Sic enim magna dona à Deo collata sunt sacerdoti & imperi, ut diuinis sacerdoti, & imperi humanis præesset. ergo potestas ecclesie se extendit solū ad diuina spiritualia: secularis vero ad temporalia. termini autem antiqui transgredi non debent. secundū illud Prouerb. Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui. ¶ Septimò sic ad Titum. 2. dicitur. Nemo militas Deo implicat se negotijs secularibus. sed nemo in ecclesia magis debet militare Deo quam papa, ergo minus implicare se debet negotijs secularibus: ergo papa non habet iurisdictionem temporalem.

Septimum.

¶ Octauò sic. Iudex secularis de re spirituali iudicare non potest. de iudi. c. Decernimus. sic videtur, quod iudex ecclesiasticus de temporalibus se intrinsece non potest, ut contrariorum eadem sit disciplina, secundum philosophum. & ff. de his qui sunt sui vel alie. iuris. l. 1. §. videm. ¶ Nonò. Habere iurisdictionem in temporalibus contradicit perfectioni apostolicæ: ergo videtur quod habere iurisdictionem in temporalibus nullo modo conueniat Romano pontifici, qui singulariter dicitur apostolicus. Consequètia bona videtur. Antecedens patet ex illo Matth. 19. Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & sequere me. & illud Lucæ. 14. Omnis ex vobis qui non renūtauerit omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus. ¶ Decimò sic. Si iurisdictione temporalis esset in Romano pontifice, sequeretur, quod superflueret aut in eo, aut principibus secularibus, sed neutrum est dicendum: cum Deus & natura nihil faciāt frustra. 3. de anima. ergo videtur quod Romanus pontifex solū in spiritualibus habeat iurisdictionem, & in temporalibus solū princeps secularis. Consequètia tū videtur bona.

Octauum.

Decimum.

In quo respondetur obiectionibus præfatis. Cap. CXVI.

SVMMARIVM.

1. Obiectiones aduersariorum circa ea, quæ dicta sunt de potestate, & iurisdictione Papæ in temporalibus, diluuntur.

Anè cōsiderantibus nobis ea quæ in superioribus de ordine & vnitæ ecclesie enucleauimus, necessarium dicendum videtur (saluo semper meliori iudicio) quod ante diximus, videlicet, quod in hierarchia ecclesiastica militantis ecclesie potestas spiritualis principetur seculari potestati. Cū enim, ut inquit philosophus. i. poli. quādocūq; aliquid constituitur ex pluribus ordinatis ad inuicem, siue ex cōiunctis, sicut homo ex corpore & anima: siue ex diuisis, sicut exercitus ex militibus, in omnibus est inuenire principas & subiectum, quæ admodum in armonica musica est vnus sonus principalis, & in mixto vnum elementū prædominans, & in homine anima corpori, & intellectus appetitui sensibili, & in domo vir uxori, & vniuersaliter masculus foemina, & homo bestijs: sed cū ex spiritualibus & temporalibus quasi duobus lateribus cōpaginetur totū corpus vniuersæ reipublice Christianæ, ut inquit Hugo de sancto Victore lib. 2. de sacramentis. & spiritualia præferantur terrenis, sicut anima corpori, necesse est dicere, quod potestati seculari principetur potestas spiritualis: ita quod ad hierarchiā huius hierarchiæ ecclesie militantis (qui post Christū est Romanus pontifex, cui in beato Petro Christus tradidit ambas clauas) regimē totius ecclesie non tam in spiritualibus, quam etiam in temporalibus aliquo modo pertineat, iuxta id quod dicit. d. 22. c. Omnes. vbi Nicolaus papa dicit, quod beato Petro æternæ vitæ clauigero terreni simul & cælestis imperij iura commisit. vbi glo. dicit. Argumentum quod papa habet vtrūq; gladiū scilicet spiritualem & temporalem: quod verū est prima autoritate & superiori, sed iurisdictionis executionem habet in spiritualibus: in temporalibus autē non nisi in casibus, de quibus superius dictum est. Vñ dicendū est ad obiectiones aduersariorum. Ad primā negatur assumptū simpliciter positū, & maxime in eo, in quo est potestas spiritualis regiminis ecclesie secundum plenitudinē, sicut in papa dicimus: sicut in parte exposuimus supra, quod sicut in collatione principalis intelligitur accessorium, etiam si de illo nulla fiat expressa mētio, & in collatione maioris, intelligitur collatio minoris, quod ordinatur ad illud: & in collatione regiminis, intelligitur collata omnia ea, sine quibus recte expediri siue exequi non potest regimen illud: ita in collatione potestatis spiritualis papæ si cut capiti & rectori totius politice Christianæ necessariò venit subintelligenda collatio

Ad primum

potestatis secularis quātum necessariū est ad conseruationē bonorū spūalium, & directionem fidelium in regnū cælōrū. Vñ in collatiōe clauium cælestium, maximè quo ad clauē iurisdictionis, interuenit traditio clauium terrenorū in vim cuiusdā necessariæ consequentiæ modo quo dictū est superius. Nec oportebat aliqd exprimere de collatione regni terreni siue iurisdictionis temporalis: quia, ut diximus, in collatione principalis. scilicet potestatis regni cælōrū satis intelligebatur. Quod verò dicitur, quod hæc duo ex opposito diuiduntur, respondetur quod non est verū, sicut infra videbitur in responsione ad tertiā obiectionē. ¶ Ad secundā obiectionē, in qua dicitur, quod Christus non habuit potestatem nec dñiam: respondetur quod falsum est: quoniam qui dicit Christū non habuisse potestatem temporalem & spūalem, sicut etiā dicit dñs Iohā. 22. in decretali illa. Quia vir reprobis. contradicit sacre scripturæ in multis locis: sed maxime illi Matth. vlti. vbi legitur Christus dixisse: Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra. & Apoc. 1. dicitur. princeps rerū terræ. Et ad Heb. 1. dicitur quod sumptū est de psal. 8. Cōstituiti eū super opera manuum tuarū. vbi dicit gl. Ecce potestas Christi ostēditur: ut eū in opere dñi nihil excipitur, ita nec à Christi potestate. hæc gl. Verū sicut dicit dñs Durādus bene cōtingit, quod habēs potestatem & autoritatē iurisdictionis non vitē ea in propria psona, nec decet quātū ad oīa: imò minorā debēt cōmitti minoribus, & mediocria mediocribus, & maiora supremis: sicut cōsultū fuit Moyfi à Petro. Exo. 18. quod cōstitueret iudicēs, qui minora & faciliora tantū modò iudicārēt, & difficiliora remitterēt Moyfi iudicanda. Et Apostoli dixerūt Act. 6. c. Non est æquū nos relinquere verbū Dei, & ministrare mēsis. Et p hūc modū Christus licet haberet oēm potestatem, tñ summū opus, ad quod venerat, fuit nos instruere de vitā suā, & de redemptione nrā per ipsum faciēda: propter quod circa ista quasi totaliter vacauit, dimittendo minora, quæ p alios fieri poterāt. Vñ Ambr. sup illud Iohā. 18. Regnū meū non est de hoc mūdo. dicit. Bene terrena declinat, quia propter cælestia descēdit. Ad probatiōes quod Christus non habuerit potestatem, respondetur ad primā, quæ est Lucæ. 12. dicēdo, quod illa non probat propositū aduersariorū: quoniam illud Christus non dixit, quia negaret se habere potestatem omnium, sed ppter duo. Primò, quia dedignabatur executionē habere in tam paruis rebus: & ille poterat recurrere ad minores, quorū erat talia immediatē exeq. Hæc rōnem tangit B. Am-

Ad secundū

bro. in gl. ita dicēs. Non dignat esse iudex litium aut arbiter facultatum, qui viuorū & mortuorū habet iudiciū, & meritorū arbitriū. 1. ad Cor. 6. Secularia iudicia si habueritis, &c. Secūdò, quia diuidere cōitatem, officii erat diaboli, non Christi. Osee. 13. Ipse inter fratres diuidit. scilicet diabolus. 1. Cor. 19. Non em̄ dissensionis est Deus, sed pacis. Hæc rōnem tangit gl. quæ sup illud: Quis me cōstituit. ita dicit. Non sum dissensionis Deus, sed pacis & vnitatis, qui veni hominē pacificare cū angelis, ut multi vnū corpus & animā vnā habeāt: non ut diuidantur, sed ut habeāt oīa cōia, ne quis sit egēs inter eos: ille qui non colligit mecū, est fraternitatis diuisor, dissensionis auctor. hæc gl. Ex quo patet, quod autoritas præfata, in qua aduersarij plurimū confidunt, in nullo suffragatur eis. Ad secundam probationē, quæ sumitur ex illo Iohā. 6. quod fugit Christus ne faceret eum regē: respondetur quod nihil facit pro aduersarijs. quod patet sic expositiōe S. Tho. super hūc locum. Querit em̄ S. Tho. cū ipse Christus esset rex quare fugit? Ad hoc inquit triplex rō assignatur. Vna, quia derogasset dignitati eius, si regnū ab homine accepisset, quod sic erat rex, ut eius participatione reges oēs essent. Prouer. 8. Per me reges regnāt. Alia ratio, quia præiudicasset suę doctrinæ, si claritatē, & robur ab hominibus accepisset. Sic em̄ operabatur & docebat, ut totū diuinæ virtuti ascriberet, & non solū fauori humano. Iohā. 5. Claritatē ab hominibus non accipio. Tertia ratio est, ut erudiret nos mūdanas contēnere dignitates. Iohā. 13. exēplum em̄ dedi vobis, &c. Ad tertiā probationē, quæ sumitur ex illo Iohā. 18. Regnū meū non est de hoc mūdo. respondetur quod autoritas ista bene intellecta in nullo suffragatur aduersarijs: quoniam per illā non negat se Christus regē esse: imò postea expresse confessit: nam cū Pilatus dixisset ei. Ergo rex es tu? respondit. Tu dicis, quia rex sum ego: ego em̄ (inquit) ad hoc nat⁹ sum, & ad hoc veni in mūdum, ut testimoniū perhibeā veritati. Nec dicit: regnū meū non est in hoc mūdo: cū regnū eius sit in cælo, & in terra: sed dicit, non est de hoc mūdo: non. scilicet electione mūdana, nec successione hūana. Pro cui⁹ autoritatis pleniori intelligētia, ut intelligāt aduersarij nihil habere fauoris, est notādū: quod dicit S. Tho. sup Iohan. exponēs hūc locū, quod regnū dicit quāq; popul⁹ illius, qui regnat, quādoq; ipsa regia potestas. Primo ergo mō accipiēdo regnū exponit Aug. di. Regnū meū. i. fideles mei. Apoc. 7. Fecisti nos Deo nrō regnū. non est de hoc mūdo. scilicet effectū & imitationē, erepti quidē per

gratiæ collatione. Sic. n. nos eruit de p̄tate te-
nebrarū, & trāstulit nos in regnum claritatis
suar. Chryso. aut exponit accipiēdo regnū se-
cūdo mō, dicēs. Regnū meū. i. ptās mea, & au-
thoritas, q̄ sum rex, nō est de hoc mūdo. i. nō
habet originē ex causis mūdānis, & electiōe
hominū, sed aliūde. scilicet ab ipso patre. Daniel. 7.
Ptās eius quæ nō auferet, & regnū eius quod
nō corrūpetur. Et infra cōcludit. Regnū meū
non est hinc. i. nō habet principiū de hoc mū-
do: est tñ hīc: q̄ attingit à fine vsq; ad finem
fortiter, & disponit oīa suauiter. & psal. Po-
stula à me, & dabo tibi gētes, & possessionem
tuā, &c. Patet ergo q̄ in Christo fuit potestas
& autoritas iurisdictionis tēporalis, licet pa-
rū vsus fuerit iurisdictione tēporali. Et dico pa-
rū: q̄ qñ fecit quasi flagellū d̄ funiculis, & eie-
cit vedētes & emētes de tēplo, & nūmulario-
rū mēfas euerit Iohā. 2. videt vsus fuisse pote-
statis. Vñ Iudæi dixerūt ei. In qua ptate hoc
facis? Verūm tñ est q̄ principaliter venerat
nos redimere & saluare, quā oēs actus eius
versabant circa eruditionē nostrā, & pauci,
aut nulli circa exercitiū cuiuscūq; iurisdictionis:
nō q̄ vtrāq; ptatem nō haberet, sed vt sa-
luti nr̄e totaliter intēderet: sicut dicit Iohā. 3.
Non em̄ misit Deus filiū suū in mūdum vt iu-
dicet mūdum, sed vt saluet mundus p̄ ipsum.
Expleto aut sacramēto nostræ salutis p̄ mor-
tē Chr̄i, & eius resurrectionē, Christ⁹ cōmisit
Petro regimē eccl̄iæ totū qd̄ necessariū erat,
& expediebat ad regimē totius eccl̄iæ. Et q̄
vtrāq; ptās sp̄ualis & tēporalis est ad hoc ne-
cessaria, ideo vtrāq; ptatem cōtulit Petro. Et
de ptate quidē sp̄uali nullus Christianus du-
bitat. De ptate tēporali patet A. 5. vbi legi-
tur, q̄ Petrus dānauit iudicialiter Ananiā &
Sapphirā p̄ crimine furti & mēdacijs. vñ sup
illud. Dixit aut Petrus ad Ananiā, dicit glo.
quasi princeps oīm loq̄tur. Et sup illud. qua-
re posuisti in corde tuo hāc rem? nō es mēti-
tus hominib⁹, sed Deo. dicit gl. quæ est Bedæ
sic. Nō causa questus tā seuerā p̄uariatō-
nis dedit sententiā: sed p̄uidēs futura ziza-
nia, quæ simplicitatē eccl̄iæ prauis morib⁹
adulter arēt, nulla reos passus est poenitentia
curari, sed ad timorē posterū noxiū germen
radicitus amputauit. hęc glo. Itē B. Aug. in li.
de mirabilib⁹ sacræ scripturæ. tra. 1. hōc ver-
bū dicit. Ecce quanta est apostolica virtus in
Christo: sanū Ananiā dū Petrus arguit, p̄ ser-
monis tñ imperiū morte ligauit. Et Tabitā
mortis vinculo ligatā eadē imperij potestate
dissoluit. Ideoq; prius Ananias & Sapphira
in cōspectu eccl̄iæ citō mortui sunt, vt apo-

stolica autoritas quāta esset ostenderetur.
hęc ille. Ratio aut alibi legit, q̄ ipse Petrus v-
sus fuerit hac ptate, q̄ propter paucitatē cre-
dentiū, sup quos fuit sibi data ptās, tota intē-
tio Petri & aliorū apostolorū & discipulorū
fuit ad cōuertēdum alios ad fidē p̄ prædica-
tionē & miraculorū opationē. vñ Marc. vlti.
dicit. Illi aut p̄fecti prædicauerūt vbiq; dño
cooperate, & sermonē cōfirmate, &c. Multi-
plicatis aut fidelib⁹ posteriores & successores
nō indebitē & cōgruē aliqñ exercuerūt et vsi
fuerūt qñ hoc expedire iudicabāt. Vñ Chri-
stus & apostoli multa exequēda & ordināda
dimiserūt suis successoribus sc̄dm diuersa tē-
pora & diuersos status eccl̄iæ, quæ ipsi per
se ipsos tūc nō executi sunt, nec ordinarūt, q̄
tūc opus nō erat: sicut pulchrē ostēdit Aug.
in epistola ad comitē Bonifaciū. ¶ Ad tertiā
obiectionē cū dicit, q̄ hæc duæ ptates nō po-
sunt cōuenire in vna p̄sona: respōdetur negā-
do hoc. Et ad probationē cū dicit q̄ duæ spe-
cies eiusdē generis, &c. respōdet q̄ hęc rō de-
ficit: q̄ hæc propositio non est vniuersaliter
vera, sed solum in illis, in quib⁹ ex speciali ra-
tiōe reperitur repugnātia essendi simul. Ver-
bi gratia. in omnibus naturis per se existenti-
bus est repugnātia essendi in eodē subiecto:
quia quælibet ex natura sua nata est consti-
tuere propriū suppositū, vt homo, & asinus.
Item in oppositis vbi repugnātia ex natura
oppositionis est, ita vt nō solū sint distinctæ,
sed etiā contrariæ, & ideo in quocūq; genere
inuenitur oppositio inter aliquas species, om-
nes species illius generis sunt incompassi-
biles: sicut in albedine, & nigredine, & de om-
nibus medijs coloribus: quia oēs habēt op-
positionē inter se saltē imperfectā. natura em̄
cōtrariorū est, vt inuicē se expellant. vnde
contraria sunt, quæ maximē inter se distant,
& eidē susceptibili vicissim insunt: nō simul,
sicut philosophus dicit in prædicamētis. sed
illæ formæ quæ sic sunt distinctæ, q̄ nō sunt
contrariæ, sed disparatæ, sunt cōpalsibiles in
eodē subiecto: sicut quātitas, & qualitas, quæ
distinguunt genere generalissimo in hominē:
Species etiā generis proximi possunt esse si-
mul: vt patet in virtutib⁹ tā moralib⁹, q̄ intel-
lectualibus. pōt enim idem homo simul ha-
bere virtutes, scilicet tēperantiā, iustitiā, &
fortitudinē, & sic de alijs: imō qui habet vnā
perfectē, & cōpletē, habet omnes: sicut pater.
6. Ethic. Patet ergo, q̄ non est bonū argumen-
tum. Istæ formæ sunt distinctæ, ergo nō sunt
compalsibiles in eodē subiecto. Sic ergo
in proposito quia iurisdictiones, temporales,
scilicet

scilicet & spiritualis licet sint distinctæ, non
sunt tamen cōtrariæ. quod patet: quia vnum
contrarium nō ordinatur ad aliud, imō cor-
rumpit ipsum. iurisdictione autē temporalis or-
dinatur ad sp̄ualem, sicut supra ostendimus.
Item vna iurisdictione iuuat & cōfortat aliā, &
per cōsequens non sequitur, q̄ propter earū
distinctionē sint incōpalsibiles in eadē perso-
na. Quod etiā patet de facto: quia in eadē per-
sona Christi fuit vtrāq; iurisdictione: q̄ dictum
est: Dñi est terra, & plenitudo eius, orbis ter-
rarū, & vniuersi q̄ habitant in eo. Patet etiam
ex alio: q̄ si non essent cōpalsibiles, sequere-
tur q̄ nulla persona ecclesiastica posset habe-
re aliquam iurisdictionē temporālē, nec ca-
strū, nec villā, nec aliquod aliud: quod est val-
de absurdū. Patet ergo, q̄ istæ iurisdictiones
sunt cōpalsibiles, nō obstantē earū distinctio-
ne adinuicē. Vnde tēpore legis naturæ simul
ambæ currebant regnū & sacerdotium, & om-
nes primogeniti regū sacerdotes erant, &
reges, & iurisdictionē in tēporalibus & spiri-
tualib⁹ exercebāt: sic ambæ simul cucurrerūt
in lege Mosāica vsq; ad Samuelē, sub quo po-
pulus petiuit sibi regē, quem quantū erat ex
parte populi dñs cōcessit eū in onus propter
peccata eorū. Vnde dixit dñs Samueli: Non
abiecerūt te sed me ne regnē super eos. dispo-
nente æterna prouidētia, quæ etiam mala no-
stra, & ea quæ procedit, pro peccatis nostris
in bonū conuertit. Hoc factū est in prælagiū
eius, quod erat futurū, Deo ordinatē in noua
lege, vt sacerdotes expediti à iudicijs tempo-
ralium, assuescerent imminētē tempore aduē-
tus Christi vacare spiritualibus: qui veniens
rex & sacerdos secundū ordinem Melchise-
dech, qui simul erat rex & sacerdos Dei altis-
simi, sacerdotium, quod per accidēs secundū
prædicta seruire factum erat in lege Mosāica,
in qua sacerdotes subditi erant regibus, ad li-
bertatem sacerdotij legis naturæ reduxit, in
qua in eadē p̄sona vtrāq; dignitas iuxta cur-
sum legis naturæ debuit residere: sed post Chri-
sti aduentū cū tēpus erat vacādi sp̄ualibus,
dispositiue à Deo regimē & autoritas tēpo-
raliū, & iurisdictione oīs circa illa, & executio
cōmissa est impatoribus & principibus secu-
laribus, remanentē sola prima autoritate, vt
dictum est, apud sacerdotes tanquam apud il-
los, quorum debet esse nobilior exercitatio,
& qui sunt in gradu maiori & altiori agenti-
bus regibus & principibus temporalia nego-
tia, quæ tanquā minores & inferiores occupa-
ti sunt circa inferiora. vt super illud. Si secula-
ria negotia habetis, contemptibiles qui sunt

in ecclesia illos constituite ad iudicandum. di-
cit gl. maiores spiritualibus intendere debēt.
Sunt ergo dignitates prædictæ distinctæ nō
ex natura rei, sed propter diuinam dispositio-
nem, & tamen non sic penitus distinctæ sunt,
quin superior iurisdictione remaneat penes pa-
pam, licet differenter, vt diximus, in spiritua-
libus & tēporalibus: quia in spiritualibus ha-
bet executionē regulariter & immediatē, in
temporalibus verò non regulariter, sed in ca-
sibus assignatis. ¶ Ad quartam rationē cū
dicitur q̄ officia debeant esse distincta, &c. re-
spondetur q̄ istud habet locum, quando plu-
res intromittunt se simul de eodem negotio:
quod non est in proposito: quia de spirituali-
bus nullus potest se intromittere nisi iudex
ecclesiasticus. De temporalibus verò non in-
tromittūt se simul iudex ecclesiasticus, & lai-
cus iudex: quia nullus pro eadem causa debet
trahi ad diuersa iudicia: sed in optione actoris
est recurrere ad vnum eorum, & ille solus
habet tunc cognoscere de illo negotio, & iu-
dicare: & sic nulla est cōfusio. ¶ Ad quintam,
qua dicitur, q̄ dñs ait. Reddite quæ sunt Cæ-
saris Cæsari. &c. Dicendum, quod autoritas
illa in nullo fauet aduersarijs: quoniam secun-
dum veritatem text. euangelij non fuit inten-
tio Christi in illo loco facere distinctionē præ-
dictarum iurisdictionum, nec assignare per-
sonas in quas cadunt, sed respondere tentati-
uē questionem Iudæorum, qui cū reputarent
se solos esse de populo Dei, alijs existentibus
paganis, & idololatrijs, non credebant aliqui
eorum, quod tenerentur Cæsari pagano im-
peratori ad soluendum censum, sed immunes
esse à cēsis, & tributis, qui vacabant cultui
Dei veri. Et ideo cum Herodianis, qui erant
de gente Imperatoris, venerunt ad Christum
proponentes ei hanc quæstionem: Licet cen-
sum dari Cæsari vel non? vt si diceret non, ac-
cusarent eum apud Imperatorē: si diceret sic,
accusarent eum apud principes sacerdotum
tanquam dicentem contra libertatem cultus
Dei. Iesus autem sciens nequitiam eorum o-
stenso sibi numismate census inculpto ima-
gine Cæsaris, respōdit: Reddite quæ sunt Cæ-
saris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo. id est, red-
dite Cæsari censum sibi debitum, & Deo cul-
tum in oblationibus & sacrificijs, secundū ri-
tum legis loquebatur. ergo de redditione de-
bitorum, & nō de distinctione iurisdictionū
& personarū, in quas cadunt. ¶ Ad sextā cū
dicitur q̄ imperiū humanis præest, &c. respō-
det q̄ verū est, q̄ sacerdotiū est à Deo vt præ-
est diuinis & sp̄ualibus quantū est de prima
Cc 5 & principa

psalm. 23.

Ad tertium

Ad quartū.

Ad quintū.

Ad sextū.

& principali intentione sacerdotij: sed quia diuina & spiritualia perturbantur, & quando q; impediuntur per abusum hominū circa tēporalia, ideo ad sacerdotiū secundariū, & ex consequēti pertinet impedimenta & perturbationes tollere, & impeditores, & perturbatores gladio spirituali ferire. Isti sunt enim veri termini iurisdictionis spiritualis & tēporalis à foundatione, quos transgredi nō licet: quia iurisdictione tēporalis nullo modo se extendit ad spiritualia, de quib; nihil nouit: iurisdictione uero spiritualis se extendit primò & principaliter ad spiritualia, secundariū, & per quandam consequentiā se extēdit ad actiones hominū circa tēporalia, quę ordinantur ad spiritualia tāquā ad finem, quatenus abusus hominum circa ea potest impedire finē. ¶ Ad septimā respōdetur, q; ratio nō procedit. Quoniam licet secundū sanctū Tho. in. 2. 2. q. 7. c. 86. art. 2. causa cupiditatis ingerere se negotijs secularibus religiosis & clericis sit prohibitū, causa tñ charitatis se negotijs secularibus cū debita moderatione ingerere possunt secundū superioris licentiā & ministrando, & dirigendo. Vnde in decretis. d. 88. ca. decreuit. inquit Melchisedes papa. Decreuit sancta synodus nullum deinceps clericū aut possessiones cōducere, aut negotijs secularib; se immiscere, nisi propter curam pupillorū, aut orphanorū, aut viduarum, aut si fortē episcopus ciuitatis ecclesiasticarū rerum sollicitudinē eum habere precipiat. Non ergo derogat dignitati summi pontificatus, si causa charitatis, & urgente necessitate ad cōseruationē spiritualiū, ad correctionem vitiōrū, ad punitionem malefactorū, ac manutentionem pacis & iustitię in populo Christiano aliquando de negotijs secularib; se intromittat vt director & pceptor. ¶ Ad octauā cū dicitur, q; iudex secularis. & c. respondetur q; ratio non procedit: quia non est similis ratio de iudice seculari, & ecclesiastico: quia iudex secularis est omnino incapax ecclesiasticę vel spiritualis iurisdictionis, vt in. c. decernimus. de iudi. allegato ex opposito. vnde nec spiritualia possidere pōt. c. causam. de referip. Vnde punitus est lepra Ozias, qui officium sacerdotū sibi vsurpare voluit, Paralipom. 26. iudex autem ecclesiasticus est incapax iurisdictionis temporalis. Primò enim ab initio causę etiam tēporalis iurisdictionis omnes tractabantur corā sacerdotibus: vt in ca. Per venerabilem. qui si. sint legi. nec etiam istę duę iurisdictiones contrariantur ad inuicem: imò, vt supra diximus, simul cōcurrere possunt in vna, & eadē persona. ¶ Ad nonam

obiectionē cū dicitur, q; habere iurisdictionē in tēporalibus, repugnat ecclesiasticę perfectioni: respondetur q; hoc falsum est. Et ad probationē cū inducitur illud Matth. 19. Si vis perfectus esse. respondet S. Tho. in. 2. 2. q. 184. art. 7. q; abrenuntiatio propriarū facultatū dupliciter cōsiderari pōt. vno modo secundū q; est actus: & sic in eanō consistit essentialiter perfectio, sed quoddā perfectionis instrumentū: & ideo nihil prohibet statum perfectionis esse sine abrenuntiatione propriorū. Alio modo pōt considerari secundū præparationem animi: vt scilicet homo sit paratus, si opus fuerit, omnia dimittere, vel distribuere: & hoc directē pertinet ad perfectionē. hæc S. Tho. Cū autem potestas iurisdictionis possit stare in persona dñi papæ cū hac animi præparatione, patet, q; possit stare cū apostolica perfectione. vnde Christus perfectissimus fuit, & tamē in eo vtraq; potestas fuit, vt dictū est. Multi enim sancti prælati ex deuotione fidelium habuerunt multā tēporalē iurisdictionem, quorū tamen perfectioni & bonitati nihil ex hoc derogatū esse creditur. ¶ Ad decimā cū arguitur, q; superfluerēt iurisdictiones secularium principū: respōdetur negādo hoc q; superfluerēt iurisdictiones: imò sunt necessarię: sicut aliās in. 1. lib. ostēdimus. Tū, quia cū iurisdictione tēporalis plenaria nō ponatur in Romano pontifice regulariter quantū ad immediatā executionē, siue exercitationem, sed in aliquibus casibus, vt dictū est ad bonū, & perfectū regimen populi Christiani, necessarię sunt potestates seculares, quarum est intendere immediatē istis tēporalibus, ea administrando, & gubernando. vnde. 1. Petri. 2. dicitur de potestate seculari, q; est ad vindictā malefactorū, laudem uero bonorū. Tum secundū, vt potestas spiritualis absoluta in vilioribus & secularibus negotijs liberior sit ad vacandū spiritualibus: & ne ppter administrationē tēporaliū & inferiorū à gubernatione impediatur spiritualiū & superiorū. vnde hac ratione distincta dicuntur à Deo esse harū dignitatū officia: vt in cap. Cū ad verum. dist. 96. habetur. Et tantum dictum sit pro isto secundo libro huius præsentis summæ de ecclesia.

Finis secundilibri huius summæ ecclesiasticę, quę de Romanę ecclesię & eius pōtificis dignitate, ac primatu tractauit.

LIBER

LIBER TERTIVS, IN quo de vniuersalibus concilijs, & de eorum auctoritate tractabitur.

¶ Quid Concilij nomine importetur. Capit. I.

S V M M A R I V M.

- 1 Concilium unde dicatur.
- 2 Concilij per causas descriptio.

DECVRSIS pro nōstri paruitate ingenij primis duobus libris huius nostri operis, videlicet primo libro de vniuersali ecclesia, secundo de ecclesia Romana, & eiusdē pontificis primatu. Reliquum est iuxta propositi nostri formam (opitulante nobis gratia saluatoris) librum tertium subiungere de vniuersalibus concilijs. Præmittimus in primis, quid concilij nomine importetur. Pro quo sciendum, q; prout ex Isidoro nostro libro ety. & cap. canones. d. 15. colligere possumus, triplex est huius nominis concilij interpretatio. ¶ Primò quidē concilium quasi cōsiliū dicitur à confidendo quasi confiduum. d. litera in. l. mutata: & hoc, quia in concilio confident maiores secundū morem tractantium grauitate & maturē res ad vniuersitates pertinētes. Hinc dicit Isidorus vbi supra. Synodus ex Gręco interpretatur comitatus, vel cœtus. Concilij uero nomen tractū est ex more Romano. Tempore enim, quo causas agebant, conueniebant omnes in vnū, cōmuniq; intentione tractabant. Scribitur etiam. 1. Machab. 14. q; seniores in plateis sedebant, & de bonis terrę tractabant. ¶ Secundò concilium dicitur à communi intentione. Vnde Isidor. vbi supra. Vel cōsiliū dictum est à communi intentione, eo quòd in vnū dirigant omnem mentis intuitum. Cilia enim secundū Papiam sunt velamina oculorum, dicta à celando oculum. Concilium ergo dicitur à cōsiliū: quia omnes in concilio congregantur vt in vnū conueniant, omnemq; mentis intuitum dirigentes ad vnum, scilicet ad vtilitatem publicam. Vnde synodus dicitur à syn, quod est simul, & oδος, quod est via: quia

omnes ad eundem finem tendunt. Vnde sequitur in decreto. Cœtus conuentus est vel congregatio, à cōeundo, vel à conueniendo in vnū. Hinc etiam conuentus est nuncupatus, quia ibi homines conueniunt, sicut conuentus est cœtus. Sic & concilium à societate multorum in vnū appellatur: hæc ibi. ¶ Tertio dicitur cōsiliū à consulendo, quasi consiliū. & hoc rectē: quoniam cōsiliū concilij antonomastice dicitur concilium. Ad hoc enim viri sapientes ad concilia vocantur vt super agendis consulant. Cū enim in rebus agendis multa incertitudo inueniatur: quæ actiones sunt circa singularia contingentia, quæ propter sui variabilitatem incerta sunt, & in dubijs atque incertis ratio non proferat rectē iudicium absque inquisitione præcedente, ideo necessaria est inquisitio rationis ante iudicium de eligendis, & hæc inquisitio concilium vocatur. Ex hac triplici nominis concilij interpretatione posset vna definitio magistralis elici communis ad omnia concilia tam ecclesiastica siue generalia, siue particularia, siue secularia, aut laicalia, quæ Imperatores, aut Reges cum maioribus, pceribus, aut principibus, & magistratibus regnorum pro arduis causis agunt. Vnde. 1. Paralip. in cap. 3 ita legitur. Misit quoque rex Ezechias ad omnem Israel & Iudam, & scripsit epistolas vt venirent in domum domini in Hierusalem. & infra. Inito ergo consilio regis, & principū & vniuersi cœtus Israel, decreuerunt vt facerent. & c. Vnde etiam in cap. Canones. dist. 15. inquit Isidorus, quòd nomen concilij tractum est ex more Romano. Tempore enim, quo causas agebant, conueniebant omnes in vnū, communiq; intentione tractabant. ¶ Descriptio uero magistralis talis esse pōt. Descriptio Concilium est congregatio, siue conuentus hominum prudentium publica auctoritate conuocatorum, ad tractandum communi intentione de rebus necessarijs, siue commodis reipublicę, siue vniuersitatis. Tanguntur autem in hac definitione quatuor causę ipsius concilij. ¶ Primò materialis, ex qua corpus concilij confurgit, cū dicitur, quòd est congregatio, siue conuentus hominum; id est habentium rationem. Solius enim rationalis naturę est ratiocinari, & inquirere de agendis. Bruta autem animalia non consilio, sed naturę impetu se mouent. Vnde Tullius in rhetoricis definiens consilium inquit. Consilium est aliquid faciendi vel non faciendi rectē excogitata ratio. Additur autem prudentium: quoniam hominum imprudē

prudentiū congregatio nō est digna nomine concilij. Cū enim prudentia recta ratio sit agibiliū (vt. 6. ethicorū dicitur) maximè ad prudentiam pertinet consiliū. vnde prudens, vt ibidē Aristoteles dicit, est bene consiliatus. Econuerso verò imprudens, siue fatuus male consiliari potest. propterea dicitur Ecclesi. 8. Cū fatuis consiliū non habeas: nō enim poterūt deligere nisi quæ eis placent. Propria ergo materia, ex qua corpus concilij institūendum venit, est cōuentus virorū prudentium. Quocirca sapiēs Ecclesiasticus inquit cap. 6. In multitudine presbyterorū prudentiū sta: & sapientiæ illorū ex corde coniungere. ¶ Secundò tangitur causa effectiua authorizans concilium, cū dicitur, autoritate publica cōuocatorum. Profectò cū ad potestatem publicam potissimè pertineat eorum consideratio quæ vniuersitatem respiciunt, ad ipsam maxime ptinet, siue in vno resideat sicut in regno: siue in pluribus vt in alijs politiæ speciebus concilium cōuocare, efficere, & authorizare. Tertiò tangitur quasi causa formalis, cū dicitur, cōmuni intentione. Planè quæ admodum forma dat esse rei & nomen concilij ipsi cōgregatio nō. vnde vt ait Isidorus vbi supra. Qui sibi met dissentiant, non agunt cōciliū: quia non consentiūt in vnū. ¶ Quartò tangitur causa finalis concilij, cū dicitur, ad tractandū de rebus necessarijs siue cōmodis vniuersitatis. Hic pfectò esse debet principalis finis synodalis cōgregationis virorum prudentū siue patrum. Hæc duo præcepta Plato dedisse legitur teste Tul. lib. de officijs volentibus prodesse reipublicæ. Vnū est, vt vtilitatem ciuium sic tueantur, vt quæcunq; agunt, ad eam referant, obliuati commodorum suorum. Alterum præceptū est, vt totū corpus reipublicæ curent, nec partem tueantur, & alias deferant.

De origine celebrationis conciliorum in ecclesia. Cap. II.

S V M M A R I V M.

1. Concilij celebrandi origo.

Erccurrentibus diligenter scripturā sanctam facile erit reperire, vnde conciliorum celebratio in ecclesia Dei originem habuerit. Inuenimus siquidem, quod à patribus in

veteri testamento, q̄ & ab apostolis in nouo deriuatum est exēplum celebrationis conciliorum in ecclesia. De veteri quidē testamento exemplum colligitur ex illo Num. 16. vbi dicitur. viri proceres synagogæ, qui tempore concilij per nomina vocabantur. In nouo verò testamēto exemplum celebrationis cōciliorum ab Apostolis habemus, qui, vt colligitur ex libro Actuum, & ex traditiōe patrum plures synodos ad nascētis ecclesiæ informationem instituisse referuntur. ¶ Prima autem synodus ab Apostolis celebrata fuit illico post ascensionē dñi super electionē Mathiæ. Subtracta em̄ corporali & visibili p̄sentia saluatoris nostri ab ecclesia, intelligēs beatus Petrus adesse tempus, quo p̄tificatus sui fungeretur officio, à maioribus incipiēs, curauit in primis, ne sacer ille numerus duodenarius, quo cōsecratus erat numerus Apostolorum, diminutus maneret. Vnde Apostolorum collegium & Christi discipulos alloquitur, vt Lucas euangelista & scriptor veridicus testatur Actuum. 1. Viri fratres, oportet impleri scripturam, quā prædixit Spiritus sanctus per os Dauid de Iuda, qui fuit dux eorū, qui comprehenderunt Iesum, qui annumeratus erat nobis, & sortitus est nomē ministerij huius. Et infra. Oportet ergo ex his viris, qui nobiscum sunt congregati in omni tempore. sequitur, testem resurrectionis eius nobiscum fieri vnum ex istis, &c. Vbi notandum pro posterum dicendis, q̄ in hac prima synodali cōgregatione, quam Apostolos legitur celebrasse, non solum Apostoli interfuerunt, sed etiam laici, & etiā fœminæ, quæ communi nomine dicebantur discipuli domini: quod apertè habetur ex textu eiusdem capit. vbi enumeratis Apostolis sequitur. hi omnes erant perseverantes in oratione: cum mulieribus & Maria matre Iesu, & fratribus. sequitur. in diebus illis. glossa interli. cū essent Apostoli in coenaculo superiori. Exurgens Petrus in medio fratrum dixit: Erat turba hominum quasi centum viginti. ¶ Secunda synodus ab Apostolis celebrata fertur, cū septem diaconi electi dicuntur ad dispensationis quotidianæ ministerium. de quo Actuum. 6. sic dicitur. In diebus illis crescente numero discipulorū factū est murmur Græcorum aduersus Hebræos, eo q̄ dispicerentur in ministerio quotidiano viduæ eorum: conuocantes autem Apostoli multitudinē discipulorū dixerunt: Non est æquū relinquere nos verbum Dei, & ministrare mēsis. Considerate ergo fratres viros, ex vobis boni testimonij

monij septē plenos spū sctō, & sapiētia, quos cōstituamus sup hoc opus. Vbi aduertēdū, q̄ cōuocati p̄ duodecim ap̄los ad hanc synodū, siue ad hoc cōciliū, fuerūt laici, q̄ discipuli dñi vocabantur, q̄bus ap̄li libertatē dederunt eligēdi eos, q̄ necessariorū dispensatiōis ministerio supintēderēt. ¶ Tertiā synodū apostolos hic ierosolymis celebrasse legitur, quando audiētes q̄ Samaria ad prædicationē Philippi, qui erat vnus de septē diaconibus, receperat verbum Dei, miserunt ad eum Petrū & Iohannē vt acciperent spiritū sanctum, scilicet in visibili signo: non enim in quēquam eorū venerat scilicet visibiliter: vt habetur Act. 8. Circa quam synodū (si synodus appellanda veniat, vt nūc loquimur de synodo) est etiam aduertendum, q̄ in ea non legitur aliqua conuocatio facta quorūcunq; aliorum qui absentes essent ierosolymis. ¶ Quartā synodū ab apostolis celebratā dicunt, vbi cū fidelium populus apostolica prædicatione conualesceret, augeturq; indies, cōgregatur ecclesia, & apostolis concilium agētibus, Primò discipuli vocati sunt Christiani, qui prius communi nomine discipuli appellabatur. De hac synodo mentionem facit glo. decreti in cap. Sa cro sancta. d. 22. Intra quā synodū hoc venit notandū primò, q̄ in ea non fuerūt nisi Paulus & Barnabas apostoli. ¶ Quintam synodū, siue quintum conciliū celebrasse dicuntur super quæstione de obseruatione legalium. de qua Act. 15. vbi sic dicitur. Surrexerunt autē quidam de hæresi pharisæorū, qui crediderūt dicentes, q̄ oportet circumcidere eos: præcipere quoq; seruare legem Moysi. cōuenerūtq; apostoli & seniores iudææ: vbi dicit gl. hic datur exēplum faciendi cōuentus, ad discernendum ea quæ sunt fidei. sequitur. cū autem magna inquisitio fieret, surgens Petrus dixit ad eos, vbi dicit gl. præ omnibus quasi princeps Petrus loquitur. Circa quā synodū est notandum, q̄ vt colligitur ex litera ipsa, ad hanc synodū licet grauis esset quæstio in materia fidei, non tamen cōuenerunt nisi quatuor apostoli, scilicet Petrus, Paulus, Barnabas, & Iacobus. vt colligitur ex c. 2. ad Gal. nec etiam alij seniores, q̄ prouinciæ iudææ. ¶ Sexta synodus, quæ ab apostolis ierosolymis celebrata dicitur, fuit super abolenda suspitione quorūdā iudæorū, qui Paulū legales ceremonias quasi idololatriā respicere putabant. de qua sicut Act. 21. habetur. Cū Paulus venisset ierosolymā, & introisset ad Iacobum, omnes collecti sunt seniores, qui dixerunt illi. Vides frater quot millia sunt in iudæis, qui

crediderunt, & omnes æmulatores sunt legis. audierunt enim de te, quia dissensionē doctas à Moysē eorū, qui per gētes sunt iudæorum, dicēs nō debere eos circumcidere pueros suos, nec secundū consuetudinē ingredi debere. qd ergo est vtiq; oportet cōuenire multitudinē: audiēt enim te superuenisse: hoc ergo fac qd tibi dicimus. Sunt nobis viri quatuor votum habentes super se, his assumptis, sanctifica te cum illis, & impende cū illis, vt radant capita sua, & sciant oēs quia quæ de te au dierūt, falsa sunt: sed ambulans & ipse custodiens legē. hæc ibi. Circa quā synodum aduertendū est primò, q̄ in ea non videtur interfuisse Petrus, nec alij discipuli, nisi isti duo. Iacobus episcopus ierosolymitanus, & Paulus. Secūdo, q̄ ista congregatio facta est per Iacobū & sub eo, & nō nisi sub senioribus, qui erāt ierosolymis. Tertiò, q̄ solū videtur facta pro tollenda suspiciōe, quā ex iudæis credētes habebāt de Paulo. ¶ Septima synodus legitur congregata sub Paulo in Mileto super regimine ecclesiæ, in qua congregasse dicitur maiores natu ecclesiæ. i. presbyteros Ephesios, quos ipse Paulus ibi venerādo nomine appellat episcopus: quibus ait Act. 20. Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos spūs sanctus posuit regere ecclesiā Dei, quā acquisiuit suo sanguine. Circa quā synodū est aduertendū, q̄ in ea solus Paulus interfuit de numero apostolorū & sub eo celebrata est, ad quā tantū presbyteros Ephesi legitur cōuocasse. ¶ Octaua synodus, quā apostoli celebrasse dicuntur, fuit illa, in qua apostoli in vnū conuenientes, symbolum ediderunt. Vt enim ex maiorū traditione accepimus, apostoli discessuri ab inuicem cū vellent iuxta præceptū domini ad singulas proficisci nationes, normā sibi futuræ prædicationis & fidei regulā credentibus statuere curarunt. Vnde cōuenientes in vnum, & singulas proferentes sentētias, symbolum fidei tradiderūt, quod vniuersalis tenet ecclesia. Sic enim beatus Clemēs discipulus & successor apostolorū in decretis suis testatur. Itē Leo Papa primus pulcherrimè Augustæ scribens ita inquit. Catholici symboli breuis & perfecta confessio. 12. apostolorum totidē signata est sentētias. Item beatus Ambrosius clauem regni cælorum deputans esse fidem apostolorum, Clauem inquit istam arbitror. 12. artificum operatione conflata. 12. enim apostolorum symbolo fides sancta concepta est: qui veluti periti artifices in vnum cōuenientes, clauem suo concilio conlarūt. Clauem enim quandam ipsū symbolum dixerim,

xerim per quod referantur diaboli tenebræ vt lux Christi adueniat. &c. hæc ille. Notandum est q̄ glossa ordinaria super Act. apostolorum nō ponit nisi quatuor synodos ab apostolis celebratas. Quarum prima vt habetur super cap. 2. i. est habita pro electione alterius apostoli loco Iudæ. secunda super electione septem diaconorū. tertia de circuncisione non imponenda illis qui credebant de iudeis vel gentibus. quarta de non prohibendis primo tempore Iudeis legalibus ceremonijs iniari vbi necessitas exigeret.

De multiplici specie conciliorum in ecclesia. Cap. III.

1 Conciliorū uariæ species, quæ sunt concilium uniuersale, prouinciale, & episcopale, describuntur.

Res communiter species apud doctores inuenimus distinctas conciliorum ecclesiasticorum, quorum forma & exemplum præcessit in concilijs per apostolos celebratis, videlicet uniuersale sine generale, prouinciale, & episcopale. Generale autem siue uniuersale concilium inuenitur quandoq; distincti dupliciter, secundū q̄ ratio uniuersalitatatis potest dupliciter accipi: vno modo videlicet ex parte conuocandorum, siue cōuenientium ad concilium, & sic uniuersale cōcilium dicitur quod est plenary: quod iuxta beatum Aug. libro de unico baptismo dicitur, q̄ celebratur conuocatis episcopis de uniuerso orbe Christiano & de tali uniuersali concilio militat illa definitio, que ponitur in glo. cap. 1. d. 18. vbi dicitur, Concilium uniuersale est, quod à papa, vel eius legato cū omnibus episcopis. i. cū episcopis de uniuerso orbe Christiano congregatis constituitur. Et loquēdo hoc modo de uniuersali concilio plenitudo illius dicebatur cōsurgere ex quinque; sedibus patriarchalibus, videlicet Constantina, Alexandrina, Antiochena, Hierosolymitana, & Romana. quando omnes illas fidei lumen irradiabat. vnde in nona actione octauo concilij legitur. patres eiusdem concilij in receptione patriarchæ Alexandrini, qui vltimò venit dixisse. Glorificamus Deum uniuersorū, qui quod deerat uniuersali concilio suppleuit, & nunc eā perfectissimam demonstrauit. Forma verò huiusmodi cōcilij uniuersalis processisse videtur aliquo modo in cōcilio primo ab

Conciliū generale seu uniuersale.

apostolis celebrato Act. 1. quod beatus Petrus uniuersalis ecclesiæ pontifex omnibus apostolis presentibus celebravit. Alio modo ratio uniuersalitatatis in concilio accipitur, non ex parte conuocandorum, sed ex parte auctoritatis in eo præsentis, quæ tanta est, vt legem ponere, & præcipere possit toti uniuersitati fidelium. Et hoc modo conciliū uniuersale dicitur, quod papa totius ecclesiæ princeps & rector per se, aut legatū suam speciali cōmissione pro rebus totam ecclesiam concernentibus conuocatis prælatibus ecclesiæ, & si non omnibus, quia hoc semper nō bene possibile est nec etiā necessè (vt infra ostēdemus) celebrat. Et hoc modo loquendo de uniuersali cōcilio, uniuersalia concilia multa dicuntur, quæ celebrata sunt per summos pōtiffices cū episcopis tantū Italiæ, sicut patet in gestis conciliorū de concilio celebrato per beatū Syluestrum papā post Nicænā synodū. 270. patrū. In quo cōfirmata est fides Nicænæ synodi, & Arrius condēnatus. Itē patet de synodo celebrata Romæ per Symmachū papam, in qua dicitur Symmachus papa in generali cōcilio præsidēs. & sic de multis alijs, ad quæ & si de toto orbe Christiano prælati non cōuenierint nec fuerint vocati, sed tantū de patriarchatu Romano, nihilominus uniuersalia veraciter dicuntur propter auctoritatē Rom. pontif. siue patriarchæ, qui cū non tantū sit Romānus patriarcha, sed etiā totius orbis. Vnde in concilio Chalcedonēsi beatus Leo papa vocatus est œcumenicus. i. patriarcha. Quare in capit. conuenientibus. 1. q. 7. glo. diffiniens synodū uniuersalē dicit sic. Uniuersales synodi dicuntur, in quibus Rom. pont. vel eius legatus interest, quocirca talium uniuersaliū conciliorum canones, siue synodica diffinitiones nō tantū subditos Romano patriarchatui ligant, sed uniuersos fideles, qui mediātē alijs patriarchatibus, & potestatibus subsunt. Forma verò huius concilij generalis præcessit in secūdo cōcilio apostolorū, quod beatus Petrus presentibus solū tribus alijs apostolis. scilicet Paulo, Iacobo, & Bernaba legitur celebrasse. Est autem hīc aduertendū, q̄ & si conciliū plenarium tēpore, quo catholica fidei lumen partes orientales illustrabat, diceretur, quod ex quinque; patriarchalibus sedibus cōsurgebat, à tēpore tñ, quo fidei splendor occubuit in partibus orientalibus conciliū patriarchatus Romani, in quo Christianæ religiōis claritas sincera semp̄ perseverat, uniuersale est: nō tantū ex parte auctoritatis Rom. pōt. q̄ ad uniuersam ecclesiā extēditur, sed etiā ex parte conuocatorum,

apostolis celebrato Act. 1. quod beatus Petrus uniuersalis ecclesiæ pontifex omnibus apostolis presentibus celebravit. Alio modo ratio uniuersalitatatis in concilio accipitur, non ex parte conuocandorum, sed ex parte auctoritatis in eo præsentis, quæ tanta est, vt legem ponere, & præcipere possit toti uniuersitati fidelium. Et hoc modo conciliū uniuersale dicitur, quod papa totius ecclesiæ princeps & rector per se, aut legatū suam speciali cōmissione pro rebus totam ecclesiam concernentibus conuocatis prælatibus ecclesiæ, & si non omnibus, quia hoc semper nō bene possibile est nec etiā necessè (vt infra ostēdemus) celebrat. Et hoc modo loquendo de uniuersali cōcilio, uniuersalia concilia multa dicuntur, quæ celebrata sunt per summos pōtiffices cū episcopis tantū Italiæ, sicut patet in gestis conciliorū de concilio celebrato per beatū Syluestrum papā post Nicænā synodū. 270. patrū. In quo cōfirmata est fides Nicænæ synodi, & Arrius condēnatus. Itē patet de synodo celebrata Romæ per Symmachū papam, in qua dicitur Symmachus papa in generali cōcilio præsidēs. & sic de multis alijs, ad quæ & si de toto orbe Christiano prælati non cōuenierint nec fuerint vocati, sed tantū de patriarchatu Romano, nihilominus uniuersalia veraciter dicuntur propter auctoritatē Rom. pontif. siue patriarchæ, qui cū non tantū sit Romānus patriarcha, sed etiā totius orbis. Vnde in concilio Chalcedonēsi beatus Leo papa vocatus est œcumenicus. i. patriarcha. Quare in capit. conuenientibus. 1. q. 7. glo. diffiniens synodū uniuersalē dicit sic. Uniuersales synodi dicuntur, in quibus Rom. pont. vel eius legatus interest, quocirca talium uniuersaliū conciliorum canones, siue synodica diffinitiones nō tantū subditos Romano patriarchatui ligant, sed uniuersos fideles, qui mediātē alijs patriarchatibus, & potestatibus subsunt. Forma verò huius concilij generalis præcessit in secūdo cōcilio apostolorū, quod beatus Petrus presentibus solū tribus alijs apostolis. scilicet Paulo, Iacobo, & Bernaba legitur celebrasse. Est autem hīc aduertendū, q̄ & si conciliū plenarium tēpore, quo catholica fidei lumen partes orientales illustrabat, diceretur, quod ex quinque; patriarchalibus sedibus cōsurgebat, à tēpore tñ, quo fidei splendor occubuit in partibus orientalibus conciliū patriarchatus Romani, in quo Christianæ religiōis claritas sincera semp̄ perseverat, uniuersale est: nō tantū ex parte auctoritatis Rom. pōt. q̄ ad uniuersam ecclesiā extēditur, sed etiā ex parte conuocatorum,

Conciliū prouinciale.

torum, siue conuenientium: quia ex uniuerso orbe Christiano cōgregantur, cum ad solum patriarchatum Romanū ecclesia redacta sit, dicēte beato Hiero. super psalm. 153. Ecclesia non in parietibus cōsistit, sed in dogmatum veritate: vbi vera fides est, ibi est ecclesia. Et Chryso. super Matth. vbi fides est, ibi ecclesia ibi sacerdos, ibi baptismus, ibi Christianus: vbi fides non est, ibi ecclesia non est. Et Amb. super epistolam ad Tim. primam. cap. 1. Scribo tibi, vt scias quam ecclesiam ordines, quæ est domus dei: vt cū totus mundus Dei sit ecclesia, tamen domus eius dicatur, cuius hodie rector est Damascus. Mundus enim in præuaricatione est diuerso turbatus errore: ideo illic necesse est dicatur domus Dei & veritas, vbi secundū voluntatē suam timetur. Non est autem prætereundū pro pleniori notitia huius nominis uniuersalis concilij, quod cū uniuersalis ecclesia catholica dicatur largo modo loquēdo, catholicū, siue uniuersale potest dici concilium, quod ab eius vnitate non discessit. Quocirca dicit dominus Aymar archiepiscopus Remensis in libro suo de synodis. Cum duarū aut trium prouinciarū episcopi conueniunt, & ea statuunt, quæ catholice ecclesiæ conueniunt, fortassis tale concilium uniuersale dici potest, quauis non sit ab uniuersis præsulibus actum: sufficit enim q̄ ab vnitate uniuersorū fide & traditionibus nō discrepat. hæc ille. Sed hoc in loco cū distingua mus species conciliorū, non loquimur ita generaliter de uniuersali concilio: quia hoc modo omnia cōcilia patriarchalia, & etiam multa prouincialia dicerentur uniuersalia, quæ ab uniuersalis ecclesiæ traditionibus non discreparunt. Præterea non obuiat prædictis, q̄ aliquando reperitur concilium vnus nationis aut regionis dici uniuersale, sicut in concilio Africano dicitur, q̄ ne fatigandi sit anniuersaria cōgregatione necessitas, placuit vt quotiens causa communis totius Africæ hoc exigeret, tūc uniuersale congregemus. Causæ autem cōmunes nō fuerint, in suis prouincijs iudicentur: quoniam tale non dicitur cōcilium uniuersale simpliciter uniuersalis ecclesiæ. Nec quo ad congregatos, cū non de uniuerso orbe cōgregentur: nec quo ad auctoritatem, cum non auctoritate speciali Rom. Pont. per ipsum Papam aut eius legatum præfidentem fulciatur, sed uniuersale dicitur secūdum quid, scilicet vnus nationis, aut regionis. ¶ Secunda species conciliorū nominatur concilium prouinciale: vt in cap. Porro. d. 3. Et hoc subdividitur, quia aliquod est prouin-

cia decretæ, siue delegatæ legato à latere papa, siue alteri ad hoc missio, quod ipse iure legationis, aut specialis cōmissionis celebrat cū primatibus, & metropolitanis, & episcopis, & clericis etiam exemptis prouinciæ seu prouinciarum intra suæ legationis terminos contentarum, iuxta ea quæ leguntur, & notantur de offi. deleg. cap. vlti. & eo. tit. cap. 2. in. 6. Aliud dicitur cōcilium prouinciale limitatæ prouinciæ, scilicet cui præest patriarcha vel legatus maior natu, seu primas, aut metropolitanus, qui tale debet celebrare concilium cum episcopis sibi subiectis, abbatibus, & clericis suæ prouinciæ non exemptis: vt in cap. 1. de offi. delegat. cū notatis ibidem per Hostiæ. & Iohan. And. Vnde de hoc prouinciali concilio loquens gl. 1. c. d. 17. dicit. Conciliū prouinciale est, quod metropolitanus, vel primas facit cū suis suffraganeis: vt dist. 18. c. 5. & 92. dist. c. si quis episcoporum. Sub hac specie cōcilij prouincialis cōprehenditur cōcilium patriarchale, quod ab alijs patriarchis celebratur, q̄ à Romano patriarcha: quia cū papa non solū sit patriarcha vrbis, sed orbis, conciliū eius cū solis episcopis patriarchatus Romani celebratum habet rationē uniuersalis ex parte auctoritatis, vt supra diximus. Forma autem huius concilij prouincialis præcessisse videtur in cōcilio, quod Paulus in Mileto conuocatis maioribus natu prouinciæ Ephesinæ dicitur celebrasse. de quo Act. 20. ¶ Tertia species conciliorum dicitur conciliū episcopale, siue synodus episcopalis, quam celebrat episcopus in diocesi sua cū abbatibus & clericis sibi subiectis de quo in cap. quando. d. 38. & 18. q. 2. abbates. Forma autem huius concilij præcessisse videtur in cōcilio, quod beatus Iacobus dicitur celebrasse Hierosolymis cū senioribus pro abolenda suspitione orta cōtra Paulum, de quo Act. 20. & supra in præcedēti. c. dictū est. Est autem hīc aduertendū, quod glossa in cap. conuenientibus. 1. quæstio. 7. omnes synodos reducēs ad duas species dicit, quod synodorum aliqua sunt uniuersales, quibus inter est Romanus pontifex, vel eius legatus. Aliæ sunt locales, quas cōgregant primates vel metropolitani absque presentia papæ, vel eius legati. Vbi nota, q̄ glo. præfata omnia concilia præter uniuersalia, quæ dicit esse, quæ Romanus pōtiffex per se, vel eius legatū celebrat, vocat localia. quod ideo iudicio nostro facit, quia auctoritas illorū cōciliorū localium certis limitibus arctatur, ultra quos nō extēdit. Non sic autē de uniuersalibus cū auctoritate illi fulciatur, q̄ toti orbis Christiani caput & antistes est.

Conciliū episcopale.

De tem

¶ De tempore, quo vniuersalia concilia in ecclesia celebrari incœperunt. Cap. III.

S V M M A R I V M.

1 Concilia quo tempore celebrari cœperunt.

Onsequenter videndum relinquit de tempore, quo in ecclesia celebratio conciliorum cœperit. Pro cuius pleniori notitia memorari necesse est distinctionem conciliorum vniuersalium, quam in superiori cap. designauimus. Diximus autem, quod concilium vniuersale vno modo dicebatur ab vniuersitate orbis, quod scilicet papa cum episcopis de toto orbe christiano celebrat, quod plenarium concilium vniuersale iuxta beatum August. appellauimus. Alio modo dictum est concilium vniuersale ab vniuersalitate autoritatis, quia scilicet tantæ autoritatis est, vt de vniuersalibus rebus tractet, & omnes fideles ad legum suarum obseruantiam astringat. & hoc est quod papa celebrat cum prælatis alicuius prouinciæ, aut prouinciarum, & si non de toto vniuerso christiano euocentur. Qua distinctione memorata, dicendum videtur, quod si fiat sermo de concilijs vniuersalibus primo modo, scilicet quæ plenaria dicantur, & quo tempore incœperint, tunc dicendum est, quod talium conciliorum celebratio à tempore Constantini imperatoris incœperit: nullo quippe tempore per ante aliquod concilium legitur celebratum, ad quod omnes episcopi orbis conuenerint, aut conuocati sint, licet aliqua similitudo præcesserit in aliquibus synodis celebratis per Apostolos. Vnde beatus Isidorus lib. 6. Etym. c. 17. & habetur in ca. Canones. distin. 15. de hoc loquens ita dicit. Canones conciliorum à tempore Constantini imperatoris cœperunt: in præcedentibus namque; anis persecutione feruente, docendarum plebiu minimè dabatur facultas. vnde christianitas in diuersas hæreses scissa est: quia non erat episcopis licentia conueniendi in vnum nisi tempore supradicti imperatoris. Ipse enim dedit facultatem christianis libere congregari. hæc ille. Si verò fiat sermo de concilijs vniuersalibus secundo modo dictis, tunc dicendum est, quod non à tempore Constantini imperatoris incœperunt: sed multo tem-

pore antè celebrari cœperunt, vt partim in. 2. ca. supra ostendimus de tempore apostolorum. Post tempora etiam apostolorum ante tempus Constantini imperatoris plura concilia celebrata fuisse antiquæ historiæ nos docent. Vnde tempore Victoris papæ super quæstione illa, qua scilicet, die paschalis solennitas celebranda foret, vt ex historia ecclesiastica colligitur libro. 5. tres synodos legimus celebratas: vnam in Asia, in aqua iussu eiusdem papæ nimia multitudo episcoporum congregata est, vt Polycrates Epheli episcopi per epistolam suam ad Victorem papam insinuat, ita dicens. Nos intemeratam paschæ colimus diem, nec addentes, nec auferentes aliquid. & infra. Poteram etiam præsentium episcoporum facere mentionem, quos ipse voluisti vt vocarem, sicut & feci, quorum nomina si scribam, nimia multitudo est, qui omnes scientes paruitatem meam sensu suo confirmant quæ scripsimus. Secunda synodus tempore eiusdem pontificis etiam ipso præside celebrata est Romæ super eadem materia, de qua synodo scriptum est illud. c. decreti celebratam. de conse. di. 3. Tertia synodus celebrata dicitur in Cæsarea Palestina, vt in eodem lib. ecclesiastica historiæ habetur, cui frater Martinus in historia sua summorum pontificum dicit eundem papam Victorem interfuisse. Caterum tempore Cornelij papæ, qui præcessit tempora præfati Constantini imperatoris, leguntur duo concilia celebrata contra Nouatum presbyterum, qui negabat lapsos per penitentiam posse salutem consequi: quorum vnum celebratum est Romæ, quod dicitur fuisse celeberrimum: vt refert Cæsariensis lib. 6. ecclesiastica historiæ. in quo præfatus Nouatus damnatus est, & diffinitum est inter alia eos, qui lapsi fuerunt, per penitentiam sacramentum posse consequi medellam salutarem. Secundum concilium super eadem materia celebratum est autoritate eiusdem papæ Cornelij, de quo florentissimæ memorie Dionysius Alexandrinus commemorat in epistola ad præfatum papam Cornelium, vt idem Eusebius refert lib. suprascripto, vt dicat se ad illud inuitatum à multis episcopis, eo quod ibi Nouati dogma quidam asserere conarentur. Præterea tempore Dionysij papæ duo leguntur celebrata præclara concilia contra Paulum Semosetanum, asserentem Christum tantum hominem esse. Primum celebratum est Antiochiæ, in quo apostolice sedis legatus fuit episcopus Ostien. vt ex. 6. lib. ecclesiastica historiæ habetur. Secundum etiam celebratum

celebratum est Antiochiæ, in quo præfatus Paulus arguitur, manifesteq; conuincitur. Itè tempore Marcellini papæ, qui iussu Diocletiani & Maximiniani Imperatorum compulsum deorum templum ingressus, metuq; poenarum idolis thura obtulit, congregata est Romæ solennis synodus: de qua in cap. nunc autem. d. 21. ista sufficiant ad ostendendum quæ concilia generalia, & quæ non à tempore Constantini Imperatoris incœpisse dicantur.

¶ Quid per definitionem dicatur vniuersale concilium catholice ecclesiæ. Capit. V.

S V M M A R I V M.

1 Concilium vniuersale ecclesiæ catholice definitur.

Voniam tantum de concilijs vniuersalibus institutum loqui, relictis alijs conciliorum speciebus, quid per definitionem sit concilium vniuersale catholice ecclesiæ explicemus. Iuxta autem ea quæ in. 1. ca. superius dicta sunt, talis potest magistralis descriptio concilij vniuersalis catholice ecclesiæ dari. Concilium vniuersale catholice ecclesiæ est congregatio maiorum prælatorum ecclesiæ autoritate Rom. pont. speciali conuocata ad aliquid communi intentione solenniter tractandum in religione Christiana, papa ipso in concilio præside, vel aliquo loco sui. Ista definitio, siue descriptio videtur eueniens ac sufficiens, cum contineat ea, quæ ad integritatem essentialiter faciunt vniuersalis ecclesiastica concilij, & ea, per quæ congregatio vniuersalis concilij distinguitur à quacumque alia congregatione. Tangitur autem in primis materia, ex qua principaliter corpus vniuersalis concilij conuenit, & constituitur, cum dicitur: Congregatio prælatorum, cuiusmodi sunt episcopi, & alij, superius ascendendo: quoniam vt infra plenius ostensuri sumus, solitales prælati pro eorum singularitate dignitatis & autoritatis in ecclesia pertinent ad corpus vniuersalis concilij. Cuius rei illustre satis testimonium est, quod cum de vniuersalibus concilijs fiat mentio in corpore decreti: vt dist. 15. per totum. tantum episcoporum concilia esse dicuntur. Ex quo satis aperte colligitur, quod minus conuenienter definitum sit concilium vniuersale cum dicitur, quod sit congregatio ex omni

statu hierarchico ecclesiæ catholice. & c. quoniam non requiritur ad esse concilij vniuersalis hoc, quod de omni statu hierarchico prælatus vocentur, sed sufficit, quod maiores prælatus vocentur, sicut infra plenius demonstrabimus. Ex hac etiam parte colligitur non sufficienter definitum concilium vniuersale, cum à quibusdam magistris definitur, quod concilium sit societas fidelium in vnum propositum, & propter vnam communem intentionem congregatorum. Patet, quoniam hæc definitio ita conuenit congregationi laicorum fidelium, sicut prælatorum, vt quilibet doctus videre potest. Secundo tangitur causa efficiens authorizans concilium, cum dicitur, autoritate papæ speciali conuocata: ita quod apud apostolicam sedem regulariter singulariter residet autoritas conuocandorum conciliorum vniuersalium, vt nulla prælatorum congregatio, quæ non fuerit apostolicæ sedis autoritate conuocata, siue sulca, nomen concilij vniuersalis mereatur habere. Vnde beatus Marcellus papa & martyr scribens Maxentio episcopo, vt habetur in ca. 1. 17. di. dicit. Synodum episcoporum absque; huius sedis autoritate quamquam quosdam episcopos possitis congregare, non potestis regulariter facere. vbi gl. inquit. ar. quod talis congregatio episcoporum non dicitur synodus. Dicitur autem, speciali autoritate, ad differentiam aliorum conciliorum patriarchalium, siue prouincialium, quæ de licentia generali, & dispositione iuris siue alia licentia papæ celebrantur, certis temporibus designatis. di. 18. quasi per totum. Tertio tangitur quasi causa formalis concilij vniuersalis, cum dicitur, communi intentione, sicut supra tetigimus. c. 1. Et beatus Isidorus. inquit in. c. Canones. d. 15. qui sibi dissentiant, non agunt concilium. Quarto tangitur in prædicta definitione causa finalis vniuersalis concilij, cum dicitur, ad aliquid tractandum in religione Christiana, quod scilicet sit, vtile & salutare toti vniuersali ecclesiæ, vt puta, quod ad fidem illuminationem, ad componendum mores, ad augmentum religionis Christianæ, ad decorem & incrementum diuini cultus, & pacem populi Christiani pertineat. Quinto tangitur ritus ceremonialis, qui obseruatur in definitionibus & constitutionibus synodalibus, cum dicitur, solenniter, per quod distinguitur congregatio concilij vniuersalis à congregatione consistoriali siue aliorum prælatorum congregationibus, quas quandoque Romanus pontifex facit in curia, arduis rebus concurrentibus sine solennitate, & ceremonijs in synodis generaliter consuetis obseruari. Sexto tangitur director atque gubernator concilij, cum subditur papa in concilio: & c.

D d Necessè

Necesse quidem est, ut multitudo congregata ad aliquid agendum habeat aliquem directorem, & ducem. & per hanc particulam distinguitur vniuersale concilium à congregationibus acephalis, quæ sine præsidete, aut capite aliquo legitimo cõgregatur. Distinguitur etiã per hoc à cõgregationibus prælatorum, in quibus præsent aut patriarchæ, aut primates, aut metropolitani, siue episcopi, qui non specialiter destinati sunt ad præsidendum loco papæ: sed præsidet iure legationis, vel propriae dignitatis, aut notat dist. 17. in summa.

¶ Cuius autoritate concilium vniuersale congregandum sit. Cap. VI.

S V M M A R I V M.

1 Concilium vniuersale cuius autoritate cõgregandum sit, ostenditur.

SI quis attetere diuinam scripturam, & sanctorum patrum canones, ac instituta perlegerit, manifeste intelliget, ad solius Romani pontificis autoritatem spectare regulariter vniuersalem synodum cõgregare. Sacra autem scriptura in primis hoc nos docet. 1. Machab. 4. vbi inter alia, quæ Simoni sacerdoti magno totius populi, & omnium sacerdotum consensu attributa sunt, hoc est tanquam singulare summi pontificis priuilegium, ut conuetus sine ipso non fieret in regione. Cum autem iuxta apostoli sacerdotium veteris legis figura sit noui testamenti, & summus sacerdos noui testamenti excellentioris sit dignitatis, credendum est, quod simile priuilegium diuina institutione habeat ipse summus sacerdos in noua lege, scilicet Romæ pont. ut scilicet absque eius autoritate conuentus non fiat vniuersalis in ecclesia. Secundò idem ostenditur ex canonibus sacrorum conciliorum. Vnde synodus Alexandrina, in qua fuit Athanasius, scribens papæ Felici de huiusmodi priuilegio apostolicæ sedis, celebre testimonium faciens, ita inquit. Scimus in Nicæna magna synodo circa 318. episcoporum ab omnibus esse cõcorditer roboratum, non debere absque Roma. pot. sententia concilia celebrari, nec episcopos cõdemnari. Tertio hoc patet autoritate multorum sanctorum patrum, quæ Gratianus inducit. dist. 17. per totum. quorum sanctorum patrum testimonia venerabilis memoriae dominus

Aymarus archiepiscopus Remensis in libro suo de synodis. c. 18. aliqua commemorans, ita inquit. Ne mireris, quod ipsorum conciliorum autoritatem Romanorum pontificum ascribamus. Nam nulla concilia rata leguntur, quæ Apostolica autoritate fulta non fuerint, ut Damascus papa in decretis suis. c. 9. Afferit, cui Athanasius, & Iulius papa Nicænum quoque concilium, & reliqui quoque patres astipulantur. Sanctus quoque Marcellus papa & martyr in decretis suis. c. 5. Ipsi inquit apostoli, & eorum successores domino inspirate constituerunt, ut nulla fieret synodus præter Romanæ sedis autoritatem. Nam illius sedis episcopus iudex est totius ecclesiæ: nec aliquod iudicium valet absque legitimo iudice. vbi nota, quod domino inspirate apostoli illud constituerunt. Quarto idem testatur Pelagius papa scribens omnibus episcopis, qui illicita vocatione Iohannis Constantinopolitanum episcopum vniuersalem vocauerunt, qui ita inquit. Relatum est ad apostolicam sedem Iohannem Constantinopolitanum episcopum vniuersalem se scribere, vosque ex hac sua presumptione ad synodum conuocare generalem: cum generalium synodorum conuocandi autoritas apostolicè B. Petri apostoli sedi singulari priuilegio sit tradita, & nulla vniuersalis synodus rata legatur, quæ apostolica autoritate non fuerit fulta: quapropter quicquid in prædicto vestro conuenticulo, quia synodus totaliter præsumpta esse non potest statueritis ex autoritate sancti Petri apostolorum principis & domini saluatoris voce, qua B. Petro potestatem ligandi atque soluendi ipse saluator dedit, quæ etiam potestas in successoribus eius indubitè transferuit, præcipio omnia quæ ibi statueritis vana, & cassa esse, &c. Cæterum quod ad Romani pontificis, maxime autoritatem pertineat cõgregatio vniuersalis concilij, rationibus clarissime ostendimus sic. Illi soli videtur cõpetere omnia agere & disponere, quæ vniuersam ecclesiam respiciunt, sicut est congregatio, & conuocatio vniuersalis concilij, in qua de vniuersali cura ecclesiæ tractatur: sed soli pontifici Romano est commissæ huiusmodi cura vniuersalis ecclesiæ utpote principi, pastori, & totius populi Christiani patri: ergo sequitur, quod ad illius solius autoritatem regulariter spectat vniuersalis concilij conuocatio, siue cõgregatio. Hac ratione utitur ad idem probandum Felix papa in epistola, quæ synodo Alexandrinæ scribit, ita dicens. Solummodo Iesus Christus huic sanctæ sedi Apostolicæ hoc facere commisit, utpote quod solus, atque præ omnibus princeps apostolorum creditur esse, atque percipere meruit à regere christo Deo clauis regni cælorum. hæc ille. Secundò confirmatur ista

ista ratio sic. ut ait Aristoteles. 1. Ethic. secundum ordinem finium est ordo actuum & agentium. respectu ergo finis ultimi totius populi Christiani consideratio pertinet ad eum, qui toti reipublice Christiane præsidet: sed solus post Christum Romanus pontifex præsidet vniuersali ecclesiæ, utpote princeps, pastor, & rector illius: ergo illius solius erit regulariter vniuersalia concilia congregare, cum illorum congregatio maxime cõcernat bonum vniuersitatis Christianorum. Hac ratione utitur ad hoc idem probandum beatus Thomas. in. 2. 2. q. 1. c. vlt. Tertio arguitur sic. Ad illius solius autoritatem videtur pertinere cõgregare vniuersalia concilia, cui omnes de tota ecclesia obedire tenentur. Patet, quia aliàs conuocatio redderetur illusoria, nisi conuocanti deberetur obedientia: sed soli Romano pontifici omnes de ecclesia tota ad vniuersalia concilia conuocati obedire tenentur utpote superiori, & inter omnes primatum habenti. ut in. c. obedientiæ. di. 93. ergo. &c. Hac ratione utitur Iulius papa ad probandum in epistola orientalibus directæ, in qua ut habetur in. c. Dudum. 3. q. 6. sic ait Dudum à sanctis apostolis successoribus eorum in antiquis decretis est statutis, quæ hætenus sancta & vniuersalis ecclesia tenet apostolica non oportere. id est non cõuenire sine sententia Romani pontificis concilia celebrari, vel episcopum cõdemnari. Quoniam sancta Romanam ecclesiam primatè omnium ecclesiarum esse voluerunt. Et sicut beatus Petrus primus fuit omnium apostolorum: ita & hæc ecclesia suo nomine consecrata domino instituente prima sit, & caput cæterarum. Quarto sic. Illi soli videtur conuenire autoritatiue cõgregare vniuersalia concilia in ecclesia Dei, qui in omnes prælatos euocandos ad concilia potestatem habet coercendi eos ad veniendum, & puniendum negligentes, aut contemnes venire. 18. di. per totum. sed solus Romanus potest. est huiusmodi, cum ipse loco Christi iudex sit ordinarius, super omnes ecclesiæ prælatos iurisdictionem habens, ut testatur B. Gregorius. in. c. De Constantina. di. 22. & in. c. Si episcoporum. c. 2. q. vlt. ergo. &c. Quintò sic. Ad solius principis autoritatem pertinere videtur omnes alios primates, aut maiores sui principatus ad generalia concilia conuocare. hoc nos docet experientia. patet etiam ex primo Machab. c. 30. in principio quod supra in primo. c. inductum est. sed Roma. pont. est princeps episcoporum, qui principaliter aduocandi sunt: ergo solius Romæ pont. autoritate illi conuocandi sunt, & synodaliter cõgregandi. Consequentiã est mani-

ifesta. Sextò sic. Ad eum, qui maioris dignitatis est in ecclesia particulari, pertinet particularis capituli conuocatio: ut notat Innocentius de ma. & ob. c. 1. & ad eum qui maioris est dignitatis in prouincia pertinet prouincialis concilij conuocatio, utpote ad metropolitanum, ut colligitur ex. c. Propter ecclesiasticas. &c. Si episcopus. &c. Si quis episcoporum. dist. 18. ergo pariformiter ad eum, qui maioris dignitatis est in ecclesia vniuersali, pertinet iure singulari vniuersalis concilij conuocatio: sed talis est solus Romanus pontifex, ergo, &c. Septimò hoc idem ostenditur manifestè ex eo, quod si non soli Rom. pon. esset reseruatè conuocare vniuersale concilium, sed quilibet in ecclesia ex maioribus posset cõgregare concilium, facillimè schisma oriri posset in ecclesia Dei: ergo pro seruanda ecclesiæ vnitæ credendum est ita diuinitus ordinatum esse, ut vni, qui totius ecclesiæ caput & rector est, conuocandum conciliorum autoritas singulariter reseruetur. Et hæc ratio videtur assignari à B. Hieronymo ad Euandrum presbyterum, & habetur in. c. Legimus. dist. 93. & ideo in schismatis remedium factum est à diuina sapientia, ut vnus electus sit, qui cæteris præponitur, ne vnusquisque ad se trahens, ecclesia Christi rumperetur in frusta. Ex quibus clarissime colligitur, quod congregatio, quæ autoritate papæ conuocata aut fulta non fuerit, vno & indubitato papa in Petri cathedra existente, nec nominari vniuersale concilium posse, nec autoritatem aliquam habere. Vnde papa Pelagius in. c. Multis. dist. 17. scribens episcopis, qui conuenerant ad illicitam vocationem Iohannis Constantinopolitani, ita inquit. Multis denuò apostolicis, & canonicis, atque ecclesiasticis institutis instrumur regulis non debere absque Romanorum pont. sententia concilium celebrari. Quapropter, ut iam dictum est, rectè non concilium, sed vestrum conuenticulum, vel conciliabulum cassatur, & quicquid in eo actum est, irritum habeatur, & vacuum. hæc ille.

¶ In quo ponuntur aliquæ obiectiones contra prædicta in præcedenti ca. de autoritate conuocandorum vniuersalium conciliorum. Cap. VII.

S V M M A R I V M.

1 Obiecta decem aduersariorum contra id, quod dicitur de autoritate vniuersalium conciliorum conuocandorum, reseruntur.

D d 2 Arguunt

RGVVNT quidã aduer-
fariorum, & obijciunt pluri-
ma circa ea, quæ de authori-
tate Ro. Pon. in congregadis
vniuersalibus concilijs dicta
sunt. Primò sic ex illo A&t.

Argum. 1.

6. vbi dicitur. Cõuocantes autem duodecim
multitudinem discipulorũ dixerunt. Non est
æquum. &c. vbi manifestè inquit probari,
q̃ authoritas conuocandi concilium, non
erat solius Petri, sed totius collegij apostolici,
& per consequens patet, q̃ non solius roma.
ponti. sit congregare concilium vniuersale.

Secundum

¶ Secundò sic. Multa vniuersalia concilia in
dei ecclesia, vt pote, Nicænum, Constantinũ,
Ephesinum, Chalcedonẽse leguntur impera-
tores congregasse, sicut patet in. c. Canones.
di. 15. & in. c. Sexta. di. 16. sed de hoc non re-
prehenduntur imperatores tanquã vfur-
patores authoritatis alienæ, sed potiùs legun-
tur commẽdari: quia illud fidei, aut Christiana-
næ religionis zelo succensisse creduntur,
ergo non videtur q̃ solius roma. pon. autho-
ritate vniuersalia concilia cõgregẽtur.

Tertium

¶ Tertio sic. Casu occurrẽte, in quo ecclesiæ immi-
nenti periculo obuiare non posset nisi me-
diante vniuersali concilio, & papa nollet id
in veritate conuocare, nulli dubium esse de-
bet, quin alijs à papa cõciliũ vocare posset,
alijs in manu vnus hois esset fidẽ christianã,
& statũ vniuersalis ecclesiæ subuertere, quod
minimè est dicẽdũ, ergo. &c.

Quartum

¶ Quarto sic. In
casu, quo papa de heresi vehemẽter infamatũ,
& suspectus esset, alteri q̃ papæ videt cõpete-
re cõuocare vniuersale cõciliũ: quia non vide-
tur cõueniẽs, q̃ papa in pprio facto tribue-
ret authoritatẽ, ergo. &c.

Quintum

¶ Quintò sic. In casu
quo papa efficeret hæreticus, nõ dubiũ, quin
ad aliũ spectaret cõuocatio cõciliij vniuersa-
lis, sicut patet tẽpore Marcellini papæ de fa-
ma decurrẽte per ecclesiã, q̃ thurificasset ido-
lis, illicõ cõgregati sunt ep̃i ad vidẽdũ de hoc.
vt habet in. c. Nũc aut. di. 2. 1. ergo idẽ q̃d priũ.

Sextum

¶ Sextò sic. In casu, quo duo cõtenderent de
papatu, iuxta. c. Si duo. di. 79. necessaria vide-
tur cõgregatio cõciliij vniuersalis, vt sit iudex
quis eorũ sit verus papa: & tñ non videtur ad
cõtẽdentes spectare cõgregatio concilij vni-
uersalis, ergo ad alios, & ideo id q̃d priũ.

Septimum

¶ Septimò sic. Dato q̃ papa esset mortuus natu-
raliter, aut ciuilitè, aut renũtiasset, & cardina-
les nolẽtes procedere ad electionẽ nõ prouidẽ-
rẽt ecclesiæ, videtur q̃ conciliũ vniuersale
deberet cõuocari, vt hinc ecclesiæ necessariò
prouideretur, & tamen non authoritate pa-

pæ cõgregaretur, cum papa nõ esset, ergo idẽ
quod prius. ¶ Octauò sic. Possibile est, q̃ pa-
pa incurreret ametiã, ita vt amẽs factus, inha-
bilis redderetur ad regẽdũ videlicet ecclesiã:
sed in tali casu videtur vniuersale cõciliũ cõ-
gregadũ ad cõsulendũ vniuersali ecclesiæ, &
nõ per papã: patet ex casu, ergo idẽ q̃d prius.
¶ Nonò sic. Possibile est, vt post mortẽ papæ
simul cũ eo oẽs cardinales morirẽtur, possent
enim simul occidi, & tñ ad prouidendũ eccle-
siæ, necessariũ videtur vt fieret vniuersale cõ-
ciliũ, & nõ posset per papã, nec cardinales, vt
patet ex casu, ergo authoritate alterius, & ita
idẽ quod prius. ¶ Decimò sic. Cõtigit qñq;
super diuersis agitari causas cõtra papã: sed
videtur, q̃ tũc eius authoritate nõ esset cõgre-
gandũ concilium, sed ab alio, ne in causa pro-
pria. &c. ergo idem quod prius.

Octauum

Nonum

Decimum

¶ In quo respõdetur ad obiectiones iam factas. Cap. VIII.

SVMMARIVM.

1. Obiecta aduersariorum circa id, quod dicitur de
authoritate conuocandorum vniuersalium cõci-
liorum reselluntur.

Ræfatis obiectionibus perfacilẽ
est respõdere, si sanctorum dicta
rectè accipiãtur. Patris enim facto-
rũ dicta attribuentia Ro. pon. au-
thoritatem congregandi vniuersale conciliũ
accipiẽda veniunt, cum vnus & indubitatus
romanus pon. residet in apostolica sede, &
de cõgregatione nõ locali ad certũ locũ tan-
tũ, sed de congregatione authorizatiua ad
disponendũ & ordĩadũ aliquid in vniuersa-
li ecclesia ab oibus fidelibus obseruandũ, qd
iuxta sc̃torũ patrũ sentẽtias, vt prædiximus
in præcedenti. c. ad eũ, qui præsidet reipubli-
cẽ Christianæ, & cui creditũ est regimẽ & gu-
bernatio illius, cuiusmodi est romanus pon.
singulariter spectare videtur. Aitenim Pela-
gius papa in epistola quã scripsit vniuersis e-
piscopis Synodorum & cõgregandarũ. Au-
thoritas apostolicæ sedi priuata cõmissa est
potestate. Nec vllã synodũ generalẽ ratã esse
legimus, quæ eius non fuerit authoritate con-
gregata vel fulta. Hoc attestantur canones:
hoc historia ecclesiastica roborat, hoc sancti
patres confirmant. hæc ille. Dicendum ergo
est ad rationes in oppositum. ¶ Ad primam
respõdetur negando consequentiam. Quo-
niam ad hoc q̃ alij Apostoli cum Petro di-
cuntur

Ad. 1. arg.

euntur turbã discipulorum ad synodum con-
uocasse, sicut nũc faceret papa cũ cardinali-
bus, non sequitur, q̃ Petri authoritate princi-
paliter facta non fuit illa cõuocatio, licet nõ
exprimatur expresse. Maior planè fuit reue-
rentia apostolorum ad beatum Petrum, vt-
pote ad caput & principem eorum, quod scri-
ptura illa cõmemorat. Maximè cum beatus
Cyrillus in lib. thesaurorũ dicat, q̃ apostoli in
euangelijs & epistolis affirmarũt in omni do-
ctrina Petrum esse loco domini in eius eccle-
sia, eidem dantes locum in omni capitulo, &
congregatione, in omni electione, & confir-
matione. ¶ Ad secundã rõnem respondetur,
q̃ imperatores illinõ congregauerunt vni-
uersalia concilia, nisi prius habitis cõsensu &
authoritate romanorum põtificũ. Vnde Ar-
chi. in rosario, in. c. Mandastis. 2. quæstio. 5.
vbi dicit tex. Valẽtinianus augustũ nostra au-
thoritate synodũ congregari iussit. super ver-
bo, nostra authoritate, dicit sic. Vbicunq; in-
uenies imperatorẽ conciliũ cõgregasse, intel-
lige secundũ istud. Vnde imperatores magis
fuerunt executores voluntatis & authorita-
tis romanorũ põtificũ in congregatione cõ-
ciliorum, q̃ ex eorum authoritate congrega-
tores. Vnde in ca. Sexta synodus. di. 16. dicitur
sic. Synodus vniuersalis Constantinopoli
celebrata est, & græco sermone conscripta
tẽporibus papæ Agathonis exequente pijs-
simo principe Constantino. Ecclesia enim il-
lis temporibus non erat ita potens, vt de fa-
cto posset cõpellere nolentes venire, & secu-
rum accessum dare de lõginquis partibus vo-
catis & congregandis, & ideo apostolica se-
des per principes faciebat sæpe, quod per se-
ipsam facere cõmodè non poterat. Postea ve-
rò cũ disponente dño potuit per se, non per
principes, sed per ipsam fecit & facit. Nec ob-
stat q̃ in ca. Adrianus. di. 63. dicitur, q̃ Caro-
lus rex Francorum constituit synodũ cum
Adriano papa: quia non est intelligendũ, q̃
rex Carolus concurrerit authoritatiuè cũ pa-
pa ad cõstitutionẽ synodi, cum ad hoc nullã
haberet authoritatem, sed benè concurrir de
liberatiuè, vt sit sensus q̃ rex & papa simul de-
liberarũt vt synodus cõgregaretur: sed tamẽ
solius Adriani papæ authoritate cõstituenda
& celebranda. Vñ Archi. in rosario super hũc
locũ, sup verbo, constituit, dicit sic. Cõstituit
de authoritate papæ. arti. 2. q. 5. mandastis. &
di. 17. ca. Hinc. vnde meliùs dixisset econuer-
so, scilicet, Adrianus constituit cum Carolo.
hæc ille. ¶ Cæterũ etiam notandum, quod
etsi aliquando imperatorum iussu legatur cõ-

Ad secundũ

uenisse episcopos, non tamen talium episco-
porum conuentus concilia vniuersalia ve-
nient dicenda, nisi fulta essent authoritate ro-
mani pontificis: vt aperte colligitur ex ca. Be-
nè quidem. di. 96. & ex ca. Multis. dif. 17. Et i-
deo optimè dicit Pelagius papa in authorita-
te supra posita, q̃ nullã synodũ generalẽ ratã
legimus, quæ non fuerit apostolica authorita-
te congregata, vel fulta. Nota alternatiuam,
vnde episcopi qui cõuenerant Romæ ad præ-
ceptum regis Theodorici tempore Symma-
chi papæ, videntes q̃ congregatio illa ad præ-
ceptum regis facta, nõ poterat dici synodus,
nisi authoritate romani pontificis fulciretur,
dixerunt oportere ipsum Symmachum pa-
pam synodum conuocare, quæ conuocatio,
siue congregatio non potest intelligi, nisi au-
thoritatis suæ interpositio, cũ iã localiter es-
sent, vbi debebant congregari. aliud enim est
præcipere vt congregentur prælati ad ali-
quem locum, quod quandoq; leguntur fecisse
imperatores, vt frequenter faciunt reges in
suis regnis: & aliud est congregare conciliũ
vniuersale, hoc enim non solum dicit congre-
gationẽ prælatorum ad certũ locũ, sed autho-
rizationem quãdam, siue influxũ authorita-
tis ad diffiniendum, disponendum, & ordĩan-
dum ea quæ sunt ecclesiæ commoda, & ne-
cessaria eis dare, quã authoritatem impera-
tores dare non possunt: quibus cum sint laici,
de disponendis ecclesiasticis rebus nõ est da-
ta facultas. vt in dicto. c. benè quidem. di. 96.
¶ Ad terciã rationem plura dicenda veniũt.
Primò, q̃ casus ille non videtur admissibilis.
non enim videtur possibile, quod possint pe-
ricula talia in ecclesia contingere, quibus pro-
uideri non posset, nisi per concilium genera-
le, siue vniuersale. Quod patet ex duobus. Pri-
mò (quia vt aduersarij arguunt) sequeretur, q̃
in potestate vnus hominis, puta vnus prin-
cipis potentis impedire ne celebraretur con-
cilium vniuersale, esset Christianam fidem, &
vniuersalis ecclesiæ statum subuertere. Tum
secũdò, quia cum propter bellorum dissidia
impediri posset celebratio vniuersalis concilij,
sicut Isido. dicit factum esse ante tempora
Constantini, vt in. c. canones. distin. 15. ha-
betur, tunc possibile esset fidem, & ecclesiæ
statum periclitari, quod maximè falsum est,
cum sit contra illam Christi pollicitationem
dicentis. Ego autem vobiscum sum vsque
ad consummationem seculi. Vnde dicitur, q̃
nullus casus posset contingere in ecclesia, cui
per Romanæ ecclesiæ diligentiam prouidẽ-
deri non posset. In cuius manifestissimum
Dd 3 testimo-

Ad tertium

Matth. ult.

testimonium Sancti Patres docuerunt ad Apostolicam sedem in maioribus causis recurrendum esse. vt in capitulo. Rogamus vigesima quarta, quæstione prima. Et etiam cum ratio fidei ventilanda venit, vt in capitulo. Quotiens eadem causa & quæstione. Vnde Beatus Thomas in quæstione de potentia. quæstione decima. argumentato quarto. dicit, quod ad explanationem fidei faciendam, non est necessarium quod Papa vniuersale concilium congreget, cum quandoque id prohibeant bellorum dissidia. Secundo, respondetur quod difficile valde esset pijs mentibus ad credendum, quod aliquis verus Romanus Pontifex certificatus periclitari fidem & vniuersalis Ecclesie statum, nisi concilium generale celebraretur, nollet concilium vniuersale congregare, cum de Romano Pontifice semper bene præsumendum sit. vt in capitulo. Non nos. quadragesima distinctione. & Papa dicat in capitulo. Officij nostri. vigesima quarta, quæstione prima. sibi maiorem cunctis Christianæ religionis zelum incumbere. Tertio dicitur, quod dato quod talis casus immineret Ecclesie vniuersali, tunc si Papa requisitus per dominos Cardinales, & per alios catholicos, maximè Ecclesie prælatos & principes, nollet congregare vniuersale concilium, nec dare auctoritatem congregandi, quia talis habendus esset suspectus de hæresi; & per consequens dubius in papatu, iam ad alios pertineret vniuersale concilium congregare, sicut in responsione ad quartam rationem dicturi sumus. Quod verò Papa in prædicto casu suspectus in fide redderetur, probatur aperte ex capitulo. Error. octuagesima tertia distinctione, vbi dicit Innocentius. Error, cui non resistitur, approbatur. Et veritas cum minimè defendatur, opprimitur. Negligere quippe cum possis perturbare peruersos, nihil aliud est quam fouere. Nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare. In hoc ergo casu, quando Papa nollet concilium congregare, ad cardinales spectaret conuocatio concilij vniuersalis ad faciendum ea quæ in tali casu necessariò essent facienda. ¶ Ad quartam respondetur, quod ratio non videtur facere ad propositum: quoniam vt diximus, nos non loquimur de congregatione vniuersalis concilij super factò Papæ: sed super diffinitione, & constitutione canonum,

Ad quartum

& legum ad regimen vniuersalis ecclesie, & directionem, & reformationem omnium fidelium, quorum princeps, pastor, & director, ac magister est Romanus pontifex. Vnde ad eius tantum auctoritatem spectat, sicut ad principem ecclesie, congregare vniuersale concilium. Ad huiusmodi nihilominus respondemus, quod in casu, in quo Papa diffamatus esset vehementer, & maxime apud graues & doctos viros de hæresi, quæ infamia sine scandalo ecclesie, vel periculo fidei dissimulari aut tolerari non posset: talis videtur nostro iudicio practica seruanda, vt primò per Cardinales requireretur, aut per aliquos alios fideles illis negligentibus, vt aboleret à se prædictam infamiam, publicè catholicam fidem confitendo; maxime circa articulum siue articulos, de quo, vel quibus diffamabatur: & huiusmodi confessionem per bullas denuntiaret illis, apud quos eius infamia decurrit. Istam practicam pro parte principali legimus obseruatam circa Apostolum Paulum Acto- rum vigesimo. qui cum diffamatus esset apud credentes ex Iudæis, quod prædicaret legem Moyse non esse seruandam, consilio Beati Iacobi & seniorum, qui Hierosolymis congregati erant cum eo ingressus templum, purificatus more Iudæorum aboleuit infamiam suam, sicut supra commemoratum est capitulo secundo. Si verò contingeret, quod Papa requisitus nollet hoc facere, tunc requirendus esset, vt congregaret concilium vniuersale, aut auctoritatem daret illud congregandi. Si hoc faceret, tunc concilium congregatum inquireret de veritate. Si verò nec congregare, nec congregandi auctoritatem dare vellet, tunc (iudicio nostro) domini Cardinales, qui præstantiora mèbra ecclesie Romanæ sunt, quibus potissimè incumbit necessitatibus Ecclesie vniuersalis providere, & imminetibus periculis obuiare, deberent conuocare, & congregare prælatos ecclesie ad inquirendum de veritate infamie, an scilicet Papa veraciter esset hæreticus, an non. Vbi verò Cardinales hoc nollent facere, Imperator, aut principes Christiani possent hoc facere, vel etiam ipsimet prælati Ecclesie intelligentes talem vehementem suspicionem de Papa, possent seipso congregare, sicut factum est tempore Marcellini papæ, vt habetur in c. nunc autem. distinct. 21. Congregatis autem prælati, & alijs qui vo-

cati

cati essent in aliquo loco, requirendus esset papa, vt auctoritate sua autorizet illam congregationem, sicut factum legitur in præcedenti casu Symmachi papæ. de quo in cap. Hinc etiam. distinctio. 17. Si vero papa vellet autorizare congregationem, sicut fecit Symmachus papa, bene quidem. Si verò nollet, tunc congregatio prælatorum illa deberet procedere ad inquisitionem veritatis, etiam papa nolente. Et si quæras, qua auctoritate? Respondetur quod tam auctoritate iuris diuini, quam humani: diuini quidem quod habetur Iohannis. 12. vbi dicitur: Qui spernit me, & non accipit verba mea, habet qui iudicet eum. Sermo quem locutus sum, ille iudicabit eum in nouissimo die. Vnde sanctus Thomas super epistolam ad Galatas, super illud Apostoli in primo cap. Si quis vobis euangelizauerit præter id quod accepistis, anathema sit. quærit, cum par in patrem non habeat imperium, & multò magis non habeat in superiorem, videtur quod Apostolus non potuerit excommunicare apostolos, qui erant sibi pares, & Angelos, qui sunt superiores. Et respondendo dicit. Ad hoc sic dicendum, quod Apostolus protulit hæc sententiam, non propria auctoritate, sed auctoritate Euangelicæ doctrinæ: cuius doctrinæ auctoritas habet, vt quicumque contra illam dicunt, excludendi & repellendi sunt. ad hoc inducit auctoritatem illam Iohannis. 12. supra positam. Secundo auctoritate iuris humani, siue canonici. c. Si papa. quod est sancti Bonifacii papæ & martyris. distinctio. 40. quia cum huius criminis, scilicet, hæresis in papa competens iudex videatur esse concilium vniuersale duntaxat, vt colligitur distinctione. 17. c. Hinc ipso facto, quod papa non vult dare auctoritatem congregationi, ipsum ius intelligitur sibi dare auctoritatem, aliàs frustratoria esset prouisio iuris, quod in casu hæresis disposuit, quod concilium vniuersale possit iudicare papam hæreticum, si per negationem papa pertinaciter in hæresi sua persistente auferretur. Nam frustra essent iura, nisi eis assignaretur minister, vt dicit textus de elect. vbi periculum. libro sexto. Auferretur autem proculdubio iuris dispositio, si in casu illo concilium procedere non posset. Inquisitione autem debite facta, & inuento, quod papa veraciter in hæresim lapsus fuerit, tunc concilium deberet illum informare de veritate, ostendendo per sacram scripturam, aut per vniuersalis ecclesie determinationem erroneum esse quod teneret, & re-

quirere illum charitatiua admonitione, vt dictum errorem abiuraret, siue reuocaret, fidei veritatem publicè confitendo. Et forsatis expediret ad maiorem cautelam assignare sibi terminum, infra quem reuocaturus esset præfatum errorem: quod si infra terminum sibi assignatum fecerit, nihil potest concilium ulterius contra ipsum, vt expresse notauit Hugo in cap. nunc autem. distinct. 21. & in cap. Si papa. distinct. 40. super verbo. à fide deuius. Sed ipsemet papa in foro conscientie quantum culpabilem se fuisse cognosceret, per confessorem suum animam suam prouideri faciat de poenitentia salutari. ar. distinctio. 21. nunc autem. Si verò hoc agere papa noluerit, tunc procedendum est contra eum, vt in sequenti responsione dicitur.

¶ Ad quintam rationem respondetur sub tali distinctione. Aut est notorium papam esse hæreticum, vt puta quod incidit in hæresim damnatam, illam publicè asserendo, & prædicando: aut non est notorium. Si notorium vt diximus, tunc videtur iudicio nostro talis practica obseruanda: debent enim domini cardinales, aut etiam alij catholici illum monere, vt abneget prædictum errorem, in quem lapsus est, fidem catholicam inuolatam, integramque profitendo, sicut tenetur facere quilibet bonus fidelis, ostendendo illi per sacram scripturam, aut vniuersalis ecclesie determinationem, quod id, quod tenet, sit erroneum, & à fide catholica alienum: & si paratus sit corrigi, & abnegatis erroribus fidem Christi tenere & confiteri, tunc (vt in responsione præcedentis rationis diximus) vniuersale concilium non habet in eum aliquam auctoritatem. Si verò nollet reuocare errorem, sed pertinax, & incorrigibilis in eo persisteret, tunc primò cardinales ab eo recedere debent, iuxta illud Iohannis in canonica. 2. cap. primo, de Christi fide loquentis. Si quis venerit ad vos, & hanc doctrinam, scilicet Christi non habet, nolite eum recipere in domum, nec ei Ave dixeritis. vbi glossa ordinaria dicit. nolite. & c. id est non tantum nõ assentiatis, sed nec ad horam recipiatis. hoc etiam colligitur ex cap. Anastasius. distinct. 19. Secundo ipsi cardinales debent denuntiare prælati ecclesie casum præsentem, & conuocare eos vt veniant sicut tenentur ad succurrendum ecclesie in hoc horribili casu, & prouidendum ecclesie, quia ipse ille à petra fidei super quam fundata est ecclesia Matth. 16. pertinaciter & incorrigibiliter cadendo cecidit. Tunc verò (vt in præceden-

Ad quintam

Ad sextū

ticasu diximus) consiliū prælatorū congregatum debet iuris autoritate procedere ad depositionem illius, vt quibusdam placet: vel (vt nobis plūs gratum est iuxta iam dicta ad declarationē) q̄ ille non sit amplius papa, & q̄ vacet apostolica sedes. huiusmodi enim criminis proprius iudex est vniuersale concilium, vt dictum est. Si verò non sit notorium papæ esse hæreticū, sed solum apud aliquos grauestantum & bonæ fidei homines fama, siue præsumptio processerit, tunc procedendum videtur: vt in responsione ad quartā rationem dictum est. ¶ Ad sextam rationē respondetur dupliciter. Primò q̄ si certum sit, q̄ alter contendendum sit verus & apostolicus, vtputa quia à duobus partibus cardinalium electus, cum alius per consequens esse non possit nisi intrusus, & per consequens non apostolicus sed apostaticus, siue d'phanus, vt in c. factus est. 7. q. 1. tūc cū nō occurrat dubitatio rationalis quis sit verus papa, non est necessaria vniuersalis concilij conuocatio ad iudicandum de electione illius quæ præsumitur iam canonica, sed ad condemnationē intrusi, & ad mandandum, q̄ omnes fideles pareant & obediant vero apostolico, iuxta c. si quis pecuniā. di. 79. sicut factū legitur tā tempore Damasi papæ contra Ursinū, q̄ tempore Cornelij cōtra Nouatianū. Et de tali cōtentione nō intelligitur. c. si fortē duo. vt dicit Gratianus, & bene in §. sequenti ibidē. Secundò respōdetur, si fieret cōtentio inter aliquos super iure electionis, quæ illarū electionū fuerit canonica, tūc (iudicio nostro) si cōtēdētes vellent se submittere iudicio alicuius sapientis, vel aliquorū, vt. s. stare iudicio illorū, tūc nō videretur necessaria cōcilij vniuersalis cōuocatio: sicut factū est tempore, quo Symmachus, & Laurentius contendebant de papatu, vbi cum neutra pars alteri cedere vellet, constituerunt vt lis iudicio regis Theodorici finiretur: qui Rauennæ positus, dum vtriusque partis legatos audisset, decreuit, vt qui prior ordinatus esset, aut quē maior pars clerici & populi simul elegisset, in sede Apostolica sederet: vbi verò contendentes nollēt se submittere iudicio aliquorum sapientum, tunc congregandum foret concilium generale, vt de iure electionis discernat, & iudicet: quia vt in præfatio. c. si fortē, dicit glōf. Concilium est iudex in isto casu. Hic autem insurgit quæstio. Si ambo contendentes essent in possessione papatus, ita quod vterque pro summo pōtifice haberetur à catholicis viris? Videtur nobis (saluo meliori iudicio) quod

ambo deberent congregare prælatos suarū obedientiarum ad aliquem locum, & ex ambo congregatis concilium constitutū iudicaret. Si verò præfati contendentes hoc facere nollent, tunc domini cardinales deberent etiam contradicentibus contēdentibus concilium congregare. Vbi verò ipsi nollent, aut negligentes forent, ipsi prælati Ecclesiæ habentes zelum Dei possent se congregare ad incendium ecclesiæ extinguendū: aut ipse imperator, cuius interest, vt pax sit in vrbe, & fortius in toto orbe, quæ esse non potest, stante contēntione super summo pontificatu, dicente Christo Matthæ. 11. Omne regnum in se diuisum desolabitur. Sed de his fortassis aliquid plūs dicemus auxiliante Domino in sequenti libro, vbi de schismate erit sermo. ¶ Ad septimam rationem respondetur, quod in illo casu, vbi cardinales ad electionem procedere non vellent, iam prouisum est à iure sufficienter in c. fundamenta. de electio. libro. 6. & c. Ne romani. e. t. in clement. Nihilominus vbi cardinales fugerēt, vel deficerent, tunc pro maiori securitate videretur cōuocandum vniuersale concilium: & hoc per imperatorem, aut clerum romanum, & ibi prouidendum esset necessitati ecclesiæ: cum in talibus necessitatibus, quæ respiciunt totam rempublicam, deficientibus ordinarijs, ad ipsam rempublicam spectare videatur prouisio. ¶ Ad octauam rationem respondetur, quod cum in casu, in quo papa factus esset demens dementia incurabili per naturam, iudicadus veniat quasi mortuus, cum non possit agere, siue exercere actus officio summi pontificatus incumbentes. ar. de cle. agro. c. 1. lib. 6. tunc domini Cardinales debent hoc demandare prælatis ecclesiæ, & inuitare eos, vt conuenientes in vnum, consulant quid agendum sit, an scilicet alius eligendus sit: cum ecclesia quasi vacare videatur in præfato casu, vel dandus sit illi adiutor. ¶ Ad nonam respondeat sicut ad septimā. ¶ Ad decimam videtur respondendum, quod in casu illo autoritate papæ concilium conuocandum esset, si sine concilio causa illa terminari non posset: iuxta ea quæ legimus de papa Sixto in capit. mandastis. 2. q. sexta. Et de papa Symmacho. §. Hinc etiam. distinctio. ne. 17.

Ad septimū

Ad octauū

Ad nonū

Ad decimū

¶ De causis congregationis vniuersalium conciliorum.

Cap. IX.

SVM

I Concilij conuocandi cause recensentur.

ostquam ostendimus quæ autoritate regulariter vniuersa concilia congreganda sunt: iam videndum est, quibus de causis congreganda veniunt, cum non leui causa, sed pro grauissimis & arduis prælati à suis ecclesijs & euocandi & fatigandi sint. ¶ Decursis autē pluribus historijs, inuenimus patres ecclesiæ multis de causis conciliariter cōuenisse. Primò quidem, vt super tractadis, & disponēdis in vniuersali ecclesia maturius, & sanius concilium haberetur. Si enim, vt inqt Sapiens ecclesiastici. 37. ante omnem actum præcedere debet cōsiliū stabile, multò amplius hoc obseruandum est, vbi de maximis rebus, & vniuersam remp. Christianam tangentibus agendum venit. Ad habendum autem maturum sanumq; consilium super huiusmodi rebus plurimum operatur multitudo sapientum. secundum illud Proverb. 11. Vbi multa cōsilia, ibi salus. Et ecclesiastici. 6. Multitudo sapientum sanitas est orbis terrarum. & maximè hoc obseruatum à patribus legimus in materijs fidei: quia in his periculosissimè erratur, vt ait beatus Aug. Hanc causam celebrationis concilij tangit beatus Cyprianus in epistola, quam ad Stephanum ipse & synodus quædam scribit dicens. Cyprianus, & ceteri Stephano fratri salutē. Ad quædam disponenda, & concilij communis examinatione limanda necesse habemus conuenientibus in vnum plurimis sacerdotibus cogere & celebrare conciliū. Item Theodosius imperator mandato dato, vt episcopi conuenirent ad celebrandum secundā synodum Ephesinam, rationem assignans dicit. quia scilicet Leo papa cogitabat non esse tutum absq; sancta synodo, & vbiq; sanctarū ecclesiarum præsulibus huiusmodi quæstionem de fide enodare, necessarium duximus vestram conuenire fraternitatē. vnde & glōf. in c. Anastasius. distin. 19. dicit, q̄ vbi de fide agitur, papa debet requirere concilium episcoporum: quod potissimum venit intelligendum, quando ipsa fidei quæstio prius nō fuerit per ecclesiam per se vel in simili determinata siue diffinita: foretq; tantę difficultatis, vt papa cum collegio suo non videret plenè qd in ea parte tenendū esset. Et sic in his sem-

per tenēda est illa regula. c. de quibus causis. dist. 20. vbi Inno. ita consulit. de quibus causis nulla soluendi ligandiq; autoritas in libris noui & veteris testamenti, vel. 4. euangeliorum in scriptis apostolorū non appareat, ad diuina recurrere scripta Græca, si nec in illis ad catholicæ ecclesiæ historias catholicas à doctōribus catholicis scriptas manū mittite: si nec in illis, sanctorum exempla perspicaciter recordamini: quod si in omnibus his inspectis huius quæstionis qualitas non lucidè inuestigatur, seniores prouincię congrega, & eos interroga: facilius nanq; inuenitur, quod à pluribus quoq; senioribus quæritur. verus etiam promissor ait: Si duo ex vobis, vel tres in vnum conueniūt super terram in nomine meo de omni re. q. p. a. p. me. qui in ca. est. hæc ille. Hac de causa beatus Petrus, & aliqui apostoli celebrasse leguntur concilium Hierosolymis, cum quæstio de obseruatione legalium mota esset, quæ ibi gratia Spiritus sancti aspirante diffinita est: vt habetur Actorum. 15. Secundò congregata leguntur concilia vniuersalia ad solenniorem & abundantiorē autoritatem reprobationis hæresum, & condemnationis hæreticorū. Planè cum de publicis latronibus, & hostibus reipubli. venit iustitia exequenda solitum est tam ad eius pleniorē notitiam, quàm ad maiorem malefactorum confusionem, & aliorū tuba aut campana populum conuocare, ita conueniēter conuocatur concilium vniuersale, quando reprobationis & condemnationis iudicium contra hæreticos exercendum est, quorum errores & potentes habent actores & plures fautores per diuersas orbis partes: qua de causa plura concilia, & potissimè septem præclara & principalia celebrata leguntur. Quorum primum est Nicænum. 318. patrum, in quo Arrij episcopi Alexandrini, qui tres gradus posuit in trinitate, scilicet patrem maiorem, filium minorem, & Spiritum sanctum creaturam vel feruum, error condemnatus est. Secundum fuit Constantinopolitanum. 150. patrum, in quo error Macedonij Constantini episcopi conuincitur, qui negabat Spiritum sanctum esse Deum. Tertium est Ephesinum primum. 300. patrum, in quo Nestorij impietas iudicatur, qui dicebat beatam Virginem Mariam non Dei, sed tantummodò hominis genitricem, vt aliam personam carnis, aliam personam faceret deitatis. Quartum concilium fuit Chaleedonense. 530. patrū, in quo error Eutic. reprobatus est: qui asser-

Dd 5 bat

bat Christum post humanam assumptionem non ex duabus naturis existere, sed solam diuinam naturam permanere. Quintum fuit Constantinum, in quo perfidia multorum hæreticorum condemnatur, maxime Theodori Mosothoni, qui asserbat alium esse verbum, & alium Christum. Negabatque sanctam virginem Mariam Dei genitricem fuisse. Sextum fuit etiam Constantinum. 150. patrum in quo stultitia Macharij Antiocheni episcopi, & sociorum eius, qui unam tantum voluntatem & operationem in Christo falsa suspitione astruebant, confutatur. Septimum concilium est Nicænum secundum. 367. patrum, in quo hæresis execratorum imagines sanctorum in ecclesia, dicentium illas nec colendas, nec venerandas fore, abarsa est. Tertio concilia leguntur congregata gratia schismatis extirpandi: sicut octauum concilium vniuersale. 300. patrum Constantinopoli celebratum: in quo schisma de depositione Ignacij & ordinatione Focij ortum patres congregati extirparunt, Focium anatematizantes, & Ignatium restituentes. Hac etiam ratione legitur Romæ congregatum concilium, cum de papatu contenderet Vrsinus quidam cum Damaso papa: in quo confirmato in apostolica sede Damaso, Vrsino depulso, sedatum est schisma, vt Eusebius in ecclesiastica tradit historia. Item eadem ratione congregata legitur synodus tempore regis Theodoricij: in quo de contententibus de papatu Symmacho & Laurentio schisma ortum est, quod in ca. Symmachus. 2. quæst. 7. fuit extirpatum. Præterea ætate nostra tribus contententibus de papatu, scilicet, Benedicto. 13. & Iohanne. 23. & Gregorio. 12. synodus congregata est Constantiæ in natione Germanica: in quo vno, scilicet Gregorio renuntiante si quid iuris habebat, alijs duobus depositis, scilicet Iohanne & Benedicto, data est pax ecclesiæ. Quarto congregata leguntur concilia ad reductionem siue confutationem hæreticorum per viam disputationis: qua de causa tempore & consensu beati Syluestri papæ, iussu Constantini imperatoris dicitur Romæ conuenisse magnum episcoporum conuentum, vt cum Iudæis disputaretur de lege, vtrum, scilicet, Christianorum fides legi Iudæorum præferenda esset. Vbi longa concertatione expleta, cum pro fide Christierat conclusum, augusta Helena cum tribus millibus Iudæorum ad fidem Christi conuersa, baptismum suscepit. Hac etiam de causa diebus nostris congregata est synodus Basiliens. pro redu-

ctione Bohemorum, vbi data Bohemis licentia disputandi, & dicendi liberè quicquid vellet in defensionem errorum suorum, assignatisq; per synodum quatuor doctoribus catholicis, qui in publica congregatione illis responderent, longissima concertatio facta est nobis ibi semper præsentem: sed quaquam manifestissimè conuicti essent, foretq; descendens illis in multis gratia lucrificandi eos, nihilominus recesserunt peccatis eorum promerentibus ita sordidi, sicut venerunt. Hac etiam de causa congregata est Florentina synodus amplissima diebus nostris sub sanctæ memoriæ Eugenio pro reductione Græcorum, vbi interfuit imperator Græcorum, & patriarcha Constantinopolitanus cum multis alijs prælatis orientalis ecclesiæ. Vbi operante saluatore nostro, qui veram pacem est, sublato de medio pariete, qui occidentalem, orientalemque diuidebat ecclesiam, vnio, & concordia conclusa est inter eos, licet heu ab omnibus in partibus orientalibus non fuerit acceptata. Quinto concilia leguntur congregata, cum ecclesia habet magnos & potentes hostes, & perturbatores. Tunc enim summus pontifex ecclesiæ princeps, ac rex regum terræ Dei vicarius solitus est congregare conuentum patrum, & principum ecclesiæ, de quibus in psalm. Constitues eos principes super omnem terram. ad punitionem illorum. Hac de causa Gregorius tertius cum imperatorem Leonem huius nominis tertium hæreticum incorrigibilem comperisset super depositionem imaginum Christi, & beatæ virginis, ac sanctorum, quas omnes destrui ac incendi fecerant in vrbe Constantinopolitana: congregato concilio Romæ quasi mille episcoporum, Romam, & Italiam totam ab eius obedientia & potestate discedere fecit, & vectigalia interdixit, & illum anathematizans, venerationem imaginum confirmauit. Item hac de causa Gregorius septimus contra imperatorem Henricum huius nominis. 3. quia Romanæ ecclesiæ scindere unitatem moliebatur, congregauit Romæ concilium. 110. episcoporum, & illum ibi excommunicauit. Item hac de causa Innocentius quartus imperatorem Fredericum huius nominis. 2. ecclesiæ hostem rebellem, contumacem, & incorrigibilem comperiens, conciliū congregauit Lugduni, & ibi illum ab imperio deposuit. Sexto legitur congregatum vniuersale concilium gratia supernæ reuelationis impetrandæ à Deo super arduis in ecclesia constituendis. Hac de causa congregata legitur

legitur synodus prima ab apostolis, vt scilicet quis ad integritatem apostolici collegij loco Iudæ proditoris assumendus esset, orationibus à Deo cognoscerent. Vnde dicitur Actorū. 1. Et statuerunt duos, scilicet, Ioseph, qui cognominatus est iustus, & Mathiam: & orantes dixerunt, Tu domine qui corda nostri omnium, ostende quem elegeris, &c. Septimo congregata leguntur concilia cum magna imminet Christianæ reipublice necessitas, aut persecutio, cui non nisi à totius ecclesiæ auxilio subueniri posset. Hac quidem causa inter alias maximè Vrbani. 2. audiens ciuitatem sanctam Hierusalem ab infidelibus captam in Christiani populi dedecus & confusionem, concilium generale conuocat in Claromonte Aluerniæ: & in subsidium illius passagium transmarinum ordinatur. Octauo leguntur concilia congregata ad maiorem firmitatem fidei, & acceptationem plenariam tam constitutionum, quam diffinitionum factarum in præcedentibus concilijs. Vnde post Nicenam synodum congregata est Romæ per beatum Syluestrum synodus. 277. patrum, in qua roborata est fides synodi Nicenæ, & Arius condemnatus in qua sic ait beatus Syluester. Quicquid in Nicæna synodo constitutum est, ad robur sanctæ matris ecclesiæ catholicæ & apostolicæ à sanctis sacerdotibus. 318. nostro ore consortes firmamus: & omnes qui ausi fuerint dissoluere diffinitionem sancti magni concilij, quod apud Nicenam congregatum est sub præsentia pijsimi & venerandi principis Constantini Augusti anathematizamus: & dixerunt omnes episcopi, placet. Item sexta synodus apud Constantinopolim celebrata, vt habetur distinct. 16. cap. quoniam. sic inquit. Confirmamus & ceteros, scilicet sanctorum patrum canones & synodos, scilicet Nicenam, Anchiritanam, Antiochenam, &c. Nono congregata leguntur concilia gratia inquirendæ veritatis super suspitione hæresis orta de Romano pont. Hac de causa congregatum legitur concilium tam tempore Symmachi papæ, de quo in. 8. hinc etiam. distinctio. 17. quam tempore Marcelini papæ, qui sacrificauerat idolis. de quo in cap. nunc autem. distinct. 21. Decimo congregatum legitur concilium purgationis gratia, quam papa voluit facere: vt quia si infamia fuit publica, purgatio etiam omnibus nota esset. Hac ratione Damascus papa & Leo 4. & Sixtus Romani pont. bonæ famæ suæ curam gerentes, ad sedandum scandalum

concilia congregasse leguntur: sicut de beato Damaso habetur. 2. quæst. 7. nos. circa finem. De Leone. 4. habetur. 2. quæst. 5. omnibus. circa finem. De Sixto papa in cap. mandastis. 2. quæst. 7. Vndecimo congregandum venit vniuersale concilium, quando vehemens dubitatio curreret de iure electionis aliqui in summum pontificem iuxta glo. in. c. si forte duo. distinct. 79. Hac de causa plura congregata sunt concilia à sanctis patribus, quæ supra gratia extirpandi schismatis descriptimus. Duodecimo concilia aliquando celebrata leguntur, & celebranda rationabiliter veniunt ad efficaciorē, ac solenniorē, & vniuersaliorē reformationem ecclesiæ faciendam. Quamquam enim summus pontifex pro singularitate principatus sui omnem legem condere & dare posset toti ecclesiæ, iuxta. c. sunt quidam. 25. q. 1. nihilominus sæpe (& hoc rationabiliter) patres ecclesiæ synodaliter conuocat, vt leges ad reformationem pertinentes condendæ illorum concilio & approbatione formatæ plus habeant autoritatis, & apud fideles acceptabiliores fiât. Hac de causa plura sunt congregata concilia, in quibus canones continentes plura vtilia ad correctionem vitiorum, ad componendos mores, ad honestatem vitæ, ad pacem populi Christiani sunt instituti. Ex quibus pro magna parte corpus decreti conflatum est: intra quæ est synodus illa singularis, quam Romæ Gregorius septimus celebravit ad reformationem ecclesiæ: in qua anathematizauit simoniacos, clericis uxorem habentibus interdixit diuina, laicis eorum missas audire prohibuit, & inuestituras ne à laicis susciperent, sententiam excommunicationis adhibuit.

De vtilitate celebrationis conciliorum. Cap. X.

S V M M A R I V M.

1 Concilij celebrandi utilitas, ostenditur.

Quamquam ex supradictis satis perspicuum sit, quod plurimum vtilitatis afferat sanctæ ecclesiæ ipsa vniuersaliū conciliorum celebratio, nihilominus ad pleniorē huius rei notitiam aliqua quasi repetentes ex præcedenti. c. dicimus maximè valere ad sex.

¶ Primò

¶ Primò quidem valet celebratio vniuersalium conciliorum ad conseruandam Christianam religionem in vnitatem fidei, quæ primum vinculum est societatis Christianæ. vt dicit B. Chrysoſtomus. Hanc vtilitatem conciliorum vniuersalium assignat beatus Isidorus in ca. canones. distinctione. 15. ita dicens. Canones generalium conciliorum à temporibus Constantini imperatoris coeperunt. In præcedentibus namq; annis persecutione feruente, docedam plebium minimè dabatur facultas, vnde Christianitas in diuersas hæreses scissa est: quia nõ erat eis licentia conueniendi in vnũ, nisi tempore supradicti imperatoris. Ipse enim dedit facultatem Christianis liberè congregari. Item hac de causa Martianus imperator scribens ad omnes vbiq; terrarum episcopos vt ad synodum Chalcedonensem veniant, ita ad propositum loquitur. Omnia ad veram fidem & Christianam orthodoxam religionem tunc præponenda alijs rebus existimauimus: Deo em̄ propitio existente, & nostrum imperium, & cõmunes causas meliores fore contendimus. Quia ergo dubitationes quedam circa orthodoxam fidem motæ sunt: sicut indicant etiam literæ sanctissimi archiepiscopi felicissimæ ciuitatis Romæ, placuit nobis propter sanctũ conciliũ fieri, quatenus concordatibus patribus, & veritate examinata, & vacante omni studio, quo quidã iam abusi religionẽ turbauerũt orthodoxã, vera atq; saluberrima fides sit omni mundo manifestissima, & de cætero omnis quæstio & dubitatio auferatur. & infra, Quis quis enim in generalem futurã synodum & omni mundo vtilem peccat, equidem contra Deum, & diuinitatem nostrã offendit. hæc ille. ¶ Secũdò valet ad faciliorem & firmiorem illucidationem veritatis in dubijs. Faciliore quidem: quia quod à pluribus sapiẽtibus quæritur, facilius inuenitur. vt ait Inno. in. c. de quibus. dist. 20. Firmiorem etiã dicimus: quia tãtò firmiter, siue grauius est iudicium, quantò plurium sententijs confirmatur, & approbatur assensu. Vnde in. c. extra consciẽtiam. dist. 64. dicit Inno. Integrũ iudicium est, qd plurimorum sententijs cõfirmatur. Vnde beatus Aug. dicit lib. 1. de bapt. contra Donatistas. antiquos patres fluctuasse in fide, quousq; totius orbis concilio firmaretur. Aitenim sic. Iam ne videar humanis argumentis illud agere, quoniam quæstionis huius obscuritas prioribus ecclesiæ temporibus ante schisma Donati magnos viros & magna charitate præditos patres episcopos ita inter se compulit

salua pace disceptare atq; fluctuare, vt conciliorum in suis quibusque regionibus diuersa statuta mutarent, donec plenario orbis concilio, quod saluberrimè sentiebatur, etiam remotis dubitationibus firmaretur. hæc ille. Hinc etiam Theodosius imperator scribens Dioscoro archiepiscopo Alexandrino vt conueniret cum suis metropolitanis Ephesi sine dilatione, sic inquit. festinesq; cum vniuersis sanctis episcopis, quos conuenire per sacras nostras epistolas sanximus ad prædictam ciuitatẽ, & subtilissimè inuestigantibus & quærentibus, omnis de medio error cõtrarius auferatur, catholica aut̄ doctrina & orthodoxa fides solidetur, & quiete fulgeat, quod vniuersi in posterum inconcussam & intemeratam custodiant. Planè cum congregatio tantorum patrum ecclesiæ, quibus ait dominus in euangelio Matth. 5. vos estis lux mundi. nil aliud videatur esse, q̄ multorum luminarium congregatio, bene facit ad illuminationem populi Christiani, & decorem vniuersalis ecclesiæ synodalis patrum congregatio. Vnde bene conuenit proposito illud Eccl. 43. species celi, id est, ecclesiæ gloria stellarum, id est, doctorum. mundum illuminans. vbi glo. ordinaria ita dicit. Species celi, id est ornatu ecclesiæ. sanctorum plenitudo, quos Deus excelsus ordinauit, vt prædicatione euangelij mundum illustrarent. ¶ Tertio conciliorum vniuersalium celebratio vtilis est ad culturam agri dominici, vt canon concilij Constantien. dicit frequens. Sunt quidem patres in concilio cõgregati ministri operarij agricolæ, de quo dominus ait. Iohann. 15. pater meus agricola est. quorum ministrorum officium est errorum vepres de agro dominico euellere, plantare fidem, & euulsis vitiorum radicibus virtutes inferere. Vnde dominus Hierem. in figura Romani pontificis, qui cõgregator & director conciliorum vniuersalium est, videtur dixisse illud Hierem. primo. Ecce constitui te super gentes & regna, vt euellas, & destruas, & disperdas, & dissipes, ædifices, & plantes. vt testatur papa Innocen. in cap. solita. extra de maio. & obedien. vnde Adrianus papa loquens patribus in concilio, quod Romæ congregauit, ita ait ad propositum. Cum debeamus o fratres & filij dilectissimi dominici agri strenui & fideles esse cultores, & spiritualibus ad purgationem ipsius caelestium præceptorum vt ligonibus, oportet, vt siqua in eò spinosa, siqua germinare venenosa conspiciamus, pari labore, vnanimiq; zelo hæradicitus extirpare

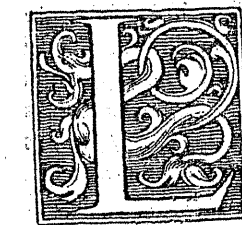
extirpare studentes, arripiamus examinis rostrum, & falcẽ iudicij cõcordi sententiã proferamus, ne quæso in nos exprobratè dicatur: Melsis quidẽ multa, operarij autẽ pauci. hæc ille. ¶ Quarto celebratio cõciliõrum vniuersalium vtilis est ad tyrannorum, & infidelium superbiã humiliandã. Plurimũ profectò, vt intelleximus à fide dignis, q̄ fuerũt infideles in orientalibus patribus. s. Turci terrentur audientes apud Christianos vniuersalia cõcilia congregari. & ita faciunt vbiq; latitent. & hoc rationabiliter: quoniam ecclesia Dei vt dicitur Cantico. 6. Terribilis est vt castrorum acies ordinata. Castra sunt doctores patres ecclesiæ cõgregati, quibus tãquam militibus Christi, & propugnatoribus munitur, protegitur, & defenatur ecclesia. De quibus dicitur Zacha. 9. Circũdabo domũ meam. i. ecclesiã, ex his qui militat mihi. videlicet prælatis, doctoribus, & principibus fidelibus, qui eam defendẽdo, Christo militare perhibẽtur. Vnde Paulus apostolus scribens Timotheo ait. labora sicut bonus miles. glo. in prædicando euãgelium cõtra hostes. ¶ Quinto celebratio conciliorum est vtilis ad refrænandum exorbitantiam quorũdam põtificum, qui põtificatũ suum aut spretis sanctorum patrum regulis pro uoluntate exercent, aut symoniaca prauitate dehonestat, aut seculi vanitate, & vita scãdalo sa confundũt. Huius causa cõgregatũ legitur conciliũ episcoporum Italiae Romæ per imperatorem cõtra Iohãnem papã duodecimum, qui venator, & lubricus publicus, & incorrigibilis erat. Vt em̄ ait Hormisdã papa in epistola decretali ad episcopos per Hispaniã cõstitutos, Difficile est, vt cuiusquã cor sic prauis cogitationibus induretur, vt in se patiatur culpãdus fieri, cum nouerit se iudiciũ subeundũ cõciliij. ¶ Sexto valet vniuersalium conciliorum celebratio ad omniũ quasi scãdolorum, quæ suscitatur in ecclesia, extinctionẽ. Istud planè vt priora exẽpla nos docẽt. Vltimũ refugiũ ecclesiæ in omnibus magnis angustijs suis. sicut in præcedenti. c. exẽplariter deductũ est in multis, tam de scãdalis occasione hæreticorum, aut schismaticorum, q̄ aliunde exortis. Vnde propter has multiplices vtilitates prouenientes ecclesiæ sanctæ Dei ex celebratione sacrorum cõciliõrum posset optimè adaptari mysticè proposito tanquam dictum summo pontifici illud Esa. 16. Ini concilium scilicet cũ sapiẽtibus. Coge conciliũ, id est, cõgrega. vt exponit magister Nicolaus de Lyra. q. d. Spiritus sanctus Romano põtifici imminuentibus grauisimis periculis in ecclesia,

Ini concilium, & coge, id est, congrega vniuersale concilium: quoniam si in medio duorum vel triũ in nomine Christi cõgregatorum ipse est vt spirator, doctor, & adiutor, vt habetur Matth. 18. multò ampliùs vbi sanctorum patrum multorum societas in nomine conuenit Iesu Christi, maximè pro rebus vniuersitatem Christianæ religionis respectiue concernentibus interesse credendũ est. Verum est hic aduertendum, qd hæc, quæ dicta sunt, accipienda veniunt, cum in concilijs vniuersalibus proceditur canonicè, & sanctè: quoniam aliàs melius foret superfedere à celebratione cõciliõrum. Quoniã quemadmodũ conciliaritè celebrata saluberrimos fructus operata sunt: ita nõ ritè celebrata maximis scãdalis vniuersam perturbant ecclesiã, sicut patrum traditiones & venerabiles historiae nos docẽt. Quocirca Eusebius religiosissim⁹ episcopus Dorilei ciuitatis (qui dånatus fuerat cũ Flauiano iniuste à Dioscoro. vt habetur in prima actione Chalcedonens. cõciliij synodi) ad synodum loquens ita dicit. Adimus vestrã pietatem, supplicantes iustitiam promereri: causa autem hæc est nuper factò concilio in Epheso metropoli, quod vltimè fuit: non futuram, & c. vt nõ tantis malis, & perturbacionibus vniuersum mundum repleret.

¶ Quòd Rom. pontifi. præsentia personalis non necessariò requiratur in concilijs vniuersalibus. Cap. XI.

S V M M A R I V M.

- 1 Concilium vniuersale, quòd non exposulet necessariò pontificis Romani præsentiam, sed auctoritatem.
- 2 Concilijs vniuersalibus quare superioribus temporibus summi pontifices præsentialiter nõ intererant, triplex assignatur ratio.

Icèt vniuersalia concilia, vt prædiximus, non nisi per Ro. pont. regulariter conuocada sint, & auctoritate fulcienda: nihilominus nõ est necessariũ, nec semper conueniens, vt sempillis præsentialiter interfit: sed sufficit, qd legati,

¶ Legati, aut vicarij, siue Apocrifarij ei⁹ inter-
sint. Quod ex illo apertissimè ostenditur, q̄
nulli octo conciliorum vniuersalium, quæ in
ecclesia vt præstantioris authoritatis descri-
buntur, Romanus pontifex personaliter inter-
fuit, sed per legatos suos. Vnde Leo papa
huius nominis primus ab imperatore Chri-
stianissimo Martino ad Chalcedonense con-
cilium deuotissimè inuitatus, hac ratione in-
ter alias se excusauit, q̄ nullū inde exemplum
à prædecessoribus acceperit, vt ipse scribit, tā
patribus concilij Chalcedonens. quàm pul-
cherrimæ Augustæ. Vnde hanc excusatio-
nem præfati beati Leonis legati sui assignan-
tes in concilio Chalcedonens. sic dixerūt. Glo-
riosissimi, & Christianissimi nostri impera-
tores charitatem, catholicam fidem, & affe-
ctum tenentes, beatissimum nostrum Leo-
nem apostolicæ sedis præfulem vt ad hoc ve-
nerabile & sanctum concilium adesset, diri-
gentes venerabiles epistolas supplicarūt, cu-
ius pietati placere posset, si in hac re probare-
tur aliquod simile à prædecessoribus factum.
Nam meliùs vestra potest cognoscere sancti-
tas, quia nec in Nicæna, nec in Ephesina syn-
odo, nec alio tali sancto concilio papa san-
ctæ sedis affuit: pro qua huius formæ sequens
consuetudinem nos direxit: qui sanctissimus
non dubitans se in his hic adesse, quos præci-
puè cognoscit, omnia quæ ad fidem catholicæ
sinceritatem, & quæ ad sancti Petri apostoli
pertinēt reuerentiā agere, quæ etiam per nos
ad vestram beatitudinē congruas sanctorum
patrum concilij direxit epistolas, quas reci-
pere, & recèseri percipite. Hoc autem, q̄ præ-
sentia Romani pontificis non necessariò re-
quiritur in concilij vniuersalibus, sed bene e-
ius authoritas, satis videtur apertè colligi ex
eo, q̄ forma authoritatum sanctorū patrum,
de quibus dist. 17. per totum. superius indu-
ctarum in ca. 6. non habet, q̄ absque præsen-
tia Romani pontificis non debeant vniuersa-
lia concilia celebrari, sed bene, q̄ absque eius
authoritate, aut sententia celebrari non de-
bent. Et hoc bene ostendit glo. decreti in. c. 1.
dist. 17. vbi definiens concilium vniuersale,
dicit illud esse, quod à papa, vel eius legato
cū omnibus episcopis cōstituitur, id est cele-
bratur. Huiusmodi verò cōsuetudinis q̄ anti-
quis superioribus tēporib⁹ summi pōtiffices
præsentialiter non intererant vniuersalibus
cōcilij, maximè tempore, quo imperatores
plurimum dominabantur in orbe, triplex ra-
tio assignari potest. ¶ Prima, ne Romanis pō-
tificibus inferretur aliqua violentia in conci-

lij per imperatores, aut alios tyrannos, sicut
de papa Felice legimus: quod quia celebrato
cōcilio excommunicauit Vrsacinum, & Va-
lentem Constantino imperatori in perfidia
Arriana consentientes, depulsus de sede, &
ab ipso imperatore decollatus, martyrio co-
ronatus est. Similifq; violentia legitur facta
in secunda synodo Ephesina legatis aposto-
licæ sedis, vbi Fabianus, qui vices beati Leo-
nis papæ agebat, interfectus fuit. ¶ Secunda
ratio, vt Romanus pōtiffex, qui solitus est vni-
uersalium conciliorum confirmare senten-
tias & canones, vt infra ostensuri sumus ex
gestis conciliorum cum plena libertate, quæ
plurimum est necessaria in hac parte, in pro-
pria sede existens, quæ sibi confirmanda vi-
derentur, confirmare, & quæ non confirman-
da essent, libera potestate vacua authoritate
relinqueret, aut cassaret. ¶ Tertia ratio est
propter necessitates incumbentes tam eccle-
siæ, quàm ciuitati Romanæ, quibus Romani
pontificis præsentia maximè est præsidio, &
auxilio. Hanc rationem assignat Leo papa
patribus in concilio Chalcedonensi congre-
gatis, sic loquens de imperatore Martino.
Amplendendum est clementissimi imperato-
ris plenum religione cōsiliū, quo sanctam
fraternitatem vestram ad destruendas infi-
dias diaboli, & ad reformandum ecclesiasti-
cam pacem maluit conuenire beatissimi Pe-
tri apostoli iure atq; honore seruato, adeo vt
nos quoque ad hoc inuitaret, vt venerabili
synodo nostram sententiam præbeamus: q̄
quidem nec necessitas temporis, nec vlla po-
terat consuetudo permittere: me tamen in
his fratribus, hoc est Paschasio, & Licentio
episcopis, Bonifacio, & Basileo presbyteris,
qui ab apostolica sede directi sunt synodo ve-
stræ, vestra fraternitas confidat præsidere,
nec iniunctam vobis poenitentiam meam exi-
stimet. Item præfati legati ad synodum præ-
fatam ita dixerūt. Notum est nempe ad hoc
amabili concilio ad beatum apostolicum, &
catholicum papam Leonem sacras esse lite-
ras destinatas, quæ habent, vt huic sacro con-
cilio se præsentare dignaretur: sed quoniam
nec antiqua consuetudo, neq; generalis tem-
poris necessitas permetteret, nostrā paruita-
tē huic sancto cōcilio pro se præsidere præce-
pit. Ideoq; necessarium est hæc, quæ in me-
dium proferuntur, per nostram interlocutio-
nem disceptari.

¶ Qui

¶ Qui ad vniuersalia concilia
necessariò vocandi sunt.

Cap. XII.

S V M M A R I V M.

¶ Concilijs vniuersalibus qui interesse debeant ostenditur. Et qui ad ea potissimum et necessariò sint uocandi.

Aufis, & vtilitatibus celebra-
tionis generalium concilio-
rum iam explicatis, inquiramus
qui ad generalia concilia
sint euocandi, in qua quæ-
stione dicendum est, solos ec-
clesiæ prælatos maiores necessariò ad illa vo-
candos esse. Quod primò multis patrum te-
stimonij ostendemus. Secundò rationibus.
¶ Primò hoc colligitur ex illa definitione cō-
cilij generalis, quam ponit glossa in ca. 1. di-
stinctione. 17. vbi dicitur. Concilium vni-
uersale est, quod à papa, vel eius legato cum
episcopis celebratur. Item hoc ostenditur ex
canonibus, vbi de synodis vniuersalibus anti-
quis fit mentio: in quibus omnibus soli epi-
scopi videntur nominari. vnde in ca. omnia.
distin. 1. 2. dicit beatus August. Omnia ta-
lia, quæ neq; sanctorum scripturarum autho-
ritatibus continentur, nec in concilij episco-
porum statuta inueniuntur. Item in ca. cano-
nes. dist. 15. habetur, quod prima synodus, sci-
licet Nicæna, fuit. 318. episcoporum. Secun-
da, scilicet Constantina, fuit. 150. episcoporu.
Tertia, quæ fuit prima Ephesina. 200. episco-
porum. Quarta, quæ fuit Chalcedonens. fuit
500. & 30. sacerdotum: quod exponendum
est, id est, episcoporum: quia hi vt habetur in
frā patres vocantur: patres autem concilio-
rum soli episcopi dicuntur, vt patet eadem
distin. ca. Sancta Romana. & in. c. sexta syn-
odus. dist. 16. vbi patres vocantur, qui in cap-
canones. nominati sunt episcopi. & hoc con-
uenientissimè: quia ita à Spiritu sancto nomi-
nati leguntur. psal. 44. vbi ita inquit ecclesiæ
militanti. Pro patribus tuis nati sunt tibi fi-
lij. Vbi glo. Hiero. de episcopis hoc exponēs,
inquit. Fuerūt in ecclesia apostoli patres tui,
quia ipsi te genuerunt: nunc autem quia ipsi
recesserunt à mundo, habebis pro his episco-
pos, qui à te creati sunt. Sunt enim vt hi pa-
tres tui, quia ab ipsis regeneraris. Item huius
testimonium colligitur apertissimè ex cap.

synodum. distinctione. 17. vbi beatus Mar-
cellus papa synodum vniuersalem vocat syn-
odum episcoporum. Item hoc habetur ex-
pressè ex illo, quod in gestis Chalcedonens.
concilij legitur, quod catholici episcopi vi-
dentes quosdam ægyptiacos non episcopos,
qui de Alexandria cum Dioscoro hæretico
Chalcedoniam venerant, tentantes interesse
concilio, clamauerunt dicentes, quod conci-
lium episcoporum esset, & alij expelli debe-
rent. Cæterum hoc etiam arguitur ex eo, q̄
Leo papa Ephesino concilio scribens, post-
quàm de Eutic. errore, & suorū complicum
locutus est, sic subiunxit: verum quia & ta-
lium non est intelligenda curatio, piè ac reli-
giosè Christianissimus imperator habere vo-
luit episcopale concilium, vt pleniori iudi-
cio omnis posset error aboleri. Item in epi-
stola, quam Christianissima pulcherrima Au-
gusta ad consulem Bythinæ Stratigium, vt
curam haberet circa disciplinam synodi per-
hibendam, antequàm placeret ei, & patribus
de Nicæna ad Chalcedoniam mutare conci-
lium sic dicitur. Quidam autem sicut agno-
uimus cum sint solliciti conturbare & con-
fundere Deo placitam disciplinam superue-
nientes in Nicæna clerici, ac monachi, ac lai-
ci tumultus facere tentāt, necessariò has pias
litteras ad tuam direximus claritatem: quate-
nus cum omni virtute eos, qui præter nostrā
euocationem, aut permissionem suorum epi-
scoporum ibidem commorantur, clericos,
monachos, atque laicos, quos nulla ratio ad
concilium vocat, omnino valeas remouere,
& ab ipsis locis expellere: hæc ibi. Item ha-
betur in prima actione Chalcedonens. syn-
odi abbas Martinus requisitus ab Euthico vt
se subscriberet in gestis cōcilij Ephesini, non
acquieuit, dicens. Non est meum subscribe-
re: episcoporum tantum est, & eorum, qui
digni sunt. ¶ Præterea secundo loco cla-
rissimè demonstratur rationibus solos epi-
scopos, siue prælatos maiores necessariò
conuocari debere ad concilia vniuersalia.
¶ Primò sic. Illi soli veniunt necessariò con-
uocandi ad vniuersalia concilia, cum qui-
bus tractanda veniunt, quæ vniuersitatem
Christiani populi respiciunt, qui constitui
singulariter leguntur Christiani populi prin-
cipes, & rectores. Patet hoc: quia statue-
re, corrigere, & reformare cum sint actus iu-
risdictionis: vt de reb. eccles. non alienan. ca.
fin. ad superiores pertinent: sed episcopi so-
li sunt huiusmodi, vt patet ex authoritate in-
ducta prophetæ cum gloss. psalm. 44. Con-
stitues

stitues eos principes super omnē terram. ergo ipsi soli episcopi ad vniuersalia concilia veniunt vocandi. ¶ **Secundò** sic confirmando rationem iam factam. Illi veniunt solum vocandi necessariò super rebus vniuersitatis, qui maiores sunt de vniuersitate, cum vniuersitas ipsa tota conuocari non possit: quia in maioribus minores cõtineri videntur. vt notatur extra ð his que fi. à ma. par. ca. quasi per totum. sed episcopi soli sunt huiusmodi in re pub. Christiana: vnde patres ecclesiæ vocati sunt: vt in ca. canones. dist. 15. & columna ecclesiæ Dei, & legati, & Apostolorum successores, vt ait Anacletus in ca. accusatio. 2. q. 7. ergo ipsi soli necessariò, &c. ¶ **Tertiò** sic. Illi soli veniunt ad vniuersale concilium vocandi, quibus specialiter à Christo credita est potestas iudiciaria in causis discernendis. Patet. sed episcopi soli, qui Apostolorum sunt successores, eorum loca tenentes in ecclesia, sunt huiusmodi. iuxta. c. in nouo. di. 21. ergo, &c. quibus solis dictum est. Quæcũq; ligaueritis sup terrã erunt ligata & in celis. ergo hoc idẽ quod prius. ¶ **Quartò** sic. Illi soli videntur vocandi necessariò ad vniuersale concilium, qui ex iuramento tenentur ad illud venire, & quibus poena iuris venit in flagẽda si venire contemnant: sed soli episcopi sunt, qui ad vniuersale concilium vocati iurant venire, vt in ca. Ego em. extra de iureiurã. ipsi etiã sunt, quibus venire negligẽtib; poena infligit. vt ca. placuit. dist. 18. ergo ipsi soli videntur necessariò vocandi. ¶ **Quintò** abbates & alij inferiores prælati nõ sunt necessariò vocandi ad concilium provinciale, nec tenentur ad illud venire, nisi ex aliqua magna causa & speciali ter vocati: sed archiepiscopus, vel episcopus infra sex menses tenentur omnibus abbatibus prouinciæ suæ, vel diocesis denuntiare, vt ea seruent, quæ in concilio statuta sunt. vt in. c. si episcopus. & in. c. discernimus. dist. 18. ergo multò minùs euocãdi veniunt ad vniuersale concilium. Consequentia est manifesta. ¶ **Sextò** sic. Si inferiores prælati essent necessariò vocandi ad concilium vniuersale, sequeretur, qd ipsi non vocatis redderetur concilium, siue synodus nulla: sed hoc est manifestè falsum, ergo illud, &c. ¶ **Septimò** sic. Si inferiores prælati essent de necessitate vocãdi ad conciliũ vniuersale vt habentes voces definitiuas, sequeretur, quod cũ ipsi essent plures numero, q̃ episcopi, si differentia esset inter eos & episcopos, tota authoritas synodi vniuersalis deueniret siue reuolueretur ad inferiorum vota prælatorũ, cum à maiori par-

Matth. 18.

te concluderetur: sed hoc absurdum, & inconuenientissimũ esset, ergo illud etiã ex quo sequitur. ¶ **Octauò** non parum fauet proposito, qd prælati maiores iuxta theologorum sententias superiores angelos habent custodes, & illuminatores, & per consequens illorum iudicia maiori & pleniori credẽda sunt firmari veritate, & autoritate.

¶ In quo ponuntur obiectiones contra iam dicta. Cap. XIII.

SVMMARIVM.

1 Obiectiones decem aduersariorũ contra id, quod dicitur, videlicet, quod soli ecclesiæ prælati maiores necessariò ad vniuersalia concilia sint uocandi, referuntur.

ADuersus ea quæ iam de euocandis ad vniuersalia concilia dicta sunt, ab aduersarijs multipliciter obijcit. ¶ **Primo** ex illo Actũ. 15. in synodo per Apostolos celebrata Hierosolymis dicuntur tam apostoli q̃ seniores cõuenisse: & ita videtur, quod ad concilium vniuersale non solum episcopi, & qui loco apostolorum sunt, sed etiam presbyteri, qui ibi videtur dicti seniores, vocãdi sunt. ¶ **Secundò** sic ex. c. conuenientibus. 1. q. 7. vbi quidam Petrus archidiaconus, & quidam Petrus presbyter, & quidã abbas interfuisse dicuntur secundæ synodo Nicænæ, tenentes locum Adriani papæ. ¶ **Tertiò** ex. c. Adrianus. dist. 63. vbi papa Adrianus dicitur celebrasse synodum cum. 153. episcopis religiosi, & abbatibus. ¶ **Quartò** ex. c. sequenti in synodo. ea. dist. vbi synodo celebratẽ Romæ sub Leone papa dicuntur interfuisse totus clerus, & popul⁹ Romanus. ¶ **Itẽ** quintò sic obijciunt. Presbyteri curati sunt prælati, & habent curã animarũ sicut episcopi: & sicut præsident episcop⁹ in episcopatu, ita archidiaconus in archidiaconatu suo, & curatus in parochia sua: ergo videtur qd ipsi ita sint vocãdi ad concilium, sicut prælati maiores. Et confirmatur ex. c. concilia. di. 17. vbi concilia dicuntur synodi sacerdotum. & in. §. hinc etiam. ead. dist. dicitur, qd imperator sacerdotes conuenire præcepit ad urbem. ¶ **Sextò**. Domini cardinales, presbyteri, & diaconi non sunt de numero prælatorum maiorũ, vt colligitur tam ex textu, quàm ex glo. c. quanquã. 2. q. 7. & tamen

Arg. primũ

Secundum.

Quartum.

Quintum.

Sextum.

tamẽ si verum est qd soli prælati maiores vocandi essent necessariò ad concilium vniuersale, Cardinales præfati non venient vocandi, quod videtur esse falsum. ¶ **Septimò** sic. Vbi est eadẽ ratio, ibi videtur esse idem ius: sed causa & ratio quare in antiquis concilijs soli episcopi vocabantur erat ex eo, qd in fide & doctrina religionis Christianæ amplius essent eruditi, & in moribus plus compositi, ac in regimine subditorum plenius circumspiciti: sed hæc quandoq; & frequenter concurrunt abundantius in alijs prælatis inferioribus, in doctoribus, & eruditis religiosi, abbatibus, prouincialibus, ministris, atq; prioribus. ergo videtur qd tales eodem iure vocandi essent. ¶ **Octauo**. Quæ in vniuersali concilio agenda sunt, omnes fideles videntur respicere, & tangere, ergo videtur vt ab omnibus approbentur, quæ in eis constituẽda sunt, & omnes debeant conuocari, cum regula iuris sit. Quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet. ¶ **Nonò**. Concilium vniuersale representat vniuersalem ecclesiam: sed vniuersalis ecclesia dicitur collectio omnium fidelium, vt in ca. ecclesia. de conse. distin. 1. ergo videtur qd ad hoc, quod tale concilium veraciter vniuersalem ecclesiam representans rectè celebretur, omnes fideles, aut saltẽ de quolibet statu aliqui debeant necessariò ad illud vocari. ¶ **Decimò** arguitur, quod in concilijs vniuersalibus primis leguntur non modò episcopi, sed etiam monachi, & presbyteri, & etiam laici subscripsisse, sicut potest colligi ex sexta & octaua synodo: ergo videtur ita esse obseruandum in alijs.

Septimum.

Octauum.

Nonum.

Decimum.

¶ In quo ponitur solutio ad obiectiones facta. Cap. XIII.

SVMMARIVM.

1 Obiectiones aduersariorum circa ea que dicuntur de uocatione prælatorũ ad vniuersalia concilia, &c. diluuntur.

MT plenior habeatur veritatis notitia, & clariùs satisfiat obiectionibus factis ex aduerso, consideranda sunt quæ in superioribus tetigimus, vbi descripsimus concilium vniuersale. Synodus vniuersalis congregatur principaliter ad ordinandum authorita-

tiuẽ aliquid in ecclesia Dei: & quia ad hoc rectè faciendũ necessariò præire oportet maturum consilium: quoniam vt dicit quidam sapiens, Diu delibendum est, quod constituendum est semel. Hinc duæ voces distinguuntur in concilio, scilicet vox cõsultoria, siue cõsultiuã: & vox decisiuã, siue definitiuã. Prima vox est propriẽ eorũ, qui prudentia præcellunt, quæ mater est cõciliorum, & sapientia ad altissimarum rerum, quæ in concilijs vniuersalibus sæpe considerãde veniunt, cognitionem illustrat. Secunda vox est eorum, qui potestate clauium authoritatem in ecclesia superiorem tenent: & quoniam prælati maiores in ecclesia vtrunq; habent, vtpote qui apostolis succedunt, quibus dominus ait. Matth. 18. quæcũq; ligaueritis super terram, &c. ipsi ergo de iure conuocandi sunt ad vniuersale cõcilium, vtpote quibus ex officio conuenit interesse: quod nulli alij licitũ esse videtur: quoniam vt in. c. satis euidenter dicitur. di. 96. Illicitũ nanq; est eum, qui non sit in ordine sanctorum episcoporum ecclesiasticorum, interesse tractatibus. & sunt verba Theodosij imperatoris sanctæ synodo Ephesinæ scribentis. Secundò considerãdum, quod licet prælati maiores vocãdi sint de iure ad cõcilium vniuersale, possunt etiam alij vocari per summum pontificẽ ad voces cõsultiuas, qui aut pro singularitate prudentiæ eorum & experiẽtia in agẽdis dubijs occurrentibus, aut doctrina diuini vel humani iuris idonei, quẽadmodũ multi magistri & doctores excellẽtes in ecclesia sunt, siue sint seculares, siue religiosi, qui non sunt prælati. Quẽadmodum nõ tantũ factũ tempore præterito legimus, sed etiã in diebus nostris tam in concilio Constantiẽ. q̃ Basiliẽ. vidimus practicãtũ, quibus interfuimus: quod etiam opportunum erit cõtinuare plũs vel minũs secũdũ causas, propter quas cõgregãda veniunt talia cõcilia: & hoc, quia in his nostris diebus (prohdolor) multi domini episcopi, siue prælati maiores non tanta prudentia & sapientia splendent, quanta pro singularitate dignitatis, qua cæteris eminent, refulgere deberent. Et ita hoc modo plures non prælati vocãtur ad cõsiliandum super rebus agendis vel inquirendis veritatibus ad concilium vniuersale, qui de iure nec venire, nec interesse habent: & tales solam vocem cõsultiuam habere debent: episcopi verò & cõsultiuam, & decisiuam. Non negamus tamen, quin papa vocas aliquas personas notabiles inferioris status ad conciliũ vniuersale, vtpote prælatos

E c latos

latos minores, aut alias personas doctas, posset illas gratiosè honorare, dando eis auctoritatem vt etiã habeant vocem diffinitiuam cum episcopis, sicut fortè factum est cū abbatibus. vt in cap. Adrianus. & in. c. in synodo. distin. 63. Sed hoc nec regulariter fiendū est, ne ex consuetudine prætendant ius habere in diffinitionibus vniuersalis concilij. Nec etiã cū multis hoc agendum est: aliàs iudicio nostro (saluo semper meliori) plura in cōuenientia sequi possent. Primum est, quia vt dictum est in præcedenti. c. frequenter contineret, vt iudicium vniuersalis ecclesiæ nō ad vota dñorum maiorum prælatorum, sed inferiorū reuolueretur, & tota vniuersalis concilij auctoritas federet apud inferiores & minores in ecclesia: quod quātum esset periculōsum, & quā absurdum, vnusquisq; benedictus, & sanus mente intelligit. Intelleximus tamen cū in Basiliens. concilio fuimus quosdā nouellos magistros nō ætate, sed doctrina ad hoc summa violētia intendere, cognoscētes, q̄ admissis nouellis doctrinis eorum de auctoritate cōciliorum & admisionē inferiorum prælatorum ad voces diffinitiuas, maior pars ecclesiæ esset semper apud eos quotiescūq; celebraretur vniuersalia cōcilia: à quo periculo dignetur ecclesiā suam sanctam Christus custodire. Secundū in conueniens quod sequeretur, si alij, q̄ episcopi admitterentur in multitudine ad voces diffinitiuas, est. Quia hoc dato, esset in potestate vnus principis, in cuius terra celebraretur cōcilium vniuersale, diffinire quicquid vellet in concilio, siue aduersus papam, siue clericum, siue alios principes seculares: cū mittere posset tot doctores, magistros, & abbates, presbyteros curatos, qui supergrederentur multitudinem episcoporum. Præticam hanc sacrilegam partim oculis nostris aspeximus dolenter in Basiliens. concilio. Quid autem hoc magis inimicum fidei, & vnitati, ac paci ecclesiæ esse potest? Planè nihil. Præterea tertium inconueniens quod sequeretur est, q̄ si inferiores prælati in concilijs vniuersalibus haberēt voces diffinitiuas quæ admodum domini episcopi, iam in regimine vniuersalis ecclesiæ inferioris equaretur superioribus, quod nec natura patitur, ne ratio admittit, nec dispositioni diuinæ consonare potest. Tenendum est ergo, & diligenter obseruandū, vt ad concilium vniuersale non nisi prælati ad voces diffinitiuas regulariter admittantur. His habitis, ad rationes iam deueniendum est. ¶ Ad

Ad primū. primā respondetur negādo consequentiam,

si ex illo vellet aduersarius arguere, q̄ seniores illi, qui cum apostolis conuenisse dicuntur, habuerint voces diffinitiuas in illo concilio: maximè quia seniores illi, qui etiam ibi dicuntur presbyteri, dubiū est, an fuerint laici vel sacerdotes: cum glo. super verbo. presbyteros, dicit ætate vel gradu. Sciendum ergo videtur, q̄ seniores illi licet cōuenissent cum apostolis in concilio consultando, nihilominus determinatio, & diffinitio facta fuit per apostolum Petrum. Nam vt ait Hiero. in epistola ad Augu. Petrus princeps fuit illius decreti. vnde gl. super verbo. tacuit omnis multitudo. dicit cōcordans Petro. Et ita etiam exponit magister Nicolaus de Lira. Nec obstat quod sequitur: visum est Spiritui sancto & nobis: quia hoc nō arguit, q̄ omnes habuissent in decreto auctoritatem diffiniedi, quod solis maioribus cōuenit: sed bene q̄ omnes cōcurrerint in consultādo & discernēdo quid conueniebat. Præterea nec obstat, q̄ in persona omnium scripta legatur epistola, quam ad fratres Antiochiæ existentes mittebant. Quoniam vt ibidem dicit gl. & cōmemorat dñs Hugo cardinalis in expositione. Ideo titulus communis ponitur in epistola, ne aliqua dissensio occasio relinqueretur, id est, vt daretur intelligi, q̄ omnes in illa sententia conuenirent, ratione cuius cōmunis sensus nomine omnium scripta est epistola illa: nō autem ex hoc, q̄ omnes habuerūt voces diffinitiuas in illo concilio. ¶ Ad secundam rationem respondetur, q̄ text. præfatus nō est ad propositum: quoniam illi dicitur ibi à papa missi tanquam eius legati, vt locum eius tenerent in cōcilio: hoc autem fieri bene potest auctoritate papæ, quæ admodum etiam alij etiã minores vt diaconi loca tenere possunt aliorum patriarcharū in cōcilijs: vt colligitur in. c. præcipimus. dist. 92. quod est factū in sexta synodo. & ex. c. 1. 94. dist. quod est Symmachi papæ. ¶ Ad tertiam respondetur negando consequentiam: quia licet abbates leguntur interuenisse in præfato concilio generali cum episcopis, differenter tamen. Primò, quia episcopi sunt hi, qui de iure & officio interesse debebant: abbates verò sunt hi, qui de gratia summi pontificis vocabantur. Secundò, quia in cōcilio episcopi habebant voces consultiuas & diffinitiuas, abbates verò consultiuas tantum: vel si etiam diffinitiuas, hoc erat ex beneplacito Romani pontificis, quod fieri potest, sicut supra diximus. ¶ Ad quartam dicitur, quod nullo modo facit ad propositum: quoniam clerustus

Ad secundū.

Ad tertium.

Ad quartū.

Ad quintū. tus & populus non est vocatus ad consulendum siue diffiniedum aliquid synodaliter, sed ad hoc, q̄ ipsis præsentibus, & gratū habentibus Leo papa cum maiori solēnitare daret regi Carolo patritiatus dignitatem, & ordinationem apostolicæ sedis, & ita non est ad propositum. ¶ Ad quintam respondetur negando assumptum: non enim videtur concedendum iuxta sanctum Thom. tam in. 2. 2. q̄ in quotlibetis: & vt nos supra induximus libro. 1. huius nostræ summæ. c. 78. q̄ archidiaconi, & presbyteri curati ita prælati veniant dicendi sicut episcopi: quia episcopi sunt, qui principaliter habēt curam populi: presbyteri autē, vel archidiaconi habēt aliquas subministraciones sub episcopis. Vnde super illud 1. Corinth. 12. alij opitulationes, alij gubernationes. dicit glo. sic. opitulationes. i. eos qui maioribus ferunt opem, vt Titus Paulo, vel archidiaconi episcopis. gubernationes, id est minorum personarū vt presbyteri, qui plebi documēto sunt. Vnde & hoc ipsum ostenditur in ordinatione sacerdotū, de quibus episcopus ita dicit. quātò fragiliores sumus scilicet apostolis, tātò magis his auxilijs indigemus. Vnde in. c. cūctis. ex auctoritate Clementis papæ, omnibus presbyteris, & diaconibus, & reliquis clericis attendendū præcipitur, vt nihil absque proprii episcopi licētia agatur. & idem in. c. non debere. dist. 80. Vnde patet, q̄ ad episcopos principaliter pertineat regimē ecclesiæ. ipsi em̄ sunt veri & principales prælati: & ideo ipsorum tantum est habere voces diffinitiuas in concilijs vniuersalibus. In cuius signū cū diffinitio aliqua fienda est in concilio vniuersali, ipsi soli regulariter ornamentis pontificalibus induuntur, vt pote ad quos iudicium illius tribunalis tantū spectat. ¶ Ad confirmationē autem inductam ex. c. concilia. respondetur vt ibi gl. exponit, q̄ per sacerdotes intelliguntur episcopi. ¶ Ad sextā de cardinalibus respondetur, q̄ licet non oēs ipsi sint episcopi, sunt tamē quasi vnum corpus cum Romano pōtifice summo episcopo: vnde cū persona papæ, qui caput cōciliorum est, intelligēdi veniūt ipsi cardinales, cū sint spiritalia mēbra eius: vt notat Hostien. in. c. antiqua. de priuile. & non minus q̄ episcopi vocem diffinitiuam habent in cōcilijs: vnde simul cum episcopis, id est pontificalibus vestibus & mitris in diffinitionibus synodalibus concurrunt. ¶ Præterea licet nō omnes cardinales sint episcopi, vt dictū est, nihilominus habent episcopalem iurisdictionem. Vnde in. c. in nomine domini. Cardina

Ad quintū.

Ad sextum.

les episcopi vocantur. vt ait glo. super verbo, cardinales episcopi. Succedūt etiã apostolis in dignitate apostolica, sicut in primo huius operis declarauimus, q̄ principalē locū in ecclesia tenēt. ¶ Ad septimā respondetur negando assumptū, videlicet q̄ ideo principaliter ad conciliū euocādi sunt vniuersales, q̄ in lege dñi fuerint plenius eruditi, & c. hoc enim falsum est, licet tales esse deberēt. iuxta. c. qui ecclesiasticis. dist. 36. Sed hoc debetur eis iure dignitatis eorum, sunt enim principes ecclesiæ à Deo constituti. psal. 44. ¶ Ad octauā respondetur negādo consequentiam. & cū dicitur q̄ regula iuris est. Respondetur dupliciter. ¶ Primò, q̄ ab omnibus intelligitur approbatum, quod à potioribus, siue maioribus in vniuersitate approbatur. Secundò respondetur, q̄ regula illa non facit ad propositū, cū nō habeat locū nisi vbi iura aliquorū tangerentur cum aliquo præiudicio. Vnde Inno. notat in ca. vestra. & in. c. 2. de offi. leg. dicens, q̄ cū episcopus, vel legatus velit facere statutum tangens iura aliorū, hoc debet facere cū eorum assensu, etiã si sint laici, vel si non consentiant, saltem debēt esse præsentēs. Hoc autem non est in concilijs vniuersalibus, vbi regulæ viuēdi, & doctrinæ nemini præiudiciales, sed salutares instituuntur. ¶ Ad nonum respondetur negādo consequentiam. Dicimus em̄, q̄ ad hoc q̄ conciliū vniuersale representet vniuersalem ecclesiam, nō requiritur præsentia omnium fidelium, hoc enim est impossibile, nec aliquo tēpore factum legitur, sed sufficit q̄ in eo sint maiores, siue potiores reip. Christianæ, cuiusmodi sunt prælati maiores, vt dictum est: vnde facta in concilio per tales tota ecclesia fecisse dicitur, vt aperte colligitur ex. c. confidimus. 25. q. 1. ¶ Ad decimam respondetur, q̄ licet in aliquibus concilijs legantur interfuisse presbyteri, aut monachi, siue etiam laici, non tñ ad diffinitiuas voces admissi: sed vel ad consultatiuas, vel vt testes essent. Quod manifestè colligitur ex varietate formarū subscriptionū, quibus vtūtur isti, & illi. Forma autē episcoporum subscriptionis est talis. Flavius episcopus Constantinus iudicans subscripsi. Forma verò presbyterorum Archimandritarum sic. Faustus presbyter archimandrita monasterij sancti Dionysij subscripsi. Ecce quòd non ait sicut episcopus iudicans subscripsi. Imperatores verò subscribentes non dicebant se diffinire, vel iudicare, sed diffinita & iudicata suscipere. vt patet subscriptionibus imperatorum in octaua synodo. De ista autem mate-

Ad septimū.

Ad octauū.

Ad nonum.

Ad decimū.

ria etiam aliquid in sequenti capite dicitur.

¶ Qui admittendi sunt ad concilium vniuersale, & qui non.
Cap. XV.

SVMMARIVM.

1 Concilio vniuersali qui admitti debeant, & qui non.

Ost quàm ostendimus qui regulariter ad vniuersalia concilia necessariò vocadi sunt, & qui non (quoniam multi etiam nō vocati veniunt, petentes admitti) iam enucleemus, qui, & quibus de causis admittendi veniant, & qui non. In primis notum est hæreticos non esse admittendos ad cōcilium, iuxta cap. cum quibus. 23. quæst. 3. vbi Gelasius papa dicit non esse ecclesiastici moris cū his, qui pollutam habent communionem, permixtamq; cum perfidis miscere concilium.

De fidelibus verò, q̄ omnes petentes admitti admittendi sint, videtur aliquibus de numero nouellorum magistrorum, inducentibus pro se & practicā aliquorum antiquorū conciliorū, & aliquas persuasiones. ¶ Ex practica quidem conciliorum arguētes inducūt primo, q̄ in concilio celebrato per apostolos super electiōe Mathie, de quo Act. 1. non solum interfuerunt apostoli, sed etiam laici, & mulieres videntur admitti. vt videtur colligi ex litera illius. c. ¶ Secundo inducunt idem ex concilio secundo apostolorum, vbi multitudo discipulorū vocata legitur vt eligerēt aliquos ad quotidianæ dispensationis ministerium peragendum, vt habetur Act. 6.

Ratio prima quorumdam, &c.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Quinta.

¶ Tertiò inducunt practicā cōciliorum modernorum, scilicet Pisani, Constantini, & Basiliensium. in quibus indifferenter abbates, magistri, doctores, licentiati, etiam baccalarij, presbyteri, religiosi, procuratores: imò etiā quasi quicunque volebant, admitti fuerūt. ¶ Quarto ratione sic. Ad conciliū vniuersale, in quo decidendæ veniunt arduæ causæ, videntur omnes admittendi, quorum res agitur, & vertitur interesse propriæ salutis: sed huiusmodi sunt omnes fideles, ergo nullus fidelis, qui interesse vult, debet excludi, siue non admittitur. ¶ Quintò. Quilibet filius tenetur pro sua

facultate succurrere matri suæ in angustijs constitutæ, sed omnes fideles sunt filij matris ecclesiæ, vt patet, ergo omnis fidelis tenetur pro sua possibilitate subuenire sanctæ matri ecclesiæ: sed vniuersale concilium ad hoc congregatur, vt necessitatibus ecclesiæ subueniatur, ergo ad illud debent admitti omnes, qui opem volunt conferre. ¶ Sextò confirmatur sic ratio ipsa. Quilibet homo sanus mente videns domum propriam, vel domini sui ardere, debet occurrere vel cū aqua, vel cum aliqua alia re ad extinguendum incendium: sed domus propria, siue domini nostri Dei est vniuersalis ecclesia, ergo incenso in illa scandalo, debent omnes fideles concurrere. iuxta illud propheta. psalm. 78. Zelus domus tuæ comedit me, & opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me. sed hic concursus fit in concilio vniuersali, ergo ad id sunt admittendi omnes fideles concurrentes ad patrocinium conferendum. ¶ In oppositum tamen videntur esse quæ dicta sunt in præcedenti capi. Præterea si passim omnes fideles petentes admitti ad cōcilium admittendi essent, maximè ad voces diffinitiuas & consultiuas, plura mala sequerentur, vt perturbatio pacis, scandalorum materia, seditiones, rixæ, contentiones, difficultas aliquid rectè concludendi orirentur: quoniam vt ait beatus Chrysost. in princ. supra Ioann. in commento literali. Multitudo mater est seditionis & cōtumaciæ, paucitas magistra disciplinæ. Et Augustinus cōtra Iulianum. lib. 2. artic. 2. dicit, In causa iudicandi amoto strepitu turbarum honorandam esse paucitatem, quam ratio eruditionis, libertasq; sublimat. Respondendo ergo ad hanc quæstionem, videtur nobis dicendum, quòd nullo modo cōueniat admittere omnes, qui admitti postulant ad vniuersale concilium ad voces diffinitiuas, nec etiam consultiuas, nisi vt supra diximus. Et tamen notandum, quòd reuoluētibus nobis multas historias & practicas obseruatas in multis concilijs, cognoscimus occurrisse in facto, quòd multis, & varijs de causis aliqui præter prælatos superiores quos supra diximus in his quæ pertinent ad corpus vniuersalis concilij admitti & possunt admitti ad vniuersalia concilia. Primo quidè modo ad plenius consulendum in agendis & disponendis in concilijs vniuersalibus, vt aliqui prudentes & experti viri in notitia rerū tractandarū in concilio vt etiam si disponeretur via in Hierusalē, aut de bello contra Turcos, admittendi venirent homines,

nes, qui in dispositione rerū necessariarum pro tali negotio essent docti & experti. ¶ Secundo leguntur admitti gratia disputationis tantum, vt si contra hæreticos disputatione agendum esset, vt aliqui doctissimi magistri & doctores: sicut diebus nostris primò vidimus Basileæ, cum contra Bohemos disputabatur. Secundo Florentiæ ad disputandum cum Græcis. Hoc etiam superioribus temporibus legimus latius pertractatum super quæstione de gradibus consanguinitatis per Alexandrum papam secundum, de quo in. c. ad sedem. 35. quæst. 5. ita papa loquitur. Ad sedem apostolicam perlata est quæstio nouiter orta de gradibus consanguinitatis: quæ quidam legum, & canonum imperiti excitantes, &c. sequitur infra. Hanc quæstionem discutere curauimus in synodo habita in Lateranensi consistorio: conuocatis ad hoc opus episcopis, & clericis, atq; iudicibus diuersarum prouinciarum. hæc ibi. ¶ Tertiò admitti leguntur aliqui tanquam iudices discreti ad discernendum inter altercantes aliquos super aliqua profunda siue ardua quæstione. Vnde in synodo illa amplissima celebrata Romæ, in qua cum coram imperatore Constantino & Helena disputandum veniret inter Christianos & Iudeos tempore beati Syluestri: quæ lex, an scilicet, Christianorum an Iudeorum præferenda veniret, Iudices duo positi sunt nō suspecti, scilicet, Cratophilosophus, qui nihil terrenum habere volebat: & Zenosmo, qui consul existens, nunquam munus ab aliquo suscepit. Legimus etiam in concilio Chalcedonensi in disputatione contra Dioscorum iudices discretiuos positos fuisse. Vnde de eis in actione. 16. sic habetur. Gloriosi iudices dixerūt ex his quæ gesta sunt, vel ab vno quoque deposita, ante omnia quidem primatum & honorem præcipuum secundum canones antiquos Romæ Deo amantissimo archiepiscopo conferuari oportet. Item in octaua synodo actione. 1. sic habetur. Imperatores nostri miserūt nos seruos suos, qui senatores eorum senatus vocamur, qui voluntate Dei honoratus est secundum omnia, vt simus discreti eorum, quæ geruntur, auditores. ¶ Quarto admitti leguntur ad vniuersalia concilia, & etiam admitti possent ad conseruationem fidei, & defensionem, & gestarum rerum pleniorum acceptationem. Hoc modo imperatores & principes quandoq; leguntur ad vniuersalia concilia admitti. ait enim Martianus imperator in Chalcedonensi concilio. Nos ad conseruan-

dam fidem, non ad potentiam ostendendam exemplo gloriosissimi principis Constantini synodo interesse volumus, vt inuenta veritate, non vltra multitudo prauis doctrinis attracta discordet. ¶ Quintò admittuntur aliqui ad concilium gratia protectionis synodi, & libertatis illius: vt princeps, vel eius locum tenentes, in cuius territorio synodus celebratur: maximè quando synodum extra terras ecclesiæ Romane celebrare contingit. ¶ Sextò admittuntur aliqui ad concilium gratia doctrinæ & eruditionis. Hac ratione non modo clerici, sed etiam laici admitti possunt: cum aut de fide agitur, aut de gradibus consanguinitatis, vt erudiantur. Vnde Nicolaus papa in. c. vbi. dist. 96. inquit. Vbi nam legis imperatores antecessores vestros synodalibus interfuisse conuentibus, nisi forsan vbi de fide tractatum est: quæ vniuersalis est, quæ omnium communis est, quæ non solum ad clericos, verum etiam ad laicos, & ad omnes pertinet Christianos: ¶ Septimò admittuntur aliqui, qui habent aliquid opponere: vt puta aut querelas: vt qui habent causas litigiosas, vel qui super aliquibus grauibus occurrentibus causis circa materias super quibus synodus est congregata, petunt sibi per synodum prouideri. Verum isti nec diffinitiuam, nec consultiuam vocem habent in concilio, sed expositiuam tantum. Vnde expositis verbo, vel scripto quæ exponere voluerunt, non habent amplius synodo interesse. ¶ Octauò aliqui leguntur admitti ad concilia ad ampliorem notitiam iustitiæ & veritatis. Hac de causa Inno. in. c. ad apostolicam. defententia & re iudi. lib. 6. dicit. Si diceret. si ipse Fredericus, q̄ in nullo contra iustitiā ecclesiæ læserat, vel q̄ nos eum contra iustitiā læsissemus, parati eramus conuocare reges, prælatos, & principes tam ecclesiasticos, q̄ seculares ad aliquem tutū locum, vbi per se, vel solennes nuntios conueniret, &c. ¶ Nonò admitti leguntur aliqui ad concilia gratia ministerij, vt officiales, notarij, & procuratores. Vnde plurima verba leguntur in gestis conciliorum, quæ sunt verba notariorū referentium tam dicta patrum, q̄ etiam imperatorū. ¶ Decimò admitti leguntur aliqui ad maiorem solennitatem eiusdem: sicut patet in synodo Romæ celebrata, in qua Leo papa clero & populo simul conueniente, dat regi Carolo patriatus dignitatē. vt in ca. synodo. dist. 63. Hoc etiam patet in synodo Romæ celebrata, in qua Nicolaus papa formam electionis Romani pontificis disponens in. c. in nomine

nomine domini. distinct. 23. In talibus enim synodus ad quæ non fiebat conuocatio episcoporum de diuersis prouincijs admittebantur quandoq; alij inferiores, vt diaconi, presbyteri, & monachi: sicut in prædictis concilijs legitur factum pro honore & amplitudine concilij. ¶ Undecimò reperiuntur aliqui admissi ad concilium vt sint testes gestorum in concilijs per subscriptiones eorum: sicut in quinta & octaua synodis legitur, qd presbyteri, monachi, diaconi, lectores subscripserunt, & imperator, ac senatus. ¶ Duodecimò leguntur aliqui admissi gratia sanctitatis: cū scilicet aliquid orationum suffragio à Deo postulandum occurrit. Exemplum huius colligitur ex primo concilio apostolorum, in quo cū orationibus impetrandum foret, admissi sunt omnes. 120. qui cum apostolis erant in cœnaculo ad concilium illud, vt omnium orationibus interuenientibus, facilius eorum petitio ex audiretur. ¶ His habitis, faciliè respōdetur ad rationes factas in oppositum. Verūm pro solutione obiectionū, quæ sumuntur ex practica & forma præteritorum conciliorum, Notādum, quod de modo celebrandi cōcilia vniuersalia quo ad personas maximè vocandas vel admittēdas præter episcopos, nulla certa forma data est. Cuius ratio esse videtur: quia forma & modus celebrationis vniuersalium conciliorum pendet omnino ex dispositione papæ, qui autoritate, & potestate est supra concilia, vt extra de elect. cap. significasti. qui pro rerum & casuum varietate potest illos vel illos vocare, vel admittere: & ideo ex modo, vel ex forma seruata in vno concilio vniuersali, vel in alio, siue per apostolos & patres succedentes non potest capi efficax argumētum: quia variæ formæ leguntur obseruatæ circa personas instantes admittēdas, vel non admittēdas, vt iam visum est. Et maximè hoc verum est forma obseruata in quibusdā concilijs, quæ non pro grauibus causis, & vniuersalibus, sed particularibus, & nō ad diffiniendum, vel statuendū aliquid vniuersaliter pro tota ecclesia, celebrata sunt. Quare licet primitiua ecclesia celebrādo aliqua concilia exemplum nobis dederit, vt nos occurrentibus necessitatibus illa celebremus. vt ait gl. Act. 15. non tamen obligamur ritum tunc obseruatum nunc obseruare: sicut nec ritum tunc circa sacramentorum dispositionem obseruatum obseruare tenemur. sicut patet de vsu sacramenti eucharistiæ, quod institutum, & celebratum post cœnam legitur, & aposto-

Ad rationes factas in oppositum.

lis traditum Lucæ. 22. quod tamen nos non nisi ieiuni celebramus, & sumimus, iuxta. ca. liquido. de consecr. distinct. 2. vbi. Augu. ita inquit. Placuit Spiritui sancto, vt in honore tanti sacramenti prius in os Christiani corpus dominicum intraret, quàm cæteri cibi. Vnde ad argumentum, quod fit, Christus post cœnam siue cibum sumpsit sacramentum: ergo nos ita debemus facere. Respondit sanctus Thom. in. 4. quod non sequitur: quia non oportet quod ecclesia seruet ordinem sumendi, quem Christus seruauit: quia non oportet quod conuenit principio, vel generationi alicuius rei, qd competat ei, quando iam est in esse perfectio. & similiter non oportet, vt quod conuenit sacramento in sui institutione, quod competat ei quantum ad suum usum. Similiter dicere possumus de ordine & forma celebrādi concilia. Non enim oportet, quod ritus obseruatus per apostolos in concilijs suis, seruetur per omnia nunc à nobis: quia aliquid fuit tunc conueniens quādo erat paruula & in principio sui, quod nunc non cōueniret ecclesia perducta ad perfectiorem statum multa varietate ordinum ac officiorum distributum. ¶ Ad argumenta autem duo prima sumpta ex practica conciliorum obseruata per apostolos, Respondetur negando consequentiam factam: tum ratione iam dicta: tum, quia nunc non occurrit circa omnes qui admitti petunt ad concilia eadem ratio, propter quam apostolios quàm apostolos & ecclesiasticos admittebāt ad cōcilia sua. ¶ Ad tertium quod inducitur de concilio Constantiē. & Basiliē. Respondetur primò, quod consequentia non valet, vt patet ex dictis. Secundo dicitur, quod paruum, aut nullum argumentum faciunt obseruata in præfatis concilijs. Tum, quia Pisanū, & Constantiē. quantum ad eorum principium antequam forent omnes tres obedientiæ cōgregatæ cū fuerint celebrata in schismate, non fuerunt vniuersalia concilia habita à tota ecclesia. Basiliē. verū cū fuerit toti ecclesiæ scandalosum, quod maximè euenit ex hac indiscreta admisione multorum ad voces diffinitiuas in concilio, non est habendum in memoria alicuius autoritatis. ¶ Ad quartam respondetur sub tali distinctione. Aut in cōcilio vniuersali, in quo aliquis de inferioribus petit admitti, tangitur res & salus illius in particulari, vt puta, quia est accusatus de aliquo crimine, & proceditur contra eum: tūc cōcedimus, qd admittēdus est omnis talis ad respōdendum pro se, vel ad indulgentiam

Ad duos priores.

Ad tertium.

Ad quartum.

tiam petendum: quod etiā vt ait glo. in. c. conuenientibus. i. q. 7. conceditur. & tamen non propter hoc dicuntur admitti in concilio ad voces cōsultatiuas, vel diffinitiuas. Si verò nō agitur de salute illius in particulari, sed in cōmuni cum omnibus alijs fidelibus: tunc non est necessariū illum admitti, sed sufficit qd superiores, in quibus virtute oēs alij continentur, intersint concilio: aliās quilibet fidelis, & etiā mulieres admittēdæ veniret ad quæcunq; concilia, in quibus tractaretur de salute fidelium, aut rebus vniuersitatū, quod est absurdum. ¶ Ad quintam respondetur negando consequentiam. Quoniā licet oēs fideles, qui se offerunt ad subueniendum admitti debeāt ad succurrendum ecclesiæ, & cum magna charitate suscipi, quādo iuxta cōditionem status eorum & facultates in subsidium ecclesiæ se offerūt, vt puta si agēdum esset cōtra hæreticos & infideles manu armata, aut passagium fiendum in terram sanctam offerent se aut bona sua, non tamen ex hoc sequitur, qd admittendi veniant in cōcilio, prout hic loquimur de admisione, videlicet ad voces diffinitiuas, vel etiam consultatiuas habēdum in eo: quia si hoc daretur, vt iam diximus, nimis confusa esset synodalis congregatio. ¶ Ad vltimam rationem simili modo respondetur.

Ad quintam.

Ad sextam.

¶ An omnes prælati maiores totius orbis Christiani necessariò vocandi veniant ad concilium vniuersale. Cap. XVI.

SVMMA RIVM.

1 Prælati omnes maiores totius orbis, an necessariò sint ad vniuersale conciliū uocandi, & huic interesse debeant, ostenditur.

1 Ifo qui ad vniuersalia concilia de per se & necessariò vocandi veniunt, quia scilicet prælati maiores, consequenter enucleādum venit, an necessariò omnes prælati maiores orbis vocandi sint, & interesse debeant vniuersali concilio. Ad cuius quæstionis determinationem repetenda nobis est distinctio concilij vniuersalis, quam supra posuimus. Diximus enim qd vniuersale concilium

ad præsens capitur dupliciter. Vno modo dictum ab vniuerso, sicut prouinciale à prouincia: & hoc modo conciliū vniuersale dicitur quod papa, vel eius legatus cum patribus de toto vniuerso celebrat. quod iuxta Aug. appellamus plenarium concilium. Alio modo dicitur vniuersale ab vniuersitate autoritatis, quæ est supra totam ecclesiam. Primo modo loquendo de vniuersali concilio quod dicitur plenariū, dicimus ad perfectionem huius concilij omnes episcopos orbis cōuocandos esse, & si non particulariter, in communi saltem conuocādo, & inuitando patriarchas oēs, & primates, vt ipsi cum episcopis, quos duxerint eligendos (quia nec est possibile, nec etiam vtile omnes simul conuenire) veniant ad concilium. Hoc satis apertè probatur ex gestis octauæ concilij, ad quod Basilius imperator dicitur architectos ecclesiasticitatis bernaculi à finibus orbis conuocasse. Item legitur ibi, qd in aduētū vicarij patriarchæ Alexandriæ, qui deficiebat, patres istius concilij dixerunt: Glorificamus Deum vniuersorum qui quod deerat vniuersali concilio, suppleuit, & nunc perfectissimū demonstrauit. hæc ibi. Vnde abbas Anastasius in epistola ad Adrianum papam de octaua synodo loquens ait sic. Facta est ergo hæc sacrosancta synodus anno imperij Basiliij pij principis tertio, qui vniuersos patriarchales thronos sic vt aliorum nulla in eorum loci seruitoribus præfulles habens vniuersalis non inconuenienter ab omnibus appellatur. Vniuersalis est em̄ primò, quia catholica fides in ea & sanctæ leges, quæ nō solum à sacerdotibus, sed ab vniuersis Christianis coli debent, & venerari, & contra hostes earum consona voce defendi. Deinde, quia cū Christus in corpore suo, qd est ecclesia, tot patriarchales sedes, quot in cuiuscunq; mortalis corpore sensus locauerat, profectò generalitati nihil deesset ecclesiæ, si omnes illæ sedes vnus fuerint. voluntatis: sicut nihil deest motui corporis, si oēs sensus integræ communisq; fuerint sanitatis: inter quas videlicet sedes quia Romana præcellit, visui non immeritò comparatur: qui profectò cunctis sensibus præeminet, acutior illis existens, & communionem sicut nullus eorum cum omnibus habet. hæc ibi. Ex quibus patet, quod concilium vniuersale non dicitur, quia omnes orbis præfulles præsentialiter cōueniant, sed representatiuè tantum. Vnde ipsi patres aduenientes, & si pauci respectu aliorum, tamen cū vniuersitatem aliorum representent, autoritatem con-

cilij adimplent, cum nomine aliorum veniāt. Vnde in secundo concilio Africano dicitur, q̄ legati aliorum nomine plenam tribuunt concilio autoritatē. Et inde est, q̄ quicquid per præsentē conclusum fuerit, vniuersali consensu dicitur conclusum. vt ex.c. sicut. distin. 19. colligitur. vbi beatus Gregorius post commemorationem quinque primorum conciliorum vniuersalium ita inquit. Cunctas vero personas, quæ præfata veneranda concilia respuūt, respuo, quæ venerantur, amplector: quia dum vniuersali sunt consensu constituta, se, & non illa destruit, quisquis præsumit, &c. Licet enim omnes prelati orbis in illis concilijs congregati non fuerint, quia tamen presentes representabāt omnes, qui vocati erāt, omnium illorum autoritatem siue consensum habuisse iudicantur. Vnde in quodam concilio Toletano sic dicitur. Si quis autem tam nostrarum, quam eorum, qui nunc ex prouincia sanctæ synodo defuerunt, huic salubri ordinationi obuiare præsumpserit, conuictus totius fraternæ charitatis habeatur extraneus: censentur enim illi præsentēs alijs ritē ad synodum spectantibus vocatis omnē autoritatem habere. hæc ibi. Hoc vniuersalitatē modo prima. 8. concilia vniuersalia dicta sunt, quoniā ad ea de vniuerso orbe Christiano patres cōuenērunt: & licet pauci numero, omnes tamen autoritatis representatione fuerunt. Quia primū fuit. 318. patrum. Secundum. 150. Tertium. 200. Quartū. 230. æquē tñ dicuntur fuisse vniuersalia & plenaria concilia: tum ex præsentia authoritativa apostolicæ sedis, quæ in totum orbem habet primatū: tum ex representatione in presentibus cōsensu omnium episcoporum orbis. Quod etiam mani est colligitur ex actione tertia septimæ synodi, vbi in epistola, quam orientales episcopi scribunt Cæsario Constantinopolitano patriarchæ, ita habetur. Si volueritis celebrare synodum, ne molestia vobis appareat trium apostolicarum sediū patriarchalium & sanctissimorū episcoporum, qui sub ipsis degunt, absentia, nō ex proprio eorum accidens proposito, sed ex dominantū illis terribilibus minis, & mortiferis poenis. Hoc autē subtilius est considerandū etiā ab ipsa sacra & vniuersali sexta synodo, in qua nullus eorum, qui per idem tēpus in his partibus episcopi erant, conuenisse reperitur propter obscūrorum obtinentiam, sed nullum ex hoc sanctæ adhæsit synodo præiudicium, nec vires habuit prohibitio aliqua statuendi, & manifesta faciendi recta dogmata

pietatis, præcipuē cum sanctissimus, & apostolicus papa Romanus concordauerit, & in ea inuentus sit per apocrifarios suos, & nūc sanctissimē hoc cum Dei adiutorio similiter fiet: hæc ibi. Vbi non est prætereundum, q̄ in his concilijs vniuersalibus in partibus orientalibus celebratis pauci, aut nulli de latinis fuerunt, præter legatos papæ. Secundo autem modo loquendo de vniuersali concilio dicto non ab vniuersitate orbis, ita quod de vniuerso orbe patres vocati sint, aut conuenierint, sed ab vniuersitate potestatis (quomodo dicitur vniuersale concilium, quod papa per se, vel legatum suum celebrat, aliquibus prælati vocatis de rebus, quæ vniuersalem ecclesiam respiciunt) dicimus, quod non est necessarium ad illud vocare omnes prelatos orbis, siue episcopos de toto orbe, sed sufficit vocare aliquos de aliquibus prouincijs, & eos, de quibus pro qualitate negotiorum, & temporum opportunitate Romano pontifici videbitur expedire, & fuerit facultas nunc de multis, nunc de paucioribus prouincijs, siue etiam de vna tantum. vt in cap. Guilifanus. 23. quæstio. 4. dicit papa, cum episcopis, quos cōgregare potui. Hoc autem etiam exemplo ostendimus. Primò quidem exemplo & practica conciliorū celebratorum tēpore ecclesiæ primitiua per apostolos. Licet enim beatus Petrus à Christo summus ecclesiæ vniuersalis pontifex constitutus plura legatur cum apostolis concilia etiam vniuersalia celebrasse, vt superius. c. 2. commemorauimus, non tamen omnibus apostolis præsentibus illa celebrasse legitur: nec absentes apostoli, qui illis tēporibus per Iudæam dispersi erant ad prædicandum conuocati, nec aduenisse leguntur, sed solum cum his, qui Hierosolymis erant apostolis & senioribus legitur celebrasse. Imò in concilio, quod in materia fidei super quæstione de cessatione legalium celebratum est, solum beatus Petrus & Iacobus, qui Hierosolymorum episcopus erat, & Paulus & Barnabas, qui ad habendum determinationē præfatæ quæstionis venerant Hierosolymam, conuenisse leguntur. Secundò hoc idem colligitur ex practica aliorum conciliorum, quæ per sanctos patres celebrata leguntur. Tempore enim Cornelij papæ cum noua hæresis insurgeret, negantium indulgentiam assequi posse post lapsum, cuius authorem Nouatum presbyterum fuisse ferunt, cōgregata est synodus celeberrima Romæ ab ipso beato Cornelio, in qua Nouatus ipse cū suis complicibus

plicibus ab ecclesia proiectus est: & diffinitum est eos, qui lapsi fuerunt, indulgentiam consequi posse: ad quā tamen synodū nō omnes patriarchæ, nec episcopi orbis vocati leguntur. Præterea idē patet de amplissima synodo Romæ celebrata per beatum Syluestrum post Nicænā synodū. 277. episcoporū, in qua confirmatis regulis Niceni concilij, & damnato Arrio, multa ecclesiasticis profutura diffinita sunt: & tamen ad hanc synodū nō leguntur episcopi de toto orbe congregati. Idem est etiā de synodo tēpore Celestini papæ congregata Romæ celeberrima, quæ Nestorium veluti hereticum damnauit. De qua synodo beatus Cyrillus Alexandrinus episcopus in synodica epistola ad eundem Nestorium sic ait. Ecce itaq; cum sancta synodo, quæ apud amplam urbem Romam congregata est, præsidente sanctissimo, & venerandissimo fratre, & confacerdote nostro Celestino episcopo, his scriptis synodicis te iā tertio conuenimus. &c. & ita de multis alijs. &c. Quæ vniuersalia & celeberrima, ad quæ non de toto orbe Christiano leguntur conuocati prælati, sed de aliquibus tantum prouincijs, de quibus cōuenientiū, atq; faciliū poterant conuenire: & tñ in ipsis de fide, quæ vniuersalis est, actū est: & instituta sunt multa, ad quorū obseruantia tota ecclesia est astricta, sicut de concilijs multis exēpla adducere possemus facilius, sicut de celebratis sub Hylario papa, sub Felice. 3. sub Gelasio, sub Symmacho, sub Stephano. 3. sub Nicolao. 1. sub Gregorio. 6. sub Calixto. 2. sub Innoc. 2. sub Eugenio. 3. sub Alexandro. 3. sub Innoc. 3. & Clemēte. 5. Exemplum etiam, q̄ ad synodum generalē solum patres vnius prouinciæ sunt euocati, pōt colligi ex concilio illo apostolorū, quod congregatum fuit super quæstione legalium Act. 15. vbi cū apostolis seniores tantum prouinciæ Iudææ dicuntur conuenisse: nec alij absentes apostoli, aut discipuli sunt vocati, sicut superius circa. 2. c. notauimus. Est autē notandū circa vniuersalia concilia quæ plenaria dicuntur, ad quæ de toto orbe patres vocabantur, q̄ quæ talia plurimū habebant difficultatis & laboris, non nisi p̄ maximis rebus & arduis congregabantur, vtpote quando hæreses exortæ magnos habebant authores, & fautores, aut multitudinem episcoporum, sicut contigit de præfatis octo vniuersalibus concilijs: & ideo rarò leguntur à patribus celebrata, prout ex tēporibus summorum pontificum colligi potest. Vnde à primo concilio Nicæno, quod cele-

bratum fuit sub papa Syluestro, vsq; ad secūdū, quod celebratū est Constantinopoli sub Damaso papa, fluxerunt. 42. anni. A secunda synodo vsq; ad tertiam, quæ fuit Ephesina prima, quæ celebrata fuit sub Celestino papa, fluxerunt anni. 40. A tertio vero concilio, vsq; ad quartum in Chalcedonia, quod celebratum fuit tempore Leonis papæ primi, fluxerunt secundum aliquos. 30. secundum alios. 19. A quarta vsq; ad quintā synodum, quæ est celebrata Constantinopoli, fluxerunt anni. 128. A sexta vsq; ad septimā, quæ celebrata fuit in Nicæna vrbe tempore Adriani papæ, fluxerunt. 90. A septima vsq; ad octauā, quæ celebrata est in Constantino poli tēpore Adriani. 2. fluxerunt anni. 72. Et ita patet, quā rarò celebrabantur tēporibus illis concilia illa generalia, cum spatio quingentorum quadraginta quinque annorum tantum octo concilia plenaria celebrata legantur.

¶ In quo ponuntur obiectiones aliquæ contra prædicta. Cap. XVII.

S V M M A R I V M.

1 Obiectiones sex contra id quod dicitur de uocatione omnium maiorum totius orbis prelatorum ad vniuersale concilium, referuntur.

Duersus ea quæ iā dicta sunt, videlicet, q̄ concilium, quod romanus pontifex non vocatis omnibus episcopis orbis, sed aliquibus tantum celebrat, vniuersale concilium dicitur, obuiatur per aduersarios multipliciter. ¶ Primo ex definitione illa posita in glo. Argum. 1. cap. primo. distinctione. 17. vbi sic dicitur. 1. Concilium vniuersale est, quod papa, vel eius legatus cum omnibus episcopis constituit. ergo videtur quod de ratione vniuersalis concilij sit, vt omnes episcopi conueniant ad illud, vel saltem vocentur. ¶ Secundò sic. Vniuersale concilium dicitur representare vniuersalem ecclesiam, vt colligitur tam ex cap. confidimus. 15. quæstione prima. quā ex.c. sicut. dist. 15. ergo necessariū videtur, q̄ in eo concurrat vniuersalitas prelatorum, in quibus ceteri contineri & representari videtur. ¶ Tertio sic. Cū romanus pontifex

Secundum. Tertium. E c s non sit

nō sit vniuersalis dicendus, iuxta. c. vbi. di. 99. nō videtur quod ipse sine episcopis totius vniuersi possit constituere vniuersale concilium.

Quartum.

¶ Quartò sic. Si papa paucis episcopis vocatus de vna aut duabus vel tribus prouincijs exclusis omnibus alijs, intra tamē ecclesiæ vniuersalitatem existentibus posset celebrare vniuersale conciliū, tunc totus status tam fidei quam vniuersalis ecclesiæ, qui consuevit declarari & disponi in concilijs vniuersalibus plenarijs, per hunc modum indirectè ad votū papæ & paucorum reuolueretur, quod videtur nimis periculosum, vt quod fides nostra committatur arbitrio vnius hominis, vt inquit Archi. in glo. c. Anastasius. di. 19.

Quintum.

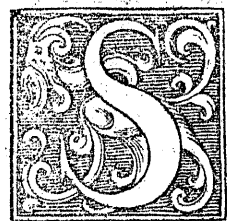
¶ Quintò sic. Si papa cum paucis episcopis de vna vel duabus vel tribus prouincijs potest facere conciliū vniuersale tantæ autoritatis sicut plenariū, tunc sequeretur quod frustra fierent & facta essent concilia plenaria: quoniam magis viderentur esse in fatigationē ecclesiæ, quam vtilitatem: quod tamen non est dicendū, cum in maxima veneratione habita sint. iuxta. c. sicut. distin. 15. & cap. octo. distin. 16. ¶ Sextò sic. Si prelati qui habiles sunt, & de officio interesse tenentur vniuersali concilio, si non vocantur, videntur posse agere de contemptu, iuxta. c. quod sicut. de elec. sed hoc non esset nisi quod omnes prelati tales sunt vocandi. & c.

Sextum.

¶ In quo datur responsio ad superiora obiecta. Cap. XVIII.

S V M M A R I V M.

¶ Obiectiones aduersariorum circa uocationē prelatorum ad vniuersale concilium. & c. refelluntur.

¶ Sicut supra diximus, dicendum videtur, quod & si de congruo omnes episcopi, qui habiles sunt, & intra vnitatem ecclesiæ constituti si commode fieri posset ad vniuersale concilium mandandi essent, nihilominus tamen non omnes necessario de toto vniuerso christiano sunt semper vocandi. Nam vt testatur beatus Thomas in questionibus de potentia. q. 10. ar. 4. Constantinus Augustus, sub quo celebrata est synodus. 6. dixit, quod propter imminētiam bella vniuersaliter episcopos congregare non potuit, nisi non interfuerunt nisi. 150. & tamen vniuersalis synodus inter alias est appellata.

vt in. c. sexta. di. 16. Dicendum ergo est ad rationes in oppositū factas. ¶ Ad primā, quæ fundatur in glo. c. 1. dist. 17. dicimus, quod loquitur de vniuersali concilio primo modo dicto. scilicet plenario: nec tamē vniuersalis illa cum dicitur, cum omnibus episcopis orbis, accipienda est vt distribuatur pro singulis episcopis orbis: quia fortassis nunquam adhuc tale conciliū fuit, aut futurū est, in quo omnes episcopi orbis personaliter conuenirent, sed magis videtur accipienda, vt distribuatur pro singulis regionibus orbis christiani. vt sit sentius, Concilium vniuersale est, quod papa, vel eius legatus cum episcopis totius orbis christiani constituit. iuxta modū loquendi beati Augusti. Verum quia in tali concilio etiam omnes episcopi iuris interpretatione interesse intelliguntur, vt supra exposuimus, potest adhuc sustineri prædicta definitio vniuersalis concilij plenarij in prædicta glo. vt intelligatur cum omnibus episcopis, scilicet vel personaliter, vel representatiuè constituitur. ¶ Ad secundā respon-

Ad primū.

Ad secundū.

detur, quod prelati illi per summum pontificem ad concilium vocati cum intentione vel eius autoritate aliquid disponant in vniuersali ecclesia, licet pauci sint respectu aliorum, nihilominus tamen papa, vel eius autoritate sicuti representant etiam vniuersalem ecclesiam: quemadmodum concilium populi in ciuitate representat totū populum. vt notat glossa super Rubricam. quæ sit longa consuetudo. Episcopus enim est in ecclesia, & ecclesia in episcopo. vt inquit Cyprianus in cap. scire debet. 7. q. 1. papa etiam singulariter dicitur figurare ecclesiam. vt dicit Augustinus iuxta. c. quod eunq. 24. q. 1. hinc est, quod id quod princeps totius reipublice christianæ, cuiusmodi est papa, facit cum prelatibus aliquibus iuxta discretionem, secundum temporum dispositionem, & tractandarū rerū qualitatem concluderit, ordinauerit, totius ecclesiæ autoritate dicitur esse factū. ¶ Ad tertiā rationē respondemus, quemadmodum tetigimus in. 2. lib. quod papa veraciter potest dici vniuersalis episcopus, siue patriarcha, cum sit episcopus totius orbis. vnde in Chalcedonen. concilio acclamatum est Leoni papæ per patres eiusdem concilij: apostolicus œcumenicus, id est vniuersalis, siue orbicularis. vt etiam testatur beatus Gregorius in registro. & beatus Thomas in tractatu suo contra errores Græcorum. Non est autem credendum, quod sancta synodus vniuersalis præfata falsè hoc attribueret beato Leoni papæ. Verum summi pontifices noluerunt vt hoc vocabulo duplici de

Ad tertiū.

Ad quartū.

Ad quintū.

Ad sextū.

causa

causa. Primò ratione humilitatis, vt dicit sanctus Thomas, videbatur enim in superficie sua verbum hoc superbæ appellationis. vt ait beatus Gregorius vt supra. Secundo, ne daret intelligi, quod papa esset præfectus cuiuslibet particulari ecclesiæ vt specialis illius ecclesiæ rector. Sic enim vt arguit beatus Gregorius. cessaret omnium aliorum pontificum autoritates & administrationes. & ista est intelligentia. c. nullus. & c. ecclesiæ. di. 99. ¶ Ad quartā rationē respondetur negando consequentiā. Quia vbi cūq; cum papa cōcurrit non modò sacrū dñorum cardinaliū collegiū, sed etiā cōcedēs multitudo prelatorū synodaliter conuocatorū, non est verum, quod fides, & status vniuersalis ecclesiæ arbitrio vnius hominis committatur. & ita non facit ad propositū quod dicit Archi. quia ista repugnat. scilicet quod congregatio multorum prelatorū cōcurrit cum papa, quod rō concilij importat, vt supra diximus, vt cōmuni eorum assensu cum omni libertate præferatur diffinitio fidei, & dispositio status ecclesiastici, & quod solius papæ arbitrio ista dicantur committi. Secundo dicimus, quod falsum est quod semper solitum sit de fide & statu vniuersalis ecclesiæ in concilijs vniuersalibus disponi, ita quod non alibi: quoniam frequenter per solā apostolicā sedē fit & factū est, vt supra tetigimus, iuxta. c. quoties. 24. q. & c. 1. hæc est fides. ¶ Ad quintam respondetur, quod non ideo cōuocantur vniuersalia concilia, quod in eis sit plenior autoritas, aut clauium potestas, quam in sola apostolica sede, in quā totius ecclesiæ Deus principatus locauit. vt in. c. nolite errare. di. 9. & in. c. basilicas. de cōsecra. di. 1. sed cōuocantur propter multa alia, vt superius ostendimus. c. 10. inter quæ sit propter maiorem autoritatem reputationis: quia quæ multorum sapientum studio diu deliberata atque approbata sunt, & cōmuni consensu tantorum patrum diffinita, maioris autoritatis reputantur. Vnde glossa super illud Act. 15. Placuit nobis collectis in vniuersum. dicit glossa. interli. vt maior sit autoritas. ¶ Ad sextam respondetur, quod episcopi absentes à concilio aut fuerunt per papam, aut aliū de mandato eius vocati, aut non. Si sic, & non venerint, non possunt agere de contemptu si non fuerunt vocati, & constat de voluntate, quod ipsis etiā non vocatis haberentur valida quæ ibi facta sunt, non possunt agere de contemptu: quia papa est, qui robur concilij tribuit & firmitatē. iuxta cap. significasti. de electio. vnde quod inductum est de. c. quod sic. non est ad propositum.

Ad quartū.

Ad quintū.

Ad sextū.

¶ De qualitate prelatorum ad vniuersalia concilia conuocandorum. Cap. XIX.

S V M M A R I V M.

1 Concilium celebraturi, & ad ipsum uocandi prelati quales esse debeant.

¶ Stenfo iam non omnes prelatos maiores ecclesiæ necessario conuocandos ad vniuersalia concilia, nec bene possibile fore omnes conuocare, sed oportere sæpe numero aliquos conuocare, alijs prætermittis, conueniens duximus, vt de qualitate conuocandorum capitulum hoc subiungeremus. Requiritur autem potissimè in conuocandis prelatibus ad vniuersalia concilia quatuor. scilicet Sapientia, Vita sanctitas, Experientia, & Zelus ad bonum reipublice. Vnde Constantinus imperator pro. 6. synodo congreganda scribens Agapitoni papæ ita dicit. Adhortamur vestram paternam beatitudinem per præsentem nostram piam sacram dirigere viros vtilis & modestos notitiam habentes totius Deo inspirante doctrinæ, & peritiam irreprehensibilem habentes dogmatum, induentes personam vestram apostolicam sedis. hæc ille. Merito ergo dicimus, quod in conuocandis requiritur primò sapientia. Sane cum inquit Tullio lib. de senectute: Magnæ res non viribus gerantur, sed concilio & autoritate. liquet oportere esse præditos vocandos ad vniuersalia concilia, in quibus cum de rebus maximis tractandum veniat, viros oportet esse multa sapientia præstites. Vnde Tobias. 4. dicitur. Consiliū à sapiente semper require. Ecclesiastici. 8. Os prudentis quæritur in ecclesia. & c. 9. dicitur. Cum sapientibus & prudentibus tracta. Quantæ autem sapientiæ lumine fulgere debeant patres ad vniuersales synodos conuocandi, qui & doctrinæ lumen, & normam vitæ cæteris daturi sunt, beatus Dionysius docet, dicens eos, qui alios superuehere lumen habent, oportet doctissimæ claritatis esse repletos, & aliorum esse doctores. 7. q. 1. c. conuenientibus. ¶ Secundo vocandi ad concilia debent pollere vitæ sanctitate, vt veraciter eorum conuentus, cōuentus sanctorum patrum nominari possit, ac de eo dici cum Propheta: Confitebor tibi Domine in toto corde meo, in concilio iustorum & congregatione. Vt enim inquit sanctus Ambrosius in libro de offic. talis debet esse

bet esse consiliarius, qui nihil nebulosum habeat, nihil fallax, nihil simulatum, quod vitæ eius atque mores refellat, nihil improbum aut maleuolum, quod auertat consultantes. Sane non erunt conuenientes consiliarij, cum tractandum de reformatione ecclesiæ venerint homines vani, carnales, auari, qui iuxta Greg. præsentia appetunt, æterna despiciunt, iniusta agunt, & iusta derident, sua querunt, non quæ Iesu Christi. Et hoc est quod sapiens ironice inquit. Cū viro irreligioso tracta de sanctitate, cum iniusto de iustitia. Quocirca dicitur ibidem. Noli consiliari cum focero tuo. Socer est mundus, qui pater est carnis, quæ vxor est spiritus, per quem intelligunt carnales homines, amatores terrenorum. de quibus Iob in persona ecclesiæ dicit orans. Consilium impiorum longè fac. Consilium impiorum, vt ait Gregorius, est terrenæ gloriæ querere, æternam negligere. Laborandum ergo est, vt cum sanctis viris habenda sint consilia: quoniam sanctitas plurimum conducit ad bene consulendum, quod Sapiens testatur cum ait. Cor boni consilij statue tecum. & subdit. Anima viri sancti enuntiat aliquando vera quam septem circumspectores sedentes in excelso ad speculandum. glos. tanquam magistri. Tertio patres vocandi ad conciliū debent esse experti, maxime in illis, super quibus querendum est consilium. Quia vnusquisque in eare, quam expertus est, aptius consulere potest. Vnde dicit Valerius maximus. Sux artis vnumquemque & authorem & disputatorem optimum esse non dubitamus. Quoniam in multis expertus, vt ait sapiens: cogitabit multa: & qui multa dicit, enarrabit intellectum. Qui non est expertus pauca recognoscit. Hinc reprobat iuuenum consilium: quia inexperti sunt. Sicut patet in Roboam, qui relicto senum consilio, & iuuenum adhærens consilio pro magna parte regnum amisit. propter quod dicitur Ecclesiastici. 15. Quam speciosum caniciei iudicium, & presbyteris cognoscere consilium. Quam speciosa veteranis sapientia, & gloriosus intellectus & consilium: corona senū in multa peritia, & gloria illorum timor Dei. Vbi inquit glo. Audiant presbyteri, & ecclesiarū præpositi: quia non licet eis ignorare legis scientiā, & sapientiā. Ex quo loco satis aperte colligitur quātā impietate in ecclesiam sanctā cōmittant, qui aut diuina sapiētia vacuos, aut moribus deprauatos, aut pueros ecclesijs præficiūt platos. Qualis enim synodus constituetur ex istis? quale ecclesiæ

Ecclesiastici
ci. 37.

Ecclesiastici
ci. 37.

Ecclesiastici
ci. 34.

3. Reg. 11.

regimē ab istis spectabit? &c. De hac impietate beatus Bernardus loquitur. Quā maior impietas, quā ponere super vnū puerū onus angelicis humeris formidādū? Ex hoc etiam c. ostenditur aperte quod digne reprehendendi veniant, qui ad vniuersalia concilia homines inhabiles, sine scientia, sine moribus, sine experientia, sine auctoritate admittunt, & maxime ad voces diffinitiuas cū episcopis: qui error in Basiliensi concilio scādala grauissima peperit in populo Christiano. ¶ Quarto vocandi ad conciliū vniuersales sunt habentes zelū domus Dei, vt sint de numero eorū, de quibus in Psalm. dicitur. Zelus domus tuæ comedit me, & opprobria. &c. Siquidem debent habere zelum ad reformationē morū, ad correctionem vitiorum, & ad augmentū diuini cultus. De hoc zelo exemplū habemus in filijs Israel: qui vt dicitur Iudic. 20. congregati. 400. millia. dixerunt, quod non redirent domū, donec vlciscerentur scelus commissum in vxorem leuitæ in Gabaam.

Psalm. 68.

¶ De punitione prælatorū, qui vocati ad conciliū venire contemnunt. Cap. XX.

S V M M A R I V M.

1 Prælati ad conciliū uocati, si venire negligant seu contemnunt, qua pœna afficiantur.

Erūm quia sæpenumerò euenit, vt prælati ad concilia euocati venire negligant, siue cōtēnāt, cōsequens est, vt de taliū punitione aliquid subiugamus. Sane prælati ad conciliū venire admoniti, vt vult glo. in c. si episcopus. di. 18. nullo legitimo interueniente impedimento si venire contēpserint, multipliciter veniunt rationabiliter puniendi, & potius, quā qui provincialibus concilijs, de quibus iura loquuntur expressius, interesse recusant. Vnde imperator Theodosius scribens Dioscoro vt veniret ad vniuersale synodū, ita ait. Si quis verò tā necessariā & verè Deo amicā synodū prætermiserit, & non omni virtute secundum prædictū tēpus ad præfinitū locū peruenerit, nullā excusationē neque apud Deū, neque apud nostrā inueniet pietatē: sacerdotale em conuentū nō nisi quis mala conscientia sauciatus omitterit. hęc ille. ¶ Veniunt aut huiusmodi conciliorū cōtēptores puniendi pluribus animaduersionibus. & primò quidē pœna excommunicationis. iuxta. c. si episcopus. dist. 18. vbi

ex insti-

ex Instituto concilij Agathensis ita scribitur. Si episcopus metropolitanus ad prouinciales episcopos epistolas direxerit, in quibus eos ad ordinationem summi pon. vel ad synodū inuitet, postpositis omnibus, excepta graui infirmitate corporis, aut præceptione regia, ad constitutam diem adesse non differant: quod si defuerint sicut prisca canonū præcepit auctoritas, vsque ad primā synodū à charitate fratrum & ecclesiæ cōmunionem priuentur. hęc ibi. Item idem habetur in c. sequenti. si quis episcoporum. Sed hic non est prætereundū, quod excommunicatio in hoc loco prout colligitur tam ex glos. quā ex Hug. & Archidi. non accipitur prout excoicatio dicitur separatio à sacramētis, & à cōiōne fidelium, sed pro suspensione quadā à cōibus negotijs cū alijs episcopis in cōi pertractandis: vt puta quod nō admittetur talis episcopus tractatibus cōmunibus prouinciarū cū alijs episcopis, nō etiā ad scrutiniū episcoporum: nō ad consecrationē eorū: non generaliter ad alia, quæ cōmuniter sunt tractanda ab oibus episcopis cū metropolitano: & hoc est ei in pœnā. Vñ epī, qui taliter dicuntur excoicati, licet possunt celebrare diuina officia, & recipere sacramēta ecclesiastica, & cōicare cū cæteris epīs & alijs, præterquam in præmissis. Hu. Nō negatur tñ, quod tales excoicari poterint ex cōmunicatione prima, quæ est separatio à participatione sacramentorum, & cōmunionem fidelium, si contumaces reperiant, vt inquit Archi. in dist. c. si quis episcoporum. iuxta. c. certū. 11. q. 3. ¶ Secūdo præfati epī uocati contēnentes ad conciliū venire si reperti fuerint transgressores iuramenti, secūdū formā. c. Ego. n. de iureiur. puniri possunt pœna depositionis à dignitate, quā per iurantibus scī patres descriperunt, iuxta. c. querelā. & c. tua nos. extra de iureiuran. Tertio incurrunt pœnā dānationis æternæ, vt pote contemptores & subsannatores patris sui, oīmque fidelium. s. romani pontificis, & matris suæ vniuersalis ecclesiæ per vniuersale conciliū repñtata: quos videtur respicere sententia illa terribilis. Oculū qui subsannat patrem & qui despicit partū matris suæ fodient eum corui de torrentibus, & comedent eū filij aquilæ. Notanter aut diximus prælatos uocatos ad conciliū venire contemnentes præfatis pœnis venire plestendos: quoniam secus esset, si non ex contemptu, sed impedimento legitimo eos non venire contingeret. Quod ex duobus perpendi potest. Primò, si antequam terminetur conciliū veniant: quia licet à principio nō venerint, ex quo tñ

Prover. 30.

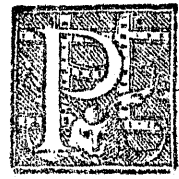
veniunt, præsumitur quod non ex contemptu, sed ex aliquo impedimento demorati sint. quod enim ex eo quod sequitur, præsumitur quale fuerit quod præcessit. ar. 22. q. 2. quod ait. Ista est sententia tam Hug. quā Archi. in c. si episcopus. superius allegato. Secūdo si episcopus excusatioes literatorie scribit ad synodū, vel procuratorē mittit cū legitimis rōnibus quod venire non potuerit. De primo in c. placuit. dist. 18. loquitur conciliū Carthaginense ita dicens. Placuit, vt quocūque congregandū sit conciliū, episcopi, qui nec ætate, nec ægritudine, nec grauiori necessitate impediuntur cōpetenter occurrāt: quod si non potuerint occurrere, excusationes suas literatorie scribāt. De secūdo. s. de procuratore habetur in c. & si ægrotas fuerit. 5. q. 3. vbi Adrianus in synodo instituit. Si episcopus ægrotans fuerit, aut aliqua eū grauis necessitas detinuerit, præselegatū ad synodū mittat, quod assignet, siue, pbet causam legitimā esse quod episcopus nō veniat. Quia nō sufficit dicere nō posse, nisi rationē impedimenti assignet. vt dicit glo. super verbo. rōnē. in præallegato. c. placuit. Et si queritur quomodo probabit legitima causa assignata impedimenti? respondet glo. ibi, quod sufficit per vnum testem probare cū iuramento suo: quod intelligendum videtur, cū episcopus per procuratorē se excusat. Quoniam si per se ipsum literatorie adhibito iuramento de veritate legitimi impedimenti sufficienter videtur probata causa absentiae: & ita standū erit iuramento suo, & ipse habendus est excusatus. Verūm est aduertendum, quod præfati prælati, qui ad conciliū uocati venire neglexerunt, antequam iudicētur contumaces, & vt tales puniendi veniant, admonitio præcedere debet, & requisitio. vt est casus in c. propter ecclesiasticas. dist. 18. super verbo, admoneant autem. &c. vbi glos. inquit ar. quod mora potest purgari, licet sit certus dies appositus. Et ratio est: quia vbicūque tractatur quod propter negligentiam quis puniatur, aut punietur iure suo, requiritur admonitio. ar. 12. q. 2. indignē.

¶ De impediētibus celebrationem vniuersalium conciliorū. Cap. XXI.

S V M M A R I V M.

1 Con-

1 Concilij vniuersalis celebrationem impediētes, qua pœna puniri debeant.

ostquam de prælatis ad cōcilium vocatis & venire cōtēnētibus sermo habitus est, iam loquendum venit de impedimenta præstantibus, ne concilia legitima auctoritate conuocata, suam habeant profecutionem. Planè non sufficit sermo noster explicare, quanta pœna digni sunt, qui conciliorū celebrationi impedimēta moliūtur inferre. Isti in primis veluti tyranni, & reipublicæ hostes habēdi sunt: tot morte digni, quot egregia bona per talia vniuersalia cōcilia fēda sperabantur. Præterea si tollendi schismatis causa synodus adunata esset, proculdubio tales conciliorum turbatores veluti fautores schismatis habendi venirent. Et si ob cōfundendas hæreses, & hæreticos expugnandos congregata foret, tales certè conciliorū celebrationi impedimenta præstantes, hæreticorum defensores, siue fautores viderētur. Si verò reformationis causa patres conuenissent, certè qui concilij celebrationi aduersarētur, tanquam hostes religionis Christianæ sanctimonix ecclesiæ habendi forent: ad quorum propulsandas temeritates obligati sunt reges, & principes Christiani, qui ecclesiam tuēdam susceperunt. vt in. c. principes. 23. q. 5. in quo si negligentes reperirētur, suspecti haberentur de fautoria hæresis, aut schismatis. iuxta cap. qui. 23. q. 3. vbi dicitur: Qui potest obuiare, & perturbare peruersos, & non facit, nihil aliud est quam fauere impietati eorum.

¶ Quis in vniuersali cōcilio præsidere debeat. Cap. XXII.

S V M M A R I V M.

1 Concilio in vniuersali quis debeat præsidere.

ynodo iam cōstituta, reliquum est ostendere quis in ea præsidere debeat: cum in omnimultitudine benè ordinata, necesse sit aliquem præsentem esse. Quoniam

Prover. 11. vt ait sapiens. Vbi non est gubernator, corrumpet populus. Dicimus autē prout tã ex practica antiquorum cōcilio, quam ratione

colligere possumus de præsentia in concilij vniuersalibus, quod regulariter Romanus pontifex per se, aut legatos suos habet vniuersali concilio præsidere. Hanc conclusionem primò ex practica antiquorum conciliorum sic ostendimus. Et primò ex concilio, quod apostoli super institutione Mattheæ loco Iudæ celebrasse leguntur Act. 1. in quo beatus Petrus vtpotè apostolorū princeps, ac totius christianæ plebis præfuisse videtur, quod ex circumstantijs literæ patet. Tum ex illo, quod in medio eorum exemplo Christi, vt ait glossa, fuisse describitur. Dicit enim sic, Exurgens Petrus in medio fratrum, dixit. glo. pastor pro ouibus loquitur. Item colligitur ex concilio celebrato super quaestione obseruantix vel cessationis legalium. de quo Act. 15. dicitur, quia conueniunt apostoli & seniores Iudæorum de verbo hoc. cum autem magna cōquisitio fieret, surgens Petrus. &c. in quo concilio Petrus præfedit. Vnde glo. super verbo, surgens Petrus dixit ad eos. ita præ omnibus quasi princeps loquitur. Præterea hoc etiam ostenditur ex aliorum cōcilio, vt luce clariùs tam ex libro conciliorum, & ex corpore decreti, quam ex decretalibus colligi potest. Habetur enim in libro conciliorum. Hylari episcop⁹ ecclesiæ catholice vrbis Romæ synodo præfedit dicit. &c. Item Greg. in generali synodo præfedit dicit. &c. Item Symmachus papa in generali synodo præ. di. &c. Item in decreto in. c. in nomine Domini. dis. 23. dicitur, præfidente quoque reuerendissimo Nicolao papa. Item. 25. quaestione secunda. c. si quis dogmata. dicitur. Nicolaus papa vniuersali synodo præfedit, dicit. &c. Item extra de elect. in. c. licet. habetur. Inno. 3. in concilio existens & præfedit. Nos ad malum hoc euitandum. &c. Cæterum quod præfedit in concilij vniuersalibus ad summum pontificem spectet, etiam rationibus ostenditur multipliciter. ¶ Et primò ad hoc faciunt omnes illæ rationes, quibus ostensum est supra in cap. sexto. quod ad solum romanum pontificem spectet regulariter congregare vniuersale concilium, & id sua auctoritate fulcire: quoniam ex hoc consequenter concluditur, quod ipse vniuersali concilio præfedit habeat. ¶ Secundò sic. Caput naturali iure præfedit corpori: sed papa est caput ecclesiæ catholice, vt supra in secundo libro monstratū est, ergo in synodo vniuersali catholice ecclesiæ papa iure debet præfedit. ¶ Tertiò dico nō solum honoraria, sed etiã auctori-

tati-

tatiua, quemadmodum caput præfedit corpori nō solum situ, sed etiam influxu regimini, & auctoritatis. Vnde sancti patres in cōcilio Chalcedonēsi cōstituti scribētes Leoni papæ, licet ipse non fuerit in concilio illo personaliter, sed per legatos suos scribunt. Tu eis, id est patribus concilij sicut mēbris caput præeras. ¶ Tertiò sic. Papa est excelsior & princeps cunctis sacerdotibus. vt in cap. Cōstantinus. distinctio. 96. ergo ipse vniuersali synodo, quæ ex sacerdotibus colligitur, veluti princeps eorum præfedit debet. ¶ Quartò sic. Si synodus vniuersalis tempore Christi celebrata fuisset, soli Christo conueniebat præfedit. ergo illo à conuersatione nostra absente, in vniuersali synodo præfedit solius generali vicario videt conuenire. Cōsequētia videt manifesta, cum romanus pontifex eius gerat. De præsentia verò romani pontifex per legatos suos, apertè docemur tã ratione, quam exemplis. Ratione verò, quia non dubium est, quin quod quis potest facere per alium, etiam potest per seipsum, & ita ponere loco sui vicarium ad præfeditum. Exemplis etiam patet ex concilij vniuersalibus tã antiquis quam modernis, in quibus summi pontifices personaliter non interfuerunt. Vnde cōcilio Chalcedonēsi. Leo papa scribēs, cum mitteret legatos suos, ita inter alia dicit. In his fratribus, hoc est Paschasio, & Vincentio episcopis, Bonifacio & Basilio presbyteris, qui ab apostolica sede directi sunt, me synodo vestra vestra fraternitas confidat præfedit. Et in epistola, quam ad Anatholiū scribit ita dicit. Fratres nostri ab apostolica sede directi, qui vice mea synodo præfedit, probabiliter, atq; constanter illicitis ausibus obsteterunt. &c. Vbi etiã notandū venit, quod præfedit in cōcilio vniuersali loco romani pontifex non solum possunt prælati maiores, cuiusmodi sunt episcopi, sed etiam inferiores, vt abbates, & archidiaconi, ac presbyteri. vt patet tam ex iã dictis, quàm ex. c. conuenientibus. 1. q. 7. Prædicta etiã conclusio ostenditur ex practica obseruata in octaua synodo. vbi papa Adrianus scribens dño imperatori Basilio ita dicit. Volumus ergo per vestra pietatis industria illic numerosum celebrare cōciliū, cui nostri quoq; missi præfedit, & culparum personarum differentias liquidò cognoscentes, iuxta quod in mandatis acceperunt singulorum liberæ discretionis exerceant. hæc ille. notentur verba. Præterea quod legati illi fuerint præfedit, manifestè dicitur ex tenore & forma subscriptionum episcoporum

eiusdem concilij. Vnde in principio sic habetur. Ego Donat⁹ episcopus Hostien. ecclesiæ locū obtinens domini mei Adriani summi pontificis & vniuersalis papæ, omnia que superius leguntur, huic sanctæ & vniuersali synodo præfedit vsque ad voluntatem eiusdem eximij præfedit promulgauit, & manu mea subscripsi. Secundò subscribit Stephanus sanctæ Nerisinae ecclesiæ episcopus eodem modo nominando se præfeditem. Eodem modo & Martinus romanæ ecclesiæ diaconus subscribit. Prædicta etiam conclusio ostenditur ex practica obseruata in concilij vniuersalibus alijs, sicut manifestū est in concilij temporum nostrorum.

¶ In quo obijcitur per aduersarios contra ea que dicta sunt de præsentia romani pontificis in concilio vniuersali. Cap. XXIII.

S V M M A R I V M.

1 Obiectiones aduersariorū aduersus id quod dicitur de præsentia Romani pontificis in concilio generali recensentur.

ontra hanc præsentiam in concilij vniuersalibus oī iure romano pon. debitā dū in Basiliē. cōcilio essemus, & quaestio magna & inaudita mota esset per eos, qui occasionē quærebāt turbādi ecclesiā: an. s. præfedit sanctæ memoriæ dñi Eugenij ad præfedit cōcilio admitterētur. Audiuius aliquos de nouellis magistris multa & varia circa hæc materiam dicere, & plurima obijcere vt non admitterentur. Sed hi erant in duplici differentia. Quidā enim dicebant, quod nullo mō deberēt admitti ad præfedit vniuersali cōcilio. Alij verò, quod admitti deberent ad præfeditiam honorariā tātū, videlicet, vt eminentiorē locū in cōcilio tenerēt, & primò in eo loquerētur, & que agēda erāt, p. interlocutionē dirigerēt, nō autē ad præfeditiam auctoritatiuā: dicētes etiã, quod si papa præfedit esset, nihil auctoritatis haberet præter eminentiā loci, & ministeriū directiōis. Primi autē opinionē suā (si opinio & non error dicenda sit) sic fulcire nitēbātur. ¶ Primò in cōcilio vniuersalibus per apostolos celebratis, Petrus apostolus prim⁹ romanus

Probatio prima pri-

ma opin. mus pontifex non legitur prædesse. ergo vi-
que solui- detur quòd etiam nunc Romanus pontifex
tur cum se- hanc præfidentiam in concilijs vniuersali-
quētibus. c. bus non debet exptere. Consequentia vide-
proximo. tur nota. Antecedens patet: cum de præfide-
tia Petri nulla fiat mentio in prædictis conciliijs.

Secunda. ljs. ¶ Secundo sic. Conciliū hoc Basilien. fuit
verum conciliū, & tamen nullum in prin-
cipio habuit præfidentem. ergo non videtur
necessarium, quòd aliquis, vtpote papa, aut
eius legatus, præfideat in vniuersali concilio.

Tertia. ¶ Tertio. Spiritus sanctus præfidet concilijs
vniuersalibus. dicit enim Matth. 18. vbi duo
vel tres cōgregati fuerint in noīe meo, in me-
dio eorum sum. ergo non videtur, q̄ sine ini-
uria spiritus sancti possit aliquis alius admit-
ti ad præfidentem.

Quarta. ¶ Quarto sic. Nullus infe-
rior præfidere debet suo superiori, sed concilium
vniuersale superius est romano pontifi
ce iuxta decretum concilij Constantien. ergo
papa non debet illi præfidere, nec aliquis
loco eius.

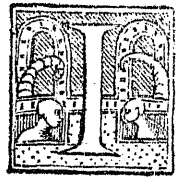
Probatio prima secū-
da opi. qua-
cū sequenti
soluetur. c. 25.
¶ Pro opinione aliorum argueba-
tur sic per alios. Si papa, aut aliquis nomine
eius præfideret vniuersali concilio præfiden-
tia authoritatiua, iam sublata esset essentialis
forma à concilio, puta libertas in consultan-
do, obstante coactione: & sic non omnes, sed
vnus omnia faceret, & per consequens syno-
dus nulla redderetur.

¶ Secundo dicebant
(quod etiam nō veriti sunt aliqui eorum scri-
ptis demandare) q̄ in concilijs, in quibus pa-
pa non fuit, sed imperatores interfuerunt,
Imperatores & iudices destinati leguntur ha-
buisse primatum & officiū præfidentie per
interlocutiones, & de consensu synodi, siue
ex mandato conclusiones & iudicia fecisse:
& non reperitur (inquiunt) instantia in octo
concilijs vniuersalibus, de quibus distinctio.
16. c. sancta octo. præterquam in actione. 3.
Chalcedonenſis cōcilij, vbi vicarij Leonis pa-
pæ vicem gerentes: quia nullus pro parte im-
peratoris interfuit aut in synodo primatum
tenuisse & præfedisſe, & conciliū direxisſe
per prælocutiones, & demum ex iussu syno-
di dixisse sententiam in Dioscorum ex com-
muni consensu alijs omnibus coniudicanti-
bus. Hæc sunt verba cuiusdam aduersariorū
in quibusdam scriptis suis.

¶ In quo respondetur ad obie-
ctiones præfatas in primo lo-
co positas. Cap. XXIII.

S V M M A R I V M.

1 Obiectiones aduersariorum dicentium nullo mo-
do papam admittendū ad præfidentem vniuer-
sali concilio, refelluntur.

Stis non obstantibus, quibus
facile est respondere, tenendū
est quòd dictum est: q̄ regula-
riter in cōcilijs vniuersalibus
si papa præfens sit, ipse præsi-
det in eo. Non enim summus

pō. minus est habens dignitatem aut autho-
ritatem in concilio vniuersali, quàm metro-
polititanus in concilio prouinciali cui præsi-
det, & episcopus in episcopali, imò multo
plus. Tum, quia romanus pon. vocatus est in
plenitudinem potestatis, alij verò non, vt di-
ctum est suprā. Tum, quia superioritas papæ
super omnes prælatos ecclesiæ est ex diuina
institutione, metropolitanorum verò supra
episcopos comprovinciales est ex huma-
na institutione, vnde non habent nisi in cer-
tis casibus respectu aliorum iurisdictionem.

¶ Ad rationes ergo in oppositum est dicen-
dum. ¶ Ad primam respondetur dupliciter.

¶ Primò quia consequentia illa, qua sepe vtū-
tur aduersarij, videlicet hæc: hoc non legitur
factum, ergo non fuit factum, nō valet. locus
enim ab authoritate negatiuè nullius robo-
ris est. Dicit enim beatus Iohan. Iohan. vlti.

Multa alia fecit Iesus, quæ non sunt scripta
in libro hoc. Præterea in hoc decipiuntur ad-
uersarij, quòd ex hoc, quòd Petrus ex humili-
tate, vt dicit beatus Chryso. super Act. A-
postolorum, omnia agebat cōmuni omniū
volūtate, & nihil agebat principaliter aut do-
minatiuè, credunt, quòd per se faciendi non
haberet authoritatem: quòd falsum est, sicut
patet ex ipso Chryso. vt suprā ostendimus
circa. c. 18. secundi libri. Secundo responde-
tur, quòd si expressè & formaliter non lega-
tur, quòd beatus Petrus præfedisſet in conciliijs
celebratis per apostolos, datur tamen in-
telligi tam ex circumstantijs literæ, quàm ex
glossa sanctorum patrum. Patet primū de
primo concilio, de quo Acto. 1. & primò ex
loco, quia in medio fratrum dicitur fuisse. vbi
glo. dicit, q̄ exemplo Christi, qui in medio
discipulorum dicitur fuisse, vt habetur Iohā.

20. Secundo ex eo, q̄ primus loquebatur. hoc
enim nō præsumpsisset Petrus plenus spiritu
sancto, nisi toti congregationi præfedisſet vt
princeps, siue prælatus. vnde glof. ait, sic lo-
quitur

Ad primā
proba. pri-
mae opi. reci-
tate. c. 23.

quitur pastor pro ouibus suis. Tertio colligi-
tur hoc ex forma loquendi. ait enim. Viri fra-
tres, oportet impleri scripturam. & iterum. o-
portet ergo ex his qui nobiscū sunt. &c. Cer-
te ista loquendi forma magis præfidentiam
& authoritatem notat in Petro respectum to-
tius congregationis, quàm subiectionē. Quar-
to hoc irrefragabiliter arguit ex eo, q̄ vt bea-
tus Cyrillus testatur in lib. thesaurorum. A-
postoli in euangelijs & epistolis affirmarunt
in omni doctrina Petrum esse in loco domi-
ni & eius ecclesiæ, ei dantes locum in omni ca-
pitulo & cōgregatione, in omni electione &
cōfirmatione. Clarissimum est autem, q̄ si in
congregatione apostolorum locum domini
nostri Iesu Christi Petrus tenebat, vt dicit bea-
tus Cyrillus, quòd congregationi præfedisſet
sicut ipse Christus præfedisſet. Vnde beatus
Chryso. beatum Petrum verticem Apostolo-
rum vocat. ¶ Ad secundam respōdetur etiam
dupliciter. Primò, quòd cū conciliū Basi-
lien. vt toti orbi notum est, scandalosum fue-
rit, & in multis præsumptuosum, trāsgradiens
terminos, quos posuerunt patres sancti in cō-
cilijs vniuersalibus, ab illo nullum argumen-
tum sumendum est. Secundo respondetur fal-
sum esse, quòd Basilien. conciliū præfiden-
tem non habuit: quoniam habuit legatum a-
postolicæ sedis dominum Iulianum de Cæsa-
rinis bonæ memoriæ diaconum cardinalem
tituli sancti angeli; qui præfides illius fuit per
magna tempora: qui & si in principio perso-
naliter non interfuit, occupatus cum Bohe-
mis, habuit tamen locum tenentem. ¶ Ad ter-
tiam respondetur dupliciter. Primò negando
consequentiam. Sanè si consequentia illa vali-
da esset, nullus princeps præfideret alicui reg-
no, aut prælatus alicui sanctæ congregatio-
ni. Vnde dicendum est, quòd sicut causalitas
primæ causæ non tollit causalitatem secundæ
causæ: ita nec præfidentia, siue p̄sentia Dei tol-
lit præfidentiam ministrorum eius. Per hoc er-
go, quòd spiritus sanctus dicitur præfidere san-
ctæ synodo, nec præfidentia romani pontifi-
cis tollitur, nec eius authoritas diminuitur.
Præterea si consequentia illa esset bona, pec-
cassent summi pontifices sancti tanquàm præ-
sumptuosi, qui præfedisſe leguntur, sicut vi-
sum est in multis concilijs vniuersalibus: pec-
cassent etiam concilia ipsa, quæ hoc permitte-
bant: maxime si hoc (vt aduersariorum stulti-
tia arguit) vergeret in contumeliam spiritus
sancti: quorum tamen vtrunque esse erroneū
nullus catholicus ignorat. Secundo responde-
tur, quòd falsum est vniuersaliter quòd assu-

Ad secundā.

Ad tertiam

mitur, sicut patet de secunda synodo Epheſi-
na, quæ cū damnatissima fuit, magis ei præ-
fedisſe credendus est spiritus malignus, quàm
sanctus: licet patres in ea congregati se iactaſ-
sent, quòd spiritus sanctus eis cōfedisſet. Vn-
de sicut leguntur dixisse in eorum synodo: Si
ergo spiritus sanctus cōfedisſet patribus, sicut
manifestè cōfedisſet & ordinata sunt, quis re-
tractat? quis spiritus sancti cassat gratiam?
Quod verò inducitur ex Mattha. decimo-
octauo vbi Christus ait: vbi duo vel tres. &c.
ad propositum non est: quia cū authoritas
loquatur ad literam de congregatione quorū
cunque fidelium siue laicorum siue clericorū
qui congregantur in nomine domini, nec lo-
quatur de congregatione locali in aliquo lo-
co siue ciuitate, sed de congregatione quæ est
vnanimitas in aliqua vna re, in qua conue-
niunt, nō loquitur ad literam de concilijs vni-
uersalibus, sicut manifestum est cuique eu-
angelium legenti. Non negamus tamen dictum
illud adaptari posse concilijs vniuersalibus, &
prouincialibus, & capitulis etiam religiosorū
in nomine domini congregatis quo ad
promissionem assistentiæ diuinæ gratiæ, ar-
guendo per locum à minori ad maius. Præ-
terea assistentia illa ibidem promissa congrega-
tis in nomine domini non est præfidentia syno-
dalis, vt de se patet, vnde non est ad pro-
positum. Præterea cū non possint dici congre-
gati in nomine domini, qui eius vicarium vni-
uersalem ad præfidentiam non admittunt, sed
contemnunt: manifestum est, quòd ratio illa
aduersariorum nullius sit roboris, atque mo-
menti. ¶ Ad quartam respondetur negando
minorem, videlicet, quòd conciliū vniuersa-
le sit superius authoritate romano pontifice:
quoniam hoc videtur contrariari iuri natura-
li, iuri diuino, & iuri positio. Iuri quidem na-
turali: quoniam naturaliter sicut caput huma-
num situm superius: ita & virtute ac regimi-
nis authoritate præstantius est suo corpore.
Summus autem pontifex caput est, & vertex
concilij vniuersalis. Iuri diuino etiam repu-
gnat: cū romanus pontifex diuina institu-
tione princeps sit super totam vniuersalem
Christie ecclesiam. dicente domino, Petro. su-
per plebem meam principem te constitui. &
cū ei dicitur. pasce oues meas. Iohan. vltim.
Iuri etiam humano contradicit. vt patet ex-
tra de elec. cap. significasti. & ex multis alijs lo-
cis superius inductis. Ad id verò quòd induci-
tur de concilio Constantienſi, superius respō-
sum est in cap. 99. secundi libri.

Ff

In quo

In quo respondetur ad obiectiones secundo loco positas. Cap. XXV.

SVMMARIVM.

Obiectiones aduersariorum, dicentium nec papæ, nec eius legatos habere præsentiam in concilijs authoritatiam, sed tantum honorariã. &c. diluuntur.

Onsequenter respondeamus ad rationes dicentium, q̄ nec papa, nec eius legati debent habere præsentiam in concilijs authoritatiam, sed tantum honorariã. ¶ Ad primam cum

Ad primã
secundã opi.
positã. c. 24

sic arguitur, q̄ si sic, tolleretur forma essentialis à concilio. Respondetur negando hanc cõsequentiã, quoniã nulla est. Non enim propter hoc q̄ papa præsidet authoritatiam in concilio, sequitur q̄ remoueat libertas consule di: nisi quis ita insipienter sapiat, quod nõ sint alij actus iurisdictionis, quos papa posset habere in concilio, quàm cogere existetes in eo, vt cõcurrat ad votũ ipsius. ¶ Ad id verò quod in loco secundo dicunt, quod in concilijs vniuersalibus cum papa præsens non fuerit, imperatores & iudices destinati per eos habuerunt primatum & præsentiam. &c. Respon-

Ad secundã.

detur, quod hoc totum, quod dicunt, est falsum, vt patet per singula discurrendo. Et mirandum est, quod talia qui christiani sunt, & ecclesiastici, & qui doctos se existimant, libris suis demandent. Quod enim in primis dicunt, q̄ absente papa imperatores & iudices destinati per eos habuerunt primatum & præsentiam tenuerunt in concilijs vniuersalibus, patet esse falsum ex illo quod Martianus imperator inquit in actione sexta concilij Chalcedonensis, & ponitur in cap. nos. distinctio. 96. Nos ad fidem roborandam, non ad potentiã aliquam ostendendam siue exercendam exemplo religiosissimi principis Constantini synodo interessẽ volumus, vt veritate inuenta, nõ vltra multitudo prauis doctrinis attractata discordet. aliã, ne vltius prauius persuasionebus à recta separentur fide. Ecce quod imperatores non primatum, non præsentiam habeant in concilijs vniuersalibus: in quibus ipsi consententur non nisi protectionis gratia vel le interesse. Quod autem non solum in actione tertia concilij Chalcedonensis vicarij papæ

præfiderent & primò loquerentur & dirigerent omnia vt dicit aduersarius, sed etiam in octo concilijs, & nõ imperatores aut iudices, patet ex eo quod ponitur in ipsa tertia actione, vbi vicarij papæ sic leguntur allocuti sacrum concilium. Notũ est nepe huic amabili concilio ad beatum apostolũ Leonem sacras literas esse destinadas, quatenus huic sacro concilio se præsentare dignaretur: sed quoniam nec antiqua consuetudo, nec necessitas temporis permittere videatur, nostram paruitatẽ huic concilio sacro pro se præfidere præceperat. Ideoq̄ necessarium est hæc, quæ in medium proferuntur, per nostram interlocutionem disceptari. Propter hoc ergo porrectus libellus à religiosissimo fratre nostro & coepiscopo Eusebio susceptus recitetur, & factum est ita. hæc ibi. Ecce manifestè primò, quod legati papæ præfidere debeant concilio loco papæ. Secundo, quod ad eorum officium necessariò spectaret, vt per eorum interlocutiones ea quæ proferenda in medium venirent, proponi & disceptari: vnde quod aliquando iudices aliqui deputati legantur in concilijs vniuersalibus ab imperatoribus, non fuerunt deputati ad præsidendum, aut diffiniendum, aut iudicandum authoritatiam, cum talem potestatem non haberent ipsi imperatores. Vnde si reperiatur scriptum, quod imperatores præfiderent, intelligitur nõ authoritatiam, sed ad ornatum. Vnde in epistola, quam Chalcedonensis synodus scribit papæ, sic habetur. Quibus scilicet patribus congregatis, tãquam caput membris præpositus eras per eos, qui tuam continent vicem rectum concilium demonstrans: principes autem fideles ad ornatum præfidebant. hæc ibi. Et ita patet, q̄ nec imperatores authoritatiam præfidebant, nec deputati iudices per eos: sed cum inter catholicos & alios hæreticos esset disputatio & cõsonosia magna, ponebantur illi quasi auditores discretiui, & testes, vt audirent motiua & rationes altercantium, vt veritate tandẽ patefacta, & relatione facta imperatoribus, imperatores ipsi fauorates habetibus veritatem sententiarum & diffinitiones per disciplinã timorẽ facerent ab omnibus obseruari. Nam vt inquit beatus Isido. & habetur in ca. princeps. 23. q. 5. intra ecclesiam potestates necessariæ nõ essent, nisi vt quod nõ prævalent sacerdotes efficere per doctrinã sermonem, potestas hoc imperet per disciplinã terrorem. Vnde quod ita sit, patet ex illo quod habetur ex quarta actione octauæ synodi, vbi sic legit. Post hoc magnificentissimi & gloriosissimi principes

per

per Babanum magnificentissimum Patritiũ & præpositũ dixerunt imperatores nostri miserunt seruos suos, qui senatus vocatur, qui voluntate Dei honoratus est secundum omnia, vt simus discretiui eorum quæ geruntur auditores. Si vultis ergo à nobis sicut se habet ordo synodicus in fine sanctæ & vniuersalis huius synodi exire proprias subscriptiones per me indignũ seruũ sanctorum imperatorũ nostrorum cuncti fratres mei & compatrij dicunt sanctissimo domino nostro patriarchæ & sanctissimis vicarijs tam senioris Romæ q̄ oriẽtaliũ sedium nisi audierimus, & ab ipso Focio in cõspectu nostro stante, & ab episcopis eius, & ab his qui habetẽs cõsecrationem beatissimi Methodij & sanctissimi Ignatij apostolatũ facti sunt, vt in cõspectu nostro obstruantur ora ipsorum ex canonicis & synodicalibus præceptionibus nõ scribet manus nostra vnã literam in synodo ista: audiant quæ iudicata sunt à seniori Roma in cõspectu nostro, & si nihil cõtradicare potuerint, sanabitur mundus ex cõsensu ipsorum. Si autem hoc factum non fuerit, scimus quia nostri non egetis ad subscribendum in fine à vobis gestorum. Quomodo enim subscribemus in huiusmodi iudicio illis clamantibus, atque dicentibus audiamus depositionem nostram, damnemur audientibus nobis, vt postulat iustitiæ ratio. &c. hæc ibi. Ex quibus manifestè patet, quod illi deputati per imperatores nõ erant præfidentes vt iudices concilij per authoritatem, sicut nec ipsi imperatores erant, sed vocati sunt iudices sicut deputati ad audiendũ aliquos altercantes, sicut magis vt auditores eorum, & testes gestorũ per patres ibidẽ. Quod etiam manifestè colligit ex. c. satis. 96. di. vbi Nicolaus papa ita inquit. Sed Theodosius minor sanctę synodi scribens primæ dixit. Deputatus est ergo Candidianus magnificentissimus comes strenuorum domesticorum transire vsque ad sacratissimam synodum nostrã, & in nullo quidẽ quæ faciendę sunt de pijs dogmatibus quæ stiones seu potius expositiones communicare. Illicitum namq; est eum qui non sit in ordine sanctorum episcoporum ecclesiasticis immisceri tractatibus. hæc ille. Ex quibus luce clarius habetur, q̄ laici illi nobiles, qui ad concilium mittebantur per imperatores, nõ ad præsidendum authoritatiam, aut ad diffiniendum vel iudicandum ad deputabatur, cum ipsemet imperator protestetur illicitum esse tales laicos ecclesiasticis immisceri tractatibus. Quod verò vltimò dicitur ex aduerso, quod præfidentes papæ de mandato & authoritate concilij

sententiam proferebant, falsissimum est, imò ipsi authoritate summi pontificis sententiant: quod manifestè colligitur ex quinta actione præfata octauæ synodi, vbi præfidentes sententiã dantes contra Fociũ ita dicunt. Vi distis fratres: vidistis & audistis quæ ex multo tẽpore dicta & gesta sunt de huiusmodi causa, & apparuit vobis oib; quia irreceptibilis erat, promotio huius viri, & depositio sc̄tissimi patriarchę Ignatij de sede sua sine iustitia & sine legib; fuerit acta. Nos ergo nõ nouã aliquã vel recẽs iudiciũ iudicabimus, sed vetus, & ex multo tẽpore præiudicatũ quidem à sanctissimo & beatissimo papa Nicolao, firmatum autem à sanctissimo papa Adriano: & non possumus trãfferri & commoueri à paternis diffinitionibus & legibus: nec declinare ad dextram nec ad sinistram. Scriptum est enim. audi fili leges patris, & ne repellas iura matris tuæ. Et infra. Talem conatum abijcimus & anathematizamus, ne vltius contra ecclesiã quælibet alia fortẽ in omne seculum maligna introducatur actio. Et infra. Quid ergo placet, talia sunt nostra & nostræ sedis, quæ si apud vos non fuerint acceptabilia, nos tamen super montem excelsum huius synodi ascendemus, & exaltabimus in fortitudine vocem nostram, euangelizantes vobis, & consequentiam quæ facta & ore promulgata est sanctorũ patrum nostrorum à gratia spiritus sancti. Et sequit. Ad hoc quæ dicit sancta synodus: sunt hæc quæ à nobis per lectionem dicta sunt apud vos accepta? Sancta & vniuersalis synodus exclamauit: recipimus omnes. valde quippe sunt discreta, & congrua, & consona ecclesiasticis regulis atque legibus. hæc ibi. Ex quibus manifestè patet falsum esse & iniquum quod aduersarij dicunt, q̄ præfidentes papæ authoritate & mandato concilij sententiã protulerunt. Nec debet quis moueri per hoc, q̄ præfidentes aliquando cum sententiam dare deberent, legant dixisse ad synodũ, vel ad illos iudices deputatos discretiuos: si iubeatis. quia hoc nõ erat petitio authoritatis, sed erat verbũ humilitatis: quod sonat, id est, dignemini audire.

De his quæ in ipso vniuersalis concilij prosecutionis exordio obseruata sunt. Cap. XXVI.

SVMMARIVM.

1. Concilij uniuersalis in exordio quæ obseruanda sint. Hoc est, in quo habitu comparere patres concilij debeant. Quo ordine sedere. Et à quo synodum inchoare.

Designatis iam patribus ad concilium vocandis, & præfidente in eo, iã ad ea quæ in ipsius concilij prosecutione veniunt primitus obseruanda, descendamus. Occurrunt autem tria consideranda. Primum est, quo habitu vestiti prælati synodum ingredi debeant, an in habitu communi, an in habitu dignitati suæ conuenienti. Secundum est, quomodo ordinari debeant in sedendo. Tertium est, à quo debeant synodum inchoare. Quantum ad primum conuenientissimum nobis videtur, quod prælati vestibus dignitati suæ congruentibus conueniant ad synodum celebrandam. Quod duo satis persuadet. Primum, quia cum ea quæ foris geruntur, conformari, & congruere debeant actibus, qui aliqua excellentiori potestate exercentur: vnde non nisi in vestibus sacris sacerdos ad cõsecrandum corpus Christi accedere debet, iuxta capitulum vestimenta. de consecratio. distinctio. prima. conuenientissimum videtur, vt prælati ad actum iudicialiæ potestatis exercendum, & in maximis rebus in concilio conuenientes, non nisi in vestibus eorum dignitatibus aut prærogatiuis decentibus accedant. Secundò hoc persuadet exemplum. Planè si in prouincialibus concilijs hoc obseruatur, vt à prælatis vestibus eorum conuenientibus adornatis, & cum mitris in capite celebrentur iuxta capitulum. quod sicut. extra de electio. libro sexto. vbi patet, quod archiepiscopus sine pallio non congregat concilium. & de mitra habetur de priuile. vt apostolica. libro sexto. conuenientius est, vt hoc in vniuersalibus concilijs obseruetur, quæ pro rerum gerendarum maiestate maiore solennitate veniunt celebranda. Mitra verò prælatorum sicut vidimus obseruari tam Constantiæ quàm Basileæ omnes albæ esse debent, & planæ sine ornamentis. iuxta notata per Iohannem Andream in dicto capitulo. vt apostolica. vbi dicit, quod episcopi in ipsa præsentia legatorum ecclesiæ Romanæ, & per consequens maiorum suorum vtuntur tantum mitris albis, & planis. Quod fortius obseruatum est in præsentia romani pontificis, qui princeps est episcoporum. Hæc etiam obseruantia tenetur in curia, cum missam in capella papa celebrat. ¶ Secundum quod con-

siderandum venit est de ordine, quæ prælati tenere debent in sedendo, & per consequens in subscriptionibus, quia ordine quo sedent, se subscribunt. Pro quo tali forma obseruanda videtur, vt primum locum teneat romanus pontifex, qui caput & princeps est totius ecclesiæ. vt in capitulum. non decet. distinctio. 12. Secundum locum obtinet cardinalis Hostien. qui hoc habet ex priuilegio: quia romanum pontificem consecrat. vt notat Hostien. in capitulum. antiqua. de priuile. Tertium locum de iure (nisi obuiet aliqua romanæ ecclesiæ consuetudo) obtinet patriarcha Constantinop. Quartum Alexandrinus. Quintum patriarcha Antiochenus. Sextum Hierosolymitanus. De quo ordine habetur in capitulo. renouantes. distinctio. vigesima tertia. & in capitulum. præallegato. antiqua. de priuile. Post autem has patriarchales sedes sequuntur aliæ quatuor sedes, scilicet Aquilegensis, Bituricensis. Granden. & Risen. de quibus Archi. in glossa. distinctio. vigesima secunda. Cardinales verò secundum consuetudinem romanæ curiæ præferuntur in sedendo istis vltimis patriarchis. Alij verò sequuntur ordinem dignitatis eorum, vt primò archiepiscopi: deinde episcopi: deinde abbates, quando eos synodo interesse cõtinget. Inter autem istos ordo seruandus est iuxta tempus ordinationis eorum. distinctio. 17. §. episcopos. Tertium quod considerandum est, à quo actu synodus est inchoanda. Ad quod dicimus, quod ab oratione, sicut à missa spiritus sancti, quæ celebrari debet per aliquem prælatum de concilio. Si enim (vt inquit Plato) in rebus etiam minimis diuinum auxilium est implorandum, multum reprehensibile foret, si cum habenda sunt concilia de rebus maximis, primò ad Deum sine quo fieri nihil potest, oratione non præmissa recurreretur. Vnde Hieronymus in principio cuiuslibet operis orationem dominicam dicit præmittendam. Item tota ecclesia in singularum horarum principio diuinum implorat auxilium, dicens: Deus in adiutorium meum intende. Congruitatis autem huius, quod diximus ab oratione in synodo esse inchoandum, exemplum habetur ex illa religiosa consuetudine in omni capitulo vetustissimè obseruata: quod cum eligendus venit prælatus, missa de spiritu sancto præmittitur. vt notat Innocen. de electio. cum nobis olim. Quod certè fortius fiendum est, cum pro rebus maximis totius reipub. Christianæ vniuersitatem tangentibus, non vnius particularis ecclesiæ capitulum, sed totius ecclesiæ representatiua syn-

synodus adunatur, præmittenda est vt diximus specialis oratio ad spiritum sanctum. Quoniã & si illud quod oratione sua impetrare synodus optat, effectus communis sit totius trinitatis, appropriatur nihilominus personæ spiritus sancti. Quod patet. Duo namque sunt potissimè necessaria ad ritè & bene celebrandum vniuersale concilium. Primum est, illum inatio veritatis in diffiniendis & agendis. Secundum est, vnanimitas patrum congregatorum in synodo in concludendis, vt omnium sit vna mens, vna sententia, & vnus sensus: vtrunque istorum attribuitur spiritui sancto. De primo patet ex illo. Spiritus sanctus, quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quæcunque dixerò vobis. De secundo patet ex illo. Ipse enim spiritus testimonium reddit spiritui nostro quod simus filij Dei. Super quo verbo dicit gl. Spiritus sanctus cõmunis est patri & filio, amborumq; vnio: per ipsum fit societas & vnitas, qua efficiuntur vnus corpus vnicuique filij Dei. Vnitas enim nos compaginat, quam fecit charitas: charitas vnde est nisi à spiritu sancto? hæc glo. Quia verò hæc dona quæ diximus maximè patribus conuenientibus ad synodum necessaria dona spiritus sancti sunt: laudabili consuetudine introductum est, vt in ipso concilij principio antiquam ad alia procedatur, hymnus ille, Veni creator spiritus. voce alta decantetur. Consequenter proponendus est sermo diuinus de pertinentibus ad concilium, vt omnes intelligent quid agendum sit, vt moueantur ad volendum & exequendum ea quæ Deo placita sunt, & vniuersali ecclesiæ accommodata. Proponendum est ergo verbum Dei coram synodali congregatione sicut diximus. Ad quod nos hortantur inter alia maiorum nostrorum exempla. Exemplum habemus primò à domino nostro Deo & saluatore nostro Iesu Christo, qui discipulis congregatis coram se, ferè semper prædicabat eis. Cum sedisset, accesserunt ad eum discipuli eius, & aperiens os suum, docebat eos. Item hoc exemplum reliquit nobis vicarius eius beatus Petrus, qui cum conuenissent apostoli & seniores super quæstione de circuncisione, surgens, & prædicans dixit ad eos, Viri fratres, vos scitis. &c. Hoc etiam exemplum reliquit nobis vas electionis, qui vocatis maioribus natu ecclesiæ apud Miletum ab Epheso prædicauit eis dicens. Vos scitis à prima die. &c.

Iohann. 16.

Roma. 8.

Matth. 5.

Act. 15.

Act. 20.

¶ A quibus cauendū est in concilijs. Cap. XXVII.

SUMMARIUM.

1. Concilijs in vniuersalibus à quibus cauendum sit, ostenditur.

Isto à quo synodus est inchoanda. Reliquum est videre à quibus in processu illius patres congregatos cauere decet, si synodum suam venerabilem mundo & ecclesiæ vtilem reddere cupiunt. Occurrunt autem decem à quibus cauendum est. Primum est malitia, siue prauitas affectionis. Vnde imperator Basilius in principio octauæ synodi sic hortatur fratres concilij. Commonemus, & exhortamur omnes vos fratres, vt cum multo pudore, ac reuerentia conueniatis ad sanctam hanc & vniuersalem synodum, tanquam ad communem, & vniuersis aptam, atque sine labore medellam, nullam vitiosam motionem vel affectum ferentes, nec ad contentiosam voluntatem respicientes, sed potius vinci, quàm velle vincere periculosè. hæc ille. Est ergo excludenda omnis sinistra ac vitiosa assertio à patribus conuenientibus ad synodum, & dirigenda omnis eorum intentio ad honorem & gloriam Dei: ne oppositum facientes, videantur magis conuenisse aduersus Christum, quale fuit concilium principum sacerdotum & seniorum populi, de quo habetur Matth. 26. ca. Tunc congregati sunt principes sacerdotum & seniores populi in atrium principis, & concilium fecerunt, vt Iesum dolo tenerent & occiderent. Secundo, vt ad status apostoli dignitatem & auctoritatem conseruandam, & non ad eius destructionem conspirent: quale fuit concilium quod aduersus apostolos congregatum est, de quo Actuum. 5. vbi dicitur, quod princeps sacerdotum, & omnes qui cum eo erant, conuocarunt concilium. & sequitur post. & statuerunt illos, scilicet apostolos in concilio. Tertio, vt ad quietem, & pacem fidelium, & non ad inquietationem, & turbationem bonorum studeant: quale fuit concilium contra beatum Stephanum venerabilem Christi discipulum congregatum, de quo habetur Actuum. 6. vbi sic dicitur. Concurrentes rapuerunt Stephanum, & adduxerunt in concilium, & statuerunt falsos testes. Huiusmodi autè concilium, quod in

perturbationē virorū religioforū est, non concilium sanctorum patrum est, sed conciliū malignantium dicendum est, de quo dominus per prophetam dicit, concilium malignantium obfedit me. Cauendum est ergo à patribus ad vniuersale concilium conuenientibus, ne aliqua eis insit intentio sinistra, aut affectio praua in eis aliqua regnet: sed præ oculis semper habeant quæ sunt ad honorem Dei, ad decorem domus Dei, & ad pacem populi christiani. Tales autem sunt, qui in nomine domini congregantur, de quibus dicitur per prophetam. Omnes isti congregati sunt tibi, id est ad ea quæ tua sunt faciendā. In tali concilio glorificatur Deus secundum illud psalm. Deus qui glorificatur in concilio sanctorum. Taliter autem in veritate congregatis in nomine Christi diuinitatis suæ promittitur assistentia, iuxta illud.

Isa. 60.

Matth. 18. Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum sum. ¶ Secundū quod cauendum est à patribus in concilio, est negligentia circa bonum commune: vt totis viribus, omnique studio publicis commodis intendant, prætermisissis causis priuatis. Vnde Leo papa ad Theodosium imperatorem scribens, vnde error secundæ Ephesinæ synodi originem traxit, inquit. Dum priuata causa religionis exercetur obtentu, commissum est impietate paucorū, quod vniuersam ecclesiam vulnerat, hæc ille. Quocirca Tul. dicit eos, qui reipub. profuturi sunt, duo Platonis præcepta obseruare debere. Vnum est, vt ad utilitatem ciuium sic tueantur, vt quæcunque agant, ad eandem referant, obliuio commodorum suorum. Alterum, vt totum corpus respiciant, ne dum vnam partem tueantur, alteram deserant. Vnde recte patribus congregatis in concilio potest dici illud, quod dicebat Iosaphat. Sit timor domini vobiscum, & cum magna diligentia cuncta facite. ¶ Tertio à quo cauendum est in concilio, est timiditas: ne scilicet aliquis propter timorem cuiuscunque pertimescat dicere veritatem eius quod sentit de his, quæ pertinent ad gloriam Dei, & decorem domus eius, vt veraciter dicere possit cum propheta. Non abscondi veritatem tuam à concilio multo. Dicit enim Augusti. ad Casulanum. & habetur in capit. quilibet vnde decima quæstio. tertia. Quilibet metu cuiuslibet potestatis veritatem occultat, iram Dei super se prouocat: quia magis timet hominem, quam Deum. Et Iohan. Chryso. vt in capit. nolite eadem causa & quæstio. proditor est veritatis, qui non liberè veritatem pronuntiat. ¶ Quartum cauendum à patribus in

2. Paralip. 19.

concilio, est amor vanæ gloriæ seu vanitatis: ne scilicet patres ad ostentationē sui multa & magnifica introducentes, tempus salubribus rebus deputatū in vanitate consumant. Tale vanitatis concilium detestatur propheta dicens. Non sedi cum concilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus non introibo. ¶ Quintum quod cauendum est, est dissolutio: ne scilicet in concilio, vbi cuncta cum timore Dei & grauitate peragenda sunt, dissolutionibus, & carnalibus solatijs, siue festiuitatibus vacetur. Tale itaque concilium abominatur Hierem. dicens. Non sedi in concilio ludentium. ¶ Sextum quod cauendum est in concilio, sunt tumultus, disceptationes obstinatæ, & dissensiones: ne scilicet inter patres contentiones & diuisiones sint, ne eorum congregationes sint de quibus ait apostolus. Congregationes sint de quibus audio inter vos scissuras esse. Ad quod pulchrè exhortatur concilium Toletanum. 1. 1. vt habetur in cap. in loco. 5. quæstio. 4. sic dicens. In loco benedictionis confedentes domini sacerdotes nullus debet aut indiscretis vocibus perstreperè, aut quibuslibet tumultibus, vel risibus agere, & (quod est deterius) obstinatis disceptationibus tumultuosas voces effundere. De vitando etiam huiusmodi tumultu in concilijs vniuersalibus habetur etiam monitorium in gestis Chalcedonenfis concilij, à quo describendo super sedemus, gratia breuitatis. ¶ Septimum quod est cauendum à patribus in concilio, est tepida correctio circa culpas præteritas, & maximè in domo domini commissas. Heli enim sacerdos, quia filios suos tepidè correxit, diuino iudicio de sede cadens, fractis ceruicibus expirauit. Christus etiam, vt habetur Iohan. 2. tanto zelo contra peccata in templo exarsit, vt factis funiculis, negotiatores de templo manu propria eiecerit. ¶ Octauum quod cauendum est, sinistra persecutio aliorum: ne scilicet aliqui odio contra alios in concilio persequantur, contra eos iniuste aliquid molientes. Odio enim vt inquit Greg. & habetur in cap. quatuor. 1. 1. quæstio. 3. peruertitur humanū iudiciū, dum contra quælibet aduersarium molimur: amore dū aliquo amico vel propinquo præstare auxilium contēdimus. De talibus enim dicitur. Qui operit odium fraudulentè, reuelabitur malitia eius in concilio, dum scilicet apertè contra sibi odiosos insurgit. Quod exemplariter vidimus in concilio Basiliensi, vbi quorundam studio, qui contra sanctæ memoriæ dominum Eugenium odium habebant, totam quasi synodum ad illius persecutionem in scandalum totius

Hierem. 15.

1. Cor. 12.

1. Reg. 4.

Prouer. 26.

totius ecclesiæ commouerunt. Quare beatus Gregorius in epistola quam vniuersis episcopis per Siciliam constitutis scribit, vt cum Petro subdiacono suo legato celebrarent concilium, dicit sic. A quo concilio procul absint otia facinorum nutrimenta, atque inuidia interna tabescat nimis execrabilis animorū, sacerdotes suos concordia Deo placita & charitas recognoscat: hæc ergo omnia cum maturitate & tranquillitate gerite, vt dignissimè possit episcopale concilium nuncupari. ¶ Nonum cauendum à patribus in concilio est, ne innitentes quibusdam fantasijs, aut somnijs, & incertis reuelationibus, siue visionibus aliud ordinēt, siue disponant in ecclesia. Sensus enim sanctorum patrum non fantasijs, sed sanctarū literarum regulis formari debent, atque inniti. Propter quod dicitur Hierem. 14. Prophetæ qui vident vana, atque diuinant mendacia, in concilio populi mei non erunt. ¶ Decimum quod cauendum est à patribus in concilio, est error in promouendo materias in concilio, ne scilicet parua magnis, temporalia spiritualibus anteponan, quod nullo modo faciendū est: promouenda enim principaliter sunt maiora sicut spiritualia: vt pote quæ ad fidem catholicam: ad cultum diuinum: ad morum reformationem: ad pacem christiani populi: ad utilitatem totius reipub. christianæ pertinent. Ita legitur obseruatum in concilijs sanctis antiquis vniuersalibus. Vnde in gestis Ephesinæ synodi habetur, quod Telasius episcopus sic dixit. Pijssimus, & christianissimus imperator desiderans fidem quæ hactenus est inconcussam manere, præcepit nihil aliud nec dicere, nec agere in sancta synodo, nisi prius de fide statuatur: vnde omnia nunc negotia vacēt, quæ sunt interim de fide in medium proferantur. Et similia multi alij episcopi profecuti sunt. Opposita enim facientes, deridet beatus Bernardus dicens: optimi æstimatores, qui de maximis minimam, & de minimis maximam curā gerunt. Vnde decimum quod cauendum est in concilio, est leuitas, & præcipitatio in consulendo, siue concludendo. Celeritas enim, vt dicit Diogenes, maximè inimicatur concilio. & vt inquit Tullius est inimica iudicij. Quare dicitur Prouerbiorum. 19. Qui festinat pedibus offendit. & Sen. ait, Velox concilium, sequitur poenitentia: maximè concilio contraria sunt festinatio & ira. Et ideo dicit beatus Grego. vt habetur in capit. summopere. 1. 0. quæstio. 3. Summopere præcauendum est, vt qui iusta iudicia exercent, in distans sententijs nullatenus leuitate aut fauore ducti sint præcipientes:

sed causis prius diligenter ventilatis; cum res quæ ignorabatur, pleniter ad notitiam venerit, nunc diuina & humana lex resoluatur, & secundum quod ibi constitutum est, remota perfonarū acceptione, diffinitiuè proferatur sententia. Duodecimum cauendum est violentia. Libertas enim maximè requiritur in consulendo, ita vt vbi libertas non est, synodus esse non possit. Vnde de violentia facta in secunda synodo Ephesina orientales quidam episcopi dixerunt. Nullus consensit: violentia facta est: vix cum plagis in pura charta subscripsimus: minabatur nobis damnatio: minæ exilij tendebantur: milites cum gladijs & fustibus instabant: timebamus fustes & gladios, vbi gladij & fustes qualis synodus? hæc ille. quasi dicat nulla.

¶ Quod vniuersalium conciliorum autoritas à romano pontifice deriuetur & pendeat. Cap. XXVIII.

S V M M A R I V M.

1. Conciliorū vniuersalium autoritas quod à summo pontifice deriuetur, & pendeat, satis sumè ostenditur.

SI quis superius dicta, quæ de romano pontificis primatu & eiusdem sedis prærogatiuis ex sanctorum patrum sententijs stabilimus luce clarius percipiet, quod vniuersaliter conciliorum autoritas à romano pontifice pendeat, & emanet. Vnde sanctus Thom. doctor egregius in tractatu suo contra impugnantes religionem, hanc sententiam confirmat, dicens, Sancti patres in concilio congregati nihil statuerè potuissent, nisi auctoritate summi pontificis interueniente, sine qua etiā conciliū congregari non potest. hæc ille. Quod autē hæc sententia tā ex superius dictis, quā ex alijs sit vera, ostenditur primò ex eo, quod in 2. libro multipliciter ostendimus, quod romanus pontifex caput esset vniuersalis ecclesiæ, & per consequens vniuersalis concilij illam representantis. ¶ Ex quo manifestè sequitur, quod habitudo romani pontificis ad vniuersalem ecclesiam, & per consequens ad vniuersale concilium ipsam representans sit habitudo capitis ad corpus: cum autem talis ita sit, quod corpus non nisi mediante capite recipiat in-

fluxum virtutis sensus & motus, vt ait philosophus, & etiam Isido. lib. 10. Etymo. (inquit enim: prima pars corporis caput est, datumq; est illi hoc nomē, eo qd sensus & nerui inde initium capiant, vt ex eo omnis vigeni causa oriatur) videtur necessariò, qd omnis authoritas & potestas concilij vniuersalis à papa sicut à capite immediatè dependeat. Vnde Leo papa, vt in. c. ita dominus. habetur. di. 19. hanc cōclusionem confirmat, ita dicēs. Huius muneris sacramentum ita dominus ad omniū apostolorum officiū pertinere voluit, vt in beatissimo Petro omniū apostolorū summo principaliter collocaret, vt ab ipso quasi quodā capite dona sua velut in corpus omne diffunderet, vt exortem se ministerij intelligeret esse diuini, qui ausus fuisset à Petre soliditate recedere. ¶ **Secundò sic.** In superioribus in secundo libro ostensum est, qd romano pontifici cura totius ecclesie commissa est, & non alteri personæ aut cōgregationi, cum dictum sit soli beato Petro pro se & suis successoribus, Petre pascite oues meas. Ioh. 21. Super quo dicit Theophilus, & habetur in gloss. conti. Finito prandio, commisionem ouium mundi Petro commendat. Et idem di. Chryso. & Grego. & August. & Ber. vt superius induximus. ergo ad solius romani pontificis authoritatem spectat providere & dare pabulū toti ecclesie: quod fit in vniuersalibus concilijs disponendo, ordinando, constituendo, corrigendo, diffiniendo, interpretādo, & ad nullos alios dispersos siue congregatos, nisi quantum ipse principalis pastor concedit & tribuit potestatem. Ergo tota potestas vniuersalis concilij pendet à romano pontifice sicut à capite & pastore totius ecclesie. ¶ **Tertio sic.** Superius in secundo libro inter alia induximus, quod hierarchia nostra tam iuxta Ioha. in cap. 21. quā iuxta beatum Diony. in libro de ecclesiastica hierarchia. fit exemplata à cælesti. Vnde beatus Ambro. dicit, quod ecclesia est imago cælestiū. sed sic est, quod in angelica siue cælesti hierarchia nulla potestas ad actus hierarchicos perficiendos tribuitur desuper à Deo personæ aut ordini aut toti hierarchiæ, quæ non tribuatur siue descendat mediante hierarcha illius hierarchiæ, vt patet ex ipsa beati Diony. doctrina. ait enim. 5. capit. ecclesiasticæ hierarchiæ. Lex diuinitatis sacratissima est per prima media in diuinissimam reducere lucē. ergo pari modo nulla potestas confertur à Christo ipsi ecclesiasticæ hierarchiæ aut vniuersali concilio ipsam representanti, quæ non conferatur mediante romano pontifice, qui

est hierarcha & primus in tota hierarchia. & ideo quicquid authoritatis habet vniuersale concilium, habet immediatè à romano pontifice. Vnde oppositum dicere, est negare ecclesiam militantem ad formam cælestis hierarchiæ esse dispositam, & negare quod lex illa sacratissima diuinitatis in illa obseruetur.

¶ **Quartò sic.** In secundo libro tam authoritatibus quā rationibus ostendimus, quod omnis authoritas iurisdictionis prælatorum in ecclesia Dei depēderet à papa & deriuaretur à romano pontifice. ergo concilium vniuersale, quod ex prælatis ecclesie congregatur, omnem potestatem suæ iurisdictionis constituendi aut diffiniendi aliquid authoritatiuè non habet immediatè nisi à romano pontifice. Consequentia est bona. ¶ **Quintò sic.** Superius in secundo libro ostensum est efficacissimis rationibus, quod vniuersalis ecclesia vt vniuersitas in omnibus membris suis nec recipit à Christo immediatè potestatem clauium ordinis, nec iurisdictionis. ergo nec vniuersale concilium illam representans. Consequentia patet. Antecedens sicut diximus secundo libro multis rationibus monstratum est. ¶ **Sextò sic.** Concilia vniuersalia videntur habere originem ex institutione humana, & non à Christo immediatè. ergo falsum est, qd concilia habeant immediatè à Christo potestatem iurisdictionis supra omnes fideles. Consequentia videtur bona. Et antecedens patet. Tum ex c. canones. 15. di. & ex c. generalia quoque concilia. di. 17. Tum, quia nullibi in sacra scriptura legitur de institutione facta à Christo vniuersalium conciliorū, licet bene legatur qd fuerint aliqua per apostolos celebrata: vt supra in hoc tertio libro notauimus: sed hoc non arguit institutionem eorum immediatam fuisse à Deo. ¶ **Septimò sic.** Nec ex scriptura sancta noui aut veteris testamenti, nec ex doctrina sanctorum ab ecclesia approbatorum habetur, qd vniuersale concilium habeat potestatem immediatè à Christo sine ordine ad romanum pontificem. ergo hoc non est dicendū, maximè cū cōtrariari videatur sacra scriptura & doctrina sanctorū doctorū. Cōsequētia patet: quia vt dicit Hiero. quod de scripturis non habet veritatē, eadē facilitate cōtemnitur, qua pbatur. Antecedens verò est notū discursu per passus sacra scripturæ: & manifestū factū est, cum respōsum est supra in secundo libro in. c. 98. da authoritates inductas paduersarios, qd clauis datae sint vniuersali ecclesie: quia illis se armarunt ad probandum, quod vniuersale concilium illas habeat immediatè à Christo

Christo. De quibus etiā aliquid infra dicitur. ¶ **Octauò sic.** Si conciliū vniuersale recipit immediatè potestatem à Christo, aut ergo quādo nōdum est cōgregatū, aut quādo cōgregatur. Primum nō potest dici, quia nō existens capax potestatis nō est. Si quādo est, quæritur de hora. Et dicunt qd immediatè adueniente termino assignato cōventionis, qua aliqui cōueniunt, tūc lequeretur qd in potestate duorū, vel trium, aut paucorum concurrentiū ad conciliū stabit dispositio totius orbis terrarū, & ex paucorū & fortè hominū nullius authoritatis pendeat fides & status vniuersalis ecclesie, quod videtur incōueniens. Si detur quod alia hora, quicquid dicitur, videtur fictitiū. Si verò dicatur qd data sit hæc potestas cōcilio, quādo data est ecclesie vniuersali, ita qd potestas quæ erat in habitu in ecclesia dispersa efficitur in actu ipsa synodaliter cōgregata, hoc stare non potest: quia sicut iam antè diximus & in secundo libro amplissimè ostendimus, falsum est, qd potestas aliqua iurisdictionis sit data vniuersali ecclesie vt vniuersitati in omnibus membris suis, aut etiam toti vniuersitati clericorum ad intellectum aduersariorū. Præterea si dicatur, qd data sit hæc potestas cōcilio quādo episcopis in apostolis, quibus indistinctè & vniuersaliter videtur data potestas à Christo ad regendum christianum populum, hoc stare nō potest: quia vt superius in secundo libro planè ostendimus, nulla talis potestatis plenitudo data est collectiue omnib⁹ apostolis simul, sed Petro, qui princeps apostolorum constitutus est, & pastor totius gregis dominici talis potestas plenè data est: vt dicit beatus Cyrillus & beatus Chrysostomus. & vt supra induximus, hoc requirit tam vnitas ecclesie, qd ratio principatus regalis siue monarchici, cuiusmodi est principatus ecclesie, qd etiā forma dispositionis hierarchiæ, sub qua constituta est militans ecclesia. ¶ **Nō arguitur sic.** Si vniuersale concilium recipit aliquam authoritatem immediatè à Christo, aut eandem, aut aliam: & si aliam, aut equalem cum potestate papæ, aut maiorem, aut minorem: nec sic nec sic, ergo nullam. Consequentia patet à sufficienti diuisione. Antecedens etiam. Non potest dici quod recipiat eandem: quia sicut aliàs argutum est in secundo libro, nulla superioritas attendi posset in cōcilio respectu papæ, quod aduersarij prætedunt. Nec potest dici quod suscipiat aliam, quæ sit equalis. Tum quia etiam tunc nulla superioritas esset authoritatis in concilio supra papam: quia par in parem imperiū non habet. Tum, quia

papa, vt habetur in articulo quodā Constantiensi concilij, & ratio ipsa manifestat, cum sit caput & princeps ecclesie, habet supremam potestatem in ecclesia Dei: si concilium haberet equalē potestatem, duæ supremae potestates & duo capita essent in ecclesia: hoc autem esse non potest. Tum, quia quod per superabundantiam dicitur in vno quoque genere vnum tantum est. Tum secundo: quia pluralitas principatum non est bona. 12. Metaph. quod autem bonum non est, nō est credendum à Christo in ecclesia sua constitutum esse. Tum tertio: quia duas supremae potestates ecclesie vnitas pati nō potest, quæ nō solum in vnitate fidei, charitatis, aut finis vltimi attēdit, sed ex ordine ad vnā supremā potestatem regitiuā totius vniuersitatis Christianæ, vt in secundo libro ostēdimus. Vnde vt beatus Cyprianus inquit in epistola ad quinq; presbyteros. Deus vnus est, & Christ⁹ vn⁹, & vna ecclesia, & cathedra vna super Petrū dñi voce fundata: aliud altare construi, aut sacerdotiū nouū fieri præter vnū altare & vnum sacerdotium nō potest: quisquis alibi collegerit: spargit, adulteriū est, impium est, sacrilegium est, quodcunq; humano fauore constituitur, vt dispositio diuina violetur. hæc Cyprianus. Item non potest dici, quod concilium recipiat maiorem potestatem, qd papa. Patet. Tum, quia vt iam diximus papa habet supremam potestatem in ecclesia Dei. Tum, quia tunc constituto concilio papa desineret esse caput ecclesie, cum desineret habere supremam potestatem & dignitatem supra corpus ecclesie, quod esset absurdū, & alienū à fide nostra. Præterea non potest dici etiam qd minorē receperit: quia talis videretur frustra esse, cum potestas papæ esset maior, & sufficeret ad perficiendum omnia, ad quæ cōciliū cōgregaretur. Tum, quia cōciliū nō esset superius papa, aut papa illi subiectus: quod tamē aduersarij prætedunt. Ergo videtur, qd cōciliū nullā potestatem recipit immediatè à Christo, sed omnē quā habet recipiat à vicario eius, scilicet roma. pon. ¶ **Decimò sic.** Viuente vno rectore vnus ecclesie, alter non substituitur: sicut viuente marito alter vir non datur vxori. septima questione prima. factus est Cornelius episcopus. & capitu. sicut. ergo viuente papa rectore vniuersalis ecclesie non substituitur alius rector eiusdem ecclesie à Deo: sed hoc fieret, si viuente vero & indubitato romano pontifice vniuersali cōcilio daretur aliqua vniuersalis potestas regitiua totius populi christiani. ergo sequitur, quod non sit verum, quod vniuersale concilium recipiat à

Christo immediatè potestatem. ¶ Undecimò sic. Si concilium vniuersale dicitur habere potestatem à Christo immediatè quia vniuersali ecclesiæ quam representat data sit, tunc sicut aliàs arguebamus in secundo libro, necessariū esset, vt ad concilium conuocarentur omnes fideles, qui intra vniuersitatem ecclesiæ continentur, si concilium debeat exire in actum siue exercitium potestatis suæ: sed hoc est inconueniens, nec vnquam in ecclesia fuit practicum. Consequentia tamē patet: quia si aliqua potestas est data ecclesiæ vt vniuersitati, omnes fideles æqualiter se haberent ad ius potestatis illius, & per cōsequens omnes veniūt vocandi: quoniā quādo iurisdicctio ad vniuersitatē vt vniuersitatē spectat, singuli non sunt iudices, sed omnes sunt coniudices. ar. 12. q. 2. quimanumittitur. ¶ Duodecimò sic. Superius in hoc libro tertio in. c. sexto ostensum est, quod auctoritas vniuersalium conciliorum dependet immediatè ab auctoritate apostolicæ sedis, vt patet ex di. 17. per totum. nec dependētia ista est solum accipiēda respectu conuocationis, aut congregationis conciliorū, sicut quidam aduersariorum prauè interpretantur, sed etiam quantum ad robur & firmitatem omnium actuatorum in eisdem, quod manifestum est ex multis. Tum ex præfata dist. 17. per totum. Tum secundo ex eo quod dicit papa Pelagius in. c. confidimus. 25. q. 1. quod apostolica sedes vnāquāque synodum sua auctoritate confirmat. Item tertio, synodus venerabilis tempore Symmachi papæ Romæ celebrata, vt habetur in cap. bene quidem. distin. 96. dicit, quod apostolica sedes statutis synodalibus conciliis conuenit tribuere firmitatem. Ecce quod non tantum quo ad vocationem, siue congregationem concilia pēdent à papa, sed etiam quo ad auctoritatem constituendi, & iudicandi, & diffiniendi. Quarto extra de elec. cap. significasti. dicit Paschalis papa, quod omnia concilia per ecclesiæ romanæ auctoritatem & facta sunt, & robur acceperunt. ergo concilia vniuersalia immediatè capiunt à papa potestatem iurisdictionis, cum robur eorum & firmitas pendeat à romano pontifice. Consequentia est manifesta. Quia firmitas ista, quā apostolica sedes statutis tribuit synodalibus, nō est firmitas, quam cancellarij dicuntur facere signando literas suorum dominorū, sicut quidam aduersarij erroneè interpretantur, sed est firmitas roboris & auctoritatis, quā princeps tribuere dicitur legibus, sine qua leges ipse vigore carent ac firmitate, sicut infra plenius explicabimus.

In quo obiectiones aliquæ aduersariorum ponuntur contra prædicta. Cap. XXIX.

SUMMARIUM.

1 Obiectiones septem aduersariorum, assertentium concilium vniuersale habere immediatè potestatem à Christo, nō mediante roma. pōtifi. recensentur.

Surrexerunt quidam uelli magistri hoc nostro tempore, qui dogmatizare auli sunt, quod concilium vniuersale potestatem immediatè habeat à Christo, & tātā & tā plenā, vt ei omnis fidelis cuiuscūq; stat⁹ sit aut præminentis, etiam si papalis, obedire teneatur: quod etiam præsumpserūt dicere pertinere ad veritatem catholicæ fidei. Quam nouellam doctrinam multipliciter probare & roborare moluntur, tam auctoritatibus, quàm rationibus, quàm etiam vt dicunt determinatione vniuersalis ecclesiæ. ¶ Primò auctoritate ex illo Deuterono. 17. Si difficile inquit & ambiguum apud te iudicium esse prospexeris inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & non lepram, & iudicium intra portas tuas videris verba variari, surge ad locum quem elegerit dominus Deus tuus, veniesque ad sacerdotēs leuitici generis, & ad iudicem qui fuerit illo tempore, quaresque ab eis qui iudicabunt tibi iudicij veritatē, & facies quæcūq; dixerint tibi qui præsunt loco quem elegerit dominus Deus tuus, & docuerit te, iuxta legem eius non declinabis ad dextram nec ad sinistram. Vbi inquit gloss. hoc quoque in ecclesia seruādum est. Ex hoc arguunt aduersarij sic. ergo sequitur quod generale concilium in loco quem elegit dominus audiendum est in sententia sua: nec declinandum ad dextram nec ad sinistram. hoc autem non esset nisi concilium vniuersale haberet à Deo immediatè potestatem supremam & auctoritatem in ecclesia. ergo. &c. ¶ Secundo sic. ex illo Matthæ. 18. vbi Christus inquit apostolis. Quæcūque ligaueritis in terra, erunt ligata. &c. vbi videtur dedisse apostolis immediatè potestatem iurisdictionis, quibus cum succedant episcopi, ex quorum congregatione sit concilium vniuersale, videtur, quod concilium vniuersale immediatè recipiat à Christo potestatem.

Probatio prima que cū sequentibus improbabatur infra. c. 31.

Secunda.

¶ Tertio

Tertio

¶ Tertio ex eo quod ibidem Matth. 18. sequitur. Vbi duo vel tres congregati sunt in nomine meo, in medio eorum sum. ergo videtur, quod à præsentia Christi concilium capiat immediatè potestatem, & non à papa. ¶ Quarto ex illo Ioha. 20. Accipite spiritum sanctum: quorum remiseritis. &c. ex quo videtur, quod apostoli in immediatè à Christo acceperunt potestatem clauium, & per consequens concilium collegium eorum representans. ¶ Quinto ad idē arguunt ex concilijs vniuersalibus: primò ex octaua synodo, in qua patres congregati in damnatione Focij ita dixisse leguntur. hoc autem nolentem intelligere Focium vt bene ageret: sed inobedientem & resistentem huic vniuersali synodo repulimus & anathematizauimus, atque à tota catholica & apostolica ecclesia fecimus alienum per datam nobis potestatem in spiritu sancto à primo & magno pontifice nostro & Deo liberatore & saluatore cunctorum. Ecce (inquiunt) quod synodus habet potestatem à Christo, & vt videtur immediatè. ¶ Sexto inducunt decretum quod esse dicunt concilij Constantiæ. in quo dicunt haberi, quod synodus vniuersalis habet immediatè potestatem à Christo, cui quilibet fidelis cuiuscūque dignitatis sit etiam papalis obedire tenetur. ¶ Septimò inducunt talem rationem. Si papa mortuo naturaliter siue ciuilitate, aut legitima causa renuntiante, vel à barbaris capto sine spe relaxationis, siue à tyrannis in exilium relegato sine spe liberationis ecclesia non haberet potestatem immediatè à Christo ante creationem papæ, non videretur quod sapientissimus legislator sufficienter prouidisset ecclesiæ suæ, quod videtur absurdum. ergo sequitur quod necessarium sit dicere, quod vniuersalis ecclesia habeat potestatem immediatè à Christo, cui omnes obedire teneantur.

Quarto

Quinto

Sexto

Septimo

In quo reprobatur prædicta aduersariorum assertio, scilicet quod concilium habeat immediatè potestatem à Christo, non mediante roma. pon. & quod hoc pertinet ad veritatem fidei. Cap. XXX.

SUMMARIUM.

1 Assertio aduersariorū, dicentium concilium vniuersale potestatem habere à Christo immediatè sine quacūq; mediatione Romani pontificis, reprobatur.

Quoniam præfata aduersariorum assertio quātum ad illam partem, in qua ponit, quod vniuersale concilium vt dicitur corpus prælatorum ecclesiæ condistinctum è roma. pont. habeat potestatem à Christo immediatè sine quacūq; mediatione roma. pont. satis plenè improbat est, tam libro secundo. c. 80. q. in hoc tertio libro. c. superiori. Solum nūc restat illam refutare quātum ad illam partem, in qua aduersarij Basilien. plus sapientes quod oportebat, stulta temeritate dogmatizarunt id ad fidei veritatem pertinere. Agemus autem breuibus, quoniam improbat illorum assertio de continentia veritatis ex supradictis necessariò relinquitur improbat de attinētia ad fidem catholicam, cum fidei catholicæ veritati non nisi verum consonare possit. ¶ Arguitur autem primò sic. Nullum quod repugnat rationi naturali potest dici ad fidem catholicam pertinere: sed quod concilium vniuersale non habeat potestatem à papa sed à Christo immediatè videtur rationi naturali repugnare. ergo. &c. Cōsequētia est bona. Maior etiā patet: quia cum ius naturale deriuetur à iure diuino, impossibile est vt quod contradicit iuri naturali pertineat ad ius diuinum. Minor patet: quoniam rationi naturali repugnat, quod concilium vniuersale sit corpus, & romanus pō. caput eius, & tamen concilium vniuersale non depēdeat & potestate & auctoritate à romano pont. caput enim vt dicit Isidor. libro ety. prima pars corporis est, datūq; est ei hoc nomē, eo quod sensus & nerui inde initium capiant, atque ex eo omnis vigēdi causa oriatur. ¶ Secundo sic. Nulla assertio, quæ repugnat euangelio Christi, potest ad veritatem catholicam pertinere: sed dicere quod concilium vniuersale habeat auctoritatem à Christo cui etiam papa sit subiectus, videtur repugnare euangelio. ergo talis assertio non pertinet ad veritatem fidei catholicæ, imò tanquā erronea & hæretica est repellenda. Cōsequētia est bona. Maior manifesta. Minor patet: quoniam repugnat euangelio, vbi Christus ait Ioh. vltimò. Simon Ioh. pasce oues meas. vbi Petrus, & in eo eius successor romanus ponti. totius gregis dominici vniuersaliter nullo fidelium in illa fidelium congregatione excepto pastor & rector constitutus est. Vnde dicit Chryso. super hunc locum, quod Petrus supra omnes qui filij sunt cepit potestatem. ergo synodus si est Christi, necesse est quod papa super illā habeat potestatem, & nō e conuerso. ¶ Tertio sic. Nihil quod repugnat verbo Christi, pertinet ad veritatem fidei catholicæ, sed

Iohan. 10.

sed magis erroneum est dicendum: sed assertio dicens, quod vniuersalis ecclesia, siue vniuersale concilium potestatem regitiuam siue curam regiminis non tantum respectu omnium fidelium sed etiam papæ, non à papa, sed à Christo immediate recipiat, repugnat verbo Christi dicentis. Erit vnum ouile & vnus pastor. ergo talis assertio non pertinet ad veritatem fidei, sed magis ei repugnare videtur. Consequentiā est bona. Et maior est manifesta. Et minor etiam patet: quia cum papa sit pastor omnium fidelium, & assertio illa ponit concilium vniuersale esse pastorem omnium fidelium, vt vnus istorum non sit alius, sequitur secundum assertionem illam, quod sint duo pastores respectu ouilis Christi. ¶ Quarto sic. Nihil quod repugnat articulo fidei potest dici ad fidem catholicam pertinere, sed quod concilia vniuersalia recipiant non à romano pont. sed à Christo immediate potestatem iurisdictionis repugnat articulo fidei. ergo. &c. Consequentiā est formalis. Et maior est manifesta. Minor vero probatur. Videtur enim esse contra articulum. Vnam sanctam ecclesiam, quod sic ostenditur: quia cum vnitas ecclesiæ inter alia attendenda sit ex ordine ad vnam supremam potestatem regitiuam totius ecclesiæ, quæ est in papa, vt in superioribus est ostensum, & deducit. S. Tho. pulchrè in. 4. distin. 24. & colligitur ex gloss. Matth. 16. sed ponere aliam supremam potestatem in concilio regitiuam, cui omnis fidelis obedire teneatur independentem à potestate regitiua data pastoribus vniuersali totius ecclesiæ, est manifestè vnitatem ecclesiæ scindere, cum rumpat ordinem & connexionem totius corporis ecclesiæ ad vnam potestatem supremam ipsius pastoris totius multitudinis christianorum, qui est papa. Nam vt dicit Cypria. in epistola ad quinque presbyteros. Deus vnus est, & Christus vnus, & vna ecclesia, & cathedra vna super Petrum dominivocè fundata: aliud altare construi aut sacerdotium nouum fieri preter vnum altare & vnum sacerdotium non potest; quisquis alibi collegerit, spargit: adulterium est, impium est, sacrilegium est quicquid humano furore constituitur, vt dispositio diuina violetur. ¶ Quinto. Nullum quod contradicit dispositioni diuinæ potest ad fidem catholicam pertinere: sed quod vniuersalis ecclesia per modum vniuersitatis aut concilium vniuersale habeat potestatem supremam non à papa sed à Christo immediate, repugnat ordinationi & dispositioni diuinæ. ergo talis assertio aduersariorum non potest dici ad catholicam fidem pertinere, sed magis contra-

dicere. Consequentiā est bona. Maior patet. Minor probat. Repugnat enim dispositioni illi, qua Deus ecclesiæ regimen constituit monarchicum siue regale, de cuius ratione est, vt colligitur tam ex tertio politicorum, quam ex 9. ethi. quod suprema potestas eius non in multitudine, sed in vno totius multitudinis principe siue capite locata sit. Quod verò ecclesiæ regimen sit monarchicum siue regale à Christo constitutum, non solum habetur ex illis locis scripturæ diuinæ, vbi ecclesia sub regni nomine describitur, sed etiam ratione manifestè demonstrat. S. Tho. in. 4. contra gentes. c. 76. probat enim hoc sic. Nullum dubium esse debet, quin regimen ecclesiæ sit optimè ordinatum, vt pote per eum dispositum, per quem reges regnāt, & legum cōditores iusta decernunt. Optimū autē regimen multitudinis est, quod regatur per vnum. Quod patet ex fine regiminis, qui est pax: pax enim & vnitas subditorum est finis regentis, vnitatis autē causa cōgruentior est vnus quā multi. ergo manifestū est regimen ecclesiæ sic à Deo esse dispositū, vt vnus toti ecclesiæ præsit: & potestas & principatus non in multitudine ipsalocat⁹ sit, sed in vno supremo, à quo in omnes alios potestas deriuat. Quod manifestè in. c. nolite errare. di. 11. attestatur Iulius papa, dicens. Multum cōuenit vt totū corpus ecclesiæ in hac sibi obseruatione cōcordet: quæ inde authoritatē habet, vbi dominus totius ecclesiæ posuit principatum. ¶ Sexto. Nulla assertio, quæ derogat honori & priuilegijs apostolicæ sedis pertinet ad veritatem fidei catholicæ, imò tāquā falsa & erronea est abijcienda: sed assertio dicens, quod vniuersale concilium non depēdeat in potestate à romano pont. detrahit honori & priuilegijs apostolicæ sedis. ergo talis assertio non pertinet ad veritatem fidei catholicæ, sed magis tāquā erronea venit abijcienda. Consequentiā est bona. Maior patet ex. c. omnes. di. 22. Minor autē patet: quoniā inter alia priuilegia apostolicæ sedis hoc cōnumerat, quod romano pont. concilia vniuersalia cōgreget, authoritate fulciat, & eorum gesta sua authoritate roborēt & cōfirmet. vt patet ex di. 17. per totū. ex c. cōfidimus. 25. q. 1. ex. c. significasti. de ele. & ex multis alijs inferius deducēdis. cui priuilegio manifestè derogat assertio dicens, quod vniuersale concilium non à papa, sed à Christo immediate potestatem habeat, cui etiā papa obedire teneatur. ¶ Septimo. Nulla assertio quæ subtrahit obedientiam debitam iure diuino à romano pontifice, potest dici pertinere ad veritatem catholicæ fidei, imò magis tanquam erronea venit abijcienda: sed assertio dicens

quod

quod concilium vniuersale habeat potestatem non à papa sed à Christo immediate, & tantam, quod ei roma. pon. obedire teneatur, subtrahit obedientiam à roma. pon. debitam iure diuino ei à cunctis fidelibus, quorum pater est, & princeps & subijcit eum alijs: ergo talis assertio non pertinet ad fidei catholicæ veritatem, sed magis videtur sapere schismaticam & hæreticam prauitatem. Consequentiā est bona. Et maior patet ex. c. si qui sunt. di. 81. vbi inquit beatus Gregorius. Peccatū paganitatis incurrit, quisquis dum christianum se asserit, sedi apostolicæ obedire contēnit. Et in extrauagatè Bonifacij. vnā sanctam ecclesiam. sedes apostolica diffiniuit de necessitate esse salutis omnem hominē sub esse roma. pon. Ex quibus manifestè colligitur, quod sicut nullus homo alius à papa potest se asserere in veritate christianū aut esse in statu salutis, qui subesse renuit roma. pont. ita nulla hominum congregatio quantūcūq; nomine gloriatur vniuersalis concilij, potest dici christiana, aut in statu esse salutis, quæ per obedientiam se negat esse subiectā roma. pont. Minor verò patet ex terminis. ¶ Octauo sic. Nulla assertio, quæ manifestè repugnat apostolicæ sedi diffinitioni, & sanctorum doctorum sententiæ est dicenda ad fidei catholicæ pertinere veritatem: sed assertio illa dicens concilium vniuersale habere potestatem à Christo, cui etiā papa subiectus sit, est manifestè repugnans diffinitioni apostolicæ sedis & sanctorum patrum doctrinis. ergo. Consequentiā bona est. Et maior etiam vera ex. c. hæc est fides pater beatissime. 24. q. 1. Minor patet ex. c. significasti. extra de electio. vbi Pachasius papa dicit, quod omnia concilia per ecclesiæ romanæ authoritatem & facta sint, & robur acceperint. Dicit etiam. S. Tho. in libro suo contra impugnantes religionem. quod sancti patres in concilio congregati nihil statuere potuissent, nisi authoritate summi pontificis interueniente, sine qua concilium congregari non potest. Non sic. Nulla assertio pertinet ad veritatem fidei catholicæ, sed magis erronea videtur iudicanda, quæ ab ecclesia tollit ordinem & ornatū hierarchicæ dispositionis: sed assertio dicens quod vniuersalis ecclesia siue concilium vniuersale vt dicit congregationem fidelium aut pralatorum condistinctam à roma. pon. habeat hierarchizandi potestatem non à papa, qui est immediatus hierarcha suus, sed immediate à Christo, tollit ordinem & ornatum hierarchicæ dispositionis ab ecclesia Dei: ergo talis assertio non est dicenda ad veritatem catholicam pertinere, sed potius vt inimica fidei est abijcienda.

da. Consequentiā est bona. Maior est manifesta. Minor verò sic ostēditur. Præsupponitur in primis cum beato Dionysio libro de ecclesiastica hierarchia. quod ecclesia nostra sit ad modum hierarchicæ à Deo disposita. Secundò præsupponitur cum eodem, quod hierarchia nostra formata sit ad exemplar & similitudinem hierarchicæ cælestis. vnde etiam Moyse à Deo dictū est. Inspice, & fac secundum exemplar quod tibi in monte monstratum est. Sanctus prætere Ioh. euangelista dicit se vidisse ciuitatē sanctam Hierusalem nouam descendentem de celo, scilicet exēplariter, vt doctores exponunt. & beatus Bernardus. 3. de consideratione a. Eugenium inducit. Prætere beatus Ambr. dicit, quod ecclesia sit imago cælestium. sed sic est, quod in angelica hierarchia nulla potestas ad actū hierarchicos perficiendos tribuit desuper à Deo personæ aut ordini aut corpori totius hierarchicæ, qui non tribuatur mediante primo illius hierarchicæ. vt patet ex ipsa doctrina beati Dionysii. ait enim. 5. ecclesiasticæ hierarchicæ. lex diuinitatis sacratissima, est per prima media, & per media vltima in diuinissimam redire lucem: an non sensibiles electorum essentias in cognatione primū videmus venientes, & per illa alia propria diuidentes operatione: Pulchrè ergo omnis visibilis & inuisibilis ornatus principij & fundamentū in deiformes primos infert deificos radios venire, & pillos tanquam lucidiores animos, & ad participationem luminis & traditionem opportunam habentes in subiectis proportionaliter lucet, & superapparet. Ergo pari modo potestas regitiua à Christo deriuatur ecclesiasticæ hierarchicæ, aut vniuersali concilio illam representanti, quæ non confertur nisi mediante Romano pontifici. qui est hierarcha, & primus in tota hierarchia, sicut etiam satis apertè colligitur ex cap. ita dominus. distinctio. 19. Vnde manifestum est, quod asserere, quod ecclesia vniuersalis, aut concilium vniuersale vt dicit fidelium congregationē condistinctam à roma. pon. habeat aliquam potestatem regitiuam non mediante roma. pon. est negare ecclesiam Christi hierarchicè esse dispositam, & negare eam ad similitudinem cælestis hierarchicæ esse formatam: quæ omnia sunt absurda, & erronea. Et hæc pro nunc sufficiant ad ostendendum falsum esse quod aduersarij dicunt, videlicet ad veritatem catholicæ fidei pertinere, quod vniuersale concilium regulariter non à romano pontifici. habeat potestatem, sed immediate à Christo, cui omnes fideles etiam papa obedire teneantur.

¶ In

In quo respondetur obiectionibus supra positis aduersariorum, ad probandum, quod vniuersale concilium habeat immediatè à Christo potestatem. Cap. XXXI.

SVMMARIVM.

1 Obiectiones aduersariorum dicentium vniuersale concilium immediatè potestatem habere à Christo, et non à Romano pontifice, etc. diluuntur.

Ad. 1. probationem Cap. 29.

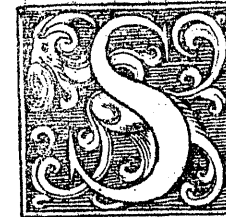
Probatum autem assertionem aduersariorum, iam respondendum est rationibus eorum. ¶ Ad primum ergo quod inducitur ex illo Deute. 17. respondetur, quod autoritas illa non est ad propositum: quia textus ille non loquitur de concilio vniuersali, cum concilia vniuersalia, de quibus nunc loquimur, non essent tunc in usu ecclesie: sed loquitur de loco, vbi summus sacerdos erat. s. Hierusalem: vbi locus erat tam orationis, quam magisterij diuine legis, & tribunal iudicij. Et cum dicitur quod glo. ait, quod ita faciendum est in ecclesia: respondetur, quod ita fit, quando in arduis causis siue maioribus, que autoritate excedunt particularium iudicium siue prelatorum, recurritur ad summum pontificem & dominos cardinales, qui succedunt sacerdotibus leuitici generis: vt dicit Innocentius tertius in. c. per venerabilem. qui si. sunt legi. & hoc in loco quem elegit Dominus Deus noster, hoc est apostolica sedes, in qua Dominus totius ecclesie principatum posuit. Secundò respondetur, quod dato quod autoritas illa applicaretur vniuersali concilio, non facit ad propositum aduersariorum, sed magis ad propositum nostrum: quoniam & si discussio dubiorum, & referatio veritatis conuentui ascribatur sacerdotum, diffinitiuum tamen iudicium & imperium, cui sub poena mortis obediendum erat, vni. s. sacerdoti summo conueniebat. Vnde sequitur in text. Qui subierit nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, decreto iudicis morietur homo ille. hec ille. Hoc autem minimè conuenisset, si conuentus ille sacerdotum habuisset potestatem à Deo non mediante summo sacerdote. ¶ Ad secundam

dam, quæ sumitur ex illo Mat. 18. Quæcunq; ligaueritis, &c. respondetur tripliciter. Primò quod autoritas illa non videtur facere ad propositum: quia per illa verba cum tantum dicerentur apostolis, quibus promittebatur potestas iurisdictionis, non arguitur aliqua potestas data vniuersali ecclesie in solidum, siue vt collegio, quod aduersarij nituntur probare: quoniam apostoli tunc non erant vniuersalis ecclesia tota, nec re, vt patet: quoniam plures alij tam viri quam mulieres erant fideles: & ita de corpore ecclesie, nec representatione, cum adhuc non essent prelati aliorum fidelium: imò nec sacerdotes qui facti sunt in cœna Domini. Secundò respondetur, quod apostolis non est data potestas per illa verba vt collegialiter congregatis, sed vt singulis. Quod manifestè patet: cum in hoc loco fundatur autoritas iurisdictionis singulorum prelatorum, qua possunt contumaces gladio excommunicationis ferire. Vnde nec hic, nec alibi legitur, quod apostolis communiter sit data aliqua potestas, qua quilibet eorum per se vteretur. Patet etiam ex eo quod Origenes dicit in glo. ibidem, quod ideo Christus dicens apostolis quæcunq; ligaueritis, &c. dixit in cælo, & non in cælis sicut Petro: quia non erant tantæ perfectionis sicut Petrus. Tertio respondetur, quod dato quod potestas aliqua attributa esset apostolis per illa verba vt collegio, non tamen hoc fuit sine apostolo Petro, imò in ordine ad Petrum, sicut mediante quo in alios deriuanda erat: quod manifestè colligitur ex ipso ordine verborum Christi. Prius enim beato Petro Christus ait: Tibi dabo clauces regni cælorum, &c. quam apostolis dixerit, Quæcunq; ligaueritis, &c. ad ostendendum, vt inquit S. Tho. tam in. 4. sententiarum. dist. in. 19. quam in. 4. contra gentiles. c. 76. quod per Petrum ad alios potestas clauium esset deriuata ad conseruandam vnitatem ecclesie. Ex quibus clarissimè patet, quod ex illa autoritate magis veritas roboratur conclusionis nostræ, quam aduersariorum. ¶ Ad tertiam autem quæ sumitur ex illo Mat. 18. vbi duo. &c. supra satis diximus in. c. 24. nihilominus dicimus, quod assistentia illa, quam Dominus sanctis congregationibus pollicetur, inspirando quæ bona sunt, & adiuuando ad prosecutionem, non arguit potestatem clauium, aut iurisdictionis, aut regiminis, vt clarissimè est: aliàs omnium sanctorum omnium virorum siue foeminarum congregationes in Christi nomine conuenientes potestatem haberent: quod non modo periculosum est, sed etiam videtur sapere hæresim

Quod quicquid in concilijs vniuersalibus statuitur, diffinitur, autoritate Roma. pon. principaliter fit. Cap. XXXII.

SVMMARIVM.

1 Concilijs in vniuersalibus quicquid diffinitur, aut sententiat, quod autoritate summi pontificis principaliter fieri debeat, ostenditur.

Anè si quis superius iam dicta attentè rimetur, & practicas obseruatas in concilijs vniuersalibus, in quibus maximè Roma. pò. interfuisse legitur, commemorauerit, facile cognoscat, quod ea, quæ in vniuersalibus concilijs statuuntur, sententiantur, aut diffiniuntur, aut interpretantur, autoritate Roma. pontificis principaliter regulariter fiant. Quod licet ex superioribus satis pateat, nos tamen ad abundantiam doctrinæ hoc ipsum rationibus, & plurium antiquorum conciliorum vniuersalium exemplis ostendere curabimus. Primò sic, vt habet Aristotelis doctrina primo ethi. secundum ordinem finium est ordo artium. Primus ergo finis siue consideratio, qui totum populum respicit, solum est apud eum, qui toti reipub. præsidet: sed Papa est huiusmodi in reipub. christiana, cum caput sit & princeps, ergo ipsius tantum est condere & statuere ea que totum populum christianum respiciunt: & si alij quandoque hoc faciunt, ex deriuatione aut communicatione potestatis illius fit, qui eos conuocat ad hoc. ergo sequitur, quod in concilijs vniuersalibus, vbi disponuntur ea que vniuersitatè populi christiani respiciunt, papa principaliter cuncta disponat. Secundò ratione sancti Thomæ. qua in. 2. 2. quartio. 1. artic. vlti. probat, quod ad summum pontificem pertineat editio symboli sic. Noua editio symboli necessaria est ad vitandum insurgentes errores: ad illius ergo autoritatè pertinet editio symboli, ad cuius autoritatem pertinet sententialiter determinare ea que sunt fidei, vt ab omnibus inconcusse fide teneantur. Hoc autem pertinet ad autoritatè summi pontificis. ad que maiores & difficiliore questiones ecclesie referuntur. hec S. Tho. Tertio sic. Papa est princeps ecclesie principatu non dependente ab ecclesia,

hæresim Valdensem, qui omnes sanctos homines clauces habere ecclesie asserere præsumperunt. Vnde manifestum est, quod ex illa Christi promissione, qua dominus pollicetur in nomine suo congregatis adesse, nulla potestas iurisdictionis arguitur in concilijs vniuersalibus non interueniente summo pontifice, & multò minus in congregationibus, in quibus vicarij Iesu Christi non interuenit autoritas & assensus, sed tradit, cum tales non possint dici in Christi nomine conuenire, qui contempto vero Christi vicario conuenticula præsumunt facere. ¶ Ad quartam respondetur quasi sicut ad secundam: ad eadem etiam respondimus supra in. c. 61. secundi libri. ¶ Ad quintam que assumitur de octaua synodo, respondetur negando consequentiam. ex verbis enim illis patrum congregatorum nec habetur, nec sequitur, quod synodus ipsa potestatem à Christo habuerit immediatè: imò arguendo sic committitur fallacia figuræ dictionis, qua sepe fallitur aduersarij. Sanè si hæc argumentatio locum haberet, cum iuxta apostolum ad Ro. 13. non sit potestas nisi à Deo, quilibet, qui potestatem aliquam haberet, dicens veniret illam habere immediatè à Deo: & ita non solum ab ipsa ecclesia, verum ab vniuerso tolleretur id quod in ipso potissimè est, quod est ordo: quod est absurdum, dicente apostolo vbi supra: Que à deo sunt, ordinata sunt. ¶ Ad sextam que sumitur de concilio Constantensi, iam plenissimè responsum est superius, maximè in secundo libro. c. 99. ¶ Ad septimam, quæ videtur aduersarij Achilles, respondetur negando assumptum, videlicet, quod nisi vniuersalis ecclesia haberet immediatè à Christo plenitudinis potestatem, Christus legislator non sufficiens prouidisset spõsæ suæ: hoc enim est falsum & præsumptuosè dictum, imò videtur, quod sufficiens prouisum sit talibus casibus non dando talem potestatem vniuersali ecclesie eo modo, quo aduersarij dicunt, quam dando. Patet: quoniam si in prædictis casibus esset semper conuocandum concilium vniuersale, tardè, & per consequens malè prouideretur similibus necessitatibus, quæ quasi subita exposcunt remedia. Vnde optimè & sapienter sufficienterque videtur esse prouisum, cum collegio dominorum Cardinalium apostolica autoritate commissum est, vt vacante sede, aut quasi vacante datum est prouidere posse in his quæ necessariò occurrerent celeriter prouidenda in ecclesia vsque ad creationem Romani pontificis, vt notatur in capit. vbi periculum. de electio. §. idem quoque lib. 6. de quo infra plenius dicitur.

ecclesia, sed à Deo immediatè, vt in secundo libro copiosè demonstratum est, & habetur in cap. in nouo. di. 2. 1. & in capit. sacrosancta. di. 2. 2. leges autem non habent vigorem & virtutem coactiuam, nisi ex principis autoritate, siue eius, in quo principatus totius communitatis est collocatus, vt est clarissimum apud omnia iura. vnde. S. Anacletus papa & martyr in. c. leges. 3. q. 6. inquit: Leges ecclesiæ apostolica firmamus autoritate. Et ratio est: quoniam in apostolica sede totius ecclesiæ principatus est collocatus. vt in. c. nolite errare. dist. 12. & in. c. basilicas. de cons. dist. 1. ergo sequitur quod firmitas & robur autoritatis quoruncunque gestorum in concilijs vniuersalibus pendeat à Romano ponti. Cæterum hoc idem ostenditur ex eplis & practica antiquorum conciliorum, in quibus siue sit materia fidei, siue de schismate tollèdo, siue de reformatione vniuersalis ecclesiæ faciendâ, omnia papa principaliter autoritatiuè facit, licet alij patres consulendo & consentiendo cõcurrant. Et primò quidem hoc patet ex concilijs primitiua ecclesiæ: in omnibus enim illis in quibus præfens fuit beatus Petrus, tanquam vertex collegij, & princeps totius congregationis loquebatur primus, diffiniens, & sententiâs omnia. sicut Act. 1. patet in electione Matthias. & Act. 15. in. q. de cessatione legalium. vbi cum grauis quæstio mota esset in concilio apostolorum, beatus Petrus tanquam princeps, vt ait glo. primò locutus est, & in cuius sententiam tota multitudo apostolorum transiuit. vnde Hier. ad Aug. episto. 23. ita inquit: Post quâ breui sermone scilicet Petrus totâ cinxit historiam, ait, tacuit autem omnis multitudo, & in sententiam eius Iacobus apostolus & omnes simul presbyteri transierunt. Hęc enim non debent esse molesta lectori, sed & mihi & illi vtilia, vt probemus ante apostolum Paulum non ignorasse Petrum, imò principem esse huius decreti legem post euangelium non esse seruandam. hæc Hiero. Secundò hoc idem colligitur ex eo, quod imperator Martianus scribens Leoni Papæ vt ad Chalcedonensem synodum veniret, ita inquit inter alia: Superest, vt si placuerit tuæ beatitudini in his partibus aduenire, & synodum celebrare, hoc facere religionis affectu dignetur, nostris vtique desiderijs vestra sanctitas satisfaciet, & sacre religioni que vtilia sunt, decernet. Si verò hoc onerosum est, vt in has partes aduenias, hoc ipsum nobis proprijs tua sanctitas literis manifestet. & infra. Omnes sanctissimi episcopi debeant conuenire, & quæ christianæ religioni, atque ca-

tholicæ fidei profint, sicut sanctitas tua secundum ecclesiasticas literas diffiniuit, sua depositione declarent. hæc ibi. Ecce quod christianissimus imperator nouerat, quod si papa presentialiter interesset concilio, ipse decernere debebat: si verò absens, episcopi conuenientes iuxta prius factam per eum diffinitionem deberent in materia concludere. Tertiò hoc aperte ostenditur ex concilio Chalcedonensi. in sententia data contra Dioscorum. vnde in actione tertia sic habetur. Iulianus episcopus Hipponensis. Paschasius & cæteris legatis papæ. Nunc vestra sanctitas primatum tenens sanctissimi Leonis nouit, quod Dioscorus semel & secundò & tertiò vocatus synodo presentari nullatenus voluit obedire: petimus autem sanctitatem vestram in eo, quod magis inter cæteros eminentis habetis locum sanctissimi papæ Leonis iustam in contumacem promulgare vindictam, ac regulis insitam contra eum proferre sententiam: omnes enim nos & vniuersalis synodus concors efficitur vestræ sententiæ sanctitatis. Et infra. Paschasius autem & cæteri legati tenentes locum beatissimi Leonis papæ, replicatis prius sub compendio malis multis, quæ Dioscorus commiserat, pronuntiauerunt sententiam in Dioscorum, sic dicentes. Sanctissimus, & beatissimus archiepiscopus magnæ senioris Romæ Leo per nos & presentem sanctam synodum vnâ cum beatissimo & omni laude digno beato Petro Apostolo, quod nuncupatus est à domino Petrus, & spiritalis catholicæ ecclesiæ factus est firmamentum, nudauit eum tam episcopatus dignitate, quam etiam omni sacerdotali officio, simulque eum alienauit à ministerio sacrosancto. Et infra. Anatholius archiepiscopus Constantinus, & omnes alij episcopi suum votum exprimentes, in eandem sententiam concordarunt, omnes se subscribentes. Et ita patet, quod Leo papa per suos legatos sententiauit in concilijs vniuersalibus. Quartò hoc idem colligitur ex gestis octauæ synodi, in qua epistola Nicolai papæ, quam vniuerso clero ecclesiæ Constantinæ scribit, lecta fuit, & recepta cum omni laude, in qua post aliqua decreta sic habetur. Hęc sunt, quæ sedes apostolica statuit: hæc sunt, quæ vos tantò studiosius oportet amplecti, tantò sollicitius obseruare, quãtò scitis quæ ab ea statuta fuerint, hæc vniuersalem ecclesiam semper tenuisse: ita contra singulos errores in ecclesia exortos prior hic secundum primatum sui autoritatem sententiam dedit, & ita demum vniuersalis ecclesia: licet aliquando per aliquantum temporis in quibusdam

reluctata

reluctata sit, quæ illa tamen quandoque probauerit probauit, & quæ illa sedes refutaauerit, & ipsa vniuersalis ecclesia refutaauit. Item in eodem concilio scribitur neminem iustificatum per sedem apostolicam damnatum per ecclesiam: aut damnatum per ipsam sedem, iustificatum per ecclesiam. Ex quibus manifestè patet autoritas apostolicæ sedis respectu conciliorum & reuerentia sanctorum patrum ad eam. Quintò patet ex illo, quod in Chalcedonensi concilio circa, 6. actionem legitur: prout refert. Isido. libro conciliorum, quod in omnibus synodis apostolicarum vicarij, siue legati apostolicæ sedis decretas sententias propter summam sedis eiusdem autoritatem confirmabant & subscribebant: quia antè nullum robur habebant. hæc ibi. Et infra sic habet. *Omne de Iba episcopo episcopi petierat quid sanctæ synodo placeret fiendum, locum apostolicæ sedis tenentes: quia missi apostolice sedis in synodis primo loqui & confirmare sententias soliti sunt, per Paschasium dixerunt: Relecta epistola Ibae, cognouimus eum catholicum, & ob hoc decernimus ad honorem episcopatus & ecclesiam; de qua iniuste expulsus est, ad præfens reuocandum. Similiter & omnes episcopi sequentes autoritatem apostolicæ sedis decreuerunt. hæc ibi. Sextò colligitur idem ex vniuersali concilio Romæ celebrato, in quo Nicolaus papa præfens, sic inquit. vt in. c. in nomine Domini. dist. 23. Quapropter instructi prædecessorum nostrorum aliorumque sanctorum patrum autoritate decernimus, atque statuimus. Septimò hoc idem colligitur ex concilio vniuersali Romæ celebrato per Alexandrum tertium, in quo vt habetur in cap. licet. de electio. dicit. Nos ad malum hoc euitandum de consilio fratrum nostrorum, & sacri approbatione concilij, aliquid decernimus adiungendum. &c. Octauò hoc accipitur ex concilio Lateranensi. in quo Innocentius tertius, vt habetur in cap. damnamus. inquit. Damnamus, & reprobamus libellum, seu tractatum, quem Abbas Ioachim edidit contra magistrum Petrum Lombardum. Item in eodem reprobamus etiam, & condemnamus peruersissimum dogma impij Almarici. Non idem colligitur ex concilio generali, in quo Innocentius tertius, vt habetur in. c. cum laicis. extra. de re eccle. non alie. ita dicit. Volentes ergo super his indemnitatibus consulere ecclesiarum, atque tantis grauaminibus providere, huiusmodi constitutiones, & venditiones. &c. sacri approbatione concilij decernimus non tenere. Decimò itè colligitur ex. c. licet. de bap. & eius effec. in quo idem Innocentius in concilio præfens ita loquitur. Volentes ergo tantum scandalum ab ecclesia remouere, sacro suadete concilio distinctè præcepimus, vt talia de cætero non præsumant. Vndecimò ex. c. in quibusdam. extra. de pœnis. vbi idem Innocentius in concilio vniuersali præfens ita dicit. Sacri nihilominus concilij approbatione statuimus. &c. Duodecimò idem manifestè colligitur ex. c. sacro approbante concilio. extra. de sen. excom. vbi Innocentius in concilio præfens ita dicit. Sacro approbante concilio prohibemus, ne quis aliquem. &c. Tredecimò idem colligitur ex. c. vbi periculum de elec. lib. 6. vbi Greg. 9. in concilio præfens ita inquit. Hęc sacro approbante concilio statuimus. &c. & infra, autoritate nostra, & eiusdem approbatione concilij. Decimò quartò idem colligitur ex concilio vniuersali Lugduni celebrato, in quo Grego. 10. præfens ita inquit. vt in. c. 1. de summa tri. & fide catho. Sacro approbante concilio damnamus & reprobamus oes, qui negare præsumpserunt. &c. Quintodecimò idem colligitur ex concilio Viennensi, in quo Clemens quintus in concilio præfens, vt habetur in. c. 1. extra. de summa tri. & fid. ca. in Clemens. ita inquit. Sacro approbante concilio declaramus. Sextodecimò idem colligitur ex epistola, quam Adrianus papa misit imperatori Basilio ad octauam synodum, vbi inter alia dicit sic. Volumus ergo per vestre pietatis industriam illuc numerosum celebrare concilium, cui nostri quoque præfidentes, & culparum personarum differentias liquidò cognoscentes, iuxta quod in mandatis acceperunt singulorum liberæ discretionis exerceant: in quo videlicet sacro concilio execrandi vanitatis concilij, quod aduersus sedis huius actum est prorsus reuerentiâ cuncta decernimus exemplaria prorsus à possessoribus suis ablata, in mediumque delata contemplantibus igne cremari: nec superesse apud quemlibet ex his omnibus vnum iota vel vnum apicem, nisi fortè quis totius clericali, imò totius nomine Christianitatis anathemate propulsus carere voluerit. non enim nos tam detestandum collegium nisi Ariminen. sub Constantino, vt Ephesino à Dioscoro congregato latrocinio comparandum decernimus. hæc ille. Nota verba, ex quibus luce clariùs apparet autoritas magna romani pontificis in concilio vniuersali. Decimo septimò idem colligitur ex concilio Constantiensi, in quo postquam Martinus creatus est, syn-*

G g odus

mus non tenere. Decimò itè colligitur ex. c. licet. de bap. & eius effec. in quo idem Innocentius in concilio præfens ita loquitur. Volentes ergo tantum scandalum ab ecclesia remouere, sacro suadete concilio distinctè præcepimus, vt talia de cætero non præsumant. Vndecimò ex. c. in quibusdam. extra. de pœnis. vbi idem Innocentius in concilio vniuersali præfens ita dicit. Sacri nihilominus concilij approbatione statuimus. &c. Duodecimò idem manifestè colligitur ex. c. sacro approbante concilio. extra. de sen. excom. vbi Innocentius in concilio præfens ita dicit. Sacro approbante concilio prohibemus, ne quis aliquem. &c. Tredecimò idem colligitur ex. c. vbi periculum de elec. lib. 6. vbi Greg. 9. in concilio præfens ita inquit. Hęc sacro approbante concilio statuimus. &c. & infra, autoritate nostra, & eiusdem approbatione concilij. Decimò quartò idem colligitur ex concilio vniuersali Lugduni celebrato, in quo Grego. 10. præfens ita inquit. vt in. c. 1. de summa tri. & fide catho. Sacro approbante concilio damnamus & reprobamus oes, qui negare præsumpserunt. &c. Quintodecimò idem colligitur ex concilio Viennensi, in quo Clemens quintus in concilio præfens, vt habetur in. c. 1. extra. de summa tri. & fid. ca. in Clemens. ita inquit. Sacro approbante concilio declaramus. Sextodecimò idem colligitur ex epistola, quam Adrianus papa misit imperatori Basilio ad octauam synodum, vbi inter alia dicit sic. Volumus ergo per vestre pietatis industriam illuc numerosum celebrare concilium, cui nostri quoque præfidentes, & culparum personarum differentias liquidò cognoscentes, iuxta quod in mandatis acceperunt singulorum liberæ discretionis exerceant: in quo videlicet sacro concilio execrandi vanitatis concilij, quod aduersus sedis huius actum est prorsus reuerentiâ cuncta decernimus exemplaria prorsus à possessoribus suis ablata, in mediumque delata contemplantibus igne cremari: nec superesse apud quemlibet ex his omnibus vnum iota vel vnum apicem, nisi fortè quis totius clericali, imò totius nomine Christianitatis anathemate propulsus carere voluerit. non enim nos tam detestandum collegium nisi Ariminen. sub Constantino, vt Ephesino à Dioscoro congregato latrocinio comparandum decernimus. hæc ille. Nota verba, ex quibus luce clariùs apparet autoritas magna romani pontificis in concilio vniuersali. Decimo septimò idem colligitur ex concilio Constantiensi, in quo postquam Martinus creatus est, syn-

odus non est vſa nomine conſtituentis, aut diffiniētis, ſed omnia nomine Martini inſtar aliorum conciliorum approbante ſynodo diffinita ſunt, & conſtituta. Mirum eſt autē, q̄ tam glorioſi principes eccleſiæ ſummi pontifices præſumpſerint vti tali modo loquendi, vt omnia diffinita, conſtituta, declarata, & prohibita in concilijs vniuerſalibus ſuæ aſcriberent authoritati, ſi ad eorum authoritatem nō pertineret, ſed concilia immediatē à Chriſto haberent authoritatē talia faciendi. Stupendum eſt inſuper, quomodo tot & tā glorioſa concilia, in quibus multi ſancti patres religione & ſapientia celeberrimi interfuerunt, permiferunt ſummis pontifices hac in concilijs vti authoritate, ſi (vt aduerſarij garrunt) concilia vniuerſalia immediatē à Chriſto, & non à papa habeant authoritatem diffiniendi, ſtatuendi, & iudicandi. &c. Nec dici poteſt, q̄ romani pontifices in hoc vſurpauerint authoritatem alienam, aut q̄ illis temporibus vniuerſalibus concilijs nondum erat reuelata iſta veritas, poteſtatis conciliorum, qualem præfati nouelli magiſtri conſingunt: aut q̄ romani pontifices à concilijs vniuerſalibus illam authoritatem accommodatam ſuſceperunt: quoniam vtrūq; horum eſt inconuenientiffimè & ſtultè dictum. Primum enim ponit maculam in multis ſanctis pontificibus, & in apoſtolica ſede, in qua tamen, vt ait Hiero. & alij patres ſancti, ſicut ſuprà in ſecundo libro induxim⁹, Chriſtiana religio ſemper immaculata permanſit. Secundum ponit vniuerſalem eccleſiam vſq; ad tempora iſtorum nouellorū magiſtrorum tanta caligaffe ignorantia cæcitate, vt non nouerint hanc prærogatiuam ſuæ poteſtatis. Tertium eſt falſum: quoniā vt in ſecundo pleniffimè eſt demonſtratum, Rom. pon. non à concilijs, ſed ab ipſo Chriſto ſaluatore noſtro cuius vicarius eſt, & vices gerit, hanc poteſtatis excellentiam habet. vt etiam habetur in cap. quauis. diſtinctione. 21. Ex quibus omnibus conſutatur inter alia erroris ſtultitia dicentium, quòd ſolum quo ad conuocationem concilia ipſa indigeant authoritate papæ, & non quo ad proſecutionem, videlicet ad diffiniendum, vel conſtituendum, aut ſententiandum: qui error cum papam non iudicem, ſed præconētantū faciat reſpectu conciliorum, iudicio noſtro maximus eſt. & periculofus vniuerſali eccleſiæ: contra quem errorem eſt ſanctorum patrum & ſacrorum canonum doctrina, de quo lucupletiffimus teſtis eſt

clariffimus pater & magnæ authoritatis in eccleſia Dei archiepiſcopus Remenſis dominus Aymarus libro de ſynodis in cap. 18. ita dicens: Non mireris, quòd ipſorum conciliorum authoritatem Romano Pontifici aſcribamus: nam nulla concilia rata leguntur, quæ apoſtolica authoritate ſulta non fuerint, vt beatus Damafus papa in decretis ſuis. capit. nono. aſſerit: cui ſanctus Athanaſius & Iulius papa Nicænum quoque concilium, & reliqui ſancti patres aſtipulātur: nam illius ſedis epifcopus iudex eſt totius eccleſiæ, nec aliquod iudiciū valet abſq; legitimo iudice. Hæc ille. Nota quòd dicit iudex, non præco. Hæc autem quæ diximus de authoritate romani pontificis ſupra concilium, adhuc plenius ex infra dicēdis clariora reddemus.

De laudabili conſuetudine antiquorum conciliorum, quòd abſq; prius habito decreto apoſtolice ſedis non fieret in ſynodo diffinitio cuiuſcunq; quaſtionis ad fidem pertinentis. Cap. XXXIII.

SUMMARIUM.

Conciliorum antiquorum laudabilis conſuetudo, videlicet quòd abſque decreto apoſtolice ſedis nulla diffinitio cuiuſcunq; quaſtionis ad fidem pertinentis fieret, recenſetur.

Illuſtre planè teſtimoniū eminetis præfate authoritatis romani pontificis reſpectu cōciliorum vniuerſaliū colligitur ex obſeruantia, quam ſancti patres ſpiritu ſancto pleni, in antiquis, & venerandiſſimis concilijs vſi ſunt: ſancti inquam patres in concilijs vniuerſalibus conſtituti, ante omnem determinationem quaſtionis, quæ de fide orta foret, ſemper apoſtolice ſedis præſtolabantur decretum, de qua beata conſuetudine teſtimonia plura habemus & egregia. ¶ Primo enim hoc habet ex prima actione Epheſini concilij, vbi ſancta ſynodus ita loquitur. Congregatis nobis, Neſtorij à ſacerdotio remouimus, de poſitionē eius canonicā facien-

facientes atque laudantes Deo amantiffimū & ſanctiffimum epifcopum maximè Romæ Celeſtinum, qui ante noſtram ſententiā hæretica Neſtorij dogmata, & ante nos protulit aduerſus eum ſententiam propter eccleſiarum cautelam, & traditam nobis fidem ab apoſtolis. hæc ibi. ¶ Secundò idem habetur teſtimonio Damafi papæ, qui & cæteri epifcopi Romæ congregati ſcribentes de concilio Ariminienſi. epifcopis in Illirico conſtitutis ſic dicunt: nec enim præiudiciū aliquod fieri potuit per numerum epifcoporum Ariminij congregatum, quando conſtat ro. pō. cuius ante omnia decebat expectare decretū, talibus non præbuiſſet conſenſum. ¶ Tertio idē habetur ex eo, q̄ Leo papa ad Theodoſiū imperatōrem ſcribens, & oſtendens, vnde occaſione erroris ſuſceperat ſecunda ſynodus Epheſina, ita ait. Ad epifcopale cōciliū, quòd haberi apud Epheſum præcepſiſti, tā inſtructi ſunt miſi, vt ſi ſcripta, quæ ad ſanctam ſynodū, vel ad Flauianum epifcopum detulerūt, epifcoporū publicari auribus Alexandrinus permiſiſſet antiſtes ita manifeſtatione puriſſimæ fidei, quā diuinitus inſpiratā & accepimus & tenemus, vt omniū cōcertationū ſtrepitus quieuiſſet, vt nec imperitia vltà deſperet, nec nocēdi æmulatio viā reperi ret. Hæc ille. ¶ Cæterū idē quartò colligit de 6. ſynodo, in qua ſuggeſtio Agaptoſi papæ directæ imperatori per legatos ſuos lecta fuit, & ſubſcriptione omnium epifcoporum acceptata: in cuius ſuggeſtionis epiſtola poſt deſcriptam fidem apoſtolice ſedis, ita papa orat imperatorem. Corde contrito, & fluentibus lachrymis mēte proſtatus exoro porrigere dignemini clementiſſimā dexterā veſtrā apoſtolice doctrinæ, quā cooperatōriorū laborum veſtrorū beatus Petrus apoſtolus tradidit, vt nō ſub modio concludam, ſed tuba clariùs in toto orbe prædicetur: quia eius vera confeſſio à patre de cœlis reuelata eſt, pro qua à Dño omniū beatus eſſe pronūtiatus eſt beatus Petrus, qui & ſpirituales oves eccleſiæ ab ipſo redemptore omniū trina cōmendatione paſcendas ſuſcepit; cuius annuente præſidio hæc eius apoſtolica eccleſia nunquam à via veritatis in quālibet erroris partē deflexa eſt: cuius authoritatē, vt poſte omniū apoſtolorū principis ſemper ois catholica Chriſti eccleſia & vniuerſales ſynodi amplectentes in cunctis ſecuta ſunt. Vñ in. 6. ipſa ſynodo, actiōe. 8. patres ſuſceperūt ſuggeſtiones Agaptonis papæ cū multa deuotione. Vñ Demetrius epifcopus pluſia-

dos ita dicit. Suggeſtiōes directas à patre noſtro Agaptoe ſanctiſſimo archiepiſcopo apoſtolice & principalis ſedis antiquæ Romæ ad à Deo coronatū & magnū victorē imperatōrē tanq̄ à Spū ſancto dictatas per os Spirituſ ſancti ac principis apoſtolorū Petri & digito prædicti beatiſſimi papæ Agaptonis ſcripta ſuſcipio, & amplector: & ita credo, ita aſſentio, &c. Item Geneſius epifcopus Anaſtaſiū peleos dixit ſecundū veritatē relatarum ſuggeſtionū ſanctiſſimi papæ romani ſic credo, & cōfiteor. Item Georgius epifcopus Camulianorū ſuſcipio & ſequor ſuggeſtiones ab Agaptone ſanctiſſimo papa romæ: & ſic credo, & ſic cōfiteor. & ita de omnibus. propter quā papa Nicolaus ſcribens Michaeli imperatori ita dicit. Quo non egeat quālibet ſynodus iuuamine ſedis quādo in Epheſino latrocinio cūctis p̄ſulibus, & ipſis quoq; patriarchis prolabētibus niſi magnus Leo imitator. ſillius leonis, de quo ſcriptū eſt: vicit leo de tribu Iuda, diuinitus excitatus, os aperies, totū orbē, & ipſos quoq; Auguſtos concuteret, & ad pietatē cōmoueret, religio catholica penitus corruiffet. ¶ Quintò idem colligit ex. 4. ſynodo Chalcedonenſi. de qua Leo papa ſcribēs Theodorico epō Cypri ita dicit. Reueniētibus ad nos fratribus & cōſacerdotibus noſtris, quos ad ſctū cōciliū ſedes beati Petri direxit, agnouim⁹ dilectionē tuā ſupno adiutorio nobiſcū tā Neſtorij impietatis, quā Euticianæ veſaniæ extitiſſe victricē. Vñ gloriamur in Dño cū Propheta canētes. Adiutoriū noſtrū in noīe Dñi, qui fecit cœlum, & terrā: qui nullū nos in noſtris fratrib⁹ detrimētū ſuſtinere permiſit, ſed quæ noſtro prius diſſinierat miniſterio, vniuerſæ fraternitatis irretractabili firmat aſſenſu, vt verè à ſe p̄dire oſtēderet, q̄ prius à prima oīum ſede firmatū totius Chriſtiani orbis iudiciū recepiſſet, vt in hoc quoq; capiti mēbra cōcor dēt. hæc ibi. ¶ Itē ſextò ad idē eſt beatiſſimus Leo, qui ſcribēs vniuerſis epifcopis p̄ Sicilia cōſtitutis, ita dicit. Culpā nullo mō potuiſſetis incidere, ſi vñ cōſecrationē honoris accepſiſtiſ, in de legē totius obſeruatiæ ſumeretis, & beati Petri apoſtoli ſedes, quæ vobis ſacerdotalis mater eſt dignitatis, eſſet eccleſiaſtica magiſtra rōnis. Itē Nicolaus papa in epiſtola ad imperatōrē Michaelē, quæ in. 4. actiōne. 8. ſynodi lecta fuit, dicit. Sicut cōſtat ſanctā romanā eccleſiā: & beatū Petrū principē apoſtolorū, qui Dñico ore primatū eccleſiæ ſuſcipere promeruit, oīum eccleſiarū caput eſſe, & ab ea reſtitudinē atq; ordinē in cun-

Etis vtilitatib⁹ & ecclesiasticis institutiōib⁹, quas canonicas & synodicas sctorū patrū sermone inuolabiliter atq; irrefragabiliter retinet exquirere atque sectare. Hæc ille. ¶ Septimò idē patet testimonio Nicolai papæ, qui Imperatori Michaeli scribens inter alia, dicit sic. Ad cuius em. f. fidei integritatē obseruationis multotiēs cōuētus factus est sancto rū patrū, à quib⁹ & deliberatū & obseruatū extitit, qualiter absq; ro. pō. cōsensu nullius insurgētis deliberationis terminus daretur. hæc ibi. ¶ Octauò etiā patet in septima synodo, ad quā scribit Adrianus papa epistolā siue decretū de adoratione imaginū, quā per lecta, quærētibus apocrisarijs papæ, an Cæsarius patriarcha, & tota synod⁹ acceptarēt. Rūdit tota synod⁹: tota sacratissima synod⁹ ita credit, ita sapit, ita dogmatizat. Et infra petētibus apocrisarijs papæ, dicat nobis sancta synodus si admittat literas sanctissimi papæ senioris Romæ, an nō. Rūdit sancta synodus: sequimur, & suscipimus, & admittim⁹. ¶ Nonò hoc idē patet ex. 8. synodo Cōstātinopolitana, ad quā papa Adrianus libellum mittit, vt oēs epī secundū formā illius p̄fiteantur, & procedāt, qđ & factū est. Quilibet uero vt ex gestis eiusdē synodi patet, incepit. Prima salus est rectæ fidei regulā custodire, & à cōstitutis Dei & patrū nullatenus deuiare. &c. Quā patres synodi p̄fiteātes sic dicūt. Porro de venerabilissimo Ignatio patriarcha nostro, & de his, qui ex parte ipsius sunt quod autoritas apostolicæ sedis vestræ de creuit, tota mēte sequimur, & religiosa deuotione veneramur, atq; p̄ posse & nosse nostro pia intētionē ac spiritali cōsiliū defendimus: qm̄ sicut p̄diximus sequētes in oibus apostolicā sedē, & obseruātes eius oīa cōstituta, speramus, vt in vna cōione, quā sedes apostolica p̄dicat, esse mereamur, in qua est integra, & vera christianæ religionis soliditas: promittētes etiā oēs sequestratos à cōione ecclesiæ catholicæ. i. non cōsentientes sedē apostolicæ eorū nomina inter sacra recitāda esse mysteria. hæc ibi. Ex quorū cōcilio rū sacrorū laudabili & debita reuerētia ad apostolicā sedē qđ sine eiusdē p̄missis decretis nihil agerēt, luce clarius, quātū à bonitate & honestate aberrēt tā asserētes vniuersalia cōcilia à papa nō suscipere autoritatē suā, sed à Christo immediatē, qđ p̄sumptuosi illi, qđ in vniuersalibus cōcilijs nulla prius habita cōsultatione apostolicæ sedis, quæ & mater cū ceterarum ecclesiarum & magistra fidei est, arduas materias, vtputa fidei, & maiores cau-

fas diffinire præsumunt, & ab alijs obseruari præcipiunt.

¶ Quòd vniuersalia cōcilia semper solita sunt gesta sua petere confirmari per romanū pō.
Cap. XXXIII.

S V M M A R I V M.

¶ Cōcilia vniuersalia quòd semper supplicare firmiter solita, ut sua gesta per Ro. pon. confirmarētur multorum patrum testimonijs ostenditur.

Amplius egregium atq; irrefragabile argumētū præfata autoritatis, quā Ro. pon. diximus habere in vniuersalibus cōcilijs est, qđ sancti patres in cōcilijs vniuersalibus cōgregati, diffinitiones suas, & gesta ad eorū vigorem & firmitatē regulariter ab apostolica leade cōfirmari ac roborari postularūt, aperte cognoscētes oportere leges ecclesiæ robur accipere & autoritatem ab eo, in quo Deus totius ecclesiæ principatū posuit, & primatū, cuiusmodi est Ro. pon. vt in. c. nolite errare. dist. 11. dicit Iulius papa. Huiusmodi beatæ obseruationis exemplū in primis habemus à patribus singularissimis & præ alijs excellentissimis cōcilijs Nicæni, qui oīa gesta sua & diffinita humiliter & deuotē à beato Syluestro petierūt cōfirmari. Vñ in epistola, quā eidē beato Syluestro scribit, ita inquit, Beatissimo epō vrbis Romæ cū oī reuerētia colēdo Syluestro Osius ep̄s prouincie Hispaniæ, & uitalis Cordubēsis, & Macharius ep̄s ecclesiæ Cōstātinopolitanæ, & Victor & Vincentius presbyteri ordinati ex directione vrbis Romæ, & ceteri coepi. 318. in Dño Salutē. Quā oīa corroborata de diuinis mysterijs ecclesiasticæ vtilitatis, quæ ad robur pertinet sanctæ ecclesiæ catholicæ & apostolicæ ad sedē tuā romanā explanata, & de græco in latinū redacta scribere cōfitemur. Nūc itaq; ad vestrę sedis augmētū occurrimus roborari. Itaq; cōstat vestra apostolica doctrina totū vestrę apostolicæ vrbis in vnū cōuenire, vestrūq; habere cōciliū, sicut docet mystica veritas. Sequit̄ infra. Quicquid statuimus in Nicæno cōcilio p̄camur vt vestri oris cōsortio roboretur. hæc ibi. In decreto verò cōfirmatiōis, quā præfatorū gestorū beatus Syluester in cōcilio cōgregato Romæ facit, ita scribit. Syluester ep̄s catholicæ & apostolicę sedis p̄sul vrbis Romę quicquid in Nicæna

lichina cōstitutū ad robur sanctę matris ecclesiæ catholicæ & apostolicę à sanctis sacerdotibus. 318. nostro ore cōsortes firmamus. Oēs qui ausi fuerint dissoluere diffinitionē sancti magni cōcilijs, qđ apud Nicænā. cōgregatū est sub præsentia pijsissimi & venerandi principis Cōstātinus Augusti anathematizamus: & dixerūt oēs ep̄i, placet. hæc ibi. Secundò testimoniū habem⁹ de Ephesino cōcilio, de quo dicit dñs Aymarus lib. de synodis, qđ in eo legati apostolicę sedis beatus Cyrillus & Archadius ep̄s ex Italia vice Celestini papæ præfuerūt, & ipsam apostolicam autoritate roborauerūt. Habei etiā ex gestis eiusdē synodi, qđ imperator. f. Theodosius iunior ad p̄fectionē diuinit⁹ statutorū petijt apostolicę cathedrę apponi cōfirmationem, vt sic tanq̄ à beato Petro facta veneremur. Tertio habemus de hoc testimoniū à patribus in cōcilio Chalcedonēsi cōueniētibus, qui ad Leonē papā ita scribūt, deprecātes, vt eorū decreta cōfirmare dignaretur. Nouimus quicquid rectitudinis à filijs fit, ad patres recurrit: faciētes hoc quasi propriū sibi. Rogamus ergo & tuis nostrū decretis honora iudiciū: & sicut nos audierimus in bonis cupitā cōsonantiā, sic summitas filijs qđ deceat adimpleat. Vbi notādū cōtra superbiam Basilien. qđ synodus papā patrē vocat. Et infra. Vt aut cognoscatis, quia nihil donādo cuiuslibet gratiā fecimus, aut per iniustitiā aduersando, sed vt nutu gubernāte diuino oīm gestorū vim vobis inlinuamus ad probationē vestrę sinceritatis, ad eorū, quæ à nobis gesta sunt, firmitatē, & cōsonantiā hæc synodus. Hanc ceterum quartò apostolicę sedis prærogatiuā imperatores Valētinus & Martianus non ignorātes, pro cōfirmatione gestorū præfate synodi, scribētes ita dicūt. Miramur pernerabiliū episcoporū, quæ ad tuā Deo amicitia missæ sunt, per quas oīa quæ in ipsa facta sunt, nobis nuntiarūt, nequaquā à tuā sanctitate tales literæ missę sunt: quæ videlicet in sanctissimis ecclesijs lectæ in notitiā omniū deuenirēt: quod quorūdā animabus, quæ prauā adhuc opinionē sectātur, ambiguitatē immisit, vtrū. f. tua beatitudo, quæ in sancta synodo adita sunt, cōfirmauerit: & propter hæc tua reuerentia literas mittere dignetur, per quas in oibus ecclesijs & episcopis notū sit vniuersa, quæ in sancta synodo gesta sunt, à tua beatitudine cōfirmata. Quintò patet ex epistola, quā Leo papa, qđ Agapto succedēs ad pijsimū Cōstātinū sup cōfirmationē

gestorū in. 6. vniuersali synodo scribit dicēs: Hæc ergo rectæ atq; apostolicę traditionis normā p̄decessor meus Agapto apostolicę memoriæ papa cū sua synodo p̄dicauit: hæc scriptis p̄currētibus in suæ suggestiōis paginā vrę pietati p̄ suos legatos emisit, approbās, & confirmās testimonijs sanctorū, ac p̄babilū doctorū, quā sancta nunc magna synod⁹ suscepit, & in oibus nobiscū cōplexa est: vt pote beati Petri apostolorū principis sincerā doctrinā in ea cognoscēs. Et infra. Et quia diffinitionē rectæ fidei, vt dictū est, prædicauit, quā & apostolica sedes beati Petri apostoli, cui licet impares ministerio fungimur veneramur susceptis. Idcirco & nos & p̄ nostrū officiū hæc venerāda sedes apostolica cōcorditer & vnanimiter quæ diffinita sunt ab ea consentit, & beati Petri autoritate cōfirmat. hæc ibi. Itē sextò patet ex gestis. 7. synodi, quæ fuit apud Nicenā, legitur qđ Tarasius ecclesiæ Cōstātinopolitanę p̄sul totū processum eiusdē synodi summo pon. vt mos erat retulit, vt tale cōciliū sua autoritate firmaret. Vbi nota, qđ dicit, vt mos erat: quia ex hoc aperte colligitur ita fieri per oīa concilia: sicut & verū est ex practica aliorū posteriorū. Septimò adidē est synodus illa venerabilis Romæ tēpore Symmachi papæ celebrata, de qua in. c. benē. di. 96. in qua sic habetur. Si cuiuslibet prouincie sacerdotes inter suos terminos concilio habito quicquid sine Metropolitanis sui autoritate tractauerint irritū esse debere, sancti patres sanxerūt: quātō magis quod in apostolica sede nunc stante p̄sule, qui meritō beati Petri apostoli per vniuersum orbē primatū obtinens, statutis synodalibus cōsuevit tribuere firmitatē: hæc ibi. Præterea dicit Gratianus dist. 16. c. placuit. qđ papa recepit sextā synodum cū canonibus suis, & etiā sancta octo vniuersalia concilia quę Romani pontificis professione dicit esse roborata. Ex quibus satis aperte apparet, qđ alia fides fuit apud illos sanctos patres antiquorum conciliorum sanctissimorum de autoritate conciliorum & ro. pon. quā sit apud nouellos magistros, cōturbantes phantasticis adinuentiōibus suis ecclesiā Dei. Planē si concilia vniuersalia haberent illā supremā autoritatem immediatē à Deo constituenti, diffinienti, sententiādi, puniendi: & etiā supra papā sanctę vniuersales illę synodi, non tam regulariter, tā deuotē & humiliter à Romanis pontificibus peterent confirmari, planū est, qđ ista stare non possunt simul, qđ concilium habeat im-

mediate potestate à Christo: cui etiã papa obedire teneatur: & q̄ concilij sententiã & gesta nullius sint roboris nisi Ro. pon. auctoritate firmetur. superioris est em̄ roborare acta inferiorũ, & non ecõuerso. Octauo etiã inducem⁹ testimoniũ de cõcilio Cõstãtiẽ. quod cum plenariũ ex oibus obedientijs existeret integratũ, supplicasse etiã legitur dño Martino papæ. 5. vt dignaretur decreta eiũs dẽ concilij sua auctoritate roborare & confirmare. Non dõ hoc etiã Basiliẽ. non obstãtib⁹ eorũ erroribus voluissent obtinuisse à dño Eugenio vt eorũ decreta approbasset, sed obtinere nõ potuerũt, & merito. Ex quibus luculẽter apparet, q̄ periculose, & quã scandalose errent, qui statuta cõciliorũ, aut diffinita antequã Ro. pon. auctoritate firmantur atq; roborentur publicat per orbẽ, & obseruari præcipiunt: cum tñ antequã principis ecclesiæ auctoritate firmetur, nullũ obliget, cum nullũ robur habeant: vt patet ex dictis, & colligitur ex cõcilio Chalcedonenẽ. Patet etiam ex. c. benẽ. dif. 96. Hoc etiã ostendit apertissimẽ Leo papa in epistola ad Aquilegenẽ. episcopũ, in qua scribens de forma recipiendi hereticos arrianos, ita inquit. Inter omnia alia decreta synodalia, quę ad excisionẽ huiusmodi hæresis apostolicæ sedis firmavit auctoritas, amplecti se, & in omnibus approbare eloquãtur, &c. Ecce sola illa synodalia decreta, quę apostolicæ sedis firmavit auctoritas, iubetur amplecti & venerari. Cæterũ huiusmodi apostolicę sedis prærogatiuã sic apertissimẽ profitetur christianissimus imperator Iustinianus, qui vt habetur. C. de sum. tri. & fide ca. scribẽs ad papã Iohannẽ, petẽs approbationẽ fidei suæ & suorũ cõfirmationẽ, ita dicit. Vistor Iustinianus. &c. Nos reddentes honorẽ & apostolicæ sedi, & vestræ sanctitati, quod semp nobis in voto fuit & est, & vt decet patrẽ honorantes vestrã beatitudinẽ oĩa quę ad ecclesiarũ statũ pertinent festinamus ad notitiã deferre vestræ sanctitatis. Et infrã. Oẽs vero sacerdotes sanctæ catholicæ atq; apostolicæ ecclesiæ & reuerendissimi archimãdritæ sacrorũ monasteriorũ sequẽtes sanctitatẽ vestram, & custodientes statũ & vnitatẽ sanctarũ ecclesiarũ quę habet ad apostolicã vestrę sanctitatis sedẽ nihil penitus immutãtes. Et infrã. Suscipimus aut quatuor cõcilia prima. scilicet secundũ quã vestra apostolica sedes docet, atque prædicat: oẽs ergo sacerdotes sequẽtes doctrinã vestræ apostolicæ sedis ita credũt, & cõstitũtur & prædicãt: vñ properamus hæc ad

notitiã deferre vestræ sanctitatis. Et infrã. Petimus ergo paternũ affectũ, vt vestris ad nos destinatis literis, & ad sanctissimũ episcopũ huius almæ vr̄bis & patriarchã manifestum nobis faciatis, q̄ oẽs, qui prædicta cõstitũtur, suscipit sanctitas vestra. hæc ille. Cui imperatori rñdens papa Io. ita scribẽs dicit: vt habet vbi suprã. Liqueat ergo gloriosissime imperator, vt lectiois, & legatorũ vestrorũ patefecit nos apostolicis eruditionib⁹ studere: cum de religione catholicę fidei ea sapiatis, ea scribatis, ea populis fidelib⁹ publicatis, quę diximus, & sedes apostolica & patrũ reuerẽda de creuit auctoritas, & cõfirmam⁹ in oibus. hæc ille. Ecce testimoniũ clarissimũ prærogatiuę apostolicæ sedis, de quo iã dixim⁹. Ex prædictis manifestẽ cõstitutã tã erroneã duã interpretationes datã p̄ aliquos nouellos magistros aduersarios & inimicos doctrinæ oĩum scõrorũ patrũ in suis tractatib⁹. Prima est, q̄ papa nõ cõfirmat aut robur auctoritatis tribuit vniuersalibus cõcilijs, quã de toto orbe Christiano cõgregãtur, sed tñ de cõcilijs patriarchalib⁹, quę qñdoq; etiã dicta reperiũtur vniuersalia. Quod ista interpretatio erronea sit, manifestẽ patet ex dictis: qm̄ cõciliũ Nicenũ & Chalcedonenẽ. vniuersalia fuerũt, & sancti loquẽtes de hac prærogatiua, de vniuersalibus cõcilijs oibus loquũtur, & rones factę de oibus etiã cõcludunt. Secũda interpretatio, quã præfati aduersarij dāt, est q̄ cõfirmatio, quã ro. p̄. tribuere dicitur cõcilijs vniuersalibus, nõ est auctoritativa, ita q̄ auctoritatẽ & robur tribuat cõcilijs: quia (vt aiũt) auctoritatẽ habet à Deo immediate, sed in signũ tantũ. scilicet facta in synodo in cõcordia sint acta: sicut & alij ep̄i se subscribẽtes in synodis dicũtur eas cõfirmare. Quod aut hæc interpretatio falsa sit & erronea, patet ex dictis in superioribus, specialiter p̄ illud quã habetur in. 6. actione Chalcedonenẽ. synodi, vbi dicit, q̄ in oibus synodis apocrisarij apostolici decretas sententias primò, p̄pter summã auctoritatẽ eiusdẽ sanctæ sedis cõfirmabãt, & subscribebãt: quia aliter nullũ robur habebãt. Ecce q̄ cõfirmatio quã fiebat p̄ legatos papæ, nõ erat tantũ significãs, sed etiã autorizãs: quia vt inquit nullũ robur habebat. Præterea idẽ habetur ex. c. regula. di. 17. & ex. c. benẽ. di. 96, quã expressẽ idẽ loquũtur & de omnibus synodis vniuersaliter, quod luce clariũs ostẽditur ex illo, quod Leo sanctissimus scribit Maximo Antiocheno episcopo, quod supra eodẽ. c. inductũ est. Cæterũ quod erronea sit interpretatio præfata aduersariorũ, patet

patet ex hoc, q̄ respectu cõciliorũ vniuersalium nihil pl⁹ auctoritatis dāt summo p̄. principi totius ecclesię, q̄ alteri episcoporũ: quod quantũ dissonet fidei catholicæ, & etiã scõrorũ patrũ doctrinæ, nullus sana mētis, parũ etiã in sacris literis nutritus potest cognoscere. Patet ergo quantum errent præfati apostolicæ sedis aduersarij.

In quo ponũtur aduersariorũ obiectiones. Cap. XXXV.

S V M M A R I V M.

Obiectiones decem aduersariorũ aduersus id quod dicitur, quod vniuersalia cõcilia sint semper solita petere, ut gesta sua p̄ Ro. p̄. cõfirmarentur.

Eritatẽ autẽ eam, quã in superiori cap. tantis rationibus, & vniuersaliũ cõciliorũ practica, & exẽplis ostẽdimus, aduersarij moluntur infringere. ¶ Primò quidẽ ex veteri testamẽto. Dicunt enim, q̄ Esdræ ultimo legitur cõcilium vniuersale cõgregatũ in Hierusalẽ, vt prouideretur super congregatione filiorũ Israhel, qui duxerãt vxores alienigenas: vbi dicitur, q̄ missa est vox. scilicet citationis in Iudæa & Hierusalẽ omnibus filijs trãsmigrationis, vt cõgregarentur in Hierusalẽ: & oĩs qui nõ veniret, tribus diebus iuxta cõciliũ principum & seniorũ, auferetur ab eo substantia eius, & ipse abijceretur à cõctu trãsmigrationis. &c. vsq; sic fiat. Ex illo loco aduersarij arguunt duo. Primũ est, q̄ Esdras licet non esset summus sacerdos, sed Iosue filius Iosedech, nihilo minus nomine totius cõcilij dedit sententiã in prædicta causa. & ita cõcludunt, q̄ determinatio & diffinitio in cõcilijs vniuersalibus nõ est solius papæ. Secũdũ est, q̄ punitio spiritalis & tẽporalis inferẽda contẽnentibus venire sicut reseruata cõcilij auctoritati, & nõ summi pon. ¶ Secundò arguunt ex illo Act. 15. vbi sic dicitur. Placuit apostolis & senioribus cũ omni ecclesia eligere viros, & ex illis mittere in Antiochiã. Et infrã in epistola, in qua diffinitio, quã de questione mota de obseruatione legalium fecerant, notificãt, dicitur sic. Apostoli & cæteri fratres his qui sunt Antiochiæ salutem. Et post pauca. Visum est Spiritui sancto & nobis nihil vltra imponere vobis oneris, quã. &c. Ex quibus videtur manifestẽ (inquiunt) primò, q̄ apostoli & seniores simul omnia fecerunt, & non Petrus solus. Secundò videtur, q̄ nomi-

ne totius synodalis congregationis conscripta est sententia, & non solius Petri. ¶ Tertium. arguunt ex gestis. 8. synodi Constantinopolitane, vbi in allocutione Thomæ metropolitanæ Tyri facta ad synodũ incipientẽ, Vestris ecclesiasticis negotijs confusio patietibus. &c. cuius verba sunt hæc, loquendo de imperatore Basilio. Conuocauit humilitatẽ nostram de orientalibus sedibus ac dicecesibus cum his qui putabantur aduenire atque concurrere à seniori Roma sanctissimi papæ vicarij circumspectẽ ecclesiastica dissoluere mus certamina: propter quod & nunc vsq; perseverãtes, illorũ p̄stolamur aduẽtũ. Quã verò nulla est facta tarditas, & suspicamur ex tyrãnica potestate propter tantã moram multas nobis superuẽturas calamitates atq; necessitates: imò verò & totum nostrũ genus Christianorum propter talẽ causã submittendũ varijs tentationibus, nequaquam eos qui à Roma venire putabantur, expectare iustũ putamus, sed superfluũ atq; superuacuum arbitramur esse: præsertim cum ea quę Romæ regulariter ac synodicẽ gesta sunt, præ manibus habeamus: ita vt hic consistet vna nobiscũ esse beatissimũ papã Nicolãũ p̄ literarũ suarũ voces, adhuc etiã & successore eius sanctissimũ Adrianũ p̄ proprias epistolas. Ipsi ergo habẽtes nobiscũ beatissimum papã Nicolãũ & sanctissimũ papã Adrianũ, ineptum & incõgruũ omninò putamus despicere fluctuantẽ Christi & saluatoris nostri ecclesiã per dilationẽ diffinitionis, quã illi debetur. Hinc ergo velut ex necessitate: nunc vobis denuntiamus iustificationẽ Dei, & diuinæ misericordissimæ prouidentię cõfilium atq; iudicium quantũ ad capacitatem nostrã attinet. hæc ibi. Ex quibus habetur (inquiunt) q̄ sine papa & eius legatis synodus congregata possit procedere ad diffiniendũ ac instituendũ. ¶ Quartò sic. In concilijs vniuersalibus semper nomine synodi sententiã leguntur prolata & institutiones canonum. sicut patet in. c. quoniam. dif. 16. vbi sic dicitur: placuit huic sanctæ synodo. Idem infrã. confirmamus & cæteros canones. Item octaua synodus inquit, Focium inobedientem & resistentem huic sanctæ synodo reprobamus, & anathematizamus. ¶ Quintò arguunt ex illo. c. si episcopus. 2. q. 6. vbi omnes episcopi in concilio videtur esse cõiudices. ¶ Sextò ex illo quod Nicolaus papa in epistola quã vniuersis archiepiscopis & metropolitanis ac episcopis Constantinopolitane sedi subiectis in sententia contra Fo-

cium scribit, dicens. Hæc & his similia cōtra euangelica Apostolica prophetica atque canonica statuta se offerens sit Dei omnipotentis & beatorum Apostolorum principū Petri & Pauli & omnium simul sanctorum ac venerandorum sex vniuersalium conciliorum autoritate, nec non & spiritus sancti per nos iudicio omni sacerdotali honore, & nomine alienus. &c. Ecce quod autoritate concilio pronuntiat sententiam. ergo. &c. ¶ **Septimum.** Septimò ab aduersarijs arguitur ex similitudine subscriptionis papæ præsentis in concilio vniuersali, aut suorum legatorum cū subscriptionibus aliorū prælatorum sic: omnes isti eadem formam subscribendi se in gestis conciliorum vniuersalium obseruarunt, ergo videtur quod omnes æquè concurrunt ad constituendum, iudicandum, & diffiniendū & non solus papa diffinit, aut constituit siue etiam principaliter. Consequentia videtur bona ex similitudine subscriptionis. Antecedens dicunt patere ex multis cōcilijs. Dicunt enim, quod in omnibus vniuersalibus ecclesiæ concilijs leguntur legati absq; differētia pariformiter alijs se subscripsisse. Vnde vnus quisq; episcopus vel dicit annuens, vel statuens, vel diffiniens subscripsi: ita pariformiter Apostolicæ sedis legati. Vnde in concilio Martini papæ, quod præcessit sextā synodū vniuersalem, reperitur Martinus sic subscripsisse. Martinus sanctæ & catholicæ, & Apostolicæ episcopus vr̄bis Romæ huic diffinitioni consummationis orthodoxæ fidei & damnationē Sergij statuens, subscripsi: & sic Maximus sanctæ Aquilegiens. ecclesiæ p̄ci se cōfirmādo, dānādo, & statuēdo vna cū. 103 episcopis se subscripsit quisq; in eadem forma. Sic etiam (vt aiunt) reperitur in concilio, cui Greg. iunior tempore Leonis & Constantini iunioris Imperatoris Romæ præsedidit. Vnde ipse Gregor. sic ait. Grego. sanctæ catholicæ & Apostolicæ ecclesiæ vr̄bis Romæ ep̄us huic statuto à nobis promulgato subscripsi. Agnellus ep̄us sanctę ecclesię Florē. huic cōstituto à nobis promulgato subscripsi. Et ita de cæteris idem dicunt reperiri in cōcilio in quo Symmachus p̄sedit. ¶ **Octauum.** Octauò arguitur sic. Contingit quod concilium congregetur super facto papæ, vtpote quia acculatus, vel suspectus de hæresi, sicut factum legitur tempore Symmachi papæ. vt in. 9. hinc etiā. distin. 17. & tempore Marcellini papæ. dist. 21. in. c. nunc autem. sed notum est, q̄ ibi cōciliū iudicat, & non papa: quia nemo iudex est in propria causā. ergo non est verum, q̄

semper sententiæ cōciliij autoritate papæ, & nomine cum est præsens, proferatur. ¶ **Nonum.** Nonò arguitur ex. c. cōstitutū. 16. q. 1. vbi dicit. Cōstitutū est à præsentī cōcilio. &c. ¶ **Decimum.** Decimò arguitur sic. Omnium ordinatorū ad finē regula, metrū, & mēsurā est ipse finis: sed vniuersalis ecclesia, quā vniuersale conciliū representat, est finis p̄tatis papalis, ergo illius mēsurā & regulā sumenda est ex legibus & regulis vniuersalium cōciliorū, & nō econuerso. ergo videtur q̄ magis pertineat ad synodum ipsam cōstituere, & regulas dare, ac cōseruare sententiā Apostolicæ sedis, q̄ econuerso. Cōsequētia videtur bona. Maior est Aristotelis 2. phy. & 1. ethi. Minor patet: quoniā papa est propter ecclesiā & nō econuerso. Vnde Ap̄tus. 2. ad Cor. 10. inquit: potestātē dedit nobis Deus in edificationem, & non in destructionem.

¶ In quo respondetur ad obiectiones factas. Cap. XXXVI.

S V M M A R I V M.

1. Obiectiones aduersariorū, dicētū non requiri q̄ gesta per vniuersale concilium per Romanum p̄uicē semp cōfirmētur, ualidissimè resellūt.

A dista quæ aduersarij inducunt contra clarissimam, & fundatissimā sententiā, quā posuimus, nō est difficile ex superioribus respondere. ¶ **Ad primū.** Ad primam autem quæ sumitur de veteri testamento, licet superuacuū sit respondere, cum manifestū sit nō facere ad propositum, nihilominus vt hic liquidius pateat, respondetur primò negando quod congregatio illa facta in Hierusalem virorum Iudæ & Benjamin cum vxoribus & pueris suis fuerit synodus generalis, sicut in præsentiarum de synodo vniuersali est sermo. Secundò etiā dicimus, quod falsum sit, quod Esdras nomine & autoritate illius congregationis dedit sententiā in causa separationis vxorū alienigenarū, sed dedit eā autoritate Regis Artaxerxis, cuius erat vicarius & princeps cōstitutus ad reductionē captiui populi in Hierusalē potestātē ab eo habēs super oēs transgressores legis Dei. vt patet in. c. 2. eiusdē libri. vbi exemplar ponitur epistolę datę sibi auctoritatis. ¶ Tertiò dicimus, q̄ etiā falsum sit q̄ punitio nō venientū ad illā cōuocationē fuerit reseruata autoritati illius cōgregationis:

Ad secundū.

nissimò reseruata fuit Esdræ, qui quasi princeps erat, vt dixim⁹ ex regis cōmissione præfata cōgregationis: verum tñ est, q̄ siendum erat iuxta cōsilium principū & seniorū, vt dicit textus. ¶ **Ad secundā,** quæ sumitur ex illo. Act. 15. respondetur, q̄ in nullo obuiat proposito nostro: quā licet concederetur, q̄ patres existētes in cōcilio, simul cōcurrant cū papa in diffiniēdo, aut constituēdo canones, siue sententiādo, sicut hic de apostolis & senioribus cū Petro videtur aduersarijs arguētibus: nihilominus tñ quicquid ibi ageretur, principaliter, & originaliter ascribēdum esset Romano pont. vtpote principi totius reip. Christianę. Vnde glo. Hiero. super illo loco, vt parum antè in. c. 31. inducū est, cōmemorato qualiter Iacobus & oēs alij seniores in sententiā Petri transferāt, dicit Petrum principē fuisse illius decreti, legem post euāgelium nō esse seruandā. Ecce q̄ Hiero. dicit Petrū illius decreti, quod factū est in illa synodo, principē, id est principalē auctorē fuisse: & hoc planè manifestū, si quis text. illū attētē cōsideret. Postq̄ enim Petrus diffinierat non esse imponendum onus obseruantie legalis conuersis ex gentilitate. Sequitur in textu. Tacuit autem omnis multitudo. Dicit Nicolaus de Lyra iuxta Hiero. consentiens Petros: quam Petri sententiā beatus Iacobus commēdans protulit illam, dicens. Ego iudico ita q̄ iudicare Iacobi nō fuit sententiā autoritatiuē dare, scilicet sententiā datam p̄ Petrū principē & verticem cōgregationis synodalis proferre: erat enim episcopus Hierosolymitanus: licet enim, vt ait magister Nicolaus de Lyra ibidē, Petr⁹ esset principalis inter apostolos, tamē detulit ei in sua diocesi vt determinationē dubij proferret. Quod verò sequitur, tunc placuit apostolis & senioribus cū omni ecclesia eligere viros ex eis, & mittere in Antiochiam, non importat aliquam diffinitionem alicuius dubij, sed iam diffinitam velle illam publicare, & notam facere per nuntios suos fratribus existentibus Antiochiæ. Per hoc verò, quod apostoli scribentes fratribus existentibus Antiochię dicunt, visum est Spiritui sancto & nobis. non habetur, quod ista potestas iurisdictionis sit data illi congregationi apostolorum & seniorum immediatē à Spiritu sancto, sicut aduersarij constringunt, sed tantum habetur, quod diffinitio illa præfata, quæstionis inspiratione Spiritus sancti facta fuerit per apostolos & seniores. vt glo. Bedæ ibi tangit, quæ exponens prædicta verba, ita dicit: placuit Spiritui sancto, qui arb̄

ter suæ potestatis vbi vult spirat, vbi vult loquitur, & nobis, id est, non solum voluntate nostra, sed instinctu Spiritus sancti. hæc glo. Et ita ex illis verbis nihil aliud habetur, nisi q̄ Petrus, & alij apostoli, & seniores in sententiā illius canonis de lege non obseruanda post euāgelium instinctu Spiritus sancti in vnum cōuenerant. Planè huiusmodi assententia, qua Spiritus sanctus, qui est autor pacis & vnitatis sanctis congregationibus assistit spirando & docendo quid agēdum sit, non abstulit à Petro, nec nunc à successoribus suis primatum supra synodum vniuersalem, nec vnitatem, nec connexionem totius corporis ecclesiæ ad vnū caput, scilicet Christi vicarium, qui vt dicit Chryso. fuerat vertex collegij, & caput apostolici chori. Præterea quod epistolę illius titulus scriptus cōmunis fuerat omnibus apostolis & senioribus, non obuiat, quin Petrus auctor & princeps fuerit illius decreti, vt dicit beatus Hieronymus. quoniam titulus epistolę illius formatus est communis omnibus, vt omnis dissensionis tolleretur occasio. vnde glo. interli. super verbo, apostoli & seniores. dicit sic. Apostolorum cōmunis titulus præfertur, ne aliqua dissensionis relinquatur occasio. ¶ **Ad tertiam,** quæ sumitur ex synodo Constantinopolitana, respondetur, q̄ gesta illius synodi bene considerata in nullo fauēt aduersariorum proposito, sed magis confirmāt propositum nostrū. Tum primò: quia licet vicarij & legati papæ nondum venissent in locum synodi, patres tamē synodi autoritate papæ procedebāt. Tum, quia synodus ipsa autoritate papæ Nicolai esset cōgregata. Tū, quia patres ipsi de mēte & voluntate summi pon. circa diffiniēda erāt iam instructi sufficienter, vt præfatus metropolita cōfiteatur, dicens: præsertim cū ea, quæ Romę regulariter gesta sunt, præ manib⁹ habeamus libellū, scilicet quæ papa Adrianus miserat ad synodū Constantinopolitanā, secundum cuius formā procedēdum esset. Tū, quia ibi imminēbat casus maxime necessitatis, quæ legē nō habet: vñ imminēte tāta necessitate, sicut ipsi patres describūt, non erat incōueniēs vt deliberarēt pronūtiare sententiā diffinitionis habitæ per eos etiam non præsentibus vicarijs papæ: maxime quia sicut dictū est ipsi conformātes se mēti tam papæ Nicolai, q̄ Adriani sententiā suam conceperāt. Tum tertio q̄ inducūt non facit ad propositū aduersariorū: quia licet tardantibus vicarijs papæ consulisset præfatus metropolita procedere illis am-

plius nõ expectatis. Nihilominus tandē vicarij papæ, scilicet Adriani venerunt, videlicet Donatus episcopus Hostien. & Stephanus episcopus Ephesinæ ecclesiæ, & Marinus diaconus Cardinalis, & tenuerunt locum Ro. pont. in omnibus: sicut patet ex gestis eiusdem synodi. & habetur in c. Adrianus. dist. 63. Vnde de iudicio & sententiâ data per eos in Focium, ita in actione. 5. eiusdem synodi habetur. Deinde accipiēs Theodorus deuotus à secretarijs, legit quæ à sanctissimis vicarijs senioris Romæ breuiter dicta sunt, habetia ita. Vidistis fratres, vidistis & audistis, quæ ex multo tempore dicta & gesta sunt de huiusmodi causa: & apparuit omnibus vobis, quæ irreceptibilis erat, promotio huius vicarij: & quod depositio sanctissimi patriarche Ignacij de sede sua sine iustitia, & sine legibus fuerat: nos ergo nõ nouum aliquid vel recens iudicium iudicabimus, sed vetus, ex multo tempore præiudicatum quidem à sanctissimo & beatissimo papa Nicolao, firmatum autem à sanctissimo patre Adriano. Et infra. Talē conatum abicimus & anathematizamus, ne ulterius contra ecclesiā Dei qualibet alia forte in oculo seculi maligna introducat actio. hæc ibi. Et post in frā in fine synodis cōformādo se sententiæ Romanorum ponit. dicit sic: propter hoc ergo nolētem intelligere vt bene ageret Focium, nec obedientiā eligentē, nec cōfidentē peccatum suum, & iniquissimū præfulatū, sed inobediētem, & resistētem huic sanctæ & vniuersali synodo repulimus, & anathematizamus, atque à tota ecclesia catholica & apostolica facimus alienū, &c. Et sic patet propositum nostrum. ¶ Ad quartā respōdetur, quod licet in concilijs vniuersalibus vbi papa nõ præsidet personaliter sententiæ & canones nomine concilij proferantur, sicut patet in c. quidā. 16. q. 1. de concilio Chalcedonen. nihilominus tamen authoritate Romani pontificis. statuitur vniuersaliter quicquid ibi concluditur, habēs vim obligandi vt supra dictum est. c. 3. 2. Quia cum papa solus sit princeps reipublice Christianæ, ipseque vt pote caput catholice ecclesie sit solus vocatus in plenitudinem potestatis, nõ potest fieri regulariter lex quæ oēs fideles liget siue obliget, nisi illius auctoritate fulciat. Vnde vt habetur in c. bene. dist. 96. patres in synodo congregati loquentes de valitudine quarundam scripturarum, ad probandum quod præfata scriptura ibidem lecta nullas vires haberet, his duabus rationibus vtuntur. Primò quod canonibus nõ cōcordabat. Secundò & maximè quia in ea nullus præful apostolicæ sedis interfuisset, vel propria subscriptione eam confirmasse monstraretur. Vbi super

Ad quartū.

verbo, nec canonibus. dicit glo. coniuncta accipe hæc duo indiuisa iuris conceptio auctoritatis apostolice exposulat. ¶ Ad quintā respōdetur quod textus ille, vt manifestum est, loquitur de concilio provinciali, in quo omnes episcopi sunt cōiudices, non sic autem in concilio vniuersali. Et si huiusmodi diuersitatis ratio petatur, dicendum quod ratio diuersitatis est multiplex. Primò, quia non ita pendet auctoritas episcoporum ab archiepiscopo, siue primate, aut patriarcha, sicut à papa, à quo omnes gradus dignitatum in ecclesia disponuntur. iuxta c. omnes. dist. 22. Secundò, quia à papa deriuatur ois potestas iurisdictionis aliorum prælatorum. vt in c. ita Dominus. dist. 19. vt supra. 2. lib. c. 54. amplissimè ostendimus. Tertiò, quia episcopi non subiunguntur in omnibus archiepiscopis, primatibus, aut patriarchis, nisi in illis tantum, in quibus Rom. pon. à quo potestas & ordo illorum pendet, illos illis subiecit. vt dicit sanctus Thomas. in 2. sententiarum. dist. vlt. in expositione literæ. Dicit etiā papa Nicolaus in c. cōquestus. 9. q. 3. primates, & patriarchas nihil priuilegij habere præ cæteris episcopis, nisi quantum sacri canones cōcedunt. ¶ Ad sextā, quæ sumit ex epistola papæ Nicolai, nõ est opus respōdere: quia prius auctoritate beatorum apostolorum Petri & Pauli, quæ residet in apostolica sede, papa Nicolaus pronuntiat sententiā, quod auctoritate sex conciliorum: auctoritatē autem conciliorum post suā subiungit ad maiorem exaggerationē poenæ siue sententiæ contra Focium, non autem ad necessitatem: quoniam potestas illa primatū Romæ pontificis. quæ potest quilibet iudicare, nõ depēdet à concilijs, sed ab ipso omnipotente Deo, vt sæpe repetitum est, & habetur in c. quāuis. dist. 32. Quod manifestè patet ex eo, quod idem Nicolaus in eadem epistola cōdemnās Gregorium Syracusanæ ecclesie episcopum, quia Focium cōsecrauerat, scribit, ita dicens. Iuxta canonicā deliberationē apostolice auctoritatis diffinimus atque statuimus omni sacerdotali carere & priuari ministerio: ita quod nullo modo liceat ei in quacūque synodo restitutionis spem habere. ¶ Ad septimā cum arguit de subscriptione pariformitate, respōdetur dupliciter. Primò negādo antecedens: quoniam falsum est, quod regulariter pariformis sit subscriptio papæ ac legatorum eius & aliorum episcoporum. Vnde quod subscriptio papæ alia sit à subscriptione aliorum prælatorum communiter, aperte colligitur ex omnibus illis locis in decreto, & decretalibus, sextò, & clementinis, quæ inducta sunt supra cap. 3. 1. in quibus papa solus describitur statuere

Ad quintū.

Ad sextum.

Ad septimū.

tuere de cōsilio, aut approbatione patrum concilij, vbi cōsultatio, & assensus, siue approbatio tantum tribuitur cōsilio patrum: statuere verò Rom. pōt. Itē diebus nostris in decreto vniuersalis Græcorum facti Florētia sub sanctæ memoriæ dño Eugenio solus Eugenius in subscriptione dicit diffiniēs subscripsi. vnde verba sunt ista. Eugenius catholice ecclesie episcopus ita diffiniēs subscripsi: Alij vt prælati tam Latini quæ Græci tantum dicunt, Subscripsi. Patet etiā falsitas antecedētis illius aduerfariorum ex varietate subscriptionum legatorum papæ, & aliorum prælatorum. Vnde in libro conciliorum habetur sic, Legatus papæ se subscripsit in concilio Chalcedonen. Paschasius episcopus ciuitatis Lucanæ vicarius dñi mei beatissimi, atque apostolice & vniuersalis ecclesie papæ Leonis vrbis Romæ synodo præsidēs statui, consensu, & subscripsi. Nullus vero prælatorum aliorum statui, nec diffiniēs subscripsi, sed tantum subscripsi. Secundò respōdetur negando consequētiam illā aduerfariorum: quoniam ex hoc, quod aliquando simili modo papa & alij in concilijs se subscribunt, non sequitur quod prælati: cum papa in statuendo, diffiniendo, aut iudicādo aliquid in concilijs, cum omnis huiusmodi potestas aliorum prælatorum pendeat à Roma. pont. vt in superioribus, maximè in 2. libr. c. 54. clarè ostendimus. Sicut per hoc, quod causa secundæ dicatur simul cum causa prima operari aliquē effectum, nõ propter hoc sequitur, quod pari virtute cōcurrant oēs ad effectum illū. Ad octauam respōdetur, quod ratio facta nõ arguit, quin regulariter sit verum quod dictum est, licet in aliquo particulari casu possit contingere cōtrarium, sicut inferius dicemus. Nihilominus in casu inducto ex aduertate ipsius Symmachi synodis ipsa fecit quicquid fecit, vt ex ipso textu patet. Ad nonam respōdetur, quod non facit ad propositum. Tum, quia concilium illud Toletanum non fuit vniuersale, sed provinciale. In provincialibus autem concilijs aliud est, vt supra diximus respondendo ad quartum: quoniam in vniuersalibus tota potestas auctoritatis pendet ex Romano pontifice, vt prædiximus. Et ita dicendum est ad multas alias allegationes similes de concilijs provincialibus. Vnde in hac argumentatione aduerfariorum, quæ ex concilijs provincialibus arguunt ad vniuersale, est maximus error, non enim est similitudo, vt in superioribus ostendimus. Fatemur tamen, quod quandoque papa exaggerando prohibitionem, vel

Ad octauū.

Ad nonum.

volendo honorare patres in concilio congregatos aliquando dicit, sacri concilij auctoritate prohibemus. & alibi dicit, generalis concilij decreuit auctoritas. alibi dicit, nostrorum episcoporum omniumque ceterorum sacerdotum & leuitarum auctoritate & consensu, atque reliquorum fidelium & cunctorum conciliariorum nostrorum consultu diffinitum est. ¶ Ad decimū respōdetur, quod regula, siue lex ecclesie non potest dici regulariter esse cōciliū vniuersale, nisi plenarium, in quo auctoritas & consensus interuenit apostolice sedis, cum plura cōcilia exorbitasse legatur à fide, vt de Arimineū. & Ephesino secundo, & de alijs, quæ infra cōmemorabuntur. & etiam colligitur ex gl. ipsi sunt canones. 9. q. 3. sed lex illa & regula est apostolica sedes, quæ nunquam exorbitasse à fide catholica legitur, dicente dño beato Petro. Ego pro te rogavi Petre vt non deficiat fides tua: quod sancti doctores de firmitate & inobliquitate fidei apostolice sedis exponunt, sicut diffusè supra in 2. libr. cap. 109. ostendimus. vnde hac ratione mater fidei & magistra dicitur ecclesia Romana. vt in c. oēs. dist. 22. Et ad probationē respōdemus, quod nulla est. Pro quo notandum, quod prout supra secundo lib. circa c. 84. distinximus, dupliciter aliquid dicitur finis alicuius rei. Vno, scilicet, modo in quod tendit res illa ex ordine sibi dato, aut naturali aut supernaturali, siue id quod est intentum ab agente. Alio modo dicitur finis id, ad cuius vtilitatē est ordinatum opus agentis. Cuius exemplū potest poni in arte medicina. Vno modo dicitur finis artis sanitas, quæ inducere intendit. Alio modo infirmitas, siue corpus humanum, sicut ad cuius vtilitatē ordinatum est totum opus artis. Itē finis politice videtur esse pax & tranquillitas ordinis, cum hoc videtur bonum ipsius, ad quod vniuersum regimen eius respicere & tendere videtur. Ipsa verò cōitas dicitur finis regiminis siue potestatis publicæ, sicut ad cuius vtilitatē ordinatum est opus præsidētis & agentis: ita finis potestatis papalis nõ est ipsa ecclesia vniuersalis sicut id, ad quod est finaliter ordinatum, sed ad quod per vsum eius ipsa ecclesia recta & gubernata perducitur, quæ est ipsa beatitudo cælestis. Secundò verò modo, scilicet sicut id, ad cuius vtilitatē potestas ipsa ordinata est, bene dicitur finis eius ipsa vniuersalis ecclesia. Quæ distinctione habita, dicimus ad antecedēs, quod regula regiminis, & lex ordinationis eorum, quæ sunt ad finem, non accipiuntur à fine secundo modo dicto, sed primo. Nam medicus nõ capit regulas medicandi à curandis: nec dux regulam militandi

Ad decimū.

Luc. 22.

litãdi ab exercitu suo: nec princeps à populo leges regendi, sed e contra. Vnde ratio illa aduersariorum nullius videtur esse virtutis, licet apud eos aliter videatur. Et ad probationem quam inducunt ex apostolo, respondemus, quod per illam authoritatem non probatur, nisi quod ecclesia potestatis papalis sit finis modo assignato. Vnde leges & regulæ, quibus ædificari debet ecclesia, non sunt sumendæ ab ipsa ecclesia ædificanda & regenda, sed ab ædificatore Christo, qui sicut est principium ecclesie, ita est finis, ad cuius amplexum per regimẽ sui generalis vicarij, scilicet summi pontifici, qui vices eius gerit in terris, perducenda est. Hinc optimè in definitione ecclesiasticæ potestatis dicitur, quod est ad ædificationem ecclesie secundum leges euangelicas & apostolicæ sedis, quæ mater cunctarum ecclesiarum & caput existit, atque fidei, ac legum magistra sanctiones & decreta. Vnde potestas papalis non dicitur esse in ecclesia sicut in regulatè, sed sicut in regulato. In vero aut vicario Christi est sicut in regulante & dirigente. Vnde rector ecclesie est, & pastor, ac princeps, cuius est oues & plebem sibi commissam pascere, regere, & gubernare iuxta leges & mandata Christi, cuius est vicarius.

¶ De honorando summo pontifice per vniuersalia concilia & vniuersos fideles: & de gravitate culpæ inhonoratum eum.
Cap. XXXVII.

S V M M A R I V M.

1. Concilia vniuersalia quomodo summum pontificem honorare debeant, ostenditur.
2. Papæ honori & authoritati detrahentes quam incurrant poenam.

Respectis bene his, quæ de romano pontifici, principatu super vniuersalem ecclesiam supra. 2. lib. amplissimè disputauimus, ostendendo eum & patrem, & pastorem, & principem, generalem vicarium super vniuersam remp. Christianam, & quod ab eius potestatis excellentia vniuersum conciliorum robur pendeat & authoritas sicut in hoc tertio lib. copiose supra monstrauimus, luce clariùs colligitur, quâto honore & reuerentiâ teneantur

omnes fideles, oēs maximè ecclesie prælati Romanum pontificem reuereri, colere, ac venerari: quâtoque studio ab vniuersalibus concilijs feruendus sit honor apostolicæ sedis debitus, atque quàm oppidò decertandum, ne authoritas Romana. pon. in qua & ecclesia fundata est, & vniuersa cõcilia robur & authoritatẽ suscipiunt, ab aliquo deprimi præsumatur, cum de hac per prophetam dictum esse videatur: si hæc humiliatur, ad cuius cõfugietis auxiliũ? aut ubi relinquetis gloriã vestrã? vt Symmachus papa in. c. aliorum. 9. q. 3. inquit. Quis enim sedis illius honorẽ, quæ fidei magistra est, & cunctarum ecclesiarum mater tuebitur, si concilia generalia deprimat, quæ nũc in primis contra oppressores, & contẽptores omnes seruare debuerunt? Vbi vnquam auditũ est sacras & venerabiles synodos quicquam aduersus sedẽ illã inclementer statuisse? Certè nusquã, imò inhonorãtes illã, multa animaduersione castigassẽ, sicut patet de sancta & vniuersali synodo Chalcedonen. in qua Dioscorus contra Leonem papam ex cõmunicationem dictauit, sine vlla restitutione dånatus est. vt in. c. intatum. habetur. dist. 2. Item idem patet de sancta & vniuersali synodo. 8. in qua Focius quia concilium generale absque cõsensu Ro. pō. cõgregare præsumpsit in iniuriã & derogationem apostolicæ sedis, dånationis etiã sententia percussus est. vt ex gestis eiusdem cõcilij manifestè habetur. Cæterum vniuersalium conciliorum antiquorum reuerentiã ad apostolicam sedem illustri testimonio colligitur ex eo, quod synodi ipsæ vniuersales semper Roma. pon. patrẽ & caput eorum profitentes, semper veneratæ sunt, ac eorum robur & authoritatem ab eo p̄dere recognoscen-tes, semper solitæ sunt humiliter petere quæque per eos statuta & gesta authoritate apostolica cõfirmari, sicut supra de multis exemplariter ostendimus. Si enim quãdo oriens totus & Africa fidei Christianæ titulo & gloria erat illustris: quoniam orbis totus Christum loquebatur cum sanctissimis viris oēs fermè ecclesie præfulibus gloriarentur: cum deserta ipsa & mōtes sanctos fouerẽt, nihil vnquam vllis in locis contra sedis illius authoritatem ac dignitatẽ leuiter fuit attentatũ. Modò verò valde dolendum esset, si quãdo fermè in sola occidentali parte Christi religio sincera & immaculata seruatur, sacre illius sedis minueretur aut supprimeretur authoritas: absit. maximè considerandò quanta mala hæc & in futuro illis imminant, qui apostolicæ sedis iniuriari, aut illius honori, & authoritati derogare

derogare præsumunt. incurrunt enim inter alia poenam primò maledictionis, qua Chanaan patris sui derisor prostratus est. Gen. 9. Vnde August. Nihil ita Deo placet, sicut obedientia. Cham ideo maledictus fuit, & post multa secula manet, quia patri non est obsecutus. Cæterum Sem, qui obsecutus est patri, benedictionem habuit in omnia secula. Hoc quare dico? vt obedientiam exhibeamus patribus nostris. Qui patribus non obsequitur, Deo non obsequitur. hæc ille. Dicitur em̄ Deutero. 17. Maledictus qui inhonorat patrem suum. Secundo incurrunt crimen læsæ maiestatis, pro eo quod vniuersalis ecclesie principem, & rectorem, atque in eo regem regum & dominum dominarum, cuius vicarius est, inhonorant, dicente dño. Qui vos contemnit, me contemnit. Tercio incurrunt scelus schismatis, pro eo, quod ecclesiarum omnium fundamentum deserunt. Dicit enim beatus Cyprianus in. c. qui cathedram. dist. 93. Qui cathedrã, super quam ecclesia fundata est, deserit, in ecclesia se esse non confidat. Quarto incurrunt labem hæresis, eo quod apostolicæ sedis priuilegia violare præsumant. Vt enim inquit Nicolaus papa in. c. omnes. dist. 22. Qui Romanæ ecclesie priuilegium ab ipso summo omnium ecclesiarum capite traditum auferre conatur, hic proculdubio in hæresim labitur: fidẽ qui dem violat, qui aduersus illam agit, quæ mater est fidei: & illi contumax inuenitur, qui eam cunctis ecclesijs prætulisse cognoscit. hæc ille. Quinto excluduntur omnino à spe regni cælestis: quoniam vt patres concilij occidentalis in epistola, quæ am ad papam Adrianum scribunt, quæ lecta fuit in. 8. synodo dicunt. Nemo quippe fidelium in iniuriã beati Petri principatus impune prorumpit, in cuius videlicet contumeliã, vt sanctus Bonifacius papa scribit, quisquis insurgit, habitator cælestium non poterit esse regnorum. Tibi inquit dabo claues regni cælorum, in quod nullus absque gratia ianitoris introibit. hæc ille. Quanta in super confusio & ignominia etiam temporalis hinc huiusmodi præsumptores sequatur, non modò antiquæ historiarum, quæ omnes tales communitè mala morte interijssẽ referunt, sed etiam scandala ipsa, & ignominia, quæ Basiliensibus superuenerunt, pro eo, quod Dioscori & Focij præsumptionis imitatores diabolica temeritate Romanum pont. Christi vicarium, ac ecclesie totius prælatum ac rectorem sibi subijcere attentarunt, aperta luce demonstrant.

¶ De quibus causis vniuersale concilium debeat se intrromittere. Cap. XXXVIII.

S V M M A R I V M.

1. Concilium vniuersale de quibus causis se debeat intrromittere, ostenditur.

Vniuersale autem etiam dictis omnibus notum factum sit vniuersalium conciliorum authoritatem à papa dependere, & per consequens limitatam habere potestatem, ordo ipse exposcit, vt excutiamus ad quæ vniuersalia concilia determinando, sententiando, aut constituendo extendere se debeant siue possint, aut de quibus causis se debeant intrromittere: an scilicet, indifferenter de omnibus, an de aliquibus tantum. Apparet autem nobis saluo semper meliori iudicio, quod stante in sede apostolica vero & indubitato pontifice, vniuersale concilium non debeat indifferenter se intrromittere de singulis causis, sed tantum de his, ad quorum determinationem & diffinitionem extitit cõgregatum. Quod nos multiplice ex capite rationabile ostendemus. Primo irrefragabili testimonio beatisimil Leonis papæ: beatus em̄ Leo papa Anatholio episcopo Constantinopolitano scribens, & reprehendens quod induxisset Chalcedonen. synodum, vt prima sedes post Romanã, quæ prius erat Alexandrina constitueretur, Constantinopolitana dicit sic. Quibus auditis, & nunquã antè tẽtatis ita præueneris excessibus, vt sanctã synodũ ad extinguendam solũ hæresim, & ad cõfirmationem fidei catholicæ studio Christianissimi principis cõgregatam in occasionẽ ambitus tui trahas, & vt cõminetiam suã sibi dedit interpellas, tanquã irritari nequeat, quod licitè voluit multitudo. Et infra. Nimis ergo hæc improba, nimis praua sunt, quæ sacratissimis canonibus inueniuntur esse contraria, in totius ecclesie perturbationẽ superba hæc tẽdit elatio, quæ ita abuti voluit cõcilio synodali, vt fratres in fidei tantummodo negotio conuocatos & diffinitione ei⁹ causæ quæ erat curãdã p̄fectos ad cõsentiedũ sibi aut deprauãdo traduceret, aut terrendo cõpelleret. hæc ille. Itẽ papa Nicolaus in secũda epistola quã scribit Michæli imperatori, quæ lecta fuit in quarta actiõne, manifestè

stè designat, q̄ sancta synodus non debeat se intromittere nisi de eis quæ papa concesserit, aut cõmiserit. ita di. Quod verò strenuū virum Ignatium patriarcham vestro speciali deposuistis, damnastis, & expulistis arbitrio, & Fociū de laicali agmine vobis improvidè in eius loco subrogastis episcopum, æquanimiter ferre omnino non possumus: maximè cum horum duorum negotium inuestigari, & nobis renuntiari, non diffinire mandauerimus. hæc ille. Ecce manifestè habere ex huiusmodi repræhensionibus, q̄ concilia vniuersalia congregata ad ea tantum extendere se debeant sententiando siue diffiniendo, ad quæ cõgregata siue conuocata sunt, & non ad alia. ¶ **Secundò sic ratione.** Concilium vniuersale habet robur & authoritatē à Romano pontifice vt supra ostensum est multipliciter, iuxta dist. 17. per totum. & ca. Significasti. extra de elect. ergo concilium vniuersale ad tantum se extendere potest regulariter, quantum papa ordinat, vel disponit, qui vniuersale concilium conuocat, & sua authoritate fulcit. Vnde prædictus beatissimus Leo papa ad episcopos, qui in sancta synodo Chalcedonensi congregati fuerant, inter cetera ita scribit. Vt fraternam vniuersitatem, & omnium fidelium corda cognoscant me non solum per fratres, qui vicem meam executi sunt, sed etiam approbationem gestorum synodaliū propriam in iusse sententiā, in sola scilicet fidei causa, quod sæpe dicendum est, propter quam generale conciliū & ex præcepto Christianorū principū, & ex cõsensu apostolicæ sedis placuit congregari: vt damnatis hæreticis, &c. Ecce quod solum papa approbat ea, ad quæ conciliū fuerat congregatum, & alia non. ¶ **Tertiò arguitur sic.** Concilia vniuersalia non congregantur nisi pro magnis & arduis causis, quæ ita cõmodè expediri non possunt sine concilio sicut cum cõcilio: ergo ad illarum tantum expeditionem & quæ necessaria dependent ex illis aut faciunt ad executionem illorum concilia vniuersalia se extendere possunt. Patet consequentia, cum ad illorum tantum expeditionem cõuocata sint, & authoritatē receperint. Vnde Agapto papa de potestate, quam apocrifarijs suis dedit scribens imperatori, & narrans qualiter mittebat apocrifarios ad sextam synodum, ita dicit. Licentiam dedimus siue authoritatē apud tranquillissimū tuum imperium dum vixerit tua clementia simpliciter satisfaciēdi, in quantum dūtaxat iniunctū est, vt nihil præsumant augere, mutare, vel minuire, sed traditionem apostolicæ

sedis vt à prædecessoribus instituta est, sincere enarrare. Propter quā etiam rationē legati papæ in octaua synodo, vt colligitur ex quinta actione, sciētes se non posse extēdere, nisi quātum ab apostolica sede eorum potestas ampliata erat, dicebāt sic ad synodū. Nos non nouū aliquod, vel recēs iudicium iudicabimus, sed vetus, & multo tēpore iudicatum quidē à sanctissimo & beatissimo papa Nicolao, firmatū autē à sanctissimo papa Adriano, & nō possumus trāsferri, vel cõmoueri à paternis diffinitionibus, & legibus, nec declinare ad dextrā, vel sinistram. hæc ibi. ¶ **Quartò sic.** Si vniuersale cõcilium intromitteret se de singulis causis indifferēter, iam in ecclesia essent duo suprema tribunalia, duæ cathedre suprema, quod vnitas ecclesiæ non admittit, vt sæpius repetitū est supra: ergo cõcilium vniuersale nō potest se intromittere de singulis causis. ¶ **Quintò sic.** Soli apostolicæ sedi eo quod in ea Deus totius ecclesiæ posuit principatum cõuenit de singulis causis omnium fidelium iudicare & diffinire. iuxta c. episcopus. 9. q. 3. vbi venerabilis Beda inquit. Sola Romana ecclesia sua authoritate valet iudicare de omnibus. & in c. per principalem. ea. cau. & q. ergo videtur quod hoc nō conueniat concilijs vniuersalibus. Consequētia patet. ¶ **Sextò papa respectu cõcilij vniuersalis est prælatus, cõparatur em̄ ad ecclesiā vt pater, prælatus, caput, & princeps eius, vt patet: ergo synodus vniuersalis vniuersalē ecclesiā repræsentās, non pōt aliquid, nisi quātum authoritatē patris prælati & capitis sui ac principis ei cõceditur. Consequētia patet, & specialiter ex gl. illa super illud psal. Pro patribus tuis, &c. quæ sic habet. æq̄ paratur in hoc patri episcopus, & ecclesia filio: quia sicut filius nō pōt sine authoritate patris litigare, sic nec ecclesia sine authoritate prælati. ¶ **Septimò sic.** Romano pon. sunt aliqua in iure reseruata rōne sui primatus, sicut est cõuocatio vniuersaliū cõciliorū, depositio episcoporū, maiorū causarū discussio. de quib⁹ in c. Dudū. 3. q. 6. & de multis specificè habetur in decreto & decretalibus. ergo cū soli Romano pōtifici ista reseruata sint, nullus pōt sine apostolicæ sedis iniuria ad illa manus extēdere sine licētia & authoritate illius. Cõsequētia patet. Quod verò quidā aduersarij dicūt, quod cum dicitur quod solus papa pōt illa facere, aut quod soli papæ sunt talia vel talia reseruata, nō fit exclusio nisi respectu inferiorū, nō aut respectu cõgregationis vniuersalis cõcilij, in qua authoritas papæ inclusa videtur: hoc nihil valet. Tum primò: quia**

quia cõgregatio ipsa vt de ea nūc loquimur, vt scilicet distinguitur à papa, nō est nisi cõgregatio inferiorū, & ideo, si per ly solus excluditur inferiores, clarū est, quod excludit cõgregatio eorū: quia inferiores siue sint dispersi, siue collecti, semper manēt inferiores respectu eius, quod eis superior est. Tum secūdò: quia vt infra dicitur, licet papa cõuocet cõcilium, non propter hoc incorporat tantā plenitudinem suæ potestatis cõcilio ad faciendum quicquid voluerit, sed tantum ad ea expediēda, propter quæ cõgregatū est. Vnde in hoc magistri nouelli decipiuntur: & ideo nō mirū, si dato malo principio, pruperint in varios errores, dicēte Aristotele. paruus error in principio, maximus fit in fine. Ostendit sic. Nihil est attribuendum vniuersali cõcilio, per quod schismatis occasio daretur in ecclesia inter caput & mēbra inter Romanū pontificem siue apostolicam sedē & vniuersale cõcilium. hoc est notū: sed cõcilium vniuersale intermittēdo se de singulis causis & de reseruatis apostolicæ sedis introducit diuisio & schisma inter apostolicæ sedis iudiciū & cõcilij vniuersalis iudiciū: quā sæpe contingeret, vt quod ligaret & solueret apostolica sedes, solueret, vel ligaret cõciliū, vel e cõuerso. vt practica nobis exemplariter ostēdit Basileæ, cū ad persuasionē quorūdam nouellorum magistrorū congregatio illa de singulis etiā reseruatis Ro. pon. minus prudēter tentauerit se intromittere, reuocādo, retractādo sentētiās in Ro. curia datas per apostolicā sedem, vnde multa sunt orta scādala in ecclesia Dei. Non sic. Nihil est attribuendum vniuersali cõcilio, quod grauitur perturbaret, & dānicaret totā ecclesiam. patet hoc: sed si conciliū vniuersale se intromitteret indifferēter de singulis causis, oporteret vt quodsi perpetuū fieret, aut in nimium longū tēpus extenderetur, cū necessariū videretur, vt causas oēs assumptas terminaret: quod certè sine magno dispēdio ecclesiarū & iactura episcoporū manifestū est fieri non posse. Decimò sic. Præsupponēdo cum dñis iuristis quod impossibile sit, quod idē & in solidū eodē modo & pro eodē tēpore possit à duobus possideri, & pro consequens nec exerceri. vt. ff. cōmo. l. si vt certo. §. si duobus vehiculū. sed nulli dubium est, quin papa vtpote pastor & iudex totius reipub. Christianæ sit in possessione & actu exercito iudicādi de singulis causis fidelium, & exequēdi ea quæ sūt plenitudinis potestatis clauū in tota ecclesia Dei. ergo pro eodē tēpore non videtur possibile, quod hoc conueniat cõcilio vniuersali. Consequētia patet cū

omnibus præmissis. Ex quibus omnibus manifestè conuincitur nullitas dispētionū, indulgētiarum, sententiarum multarū causarū atq; collationū beneficiorū & donationis & aliorū, quæ Basileæ cõtradicēte Romano pontifice sanctæ memoriæ dño Eugenio facta esse dicūtur, nisi prius authoritatē apostolicæ sedis susceperint firmitatē. Ex dictis autē per multa capitula de dependentia authoritatis conciliorū à Romano pōtifice Christi vicario cõfutatur manifestè error dānatissimus Marsilij de Padua, attribuētis vniuersali concilio quod vniuersitatē dicit esse omnium fidelium, nō distinguēs inter laicos & clericos sine aliqua dependentia à papa totum exercitiū ecclesiasticæ potestatis tā in p̄uisionibus beneficiorum & dispētionibus & indulgētijs atq; correctionibus quorūcūq; errantium.

¶ In quo obijcitur contra prædicta. Cap. XXXIX.

SUMMARIVM.

1 Obiectiones nouem aduersariorum, afferentium vniuersale concilium cum est congregatum, habere potestatem exercendi omnem actum iurisdictionis sicut et Papa.

Duersus iam dicta arguunt multipliciter aduersarij asserētes, quod vniuersale cõcilium cū est cõgregatū, potestatem habeat exercēdi oēm actum potestatis iurisdictionis sicut & papa. ¶ **Primò sic.** Conciliū vniuersale habet authoritatē supremā à Christo immediate super oēs fideles cuiuscūq; status aut cõditionis existat: ergo pōt exire in actū illius potestatis quā est cõgregatū cum voluerit. Consequētia videtur bona: quia frustra esset potētia quæ nō exiret in actū. Antecedens colligitur ex decreto cõcilij Constātiensis. ¶ **Secundò sic.** Quā papa cõgregat cõcilium vniuersale, videtur illi incorporare authoritatē suā: vnde vniuersale cõcilium legitime congregatum ipsum papam, & ita eius authoritatē includit, & ita dato quod vniuersale cõciliū non à Christo immediate, sed à papa suscipere suā authoritatē, exire poterit in actū potestatis plenitudinis papalis: sed papa potest de omnibus causis agere: ergo & concilium legitime congregatum. Consequētia videtur bona, & antecedens manifestū. ¶ **Tertiò idē arguitur ex practica aliorū præcedētium conciliorū vniuers-**

Argumentum primū

Secundum.

Tertium.

vniuersalium. Primò ex illo apostolorū concilio, de quo Act. 1. habetur. vbi vacante apostolatu Iudæ proditoris omnes apostoli & discipuli tractauerunt de eius successore, & elegerunt duos ex omnibus, scilicet Barnabam & Mathiam, & sic ille fuit susceptus in numero duodenario. ergo videtur q̄ concilium possit se introumittere de prouisione prælatorum. ¶ Quarto sic. ex ca. primates. 2. q. 1. vbi glo. dicit, q̄ synodus auctoritate Romani pontificis congregata potest priuare seu damnare episcopos. & hoc idem habetur in ca. nullus. 5. q. 4. ergo idē quod prius. ¶ Quinto arguitur ex practica conciliorum vniuersalium antiquorum, quæ omnem iurisdictionem videntur exercuisse etiam in referuatis apostolicæ sedi, quæ non solum excommunicasse, sed etiam deposuisse aliquos episcopos à suis dignitatibus, & restituisse depositos, sicut quasi per omnia octo concilia vniuersalia legitur. Cum ergo omnia concilia vniuersalia æqualis videantur esse auctoritatis, videtur q̄ vniuersale concilium possit se introumittere regulariter de omnibus causis etiam particularibus. ¶ Sexto idem arguunt ex ca. Inter cætera. 10. quæst. vlti. vbi concilium quartum Toletanum ita dicit. Inter cætera deniq; quæ consensu cõmuni inter nos conferre competenter oportuit, querimonias etiam parochialium presbyterorum Gallicæ provincie solertissimè decernere, &c. Itē in. c. si clericus. 1. 1. quæst. 1. vbi dicitur, quod si clericus habet contra suum episcopum vel alium causam, apud audientiam synodi provincie conqueratur: ergo idem quod prius. ¶ Septimo arguitur etiam de dispensationibus, q̄ possit facere ex ca. presbyter. dist. 82. vbi concilium vniuersale dispēsat contra canones apostolorū, vt dicit tex. & glo. super verbo, apostolorum. Item in. c. presbyteros. 50. dist. vbi concilium vniuersale dispensat cum presbyteris, quæ immolauerūt idolis, & postea poenituerunt, q̄ possint retinere beneficia, sed non in ordine ministrare, & hoc dispensatiuè. vt dicit gloss. super verbo, fungi. ¶ Octauo q̄ etiam ad maiores causas se possit extendere arguitur: quia potest episcopū deponere, & restituere. vt in ca. Si quis episcopus. & cap. Certum. & ca. Episcopos. & c. Irrita. 1. 1. quæst. 3. ¶ Nonò arguitur ex practica concilij Basiliensis: quod non modo de causis particularibus se introumisit, sed etiam plenarias indulgentias dedit.

Quartum.

Quintum.

Sextum.

Septimum.

Octauum.

Nonum.

In quo respondetur ad obiectiones prædictas. Cap. XL.

SVMMARIVM.

1 Obiectiones aduersariorum circa assertum eorum, quod concilium vniuersale cum sit congregatum potestatem habeat exercendi omnem actum iurisdictionis sicut et Papa, diluuntur.

Ene autem considerando ea quæ dicta sunt superius, facile occurrit, q̄ obiectiones prædictæ aduersariorum contra conclusionem nostram præfatam parum militant. Conclusio autem nostra fuit, q̄ vniuersale concilium stante vnico & indubitato Roma. ponti. in sede Petri, & contradicente, non possit ad alia tractanda, diffinienda, ac iudicanda debite se extendere, quàm ad illa, ad quæ per Roma ponti. fuerit conuocatum. Vnde dicendum est ad rationes inductas. ¶ Ad primam quæ sumitur ex concilio Constantiensi.

1 responsum est supra tam li. 2. in ca. 99. quàm in hoc. 3. lib. ca. 3. 1. q̄ assumptum est falsum. ¶ Ad secundam, in qua dicitur, q̄ papa conuocans concilium videatur illi auctoritatem suam incorporare: respondetur, q̄ concessio q̄ papa conuocando concilium vniuersale incorporaret illi auctoritatem suam, nō tamen cōceditur, q̄ incorporaret illi omnem eius plenitudinem potestatis, sed tantum quantum necesse est ad prouidendum super illis, ad quæ illud cōuocat. Vnde si patres illius concilij ad alia se extendant, quàm ad ea, ad quæ à Roma ponti. receperint potestatem, & errant vsurpando sibi quod non conuenit, & etiam facta sic per eos extra potestatis datæ terminos viribus vacua sunt, sicut aperte colligitur ex Chalcedonensi concilio, in quo quia patres, qui tantum ad fidem confirmandam erant congregati, extenderunt se ad alia, sanctus Leo papa durè reprehendit patriarcham Constantinopolitanum, vt patet ex superius in ca. 38. dictis. Hoc etiam ex modo subscribendi, quo vsi sunt legati papæ in gestis octauū concilij patet, qui fuit iste. Ego Donatus Dei gratia episcopus sanctæ Hostien. ecclesie locum obtinens domini mei Adriani summi pontificis, & vniuersalis papæ omnia quæ superius leguntur, huic sanctæ & vniuersali synodo præsidens, vsq; ad voluntatem eiusdem eximij præfulis promulgauit, & manu propria

Ad primū.

Ad secundū.

pria subscripsi. Eadē forma vsi sunt secundus legatus, & tertius, videlicet Stephanus Nephe sine ecclesie episcopus, & Martinus Romanæ ecclesie diaconus: quia enim alia ibi fuerat cōclusa, de quibus fortè prius Romanus pō. non fuerat informatus, præter principalem materiā, pro qua erāt cōgregati, legati papæ non dabāt plenarium assensum, aut cōfirmationē, nisi vsq; ad beneplacitū Romani pōti ficis. ¶ Ad tertiā quæ sumitur ex concilio apostolorum, respōdetur nō esse ad ppositum: quoniā in concilio illo fuit B. Petrus & præsidēs, & ad mādatum eius siue ordinationē electio illa facta est. Vnde ait, Viri fratres, oportet impleri scripturā quam prædixit spiritus sanctus per os David dī Iuda, &c. & infra. oportet ergo ex his q̄ nobiscum sunt cōgregati te stem resurrectionis Christi nobiscū fieri vnū ex istis. & sequitur. & statuerunt duos. Ecce manifestè, q̄ principatus huius electiōis fuit apud eum, qui caput, & vertex erat apostolici chori, vt dicit Chryso. ¶ Ad quartā, quæ sumitur ex. c. primates. respōdetur, q̄ synodus auctoritate papæ cōgregata bene potest cōdemnare episcopos, si ad hoc habeat speciale mādatum. Vnde glo. in. c. allegato. nulli. 5. q. 4. dicit sic loquēdo de synodo. Auctoritate generali audiri pōt causa episcopi: sed non potest terminari sine speciali mādato apostolice sedis. hæc ibi. Quæ glo. est multum notā da in hac parte, cum expresse cōfirmet propositū. ¶ Ad quintā, quæ sumitur de practica antiquorum generalium conciliorum, respōdetur, q̄ non facit ad propositū: quoniā omnia illa in concilijs præfatis gesta facta sunt auctoritate Roma. pont. sicut patet ex superioribus. Tum secūdo: quia licet de aliquibus, ad quæ erant cōgregata concilia, & ad eorū depēdētia patres se introuiserūt, non tñ de omnibus particularibus causis & omnibus referuatis apostolicæ sedi. ¶ Ad sextā, quæ sumitur ex ca. Inter cætera. 10. q. vlt. & in. c. Si clericus. 1. 1. q. 1. respōdetur sicut ad præcedētia, q̄ in omnibus gestis illis cōcurrit consensus & auctoritas Roma. pont. & ita capitula illa non militant cōtra conclusionem nostram. ¶ Ad septimā, quod sumitur ex. c. Presbyter. dist. 8. 1. & ex. c. Presbyteros. dist. 50. respōdetur primò, quia nō faciūt ad propositū: quia illa nō sunt concilia vniuersalia, de quibus loquimur, sed sunt provincialia, sicut patet ex rubri. Secūdo respōdetur sicut ad præcedētia, q̄ dispēratio illa facta est auctoritate Roma. pont. Vnde in. c. præfato. presbyter. quod est concilij Grangeni. ita habetur. Presbyter si

Ad tertium.

Ad quartū.

Ad quintū.

Ad sextum.

Ad septimū.

fornicationē fecerit, quāquam secūdum canones apostolorū debeat deponi, tamē iuxta auctoritatē Syluestri papæ si in vitio non perdurauerit, &c. ¶ Ad octauā, quæ sumitur ex. c. si episcopus. 1. 1. q. 3. & ex alijs capitulis eiusdē causæ, & q. Respōdetur primò, q̄ in illis capitulis nō habetur de depositione episcoporum, licet bene de dānatione, quæ dicitur ibi excōicatio. sicut patet ex glo. c. si episcopus. Secūdo etiā respōdetur, q̄ dato q̄ ita sit sicut aduersarius inducit, illud non fuit factū sine speciali auctoritate Roma. pont. iuxta glo. c. nullus. 5. q. 4. ¶ Ad vltimā, quæ sumitur ex practica concilij Basiliensis. respōdetur, q̄ practica habita in concilio Basiliensi. in multis fuit ex orbitas ab omni iure introducta per quosdā temerarios & præsumptuos homines. Vnde à practica & gestis illius congregationis, quæ tot scādala in ecclesia peperit, nulla exēpla sumēda sunt, sed potius de omnium fidelium veniunt delenda peccatoribus. Ex istis etiā patet, q̄ inualida sint, omniq; virtute vacua, quæ in pragmatica sanctione regni Fræciæ ex decretis Basiliens. continētur: quoniam multa illorum aut falsa sunt, aut viribus carēt, cū apostolice sedis nulla sint auctoritate vallata. Nec pōt dici, q̄ illa decreta per acceptationē illā regni Fræciæ minus bene cōsultè factā (salua reuerentia) acceperunt aliquid firmitatis.

Ad octauū.

Ad nonum.

Ad quæ vniuersale concilium congregatū aut congregandū vacante sede apostolica se debet aut possit extendere: & qua auctoritate. Cap. XLI.

SVMMARIVM.

1 Concilium vniuersale congregatū, aut congregandum vacante sede apostolica ad quæ se possit extendere, & qua auctoritate, ostenditur.

Postquam ostendimus existēte in sede apostolica præfule aliquo indubitato ad quæ vniuersale concilium possit aut valeat potestatiuè se extendere. Iam discutiendum venit ad quæ se debeat aut possit extendere, si congregari contingat apostolica sede vacante. In qua disputatione nobis dicendum videtur (saluo semper meliori iudicio) q̄ vniuersale concilium congregatum vacante apostolica sede ante Romani pontifi. creationem possit & valeat

Hh exequi

Sapient. 8.

exequi quæ necessariò occurrerēt pro regimine & tuitione ecclesiæ, ubi per dispositionem iuris nō posset prouideri, & quæ sine dispendio magno prorogari nō possent vsque ad creationē Romani pon. Quæ cōclusio facilliter ostēditur: quia nisi detur q̄ vacante sede apostolica, in qua dñs posuit ecclesię principatū & gubernaculū populi Christiani apud prælatos ecclesiæ sit potestas prouidendi in casu prædicto necessitatibus imminenti- bus ecclesiæ, non videtur sufficiētē prouidendum ecclesiæ in his, quæ necessaria sunt populo Christiano: quod nullo modo dicendū est de Christo fundatore & capite ipsius ecclesiæ, cuius sapiētia attingit à fine vsq; ad finem suauiter cuncta disponēs, & cuius prouidentia in sui dispositione nō fallitur. Sed si quæratur quomodo hoc esse potest, aut qua auctoritate, maximè cum nō videatur concedendum, q̄ aliqua cōgregatio prælatorum inferiorū à Romano principe sine habitudine ad apostolicā sedem habeat potestatem aliquid ordinandi vniuersaliter in vniuersali ecclesia, videtur nobis respōdendum (saluo semper meliori iudicio) q̄ prælati maiores congregati hoc facere possunt auctoritate ipsa quā prius habebāt ab apostolica sede, quæ in necessitatis istius articulo videtur ampliata. Pro cuius intelligētia & solutione multarum difficultatū in hac materia videtur nobis notandū, q̄ quæadmodum simplex sacerdos nō obstante q̄ limitatam habeat potestatem iurisdictionis tam quo ad personas, ita vt iure prohibeatur ei quæquam absoluere nisi parochianū ei⁹, vt in. c. Ecce. 16. q. 1. & in. c. Placuit. de pœni. dist. 6. q̄ quo ad casus, quoniam multi sunt reseruatī, à quibus ipse regulariter absoluere nō potest. In articulo tñ necessitatis potest absoluere oēs homines, & de omnibus peccatis, & de omnibus sententijs. Tum, quia necessitas non habet legē. 1. q. 1. remissiones. Tum secūdò, quia (vt inquit Bernardus) quod cōstitutum est pro charitate, contra charitatem militare nō debet. Ita dicendū videtur in proposito, q̄ prælati ipsius ecclesiæ maiores, qui apostolis in ecclesia succedūt, licēt regulariter habeāt limitatā potestatem & quo ad territoria, quia distinctas habent dioceses & terminos certos, vltra quos non se debēt extēdere, & etiam quo ad casus multos, vtpote qui non sunt vocati in plenitudinē potestatis sed in partē sollicitudinīs. vt inquit Greg. in. c. Decreto. 2. q. 6. & Iulius papa in. c. sequenti. in articulo tamen necessitatis ecclesiæ deficiēt per naturalem mor-

tem, aut alio modo summo pontifice omnino impedito, cui cura & regimē totius ecclesiæ vniuersaliter est cōmissa, videretur habere auctoritatē apostolicam ad prouidendum tantum tñ in necessarijs, quæ immediatā exigūt expeditionem, si nec illis per antiquam iuris dispositionē prouideri potest, nec prorogari possunt vsq; ad creationem Romani pontificis, sicut in superioribus de dñis cardinalibus diximus. Ad prouidendam autem tantum in necessarijs diximus: quoniam vacante sede apostolica patres congregati nec dñi cardinales debent se intromittere extra casum magnæ necessitatis de alijs particularibus causis aut de reseruatīs apostolicæ sedis: quæ sicut vacante sede nullus dicitur succedere Romano pōtifici in plenitudine potestatis, ita nec per consequēs in exercitio aut administratione plena illius: quemadmodum nec capitulum succedit vacante sede episcopo in his quæ ad solum episcopum pertinet, vtpote in potestate conferēdi beneficia ad collationem solius episcopi spectātia. vt habetur in. c. 1. ne se vacan. li. 6. Multa alia induci possunt ad hoc, sed ista nobis sufficere videntur. Ex quibus satis videtur confutata opinio dicentium, q̄ vacante sede apostolica conciliū vniuersale congregatū possit exercitium potestatis apostolicæ & administrationē eiusdem vniuersaliter siue plenariē habere sicut papa. Quorū error iudicio nostro inde oritur, q̄ nō intelligūt quomodo clauēs sint datæ vniuersali ecclesiæ: iudicāt enim de vniuersali ecclesia ad modū capituli vnius ecclesiæ collegiatæ, vel ad modū prouincialis concilij, aut ad modū vnius vniuersitatis popularis laicorū, & non rectē iudicāt, quoniam non est simile in hac parte hinc & inde. vt libr. 2. maximè circa. c. 72. ostēdimus copiosè. Habet ergo conciliū cōgregatum vacante sede apostolica potestatem ampliā: à prouidendum ecclesiæ in necessarijs, quæ immediatā, vt diximus exigūt expeditionē, nec prorogari possunt vsq; ad creationē Romani pontificis. ad quā omni studio est festinādum. Itaq; conciliū prælatorū in tali casu administrator & executor est necessarius, & nō volūtarius. Et inde est, q̄ in nō necessarijs præfati prælati nō habent extētionem potestatis: quia quod necessitate cōceditur, cessante necessitate soluitur. vt in. c. quicquid. de conse. dist. 5. & hoc videtur aliàs obseruatū. Vnde cum auditum esset, q̄ Marcellinus papa mortis metu Diocletiano cōpellente idolis thurificasset, illico episcopi ex diuersis prouincijs in magno numero

Hier. 1.

mero nullo eos vocāte ad prouidendum ecclesię in præfata necessitate Romā conuenerūt, cognoscētes eorū potestatem in tātā necessitatis articulo ad hoc se extēdere. Nec debet alicui videri mirū hoc quod diximus de ampliatiōe potestatis in calibus necessitatis: quā vt dicitur in libro de regimine principū, quæ ascribitur S. Thomæ, lib. 2. ca. 19. In duobus casibus ampliatur potestas Roma. pontificis. vel ratioe delicti, vel pro bono vniuersalis ecclesiæ. Quod elegāter ostēdit nobis Hier. propheta, cui in persona vicarij Iesu Christi dicitur. Ecce constitui te super gentes & regna, vt euellas, & destruas, & disipas, & dissipes, & ædifices, & plates, &c. Quod ad rationē delicti ferimus, ubi in quatuor illis vocabulis diuersa genera pœnarū accipimus, quæ infligi possunt vnicuiq; fidei siue subdito, cum dicit, super gētes. siue dño, cum dicit, & super regna. Secundū autē est vnde accipim⁹ ampliātam potestatem cum postea dicitur, vt ædifices. &c. quæ ad prouidētiā vicarij Christi pertinet pro bono vniuersalis ecclesiæ. hæc ibi. Non est autē prætereūdum, qd salubriter videtur cōsultum ad auferēdum omnē dubietatis scrupulū, vt omnia quæ per vniuersale conciliū vacante sede gesta sunt ac cōstituta per Romanum pontificem futurū confirmētur, sicut practicatū fuit in cōcilio Constātiē. in quo creato dño Martino patres cōcilij supplicauerunt sanctitati suæ, vt ea quæ ante creationem eius per omnes obedientias simul positas fuerāt constituta, cōfirmare dignaretur: quod & fecit de his quæ ad fidē spectabant.

In quo obijcitur contra prædicta. Cap. XLII.

S V M M A R I V M.

1 Obiectiones quinque aduersariorum circa id quod dicitur, q̄ conciliū vniuersale sede vacante possit & valeat exequi quæ necessariò occurrerēt pro regimine & tuitione ecclesiæ.

Argu. primum.

Qui cuncti autē contra prædictā conclusionem aduersarij multipliciter. ¶ Primò sic. Vniuersale conciliū representat vniuersalē ecclesiam: sed vniuersali ecclesiæ data est potestas clauū, cum data est Petro. quia vt ait Aug. super Iohā. & habetur in. c. Quod cuncti. 24. q. 1. cum Petrus clauēs accepit, ec-

clesiā sanctā significauit. ergo videtur q̄ cum ecclesia vniuersalis sit synodaliter cōgregata, possit maximè vacante apostolica sede omnia ministrare, ad quæ potestas clauū se extēdit. Consequentia videtur clara. ¶ Secūdo sic. Vniuersale cōcilium vacante sede apostolica potest aliqua, vt habetur ex concessis in præcedenti capitulo: ergo etiā omnia alia. Consequentia videtur bona: quia eadem ratio videtur currere de quibusdam, & de omnibus. ¶ Tertio sic. Concilium vniuersale Constantiense vacante sede confirmauit archiepiscopum Lugdunē. dedit etiam indulgentias, & super irregularitate dispēfasse legitur, quæ videntur reseruatæ apostolicæ sedi. ergo videtur idem quod prius. ¶ Quarto idem arguitur ex concilio Senensi, quod legitur dedisse indulgentiam plenariam. ¶ Quinto idem arguitur ex concilio Basiliensi, quod nō modo rotā audientia: causarum erexit, sed etiā indulgentiam plenariam dedit pro negotio Græcorum.

In quo respondetur obiectionibus præfatis aduersariorum. Cap. XLIII.

S V M M A R I V M.

1 Obiectiones aduersariorum circa id quod dicitur de concilio congregato sede vacante, & de eius auctoritate, &c. diluuntur.

Præfatis obiectionibus non est difficile respōdere, superioribus bene consideratis. Vnde ad primam, quæ sumitur ex illo, q̄ vniuersali ecclesiæ data sunt clauēs, qd est fundamentum principale fabularum & errorum aduersariorum, respondetur, q̄ vt superioribus lib. 2. c. 70. plenè ostēdimus, id nō habet veritatem ad intelligētiam, quam aduersarij interpretātur, videlicet, q̄ vniuersali ecclesię, quæ dicitur omium fidelium collectio, vt in c. ecclesia, de cōse. dist. 1. in omnibus suis mēbris siue diuisim siue cōiunctim data sit clauium potestas. Præterea dicimus, q̄ soli Petro, & in eo suis successorib⁹, quē toti vniuersitati fidelium præposuit caput, & principē dedit, vt dicit B. Cyrillus, quod suum est plenū & ipsum solū: vt ait B. Greg. & Iulius papa: vocauit in plenitudinē potestatis. Quomodo

H h 2 do

do autem sit intelligendum, quod cum Petrus claves accepit, ecclesiam sancta significauit, supra exposuimus lib. 2. c. 15. dicentes, quod ideo dictum sit, quia non soli Petro ut singulari personæ datae sunt claves: quoniam ut optime arguit beatus Aug. si tantum Petro datae fuissent, nec iam aliquis absolui posset, nec ligari, nec aliqua reconciliatio fieret in ecclesia: cum ergo omni die in veritate fiat per praelatos & sacerdotes Christi, sequitur quod non tantum Petro datae sunt, sed in eo omnibus eius successoribus, & vniuersis praelatis futuris in ecclesia per derivationem ab eo in eos. secundum illud quod B. Ambrosius inquit, quod in beato Petro omnes nos sacerdotes claves accepimus, & hoc est ipsum Petrum, cum claves accepit, ecclesiam sanctam significasse, ut patet ex litera beati Augustini bene ponderata. Vnde dicitur Archi. in rosario hunc locum ad hanc intelligentiam exponens, ita dicit. Si hoc tantum Petro dictum est, scilicet ut eius personam non transgrediatur, non facit hoc ecclesia, id est, eius auctoritas. hanc ille. Planè hæc est vera intelligentia illius auctoritatis, & ita patet quod rectè intellecta nihil facit pro aduersarijs. ¶ Ad secundam cum arguitur, potest quædam ergo omnia, respondetur negando consequentiam: quoniam nullam habet auctoritatem: & cum dicitur quod sit eadem ratio de quibusdam & de omnibus, respondemus quod falsum est, quod in exemplo, quod de simplici sacerdote supra induximus, apertissime patet. Licet enim simplex sacerdos in articulo necessitatis posset absolueri omnem hominem de omnibus peccatis, & ab omnibus censuris, non tamen hoc potest extra necessitatis articulum. Item licet in articulo necessitatis posset aliqua, puta quæ necessaria sunt salutis humanæ, sicut est absolutio à peccatis, & ab excommunicatione si fuerit excommunicatus, non tamen alia quæ necessaria non sunt, sicut dispensare super irregularitatibus, conferre indulgentias, & huiusmodi, quæ sine his potest salus animæ haberi. Ita est in proposito, licet praelati congregati pro bono ecclesie possint vacante sede facere in casu necessitatis aliqua pro defensione fidei, pro bono vniuersalis ecclesie, quæ usque ad creationem Romani pontificis sine magno ecclesie dampno differri non possunt, non sequitur tamen, quod possint omnia, aut quæ necessitas non exposcit, aut quod etiam idem postea possint: quoniam ut habetur in c. Quod. 1. q. 7. quod pro remedio aut necessitate temporis statutum est, constat primitus non fuisse: quod ergo necessitas pro remedio reperit, cessante utique necessitate, debet cessare pariter quod urgebat:

Ad secundam.

quia aliud est ordo legitimus, & aliud quod usurpatio ad præsens fieri tempus impellit. ¶ Ad tertiam, quæ sumitur ex concilio Constantiensi, respondetur, quod ratio illa non militat multiplici ratione. Primum, quia cum id quod factum est tunc cum per vnam obedientiam factum fuerit, videlicet per obedientiam Iohannis. 23. quæ apud alias duas obedientias, scilicet Gregorij & Eusebii non credebatur facere concilium vniuersale, siue ecclesiam catholicam representare, non est multum ponderandum, sicut nec multa alia ibi facta, sicut superius diximus in varijs locis loquendo de decretis factis per illam obedientiam. Secundum dato quod concilia fuissent in indulgentia per concilium postquam fuerat congregatum ex omnibus tribus obedientijs, ratio adhuc non militat: quia indulgentia illa non fuit plenaria, quæ reseruat Roma, pon. hoc enim non præsumpserunt praelati Constantiæ congregati, sciens quod cum ea quæ sunt multitudinis alicuius distribuere singulis de multitudine solùm cõpetit ordinaria potestate ei qui multitudinibus præest. distribuere verò thesaurum ecclesie papæ soli cõpetit: qui toti ecclesie præest, & non multitudinibus. ut S. Th. in. 4. dist. 20. dicit. Præterea cum ad spõsum solùm pertinere videatur dispensatio dous spõsæ. ut in. l. dote ancillam. C. de rei vend. & ad patrè familias thesauri domus in. l. fin. C. de bonis quæ liberis. & huiusmodi. sic summus pontifex ad eum solùm auctoritate ordinaria, qui solus vocatus est in plenitudinè potestatis, pertinet dare plenariam indulgentiam. Vnde ad papam solùm pertinet indulgentiam plenariam concedere: ad multitudinè autem, siue congregationem synodalem orationum suffragia impartiri. Quod apertissime colligitur ex forma indulgentiarum datarum in Lateranensi concilio pro passagio, quæ habetur in c. Ad liberandum. extra de Iudæis & Saracenis. vbi Innocentius in apparatu, & post eum Iohann. An. formam indulgentiarum, de quibus ibi fit mentio, narratis quibusdam, ponentes talem dicunt fuisse formam indulgentiarum. Nos ergo de omnipotentis Dei misericordia, & beatorum apostolorum Petri & Pauli auctoritate confisi, & ex illa, quam nobis licet indignis contulit Deus, ligandi, atque soluendi potestatem omnibus qui laborem istum in proprijs personis subierint & expensis, suorum peccaminum, de quibus veraciter fuerint corde contriti & ore confessi veniam indulgentiam, &c. Sequitur infra. sancta vniuersalis synodus orationum, & beneficiorum suorum suffragia impartitur, ut eis dignè proficiat:

Ad tertium.

ad salutem. Datū Laterani. 19. kalen. Ianuarij pontificatus nostri anno. 8. Ecce quod synodus tam vniuersalis, tam gloriosa sicut illa, non præsumpsit dare indulgentias, sciens quod ad spõsum, & ad thesaurarium, & præfidentem huiusmodi dispensatio tantummodo conueniebat: vnde praelati Constantiæ existentes non plenariam, sed multo minorem dabant, scilicet centum dierum, vel quadraginta: & hoc auctoritate legatorum dominorum cardinalium præfati Iohannis. 23. qui ex antiqua consuetudine dant centum dies indulgentiarum, licet concilio ascripta sit. Tertio dato quod illa indulgentia plenaria fuit postquam omnibus tribus obedientijs simul conuenientibus concilium habitum est indubitatum, dicimus, quod data est sub specie rati habitationis futuri Romani pontificis. & ita ratio non procedit. ¶ Ad quartum de concilio Seneñ. respondetur, quod non est ad propositum: quia concilium illud non dedit indulgentias, licet statuerit, quod indulgentiam talem, vel talem consequerentur præstantes fauorem inquisitoribus fidei: & quicquid ibi statutum fuit, fuit de mente & voluntate summi pontificis. & eius auctoritate, scilicet domini Martini. vnde indulgentia illa data, scilicet præstantibus fauorè inquisitoribus, sub bulla eiusdem domini Martini processit, ut à domino Paduano bo. me. qui in eodem concilio vnus de præfidentibus fuit, sæpenumero Basileæ audiuius. ¶ Ad quintum quod inducitur de Basiliensi concilio supra respondimus, quod cum in illo multa præsumptuose in totius ecclesie perturbationem attentata fuerunt, magis memoria illorum execranda venit, quam ex eo exempla sumenda.

Ad quartum.

Ad quintum.

¶ In quo ostenditur, quod Romanus pontifex auctoritate iurisdictionis superior sit vniuersali concilio. Cap. XLIII.

S V M M A R I V M.

Concilium vniuersale quod sit minoris auctoritatis quam papa, ostenditur.

¶ T si ex supradictis possit qui libet doctus sufficenter intelligere veritatem huius questionis, quæ inter multos decurrit, An scilicet Romanus pontifex superior sit iurisdictionis auctoritate vniuersali concilio, vel e conuer-

so, nihilominus pro ampliori illustratione veritatis hoc paucis rationibus probare volumus, videlicet, quod Romanus pontifex superior sit vniuersali concilio, capièdo vniuersale concilium ut dicit distinctam congregationem praelatorum vniuersalis ecclesie cõdistinctam contra Romanum pontificem. Licet autem ad hoc probandum efficaces sint omnes rationes, quas supra in secundo libro induximus, ad ostendendum, quod in ecclesia necessariò esset dandus vnus superior & princeps supremam potestatem habens super totam vniuersalem ecclesiam, quæ ipsum vniuersale concilium repræsentat: nihilominus in speciali, & ex proprijs illud probamus. ¶ Et primo sic. Omne quod tribuit alteri potestatem est superius illo, cui auctoritatem tribuit. hoc patet: quia causa potior est suo effectu. sed papa tribuit auctoritatem concilio vniuersali, ut supra circa c. 32. sufficenter ostendimus. & habetur dist. 17. per totum. & extra de electione. c. significasti. ergo papa auctoritate iurisdictionis superior est vniuersali concilio. Consequetia est bona. ¶ Secundo. Omne quod tribuit esse & quasi formam alteri, est superius illo, cui esse tribuit. patet hoc. sed papa tribuit esse & quasi formam vniuersali concilio illud conuocando & approbando. patet. Nam absque Romani pontificis licetia celebratum non concilium, sed conciliabulum, aut conuenticulum nominatur. ut in c. in multis dicitur. dist. 17. ¶ Tertio sic. Omne illud quod in aliqua cõitate habet rationem rectoris & præfidentis est superius auctoritate tota illa multitudine, cui præest ut rector. patet & colligitur ex primo politicorum: sed papa est rector & præfides concilio, ut ostendimus supra in c. 22. ergo idem quod prius. ¶ Quarto sic. Papa tribuit robur canonibus, & cõfirmat sententias conciliorum vniuersalium, ut multipliciter ostendimus supra in cap. 34. ergo papa est superior iurisdictionis auctoritate vniuersali concilio. Consequetia patet. ¶ Quinto sic. Sedes apostolica absoluit, quoad quod concilium ligat & dñat: ergo sequitur quod Romanus pontifex sit superior auctoritate concilio vniuersali. Consequetia patet, & colligitur manifestè ex cap. Inferior. dist. 21. Antecedens patet ex eo, quod papa Nicolaus in epistola quæ scribit patriarchæ & toti clero Constantinopolitano. nec non & patrū & prædecessorū nostrorū secuti vestigia, quæ soliti sunt etiã vniuersorum concilia nequiter celebrata cassare pontificum, si qua socia sunt crebro dictæ, vel exemplaria fortassis epistolæ, quin potius non solùm hoc, sed & omnia scripta vel aduersus fratrem & coepiscopum nostrum.

Ignatiū iniquè cōfecta, vel aduersus nos cau-
sam illius canonicè prosequentes furiosè de-
prompta sunt, perēni dānatiōni mandamus.
hæc ibi. Itē patet ex eo, q̄ papa Pelagius vni-
uersis episcopis p̄ Dardaniā constitutis scri-
bēs: vt habet in. c. cūcta per mundū. 9. q. 3. ait.
Sed nec illa præterimus, q̄ apostolica sedes
frequēter more maiorū etiā sine vlla synodo
præcedēte exoluēdi quos synodus iniqua da-
mnauerat & dānandi nulla existēte synodo
quos oportuit habuit facultatē, & hoc nimi-
rū pro suo principatu, quē B. Petrus aposto-
lus dñi voce & tenuit semper & tenebit. San-
ctæ quippe memoriæ Athanasium synodus
oriētalis abdixerat, quē tñ exceptū sedes apo-
stolica q̄ dānatiōni Græcorū non cōsensit,
absoluit. Sactæ memoriæ Iohā. Constatino-
politānū synodus catholicorū præfulū dāna-
uerat, quē simili modo sedes apostolica quia
non cōsensit, absoluit. Itaq; S. Flavianū pon-
tificem Græcorū damnatū pari tenore, qm̄
sola sedes apostolica nō cōsensit, potius qui
illic receptus fuerat, sedis secūdæ præfulē sua
authoritate dānauit, & impiam synodū non
consentiēdo sola submouit & autoritatē vt
synodus fieret Chalcedonēsis sola decreuit.
hæc ibi. Ex quibus manifestē patet falsitas in-
terpretationis cuiusdā aduersarij, qui vt scri-
bit, autoritas apostolicę sedis poterat absol-
uere quos cōcilia puincialia siue patriarcha-
lia damnauerāt, non aut quos vniuersalia: v-
niuersale em̄ fuit Ephesinū secūdum, in quo
Flavian⁹ præfides papæ fuerat condēnatus.
¶ Sexto sic. Solus Romanus pōtifex est vo-
catus in plenitudinē potestatis: nā solus ipse
habet potestātē illimitatā, in cuius argumen-
tum, vt dicit S. Tho. in. 4. dist. 24. papa nō vt
tur baculo sicut alij episcopi, in signū, q̄ non
habet coartatā potestātē, quam curuatio ba-
culi designat: sed alij prælati, ex quibus cōgre-
gatur conciliū, cōuocati sunt in partem solli-
citudinis: vt in. c. Decreto. ait Grego. 2. q. 6. &
ita habēt potestātē limitatā, ergo sequitur q̄
papa sit superior autoritate vniuersali cōci-
lio. ¶ Septimò sic. Omnis pastor superior est
autoritate grege suo. patet: sed papa est pa-
stor omnium ouium Christi, secundū illud Iohā.
vt. Pasce oues meas. & concilium vniuersale
pertinet ad gregē Christi, vt patet: ergo ne-
cessariò confitēdum est, q̄ papa sit authorita-
te superior cōcilio vniuersali. Cōfirmatur sic
ista ratio. Conciliū vniuersale seorsum sum-
ptum à papa, aut est pastor, aut ouile, siue
grex: nō potest dici q̄ sit pastor, quia nō po-
test assignari cui⁹ gregis aut ouilis sit pastor.

patet: quia nō potest dici q̄ sit pastor vniuer-
salis ecclesiæ: quia cum illā representet, & au-
thoritate illius dicatur fulciri, nō potest dici
pastor eius, sicut nec superior illa. Non po-
test dici q̄ sit caput fidelium singulorum qui
sunt extra concilium. Tum, quia etiam illos
representet, & sit representatiuē ipsi. Tum,
quia papa, est pastor omnium fidelium: vnius au-
tem ouilis vnus est pastor, secundū illud Iohā.
10. Erit vnū ouile & vnus pastor. Si autē
conciliū est grex, necessē est si sit grex ouium
Christi & nō diaboli, q̄ sit sub Romani pon-
tificis cura & potestate, cuius B. Petro Chri-
stus vniuersas oues suas sine exceptiōe qua-
cūq; pascēdas commisit. ¶ Octauo sic. Caput
superius est non solū situ, sed etiā autoritate
toto residuo corpore. patet: sed Roman⁹ pō-
tifex est caput cōciliij: ergo necessariò dicen-
dum est q̄ sit superior autoritate vniuersa-
li cōcilio. Consequētia est manifesta. Maior
est nota. Minor etiā notissima, cum sit caput
vniuersalis ecclesiæ, quā representat ipsum
conciliū, vt in superioribus est demonstratū.
Vnde etiā B. Chryso. B. Petrū verticē nomi-
nabat apostolici chori. Et synodus Chalce-
doneñ. Leonem papam caput suū profitetur
apertē, vt superius introductum est. ¶ Nono
sic. Christi⁹ est superior vniuersali cōcilio po-
testate autoritatis, vt patet. ergo & papa. pa-
tet consequētia: qm̄ papa est vicarius genera-
lis eius, vices ipsius gerēs in ecclesia Dei, & p̄
consequēs in cōcilio vniuersali: ergo papa est
super cōciliū vniuersale. Vñ B. Cyrillus in
libro thesaurorū dicit, q̄ apostoli in euāgelij
& epistolis affirmarūt Petrū esse loco dñi &
eius ecclesiæ, eidē dantes locū in omni capi-
tulo, & in omni electione. ¶ Decimò. Papa
præst autoritatē & prælatiōē toti ecclesiæ
Dei, vt pote qui caput & princeps eius est, vt
in secundo li. multipliciter probatū est: ergo
etiam superior est vniuersali cōcilio illam re-
presentati. Consequētia est nota. Ex alijs etiā
dicendis infra hoc magis firmabitur. Ex qui-
bus iam dictis & superius per diuersa ca-
pitula explanatis faciliter quisque intelliget
papam multipliciter esse supra concilium, vñ
delicet causalitate prælationis, dignitate am-
plissimæ autoritatis, & extensione admini-
strationis. Ex quo manifestē conuincitur er-
ror dicentium concilium vniuersale esse ma-
ius simpliciter Roma. pon. autoritate & po-
testate iurisdictionis.

¶ In quo ponuntur aduersario-
rum obiectiones. Cap. XLV.
SVM-

SVMMARIVM.

1 Concilium vniuersale quod non sit minoris autho-
ritatis quam Papa, pluribus obiectionibus aduer-
sarij ostendere conantur.

Contra iam dicta de authori-
tate Roma. pont. & superio-
ritate super vniuersalia conc-
ilia, aduersarij multa molitū-
tur, & inducūt (vt eis appa-
ret) pro se plurima de autho-
ritatibus sacre scripturæ, & de vniuersalibus
concilijs, atq; de dictis sanctorū patrū sum-
pta, addētes in super aliquas rationes, de qui-
bus multis principaliora, & quæ (eorū iudi-
cio) potiora sunt colligemus quæ sequūtur.

Argu. pri-
ma.

¶ Primò enim arguunt ex illo Matth. 18. Si
peccauerit in te frater tuus, & c. sequitur: dic
ecclesiæ. in quo loco Petrus, qui futurus ordi-
nabatur summus pontifex, remitti videtur
ad ecclesiam in casu iudicij sicut ad tribunal
maius, & per cōsequens nō dubiū, quin eccle-
sia vniuersalis synodaliter cōgregata, sit supe-
rior ipso papa, cum nullus remittatur in tali
casu nisi ad superiorē. Quod autē concilium
vniuersale sit intelligēdum per ecclesiam, cui
Christus dixit, dic ecclesiæ. probare nitūtur
ex trib⁹.

Probatio
prima.

¶ Primò per Grego. qui in registro
suo epistola. 265. reprehēdens Iohā. Cōstan-
tinopolitanū eo q̄ vniuersalem se vocabat,
dicit sic. Nos quidē in qbus talis tātaq; p̄ au-
sum temerarium culpa cōmittitur, seruamus
quā præcipit veritas di. Si peccauerit in te fra-
ter, & c. sequitur: ego itaq; p̄ responsales meos
semel & bis verbis humilibus hoc, qd̄ in tota
ecclesia peccat, corripere studui: p̄ me scribo
quicquid humiliter facere debui, nō omisi: si in
mea correctione despiciar, restat vt ecclesiā
habeā adhibere. hæc Greg⁹ vbi dicit aduersa-
rius, q̄ per ly. ecclesiā adhibēdam Gregorius
intelligat cōciliū vniuersale. ¶ Itē idē pro-
bare secūdò nitūtur autoritate Nicolai pa-
pæ, qui in ca. Præcipuē. 1. q. 3. ita dicit regi
Lothario. Cæterū cauene qm̄ nobis secūdum
præceptum dñi duos, vel tres testes adhibea-
mus; imo verò hoc sanctæ ecclesiæ dicamus:
& (quod nō optamus) de cætero cunctis fias
ethnicus & publicanus. hæc ibi. Dicit aduer-
sarius, q̄ ly sanctæ ecclesiæ dicere, intelligat
dicere cōcilio vniuersali tanquā tribūnali ma-
iori. ¶ Tertio probare nitūtur per Albertum
magnum, q̄ dicitur sic exposuisse autoritatē
illam, dic ecclesiæ. i. prælato. vel synodo. ¶ Se-
cundò principaliter arguunt ex illo Act. 8.

Secunda.

Tertia.

Secundū ar-
gum.

vbi dicitur, q̄ cum audissent apostoli q̄ erāt
Hierosolymis, q̄ recepit Samaria verbū Dei,
miserūt ad illos Petrū & Iohannē. Ex quo ar-
guunt, q̄ cum missio importet superioritatē
in mittēte respectu missi, q̄ collegiū aposto-
lorum, quod representat cōciliū vniuersale,
esset maius, & superius autoritate ipso Pe-
tro, & per cōsequēs cōciliū vniuersale ipso
Roma. pon. ¶ Tertio ex illo Act. 15. vbi cum
quæstio fieret super obseruatione legalium in-
ter apostolos, Petrus volēs votū suū dice-
re, surrexit, vt ait tex. Surgēs Petrus dixit ad
eos. quod videtur fecisse in signū reuerētia,
sed reuerētia debetur superiori, ergo videtur
q̄ collegiū apostolorū fuerit superioris autho-
ritate Petro. ¶ Quarto ex cōcilio. 8. Constan-
tinopolitano, in quo habetur sic. Si synodus
vniuersalis fuerit congregata, & facta fuerit
etiā de sancta Romana ecclesia quæuis ambi-
guitas & cōtrouersia, oportet venerabiliter,
& cū conueniēti reuerētia de proposita quæ-
stione sciscitari, & solutionē accipere, aut pro-
ficere, aut profectū facere: non tñ sentētiā
audacter dare cōtra summos seniores ponti-
fices. Ex quo ex aduerso arguitur, q̄ synodus
vniuersalis, dum tñ non audacter, sed cū con-
ueniēti reuerētia, aduersus Romanū pontifi-
cem posset profere sentētiā, si fuerit incu-
fatus, & per consequēs, q̄ synodus vniuersa-
lis superior sit autoritate papa. ¶ Quinto
ex concilio Constatienfi, vbi declaratum est,
q̄ conciliū vniuersale habeat à Deo immēdia-
te potestātē, cui quilibet fidelis cuiuscūq; di-
gnitatis sit etiā papalis tenet obedire. ¶ Sexto
ex eodē concilio vniuersali papa Marti-
nus approbāte eodem cōcilio condēnans ar-
ticulū illum nō esse de necessitate salutis: cre-
dere Romanā ecclesiā esse suprēmā inter al-
ias ecclesias. dicit error si per Romanā eccle-
siam intelligatur vniuersalis ecclesia, aut con-
cilium generale; aut pro quāto negaret pri-
matum summi pōtificis super alias ecclesias
particulares. Ex quo arguitur ex aduerso, q̄
cōciliū legitime cōgregatum sit super oēs
ecclesias & earū rectores, & ita suprā Roma-
nā & eius pōtificē. ¶ Septimò ex verbis Hy-
larij papæ, qui cum quadam edidisset cōsticu-
tionē corrigēs excessus quorūdam, sic ad cō-
gregatā synodum dixisse fertur: vt habetur
in cap. Quod quis. 35. q. 9. Quod vt deinceps
possit illa tenaciū custodire, sancta synodus
sentētiā & propriam suscriptionem accō-
modet; vt synodali iudicio aditus recludatur
illicitus. Ex quo arguitur ex aduerso papam
in ecclesiæ reformatione synodi cōgregatæ
Hh 4 iudi-

iudiciū vt supremū tribunal cognouisse: cum potentius synodali iudicio q̄ suo aditum ad illicita posse claudi iudicauerit. ¶ Octauo ex verbis Symmachi papæ, qui in synodo præsidens, cum de validudine cuiusdā scripturæ, qua cautū erat, vt si Rom. pon. hoc ex seculo migrare cōtingeret, nō sine præfati vrbis cōsultatione cuiusquam noua celebraretur electio, quæstionē referret, in mediū illā voluit in sancta synodo perlegi, vt cuius esset vigoris posset agnosci, dicēs id agere, ne ipsum imposterū disputare cōtingeret, cū sacra posset synodus iudicare, &c. vt in c. Bene. dif. 96. Ex quo ex aduerso arguit, q̄ Ro. pon. proficitur sanctā synodū iudicare posse super eo, quod ab usum cōtinet, & diminutionē ecclesiasticę libertatis. ¶ Nono ex. s. itē Symmachus. 2. q. 7. vbi ita inquit Gratianus. Itē Symmachus papa in Romana synodo dignitate sua spoliatus prius statui pristino restitui discernitur, & tūc venire ad causam, & sita rectē videretur, acusantiū propositionibus responderet, digna res visa est maximo numero sacerdotum, ac meretur effectū: sed cum postmodū ordinaretur quomō esset accusandus præfatus papa, vt causam diceret occurrebat, sed ab emulis est impeditus, &c. Ex hoc arguitur ex aduerso lucidē haberi, q̄ Romani pō. causam si inculatus fuerit, si velut spoliatus restitutioni siue recuperationi intēdat, deferri debere supremo tribunali vniuersalis concilij. ¶ Decimo ex. c. prouidētiz. dif. 99. vbi B. Anacletus & papa Lucius etiā in. c. vrbes. dif. 80. planē dicūt nō solum Petrū, sed etiā oēs apostolos, in quibus ipse includebatur, tanq̄ primus distinxisse prouincias, patriarchas, archiepiscopos, & episcopos constituisse, quæ omnia signū sunt iurisdictionis eminentissimæ. Ex quo arguit, q̄ Petrus non fuerit maior collegio apostolorū, & per cōsequēs nec papam vniuersali cōcilio. ¶ Undecimo sic. Eleutherius papa dicit in. c. quāuis. 3. q. 6. q̄ accētu apostolorū, quē generalis synodus representat, diffinitū est non nisi Roma. pon. debere diffinire pōtificum accusationes. Item. Iulius papa dicit in. c. dudū. 3. q. 6. à sanctis apostolis, & sic ab eorū cōtū statutū fuisse non oportere absq; sentētia Roma. pon. cōcilia celebrari, quæ quidē (inquit aduersarij) euidētissimē demonstrant superioritatē congregatorum apostolorū, & consequēter concilij vniuersalis in Romanū pon. cū extōrum decretis & non econtra Petri potestas fuerit sublimata. Planē & si diffinitionē causę accusati episcopi transtulerit cōtū apostolicus

Octauum.

Nonum.

Decimum.

Undecim.

in Romanū pon. non tamē illam à se abdicauit, & consequēter nec à synodo generali, vt est clarissim⁹ textus. 4. q. 5. c. quisquis. ¶ Duo decimo arguit sic. Ro. pont. tenetur obedire statutis vniuersalis cōcilij, & illa seruare, nec posse soluere, vt patet in. c. sicut. dif. 15. inqt Grego. & etiā idem habetur. c. cōtra. 25. q. 1. & per multa. c. ibidē. ergo, &c. ¶ Tredecimo sic. Sentētia Romanū pon. examinatur in cōcilijs vniuersalibus. ergo videtur q̄ vniuersale cōciliū superius sit potestate & autoritate Roma. pōn. Consequētia videtur nota. Antecedēs nitūtur ostendere tribus exēplis. Primò de depositione Dioscori facta p̄ Leonem papam quæ fuit examinata in concilio Chalcedonēsi. Secūdò de depositione Pyrrhī & Sergij facta per Martinū papā in synodo Romana, quæ fuit examinata in synodo Cōstātinopolitana. Tertiò de depositione Focij Cōstātinopolitani, quæ fuit per Nicolaum & Adrianū Romanos pontifices, quæ post examinata fuit in. 8. synodo. ¶ Decimo quarto sic autoritate B. Ambro. in epistola. 72. vbi ipse referens epistolam B. Damasi papæ directam iudicibus deputatis à Capuēn. synodo in causa Bonosi episcopi, sic dicit eū dixisse. Pro veritate, vel pro modestia nostram sentētiā sciscitari veluistis: sed cum huiusmodi fuerit cōciliij Capuēnsis iudiciū, vt finitur Bonoso ac eius accusatoribus iudices tribuerent, & præcipuē Macedones, qui cū episcopo Thessaloniceū. de eius factis agnoscerēt, aduertimus, q̄ nobis iudicādis forma competere non posset. Nam si integra esset hodie synodus, rectē de his, quę cōprehēdit vestrorum scriptorū series decerneremus. Vestrum est ergo qui hoc recepistis iudicium sententiam ferre de omnibus: vicē enim synodi accepistis, quos ad examinādum synodus elegit. Deniq; cū Bossus episcopus post iudiciū vestrū misisset ad fratrem nostrū Ambrosium, qui eius sentētiā cōsuleret, interdētā sibi ecclesiā interrūpere ac ingredi respōsum est ei, q̄ nihil temerandum foret, sed omnia modestē patienter oportere ferēda, nec contra sententiam vestram tentādum aliquid, vt quod videretur vobis iustitię cōuenire, statueretis, quibus hæc synodus dederat autoritatē. Et ideo primum est, vt hi iudicent, quibus iudicandi facultas est data. Vosem̄ totius vt scriptissimus synodi vice discernetis: nos em̄ quasi de synodi autoritate iudicare non conuenit, &c. Et infra subiūgit sic: vnde vestræ normam expectamus sententię. hæc ibi. Ex hoc arguunt aduersarij, q̄ Romanus pōtifex fate-

Duodecim.

Decimum tertium.

Decimum quartum.

tur q̄ si synodus integra fuisset, hoc est si alteri causam non delegasset, ipsum de causa potuisse cognoscere: sed quia synodus alij delegando præuenit, dicit se iudicandi onus non posse assumere, cum illi synodi vice decernāt sibi autem de synodi autoritate iudicare nō conuenit, cū tamen si ipse synodo superior foret, aduocare posset causam per synodum delegatā. de appel. c. Vt nostrum. ¶ Decimo quinto sic ex autoritate eiusdem Ambrosij, qui in quadam præfatione dedicationis altaris maioris ecclesię Mediolanē. inter alia dicit sic: per Christū dominum nostrū qui eminentiam potestatis acceptæ ecclesię contulit, quam pro honore suscepto reginam cōstituit, & sponfam cuius sublimitati vniuersa subiacet. &c. Ex quo arguitur sic ex aduerso: si igitur ecclesię vniuersa eius subijciens potestati, necessariò contulit quod in eadem transtulit potestātē summū pon. iudicādi in casu necessario. ¶ Decimo sexto sic autoritate beati Hiero. qui in. c. Legimus. dif. 93. dicit sic. Si autoritas quæritur orbis maior est vrbe. Ex quo arguitur ex aduerso, q̄ si autoritas orbis maior est vrbe Romanæ ecclesię, ergo concilij vniuersalis potius, & maius est iudiciū, in quo representatio est orbis. ¶ Decimo septimo autoritate eiusdē Hieron. sic. Hieronymus loquēs in quadam epistola ad Damasum papā de supremo ordine ecclesię, scilicet episcopali, sic ait. De hoc officio amplius disputare non possum: qm̄ quicquid in clericis consecratum est, prædixi episcopum solum habere. Manifestū est in illis partes & membra virtutū in ep̄o plenitudinē diuinitatis corporaliter habitare: atq; ita est, vt in ep̄is Deum; in presbyteris Apostolos; qui & ipsi sunt, recognoscas. Et infra. omnem enim potestātē Deus discipulis dedit: & Moysen dominū dici voluit Pharaonis. Ex hoc arguitur ex aduerso, q̄ si dñs Deus omnem potestātē dedit discipulis suis, sequitur q̄ & potestātē supra Romanū pontificē dedit Apostolis cōgregatis, quorum vices representant episcopi congregati in vniuersali cōcilio. Cōsequētiā probare nitūtur per hoc, q̄ Apostolus loquēs de Christo ad Hebræ. 2. super illud Psal. Omnia subieciisti sub pedibus eius, dicit, In eo quod dicit oīa subieciisti, nihil dimisit nō subiectū ei. ¶ Decimo octauo sic ex dictis bti Aug. in ep̄la quadā, quā scribit ad Gloriosum Eleusū & Felicē Gramaticū, qui aduersus Donatū, & aliquos alios calūniatores sententiā quā Melchides papa cū ep̄is quibusdā pro-

Decimum quintum.

Decimum sextum.

Decimum septimum.

Decimum octauum.

mulgauerat in Ceciliañ. ep̄um in suo ep̄atu cōfirmauerat scribēs ita dicit. Ecce putemus illos ep̄os qui Romē iudicauerūt, nō bonos iudices fuisse, restat adhuc plenariū vniuersalis ecclesię cōciliū, vbi etiā cū ipsis iudicibus causa possit agitari, & si male iudicasse cōuicti essent, eorū sentētiā soluerētur. Ex hoc arguit ex aduerso, q̄ sentētia data p̄ Ro. pō. si recta nō fuerit, retractari posset per vniuersalē synodū tanq̄ per tribunal superi⁹. ¶ Decimo nono sic ex dicto Aug. qui in. c. Puto. 2. q. 7. ita dicit: Cū Petrus à Paulo posteriore corrigitur, & pacis veritatis vinculo custodito ad martyriū promouetur, quantò facilius & fortius quod per vniuersā ecclesiā statū firmatū est, vel vnius ep̄i autoritati, vel pro vnius prouincię cōcilio præferēdū est? Ex quo ex aduerso cōcluduntur duo. Primū est, q̄ Petrus, licet esset summus pontifex nō rectē agēs à Paulo bene sentiēte licitē argui potest. Secūdū est, q̄ statutū vniuersalis cōcilij statuto cuiuslibet episcopi etiā Romani præferēdū sit. ¶ Vigesimo sic ex glo. in. c. Anastasius. di. 19. vbi ponit, q̄ vbi de fide agitur, tūc synodus maior est papa. ¶ Vigesimo primo sic. Conciliū vniuersale nō potest errare in fide, vt videt, papa verò sic. vt in. c. Si papa. dif. 40. ergo cōciliū vniuersale est superius Romano pon. ¶ Vigesimo secundo sic. Ex gestis octauę synodi, vbi reperit dixisse Zacharias episcopus cōtra sentētiā Nicolai papę & Adriani summorū pontificū, & omnīū patriarcharū canon princeps est, & secūdum illū agentes nihil faciūt extra illud qd̄ decet, cum verò extra hūc faciunt siue papa Nicolaus, siue alius quis, non acquiescimus. ergo videtur q̄ si canon sit princeps papæ, q̄ per consequēs conciliū. ¶ Vigesimo tertio sic. Conciliū vniuersale iudicat & deponit papā. ergo conciliū vniuersale est autoritate superius papa. Cōsequētiā est manifesta: quia huiusmodi iudiciū nō est nisi superioris. vt patet ex. c. Inferior. di. 21. Antecedēs etiā patet, tū ex. c. præallegato. si papa. di. 40. tū ex practica sepe habita in ecclesia. ¶ Vigesimo quarto sic. Si cōciliū vniuersale nō est maioris autoritatis q̄ papa, tūc frustra fit celebratio vniuersaliū cōciliorū, sed hoc nō est dicendū, ergo idē quod prius. ¶ Vigesimo quinto sic. In ca. de quib⁹. di. 20. traditur ordo talis seruādus in solutione alicuius quæstionis, vt primū recurrēdū sit ad scripta veteris vel noui testamēti: secūdò ad canones. Ap̄torū vel conciliorū: tertio ad decreta & decretalia summorū pōtificū. Ex quo arguit aduersarij, q̄ cōciliū vniuersale, cuius

Decimum nonum.

Vigesimum.

Vigesimum primum.

Vigesimum secundum.

Vigesimum tertium.

Vigesimum quartum.

Vigesimum quintum.

le, cuius sunt canones, sit superioris autorita- tis, q̄ Ro. pon. cuius sunt decretalia. Alia ar- gumenta tanguntur cum de appellatione in fra erit sermo, & alia tacta sunt in secundo li- bro. circa cap. 97.

In quo respondetur obiectionibus præfatis. Cap. XLVI.

S V M M A R I V M.

1 Obiectiones aduersariorum asserentium concilium uni- uersale non esse minoris autoritatis quam papa reselluntur.

Is non obstantibus, quibus facile est respondere, licet sint multa numero, standum videtur firmiter in sententia prius posita, videlicet, q̄ papa Christi generalis vicarius, & vices suas & locum tenens in terris, non solum quo libet prælato ecclesie particulari est auctori- tate maior, atq; superior, sed etiam concilio vniuersali ex omnibus alijs mundi prælatis cõgregato. Vnde dicendum est ad singulas ra- tiones. ¶ Ad primam respondemus sicut alias in secundo lib. c. 98. responsum est plenissi- me, vbi in conclusione habitum est, q̄ per ly ecclesiam, ad quam sicut ad iudicem videtur quisq; fidelis remitti in auctoritate illa Mat- thæ. 18. dic ecclesie non est regulariter acci- pienda vniuersalis ecclesia, nec per orbem di- sperfa, nec in vnum synodaliter congregata, sed prælati ecclesie, iuxta expositionem Chry- sost. beati August. & beati Thomæ, & quasi omnium doctorum antiquorum. Ad illa autem testimonia inducta per aduersarios ad proban- dum q̄ præfatus text. dic ecclesie sit intelli- gendus de concilio vniuersali, respondemus q̄ falsum sit, q̄ aliquis illorum doctorum vo- luerit hoc intelligere. Quod patet discurren- do per singulos. Non quidem beatus Grego- cum ait. restat vt ecclesiam habeam adhibere. quoniam ibi ecclesiam, non vniuersalem ec- clesiam, quæ collectio est omnium fidelium nec synodum vniuersalem vocat, sed discipli- nam, aut censure ecclesiastice auctoritatis. Quod patet manifestè ex duobus. Primo ex forma sermonis: ait enim. Si in mea correctio- ne despiciat, restat vt ecclesiam debeam adhi- bere. Quod nihil aliud videtur sonare, quam si in mea correctione, quæ saepe feci meis lite- ris, & per nuntios meos despiciat, restat vt di- sciplinam ecclesiasticam adhibeam, puta excõ- cationis, vel suspensionis. Secundo colligitur

Ad 1. arg.

Ad proba- tionem pri- mam.

hoc idè ex gestis beati Greg. circa illam causam: qm̄ despectus bti Greg. in correctione sua à præfato Iohã. patriarcha Constantinopoli- tano, non adhibuit vniuersale cõciliũ ad cor- rectionem illius, sed disciplinam ecclesiasticam: vnde mandauit respõsalibus suis, quos ad Con- stanstinopolim mittebat, ne cõmunicarent cum eo in diuinis. Vnde idè Greg. scribens im- peratori Mauricio, de eodè dicit, Eundè fra- trẽ, & cõsacerdotẽ meũ studiosè admonere curauit, vt si pacem omnium concordiaq; desi- derat, à stulti vocabuli appellatione cõpescat. Item in epistola sequenti ad Eugenium ep̄m Alexandrinũ & Anastasium ep̄m Antioche- nũ de Ciriaco patriarcha, qui secutus fuerat Ioh. in vrsurpatione nois vniuersalis dicit sic. Mens verò diaconus cum prædicto fratre no- stro Ciriaco. missarũ solẽnia celebrare nõ de- bet: quia prophanum vocabulũ culpa super- bia aut cõmisit, aut sequitur: ne si (quod ab- sit) ei tali elatione posito procedit, vanitatem stulti nois cõfirmare videamur: eundè verò fratrem admonere studui, vt se à tali supersti- tione corrigat: quia si hanc nõ correxerit, pa- cem nullo modo nobiscũ habebit. Itẽ in epi- stola alia ad eundè Ciriacum patriarcham ita scribit. Cũ ea charitate, quæ dignũ est, stude- mus, vt prophanam elationem peruersi superbi- que vocabuli scandalũ de medio ecclesie fe- stinetis auferre, ne à pacis nostræ societate di- uisi inueniri possitis. hæc ille. Ecce quid bea- tus Greg. vocat ecclesiam, quam adhibere vel adire voluit: quia non nisi ecclesiasticam censuram, quam ipse facere poterat. Secundo respõ- deri potest, q̄ dato q̄ beatus Greg. per eccle- siam ibi cõciliũ vniuersale intelligere voluit, non sequitur propter hoc, q̄ conciliũ vni- uersale sit superius auctoritate Ro. pon. cum vt ipse Grego. scribens imperatori Mauricio contra præfatum Iohã. patriarcham Constanti- nopolitanũ dicit. Ecce clauis regni celestis accepit Petrus: potestas ei ligandi & soluendi tribuitur: cura ei totius ecclesie & principa- tus committitur, & tamen vniuersalis Apo- stolus non vocatur. Vnde non est accipien- dũ, q̄ adhibiturus erat ecclesiam tanq̄ tribunal maius, sed ad maiorem cõfusionem & erube- scentiam illius, quæ admodũ inquit glo. Hiero. super illud Matth. 18. dic ecclesie. vt scilicet maiorẽ erubescentiam patiat. post hæc oia sequitur excoicatio, quæ fieri debet per os ecclesie, id est per sacerdotẽ. ¶ Quod verò se- cundò inducitur ex. c. Præcipue. 1. q. 3. etiam non facit pro aduersarijs: quia cum Nicolaus papa dicit q̄ dicamus ecclesie: nomine eccle- siæ

Ad proba- tionem secu- dam.

siæ non intelligit vniuersalem ecclesiam, vel vniuersale concilium, sed seipsum designat, vt in iudicio præfidentẽ. Nam vt S. Tho. tam in. 4. di. 19. quàm in. 2. 2. q. 34. pertractans in- tellectum præfate auctoritatis. Si peccauerit in te. & c. dic ecclesie. dicit, quod dicere præ- lato in iudicio præfidenti est dicere ecclesie: & q̄ ita sit in præfenti loco, patet per glossam præfati. ca. quæ ita habetur. sic ergo in causa denuntiationis idem potest esse iudex, accu- sator, & testis. extra de Symo. c. Licet. Quod verò tertio inducitur ex Alberto Magno, nõ facit pro aduersarijs propter duo. Primo, quia falsum est, q̄ ita Albertus Magnus dixerit si- cut allegat, sed verba sua formalia sunt quæ sequuntur: dic ecclesie. id est prælato in con- spectu, vel synodo, ita quod synodo est abla- tiui casus, sicutly cõspectu. Secundo, quia da- to q̄ diceret Albertus sicut inductum est ex aduerso, non sequitur propter hoc aliqua su- perioritas in synodo supra Romanum pon- tificem, vt manifestum est. ¶ Ad secundam ra- tionem principalem de actibus Apostolorum 8. ca. respondetur, quod falsum est, q̄ semper missio importet superioritatem in mittente respectu per sonam missæ, vt plenissimè osten- dimus in. 2. lib. c. 14. ibi vide. ¶ Ad tertiam, quæ sumitur ex illo Act. 15. surgens. & c. dicen- dum, quod parum valet: quoniam beatus Pe- trus non dicitur surrexisse ad loquendũ pro- pter reuerentiam exhibendam alijs Aposto- listanquam maioribus, aut subiectionem ostẽ- dendam, cum princeps esset Apostolorum & ca- put Apostolici chori, sed vt in tanta multitu- dine melius audiretur, vt Nicolaus de Lyra ex- ponens illud Act. 15. Exurgens Petrus dicit. Et simili modo respondetur ad aliam obie- ctionem aduersariorum, quia arguunt ex eo, q̄ præfidentes papæ leguntur quandoq; cõ- berent loqui surrexisse in concilio vniuersa- libus, sicut in. 6. concilio in actione. 1. ¶ Ad quartam de synodo. 8. respondetur, quod au- thoritas illa sano oculo bene visa, considera- tis etiã, quæ præcedunt, non facit aliquid pro aduersarijs, sed magis contra. Quod sic patet. Dicit enim synodus illa, quod si aliqua ambi- guitas orta fuerit de ecclesia Romana, liceat venerabiliter & cum conuenienti reuerentia sciscitari, id est perscrutari de illa, & sic vene- rabiliter perscrutãdo, solutionem accipere, aut perficere, aut pfectũ facere, nõ tñ audacter sen- tentiam dare. Et quasi rationem assignans, subiũ- git contra summos senioris Romæ pontifices. Planè Ro. pō. nõ esset summus, si cõtra eũ ex superioritate quis posset sententiam dare. Cõ-

Ad tertiam.

Ad 2. arg.

Ad tertium.

Ad quartum.

sequentia verò, quã aduersarij faciunt, dicẽdo q̄ synodus & si non audacter, tamen reuerẽ- ter posset ferre sententiam contra Ro. pon. est nulla, quia in hoc vacat argumentum à con- trario sensu: quia nõ esset reuerentia, sed irre- uerentia, & cõfusio, & temeraria præsumptio contra summum pontificem inferiores pontifi- ces ferre sententiam. Similia notat Archi. in. c. Non decet. di. 12. super illo verbo, præceptis ap- plicis nõ dura superbia resistatur. ita dicẽs: vacat hic argumẽtũ à cõtrario sensu, quia nõ esset humilitas, sed superbia: nõ discretio, sed indiscretio si ei resistatur. ¶ Ad quintam, quæ sumitur ex declaratione facta Constantiæ per patres aliquos obediẽtiæ Iohan. 23. sic in sua obedientia nominati sufficenter respondim⁹ supra lib. 2. c. 99. ibi vide. ¶ Ad sextam, quæ sumitur ex bulla dñi Martini, respondetur negando cõsequentiã: qm̄ ex hoc quod syn- odus vniuersalis dicatur suprema inter alias ecclesias, nullo modo sequitur, q̄ auctori- tatis superioritate sit supra caput suũ, quod est Romanus pontifex: maximè cum tota aucto- ritas ipsorum conciliorum, & nomen, & dignitas ab apostolica sede, in qua dñs totius ecclesie posuit principatum, censeatur dependere. vt di. 17. per totum. ¶ Ad septimam, quæ sumitur ex. c. Quisquis. 35. q. 9. respõdetur, quod aduersarij in duobus peccant. Primo, quia malè allegant auctoritatẽ. Secundo, quia ex illa malè concludunt. Primum patet: textus enim ille non habet sicut inductus est, sed sic. dicit enim Hilarius papa, quod scilicet constitutum per eum vt deinceps possit te- naciũs custodiri si placet omnes vos senten- tias & subscriptiones proprias accommo- date. & c. Secundum patet, scilicet, quod ex illo textu malè arguatur ex aduerso: quo- niam papa Hilarius non requirebat senten- tias & subscriptiones patrum illius synodi tanquam superioris tribunalis, aut maioris potestatis: sed quia omnium eorum inter- ueniente consensu, & approbatione tenaciũs, vt habet textus, sententia sua ac insti- tutio custodiretur. Superius enim diximus, quod consensus & approbatio synodi mul- tum operatur tam ad faciliorem obediẽtiã statutorum Ro. pō. quàm ad firmiorẽ custo- diam eorũ. Præterea si aduersarius cõsideraf- set plenè text. illũ, magis inuenisset eum con- tra se, q̄ pro se. Tum ex eo, quia papa in illo concilio dicitur præfidere. Secundo ex hoc, q̄ ipse solus regulam dabat in reformatione ec- clesie, & synodus assentiendo concurrebat. ¶ Ad octauam, quæ sumitur ex. c. Bene. dist. 96. re-

Ad quintam.

Ad sextam.

Ad septimam.

Ad octauam.

96. respondetur, quod in nullo fauet aduersarijs, sed maximè cõfirmat propositum. Quoniam in isto loco non petit papa vt synodus sententiet authoritatiuè tanquam superior iudex quid agendum sit de illa scriptura, sed tantum vt cõsulat, siue dicat quid appareat suæ discretionis iudicio, vtrum aliquid roboris habeat illa scriptura, vel nõ. Vnde omnes illi episcopi, qui responderunt quod nullius esset roboris, assignauerunt hanc rationem: quia apostolicæ sedis, quæ statutis synodalibus consuevit tribuere firmitatè, non erat authoritate roborata. Præterea hoc idem fit manifestum ex verbis ipsius synodi, quæ locuta est post præfatos episcopos, sic dicens. Licet secundum prosecutionem venerabilium fratrum nostrorum Laurentij Petri. &c. nec apud nos habetur incertum hanc ipsam scripturam nullius esse momenti, veruntamen & si aliqua possit ratione subsistere, omnimodis in synodali conspectu prouida beatitudinis tuæ sententia eneruari conueniebat, & irritum deduci. &c. Ecce quod synodus cognoscens principatum authoritatis esse apud Romanum pontificem, profitetur ad ipsam spectare in synodo sententiam diffinitiuam dare quid agendum esset circa præfatam scripturam, vel declarando nullius esse roboris, vel cassando, siue irritando illam, & non ad synodum. ¶ Ad nonam, quæ sumitur ex. 6. Item Symmachus. respondetur quod nõ fauet in aliquo aduersarijs. Tunc primò, quia synodus illa authoritate ipsius Symmachi papæ procedebat. Tum secundò, quia dato quod in casu aliquo, vtputa quod papa incusaretur de hæresi, aut spoliatus & restitutus veniat vel non concilium esset iudex cõpetens, iuxta notata per doctores in cap. Si papa. distin. 40. non propter hoc sequitur, quod conciliū supra papam verum ac indubitatum esset superioritate authoritatis. ¶ Ad decimam, quæ sumitur ex. c. Prouidentia. &c. respondetur, quod nihil facit ad propositum aduersariorum propter multa. Primò, quia Apostoli simul congregati synodaliter non leguntur distinxisse aliquas prouincias, aut constituisse aliquos patriarchas, siue primates, siue archiepiscopos. &c. Secundò, quia & si Apostoli dispersi per mundum prædicando & conuertendo populos ad fidem Christi erexerint aliquas ecclesias, & constituerint aliquos prælatos, hoc fecerunt authoritate beati Petri, qui princeps eorum erat: & quia quod per ecclesiæ Romanæ authoritatè factum est, ipsa ecclesia Romana dicitur fecisse. Dicit enim Nicolaus pa-

Ad nonam.

Ad decimam.

pa in. c. Oēs. di. 2. Oēs siue patriarchæ cuiuslibet apicè, siue metropolitani primatus ac episcopatu cathedras, vel ecclesiarum, siue cuiuscunq; ordinis dignitatè instituit Ro. ecclesia illa verò ipse solus fundauit, & supra petram dei mox nascens erexit, qui beato Petro æternæ vitæ clauigero terreni simul & cælestis imperij iura cõmisit. ¶ Ad undecimam, quæ sumitur ex. c. Quæuis. &c. Dudum. 3. q. 6. respondetur primò, quod falsum dicunt aduersarij, videlicet, quod cœtus Apostolorum quasi synodaliter cõgregatus talia diffinierit, nec hoc dicunt capitula inducta. Secundò respondetur, quod dato quod ita esset quod aduersarius dicit, videlicet quod cœtus Apostolorum quasi synodaliter congregatorum fuerit diffinitum non nisi Romanum pontificem debere diffinire accusationes episcoporum, & congregare vniuersalia cõcilia, nõ sequitur ex hoc, quod aliqua superioritas sit in concilio supra papam, aut fuerit in concilio. Apertum supra Petrum. Tunc primò, quia talis diffinitio non cõtulit Petro aliquam sublimitatem sicut falsè & erroneè intelligit aduersarius, sed bene declarauit id quod ratione primatus Petro debebatur. Tum secundò, quia falsum est quod subiungit aduersarius, quod cœtus Apostolorum trãstulerit in Petrum authoritatè tam de cõgregandis cõcilijs vniuersalibus quàm de determinatione causarum episcoporum: quoniam nihil authoritatis Rom. pon. ab Apostolis alijs suscepit, sed potius ipsi ab eo, vt superius lib. 2. c. 54. multipliciter ostendimus. & habetur in. c. ita dñs. di. 19. & in. c. Loquit. 24. q. 1. Quod verò aduersarij inducunt de. c. Quis quis. vbi videtur, quod olim primas, vel conciliū deponebat episcopum, parum valet, quia hoc fuit de licentia papæ, vt dicit glo. in. c. Accusatis. 3. q. 6. ¶ Ad duodecimam, in qua dicitur, quod papa teneatur obedire. &c. respondetur, quod dupliciter potest intelligi papam teneri obedire statutis cõcilijs vniuersalis. Vno modo, quia statuta sunt cõcilijs vniuersalis: & sic dicimus quod falsum est, quod papa teneatur necessariò obedire statutis cuiuscunq; cõcilijs: quoniam taliter teneri obedire statutis alterius, designat inferioritatè in eo, qui obedire tenetur: cum autem papa sit super omnia concilia, vt probatum est hoc modo, nullo modo dicendum est teneri de necessitate obedire cuiuscunq; nisi Deo, qui solus est eo superior: sicut de hoc nos infra plenius loquemur. Alio modo potest intelligi teneri obedire statutis concilij, non quia sunt statuta concilij, sed quia sunt de tali materia, puta fidei: aut sunt spectantia ad ius diuinum, sicut potissimè sunt statuta si-

Ad undecimam.

Ad duodecimam.

ue diffinita pro maiori parte quatuor conciliorum vniuersalium, de quibus Greg. loquitur in. c. Sicut. dist. 15. &c. Contra. 25. q. 1. & alia similia. & hoc modo obedire teneri statutis conciliorum, approbatis tamen per sedem apostolicam, ratione materiæ de qua loquuntur, nõ arguit superioritatem in cõcilijs supra papam, sicut nec in prædecessore, si similia statuatur, quæ concernunt fidem, aut ius diuinum. sicut Grego. in. c. Sicut. 25. quæst. 1. dicit. Si ea destruerem, quæ antecessores nostri statuerunt, non constructor, sed euerfor esse comprobaber. & hoc est, quia talia sic diffinita in concilijs vniuersalibus nõ habent robur à concilijs, sed à iure diuino, cui subijcitur papa. Vnde etiam glo. super cap. Sicut. distin. 15. dicit sic. Videtur ergo, quod papa nõ posset destruere statuta concilij, sed intellige quod hic dicitur contra articulos fidei. Item dominus Archi. in rosario ad idè respondens dicit sic. Fateor in his, quæ ad fidem pertinent & generalem statum ecclesiæ: in alijs potest contra statuta conciliorum venire. ¶ Ad tredecimam, quæ sumitur de examinatione sententiarum papæ, respondetur negando assumptum. Diximus enim, quod falsum est, quod vnquam sententia Romani pontificis habita sit tanquam suspecta de veritate aut iustitia in aliquo concilio vniuersali, & inde venisse in eo examinanda. Vnde Agapto papa scribens imperatoribus ad sextam synodum de legatis, quos mittebat, ita inquit. Qui suggestionem in qua apostolicæ nostræ debeant, non tamen tanquàm de incertis contendere, sed vt certa, atq; immutabilia compendiosa diffinitione proferre simpliciter. Ea verò, quæ inducta sunt ex aduerso ad probandum antecedens, nullius sunt roboris, si gesta præfatorum rectè ponderentur. Sententiæ quidem Romanorum pontificum contra præfatos hæreticos non sunt refutatae aut lectæ in synodis, vt examinarentur per synodum, sed prout ex gestis præfatorum conciliorum colligitur hoc factum esse videtur duplici ratione. Primò, vt omnibus patribus existentibus in concilio notitia fieret sententiarum, quæ data erant à Romano pontifice. Vnde in sexta synodo Georgius archiepiscopus Constantinopolitanus, & quæ subest synodus dixerunt ad imperatorem: Petimus vestram tranquillitatem suggestiones directas ad à Deo instructam vestram fortitudinem tam ab Agapto sanctissimo papa apostolicæ sedis antiquæ Romanæ, quàm ab eius synodo relegantur, vt au-

Ad decimam tertiam.

ditum capiamus, quatenus & nos cognitionem accipiamus totius virtutis, quæ in ipsis continentur. hæc ille. Item in octaua synodo in. 5. actione habetur, quod cum Focius ductus in præsentia synodi interrogatus à synodo ipsa an apostolicæ cathedræ iudicia tam de se quàm de Ignatio patriarcha promulgata amplecteretur, & ille taceret, vicarij senioris Romæ dixerunt, Ecce homo, qui obturat aures sicut aspis surda, & non audit vocem, quam ei sancta synodus obijcit, sed vult per hoc silentium effugere condemnationem, quæ sancta Romana ecclesia ante multos annos promulgauit aduersus eum: veruntamen legantur epistola, quæ de eo missæ sunt à sancta Romana ecclesia: Placet ergo omnibus vt legantur: sancta synodus dixit, placet. Ecce quod ad petitionem vicariorum papæ lectæ sunt epistolæ istæ, & hoc vt venirent in notitiam omnium, & non vt examinarentur, an iustæ, vel canonicæ essent. Licet autem post completionem primæ epistolæ legantur vicarij papæ dixisse ad synodum: ad hoc quid dicit sancta synodus, est canonica expositio ne plena epistola hæc an non? & responderit sancta synodus canonicam legem cõplet, & synodicam præceptionem, & legislationem. nihilominus ista non sunt facta aut dicta per viam examinationis: quoniam in actione quarta eiusdem synodi omnes epistolæ ipsæ lectæ fuerunt iam acceptatæ & commendatæ, nec interrogatio ista vicariorum papæ fuit interrogatio dubitationis, ita quod dubitarent de veritate epistolarum apostolicarum, sed facta est, vt calumniâ tollerent aduersariorum, sicut fuit quæstio illa Iohan. Matth. 11. Tu quis es? an alium expectamus. Item, quæstio Christi cū de Lazaro quærit: vbi posuisti eum? nõ quia ignoraret, sed vt illi qui ostenderent sepulchrum non possent negare, nec calumniari. Ita hic interrogant, vt ex responsione danda per synodum plenius auferretur calumnia hæreticorum. Secundò, quia condescensum est, vt coram synodo ipsi iudicati siue condempnati audirentur, si quid vellent contra iudicata obijcere: tam vt obturarentur ora obloquentium, maximè quia cõquerantur (licet falsè) nõ audiuisse depositionem suam. Vnde dicebāt, audiamus depositionem nrām, dānemur nobis audiētibus. q̄ vt iustitia Ro. pontificis illustrior fieret. Quod patet ex his quæ habentur in actione quarta octauæ synodi, vbi sic legitur. Post hæc magnificentissimi & gloriosissimi principes per Babanum, &c. supra est in cap. 25. ad longum. Cæterum hoc manifestum sit ex

fit ex actione quarta, vbi Babanis magnificentissimus patritius diceret, quod Focius & complices sui ignorarent iudicium factum per papam contra eos, & ideo deberet coram ipsis sententia condemnationis recitari, dicunt sic vicarij Nicolai papæ. Nobis non licet rescindere iudicium sacrorum Romanorum pontificum, hoc enim contrarium est canonicis institutis: quoniam præsentibus illic per proprios missos & Romæ demorantes contra se sententiam & prolatam damnationem in Focium & in manus impositionem eius & audierunt, & liquidò didicerunt. Veruntamen vt manifestiorem eis iustam iudicationem sanctæ Romanæ ecclesiæ faciamus, ingrediantur, & audiant legi synodicas diffinitiones, & iudicia beatissimi Nicolai papæ, & certificetur magis ac magis. magnificentissimi & gloriosissimi dixerunt, hoc probum & bonum est. hæc ibi. Ex quibus verbis manifestè patet, quod talis refricatio sententiæ Romani pontificis rationibus assignatis facta in synodo ad insinuationem præfatorum principum, nullam in synodo superioritatem supra Romanum pontificem arguit. ¶ Ad decimam quartam, quæ sumit ex epistola beati Ambrosij, respondetur, quod nihil est in illa epistola beati Ambrosij, quod in veritate faueat aduersarijs, quod ex multis colligitur. Tum primo, quia cum illud concilium Capuense fuerit provinciale, & non vniuersale, si ratio procederet, non modò vniuersale, sed etiam provinciale argueretur esse supra papam, quod esset error prior peiore. Secundo dicitur, quod dato quod esset vniuersale concilium, epistola in omnibus illis partibus, ex quibus argumenta sumunt aduersarij, habet aliam intelligentiam, quam aduersarius prætendit. Nam cum ait Dama. papa, nobis iudicandi forma competere non possit: non est sensus quod ipse papa non haberet facultatem iudicandi, sed dicit, quod forma iudicandi, scilicet per modum delegationis à concilio, non poterat sibi competere, cum scilicet esset superior. Et hoc est quod infra subiungit. Nos enim quasi de synodi autoritate iudicare non conuenit, qui scilicet Christi legatione fungimur, non concilij vestri. Cum verò consequenter ait: nam si integra esset hodie synodus rectè de his quæ comprehendit vestrorum scriptorum series discernemus. non est sensus ille, quem dat aduersarius, dicens quod papa confiteatur, quod si synodus non delegasset, papa potuisset de causa cognoscere, sed quia synodus delegando præuenit, dicit

Ad decimam
quartam.

se iudicandi onus suscipere non posse. Ista sunt verba conficta, nec talia in præfata littera continentur, sed verus sensus est, Damafus papa dicit, quod si synodus integra esset, conuenienter de causa illa iudicasset, assumendo ad se iudicium: sed quia integra non erat, quia iam dissoluta, & iudicium ex parte synodi erat commissum illis iudicibus, quibus scribebat, dicit cum ad ipsum non pertineat talis forma iudicandi, scilicet per delegationem à concilio; quod ipsi, quibus causa erat delegata primo iudicent, & ipse expectabit normam sententiæ eorum, & tunc poterit ipse iudicare, eorum iudicium approbando, aut dissolendo. Vnde nulli dubium est, quod ex hoc, quod papa noluit assumere ad se causas delegatas per synodum, sed voluit quod iudices deputati primo iudicarent, non arguitur quod synodus sit supra papam: sed bene verum est, quod arguitur in papa honestas, cum voluerit, quod delegatio causæ facta per synodum haberet locum. ¶ Ad decimam quintam, quæ sumitur ex autoritate beati Ambrosij, respondetur, quod autoritas illa in nullo fauet aduersarijs. Dicimus enim, quod verum inquit Ambrosius quod Christus dedit eminentiam potestatis ecclesiæ, ei cuncta subiiciens, sed non ad intellectum aduersariorum, scilicet quod ecclesiæ vniuersali vt vniuersitati in omnibus eius membris coniunctim data sit talis excellentia potestatis: quia vt inquit Ambrosius lib. de poen. & habetur de poen. di. i. §. certum est. in solis presbyteris ecclesiæ claves accepit. ergo excellentia potestatis ecclesiæ est in prælatis, & præcipue in prælatorum prælato Christi generali vicario, qui solus vocatus est in plenitudinem potestatis: & cui, vt inquit Cirillus, omnes iure diuino caput inclinant. ¶ Ad decimam sextam, quæ sumitur ex ca. Legimus. di. 93. respondetur, quod nihil facit ad propositum propter duo. Primo, quia ibi Hieronymus non loquitur de autoritate iurisdictionis orbis respectu ecclesiæ romanæ siue apostolicæ sedis, sed loquitur de autoritate consuetudinis, quæ tantò maioris autoritatis esse dicitur, quãtò generalior est, & à pluribus approbatur: vt colligitur ex cap. Nouit. dist. 12. quem admodum de canonicis scripturis dicit Augustinus. & habetur in c. in canonicis. di. 19. secundum quam regulam non dubium est, quin consuetudo orbis maior sit consuetudine vrbis, quã apostolica sedes in omnibus obseruare non iubet. Quod hoc modo loquitur Hieronymus. patet ex intentione Hieronymus. loquentis. loquitur. n. contra consuetudinem, quæ in vrbe regnabat, vt quidam diaconi præferrentur presbyteris

Ad decimam
quintam.

Ad decimam
sextam.

byteris, ex qua consuetudine alij diaconi per orbem volebant præcedere suos presbyteros, cum tamen contraria consuetudo esset per orbem: de qua consuetudine ita in text. loquitur. Quid mihi profers vnius vrbis consuetudinem? quid paucitatem, de qua ortum est supercilium, in leges ecclesiæ vendicas? omne quod rarum est plus appetitur. Pulegium apud Indos pipere pretiosius est: diaconos paucitas honorabiles facit, presbyteros vero turba contemptibiles facit. hæc ille. Hoc etiam quod text. ille de consuetudine loquitur, patet ex gl. quæ sic ibidem ait super verbo maior. maior est, & ideo magis est sequenda consuetudo generalis, vt hic. Tum secundo auctoritas præfata Hieronymus. non militat pro aduersarijs: quia Romanus pontifex non solum vrbis, sed orbis est episcopus, cum caput & princeps sit vniuersalis ecclesiæ. Vnde ipse Hieronymus de obitu siue ortu sanctorum patrum de beato Petro loquens, ita ait. Petrus in Christo ecclesiæ fundamentum Cephæ corporis Christi principatus, & caput est, Apostolorum princeps, pastor humani generis, petra ecclesiæ, clauicularius regni. ¶ Ad decimam septimam, quæ sumitur ex quadam epistola eiusdem Hieronymus. respondetur, quod in nullo fauet aduersarijs. Quod enim dicit Hieronymus. quod Deus omnem potestatem suam dedit discipulis, sanè est intelligendum: quia non est intelligendum sic, nec intellexit beatus Hieronymus. de omni potestate diuina absolute: quia nec potestatem autoritatis, quæ est solius Dei, nec potestatem excellentiæ, quæ est propria Christo, dedit discipulis, sed tantum ministerialem, vt dicit Augustinus. Nec istam ministerialem dedit discipulis suis sine ordine: quia omnia quæ sunt à Deo ordinata sunt. Dicit ergo Christus dedisse omnem potestatem discipulis: quia omnes fecit participes illius potestatis, non tamen sic, vt quilibet eorum videretur in plenitudinem potestatis, sed vnus tantum scilicet Petrus, quem caput, & principem omnibus præfecit, sicut ipse Hieronymus ait, vt patet in responsione præcedentis rationis. Et ita patet, quod licet alij prælati, qui succedunt Apostolis, participes sint potestatis clauium, Roma. tamen pontifex qui succedit Petro, præ omnibus accepit, & per consequens omnibus illis siue dispersis siue congregatis maior & superior est. ¶ Ad decimam octauam, quæ sumitur ex epistola Augustini, respondetur, quod in nullo fauet aduersarijs, licet apud eos reputetur Achilles. Patet, quia non est intentio beati Augustini dicere in episto-

Ad decimam
septimam.

Rom. 13.

Ad decimam
octauam.

la illa, quod concilium vniuersale sit superius papa autoritate potestatis. Quod patet: quia in epistola ipsa, sicut & in libro de vnico baptismo, profitetur quod in Romana ecclesia Apostolicæ cathedræ viguit principatus, quod verum non esset, si superius tribunal, aut superior cathedra quàm sit Romani pontificis alia daretur. Quod ergo dicit beatus Augustinus. restabat ergo adhuc plenarium vniuersalis ecclesiæ concilium, non dicit ratione superioritatis principatus, aut potestatis, quæ maior sit in concilio plenario, quàm in Apostolica sede, cum (vt dictum est) autoritas conciliorum à Romano pontifice pendeat, sed hoc dicit ratione amplioris & maioris ex aminis, quales sperabatur in plenario concilio patrum totius ecclesiæ. Quod verò ista sit intelligentia beati Augustini. patet ex verbis ipsis epistolæ & ex alijs, quæ de ista materia commemorat in libro de vnico baptismo. dicit autem sic in præfata epistola: sed iam tamen quasi haberent quod dicerent malos iudices esse perpellos, quæ vox est omnium malorum litigatorum, cum fuerint etiam manifestissima veritate superati, quasi non adhuc eis dici posset, & iustissime dici, Ecce putemus illos episcopos, qui Romæ iudicarunt non bonos iudices fuisse, restabat adhuc plenarium vniuersalis ecclesiæ concilium, vbi etiam cum ipsis iudicibus causa possit agitari. hæc ibi. Et hoc dicebat Augustinus. maximè, quia vt in libro de vnico baptismo idem dicit. maiores accusatorum episcoporum Ceciliani qui innocens fuerat à papa iudicatus, querebantur imperatori, quod non plenè fuerit illud iudicium Romæ examinatum atque deproptum. Quam ob causam dicebat Augustinus. quod præfati episcopos accusatores Ceciliani, qui dicebant, licet falsè, iudicium factum Romæ minus plenè fuisse examinatum, antequm schisma facerent separantes se ab Apostolica sede, debuissent expectasse iudicium vniuersalis plenarij concilij, vbi cum ipso papa discussio plenior fieret & consultatio. Quod verò consequenter dicit Augustinus. quod si malè iudicatus se conuicti fuissent, eorum sententiæ soluerentur: non ita accipiendum est, quod autoritate concilij plenarij tanquam superioris iudicis potestate sententiæ illæ soluerentur, cum (vt superius diximus) ipse Augustinus dicat quod in ecclesia Romana semper apostolicæ sedis viguit principatus: sed est intelligendum, quod hoc fieret autoritate ipsius Romani pontificis. melius consulti & informati, cuius autoritate præfatum concilium veniret congregandum, ita quod ipse papa melius informatus & consultus per vniuersale concilium si ita esset quod prius malè iudicatum fuisset præfatum Vniuersalem

tem in cōcilio cōdit canones, & qui sine synodo facit decreta & decretales: vnde ex hac parte decretales & canones paris, imò eiusdē sunt authoritatis. vt in. c. decretales. di. 20. Ex emplū huius assignare possumus in his quæ papa facit cum cardinalibus in consistorio, & quæ solus. Planū est, quæ maioris authoritatis reputantur facta per papam in cōsistorio cū consilio dominorū cardinalium, quæ per eū solū facta: & nihilominus eiusdē roboris, & authoritatis sunt hæc & illa, cū eadē potestate sint edita. Ex quibus omnibus bene consideratis deridēda venit manifestē nouellorū magistrorū temeritas, quæ antiquos doctores, qui veritate coacti in fauorē principatus Romani pontificis locuti sunt, aut de adulatione arguunt, aut de falsa intelligentia & interpretatione sacræ scripturæ: in quo stulto & temerario iudicio potissimè ij nouelli magistri tanquā præsumptione diabolica repleti veniunt arguēdi. Quoniam præfati doctores in honore beati Petri & pro eius principatus amplitudine loquētes aut sunt Ro. pō. pro Christo martyrio coronati, aut cōfessores gloriosi ab vniuersa ecclia venerati, aut sancti patres, aut in iure diuino & humano cæteris in ecclia Dei præstantiores doctores. Periculum valde esset & insanū tantorū sanctorū patrū traditiones postponere, imò tanquā falsas cōculcare, & assertionibus adhærere nouellorū istorū magistrorū, quorū caput & magister extitisse videtur Ockam, & eius quidā discipulus Iarson nominat⁹: qui prætermisiss sanctorum patrū & doctorum ecclie expositionibus, scripturā sanctā hæreticorū more ad propriam voluntatem interpretatur. Contra quos beatus Hiero. in. c. nō afferamus. 24 q. 1. ait. Nō afferamus stateras dolosas, vt appendamus quod volumus pro arbitrio nostro, dicentes hoc graue, hoc leue est: sed afferamus diuinā stateram de scripturis sacris tanquā de thesauris dominicis, & in illa quid sit grauis appendamus. Et in. c. ridiculum. di. 12 ait papa Nicolaus. Ridiculum, & fatis abominabile dedecus, vt traditiones, quas antiquitus à patrib⁹ suscepimus, infringi patiamur.

Quòd nō liceat appellare à papa ad vniuersale concilium.

Cap. XLVII.

S V M M A R I V M.

1 Cōciliū vniuersale, quod nō sit tantæ authoritatis, ut ad ipsum liceat à papa appellare, ostenditur.

Q Vanuis ex his quæ de superioritate Romani pont. super concilium vniuersale demonstrata sunt, facile sit intellegere, quod appellare non liceat à Ro. pon. ad conciliū vniuersale, sed magis e conuerso, puta à sententia cōciliij, quam apostolica sedes nondū approbauerit, ad papam liceat appellare: nihilominus pro ampliore illustratione veritatis id ostendere ex multis curabimus. Præsupponimus in primis, quod appellatio fiat ab inferiori ad superiorem iudicē, & nō e conuerso. vt colligitur ex c. omnes. 2. q. 6. & ff. à qui. appel. nō licet. l. 1. & in multis alijs locis. Quo præsupposito, dicendum videtur, quod nullo modo liceat appellare à Romano pon. ad concilium vniuersale tanquā ad superiorem iudicē. Quæ cōclusio in primis ponitur in. cap. ipsi sunt. 9. q. 3. vbi Gelasius papa ita inquit: ipsi sunt canones, qui appellationes totius ecclie ad hui⁹ sanctæ sedis examen voluerunt deferri, ab ipsa nusquā prorsus appellare debere sanxerūt. Nota verbū, nusquā: notaverbū, prorsus. quasi si diceret, nullo tēpore, nullo casu. Amplius hanc cōclusionē primò rationibus: secundò autoritate sacrorū conciliorū: tertio ex gestis & practicis in cōcilijs vniuersalibus ostēdemus veram esse. Primò sic. A iudice, in quo est suprema potestas in ecclia & totius ecclie principatus non licet appellare ad aliud quod conciliū ecclie: hoc patet ex supposito. sed in Ro. pō. est suprema potestas in ecclia, vt dicit articulus diffinitus per papam Martinū in concilio Constan. & habetur in c. patet. 9. q. 3. vbi dicit Nicolaus papa: profectō sedis Apostolicæ, cuius authoritate maior non est iudicium. dicit etiam in. ca. nolite errare. di. 11. quod in ea dñs tot⁹ ecclie posuit principatū. ergo sequitur, quod à Ro. pon. appellare non liceat ad conciliū, sicut ad superiorem iudicem. Consequētia est manifesta: quia aliàs oporteret dicere, quod suprema potestas nō esset in papa, quod est contra articulum. Secundò sic. A capite non est licitū appellare ad membra. patet: quia caput præstantius est auctoritate suis mēbris: sed papa caput omnium fidelium est caput concilij vniuersalis. ergo ab ipso ad quēcunq; fidelium conuentum siue concilium appellari non potest. Consequētia patet. Et minor etiam patet ex multis locis, maximè in capit. si quis. 2. quæst. 6. vbi habetur, quod quilibet pulsatus aliqua aduersitate licenter possit appellare ad apostolicam sedem, & ad eam quasi ad caput refugium habeat. & idem in capit. Romanam. eadē

eadem causa. & quæst. Tertiò sic. A matre omnium ecclesiarum & omnium fidelium nullo modo licet appellare ad filios nec dispersos, nec congregatos: quia mater semper maior est autoritate filijs, & etiam filiorum cōgregatione: sed Romana ecclia siue apostolica sedes est mater omnium ecclesiarum, sicut patet per multa capitula, maximè per. c. omnes. 2. q. 6. vbi habetur, quod omnes episcopi quibuscunq; aduersitatibus propulsati liberè ad apostolicam sedem appellent, & ad eā quasi ad matrem fugiant. Quartò ab eo iudice, cuius est de tota ecclia iudicare, & de quo non est datum alicui iudicare, non est licitum appellare, patet ex terminis, papa est est huiusmodi. ergo ab eo non est licitum appellare ad quēcunq; alium iudicem. Consequētia patet. Et minor habetur in ca. cuncta. 9. q. 3. vbi Gelasius papa omnibus episcopis scribens ait. Cuncta per mundum nouit ecclia, quod sacrosancta Romana ecclia de omnibus fas habet iudicandi, nec cuiquā de eius liceat iudicare iudicio: siquidem ad illā de qualibet parte mundi appelladum est, ab illa autem nemo appellare permissus est. Quintò. Ab illo iudice appellare non est licitum ad iudicem, qui iudicare nō habet potestatem, nisi ab eo, à quo appellatur. Patet hoc à primo fundamento: sed concilium vniuersale auctoritatem constituendi & sententiandi siue iudicandi habet à papa, vt superius ex multis ostendimus. & facit ad hoc. di. 17. per totū. & c. significasti. extra de elec. & c. bene. di. 96. ergo à papa ad concilium appellare non licet. Sextò sic. Idem est censendū tribunal Christi & papæ in terris, cum eius sit vicarius vices eius gerens in terris. Vnde Chrysost. super illud Iohan. vlti. pasce oves meas. dicit, id est loco mei prepositus esto: & caput fratrum tuorum, vt ipsi loco meo te affumentes, vbiq; terrarum te in throno tuo sedentem prædicent, & confirmēt. hæc ille. Et hoc pariter colligitur ex cap. putamus. de cōfuetu. lib. 6. sed pone, quod à tribunali papæ possit appellare ad illud in terris, aut quod ab alio ad tribunal papæ non possit appellari, est ponere, quod à tribunali Christi appellari liceat. Itē quod illud tribunal sit maius tribunali Christi, patet: quia omne tribunal maius tribunali vicarij episcopi est maius tribunali episcopi cuius est vicarius, cum vnum & idem sit vtriusque tribunal, quorum vtrunque est manifestè erroneum. Præterea secunda via eadem cōclusio ostenditur vera auctoritate, scilicet vniuersalium conciliorum. Habetur pri-

mò in gestis Ephesini primi concilij statutū, quod à sententia sedis apostolicæ nulli liceat appellare. Item secundò ex cap. ne Romani. extra de elect. in cle. quod fuit in cōcilio Viēnensi, vbi dicitur, quod lex superioris per inferiorem tolli non potest. glo. Iohā. An. dicit, quod hoc habet maximè verum, cum inferior ab illo superiore recipit potestatem, in casu nostro coetus cardinalium à papa. Et sequitur per quod idem videtur de concilio supra eo. tit. cap. significasti. 9. q. 1. cuncta. hæc ille. Item tertio Alexander tertius in concilio vniuersali. c. licet. de elect. dicit. In ecclia Romana aliquid speciale constituitur: quia non potest ad superiorem haberi recursus. glo. Hostiens. quia nulla superior: sed ipsa super omnes est. Et idem dicit Iohan. An. ergo videtur quod iuxta fidem expressam in concilijs vniuersalibus de superioritate apostolicæ sedis ab ea appellari non sit licitum ad quodcunq; aliud iudicium, siue etiam conciliū. Ceterum eadem conclusio tertio ostenditur ex gestis & practicis in concilijs vniuersalibus: & primò ex gestis in concilio Ephesino secundo, vbi cum læderetur fides catholica, legati Romani pon. legunt appellasse. Vnde Leo papa in epistola ad Theodosium imperatorem scribens, & rogans, vt Chalcedonē. synodus in correctionē Ephesinæ institueretur, ita inquit inter alia. Tota mentis acie reuerēter aspice beati Petri gloriam, & cōmunes cum ipso omnes sanctorum coronas, cunctorūq; martyrum palmas, quibus alia non fuit causa patiendi, nisi confessio deitatis & veræ humanitatis in Christo. Cui sacramento quia nunc à paucis imprudentibus obuiatur, omnes partium nostrarū ecclie omnē mansuetudinē vestram gemitibus, & lacrymis supplicant sacerdotes: vt quia & nostri fideliter reclamauerunt, & eis libellum appellationis Flavianus episcopus dedit, generalē synodum iubeatis intra Italiā celebrari, quæ omnes offensiones ita repellat. & c. Item secundò colligitur ex gestis Chalcedonē. synodi super eminentia data ecclie Constantino politanæ super Alexandrinam, in qua legati papæ leguntur contradixisse, ac ad beatum Leonem papam appellasse. Vnde in actione. 10. eiusdem synodi, ita vicarij apostolicæ sedis dixisse referuntur. Sedes apostolica nobis præsentibus humiliari nō debet, & ideo quæcunque in præiudicium canonum vel regularum hesternæ die gesta sunt nobis absentibus, sublimitatem vestram petimus vt circūduci iubeatis: in aliàs cōtradictio nostra his

gestis inhæreat, vt nouerimus quid apostoli
co viro vniuersalis ecclesiæ papæ referre de-
beamus: vt ipse aut de suæ sedis iniuria, aut
de canonū euerfione possit ferre sententiã.
hæc ibi. Item de eadem cõtradictione loquitur
Leo papa tã in epistola quã scribit Mar-
ciano imperatori, quã in ea, quam scribit
Anatholio episcopo Constantinopolitano.
Vnde sanctus Thom. de Aquino in quæst.
de pœnitentia. quæst. 10. artic. 4. de hoc me-
moriã faciens, ita dicit. Etiam Romanus
põtifex hæc sua autoritate potest, cuius so-
la autoritate synodus congregari potest, &
à quo sententiã synodi cõfirmat, & ad ipsum
à synodo appellatur. Quæ omnia patent in
gestis Chalcedonensis concilij. hæc S. Thom.

In quo aduersariorū obiectio-
nes ponuntur cõtra prædicta.
Cap. XLVIII.

S V M M A R I V M.

Obiectiones duodecim aduersariorum aduersus
id quod asseritur, quod à papa ad cõcilium uni-
uersale appellare non liceat.

Duersus conclusionem præ-
fatam, quanuis multis & irre-
fragabilibus testimonijs ro-
boratã, aduersarij multa ob-
ijciunt. Et primò quidẽ ar-
guunt ex illo, quod contine-
ri affirmant in concilio secundo Chalcedo-
nen. quod ab electa synodo nõ possit appel-
lari. Et secundò ex concilio quodam Toleta-
no, vbi dicunt constitutum esse, vt à senten-
tia synodi non appelletur. Et tertio sic. A le-
ge siue constituto Dei nullo modo est appel-
landum, sed canones sunt spiritu Dei editi, vt
habetur in. c. violatores. 25. q. 1. ergo à cano-
nibus, & per consequens à concilijs vniuersa-
libus, in quibus canones constituuntur, non
licet appellare. Et quartò. Concilium vniuer-
sale errare non potest, vt præsupponitur, er-
go ab eo appellari non potest. Consequentiã
videtur nota. Et quintò sic. A papa non licet
appellare. vt in cap. cuncta. 9. q. 3. ergo mul-
tò minus à concilio, quod vniuersalem eccle-
siam representat. Et sextò sic. Ex cap. à colla-
tione. libr. 6. idem videtur esse consistorium
papæ, & concilij sicut episcopi & capituli, in
quo episcopus vt prælatus præfidet. ergo vi-
detur, quod à concilio ad papam appellare

Argumen-
primum.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Quintum.

Sextum.

nõ liceat. Et septimò sic habetur, quod à præ-
tore non appellatur ad imperatorem. ergo
multò minus à concilio ad papam. Consequen-
tia videtur manifesta. Et idem arguitur de se-
natu, à cuius sententia non appellatur. vt. ff.
à qui. appel. non li. & inducitur in cap. eccle-
sia. 16. q. 1. Et octauò ex concilio Aphricano
Carthaginens. cui interfuisse dicitur beatus
August. sic patres illius concilij scribunt Ce-
lestino papæ non debere appellationes à cõ-
cilio suscipere, subiungentes, quod ita statu-
tum sit in concilio Nicæno. Et nonò sic. Pe-
trus accepit clauis nomine ecclesiæ, vt in ca.
quodcunq;. 24. quæst. 1. ergo videtur quod
à concilio vniuersalem ecclesiam representã-
te nulli ad Petrũ liceat appellare. Et decimò
sic. Ab illo iudicio appellare nõ licet, ad quod
vltimatè Deus remisit iudicium omnium cau-
sarum, dicens Petro Matthæ. 18. Si peccauerit
in te frater tuus. &c. sequitur. Dic ecclesiæ.
Et vndecimò sic. Ab illo iudicio non est lici-
tum appellare, quod relinquitur vltimũ qua-
si examinans omnia alia: sed iudicium concilij
vniuersalis est huiusmodi, vt patet per Au-
gust. in epistola ad Glorium & Eleusium. er-
go. &c. Et duodecimò sic. A minori siue infe-
riori ad superiorem iudicem est licitum ap-
pellare: sed conciliũ vniuersale est superior
iudex, vt habetur ex concilio Constantien-
si. ergo idem quod prius.

Septimum.

Octauum.

Nonum.

Decimum.

Vndecimũ.

Duodecimũ.

In quo respondetur obiectioni-
bus præfatis aduersariorū.
Cap. XLIX.

S V M M A R I V M.

Obiectiones aduersariorum, asserentiũ licere à pa-
pa ad vniuersale conciliũ appellare, ditiuntur.

Is non est difficile respondere: ve-
rũ pro clariore & breuiore respõ-
sione ad obiectiones præfatas &
pleniorẽ intelligentiam materiæ,
est notandũ, qd de concilio vniuersali duplici-
ter possumus loqui, & ita de sententijs datis in
eo. Aut enim in concilio præfidet papa vt
prælatus & caput concilij per se, aut per suos
legatos, & ab eo, & à concilio vnanimi con-
sensu emanant sententiæ. Et loquendo hoc
modo fit conclusio nostra prima ista, qd nec
à concilio ad papam, nec à papa ad conciliũ
est licitũ appellare. Patet hæc conclusio, tum
quia vnum & idem est tribunal & consistoriũ
& idem

& idem iudex: modò ab eodem ad eundem
non est facienda appellatio. per. c. non puta-
mus. de consue. libr. 6. Tum secundò, quia nul-
lus est superior iudex in terris, ad quem ap-
pellatio deuolui posset. Vnde. ff. à qui appel-
lari. non li. 1. dicit, quod à principe & senatu ap-
pellare non licet. Alio modo loqui possumus
de concilio, in quo Romanus pon. nec per se
nec per suos præfidentes consentit in senten-
tijs datis, aut diffinitionibus per concilium.
Et tunc fit ista conclusio nostra secũda, qd in
talibus sententijs, aut diffinitionibus, in qui-
bus non interuenit consensus papæ, qui (vt
sæpe repetitum est) habet confirmare senten-
tias & gesta conciliorum, licitum est appella-
re à concilio ad papam. Hæc conclusio ma-
nifesta est ex gestis tam Ephesinæ synodi, qd
Chalcedonensis: vt visum est in. c. præceden-
ti. His habitis dicendum est ad rationes in op-
positum. Et ad primã, quæ sumitur de Chal-
cedonensi concilio, respondetur, quod Chal-
cedonense conciliũ loquitur de concilio vni-
uersali iuxta primum modum: quoniam ele-
cta synodus dicitur, quæ autoritate Roma-
ni pon. fulcitur, & roboratur, & cuius autho-
ritate sententiæ eius sunt confirmatæ. Vnde
in actione. 6. eiusdem concilij habetur, quod
in omnibus synodis apostolicis de
cretas sententijs primò propter autoritatẽ
eiusdem sanctæ sedis confirmabant: quia a-
liàs nullum robur habebant. Vnde etiam, vt
habetur ex decretis concilij Antiocheni, per-
fectum concilium dicitur, vbi interfuerit Me-
tropolitanus antistes. Item ibidem illa dicitur
plenaria synodus, in qua etiã episcopus
Metropolitanus interfuerit. Ita dicendũ est
de vniuersali, quod tantum tunc dicitur per-
fectum plenarium & electum, quando in ei-
statutis autoritate & consensu interuenit
Roma. p. qui est totius orbis antistes. Et ad
secundã rationem, quæ sumitur de concilio
Toletano, respondetur pari modo: quo-
niam constitutum illud concilij Toletani, vt
ex ei- verbis manifestè habetur, loquitur de
his quæ fuerũt diffinitione descripta vniuer-
salis autoritatis. Manifestum est autem, qd
nõ possunt dici descripta diffinitione vniuer-
salis autoritatis, quibus non interuenit as-
sensus Romani pon. qui totius orbis episco-
pus est, & in quo Deus totius ecclesiæ prin-
cipatum posuit, vt sæpe dictum est. Et ad ter-
tiam, quæ sumitur de. c. violatores. responde-
tur, quod propriè sunt canones constituta
per vniuersalia concilia interueniente autho-
ritate Romani ponti. quæ canonibus robur

Ad primũ.

Ad secũdũ.

Ad tertium.

impartitur, & à talibus sententijs siue cano-
nicis vniuersalis concilij non appellatur,
ut nec à papa, vt dictum est. Et ad quartã,
quæ sumitur ex eo, quod conciliũ errare nõ
possit, iam responsum est suprã in cap. 46. qd
præsuppositum hoc non est vniuersaliter ve-
rum: quoniam aliqua concilia inueniuntur
errasse: vnde quia errat secũda synodus Ephe-
sina, appellatum est ab ea. Et ad quintã, quæ
sumitur ex eo, quod à papa non appellatur,
& c. respondetur negando consequentiã:
quoniam papa habet supremam potestatiẽ
in ecclesia: concilium verò tantam quantam
papa indulget. vnde non est simile de papa,
& concilio, sicut etiam ex superiorib- patet.
Et ad sextã ex. c. à collatione. respondetur
sicut ad primum & secundum argumentum.
Et ad septimã, quæ sumitur ex eo, quod à
pratore non appellatur. respondetur simili-
modo, scilicet qd à pratore, qd speciali autori-
tate imperatoris sententiã, appelladum nõ
est, sicut nec à concilij sententiã, quã Roma-
nus ponti. confirmat. Et ad octauã, quæ su-
mitur de concilio Aphricano, respondetur,
quod nullo modo militat aduersus propo-
situm. Quod patet ex multis. Primò enim ex
hoc, quod concilium illud fuit prouinciale
concilium, & multa videtur dicere quæ non
sunt vera: potissimè id quod dicit de concilio
Nicæno: quoniam semper quicquid statu-
ant de huiusmodi causis, semper excipitur
Romani pon. autoritas. Vnde non est tan-
tæ autoritatis concilium illud, quod eius di-
cta necessariò sint admittenda. Quod verò di-
cunt aliqui, quod beatus Aug. in hoc concilio
se subscripsit, nõ est verum: vt patet confi-
deranti tempus beati Augusti. & illius Ro-
mani pon. cui illa synodus scribit. Secũdò ra-
tio militat: quia conciliũ illud nõ dicit, qd pa-
pa non possit suscipere appellationes à con-
cilio: quia sic dicendo, falsum diceret: sed qd
non debeat faciliter. & indifferenter: & hoc
videtur satis rationabile, maximè quãdo ap-
pellatio non nisi ad fugiendum correctio-
nem fieri videtur: sicut videbatur in casu illo,
in quo non modò sceleratissimus refereba-
tur fuisse episcopus ille, sed etiam conuictus,
& confessus dicebatur de criminibus, de qui-
bus erat accusatus. Tertio respondetur maxi-
mè ad rem, quod hoc Aphricanum conciliũ,
quod in multis visum fuerat prius præsum-
ptuosum aduersus sedem apostolicam, post-
modum venit ad obedientiam & reuerentiã
debitam, acceptans diffinitionem apostoli-
cæ sedis, vt colligitur ex concilio. 8. Constã-
tinopo-

Ad quartũ.

Ad quintũ.

Ad sextum.

Ad septimũ.

Ad octauũ.

tinopolitano, vbi sic habetur. Inuenitur ergo Aphricana synodus paruisse potius iudicio Zozimi papæ Romani, ac per hoc propriam reprobasse sententiã, & iustificasse Apianum non restitisse voto Ro. pö. hæc ibi. Quod plenius deducit papa Bonifacius in epistola, quã Eulalio Alexandrino episcopo scribit de reconciliatione Carthaginensis ecclesiæ, & aliorum episcoporum, vbi ita dicit. Aureli⁹ enim præfectus Carthaginens. ecclesiæ olim episcopus cū collegis suis instigante diabolo super bire temporibus prædecessorū nostrorū Bonifacij atq; Celestini cōtra Romanã ecclesiã cœpit: sed videns se modò peccatis Aurelij Eulalij à Romanæ ecclesiæ cōione segregatū humiliã recognouit se, pacē & cōionem Romanæ ecclesiæ petens, subscribendo vnã cum collegis suis dā nauit apostolica auctoritate omnes scripturas, quæ aduersus Romanæ ecclesiæ priuilegia factæ quocunq; ingenio fuere. hæc ibi. ¶ Ad nonã, quæ sumitur ex ca. quodcunq; respõsum est in. 2. lib. circa. c. 75. vbi in sententia dictū est, qd falsum sit, qd beatus Petrus clauis accepit noie ecclesiæ ad intellectum aduersariorū, nec hoc vult dicere. c. quodcunq; sicut in superioribus demonstrauimus, & etiam colligitur ex glo. ¶ Ad decimam, vndecimã, & duodecimam respondetur simul, qd minor cuiuslibet illarū rationū est falsa. Et ad probationes earū iã responsum est supra ca. 46. vbi responsum est tã ad auctoritatem illã Matthe. 18. Dic ecclesiæ. qd ad epistolã Aug. & ad declarationē factã Cōstanti. & plenius in. 2. lib. c. 72. & 99.

Ad nonum.

Ad reliqua tria.

¶ Quod vniuersale conciliū in Ro. pon. verum & indubitātū extra casum hæresis nullã habeat iurisdictionem. Cap. L.

SVMMA RIVM.

1 Concilium vniuersale in Romanum pontificem verū, & indubitatum extra casum hæresis nullam habere iurisdictionem probatur.

1 **H**is quæ de superioritate Romani pon. respectu vniuersalium conciliorū plenè iam diximus, facile est intelligere nullam iurisdictionē nullamque facultatē habere vniuersale conciliū supra papã verum, & indubitatum,

tū, etiã si deuiet à vitæ honestate: cū tamen non incidat in hæresim propriè dictã. Planè cū inferior superiorem ligare, aut soluere, siue iudicare nō possit, & multipliciter sit demonstratum papam superiorē vniuersali cōcilio esse, nulli relinquitur dubia præfata cōclusio. Vnde Apostoli sententiã est ad Ro. 2. Tu quis es qui iudicas seruū alienum? suo enim dño aut stat, aut cadit. Verū quia ista cōclusio ex iã dictis clarissima habetur. & quia in lib. 2. c. 93. qd papa extra casum hæresis iudicem non haberet in terris sufficientissimè rationibus & auctoritatibus sanctorum patrum sacrorum conciliorum diffinitionibus sedis apostolicæ determinatione atq; clarissimorum doctorū sententia & doctrina ostendimus, respondentes etiam obiectionibus aduersariorū, reputamus superfluum plura ad hoc inducere, & ita breuitatis gratia ab vltioribus abstinemus. Ex quibus satis aperte, imò apertissimè elidit error & temeritas Basilicæ congregatorum, qui sibi vicariū Christi, & locum eius tenentē in terris patrē omnium Christianorum, pastore gregis dominici, & ecclesiæ vniuersalis principem Ro. pon. verū & indubitatum, & ita ab vniuersa ecclesia habitum, scilicet Eugeniū sanctæ memoriæ citare, suspendere, ac deponere quātum in eis fuit, præsumperunt. Audacia quæ in impietate & præsumptio diabolica nullis anterioribus seculis attentata, quæ sanè ampliora futuris temporibus nocitura generasset scandala, nisi omnipotēs Deus, qui nauis ecclesiæ est certissimus gubernator, ecclesiam suam ab huiusmodi tempestatibus, & turbidis fluctibus seruasset illæsam, Christianorum principū aliorūq; fidelium mentibus inspirando, vt Basilienisū præsumptionibus nec fides, nec locus daretur. Vnde etiã factur. est, vt citò eorū memoria sicut fumus euanesceret, & hoc ideo: quoniã sicut beatus Ambrosius in quodã sermone tractans illud Prouer. 30. Tria sunt mihi difficilia: inter quæ ponitur semitas scire nauis nauigātis. dicit, Nauis ecclesiæ & si vndarum fluctibus atque procellis sæpe vexetur, tamē nunq̄ potest sustinere naufragiū: quia in arbore ei⁹, scilicet cruce Christus erigitur: in puppe pater refidet gubernator: pro rã paracletus seruat spiritus: hanc per angustia huius mundi freta duodecim remiges ducunt duodecim Apostoli, & similis numerus patriarcharum.

¶ Quod Roma. pon. legibus, & statutis vniuersalium cōcilio-

rum,

rum, nec ligatur, nec necessario subiicitur. Cap. LI.

SVMMA RIVM.

1 Conciliorum generalium leges & statuta, quòd Romanum non ligent pontificem.

1 **S**Anè plenè considerantibus quæ in superioribus parum antè tam de superioritate Ro. pon. supra totam ecclesiam, quàm de vniuersalium conciliorum auctoritatis dependentia à Ro. pon. quam rationibus, auctoritatibus & exemplis firmiter stabilimus, luce clarissima patet, qd Ro. pon. nec ligatur, nec subiicitur necessitate quorūcunq; conciliorum: nō tantum patriarchaliū, quia de istis nunq̄ fuit dubiū: sed etiã nec vniuersaliū statutis, legibus aut canonibus, quæ sub iuris positui genere cōprehenduntur. ¶ Primò quidē ex superioritate, qua Ro. pon. superior est, & primatum habet vniuersalis ecclesiæ arguendo præfata cōclusio patet. ait enim Nicolaus papa in. c. inferior. dist. 21. Non potest iudicio inferior potiorē ligare. vnde propheta ait. Nūquid gloriabitur securis contra eū qui secat in ea, aut exaltabitur ferra cōtra eū qui trahit eã? His itaq; ex diuina scriptura cōmemoratis, sole clarius exhibuimus nō posse quēquam, qui minoris auctoritatis est, eum qui maioris potestatis est, iudicij suis adijcere, aut proprijs diffinitionibus subiugare. hæc ille. ¶ Secundò idem patet ex eo, qd à Ro. pon. vt superior extitit monstratum, canonum conciliorum depēdet auctoritas. Alienū profectò est à ratione, vt quis legibus illis alligetur coactus, qui legibus ipsis & vim & auctoritatem impartitur. Vnde Iurisperitus ait. Princeps solutus est legibus quantū scilicet ad vim coactiuam. Vnde S. Tho. in. 2. 2. q. 96. ar. 6. quærens, an princeps subiiciatur legibus, respondens dicit, qd princeps est solutus legibus quantum ad vim coactiuã. Et subdens rationē inquit. Quia nullus cogitur propriè à seipso: lex autem nō habet vim coactiuã nisi à principis potestate, licet quo ad vim directiuam princeps subiectus sit legi propria voluntate, prout infra dicit. Cū ergo Ro. pon. princeps ecclesiæ sit, nullis ecclesiæ legibus ligatur coactus, siue tenetur obnoxius. Notãter dicimus ecclesiæ: quia aliud est de legibus iuris diuini aut naturalis. ¶ Tertio sic eadem cōclusio apertè demonstratur ex. c. significasti. extra de elec. vbi dicitur, qd concilia per Ro-

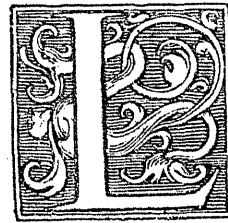
manæ ecclesiæ auctoritatē facta sint, & robur acceperint, & in eorū statutis Ro. pont. patenter excipiat auctoritas. glo. Hosti. tãquam superior. 9. q. 3. cuncta per mundū. ergo inferior non potest ei legē imponere. infra de ma. & obe. cū inferior. hæc Hostien. ¶ Quarto eadē conclusio apertissimè colligitur ex. c. innotuit. de elec. vbi Inno. 3. apertissimè declarat, qd canō vniuersalijs cōciliij etiã confirmatus per papã non ligat eum, sic dicens. Quauis autem canon Lateranen. concilij ab Alexãdro papa prædecessore nostro editus, qui illegitimè natos adeo persequebatur, qd electionem talium innuit nullã esse: nobis tamen per eum adempta non fuit dispensandi facultas, cū ea non fuerit prohibentis intentio, qui successorib⁹ suis nullum potuit in hac parte præiudiciū generare, pari post eum imò eadem potestate functuris, cū non habeat imperium par in parē. hæc ille. Ex quibus verbis patet etiam manifestè, qd potestas papæ, & concilij simul nō est maior potestate papæ. Secūdo qd tota potestas cōstituēdi aliquid in cōcilio à papa depēdet immediatè. ¶ Quintò eadem conclusio luce clarissima colligitur ex. 6. his itaq; respondetur. 25. q. vbi Gratianus volens iura iuribus concordare, quæ in hac parte diffonare videbantur, dicit sic. His itaq; respondetur. Sacro sancta Romana ecclesia ius & auctoritatem sacris canonibus impartitur, sed eis non alligatur. habet enim ius condendi canones, vt puta quæ cardo est & caput omnium ecclesiarum, à cuius regula nemini dissentire licet: ita ergo canonibus auctoritatem præstat, vt se ipsam sibi nō subiiciat: sicut Christus, qui legem dedit, ipsam legem carnaliter impleuit octauo die circuncisus, quadragesimo die cū hostijs in tēplo est præsentatus, vt in seipso eam sanctificaret: postea verò vt se dominū legis cōprobaret, contra literam legis leprosum tangendo sanauit: Apostolos quoq; cōtra legem sabbati per sata prætergredientes spicas vellentes & confricantes manibus suis &c. Et infra hinc de eo dicitur. Erat Iesus docens tanquam potestatem habens, id est, tanq̄ dñs legis addens moralibus ea quæ deerant ad perfectionem, vmbra figurālium lucem spiritualis intelligentiæ cōmutans: non tanquã scribæ eorum, qui litera legis astricti non audebant aliquid addere vel commutare. Sicut & summæ sedis pontifices canonibus siue à se siue ab alijs sua auctoritate conditis reuerentiam exhibent, & eis se humiliãdo ipsos custodiunt, vt alijs obseruandos exhibeant.

hibeant, nonnunquam verò seu iubendo, siue diffiniendo, siue discernendo, seu aliter agendo se decretorum dños & conditores ostendēt. In præmissis ergo capitulis alijs imponitur necessitas obsequendi: pontificibus summis ostenditur inesse autoritas imperandi, vt à se tradita obseruando, alijs non condenda demonstrent: exemplo Christi, qui sacramenta, quæ ecclesiæ seruanda mandauit, primùm in seipso suscepit, vt ea in seipso sanctificaret. Oportet ergo primam sedem (vt diximus) obseruare ea quæ decernendo mandauit, non necessitate obsequendi, sed autoritate in partem: licet itaq; sibi contra generalia statuta decreta specialia priuilegia indulgere, & speciali beneficio cōcedere quod generali prohibetur decreto. Sacri siquidem canones ita aliquid constituunt, vt suæ interpretationis autoritatē sanctæ Romanæ ecclesiæ reseruent. Ipsi namq; soli canones valent interpretari, qui ius condendi eos habēt. Vnde in nonnullis capitulis conciliorū cum aliquid obseruandū decernitur, statim subinfertur: nisi autoritas Romanæ ecclesiæ aliter impauerit. hæc ibi. ¶ Finaliter patet ergo quod papa de necessitate non subijcitur canonibus aut statutis conciliorum. Verū licet ita sit, de honestate tamen tenetur ista obseruare. Tum secundum iam dicta, vt alijs det exemplum obseruandi, secundum illud. Coepit Iesus facere & docere. Tū, vt habetur de consuetudine c. cū omnes. quod quisq; iuris in alterum statuit, ipse debet vti eo. Et sapientis dicat autoritas. Patere legē quam ipse tuleris. Hoc etiam habetur in c. confidimus. 25. q. 1. vbi dicitur. Confidimus q; nullus iam veraciter Christianus ignoret vniuersiūq; synodi cōstitutum, quod vniuersalis ecclesiæ probauit assensus: nullam magis exequi sedem præceteris oportere, quam primam. Vbi super verbo, oportere, dicit glossa sic: oportet est hinc verbum honestatis. addit Archidi. & equitatis. Et itaq; patet, q; papa non necessitate, licet bene honestate canones obseruare teneatur. Canones dicimus, quæ ipsa sedes apostolica confirmauit.

¶ Quod vniuersale concilium non possit facere contra Romanum pontificem. decretum irritans. Cap. LII.

S V M M A R I V M.

1 Concilium vniuersale, quod contra Romanum pontificem decretum irritans facere non possit.

Vice clariùs ex præmissis confunditur error nouellorum magistrorum aduersariorum Apostolicæ sedis, qui per prælatos ecclesiæ synodaliter congregatos posse asserunt poni contra Romanum pontificem decretum irritans, & decreta detrahentia constitutionibus papalibus. Et licet (vt diximus) clarissimum sit eos in hoc errare, vt ex prædictis, tamē aliqua modica commemorando, sic breuiter ostendimus. ¶ Primò concilii vniuersalia non possunt præfigere legem Romano pontifici. ergo vniuersalia concilia non possunt contra Romanum pontificem decretum irritans condere siue facere. Consequentia est manifesta. Antecedens patet ex cap. significasti. extra de elec. & habetur in superiori cap. Secundò sic. Contra ordinem naturalis rationis est, q; inferior possit annullare aut irritare leges superioris: sed papa est superior autoritate concilij vniuersalibus, sicut caput corpore suo. ergo concilia vniuersalia nullo modo annullare aut irritare possunt facta aut instituta Roma. pont. Consequentia est bona. Maior etiā patet & colligit ex c. inferior. di. 2. 1. Minor est superius multipliciter probata. ¶ Tertio sic. Papa habet supremam potestatem in ecclesia Dei: ergo sequitur quod nulla potestas ecclesiastica potest facta papalia siue decreta irritare, siue annullare. Consequentia est manifesta. Antecedens etiam est notum ex articulo concilij Constantien. vt supra induximus. & colligitur etiā ex c. patet. 9. quæst. 3. ¶ Quarto sic. Quicquid autoritatis habent concilia vniuersalia instituendo canones est à Romano pontifice. ergo sequitur, quod concilia vniuersalia nullo modo possunt irritare aut annullare decreta aut facta Romani pontificis. sicut nec stella extinguere lumen solis à quo illuminationem suscipiunt. Consequentia patet. Et antecedens probatum est tam in præcedenti. c. quam in superioribus. Ex quibus & alijs superius habitis aperte confutantur multa somnia & errores magistrorum nouellorum Basiliensium. circa potestatem conciliorum suorum. Sed de hac materia hinc sufficiat: quoniam super hoc tractatū aliās, cū Basileæ essemus, edidimus copiosum, q; de decreto irritante intulit contra præsumptores ibi contra Romanum pontificem in prouisionibus ecclesiarum irritans decretum apponere. ¶ Quod

¶ Quod ad Romanum pontificem pertineat canonum sacrorum interpretatio. Cap. LIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Interpretari legem quid sit.
- 2 Interpretationis genera quot sint, ostenditur.
- 3 Concilij in vniuersalibus storiatur ambiguitas, q; ad Romanum pontificem maxime illius declaratio pertinet.
- 4 Canonum sacrorum interpretatio quod Romano pontifici maxime conueniat.

¶ T si facile sit intelligere ex superioribus iam enucleatis de principatu Romani pontificis respectu vniuersalium conciliorum, q; ad Roma. pontificem vtputa ad principem reipub. Christianæ maxime spectet legum ecclesiæ siue sacrorum canonum interpretatio atq; declaratio cuiuscūq; ambiguitatis, quæ de vniuersalibus concilij nasceretur: nihilominus, vt clariùs id fiat, aliqua ad hæc adducemus. In quorum primis notandum occurrit, quid sit interpretari. Secundò, quot sunt genera interpretationis. Interpretari legem, siue præceptum legis, est dare rationabilem intellectum siue sensum præcipientis & præcepti siue legislatoris in lege quam cōdidit. Genera verò interpretationis sunt duo ad præsens: quod darn, scilicet, magistrale, cum per inuestigationem rationis quaeritur intellectus canonis, siue legis, aut præcepti: & hanc potest facere quilibet doctus: & hoc in manifestis. i. in his quæ ratione probari possunt: sicut doctores interpretantur, q; præceptum ecclesiæ de ieiunio non obligat pueros, aut notabiliter debiles, aut grauiter laborantes, siue etiā eos qui tanta penuria fatigantur, vt non possint vnam refectionem sufficientem habere. Hæc autem interpretatio dicitur probabilis, non necessaria. Vnde ei non statur de necessitate, nisi quantum ratione demonstratur ei statim fore. De hac magistrali interpretatione habetur. C. de professo. qui in vr. Constan. l. 1. li. 12. & talis interpretatio dicitur magistralis quo ad alios: sed quo ad seipsum episcopi, quæ legem interpretatur, vt eam non sequatur in casu in quo apparet eam esse contra mentem legislatoris. de quo Arist. tractat quinto Ethic. Respectu etiam sacre scripturæ, vt diximus in secundo libr. est interpretatio etiam quædam magi-

stralis, qua doctores sacre scripturæ inuestigatione rationis ex alijs sacre scripturæ locis arguentes interpretantur talem, vel talem esse sensum sacre scripturæ in tali, vel tali loco: sicut communiter fit per expositores sacre scripturæ, de quibus videtur. 2. Esdræ. 8. vbi scribæ dicuntur interpretantes legem in populo. Hæc autem magistralis interpretatio non habet necessitatem, scilicet q; liget, sed bene probabilitatē: nec ei statur, nisi quantum ratione ostenditur quod talis sit de mente Spiritus sancti scripturam sanctam dictantis. secundum illud prophetæ. Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis. glo. 1. Spiritus sancti. iuxta illud Petri. Spiritu sancto locuti sunt homines Dei. Et ideo, vt habetur in ca. hæresis. 24. q. 3. quicumq; aliter scripturam sanctam intelligit quam sensus Spiritus sancti efflagitat, à quo scriptura est, licet ab ecclesia non recesserit, tamen hæreticus appellari potest. Secundum genus interpretationis est autoritatum, cui statur, non ratione aliqua assignata, sed autoritate interpretantis. Vñ talis interpretatio vocat necessaria: necessitatē enim siue obligat ad tenendum sensum datum per eum. Et hoc modo legem interpretari, non est cuiuslibet, scilicet aut condere. ff. de legi. cum de consuetudine) aut parari. Dicitur autem hic par, qui in dignitate succedit, qui ideo habet autoritatem interpretandi legem prædecessorum, quia & tollendi: quia par in parem imperium non habet. Non autem dicitur hic par, qui habet similem dignitatem, sed non eandem. Nam statutum vnius episcopi alius alterius diocesis non habet interpretari, nec falcem suam mittere in messem alienam. Aut interpretari est superioris, scilicet qui potest regulare particularem personam, aut etiam collegium. Superior etiā hic dicitur, qui iudex est inter alios, inter quos interpretatur legem. ff. de legi. nam vt ait, interpretatiōi eius in iudicio prolatæ partes stare tenentur, nisi appellauerint. Conuenit etiā interpretari inferiori ex commissione superiorum, sicut legato. Vnde legatus papæ interpretatur rescriptum papæ. extra de postu. praela. c. 1. circa mediū. & extra de sequestra. ad hoc. ¶ Quibus notatis, ponuntur duæ conclusiones. Prima, q; ad Romanum pontificem maxime pertinet declaratio cuiusuis ambiguitatis, quæ de vniuersalibus concilij oritur. Ista conclusio patet autoritate beatissimi Gregor. qui in capit. nec licuit. distinct. 17. ita ait. Quotiens aliqua de vni-

Conclusio prima.

3

II 5 uersali

uerfali fynodo aliquibus dubitatio nascitur, ad recipiendâ de eo quod intelligūt rationē, ad apostolicam sedem pro percipiendâ ratione cōueniant. Aut fortē sicut de talibus scriptū est: Peccator cū venerit in profundū malorum ita obstinati & cōtumaces extiterint, vt doceri nō velint, eos ab eisdē apostolicis sedibus aut attrahi ad salutē quoquo modo necesse est, aut ne aliorum perditio esse possint, secūdum canones per seculares cōprimi potestates. hęc Greg. Vbi notādum est verū, de vniuersali fynodo: nō dicit de patriarchali contra quosdā aduersarios, dicētes Ro. pon. tantum cōcilij sui patriarchalis, non aut vniuersalis dubia declarare posse. ¶ *Secunda cōclusio.* Canonū interpretatio maximē conuenit Roma. pont. Quæ cōclusio ratione probatur sic. Romani pon. autoritate canones sunt cōstituti, vt parū antē satis copiosē demonstratum est in. c. 3. ergo ad ipsum Romanū pon. spectat illorū interpretatio. Consequētia patet, cū eius sit interpretari (vt dictum est) cuius est cōdere, & vnde ius prodit, ab eo interpretatio requirēda est. vt extra de sentent. excō. inter. Hoc etiā apertissimē roboratur primō ex. §. ex his. in ca. sicut enim. 1. 1. q. 1. vbi sic dicitur. Sicut em̄ solus ille habet ius interpretādi canones, qui habet potestatem condendi eos: ita ille solus ciuiliū legum debet esse interpres, qui eis ius & auctoritatem impartitur. Præterea cōclusio patet ex ca. ideo. 2. §. q. 1. §. his. vbi dicitur. Sacri quidem canones ita aliquid constituunt, vt suæ interpretationis auctoritatē sanctæ Romanæ ecclesiæ referuēt. Et rationem subiungēs ait. Ipsi nanq; soli canones valent interpretari, qui ius condēdi eos habent. De hac aut auctoritate Romani ponti. ita testatur sanctus Tho. in. q. de poten. q. 1. o. art. 4. dicens: q̄ sicut posterior synodus potestatem habet interpretandi symbolum à priori synodo conditum, ac ponendi aliqua ad eius explanationem: ita Romanus pont. hoc suā auctoritate potest, & à quo sentētia synod. confirmatur, & ad ipsum à synodo appellatur: quæ omnia patēt ex gestis Chalcedonē. synodi. Nec est necessarium, q̄ ad eius expositionē faciendā vniuersale cōcilium cōgreget, cū quādoq; id fieri prohibeāt bellorū disidia. sicut in. 6. synodo legitur, q̄ Constantinus Augustus dixit, q̄ propter imminētia bella vniuersaliter episcopos congregare non potuit: sed tantum illi qui conuenerunt, quædam dubia in fide exorta sequentes sententiam Agaptonis papæ determinauerunt: scilicet, q̄ in Christo

Secunda.
4

sunt duæ voluntates, & duæ actiones. Et similiter patres in Chalcedonē. synodo congregati secuti sunt sententiam Leonis papæ, qui determinauit Christum esse in duabus naturis post incarnationem. hęc sanctus Thom. Et hæc de præsentī. c. quia de interpretatione dubiorum in lege Dei siue in sacra scriptura qualiter Romano ponti. maximē competat, in. 2. lib. c. 107. enucleauimus.

¶ **Quod ad Romanum pon. maximē spectet tam dispensatio sacrorum canonum, quam regularum sanctorum patrum moderatio. Cap. LIIII.**

SVMMARIVM.

1 Canonum duplex genus describitur. Et quomodo in eorum altero Summus pontifex ius interpretandi & immutandi habeat, ostenditur.

An è quæadmodum ad Romanum pont. ratione sui principatus pertinere diximus sacros canones interpretari: ita eadem ratione illi potissimē conuenit dispensatio sacrorum canonum etiā vniuersalium cōciliorum, ac regularum sanctorū patrum moderatio. Quod etsi satis apertē ex prædictis habeatur, nihilominus ad maiorem notitiam illud aliquibus rationibus probare curabimus. ¶ Præsupponimus imprimis pro fundamento dicēdorum, q̄ in qualibet repu. necessariō debet esse aliqua potestas dispēfandi in legibus suis, quæ cū institutæ sint ad regulādum humanos actus, qui multam suscipiunt varietatem, non possunt semper impermutabiles permanere. Hinc Aristot. 7. Ethic. arguit necessitatem ponēdi in principe virtutem epikeiam, quam equitatem, siue moderamē nos dicimus. Cuius virtutis officium est in quibus legis obseruantia reipub. vtilitati cognoscitur non expedire, prætermisissis verbis legis, sequi quod ratio, vel communis vtilitas deposcit. Vnde nisi talis auctoritas dispēfandi in legibus & statutis reipu. daretur, multa, quæ ordinata fuerūt ad vtilitatem & pacem fidelium, vergerent in dānum, & perturbationem totius reip. Hinc dicitur in cap. regula. distin. 9. q̄ regulæ sanctorum patrum pro varietate

varietate temporum & locorum temperantur. Quo habito dicimus, q̄ cū dispensatio, vt cōmuniter dicitur, sit relaxatio iuris communis, siue a motio obligationis à præcepto, dispensatio legis non videtur alicui competere, sicut de interpretatione diximus, nisi ad legislatorem, vel parem, vel superiorem, aut ad aliquem alium ex superioris cōmissione: hoc est manifestū. sed Ro. pont. est princeps, & actor canonum, vtpote cuius auctoritate conditæ sunt, ac robur accipiunt, vt ostendimus supra, est q̄ omnibus superior. ergo ad ipsum solū maximē pertinebit auctoritate propria in canonicis dispensare. ¶ *Secundō sic.* Ad illum præcipuē & singulariter spectat dispensatio in legibus reipu. prout tēporum & personarum cōditio exigat, apud quē residet auctoritas publica: sed huiusmodi in reipub. Christiana est Ro. pon. siue apostolica sedes, in qua dñs totius ecclesiæ principatum dicitur collocasse. ergo sequitur, q̄ ad apostolicam sedem spectabit singulariter & maxime dispēfatio canonum, siue regularum sanctorum patrū. Hoc etiam cōfirmat B. Bernardus, qui ad Eugenium scribēs, Roma. pon. nō minat patrem regū, legum moderatorem, salutem terræ, orbis lumen, sacerdotem altissimū. De qua auctoritate Roma. pon. in canonicis dispensandis, siue moderandis illustre testimonium dat dñs Archiepiscopus Remē. lib. de synodis. c. 39. ita dicens. Facultatem temperādo-rum siue mutādo-rum canonum Rom. pont. potissimū adiacere nō dubitamus, vt sancti patres docuerunt. Nam beatus Gelasius. & Nicolaus papa primus in decretis eorum, Symmachus verō in generali synodo diuerso quidem tēpore, sed eadem voce de Romani pon. auctoritate ita protestati sunt. Necessaria (inquunt) rerum dispositione constringimur, & apostolicæ sedis moderamine conuenimur sic canonū paternorum decreta librare, & retrō præfulum prædecessorūq; nostrorū præcepta metiri, vt quæ præsentium necessitas tēporum in restaurandis ecclesijs relaxanda deposcit, adhibita consideratione diligenti, quantum potest fieri temperemus. habetur. 1. q. 7. c. necessaria. Ne mireris, si Romani pon. hanc peculiariter habuerunt potestatem, vt canones pro tempore dispēfaret: ipsi enim sunt authores canonum: & illa sedes semper hoc priuilegium habuit, vt ligatum & solutum sit quicquid ipsa ligauerit, & soluerit. Vnde iuxta attestatōnem sanctorum patrum omnibus ecclesijs præeminet, & de omnibus iudicare potest. hęc ille. De neces-

sitate verō ponendi hanc potestatem in Romano ponti. idem doctor in eodē. c. ita dicit. Nequaquam autem ecclesiastica disciplina consistere posset, si non præful apostolicus illam auctoritatem haberet de canonibus, quam supra retulimus. Nam præcedentium patrum statuta ecclesiasticā disciplinam aliquando non tam instituerēt, q̄ confunderēt, si nulla ratione à successoribus eorum mutari possent, cū tamen necessitas tēporis nūc minus nunc seuerius incedendum persuaderet, quod illū non latebit, qui præcedentium patrum & subsequētium statuta diligēter inuestigare curauerit. Nēpē si beatus Pelagius numerum annorū quos sui antecessores singulis gradibus præceperūt, minuere non posset, penuriæ clericorū sui temporis per presbyteros ex laicis infra annū maturatos nullo modo succurrisset. Item si moderni pontifices antiquorum rigorem canonum per lapsos sacerdotes remittere nequiuissent, ipsa Christiana religio destituta sacerdotali officio penitus stare non posset, cū iam penē nulli sacerdotes nisi criminaliter lapsi reperiantur, quos antiqui canones deposuisse leguntur. hęc ille. & tangitur in. c. requisitis. 1. q. 7. Est ergo priuilegium apostolicæ sedis, vt iudex sit canonū & decretorum, vt pro temporis conditione & rerum necessitate nunc intendat, nunc remittat, prout necessitati & vtilitati ecclesiæ expedire prospexerit. Huius sententiæ est beatus Thom. tam in. 2. q. in quotlibetis, q̄ etiam in tractatu contra impugnantes religionem. dicens. Omnia statuta sanctorum patrum, quæ sunt iuris positiui, sunt relicta dispositioni papæ, vt ea possit mutare, vel dispensare secundum opportunitatem tēporum vel negotiorum. Vbi pro ampliori declaratione huius. c. est notandum, q̄ duplex est genus canonū, vel regularum, aut decretorum sanctorum patrum, vt sanctus Tho. innuit quotlibet. 4. art. 1. 4. Est vnū genus canonum, qui instituti sunt iure diuino, sicut pertinētia ad articulos fidei, ad substantiam sacramentorum, aut quæ manifestam habent connexionē ad legē diuinam siue naturalē pertinētia ad bonos mores: & in talibus papa dispensare nō potest. Et ratio huius est secūdum sanctū Tho. quia ista habent efficaciam ex institutione diuina. De quibus venit intelligēdum, q̄ papa Zozimus in. c. contra 25. q. 1. ait. Cōtra statuta sanctorū patrū condere aliquid, vel mutare, nec huius quidē sedis potest auctoritas. Secūdum genus canonū siue decretorū est eorū, quæ instituerunt pa-

tres

tres de iure positio. Licet em̄ canones à san-
ctis patribus vnanimè instituti dicantur cō-
diti à Spū sancto, non tñ oēs dicuntur pertine-
re aut ad legē naturæ, aut ad legē diuinā: sed
aliqui dicuntur pertinere ad ius humanū, siue
positiuū. Sicut licet omnis veritas à quocūq;
dicatur, vt ait Ambro. à Spiritu sancto est, nō
tamē omnis veritas pertinet ad ius diuinum,
sed erit alterius inferioris generis, aut ordi-
nis, videlicet aut legalis, aut canonici, aut fa-
cultatis medicinalis, & sic de alijs. Et de hoc
genere canonum loquentes dicimus iuxta
iam dicta, quod Romanus pon. potest dispē-
sare in eis à quocūq; sint editi, etiam ab apo-
stolis, vt dicit sanctus Tho. in tractatu supra
nominato. Hoc duplex genus canonum, aut
statutorū sanctorum patrum tangit Leo pa-
pa in. c. sicut sunt. dist. 14. ita dicens. Sicut
sunt quædā, quæ nulla possunt ratione con-
uelli: ita multa sunt, quæ aut pro necessitate
temporum, aut pro cōditione ætatum opor-
tet temperari. Ex quibus confutatur aduersa-
riorum quorundam error, dicentium Roma-
num pon. non habere potestatem in canoni-
bus conciliorum vniuersalium.

¶ Quod Roma. pont. habet au-
thoritatem tollēdi statuta ali-
quatam sacrorū cōciliorum,
quàm prædecessorū suorum.
Cap. LV.

S V M M A R I V M.

1 Papa quod tollendi, & reuocandi statuta aliqua
tam sacrorum conciliorū quàm prædecessorum
suorum auctoritatem habeat, auctoritatibus, ra-
tionibus, & exemplis ostenditur.

Siquis bene perscrute-
tur principatum Roma-
ni pont. reperiet quod Ro-
ma. pon. non solum aū-
thoritātē in canonibus
sacrorum conciliorum
etiam vniuersaliū, & de-
cretis suorum prædecessorū dispēdandi habeat,
verū etiā tollendi, aut reuocandi, aut mutādi
prout temporum, aut causarū necessitas ex-
poscerit. Pro quo notandum circa intelligen-
tiam aliquorum terminorū iuxta dominum
Petrus de Palude in. 3. sententiarū. quod dispen-
satio & reuocatio in aliquo conueniunt, &

in aliquo differunt. Conueniunt autē in hoc,
quod tam dispensatio quā reuocatio important a-
motionem ad obligationē præcepti. Sed dif-
ferunt in hoc, quod dispensatio importat a motio-
nem præcepti in casu, & quo ad aliquem, vel
aliquos, non autem quo ad omnes: sed reuo-
catio absolute importat a motionem obliga-
tionis quo ad omnes. Amota autem obliga-
tione siue quo ad aliquem specialiter per di-
spensationem, siue quo ad omnes generaliter
per reuocationem, efficitur licitū quod prius
erat illicitū: & sic sunt tria circa præceptum,
siue legem, aut canonem. Primum est, interpre-
tatio, quæ non tollit obligationem aliquam,
sed declarat solum intentionem præcipientis,
vel præcepti. Secundum est, dispensatio, quæ
tollit obligationē quo ad aliquos, vel aliquē
solum: sicut si dispēdaretur cum aliquo, quod nō
ieiunaret in quadragesima. Tertium est, reuo-
catio, quæ tollit obligationē simpliciter quo
ad omnes: sicut si papa reuocaret ieiunium
quadragesimæ, nullus obligaretur ad ieiuniū
illud. In superioribus duobus capitulis osten-
dimus, quod Roma. pon. prærogatiua primatus
sui poterat tam interpretari dubia, quæ in ca-
nonibus cōciliorum sacrorum oriretur, quæ di-
spensare in illis: nūc restat ostēdere, quod etiam
possit tā canones vniuersalium cōciliorum,
quæ decreta suorum prædecessorum aliquādo
pro temporum & causarū necessitate reuo-
care, tollere, atque mutare: licet non vniuersa-
liter. Quod nos triplici via ostendemus: vide-
licet auctoritatibus, rationibus, & exemplis.
Auctoritate primò videtur colligi ex. c. non
debet. de consang. & affini. vbi sic dicit papa
Innoc. 4. Non debet reprehensibile iudicari,
si secundum varietates statuta varietur huma-
na. Et idem extra de sent. excō. c. alma. Præ-
terea auctoritate Aymari archiepiscopi Re-
mens. de quo supra in lib. de synodis. idem pa-
tet, dicentis sic vt supra extitit allegatum in
præcedenti. c. Temperandorum, siue mutan-
dorum canonum facultatem Romano pon.
adiacere nō dubitamus. Item ad idem est au-
thoritas beati Tho. qui in tractatu suo cōtra
impugnātes religionem. ita inquit: vt in cap.
præcedenti inductū est. Omnia statuta, quæ
sunt iuris positiuū, sunt relicta dispositioni pa-
pæ, vt ea possit mutare, vel dispensare secun-
dum opportunitates tēporum, vel negotio-
rum. Secūda via, scilicet rationibus hoc idem
ostenditur sic. Eiusdem est destruere, amoue-
re, & abrogare, cuius est condere, vt habetur.
C. de legi. l. i. de in integr. resti. cum venisset.
sed papæ auctoritate conduntur canones con-
ciliorum,

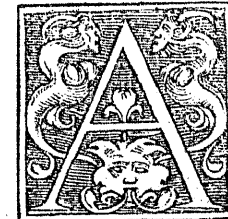
ciliorum, vt supra probatum est. ergo apud
illum erit facultas illos amouēdi, si necessitas
ecclesiæ, aut vtilitas exposcerit. Item secūdo,
sic. Par in parem imperium nō habet, sed tan-
tum potestatis habet vnus papa, sicut alius.
ergo cōstitutio vnus non arctat alium quin
possit illā tollere, & reuocare si voluerit. Ter-
tiò sic. Sicut se habet imperator ad imperato-
rem, ita papa ad papā: sed imperator potest
tollere determinata per alium imperatorem,
aut cōtra ea facere. ergo & papa tollere pote-
rit instituta suorum prædecessorū. Ratio autē
quare hoc rationabiliter pōt facere licet sta-
tuta suorum prædecessorum fuerint rationabi-
liter ordinata, est iuxta dicta in superiori ca.
quia bonum, vt inquit Diony. constat ex o-
mni parte: ita quod defectus vnus circūstantiæ
debitæ inesse, statim ponitur rationē mali: & id
eō secundum philosophū. 2. Ethic. Virtus confi-
sit in medio, secundum quod sapiens determina-
bit: & quia illud expedit vni vno tempore, quā
alio: & sic de alijs circūstantijs. Omni enim
negotio tempus est & oportunitas. Eccle-
siastes. 8. Ideo frequēter ea quæ ratioabiliter
fuerunt facta, reuocantur: maximè in agibili-
bus, in quibus non potest haberi firma stabi-
litas, nec infallibilis certitudo. Tertia via, scili-
cet exemplis ostēditur. Primò exēplo sacræ
scripturæ constat, quod dñs mandauit exaltari
serpentem æneum in deserto, vt in eum aspi-
ciētes, sanarentur à moribus serpentum. sicut
patet. Numeri. 21. quem tamē rex Ezechias
confregit: sicut patet. 4. Regum. 14. quia filij
Israël sibi adolebāt incensum. Ex quo patet,
quod id quod ex præcepto dñi rationabiliter or-
dinatum fuit, postea eiusdem instinctu ratio-
nabilius reuocatur: quia frequenter quod vno
tempore fuit expediens, alio tempore noci-
uum reperitur. Item exēplum habemus etiā
sacræ scripturæ de Rege Artaxerxe, qui reuo-
cans literas, quas ad suggestionem principis
Aman dederat, vt tota gens Iudæorum dele-
retur, ait sic. Nec putare debetis si diuersa iu-
beamus, ex animi nostri venire lenitate, sed
pro qualitate, & necessitate temporū, vt rei-
pub. possit vtilitas, sententiam ferre. Hester.
16. Tertiò patet exēplo, & magis ad pro-
positum ex canone. 6. synodi: qui canō vult,
quod subdiaconus non minor. 20. annorum
ordinetur in cap. subdiaconus. dist. 77. Item
ex canone Carthaginē. concilij, qui vult in
cap. placuit: eadem dist. quod nullus ante
27. annos ordinetur diaconus. Ad idem est
canon Agathe. in cap. episcopus. eadem di-
stin. Ad idem canon quarti concilij Toleta-

ni in cap. in veteri lege. eadem dist. & nihilo-
minus Roma. pontif. omnes illos sustulit: vt
patet in clementina. generalē. de æta. & qua.
vbi glo. dicit sic. hic corrigit canones. 77. di-
stin. peruenit. 78. dist. ca. 1. 2. 3. & vlt. & 28.
dist. c. de his. in quibus dicitur, quod habens. 20.
annos subdiaconus. 27. diaconus. 30. pres-
byter poterit fieri. & hæc ibi.

¶ In quo obijcitur per aduersa-
sarios contra prædicta.
Cap. LVI.

S V M M A R I V M.

1 Obiectiones duodecim aduersariorum aduersus id
quod dicitur, quod scilicet Romanus pontifex
sacrorum conciliorum canones mutare & tolle-
re possit, referuntur.

Egrè multum ferētes ad-
uersarij, quod Ro. pont. mu-
tare & tollere possit ca-
nones sacrorū concilio-
rū, multipliciter nituntur
arguere in contrarium.

¶ Primò ex can. in istis. dist. 17. Argu. pri-
stin. 4. vbi inquit August. In istis tempora-
libus legibus quamquam de his homines iu-
dicant cum eas in statuunt, tamen cum fue-
rint institutæ, non licebit iudici de ipsis iudi-
care, sed secundum ipsas. Ex hoc arguitur ex
aduerso, quod papa non possit mutare cano-
nes, aut tollere, sed necessariò secundum eos
iudicare. ¶ Secundò arguitur ex ca. sicut. 17. Secundum.
dist. 17. vbi beatus Gregor. ita inquit. Si-
cut euāgelij quatuor libros, sic quatuor con-
cilia suscipere & venerari me fateor. Et infra.
Cunctas verò personas, quas præfata vene-
randa concilia respuunt, respuo, & quæ vene-
rantur, amplector: quia dum vniuersali consen-
sū sunt constituta, se & non illa destruit
quisquis præsumit absoluere quos ligant, aut
ligare quos absoluunt. Ex hoc arguunt ad-
uersarij, quod Romanus pontif. non possit
mutare statuta conciliorum vniuersalium:
quia eadem ratio, quæ currit de istis, videtur
currere de omnibus alijs. ¶ Tertiò arguitur
ex. c. sancta octo vniuersalia cōcilia. dist. 16. Tertium.
vbi enumeratis octo vniuersalibus concilijs,
sic sequitur: in professione Romani pontif.
vsque ad vnum apicem immutilata seruare:
& pari honore & veneratione haberi, & quæ
prædi-

prædicauerunt & statuerunt, modis omnibus sequi: & quæcūq; damnauerunt, ore & corde dānasse profiteor. Ex isto aduersarij arguunt id quod prius: maxime, quia non videtur quod papa ire vellet contra suam professionem.

Quartum. Quartò arguitur ex. §. hoc autē intelligendum est. dist. 19. vbi sic dicit Gratianus. Hoc autem intelligendum est de his sanctionibus, vel decretalibus epistolis, in quibus nec præcedentium patrum decretis, nec euāgelicis ali- quid cōtrarium inuenitur. Ex hoc arguunt ad uersarij, quod Roma. non. præcedentium patrum decreta tollere nō possit, & per consequens nec canones vniuersalium conciliorum.

Quintum. Quintò ex. c. sunt quidam. 25. q. 1. vbi Urbanus papa inquit, quod vbi aperte dñs, vel eius apostoli, & oēs sequentes patres sententialiter diffinierunt, ibi non nouam legē Roma. pont. potest dare, sed potius quod prædicatum est, vsq; ad animam & sanguinē confirmare debet.

Sextum. Sextò inducitur. c. sequens. vbi zozimus papa ita inquit. Contra statuta patrum condere aliquid, vel mutare, nec huiusmodi quidē sedis potest autoritas: apud nos enim in cōuulsa radicibus uiuit antiquitas, cui decreta patrum sanxerunt reuerētiam.

Septimum. Itē septimò arguitur ex illo Leonis primi, qui in octauo concilio tuba euāgelicæ veritatis legitur nominatus, ad Martianū imperatorē de canonibus Nicænis scribens, dicit quod nulla possunt improbitate cōuelli, nulla nouitate violari. Et addit: in quo opere auxiliāte Christo fideliter exequendo necesse est me perseuerantē exhibere famulatū: quoniam dispensatio mihi credita est, & ad meum tēdit reatū, si paternarū regulæ sanctionum, quæ spiritu Dei spirāte sunt cōditæ, meq; (quod absit) cōnuēte violētur.

Octauum. Octauò arguitur ex. c. violatores. 25. q. 1. vbi Damasus papa dicit. Violatores canonū & voluntariē grauiter à sanctis patribus iudicatur, & à sancto Spiritu, in sanctu cuius ac dono dictati sunt, dānantur.

Nonum. Ex quo videtur non dō formari talis ratio. Inferior non potest tollere, aut dispensare in lege superioris, ergo nec papa in canonibus, cum sint à Spiritu sancto editi. Consequētia patet.

Decimum. Decimò arguitur. Canon est regula regiminis ad ædificationē ecclesiæ secundum quam architectus regere & operari habet ac uti potestate sua, si bene vult operari: sed videtur, quod huiusmodi regulæ debēt esse immobiles, etiā inuariabiles sicut principia in speculabilibus. ergo papa, qui architectus est, in ædificando, construendo, & gubernando ecclesiam nihil potest immutare circa canones.

Quod cōfirmatur per illud Hormisdæ papæ in. c. prima salus est. 25. q. 1. ita dicētis. Prima salus est rectæ fidei regulā custodire, & à constitutis patrum nullatenus deuiare. **Vndecim.** Si papa ratione principatus siue primatus potest tollere leges & instituta inferiorū, sequitur quod cum Petrus fuerit superior omnibus apostolis, & per consequens Romanus pon. ipse potuerit tollere, imò canones condere contra ea quæ Paulus posuit in epistolis suis, quod videtur inconueniens. **Duodecim.** Duodecimò sic. Romanus pon. non potest reuocare, aut tollere dicta doctorum exponētium sacram scripturam: ergo multò minùs summorum pontificum prædecessorum suorum decreta, aut vniuersalium cōciliorum canones & instituta. Consequētia est bona. Et antecedens videtur haberi. dist. 20. in. c. decretales. vbi dicitur, quod in sacrarum scripturarum expositionibus doctores excellentes præponuntur: in causis verò diffiniēdis summī pontifices præferuntur.

In quo respondetur obiectionibus præfatis. Cap. LVII.

S V M M A R I V M.

- 1 Papa quod possit habere in multis auctoritatem interpretandi, in quibus nullam habeat dispensandi facultatem, & multò minùs reuocandi, ostenditur.
- 2 Papa quod in aliquibus sanctorum patrum canonibus siue statutis possit dispensare, in quibus non potest tollere generaliter aliquid, siue reuocare.
- 3 Obiectiones aduersariorum asserentium Papam non posse canones sacrorum cōciliorum mutare & tollere, diluuntur.

Et ceteris paucis verbis possit plenè satisfieri obiectionibus aduersariorū, nihilominus pro pleniori præsentis materiæ intelligentia, quod scilicet papa possit in statutis tā vniuersalium conciliorum, quā sanctorū patrum, ac prædecessorum suorum, & elariori responsione ad capitula inducta per aduersarios in oppositum, est aduertendum. Quod prout aperte colligi potest ex differentia superius assignata inter interpretationem, dispensationem, & reuocationem, siue abrogationem, in multis potest cadere interpretatio, in quibus non

non potest cadere dispensatio, & per consequens nec abrogatio: & in multis potest cadere dispensatio, in quibus non habet locum abrogatio: & in aliquibus potest vtrumque cadere. Quod luculentissimè ostenditur per conclusiones sequētes. **Prima.** Papa potest habere in multis auctoritatem interpretandi, in quibus nullam habet dispensandi facultatem, & multò minùs reuocandi. Ista conclusio patet: quia papa cum sit vicarius Christi, habet auctoritatem interpretandi dubia in lege diuina, quæ fidelibus occurrere possunt. vt supra li. 2. ca. 107. ostendimus. **Vnde & in veteri lege ad sacerdotes erat recursus de dubijs legis, quorū interpretationi qui non stabat mortis reus habebatur. vt patet Deutero. 17. & introducit extra de testi. ca. licet. vbi papa interpretatur illud: in ore duorum vel trium, id est non paucorum, sed quamplurimum: & tamen in lege diuina dispensare non potest: nam in præceptis legis naturæ non potest: sicut in habendo duas uxores, in quo solus conditor potest dispensare, vt ipsemet papa dicit. extra de diuor. c. gaudemus. similiter nec in præceptis positiuis vtriusque testamenti à Deo, vel à Christo immediatè institutis: sicut quod homo non teneatur ad baptismum, vel ad confessionem, vel huiusmodi: quia in lege superioris inferior non potest dispensare, nisi in quantum illi committitur: non videtur hoc autem sibi commissum. vnde magis commissum legitur immutare cursum naturæ per miracula, quàm dictamen iuris naturalis & præcepta diuina dispensando. Et idem dicendum est de canonibus, & regulis sanctorum patrum, & de decretis prædecessorum suorum, in quibus aliqua statuitur pertinentia ad articulos fidei, siue ad sacramenta, quæ fundamenta sunt religionis Christianæ, siue ad bonos mores. Certè in talibus licet possit cadere interpretatio papæ cū aliqua ambiguitas nasceretur, non tamen dispensatio: & multò minùs reuocatio: quia illis intelliguntur maiora non licere, quibus vetita sunt minora. vt habetur extra de sent. excomm. c. cum illorum. Minùs est autem dispensare, quā reuocare: quia omne totum est maius sua parte. reuocare autē est legem totaliter abrogare quo ad omnem personam, locum, & tempus: dispensatio verò quo ad ad quosdam, vel quo ad quædam tempora, vel loca. Et ita patet, quod papa nec articulos fidei, nec præcepta legis naturæ vel decalogi, aut sacramenta potest mutare siue reuocare: sicut nec in illis potest dispensare. Et ad istum**

sentum accipienda siue intelligenda sunt capitula inducta ex aduerso. sicut. c. sicut. di. 15. & ca. sunt quidam. 25. q. 1. & c. contra. ibidē. **Secunda conclusio est, quod in aliquibus sanctorum patrum canonibus siue statutis potest papa dispensare, in quibus non potest tollere generaliter aliquid, siue reuocare. Patet conclusio ista: quoniam papa dispensat in canonibus apostolorū. sicut patet, quod bigamus promouetur: sicut habetur in ca. lector. dist. 24. & quod presbyter fornicarius non deponatur. vt in ca. presbyter. 72. dist. tamen hos canones generaliter tollere non posset. Pro quo notandum iuxta dominum Petrum de Palude super. 3. sententiarum. quod licet illa quæ apostoli in primitiua ecclesia fecerunt propria auctoritate, siue auctoritate solius officij, & proprio instinctu, potest nunc Roma. pon. mutare: quia non habet minorem auctoritatem, quàm ipsi habuerunt: non tamen ea quæ ex speciali commissione, aut inspiratione spiritus sancti: quoniā talia nec ipsi apostoli, nec successores reuocare possunt, nisi quantum principalis committeret: sicut scriba legis imperialis, vel promulgator reuocare non potest, nisi in quantum princeps iterum sibi committit. Quicquid autem per apostolos constitutum est, quod in canone est receptum, creditur specialiter esse inspiratum à spiritu sancto. Et similiter quod in quatuor concilijs vniuersalibus fuit factum, ita quod in primitiua ecclesia apostoli quædam ordinarunt, non simpliciter, sed ad tempus, quod reuocatum non est, sed impletum est, quando cum tempore finitum est: sicut legalia cum euangelio seruare Iudæis, & abstinere à suffocatis & sanguine, & celebrare in fermentato, & huiusmodi, quæ lapsu temporis cessauerunt. Quædam verò dictate spiritu sancto sic ordinarunt, vt in perpetuum permanerent: sic tamen, quod pro loco & tempore liceret dispensare, non tamen totaliter amouere: & sic expedit ecclesiæ. Et in talibus licuit successoribus dispensare eodem spiritu committente. sicut aperte colligitur ex facto ipsorum sanctorum patrum, qui dispensasse leguntur: sicut patuit in exēplis positis, & in multis alijs: non autem licet huiusmodi generaliter reuocare: quia non est commissum vt apparet: quia nullus sanctus hoc præsumpsit. Et cū ad regimē naturæ, & maxime gratiæ dñs faciat quod melius est, imò optimi est optima adducere, id eo commissum quod expedit, & non aliud. Vtile est autē ecclesiæ quod aliquando cū bigamo, & percussore, & huiusmodi dispensetur: cū aliquando tales inueniantur**

ueniantur meliores: nō autē expedit q̄ tales indifferentes sicut ceteri promoueantur. vn̄ de illud commisit, istud prohibuit: ergo papa in talibus potest dispēfare: sed non potest ea generaliter & vniuersaliter reuocare, sicut vnam decretalem à se, vel à prædecessore suo editam. Vnde notauit Alanus. extra de decimis. c. licet. q̄ papa posset alicui laico concedere q̄ non solueret decimas, aut q̄ eas perciperet: non tamen hoc omnibus laicis posset in perpetuum concedere, legem generalem condendo, sed tātūm ex causa ad tempus dispensando: sicut regibus dātur etiam decime clericorum in subsidium terræ sancte, vel ob aliam iustā causam. Tertia conclusio. In multis sanctorum patrum canonibus & statutis Romanus ponit, sicut potuit dispensare, ita & illos abrogare, & omnino tollere. Patet conclusio ista de multis canonibus abrogatis & institutis prædecessorum summorum pontificum per Romanos pont. sequētes. sicut patet in exēplis prius positis de canonibus antiquis de ætate ordinandorum. His habitis respondendum est ad argumenta in oppositū.

Ad primū. ¶ Ad primum de. c. in istis. dist. 4. respōdetur negando id quod aduersarij arguunt ex illo c. sequitur. quoniam. c. illud intelligitur non de iudice summo, scilicet papa, vel principe: quoniam isti possunt etiam post conditas leges de ipsis iudicare, & eas tollere, vel moderari: sed loquitur de inferiori iudice. Vnde dominus Archi. exponendo hoc capitulum, ita dicit. Litera hic loquitur de inferiori iudice. Nam si inferior iudex velit aliquid proponere quare lex illa non debeat condī, facilius audiretur primō, quā postea. ar. ad hoc dist. 31. Nicæna. ¶ Ad secundū de. c. sicut. dist. 17. respondetur dupliciter. Primō sic ad antecedens, q̄ hoc quod dicitur, q̄ quatuor illa concilia non posset mutare aut reuocare, potest intelligi duobus modis. Vno modo, quia concilia sunt, & sic non est verū antecedens: quia quod competit alicui in quantum tale, competit omni tali. sicut quod competit homini in quantum homo, competit omni homini. si ergo hoc competeret illis quatuor concilijs in quantum concilia, sequeretur q̄ nullas sententias datas, aut constituta facta in quibuscunq; concilijs posset reuocare: quod tamen falsum est, vt in glo. per principalem. 9. q. 3. Aut potest intelligi, q̄ hoc cōpetat illis quatuor concilijs, non in quantum concilia sunt, sed in quantum de tali materia sunt, scilicet de veritate articulorum fidei: & sic dicimus q̄ hoc competat illis quatuor concilijs, q̄ reuo-

carari non possunt propter hoc, scilicet, q̄ non fuerunt, nisi declaratiua articulorum fidei. Secundō respondetur negando consequentiam: videlicet q̄ ex. c. illo sequatur q̄ papa in nullis canonibus vniuersalium conciliorum possit dispensare, aut aliquid immutare: licet bene concedatur, q̄ non possit statuta conciliorum vniuersalium immutare quantum ad ea quæ concernunt articulos fidei, & generalem statum vniuersalis ecclesie: vt glo. eiusdem. c. habet. Vnde Archid. in Rosario idem dicit in hac forma verborum. Fateor in his quæ ad fidem pertinet, & generalem statum ecclesie: in alijs potest contra statuta conciliorū venire. Si dicat, Quæ dicuntur ad generalem statū ecclesie pertinere? Videtur nobis q̄ inter alia sint ista, quæ oēs fideles tēgere possunt: vt sunt illa, ex quorū alteratione tota ecclesia turbaret: sicut ponitur exēplum de depositione omnium episcoporum simul: quia cum omnes animæ Christianorū sint in manibus episcoporum, hoc quemlibet tangit: & cum episcopi in loco apostolorum succedunt, & vniuersalem ecclesiam representent, turbaretur fides Christiana. Præterea cum in depositione omnium episcoporum simul non possit esse causa iusta, maximē præsumetur in tali depositione defectus fidei in papa, & hoc faceret in destructionem fidei, ex quo turbaretur tota Christianitas. Et merito dicitur pertinere hoc ad vniuersalem statum ecclesie. Et ita posset poni exemplum in multis alijs, ex quibus vniuersalis ecclesia turbaretur, & scādalizaretur. Similiter posset ad vniuersalem statū ecclesie dici pertinere præcepta diuina, præcepta legis naturalis, & sacramenta, in quibus status & salus vniuersalis ecclesie consistit, & omnes tangit vniuersaliter. ¶ Ad tertium de. c. sancta octo. dist. 16. respondetur eodē modo sicut ad præcedēs, videlicet, q̄ intelligendum est de his quæ spectant ad articulos fidei, & generalem statum vniuersalis ecclesie, & quæ necessaria sunt salutis. ¶ Ad quartum de. §. hoc autē intelligendum. dist. 19. respondetur, q̄ id quod magister Gratianus ibidem dicit, intelligendum est de his, de quibus præcedētia capitula exposita sunt: aliās nō diceret verum. Vnde dominus Archi. in Rosario exponendo hunc locum dicit sic. Videtur dicere Gratianus, scilicet q̄ papa contra bene statuta suorum prædecessorum non possit aliud statuere: quod non puto verum esse. Nam & bene statuta potest reuocare, inspecta causa: dummodō non tangat præcepta veteris & noui testamenti,

Summæ de Ecclesia

menti, vel articulos fidei, vel ea quæ sunt necessaria ad salutem, vel quæ pertinent ad generalem statum ecclesie: & ideo non approbo quod hic dicit magister, nisi de talibus intelligatur. hæc Archi. ¶ Ad quintum de cap. sunt quidam. 25. q. 1. est eadem responsio, quæ data est ad præcedentia. Et est responsio glossæ, quæ dicit ibidem, q̄ verum est, q̄ papa non dispensat in his quæ pertinent ad articulos fidei, & quæ sunt iuris diuini, bene autem in alijs, sicut cum bigamo contra apostolum. vt di. 34. lector. & contra canonem apostolorum. vt in. c. presbyter. 82. dist. Item etiam quandoq; contra generalem statum ecclesie: sicut fecit Inno. in Lateranē. concilio. extra de consan. & affi. hæc glo. ¶ Ad sextum de ca. contra. respondetur vt respondet glo. quæ super verbo, statuta, ita dicit. De articulis fidei, vt dictum est in. c. proximo. Ad hoc. c. etiam sanctus Tho. respondet eodem modo in tractatu contra impugnantes religionem, sic dicens. Verum est, quod hic dicitur in illis quæ statuta sanctorum patrum decreuerunt de iure diuino, sicut articuli fidei, qui determinati sunt per concilia: sed illa quæ sancti patres decreuerunt de iure positio, sunt relicta dispositioni papæ, vt ea possit mutare, vel dispensare secundum opportunitates temporum vel negotiorū. hæc S. Tho. ¶ Ad septimum, quod inducitur de Leone papa, respondetur: dato q̄ autoritas illa iaceat, vt inducitur per aduersarium, quod tamen non est verum in toto, q̄ autoritas illa non facit pro aduersarijs propter duo. Tum primō: quia Leo papa licet dicat Nicænos canones nulla posse improbitate euelli, aut nouitate vitari: non tamen negat, quin autoritate Romani pontificis ob necessitatem & vtilitatem fidelium possit in eis fieri dispensatio. Magna differētia est inter ista duo, improbitate euelli, & necessitate, aut vtilitate moderari. Secundō, quia licet ad papam pertineat intendere, ne canones per aliquos pro voluntate violentur, nō sequitur, q̄ ipse ex rationabili causa dispensare non possit, vt est manifestum. ¶ Ad octauum de. c. violatores. 27. q. 1. respōdetur, q̄. c. illud nihil facit p̄ aduersarijs: quoniam licet violatores canonum voluntate, id est, sine necessitate reprehendantur, & veniant damnandi: non propter hoc Romanus pontifex prohibetur dispēfare, aut mutare illos, si personarum, locorum, aut rei conditio exposcit. Aliud enim est propria voluntate sine causa & sine necessitate violare canones: & aliud est rationabili causa existēte per habentem

tem autoritatem dispēfare in illis: maximē quia vt dicit sanctus Thom. in tractatu contra impugnantes religionem. quando papa dispensat, aut mutat canones secundum opportunitates tēporum & negotiorum, non facit contra canones, aut statuta sanctorum patrum, quia seruatur intentio statutorum, quæ est vtilitas ecclesie: sicut & in omni iure positio accidit. derogatur enim prioribus statutis per statuta sequentia. hæc ille. Ad idē etiam Chryso. super Matth. dicit sic. Lex legislatori subiecta est, non legislator legi. Qui ergo soluit legem, literam quidem legis soluit, propositum autem legis eius non soluit, sed magis illi addit ad hoc dignitatem. hæc ille. ¶ Ad nonam obiectionem sumptam ex eodem. c. violatores. respondetur sicut supra responsum est ad sextā, negando consequentiam. Pro quo notandū iuxta sanctum Tho. & doctores, q̄ duplex distinguitur genus canonum, qui spiritu sancto dictante per plures sanctos in concilijs siue extra concilia conditi sunt. Primum genus est eorum, quæ sunt de iure diuino, sicut sunt canones pertinentes siue statuta ad articulos fidei, aut ad substantiam sacramentorum, aut quæ manifestam connexionem habent ad legem diuinam pertinentia ad bonos mores, & de talibus intelliguntur omnia illa capitula. vt dicit sanctus Tho. iuxta etiam glo. quæ ponuntur. 25. q. 1. videlicet. c. violatores. c. sunt quidam. c. contra statuta. c. prima salus. Secundum genus canonum est eorum, quæ sancti patres instituerunt in concilijs vniuersalibus de iure positio. Licet enim canones omnes à sanctis patribus vnanimiter & vno consensu editi censentur conditi à spiritu sancto sicut dictante & inspirante, non tamen oēs dicuntur pertinere ad legem naturæ, aut ad ius diuinum, sicut aduersarij videntur innuere: sed aliqui dicuntur pertinere ad ius positium. Nam si canones omnes, quia à spiritu sancto dicuntur conditi pertinere ideo dicerentur ad legē naturæ siue ad ius diuinum, indispensabiles essent, & ita ecclesia errasset dispensando in canonibus factis à sanctis patribus. Item nec mutari possent qui semel essent constituti, & multa alia sequerentur, quæ omnino sunt absurda, & inconuenientia. In primo genere canonum, qui pertinere videntur ad legem dñi, papa non dispēfat, nec mutationem facit. In secundo verō genere canonum sic, quæ admodum sæpe dictū est. ¶ Ad

Ad decimū.

Kk citur,

citur, q̄ oporteat regulas huiusmodi agibilia esse immobiles & impermutabiles, sicut principia in speculabilibus. Pro quo notandum, q̄ cum certitudinis firmitas varietur secundum varietatem rerum. ut dicitur. 1. de anima &c. 1. Ethic. & omnis mensura dicatur relatiuè ad mēsuratum, nō oportet, q̄ omnis mensura aut regula sint æqualis certitudinis, aut firmitatis, nec omnes possunt esse infallibiles, sed quātum possibile est in suo genere. Vnde cum illa quæ regulāda sunt lege humana, siue canonica, siue concilij sint contingētia singularia multipliciter variabilia, nō possunt leges humanæ habere illam immutabilitatem, quā habēt principia prima in speculabilibus, sicut est manifestū: imō propter huiusmodi rerū varietatem, quibus oportet mensuras & regulas coaptari ad salutē reip. est necessarium leges ipsas mutabiles fore, ut sanctorum patrū auctoritatibus supra ostensum est. c. 5. 2. vnde lex quæ vno tempore est iusta & utilis, alio tempore seruata, esset iniusta & nociua. Pro quo aduertēdum est iuxta sanctum Tho. in. 1. 2. q̄ rectum in rebus corporalibus dicitur absolutè: & ideo rectum in eis quātum est de se manet semper rectū: sed rectitudo legis accipitur nō absolutè, sed in ordine ad vtilitatē communē, cui nō semper proportionatur vna & eadem res: & ideo talis rectitudo mutatur. vnde dicit Aug. in primo de li. arbit. q̄ lex temporalis quāuis iusta sit, mutari tamē per tēpora iuste potest. Et ita patet, q̄ ratio illa, quæ apud aduersarios censetur esse magni roboris, non procedit. Et ad ca. prima salus. 25. q. 1. quod inducitur. respōdetur q̄ intelligitur de statutis cōditis à sanctis patribus, quæ sunt de iure diuino, & non de his, quæ sunt de iure positio: quoniā à talibus pro loco & tēpore licitum est declinare. Vnde propter hanc differētiam, quæ est in constitutis sanctorum patrum dicit Leo papa in. c. sicut. dist. 14. q̄ sicut quædā sunt quæ nulla possunt ratione cōuellī: ita multa sunt, quæ aut pro necessitate temporum, aut pro cōsideratione ætatum oportet tēperari. Per quam distinctionē soluūtur multa alia argumenta aduersariorū, quæ inducūt de immutabilitate canonum. ¶ Ad vndecimā q̄ possit tollere, &c. respōdetur iuxta superius dicta, q̄ contra dicta apostolorum extra scripturā sanctam potest Romanus pōtifex, quia sic superior est: sed contra dicta contēta in sacra scriptura non potest: nō quia Pauli sunt, sed quia in scriptura sunt, quæ necessariō continent infallibilem veritatem, & quæ à Spiritu

Ad undecimam.

sancto principaliter est, à Paulo autem est instrumētaliter. iuxta illud. Lingua mea calamus scribæ, &c. Actio autē attribuitur principali agenti, non autem instrumētali: & id eō cū Spiritus sanctus sit superior papa si faceret contra scripturā sanctam, faceret cōtra Spiritū sanctum. Et ita illa consequētia aduersariorum non procedit, quia dicunt: ergo papa potest tollere ea quæ Paulus posuit in epistolis suis: cum epistola illa in canone sacre scripturæ contineatur. ¶ Ad duodecimā de ca. decretales. dicēdum, q̄ consequētia nō valet: quoniam ad diuersas gratias spectant. Primum enim ad excellētiam sciētiae, secundum ad eminētiam potestatis: & ideo licet diuinarum scripturarū excellētissimi doctores sciētia pontificibus Romanis fortē præemineāt: & dicimus fortē: quia potest esse ita doctus Romanus pon. q̄ nullus suo tēpore sit par ei: neq; superior etiā in sciētia: nihilominus in causarum siue dubiorū diffinitione, in dispensatione canonum, aut mutatione etiam statutorum prædecessorum suorum, quæ omnia respiciunt auctoritatem, meritō pōtifex præferētur. Vnde sanctus Tho. in quolibet. 5. & vlt. dicit, q̄ magis standum est sentētiæ papæ, ad quem pertinet determinare de fide, quam in iudicio profertur, quā quorumlibet sapientum hominum in scripturis opinionum. dicit enim in. 2. 2. q. 2. artic. 3. q̄ contra auctoritatem papæ, nec Hiero. nec Aug. nec aliquis sanctorum suam sentētiā defendit. Ex quo satis confunditur præsumptio aduersariorum nouellorum magistrorum, qui tam apertē summorum pontificum sententijs, & sanctorum etiam patrum sententijs suas anteferre præsumunt.

¶ Quod vniuersale concilium plenariū in his, quæ fidei sunt, errare non possit. Cap. LVIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Concilium vniuersale plenarium capi dupliciter ostenditur.
- 2 Concilium vniuersale in his, quæ ad fidē attinent, quæ tam patrū ecclesie, quā Romani pontificis unanimi consensu diffinita sunt, errare non possit, ostenditur.
- 3 Concilium vniuersale non interueniente consensu & approbatione apostolicæ sedis, quod in his, quæ fidei sunt, errare possit.

Ex

Concilium vniuersale plenariū capit dupliciter.

Conclusio prima quæ est de concilio vniuersali plenariū modo.

Lic. 22.

X his, quæ de sacrorum conciliorum vniuersalium canonibus supra explanauimus, orta nobis est occasio veniēdi ad quæstionem illam, Vniuersale concilium in his quæ fidei sunt, errare possit? Ad quæ quæstionē nobis videtur sub distinctione respondendum. De concilio enim vniuersali loqui possumus dupliciter. Vno modo de concilio vniuersali plenariū. Plenariū autem concilium dicimus, in quo cū ecclesie patribus Romanus pont. eorū caput & princeps vnanimi consensu & auctoritate concurrat, siue interuenit. Vnde conciliū Antiochenum de plenariū concilio prouinciali loquēs ait. Perfectum conciliū est illud, in quo interuenit metropolitanus antistes. Item ibidē illa dicitur plenaria synodus, in qua etiā episcopus metropolitanus interfuit. Secundo modo loqui possumus de concilio prout dicit corpus tantum patrū distinctū à capite suo Ro. pon. Si primo modo loquamur de concilio, sit ista conclusio. Concilium vniuersale in his, quæ ad fidem pertinent, errare non potest: quæ tam patrū ecclesie, q̄ Romani pon. unanimi consensu diffinita sunt. Ista conclusio multipliciter probatur. ¶ Primo sic. Apostolicæ sedis iudicium in his, quæ fidei sunt, errare non potest: ergo nec concilium vniuersale, in quo apostolicæ sedis interuenit siue concurrat auctoritas, & consensus. Consequentia est manifeste. Antecedens est à nobis multipliciter demonstratum. li. 2. in. c. 109. Colligitur etiā ex illo. Ego rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua. &c. Item ex. c. illo in sede. & ca. hæc est fides. 24. q. 1. ¶ Secundo sic. In ecclesia militante est certū iudicium de difficilibus & obscuris, quæ circa fidem emergūt. patet: aliter enim tota ecclesia militans posset circa fidem errare: sed vltimū iudicium circa difficilia & obscura circa fidem emergētia penes concilium vniuersale plenarium residere censetur, ut videtur velle August. in epistola ad Glorium & Eleusium. & in lib. 1. de vnico baptismo cōtra Donatistas. vbi ita inquit. Quæstionis huius obscuritas prioribus ecclesie temporibus ante schisma Donati magnos viros, & magna charitate præditos patres episcopos ita inter se compulit salua pace disceptare atque fluctuare, ut diu conciliorum in suis quibusq; regionibus diuersa statuta mutarent, donec plenariū totius orbis concilio quod saluberrimè sentiebatur, etiam remotis dubitationibus firmaretur, hæc ille. ex-

go concilium vniuersale circa fidem errare non potest. ¶ Tertiō sic. Vniuersalis ecclesia non potest errare, quia Spiritus sanctus gubernatur, qui est Spiritus veritatis. hoc enim promisit dominus discipulis suis. Iohā. 17. Cum venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. sed diffinita per concilia vniuersalia plenaria sunt diffinita auctoritate vniuersalis ecclesie. ergo sequitur, quod concilia vniuersalia plenaria nullo modo errare possunt in fide. ¶ Quarto sic. Si concilia vniuersalia plenaria errare possent, nihil certum haberemus de diffinitis per concilia vniuersalia: & ita symbolum fidei, quod in missa cantatur, factum in concilio Constantino politano redderetur nobis dubium, quod est absurdum dicere, & multa alia inconuenientia sequerentur. Ista argumentatio videtur esse. 8. synodi. vnde facta diffinitione ita inquit post multa. At verō si reprobauerit saltem vnū ex his quæ hic scripta sunt, & à beato Nicolao ante iudicata, fiet æstus in ecclesia nostra continuus, & simultas ecclesiasticorum negotiorum: ita ut nunquam videri posset in ecclesia quilibet ordo. Vbi enim cōcursus omnis patriarchalis throni: & ut id ipsum dicatur omnes sacri theologi si diabolico concilio ambiguitatem quis habeat, vocatio profectō tandem infirmitatem habebit, & ecclesiastica constitutio pacem. Anathema ergo illi, qui secundum aliquid præsumpserit reprobare quicquam ex his quæ hic scribuntur à Patre & Filio & Spiritu sancto amen. hæc ibi. ¶ Quintō sic. A concilio vniuersali plenariū in causa fidei appellari nō potest. ergo sequitur quod circa causas fidei errare non possit. Consequentia patet: cum omnis causa vitiosa per appellationis remedium sit subleuanda. 2. q. 6. c. liceat. si concilium tale errare posset in causa fidei, cum illa posset vitari, & ita per appellationis remedium esset subleuanda: & ita liceret appellare à concilio. Antecedens tamen patet: tunc ex decreto concilij Chalcedonen. vbi statutum legitur, quod ab electa synodo non appellatur. Electa autē synodus dicitur, in qua assensus & approbatio apostolicæ sedis interuenit, ut aliās declarauimus. Præterea si appellare liceret, aut igitur ad aliud concilium vniuersale, aut ad papam, aut ad ecclesiam vniuersalem. Non ad aliud concilium vniuersale: quia eadem ratione ab illo appellare liceret, & ita finis talis causæ imponi non posset. Non esset appellandum ad papam: quia cum in concilio plenariū interuenire intelli-

Kk 2 gatur

gatur consensus papæ & autoritas eius, appellatio illa esset à papa ad papam, & non ad aliquem superiorem. Nec esset appellandum ad ecclesiam: quia frustra ad vniuersalem ecclesiam appellaretur, cum vniuersalis ecclesia simul in vnū conuenire non possit. ¶ Sexto sic. Illa congregatio in his, quæ fidei sunt, errare non potest, cuius diffinitiones & constituta omnes fideles sub pœna anathematis, siue priuationis cõmunionis fidelium iubentur obseruare, patet: sed vniuersalia concilia sunt huiusmodi, ergo, &c. Minor patet ex multis. Tum ex cõcilio nono Toletano, vbi actio. 1. ita dicitur. Ne quilibet in posterum aut impune valeat conueniri, aut generalia statuta conuellerè, plena decernimus vnanimitate connexi, vt quæcunq; pro fidei causis ecclesiasticisq; negotijs aut in præteritis gestis aut in præsentibus cõstitutis aut in futuris etiam decretis vel sint, vel fuerint diffinitione descripta vniuersalis autoritatis; nullus his deinceps contradicere audeat, nullus reuerberare præsumat, nullus nõ implere cõtendat. Nam si quis ex religione cõtra hæc inobediens, aut suffurrans, certè latrator, aut inuidus, aut potius non fautor extiterit gratiosus, & honoris sui, & cõmunionis sanctæ luceat amissione mulctatus. hæc ibi. Itè hoc etiam à sanctis patribus legitur institutum, vt dominus Aymarus libr. de synodis testatur ita dicens. Sancti patres sub districto anathemate condemnasse leguntur eos, qui orthodoxorum patrū statuta non receperint, quæ vniuersalibus concilijs consonare perspexerint. Vnde Grego. 1. omnes à principalibus cõcilijs dissentientes in sua synodica anathematizauit. ¶ Septimò sic. Ea quæ conclusa sunt in concilio plenario supradictò dicuntur vniuersaliter totius ecclesiæ consensu diffinita & cõclusa: ergo sequitur qd præfatum concilium vniuersale in his, quæ circa fidem diffinit, errare non possit. Consequentia patet argumentatione, qua beatus Grego. vtitur in ca. Sicut. dist. 15. dicens. Cunctas verò, quas præfata veneranda cõcilia personas respuunt, respuo, quæ venerantur amplector: quia dum vniuersali sunt consensu constituta, se non illa destruit, quisquis præsumpserit absoluere quos ligant, aut ligare quos absoluunt. ¶ Octauò sic. In concilijs vniuersalibus plenarijs creduntur sancti patres Spiritu sancto canones condidisse, & maximè circa fidem, sine qua impossibile est placere Deo, vt inquit Apostolus. ergo videtur quòd talia concilia dirigete Spiritu sancto in his, quæ fidei sunt,

Heb. 11.

errare non possunt. Consequentia patet: quia Spiritus sanctus, cuius gratia editi sunt canones, est magister veritatis, & non erroris. Antecedens habetur ex cap. primo. dist. 15. quod est beati Isido. vbi enumeratis quatuor vniuersalibus concilijs plenarijs, scilicet Nicæno, Constantinopolitano, Ephesino primo, & Chalcedonensi, ita inquit. Hæc sunt synodi principales. 4. fidei materiam plenissimè prædicantes: sed & si qua sunt alia concilia, quæ sancti patres Spiritu Dei pleni sanxerunt post istorum. 4. autoritatem manent omni stabilita vigore. Secundò ex ca. Violatores. vbi Damasus papa, ita dicit. Violatores canonum voluntariè grauius à sanctis patribus iudicantur, & à Spiritu sancto, instinctu cuius ac dono dictati sunt damnantur. hæc ille. ¶ Nonò sic. Illud concilium errare non potest in fide, quo errante erraret vniuersalis ecclesia: sed errante concilio generali plenario erraret vniuersalis ecclesia: quia in tali concilio vniuersali vniuersalis ecclesia representatur, & virtute continetur. ¶ Decimò arguitur sic. Nullum iudicium, quod in materia fidei irreuerabile & irreuocabile est, defectibile est, aut errare potest in fide sed iudiciū plenarij cõcilij in materia fidei ita habitum est apud sanctos patres, & diffinitum, vt incõuulsū, & irreuocabile in æuum maneret. ergo concilium vniuersale, de quo loquimur, in his quæ fidei sunt, defectibile esse non potest. Consequentia est bona. Maior etiam patet. Minor verò est Gelasij papæ in epistola, quæ vniuersis episcopis per Dardaniam constitutis scribit: vbi dicit. Patres nostri catholici videlicet doctique pontifices in vnaquaq; hæresi quolibet tẽpore suscitata quicquid profide, pro veritate, pro cõmunionem catholicam atque apostolicam in cõuulsam voluerunt deinceps firmum quæ consistere: nec in eadem causa denuò quæ præfixa fuerant retractari qualibet recenti præsumptione permiserunt sapientissimè prouidentes: quoniam si decreta salubriter cuiquam liceret iterare, nullum contra singulos quosq; prorsus errores stabile persisteret ecclesiæ constitutum: atque semper hisdem furoribus rediuisis omnis integra diffinitio turbaretur, &c. Inde est vt in cap. Maiores. 24. quæst. 1. habetur. idem papa Gelasius dicit. Maiores nostri diuina inspiratione cernentes necessariò præcauerunt, vt quod contra vnamquamq; hæresim coacta, (id est coadunata) semel synodus pro fidei cõmunionem autoritate catholica atq; apostolica promulgasset, non sinerent nouis post

post hæc retractationibus mutuari, ne prauis occasio præberetur, quæ medicinaliter fuerant statuta post propulsandi. Et infra in fi. synodus semel gesta cõdemnans, vltimò ad noua concilia venire non finit: vt scilicet vt inquit temerè de fide disputent. Nam vt inquit imperator Martianus de sum. Tri. & fi. ca. Iniuriam facit iudicio reuerèdissimæ synodi, si quis semel iudicata, ac rectè disposita reuoluere, atq; publicè disputare contendit. Quocirca in ca. Cõfidimus. 27. q. 1. Papa Gelasius inquit. Cõfidimus qd nullus tam veraciter Christianus ignorat vniuersalibusq; synodi cõstitutū, quod vniuersalis ecclesiæ probauit assensum nulla magis exequi sedem præceteris oportere, qd primā, quæ & vnam quæq; synodū sua autoritate confirmat, & continuata moderatione custodit. hæc ille. Huiusmodi autem concilia, in quibus vniuersalis ecclesiæ concurrat assensus, sunt illa, quæ plenaria vocat Aug. quorum (vt ipse ait in epistola ad Ianuariū) saluberrima in ecclesia auctoritas est. in. c. illa. dist. 12. de quibus currunt rationes quæ sunt, qd vniuersale concilium errare in his quæ fidei sunt non possit. Vltimò sic. Illa congregatio in diffinitione vnanimi sua in his quæ fidei sunt, credenda est non errare, cuius diffinitionis oppositum tenentes sunt hæretici, sed tenentes & sapientes cõtrarium eorū, quæ vniuersalia concilia & plenaria de fide diffinierunt, sunt hæretici. ergo, &c. Consequentia est bona. Maior patet. Minor etiam patet. Vnde dicitur in concilio Chalcedonensi. actione quinta post datā sententiam de duabus naturis & vna persona in Christo, dicunt patres sic. His itaq; à nobis dispositis diffiniuit sancta & vniuersalis synodus alteram fidem nulli licere proferre, vel cõscribere, aut cõponere, aut sentire: aliter eos aut qui ausi sunt, aut cõponere fidem alterā, aut certè proferre, aut docere, aut tradere alterū symbolum: si episcopi fuerint, aut clerici, alie nos esse ab episcopatu, & clericos à clero: si monachi & laici fuerint, anathematizati. Multa similia habentur ex alijs cõcilijs vniuersalibus. ¶ Secundo vero modo loqui possumus de concilio vniuersali, prout tātū dicit prælatorum cõgregationem distinctam siue cõdiuisam à Ro. pon. siue non incluso Ro. pon. & hoc modo loquendi fit ista cõclusio. ¶ Concilium vniuersale non interueniente consensu & approbatione apostolicæ sedis errare potest in his quæ fidei sunt. Quæ conclusio est de concilio vniuersali, quod copioso numero

Secundus
modus acci-
piendi con-
cilium uni-
uersale ple-
narium.

Conclusio
secunda quæ
est de concilio
vniuersali

episcoporum conueniente Arimini celebratum li plenario est, in quo, vt dicit Hiero. in altercatione Luciferiani & Orthodoxi nomine vnitatis & fidei infidelitas scripta est. Cõtra quod Damasus papa viriliter insurrexit, & cõgregato cõcilio condennans Liberium, annullauit quod fecerat. Hoc conciliū B. Aug. vocat latrociniū. Hoc conciliū damnatur in canone in. c. sancta Romana ecclesia. vbi Gelasius papa inqt. In primis Ariminen. synodū à Constantino Cæsare Constantini filio congregatā mediante Thauro præfecto, extunc & in æternū cõfitemur esse damnatā. Secundò idem ostenditur ex cõcilio Ephesino secundo: quod legitime inchoatum fuit præfidentibus etiā legatis papæ, nihilominus in euerfionem fidei agitatū est, & in eius correctione Leo papa. Chalcedonensi. synodū instituit. Itè synodus Aquileiæ celebrata, quæ quintam vniuersalem synodū à Iustiniano imperatore & Vigilio papa Constantinopoli celebratam suscipere diffidit: quæ Sergius papa salubriter redarguit, & ad concordiam reduxit. vt narrat Vincētius in speculo historiali li. 24. c. 134. Itè synodus trecentorum triginta episcoporum tempore Constantini Constantinopoli congregata, in qua, vt narrat idē Vincētius lib. commemorato. c. 174. edictum promulgatū est de imaginibus Dei & sanctorum deponendis: cõtra quam Stephanus papa Romæ synodū congregat, in qua omnia à Constantino ordinata reordinat, & veneratione sanctarū imaginum cõfirmat, eorūq; prophanatores anathematizat: vt idem Vincētius cõmemorat libro præfato. c. 165. Vnde septima synodus condennans præfatā synodum, sic ait. Fremēti cõcilio cõtra venerabiles imagines: anathema. Item infra de peruerfione illius concilij loquens & causis dānationis eius, ita inquit. Hoc nempè cõcilium Caiphaicū conciliabulum factū est: illud aduersus dñm inania meditatū est: hoc aduersus ipsius imaginē fremuit. Et infra. hoc conciliū solam nuncupationem habet sacerdotale, scientiā autem prauam atq; prophanam: hoc concilium contumax habet os, & spiritum mendaciorum delibutum. Nam veritatem quandam finxit, in fallacia præsumpsit. Hoc concilium sancta synodus vtpotè zizania dominicæ aræ, id est, ecclesiæ catholicæ ventilauit, & ventilabro diuini iudicij proiecit. ablata ergo sunt à catholica ecclesia & redarguta figmēta ei⁹. hæc ille. Item concilium Aquilegranicè celebratum, cuius diffinitioni circa materiam sacramenti matrimonij non statatur, videlicet quòd ra-

ptor non possit matrimonialiter cum rapta copulari. de quo in c. Placuit. 36. q. 2. sed potius statur authoritati Hiero. contrarium difiniētis. vt in c. Tria. e. q. de quo fit mētio etiā in glossa super. c. de libellis. dist. 20. & sic de multis alijs possent exempla induci, & cum illis etiam de Basiliē. quod & scandalosum, & in multis à sanctorum patrum doctrina errasse videtur. Præterea q̄ conciliū præfatum errare possit, satis apertè colligitur ex beato August. qui in epistola quadam contra Donatistas. vbi post quoddam acerrimum argumentum, subinfert ad propositum. Sic faciāt mille concilia episcopi vestri, huic vni sententiæ respōdeant, & ad id quod volueritis consentimus vobis. Item idem colligitur ex beato Isidoro in ca. Domino sancto. dist. 50. vbi ait, quod si in gestis conciliorum distans sententia inueniatur, illius concilij sententiæ standum sit, cuius quidē potior & antiquior extat authoritas. Nunquam autem adinuicem possunt discordare, nisi altero illorum à vero declinante. quem iam secundū philosophum. 1. Ethic. Omnia vera consonant, sed falsum est quod à vero dissonat. hoc autem nequam dixisset Isido. si fuisset impossibile concilium aliquod errare. Idem etiam colligitur ex ca. cuncta per mundum. 9. q. 3. Item Aug. in epistola contra Donatistas ait. Itaq; concilium illud peruersum atq; nephandum maxime vt creditur traditorum fuit. Ex his exufflatur phantasia stulta eorū, qui omni concilio non errandi gratiam quasi essentialiter inesse affirmant: cum tã ex euangelio, quam ex actibus apostolorum, & gestis antiquorum conciliorum manifestè oppositum habeatur.

In quo obijcitur contra prædicta. Cap. LIX.

S V M M A R I V M.

- 1 Obiectiones septem aduersariorum contra id quod de infallibilitate iudicij plenariorum conciliorum dicitur.

Vnt aliqui aduersarij, quibus nō sapit veritas prædicta de infallibilitate iudicij plenariorum conciliorum, & arguūt contra illam multipliciter. ¶ Primò sic, vt Guillelmus Ockam inducit in dialogo suo. Vna sola ecclesia militans est quæ contra fidem errare non

potest: quia de sola vniuersali ecclesia militante inuenitur in scripturis authenticis q̄ errare non potest: concilium autem vniuersale licet sit pars ecclesie vniuersalis, nō tamen est ipsa ecclesia vniuersalis. ergo temerarium est dicere, quod concilium generale circa fidem errare non possit. ¶ Secundò sic. Illa congregatio quæ potest voluntate humana dissolui, potest contra fidem errare: quia illa ecclesia, quæ in fide errare nō potest, vsq; in finem seculi est duratura. iuxta verbum Christi Matth. vlti. Ego autem vobiscū sum vsq; ad, &c. sed concilium vniuersale potest humana voluntate dissolui, sicut dissoluitur. ergo concilium vniuersale potest errare in fide. ¶ Tertio. Ille personæ, quæ in diuersis locis existētes possunt circa fidem errare, etiā si ad vnum locum cōueniunt, possunt circa fidem errare: quia concursus ad eundem locum non reddit illos inobliquabiles à fide: quia sicut locus non sanctificat homines, ita non cōfirmat in fide. sed omnes ad concilium venientes generale ante quam conuenirent, potuerunt circa fidem errare. ergo etiā postquā conuenerūt, potuerunt labi in hæreticam prauitatem. ¶ Quarto sic. Si in generali concilio congregati circa fidem errare nō possunt, aut hoc est ratio ne sapientiæ, qua præfulgēt, aut ratione sanctitatis qua pollent: aut ratione auctoritatis & potestatis quam habent: aut ratione promissionis Christi, qui promisit apostolis fidē vsq; ad finē seculi duraturā. Non propter primum tātum: quia sepe multi sapientes catholici inueniuntur extra generale conciliū, qui habent defendere fidē, licet errare possint. Non propter secundum. s. sanctitatē: quia nō superiores sunt qui ad conciliū conueniūt generale: tum etiā, quia sanctitas in ecclesiam illi tante nullos cōfirmat in fide, sicut patet. Nec propter tertium, scilicet auctoritatem: quia papa est maior auctoritate illis, & tū errare potest in fide. iuxta. c. si papa. di. 40. Non etiam propter quartū, scilicet Christi pmissionē: quia Christus promittēs q̄ fides supduratura foret in ecclesia, nullā fecit mētionē de concilio vniuersali. ¶ Quintò arguitur exemplis multorum conciliorū, quæ videntur errasse, de quibus dictū est in præcedēti. c. ¶ Sextò arguitur etiā errasse concilium plenariū, in quo cōsensus, & approbatio apostolicæ sedis interuenit. patet de synodo Stephani pape septimi, q̄ erroneè oēs ordinationes factas per Formosum papam irritas esse decreuit: vnde etiā synodo celebrata Romæ per Iohā. 9. extitit reprobata. ergo concilium vniuersale potest errare:

errare: quia constat, q̄ altera illarum synodorum, quarum vna aliam reprobauit, errauit. ¶ Septimò arguitur ex illo beati Aug. lib. de vnico baptismo contra Donatistas. Ipsa plenaria concilia sæpe priora contingit à superioribus emendari, hoc autem non esse, nisi priora illa, quæ emendanda veniunt, aliquo modo errassent.

In quo respondetur obiectionibus præfatis. Cap. LX.

S V M M A R I V M.

- 1 Obiectiones aduersariorum asserentium vniuersale concilium plenarium errare posse, diluuntur.

ad primū.

Ene considerantibus quæ dicta sunt, facile est respōdere præfatis obiectionibus. ¶ Vnde ad primam cum dicitur, q̄ de sola vniuersali ecclesia inueniatur in scripturis authenticis q̄ errare non possit in fide: respondetur dupliciter. Primò negādo maiore illam: quoniam in scripturis authenticis non tantum de vniuersali ecclesia, sed etiam de Romana siue apostolica sede reperitur q̄ errare non possit. Vnde Luc. 22. dictū est Petro pro ecclesia Romana & apostolica sede. Petre ego rogavi pro te vt non deficiat fides tua. habebitur etiā in c. In sede. & in c. Hæc est fides. 29. q. 1. sicut plenius in lib. 2. c. 109. ostendimus. Secundò respondetur ad minorem, q̄ licet plenarium conciliū non sit materialiter tota vniuersalis ecclesia, est tamē tota auctoritate. vnde de hac ratione in c. Confidimus. 25. q. 1. diffinita in plenaria synodo, dicuntur vniuersalis ecclesie assensu approbata. ¶ Ad secundam cum dicitur, q̄ cōgregatio, quæ voluntate humana, &c. respondetur negādo vniuersaliter assumptum. Verū tamen est notandum sicut in. 2. li. c. 109. distinximus, q̄ non errare, siue deficere aliter videtur attribui, quādo dicitur q̄ vniuersalis ecclesia errare, vel deficere non potest in fide, & aliter, cū attribuitur aut apostolicæ sedi, aut plenario concilio. Vniuersaliquidē ecclesie attribuitur, quia fides nunq̄ deficiet de ecclesia: quoniam semper in aliquibus multis aut paucis fides semper permanebit vsq; ad finem, sicut nos plenissimè ostendimus. li. 1. huius summæ. c. 28. Sedi verò apostolicæ, aut plenario concilio attribuitur quoad iudiciū: ita q̄ dicimus, q̄ ipse omnipotens

ad secundū.

Quintum.

Sextum.

Deus hos, quibus fidei magisterium cōmisit, nō permittet in his, quæ fidei sunt errare. Vnde de stat bene, q̄ concilium plenariū dissoluatur humana voluntate, & tamē cum fuit cōgregatum in his quæ fidei sunt vniuersali omnium consensu diffinita nō erret. Propter quod imperator Martianus in epistola, quam in fine concilij Chalcedonensis scribit Constantinopolitana. dicit sic. Verè impius & sacrilegus est, qui post sacerdotū sententiam opinionioni suæ aliquid tractandū relinquit. Extremæ quippe demētia est in medio & perspicuo die cōmentitium lumen inquirere. Quisquis enim post veritatē repertā aliud vltius discit, mendacium quærit. Et infra. Iniuriam enim facit iudicio reuerēdisimæ synodi, si quis semel iudicata ac rectè disposita reuoluere, & publicè disputare contēdit, hæc ille. ¶ Ad tertiam, cum dicitur, q̄ illæ personæ quæ in diuersis locis, &c. respōdetur q̄ ratio non procedit: quoniam licet oēs conueniētes ad locum concilij sigillatim cōsiderati possent errare, non tamen oēs simul iuncti in iudicio eorū, quæ ad fidem pertinet, Deo sic ordināte. Aliqua enim sunt priuilegia cōmunitatis, quæ non cōueniunt singulis de cōmunitate. Similiter licet quilibet de ecclesia possit errare in fide, non tñ ipsa ecclesia, quæ nō est nisi ipsorum fidelium collectio. sicut in c. ecclesia. de cōse. dist. 1. ¶ Ad quartā, cum arguitur, q̄ aut ratione sapientiæ, &c. respōdetur q̄ principaliter ratione promissionis diuinæ. Et ad improbationē cū dicitur, q̄ Christus cū promisit apostolis fidem duraturā non fecit mentionē de concilio vniuersali, respōdetur dupliciter. Primò, q̄ Christus promittēdo beato Petro q̄ fides eius in ecclesia sua & sede nunq̄ esset defutura Luc. 22. vt dictū est, & in concilio plenario Roma. pon. intelligatur vt caput, & magister, ac diffinitor, ex cōsequenti promissio illa extēditur ad concilium vniuersale plenariū, quod & auctoritate, & approbatiōe apostolicæ sedis fulcitur. Secundò respōdetur, q̄ Christus promittēdo ecclesie vniuersali, q̄ portæ inferi non essent præualiturae aduersus eam Matt. 18. promississe etiā intelligitur hoc plenario vniuersali concilio, quod ipsam vniuersalem ecclesiam plena representat auctoritate. ¶ Ad quintā, cum arguitur, q̄ multa concilia errasse legūtur, respōdetur, q̄ illa concilia, de quibus exēpla inducta sunt, plenaria nō fuerunt, cū in eorū diffinitionibus nec approbatio, nec cōsensus Roma. pon. qui est vniuersalis ecclesie rector & princeps, interuenit: & ita non vniuersalis ecclesie fuerūt authorita

Ad tertium.

Ad quartū.

Ad quintū.

Ad sextum. te diffinita. ¶ Ad sextā, cum arguitur de concilio Stephani septimi, respōdetur vt aliās respōsum est in. 2. li. ca. 109. q. error ille nō fuit circa ea quæ humanæ salutis sunt necessaria, vnde nō est ad propositū. ¶ *Ad septimū* arguitur de beato Aug. respōsio eadē est. Dicimus enim, q. Aug. nō loquitur de emendatione quo ad fidem, sed quo ad ea quæ consistunt in factō, in quibus ecclesia potest falli. Vñ ait. Ipsa plenaria cōcilia saepe priora contingit à posterioribus emēdari, cū aliquo rerū experimento aperitur qd̄ clausum erat, & cognoscitur qd̄ latebat. hoc aut̄ non videtur posse referri ad fidē, vt infra plenius dicitur.

¶ In quo ostenditur, quòd apostoli omnes in passione Christi à fide eius defecerunt.

Cap. LXI.

SVMMARIVM.

- 1 Apostoli omnes in passione Christi à fide eius defecisse probantur.
- 2 Beata Virgo Maria quòd sola in fide tempore passionis Christi perseverit, apostolis omnibus à fide deficientibus, ostenditur.
- 3 Apostoli deficientes in fide an potuerunt dici hæretici?
- 4 Infidelitatis tres species recensentur.

Quoniam quidam aduersariorum ad probandum q. ecclesia vniuersalis in fide deficere possit, & per consequens vniuersale concilium illam representās, magnum fundamētum capere vidētur ex hoc, q. oēs apostoli, in quib⁹ vniuersalis ecclesia representari videbatur, in Christi passione defecisse vidētur. secundū illud quod dñs dixit apostolis. Omnes vos scādalū patiemini in me in ista nocte. scriptū est enim, Percutiā pastore, & dispergentur oues gregis. glo. interli. i. ab vnitāte fidei soluentur. placuit nobis de hoc aliquid tractare. Vbi aduertēdum est, q. sunt aliqui aduersariorū dicētes nullo modo asserēdum esse, q. oēs apostoli in passione Christi defecerint, timentes ex hoc sequi, q. fides defecerit ecclesiæ. Sed istud iudicio nostro (saluo semper meliori) non est bene dictū propter duo. Primò, quia suppositū videtur falsum. Secundò, quia consequentia quam faciunt, nullas vires habet.

Matth. 26.

1 Primū patet: quoniā suppositum illud, vi-

delicet q. oēs apostoli in passione Christi à fide eius perfecta nō ceciderint, non videtur cōsonare, sed repugnare sacræ scripturæ, sanctorū patrū testimonijs, & cōmuni fidei vniuersalis ecclesiæ. Repugnare quidē videtur sacræ scripturæ in pluribus locis. Primò illi, quæ habetur psal. 13. Omnes declinauerūt. super quo ita inquit Hiero. hunc psal. de passione Christi refert: quoniam oēs dominū reliquerunt, intātum, vt Petrus quoq; qui apostolorum fuit princeps, ipsum negaret. Item infra super illud. Non est qui faciat bonū vsq; ad vnū. dicit idem Hiero. sic: Hic apparet, q. hic psalm. de passione pertineat: quia nullus de discipulis, nec Petrus, qui caput ecclesiæ est, quia & ipse negauit. hæc Hiero. Itē secūdò repugnat sacræ scripturæ illi, quæ habetur psal. 68. Laboraui clamās, & c. sequitur. defecerūt oculi mei. vbi sic dicit glo. à sperādo in Deum verū. alia litera habet sic: discipuli desperauerunt. vnde oculi duorum discipulorum tenebantur in via Christum non cognoscētium: quoniam desperantes dixerunt, Sperauimus q. esset redempturus Israēl: quibus extra factum est quod intus erat, id est, cæcitas cordis facta est in oculis: sed spem reddidit, quando cicatrices palpadas obtulit, quibus tactis Thomas ad spem redijt clamans, Deus meus & dominus meus. hæc ibi. Itē repugnat scripturæ sequentis versus: vbi ait. Multiplicati sunt super capillos capitis mei, & c. vbi ait glo. Tempore passionis recesserunt Iudæi à Christo, & etiam apostoli: eo vero resurgente, redierunt apostoli, sed non Iudæi. hæc ibi. Item tertio repugnat scripturæ illi psal. 87. Oculi mei languerūt præ inopia. Super quo beatus Grego. & habetur etiam in glo. ordinaria, ita loquitur. Illi oculi, id est, sancti apostoli, quibus non reuelauerat caro & sanguis sed pater eius qui est in cœlis, vt Petrus diceret, Tu es Christus filius Dei viui: videntes eum tradi, atq; tanta perpeti mala: quoniam non videbant eum in virtute formæ suæ, sed quasi superatum atq; impotentem, infirmatū sunt ab eius inopia, velut subtrācto sibi cibo lumine suo. hæc ille. Quarto repugnat scripturæ illi psalm. 88. Perfudisti eum confusione. Super quo ita inquit Hieronymus. Confusione inquit mortis hoc dicebant apostoli, ignorātes eum à morte debere resurgere: & Petro quasi deliramenta visa sunt verba resurrectionis eius. Thomas autē ait, Nisi videro, nō credam. hæc Hiero. Quintò contradicit scripturæ illi. psal. 108. Genua mea infirmata sunt à ieiunio. Quod exponens beatus

beatus Aug. de Apostolis ita inquit. Vbi significatū esse arbitror eos, qui in mēbris eius fortes videbantur, tanquā præsentia panis, quo sustentabantur, abstracta, in eius passione defecisse vsq; ad negationē, quæ apparuit in ipso Petro. Et caro inquit mea immutata est propter oleū. vt eos mea morte deficientes, mea resurrectione firmarem, & misso spiritu sancto, vngerē: qui nō ad eos venisset, nisi ego abiissem. hæc ille. ¶ Sextò repugnat scripturæ illi. psal. 138. Dies formabuntur, & nemo in eis. vbi habet alia litera: per diem errabunt, & nemo in eis. Quod beatus Aug. exponens de Apostolis, ita ait. Dies hic adhuc erat dñs Iesus Christus. vnde dicebat, Ambulate dum lucem habetis, sed per diē errabant imperfecti eius: putauerunt & ipsi dominū Iesum Christum tantūmodo hominem esse non habere in se occultam diuinitatē, nō esse occultē Deum, sed hoc solum quod videbatur, hoc & ipsi putauerūt. Nam & ipse Petrus dixerat dño cum interrogasset quem illum dicerēt homines, Tu es Christus filius Dei viui. dixerat ei dñs, Beatus es Simon bariona: quia caro & sanguis nō reuelauit tibi, sed pater meus qui est in cœlis. quare? quia dixerat illū filium Dei. vbi paulò post in eodē loco in ipsa contextione verborum cœpit dominus de passione sua futura dicere: ille autē Petrus qui iam confessus erat illum filiū Dei timuit ne sicut filius hominis moriretur. erat enim filius Dei & filius hominis. timuit Petrus ne in forma serui periret forma Dei, & non potius præsumpsit: quia ex forma Dei reuisceret forma serui, & ait illi. absit à te dñe, propitiū tibi esto. & dñs qui illū beatū dixerat illa voce. vade post me inquit sathana, neq; enim sapias quæ Dei sunt, sed quæ hominum. & infra. Christus inter illos ambulauerat: ante oculos illorū fluctus calcauerat: ventis imperauerat: ante oculos ipsorū quadrūanum mortuū suscitauerat: ante oculos ipsorum tanta miracula fecerat: & tamē trepidauerunt in passione eius, quasi amisissent eū, de quo frustra præsumperāt. sed per diē errabant & nemo in eis. Nemo prorsus nec ipse qui dixerat tecum ero vsq; ad mortē. dixerat enim illis veniet hora vt me relinquatis solum, & eat vnusquisq; viam suam. hæc Aug. Septimò contradicit scripturæ illi, quæ habetur Iob. 19. vbi dicitur, Pelli meæ consumptis carnibus adhesit eos meū. & c. Quod verbum exponens beatus Gregor. ita ait. In osse fortitudo, in carnibus infirmitas corporis designatur. Per os ergo Christus, per car-

nem discipuli, qui tēpore passionis infirma sapuerunt. hæc ille. Ex quibus autoritatib⁹ vt videtur iuxta expositiones sanctorum patrum discipuli nō videntur sapuisse, quæ Deierant in Christo, sed tm̄ quæ hominis erant, quæ dicuntur infirma. ¶ Octauò repugnat scripturæ illi quæ habetur Matth. 26. & Marci. 14. vbi Christus ait Apostolis. Oēs vos scandalum patiemini in me in ista nocte. scriptum est enim, Percutiā pastorem, & dispergentur oues gregis. glo. interli. ab vnitāte fidei soluentur. Itē glo. ordi. habet sic. Prædicat quod passuri sunt, vt cum passi fuerint, non desperent, sed poeniteāt qui scandalizantur. nocte scandalizantur, id est, mente obscurati. Item hunc locū exponēs S. Tho. ita dicit. Apostoli propter infirmitatem carnis scandalū passi aggrauatur peccatum eorū ex propinquitāte tēporis: quia post tantas admonitiones & sacramenti susceptionē, vnde obliuerant quæ fecerat eis. hæc ille. ¶ Nonò contradicit scripturæ illi, quæ habetur Luc. 24. vbi legitur, q. verba mulierum nuntiantium Apostolis Christum resurrexisse, visa sunt Apostolis quasi deliramentum, & non crediderunt illis. ¶ Decimò repugnat scripturæ illi, quæ habetur Mar. 16. Legitur quòd dominus apprensus Apostolis, exprobrauit incredulitatem eorū, & duritiā cordis, quia his qui viderant eū resurrexisse non crediderūt. Vbi dicit gloss. quæ est Gregorij in homilia. Quòd discipuli resurrectionem domini tardè crediderunt: non tam illorum infirmitas, quam nostra firmitas fuit. Dubitantibus enim ipsis, resurrectio per multa argumenta probata est, quib⁹ & nos firmius solidamur. Ad idem beatus Ambrosi. libr. de incarnatione. capit. 7. sic dicit. Discipuli quidem aliquādo errauerūt, ne nos postea errare possemus. Ergo illorum error nobis proficit: quasi homines errauerunt, quasi discipuli crediderūt. hæc ille. ¶ Amplius secundò dictum etiam aduersariorum repugnat sanctorum patrum doctrinis. ait enim beatus Isidor. vt habetur in gloss. super illud Exod. 3. ita vt fugeret Moyses virga in serpente. Christus in morte expauit Moyses & fugit: mortuo enim Christo, expauerunt discipuli, à spe, in qua fuerant, recedentes. hæc ille. Ceterum dictum aduersariorum contradicit cōmuni ecclesiæ vniuersalis fidei. nam vt Guilielmus in rationali diuinorum officiorum testatur. Candela quæ in diebus occultatur tenebrarū hebdomadæ sancte per totā Christi ecclesiā, designat Christi fidem, quæ in sola virgi-

ne remāsit, per quam omnes fideles docti, & illuminati sunt. Item idē confirmans irrefragabilis doctor magister Alexāder de Alis in 2 3. sentē. in expositione symboli dicit sic. Opinio quæ dicit, q̄ in sola virgine stetit ecclesia, in qua sola fides mansit in passione, videtur nobis vera. Itē doctores iuris canonici. Vnde Huguicio in apparatu suo super illud de pœni. di. 1. in. §. his autoritatibus. dicit sic. Mortuo Christo, Petrus & alij Apostoli defecerunt in fide Christi, dubitantes de eo peccauerunt mortaliter. Idē dicit Archi. in eodē loco. ¶ Præterea secundò dictū aduersariorū non est sustinendū: quā consequētia, quā faciunt, nullius efficacis est, Apostoli defecerunt in fide, ergo fides ecclesiæ defecit: quoniā in beata virgine dicitur integerrima permanisse, quod nō est minus credibile, quā illud, quod beatus Aug. inquit super illud Psal. Sæpe expugnauerunt me à iuuentute mea. & habetur in glo. vbi ita dicit. Aliquādo in solo Abele rat ecclesia. Caterum ista cōsequentia nō valet. Petrus & alij Apostoli defecerunt in fide, ergo vniuersalis ecclesia siue conciliū vniuersale, scilicet papa, qui succedit beato Petro, & omnes alij prælati, qui succedunt Apostolis simul synodaliter congregati errare in fide possunt, propter duo. Tū primò, quia nec Petrus tūc tēporis pastor erat ecclesiæ, nec alij Apostoli erant in aliqua prælatione iurisdictionis sublimati: quoniā vt in superioribus cōmemoratū sæpe est, per verba illa tantum Pasce oves meas. Iohā. vlt. dicta Petro, Petrus constitutus est actu pastor ecclesiæ vniuersalis. vnde tūc solus Christus erat pastor ecclesiæ, & ideo non mirū si oves pastore suū relinquentes errauerunt. secundū illud Zacha. 13. & Matt. 26. Percutiā pastorem, & dispergentur oves. Tum secūdò, quia Apostoli deficiētes, nō defecerunt collegialiter cōgregati. videlicet defecit, qui ex cōi eorū cōsensu emanauerit, vt patet, sed defecerunt vt singuli, secundū quod dñs eis prædixerat dicēs. Veniet hora vt me relinquatis, & eat vnusquisq; in viā suā. Ex quibus satis patet aduersariorū dicta sustinēda nō esse: sed cum iā ex sanctorū patrū testimonijs habitū sit Apostolos in Christi passione defecisse in fide, quærendū videt, vtrum ratione illius erroris, quo errauerunt, poterant dici hæretici, vel infideles? Ad quod nobis videtur dicendum (saluo semper meliori iudicio) q̄ non fuerunt hæretici: quia hæresis non tantū dicit errorem in intellectu, sed pertinaciā quasi formale principii: vt colligitur ex. c. hæresis. 24. q. 3. vnde

Matth. 26.

Vtrū apostoli deficiētes in fide errauerunt hæretici?

Aug. inquit. Non qui falsas opiniones imitatur, sed qui eas contumaciter defendunt, hæretici sunt censendi. Cum autē Apostoli non restiterint fidei resurrectionis pertinaciter, aut aliqua animositate defenderint incredulitatem eorū, non poterant censerī hæretici. Infideles verò dici potuerunt, vt puta sine fide Christi, vt patet ex supradictis. Vnde Chrysost. tractans illud Iohā. 20. Maria Magdalena venit ad monumētum cum adhuc tenebræ essent. dicit, quia adhuc fuit in tenebris fidelitatis. Itē mulier quid ploras? nō lachrymas nudas, sed fidē quæro. Sed surgit hinc alia quæstio. Si infideles fuerunt, quæritur in qua specie infidelitatis errauerunt? Communiter enim non dicuntur nisi tres species infidelitatis: videlicet prima, qua renititur fidei nō susceptæ, & talis est infidelitas paganorum, siue gentilium. Secunda est, qua renititur fidei susceptæ in figura: & talis est infidelitas iudeorum. Tertia est, qua renititur fidei in ipsa manifestatione veritatis. Et quæcūq; harum ascribatur Apostolis, videtur inhonorabile eis. Ad hoc respōdendū nobis videtur (saluo semper meliori iudicio) q̄ nulla specierū prædictarum infidelitatis Apostoli dicendi sunt fuisse infideles, tēpore passionis Christi. Pro quo notandū, q̄ infidelitas tripliciter potest accipi. Duos modos ponit S. Tho. in. 2. 2. q. 10. ar. 1. Vno modo secundū purā, siue secundū simplicē negationem, vt dicatur quis infidelis ex hoc solo, q̄ non habet fidem. & hoc modo, vt dicit S. Thom. vbi supra, in his qui nihil audiuerunt de fide, non habet rationem peccati, sed magis poenę: quia talis ignorantia diuinorū ex peccato primi parentis est subsecuta. Secundò capitur infidelitas secundū cōtrarietate ad fidē, quia scilicet aliquis repugnat auditui fidei, vel etiam contēnit ipsam, secundū illud. Quis credidit auditui nostro? & in hoc perficit ratio infidelitatis. Cum autē Apostoli non sint dicendi simplicem negationem fidei habuisse, cum multa de fide & resurrectione audierint à Christo: imò etiam ipsi confessi fuerint fidem diuinitatis in Christo, quando à Christo interrogati: vos autē quem me esse dicitis? Petrus pro se & omnibus alijs respōdit. Tu es Christus filius Dei viui. Præterea Aug. super Iohā. inquit, q̄ apostoli à Christo creduntur baptizati, & per consequens habuerunt fidē Christi, & ita non possunt dici infideles per simplicem negationem fidei. Caterum non poterunt etiam dici infideles secundo modo, scilicet secundū cōtrarietatem ad fidē: quia nusquā

4

Esa. 5.

nusquā legūtur fidei contradixisse, tenēdo, aut pertinaciter defendēdo contrariū. Cum autē dicatur fuisse infideles, necesse est ponere tertium modum infidelitatis, qui scilicet medius sit inter duos modos prædictos, qui est quædā fluctuatio inter duas partes, nec vni, nec alteri firmiter adhærēdo, de quo videt factis cōueniēter ad propositū loqui. c. 1. extra de hære. dubius in fide, infidelis est. Fides enim, vt inquit beatus Bernard. ambiguū non habet, vel si habet, fides nō est. Et isto modo possunt intelligi tam dicta sacra scripturæ, q̄ sanctorū patrū, vbi videntur Apostoli dici increduli, siue infideles. Et ex his patet, q̄ nulla illarū triū specierū, videlicet paganorū, iudeorū, hæreticorū, de quibus arguebat, Apostoli sunt censendi infideles: quia Apostoli nō dicuntur fuisse infideles secundo modo infidelitatis, scilicet secundū cōtrarietatem ad fidē, cuiusmodi infidelitatis sunt præfata tres species, vt superius est explanatum.

¶ Quod ad Romanum pontificem spectat corrigere & damnare concilia, quæ in perniciē fidei, aut scādālū ecclesiæ processisse contingit. Cap. LXII.

S V M M A R I V M.

1. Conciliū vniuersale irritē factū, quod à papa reuocari possit, ostenditur.

¶ Vemadmodū ad Ro. pō. vt ad ecclesiæ principem pertinet cōcilia vniuersalia si bene processerint approbatione & autoritate sua cōfirmādo honorare: ita ipsius est ea concilia, quæ in perniciē fidei, aut totius ecclesiæ perturbationem celebrata reperta fuerint corrigere, reprobare, ac cassare, ea quæ minus iustè minusq; bene acta sunt retractādo, & condēnādo. Sicut de cōcilio Ariminen. patet: quia enim in eo fides læsa fuit, & infidelitas cōscripta, Damasus papa eam annullat, vt iā diximus supra in. c. 58. Item idē patet de Ephesino concilio secundo, quod licet autoritate apostolica fuerit congregatum, & amplissimo prælatorū numero venerabile: veruntamen quia, vt dicit Leo papa, in eo non fuit obseruata iustitiæ moderatio, nec fidei religio, idē Leo papa beatissimus non modò si-

ne ipsius synodalis congregationis assensu submouit, sed etiā condēnauit, cassauit atque reprobauit documento eius, qui ait. Dissolue colligationes impietatis. atq; in correptionem eius synodū Chalcedonen. sua autoritate instituit. Pro cuius synodi malæ actæ cōdēnatione scribit Galla Placida semper Augusta Helena pulcherrimæ pijsimo semper Augusto, orans, vt de illa synodo Leo papa permitteretur iudicare, sicut ad eum iure primatus sui pertinebat, ita dicēs. Cum ergo beato Petro nostrā præsentiam dedissemus illic multitudine sacerdotū Romanus Leo papa circumdatus pro dignitate sui loci vos primus adiit, qui propter impositā gemitus sui tristitiam desiderii plenē suū verbis insinuare nō poterat. Vicittamē cōstantia sapientiæ sacerdotis, vt lachrymas paululū retineret, & eam violatē fidei tanquā huius vindex manifesto sermone proferret. In quo sermone cognouimus nostris catholicā fidem esse turbatā, quā à diuo patre nostro Cōstantino nostri generis parentes seruauerunt: ergo tua clemētia secundū catholicā fidē (quod semper nobiscū fecit, & nunc similiter cōspirare videtur) dignet, vt quicquid in illius tumultuoso miseroq; concilio (scilicet Ephesino) constitutū est, omni virtute submoueatur, & omnibus integris permanentibus, ad iudiciū apostolicę sedis, in qua primitus beatissimus Apostolorū Petrus, quia etiā clauis regni celorū suscipiens, sacerdotij principatum tenuit, episcopatus causa mittatur. hæc illa. Item pro eadē causa scribens imperatori Theodosio sic inquit. Dum in ipso ingressu ciuitatis hæc curā habuissemus, vt cultum beato Petro reddere mus in ipso adorandō altari martyrū reuerēdus Leo episcopus paululum se post orationem retinens, propter catholicā fidem apud nos defleuit. Et infra. Hac ergo gratia tua mæfuetudo tātis turbis resistēs, veritatem immaculatā fidei catholicę religionis seruare præcipiat, vt secundū formā & diffinitionem apostolicę sedis, quā etiā nos tanquā præcellentem similiter veneramus, instituta sacerdotij illæso manente per omnia Flauiano ad cōciliū & apostolicę sedis iudiciū trāsmittantur, in qua primus ille, qui cælestes clauis dignus fuit accipere, principatum episcopatus ordinauit. hæc illa. Item pro eadem causa & cum eadem fide Valentinianus imperator scribens Theodosio imperatori ita dicit. Cum aduenissem in urbem Romanam, ad diuinitatem placandam sequenti die ad basilicam beati Petri Apostoli processi, & illic

Esa. 79.

illic à Roma. episcopo, & ab alijs cū eo ex diuersis prouincijs cōgregatis rogatus sum scribere vestre māsuetudini de fide, quæ cum sit conseruatrix animarum, dicitur perturbata, quā nos à nostris maiorib⁹ traditā debemus cū omni cōpetenti deuotione defendere, & dignitatē propriæ venerationis beato Apostolo Petro intemeratam & in nostris tēporibus conseruare, quatenus beatissimus Romanæ ciuitatis episcopus, cui principatū sacerdotij super omnes antiquitas contulit, locum habeat, & facultatem de fide & sacerdotibus iudicare. hæc ille. Ex quibus manifeste patet, q̄ ad Ro. pon. iure principatus sui pertinebat iudicare de quibuscunq; sacerdotum congregationibus, si errore aliquo istas contingeret maculari. Quocirca S. Dionysius papa scribens Seuerō episcopo dicit sic. Olim, & ab initio tantam percepimus à beato Petro Apostolorum principe fiduciam, vt habeamus auctoritatem vniuersali ecclesiæ auxiliante dño subuenire, & quicquid nociuū est auctoritate apostolica corrigere, & emendare. Ad hoc enim diuinæ dispensationis prouiso gradus & diuersos constituit ordines esse distinctos, vt sic dum minores potioribus reuerentiam exhiberent & potiores minoribus dilectionem impenderent, vna concordia fieret ex diuersitate contextio, & ratione officiorum gereretur administratio singulorum. hæc ille. De hac verō auctoritate Ro. pon. in cassando concilia nequiter celebrata, & hoc pro sua auctoritate, qua à Christo donatus est, cū ei dictum est, Quodcunq; ligaueris super terram erit ligatum & in cælis: & quodcunq; solueris super terrā. &c. loquitur papa Nicolaus in epistola illa gloriosa, quā scribit Archi. Metropolitans, & epis Cōstantinopolitanæ sedi subiectis pulchrum testimonium faciēs, ita inquit. Necnō & patrum prædecessorum nostrorū secuti vestigia, qui soliti sunt etiā vniuersorum concilia nequiter celebrata cassare pōtificum, si quia sociata sunt crebrō dictæ vel exemplaria fortassis epistolæ. &c. Vnde in gestis octauæ synodj de papa Nicolao ita habetur. Tunc cognoscēs papa Nicolaus scilicet quæ fecerat Focius contra Ignatium, & seruās omnia, fecit synodū, & conuocauit omnes occidentales episcopos archiepiscopos, & Metropolitans, & omnem clerū sanctæ Romanæ ecclesiæ, atq; totū senatum principum Romanorū, & dānauerūt Liberium, & cōcilium malignantiū, quod factū est aduersus sanctissimū virum Ignatiū, & deposuit apocrisarios, qui venerant huc

Raidealdum scilicet, & Zachariā, & ab omni honore sacerdotali ac omni cōmunionē repulit eos, qm̄ cōmunicauerunt, & consenserunt, & cōstituerunt inuasorē & adulterum Fociū, & abdicauit conciliū malignantium. hæc ille. Item synodus Romæ congregata tēpore Adriani, qui secutus est Nicolau, supplicās vt profereatur quod inceperat papa Nicolaus dicit sic. Quapropter oramus te o angelice papa. vt eundem habens spiritum, eundemq; zelū pietatis, quē & fratres tui feruentissimi præfules conciliabulū cū gestis suis quod Cōstantinopoli nuper contra veritatē sub tyrannicē imperatē Michaële congregatū est, ita sententiā vestre falce recidat, vt nullū de eo momentū, nullū de eo remaneat omnino vestigiū, sed ad sui dānationē vel executionem Ariminen. synodo, vel Ephesino latrocinio sit modis omnibus comparandū. Et infra Adrianus ipse profereus petitionē præfata synodi, ita inquit. Conciliabulū vanitatis à Focio & huius fautore Michaële videlicet tyrannicē imperante Cōstantinopoli aduersus apostolicæ sedis reuerentiā. & priuilegiū congregatū, vt pote veritatis inimicū & omni falsitate repletum, quod & sibi consentientiū animas interficiēs Ephesino latrocinio cōparandum fore statuimus, & ipsius execranda gesta quibuscunq; habeantur monumentis inserta, summi iudicis Iesu Christi, sanctorūq; principum Apostolorū Petri & Pauli nostraq; mediocritatis auctoritate penitus abolenda decernimus, ita vt igni voranda tradantur, & anathemate perpetuo percellantur. Similiter, & de cæteris scripturis, quæ viris iam nominatis autoribus contra eandem sedem tēpore diuerso sunt editæ, gerendis modis omnib⁹ diffinimus. hæc ille. Itē idem Adrianus papa scribēs Tepasio patriarchæ in septima synodo dicit sic. Vestra sanctitas suggerat pijs imperatoribus, vt in primis pseudosyllogus (id est falsum collegiū) ille qui sine apostolica sede inordinatē, & syllogice factus est aduersus venerabilium patrum traditionem contra diuinas imagines anathematizetur presentibus apocrisarijs nostris, & omne zizanium eradicetur ab ecclesia, & dñi nri Iesu Christi sermo cōpleatur quia portē inferi nō præualebūt aduersus eā. & rursus. Tu es Petrus & super hanc petrā ædificabo ecclesiā meā, & tibi dabo clauēs regni cælōrū, & quodcunq; ligaueris super terrā. &c. cuius sedes in omnem terrarū orbē primatū tenens refulget, & caput omnium ecclesiarū Dei cōstitit, hæc ille. Itē idē testat papa Pelagius

Pelagius scribēs vniuersis episcopis per Dardaniam constitutis, vt testatur dominus Aymar in lib. de synodis. & habetur etiam in c. Cuncta. 2. q. 3. vbi ita dicit. Cuncta per mundum nouit ecclesia, quod sacrosancta Romana ecclesia de omni ecclesia phas habet iudicare, nec cuiquam de eius liceat iudicare iudicio: siquidē ad illam de qualibet mundi parte appellandum est, ab illa autem nemo appellare permissus est. Sed nec illud præterimus, quod apostolica sedes frequenter more maiorū etiam sine vlla synodo præcedente exoluendi, quē vel quos synodus iniqua dānauerat, & dānandi nulla existente synodo quos oportuit habuit facultatē: & hoc nimirū p̄ suo principatu, quē beat⁹ Petrus Ap̄tus dñi voce tenuit, & semp̄ tenebit. Sancta q̄pe memoriē Athanasii synodus addixerat, quē tamen exceptū sedes apostolica quia dānationi Græcorū non cōsensit absoluit. Itaque Flavianū pontificē Græcorū cōgregatione dānatam pari tenore, qm̄ sibi sedes apostolicam cōsensit potius, qui illic receptus fuerat Dioscorū sedis secūdæ præfulē sua auctoritate dānauit, & impiā synodum nō consentiēdo, sola submouit auctoritate, vt synodus fieret Chalcedon. sola decreuit. hæc ille. Huic autē sententiæ (vt dñs Aymar subiungit) alij sanctissimi patres scilicet Calixtus, Fabianus, Sixtus, Syluester, Iulius, & reliqui innumera biles astipulātur: quā ad eō amplexi sunt veritatē, vt potius mori, quā mētiri deliberauerint. hæc Aymar. Itē beatus Grego. in registro scribens Eulogio & Anastasio episcopis dicit sic. Ante hos quidē annos octo sanctæ memoriæ prædecessoris mei Pelagij tēpore frater & coepiscopus noster Iohā. in Cōstantinopolitana vrbe ex alia causa occasionem quærens synodum fecit, in qua se vniuersalē appellare conatus est: quod mox ipse prædecessor meus vt agnouit, directis epistolis sancti Petri Apostoli auctoritate eiusdem synodi acta cassauit. hæc ille.

¶ De ordine conciliorum adinuicem cui standum sit, si sibi inuicem discrepare siue dissonare inueniātur. Cap. LXIII.

S V M M A R I V M.

1 Concilia vniuersalia quem ordinem habeant adinuicem. Et quibus standū sit, si inter se dissonare inueniātur, quibusq; cōclusionibus docentur.

Voniam quandoq; concilia vniuersalia aduersari, siue dissonare abinuicem videntur, vt in c. Dño sancto. di. 50. ab Isido. innuitur, iam videndū est, cuius concilij sententiæ magis obtēperandū, siue standū sit. ¶ Circa hæc quaestionē conclusio videtur esse beati Aug. Concilia prouincialia debere credere vniuersalibus. & vniuersalia priora quādoq; posteriorib⁹ emendari. Vnde ipse Aug. ponēs grad⁹ varios inter eos, qui auctoritatē habēt in ecclesia, ita loquitur libr. 2. de baptismo contra Donatistas. Quis (inquiens) nesciat sacrā scripturam tam veteris quā noui testamētis suis terminis contineri, eamq; omnib⁹ posteriorū episcoporū literis ita præponi, vt de illa omnino dubitari vel disceptari non possit, vtrum verum, vel vtrū rectū sit quicquid in ea scriptum esse cōstitit: episcoporū autem literis, quæ post confirmatum canonem vel scriptæ sunt vel scribentur, & per sermonem fortē sapientiorē cuiuslibet in ea re potiores, & per aliorum episcoporum graniorē auctoritatē doctorūq; prudentiā & per cōcilia licere reprehendi si quid in eis fortē à veritate deuiatum est, & ipsa concilia, quæ per singulas regiones vel prouincias fiunt, pleniorū conciliorū auctoritate quæ fiūt ex vniuerso orbe Christiano sine vllis ambagibus cedere, ipsaq; plenaria concilia sape priora posteriorib⁹ emendari, cū aliquo rerū experimēto aperit quod clausum erat, & cognoscitur quod latebat sine vllō typo sacrilegæ superbiæ, sine vlla inflata ceruice arrogantis, si ne vlla cōtentione liuidæ inuidiæ, cū sancta humilitate, cū pace catholica, cum charitate Christiana. Itē in eodē loquēdo de Cypriano ita ait: si autē conciliū eius attēditur, huic est vniuersæ ecclesiæ posterius conciliū præponendū, cuius se mēbrum esse gaudebat. Nam & cōcilia posteriora prioribus apud posteros præponenda, & vniuersum partibus semper optimo iure præponitur. hæc Aug. Sed fortassis videbit alicui huic sententiæ Aug. aduersari sententiā beati Isido. qui vt habetur in ca. Dño sancto. di. 50. dicit, q̄ quotiescunq; in gestis conciliorum discors sententiā inuenitur, illius concilij magis sententiā teneatur, cuius antiquior, & potior existit auctoritas. hæc ille. Cui sententiæ etiam fauere videtur Leo papa sanctissimus, qui scribens Anatholio episcopo ita inquit. Nulla sibi met de multiplicationis congregatione synodalia concilia nec. 300. illis & decem & octo episco-

Opinio præma.

Opinio secunda.

episcopis quantūlibet copiosior numerus sacerdotum vel comparare se audeat vel præferre, cum diuinitus & privilegio Nicæna sit synodus cōsecrata, vt siue per pauciores, siue per plures ecclesiastica iudicia celebrētur, omnī penitus authoritate sit vacuum, quicquid ab illorum fuerit constitutione diuersum. Item eadem sententia repetitur ab eodē papa Leone scribente episcopis, qui in sancta Chalcedonē. synodo fuerūt congregati. Itē Nicolaus papa in epistola ad Michaēlem imperatōrē, vt habetur in octaua synodo, ad argumentū Focij & suorum, qui à numero patrū arguebant, dicentes in cōcilio vniuersali, vbi Ignatius fuit depositus, tot fuisse episcopos, sicut in Nicæno concilio: respondit ita. Nos quidē non numerolum tantū sanctorū episcoporum collegium Nicæni, vel Chalcedonē. cōcilioꝝ cæterorumq; sanctorum patrū synodicas constitutiones sequimur, sed eorum liberales veneramus iustas & diuinitus inspiratas sententias: & non tantū pro suorum multitudine obseruantur à nobis, quia reuera multi in personis fuere, sed in validissimis sententijs eos perpendimus plures. Verūm pro concordia horum visum est nobis (saluo semper meliori iudicio) fore distinguendum: quoniam dissonantia illa, quæ inter concilia plenaria vniuersalia dicitur esse, vel est circa ea quæ fidei sunt, aut nō, sed circa iudicia vel instituta ecclesia proficua & regimen humanæ vitæ siue ecclesiasticam disciplinā. Si primo modo, sit ista conclusio. Si discordia inueniretur inter concilia vniuersalia (quod nō credimus iuxta dicta possibile) standū esset sententiæ antiquioris siue prioris concilij, dū tamen fuerit vniuersale plenarium authoritate Ro. pon. & approbatione fulcitur, & roboratum. Cum enim, vt supra diximus, tale concilium in fide stāte diuina promissione errare non possit, & fides sit simplex & incommutabilis, vt ait Aug. & Leo papa, nō potest sequens concilium in veritate aduersari, nisi alterū ipsorum à veritate fidei deuiaret: quia vero non nisi falsum dissonat. Aut ergo controuersia vera nō est (quod magis credendū est) aut aliquod illorum catholicum non est, quod magis de posteriori præsumendum esset, cum antiquum iam totius ecclesiæ acceptatione fuisset approbatum. Pro qua parte videtur facere dictū beati Isido. in. c. dño sancto. di. 50. quod supra inductum est. vbi etiā non parum vtile erit aduertere quod S. Tho. dicit in. 4. contra gētiles. c. 25. q. cum dicitur in Chalcedonē. synodo, q. patres apud Cō-

Concordia
opi.

Cōclusio
ma authoris

stantinopolim cōgregati doctrinam Nicæne synodi roborauerunt, non est intelligendū per modum additionis, quasi ad id quod minus esset inferentes, sed per modum declarationis ea quæ de spiritu sancto dicta sunt, cōtra eos, qui eum dñm respicere tentauerunt, scripturarum testimonijs roborantes. Vnde beatus Hylarius lib. 5. de synodis in defensione synodi Chalcedonē. cōtra quosdam criminantes eandem synodum, quia aliqua videbatur addidisse, quæ non fuerunt in Nicæno concilio, ita dicit. nescientes regulam, & consuetudinem conciliorum sic noua posterioribus concilijs prout necessitas emergentium hæreticorum exegerit sancire decreta, vt tamen in vita permaneant, qui dudum antiquioribus concilijs contra veteres hæreticos fuerunt promulgata. Nam si post Nicæni concilij statuta nihil amplius liceret recipere, qua authoritate spiritū sanctū vnius gloriæ cum patre auderemus asserere, quod ibi constat omnino tacitum fuisse: hæc ibi. Si vero dissonantia, quæ reperitur inter concilia sit circa ea quæ iuris sunt positui, circa regimen humanæ vitæ aut disciplinā ecclesiasticam, magis standū videtur posterioribus per quæ in talibus agibilibus, quia eorum materia est variabilis, sæpe priora suppleuntur, moderantur, & etiam corriguntur: sicut dicit beatus Aug. vt supra inductum est, q. sæpe priora posterioribus emendatur, cum aliquo rerū experimento aperitur quod clausum erat, & cognoscitur quod latebat. In talibus ergo nō habet locum antiquitas: quoniam aliqua superioribus temporibus erant conuenientia, quæ nostris valde inconuenientia forent & dispendiosa. Vnde canones Apostolorum licet cæteris vetustiores sint, tamē in multis eorum rigidæ sententiæ non statur, sed sententiæ per pietatem mitigatæ per alia sequentia cōcilia. In illis enim erat statutum, vt presbyter fornicationem quomodolibet committens deponeretur: sed talis rigor per Gangren. conciliū hodie mitigatur, & illi statur, & ita præiudicatur canonibus Apostolorū, vt di. 82. presbyter. Ita etiam concilio Nicæno circa dispositionem sedium patriarchaliū præiudicatum est per concilium vniuersale sextum: quoniam iuxta dispositionem concilij Nicæni Alexadrina ecclesia habebat primum locum post Romanam: iuxta vero dispositionem concilij Constantinopolitani sexti Constantinopolitana habebat locū ante Alexandrinam, vt in. c. Renouantes. di. 22. & illi nunc statur, & præiudicatur Nicæno licet

Cōclusio se
cunda eiusdem.

cet antiquiori. Verūm vt tangitur in glo. præfati. c. dño sancto. di. 50. aliqui distinguūt de constitutis, in quibus concilia reperuntur distonare: quoniam cōstitutiones illæ aut sunt locales & temporales, aut sunt generales. Si locales & temporales, tunc præponenda est illa constitutio, quā plures & grauiores recipiunt illi, quam pauciores authoritate obseruant, iuxta regulam datam in. c. Canonicis. di. 19. & ita videtur stādū esse in isto casu cōcilio, cuius potior est authoritas. Si vero sunt generales, posterior videtur præiudicare priori, extra de cognat. spi. ca. 1. & ff. de legi. nō est nouum. vbi dicitur, q. posteriores leges trahunt ad se priores. Sed quærit tam glossator quā Hugo, qualiter potest esse cōtrarietas in canonibus, cum dicantur esse conditi per spiritū sanctū, vt in. ca. Violatores. 25. q. 1. Ad hoc respondens Hugo dicit, q. potest dici, q. sancti patres nō semper loquebātur per spiritū sanctū, & ita potuerūt dicere contraria vel ignoranter vel scienter. Vel potest dici, q. non est ibi contrarietas nisi quo ad nos qui non plenē intelligimus. hæc ille. Glossator verò respondet, q. duo canones possunt esse contrarij, & tamē vterq; est iuste institutus: quia vnus statuit & iuste: alter contrariū potest statuere & iuste. vt. 63. dist. 6. verum. Quod intelligēdum est, habita consideratione ad diuersas causas, vel circūstantias tēporum, vel locorū, vnde propriè non sunt contrarij. Nā diuersitas statutorum nequaquam contraria esse censetur, si diuersitas locorum & tēporum atq; personarum, quib; distributa sunt, intelligatur.

¶ Cuius iudicio stādum sit, si in concilio vniuersali contingat patres à papa, vel eius legato dissentire. Cap. LXIII.

S V M M A R I V M.

1 Concilio in vniuersali si patres à papa, vel eius legato dissentiant, cuius iudicio stādum sit, quatuor conclusionibus ostenditur.

Rostquam visum est quid agendū cum discors sententiā reperitur in statutis vniuersaliū conciliorū: iā enucleādū venit, cuius sententiæ siue iudicio stādū sit, cū patres concilij in synodo congregati super diffiniendis atq; statuendis

siue iudicandis dissentiant. Pro quo videtur nobis per distinctionē procedendū: quoniam De diffensione in materia fidei. diffensio, siue discordia inter papā & patres concilij aut est in materia fidei, aut non. Si in materia fidei, hoc dupliciter. Aut est materia illa iam diffinita prius per apostolicam sedē, quā patres concilij aut vellent refutare, aut immutare, & in tali casu sit ista conclusio, q. sententiæ papæ firmiter standum est. iuxta beatum Hiero. in. c. Hæc est fides. 24. q. 1. Et in hoc sensu videtur intelligenda glossa super c. Quodcunq;. quæ ita dicit. Argumentum, q. sententiæ totius ecclesiæ præferenda est Romanæ, si in aliquo sibi contradicant. argumentum. 93. dist. legimus: sed contrarium credo. argumentum. hæc est fides. 24. q. 1. nisi erraret Romana ecclesia: quod non credo posse fieri, quia Deus non permetteret. argumentū infrā. c. à recta. & ca. Pudenda. hæc glo. Item glo. super ca. Nemo. 9. q. 3. sic dicit ar. q. concilium non potest papam iudicare: vt extra de elec. c. Significasti. vnde si totus mundus sentiret contra papā, videtur q. sententiæ papæ standū esset. vt. 24. q. 1. hæc est fides. hæc glo. Secundo modo possumus loqui q. prædicta contrarietas sit in materia fidei, sed nō diffinita, sed quæ nouiter per conciliū veniret diffinienda, tunc in tali casu ponitur ista conclusio secunda: q. magis regulariter standum foret iudicio patrū totius concilij, quā iudicio Roma. ponti. Ista conclusio in primis videtur colligi ex glo. in. c. Anastasius. di. 19. quæ ita habet. Papa tenetur requirere concilium episcoporum, vbi de fide agitur, & tūc synodus maior est papa. Quod intelligendum est maiori parte discretiui iudicij, secundum quod non dubium, quin regulariter concilium sit maius Roma. ponti. Nam vt Berna. dicit. Quæ maior superbia, quā q. vnus homo toti cōgregationi iudicij suum præferat, tanquā ipse solus habeat spiritum Dei: propter quod Archi. approbās glo. præfati capit. Anastasius. dicit. Periculosum esset fidem nostram committere arbitrio vnus hominis. Et non modò papa vniuersali concilio, sed etiam vnicuique, qui melius sentiret deberet credere plusquam sibi. Sicut exemplum habemus de beato Petro, qui Paulo resistenti sibi rationibus acquieuit. de quo pulchrè Cyprianus in quadam epistola ita loquitur. Nam nec Petrus, quem primum dominus elegit, & super quem ædificauit ecclesiam suam cum secum Paulus de circuncisione postmodum disceptasset, nec vendicauit sibi aliquid insolenter, aut arroganter

roganter assumpfit, nec dixit se primatū tenere & obtemperari à nouellis & posteris sibi potius oportere, nec despexit Paulum, quod ecclesiæ prius persecutor fuisset, sed consiliū veritatis admittit, & rationi legitimæ, quæ Paulus vendicauit, facile consensit: documentū nobis & cōcordiæ tribuens, vt nō pertinaciter nostra amemus, si qua aliquando à fratribus & collegis nostris vtiliter, & salubriter suggeruntur si sint vera & legitima ista potius quam nostra dicamus. Diximus autem regulariter: quia non esset impossibile, quod quādoq; vnus homo, & maximè papa multiplici respectu in aliqua materia melius sentiret ceteris omnibus. Vnde secundum communē doctrinam doctorum in sola beata virgine fides mansit inuiolata catholica in triduo & sanctitas ecclesiæ. Dicitur etiam in cap. Nicæna. 3. 1. distin. quod Phanuncius confessor cōtradixit Nicænæ synodo volenti instituere, quod episcopi & presbyteri, atq; diaconi cū vxoribus, quas ante consecrationem duxerant, non dormirent. dicit glo. Vnusergo potest contradicere vniuersitati, si habeat rationabilem causam. vt extra de his quæ fi. à ma. par. ca. c. 1. Vbi tamen aduertendum, quod quando talis cōtrouersia in materia fidei orta esset inter papam, & patres concilij, licet vniuersitas patrum sequenda esset, vtpote iudicio discretionis præminētior & superior, nihilominus nihil videretur concilialiter cōcludendum quousq; concorditer papa & patres in vnam simul conuenirent conclusionē & sententiam. Si verò materia, circa quā dis-

De dissensio
ne in alia
materia.

sentio & contrarietas est inter patres & Romanū pontificem, non pertineat ad fidem, sed ius posituum, tunc distinguendū. Quia aut ista dissensio est super condendo nouum ius, aut super tollendo ius aliud positum, aut super dispensando in veteri iure. Si super ius nouum condendum, est distinguendum. Aut tale ius siue constitutio habet qualitates legis, quas beatus Isidorus ponit in cap. erit autem lex. di. 4. videlicet, quod sit honesta, iusta, rationabilis, iuxta naturam & consuetudinem patriæ, loco temporisq; conueniens, necessaria, vtilis &c. sit ista conclusio. Quod sententiā papæ est præferenda sententiæ omnium aliorū. Quæ conclusio patet, tum ex superioritate Romani pontificis, qua in ecclesia præminet vniuersis vt prælat⁹ magister & princeps, & habet plenitudinem potestatis. vt. 2. q. 7. decreto. & extra de au. & vsu pal. ad honorem. Tū ex qualitate legis, quæ talis esse ponitur, quod religioni congruat, disciplinæ conueniat, & pro-

Conclusio
prima au-
thoris.

ficiat salutem: vnde iussa huiusmodi & præcepta Romanæ ecclesiæ ab omnibus seruanda sunt. vt dist. 1. 2. c. 2. & in. c. enim. dist. 1. 9. dicit Stephanus papa quintus. Enimvero quia in speculum & exemplum sancta Romana ecclesia, cui nos Christus præesse voluit, posita est omnibus, quicquid statuit, & quicquid ordinat perpetuo & irrefragabiliter obseruandum est. Hæc est sententiā Hug. & Archi. in cap. in istis. dist. 4. addentes, quod vbi subditi nolent acceptare rationabilem constitutionem, posset eos ad hoc compellere. & sic factum est, vt inquit Archi. 23. q. 5. de liguribus vt ibi patet in casu, vt cū aliis eius potestas esset delusoria. Si verò contingat, quod id quod Rom. pon. instituere vult, non habeat qualitates præfatas legis, ita quod nec religioni congruat, nec disciplinæ conueniat, nec proficiat vtilitati, aut etiam non sit loco temporisq; conueniens, sit ista conclusio, quod potius standum esset cōtradictioni episcoporum quam voluntati papæ. Ista conclusio est glo. in cap. in istis. dist. 4. quæ ita habet. Cū papa vult condere canones, episcopi possunt contradicere, & dicere. Canon iste non conuenit consuetudini religionis nostræ. Si verò cōtrouersia sit super tollendo ius antiquum, vt puta quod episcopi vellent tollere aliquos canones, aut instituta antiqua, & papa nollet, sit ista conclusio. Sententiā papæ in hoc casu potius standum est. Patet conclusio. Tum, quia episcopi legati sunt per veteri ius, & ideo non possunt de veteri iure iudicare, nec ipsum tollere. di. 4. in istis. Tum, quia quod semel approbatum est a modo nō potest reprobari nisi papa consentiente. 8. q. 2. dilectissimi. & c. Licet. & glossa in ca. Veniā. 35. q. 9. dicit, quod papa approbat, non licet alijs reprobare. 24. q. 1. hæc est fides. Si verò cōtrouersia sit in dispensando contra veteri ius, sit ista conclusio. Sententiā papæ est magis standum, quàm opinioni aliorum. Patet conclusio ex cap. Veniam. 35. q. 9. vbi papa dispensat cum vno à prædecessoribus suis dā nato ad preces seu petitionē episcoporum, quod nō fuit necesse: quia cū ipse solus plenitudinē potestatis habeat, vtpote princeps legum ecclesiæ, ad ipsum per se pertinet dispensatio pro tempore & loco canonum & regularum sanctorum patrum prout vtilitati ecclesiæ prospexerit expedire. vt in ca. Necessaria. 1. q. 7. inquit papa Pelagius, vt supra plenè circa ca. 54. dictum est. ¶ Sed arguunt quidam aduersariorum, quod si papa præferret in aliquo iudicium suum patribus existē-

Cōclusio se-
cunda.

Conclusio
tertia.

Conclusio
quarta.

Obiectio.

tibus

tibus in concilio vniuersali, cū illi representent ecclesiam vniuersalem, existimaret posse errare damnabiliter, & per consequens credere ecclesiam non sanctam contra articulū, Credo sanctam ecclesiam. Sed videtur nobis hoc argumentum valde debile. Tum primò: quia si loquamur de iudicio autoritatis siue potestatis iurisdictionis, cū hoc iudicio Apostolicæ sedis nullum sit maius, vt supra ostendimus, maximè in secundo lib. & habetur in c. Patet. 9. q. 3. papa præferendo se in autoritate huius iudicij omnibus alijs fidelibus, qui siue sint dispersi siue congregati, omnes sunt eius oues, & ei subditi, nō præfert se vniuersali ecclesiæ, vt vniuersalis ecclesia nominat corpus cum capite suo, sed bene præfert se vniuersali ecclesiæ prout nominat corpus vniuersitatis fidelium subditorum ipsi Christi vicario. Tum secundò: quia si loquamur de iudicio discretionis, si etiam papa in aliquo casu in aliqua materia præferret iudicium suum iudicio aliorum patrum existentium in concilio, non sequitur propter hoc, quod papa existimaret vniuersalem ecclesiam posse damnabiliter errare. Tum primò: quia falsum est, quod aliqua congregatio presbyterorum secluso Romano pontifice, & catholico, qui princeps & caput vniuersalis ecclesiæ est, representet vniuersalem ecclesiam. Tum secundò: quia licet vniuersale concilium ecclesiam vniuersalem representare dicatur, nō tamen est ipsa ecclesia vniuersalis. Et ideo aduersariorum consequentia nulla est. Vniuersale concilium errat, ergo vniuersalis ecclesia errat. Vnde licet concilia aliqua vt Ariminen. & Ephesinum secundum errasse damnabiliter dicantur, non tamen propter hoc dicitur vniuersalis ecclesia damnabiliter errasse. Tū tertio: quia non omnis error est damnabilis, aut obuius sanctitati: ecclesia enim in multis fallit & fallitur. vt in ca. A nobis. 2. de sen. ex. & nihilominus talis error non derogat sanctitati militantis ecclesiæ, obuiaret autē sanctitati triumphantis, vt patet: quoniā illa nullum errorem nullumq; defectum patitur seu admittit, sed omnia ibi in luce clarescunt.

¶ Cui parti patrum de concilio standum sit, si inter eos dissensionē interuenire contingat.

Cap. LXV.

S V M M A R I V M.

1 Concilio in vniuersali si patres inter se dissentiant cui parti eorum standum sit, ostenditur.

Elíquū est iā videre, si dissensionem inter patres concilij oriri contingat, quæ illarum pars præferenda sit, vt ei stetur, an scilicet semper arguendū à maiori parte? Ad quod responsuri sic distinguendū iudicamus: quia materia super qua est inter patres dissensio, aut habet pro aliqua sui parte ita euidentē rationē, aut ita apertam autoritatem, quod eius oppositum manifestè est falsum, & in isto casu sit ista conclusio. In concilijs vniuersalibus in prædicto casu non est arguendum semper à maiori parte. Quæ conclusio patet primò exemplariter de concilio Ariminen. vbi cū inter patres numero 830. fuisset dissensio, & maior multò pars fuerat errantium, vt patet ex historia, malè argutum fuisset tunc à minori parte. Vnde Dama. papa scribens episcopis per Illyricum constitutis. Nec enim præiudicium aliquod fieri potuit per numerum Arimino congregatum, quando cōstat nec Romanum episcopum, cuius ante omnia dicebat expectare decretum, nec Vincentium qui tantis annis episcopatum inuolabiliter custodiuit, nec alios talibus præbuisse assensum, secundò patet in secundo concilio Ephesino, in quo cū etiam plures fuerint qui declinauerunt à veritate, pauci verò pro veritate certantes, malum fuisset, si in illo concilio à maiori parte fuisset argutum. Possunt etiā alia exempla poni de alijs concilijs, quæ superius errasse commemorata sunt. Vnde planum est, quod in tali casu, vbi apparet & euidentis ratio veritatis est, sacrilegium esset arguere à multitudine, sicut leguntur fecisse Iudæi contra Christum: qui, vt inquit Chryso. conueniunt, vt multitudine vincerent, quem ratione superare non poterant, à veritate se nudos professi sunt, qui se multitudine armauerunt. Si verò materia super qua est cōtrouersia non sit clara, & euidentis, vt oppositum per rationē aut autoritatē scripturæ sanctæ ac sanctorum patrum diffinitè manifestè ostendatur falsum, sed videatur habere probabilitatem ad vtrāq; partē, sit ista conclusio: quod in tali casu regulariter à maiori parte sit arguendū. Patet ista conclusio: quia vbi maior pars, ibi præsumitur esse ecclesia. vt. 56. di. apostolica. iuxta glossam. Tū secundò: quia vt in. c. In cūctis. extra de his quæ fi. à ma. par. c. dicit concilium Lateranen. In cūctis ecclesijs quod

Ll pluribus.

pluribus & senioribus fratribus visum fuerit, incunctanter debet obseruari. Graue nimis est, & reprehensione dignum, quod per quasdam ecclesias pauci quandoque non tam ratione, quam propria voluntate ordinatione ecclesiastica procedere non permittunt. hæc ibi. Ad hoc etiam iuuat. c. Sicut. di. 15. Hinc in concilio nono Tolitano est ordinatum sub hac forma: quod cum qualibet synodus agitur, aut pacifice interpretes quippiam diffinitur, si pauciores per nescientiam vel contentione forte dissentiant, aut commoti plurium sententiam cedant, aut ab eorum coetu cum dedecore & confusione abscedant, aut excommunicationis annuam luant poenam. Bene autem dicitur per nescientiam vel contentione dissentiant: quoniam si pauciores, imò etiam vnus cum rationabili causa contradicit vniuersitati, vt in superiori. c. tactum est, non est culpabile, iuxta. c. Nicæna. 3. di. Sanè non est prætereundum hic silentio, quid olim sancti patres obseruauerunt, ne in vniuersalibus concilijs super huiusmodi dubijs vetilandis controuersia aliqua oriretur, & vt veritas plenius, & citius illustrata acceptabilis fieret toti ecclesie. Planè vt tam antiquorum conciliorum historijs, quam ex beati Augustini sententia colligere possumus, hoc apud veteres patres obseruatum est. Summus enim pontifex quando patriarchis & alijs ecclesie prælati denuntiaret voluntatem suam de congregando concilio vniuersali, semper explicabat necessitatem conueniendi, & materiam super qua foret providendum, mandans, vt ipsi primo in suis provincialibus concilijs deliberarent, & quid totius prouincię patribus in vno congregatis visum esset, per nuntios mittendos ad vniuersale concilium ipsi vniuersali concilio explicarent. Vnde beatus Augustinus contra Donatistas hoc aperte testari videtur, sic dicens. Quomodo enim potuit res ista tot altercantium nebulis inuoluta ad plenarium concilium luculentam illustrationem confirmationemque deduci, nisi prius diutius per orbis terrarum regiones multis hinc atque hinc disputationibus, & collationibus episcoporum pertractata constaret?

Quod papa possit transferre concilium congregatum de loco ad locum, id rationabili causa exigente. Cap. LXVI.

S V M M A R I V M.

¹ Concilium vniuersale congregatum, quod a papa de loco ad locum rationabili causa id exigente transferri possit.

Sanè ex his que supra de principatu Aplice sedis ac prerogatiua dignitatis quam habet Romanus pontifex super vniuersalia concilia enucleauimus, manifesta luce colligere possumus hanc conclusionem, quod Romanus pontifex sua autoritate, causa legitima occurrente, potest concilium vniuersale congregatum de loco ad alium locum transferre. Ista conclusio non solum exemplis multis in ecclesia Dei, in quibus aut propter pestem, aut guerrarum angustias translationes sæpe factæ leguntur conciliorum, sed ita ratione sit manifesta, vt vacuus sensu omnino iudicandus veniat, qui Romanum pontificem, ad quem & vniuersalia concilia spectat congregare, autorizare, confirmare, interpretari, dispensare, & malè celebrata cassare, vt in superioribus est demonstratum, negare posse causa legitima occurrente siue existente concilium sua propria autoritate de loco ad locum transferre. Præterea si pastor potestatem habet transferendi gregem de loco ad locum prout gregi pascendo cognouerit expedire, quis nisi sensu vacuus negabit Romanus pontifex, qui pastor est vniuersalis ecclesie, & per consequens concilij eam representantis, posse transferre vniuersale concilium, cum hoc rationabilis causa exposcit? Cæterum si iuxta sanctorum patrum irrefragabilia testimonia superius inducta summus pontifex ratione sui primatus pro conditione & necessitate rerum autoritatem habet vt moderator sit canonum, profecto multo magis existente temporis rerumque necessitate concilium transferre. cum iuxta Gregorium in. c. Nouit. di. 12. non pro locis, sed pro rebus loca amanda sunt. & 2. Macha. 5. dicatur: quod non propter locum gentem, sed propter gentem locum dominus elegit. Planè non videtur parum circa fidem autoritatis summi pontificis desipere, qui hoc privilegium apostolicæ sedi denegaret. Verum si per aduersarios huius conclusionis inducatur decretum Constantien. concilij, quod incipit. Frequens. quod etiam confirmatum asseritur per dominum papam Martinum, in quo videtur dari lex scripta papæ in transferendo concilium, conciliorum autem vniuersalium decreta videntur obseruanda esse quemadmodum lib. 4. Euangeliorum, vt attestatur Gregorius in cap. Sicut. dist. 15. Respondetur tamen breuiter (abstinendo à multis, que rationabiliter in hoc dici possent) quod constitutio illa Constantien. concilij non ardeat papam, aut stringit, quin papa possit dictam constitutionem moderari, siue in ea pro temporum perso-

personarumque necessitate dispensare, aut in totum tollere, quemadmodum in superioribus de canonibus sacrorum conciliorum manifesta veritate ostendimus. manifestè etiam habetur ex. §. ex his. 25. q. 1. papa enim non subijcitur legibus conciliorum, vt in. c. Significasti. extra de elect. & in. l. princeps. ff. de legi. quia non rex legi, sed lex est subiecta regi, quæ lex animata dicitur. Quod autem indutum est de ea. Sicut. quod decreta conciliorum obseruanda sunt sicut. 4. lib. Euangeliorum, non obstat: quia illud, sicut glo. testatur & in superioribus plenè declarauimus, vniuersaliter non est verum: sed tantum habet veritatem in his, quæ de fide, vt puta circa articulos fidei, ac sacramenta per concilia diffinita sunt. Nec consequenter obstat quod etiam dicitur, quod constitutio illa, Frequens. siue confirmata per Martinum: quoniam approbatio, siue confirmatio Martini præfata in hoc genere rerum nullum potuit inferre præiudicium suis successoribus pari, imò eadem post eum potestate functionis: cum par in parem non habeat imperium. in cap. metuit. §. quannus. de ele. & in. l. Marcus. de arbi. vnde ipse dominus Martini non obstante prædicta constitutione concilij Constantien. & confirmatione sua dedit præsentibus suis in concilio Senen. potestatem transferendi concilium nulla facta mentione consensu concilij, vnde ratio aduersariorum non militat.

Quod Roma. pon. causa legitima siue rationabili existente possit autoritate sua vniuersale concilium dissoluere etiam inuitum. Cap. LXVII.

S V M M A R I V M.

¹ Concilium vniuersale congregatum, quod a papa rationabili causa id exigente dissolui possit.

Planè considerata benè superioritate Roma. pon. atque autoritate, quam habet in vniuersali ecclesia, nullus Christianus vertet in dubium, quin Roma. pō. qui ecclesie princeps est, & cui totius ecclesie vniuersalis cura ab ipso immortalis ac omnipotentis Deo commissa est, poterit vniuersale concilium congregatum rationabili causa exposcente absque cuiuscunque alterius consensu dissoluere, aut

in alium locum transferre. Quam conclusionem licet multis rationibus firmare possemus ex superioribus, aliqua commemorando paucis agemus. ¹ Primò sic ex illo, quod ait Christus beato Petro. Quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in caelis: & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in caelis. Vnde contra hanc potestatis prerogatiuam dicere videntur qui negant Roman. pon. ex causa rationabili posse dissoluere concilium aggregatum. ² Secundò sic. Principium regulæ. ff. de legi. l. 1. est, quod eiusdem est soluere, cui est condere. Vnde etiam iuris regula prima fixata extra de regulis iuris est, quod per easdem causas res dissoluitur, per quas nascitur. cum autem vniuersalia concilia autoritate Roman. pon. & congregentur & robur accipiant, vt patet di. 17. per totum, patet quod Roman. pon. poterit concilium vniuersale rationabili causa exposcente dissoluere. vnde remota potestate papæ, iam non remanet concilium, sed conuenticulum, vt dicit tex. di. 17. multis. ³ Tertiò sic. Si (vt superius ostensum est) concilia non ritè celebrata Roman. pon. vt potest totius ecclesie iudex potest sua autoritate sine cuiuscunque alterius consensu cassare, & reprobare. vt in. c. Cuncta per mundum. 9. q. 3. quis nisi infensatus negabit Roman. pontifex concilia, non ritè celebrata, aut in malum machinantia posse autoritate sua sine consensu cuiuscunque dissoluere: attento maximè, quod dominus per Prophetam Esaiam ait. Solue colligationes impietatis. ⁴ Quartò confirmatur autoritate papæ Gelasij, qui in ca. Cuncta. 9. q. 3. ita inquit. Cuncta per mundum nouit ecclesia, quoniam quorūlibet sententijs ligata pontificum sedes beati Petri ius habet dissolui, vt potest qui de omni ecclesia fas habeat iudicandi. ⁵ Quintò sic. Negare quod Roman. pō. non possit dissoluere concilium congregatum rationabili causa exposcente, videtur esse nimium periculosum Christianæ fidei, & vnitati ecclesie. ergo nullo modo est dicendum. Consequentia patet, & antecedens colligitur ex casibus multis. Primò quidem & maximè cum contingeret, quod ad eorum hominum impietatem synodus esset deuoluta, quorum studia priuata in euerfionem fidei, pacis, & vnitatis agerent ecclesie: sicut ait Leo papa de secunda synodo Ephesina. Secundo, cum episcoporum, qui patres & columnæ dicuntur ecclesie, iudicio contempto inferiores multitudinem feditiosa prævalente hierarchicum ordinem molirentur confundere. Tertiò, cum synodus in tyrannidem esset conuersa. Quar-
tò, cum aliqui in concilio nouis ausibus vfur-

pare iura Apostolici principatus pertinaci animositate contenderet. Quinto, cum contingeret, quod conciliū faueret hostibus Romanæ ecclesiæ ac summi pōtificis. Sexto, cum princeps terræ, in qua celebrari synodū contingeret, multitudine clericorū dominij sui aduersus Ro. ponti. vel Romanā ecclesiā, aut alios prælatos Christianos aliquod finistrū intētare præsumeret. Septimo, cum synodus ad manus deuolueretur eorū, qui pro principatus sui gloria augenda, aut temporali vtilitate consequenda, perpetuare concilium niterentur. Octauo, cum cautelosē, aut malitiosē id ageretur, vt adueniente Romani ponti. decessu, ad eos futuri pontificis deuolueretur electio. Et sic de similibus, quæ tam ex antiquorum quorundam conciliorum præctica, quam ex prauis Basilicē. studijs nota sunt. Quis autem in huiusmodi casibus nisi ratione vacuus dogmatizare præsumeret Romanum pontificem vniuersalis ecclesiæ principem, pastorem, & custodem non posse absq; cuiuscunq; alterius consensu concilium vniuersalis ecclesiæ dissoluere? Planè non nisi in sanus assereret, quod turbæ luporum insidiantium vitæ ouium pastor non posset absq; luporū consensu lupis illis obuiare, & illos profugare de loco. Ex quibus manifestè confutatur error dicentium, quod Ro. pō. etiā rationabili causa exposcente non possit propria autoritate sine consensu concilij dissoluere ipsum congregatū conciliū. Cōtra quæ errorē possunt facere omnia quæ superius inducta sunt de Ro. pō. autoritate & superioritate tā ex autoritatib⁹ sanctorū patrū & canonū, q̄ glossarū, quorū sententiæ potius standū videtur, q̄ quorūcunq; nouellorū magistrorū adinventionibus. Nā vt inquit Nicolaus papa in ca. Ridiculum. di. 1. 2. Ridiculum & fatis abominabile dedecus, vt traditiones, quas antiquitus à patribus suscepimus, infringi patiamur. Vnde prouerbiorū. 2. 2. dicitur. Nō transgrediaris terminos, quos posuerunt patres tui.

In quo obijciunt per aduersarios cōtra prædicta. Cap. LXVIII.

S V M M A R I V M.

1 Conciliū vniuersale congregatū, quod à papa dissolui non possit, aduersarij probare nituntur.

Argumentū primum.

Duersarij impugnantes præfatā conclusionem arguunt multipliciter in cōtrariū illi. Primum ex decreto. Frequentes concilij Cōstan-

ti. in quo cum prohibeatur mutatio loci, pro rogatio temporis concilij sine cōsensu cōcilij, multo magis prohiberi videtur dissolutio. **Secundum.** ¶ Secundò sic. Conciliū cū sit congregatum ad aliqua agenda, videtur tanto tēpore debere durare, quousque causæ, propter quas est congregatum, finem sortiantur optatū. perfecta enim debēt esse opera concilij. perfectum autē est cui nihil deest. ergo videtur, quod nullo modo conuenienter dissolui possit ante complementum eorū operū, propter quæ sit congregatū. **Tertium.** ¶ Tertio sic. Si cōcilium est pro causa papæ congregatum, vtpote quia diffamatus est de hæresi, clarū est quod dissoluere id nō pōt papa: ergo cōclusio præfata falsa. Cōsequentia videtur bona. **Quartum.** ¶ Quarto. Si concilium congregetur pro extirpanda aliqua hæresi: quia vt habet glo. in. c. Anastasius. di. 19. in quæstione fidei papa debet requirere cōcilium episcoporū, videtur, quod ante expeditionē rei papa non posset dissoluere sine consensu concilij, ergo. &c. **Quintum.** ¶ Quinto sic. Si papa posset sua autoritate dissoluere conciliū, similiter posset prohibere ne vnquā celebrarentur vniuersalia concilia: sed hoc nō potest, vt patet. Ipsa enim potestas & priuilegia sunt ad ædificationem, nō autē ad destructionē. prohibere autē celebrationē conciliorū caderet in euerfionem fidei, ruinā ecclesiæ, & perturbationem populi Christiani. **Sextum.** ¶ Sexto sic. Si papa posset dissoluere vnū conciliū propria autoritate, ita & aliud, & sic de singulis, & ita posset omnia concilia antequam aliquid concluderent, dissoluere: quod non modò scandalosum, sed perniciosum fieret ecclesiæ Dei. **Septimum.** ¶ Septimò sic. Si hæretici vellent cōverti, & non nisi per cōcilium, clarum est, quod tale cōcilium papa non posset dissoluere, nisi consensu interueniente patrum ipsius concilij. **Octauum.** ¶ Octauo sic. Si conciliū cōgregatum est pro bono vniuersalis ecclesiæ, & tale bonum papa solus prohibere non potest, videtur, quod papa sine consensu concilij dissoluere non posset: aliàs videretur magis hostis ecclesiæ quam promotor.

In quo respōdetur obiectionibus factis. Cap. LXIX.

S V M M A R I V M.

1 Obiectiones aduersariorū asserētū papā nō posse cōcilium vniuersale congregatū dissoluere refelluntur.

Am facile respōderi potest obiectionibus factis, vt vnico quasi verbo satisfieri posset oibus simul, videlicet quod nos nō dicim⁹, quod Ro. pōtiffex

tiffex pro libito voluntatis quæq; cōcilia dissoluere posset, sed tantum legitimis rationibus, siue rationabilibus causis hoc exposcentibus. Hoc enim solum dicimus, quod nō modò in sanctorum patrum libris, sed in practica cognouimus vniuersalis ecclesiæ, videlicet quod sicut in Romani pontificis facultate & potestate est pro arduis magnisq; causis concilia temporibus & locis congruis congregare: ita rationabilibus causis exposcentibus, absq; cuiuscunq; alterius consensu ipse sua autoritate vtpote qui vices Christi gerit in terris, transferendi illa, & dissoluendi illa liberam habeat facultatem. Et qui contrarium dicit, non modò illius priuilegijs diuinitus concessis derogare videtur, sed Christo saluatore nostro, cuius vicarius est: qui nisi talem facultatem vicario suo dedisset, non videretur ei dedisse plenitudinem potestatis necessariæ ad ecclesiæ suæ vniuersalis gubernationem, & defensionem: & ita minus sufficere fuisset prouisum ecclesiæ: quod de Deo, cuius prouidentia amplissima est liberalitatis, & quæ in sui dispositione non fallitur, nō est fas dicere: licet ergo ista sufficerent ad singulas obiectiones in communi, nihilominus ad singulas in particulari respondebimus.

Ad primū.

¶ Ad primam de decreto Constantiē. plenè responsum est in. c. 66. præcedenti. Præterea decretum illud non est ita abusiue interpretandum, quod causa imminente, siue urgente papa non habeat facultatem dispensandi circa loci mutationem, temporisq; prorogationem concilij, & per consequens dissolutionem eiusdem, cum etiam nec tale statutū esse posset iuxta superius demonstrata. & clare habetur extra de elec. c. significasti.

Ad secundū.

¶ Ad secundam, cum dicitur, quod concilium tanto tēpore debet durare. &c. respondetur, verum est, nisi aliud impediatur, propter quod rationabilis causa exposceret vt dissolueretur tale concilium, & referuaretur illa opera cōplenda alio in loco, & alio tempore.

Ad tertium.

¶ Ad tertiam cum arguitur de concilio congregato ratione hæresis de qua papa esset infamatus. &c. respondetur, quod in hoc casu (vt nobis apparet) papa maximè si in fraudē faceret, non posset sine consensu concilij, quod in illa parte iudex est, dissoluere concilium.

Ad quartū.

¶ Ad quartam quando arguitur de concilio congregato pro extirpanda hæresi: respondetur, quod videtur nobis rationale, quod in tali casu papa non sic dissolueret sine consensu concilij: nihilominus vbi papa de certo talem dissolutionem non faceret in fraudem, sed ma-

nifestè cognosceret, quod pro dicta hæresi extirpanda alio tempore & alio loco conuenientius celebraretur vniuersale concilium, posset ipse sua potestate, quæ à nullo quam à Deo dependet, nec ligari potest, illud concilium dissoluere, & aliud pro eadem causa instituire celebrandum.

Ad quintū.

¶ Ad quintam, cum arguitur, quod pariratione posset prohibere &c. respondetur negando consequentiā. Manifestum est enim, quod ex hoc, quod papa habeat potestatem rationabili causa exposcente dissoluere congregatum, nō sequitur, ergo potest prohibere ne vnquam celebrentur cōcilia. Concilia. n. vniuersalia cum (vt inquit Aug.) sint saluberrimæ autoritatis, illorum celebratio, vt in principio. 3. lib. ostendimus, ex multis vtilissima & accommodatissima est in ecclesia Dei, & pertinere videtur ad numerum eorum, qui vniuersalem statum vniuersalis ecclesiæ respiciunt. Vnde si Roma. pon. instante maximè causa necessaria celebrationis concilij vniuersalis celebrationem eiusdem impedire reperiretur, tanquā

Ad sextum.

hostis fidei & ecclesiæ habendus esset. ¶ Ad sextam, cum arguitur, ergo potest singula cōcilia dissoluere, respondetur negando consequentiā. Et ratio est, quoniam rationabilis causa, seu legitima dissolutionis cōcilij ante complementum operum, propter quæ congregatum est, non potest omnibus concilijs esse communis, licet alicui, aut aliquibus possit accidere. Concedimus enim, quod omnia illa concilia papa dissoluere posset, quibus eadem causa rationabilis dissolutionis esset communis: quia vbi eadem causa, ibi idem ius videtur habere locum.

Ad septimū.

¶ Ad septimam cum arguitur de hæreticis. respondetur, quod in illo casu si aliud non interueniret, verum est: sed nihilominus si sub colore conuersionis hæreticorum, aut reformationis ecclesiæ alia mala committerentur, sicut contigit in Basilicē. cōcilio, vbi sub colore reductionis Bohemorum, & reformationis ecclesiæ in capite & in membris practicata sunt multa mala, & scandala orta (vsurpata enim sunt Apostolicæ sedis priuilegia plurima, mala dogmata seminata: papa posset reuocare, sicut sanctæ mēdo. Eugenius fecit de præfato concilio Basilicē. ¶ Ad octauam cum arguitur de cōcilio congregato pro bono vniuersalis ecclesiæ: respondetur sicut ad præcedentē. Multa autē in his aduersariorū argumentationibus præsupponuntur, vtpote quod solus papa inter omnes de cōcilio obuiet bono vniuersalis ecclesiæ, aut quod ipse videret necessitatem eccle-

Ad octauū.

fiæ & fidei periclitationem, nisi cõcilium cõtinuaret, & tamen quod ipse solus nollet cõtinuationem concilij, & multa similia, quæ aduersarij facile & temerariè iudicant in summis pontificibus: licet tantæ iniquitatis exẽplanusquam superioribus temporibus expressẽ in aliquo vero Roma. ponti. legerint, non respondemus: non quia credamus illa tanta facilitate possibilia, quanta aduersarij illa possibilia supponunt. Nobis enim non videtur tantum malum de summis pontificibus facile iudicandum, considerata maximè prerogatiua illius apostolicæ sedis tã ex parte diuinæ pollicitationis, quàm ex parte excellentiæ meritorum sanctorum põtificum, qui in ea sederunt. Vnde Symmachus papa in cap. Non nos. distinc. 40. dicit. Quis enim sanctum dubitat, quem apex tantæ dignitatis extollit? In quo si defunt bona acquisita per meritum, sufficiant quæ à loci prædesore testantur. Aut enim claros adhæc fastigia erigit, aut qui eriguntur illustrat. Et tantum dictũ sit pro isto tertio libro huius præsentis summæ de ecclesia.

Finis tertij libri huius summæ de ecclesia, qui de vniuersalibus concilijs latè disquisiuit.

LIBER QVARTVS
& vltimus, qui duas partes amplectitur. In quarum prima de schismate & schismaticis. In secunda de hæresi & hæreticis author est argutè disputaturus.

¶ Quid sit schisma. Et est cap. I. primæ partis quarti libri.

SVMMARIVM.

- ¹ Schisma quid sit, describitur.
¹ Schismatici qui dicantur.

CONSVMMATIS auxiliante domino benignissimo saluatore nostro tribus primis libris, ad quartum eiusdẽ gratia comite calamũ extẽdemus. In quo de schis-

maticis, & hæreticis aliqua vtilia disputare, & notare sub breuitate decreuimus. Explicabimus autem in primis quid sit schisma: & per consequens qui schismatici veniant dicendi. Pro quo notandum, quod cum tã Isido. in lib. Etymolo. quàm Pelagius in. c. schisma. 24. q. 1. dicant: schisma scissuram quandam sonat. Schisma multipliciter potest sumi, scilicet generaliter, & minus generaliter, & strictè. Generaliter captũ schisma dicit diuisionem animarum, siue licitam, siue illicitam ab vnitatem quacunq; hominum siue vniuersitate: & ita potest sonare in bono & in malo. & hoc modo capitur schisma Iohann. 9. vbi de Iudæis vario modo interpretantibus quibusdam benè quibusdam malè miraculum factum per Christũ in cæco nato dicitur, qd schisma erat inter eos. vbi dicit quædã glori. si omnes fuissent mali, schismate caruissent. Secundo modo, scilicet minus generaliter, capitur schisma pro quacunq; illicita diuisione, siue dissensione: & hoc modo capitur. 1. Cor. 1. Id ipsum dicatis omnes, & nõ sint in vobis schismata. Et hoc modo capiendõ schisma diffinitur variè à diuersis. Frater Raymundus claræ memoriæ ordinis prædicatorum compilator decretalium in summa sua de casibus lib. 1. tit. de schismaticis. diffinit sic primò. Schisma est illicita discessio inter eos, inter quos vnitas esse debet. Secundo sic. Schisma est illicitus ab vnitatem & vniuersitate discessus. Schisma verò sumptũ strictè, siue specialiter, diffinitur ab Alexandro de Alis in secundo suo super sententias. hoc modo. Schisma est illicita ab vnitatem ecclie discessio. Verum quia ista diffinitio schismatis videtur adhuc generalis, eo qd ab vnitatem ecclie potest fieri multipliciter illicita discessio. vnde S. Tho. super illud. Non sint in vobis schismata. dicit sic. Propriè schismata sunt, quando vel propter diuersam fidei professionem, vel propter diuersas sententias de agendis homines vnus collegij se in diuersas separant partes, secundum illud. Scissuras ciuitatis David videbis, quia multiplicatæ sunt. vbi glori. interli. super verbo, scissuras, dicit: schismata, scilicet ecclie. Quocirca specialius, & strictius loquendo de schismate, scilicet, vt dicit discessionem siue diuisionem ab vnitatem ecclie distinctam ratione à discessione ab vnitatem ecclie per diuersam fidei professionem, diffinitur sic primò ab Augu. contra Cresconium Grammaticum sic dicente. Schisma est recens congregationis ex aliquarum diuersitate sententiarum dissensio.

Ab

¹ Quid schisma.

¹ Cor. 1.

Esa. 22.

Ab Hostien. in summa tit. de schismaticis. sic. Schisma est illicita diuisione per inobediẽtiã ab vnitatem ecclie facta. Ista diffinitio inter cæteras sufficienter comprehendit ea quæ explicant rationem schismatis propriè dicti, & causam originalem: vnde dicere possumus, qd ponit in ea pro genere, illicita diuisione. Schismatis enim nomen dicit Isido. à scissura vocatũ est. Verum quia vario modo vt prædixim⁹, potest huiusmodi diuisione illicita cõtingere, ponitur loco differentie (per inobediẽtiã facta) ad differentiam hæresis, quæ fit per falsam contra fidem opinionem. Vnde beatus Cyprianus in epistola quadã ad Cornelium sic inquit. Nec aliunde nata sunt schismata, quàm quando sacerdoti Dei non obtèperatur, nec vnus in ecclesia ad tempus sacerdos & ad tempus iudex Christi vice cogitatur, cui si secundum magisteria diuina obtèperaret fraternitas vniuersa, non discidio vnitatis Christi ecclesiam scinderet. hæc ille. Patet ergo, qd schisma dicit diuisionem per inobediẽtiã facta summo sacerdoti, siue iudici Christi vicem gerenti. Sunt autem hæc duo aduertenda. Primum, quod rectè dicitur, qd schisma sit diuisione illicita: quæ est, cum quis se diuidit à papa per inobediẽtiã in his quæ licita sunt, & honesta, & ad iurisdictionem spectantia: quoniam si Romanus pontifex aliqua imperaret, quæ de se mala sunt, vt potest diuinæ legi, aut fidei, aut animarum salutis cõtaria, in talibus diuisione per inobediẽtiã à Romano pon. non foret illicita, nec per cõsequens schisma esset dicenda. Secundo est aduertendum, quod quia non quælibet inobediẽtia sufficit ad rationem schismatis cõstituendam, sed quæ sit pertinax cum rebellionem quadam, ideo rectè inobediẽtia illa per quã incurritur schisma, accipienda est cũ pertinacia quadã. Vnde Alexander de Alis vbi supra in secundo dicit, quod schisma propriè sumptum dicitur, quando pertinaciter receditur ab obedientia capitis ecclie. Et beatus Thom. in. 2. 2. q. 39. arti. 1. dicit in responsione ad argumentum secundum, quod non parere præceptis cum rebellionem quadam, constituit schismatis rationem. Dico autem cum rebellionem, cum & pertinaciter præcepta contemnit, & iudicium eius subire recusat. Sequit in diffinitione schismatis: ab vnitatem ecclie, scilicet totius, ad differentiam diuisionis, siue discessus illiciti ab aliqua particulari hominum congregatione, siue societate: talis enim diuisione à tali particulari fraternitate, siue societate non constituit schisma,

nisi largo modo, sed discessio ab vnitatem vniuersalis ecclie, quæ dicitur vnitas principalis. Nam vnitas particularis aliquorum adinuicem ordinatur ad vnitatem ecclie, sicut compositio singulorum membrorum in corpore naturali ordinatur ad totius corporis vnitatem. Est autem notandum iuxta sanctum Thom. vbi supra, quod ecclie vnitas in duobus attenditur, scilicet in connexionem membrorum adinuicem, siue in communicationem. Secundo in ordine omnium membrorum ad vnum caput, de qua vnitatem Leo papa in tertio sermone ordinationis suæ ita inquit. Licet vniuersa ecclesia Dei distinctis ordinata sit gradibus, vt ex diuersis membris sacratu corporis subsistat integritas, nõs tamen omnes, sicut ait Apostolus, in Christo Iesu vnum sumus: nec quisquã sic ab alterius ita est diuisus officio, vt non ad cõnexionem pertineat capitis cuiuslibet humilitas portio. hæc ille. Discedere ergo ab isto capite ecclie est recedere ab ista vnitatem ecclie secundũ illud. Inflat⁹ sensu carnis sue, & nõ tenescaput ex quo totũ corpus per nexus, & annexiones subministratũ & cõstitutũ crescit in augmentum Dei. hoc autem caput est ipse Christus, cuius vicem in ecclesia gerit summus põtifex. & ideo schismatici dicuntur, vt inquit S. Th. hi qd subesse renuunt summo põtifici, & qui membris ecclie ei subiectis cõicare recusant. Ex quibus manifestè colligit, qd schisma sit illicita discessio ab illa principali vnitatem ecclie, quæ scilicet totũ ecclie corpus ordinat, & cõdunat ad vnũ caput rectorẽ & ducẽ siue principem illius. Vnde Cyprianus in epistola ad Florentiũ. Inde enim schismata oriuntur, dum episcopus, qui vnus est, & præest, superba quorundã præsumptione cõtèmnit, & homo dignationem Dei honoratus, indignus hominibus iudicatur. Itẽ in epistola ad Gratianũ. Hæc em sunt initia hæreticorum, & ortus atq; conatus schismaticorum malè cogitantiũ, vt sibi placeat præpositũ superbo tumore contemnat. Sic de ecclesia receditur: sic altare prophanũ foris collocat: sic cõtra pacem Christi, & ordinationem atq; vnitatem rebellatur. hæc ille. Hæc autem sententia exẽplariter patet in schismate, qd Chore, Dathã, & Abirõ cũ cõplices suis fecerunt, quod inde ortũ habuit, qd subesse renuerunt Moyse duci Israël, & Aarõ summo sacerdoti. de quo habet Num. 16. Itẽ patet in schismate, quod decẽ tribus fecerunt, eo qd cõtèpto rege suo, alterũ sibi statuerunt, scilicet Hieroboa. de quo. 3. Reg. 12. Hinc rationabiliter dictũ est, qd schismatici veniunt dicendi primò, qui

L1 4 subess.

Colof. 2.

² Qui schismatici.

subesse renuūt summo pōtifici, qui caput est vniuersalis ecclesiæ, vt in. 2. lib. multipliciter ostēditur. Vnde Pelagius in. c. nō vos. 23. q. 5. Quisquis ab apostolicis diuisus est sedibus in schismate esse non dubiū est. vbi dicit glo. ergo schisma est nō habere caput Romanā ecclesiā. vt. 24. q. 1. hæc est fides. & c. quoniā vtus. Vnde dñs Aymar⁹ libro suo de synodis ait. Iuxta attestatiōē sanctorū patrū Augu. & Pelagij papæ, illos indubitāter schismaticos esse, quicunq; diuisi sunt ab apostolica sede. Quocirca dicit beatus Calixtus papa in c. nō decet. di. 12. Nō decet à capite mēbra discedere, sed iuxta scripturæ testimoniū oia mēbra caput sequantur. Nulli verò dubiū est, qd apostolica ecclesia mater sit omnium aliarū ecclesiarū, à cuius vob regulis nullatenus cōuenit deuiare. Itē btūs Greg. in. c. præceptis. ead. di. inquit. Præceptis apostolicis nō dura superbia resistatur, sed per obedientiā, quæ à sancta Romana & apostolica autoritate insa sunt, salutiferè impleatur, si eiusdē sanctæ Dei ecclesiæ, quæ est caput nostrū, cōiōnem desideratis. Et infra ratiōē assignās. cum nullo dubiū sit, qd nō solum pōtificialis causatio, sed cōis sanctæ religionis relatio ad sedē apostolicā, quæ est caput ecclesiarū, & debeat referri, & inde normā sumere, vnde sumpsit exordiū: ne caput institutionis videatur omitteri cuius autoritatis sanctionē oēs teneāt facerdotēs, qui nōlūt ab apostolicæ Petræ, super quā Christus vniuersalē fundauit ecclesiā, soliditate diuelli. hæc Greg. Hinc Græci, & Armeni, & Iacobitæ ab vnitāte corporis Christi, quod est ecclesia, abscisi dicuntur: quia Roman. caput eorū nō cognoscūt. Dicuntur præterea schismatici, qui mēbris ecclesiæ Roman. pō. subiectis cōicare recusant. Vnde Pelagius in c. schisma. 24. q. 1. de quibusdam schismaticis ita loquitur. Cōtra apostolicam sedē temerè credētes pessima diuisit opinio. Quod schisma specialiter esse beatus denūtiat Augu. dicēs de talibus aduersus autoritatē ecclesiarū, quæ ab apōlica sede accipere epistolās meruerūt, temerè credendo, immanissimū schismatis crimen à se propulsare nō potuerunt. Patet ergo, qd schisma importet diuisionem oppositā charitatis vnioni, & qd schismatici illi dicantur, qui concordiam non seruant in ecclesiæ obseruantijs vt ecclesiæ prelatis obediunt, volentes per se ecclesiam constituere singularem. vt dicit sanctus Tho in. 4. di. 13.

In quo obijcitur contra posita in præcedēti capitulo. Cap. II.

S V M M A R I V M.

1 Schisma q. locum non habeat in ecclesia, aduersarij octo obiectionibus ostendere conantur.

Mteorum, quæ superius diximus, splēdidior habeatur intellectus, inducemus aliquas aduersariorum obiectiones contra prædicta, & respondēbimus in sequenti cap. In primis obijcitur contra hoc quod dicitur, quod schisma locum habeat in ecclesia Dei. ¶ Primo sic. Vbi nulla potest esse diuisio, schisma, quod diuisionem sonat, siue scissuram, non habet locum: sed in ecclesia Dei non potest esse diuisio: quia cum sit vna, vt patet Cantorum. 6. Vna est colūba mea, & in symbolo dicitur. Credo vnā sanctam catholicam & apostolicam ecclesiam. & in vnitāte scissura esse non potest, vt in. c. schisma. 24. q. 1. dicit sanctus papa Pelagius. sequitur qd in ecclesia Dei schisma nō habeat locum. Consequētia videtur nota. ¶ Secundo sic confirmando ratiōnem. Tunica Christi, quæ figurabat ecclesiā, inconfutibilis fuit, & contexta desuper per totum, vt habetur Iohan. 19. & in glo. idē in c. sicut. 16. q. 7. dicitur. Sicut dñi vestimentū scissum non est, sed de eo sortiti sunt: ita nec ecclesia scindi debet, quia in vnitāte tota consistit. ergo idē quod prius. ¶ Tertio arguitur contra diffinitionē illam schismatis, videlicet qd schisma sit illicita discessio ab vnitāte ecclesiæ. quia si ista diffinitio esset bona, sequeretur, qd quilibet peccator existens in peccato mortali esset schismaticus: sed hoc est falsum. ergo. & c. Consequētia tamē patet: quā peccatū mortale scissuram, & quandam diuisionem dicit à Deo, & per cōsequens ab ecclesia, quæ est sponsa Dei. secundum illud Esa. 59 Peccata vestra diuiserunt internos & Deum vestrum. ¶ Quarto arguitur cōtra diffinitionem datam per Hostien. cum dicitur, qd schisma sit illicita diuisio per inobedientiam ab vnitāte ecclesiæ facta: quia si ista diffinitio esset bona, sequeretur, quod omnes transgressores canonum, & præceptorum apostolicæ sedis forent schismatici. sed hoc est falsum, vt manifestum est. ergo & diffinitio præfata ex qua sequitur. Cōsequētia tamē videtur nota. ¶ Quinto arguitur cōtra id quod dictū est, qd diffinitio illa intelligatur de pertinaci inobedientia, cuiusmodi non est omnis inobedientia transgrediētium præcepta apostolicæ se-

Argumentū primum.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Quintum.

dis. Contra. Inobediētia cum pertinacia non videtur sufficere ad constituendum aliquem schismaticum, aliās omnis excommunicatus diceretur schismaticus, cum excommunicatio non feratur nisi contra contumacem. iuxta. c. absit. 10. q. 3. quod tamen est falsum. ergo diffinitio illa est insufficiens. ¶ Sexto arguitur. Schisma dicitur illicita diuisio ab vnitāte principali ecclesiæ, vt fuit declaratum in præcedenti. c. sed principalis vnitāte attenditur quo ad Christum, quē Deus dedit caput super omnem ecclesiam. ad Ephe. 1. & non quo ad papam: quo etiam mortuo, ecclesia semper manet vna vnitāte fidei, spei, & charitatis. ergo schisma non videtur bene diffiniri per hoc, qd sit diuisio ab apostolica sede, siue à summo pontifice, sed per hoc qd sit diuisio à Christo. ¶ Septimo sic. Cum fideles abinuicem diuidantur per diuersas sententias de agendis, manente vna & eadem fide apud omnes, non videtur magis vna pars eorum dici ecclesia, quā alia, cum apud vtrosque vna & eadem fides maneat indiuisa, & dicat Hieronym. super psalm. 133. Ecclesia est, vbi fides vera est. non ergo videtur magis dici schismatici isti quā illi. ¶ Octauo sic. Dicitur Matth. 18. vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorū sum. Ex hoc arguitur sic. Apud illos est Christus: esse ecclesia, in quorum medio est Christus: sed apud omnes fideles etiam in duas partes diuisos possunt aliqui congregari in nomine Christi, ergo apud illos etiam dicenda est ecclesia.

Sextum.

Septimum.

Octauum.

In quo respondetur obiectionibus factis.

Capitulum. III.

S V M M A R I V M.

1 Obiectiones aduersariorum asserentium schisma locum non habere in ecclesia, diluuntur.

Praefatis obiectionibus facile est respondere. Vnde dicimus in primis, qd schisma locum habet in ecclesia, sicut notissimū est ex superius dictis in 1. c. Vnde etiā apostolus inquit. Ne schisma sit in corpore. glo. 1. in ecclesia, in qua debet esse vnitāte. Verūm notandū, qd cum schisma dicitur habere locū in eccle-

sia, non est intelligēdum, qd ecclesia ipsa propriè diuidatur, ita qd ecclesia, quæ vna est, diuidatur in plures ecclesias. Vnde Cyprianus in epistola de vnitāte ecclesiæ dicit. Vn⁹ Deus est, Christus vnus, & fides vna, & plebs in solidam vnitātem cōcordia glutino copulata: scindi vnitāte non pōt, nec corpus vnum discidio cōpaginis separari diuulsis laceratione visceribus in frustra discerpi. hæc Cyprianus. Sed hoc modo dicitur habere in ecclesia locum schisma: quia ab vnitāte, qua oēs fideles Christi institutione diuina ordinati & cōadunati sunt sub vno ipsius ecclesiæ capite videlicet Rom. pont. secundum illud. Erit vnum Iohan. 10. ouile & vnus pastor. contingit aliquē vel aliquos fideles diuidi, vel separari per inobediētiā pertinacem cū rebellionē quadā & contradictione subeūdi iudicium eius. Secundo dicimus, qd diffinitiones assignatæ schismatis sunt cōueniētes, iuxta intelligentiā superius datam. Vnde dicēdum est ad rationes in contrarium. ¶ Ad primā cum dicitur, qd in ecclesia nulla cadit diuisio: respondetur, qd licet verum sit vt prædiximus, qd ecclesia propriè non possit diuidi, cum tota in vnitāte consistat, & in vnitāte diuisio & discessio esse non potest, vt dicit papa Pelagius in capi. schisma. 24. quæst. 1. nihilominus ab ecclesiæ vnitāte diuisio & discessio esse potest, & talis diuisio ratiōnem schismatis constituit. Vnde schisma à scissura vocatum est: non quæ fiat propriè in ecclesia, sed quæ fiat ab vnitāte ecclesiæ, vt superius plenius explanauimus. ¶ Ad secundam cum arguitur de tunica Christi, & c. respondetur quod non ideo dicitur ecclesiæ charitas siue vnitāte designari per inconfutibilem tunicam Christi, quod nullus ab ea diuidi vel separari possit, sed quia vt dicit August. super Iohann. & habetur in glo. ecclesia scindi non debeat, sicut nec vestis illa scissa fuit. Vnde ait. Meritō vestis, qua significatur ecclesia, desuper contexta perhibetur: inconfutibilis autem, ne aliquando dissuatur: & ad vnū peruenit, quia in vnum oēs colligit hæc cille. Nihilominus quantumcunq; aliqui ab ea recedant, semper manet ecclesia, cum nulla esse non possit. vt inquit Aug. in. c. pudēda. 24. q. 1. vnde ratio nō procedit. ¶ Ad tertiam cum arguitur, qd per peccatum fiat diuisio hominis à Deo, & c. & tamen non omnis peccator est schismaticus. respondetur iuxta sanctū Tho. in. 2. 2. quæst. 39. art. 1. negādo consequētiā. Et ratio est: quia diuisio hominis à Deo p peccatū non est intēta à peccate, sed præter intentionem eius accidit

Ad primū.

Ad secundū.

ex inordinata conuersione eius ad cõmutabile bonum. Sicut autem in naturalibus id quod est per accidens non constituit speciẽ: ita etiam nec in rebus moralibus, in quibus id quod est intentum, est per se: quod autem sequitur, præter intẽtionem est, quasi per accidens. & ideo diuisio illa hominis à Deo per peccatum cum non sit intẽta per se à peccante, non est schisma per se loquendo: nec peccator quilibet est dicendus per se schismaticus.

Ad quartũ.

¶ Ad quartam cum arguitur, qd si illa diffinitio Hostien. esset bona, quilibet trãsgressor canonum esset schismaticus. respõdetur negando consequẽtiã. Et ratio est: quoniã vt supra exposuimus in primo. c. diffinitio illa non loquitur de quacunq; inobedientia, sed de inobedientia simpliciter & pertinaci, sicut dictum est. Et dico, simpliciter: quia vt dominus Petrus de Palude dicit in. 4. dist. 13. qui in vno articulo non obedit, non propter hoc schismaticus statim reputatur: putã si adulteram statim non dimittit, aut aliquid hu iusmodi. Dico autem, pertinaci, cum scilicet præcepta contemnit apostolicæ sedis, & iudicium eius subire recusat. Hoc autem non facit quilibet inobediens præceptis apostolicæ sedis suæ, quilibet canonum trãsgressor, & ideo non omnis trãsgressor canonum dicitur schismaticus.

Ad quintũ.

¶ A quintam cum arguitur, quod ex illa diffinitione sequatur, qd omnis excommunicatus foret schismaticus, negatur consequẽtia. Tum, quia contumacia in vno articulo non arguit simpliciter discessum ab vnitate ecclesiæ, siue ab obedientia capitis ecclesiæ, sicut nec omnis inobediẽtia, quemadmodum supra diximus. Tum secundò, quia non in omni cõtumacia importatur illa pertinacia cõ rebellionẽ, quæ constituit schismatis rationẽ.

Ad sextũ.

¶ Ad sextam cum arguitur, quod principalis vnitas ecclesiæ attendatur respectu Christi & nõ Romani pontificis, respondetur negando minorem, videlicet qd non attẽdatur vnitas ecclesiæ in ordine ad summũ pontificẽ. Pro quo notandum qd quẽadmodum duplex distinguitur influxus in mẽbra corporis ecclesiæ secũdũm qd in superioribus lib. 2. & c. 23. notauimus. videlicet interior, secundũm quem gratia, & virtutes, atque alia spiritualia dona membris ecclesiæ infunduntur: & alter exterior, qui attenditur quantum ad exteriorem gubernationem: ita dupliciter potest cõsiderari & attendi vnitas corporis ecclesiæ. Vno modo quantum ad influxum interiorem, & hoc modo cum solus Christus sit caput ecclesiæ,

ita in ordine ad ipsum tãtũm attenditur vnitas ecclesiæ. Alio modo potest in ecclesiã, quæ est multitudo fidelium, attendi vnitas, quantum scilicet ad influxum exteriorem: & sic vnitas ecclesiæ attẽditur in ordine ad vnum, qui toti ecclesiæ tanquam princeps & caput loco Christi præsideat, sicut amplissimẽ tam lib. primo. cap. 6. quã. 2. ca. 2. prædiximus. De qua vnitate beatus Cyprianus in cap. loquitur dominus. 24. quãst. 1. ita dicit. Loquitur dominus ad Petrum: ego dico tibi quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiã meam. Super vnum ædificauit ecclesiã: & quanuis apostolis omnibus post resurrectionem suam parem (id est similem) potestatem tribuat, & dicat, Sicut misit me pater, sic & ego mitto vos. accipite Spiritum sanctum: tamẽ vnitatem manifestaret, vnitatis eiusdem originem ab vno incipientem autoritate sua disposuit. hæc Cyprianus. Hæc autẽ vnitas, quæ attẽditur penes principalem Christi vicariũ, non est dicta principalis respectu illius, quæ est in ordine ad Christum, sed respectu illius particularis vnitatis, quæ est membrorum adinuicem. sicut in primo. c. est expositũ. Quod dicitur, mortuo papa adhuc ecclesiã manet vna. nõ obuiat: quoniã licet actualis habitudo totius ecclesiæ ad hanc personã papæ deficiat per mortem huius personæ, semper tũ manet ad apostolicam sedẽ, quæ nunq; moritur. vt habetur extra de rescrip. c. grãtiosẽ. & habitualis ad personam eligẽdam, sicut de hæc re plenius diximus in. 2. li. c. 8.

Ad septimũ.

¶ Ad septimã, cum arguitur, qd non magis dicenda sit ecclesiã hæc pars qd illa, & c. respõdetur, qd assumptum est falsum: quoniã cum ecclesiã vna sit, & scindi non possit, & vnitas eius, vt supra expositũ est cõsideretur ex ordine per obedientiam ad vnum caput & rectorẽ eius: illi soli dicendi sunt ecclesiã Christi, in quibus manet ordo ille obedientiæ ad illum rectorẽ vices Christi gerentem. Alij verò ab huiusmodi vnitate se diuidẽtes non possunt dici ecclesiã Christi, qd clarissimẽ nobis sanctus Cyprianus testatur in epistola ad Magnum, ita dicens. Dñs infinuã nobis vnitatẽ de diuina autoritate veniẽtem ponit, & dicit. Ego & pater vnum sumus. ad quam vnitatẽ redigens ecclesiã suã denuò dicit. Et erit grex vnus, & vnus pastor. si autem grex vnus est, quomodo potest gregi annumerari, qui in numero gregis non est? Item in epistola ad Florentium. Dominus quoque in euangelio cum eum loquentem discipuli dereliquerent, conuersus ad duodecim,

duodecim, dixit: Nũquid & vos vultis ire? respondit ei Petrus, dicens: Domine ad quem ibimus, verba vitæ æternæ habes: & nos credimus, & cognouimus, quia tu es Filius Dei viui. Loquitur illic Petrus, super quem ædificata fuerat ecclesiã: ecclesiã nomine docens & ostẽdens: quia & si contumax ac superba obedire nolentium multitudo discedat, ecclesiã tamen à Christo non recedit: & illi sunt ecclesiã plebs sacerdoti adunata, & pastori suo grex adherens. Vnde scire debes episcopum in ecclesiã esse, & ecclesiã in episcopo: & qui cõ episcopo non est, in ecclesiã nõ est. Quod etiam ponitur. 7. q. 1. Ad idem est beatus August. qui vt deducit papa Pelagius in ca. pudentia. 24. q. 1. ita dicit. Si nullo modo potest dici ecclesiã vbi schisma est, restat vt quoniã ecclesiã nulla esse non potest, ea sit, quam in sedis. apostolicæ per successiones episcoporum radice cõstitutam hominum nullorum malitia vilo modo valeat extinguere. Item idem Pelagius in cap. schisma. Ad summam aut illos esse ecclesiã creditis, & cum duæ ecclesiæ esse non possint, nos (quod absit) schismaticos iudicabitis: aut si veram in apostolicis sedibus esse constat ecclesiã, & illos ab vnitate diuisos cognoscite, & communio nis quæstionẽ esse sublatã, quã verã nisi in vnitate cõstat esse nõ posse. Noli ergo qsi nulla schismaticorũ & ecclesiæ differẽtia sit vellet in differenter vt rorũq; sacrificijs satari. Nõ est Christi corpus. s. quo ad effectum quod schismaticus conficit, si veritate duce dirigimur. Nec enim diuisum esse Christum poterit quisquã sine apostoli reprobatione confingere. Vnam autẽ, vt sæpe dictum est, quæ Christi corpus est, cõstat esse ecclesiã, quæ in duo vel plura diuidi non potest. Simul enim cum ab ea quisq; discesserit, ecclesiã esse desinit. Ad illud verò quod arguebatur, qd maneret eadem fides. respõdetur, quod non sufficit fides sola informis ad hoc quod quis in ecclesiã Christi esse dicatur, sed requiritur qd maneat in vnitate ecclesiæ, quæ attẽditur in ordine ad caput ecclesiæ, & ita qd subsit iuxta Christi ordinationem capiti ecclesiæ, quod est Roma. ponti. Vnde beatus Cyprianus in epistola, & habetur in cap. denique. 7. quãst. 1. Quod verò eundem quẽ nos Deum Patrem, eundem Filium, eundem Spiritum sanctum & nosse schismatici dicuntur, nec hoc adiuuare tales potest. Nam & Chore & Datham & Abirõ cum sacerdote Aarõ & Moyse eundem Deum nouerant, pari lege & religione viuentes: vnum verum Deum, qui colendus,

atq; inuocandus fuerat, inuocabant: tamen quia loci sui ministerium transgressi contra Aaron sacerdotẽ, qui sacerdotiũ legitimum dignatione Dei atq; ordinatione perfecerat, sacrificandi sibi licentiam vendicauerunt, diuinitus percussis, pœnas statim pro illicitis conatibus rependerũt: nec potuerũt rata esse & proficere sacrificia irreligiosẽ & illicitẽ contra ius diuinæ dispositionis oblata. hæc ille.

Quocirca beatus Hieronymus huic sententiæ fauet scribens ad Damasum papam. & habetur in cap. quoniam vetus oriens. 24. q. 1. Cum successore piscatoris & discipulo Christi loquor ego nullũ præmium nisi Christum sequẽs beatitudini tuæ, id est, cathedræ Petri cõsentior super illã Petrã fundatam ecclesiã: scio quicunq; extra hanc domum

Alij præmuniũ & cõmuniõnẽ cõfortior legunt.

agnum comederit, prophanus est: si quis in arca Noẽ non fuerit, peribit regnante diluuiõ. Et infra. quicunq; tecum non colligit, spargit: hoc est, qui Christi non est, antichristi est. Item huius sententiæ est beatus Ambrosius super epistolam ad Tim. ca. 3. Scribo tibi, vt scias quomodo ecclesiã ordines, quæ est domus Dei: vt cum totus mundus Dei sit ecclesiã, tamen domus eius dicatur, cuius hodie rector est Damasus. Mundus nanq; prauaricationis est diuerso turbatus errore: id eõ illic necesse est dicatur esse domus Dei, & veritas, vbi secundũm voluntatem suã timetur. Ad dictum autem Hieronymũ, dicitur. Ibi ecclesiã vbi fides. respondetur vt dictum est, quod verum est, dum tamen ab vnitate ecclesiæ non recedatur. Vel dicendum, quod intelligitur de fide nedũ ad Deum, sed etiam quo ad ecclesiã, erga quam fidem, id est fidelitatem schismatici seruare non tenentur, qui ab vnitate ecclesiæ membra eius diuidi patiuntur. vt in ca. aduocauit. 24. q. 1.

¶ Ad octauam rationem respondetur negãdo minorem, videlicet qd in nomine Christi possent dici congregati quicunq; sunt diuisi ab vnitate ecclesiæ & obedientia vicarij Iesu Christi. Vnde in. c. audiuimus. 24. q. 1. dicit Alexander secundus. Christus non habitat in cordibus eorũ, qui superbẽ singularitatem secuti, à corporis Christi cõpage semetipsos abrumpunt. Vnde beatus Cyprianus quia præfatæ autoritatis vana interpretatione tẽpore suo quidã schismatici decipiebantur, respondit hoc modo. Comptores euãgelij atq; interpretes falsi extrema ponũt, & superiora prætereũt, partem memores, & partẽ subdolo comprimẽtes: vt ipsi sicut ab ecclesiã scissi sunt, ita capituli vnus sententiam scindunt.

Alij corruptores le- gunt.

Domi-

Dominus enim cum discipulis suis unitatem suaderet, & pacem, Dico inquit vobis: quia si duo ex vobis conuenerint in terra, de omni re quæcunq; petieritis contingat vobis à patre meo qui in cælis est: vbicunq; enim duo fuerint aut tres collecti in nomine meo, ego sum cum eis. Ostendit non multitudini, sed vnanimiitati deprecantium plurimum tribui. Si duo inquit de vobis conuenerint in terra, &c. vnanimiitatem prius posuit, concordiam pacis ante præmisit, vt ita cõueniat vobis fideliter & firmiter docuit. Quomodo autem potest ipse cum alio conuenire, qui cum corpore ipsius ecclesiæ & cum vniuersa fraternitate non conuenit? Quomodo autem possunt duo aut tres in nomine Christi colligi, quos cõstat à Christo & ab eius euangelio separari? Hæc Cyprianus in capitulo Alienus. 24. quæst. 1.

In quo ostenditur quomodo differat Schisma ab Hæresi.
Cap. III.

S V M M A R I V M.

Schisma quomodo ab Hæresi differat, ostenditur.

Sicut enim fides & charitas sunt diuersæ virtutes, quanuis quicunque caret fide, careat charitate: ita etiam schisma & hæresis sunt diuersa vitia, quanuis quicunque est hereticus, sit etiam schismaticus. Sed non conuertitur. Propria autem differentia horum sumenda est secundum ea, quibus vtrunq; per se & directe opponitur. Opponitur autem heresi fidei: schisma vero unitati ecclesiasticæ charitatis. Vnde recte inter heresim & schisma assignatur differentia penes hoc, quod hæresis fit peruersum dogma circa ea quæ sunt fidei: schisma vero scissuram dicit ab unitate ecclesiastica. Et hoc est quod Hieronimus dicit in epistola ad Gala. & inducitur à Gratiano. 24. q. 3. ca. inter hæresim. Inter hæresim & schisma hoc interesse arbitror, quod hæresis peruersum dogma habet: schisma post episcopalem discessionem ab ecclesia pariter separat. Vnde beatus Augustinus in libro contra Faustum distinguens inter schisma & hæresim ita dicit. Schisma est eadem opinantem, ac eodem ri-

tu colentem, quo ceteri, solo congregationis delectari discidio. Hæresis vero diuersa opinatur ab his, quæ catholica credit ecclesia. Item idem beatus Augustinus in lib. quæstionum euangeliorum. differentiam assignans inter hereticos, malos catholicos, & schismaticos ita dicit. Inter hereticos & malos catholicos hoc interest, quod heretici falsa credunt: illi autem vera credentes, non ita viuunt vt credunt. Solet autem quæri etiam schismatici quid ab hereticis distent. Et hoc inueniri, quod schismaticos non fides diuersa facit, sed communis disrupta societas. Item hanc eadem distinctionem ponit beatus Augustinus in libro de fide & symbolo ita dicens. Credimus sanctam ecclesiam vtique catholicam & apostolicam. Nam heretici & schismatici congregationes suas etiam ecclesias vocant: sed heretici falsa de Deo sentiendo ipsam fidem violant. Schismatici autem dissensionibus suis iniquis à fraterna charitate dissoluunt, quanuis ea credant quæ credimus. Quapropter nec heretici, nec schismatici pertinent ad ecclesiam. Verum sicut amissio charitatis est via ad amittendam fidem, secundum illud. A quibus quidam abeuntes, scilicet à charitate, conuersi sunt in vaniloquium. ita etiam schisma via est ad hæresim. Vnde Hieronimus. vbi supra subdit, quod schisma à principio aliqua in parte potest intelligi diuersum ab hæresi. Ceterum iam inueteratum, siue continuatum nullum schisma est, nisi sibi aliquam hæresim confingat, vt recte ab ecclesia recessisse videatur. Hæc Hieronimus. Cui sententiæ beatus Augustinus consonans sic contra Cresconium grammaticum ait. Inter schisma & hæresim magis eam distinctionem approbo, qua dicitur schisma esse recens congregationis ex aliqua sententiarum diuersitate dissensio. Nec enim fieri potest, nisi diuersum aliquid sequantur, qui faciunt: heresis etiã est schisma inueteratum. hæc ille. Considerato autem hoc, quod schisma sit via ad hæresim. glo. in cap. inter hæresim. 24. quæst. 3. dicit etiam: quasi omnes doctores iuristæ dicunt, quod differentia inter schisma & hæresim sit, quæ est inter dispositionem, & habitum: & quia omnis hereticus est schismaticus, & non e conuerso: sicut differentia inter genus & speciem. Hæc vero licet aliquo modo habeant veritatem, capiendo nomen schismatis generaliter, non tamen capiendo proprie est verum quod talis sit differentia inter schisma & hæresim, qualis est inter dispositionem & habitum, aut genus & speciem: quoniam licet schismatis nomen gene-

generaliter sumptum prout scilicet sumitur pro qualibet discessione illicita, secundum quem modum sumitur Exod. 20. Non ædificabis altare de lapidibus sectis. vbi dicit glossa. secti lapides sunt, qui unitatem scindunt. potest esse genus ad hæresim, non tamen schisma proprie sumptum, prout scilicet dicit recessum cum pertinacia ab obedientia ecclesiæ quantumcunq; simul concurrat cum hæresi, semper distat tamē specie ab ea, cum sint peccata specie distincta: quod non est de dispositione & habitu genere & specie. Licet vt dictum est supra schisma etiam proprie sumptum via sit ad hæresim: quoniam schismaticus diu esse non potest, nisi sibi aliquam hæresim confingat in defensionem dissensionis suæ. Ex quibus confutatur sententia aliquorum Iuristarum, qui non intelligentes distinctionem specificam horum peccatorum, dicunt, quod schisma transit in hæresim quasi substantialiter vnum in reliquum.

De grauitate peccati schismatis, siue schismaticorum.

Cap. V.

S V M M A R I V M.

Schismatis & schismaticorum peccati grauitas ostenditur.

Quam grauisimum autem sit peccatum schismatis, ac oculis diuinæ maiestatis detestabile, facile ex attestationibus sanctorum patrum colligitur, ac ex multis alijs. Dicit enim Augustinus contra epistolam Parmeniani, quod sacrilegium schismatis omnia scelera transgreditur. & libro quarto contra Cresconium grammaticum dicit, quod malum schismatis Cyprianus idololatriæ comparauit. Aggrauatur ergo in primis schismatis peccatum, eo quod schismatici hostes Dei specialiter dicuntur. Ait enim Cyprianus in epistola, vt habetur in c. alienus. 24. q. 1. Alienus est, prophanus est, hostis est: habere non potest Deum patrem, qui vniuersalis ecclesiæ non tenet unitatem. Vnde ostenditur grauitas huius peccati, eo quod singulariter odisse dicitur dominus: imò etiam proijcere ciuitates & sacrificia schismaticorum. Vnde dominus de eis

per Amos prophetam loquens cap. 5. quod transfert Gratianus in c. odit. 24. q. 1. ita inquit. Odi, & proijci festiuitates vestras, & non capiam odorem coetuum vestrorum: quod si obtuleritis mihi holocaustomata & munera vestra, non accipiam, & vota pinguium vestrorum respiciam. Odit autem dominus, inquit Hieronimus. & non solum odit, sed proijcit festiuitates eorum, qui non celebrant festiuitatem Dei, sed suas. Et infra. Et si holocausta obtulerint, vt videatur ieiunare, dare eleemosynas, pudicitiam polliceri, quæ holocausta sunt vera, non ea suscipit dominus. Nam non sacrificiorum magnitudinem, seu offerentium merita & causas diiudicat. Item beatus Augustinus hoc idem testatur in de fide ad Petrum. Firmissime tene, & nullatenus dubites, quem libet schismaticum, siue hereticum in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti baptizatū si ecclesiæ non fuerit aggregatus, quāta scunq; eleemosynas fecerit, & si pro Christi nomine etiam sanguinem fuderit, nullatenus posse saluari. Omni enim homini, qui ecclesiæ non tenet unitatem, nec eleemosyna quantumlibet copiosa, neque baptismus, neque mors pro nomine Christi suscepta proficere poterit ad salutem: quando in eo vel heretica vel schismatica peruersitas perseverat, quæ ducit ad mortem. Nimirum si schismaticorum sacrificia & oblationes non acceptet altissimus: quoniam vt inquit Cyprianus in quadam epistola. Nihil potest esse gratum & firmum apud Deum quod illi faciunt, quos Deus hostes & aduersarios suos dicit in euangelio suo ponens, Qui non est mecum, aduersum me est: & qui non colligit mecum, spargit. Ceterum schisma ostenditur grauisimum. Tum, quia tunicam domini inconfutilem, quam milites Pilati non fuerunt ausi scindere, schismatici Christi crucifixoribus crudeliores unitatem ecclesiæ per illam significatam scindere præsumunt. Contra quos beatus Augustinus in epistola ad Severinum contra schismaticos ita inquit. Quare diuifores vestimentorum domini esse vultis? & tunicam illam charitatis desuper contextam, quam nec persecutores eius diuiserunt, tenere cum toto orbe non vultis? Et beatus Cyprianus in epistola de unitate ecclesiæ. Quis sic sceleratus & perfidus, quis sic discordiæ furore vesanus, vt aut credat scindi posse, aut audeat scindere unitatem Dei, vestem domini, ecclesiam Christi, monet nos ipse in euangelio, & docet dicens. Et erit vnus grex, & vnus pastor. Ceterum grauitas huius sceleris schismatis ostenditur.

ostenditur ex eo, quòd schismatici videntur negare fidem Christi. Vnde Ambro. & habetur in c. aduocauit. 2. 4. q. 1. loquens de Cypria no ita dicit. Non putauit fidem esse in schismate. Nam & si fidem erga Deum tenerent, scilicet schismatici, tamen erga Dei ecclesiam non tenebant, cuius patiebantur velut quosdam artus diuidi, & membra lacerari. Etenim cum propter ecclesiam Christus passus sit, & corpus Christi sit ecclesia, nò videtur ab his exhiberi fides Christo, à quibus euacuatur passio eius, atq; distrahitur. ¶ Amplius grauitas huius sceleris attenditur ex eo, quòd videtur esse infirmitas desperata. Vnde August. de verbis domini li. 3. sermone. 12. Christus caput ecclesie est, & ecclesia corp⁹ eius, & in eius corpore vnitas membrorum & compago charitatis tanquam sanitas existit. Qui cumq; autem in charitate frigeat, infirmatur in corpore Christi: sed potens est ille qui iam exaltauit caput nostrum etiam infirma membra sanare: dum tamen non nimia impietate præscindantur, sed hæreant corpori donec sanentur. Quicquid enim adhuc hæret corpori, non desperate sanitatis est: quòd autem præscisum fuerit, nec curari, nec sanari potest. ¶ Cæterum detestabilis huius peccati grauitas colligitur ex grauitate poenæ, quæ a Deo legitur punitum, non tantum in principalibus authoribus, sed etiam in complicibus, & consentientibus, ac sequacibus. Vnde beatus Augu. in epistola ad Emeritum de hoc ita loquitur. Quanti autem diuino iudicio pendatur hoc facinus, lege quod te legisse non ambigo: inuenies autem Datan & Abiron hiatu terræ deuoratos, cæteros oēs, qui eis consenserant, igne de medio eorum exeunte consumptos. Illud ergo scelus ad exemplum deuotandi dominus Deus præsentis supplicio demonstrauit, vt cum talibus patientissimè parcit, quale vltimo iudicio referuet, ostenderet. hæc Augu. Et beatus Cyprianus ex eadem radice grauitatem huius sceleris demonstrat in epistola. & habetur in cap. deniq; 7. q. 1. ita ait. Deniq; quam sit inseparabile vnitatis sacramentum, & quam sine spe sint, & perditionem sibi maximam de indignatione Dei acquirant, qui schisma faciunt, & relicto episcopo alium sibi foris pseudo episcopum constituunt, declarat scriptura diuina in libris regum, vbi à tribu Iuda & de Beniamin decem tribus scissæ sunt, & relicto rege suo, alterum sibi foris instituerunt, Et indignatus est (inquit) dominus omni semini Israël, & demoliuit eos, & dedit eos in dire

ptionem, donec abiecit eos à facie sua: quia dissipatus est Israël à domo David, & constituerunt sibi regem Ieroboam filium Nabath. Indignatus esse Deum dixit, & eos in perditionem dedisse: quia ab vnitate dissipati, aliterum sibi regem constituerunt: & tanta indignatio domini extitit aduersus illos, qui schisma fecerunt, vt etiam cum homo Dei ad Ieroboam missus esset, qui ei peccata sua exprobraret, atq; vltionem futuram prædiceret, panem apud illos edere, & aquam bibere vetaretur. Quod cum non custodisset, & contra præceptum domini præcedisset, statim diuina censura percussus, vt inde regrediens, impetu, ac morfu leonis in itinere necaretur. Sed adhuc in euangelio dominus maius intelligentiæ suæ lumen manifestat: quòd iudei, qui tunc se à tribu Iuda & Beniamin sciderant, inter pseudoprophetas & Gentiles computarentur. Nam cum primò discipulos in ministerium salutis mitteret, mandauit, & dixit. In viam gentium ne iteris, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis. Ad Iudæos prius mittens, gentiles adhuc præteriri iubet. Addendo autem & ciuitatem Samaritanorum debere omitti, vbi erant schismatici, ostendit schismaticos gentibus adæquari. Item beatus Hieronymus. & habetur in ca. non afferamus. 24. quæst. 1. de grauitate huius sceleris loquens, ita ait. Non afferamus stateras dolosas, vbi appendamus quod volumus pro arbitrio nostro dicentes hoc graue, hoc leue est: sed afferamus iam diuinam stateram de scripturis sanctis tanquam de thesauris dominicis, & in illa quid sit grauius appendamus. Tempore, quo dominus priora delicta recentibus poenarum exemplis cauenda monstrauit, & idolum fabricatum atque adoratum est, & propheticus liber ira contemptoris regis incensus, & schisma tentatum, idololatria gladio punita est: exustio libri bellica eade & peregrina captiuitate: schisma hiatu terræ sepultis authoribus viuis, & cæteris cælesti igne consumptis. Quis iam dubitauerit hoc esse sceleratius commissum, quod est grauius vindicatum? hæc ille.

¶ De differentia grauitatis peccati inter schisma, & hæresim.

Cap. VI.

S V M -

S V M M A R I V M.

1 Schismaticorum peccatum in quo differat à peccato hereticorum. Et de differentia grauitatis peccati eorum inter se fuse agitur.

Idebitur fortassis ex dictis allicui, qd schisma graui⁹ peccatum sit, qd hæresis aut infidelitatis peccatū, cum maius peccatum grauiori poena punitū sit. secundum illud. Pro mensura peccati erit & plagarum modus. Peccatum autem schismatis grauius inuenitur punitum, quàm etiam peccatum idololatriæ, vt dictum est, secundum quòd legitur, quòd propter idololatriam sunt aliqui humana manu gladio interfecti. De peccato autem schismatis legitur. Si nouam rem fecerit dominus, vt aperies terra os suum deglutiat eos, & omnia quæ ad eos pertinent, descendent; viuentes in infernum, scietis quia blasphemauerunt dominum. Decem etiam tribus, qui vitio schismatis à regno David recesserunt, sunt grauisimè puniti. Nihilominus non est ita in veritate, quòd schisma sit grauius peccatum, quàm infidelitas. Regula est enim generalis, quòd omne, quòd se habet per additionem ad aliud, potius sit illo in bono vel in malo. Sic autem est, quòd hæresis se habet per additionem ad schisma: addit enim peruersum dogma. vt patet ex auctoritate Hieron. supra inducta. vnde non est dubium, quòd schisma absolutè loquendo minus peccatum sit, quàm infidelitas. Pro quo notandum iuxta sanctum Tho. in. 2. 2. q. 39. artic. 2. quòd grauitas peccati potest dupliciter considerari. Vno modo secundum suam speciem. Alio modo secundum suas circūstantias: & quia circūstantiæ particulares infinitis modis possunt variari: cū quæritur in cõi de duobus peccatis quòd sit grauius, intelligenda est quæstio de grauitate, quæ attenditur secundum genus peccati, genus autem, seu speciem attenditur ex obiecto: & ideo illud peccatū, qd maiori bono cõtrariatur, est ex suo genere grauius peccatū: sicut peccatū in Deū, quàm in proximū. Manifestū est aut, qd infidelitas est peccatū contra ipsum Deū, secundum qd in se est veritas prima, cui fides innitur: schisma aut est cõtra ecclesiasticam vnitatem, quæ est quoddam bonū participatum, & minus quàm sit ipse Deus. Vnde manifestum est, quòd peccatum infidelitatis in suo genere est grauius quàm peccatum schisma-

tis: licet posset contingere, quòd aliquis schismaticus grauius peccet, quàm quidam infidelis: vel propter maiorem contemptum: vel propter maius periculum, quòd inducit: vel propter aliquid huiusmodi. Nec obuiat huic veritati, quòd schisma dicatur opponi charitati, quæ maior virtus est, quàm fides, cui opponitur infidelitas: quoniam charitas habet duo obiecta: vnū principale, scilicet bonitatem diuinā: & aliud secundarium, scilicet bonū proximū. Schisma autē, & alia peccata, quæ sunt in proximū, opponuntur charitati quantum ad secundarium bonū, quòd est minus, qd obiectum fidei, quòd est ipse Deus, & ideo ista peccata minora sunt, qd infidelitas: sed ordinem Dei, quòd opponitur charitati quantum ad principale bonū non esse minus: tñ inter peccata, quæ sunt in proximū, peccatū schismatis videtur esse maximū, quia est cõtra spirituale bonū multitudinis. De hoc autem, qd schisma aliquando fuerit grauius, & insolita poena punitū, qd infidelitas, sicut Nu. 16. potest assignari multiplex ratio. Prima iuxta sanctum Tho. in. 2. 2. vbi supra: quia populo illi Hebræorum manifestū erat iam per legē susceptam, qd erat vnus Deus, & qd non erant alij colendi, & hoc erat apud eos per multiplicia signa cõfirmatum: & ideo nō oportebat, qd peccantes contra hanc fidem, per idololatriam punirentur, verificata aliqua sola poena, sed solum cõmuni. Sed nō erat sic notum apud eos, qd Moyses deberet semper esse eorum princeps, & ideo rebellantes eius principatui, oportebat miraculosa & insueta poena puniri. Secunda ratio. Peccatum schismatis fuit quādoq; in populo illo grauius punitū, quia erat ad seditiones & schismata propus. dicitur enim. 1. Esdra. 4. Ciuitas illa à diebus antiquis aduersus regē rebellabat, & seditiones, & prælia concitantur in ea. Poena autem maior infligitur quandoq; pro peccato magis consueto. Poenæ autem sunt medicinae quædam ad arcendum homines à peccato. Vnde vbi est maior pronitas ad peccandum, debet seuerior poena adhiberi. Tertia ratio. Schisma punitur quandoq; grauius, quia est peccatū periculosum valde, & perniciosum. Pro quo notandum, vt dicit idē sanctus Tho. in. 4. de malo. artic. 10. in respõsione ad quartum argumentum, qd poenæ quæ inferuntur à Deo in futura vita, respõdent grauitati culpæ. vnde Apostolus dicit, quòd iudicium Dei est secundum veritatem in eos qui talia agunt. sed poenæ quæ in presenti vita infliguntur siue à Deo, siue ab homine, non semper

semper respondet grauitati culpæ. Interdum enim minor culpa grauiori pœna punitur temporaliter propter maius periculum euitandū: pœnæ enim præsentis vitæ quasi medicinæ adhibentur: peccatū autem schismaticis perniciosissimum est rebus humanis, quia dissoluit totum regnum humanæ societatis. Quarta ratio potest assignari iuxta magistrum Alexandrum de Alis in. 2. lib. quare schisma grauius punitum fuit in illis est: quia ex maiori cōtumacia videntur illi fecisse, quam alij in hæresim incidisse: quanto autem maior est contemptus, tantò magis sceleratè peccatur.

¶ Quid spiritualis potestatis in schismaticis maneat.
Cap. VII.

S V M M A R I V M.

1 Schismatici an spirituales habeant potestatem.

V M autē schismatici ab ecclesiæ corpore sint diuisi, ac separati, & extra vnitatē ecclesiæ Spiritus sanctus nō accipitur, non immeritò dubitatur, an apud ipsos tali scissura ab ecclesia segregatos aliqd maneat potestatis spiritualis. Quocirca de hoc venit ali quid dicendum. Pro quo notandum iuxta sanctum Thom. in. 2. q. 39. art. 3. q. duplex est spiritualis potestas, scilicet sacramentalis, alia iurisdictionalis. Sacramentalis quidem potestas est, quæ per aliquā consecrationem confertur. omnes autem consecrationes ecclesiæ sunt immobiles manentibus quæ consecratur. Sicut patet etiam in rebus inanimatis: nam altare semel consecratum, non consecratur iterum, nisi fuerit dissipatū. Et ideo talis potestas secundum suam essentiam manet in homine, qui per consecrationem eam est adeptus, quandiu viuit, siue in schisma, siue in hæresim labatur. Quod patet ex hoc, q. rediens ad ecclesiam, non iterum cōsecratur. De quo beatus Aug. in libro contra Donatistas dicit. Sicut redeuntēs ad ecclesiam, qui priusquam recederent, fuerūt ordinati, non vtiq. rursus ordinantur. retinent ergo schismatici potestatem sacramentalem, ordinem retinentes. Præterea hoc idem apertè colligitur ex eo, quod Vrbanus papa dicit, & ha-

betur in ca. ordinationes. 9. q. 1. q. qui ab episcopis quondam catholicè ordinatis, sed in schismate à Romana ecclesia separatis consecrati sunt, eos cum ad ecclesiæ vnitatē redierint, seruatis proprijs ordinibus misericorditer suscipi iubemus, si eos vita & scientia commendat. hoc autem non potest esse, nisi spiritualis potestas per consecrationē data, apud schismaticos maneret. Verum quia potestas inferior non debet ire in actum nisi secundum q. mouetur à potestate superiori, sicut etiam in rebus naturalibus patet: inde est, q. tales vsum potestatis amittunt, ita scilicet, quod non liceat eis sua potestate vti. Si tamen vti fuerint, eorum potestas effectum habet in sacramentalibus: quia in his homo non operatur nisi sicut instrumentum Dei. Vnde effectus sacramentales non excluduntur propter culpam quamcūq. conferentis sacramentum. Vnde autoritates dicentes schismaticos & hæreticos non habere potestatem spirituales præfatam, scilicet sacramentalem, semper sunt intelligendæ quantum ad legitimum vsum illius, non autem sunt referendæ ad ipsam essentiam potestatis, sicut est illud extra de schif. ca. 1. vbi Lateranense concilium dicit ordinationes ab Octauiano & Guidone hæresiar- chis factas, & ab ordinatis ab eis irritas esse censemus. Et idem habetur in ca. ordinationes. 9. q. 1. Hoc autem intellige, vt ait gl. quā- tum ad executionem, nisi cum eis fuerit dispensatum: vel si ordinatus probaret se nesciuisse illum fuisse schismaticum qui cum ordinauit, vt in. c. ordinationes. vbi supra. Ex quibus manifestè etiam habetur apud schismaticos vera esse sacramenta, dum tamen in forma ecclesiæ dentur, siue dispensentur. Vnde Aug. libro de vnico baptismo ait. Potest sacramentum tradere separatus, sicut potest habere separatus. Nam vt idem Aug. contra Petilianum Donatistam testatur. Sacramentis Dei nihil obsunt mores malorū hominum, q. illa vel non sint, vel minus sancta sint. Vnde omnes autoritates sanctorum patrum, quæ videntur sonare, q. apud schismaticos vel hæreticos non sint vera sacramenta, vel intelligantur de illis schismaticis & hæreticis, qui formam ecclesiæ non seruant, sicut illud Pelagij papæ in ca. pudenda. 24. q. 1. Qui diuisus est ab apostolicis sedibus, execrat potius ipse, & non consecrat. iure ergo execratus tantum, & non consecratus poterit dici. & similes autoritates. Vel intelliguntur autoritates præfatæ de sacramentis, nō quantum ad veritatem essentiam sacramentorum, sed

sed quantum ad rem sacramenti, siue effectum salutiferum eorum: quoniam verum est, q. si manifestè sint ab ecclesia præscissi, quicumq. accipiunt ab eis sacramenta, peccant, nisi sacramentum baptismi in articulo necessitatis: & per hoc impediuntur ne effectum sacramenti consequantur, & ita quantum ad rem sacramenti dicuntur illa sacramenta falsa, aut inania. Hoc modo accipiendum dicit sanctus Tho. in tertia parte illud, quod Leo papa scribens ad Leonē Augustum ait, q. in Alexandria sede omnium cælestium sacramentorum lumen extinctū est, intercepta sacrificij oblatio, deficit chrismatis sanctificatio, &c. Dicta verò Cypriani, quæ videntur velle apud schismaticos & hæreticos non esse vera sacramenta, non cogunt, quia eius sententia non tenetur, vt dicit sanctus Aug. Potestas autē iurisdictionalis est, quæ ex simplici iunctione hominis cōfertur, & talis potestas non immobiliter adhæret, vnde in schismaticis & hæreticis non manent: vnde non possunt absoluerē, nec excommunicare, nec indulgentias facere, aut aliquid huiusmodi: q. si fecerint, nihil est actum. De qua potestate videtur accipiēda autoritas Cypriani in epistola, & habetur. 7. q. 1. ca. Nouatianus. Qui nec vnitatē Spiritus, nec cōmunionis pacem obseruat: & se ab ecclesiæ vinculo atq. sacerdotum collegio separat, nec episcopi potestatem habere potest, nec honorē. Item idē Cyprianus in epistola ad Magnū. & habetur in ca. didicimus. 24. q. 1. Didicimus omnino hæreticos & schismaticos nihil habere potestatis ac iuris. Quocirca in. c. 1. extra de schismaticis ac iuris. post illa superiora allegata dicitur sic. Adiciētes, vt qui dignitates ecclesiasticas, seu beneficia per dictos schismaticos acceperūt, careāt impetratis. Alienationes quocūq. quæ per eosdem schismaticos, siue laicos factæ sint de rebus ecclesiasticis, omni careant firmitate. Et hoc ideo, quia apud schismaticos nihil remanet potestatis iurisdictionalis. Vnde glo. super verbo, omni careant firmitate. ait: quia dum ecclesia pastorem habet hæreticum, vel schismaticum, vacare intelligitur. supra de re script. cap. 1.

¶ De pœna schismaticorum.
Cap. VIII.

S V M M A R I V M.

1 Schismaticorum pœna describitur.

Chisma autem & punitur à Deo, & punitur ab ecclesia: q. grauius autem punitū legatur à Deo, superius in ca. 5. exemplariter indiximus de Dathan & Abiron, qui hiati terre absorpti sunt. Item de decē tribubus, quæ quæ Hieroboam adhæserūt, datæ sunt in dispersionem. & alijs multis ex eplis patet. Iam loquendum restat de punitione, qua ab ecclesia schismatici puniantur. Puniuntur autem ab ecclesia multipliciter. Primò ex cōmunicatione, vt patet extra de schisma. c. 2. & per cōsequens cum schismatici sint excommunicati, sicut etiam habetur in. c. de liguribus. 23. q. 5. & cum excommunicatis non sit cōmunicandum, sequitur q. cum schismaticis scilicet cōmunicandum nō sit. Vnde Num. 16. dicitur. Recedite à tabernaculis hominū impiorum. qui scilicet schisma fecerāt, & nolite tangere quæ ad eos pertinent, ne inuoluamini peccatis eorum. Secūdò si schismatici per excommunicationem non resipiscāt, puniuntur pœna depositiōis, vt in. c. in nomine domini. 23. dist. Cæterum si pertinaciter adhuc præsumerent, ita q. non possent coërceri præfatis pœnis, Tertio veniunt puniendi manu armata, siue coërcendi potestate brachij secularis. Harum autem pœnarū conueniētia sumitur iuxta sanctum Tho. in. 2. 2. q. 39. art. 4. sic. sicut habetur Sapientia. 11. Per quæ quis peccat, debet puniri. Schismatici autē, vt ex dictis patet, in duobus peccāt. In vno quidē: quia separant se à cōione membrorum ecclesiæ, & quantum ad hoc conueniēs pœna schismaticorum est, vt excommunicentur. Peccant secūdò: quia subdi recusant capiti ecclesiæ, & ob hoc meritò à dignitate deponuntur. Et quæ coërceri nolunt per spiritualem potestatem ecclesiæ, iustū est, vt potestate tēporali coërcantur. Pœnæ autē præsentis vitæ sunt medicinales: & ideo quando vna pœna non sufficit ad coërcendum hominem, superadditur altera. Sicut & medici diuersas medicinas corporales apponūt, quādo vna nō est efficax: & ita ecclesia, quando aliqui per excommunicationē non sufficienter reprimuntur, adhibet coërtionem brachij siue potestatis secularis. Sed si vna sit sufficiens, alia non debet adhiberi. De hac autem pœna brachij siue potestatis secularis loquuntur multa. c. in decreto, maximè. 24. q. 5. vt in cap. de liguribus. & ca. quali. vbi papa Pelagius Naris patricio scribens ita ait. Salutantes paternò affectu gloriam vestram petimus, vt præfatis, qui à nostra sede directi sunt, in omnibus M m præbeatis

præbeatis auxilium: nec putetis peccati esse alicuius, si huiusmodi homines premuntur, hoc enim & diuinæ & humanæ leges statuerunt, ut ab ecclesiæ unitate diuisi, & eius pacem iniquissimè perturbantes, à secularibus potestatibus comprimantur: nec quicquam maius est vnde Deo positis sacrificium offerre, quàm si id ordinetis, ut qui in suam & aliorum perniciem debacchatur, competentem debeant rigore compesci.

Quæ schismata fuerunt in ecclesia. Cap. IX.

SUMMARIUM.

Schismata quæ fuerunt in ecclesia recensentur.

Quoniam non parùm huic parti pro cautela futurorùm temporum vtile arbitrati sumus commemorari schismata superioribus temporibus in ecclesia orta, & modos, quibus sopita siue ablata sunt: idcirco nos sub breuitate illa perstringere volumus. Verùm quia schismata in ecclesia vario modo contingunt, videlicet aut per introductionem peruersio dogmatis, quoniam hæresis in se includit schisma: aut per separationem & diuisionem per pertinacem inobedienciã ab apostolica sede: aut per usurpationem apostolicæ sedis. Primo modo de schismatibus loquendo, non est propositi nostri schismata præterita aut præsentia numerare, quia hoc longum esset, & difficillimum valde: cum tot veniret schismata repetenda, quot fuerunt hæreses, aut impresentiarum sunt. Nec etiam schismata secundo modo introducta intēdimus commemorare: quoniam in illis sicut in primis hæreses multè inuolutæ sunt. De illis enim propriè intelligitur dictum Hieronimo. in. c. inter hæresim. 23. q. 1. dicētis: quod omne schisma inueteratū aliquā hæresim sibi confingit, ut rectè ab ecclesia recessisse videatur: sicut patet in schismate Græcorum, in schismate Iacobitarum, & Armenorum, & nūc Bohemorum: qui in colorem separationis ab ecclesia Romana multas hæreses confinxerunt. Sed impresentiarum solum ea schismata enumerare proposuimus, quæ per illicitum ausum usurpationis apostolicæ sedis introducta sunt in ecclesiã. ¶ Primū schisma fuit inter beatum Cornelium & Nouatianum vrbis Romæ presbyterum. Primus itaq; qui post legitimam successorem pontificum admissus est sedem apostoli-

cam usurpare, ut ecclesiastica ferunt historia, fuit Nouatianus Romanæ ecclesiæ presbyter, & princeps hæresis Nouatianorum extitit, qui se catharos. i. mūdōs nominabant, lapsis spem veniæ denegantes, vnde lapsis fratribus non cōicabant, nec eorū poenitentiam dicebant esse suscipiendam, & ita Nouatianus in schisma & hæresim lapsus est. Ob quã rem papa Cornelius in vrbe cōcilium cōgregat. 70. episcoporum, presbyterorumque totidem cum diaconibus plurimis, in qua Nouatiano cum omnibus suis sectatoribus ab omnibus execrato, & hæresi sua condemnata, statuitur, ut lapsis poenitentibus venia promitteretur, & reconciliatio post dignam poenitentiam cōcederetur. ¶ Secundum schisma fuit inter Felicem & Liberium. Sanè Liberio papa propter fidem exulante à Constantino Augusto Felix presbyter de cōsensu ipsius Liberij substituitur in papatu, qui tandē propter fidei constantiam cōgregato Arrianorum concilio à papatu deponitur. Liberius qui exilij tædio deuictus reuocatus est in hæretica prauitate se subscribens, in sede repositus est, quam sex quasi annis tenuit. Hoc schisma sopitum est morte. Nam primò Felix papa martyrio coronatur: deinde post annos. 6. pseudopapa Liberius mala morte precibus sanctorum extinctus est, quem papa Damasus synodali iudicio publicè condemnauit, & omne quod fecerat, annullauit. ¶ Tertium schisma fuit inter Damasum papam primū, & Ursinum diaconum cardinalem. Hic enim Damasum prælatum non ferens, seditionem Damasus excitat, & seditiosorum hominum potentia in basilica, quæ Sisini appellatur, episcopum se fieri extorquet, legis ordine & traditione peruersis: quo facto, magna turbatio orta est. Quod schisma authore Deo sopitum est. Nam cōgregato concilio, Damasus, qui à maiori & saniori parte electus fuerat, in sede constituitur. Ursinus de vrbe eiectus, episcopus Neapolitanus efficitur. ¶ Quartum schisma fuit inter Bonifacium primū & Eulalium presbyterum vrbis Romæ. Bonifacius ordinatur in basilica sancti Petri: Eulalius in basilica Constantina. Sopitur hoc schisma sic: quoniam ambo iussu imperatoris Honorij vrbem egrediuntur, & facta inquisitione de veritate electionis amborum, reprobatum Eulalium, & Bonifacius quia à maiori & saniori parte fuerat electus, apostolicæ sedi restituitur. ¶ Quintū schisma fuit inter Symmachum primum, & Laurentium. Nam Symmachus est electus in papam in basilica Constantina

ab

ab vna parte cardinalium & clero: Laurentius vero ab alia parte in basilica sanctæ Mariæ eligitur. Sopitū est hoc schisma hoc modo: quia cum vnus alteri non cederet, constituerunt, ut lis tota iudicio Theodorici regis, qui tunc in Italia plenū habebat dominium, diffiniri deberet: qui Rauennæ existens, auditis vtriusque partis plenè legatis, decreuit, ut qui prius electus esset, aut quem maior pars cleri simul & populi elegissent, in sede apostolica resideret, & quia Symmachus prius ordinatus fuerat, maiorque pars ei faueret, obtinuit: qui ex misericordia Laurentium episcopum fecit Nucherinum. Verùm post paucos annos criminatur ex inuidia Symmachus per falsos testes, & apud Augustum accusatus, reuocatur occultè Laurentius, & iterato schismate diuisus est clerus. Sed sopitur hoc modo. Nam iussu præfati regis Theodorici congregatur concilium. 115. episcoporum in vrbe. ut patet dist. 17. c. concilia. §. hinc etiam. in quo Symmacho purgato de crimine falso, & damnatis tam falsis testibus quæ episcopo Laurentio apostolicæ sedis inualore, Symmachus cum summo honore & gloria restituitur. ¶ Sextum schisma fuit inter Siluerium primū, & Vigilium. Vigilium enim Romanæ ecclesiæ archidiaconus cum ad apostolicæ sedis apicem aspiraret, pontifici suo Siluerio parat insidias. Nam cum papa Siluerius nollet ad suggestionem Augustæ reuocare Antonium Constantinum episcopum, quia hæreticus esset, Vigilium spondit se hoc facturū: atque ita beato Siluerio per Guiliarium patricium in exilio deportato, Vigilium fauente Augusta gratia factæ promissionis malè concupitã sedem arripuit, quam postea beata confessioe crimen diluerit. Schisma hoc sopitum est: quia ut quædam historia referunt, mortuo Siluerio in exilio, Vigilium ab omnibus in papam assumptus est. ¶ Septimū schisma fuit inter Eugenium secundum, & alium quendam in discordia coelectum. Quod schisma sopitum est potentia Lotharij filij Lucij imperatoris, qui Romam veniens, statum populi pacificauit cum pontifice Eugenio deprauatum per suos antecessores: & ita reiecto antipapa, Eugenius mansit in papatu, cui etiam maior pars nobilium & populi fauebat. ¶ Octauum schisma fuit inter Leonem quintum, & Christophorum pseudopapam. Qui Christophorus diabólica præsumptione ita excæcatus est, ut Leonem papam vi capere, & carceri mancipare præsumpserit, & ita hoc ordine apostolicam

sedem usurpauit: sed Leone papa in carcere mortuo, & Christophoro antipapa turpiter reiecto, Sergius secundus ad apostolatū eligitur, & sic schisma sopitur. ¶ Nonum schisma fuit inter Iohannem. 12. & Leonem. 8. Nam licet Iohannes. 12. ob demerita sua (quia Iubricus erat & venator) congregato concilio episcoporum Italiae per Ottonem imperatorem foret depositus, & Leo in apostolatu constitutus: nihilominus post recessum imperatoris Iohannes fauore suorum receptus est à Romanis: & collecta synodo, reasumit papatum, Leone deposito: quo tandem iusto Dei iudicio à diabolo extincto, schisma sopitum est. ¶ Decimum schisma fuit inter prædictum Leonem & Benedictum quintum: qui Benedictus cum ab amicis Iohannis adhuc viuentis Leone eligeretur, schisma ortum est. Quod schisma sopitur sic. Reuertitur enim imperator hoc audiens ad urbem, & obfisione illam fatigat, quousque Benedictus sibi traditus est, quem imperator in exilium in Saxoniam mittit, & Leo restituitur: & ita potentia imperatoris schisma sopitur. ¶ Undecimum schisma fuit inter Gregorium quintum, & quendam Iohannem episcopum Placentinum, quem Crescentius consul pecunia corruptus, in apostolicam sedem violenter intrusit: sed hoc imperator cum multo dolore audiens, ad urbem celeriter regreditur, & Crescentium trucidari iubet, & dictum Iohannem oculis effossis priuatum in castro sancti angeli carceri perpetuo mancipauit, & Gregorius restituitur: & sic potestate imperatoris schisma sopitur. ¶ Duodecimum schisma fuit inter Benedictum nonum, & alios tres assumptos. Legitur enim, quod Benedictus nonus postquam in sede apostolica aliquibus annis sederat, deijcitur, & datus est papatus Iohanni Sabinensi episcopo, qui postea vocatus est Syluester tertius: quo potentia aliorum Romanorum, qui Alberto patri præfati Benedicti fauebant, eiecto, Benedictus est restitutus: quo iterato reiecto, datus est papatus Iohanni presbytero sancti Iohannis ante portam Latinam, qui Gregorius sextus est dictus: qui ob ruditatem literarum (ut ferunt) ad vices officij exequendas alium secum consecrari fecit: quæ coadiutoris institutio cum multis non placeret, tertius superinducitur, qui solus vices duorum impleret. Inter tres ergo de papatu contenditur. Vno contra duos, & duobus contra vnum de papatu altercantibus, venit Henricus imperator Ro-

M m 2 mam,

mam, & tribus eiectis, quartus substituitur qui vocatus est Clemens secundus: & ita potentia imperatoris schisma sopitur. ¶ Tredecimum schisma fuit, cum Benedictus decimus fretus potentia aliquorum nobilium Romanorum sedē occupauit apostolicam: qui tandem conscientia ductus, cessit, agnoscens se per ostium non intrasse, & factus est Nicolaus secundus. ¶ Quartumdecimum schisma fuit inter Alexandrum secundum, & Cadulum Parmensem episcopum. Sanē episcopi Lombardiæ dicentes non debere eligi in Romanum pontificem nisi de Italia paradiso, siue iardino, quem vocabant Lombardiam, contra morem ecclesiæ prædictū Cadulum in papam eligunt, fauente eis ad hoc imperatore Henrico. Sed hoc schisma sopitur hoc modo. Nam Henricus imperator rediens ad cor, condolens turbationi ecclesiæ Romam proficiscitur, & Alexandro reconciliatur. Cadulus verò hoc videns, recognoscens errorem, dimissa præsumptione papatus, venit ad obedientiam Alexandri. ¶ Decimum quintū schisma fuit inter Gregorium septimum, & Clementē quendam. Sanē cum inter papam Gregorium septimum & Henricum imperatorē quartum oriretur discordia super inuestituris episcoporum in imperio, suggerente imperatore, superinducitur alius. Nam conuenientibus episcopis & archiepiscopis Lombardiæ apud Brixiam, archiepiscopus Rauennateñ. nomine Gilbertus in papā eligitur, qui vocatus est Clemēs. Vnde secutum est schisma grauissimū, quod durauit vsq; ad mortem præfati antipapæ & præfati Henrici imperatoris, qui schisma illud fouebat: & ita morte illorum sopitum est schisma. ¶ Decimum sextum schisma fuit inter Paschalem secundum, & alios tres pseudopontifices. Sanē cum Paschalis post decessum Urbani secundi in pontificem esset assumptus, coronato in imperium Henrico quarto, aliqui ex clero in pontificem exurgentes, tres diuersis temporibus hæresarchas in papatum promouere moliti sunt, videlicet Albertum, Arnulfum, & Theodoricū: qui quam in initio prophanæ assumptionis turbationes non mediocres excitarunt, mox tamen per verum pontificem restricti sunt: qui bust tandem mala morte extinctis, sopitum est schisma eorum morte. ¶ Decimum septimum schisma fuit inter Gelasium secundum, & Burdinum antipapam. Sanē Henricus quartus occasione assumens, quod ad electionem Gelasij non fuerit vocatus, ele-

ctioni præfata se opponēs, Burdinum quendam ex Hispanis in papā fecit ordinari. Gelasio autē mortuo apud Cluniachū in Francia, eligitur Calixtus secundus, qui Romam veniens, in sutrio Burdinū capit, & confusibiliter ad urbem deducit, carcere recludit, & schisma sopitur. ¶ Decimum octauum schisma fuit inter Innocentium papam secundum, & Petrum Leonis, licet à minori parte fuerit electus: nihilominus potentia parentum suorum vallatus, præualebat in vrbe: quā de causa papa Innocentius cum cardinalibus sibi adherentibus recessit de vrbe in Franciam. Petrus verò Leonis manens in vrbe, arripuit præfulatum, iubensque se vocari Anacletum. Schisma hoc finitur hoc modo. Quoniam Lotharius imperator ad urbem veniens, partem totam Petri Leonis extirpat, & dictum Innocentium papam restituit: & ita potētia Lotharij schisma illud sopitur. ¶ Decimum nonum schisma fuit inter Alexandrum tertium, & quatuor pseudoantipapas. Cum enim Alexander præfatus propter discordiam ortam inter ipsum & Fredericum primum coactus esset Italiam relinquere, iuit in Franciam, vbi quasi per 18. annos mansit: quo tēpore intermedio fauente præfato Frederico quatuor antipapæ successiuē intrusi sunt, apostolicam sedem prophanantes. Primus fuit Octavianus, qui se vocari fecit Victorem. Secundus fuit Guido Cremonenē. qui se vocari fecit Paschalē. Tertius fuit Iohannes Fremeñ. qui se vocari fecit Calixtum. Quartus fuit Laudo, qui se vocari fecit Innocentium. Qui omnes ab Alexandro excommunicati, mala tandem morte interierunt. Composita autem pace inter papam Alexandrum, & præfatum Fredericum, schisma sopitum est. ¶ Vigésimum schisma fuit inter Iohannem papam. 22. & pseudopontificem fratrem Petrum de Corberio. Sanē Ludouicus Bauarus, quia præfatus papa Iohannes sibi non fauebat in facto imperij, sed magis sibi foret contrarius, veniens Romam, in despectum eius fecit præfatum pseudoreligiosum ordinis minorū fratrem Petrum de Corberio erigi in papam, ab eo imperij coronam vsurpans: & ita ortum est graue schisma in ecclesia Dei. Verūm disponente domino præfatus antipapacapitur, & papæ Iohanni præsentatur: tandē in Castro Cremonenē. moritur, & sic schisma sopit. ¶ Vigésimū primum schisma fuit quasi tēporibus nostris p parte. Fuit enim inchoatū circa annum dñi. 1378. & durauit vsq; ad tēpora nostra.

stra. Vacante enim apostolica sede per mortem Gregorij. 11. fuerunt duo ad summum pontificatum assumpti. Primò quidem Bartholomæus episcopus Bareñ. & vocatus est Urbanus sextus. Tandem recedentibus cardinalibus, & conferētibus se ad Aninionem, vbi se securos credebant, electus est cardinalis Gebenneñ. & vocatus est Clemens septimus. Et ita schisma magnum ortum est in ecclesia Dei, quod multis annis durauit. Nam post mortē Urbani sexti per cardinales per eum factos assumptus fuit ad papatum Bonifacius nonus, & post istum Innocentius septimus, & post eum Gregorius. 12. Pro alia verò parte post mortem Clementis assumptus est Benedictus. 13. Tandem per cardinales aliquos Gregorij & Benedicti celebratum est concilium Pisis. anno domini. 1408. & de positis Gregorio & Benedicto quantum in eis fuit, electus est ad papatum frater Petrus de Candia magister in theologia, qui dictus est Iohannes. 23. & ita vbi primò duo contendebant, iam contendebant tres. Verūm Dei misericordia opitulante, religiosa sollicitudine domini regis Sigismundi congregatum est concilium Constantiæ, in quo tribus obedientijs tandem conuenientibus, renuntiat Gregorius iuri suo: Iohannes & Benedictus deponuntur: & ita sopito schismate, redita est pax ecclesiæ. ¶ Vigésimum secundum schisma fuit hoc nostro tempore inter Eugenium papam quartum, & pseudopontificem Amedeū ducem Sabaudia, Felicem nuncupatum. Sanē cum inter præfatum Eugenium & Basilien. concilium, quod coepit de anno. 31. de mense Iulij super aliquibus temerè attentatis in progressu ipsius per aliquos patres ipsius concilij, quæ nunquam aliàs per quæcunque alia vniuersalia concilia vno existente in apostolica sede indubitato pontifice fuerunt attentata. Et maximè super loco, ad quem Græci pro eorum vniōne tractanda erant venturi, grauis orta foret dissensio, & plurimum scandalosa. Nam instantum quorundam impiorum hominum, qui post dissolutionem concilij Basileæ pertinaciter remanserunt, creuit audacia, vt Amedeum ducem Sabaudia in pseudopontificem prophanarent, quem Felicem nominarunt: cui & si pauci exceptis illis de domino suo obedirent, nihilominus stulta præsumptiōe vulnerata est ecclesia. Verūm mortuo Eugenio, & succedente beatissimo domino nostro Nicolao papa. 5. ad suggestio-

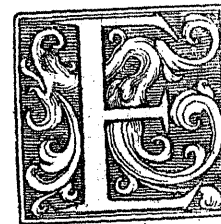
nem illustrissimorū regum & dominorum, videlicet regis Franciæ & Angliæ præfatus dominus Amedeus destitit ab impresia summi pontificatus: quem Amedeum tam pro nobilitate sanguinis, quam pro pace reddita ecclesiæ sanctissimus dominus noster Nicolaus pro sua clementia maxima cum charitate suscipiens, cardinalem legatum cum certis prerogatiuis in tota terra Sabaudia perpetuum instituit, ac creauit: & ita schisma Deo gratias sospitum est.

¶ De multiplici via sopiendi, siue tollendi schismata.

Cap. X.

S V M M A R I V M.

1 Schismata quomodo ab ecclesia sint tollenda, & sopienda.

X prædictis in superiori cap. facile quis colligere potest plures vias esse, quibus schismata sopiri atque tolli possunt de ecclesia. Notauimus autem inter alias decem vias. ¶ Prima via est discussionis veritatis & iustitiæ, vt videlicet discutiatur quis inter contententes sit verus papa. Et ista via est multum conueniens: quoniam per eam vincit veritas, & lucescit iustitia, falsitas repellitur, temeritas reprobatur, & audacia compescitur: ne de cætero de facili fiant schismata per impressiones, vel alios modos illicitos. Vnde hoc modo via præcluditur futuris schismatibus, & vnitas ecclesiæ firmatur, cum iustitia & pax osculata fuerint, vt inquit psal. Verūm hæc discussio veritatis de iustitia contententium quandoque facta legitur per imperatores antiquis temporibus, cum imperatores potentiores essent: & hoc maximè, quando schisma erat recenter introductum, & nondum (vt ita dicam) extra muros vrbis processerat, & parum habebat dubitationis. sicut patet in schismate quarto in præcedenti cap. commemorato. Nam cum inter Bonifacium primum, & Eualium presbyterum vrbis Romæ foret super papatu contentio, iussu imperatoris ambo contententes vrbem egrediuntur, & inquisitione facta

de veritate electionis amborum, & reperto, q̄ Bonifacius à maiori & saniori parte fuerat electus, suscipitur, & Eulalius ricitur. Nec miratur aliquis (sicut quidam ad pauca respicientes faciunt) quod imperatores ita fecerunt: quoniam non ut iudices, aut vsurpantes ecclesiasticum iudicium illud egerunt, sed ut patroni ecclesiæ, & protectores pacis & vnitatis ecclesiæ per modum habendæ declarationis veritatis, vt sciretur per doctos viros, quis contententium esset verus pontifex, cui fauere debeant, & quis intrusus, quem expellere teneantur. iuxta ca. si quis pecunia. dist. 79. Quandoque verò inquisitio ista veritatis & iustitiæ facta est per conciliū prælatorum, & hoc, quando dubium de veritate papatus inter contententes erat aliquantulum probabile, & maximè cum vtraque pars habuit potentes dominos tam seculares quàm ecclesiasticos fauentes, aut cum aliquantisper esset antiquatum, & ex hoc magis firmatum. Et hoc factū videtur conuenienter: quoniam huiusmodi dubij conueniens iudex videtur esse concilium, vt videtur secundum aliquos colligi ex glo. c. si duo. dist. 79. vbi tamen glo. non nisi hoc querit. Glo. sed quis erit iudex de hoc: an electio sit contra phas. Non ipsi cardinales: quia sic essent iudices in proprio facto. nam nullus potest superior inueniri, vt extra de elect. licet in fine. Dic illud. c. locum habere, quando neuter est electus à duabus partibus. vel dic concilium cōuocabitur: hæc glo. Hug. verò dicit in apparatu suo sic. Sed cuius examini committetur hæc causa, vtrum sint ita electi vel non. fortè loquitur de manifesto, vel ad cardinales spectat hoc cognoscere. vel si cardinales adeò dissentiunt, debeat concilium cōuocari autoritate cardinalium. hæc Hug. Hæc via, scilicet per viam concilij sopita sunt plura schismata: sicut patet in cap. præcedenti. Sic enim sopitum est schisma tertium, quod legitur fuisse inter papam Damasum primum, & Vrsinum. Nam vt dictum est in præcedenti ca. congregato concilio, & inuento, quod Damasus fuerat à maiori & à saniori parte electus, suscipitur, & Vrsinus de vrbe expulsus, Neapolitanus cōstituitur episcopus. Item hac via sopitum est schisma quintum secundò ortum inter Symmachum & Laurentium. Nam vt dictum est, & habetur in. §. hinc etiam. distinct. 17. præcepto Theodorici regis congregato concilio multorum prælatorum, sed autorizato per eundem Symmachum, Symmachus restitutus est, & Laurentius eiectus. Hic tamen

notandum, quòd pro discussione veritatis contententium de papatu nunquam legitur superioribus temporibus conuocatum ali- quod concilium vniuersale vtpote prælatorum totius orbis, sed fuit concilium bene particulare: quia aut prælatorum vnius prouinciæ, scilicet Italiæ tantum: aut aliquarum paucarum, sicut patet ex dictis in præcedenti. c. ¶ Secunda via sedandi schismata est via compromissi, vt scilicet contententes de papatu compromittant in arbitros, & in arbitratores, promittentes stare eorum iudicio, siue eorum sententiæ: siue arbitratores isti sint laici, siue clerici. Et ad hanc viam reducitur illud, quo contententes de papatu committerent aliquibus potestatem discutendi de iure eorum, vtrum eorum aliquis sit verus papa, vel nullus, & promittendo cum hoc, quòd stetur eorum sententiæ absq; aliqua contradictione. Hac via sopitū est schisma quintum primò ortum inter Symmachū & Laurentium. Nam ambobus, vt dictum est in præcedenti ca. compromittentibus in regem Theodoricum, ipsius regis iudicio acceptus est Symmachus papa: quoniam maior pars cleri & populi eum elegerat, & reiectus est Laurentius. ¶ Tertia via est per nouam electionem, vt scilicet ille inter contententes, inter quos est dubium quis sit verus papa, habeatur pro papa, qui noua electione à maiori parte vniuersitatis fuerit electus. & hoc modo currit. ca. si duo fortè. dist. 79. in quo Honorius imperator ad Bonifacium papam ita scribit. Si duo fortè contra phas temeritate concertantium fuerint ordinati, id est electi, nullum ex eis futurum sacerdotem permittimus, sed illum solum in sede apostolica permanere censemus, quem ex numero clericorum ordinatione, id est electione noua diuinū iudiciū & vniuersitatis consensus elegerit. hæc ille. dicit Hug. vel maioris partis. ¶ Quarta via est: vt expulsis, siue reiectis omnibus contententibus, alius eligatur. Et hæc via videtur conueniens, quando de iure nullius contententium habetur certitudo, aut quādo si alter illorum remaneret, foret scandalum magnum. Et sic videtur currere glo. quæ habetur in ca. si fortè. distinct. 63. in quo determinatur. Cum vota eligentium in duas se diuidunt partes, quis sit præferendus alteri. vbi gloss. super verbo, tamen vt nullus, ita dicit. quasi. d. Si timetur scandalum, vtriusque electio cassabitur. vt distinct. 79. si duo. Hæc via sopitum est schisma octauum, quod fuit inter Leonem quintum, & Christophorum. Nam vt dictū est in præ-

cedenti cap. Leone in carcere mortuo, & Christophoro turpiter eiecto, Seruius secundus electus est, & sic schisma sopitum est. Item eadem via sopitū est schisma duodecimum, quod fuit inter Benedictum nonum, & alios tres aduersarios: quoniam omnes contententes potentia Henrici imperatoris eiecti sunt, & electus est vnus alius, qui dictus est Clemens secundus. Item hac via videtur sopitum diebus nostris schisma magnum in concilio Constantiensi. vbi Iohanne. 23. & Benedicto. 13. depositis, electus est Martinus quintus. ¶ Quinta via est cessionis, siue cessationis à prosecutione papatus alterius contententium. Hac via sopita sunt aliqua schismata. Sopitum est enim schisma. 13. quia Benedictus. 10. conscientia ductus, cessit papatu, quem per violentiam ingressus fuerat, & Nicolaus secundus est electus. Item schisma. 14. inter Alexandrum secundum, & Cadulum, qui vt patet in præcedenti cap. deficiente sibi fauore imperatoris Henrici, destitit à prosecutione papatus. Item schisma. 22. quod fuit inter sanctissimum dominum nostrum papam Nicolaum & Amedeum quendam ducem Sabaudia: quod clementer apud nos agente omnipotente domino Amedeo cessante à prosecutione papatus ablatum est. ¶ Sexta via est via armorum adhibita contra intrusos. Hæc via maximè cōuenit, quando habetur certitudo de iure vnus, & de intrusione alterius. Hac enim via plura schismata ablata leguntur, sicut schisma septimum inter Eugenium secundum, & aduersarium eius. Item schisma octauum inter Leonem quintum, & Christophorum. Item schisma decimum inter Leonem octauum, & Benedictum quintum. Et sic de multis alijs. vt in ca. præcedenti plenius continetur. ¶ Septima via est via reconciliationis cum imperatoribus, siue principibus, quorum fauore schisma fouetur, atque manuetur. Hoc modo sopitum est schisma. 14. quod fuit inter Alexandrum secundum, & Cadulum. Et schisma. 19. inter Alexandrum tertium, & alios quatuor antipapas. vt in cap. præcedenti visum est. ¶ Octaua via est, cum contingente morte alicuius de contententibus, suscipere alterum contententium. Sic legitur schisma sopitum inter Siluerium & Vigilium. Quoniam, vt dictum est in præcedenti cap. Siluerio in exilio pro Christi fide mortuo, Vigilium licet malè ingressus fuerit, ab omnibus tamen receptus in papam, creditur tamen q̄ per nouam electionem. Item hac via sopitum

est schisma secundum, quod fuit inter Felicem & Liberium. Felix martyrio coronatus est, Liberius verò factus hæreticus, qui alio nomine Leo vocatus, vixit post occupationem apostolicæ cathedræ per plures annos, postea mala morte extinctus perijt, & Damasus electus est, & sic schisma illud extinctum est. ¶ Nona via sedandi schisma est per capturam intrusi vel intrusorum: quod possibile quandoque est, opitulante diuina misericordia, maximè cum paucos habent fautores, & minus potentes. Hac via sopitum est schisma inter Calixtum secundum, & Burdinum antipapam. Nam papa Calixtus cepit in butrio præfatum Burdinū antipapam & schisma sopitum est. Item hoc modo sopitum est schisma. 20. inter Iohannem. 22. & Petrum de Corberio: nam captus est Petrus de Corberio, & ductus ad præfatum Iohannem, 22. & ita schisma ablatum est. ¶ Decima via est via persuasionis fiendæ per principes magnos, maximè cum non solum pro excellentia dignitatis reuerendi sunt, sed etiā pro celsitudine potestatis metuendi existunt. Debet enim dari modus, vt per huiusmodi magnæ & reuerendæ autoritatis, & potestatis metuendæ principis persuadatur intruso, siue intrusis, vt pro reuerentia Dei, & ecclesiæ honore velint à proposito desistere, addentes minas, q̄ aliàs oportet eos ea facere quæ tenentur in fauorem vnitatis ecclesiæ. Hac via sopitum est schisma vltimum, quod introduxerunt Basiliens. de Amedeo duce Sabaudia, quo suasisibus illustrissimorum dominorum regum scilicet Francia & Angliæ desistente à proposito, schisma ablatum est, vt in præcedenti ca. plenius dictum est.

¶ In quo declaratur, an Papa possit in schisma incidere, vel esse schismaticus. Cap. XI.

S V M M A R I V M.

1 Schismaticus an papa esse possit.

S Virgit ex prædictis quæstio non parua apud aliquos, an scilicet Romanus pōtifex, cum caput ecclesiæ sit, possit in schisma incidere, vel schismaticus esse? Et visum est aliquibus quòd non. Tum primò: quia si schisma iuxta superius habita sit diuisio illicita p

Opi. 1. R. 4. titio. 1.

inobedientiam ab vnitatē ecclesiæ militatis, cuius caput est papa, vt dicit Hostien. nullusq; possit à se ipso separari (vt notum est) non videtur qd papa verus possit in schisma incidere, sicut nec à seipso separari, vel diuidi. Tum secundo: quia nullus, in quo, & apud quē est ecclesia, incidit in schisma: sed verus papa est huiusmodi. vt. 24. q. 1. loquitur. & c. dicimus. imò per separationem ab eo incurritur schisma, secundum illud Cypriani in. c. scire. 7. q. 1. sic dicentis. Scire debes episcopum in ecclesia esse, & ecclesiam in episcopo: & si quis cum episcopo non sit, in ecclesia non esse. ergo nullus verus papa potest in schisma incidere. Consequētia videtur bona. Et antecedens videt pater pro vtraq; sui parte. ¶ Alijs autē videtur cōtrarium, qd (saluo semper meliori iudicio) videtur nobis sanius loqui. Vñ videtur, qd Romanus pōtifex possit in schisma incidere, non solū ex ea parte, qua potest incidere in hæresim iuxta. c. si papa: 40. di. & per consequēns in schisma, cū in hæresi schisma includatur, vt in superioribus declarauimus in. c. 1. sed etiā ex ea parte, quā schisma distinguitur ab hæresi, & pōt sine illa esse. Pro quo aperte videtur facere glo. c. 1. 24. q. 1. in summa. vbi ita dicitur. Maxime cū schisma non possit esse sine hæresi, nisi forte in summo pōtifex, vt si duo crearetur, & vterq; crederet ecclesiā apud se esse. 7. q. 1. fact. Ecce qd glo. hæc manifestē supponere videtur, qd papa possit incidere in schisma. Quod etiā manifeste videtur asserere beatus Cyprianus de Nouatiano loquens in epistola ad Antonianū, sic di. Episcopatu autē tenere non posse etiā si episcopus prius factus à coepiscoporum suorum corpore, & ab ecclesiæ vnitatē discederet. Quā apostolus vt inuicē nosmetipsos suslineamus, ne ab vnitatē, quā Deus cōstituit, recedamus, & dicat, suslineantes inuicē in charitate, satagētes seruare vnitatē spiritus in cōiunctione pacis. hæc Cyprianus. Consequenter ratione probatur præfata cōclusio sic. Papa potest illicitē se diuidere ab vnitatē ecclesiæ, & ab obediētia capitis ecclesiæ. ergo potest in schisma incidere. Cōsequētia est bona per locū definitionis ad definitū. Antecedēs probatur sic. Quoniā papa potest à Christo, qui est principale caput ecclesiæ & respectu cuius maximē vnitatē ecclesiæ attēditur per inobediētiam recedere non obediēdo legi eius, aut præcipiendo ea quæ naturali aut diuino iuri cōtraria sunt, & per consequēns separare se à corpore ecclesiæ Christo subiecta p obediētiam. & ita absq; dubio videt qd papa possit

Ratio secundā

Opi. auctoritas

fit in schisma incidere. Secundo sic. Si papa potest separare se sine aliqua rōnabili causa, sed pura voluntate sua à corpore ecclesiæ & collegio sacerdotū per non obseruātiā eorū quæ vniuersalis ecclesia ex traditione apostolorū obseruat: iuxta. c. ecclesiarū. dist. 11. aut per non obseruātiā eorū, quæ per vniuersalia cōcilia, aut apostolicā sedis autoritatē sunt vniuersaliter ordinata, maxime ad cultū diuinū, vt puta nolēdo obseruare in se ea quæ vniuersalē statū ecclesiæ, aut vniuersalē ritū cultus ecclesiastici concernūt. vt qd nollet celebrare in vestibus sacris, aut locis sacratis, aut cū luminariis, aut signare se signo crucis sicut residuum sacerdotū collegium facit, & similia, quæ ad perpetuam generaliter ordinata videntur vtilitatem, contra cap. quæ ad perpetuam. & cap. violatores. & cap. sunt quidam. & c. contra statuta. 25. quæst. 1. ergo videtur, quod papa in talibus diuidēdo se ab obseruātiā vniuersalis ecclesiæ cum pertinacia possit in schisma incidere. Consequētia est bona. Et antecedēs non est dubiū: quia sicut posset incidere in hæresim, ita in inobediētiam, & pertinacē non obseruātiā eorū, quæ ordinata sunt ad cōm statum ecclesiæ. Vnde Inno. in. c. de cōsue. dicit, qd in omnibus obediēdum est papæ, dū non veniat contra vniuersalē statum ecclesiæ: in eo enim casu dicit, qd non est sustinēdus sine causa rationabili. ¶ Tertio argui potest sic. Contendentibus aliquibus de papatu si etiā is qui esset verus papa; dubius tamen, probabiliter apud aliquos ita negligēter & pertinaciter se haberet ad vniōnē ecclesiæ procurandam, qd nollet facere quicquid in se esset pro vnitatē ecclesiæ reintegrāda, talis videret schismaticus tritor: quæ ad modū multi diebus etiā nostris argumētābantur de Benedicto. 13. & Gregorio. 12. ¶ His habitis dici posset ad ratiōes in oppositū, quoniā non videtur militare. Non quidem prima: quia schisma non solūm est diuisio ab vnitatē ecclesiæ in ordine ad papam per inobediētiam factam à primario, & principali capite quod est Christus. Nec illud probat aduersariorū propositum quod inducūt dicentes, qd papa non possit à seipso separari. Quoniam licet hoc verū sit, potest tamen separari per inobediētiam à capite Christo cuius vicarius est, & ab institutione apostolicæ sedis in quātum se diuidit ab obseruātiā eorū quæ sancti patres prædecessores in apostolica sede generaliter ad cōmunem ecclesiæ vtilitatem siue statum constituerunt sicut diximus. ¶ Ad secundam respondetur per alios dicendo

Ad primā ratiōnē primæ opi.

Ad secundā dicendo

dicēdo ad minorem, qd tunc apud papā intelligitur vere esse Christi ecclesia, quando ipse manet subiectus capiti Christo, cuius est vicarius recognoscendo ab eo potestātē suam pendere, debitam illi subiectionem seruando, & obseruantijs vniuersalis sanctæ matris ecclesiæ ipsius Christi sponsæ. canonicē se confirmando.

De opinione quorundā, quod propter schisma tollēdum verus & indubitatus papa possit compelli cedere: aut nolēs cedere, possit deponi. Cap. XII.

SUMMARIUM.

Papa uerus an propter schisma tollendum possit cogi ut cedat papatu disquiritur.

Voniā præter vias supra nominatas ad tollendum schisma volunt aliqui ponere vnam aliā viam, videlicet per viam compulsionis ad cedere: & vbi cedere noluerit, quod deponi possit, vt scilicet compellatur papa quantumcunq; sit verus & indubitatus per aliquem modum, vt puta per subtractionē obediētiae, vel captionem personæ. Et hanc suam opinionem multipliciter fundare nituntur. Primò exemplis aliquibus sacre scripturæ. Secundò præctis aliorum cōciliorum. Tertio autoritatibus. Quarto rationibus. ¶ Vnde primò quod verus pontifex in huiusmodi casu debeat propter schisma tollendum cedere proprię dignitati, sic probant exemplo mulieris illius meretricis, de qua legitur. 3. Regum. 3. quæ filium suum verum potius aduersariæ mulieri per mendaciū vendicanti adiudicari concessit, quàm filium diuidi, siue secari. in quo signo cognitum est, quod ipsa esset vera mater pueri. ergo similiter Romanus pontifex antequā per mittat ecclesiæ corpus secari, debet cedere dignitati. ¶ Secundo idem arguitur exemplo Christi, cuius actio nostra debet esse instructio: qui ex inaniuit semetipsum factus obediēs vsque mortem crucis, vt inquit Apostolus ad Phil. 2. ergo Ro. pō. exēplo ipsius Christi, cuius est vicarius, pro salute populi sui, & vniōnē ecclesiæ deberet etiā se exinanire vsq;

Probatio. 1

Secunda.

que ad cessionē suę dignitatis. ¶ Tertio sic arguitur ex præctis concilij Pisani, quod duos cōtendētes de papatu deposuit, videlicet Gregoriū & Benedictū, quorū alter verus papa credebatur, & electus est vnus alius, videlicet Petrus de Cādia. ¶ Quarto patet etiam idem exemplo Cōstantien. concilij, in quo depositi sunt etiā duo. s. Iohānes. 23. & Benedictus, & electus est Martinus. ¶ Quinto arguitur auctoritate. Dicitur enim Iohan. 10. qd bonus pastor animā suam ponit pro ouibus suis: ergo Ro. pō. qui totius dñici gregis pastor est ouiu Christi, secundum illud Iohā. vlt. Pasce oues meas, debet vitā suam ponere, & multo magis dignitatem, quæ minus est, qd vita pro ouibus suis ne pereant. ¶ Sexto auctoritate iuris ex. c. nisi cū pridē. de renun. 6. Pro graui quoque. vbi videtur haberi, qd prælatus pro schismate, aut scādalo tollēdo cogi possit ad cessionē: sed quod de alio episcopo inferiori reaccipitur, pari ratione in episcopo vrbis: tū quia sola administratione præcellit illum: tū quia maius scādalu oritur ex perturbatione vniuersalis ecclesiæ, qd vnus dicecessis. ¶ Septimo arguitur idē ex gl. c. si forte. di. 63. vbi dicitur, qd si duo eligantur in discordia, ille iudicio Metropolitanū alteri præferat, qui maioribus adiuuatur studijs, & meritis, vt tamē nullus detur episcopus inuitis, & c. vbi gl. ait q. d. Si timetur scādalu, tunc vtriusq; cassatur electio. vt. 79. di. si duo. ergo videt quod propter euitandum scādalu schismatis in ecclesia, & ne inuitis sit pontifex, & per consequēns odibilis papa cedere debeat, & ad hoc posset compelli. ¶ Octauo sic ratione. Quicūque peccans pertinaciter cōtra articulum fidei potest non modò compelli cedere, sed etiā deponi à concilio vniuersali, vt satis patet ex cap. si papa. di. 40. sed papa nolēs cedere pro vniōnē ecclesiæ cum videat facere, qd ecclesia non sit vnita, videtur errare, & peccare in articulum, Vñ sanctam ecclesiā. vt notat Hostien. in summa de schismaticis. & ad hoc facit cap. aduocauit. 24. q. 1. ergo sequitur qd in tali casu etiam verus papa possit compelli cedere, & vbi noluerit, possit deponi. ¶ Nonum sic. Quicumque potest scādalu tollere, & non tollit, censetur huiusmodi scādalu efficere. vt in capi. error. distin. 80. & c. 2. q. 7. negligere: sed papa potest tollere scādalu schismatis de ecclesia cedendo. ergo si non vult, videtur ipse schisma introducere, siue nutrire: sed huiusmodi potest deponi per concilium. ergo. & c. ¶ Decimo sic. Prælatus videns ecclesiam suam periclitari

Quarta.

Quinta.

Sexta.

Septima.

Octauum.

Nonum.

Decimum.

in spiritualibus & temporalibus propter scādalum personæ suæ tenetur cedere, vt notat docto. in capitu. nisi cum pridem. de renunt. §. pro graui quoque. & fortius hoc potest dici de papa, cum maius imminet periculum retinendo ecclesiā totam in schismate, quod teneatur cedere. ergo videtur quod vbi non vult cedere, possit compelli ad cedendū, vel nollens cedere, deponi.

¶ Quid in præfata quæstione dicendum videatur secundum veritatem: & respondetur rationibus in oppositum.
Cap. XIII.

S V M M A R I V M.

¶ Papa uerus utrū propter schisma tollendū papæ tui cedere debeat, quid secundū ueritatē sit tenendū, duabus authoris cōclusionibus ostēditur.

Prima conclusio auctoris.

AD hanc quæstionē quid secundum ueritatem (saluo semper meliori iudicio) respondendum uideatur, sub duabus conclusionibus ponemus. **¶** Prima est, quod in casu schismaticis, in quo vnus est uerus indubitatus papa, & alter intrusus, seu contra fas ordinatus, si talis intrusus magnos & potentes habeat sequaces, siue adherentes, ita ut pseudopapa non possit manu armata comprimi, & non habeatur spes, quod alia uia schisma sopiri possit, quam per cessionē ueri pōtificis habeaturq; certitudo quod per cessionē ueri pontificis, reintegretur ecclesia, & oues dispersæ ad vnicū & sub vnico pastore reducātur ouile, hoc casu Romanus pōtifex quātūcūq; clarū & indubitatum ius habeat in papatu, uidetur debere cedere papæ tui pro intergranda vnione ecclesiæ. Pro qua conclusionē faciunt plures rationes, quæ factæ sunt in præcedenti capitu. maximē illa, quæ sumitur ex euangelio Iohan. vbi Christus ait, quod bonus pastor animam suam ponit pro ouibus. vbi uidetur iuri diuino consonum, ut pastor ecclesiæ pro ouibus suis errantibus in vnum gregem & ouile congregandis, si alia uia congregandi non habeatur, nec speretur, nisi iuri suo cedendo, renuntiare debeat, vt sub alio pastore cum sub eo fieri non possit,

dominicus grex reintegretur. Item plurimū confortat hanc conclusionem ratio quæ assignatur in capitu. nisi cum pridem. de renunt. §. pro graui quoque. vbi ita dicit papa. Pro graui quoque scandalo cum aliter sedari nō potest, licet episcopo petere cessionem, ne plus temporalem honorem, quam æternam videatur affectare salutē: memor illius quod dicit Apostolus, Si scandalizauero fratrem meum, non manducabo carnes in æternum. Hanc conclusionem videtur confirmare beatus Aug. in multis locis. Ait enim super Psal. Deus iudicium tuum regi da. super uerbo, Suscipiant montes pacem. Excellentes quippe in ecclesia vigilanti intentione consulere debent, ne propter suos honores superbe agendo, schismata faciant, vnitate compage dirupta. Nā qua fronte in futuro seculo promissum à Christo sperabimus honorem, si Christianā in hoc seculo noster honor impediatur vnitate? hæc ille. Item secūdō hoc manifestē confirmat libro secundo contra Grammaticum Grammaticū, dicens. Nec episcopi propter nos sumus, sed propter eos, quibus uerbum, & sacramentum dominicum ministramus: ac per hoc ut eorum sine scandalo seque necessitas habet: ita vel non esse debemus, quā nō propter nos, sed propter alios sumus. Denique nonnulli sancta humilitate præditi uir propter quædam in se offendicula, quibus piē religio seque mouebatur, episcopatus officium non solum sine culpa, uerum cum laude deposuerunt. Item in libro gestorū cum Emerito. capitu. 10. Pro pace Christi episcopi debent esse, aut debent non esse. & subdit. Quid dubitamus redemptori nostro sacrificium illud humilitatis offerre: an uero ille decalis in membra humana descendit, nisi ut membra eius essemus? & nos ne membra eius crudeli diuisione lanientur, de cathedris descendere formidamus: propter nos sufficit quod Christiani fideles & obedientes sumus. Hoc ergo semper sumus: episcopi autem propter Christianos populos ordinamur: quod ergo Christianis populis ad Christianam pacem prodest, hoc de nostro episcopatu faciamus. Et infra capitul. 11. Propter nos hoc debemus esse, quod uos. Quid debes esse tu cuiuscunque loquor, utrum Christianus, fidelis, obediens? hoc tu propter te, hoc & ego propter me: ergo quod tu propter te & ego propter me semper debemus esse: quod autem sum propter te, tibi sim si tibi prodest, & nō sim si obest. Et infra subdit. Si serui uiles sumus cur dño æternis lucris pro nostris temporalibus sublimitatibus?

sublimitatibus? inuidem? episcopalis dignitas nobis fructuosior erit, si gregem Christi deposita magis collegerit, quam retenta disperferit. Et infra. Fratres mei si Deum cogitam, locus iste altior specula munitionis est, non fastigium superbientis: si cum uolo retinere episcopatum meum disipo gregem Christi, & quoniam non est damnum gregis honor pastoris. & infra. Nam qua fronte in futuro seculo promissum à Christo sperabimus honorem, si Christianam in hoc seculo noster honor impedit vnitate? Secūdō principaliter patet præfata conclusio ex illa regula Hiero. Omnia quæ possunt præmitti salua triplici ueritate, sunt propter scandalum dimittenda: sed papa in casu præfato potest cedere papæ tui salua triplici ueritate, ut patet. ergo uidetur quod propter scandalum mouendum schismatis de ecclesia debeat cedere papæ tui. Tertiō sic. Papa plus debet diligere salutem spiritualem ouium suarum, quæ impeditur per scandalum schismaticis, quam quodcunque bonum temporale, & per consequens quam dignitatē suam, quæ temporalis est: sed id quod minus diligitur est dimittendum propter id quod magis diligitur, si tale aliter haberi nō possit. ergo papa in præcedenti casu cedere debet. **¶** Secunda conclusio: quod papa uerus & indubitatus, qui non sit à fide deuius non potest cogi ad cedendū nec cedere nolens, potest deponi. Ista conclusio patet ex omnibus rationibus & doctorum testimonijs quibus in. 2. lib. cap. 93. probatum est, quod Roma. ponti. uerus & indubitatus extra casum heresis non possit à quo cūq; nisi à Deo deponi. Idem patet ex omnibus illis rationibus, quibus in. 3. libr. cap. 44. ostensum est, quod Romanus ponti. auctoritate iurisdictionis superior sit vniversali concilio. Manifestum est autem, quod inferior non habet potestatem iurisdictionis in superiore. distin. 21. inferior. & extra de ma. & obediens. cum inferior. Nihilominus ex alijs sic ostenditur præfata conclusio. Communis sententia est sanctorum canonum, ut in. 2. libr. ostendimus, quod papa propter nullū crimē deici potest, nisi cum sit à fide deuius. distin. 40. si papa licet enim electionem summorum pontificum Deus commiserit clericis religiosis, deiectionem tamen suo duntaxat iudicio reseruauit. 79. dist. electionem. & notatur per doct. uidelicet per Io. distin. 79. in summa per Hostien. in summa de constit. §. quis posset. in principio. per Archi. de hæreticis in fidei. lib. 6. & ibidem per Iohā. An.

Secunda conclusio.

& de auth. & usu pal. & de renū. c. 1. libr. 6. & de elec. licet de uitanda. Si itaq; papa propter crimen quodcunque magnum excepta hæresi non potest deponi, etiam si foret ecclesiæ inutilis, & negligens, & remissus. ut notatur de renun. cap. 1. libr. 6. in glo. ordi. quomodo concedendum erit quod cum sit innocens, propter aliorum crimina, hoc est schismaticorū proteruam pertinaciam ueniat deponendus aut deiciendus? Secundo confirmatur ista ratio sic. Contra iustitiam est: quod innocens propter malitiam aliorum ueniat honore & dignitate sua, quam iuste habet, priuandus, ut manifestum est. ergo papa uerus & indubitatus, innocens, & immaculatus propter malitiam quoruncunque schismaticorū nō uidetur posse compelli ad cedendū dignitati suæ, nec posse deponi: aliā daret uia, quod nullus in dignitate sua quantuncunque sanctus esset stabilis, si propter sedandum schisma exitum malitia quorundam impiorum hominum cedendum esset honori, dominio, & dignitati, quod maximum scandalum posset parere in Dei ecclesia, & tantō maiora, quanto talis uolentia, seu tyrannis in altiore dignitate, sicut est papatus, attentaretur. Tertiō sic. Nullus potest compelli cedere bonis temporalibus, in quibus habet clarum ius, & indubitatum propter scandalum siue schisma quoruncunque: quia aliā, ut dictū est, daretur malis occasio rapiendi, & nocendi bonis. Vnde sanctus Tho. in. 2. q. 44. arti. vlti. dicit, quod propter eos, qui scandala concitant, nō sunt temporalia dimittenda: quia hoc etiam noceret bono communi: daretur enim malis rapiendi occasio. ergo multō minus quis potest compelli cedere dignitati: cum multō præstantior sit bonis alijs temporalibus propter alios scandala & schismata suscitantes. Quartō præfata conclusio confirmari uidetur auctoritate beati Cypriani, qui in epistola ad Iuuianum episcopum super schismate inter Nouatianum & Cornelium loquens, inquit. Quid ergo, quia honorem cathedræ sacerdotalis Nouatianus usurpat, nunquid idcirco nos cathedræ renuntiare debemus? & quia Nouatianus altare collocare, & sacrificia offerre contra fas nititur, ab altari & sacrificijs cessare nos oportet, ne paria & similia cum illo celebrare videamur? Vanum profus & stultum est, ut quia Nouatianus extra ecclesiā uendicat sibi ueritatis imaginē, relinquat ecclesia ueritatem. hæc Cypri. **¶** Quintō præfata conclusio ostenditur sic. Apud iuris peritos nō parum dubitatum fuit superioribus temporibus

poribus, vtrum papa volens sponte ex causa, puta quia esset insufficientis, & inutilis ad regnum Romanæ atque vniuersalis ecclesiæ papatui renuntiare, foret admittendus ad renuntiationem. In cuius rei testimonium disputatio cum fortissimis pro vtraque parte rationibus satis abunde & eleganter recitata est per Iohann. An. in capitu. 1. de renuntia. libr. 6. in gloss. & plenius in nouel. Ad cuius quoque quæstionis decisionem processit illa constitutio in capit. 1. de renuntia. libr. 6. modò si iam fuisset diffinitum, aut ita iure diuino aut humano fundatū, quòd papa propter iustā causam tollendi schismatis, aut grauis vitandi scandali non tantum volens, sed etiam inuitus compelli posset cedere, nulla profectò fuisset dubitatio apud tot & tantos iuris sapientes, an ex iusta causa sponte volens cedere, foret admittendus: cum ergo papa verus & indubitatus propter vitandū schisma exortum per alios possit compelli ad cedendum nullo iure caueatur, non videtur sine periculo conscientie indifferenter hoc attendendum. Vnde vna de causis quare schisma Chore, Dathan, & Abiron graui & insolita poena punitum est Nume. 16. vt dicit sanctus Thom. in 4. disti. 13. quia expediebat, ne prælati ecclesiæ contemnerentur. Planè cum sint locum Christi tenentes in ecclesia, cum magna reuerentia tractandi sunt. ¶ Sextò sic. Quæquam cogi suo iuri cedere, & ius suum inuitum abdicare vel amittere, est de genere vitiorum: vt patet ex regula iuris ergo videtur quòd papa verum ius habens non possit cogi cedere iuri suo. ¶ Septimò patet eadem conclusio. Quoniam si papa verus propter tollendum quodcumq; schisma cedere compellatur, res efficietur extemplo perniciosissima. Patet: quoniam potestatis laicorum in futuris temporibus via parabitur, qua Romanum pontificem inuitum, & reluctantem suis prauis requisitionibus renuntiationi pro voluntate eorum subijciat, confingent quandam hæresim contra eum, vel minus canonicam electionem criminabuntur, & apostaticum erigent, quem sua magna potentia perperam suffragantes, nò aliter quam si verus apostolicus cesserit, federe patientur. Præterea de coniuratione fortasse cardinalium aliquorum, quibus per eandem exempli effigiem via confirmis aperiretur, & Apostolici deponendi facultas pari consequentia tribueretur, & principatus apostolicus ex malorū arbitrio dependebit: quòd quam inconuenientissimum sit, nullus mente fa-

nus ignorat. Propter quod inquit Cyprianus in epistola ad Iuuanianum. & habetur. 7. quæstione prima. Quam periculosum autem sit in rebus diuinis vt quis cedat iuri suo & potestati, scriptura sancta declarat. &c. Sic vt inquit Hugo. & Archidia. Cornelius fatigatus labore schisma agere volebat. Sed quærit Hugo. nunquid non licet cuique renuntiare iuri suo? Respondet. Aut enim renuntiatione nocet sibi, & alijs; aut alijs tantum & non sibi: & sic non licet ei renuntiare, & mortaliter peccat renuntians. Si sibi soli nocet, fortè non peccat: quia cuique licet renuntiare iuri suo, quòd tangit ipsum, & non alium. argu. 2. quæstio. 5. mandastis. Quibus habitis dicendum est ad rationes in oppositum. ¶ Ad primam cum arguitur exemplo mulieris. &c. respondetur breuiter, quòd non facit ad propositum: quoniam mulier illa non coacta à rege, aut ab aliqua potestate, sed sponte celsit iuri filij sui, animaduertens sectionem illam irrecuperabilem. Vnde licet posset ex illo exemplo sumi argumentum, quòd papa cum vnio ecclesiæ aliàs reparari non posset nisi cedendo papatui, quòd cedere deberet iuri suo, nihilominus non arguitur, quòd compelli posset. ¶ Ad secundam cum arguitur exemplo Christi, respondetur quòd etiam non videatur facere ad propositum arguentium. Tum primò: quia licet Christus pro salute ouium suarum humiliauerit se vsque ad mortem, non tamen vsque ad cessionem dignitatis suæ. Vnde ex hoc bene arguitur, quòd papa Christi vicarius pro salute ouium suarum debeat, si necesse fuerit, vitam propriam exponere: nò autem arguitur, quòd debeat propriæ dignitati cedere, & deposito officio curā gregis sibi comissi relinquere; hoc enim non fecit Christus. Tum secundò exemplum non militat: quia si Christus pro salute humani generis vsque ad mortem se humiliauerit, hoc tamen non coactus, non compulsus, sed sponte & voluntariè fecit. Oblatus enim est, quia ipse voluit. vt dicitur Esai. 53. Licet ergo ex illo caperetur exemplum quòd papa & vitæ & honori cedere deberet pro bono ecclesiæ, nò tamen arguitur, quòd ad hoc aliqua temporali potestate posset compelli, aut deponi, si cedere nollet. ¶ Ad tertiam rationem, quæ sumitur ex practica concilij Pisani, respondetur dupliciter. Primò, quòd cum illud concilium non fuerit indubitatum per totam ecclesiam vniuersale concilium esse, ex practica illius non potest sumi argumentum aliquod alicuius firmitatis. Respondetur

detur secundò quòd non facit ad propositum: quoniam nullus illorū, qui in præfata congregatione depositus est, fuit verus papa indubitatus, nec ipse etiam qui ibi electus est. ¶ Ad quartam rationem, quæ sumitur ex practica concilij Constantien. respondetur eodè modo: videlicet quòd non facit ad propositum. Tum primò, quia Greg. celsit voluntariè, nò coactus. Tum secundò: quia Iohannes & Benedictus, qui fuerunt depositi, non fuerunt veri & indubitati pontifices. ¶ Ad quintam, quæ sumitur ex illo Iohan. 10. Bonus pastor. responsus est supra in responsione ad secundam: quoniam licet bene sequatur, quòd pro bono reintegrationis gregis dominici cedere deberet, non tamen sequitur, quòd ad id cogi, vel compelli possit: aut quòd nolens iuri suo indubitato cedere, possit deponi. ¶ Ad sextam rationem sumptam ex cap. nisi cum pridem. de renun. cap. 1. respondetur primò, quòd non facit ad propositum: quoniam text. ille dicit sit. Pro graui quoq; scandalo vitando, cum aliter sedari non potest, licet episcopo petere cessionem. non dicit quòd possit cogi, aut compelli. Secundò respondetur, quòd dato quòd ita intelligendus esset text. ille de prælato inferiori, qui sui superioris autoritate posset compelli, quòd non est in papa, qui pro sui principatus excellentia superiorem non habet. vt extra de elect. cap. licet in si. propter quam rationem non est simile de prælato inferiori, & papa: licet maius scandalum sit quòd oritur in vniuersali ecclesia, quam quòd oritur in vna diocesi. ¶ Ad septimam de cap. si fortè. dist. 63. respondetur quòd non videtur facere illud cap. ad propositum propter duo. Primò: quia cap. illud loquitur de electo nondum confirmato: nos autem loquimur de vero apostolico, qui ipso facto, quòd à duabus partibus cardinalium electus est, confirmatus intelligitur: facilius quippe impeditur promouendus, quam eijciatur iam promotus: vt de iure iur. cap. quem admodum. Turpius enim eijcitur, quam non admittitur hospes. Secundò: quia ibi fit metio de inferiori prælato. Vnde ait, quòd talis Metropolitanus iudicio præferatur, hoc autè nò conuenit papæ, qui pro eminentia pontificatus sui Metropolitanum non habet. vt in ca. in nomine domini. di. 2. inquit Nicolaus papa, & ita ratio non militat. ¶ Ad octauam rationem cum dicitur. &c. negatur minor propositio, videlicet quòd papa nolens cedere, peccaret in articulum. &c. hoc enim falsum est. nec Hostien. dicit illud: nec etiam est ve-

rum quòd Hostien. dicere videtur in summa, videlicet, quòd omnis schismaticus peccet in articulum, Vnam sanctam. &c. quia tunc omnis schismaticus esset hæreticus, cum peccaret in vnum articulum fidei: quòd tamen manifestè falsum est, vt supra dictum est in capitu. inter hæresim. 24. quæstio. tertia. ponitur differentia inter hæresim & schisma. Ad capitu. aduocauit. respondetur quòd non est ad propositum: quia cum ait quòd Cyprianus non putauit fidem in schismate, non accipitur ibi fides pro fide, qua Deo creditur, scilicet pro fidelitate: sicut apertè colligitur, si quis bene ponderet verba Cypriani. aliàs omnis schismaticus foret hæreticus, quòd est falsum, sicut supra est ostensum. ¶ Ad nonam cum arguitur quòd tenetur ad tollendum scandalum cedere. &c. respondetur primò, quòd maior propositio est falsa vniuersaliter: maximè vt dicit sanctus Thom. in 2. 2. quæstio. 43. articu. 7. quando scandalum pro cedit ex malitia aliquorum, cuiusmodi est scandalum pharisæorum, nec capitul. error. quòd inducit, nec capitul. negligere. probant illam: quoniam aliud est resistere errori, cum possit, aut negligere turbare peruersos, & aliud est cedere honori suo, aut bonis suis propter scandalum aliquorum malitiorum & peruersorum hominum, qui nolendo obedire vero pontifici, perturbant Dei ecclesiam. Præterea si maior illa esset vera, omnes illi dicerentur scandala efficere, quicumque temporalia bona sua non dimitterent ad voluntatem multorum, qui scandalizati sunt: cum tamen hoc falsum sit: sicut patet de beato Thom. archiepiscopo Cantuarien. qui repetere non cessauit res ecclesiæ, non obstante scandalo regis Angliæ. Et beatus Thom. in 2. 2. vbi supra articu. 8. ostendit quòd quando scandalum nascitur ex malitia, quòd est scandalum pharisæorum, quòd propter eos, qui sic scandala concitant, non sunt temporalia demittenda, quia hoc etiam noceret bono communi: daretur enim malis rapiendi occasio. hæc sanctus Thom. Nam cum nò ex culpa papæ, sed ex propria malitia aliquis gratis impingit in factum, vel dictum eius, & decidit in peccatum, non est vero, & indubitato papæ imputandum. Quòd satis apertè colligitur ex Euangelio, vbi cum discipuli dixissent Christo, Magister, scis quia audito verbo pharisæi scandalizati sunt? Et ille huiusmodi scandalum pro nihilo habens. Sinite, inquit, cæci sunt & duces cæcorum. Quamobrem di-

rem dicit Cyprianus. Quod ad nos attinet, & conscientia nostræ conuenit semper operâ dare, ne quis nostra culpa de ecclesia peccet. Si quis autem ultra & de crimine suo peccerit, & poenitentiam agere atque ad ecclesiam redire noluerit: nos in die iudicii inculpabiles futuros credimus, qui eorum consiliis sanitati: & illos solos in poenis remanentium, qui nolunt concilij nostri salubritate sanari: nec mouere nos debet contumacia peccatorum, quo minus à rectitudinis via ac certa regula recedamus. hæc ille. Et ita apparet, quod ratio illa licet uisa sit apparens parum valeat. Præterea etiam si maior illa esset vera, omnes litigantes & habentes ius in causis uenirent iudicandi factores scandalorum, & schismatum nutritores, & bellorum: quia cum possint iuri suo cedendo scandalum tollere non faciunt, quod tamen non est verum, & ita falsum est quod concluditur, quod papa nolendo cedere iuri suo, maxime cum alie uia sedandi schisma possint reperiri Deo magis gratæ, & ecclesie honorabiliores, & iustitie magis propinqua, & antiquioribus temporibus conformiores dicatur scandalum efficere siue nutrire, aut quod propter hoc possit dici schismaticus, aut nutritor schismatis, & per consequens, quod ratione huius concilium habeat auctoritatem super eum.

Ad decimam. ¶ Ad decimam cum arguitur de capitu. nisi cum pridem de renuntia respondetur, quod dato quod ita sit, quod in illo casu prælatus cedere teneatur, & similiter papa: non tamen sequitur, quod si non uult, possit compelli, aut propter hoc deponi. Quod manifestè colligitur ex capitulo. si papa. si plenè legatur: ubi sic dicitur. Si papa suæ & fraternæ salutis negligens deprehenditur inutilis & remissus in operibus suis, & insuper à bono taciturnus, quod magis officit sibi & omnibus, nihilominus innumerabiles populos cateruatim se cum ducit primo mancipio gehennæ cum ipso plagis multis in æternum vapulaturus: huius culpas redarguere præsumit nullus mortalium, quia cunctos ipse iudicaturus, à nemine est iudicandus nisi deprehendatur à fide deuius.

¶ An omnes adhaerentes intruso, siue antipapæ ueniant schismatici dicendi.

Cap. XIII.

S V M M A R I V M.

1. Schismatici an sint dicendi omnes, qui intruso, aut antipapæ adherent, inquiritur.

Opportunum uisum est nobis hic ultimum quærendum, an omnes obediens, siue adhaerentes alteri contententium de papatu, qui in ueritate non sit papa, credant tamen eum uerè esse papam, ueniant dicendi schismatici? Et uidetur aliquibus quod non, dicentes quod ad hoc, quod aliqui sint ueri schismatici, oportet quod credant illum qui est fore uerum papam, & nihilominus ex intentione se ab obedientia illius subtrahentes pertinaciter ab eo & eius subditis se diuidant. Et ex consequenti dicunt, quod qui sine intentione & pertinacia, scilicet ignorantes illum qui est uerus papa se diuidunt ab eo, non sunt uerè schismatici. Pro qua conclusione roboranda inducunt pro se beatum Thoma in 2. 2. q. 39. artic. 1. qui ait, quod proprie schismatici dicuntur, qui ex intentione ab unitate ecclesie se diuidunt. Ecce quod dicit, ex intentione. Confirmant etiam conclusionem suam aliquibus rationibus. ¶ Primo sic. Errans in fide hæreticus non est censendus, qui paratus est corrigi. 2. 4. quæst. 1. hæc est fides. 2. q. 3. dixit Apostolus, cum ibi notatis. & de summa trini. & fide catholica: capit. damnamus. in fin. ergo similiter non sunt dicendi schismatici adhaerentes intruso, uel antipapæ, si parati sunt cum de ueritate constiterit, suam opinionem corrigere, & uero Romano pontifici obedire. ¶ Secundo sic. Si obediens antipapæ uel intruso credens eum uerum papam esset schismaticus, tunc à simili adorans diabolium credens eum esse Christum, & adorans hostiam non consecratam, quam credit esse consecratam, esset idololatra: quod est contra omnem doctorum sententiam: & cognoscens uxorem proximi sui credens cognoscere suam propriam, esset adulter: quod non est uerum: ut in c. in lectum. 3. 4. q. 1. & in glo. ergo. &c. Verum quia ista opinio non uidetur nobis usquam bene resoluta, & per consequens nec grata, maxime quia eorum fundamētum uidetur manifestè falsum, in quo dicunt ad hoc quod quis sit uerè schismaticus, requiritur quod credat quod sit uerè papa, à quo ex intentione pertinaciter

Conclusio quorundam.

Probatio. 1.

Secunda.

Contra dictam etiam conclusionem.

tinaciter se separat, & diuidit. Tum primò, quia etiam qui ignorantia, aut simplicitate, siue errore à uero Ro. pontifici diuisi sunt, uerè schismatici esse dicuntur: ut in c. schisma. 2. 4. q. 1. & in c. quoties. 1. q. 7. apertissimè patet: quæ infra plenius ostendemus. Tum secundo: quoniam dato illo fundamento, nec Greci, nec Armeni dicendi uenirent schismatici, cum Romanum pon. à quo se diuidunt, non credunt uerum esse caput uniuersalis ecclesie à quo unitas ecclesie sumenda sit: & ita ex intentione non dicerentur diuisi à capite ecclesie: quod est inconueniens. Nec id quod sanctus Thoma dicit, suffragatur eis, cum ait, quod illi sunt schismatici, qui ex intentione se ab unitate ecclesie separant: quia cum sanctus Thoma simpliciter loquitur, dicens, quod schismatici sint, qui ex intentione se ab ecclesie unitate diuidunt, non addedo quæ credant, uel non credant uerè ecclesiam, simpliciter est intelligendus & non restringendus ad aliquem particularem sensum, unde non uidetur esse de mente sua, quod ex intentione, determinet quod sequitur, ab unitate ecclesie, ut sit sensus: quod illi solum, qui ex intentione, id est intendentes se diuidere ab unitate ecclesie, id est ab illa, quæ reputant ueram ecclesiam, ab ea se sciunt, & separant, sunt proprie ueri schismatici, & non alij. Præterea contententibus duobus de papatu, & habentibus diuersas obediencias sibi adhaerentes, non dubium quod est schisma in populo Christiano. ergo aliqui adhaerentium sunt schismatici, non qui uero adhaerent: ergo qui antipapæ. Unde ad quæstionem præfatam respondentem (saluo semper meliori iudicio) uidetur nobis respondendum sub quinque propositionibus. ¶ Prima propositio. Quod qui ex intentione se diuidunt ab eo, quem sciunt esse uerum Romanum pontificem schismatici. Ista propositio est manifesta ex dictis supra, ubi dictum est, illos uerè schismaticos esse, qui ex intentione ab unitate ecclesie, siue ab Apostolica sede se diuidunt. Item idem colligitur ex cap. schisma. 2. 4. q. 1. ¶ Secunda propositio. Adhaerentes antipapæ ex ignorantia praua, quæ est, cum quis directè uult ignorare ueritatis scientiam ne retrahatur à peccato, secundum illud: noluit intelligere ut bene ageret. sunt schismatici. Patet propositio: quia talis ignorantia cum sit uoluntaria, non excusat, sed accusat, & peccatum adauget: secundum illud Ambr. in glof. ad Roma. 2. grauissimè peccas si ignoras. unde cum adhaerentes intruso tali ignorantia similes esse uideantur illis, de quibus dicitur Iob

Prima propositio responsorialis.

Secunda.

21. qui dixerunt Deo: recede à nobis, scientiam uiarum tuarum nolumus. uerissimè censendi ueniunt schismatici. ¶ Tertia propositio. Qui adhaerent intruso, uel antipapæ ex errore, uel ex ignorantia crassa, uel supina, ut puta, quia non curant diligentiam apponere, sed negligunt informari de ueritate, ad quam inquit edam tenebantur, uidelicet quis in ueritate esset papa, non excusantur à labe siue reatu schismatis. Patet ista propositio: tum quia talis adhaesio antipapæ, procedit ex ignorantia, quæ quodammodo est uoluntaria, cum uoluntariè contemnit, aut negligit scire illud, quod scire tenetur. Non enim quis excusatur per ignorantiam, qui potest habere copiam peritorum. ff. de iuris & fac. igno. l. regula. & maxime in quibus quis inquirere tenetur. iuxta id quod habetur in cap. innotuit. de elec. Ostenditur etiam uera propositio ex capit. quoties. 1. q. 7. ubi manifestè innuitur, quod propter errorem, uel ignorantiam talem nullus excusatur à schismate. Item ex cap. schisma. 2. 4. quæstio. 1. ubi Pelagius papa ad quemdam episcopum scribens de quibusdam schismaticis, qui à papa Pelagio discesserant, quos tamè ipse episcopus à schismate propter simplicitatem, & ignorantiam excusauit, ita inquit. Sed nec eis id prodest, quod eos in eisdem literis uestris uel ignorantia rationis, uel simplicitate intellectus sui à nostra se comunione suspendisse perhibetis. Id ipsum enim magis est propter quod schismatici sunt: quia non eos diuersa sentiendi iudicium, sed quædam apud se delata, tamè sibi incognita metuentes, & contra apostolicam sedem temerè credentes pessima diuisi opinio. hæc ille. Ecce manifestum testimonium, quod ignorantia crassa & supina à labe schismatis non excusat. quod glo. in præfato cap. ita dicens confirmat: magis schismatici sunt, qui tantum per simplicitatem suam separantur ab ecclesia, quam sint illi, qui propter subtilitatem aliam quam errant: falsa enim subtilitas istos compellit, in quam cadunt non uoluntarij, sed in uitiis illos decipit ignorantia uoluntaria. hæc glo. Item hoc idem apertissimè colligitur ex cap. relegendes. 2. 3. q. 5. ubi Pelagius papa cuiusdam patris scribens de quibusdam schismaticis ab eo diuisis, ita inquit. Nec sine illius, scilicet Dei prouidentia factum esse credendum est, ut insensati, & peruersissimi homines usque ad hoc proficerent, ut suam diuisionem catholicam esse credentes ecclesiam à sua nos pollutione prohiberent: sic enim per misericordiam Dei etià nescientibus illis hoc

hoc factum est, ut à schismaticorum opinione eruti, catholicè quam diligitis seruari vos contigisset ecclesiæ. &c. Ecce quam clarè Romanus ponti. confitetur non excusari à schismate aliquos per hoc, quòd credant se verè ecclesiæ aut parti catholicæ, siue vero papæ adhærere. ¶ *Quarta* propositio. Illi qui facta exacta diligentia ad sciendum veritatē quis sit verus papa & non potuerunt plenè clarificari, & induci aliquib⁹ probabilibus rationibus adhærere antipapæ, cum proposito tamen semper adhærere vero pōtifici ipso facto quòd de hoc veraciter informari possent, videntur excusari à labe & reatu schismatis. Probatur ista: quia ignorantia istorum est omnino inuoluntaria, cum sit inuincibilis, & absq; aliqua in ordinatione volūtatis: & per consequens absque omni culpa est actus sequens. Vnde dominus Vricus in summa sua dicit. Si quis de aliquo agendo dubio magis peritos consulit, de quo nullam habet auctoritatem expressam vtrū ita sit, vel non sit, dummodo formet sibi bonam conscientiam postquā magis peritos consuluit, etiam si res aliter se habet non peccauit, fecit enim quod potuit. Deus autem nihil requirit ab homine impossibile. hæc ille. ¶ *Quinta* propositio. Simples populi & idiotæ non habentes scientiam iuris nec facti videntur excusari à labe schismatis, & reatu, obediendo & adherendo illi, cui obediebant, & adhærere prælati sui, si habeant tamen animi promptitudinē obediendi cuiusq; cuius ius vel Deo reuelante vel ecclesia declarante, vel alio quouis modo valeret sufficienter monstrari. Patet ista propositio: quoniam isti tenebatur obedire prælati suis, iuxta illud. Obedite præpositis vestris, & subiacete illis. & seq. quod mater sua ecclesia tenet, iuxta illud. Boues arabant, & asinæ pascebantur iuxta illos. quia videlicet minores, qui significantur per asinas, debent in credendis adhærere maioribus, qui per boves signantur. ut Grego. in secundo lib. Moralium exponit. Quibus habitis, dicendum est ad rationes in oppositum. ¶ Ad primā cum dicitur, quòd sicut errans in fide non est dicendus hæreticus. &c. respondetur, quòd dato quod sit simile, dicitur quòd similitudo currit, dum tamē veram informationem, quam tenetur accipere, accipiat, aut inquirendam veritatē non negligat. Nam si quis cardinalibus, quibus credendum maximè est in facto electionis papæ, informationi sicut tenetur acquiescere nollet, sed omnino vellet alteri contententium adhærere, iste quia non videtur

*Quarta.**Quinta.**Hebr. ult.**Iob. 1.**Ad probationes conclusionis.*

paratus corrigi, schismaticus indubitèter cēsendus veniret. Sicut patet in simili inducto de hæretico. Nā quauis errore deceptus crederet temerè contra veritatem fidei, nihilominus si non acquiescit veræ doctrinæ, cui acquiescere tenetur, nec deserat errorem, nō definit esse hæreticus. Præterea idem iudiciū videtur currere de prælati, qui intellecta cōtentione aliorum super papatu non facta præuia, exacta, & matura diligētia de inquirenda veritate sicut inquirere omni iure tenetur. quis sit verus ecclesiæ pastor, verus Christi vicarius, ne adhærere intruso. ¶ *Ad secundam* rationem, quæ videtur esse trimembris, respondetur quo ad singulas partes. Primò sic quo ad partem primam, quòd si adorans diabolus credens eum esse Christum haberet rationes, & probationes, vel verisimiles præsumptiones, aut coniecturas, siue indicia in contrarium, vel si per aliquem doctum, siue sanctum, aut ecclesiam, quibus magis credendum est quàm diabolo, ostenderetur ei verisimile, vel dubium probabile esse, quòd apparens non esset Christus, sed diabolus, & non obstantibus huiusmodi præsumptionibus & coniecturis in cōtrarium nihilominus ipse adoraret diabolus, licet crederet eum esse Christū, idololatra talis videretur iudicandus. In tanta enim nouitate insolitæ apparitionis nō debet homo moueri leniter ad credendum, maximè existentibus coniecturis probabilibus in contrarium. Vnde sanctus Thom. in. 3. di. 9. Non potest diabolus in specie Christi apparens sine peccato adorari, nisi sit conditio actu explicata: quia ipsa nouitas rei insolitæ, considerationem & attentionem requirit. Sicut dicitur de virgine Luc. 1. quòd cogitabat qualis esset ista salutio. hæc sanctus Tho. Secundò dicimus ad secundam partem, quòd si adorans hostiam non consecratam, informaretur per presbyterum qui eam consecrasset videbatur quòd nō esset consecrata, & nihilominus his informationibus non obstantibus ipse adoraret, proculdubio idololatra cēferetur. Tertiò dicimus ad tertiā partē, quòd si cognoscenti vxorem proximi aliquis si dignus diceret, Attende, & recognosce quia ista non est vxor tua, sed proximi, & ipse negligens vel contemnens prædicta eam cognosceret, adulter esset. iuxta notata in allegato. c. in lectum. 34. q. 1. & 29. q. 1. §. vnico. circa finē. Ita in proposito nostro, qui contemptis informationibus eorum qui meliùs nouerunt veritatem, vel prælatorum ad quorum officiū pertinet informare con-

Ad secundam

scientias inferiorum, adhærere intruso, non videtur excusari à labe schismatis. Sicut enim superius diximus non omnis ignorantia excusatur, cum dicat apostolus, Ignorans ignorabitur. Quod de eo intelligendum est, qui noluit intelligere ut bene ageret. Vnde Augu. in lib. q. Non omnis ignorans immunis est à pœna, id est, à peccato, pro quo debetur pœna. Ignorans enim potest excusari à pœna, qui quod disceret non inuenit: illis autem ignosci nō poterit, qui habentes à quo discerent, operam non dederūt: sicut habetur in. c. ideo. di. 37.

1. Cor. 14.

¶ De forma abiurationis schismatis obseruanda, cum aliquis ad vnitatē ecclesiæ reuertitur. Cap. XV.

SVMMARIVM.

1. Schismatis abiurandi forma quæ sit, ostenditur.

Vm ad vnitatem ecclesiæ contingat aliquos de schismate reuerti & suscipi à pia matre ecclesia, quæ nulli volenti reuerti gremium suum pro sua clementia solita est claudere, dignum duximus in hoc vltimo huius partis. c. de forma susceptionis eorum aliquid dicere. Imprimis schismatici ad ecclesiam redeuntes debent abiurare schisma, & promittere satisfactioem ad mandatū ecclesiæ: quo facto, debent recipi cum manus impositione, ut accipiant spiritum sanctum, qui extra ecclesiam nec est, nec dari potest. 24. quæstio. 1. dicimus & cap. pudenda. & cap. schisma. Forma autem abiurationis, quæ obseruanda est in susceptione schismaticorum, habetur in cap. quotiens. 1. quæstio. 7. ex registro beati Grego. sumpta sub verbis quæ sequuntur. Ego. N. ciuitatis illius episcopus cōperto diuisionis laqueo quo tenebar, diuina mecum deliberatione pertractans, prona, & spontanea voluntate ad vnitatem sedis apostolicæ diuina gratia duce reuersus sum: & ne impura mente & simulata reuersus existimer, spondeo sub ordinis mei casu, & anathematis obligatione, atque promitto tibi. N. & per te sancto Petro apostolorum principi atque eius vicario. N. beatissimo, vel successoribus ipsius me nunquam quorumlibet persuasionibus, vel quocunque alio modo ad schisma, de quo redemptoris nostri gratia liberate exemptus sum, reuersurū: sed sem-

per me in vnitatem sanctæ ecclesiæ catholicæ, & communionem romani pōtificis per omnia permanfurum. Vnde iuratus dico per Deum omnipotentem, & hæc sancta quatuor euangelia, quæ in manibus meis teneo, me in vnitatem, sicut dixi, catholicæ ecclesiæ, ad quam Deo propitio sum reuersus, & communionem romani pontifici. semper & sine dubio permanere. Quod si (quod absit) me in hac vnitatem aliqua excusatione vel argumento diuisero, periurij reatum incurrens, æternæ pœnæ obligatus inueniar, & cum authore schismatis habeam in futuro seculo portionem. Hanc autem confessionis promissionisque meæ chartulam tibi. N. notario meo cum consensu presbyterorum, & diaconorum, & clericorum, qui me hac in vnitatem obligantes, se etiam in scriptis omnibus prona similiter voluntate secuti, atque proprijs manibus subscripti sunt, scribendam distaui, & propria manu subscribes tibi tradidi. Acta in loco. N. die illa, cōsulibus superscriptis. Subscriptio episcopi. Ego enim. N. episcopus ciuitatis. N. hæc confessioni promissionique meæ præstito de obseruandis superscriptis omnibus sacramento subscripsi.

Secunda pars huius quarti libri.

¶ In quo declaratur quid sit hæresis. Cap. I.

SVMMARIVM.

1. Hæresis quid sit late describitur.

ONSVMMATA parte prima huius quarti libri, vbi de schismaticis aliqua pauca perstrinximus: reliquum est partē secundam aggredi, in qua polliciti sumus de hæresibus & hæreticis modica, sed vtilia tamen pertractare: quam partem de cælesti auxilio confisi aggredientes, inchoabimus à definitione hæresis. Pro quo notandū iuxta sanctum Thom. in. 4. distinctione. 13. quòd nomen hæresis græcum est, & diuisionem importat, secundum Isido. lib. etym. vnde & diuina diuisua dicuntur: & quia in electione fit diuisio nisi ab altero, electio pro

N n hære-

hæresis dicitur. i. etym. diuisio autē conuenit parti per recessum à toto. Prima autē congregatio, quæ est in hominibus, est per viā cognitionis: quia ex hac omnes aliæ oriuntur. Vnde & hæresis consistit in singulari opinione præter communem opinionē. Vnde & philosophi, qui quasdā positiones habebāt præter cōmunem sententiā aliorū, sectas, vel hæreses cōstituebant. Vnde de ratione hæresis videtur esse, q̄ aliquis priuatā disciplinā sequatur, quasi per electionē propriā, nō autē disciplinam publicā, quæ diuinitus traditur. Quib⁹ bene cōsideratis, videtur nobis satis cōuenienter hèresim in sua generalitate definire, dicētes. Quod hæresis sit opinio, vel assertio falsa, siue dogma falsum catholice veritati cōtrarium in eo, qui christianā fidē professus est. Cui⁹ definitionis conuenientia patet tā auctoritate, q̄ ratione. Auctoritate primò quidē. Dicit enim Aug. cōtra Faustū. Hèresis est, quæ diuersa opinatur ab his, quæ catholica credit ecclesia. Itē secundò beatus Hiero. in. c. inter hæresim. 24. q. 3. differentiā assignā inter hæresim & schisma dicit, q̄ hæresis peruersum dogma habet, id est falsum, & perniciosum in doctrina religionis christianæ. Item tertiò gl. super illud. 2. ad Cor. 3. Non sumus sufficientes. & c. dicit. Fides est cogitare aliquid de credibilibus cū assertione recta: & per oppositū hæresis est cogitare aliquid de credibilibus cū assertione nō recta. Ratione verò ostenditur præfatæ definitionis conuenientia: quoniā in ea cōtinentur ea, quæ sunt tam de substātia hæresis, q̄ ea quibus distinguitur ab alijs assertionibus falsis. Patet. Dicitur enim, q̄ hæresis sit assertio, siue opinio, siue dogma falsum: hoc ponitur loco generis. nā omnis hæresis est assertio falsa, sed non ecōuerso. Nam secundū Aug. in encheiridiō. in multis rebus errare, nullum, aut minimum est peccatū. Et primo de tri. inquit. Errare potero, sed hæreticus nō ero. Notanter autē dicit, assertio falsa, siue dogma peruersum, & nō factū: quia factū puersum, vt ostēdemus plenius, nō est hæresis, nec facit hæreticū. verbi gratia: si quis furatur, si quis adulter est, agit contra veritatē scripturæ, quæ dicit. Non moechaberis. Nō furtum facies. Ex tali enim factō non efficitur quis hæreticus: efficeretur autē, si pertinaciter assereret, q̄ licitum foret furari, & adulterari: quia sic sentiens, sentiret contra catholicā veritatē. Sequitur, catholicæ veritati contrarium. in quo t̄gitur materia, circa quam est hæresis: quia circa ea, quæ ad catholicam veritatē pertinent. veritas autem catholica principaliter dicitur articul⁹ fidei. Dicitur

etiam veritas catho. quæcunque in canone biblicæ assertiue posita, vel per apostolos Christi nobis ex eius in strudione, vel instinctu spiritali tradita, seu per vniuersalem ecclesiam, seu generalia concilia determinata & approbata, vt infra plenius, cū de veritatibus catholicis loquemur, explicabimus. Differt autem per hanc differentiā dogma siue assertio hæretica ab alijs dogmatibus falsis, quæ non formaliter, nec impossibiliter repugnant catholicæ veritati. Additur autem, in eo qui christianam fidem professus est, loco vltimæ differentiæ. Per hoc enim hæresis differt ab alijs speciebus infidelitatis, videlicet à falsis dogmatibus gentilium, paganorum, & Iudeorum, quæ & si sint contrariæ fidei orthodoxæ, siue catholicæ veritati, non tamen dicitur proprie loquēdo in eis hæresis. Hèresis em̄ est species infidelitatis pertinet ad eos, qui fidē Christi profitentur, sed eius dogmata corrumpūt. Pro cuius pleniori notitia est notandum cū. S. Tho. in. 2. 2. q. 1. art. 1. q̄ nomen hæresis electionem importat. electio autē est eorū, quæ sunt ad finem, præsupposito fine: in credendis autem voluntas assentit verò tanquam proprio bono. vnde quod est principale verum, habet rationē vltimi finis: quæ autem secundaria sunt, habent rationē eorum, quæ sunt ad finem: quia vero quicumq; credit alicuius dicto assentit, principale videtur esse, & quasi finis in vnaquaq; credulitate ille, cuius dicto assentitur: quasi autē secundaria sunt ea quæ quis tenendo videtur alicui assentire. Sic ergo qui rectē fidem christianam habet, sua voluntate assentit Christo in his, quæ verè ad suam doctrinā pertinet. A rectitudine ergo fidei Christianæ dupliciter aliquis potest deuiare. Vno modo: quia ipsi Christo non vult assentire, & habet malam voluntatem circa finem ipsum, quod pertinet ad speciem infidelitatis paganorum, vel Iudeorum. Alio modo per hoc, q̄ intendit quidem Christo assentire, sed deficit in eligendo ea, quibus Christo assentiat: quia eligit ea, quæ non sunt verè à Christo tradita, sed ea, quæ propria mens suggerit. Et ideo bene dictū est, q̄ hæresis sit species infidelitatis pertinens ad eos, qui Christo fidem profitentur. Hinc beatus Aug. lib. de pastoribus. ca. 16. super illud. post greges sodalium tuorum. dicit, q̄ omnes hæretici à Christo exierunt: & super Mat. homilia. 11. super illud. Faciet ignē de celo descendere. Quid est ignē de celo descendere, nisi hæreses de ecclesia cadere: sicut scriptum est. Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis.

¶ In

¶ In quo aliqua obiectioes ponuntur contra præfatam hæresis definitionem. Cap. II.

SUMMARIUM.

1. Hèresis definitio sex obiectioibus impugnatur.

Argumentū primum.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Erūm vt plenior habeatur intelligentiā præfatæ definitionis, quam de hæresi posuimus, inducemus aliquas obiectioes contra eam, vt splēdidior nobis fiat ipsa veritas. ¶ Primò sic. Hèresis vt dicit Irido. idem est quod diuisio: diuisio autē vnioni opponitur: vnio autē fit per charitatem: quia amor est virtus vniuersa, vt dicit Diony. ergo hæresis magis includere videtur peruersitatem odij, q̄ dogma aduersum fidei. ¶ Secundò sic. Superstitio religioni opponitur, non fidei: sed hæresis superstitio dicitur: ergo non videtur pertinere ad peruersitatem fidei, sed magis ad peruersitatem religionis. ¶ Tertio sic. Multa falsa, siue peruersa fidei, & veritati catholicæ contraria fiūt nouiter hæreses quāuis non de nouo incipiāt esse contraria fidei & veritati catholicæ: cū ergo priusquā debeant hæreses reputari, sint dogmata falsa catholicæ fidei, & veritati contraria, videtur q̄ non omnia dogmata falsa catholicæ veritati contraria sint hæreses dicenda: & p̄ cōsequens definitio hæresis assignata non videtur conueniens, cū non conuertatur cum suo definito. Consequentia est bona. Et antecedens pro maiori parte: colligitur tamen ex. c. notandum. 24. q. 3. vbi Urbanus dicit, q̄ sanctus August. cum legatis sanctæ romanæ ecclesiæ, & cū sanctis episcopis suis Pelagium & Celestinū nouā hæresim in sanctā Dei ecclesiam introducentes ex cōmunicauit. Tum secūdo ex illo, quod Gratianus ait. 24. q. 1. §. 1. Omnis hæreticus aut iam damnatā hæresim sequitur, aut nouā fingit. Ex quibus habetur aperte, q̄ fuerunt & esse possunt nouæ hæreses, quæ tamen non sunt noua falsa fidei contraria orthodoxæ. ¶ Quarto arguitur sic. Vt dicit beatus Hiero. 24. q. 3. cap. hæresis. hæresis græcè ab electione dicitur, scilicet, q̄ eam sibi vnusquisque eligat disciplinam, quam putat esse meliorem. ergo videtur quod nullum dogma quantumcunque falsum aut peruersum sit antequam quis ipsum elegerit & asseruerit aut dogmatizauerit, debeat inter hære-

ses computari, & per cōsequens definitio præfata nō est conueniens. ¶ Quintò sic. Si definitio illa foret conuenienter posita, sequeretur q̄ assertiones infidelium, puta paganorū, aut Iudeorum dicent. & veniret hæreticæ, cū ille sint dogmata peruersa, & cōtraria catholice veritati: & tamē cōsequens est falsum: quoniā pagani licet infideles sint, nō tamen hæretici esse dicuntur. ergo definitio prædicta nō videtur cōuenienter posita. ¶ Sextò sic. Multæ assertiones sunt, quæ in rei veritate sunt contrariæ catholicæ veritati, quæ nihilominus antequā sint ab ecclesia cōdemnata, nō sunt inter hæreses numerandæ, quemadmodū multæ veritates cōsonæ diuinæ scripturæ: quia tamen nō sunt ab ecclesia diffinitæ, vel determinatæ: nō sunt inter veritates catholicas annumerandæ. ergo nō videtur hæresis cōuenienter definirī, cū dicitur, q̄ sit dogma peruersum catholicæ veritati contrariū. & c. Assumptum patet exemplis. Græci enim negantes spiritū sanctū procedere à filio, ante cōdemnationē assertionis eorū nō fuerunt hæretici reputati, qui tamen post damnationē eiusdē inter hæreticos deputātur. Item assertores opinionis abbatis Ioachim à cōcilio generali datanæ post damnationē hæretici iudicarentur: ipse tamen abbas Ioachim quāuis ante damnationē assertionem eandē tenuerit, non fuit hæreticus. vt habetur extra de summa trini. & si. ca. cap. damnamus. ergo. & c.

¶ In quo præfatis obiectioibus respondetur. Cap. III.

SUMMARIUM.

1. Obiectioes aduersus hæresis definitionem factæ, diluuntur.

Is non obstātibus, dicimus q̄ definitio hæresis assignata est conuenienter posita. Vnde dicendū est ad rationes factas. ¶ Ad primam respondetur negando consequentiā: quoniā licet amor faciat cōpletam vnionem, nihilominus principium vnionis est ex cognitione: & ideo diuisio, quæ est in fide, hæresim constituit. ¶ Ad secundam respondetur negando cōsequentiam. Et ratio est: quia fides est principiu eorū quæ ad religionem requiruntur: quia omnis religio, siue cultus Dei est quædā fidei

Quintum.

Sextum.

Ad pri. ar.

Ad secūda.

protestatio. Hinc veritas fidei dicitur veritas quæ est secundum pietatem. ad Ti. 1. & ideo etiam quæ hæresis sunt, ad superstitionem pertinent: & ita superstitio sicut opponitur religioni, ita & fidei. ¶ Ad tertiam cum dicitur, quod aliqua falsa dogmata fiant nouiter hæreses. respondetur quod argumentum non procedit. Et ratio est: quia quod aliqua hæresis dicatur noua, non ideo est, quia in rei veritate incipiat nouiter esse hæresis. id est diuisa à cõi doctrina catholicæ fidei: sed quia nouiter est ab aliquibus asserta. Vnde propositio contraria catholicæ fidei non dicitur noua hæresis ex parte sui ipsius, ita quod incõperit esse quod prius non erat, sed ex parte assertoris, siue defensoris, quia scilicet incipit de nouo assertores habere. Qui sensus manifestè colligitur ex c. 1. 24. q. 1. ubi Gelasius papa dicit, quod Achatius non est inuentor noui erroris, sed veteris imitator. Ex quibus verbis datur intelligi, quod si Achatius fuisset primus sui erroris assertor, fuisset noui erroris inuentor, & tamē idem error fuisset antea error censendus. ¶ Ad quartam cum arguitur de c. hæresis. & c. respondetur quod ratio non militat: quoniam procedit ex mala intelligentia dicti beati Hiero. Non enim vult Hiero. dicere in dictis illis, quod nullum falsum dogma debeat inter hæreses computari antequam ab aliquo eligatur, siue assertur: sed verus intellectus Hiero. est tamen iuxta Albertum in 4. in fine. dist. 13. quàm iuxta S. Tho. in 2. 2. quod hæresis dicatur ab electione: quia hæreticus eam eligit disciplinam: non quam scriptura sancta, aut catholica docet ecclesia, & credendam tradit fidelibus, sed quam sibi propria mens suggerit. ¶ Ad quintam cum arguitur de infidelibus & paganis. respondetur negando consequentiam, loquendo de hæresi proprie dicta, quæ dicitur esse illa, quæ eam pertinaciter asserentem facit hæreticum, cuiusmodi non est nisi dogma contrarium catholicæ veritati cadens in eum, qui christianam religionem antè professus est. Hinc est, quod dogmata paganorum contraria fidei & catholicæ veritati, licet pertineant ad infidelitatem, non tamen proprie dicuntur hæreses: nec etiã pagani, Saraceni, atque Iudæi dicuntur proprie loquendo hæretici, sed potius infideles ratione supra assignata in c. 1. Dicimus autem proprie loquendo: quoniam largè loquendo, ut quibusdam placet, dogmata paganorum fidei contraria hæreses possunt dici, & ipsi pagani hæretici appellari. ¶ Ad sextam cum arguitur: multæ assertiones sunt catholicæ fidei contrariæ ante determinationem ecclesiæ inter hæreses non annumerandæ. & c. respondetur negando antecedens.

Dicimus enim, quod quemadmodum quantum ad ea quæ ad fidem pertinent romanus pontifex nec tota ecclesia Dei potest de assertionem non veram facere veram, aut de non falsa falsam: ita non potest de assertionem non catholica facere catholicam, nec de assertionem non heretica facere hereticam, nec econuerso: quia sicut veritates catholicæ absque omni approbatione ecclesiæ ex natura rei sunt immutabiles, & immutabiliter veræ: ita immutabiliter catholicæ sunt reputandæ, & similiter sicut hæreses absque omni damnatione ecclesiæ sunt hæreses. Verum quia de aliquibus assertionibus quod sint contrariæ catholicæ doctrinæ, & per consequens hereticæ, non est notum semper. Aliquando enim primo super hoc disceptationes inter etiã magnos viros oriuntur. sicut inter Hiero. & Aug. super cessatione legalium contigit, sic bene declaratio & determinatio horum per romanum pontifex quem horum dubiorum spectat determinationem, iuxta c. quotiens fidei ratio ventilatur. & cap. hæc est fides papa beatissime. 24. q. 1. & ita papa bene diffinit, aut determinat, an assertio sit catholica, an heretica, non autem facit catholicam aut hereticam: quia dependet à natura ipsius, iuxta illud Aristoteli. Ab eo quod res est vel non est oratio dicitur vera vel falsa. primo perihermenias.

¶ Quod hæresis in intellectu sit ut in subiecto ponenda: & de differentia inter hæresim, sectam, & superstitionem. Cap. III.

SVMMARIVM.

- 1 Hæresis quod in intellectu ut in subiecto sit ponenda, ostenditur.
- 2 Hæresis, Secta, & Superstitio in quo differant, ostenditur.

Hæresis autem in primis quod in intellectu sit ponenda, satis ex definitione sua manifestum habetur. Ex eo etiam aperte colligitur, quod fides ipsa, cui hæresis contrariatur, cum sit spiritalis quædam cognitio, cui visio in patria respondet, secundum illud apostoli. Videmus nunc per speculum & in enigmate. & c. in intellectu sicut in subiecto proximo in ordine ad voluntatem ponitur: opposita autem ad idem subiectum pertinere noscuntur. ¶ Pro cuius tamen pleniori intellectu est notandum cum

cum sancto Thoma in 2. 2. q. 10. art. 2. quod peccatum dicitur esse in illa potentia, quæ est principium actus peccati. Actus autem peccati potest habere duplex principium. Vnum quidem primum & vniuersale, quod imperat omnes actus peccatorum, & hoc principium est voluntas: quia omne peccatum est voluntarium. Aliud autem principium peccati est proprium, & proximum, quod elicit peccati actum: sicut concupiscibilis est principium luxurie, secundum hoc gula & luxuria dicuntur esse in concupiscibili. Dissentire autem, qui est proprius actus infidelitatis, siue hæresis, est actus intellectus, sed moti à voluntate, sicut & assentire. Et ideo infidelitas & hæresis sicut & fides est in intellectu sicut in subiecto, involuntate autem sicut in primo motiuo. & hoc modo dicitur omne peccatum esse in voluntate. ¶ Rursus quia assertio falsa Christi fidei contraria quandoque reperitur nominata hæresis, quandoque secta, quandoque superstitio: videndum duximus de differentia horum nominum. Differentia autem secundum sanctum Thomam sic assignari potest. Hæresis ab eligendo dicitur: secta à sectando, sicut ait Iuliano in libro etymologicorum. Superstitio vero, quia contraria est fidei Christi, quæ est primum fundamentum religionis christianæ. Dominus autem Bonaventura in 4. in fine. dist. 13. inter ista nomina differentiam assignans, inquit. Differt hæresis à schismate: quia hoc est contra fidem, schisma autem contra vinculum charitatis, secta autem contra fidem ratione adinventionis dicitur potest, superstitio vero est superflua institutio. ratione adhesionis dicitur hæresis. ratione defensionis secta loquendo per appropriata. vel hæresis, quia contra veritatem: secta quia contra communitatem: superstitio, quia contra utilitatem, quæ si superflua institutio. vel hæresis ab eligendo: secta à sequendo: superstitio à superstando: unde hæresis dicitur presumptuosam & deliberatam falsi adinventionem: secta superaddit imitationem: superstitio diurnitatis inueterationem: sicut senes superstites delirant, sic & hæretici. & ideo dicitur hæresis superstitio, quia vetustati, & superstiti concordat. Proprie autem superstitio dicitur à superstando: nam sicut in fide intellectus captiuatur, ita etiã errore inflatur, & eleuatur. hæc dominus Bonauen.

¶ De eo quod inquit apostolus. Oportet hæreses esse. & quid utilitatis ecclesiæ ex eis accrescat? Cap. V.

SVMMARIVM.

- 1 Necessarium quot modis accipiatur.
- 2 Hæresum utilitates, & bona quæ ex eis ecclesiæ accrescant ostenduntur.

Cum autem ut in superioribus iuxta c. quintum primæ partis huius quarti lib. ostenderimus peccatum hæreses ex suo genere maximum esse peccatorum, utpote quod maiori bono, scilicet ipsi Deo, secundum quod in se est veritas prima, contrariatur, & quod magis noceat, cum subuertat fundamentum omnium bonorum, sine quo nihil boni remanet. si ipsam fidem: mirabitur fortassis quispiam, cur dicat apostolus 1. ad Cor. 11. quod oporteat hæreses esse, cum de alijs peccatis non dicatur quod necesse sit illa esse, ut puta fornicationem, inuidiam, superbiam, & huiusmodi: ideo decreuimus hic prædictum apostolicum verbum explanare. ¶ Pro quo notandum, quod iuxta Aristoteli. 5. metaphysicæ. necessarium accipiatur multipliciter. Vno modo dicitur necessarium, quod impossibile est aliter se habere: & hoc modo non dicitur hæresis necessaria ecclesiæ. Alio modo dicitur aliquid necessarium, quod secundum se est expediens: & hoc etiã modo non est necessarium hæreses esse. Tertio modo dicitur necessarium, quod secundum accidens est utile. Deus enim cum sit summè bonus, hæreses, & mala atque peruersa dogmata esse non permitteret, nisi in nostram cederet utilitatem. Quoniam ut dicit Augustinus in enchiridionem. Deus cum summè sit bonus, & iustus, & sapiens, non sineret mala fieri, nisi bona inde eliceret. Et secundum quod dicitur Mat. 18. Necessè est ut veniant scædala: verum tamen vult homini illi, per quem scædalu venit. Et secundum hoc dicitur hic apostolus in autoritate prædicta, quod oportet hæreses esse: eo quod Deus malitiam hæreticorum ordinat in bonum fidelium. Vnde Augustinus de vera religione. Ecclesia catholica per totum orbem diffusa omnibus errantibus vitur ad profectus suos, & ad eorum correctionem cum vigilare noluerint. Vitur enim gentibus ad materiam operationis suæ: hæreticis ad probationem doctrinæ suæ: schismaticis ad documentum stabilitatis suæ: Iudæis ad comparationem pulchritudinis suæ: hæc Augustinus. Specialiter autem & hæresibus Dei potentia multiplex bonum in ecclesia elicitur. ¶ Primum est, quod veritas fidei magis elucidatur. Vnde Augustinus in glossa. ab aduersario mota quæstio dicendi existit occasio. Multa quidem ad fidem pertinentia dum hæreticorum calida inquietatione exagitantur,

exagitantur, vt aduersus eos defendi possint, & considerantur diligentius, & intelliguntur clarius, & prædicantur instantius. Vnde & Prover. 27. dicitur. Ferrum ferro acuitur, & homo exacuit faciem amici sui. Et Aug. lib. 7. cõfessio nũ. Improbatio hæreticorũ facit eminere qd ecclesia sentiat, & quid habeat sana doctrina. Item in tractatu de cõsonãtia Mat. & Luc. de generatione Christi. Vtiles sunt heretici ad inueniendã veritatem, dum calumniantur ad seducendum in errorem. Negligentiũ enim veritas quereretur, si mēdaces aduersarios nō haberet. oportet enim inquit apostolus hæreses esse. Hæc Aug. ¶ Secundũ bonũ, quod ex heresibus elicitur, est catholicorum doctorũ pigritie excitatio, vt euigilet, & doctrinã insistant cõtra veritates hæreticorũ, ne simplices decipiãtur. Vnde Aug. super Gen. cõtra Manichæos dicit. Ideo diuina prouidentia multos diuersi erroris hæreticos esse permisit, vt cum insultant nobis, aut interrogãt nos ea quẽ nescimus, vel sic excutiamus pigritiam, vel diuinas scripturas nosse cupiamus, propterea apostolus ait: oportet hæreses esse. hæc Augu. Idẽ in de vera religione. Vt amur hereticis, non vt eorum approbemus errores, sed vt catholicã disciplinam aduersus eorũ insidias asserentes, vigilantiores, & cautiore simus, etiã si eos ad salutem reuocare nō possumus. hæc ille. ¶ Itẽ tertium bonum ex heresibus resultans est augmentum scientiã & sapientiã in doctoribus ecclesię. Vnde Aug. super Io. Ad hoc Deus abundare permisit hæreticos, ne semper lacte nutriamur, & in bruta maneamus infantia.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

¶ Quartum bonum, quod ex heresibus elicitur est, qd exercetur patientia fidelium: hæretici enim violenti per superbiam & cõtumeliosam in ecclesiam fruentes, rixis, & contentionibus exercent ecclesiã & bonorum paciẽtiam. Vnde Aug. lib. 16. de ciui. Dei. Calidum est genus hæreticorũ, nō spiritu sapientiã, sed impatiẽtiã, qua solent hæreticorum feruere præcordia, & pacem conturbare sanctorum: sed hæc in vsum cedunt proficiendi, iuxta illud apostoli. Oportet hereses esse. Et in lib. 18. inquit. Hæretici veris illis catholicis membris Christi malo exemplo suo profunt, dum Deus vtitur & malis bene: & diligentibus eum omnia cooperantur in bonum: inimici omnes ecclesiã vel errore excæcati, vel malitia deprauati profunt: quia si accipiunt potestatem corporaliter assilgendi, exercent eius patientiam: si verò malè sentiendo aduersantur, exercent eius sapientiam: vt autem etiam inimici diligantur, exercent eius benevolentiam. ¶ Quintum.

Quintum.

tum bonum, quod ex heresibus diuina potentia elicit, est augmentum meritorũ in bonis & fidelibus doctoribus: quoniam cum catholici doctores circa conuersionem hæreticorum, aut persecutionem, si conuerti noluerint, laudabili studio laborare satagunt, non dubium, quin taliter de sibi creditis talentis operantes, crescant eis merita, quibus ad beatitudinem perducantur. ¶ Sextum bonũ, quod ex heresibus elicitur est, qd manifestatur firmitas fidei in his qui rectè credunt. Ethoc est quod subdit apostolus, vt qui probati sunt, id est approbati sunt à Deo, manifesti fiãt in vobis, id est inter vos. Sapientiã. 3. Tanquam aurum in fornace probauit illos. Vnde beatus Aug. lib. de vera reli. Sunt enim innumerabiles in sancta ecclesia Deo probati viri: sed manifesti non fiunt inter nos, quandiu imperitię nostrã tenebris delectati dormire maluimus, quã luce veritatis intueri. Et ita apparet quomodo vtile sit hæreses esse. Et per hoc ad id quod in principio arguebatur, quod non erat sic de alijs peccatis, qd necesse fuisset ea esse, patet responsio: quoniam vt ait magister Alexander de Alis in secundo. non est omnino simile in alijs peccatis, & in isto. Alia enim peccata & si in se mala sint, & ex illis aliquod bonũ eliciat Deus, nō tamen quantum ex isto peccato: occasione enim huius peccati maximè acquiritur exercitium ecclesiã: sicut ex perfectione, quã à tyrannis infertur, sicut superius explanatum est.

Sextum.

Responsio.

¶ De triplici genere credibiliũ ad quod hæresis se extendit. Cap. VI.

SVMMARIVM.

1 Hæresis quod circa triplex genus credibilium se extendat, ostenditur.

Distinguitur autem iuxta doctores theologos triplex genus credibilium, quod tamẽ variè designatur ab eis. Vno enim modo designatur, qd credibile ad intellectũ tribus modis se habet, de quo beat. Aug. lib. 83. q. ita dicit. Credibiliũ tria sunt genera. Alia sunt quẽ semp creduntur, & nũquã intelliguntur: sicut est omnis historia temporalia & humana gesta percurrentes. Alia mox vt creduntur intelliguntur, sicut sunt omnes rationes humanã. Tertium

corum

eorum, quã primò creduntur, & postea intelliguntur: qualia sunt ea, quã de diuinis rebus sunt. hæc Aug. Est ergo triplex genus credibilium. Primum est credibilium eorũ, quẽ se habet ad intellectũ incõpossibiliter: sicut sunt historia de gestis hominũ: hæc enim cum accipiant fidẽ à sensu tãtum, vt dicit Albertus, nō habent potentiã vniuersalitatis, sicut quã se habet ad intellectũ cõpossibiliter: & ita sunt de genere eorũ, quã semper creduntur, & nũquã intelliguntur. Secundum genus credibilium est, quod se habet ad intellectũ antecedenter: vt sunt diuina supergrediẽtia humanũ intellectũ, in quẽ nō potest intellectus, nisi luce fidei sibi infusa: sicut articuli fidei, qui nō intelliguntur, nisi prius credatur. Isa. 7. secundũ trãslationem. 70. Nisi credideritis, nō intelligetis. Tertium genus credibiliũ est, quod se habet ad intellectũ cõsequenter: sicut sunt illa, vt exẽplificat Alexander de Alis, ad quẽ intellectus attingere potest ex se, sicut per lumẽ sibi innatũ: vt quoniam Deus est, & qd vnus est & omnipotens, & huiusmodi. & hæc dicuntur mox creduntur intelliguntur. Hoc autem genus triplex credibilium assignatur ab alijs aliter. Dominus enim Bonauentura in. 3. di. 25. dicit sic, qd doctrina fidei quẽdã habet antecedẽtia, quẽdam consequentia, quẽdam principia: sicut in alijs scientijs videmus esse quẽdam principia cõmunia, quã supponuntur, sicut dignitates: quãdã verò sicut principia propria illarum scientiarũ, vt sunt intrinseca principia suarum demonstrationum: quãdam verò sunt cõsequentia, sicut propositiones correlariã. Per hunc etiam modum in doctrina fidei antecedẽtia sunt illa, quã sunt de dictamine iuris naturalis: principia verò sunt illa, ad quẽ fidei illuminatio directè dirigit, & ista dicuntur articuli fidei. Cõsequentia sunt illa, quã ex illis articulis possunt elici, & ad illos articulos habet sequi. hæc ille. Hæc autem credibilium distinctione habita, dicimus pro conclusione, quod hæresis ad tria genera huiusmodi credibilium se extendat. Hæc conclusio probatur primò sic. Fides se extendit ad omnia ista credibilia: sed hæresis opponitur fidei: ergo ad omnia illa credibilia se extendit hæresis, ad quã se extendit ipsa fides, ergo & per consequens hæresis se extendit ad illa tria genera credibilium. Consequentiã patet, cum opposita paris ambitus esse videantur. Secundò sic: fides est circa veritatem secundum pietatem, quã dicitur sacra scriptura ad Titum. 3. vnde Hug. de sancto Victore. Veritas secundum pietatem, est sacra scriptura: quia ea docet, & amando complectitur quẽ

ad religionem Dei pertinet. ergo hæresis etiã attenditur ad omnia quã sunt in sacra scriptura: sed in illa continentur omnia præfata genera credibilium: ergo error circa quãcunq; credibilia contenta in sacra scriptura, siue pertinet ad historias, siue ad articulos fidei, siue ad mores, dicitur hæresis.

¶ In quo obijcitur contra prædicta, & respondetur obiectionibus. Cap. VII.

SVMMARIVM.

1 Hæresis quod circa triplex genus credibilium nō se extendat, quadruplex obiectio, & ad eas responsio.

Sed videtur fortassis aliquibus, qd hæresis nō extendat ad oia genera credibiliũ præfata: & primò videt qd nō se extendat ad credibilia primi generis, cuiusmodi sunt quẽ semp creduntur, & nũquã intelliguntur, sicut sunt historie. ¶ Primò sic: quia si hoc esset verũ, cum sancti diuersa, siue cõtraria sentiant circa historias, ex altera parte hæresis censeret: sed non censet, cum ppter hoc ex nulla parte aliquis iudicatur hereticus: nō ergo videtur qd hæresis sit circa id genus credibiliũ. ¶ Secundò sic. Quidã sancti senserunt cõtraria de operibus sex dierũ, ex neutra tñ parte est hæresis. ergo hæresis nō se extendit ad illud genus credibiliũ. ¶ Tertio arguit, qd hæresis nō se extendat ad credibilia tertij generis, videlicet quẽ simul intelliguntur, & creduntur. Primò sic. Quicunq; est hereticus deuiat ab aliquo articulo fidei: sed deuiat ab illis credibilibus tertij generis nō videtur deuiare ab aliquo articulo fidei, vt puta, qui diceret fornicationẽ non esse peccatũ mortale: ergo nō est hæresis circa talia credibilia. ¶ Quarto sic. Inter alia credibilia, quẽ simul creduntur, & intelliguntur, assignantur rationes humanę, & scientię vel de numeris vel de quibuscunq; alijs disciplinis: sed circa has nō est hæresis. vn Hiero. super epistolã ad Ti. Si quis artẽ grãmaticã, vel dialecticã nouerit, nō improbamus: scientiã enim sunt veritatis, nō pietatis. ergo hæresis tantum est circa credibilia, quã pertinent ad pietatẽ, sicut est fides, sicut dictũ est: ergo hæresis nō est circa credibilia quẽ simul creduntur & intelliguntur, siue sint principia, siue sint rationes, siue scientię humanã. ¶ Sed, istis nō obstantibus, dicendũ est sicut

Argumentũ primũ.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

prediximus, q̄ hæresis ad tria genera prefata credibiliū extendit, quemadmodū & fides, cui opponitur: tñ, vt inquit magister Alexāder de Alis in secūdo, secūdum quādā analogiā. f. p̄ prius, & secūdatiō directē & indirectē, principaliter & minū principaliter. Nam circa illa credibilia, que prius credūtur, & postea intelligūtur. f. circa articulos fidei, inuenitur prima ratio fidei: & ita p̄ oppositū ipsa hæresis prius inuenitur circa illa. Pro quo notādū, q̄ vt inquit. S. Tho. in. 2. 2. q. 1. ar. 6. quēdā sunt credibilia, de quibus est fides secūdum se. Aliqua vero sunt credibilia, de quibus nō est fides secūdum se, sed in ordine ad alia. Sicut etiā in alijs sciētis quæ dā proponūtur vt p̄ se intēta, quæ dā ad manifestationē aliorū. Quia verō fides est de his quæ vidēda speramus in patria, secūdum illud. Fides est substātia rerū sperandarū. ideo per se ad fidē ptinet illa, quæ directē nos ordināt ad vitā æternā: sicut sunt tres persone: omnipotētia Dei: mysteriū in carnationis Christi, & huiusmodi. vñ secūdum ista distinguuntur articuli. Quædā verō proponūtur in sacra scriptura vt credēda, nō quasi principaliter intenta, sed ad prædictorū manifestationē: sicut q̄ Abrahā habuit duos filios: & q̄ ad tactū osiū Helisei suscitatus est mortuus, & alia huiusmodi, quæ narrantur in sacra scriptura in ordine ad manifestationē diuinę maiestatis, vel incarnationis Christi: & ita sicut circa prima credibilia est primò fides, ita per oppositū est hæresis. Cæterū secūdo fides se extēdit ad illa credibilia, quæ simul credūtur & intelligūtur: vt q̄ fornicatio est peccatū mortale, & huiusmodi: & per oppositū hæresis. Tertiò fides se extēdit ad illa credibilia, quæ credūtur, & nūquā intelliguntur: sicut sunt historiæ in sacra scriptura cōtentæ, & ita per oppositū hæresis. Et huic sentētiæ. S. Tho. concordat in. 2. 2. q. 1. ar. 2. cum ait, q̄ dupliciter aliquid pertinet ad fidē: vno modo directē & principaliter, sicut articuli fidei: alio modo indirectē & secundariò, sicut omnia illa, ex quibus sequitur correlariè corruptio alicuius articuli: & circa vtrumque potest esse hæresis eo modo, quo & fides.

Ad primum Vñ dicēdū est ad rationes in oppositū. ¶ Ad primā, cum arguitur, q̄ sequerēt, q̄ sancti. & c. respōdetur negādo cōsequentiā. Pro quo notandū iuxta magistrū Alexandrū de Alis, q̄ aliud est dicere historiā non esse verā, & aliud est historiā exponere sic vel sic, & opinari circa eius expositiones. Ille autē qui diceret historiā nō esse verā, & hoc pertinaciter, hæreticus iudicaretur. Sed sic nō faciebāt sancti varia opinātes circa historias: licet in expositione ea

Hebræ. 1

Ad primum

rū varia sentirēt. ¶ Et hoc modo respondetur ad id, quod secūdo loco arguitur de operibus sex dierū: quā sancti nō negāt historiā ipsam: imò in ea omnes cōcordāt, differēter tñ eā exponūt: quia quidā exponūt eā de diebus materialibus: quidā de spiritualibus: sed hoc non est destruere, aut negare historiā, sed exponere: vnde tales expositiones sunt declaratiuæ sacre scripturæ, quas sancti patres fecere, inducēt ad hoc bonis rationibus. Vñ Aug. Sancti patres q̄ ita diuersa senserūt, à spū sancto est. Cōcordant ergo oēs in historia: quia historia dicit tot fuisse dies, sed discordāt in expositione dierū. Vñ à spū sancto mouētur isti sancti ad istas expositiones ad scripturā declarationē: & si sit ibi aliquādo falsitas, hoc non est ex natura hominis primitus instituti, sed ex pœna dānati. In natura em̄ prius instituta nō erāt opiniones, nec erūt similiter in gloria, sed modo sunt: quia opinio importat pœnalitatē. ¶ *Ad tertiā*, cum arguitur de credibilibus tertij generis: respondetur q̄ circa illa etiā est hæresis, cum scilicet malè creditur circa illa. Et ad rationē cum dicitur q̄ quicumq; hæreticus. & c. respōdetur dupliciter. Primò negādo maiore: quā nō oportet q̄ omnis hæreticus deuiet ab aliquo articulo fidei: bene est econuerso, q̄ omnis deuiās ab aliquo articulo fidei fit hæreticus. Nā sicut fides nō solū se, extendit ad articulos, imò etiā ad alia credibilia, quæ nō sunt articuli fidei, sed sunt sicut principia: ita dicimus de hæresi. Vnde nō oportet q̄ vbi est hæresis, q̄ ibi sit deuiatio ab aliquo articulo, nisi sit hæresis circa credibilia, quæ prius creduntur, & postea intelligūtur, circa quæ est hæresis secūdum suam primā rationē quæ admōdū & fides. Secūdo respōdetur negando minore: & dicimus, q̄ errās circa credibilia tertij generis licet nō deuiet directē & formaliter ab aliquo articulo fidei, tñ cum ex negatione illa sequitur illū dicere scripturā sanctā continere falsitatē, indirectē obuiat articulo illi. Credo in spiritū sanctū. a quo scriptura diuina inspirata est. Scribitur enim. Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio. & c. & postea subdit. Quæ talia agunt, regnū Dei nō possidebūt. quod nō esset, si fornicatio nō esset peccatum mortale. ¶ *Ad quartā* cum arguitur q̄ circa humanas disciplinas nō est hæresis: respondeatur, q̄ errare circa humanas disciplinas, vtpote errare circa geometriā, & huiusmodi, bene concedimus q̄ nō sit hæresis, nec de his loquitur Aug. cum dicit. quædam simul intelliguntur & credūtur. sed de his, quæ sunt quasi principia quædam per se nota in theologia, sicut est, q̄

Ad secūdū

Ad tertiū

Galat. 5.

Ad quartū

est, quod fornicatio sit mortale peccatum, & superbia, & huiusmodi, quæ pertinent ad mores.

¶ Quid dicatur veritas catholica. Cap. VIII.

S V M M A R I V M.

1. Catholica veritas quid sit.

Vm autem in superioribus hæresim definiētes dixerimus, q̄ hæresis sit assertio falsa catholice veritati contraria, & manifestum sit q̄ ad pleniorē notitiā huius definitionis plurimum opitulabitur scire quid dicatur catholica veritas, maximè cum cognitio vnus cōtriorum ad cognitionem alterius nonnunquā conferre dinoscatur, dignum duximus circa hoc aliquid considerare. ¶ Pro quo notandū, repetendo aliqua breuiter ex his, quæ amplifsimè diximus lib. 1. c. 15. q̄ catholicū nomen græcū est, & latinè sonat vniuersale. Catholica ergo veritas est idē q̄ veritas vniuersalis: sicut fides Christi dicitur catholica. i. vniuersalis. Et ad hoc ad præsens duplici vtar ratione. Primò: quia vniuersaliter est vera, nō habens instantiam aliquam, aut exceptionem: quia tali veritati nūquam, & nusquam subfuit, subest, aut suberit aliquod falsum: sicut contingit in doctrinis philosophorum, quæ etsi in aliqua sui parte vera dicant, siue supponant, in multis tamen à veritate deficiunt. Fides autē Christi, siue veritas catholica non potest cadere à veritate. Vnde propheta in psalm. In æternū domine permanet verbum tuum: & in seculū seculi veritas tua. Item Christus ait. Cælum & terra transibunt, verba autem mea non transibūt. Et apostolus. Fidelis autē dominus: quia sermo noster, qui fuit apud vos, nō est in illo est & non. glo. id est mendacium: vt in sermone pseudopredicatorum: sed est in illo fuit, id est simplex veritas: propter hoc etiam ipse filius Dei dicitur veritas. Io. 4. quia vniuersaliter vera sunt quæcunque docuit per se, aut sanctos suos, per quos locutus est. Secūdo veritas dicitur catholica: quia vbiq; prædicanda est, & omnibus gentibus credenda proponitur. Vnde dominus Mat. vlt. ait. Euntes docete omnes gentes. & c. Has duas rationes assignat Boëtius in principio lib. de tri. sic dicens. Fides dicitur catholica. Primò: quia præcepta est

Luca. 21.

2. Corin. 1.

Catholice veritatis definitio.

non vni genti tantum obseruanda, sed omnibus gentibus proponitur. Secūdo, quia nihil falsitatis, aut iniquitatis ei admiscetur. Ex quibus videtur, quod catholica veritas duo importat. Primum est, quod sit vniuersaliter vera: sic vt ei non subit, nec subesse vnquā possit falsum: ita quod sit perpetuæ & infallibilis veritatis. Secūdo est, quod omnibus fidelibus necessaria sit ad credēdum explicitē vel implicitē: hæc autem profectò habere nō potest quæcunque doctrina, nisi specialiter originem à fonte incommutabili diuinæ veritatis trahat. Aliæ enim doctrine, quæ ex palude humanæ inuestigationis originem trahunt, hanc conditionem habere non possunt: quoniam spiritus humanus, vt ait beatus Tho. super Io. valde fallax est: & excogitatio humana fallacissima. Sapient. 9. Cogitationes mortaliū timidæ & incertæ prouidentia nostræ. Et propheta inquit in psal. Omnis homo mendax. Ex quibus talem possumus catholicæ veritatis elicere definitionē, vt dicamus. Catholica veritas est, quæ ex diuinæ reuelationis lumine supernaturali immediatē vel mediatē est habita explicitē in propria verborum forma, vel implicitē bona & necessaria cōsequentiā. Dicitur autē, lumine supernaturali, ad differentiam veritatū, quæ generali quadam diuina reuelatione mediatē generali lumine habetur. de quibus apostolus inquit ad Ro. 1. quod notū est Dei, manifestū est in illis. f. philosophis: Deus enim illis manifestauit. Et ambrosius in gl. 1. ad Cor. 12. dicit. Verum à quocunque dicatur, à spiritu sancto est. Cum em̄ lumē generale, quo homines in notitiā veritatū humanarū disciplinarū veniunt, non possit esse nisi à primo lumine, vt dicit Aug. lib. de matrimonio. necesse est, vt omnis veritas à quocunque dicatur, vt inspirante Deo dicatur. Vnde Aug. lib. cōf. dicit. Non alio domine præter te inspiratē credo me verū dicere, cum tu sis veritas, omnis autē homo mendax: & ideo qui loquitur mendacium, de suo loquitur: vt verū loquar, de tuo loquar. hæc ille. Veritas autem catholica oportet q̄ speciali modo, videlicet supernaturali lumine deriuetur à Deo. Dicitur autem mediatē vel immediatē: quoniā aliqua nobis Deus immediatē per seipsum reuelauit & reuelat, sicut fecit euangelium. vnde Ioha. 1. Vnigenitus Dei filius, qui in sinu eius patris, ipse enarrauit nobis. Et Ista. 52. Ecce ego ipse qui loquebar, assum. Et ad Hebræos, 1. inquit Apostolus. Olim Deus loquens patribus in prophetis nouissimè diebus istis locutus est nobis in filio. & c. Aliquando verō reue-

lat per alios, sicut per angelos sanctos, siue per apostolos, siue per alios sanctos viros. Vñ. 2. Petri. i. inquit beatus Petrus. Nō enim voluntate humana allata est prophetia, sed spiritu scō inspirati locuti sunt Dei homines. Et ideo nō tātum veritas catholica dicenda est à Deo per seipsum immediatē fidelibus tradita, sed etiā mediatē, quā p̄ sanctos ab eo doctos & inspiratos habita est, cum spiritu sanctus, quo inspirati sancti Dei homines locuti sunt, & loquūtur, nō nisi veritatē docet, atq; spirat. Ioh. 16. Cum venerit ille spiritus veritatis, ille docebit vos omnē veritatē. Dicitur cōsequēter. Explicite in propria verborū forma. &c. His enim duobus modis dicitur aliquid contineri in sacra scriptura: aut in propria forma verborū, sicut ista est, Christus fuit homo. & aliquid implicite: quod. s. bona & necessaria cōsequētia ex positis formaliter in litera sequit̄, sicut est illa, Christus fuit homo, sequitur q̄ habuit animā rationālē, intellectu agentē & possibilē, & omnes potētias animę. Itē q̄ in corpore suo fuerūt nerui, & venę, & similia: quorū tñ nullū in propria verborū forma habetur in litera sacra scriptura. Et hæc sufficiant pro habendo quæ sit catholica veritas dicēda.

De multiplici genere siue gradu catholicarum veritatum.
Cap. IX.

S. V. M. M. A. R. I. V. M.

Catholica veritas quot genera, aut gradus habeat, ostenditur.

Data definitione catholicæ veritatis: cum notū sit inter veritates catholicas plurimas esse veritates, quibus firma credulitate ad hæcendum sit, opportunum duximus gradus, siue genera eorum distinguere. Videtur autē nobis septē posse distingui genera catholicarū veritatū.

Primū est eorum, quæ in canone sacrae scripturae veteris aut noui testamenti, & in propria verborum forma continentur. Et huiusmodi genus veritatum catholicarum potest distingui etiā secundum tria genera credibilium supra posita: inter quæ (vt prædiximus) principalis an numerandum est genus credibilium, quæ antē creduntur, quā intelligantur: cuiusmodi sunt ea, quæ ad articulos fidei pertinet, ex quibus principaliter salus nostra

pendet. Quod autem huiusmodi veritates in sacra scriptura formaliter contentæ catholicæ veniant reputandę, manifestum est: cum de veritate sacrae scripturae nullo modo dubitandū sit. Vnde beatus Augu. libro de vñico baptismo. vt recitatur in. c. quis nesciat. distin. 9. ait Quis nesciat sanctam scripturam canonicam tam veteris quā noui testamenti certis terminis contineri, eamq; posteris omnium episcoporum literis ita præponi, vt de illa omnino dubitari vel disceptari non possit, vtrum verum, vel vtrū rectum sit quicquid in ea scriptum constitit? &c. ¶ Secundum genus veritatum catholicarum est earum, quæ ex folis contentis in sacra scriptura cōsequētia necessaria & formalis possunt inferri. Vnde cum tales veritates eandē veritatis firmitatē & credulitatis necessitatē habeant, quā habēt veritates, ex quibus necessaria & formalis cōsequētia inferuntur, manifestū est eas inter catholicas veritates numerari: sicut est hæc veritas, Christus est verus Deus & verus homo. quæ licet in tota serie sacrae scripturae sic formaliter nō inueniatur, nihilominus quia ex cōtentis in sacra scriptura cōsequētia formali & necessaria inferuntur, catholica tenetur, & eam credere necessarium est ad salutē. ¶ Tertium genus veritatū catholicarū est eorū, quæ circa canonē sacrae scripturae cōtinentur, quæ tñ per reuelationē & approbationē tantum mediātibus apostolis ad fideles deuenerūt. Sanē cum Christus cum uerit in carne mortali cū apostolis multa docuerit & fecerit, quæ in canone sancte scripturae nō habent, secūdū illud Io. vi. Multa alia fecit Iesus, quæ nō sunt scripta in libro hoc. multas alias veritates catholicas Christus apostolos docuerit docēdas per eos, quæ in canone scripturae nō habētur. Vñ Aug. tertio de baptuulorū. dicit. Illa quæ nō scripta seruat vniuersalis ecclesia accepit ab apostolis, Christo docēte. sic em̄ apostolus de corporis & sanguinis dñici cōione. 1. ad Cor. 11. dicit. Quod accepi à dño, hoc tradidi vobis: cætera autē cū venero disponā. i. ordinabo. Itē ad idē est idem Aug. qui vt habetur in. c. ecclesiasticarū. di. 11. ita ad propositū dicit. Ecclesiasticarū cōstitutionū quasdā scripturis: quasdā verò apostoll traditione per successores in ministerio cōfirmatas suscepimus: quasdā verò cōsuetudine roboratas approbavit vsus, quibus par ritus, & idem vtriusq; pietatis debetur affectus. hæc ille. Amplius cum secundum promissionem Christi spūs sanctus superuenturus in discipulos docturus esset eos omnē veritatem, multa profectō credendi sunt à spiritu sancto didicisse,

Secundū.

Tertium.

cisse, quæ postea fideles docuerunt, quæ tamē in canone bibliae posita nō fuerunt. Vnde Alexander tertius in. c. cū Marthæ. extra de celebra. mis. super forma cōsecrationis eucharistiae loquēs, ita ait. Sanē multa tam de verbis, quā de factis dominicis inuenimus ab euangelistis omiſsa, quæ etiā apostoli vel supplemente verbo, vel facto exposuissent leguntur. Paulus enim in actibus apostolorū sic ait. Meminisse nos oportet verbū dñi nostri Iesu Christi, qui dixit, Beatus est dare, q̄ accipere. hoc tñ nullus quatuor euangelistarū descripsit. Vnde gl. Act. 2. & est beati Hiero. ait. Hoc in euangelio nō legitur: nō enim omnia scripta sunt, sed forsā Paul⁹ hoc ab apostolis audiuit, vel à spiritu sancto percepit. Et idē profequit magister Nicolaus de Lyra in expositione. Vnde tales veritates, & quæ ex eis cōsequētia necessaria impermutabiliter possunt inferri, inter catholicas veritates veniūt cōputada. ¶ Quartū genus veritatū catholicarū est earū, quæ ab ecclesiā vniuersali in cōcilijs plenarijs tāquā ad fidē christianę religionis pertinentia diffinita sunt: licet expressē in canone scripturae sacrae nō inueniantur. Et ratio huius manifesta est: qm̄ vt superius lib. 3. c. 58. amplissimē & irrefragabiliter ostēdimus, cōcilia plenaria vniuersalis ecclesia in his quæ fidei sunt, errare non possunt. Vnde beat⁹ Greg. in. c. sicut. di. 15. ait: q̄ sicut sancti euangelij quatuor libros, sic quatuor cōcilia suscipere & venerari me fateor. Et ratio est: quoniā vt ait beat⁹ Greg. in tractatu qui intitulat. de catholica veritate. Sicut Deus veritas est, ita ea quæ apostolica ecclesia de Deo docuit, vera sunt. Vnde meritō dicit Pro uer. primo. Ne dimittas legē matris tuæ. glo. i. ecclesie. Notat̄ autē dictū est. Quæ apostolica ecclesia docuit. s. diffinitione iudiciali esse credēda. Quod dicitur propter multa, quæ in ecclesia legi à fidelibus permittūtur, & tolerātur, quæ omnia credere nō est de necessitate salutis, nec inter catholicas veritates sunt reputandę, licet multæ earū piē à fidelibus credātur. Sicut sunt multa cōtenta in legē diuine historiarū sanctorū, & vitis patrū, quæ cū manifestē nō cognoscuntur falsa esse, sed potius habere aliquā probabilitatis apparentiā, possunt credi pro eo, q̄ ad commouendos pios actus fidelium, ad deuotionē proficiūt, securē leguntur, & piē creduntur: dum tamen animus assertione pertinaci illis non adhareat. ¶ Quintū genus catholicarum veritatum est earum, quæ in materia fidei apostolicæ sedis iudicio diffinitæ sunt: quæ licet in canone scripturae sacrae non reperiantur contineri, sunt tamen inter catho-

Quartum.

Quintum.

licas veritates computandæ: quonia m sicut in superioribus tam autoritatibus quā rationibus manifestē ostēdimus lib. 2. c. 109. Apostolica sedis iudicium in his, quæ fidei sunt, errare à veritate non potest. Pro quo facit promissio illa Christi. Ego rogavi pro te vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Quod etiā apertissimē confirmare videtur beatus Augu. in. c. in canonicis. distin. 19. vbi inter canonicas scripturas computandas ponit epistolas, quas apostolica sedes habere meruit, & alij meruerunt ab ea accipere. Item Agapto papa in ca. sic. eadem di. vbi ita ait. Sic omnes apostolicæ sedis sanctiones accipiendæ sunt tanquam ipsius diuina voce Petri firmatæ. Item beatus Hiero. luce clarissima hoc confirmat in cap. hæc est fides. 24. quæstio. 1. vbi sic dicit. Si hæc nostra confessio apostolatus tui iudicio approbatur: quicumque me calumniare voluerit, se imperitum, & maleuolum, vel non esse catholicum, sed hæreticum cōprobabit. ¶ Sextum genus veritatum catholicarum videtur esse earum, quæ de tenenda fide & confutatio ne hæreticorum à doctoribus ab vniuersali ecclesia approbatis assertiuē traditæ sunt, licet in canone scripturae sacrae expressē non contineātur. Patet hoc: quonia cum ecclesia vniuersalis, quæ regitur spiritu sancto, doctores aliquos approbavit, eorum doctrinam tāquā veram recipiens, necesse est vt talium doctrina assertiuē posita, & nunquam aliās retractata vera sit, & ab omnibus fidelibus firma credulitate tenenda in ea parte, in qua ab vniuersali ecclesia est recepta: aliās vniuersalis ecclesia videretur errasse approbando & acceptando eorum doctrinam tanquam veram, quæ tamen vera non esset. Qui autem sunt hi doctores per vniuersalem ecclesiā in vniuersalibus concilijs approbati, colligitur ex. 5. concilio vniuersali, in quo vt sanctus. Thom. recitat in 4. contra Gentiles. cap. 24. ita habetur. Sequimur per omnia sanctos patres, & doctores ecclesie, Athanasium, Hylarium, Basilium, Gregorium theologum, & Gregorium Nicænū, Ambrosium, Augustinum, Theophilum, Iohannem Constantinopolitanum, Cyrillum, Leonem Porcium, & suscipimus omnia, quæ de recta fide, & condemnatione hæreticorū exposuerunt. Hæc ibi. Postea verò papa Gelasius in synodo sua alios doctores approbando addit. vt patet in canone, sancta Romana ecclesia. distinctione. 25. Verum circa approbationem opusculorum præfatorum doctorum est aduertendum, & notandū, q̄ syn-

Luc. 22.

Sextum.

odus

odus vniuersalis quinta non approbavit simpliciter omnia cõtenta in opusculis præfatorũ doctorũ, sed tãtũm ea, quę de recta fide, & condemnatione hæreticorũ exposuerũt. Per quod satis datũ intelligi, q̄ per hoc, q̄ opuscula aliquorũ doctorũ approbavit, vel approbat ecclesia, nõ est necessẽ, q̄ omnia in eis cõtenta approbata intelligãtur, sed tãtũm quo ad ea, quę de recta fide, & de cõdemnatione hæreticorũ exposuerũt, quę tãquã necessaria ad credendũ fidelibus tradiderũt. Nec per cõsequẽs ex approbatione præfata habetur, q̄ omnes veritates in præfatorũ sanctorum doctorum approbatorũ opusculis cõtentę sint tãquã catholicę veritate habende, sed tãtũm veritates præfati generis: quę, scilicet de recta fide & cõdemnatione hæreticorũ exposuerunt. Multa alia quidẽ sunt in eis cõtenta alterius generis, scilicet probabilitatis. Vnde Aug. qui de numero approbatorũ per vniuersalẽ ecclesiam est, inquit ad Vincentiũ Victore, & habet in c. negare nõ possum. di. 9. Negare nõ possum in quibũs: nec deo sicut in ipsis maioribus, i. scriptis maiorũ: ita multa esse in tã multis opusculis meis, quę possunt iusto iudicio & nulla temeritate culpari. Nec obuiat præfato generi catholicarũ veritatũ illud quod beatus Aug. dicit in c. noli. & in c. ego solus. di. 9. Quoniam vt gl. inquit in c. noli. Aug. loquitur secundũm illa tẽpora, cum adhuc scriptura Aug. & aliorũ sanctorum patrum nõ erat aũthetice, sed hodie iubetur omnia teneri vsq; ad vltimum iota. vt di. 15. c. vlt. ¶ Septimum genus catholicarum veritatum est earum, quę ex 4. 5. & 6. genere catholicarum veritatum cõsequẽtia necessaria & formali inferri possunt. Necessaria & formalis cõsequẽtia dicimus: quia si aliquid solũ probabilis cõsequẽtia inferretur, nõ diceretur propriẽ veritas catholica, sed probabilis tãtũm. ¶ Octauum genus distingui potest earum veritatum, quę etsi absolutẽ catholicã nõ sunt, sunt nihilominus catholicã veritatẽ sapiẽtes, sunt enim catholicis veritatibus propinquę. Vnde veritas sapiens catholicã veritatẽ potest sic definiri. Veritas sapiens catholicã veritatẽ siue fidem ex cõsequenti est illa, quę adiuncta sibi aliqua alia veritate ad fidẽ nõ pertinente, sed nihilominus quę rationabiliter negari nõ potest, fiet veritas catholica. Exempli gratia: quia nunc in apostolica dignitate sedet magister Thomas de Sarzana. Ista, Thomas de Sarzana est papa: est propositio sapiens veritatem catholicã. Patet, quoniam adiuncta sibi illa veritate, quę negari nõ potest, videlicet, q̄ fuerit ritẽ & canonicẽ electus, vt puta à toto dño

Septimum.

Octauum.

rum cardinalium collegio, vel duabus partibus, efficitur veritas catholica dicenda, Magister Thomas de Sarzana ritẽ canonicẽ electus & in papã ab vniuersali ecclesia susceptus est verus papa. Ista propositio est catholica ex determinatione vniuersalis ecclesię, vt in c. in nomine dñi. Item in epistola decretali Martini de cõcilio Cõstantien. Inter credenda cui libet fidei ponitur, q̄ papa canonicẽ electus, qui pro tempore fuerit eius nomine proprio expresso, sit successor beati Petri, habens auctoritatem supremam in ecclesia Dei. Ex præfatis facillẽ est intelligere veritates omnes non esse eiusdem maneriei, sed diuersorum generum, aut graduum. Quędã enim, vt visum est, sunt catholicę. Quędã catholicã veritatem sapiẽtes. Et quędam probabiles tãtũm. Quędã piẽ credibiles. Quędam impertinentes.

De multiplici specie hæresum. Cap. X.

SVMMARIVM.

I Hæresum diuersa genera & species describuntur.

HX his, quę parum antẽ de multiplicitate generum, siue graduum catholicarum veritatum exposuim, perfacillẽ erit intelligere hæresim, quę catholicę veritati contrariatur, sub se etiã multa genera siue species cõtineri. Cumque iuxta Arist. sententiam: quot modis dicitur vnum oppositorum, tot modis dicitur & reliquum. rectius species hæresum non poterunt describi, quã iuxta species catholicarum veritatum, quibus opponuntur. ¶ Dicimus ergo, quod prima species hæresum est earum assertioũ falsarum, quę veritatibus catholicis primi generis in proprijs terminis contradicunt: videlicet veritatibus sub propria forma in sacra scriptura cõtentis. In quo genere sunt istę assertiones: videlicet, quod in principio non erat verbum: aut quod non omnia per ipsum facta sunt: siue quod verbum non sit caro factum, quę in proprijs terminis cõtradicunt veritatibus cõtentis formaliter in euãgelio sancti Iohannis. ¶ Secunda species hæresum est earum assertioũ falsarum, quę repugnant veritatibus secundi generis catholicarum veritatum: videlicet, quę ex solis cõtentis in sacra scriptura cõsequẽtia ne-

cessaria & formalia inferuntur. In quo genere hæresum sunt istę, videlicet, angeli non habent esse à Deo: aut, quod Christus nõ habuit intellectum passibilem aut agentem. Quorũ opposita manifestẽ cõsequẽtia necessaria inferuntur ex cõtentis in sacra scriptura. ¶ Tertia species hæresum potest distingui earũ assertioũ, quę contrariantur veritatibus tertij modi catholicarum veritatum: videlicet quas apostolorum traditione, siue reuelatione vniuersalis ecclesię credit, & obseruat. Hoc genere est hæretica ista: q̄ cruce fideles nõ debeant insigniri, aut quod vsus signi crucis nõ, debeat esse in ecclesia. ¶ Quarta species hæresum est earum falsarum assertioũ, quę veritatibus quarti modi catholicarum veritatum contradicunt: videlicet diffinitis & determinatis iudicio vniuersalis ecclesię in concilijs vniuersalibus. ¶ Quinta species hæresum est earum falsarum assertioũ, quę veritatibus quinti modi veritatum catholicarum contrariantur: videlicet determinatis & diffinitis apostolicę sedis iudicio. ¶ Sexta species hæresum est earũ falsarum assertioũ, quę veritatibus sexti modi catholicarum veritatum contradicunt, scilicet doctrinis sanctorum patrum ab ecclesia vniuersali approbatorum in his quę de recta fide & condemnatione hæreticorum exposuerunt. ¶ Septima species hæresum est earum falsarum assertioũ, quę veritatibus septimi modi catholicarum veritatum contradicunt, scilicet veritatibus quę ex quarto quinto & sexto genere catholicarum veritatum necessaria & formali cõsequẽtia inferuntur. ¶ Præter autẽ has species hæresum distinguitur quędã species falsę assertioũ: videlicet assertioũ, quę etsi absolutẽ hæreticę non sint, sunt tamẽ hæresim sapiẽtes, quia hæresi propinquę: qualis est quę asserit dogma peruersum, ex quo cũ notorio vero quod negari non potest, sequitur hæresis proprie dicta. Verbi gratia: ista propositio. omnis homo existens romę est in peccato mortali: potest dici sapere hæresim: quia ex ea cum aliquo vero coassumpto, videlicet, quod infans nouiter baptizatus est Romę, sequitur quod infans nouiter baptizatus Romę sit in peccato mortali: quod est hæreticum. Nam in baptismo omnis homo siue paruulus siue magnus moritur peccato. vt testat Aug. in enchiridion. & habetur de cõs. di. 4. c. A paruulo. vbi inquit. A paruulo recenter nato vsq; ad decrepitum senẽ sicut nullus prohibendus est à baptismo: ita nullus est qui non peccato moriatur in baptismo. &c. Item in c. Regenerante. eadem dist. idem dicit.

De multiplici genere damnabilium propositionũ. Cap. XI.

SVMMARIVM.

I Propositionum damnabiliũ genera recensentur.

Vperius iã dictis ritẽ intellectis, apparet q̄ nõ vnũ, sed multiplex sit genus danabiliũ propositionũ. Est enim propositio temeraria: est propositio erronea: est propositio iniuriosa: est propositio male sonans, siue scãdalosa, aut piarũ auriũ offensiuã: est propositio seditiosa: est propositio hæretica: est propositio hæresim sapiens. ¶ Propositio em̄ temeraria est propositio asserens aliquid tãquã certũ, quod nõ potest efficaciter probari ratione vel auctoritate: sicut propositio asserens q̄ mũdus finietur infra cẽtũ vel ducẽtos annos. hæc autẽ licet posset esse vera, tñ hoc asserens tanquã certũ dicitur temeraria: quia ad hoc nec auctoritas, nec ratio efficacax habetur. ¶ Propositio erronea dicitur propositio asserens aliquid, quod est falsũ. vnde Aug. lib. de Academicis. dicit. Error est falsi, p̄ vero approbatio. ¶ Propositio verò iniuriosa est quę detrahit statui alicui fidelium, aut alicui notabili personę. ¶ Propositio scãdalosa, aut male sonans, siue piarũ auriũ offensiuã, dicitur propositio, quę occasione ruinę præberet auditoribus. Vt propositiones multę, quę licet cũ modificatione adiuncta sint verę, per se tñ, & absolutẽ sine modificatione prolata videntur fauere propositionibus hæreticalibus: vt si quis assereret simpliciter patrẽ maiorẽ filiorũ & Deũ in incarnatione factũ creaturã: & similes, quę iuxta doctores magis sunt exponendę, q̄ extẽdendę. ¶ Propositio seditiosa dicitur assertio, quę diuisionẽ, & schisma induceret in populo, vt est propositio illa, q̄ malo plato, aut principi nõ est obediendũ, & huiusmodi. ¶ Propositio autẽ hæretica, aut hæresim sapiens quę sit, superius in c. præcedẽti explicauim. Est autẽ hic aduertendũ, q̄ ista propositionũ genera nõ ita distinguunt, quin quãdoq; simul multa eorũ in vnã propositionẽ cõcurrant. erit em̄ vnã eadẽ quãdoq; propositio & temeraria, erronea, iniuriosa, male sonans, & piarum auriũ offensiuã, & etiã hæretica, vt manifestum est.

De varijs modis, quib⁹ quis dicitur hæreticus. Cap. XII.

SVMMARIVM.

I Hæreticus quibus modis quis dicitur.

Exposi-

HXposito quid sit heresis, & que spe-
cies eius: reliquum est videre quis
sit hereticus censendus. Pro quo
imprimis notandum est, quod vt
tam ex gl. in cap. illi. §. quoniam. 24. q. 3. q̄ ex
alijs doctorum sententijs multis, varijs modis
dicitur hereticus. Glossa præfata ponit nouē
modos, & ex alijs colliguntur tres: & ita pos-
sumus assignare duodecim modos, quibus di-
catur hereticus. ¶ Vno modo dicitur hereti-
cus quicumque est dubius in fide. extra de hæ-
reti. cap. dubius. De fide enim nullus dubitare
habet, sed firmiter tenere ea quæ sibi creden-
da proponuntur. extra de sum. tri. & fide ca.
in prin. firmiter credimus. &c. Et in simbolo
Athanasij. Hæc est fides catholica, quam nisi
quisque fideliter firmiterque crediderit, saluus
esse non poterit. Nam vt dicit Bernar. fides am-
biguum non habet: & si habet, fides non est.
Hoc tantum intelligendum est de dubitante,
qui determinatè, & animo deliberato in du-
bitate persistit, equaliter se habens ad vtran-
que partem contradictionis: secus de illo, qui
tentatur de fide cum dolore cordis & anxietate.
¶ Secundo modo dicitur hereticus omnis
simoniacus. 1. q. 1. quisquis. vbi dicit Grego.
Quisquis per pecuniam ordinatur, ad hoc quod
sit hereticus promouetur. ¶ Tertio modo di-
citur hereticus omnis præscisus ab ecclesia se-
cundum quod excommunicatus dicitur hereticus.
4. q. 1. quod autem. vbi super illud. Hereticos au-
tem inquit dicimus tam eos, qui olim ab ec-
clesia præscisi sunt, quam qui post à nobis a-
mathematizati sunt. dicit gloss. nota quod om-
nis excommunicatus dicitur hereticus. vt in-
frà. vigesimatertia. quæstione quarta. ipsa pie-
tas. ¶ Quarto modo dicitur hereticus, qui sen-
tit contra sacram scripturam, siue contra ea,
quæ necessaria, & formali consequentia ex ea
eliciuntur, siue qui scripturam sanctam malè
interpretatur. 24. quæstio. 3. capit. Heresis.
vbi beatus Hiero. ita loquitur. Quicumque sa-
cram scripturam aliter intelligit, quàm sensus spiri-
tus sancti efflagitat, à quo scripta est, licet ab
ecclesia non recesserit, tamè hereticus appel-
lari potest. ¶ Quinto modo dicitur hereticus,
qui nouam opinionem inuenit, vel inuentam
sequitur: inuenit vt heresiarcha, puta Arrius
& Sabellius. Sequitur: vt qui heresiarcham imi-
tatur velut Arriani & Sabelliani. 24. q. 3. cap.
Hereticus. vbi dicit Augu. Hereticus est, qui
alicuius temporalis comodi, maximè gloriæ,
principatusque sui gratia falsas, atque nouas
opiniones vel gignit, vel sequit. ¶ Sexto mo-
do dicitur hereticus, qui romanæ ecclesiæ pri-

uilegia ab ipso summo ecclesiarum tradita au-
ferre conatur. di. 22. ca. omnes. ¶ Septimo mo-
do dicitur hereticus, qui præcepta sedis apo-
stolicæ pertinaciter transgreditur. 19. di. cap.
nulli. Quod vt dicit Iohan. in glo. intelligas: si
dicat romanam ecclesiam non esse caput, nec
posse cedere canones: aliàs non est hereticus, li-
cet peccet. extra. de rescrip. si quem. ¶ Octauo
largè dicitur hereticus, qui non tenet articulos
fidei: & secundum hoc Iudæi & gentiles sunt
heretici. ¶ Nonò dicitur hereticus, qui aliter
sentit de articulis fidei, quàm romana ecclesia.
24. q. 1. hæc est fides. Hi nouem modi sunt iu-
xta glo. superius assignatam. ¶ Possumus de-
cimo loco dicere, quod hereticus sit, qui de eccle-
siasticis sacramentis aliter sentit, & docere præ-
sumit, quàm sacrosancta romana ecclesia præ-
dicat. vt notat Ber. in cap. ad abolendam. extra.
de hæreti. & Hostien. ¶ Undecimò dicitur
quis hereticus, qui non recipit. 4. concilia ge-
neralia. de quibus in capit. sicut sancti. di. 15.
¶ Duodecimò in summa & generaliter dicitur
hereticus, qui aduersus quodecunque genus
veritatis catholicæ supra expositæ opinionem
suam peruersam atque prauam pertinaciter
defendit. vt in cap. vbi in ecclesia. 24. q. 3. & est
beati Aug. contra Manichæos.

¶ Quis propriè dicendus sit hæ- reticus. Cap. XIII.

SVMMARIVM.

1 Hereticus quis propriè sit dicendus.

Assignata varietate modorū,
quib⁹ in generali dicitur quis
hereticus: nūc videndum est
per definitionem quis pro-
priè censendus veniat hæreti-
cus. Et consideratis multis,
quæ ad esse propriè hereticum per doctores
assignantur, possumus sic propriè hereticum
describere. Hereticus est, qui post susceptam
religionem christianam Christi fidem in ge-
nerali profitens, aliquam, vel aliquas in specia-
li opinionem contrariam catholicæ veritati,
pertinaciter tenet vel sequitur. Quæ definitio
quo ad singulas eius partes, in quibus designā-
tur quæ requirantur ad hoc quod quis pro-
priè hereticus censetur, sic declaratur. ¶ Di-
citur autem in prima particula. Qui post su-
ceptam religionem christianam. Ad hoc enim
quod

Definitio
heretici.

quod quis propriè censetur hereticus, necessariò
requiritur, quod primò christianam religionem sit
professus. Nam si errans in fide nūquā suscepisset
per baptismum christianam religionem, non
diceretur propriè hereticus, sed simpliciter in-
fidelis, aut paganus, Saracenus, aut Iudæus: &
tales foris sunt, de quibus nihil ad nos iudica-
re. ¶ Dicitur autem in secunda particula: Chri-
sti fidē profitens in generali. Quia vt dicit fan-
ctus Tho. in. 2. 2. q. 1. arti. 1. heresis pertinet
ad eos, qui fidē Christi profitentur, sed eius do-
gmata corrumpunt. Vnde qui sic à fide Christi
recedit, quod nihil de ea credit, & omnimodè à
Christi nomine & eius veritate recedit, pro-
priè non est hereticus, sed apostata: quasi om-
nino recedens à confortio Christianorū: vnde
tales, qui nihil tenent de Christi doctrina,
nec gaudent, nec volūt esse sub nomine chri-
stiano, propriè heretici non sunt. quia vt dicit
Gre. 8. lib. moralium. c. 25. Ore cur eosdē patres
quos nos veneramus, laudat: sed intellectu de-
prauato ipsi nos eorū laudibus impugnat. Hæ-
reticus ergo aliquid tenet de fide & nomine
christiano, sub quo impugnat fidei veritatē.
Vnde Aug. 18. de ciui. Dei. c. 5. dicit. Diabol⁹
nouit hereticos, quod sub nomine christiano do-
ctrinæ resistūt christianæ. ¶ Sequit̄ tertia parti-
cula. Erroneam opinionem aliquam in speciali. Hoc
planè requiritur ad hoc quod quis propriè censetur
hereticus: quod erroneam opinionem habeat in
intellectu, ita quod malè sentiat de veritate. Vnde
Aug. lib. de utilitate credendi. & habetur in. c.
Hereticus. 24. q. 3. Hereticus est, qui falsas, ac
nouas opiniones vel gignit, vel sequitur. Et ra-
tio huius est: quia heresis est species infidelita-
tis. Infidelitas autem, vt supra explanauimus,
est in intellectu subiectiui: & ita videtur, quod hæ-
resis, quæ est eius species, per necessitatē sup-
ponat errorem in intellectu. Ex quo sequitur
correlariè, quod factū sine errore in intellectu non
facit propriè hereticum: vt puta si aliquis for-
nicatur, vel mœchatur, licet agat contra verita-
tē, quæ dicit non mœchandū, non tamen ex hoc
est hereticus, nisi crederet, aut opinaretur esse
licitū mœchari. Et ratio huius est: quia quādo
cūq; aliqua necessariò requiruntur ad cōstitu-
tionem alicuius, altero deficiente, impossibile
est illud esse: quia da oppositū, videlicet quod sine il-
lo esse possit: non requireret necessariò ad cō-
stitutionem illi⁹. Sed vt pbatū est ad hoc quod ali-
quis propriè dicatur hereticus, requiritur ne-
cessariò error in intellectu. Ergo nullū factum
absolutè accipiendo sine errore in intellectu
facit hereticum. ¶ Sequitur quarta particula
definitionis. Contraria catholicæ veritati. Hoc

planè necessariò requiritur ad hoc quod quis
propriè hereticus veniat nominandus: quod
opinionem habeat contrariam repugnantem
catholicæ veritati: & hoc siue formaliter, siue
impossibilitè contrarietur: prout superius
de multiplici genere catholicæ veritatis loquē-
tes explicauimus. In alijs autem, quæ ad fidem
non pertinent, nec ad bonos mores, nec con-
cernunt ea, quæ necessaria sunt ad vitæ æter-
næ consecutionem, vt puta quod sol sit maior
tota terra: vel, quod circulus possit quadrari:
aut piper in tot gradibus sit calidum: & huius-
modi errare non est periculum. Vnde Augu.
3. lib. de libe. ar. Si quid de creatura aliter quod se-
habeat senserimus, non magnum periculum
est. Item idem Aug. in enchiridion. ca. 13. In
quibus autem rebus nihil interest ad capessē-
dum regnum, vtrum credantur an non, vel v-
trum vera sint siue putentur, an falsa: in his er-
rare, id est aliud pro alio putare, non arbitran-
dum est esse peccatum: aut si est, minimū, aut
leuissimum. hæc Augu. Hereticum ergo non
facit quicumq; error, vel quæcūq; peruersa o-
pinio: sed quæ catholicæ veritati formaliter,
aut impossibilitè repugnat. Quid autem
vocemus veritatem catholicam, superius in. c. 8.
huius quarti libri explicauimus. ¶ Sequitur
quinta particula. Pertinaciter tenet, vel sequi-
tur. Hoc profectò maximè requiritur ad hoc,
quod aliquis veniat censendus propriè hereti-
cus: videlicet, quod errorem, siue erroneam
opinionem, quæ contra veritatem aut inuenit,
aut sequitur, pertinaciter, siue obstinata men-
te teneat & sequatur. Heresis enim secundum
Hiero. super epistolam ad Gal. & habetur in
ca. heresis. 24. q. 3. ab electione dicitur: quod
scilicet eam vnusquisq; eligat disciplinam, quæ pu-
tat meliorem. Electio autem habet firmam ad-
hesionem. Et ideo vt dicit. S. Tho. super. 2. epi-
istolam ad Cor. 1. c. hereticus dicitur, qui sper-
nens disciplinam fidei, quæ diuinitus traditur,
pertinaciter propriū errorem sectatur. Et ideo
secundum Aug. non qui falsas opiniones gignūt
tantum, sed qui eas pertinaciter defendūt hære-
tici sunt censendi. Si enim aliquis malè sentiret
& non pertinaci malitia, sed ignorātia, paratus
semper corrigi, si id quod sentit, falsum sibi o-
stenderetur esse contra fidem, aut determina-
tionem ecclesiæ sanctæ Dei, non esset hereti-
cus. Quia vt dicit August. in de vera religione
cap. 7. error tandiu potest tolerari, donec ac-
cusetur, vel defendatur ab errante. Dicit enim
sic. Tandiu error cuiuslibet sustinetur, donec
accusator inueniat, aut prauam opinionem
pertinaci animositate defendat. Et in epistola
ad Glo.

ad Glorium & Eleusium dicit Augu. & habetur in c. dixit apostolus. 24. q. 3. Qui sententiã suam quanuis falsam & peruersam non pertinaci animositate defendunt, præsertim quam non audacia præsumptionis suæ pepererint, sed à seductis, atque in errorem lapsis parentibus acceperunt, quarunt autem cauta sollicitudine veritatē, corrigi parati cum inuenerint, nequaquam sunt inter hæreticos computandi. Item hoc Augu. contra Manichæos, vt in cap. qui in ecclesia. 24. q. 3. cõfirmat ita dicēs. Qui in ecclesia Christi morbidum aliquid prauum que sapiunt: si correcti vt sanum rectumque sapiant resistunt contumaciter, suaq; pestifera & mortifera dogmata emendare nolunt, sed defensare persistūt, hæretici sunt. Hęc autem descriptio hæretici posita & exposita videtur omnino cõuenire cum illa, quam sanctus Tho. ponit in. 4. di. 13. ita dicēs. Secundū nos hæreticus dicitur, qui à Christi fide, quæ catholica dicitur, discedit, contrariã opinionem vehementer inherens per electionem. Et illi, quam Bonauen. ponit in eodem loco di. Hæreticus est, qui diuinæ legis ignorantia, vel cõtempu pertinax inuentor erroris, aut alieni sectator catholicæ veritati mauult aduersari, quam subijci. Quam definitionem confirmat ex illo Aug. quod habetur. 24. q. 3. qui sententiam suam. &c. supra est positum.

In quo obijcitur contra descriptionem hæretici iã positam. Cap. XIII.

S V M M A R I V M.

1 Hæretici definitio octo obiectionibus impugnatur.

Ro ampliori illustratione veritatis mouebimus aliquas obiectiones contra prædictam descriptionem. Et arguitur primò contra particulam primã, in qua dicitur. Qui post susceptam religionem christianam. in quo videtur innui requiri ad esse hæreticum, vt primò fuerit christianæ religioni per susceptionem baptismatis incorporatus. Cõtra quod arguitur primò sic. Sicut hæreses & sectæ in christianis sunt, ita etiam fuerunt in pharisæis & Iudeis, sicut Isido. dicit lib. etymo. ergo de ratione hæresis non videtur esse, quod primò susceperit

Argumentū primum.

religionem christianã. ¶ *Secundò sic.* Omnis qui non tenet articulos fidei, est hæreticus. vt habet glo. 24. q. 3. §. quia verò. sed multi qui nunquam susceperunt religionem christianã, vt Gentiles, Pagani, Iudæi, & Saraceni, non tenent articulos fidei, imò contrarias assertiones illis: ergo ad hoc q quis hæreticus sit dicendus, non requiritur quod primò fuerit in religione christiana. ¶ *Tertiò contra particulam secundã, in qua dicitur.* Christi fidẽ profitens. in generali sic. Nõ videt possibile, q quis Christi fidẽ in generali profiteat, & neget, aut dubitet de aliquo particulari articulo ad fidẽ Christi pertinente, quod sit verus. sicut nemo vtēs ratione profitetur quod omnis homo currit, & neget sortẽ currere. ergo videtur quod particula ista nõ sit bene posita. ¶ *Quartò sic contra eandem.* Qui discredat vnum articulum fidei, de nullo articulo fidei potest habere fidẽ, etiam informem. Patet: quoniam sicut peccatum mortale opponitur charitati, ita fidei discredere vnum articulum fidei: sed charitas non remanet in homine post vnum peccatũ mortale, ergo nec fides postquam discredat vnum articulum fidei: ergo sequitur, q non sit possibile, quod aliquis fidem Christi profiteatur, & discredat in aliquo articulo ad fidem pertinente. ¶ *Quintò arguitur cõtra particulam illam, vbi dicitur.* Opinionem contrariam catholicæ veritati, sic. Augu. definiens hæreticum, vt habetur in c. hæreticus. 24. q. 3. dicit sic. Hæreticus est, qui alicuius temporalis commodi maxime gloriæ principatusq; sui gratia falsas ac nouas opiniones vel gignit, vel sequitur. Ex quibus verbis innuuntur duo esse de ratione hæretici. Primum est, q alicuius temporalis commodi, & maxime gloriæ principatusq; gratia moueatur. Secundũ est, q nouas opiniones gignat vel sequatur. Sed ista duo nõ sunt communia omnibus, qui habent opinionem contrariam catholicæ veritati: cum multi nec gratia commodi temporalis ad hoc moueantur: multi insuper non nouas, sed antiquas opiniones sequantur. ergo vel definitio data est malè posita, vel Augustini. ¶ *Sextò sic.* Multi possunt tenere opiniones contrarias catholicæ veritati, qui tamen non sunt hæretici dicendi. ergo descriptio non est bene posita. Consequentia est bona. Antecedēs probatur de multis, quæ continentur in sacra scriptura, quæ tamẽ non omnes credere tenentur explicitè. sicut quod Abraham habuit duos filios: aut quod David fuerit filius Isai: aut Esau fuerit homo pilosus, & similia. Opposita autem talium credere nõ facit aliquem esse hæreticum, vt videtur. Item argu-

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Quintum.

Sextum.

arguitur etiã de multis opinionibus inter doctores, quæ non sunt adhuc diffinitæ per ecclesiam vniuersalem, & tamen nihilominus tangunt materiam fidei. ¶ *Septimò sic.* Simoniaci dicuntur hæretici. vt in c. quisquis. 1. q. 1 & tamen non habet opinionem contrariam catholicæ veritati. ergo. &c. ¶ *Octauò arguitur contra particulam illã de pertinacia, vbi dicit.* Pertinaciter. &c. Arguitur primò sic, q particula illa sit superflue posita. Innocentius 3. extra de verbo. sig. scribens comiti Tholosano ait. Tua deuotio postulauit à nobis, qui sint dicendi hæretici manifesti. Super quo tibi diximus respondendum illos intelligendos manifestos hæreticos esse, qui contra fidem catholicam publicè disputant, atq; profitentur seu defendunt errorem: vel qui corã prælatis suis cõuicti sunt, vel confessi, vel ab eis sententialiter damnati super hæretica prauitate. In quib⁹ verbis de pertinacia nulla fit mentio. Quicumq; ergo contra fidem catholicam licet non pertinaciter erret, hæreticus videtur esse cõsensus. Idẽ arguitur ex multis alijs locis, sicut ex illo Hier. Hęc est fides. 24. q. 1. & ex c. quicumq; ibidem. Item ex cap. hæresis. & ex cap. hæreticus. 24. q. 3. vbi nulla mētio fit de pertinacia. ergo videtur, quod pertinacia non pertineat ad definitionem hæretici.

Septimum.

Octauum.

In quo respondetur obiectionibus præmissis. Cap. XV.

S V M M A R I V M.

1 Obiectiones factæ aduersus definitionem hæretici diluuntur.

Is autem respondere per facile est, si quis iam per nos in expositione descriptiõis propriæ hæretici notata memorari voluerit, & quæ magister Alexã. de Alis in. 2. suo super sententias ponit. Dicit enim, quod nomen hæretici, aliquando sumitur communiter, aliquando propriè, aliquando proprijsimè. Communiter, cum dicitur, quod hæreticus potest dici, quicumque scripturam sanctam aliter intelligit, quam spiritus sanctus efflagitat, iuxta Hiero. in cap. hæreses. 24. q. 3. Propriè autẽ hæreticus dicit, quicq; alicuius tẽporalis commodi, & maxime gloriæ principatusque sui gratia falsas, ac nouas o-

piniones gignit, vel sequitur: vt definit Aug. in ca. hæreticus. 24. q. 3. Proprijsimè autem dicitur hæreticus, cum superadditur ipsa pertinacia in defendendo fallitatem, vel impugnano veritatem. Quo habito, respondendũ est ad singulas obiectiones. ¶ *Ad primam cum arguitur, quod sectæ & hæreses fuerunt etiã in Iudæis.* &c. respondetur negando cõsequentiã. Dicimus enim, quod licet de ratione hæretici communiter dicti, prout videlicet hæreticus dicitur sicut in primo cap. diximus omnis, qui ab aliorum communi disciplina diuisus propriam opinionem siue sectam constituit, non sit vt Christianam religionem susceperit, sed solum quod prius fuerit aut Iudæus, aut Pharisæus, est tamen de ratione hæretici in Christianis. Nam, vt supra dictum est, dicit sanctus Thom. ad hoc quod quis propriè cõsensus sit hæreticus, oportet quod prius Christianam religionem susceperit. ¶ *Ad secundam cum arguitur.* Omnis qui non tenet fidei articulos. &c. respondetur, q assumptum est verum, loquendo de hæretico largo modo sumpto, sicut in cap. 12. non autem de hæretico siue propriè siue proprijsimè dicto, de quo noster sermo est. ¶ *Ad tertiam cum arguitur, quod non videtur possibile.* &c. respondetur negando hoc assumptum: quoniam stant simul, quod aliquis credat fidem Christianam absolute esse veram, & nihilominus aliquid, quod pertinet ad fidem Christianam, quod tamen ipse non credit ad ipsam pertinere, teneat esse falsum. Sicut etiam patet in exẽplo proposito: si quis negaret sortem esse hominem. ¶ *Ad quartã cum arguitur.* Qui discredat vnum articulum fidei. respondetur, quod licet qui discredat vnum articulum fidei non habeat de alijs articulis fidẽ, habet tamẽ opinionem quandã secundum propriã voluntatem, vt dicit S. Tho. in 2. 2. q. 51. ar. 3. Et hoc modo loquendo intelligitur id quod dictũ est in particula illa definitionis, q Christi fidem sit profitens in generali: nõ quidẽ per fidei habitũ, quia hoc nõ posset stare cõ pertinaci errore alicuius articuli, sed q aliquo modo teneat, scilicet iudicio propriè volūtatis, & hoc est bene possibile. ¶ *Ad quintã rationẽ cum arguitur de definitione beati Aug. respondetur negãdo cõsequentiã.* Dicimus enim, q vtraq; definitio sit bene posita. Et cum arguitur primò, q multi sunt, qui habet opinionẽ contrariã catholicæ fidei, qui nullius cõmoditatẽ poralis gratiam mouent. Respondetur primò iuxta magistrũ Alexandrũ de Alis in secundo. q Aug. non

Ad 1. arg.

Ad secundã.

Ad tertium.

Ad quartã.

Ad quintã.

ponit id quasi essentialia sit hæretico, sed ponit id, quod frequētius accidit. Frequēt enim accidit, quod hæretici hoc faciūt isti de causis. Iuxta tamē sanctū Tho. in. 4. dist. 13. ita respondetur, quod illi qui hæresim cōfin gūt de nouo, cōstat q̄ aliquod cōmodū expectant, saltē principatū. volūt enim habere se quaces. hoc etiā in omnibus ex superbia procedit, quæ est amor propriæ excellentiæ, q̄ à cōmuni via discedunt, aut leuitate, aut peruersitate. Ad id verò quod dicitur. Non oēs sequūtur nouas opiniones. respondetur iuxta S. Tho. vbi suprā, q̄ omnis opinio, quæ nō habet initiū à doctrina Christi, quæ est fundamentum, noua reputatur, quantuncunq; secundum tēpus sit antiqua. Vel dicendum, q̄ Augu. loquitur quantum ad primos hæresim inuētores. ¶ Ad sextam respōdetur, q̄ descriptio illa intelligitur de opinione, quā manifestē cōstat contrariari catholicæ veritati: licet aut oēs veritates cōtentæ in sacra scriptura, tā illæ, quas oēs fideles explicitē crederentur, q̄ aliæ plurimæ, quas nō oēs fideles credere tenētur sint veritates catholicæ, nō tamē est notum omnibus oēs illas esse veritates catholicas, nec hoc scire tenētur, propter ea, quæ ad articulos fidei pertinent, sed tantū tunc, cum ostēditur eas in sacra scriptura cōtineri. Dicimus ergo, quod omnes, qui tenēt pertinaciter aliquid, quod eis constat contrarium esse dictis sacra scripturæ, quodcunq; sit illud, sunt hæretici dicendi. Secus autē est cum quis sine pertinacia tenet contrariū huius, quod in sacra scriptura cōtinetur de numero eorū, quæ explicitē credere nō tenēt, nesciens quod oppositū eius, quod tenet, in sacra scriptura contineatur, sicut infrā plenius enucleabimus. Quod verò arguebatur de opinionionibus, quod nondū per ecclesiam sunt diffinitæ, non est ad propositum: quia in illo casu, nescitur quæ sit catholica veritas. ¶ Ad septimam cum arguitur de simonia cis: respōdetur iuxta S. Tho. vbi suprā, q̄ simoniaci nō dicūtur verē hæretici, sed per similitudinem quādam: quia sicut hæreticus contra fidem sentit, ita simoniacus operatur, ac si contra fidem sentiret, dum pretio vult sacra adipisci, vel dare, ac si æstimaret donū spiritus sancti pecunia possideri. ¶ Ad octauā cum arguitur, q̄ particula, de pertinacia, sit superflue posita: respondetur q̄ hoc sit falsum. Et cum arguitur, q̄ in definitionibus assignatis per sanctos patres non sit aliqua mentio de pertinacia: respondetur dupliciter. Primò iuxta distinctionē superius positā magistri Alexandri,

videlicet q̄ in illis definitionibus nō est definitū nomen hæretici proprijsimè, vt nūc loquimur, sed cōiter aut proprie, vt distinguitur contra proprijsimè. Secundò respondetur, & melius, q̄ licet in definitionibus præfatis non expresse ponatur pertinacia, intelligit tñ, cum sit de essentia eius, vt suprā satis aperte ex autoritatib⁹ bāti Aug. ostēdim⁹.

¶ Quid sit pertinacia, & de viginti modis, quib⁹ aliquis præsumitur pertinaciter errare cōtra fidem. Cap. XVI.

SUMMARIUM.

1. Pertinacia q̄d sit. Et quomodo viginti modis præsumatur aliquis pertinaciter errare cōtra fidē ostēdit.

Quoniam pertinacia in errore, vt diximus, est quæ maximè cōstituit aliquid quæ hæreticū: vt ille duximus describere quid sit pertinacia, & assignare modos, per quos debeāt catholici aliquē cōtra fidē erratē tāq̄ pertinacē habere: & quō de pertinacia in iudicio possit quis cōuinci. ¶ Circa primū notādū, q̄ vt S. Th. deducit in 2. 2. q. 138. ar. 2. declarās qualiter pertinacia & mollicies contrariantur perseverantiæ. Pertinax vt dicit Isidor. libr. etymo. dicitur qui est impudenter tenens, quasi per omnia tenax. Et hic idem dicitur pertinax, eo quod in proposito suo ad victoriā perseverat. Antiqui enim dicebāt naciā, quā nos victoriā. Et hos philosoph⁹ vocat. 7. ethi. ischyronomones. i. fortis sniæ. vel idionomones. i. ppriæ sniæ: quia. s. perseverat in ppria sententiā plusquā oportet: mollis aut min⁹ q̄ oportet. Vnde patet, q̄ perseveras laudat, sicut in medio existēs: pertinax aut vituperat, sicut secundū excessum medij: mollis aut secundū defectū. hæc S. Tho. Ex quib⁹ primò habetur, q̄ pertinacia semp est vitii, & in malo sumit. Vnde Tul. in suarhetorica dicit, q̄ ita se habet pertinacia ad perseverantiā, sicut supstitio ad religionē. Et Papias etiā assignās differētiā inter perseverantiā & pertinaciā dicit, q̄ perseverantiā in virtute est: pertinaciā verò in vitio. Secundò habet, q̄ pertinacia posset sic describi in pposito nro. Pertinacia est impudēs p̄sistētia in pprio errore. Alij verò definiūt pertinaciā sic. Pertinax est, q̄ persistit in eo, q̄ de necessitate debet dimittere, videlicet in errore, vel dubitatione. Circa secundū notādū, q̄ modi plures ponūtur ab aliquibus doctoribus, & ab Ockam in dialogo suo. ¶ Primus autē modus, quo quis potest de per-

de pertinacia cōprehendi est: si factio, vel verbo mōstrat se non firmiter credere fidem Christianam esse veram & sanam: putā si dixerit fidem Christianam esse falsam vel dubiam: vel ad sectam aliam, puta Iudaicā, vel Saracenorum se conuertat: de tali enim licet cuilibet iudicare q̄ pertinaciter errat. ¶ Secundus modus conuincendi aliquem de pertinacia in errore circa fidem est: si quis dicit aliquam partem noui aut veteris testamenti falsum aliquid asserere, vel non recipendam esse: talis enim quicumque sit, est pertinax hæreticus iudicandus: nisi forte fuerit ad eum simplex, q̄ nesciat quid per nouum & vetus testamentum importetur, & seductus ab alijs, dicat nouum, vel vetus testamentum, vel aliquam partem recipi non debere: firmiter tamen credens totam fidem ecclesiæ esse recipendam. ¶ Tertius modus conuincendi de pertinacia est: si quis credit, aut teneat vniuersalē ecclesiā errare, vel errasse. ¶ Quartus modus conuincendi est: si quis Christianus capax rationis negat quancunq; veritatē catholicam, quæ apud omnes catholicos fideles, cū quibus conuersatus est, tanquam catholica diuulgatur, & à prædicantibus verbū Dei publicè prædicatur: sicut de ista, Christus fuit crucifixus, & de similib⁹. ¶ Quintus modus conuincendi de pertinacia est: cum quis negat aliquā assercionem, quam scit in scriptura diuina vel determinatione ecclesiæ contineri. ¶ Sextus modus conuincendi errantes de pertinacia est: cum quis scienter negat doctrinam sanctorū. ¶ Septimus modus conuincendi de pertinacia est: cum quis correctus legitime offenso sibi, quod error suus catholice obuiat veritati, se non corrigit, nec emendat, suam videlicet hæresim reuocando. Hoc ex verbis Aug. in cap. Qui in ecclesia. 24. q. 3. aperte colligitur. ¶ Octauus modus errantē de pertinacia conuincendi est: si quis alios ad suum pertinaciter errorem defendendū præceptis, comminationibus, pœnis, promissionibus, iuramentis, vel alio quouis modo arctare molitur. Patet: quoniam si vt inquit Leo papa extra de here. ca. Qui alios. Qui alios, cum potest ab errore nō reuocat, se ipsum errare denuntiat: multo magis qui compellit alios hæresim pertinaciter defendere, vel hæresi pertinaciter adherere, est pertinax hæreticus iudicandus. ¶ Nonus modus conuincendi de pertinacia aliquem errantem est: si aliquam veritatem catholicam abiurare pœnis, minis vel præceptis, aut veritatem catholicam negare compellit. Patet ex præcedenti. ¶ Deci-

mus modus conuincendi de pertinacia quæpiam est: cum quis abiurasse reperitur catholicam veritatem, vel iurat se quancunq; assercionem, quæ est in rei veritate hæretica, tanquā catholicā in perpetuū seruaturū. ¶ Vnde cimus modus conuincendi errantē de pertinacia est: si quis impedit veritatem catholicā defensantes, aut prauitatem hereticā impugnantes. ¶ Duodecimus modus conuincendi errantem de pertinacia est: si errans cōtra fidē catholicam, correctioni, & emendationi illius, vel illorum, cuius, vel quorū interest, subijcere se recusat. ¶ Terdecimus modus conuincendi est: si quis reprehensus à peritis de aliquo errore cōtra fidē, reuocari de veritate informari. ¶ Decimus quartus modus conuincendi est: si quis verbis, vel factis protestatur se assercionē suam, quæ est hæreticalis, minimè reuocaturū. Patet: quia talis non est paratus corrigi, & per cōsequens pertinax est cōsensus. ¶ Decimus quintus modus est: si quis in fauorē hereticæ prauitatis prohibet legi scripturas catholicas, prædicari, vel publicari catholicas veritates. Patet: quia talis manifestus est defensor hereticæ prauitatis, & catholicæ veritatis offensor. ¶ Decimus sextus modus est, cum quis in defensionē hereticæ prauitatis novos errores fingit, & defendit. Patet: quia talis nō est paratus corrigi, nec querit cauta sollicitudine veritatē. ergo pertinax est cōsensus. ¶ Decimus septimus modus conuincendi specialiter papā de pertinacia in heretica prauitate est: si errorem diffinit sollemniter, & à Christianis asserit tanquā catholicū esse tenendum. Patet: quia talis arctās alios ad errorem pertinaciter defendendū, est pertinax reputandus. ¶ Decimus octauus modus est: cum quis præfatę diffinitioni hereticę prauitatis factio consentit, cōsulendo, cooperando, inducēdo vel diffiniendū esse taliter asserendo. Patet: quia facientes, & consentientes iuxta canones par pœna constringit. ¶ Decimus nonus modus conuincendi errantē aliquē pertinacem est: si quis inferior sum. pon. aliquam assercionem hæreticam per sententiā diffinitiuam determinet esse tenendam, iniungēs alijs & imponens, q̄ ipsam sententiā, & reputēt esse catholicam: quicumque enim tali determinationi cōsenserit, pertinax, & hæreticus videtur esse censendus: sicut patet ex præcedentibus. ¶ Vigésimus modus conuincendi errantem de pertinacia est: si quis potestatem habens, prauitati hæreticæ non resistit. Patet per illud Hiero. in. c. error. di. 83. Error cui nō resistitur, approbatur. Qui autē errorē appro-

bat, videtur pertinax iudicandus: ergo qui errori nō resistit, cum potest, pertinax est cēfendus. Itē Leo papa, & habet extra de heret. Qui alios ait. Qui alios cū potest ab errore nō reuocat, seipsum errare demonstrat. & in c. Faciētis. di. 86. dicit Io. papa. Faciētis procul dubiō culpā habet, qui quod potest corrigere, negligit emēdare. Præterea est circa hoc aduertendū, q̄ pertinacia nō est tantū iudicāda ex actu exteriori, vtputa q̄ solus reputetur pertinax, qui verbis, aut scriptis, aut factis cōtra catholicā veritatē resistit aliquo modo rū iā expōsitorum: verū etiam videtur cōtumax cōtra apertā & prædicatam catholicam veritatē, qui in ecclesia latenter in errore diu persistit, vel vsq; ad mortē. Talis enim cum nouerit talē errorem esse dānatum per ecclesiā, excusari non potest per ignorantia, cum magis per obstinatam malitiam persistere in errore videatur. Et ideo ecclesia tales quos reperit cōtra catholicā veritatem in errore vsq; ad mortē perseuerasse, tanquam hæreticos præsumit, iudicat, & punit.

¶ De auditoribus diuersorum magistrorum tenentium contrarias opiniones: an excusantur à peccato, opiniones eorū sequendo, etiam si sint contra veritatem catholicæ fidei.

Cap. XVII.

S V M M A R I V M.

Auditores diuersorum magistrorū tenentium contrarias opiniones, an excusentur à peccato opiniones eorundem sequendo, etiam si sint contra veritatem fidei, disquiritur.

Quoniam non paruus scrupulus nascitur apud multorū animos, An doctoribus sentientibus cōtraria possit homo securē quācunq; illorū opinionē sequi. Ideo super hoc visum est nobis meritō aliquid esse dicendū. Quia autē dicit Aug. lib. 2. de prædestinatione sanctorū. interest in quantū, & in quibus rebus erretur, & q̄ facile se quisquā corrigat, vel quāta pertinacia suū defendere conetur errorem. ideo ad plenū respondendo quæstioni propostę multiplici opus est cōsideratione. ¶ Prima quidē cōsideratio est de materia, circa quā

Quinq; cōsiderationes notandæ.

est varietas opinionū inter doctores. Secūda de iporū doctorū opinantium conditionibus. Tertia de efficacia rationū & fundamentorū, quibus ipsi doctores astruūt suas varias opiniones. Quarta est de iporū auditorum qualitatib⁹. Quinta de modo adherendi auditorū varijs opinionib⁹ iporū doctorū. ¶ Prima cōsideranda est materia circa quā est varietas opinionū inter doctores: quæ vel est materia ad fidē, & ad bonos mores pertinens, vel non, sed est circa alias facultates, puta de geometricalib⁹, aut logicalibus, & similibus, circa quæ nihil eorū interest ad fidem, vtrū sic vel aliter se habeant. Si sit materia ad fidē pertinens, & ad bonos mores, tunc distinguendū est. Quia aut ea quæ ad fidē pertinent & ad bonos mores expressē habentur in sacra scriptura, vel etiam autoritate vniuersalis ecclesiæ sunt manifestē exposita fidelibus ad credendū: aut sunt talia, quorū nec expressum testimoniū ex sacra scriptura habetur, nec doctrina ecclesiæ vniuersalis aliquid de eis expressē docet. ¶ Qua cōsideratione habita, sit ista prima cōclusio. In materijs nō pertinentibus ad fidē, nec ad bonos mores sine peccati periculo quantū est ex parte materiæ possent auditores vtrāq; opinionē sequi magistrorum. Ista cōclusio patet: quia in talibus, vt inquit S. Tho. cuius est præfata cōclusio quotlibeto. 3. art. 10. habet locū qd dicit Apostolus. Vnusquisq; in suo sensu abundat. Notāter dicim⁹, quantū est ex parte materiæ opinionū: quia ex parte intentionis bene potest ibi quis peccare, vtputa ex inordinatione affectus: vt si ex inuidia, odio, amore, pretio, vel ex inordinata affectione potius sequeretur vnā opi. quā aliā. Si verò materia circa quam est varietas doctorū pertineat ad fidē & bonos mores primo modo dicto, videlicet q̄ expressē habeat in sacra scriptura, est adhuc distinguendū iuxta S. Tho. tam in. 2. q̄ in quæstionibus de veritate. q̄ ad fidem pertineat aliquid dupliciter. Vno modo directē & principaliter: sicut sunt ea quæ sunt in articulis fidei explicata, & de talib⁹ sit ista conclusio secunda. ¶ In his quæ sic principaliter pertinent ad fidem catholicam nullus rationis capax excusatur à peccato, si opinionem erroneā alicuius magistri sequatur. Ista conclusio est beati Tho. in quotlibeto suprā nominato. in talibus enim (inquit) ignorantia non excusat: alioquin qui secuti sunt opi. Arrij, & Nestorij, & aliorum hæresiarcharū, essent excusati. Neq; possent habere excusationem propter simplicitatē, si in talibus opi. erroneam

Prima cōsideratio.

Prima cōclusio prima cōsiderationis.

Secunda.

roneā sequantur. In rebus enim dubijs nō est de facili præstandus assensus, sed potius vt dicit Aug. 3. de doct. Christiana. consulere dicit quis regulam fidei, quam de scripturarū planioribus locis & ecclesiæ autoritate percipit. Concludit ergo S. Tho. vbi suprā. Qui ergo assentit opinioni alicuius magistri contra manifestū scripturæ testimoniū, siue contra id, quod publicē tenetur secundum ecclesiæ autoritatē, nō potest ab erroris vitio excusari. Si verò materia, circa quā est varietas magistrorum, sit de pertinentibus ad fidē in directē & secundariō, quæ explicitē credenda omnibus non proponuntur, sit ista cōclusio tertia. ¶ Absque peccati periculo potest quis tenere contrarium quod expressē habetur in canone sacre scripturæ: vt q̄ Abraham non habuit duos filios: aut q̄ David non fuit filius Isai, & similia. Patet cōclusio: quia cum talia non teneatur quis explicitē credere, sed solum implicite, vt scilicet paratus sit credere quicquid in diuina scriptura continetur, sed tunc solum tenetur explicitē credere, quando ei hoc in doctrina fidei confiteri contineri. Interim verò q̄ non constat, cum credere explicitē non teneatur, potest aliquis sine periculo cōtrariam opinionem (absq; tamē pertinacia) tenere & sequi. Si verò ea quæ pertinent ad fidem sint talia, quorum nec scripturæ sacre testimoniū expressum habetur, nec expressa vniuersalis ecclesiæ doctrina de eis aliquid docet, quāquā includatur in his, quorum explicita fides necessaria est omnibus fidelibus, sit ista quarta conclusio. ¶ In talibus absque periculo peccati potest quis sequi opinionem alicuius magistri cōtrariā veritati fidei: dum tamen facta determinatione, doctrinam amplectatur ecclesiæ. Hæc conclusio est S. Tho. in. 2. 2. q. 11. art. 2. Et ratio sancti Thomæ est: quia tales pro illo tēpore nō habent electionē cōtradicentem ecclesiæ doctrinæ. Si autē postquā essent autoritate vniuersalis ecclesiæ determinata quis tali determinationi ecclesiæ repugnet, hæreticus censeretur. ¶ Secunda cōsideratio principalis est de doctorum diuersa opinantium conditionibus, scilicet quales sint, si famosi, si experti in facultate sua, si moribus graues, si iudicio humiles, vt magis delectētur sequi sanctorum patrū doctrinas, quā proprias aduentiones, & fantasias: secundum hanc cōsiderationem potest esse ista quinta conclusio. ¶ Non videtur esse omnino immunis à peccato, qui in materijs fidem tangentibus non nititur sequi opinionē magistrorū ma-

Tertia.

Quarta.

Secunda cōsideratio.

Quinta cōclusio.

gis doctorū, & celebriū, ac expertorum in facultate sua, & qui in moribus grauiores existunt: quoniam aliās videtur habere locū verbum euāgelij, Si cæcus cæco ducatū præstat, ambo in foueā cadunt. Debet enim quilibet in huiusmodi materia magistrorū diuersa opinantium animū suū conformare regulariter doctoribus, qui sanctorū patrū doctrinis magis soliti sunt adhærere. vnde Eccl. 8. dicitur. Ne despicias narrationē presbyterorū, id est doctrinā seniorū doctorū, & in prouerbijs eorum conuersare, id est secundum eorū doctrinā viuere: ab istis enim discis sapientiam scilicet diuinorū: cuiusmodi sunt credibilia, & doctrinā intellectus, quæ est bonorū morum, in quibus vita fidelium est adornanda. Cæterū consideranda est quantitas discreta magistrorū: quot videlicet sint doctores pro vna opinione, quot pro alia: quia probabilius est cæteris paribus veriorē esse illā, in quā plures magistri docti concurrunt, quā illā, quā vnus, aut pauci sequuntur: sicut de sententiā dicit, quæ pluriū iudicio roborat. di. 79. si trāsitus. & extra de elec. c. Licet. Vnde Eccl. 6. dicitur. In multitudine presbyterorū prudentiū sta: & sapientiæ illorū ex corde coniungere. secundum quā cōsiderationē sit ista cōclusio sexta. Non videtur immunis à peccato, qui in tangentibus fidē ac bonos mores relicta opinione pluriū magistrorum sequitur opinionē vnus aut paucorū cæteris paribus. Cōclusio patet ex dictis: & colligitur ex dictis beati Aug. lib. de doctrina Christiana. & habetur in c. In canonicis. di. 19. vbi ait. In his verò scilicet scripturis, quæ non accipiuntur ab omibus, præponat eas, quas plures, grauioresq; accipiunt eis, quas pauciores minorisq; autoritatis ecclesia tenet. ¶ Tertia cōsideratio est habēda circa motiua & fundamenta, quibus doctores suas opiniones fundare ac fulcire nituntur: quæ cōsideratio meritō est habenda. Tū, quia in rebus dubijs nō de facili est præstādus assensus. Vnde Eccl. 19. dicitur. Qui citō credit, leuis est corde. Tū quia ea quæ præstantiori ratione, aut efficaciiori motiua fulcita sunt, cum sint maioris autoritatis, alijs præferenda veniunt. Vnde in opinione vtrū raptor possit contrahere cum rapta, beatus Hieron. præfertur opinionē concilij Aquisgrani dicentis q̄ non. vt patet in c. Placuit. 36. q. 2. Et hoc, quia vt dicit glo. beatus Hieron. roborat opinionem cōtrariam autoritate veteris testamenti, & autoritate cōcilij Meldē. & ita statuerent sententię beati Hieron. Hinc Monaldus in prologo sum-

Sexta conclusio.

Tertia cōsideratio.

ma suæ dicit, q̄ non generatur aliquâdo præ iudiciū erga veritatis sententiā, cū inter opi- niones diuersas, quæ à magistris, & probatis doctoribus scriptis authenticis annotatas illā opinionē quis amplectitur, quæ sibi magis consona videtur rationi. Itē Hosti. ext. de co gn. spi. super ca. Sed vir. dicit, q̄ vbi sunt di- uersæ opiniones, & diuersa iura, semper hu- manior est præferenda, id est rationabilior, & equior. extra de transla. c. fi. vbi verò vtra- que humana est, standum est illi, quæ melio- ri innitur rationi. extra de fer. cap. Capella nus. secundū quā considerationē posset poni talis septima conclusio. ¶ Quod culpāus ve- nit, qui absq; huiusmodi inuestigatione dili- genti, & ponderatione rationum, & motiuo- rum, quibus doctores suas varias fundāt opi- niones, leuitate quadā animi amplectitur o- pinionē contrariā veritati fidei. Patet cōclu- sio. agit enim cōtra illud Iob. 29. Causam quā nesciebā, diligētissimē inuestigabā. Et Amb. lib. de paradiso dicit. Nemo debet se alteri cre- dere, nisi cuius virtutem probauit. ¶ Quarta cōsideratio habēda est circa qualitates audi- torū. Circa quos considerandū est; q̄ nō oēs æqualiter tenentur habere fidem. explicita: nec omnes sunt eiusdē capacitatis. ad discer- nendū conditiones & differentias magistro- rum diuersorū diuersa opinantium, siue do- centiū, & ad ponderandum robur, & virtutē, ac efficaciam motiuorū, siue rationū, quibus præfati magistri suas fundant opiniones: sed sunt plures eorum, valde simplices, qui bona simplicitate, adhærēt doctrinæ suorum maio- rum, credentes in omnibus bene credere, in quibus ab illis informantur. De quibus Iob. 1. dicit. Boues arabāt, & asinæ pascebant cir- ca eos. quia videlicet minores, qui significan- tur per asinas, debent in credendis adhærere maioribus, qui per boues significātur, vt Gre- go. exponit. 2. moralium. secundū quā cōsi- derationem ponitur ista octaua conclusio. ¶ Quod simplex homo sequēs opinionē ali- cuius magistri contrariā fidei non veniet cul- pandus, vbi veniret alius intelligens, aut supe- rioris status, & conditionis. Conclusio patet ex dictis. Verū ne ex hoc qd̄ dictū est, q̄ mi- nores habēt fidē implicitā in fide maiorū, vi- deat aliquod periculū, aut præiudiciū fidei mi- norū generari, cū cōtingeret maiores ipsos magistros errare: est notandū iuxta S. Tho. in. 2. 2. q. 2. art. 6. q̄ minores non habent fidē implicitā in fide maiorum nisi quatenus ma- iores adhærēt doctrinæ diuinæ. Vnde & Apo- stolus dicit. Imitatores mei estote sicut & c.

Septima cō- clusio.

Quarta cō- sideratio.

Octaua cō- clusio.

1. Cor. 4.

go Christi, cū humana cognitio non sit re- gula fidei, sed veritas diuina: à qua si quis ma- iorū deficiat, non præiudicat fidei simpliciū, qui eos rectam fidē habere credunt, nisi per- tinaciter eorum erroribus in particulari ad- hæreant contra vniuersalis ecclesiæ fidē, quæ deficere nō potest, dicente domino, Ego pro- te rogavi petre vt nō deficiat fides tua. ¶ Quin- ta consideratio habenda hæc est circa modū adhaerendi auditorū opinionibus magistro- rum opinantium. contra veritatē fidei in his quæ nec scriptura sacra expressē habentur: aut si habentur, nō pertinent directē, & prin- cipaliter ad fidē: nec vniuersalis ecclesiæ au- thoritate diffinita fidelib⁹ credenda reperiū- tur exposita. Est enim quidam modus adha- rendi cum pertinacia. Alius modus adhaeren- di est sine pertinacia, videlicet cū animi præ- paratione tenendi contrariū, si contrariū ve- rum esse sibi ostensum fuerit aut ratione, aut authoritate scripturæ sanctæ, aut authoritate vniuersalis ecclesiæ. De quorū varietate mo- dorū plura sunt dicta superius. Sit ergo iux- ta istam considerationem nona conclusio. ¶ Qui pertinaciter adhæret opinioni alicuius magistri contrarię catholicę veritati, er- rat, & errando peccat, & hæreticus censendus venit. Ista cōclusio est beati Aug. cōtra Ma- nichæos. & habet. 24. q. 3. ca. Qui in ecclesia vbi ita ait. Qui in ecclesia Christi morbidum aliquid prauumq; sapiunt: si correcti vt sanū rectūq; sapiant, resistunt contumaciter, sua- que pestifera atq; mortifera dogmata emen- dare nolunt, sed defendere persistant, hæreti- ci sunt. ¶ Decima conclusio. Adhærere sine quacunq; pertinacia opinioni alicuius magi- stri contrarię veritati fidei in his materijs fi- dei, de quibus in principio considerationis huius fecimus mentionem, nullum potest ef- se peccatum. Hęc conclusio ex sententia bea- ti August. colligitur: qui vt habetur in capit. Apostolus. 24. q. 3. ita inquit. Si qui sententiā suam quanuis falsam atque puerisam nulla pertinaci animositate defendunt: præsertim quam non audacia suę presumptionis pepe- rerint, sed à seductis atque in errorem lapsis parentibus acceperunt: querunt autem cau- ta sollicitudine veritatem, corrigi parati cū inuenerint, nequaquam sunt inter hæreticos computandi. hæc Augustin. Et hæc de præ- senti questione (saluo semper meliori iudi- cio) dicta sunt, maximē quia doloribus po- dagræ laborantes illud taliter qualiter exple- uimus.

Luc. 21. Quinta cō- sideratio.

Nona con- clusio.

Decima cō- clusio.

In quo

In quo inuestigatur, an omnis prælatus ecclesiasticus siue sit papa, siue quicumq; alius ipso facto, quod factus sit verē & propriē hæreticus, sit prælatio- ne priuatus. Cap. XVIII

SVMMARIVM.

1. Prælatus omnis ecclesiasticus, siue sit papa, siue alius, ipso facto, quo cōuincitur uerē hæreticus quod omni prælatione priuetur, ostenditur.

Vm autem iuxta cano- nes sacros hæreticus qua- drupliciter puniri dica- tur, videlicet ex commu- nicatione, depositione, rerum ablatione, & mili- tari persecutione: duxi- mus hic merito disputandū, an prælatus ec- clesiasticus, siue sit papa, siue quicumq; alius inferior prælatus factus hæreticus pertinax sit ipso facto, iure, & potestate prælationis priuatus. Et circa hoc reperimus duos mo- dos extremos dicendi. Quidam enim dicunt quod sic: quidam quod non. Primi verò dicē- tes quod prælatus, siue papa, siue quicumq; alius inferior factus hæreticus siue manife- stus siue occultus est ipso facto prælatione, & potestate iurisdictionis priuatus, nituntur opinionem suam veram ostēdere & roborare primò authoritatibus sacra scripturæ, & ita iure diuino. Secundò authoritatibus sacro- rū canonū. Tertio efficacia rationum. ¶ Pro-

primo inducunt decem authoritates sacra scripturæ, quibus præcipitur, vt hæretici omnes indifferenter vitentur, non sustineantur, nō admittantur ad societatem fidelium, sed profugentur, siue interficiantur, arbitran- tes quod talia vniuersaliter contra omnes in- differenter hæreticos non fuissent diuina le- gē sancita, si prælati facti hæretici manerēt adhuc prælati: maximē cū dominus dicat de malis prælatis, bonis tamē quo ad doctri- nam, Super cathedram Moysi sederunt scri- bæ & pharisæi: omnia ergo quæcunq; dixe- rint vobis seruate, & facite: secundum opera eorum nolite facere. Et Apostolus ait Obedite præpositis vestris, non tantum mo- destis, sed etiam dy scolis. Prima sacra scri-

Prima uia prima opi- nionis.

Matth. 23.

Heb. 11.

pturæ autoritas est illa Deute. 17. Eum cō- stitues, quem dominus Deus tuus elegit de numero fratrum tuorum. glos. interli. Non de aliena secta. Sequitur. Non poteris alte- rius gentis hominem regem facere, qui non sit frater tuus. Ex qua autoritate videtur, q̄ sicut ex lege populus non poterat habere re- gem in temporalibus, qui non esset de nume- ro filiorum Israël: ita populus Dei non pos- set habere prælatum, & rectorem in spiritua- libus, qui non esset de numero fidelium. Israël enim interpretatur videns Deum. Secunda autoritas est illa Deutero. 18. Propheta au- tem, qui arrogantia deprauatus, voluerit lo- qui in nomine meo. glos. interli. vt sibi cre- datur quæ ego nō præcepi illi vt diceret: aut ex nomine alienorum deorum, interficie- tur. Ex quo videtur, quod quicumque nullo excepto visus fuerit de via domini, & verita- te catholica fideles auertere sit de medio fide- liū auferendus. Tertia autoritas est illa Nu- mer. 16. Recedite à tabernaculis hominū im- piorum, & nolite tangere quæ ad eos per- tinent, ne inuoluamini peccatis eorum. Quarta autoritas est illa Matth. 5. Vos estis sal terra: quod si sal euauerit. glos. id est do- ctor errauerit. in quo saliet: gl. id est populus firmabitur: ad nihilum valet vltra, nisi vt mit- tatur foras. glos. ab officio docēdi, vel eccle- sia. Quinta autoritas est illa Matth. 24. Sur- gent pseudopropheta, & pseudo Christi, & dabunt signa magna, & prodigia, ita vt in er- rorem inducantur etiam electi, si fieri po- test: si ergo dixerint vobis, Ecce in deserto est, nolite exire. &c. Sexta autoritas est illa Luc. 21. Multi venient in nomine meo dicē- tes: quia ego sum, & tēpus appropinquabit: nolite ergo ire post illos. Septima autoritas est illa. 2. Thes. 3. Denuntiamus vobis fratres in nomine dñi nři Iesu Christi, vt subtraha- tis vos ab omni fratre ambulante inordina- tē, & non secundum traditionem, quam re- ceperunt à vobis. glos. in nomine Iesu Chri- sti, id est per Iesu Christi autoritatem præ- cipimus. Octaua autoritas est illa ad Gala. 1. Si quis (generaliter scilicet quicumq; sit il- le) euangelizauerit præter id quod accepistis, anathema sit. Nona autoritas est illa ad Ti. vltim. Hæreticum hominem post vnam & se- cundam correptionem deuota, sciens quia sub- uersus est, qui huiusmodi est, & delinquit, cū sit proprio iudicio condemnatus. Decima autoritas est. 2. Iohā. 2. Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite eum reci- pere in domū, nec Aue ei dixeritis: qui enim

Secundâ via
eiusdem.

illi dixit Aue, communicat operibus eius ma-
lignis. Ex quibus omnibus dicunt haberi ma-
nifeste, q̄ hæretici sunt omnino fugiendi, &
vitandi auctoritate diuinæ scripturæ, & per
consequens q̄ prælati facti hæretici ipso fa-
cto prælatione ecclesiastica & honore sint
priuati: quia aliàs si prælati manerent, honor
reuerentia, & obedientia deberetur eis, & nõ
contraria eis exhiberi præciperentur. ¶ Secun-
da via, videlicet auctoritatibus sanctorum pa-
trum, idè sic probare nituntur. Primò sic. Di-
cit beatus Cypria. in quadam epistola, & ha-
betur. 7. q. 1. in ca. Nouatianus. q̄ qui nec vni-
tatem spiritus, nec cõmunionem pacis obser-
uat, & se ab ecclesiæ vinculo, atq; sacerdotũ
collegio separat, episcopi nec potestatem po-
test habere, nec honorè. ¶ Secundò ad idem:
inducunt, quod Inno. papa ait, & habetur in
ca. hæretici. 24. q. 1. vbi dicitur: q̄ hæretici dũ
à fide catholica destiterint, perfectionem spi-
ritus, quã acceperunt, amiserunt. perfectio au-
tem spiritus videtur hinc nominari potestas
spiritualis ecclesiæ. ¶ Tertiò ad idè inducunt
quod beatus Ambr. dicit, & habetur in. c. qui
dignior. ita di. Si verò præceptor hæreticus
deformet habitaculum, vitanda hæreticorũ
communio, fugienda synagoga censetur.
¶ Quartò ad hoc est Beda super Matth. & ha-
betur in ca. Quicunq; quicunq; ab vnitatem fi-
dei vel societatis Petri Apostoli quomodoli-
bet seipfos segregant, tales nec à vinculis pec-
catorum absoluunt, nec ianuam possunt re-
gni cælestis ingredi. vbi videtur, q̄ hæreticus
sit priuatus ligandi, & absoluendi potestate.
¶ Quintò ad idè inducit bñs Cypria. in. c. Di-
dicim⁹. q̄ ait. Didicim⁹ oēs omnino hæreticos
nihil habere potestatis atq; iuris. ¶ Sextò ad
idem est ca. Achatius. 24. q. 1. vbi dicit Gela-
sius, q̄ quicunq; in hæresim semel damnatã
labitur, eius damnatione seipsum inuoluit.
vbi glos. inquit. Hic est casus, in quo papa pa-
pam ligare potest: in quo papa in canonem
latæ sententiæ incidit. Nec huic obuiat regu-
la illa, Par parè soluere vel ligare non potest.
quia si papa hæreticus est: in eo quia hæreti-
cus est, minor est quolibet catholico. 12. q. 1.
scimus. §. promulgator. quia lex factum no-
tat etiam sine sententia, vt. ff. de ritu nup. l. pa-
lãm. §. vlt. ¶ Septimò ad idem est idem in. c. 2.
Achatius. §. si ergo. vbi sic dicit. Si ergo episco-
pus ille in hæresim damnatam lapsus est, an-
tiqua excommunicatione damnatus alios
damnare non poterit: excommunicatus e-
nim alios excommunicare nõ valet. ¶ Octa-
uò ad idem est cap. Audiuius. vbi sic dici-

tur. Si autem in corde suo nouam hæresim
confinxit, ex quo talia prædicare cœpit, ne-
minem damnare potuit: quia non potest de-
ijcere quenquam iam prostratus. ¶ Nonò ad
idem est quod in eodem cap. in fine legitur,
vbi sic dicitur. Liquidum cõstat eum, qui ab
integritate catholice fidei recedit, maledicẽ-
di, & benedicendi potestatem minimè habe-
re: vt pote se superiorem maledicere non va-
let, in alienum à fide tanquam sibi æqualem
sententiam dare non potest. ¶ Tertia via, sci-
licet rationibus prælatorum doctorum opi-
nio multipliciter roboratur. Primò sic. Eccle-
sia, & eius iurisdictionis autoritas fundata
est super fidei petram. Vnde confitenti Pe-
tro, & dicenti ad Christum, Tu es Christus fi-
lius Dei viui. ait Christus Petro, Super hanc
petram. glos. id est fidei confessionem: & difi-
cabo ecclesiam meam. Et sequitur, Tibi dabo
claves regni celorũ. &c. ergo sequitur, quod
quicunq; cadit à fidei petra, cadat ab omni
honore prælationis ecclesiæ. Consequentia
videtur necessaria: quoniam sublato funda-
mento, necesse est ruere quæ super illud fun-
data sunt. Ista est ratio domini Vlrici in sum-
ma sua theologie, qui videtur esse opinionis
præfatę. Vnde lib. 6. tractatu. 4. cap. 2. dicit,
quod stabilis manet autoritas papæ quan-
diu in petra, quæ est Christus, fundatur, &
hoc fit etiam per informem fidem, quæ so-
la manente non habet iudicem superiorem
à quo iudicari possit. Et infra. Si verò per in-
fidelitatem à petra, in qua autoritas Petri so-
lidatur, remotus fuerit, tunc necesse est sub-
lato fundamento ruat: non autem potest
de hoc crimine etiam si non est notorium
accusari, & condemnari. 40. distinctio. capit.
Si papa. hæc ille. Ex quibus manifestè datur
intelligi, quod ipso facto, quod à petra Chri-
sti cadit papa, cadit ab autoritate. Secunda
ratio est. Claves sunt datę ecclesiæ, vt ait Au-
gusti. super Iohan. & habetur in capi. Quod-
cunque. 24. quæstio. 1. Petrus quando claves
accepit, ecclesiam significauit: ergo existens
extra ecclesiã, non habet eas. Consequentia est
beati Amb. in pastorali suo. & habet de pœ-
di. 1. §. nemo. vbi ita ait. Dominus parius &
soluendi esse voluit, & ligandi. Et infra. Cer-
tum est, q̄ ecclesiæ vtrunq; licet: hæresis vtrũ
que nõ habet. Ius enim hoc solũ permissum
est sacerdotibus. Rectè ergo ecclesia hoc ven-
dicat, quæ veros habet sacerdotes, hæresis ven-
dicare nõ potest, quæ sacerdotes Dei non ha-
bet. hæc ille. Item hoc idem argumentum po-
nitur in capitu. Audiuius. 24. quæst. 1. vbi
sic ha-

Tertia via
primæ opi-
nionis.

fic habetur. Ligandi nãq; & soluendi potestas
veris, non fallis sacerdotibus à dño traditur.
apostolis em̄ dicturus, Quorũ remiseritis pec-
cata, &c. præmisit, Accipite Spiritũ sanctum.
vt euidenter cunctis ostenderet eum, qui Spi-
ritũ sanctum non habet, peccata nõ posse te-
nere, vel remittere. Porro Spiritũ sanctum ne-
mo nisi intra ecclesiã accipit. hæc ibi. ¶ Ter-
tia ratio. Hæreticus est ab ecclesiã corpore se-
paratus: ergo ipso facto q̄ est hæreticus, est
priuatus honore, & potestate ecclesiasticę iu-
risdictionis, si quam habuit. Antecedens est
manifestum: quia cum ecclesia dicitur colle-
ctio fidelium: vt in ca. Ecclesia. de conse. dist. 1.
quicunq; à fide Christi se diuidit, à corpore
Christi, quod est ecclesia, necessariò diuisus
& segregatus est censendus. Consequentia ve-
rò illa patet. Tũ ratione: quia mēbrum à cor-
pore separatũ priuatũ est omni vitali virtu-
te, & sensu, ac motu. Tum autoritate beati
Cypriani, q̄ eadẽ ratione vtitur in. c. Nouatia-
nus. 7. q. 1. ita di. Qui nec vnitatem spiritus, nec
coniunctionem pacis obseruat, & se ab ecclesiæ
vinculo & sacerdotũ collegio separat, episco-
pi nec potestatem potest habere, nec honorè.
In hac etiã ratione fundatur beatus Tho. in
2. 2. q. 39. art. 3. q̄ in hæreticis & schismaticis
potestas iurisdictionis nõ manet, etiã secun-
dum substantiam: vñ non possunt absoluere,
nec excõiccare, nec indulgẽtias facere, nec ali-
quid huiusmodi: quod si fecerint, nihil est a-
ctũ. hæc S. Tho. Cui sententiæ alludit apertè
ca. Audiuius. 24. q. 1. vbi sic habetur. Qui-
cunq; ab vnitatem ecclesiæ, quæ per Petrũ in-
telligitur, fuerit alienus, execrare potest, con-
secrare nõ potest: excõicationis, vel recõcilia-
tionis potestatem nõ habet. Quarta ratio sic.
Nullus præscisus à corpore ecclesiæ potest
esse caput ecclesiæ, cum caput nõ possit esse
extra corpus: sed prælatus factus hæreticus
pertinax ipso facto est præscisus à corpore:
ergo ipso facto definit esse caput ecclesiæ.
Consequentia patet. Ista est ratio Petri de Pa-
lude in li. suo de ecclesiastica potestate. ita di-
cētis. Formaliter loquẽdo de papa quando
papa labitur in hæresim, tunc eo ipso præ-
scisus est ab ecclesia, & definit esse papa, &
tunc deponitur de facto, id est, ipso facto est
depositus, non de iure: quia qui non credit,
iam iudicatus est, de iure, scilicet hoc est au-
tem iudicium: quia eo ipso quod est hæreti-
cus, ab ecclesia est præscisus. Non potest
autè caput à corpore præscisum quãdiu est
præscisum esse caput corporis, à quo est præ-
scisum. Vnde papa per hoc definit esse caput

corporis ecclesiæ ipso facto, q̄ ab illo per hæ-
resim præsciditur, secundum illud Deut. 17.
Non poteris alterius generis hominẽ facere
regẽ. Vñ hæreticus nec potest esse, nec mane-
re papa: quia extra ecclesiã existẽs, non potest
habere claves ecclesiæ. Per peccata autè alia
est caput languidũ, & nõ propter hoc definit
esse caput; vñ nec potest per consequens à mē-
bris iudicari. hæc dñs Petrus de Palude. Quin-
tò prælatus ecclesiæ ipso facto q̄ fact⁹ est hæ-
reticus, nõ potest influere amplius in corpus
ecclesiæ nec sensum fidei, nec motum opera-
tionis sanctæ. Et patet. cum careat fide, quæ
principiũ est spiritualis influxus, cum iustus
ex fide viuat, & ipsa sit (vt ait Aug. in de fide
ad Petrum) bonorum omnium fundamētum:
ergo prælatus eo ipso q̄ factus est hæreticus,
definit esse rector, & caput corporis ecclesiæ.
Patet consequẽtia: quia caput dicitur, vt di-
cit Isido. q̄ inde alia mēbra capiãt sensum, &
motũ. Ista ratio est magistri Aug. de Ancho-
na in li. suo de ecclesiastica potestate. q. 5. ar.
1. qui ita ait. Capitis est influere vitã omni-
bus mēbris: principiũ autè vitę spiritualis est
ipsa fides: quia sine fide est impossibile placere
Deo. Vnde apostolus fidem dicit esse sub-
stantiam. i. fundamētum rerum sperandarũ.
si ergo papa deprehenditur deuius à fide, ca-
ret vita spirituali, & per consequens alijs in-
fluere non potest. Vnde sicut mortuus non
est homo, sic papa in hæresi deprehẽsus non
est papa, propter quod ipso facto est depõ-
sus. hæc ille. Sextò ratione sic. Prælatus factus
hæreticus eo ipso est antichristus. Vnde. 1. Io-
hann. 4. Omnis spiritus qui soluit Iesum, ex
Deo non est, & hic antichristus est: ergo ipso
facto quod est hæreticus, est à cura pastoralĩ
absolutus siue priuatus. Patet consequẽtia:
quoniam Christus, cuius prouidentia in sui
dispositione non fallitur, oues suas, quas præ-
tioso sanguine redemit, non nisi fideli seruo
committeret. vnde Luc. 11. Fidelis seruus &
prudens, quẽ constituit dominus super fa-
miliam suam. glossa. 1. ecclesiam. Vnde Au-
gust. in sermone de pastore. hoc expressè vi-
detur dicere, qui tractans illud Cart. Pasce
hoedos tuos. ita inquit. Iam non oues: manẽ-
ti Petro, dicitur, Pasce oues meas: exeunti hæ-
retico, pasce hoedos tuos. hæc illè. Item idem
August. in epistola ad Vineẽs. tractans præ-
fatũ verbum, pasce hoedos tuos in taberna-
culis pastorum: dicit sic. Pasce hoedos tuos
non sicut Petrus, cui dicitur, pasce oues meas
in tabernaculis pastorum, non in taberna-
culis pastoris: vbi est vnus grex, & vnus pa-
stor.

Rom. 12

Heb. 11

stor. hæc August. Ex quibus videtur colligi, quòd ipso facto, quòd quis pastor ouiu Christi effectus est hæreticus, iam non ouiu Christi, sed suorum hæc doru sit pastor. Et factus hæreticus, est ipso facto prelacione priuatus: vt quilibet hæreticus intelligat sibi dictum, quod dominus ait villico inquitatis. Amplius non poteris villicare. ¶ Septimo ratione sic. Omnis ille censendus est iure diuino non prelatus, qui iure diuino præcipitur ab omnibus fidelibus vitari. Patet: quia iure diuino verus prelatus est sequendus: sed omnis hæreticus nullo excepto iure diuino præcipitur vitari ab omnibus fidelibus, vt ex superioribus patet: ergo omnis prelatus eo ipso quòd factus est hæreticus, definit esse prelatus. ¶ Octauo sic. Ad papam causæ fidei sunt deferendæ. 24. q. 1. quotiens. & hoc iure diuino, cum ex institutione primatum habeat super omnes fideles. dist. 22. ca. Omnes. & ca. Sacrosancta. Vnde Luca. 22. dictum est Petro. Et tu conuersus confirma fratres. sed ad hæreticum non sunt causæ fidei deferendæ, cum sit aduersarius fidei Christianæ: ergo videtur quòd papa factus hæreticus non sit verus papa. ¶ Nono sic. Impossibile est quòd quis simul sit pastor & lupus. Patet Iohann. 10. vbi Christus distinguit inter pastorem & lupum: sed prelatus factus hæreticus est factus lupus gregis dñici, cuiusmodi sunt omnes hæretici, secundum illud Act. 22. vbi inquit Paulus. Scio qd intrabunt post decessionem meam lupi rapaces in vos, non parentes gregi. glo. 5. hæretici callidi in fraude, fortes in disputatione, crudeles in occisione. ergo pastor ecclesiæ factus hæreticus definit esse pastor, cum incipiat esse lupus, &c.

Luc. 16.

¶ In quo ponitur aliorum opinio contraria & obiecta contra primam opinionem.
Cap. XIX.

S V M M A R I V M.

1 Papa, aut alius prelatus factus hæreticus, quòd nõ sit ipso facto iure diuino prelacione, siue papatu priuatus, quibusdam conclusionibus nonnulli ostendere conantur.

Secundus modus dicendi omnino contrarius est eorum, qui asserunt, qd papa, aut alius prelatus factus hæreticus non sit ipso facto iure diuino prelacione, siue papatu priuatus. Quorũ assertio vt plenius intelligatur, & eius fundamenta quantæ firmitatis sint cognoscantur, inducemus quatuor conclusiones, quas aliqui eorum ponunt cum suis motiuis specialiter circa papam. ¶ Prima conclusio est: qd papa occulte in hæresim lapsus non est ipso facto iure diuino papatu priuatus, aut suspensus. Hanc conclusionem probant multiplicitè. ¶ Primo sic. Lex diuina non deiecit hæreticũ ipso facto de dignitate, siue administratione episcopali. ergo nec de papali. Consequenter patet. Antecedens probatur per ca. audiũm. 24. q. 1. vbi dicitur de episcopo hæretico: si aut in corde suo nouã hæresim confinxit, ex quo talia prædicare cœpit, neminẽ damnare potuit. Ex quo, vt dicunt, euidenter colligitur, qd antequã episcopus hæresim prædicet, vel doceat, dñare, seu excommunicare potest. sed hoc non est sine iurisdictione. ergo. &c. ¶ Secundo arguunt de Iuda Scarioth, & de Iudæis, qui cognouerunt Christũ, & tamẽ non fuerunt ipso facto depositi. ¶ Tertiò sic. Si sic esset, qd papa propter occultã hæresim caderet à papatu, cum dubitari possit de papa, an occulte esset hæreticus, dubium nasceretur, an robur haberent ea quæ ipse facit: sed hoc videtur inconueniens, & posset esse causa multorum errorum. ¶ Quarto sic. Illa assertio nullatenus est tenenda, ad quam sequitur totius ecclesiasticæ hierarchiæ confusio: sed si papa occulte hæreticus diuino iure esset papatu priuatus, posset sequi totius ecclesiasticæ hierarchiæ confusio. ergo, &c. Maior est manifesta. Et minor probatur: quia si sic, tunc nullus prelatus factus per papam hæreticum esset verus prelatus, & per consequens totus ecclesiasticus ordo esset confusus: quia nullus esset verus prelatus: nec ecclesia Dei, quæ de occultis iudicare non potest, valeret tali confusio obuiare: ergo non est tenendum, quòd papa effectus hæreticus statim iure diuino sit papatu priuatus. ¶ Secunda conclusio istorum est, quòd papa factus etiam hæreticus manifestus non est ipso facto iure diuino priuatus, nec suspensus. Pro ista conclusione inducunt plures rationes. ¶ Primo sic. Sicut papa est caput fidelium, qui sunt sub noua lege, ita summus sacerdos quantum spectat ad legem diuinam caput erat fidelium qui erant sub lege veteri constituti:

Prima conclusio secunda de opi.

Probatio prima.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Secunda conclusio eiusdem.

Probatio prima.

tuti: sed sacerdos summus in veteri lege quauis errasset à fide nõ fuisset ipso facto iure diuino priuatus: quia vt videtur plures summi sacerdotes in antiqua lege deuiarunt à fide, tamen postea summo sacerdotio fungebantur. ergo licet papa erret à fide, & efficeretur manifestus hæreticus, non propter hoc esset diuino iure papatu priuatus. ¶ Secundo sic. Papa non est deterioris conditionis, qd prelatus & episcopi: sed alij prelatus & episcopi si efficiantur heretici non sunt iure diuino omnidignitate priuati. ergo nec papa. Maior est certa. Minor probatur: quia si alij prelatus & episcopi effecti hæretici essent iure diuino omnidignitate priuati, nõ possent absq; noua electione ad suas recipi dignitates, vel saltem suas dignitates minimè retinerent: sed nonnulli prelatus facti hæretici absq; noua electione ad suas dignitates recepti fuerunt, vel retinuerunt easdem. 1. q. 7. maximum. 2. q. 1. causas cuiuslibet. & ca. Quotquot. ergo & papa quanuis efficiatur hæreticus, papalem retinet dignitatem, & ita nequaquam est iure diuino priuatus. ¶ Tertiò sic. Non deterioris conditionis est papa, qd imperator, vel princeps secularis: sed isti facti hæretici non sunt ipso facto iure diuino à suis dignitatibus priuati: ergo nec papa. Consequenter videtur bona. Maior patet. Minor etiam est manifesta. Nam in veteri lege multi reges idololatæ & hæretici effecti fuerunt, & tamen veri reges remaserunt. Iulianus aut apostata hæreticus de Christiano fuit effectus: & tñ fuit verus imperator. 2. q. 9. Iulianus. ¶ Quarto. Si hoc esset verum, qd papa factus hæreticus est iure diuino priuatus, hoc non esset propter aliã causam, nisi quia hæreticus catholicis præesse non potest: sed hoc non, quoniã hæreticos & infideles præfuisse catholicis, & catholicos illis obediuisse est manifestũ. Ioseph enim obediuit Pharaoni: & Daniel Nabuchodonosor: & Christiani plures infidelibus imperatoribus seruiunt: ergo non est cõtra legem diuinã, qd hæreticus, vel infidelis fidelibus præsit: ergo nõ est contra scripturam sanctam, qd papa hæreticus remaneat papa. ¶ Quintò sic. Ad quem pertinet institutio alicuius, ad eundem destitutio spectat eiusdem. extra de hære. cũ ex iniuncto. sed papa non instituitur iure diuino, sed eligetium electione canonica: ergo nec papa destituitur iure diuino: sed si est destituendus, oportet qd ipsum destituant electores. ¶ Sextò sic. Talis poena papæ hæretici scilicet priuationis in tota scriptura scripta non reperitur: ergo falsum est qd papa hæ-

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Quinta.

Sexta.

reticus diuino iure sit priuatus. Consequenter patet. Et antecedens est manifestum, cum nullus locus in lege diuina siue in veteri siue in nouo testamẽto reperiatur, in quo talis poena contineatur: ergo, &c. ¶ Tertia conclusio istorum sic opinantium est: qd crimen hæresis etiam manifestum ex propria siue specifica natura ipsius hæresis non inducit quo ad homines effectum depositionis aut suspensionis in papa ipso facto. Hanc conclusionem probant ex glossa decreti dist. 21. nunc autẽ. super verbo. Marcellinus. vbi querit glossator: quare concilium non deposuit Marcellinum de hæresi confessam? respondit qd dicit Hugo: quia paratus erat corrigi, non deponitur. vt. 24. q. 3. dicit apostolus. Ex quo dicto (vt aiunt) manifestè inducitur præfata conclusio. ¶ Quarta conclusio. Nullus canon, nullaq; censura ecclesiastica aut humana papam iam lapsum in hæresim deponit, suspendit, aut priuat iurisdictione papali. Probatur conclusio: quia papa non potest incidere in canonem, cum sit superior canonibus. ¶ Cõ-

Tertia conclusio.

Quarta conclusio.

Probatio.

Responsio ad rationes primæ opi.

¶ In quo respondetur ad rationes factas pro secũda opinione.
Cap. XX.

S V M M A R I V M.

1 Obiectiones & conclusiones quorundam factæ contra id quod dicitur, videlicet, quòd Papa, aut alius prelatus factus hæreticus omni prelacione priuetur, &c. diluuntur.

Quo-

Voniam nobis (saluo semper meliori iudicio) rationalior videtur primus modus dicendi atq; beati Tho. doctrinæ, quæ ducit & magistrum in omnibus huiusmodi du-
bijs sequendum duximus, conformior apparet: respondebimus ad rationes inductas pro secundo modo dicendi. Observabimus autem in respondendo ordinem observatum ab aduersarijs. Dicemus enim circa singulas conclusiones eorum, quid nobis iuxta primum modum dicendi videtur, subiungentes responsa ad singulas rationes pro eis inductas. ¶ Prima autem conclusio ex aduerso opinatum non videtur vera, in qua dicunt, quod papa occultè in hæresim lapsus non sit iure diuino papatu priuatus: quoniam cum factus hæreticus esset occultus ceciderit à petra fidei, supra quam totius ecclesiastici ædificij fabrica & potestas confurgit, necessariò videtur, quod à potestate ecclesiastica ruerit. Nec rationes inductæ per aliter opinantes probant aliquo modo intentum. Vnde ad primam, quæ sumitur de ca. Audiuimus. 24. q. 1. respondetur, quod per hoc, quod in ca. illo dicitur, quod episcopus ille ex quo talia prædicare cepit neminem damnare potuit, non arguitur, quod occultè hæreticus antequam publicè hæresim suam prædicauit, posset damnare aliquem: cum glossa in principio eiusdem quæstionis apertissime doceat contrarium, sic dicens. Sed tu dic in distinctè, quod siue veterem, siue nouam hæresim sequatur, excommunicatus est, licet sit occultus: & ideo alium non potest excommunicare. extra de here. ad abolendam. Alia tamen quæ agit, tenent interim dum toleratur. art. 3. quæst. 7. §. tria. & sententia excommunicationis quam tulit, toleranda est, dum ipse est occultus, licet sit nulla. Et infra. Quia omnis hæreticus est excommunicatus quantumcumque sit occultus, ideo non potest alios excommunicare. Vnde si scirem prælatum meum esse hæreticum, quia nouam fingit hæresim, nec tamen prædicat, si me excommunicaret, celebrare possem in occulto, non in aperto: quia enim non possem probare illum esse hæreticum, sic me excommunicatum deponeret. Sed quid de alia sententia? idem: quia nulla est sententia quam tulit, sed tamen alia quæ agit, tenent dum toleratur. hæc glo. Ex qua manifestè apparet ratio aduersariorum vacua. ¶ Ad secundam rationem, in qua arguitur de Iuda & Iudæis, respondetur non facere ad propositum. Tum, quia illi nullam habe-

Improbatio primæ conclusionis secundæ opinionis.

Ad primam probationem eius.

Ad secundam rationem.

bant iurisdictionem spiritualem ecclesiasticam. Tum, quia non probatur, quod illi in hæresim lapsi fuerint, & non fuerint in veritate priuati potestate iurisdictionis si quam haberint. ¶ Ad tertiam rationem cum agitur quod dubitari posset, &c. respondetur negando consequentiam: quoniam quandiu toleraretur, valida reputarentur ea quæ agit, iuxta glossam superius inductam de ca. Audiuimus. 24. q. 1. ¶ Ad quartam rationem, in qua arguitur, quod totus ordo ecclesiasticus confunderetur, &c. respondetur negando consequentiam secundum quosdam alterius opinionis. Dicunt enim, quod cum vniuersalis ecclesia regatur à Spiritu sancto, nunquam deficiet in his quæ necessaria sunt ad salutem, licet in alijs deficiere possit. Vnde si papa esset occultus hæreticus, & per consequens papatu priuatus, & ideo illa quæ iurisdictionis sunt exercere non posset, quantum posset facere ea quæ sunt ordinis, Deus ecclesiæ suæ prouideret, reuelando ei perfidiam papæ: & quod non valuerunt quantum ad ea quæ iurisdictionis sunt illa quæ fecit, vel præseruando aliquos episcopos per alium modum sibi possibilem, licet nobis ignotum. Et ideo nullus ordo ecclesiasticus necessarius ad salutem ecclesiæ vniuersalis confundetur, licet multa sine quibus potest esse salus, possent esse confusa. præseruaret enim Deus ne confunderentur illa quæ vniuersali ecclesiæ sunt necessaria ad salutem. Similis videtur esse responsio sancti Thomæ in 4. dist. 24. ad casum, in quo quidam non baptizatus promoueretur in episcopum, vbi ita dicit. Illi, quos talis ordinat, non habent ordinem: sed tamen piè credi potest, quod quantum ad vltimos effectus sacramentorum summus sacerdos suppleret defectum, & quod non permetteret hoc ita latere, per quod periculum ecclesiæ imminere posset. hæc sanctus Tho. Et ita in proposito videtur dicendum. Præterea ratio illa aduersariorum æqualiter concludit, quod mulier non potest putari papa, & haberi pro papa: & quod paganus & infidelis reputatus tamen Christianus & fidelis non potest haberi pro papa: sicut quod papa hæreticus, & iure diuino papatu priuatus, non potest haberi pro papa. Patet, quia si mulier, vel paganus haberet pro papa, & de facto crearet episcopos, & ordinaret, ac Christianos ad dignitates ecclesiasticas promoueret, non minus confunderet ecclesiastica hierarchia, quam si hæreticus iure diuino papatu priuatus putaretur à catholicis esse papa. Licet enim ordinando à facto & consecrando nulli tribueret executionem officij, veruntamen ordinem conferret, dum modo

Ad tertiam

Ad quartam

modo formam seruet ecclesiæ: mulier autem, aut Paganus, vel Iudæus, qui nunquam fuit Christianus, nec executionem, nec aliquem ordinem verum conferret, licet seruet formam ecclesiæ. Cum ergo constet, quod aliquando mulier à cunctis catholicis putabatur papa, & eadem ratione aliquis Paganus vel Iudæus retinens in corde infidelitatis perfidiam posset putari Christianus, & in papam assumi, non est incredibile, quod aliquando hæreticus habeatur pro papa, licet verus papa non sit, eo quod iure diuino sit papatu priuatus. Sic ergo constat, quod maior difficultas est, si mulier habeatur pro papa, quam si papa fiat hæreticus, licet iure diuino ipso facto sit papatu priuatus. Et ideo si in casu superiori diuina prouidentia ecclesiæ suam protegente non est secuta totius ecclesiæ hierarchia confusio, multo minus sequeretur in casu præfato, si papa occultè esset hæreticus. ¶ Præterea nec secunda conclusio posita ex aduerso est vera, in qua dicitur, quod papa factus hæreticus manifestus non sit ipso iure diuino papatu priuatus. Eius enim opposita superius tam auctoritatibus sacræ scripturæ, quam canonum, quam etiam rationibus probata est habere veritatem. Rationes aut factæ pro conclusione illa etiam non procedunt. Vnde dicendum est ad illas. ¶ Ad primam cum arguitur de sacerdote summo veteris legis, respondetur, dupliciter. Primò negando minorem. Dicitur enim, quod summus sacerdos veteris legis eo ipso quod efficiebatur hæreticus, fuit summus sacerdotio priuatus. Nec tunc erat summus sacerdos secundum veritatem, licet extiterit secundum opinionem hominum summus sacerdos. Secundò respondetur, quod non est simile de sacerdote summo antiquæ legis, & summo sacerdote nouæ legis. Tum primò: quia summus sacerdos antiquæ legis sacerdotium habuit iure successionis: sacerdos verò summus nouæ legis non. Tum secundò, quia sacerdotium antiquæ legis fuit carnale: sacerdotium verò nouæ legis spirituale. ¶ Ad secundam rationem, cum arguitur quod papa non sit deterioris conditionis quam alij prælati: respondetur negando minorem. Dicitur enim ab his, qui sunt primæ opinionis, quod omnes episcopi & prælati incurrentes prauitatem hæreticam siue publicè siue occultè iure diuino suis dignitatibus sunt priuati: quia in his, quæ sunt propriæ religionis Christianæ nulla potest esse communicatio hæretici ad fidelem: & ideo eo quantum ad illa, quæ spiritualia sunt, hæ-

Improbatio secundæ conclusionis secundæ opinionis.

Ad primam probationem secundæ opinionis.

Ad secundam

reticus fidelibus præesse non posset. Quod sic ostenditur. Distinctio enim fidelis & infidelis non est ex iure humano canonico & civili, sed est ex iure diuino. Et ideo quod infidelis, qualis est omnis hæreticus, fidelibus in spiritualibus præesse non debeat, est ex iure diuino: quare iure diuino omnis hæreticus omni prælatione ecclesiastica, videtur priuatus. Quod apostolus insinuare videtur, cum dicit. Nolite iugum ducere cum infidelibus. 2. Cor. 6. Quæ enim participatio iustitiæ cum iniquitate? aut quæ societas lucis ad tenebras? quæ autem conuentio Christi ad Belial? aut quæ pars fidelis cum infideli? aut consensus templi cum idolis? In quibus verbis apostolus videtur præcipere fidelibus vniuersis, ne subsint infidelibus, & ne communicent cum eis: quod potissimè veritatem habet quantum ad spiritualia, & ea, quæ propria sunt religioni Christianæ. Quantum enim in temporalibus possint fideles subesse infidelibus, & communicare ipsis, in spiritualibus tamen eis subesse non debent. Et ita omnis hæreticus cum sit infidelis, iure diuino omni prælatione ecclesiastica videtur esse priuatus: & ita minor illius rationis est falsa secundum opinionem istorum: quæ nobis videtur magis apparatus. Et ad probationem eius respondetur, quod licet episcopi inferiores summo pontifice, & alij prælati si hæretici incurrent prauitatem, sint iure diuino omni ecclesiastica prælatione priuati: tamen ex causa rationabili per ecclesiæ potest dispensari, vt reuerfi ad fidem, suis dignitatibus restituantur: & talis restitutio, vel est noua electio, vel æquivalens provisioni nouæ. ¶ Ad tertiam rationem, cum arguitur de imperatore, & de regibus respondetur quod non est simile. Et ratio est: quia prælatio ecclesiastica introducta est iure diuino, & fundata supra petram fidei: ex ordinatione enim diuina est, quod vnus fidelis alijs fidelibus in spiritualibus præsit. Erit vnum ouile, & vnus pastor. prælatio verò secularis introducta est iure humano. Ex ordinatione enim humana est, quod vnus in temporalibus alijs præsit. Et ideo quia distinctio debet esse inter fideles & infideles quo ad spiritualia, nec in spiritualibus communicant, sed dissentiant: cum in ipsa fide, quæ fundamentum est omnium bonorum, vt ait August. discordent, possunt autem in temporalibus concordare, quæ fidelibus & infidelibus sunt communia. Et ideo licet principes seculares quantum efficiatur heretici non sint iure diuino principatu seculari priuati:

2. Cor. 6.

Ad tertiam

Iohan. 10.

uati:

uati:prælati tamen ecclesiastici si efficiantur hæretici,iure diuino ipso facto principatu ecclesiastico sunt priuati. ¶ Ad quartam rationem cum agitur de causa, patet ex dictis responsio. Dicimus enim, q̄ causa, propter quã prælatus factus hæreticus est ipso facto prælacione priuatus, est: quia hæreticus non potest præesse in spiritualibus catholicis. Quod verò inducitur de Ioseph, & Daniele, & alijs fidelibus, quibus præfuerunt infideles, non est ad propositum: quia præfidentia illa in temporalibus fuit, quæ iure diuino non tollitur ab infidelibus, sicut dictum est. ¶ Ad quintã cum arguitur, q̄ ad quem pertinet institutio &c. respondetur q̄ hoc assumptum non est generaliter verũ. Metropolitanus potest cõfirmare, consecrare, & instituere electũ in episcopum, & tamẽ destituere eundem minimẽ valet. Præterea licet illud assumptum generaliter esset verum, hoc tamen est falsum, quòd ad illum solum pertinet destitutio alicuius, ad quem institutio spectat: quia institutio sacerdotis pertinet ad episcopum, & tamen superior episcopo potest destituere ipsum. Et ita in proposito non sequitur quòd papa non potest destitui à iure diuino, quod est super omne ius humanũ, & omnium eligetium potestatem: imò sibi Deus referuasse in speciali dicitur destitutionẽ summorum pon. iuxta ca. Eiectionem. distin. 79. vbi sanctus Anacletus papa ita dicit. Eiectionem summorum pon. sibi dñs referuauit: licet electionem eorum bonis sacerdotibus, & spiritualibus populis cõmisit. vbi dicit glos. Et ita fallit regula, ad quẽ spectat institutio, & destitutio. ¶ Ad sextam rationem cum arguitur q̄ non reperitur in sacra scriptura. respondetur negãdo hoc. Et ad probationem respondetur, q̄ & si explicitẽ sub formalibus verbis non habeatur de sacra scriptura de priuatione officij prælacionis papæ, aut cuiuscunq; alterius ecclesiastici prælati facti hæretici, nihilominus habetur implicitẽ sub alijs verbis in sacra scriptura: sicut patuit per multas autoritates superius in cap. 81. inductas. Ex quibus manifesta consequentia videtur haberi, q̄ papa, & prælatus quisq; alius ecclesiasticus factus pertinax hæreticus, sit prælacione priuatus. Planẽ qui iure diuino non est sequendus, sed fugiendus: cui non est communicandum aut obediendum, sed contradicendum: qui non est suscipiendus, nec salutandus: qui non est sustinendus, sed potius interficiendus, videtur spirituali prælacione, quam super fideles habet, eodem iure

re priuatus. ¶ Præterea nec tertia conclusio ex aduerso opinantium videtur esse vera, sed magis opposita: nec ratio inducta probat intentum eorum. Patet primum: quoniã cum per hæresim homo cadat à petra fidei, supra quam omnis ecclesiastica autoritas fundata est, hæresis ex sua natura specifica videtur inducere depositionẽ ab omni ecclesiastica dignitate in eo, qui in hæresim labitur, & ei pertinaciter inhæret. Secundum etiam, videlicet q̄ ratio eorum, quam inducunt ex glossa decreti in ca. Nunc autem. dist. 21. non probat intetum. Patet: quoniam cum nos loquamur de hæretico proprie dicto, qualis est, qui in hæresi, in quam lapsus est, habet pertinaciam, non videtur ad propositum aduersariorum aliquid facere glossa illa: quoniam Marcellinus nunquam fuit hæreticus pertinax. Tum, quia licet timore mortis superatus idolis thurificasset, nunquam tamen mente contra aliquem articulum fidei errauit. Tum etiã, quia paratus esset corrigi. ¶ Cæterum quarta conclusio ex aduerso opinantium non videtur vera: imò conclusio opposita eius est vera: videlicet canon ecclesiasticus in casu hæresis etiã ligat papam sicut aliũ. Et ad probationem cum dicitur, q̄ papa sit superior canonibus, & solutus sit ab eis, respondetur q̄ hoc falsum est de papa facto hæretico. talis enim in casu hæresis ligatur pœnis canonum sicut alius quisq;. Quod multiplici testimonio patet. Imprimis est ca. Si papa. distin. 40. vbi dicitur papa venire iudicandus, si deprehendatur à fide deuius. vbi glos. ponit, q̄ papa non possit instituere, q̄ non possit accusari de hæresi: quia ex hoc periclitaretur tota ecclesia. Item glo. in ca. Achatius. 24. q. 1. dicit sic. Hic est casus, in quo papa papam ligare potest: in quo papa in canone lata sententia incidit. Nec huic obuiat regula illa, Par parẽ soluere, vel ligare non potest. quia si papa hæreticus est, in eo q̄ hæreticus, minor est quolibet catholico. 12. q. 1. scimus. Hoc idem dicit Hugo in ca. Inferior. dist. 21. sub his verbis. Cum papa cadit in hæresim, non iam maior, sed minor quolibet catholico intelligitur. Item dominus Archi. super ca. In fidei fauorem. de hære. li. 6. dicit sic. Tãtus est fauor fidei, q̄ de crimine hæresis etiam occulto potest papa accusari. 40. dist. si papa. Ad idem est sanctus Tho. in. 4. dist. 19. loquens de correctione fraterna quasi in fi. art. 2. di. sic. Non enim prælati à subditis coram multitudine, sed humiliter in priuato corripiendi sunt: nisi immineret periculum fidei, tunc enim prælatus

Improbatio tertiæ conclusionis secundæ opinionis.
Improbatio quartæ conclusionis.
Ad probationem.

Improbatio responsionis ad rationes ca. 18.

tus minor fieret, si in infidelitatem laberetur, & subditus fidelis maior. hæc ille. Item idem sanctus Thomas in. 4. dist. 18. in materia de excommunicatione respondens ad illud Gal. 1. Si angelus de celo aliud euangelizauerit, anathema sit. vbi videtur, q̄ apostolus, qui erat inferior, angelum excommunicauerit, qui superior erat. respondet quòd apostolus loquitur sub hypothesi. 1. si poneretur angelus peccasse: sic enim non esset apostolo superior. Item Raymũdus in summa titulo de hæresi. §. 2. dicit. Punitur hæreticus quatuor modis, scilicet excommunicatione, depositione, rerum ablatione, & militari persecutione. Excommunicatione: quia hodie omnis hæreticus siue occultus siue manifestus est ipso iure excommunicatus. 24. quæst. 1. & 2. & extra de hære. ad abolendam. Depositione: quia indistincte siue sit clericus, siue laicus, papa, vel imperator, vel quilibet alius inferior debet deponi ab omni dignitate: vt. 40. dist. si papa. 23. q. 1. si contra pacem. extra de hære. ad abolendam. Concordat Goff. & Hostien. & Iohã. in summa, &c. Ex quibus manifeste habetur, q̄ in casu hæresis ita pœnis canonicis subiicitur papa, sicut & quilibet ali. Vnde in sexta synodo Honorius papa condænatur: quia dicitur negasse in Christo duas voluntates, & duas operationes. ¶ Præterea responsio data per aliquos ex aduerso opinantes rationibus primæ assertionis non videtur satisfacere. Pro quo notandum iuxta sanctum Tho. in. 3. sententiarum. dist. 13. q̄ in corpore naturali reperitur quadruplex vnitas adinuicem. Prima est secundum conformitatem naturæ: quoniã omnia mēbra constant ex similibus partibus, & sunt vnus rationis: sicut manus, & pes ex carne & ossẽ, & sic dicitur vnum genere vel specie. Secunda est secundum colligationem eorum adinuicem per neruos & iuncturas, & sic dicuntur vnũ per cõtinationem. Tertia est secundum quam diffunditur vitalis spiritus, & vires aĩæ per totũ corpus. Quarta est secundum q̄ omnia mēbra perficiuntur per animã, quæ est vna numero in omnibus mēbris. Et hæc quatuor vniones reperiuntur in corpore mystico. Prima est inquãtum omnia mēbra sunt vnus natura, vel specie, vel genere. Secunda est inquãtum colligantur adinuicem per fidem, quia sic continuantur in vno credito. Tertia est secundum q̄ viuificatur per gratiã & charitatem. Quarta est secundum q̄ in eis est Spiritus sanctus, qui est vltima perfectio, & principalis totius corporis mystici quasi anima in cor-

pore naturali. Prima dictarũ vnionũ non est vnio simpliciter: quia id, in quo est vnio, hæc non est vnum numero, sicut in tribus sequentibus: quia per fidẽ & charitatem vniantur in vno credito secundum numerũ, & amato. Similiter Spiritus sanctus vnus numero oēs replet numero homines: ergo infideles nõ pertinent ad vnionẽ corporis ecclesiæ, secundum q̄ est vnũ simpliciter. Et ideo respectu horũ Christus non est caput nisi in potetia, secundum q̄ vnibiles sunt corpori. Homines autẽ fideles pertinent aliquo modo ad vnitatem ecclesiæ inquãtum continuantur ei per fidẽ, quæ est vnitas materialis: non tñ possunt dici mēbra proprie, sicut nec mēbrum mortuũ nisi æquiuocẽ. Et sicut operationes quæ sunt ad alterũ, possunt aliquo modo fieri per mēbra arida, vt percutere, vel aliud huiusmodi: nõ tamẽ operationes animæ in mēbris. Ita nec mali recipiunt opera spiritualis vitæ à Spiritu sancto: sed tñ Spiritus sanctus per eos operatur spiritualem vitã in alijs, secundum q̄ alijs sacramenta ministrat, vel docet. Homines fideles in gratia existẽtes vniantur secundum tertiam vnionem, quæ est formalis respectu secundæ: & iterũ secundum quartã, quæ est cõpletiuatotius, & ideo horũ Christus proprie est caput. hæc S. Tho. Ex quibus dictis sancti Thomæ habetur ista fundamẽtalis cõclusio, videlicet, q̄ ad hoc q̄ quis sit mēbrum ecclesiæ, requiritur q̄ in aliquo vno simpliciter, quod est vnũ numero, vniantur alijs ecclesiæ mēbris. ¶ Hinc sequitur correlariẽ primò, q̄ nec naturæ cõformitas, nec cõuenientia in donis facit aliquẽ esse de vnitate corporis ecclesiæ, aut mēbrum eius. Patet. Tum ex cõclusionẽ. Tum, quia aliã oēs homines etiã infideles, & etiã dãnati dicerentur pertinere ad corpus ecclesiæ tanquã eius mēbra, quod est absurdum. ¶ Secũdò sequitur, q̄ etiã vnitas in participatione sacramentorum sine fide nõ sufficit ad hoc, q̄ quis sit, aut dicatur mēbrum ecclesiæ. Patet. Tum ex cõclusionẽ. Tum, quia doctrina est sanctorum, q̄ omnis hæreticus, qui tamẽ præsupponitur aliã Christianã religionẽ in sacro baptismo suscepisse, est separatus & præscisus à corpore ecclesiæ. Hinc est, q̄ licet character baptismalis sufficere videatur ad hoc, quòd quis sit capax potestatis sacramentalis, quæ datur in ordine: non tamen sufficere videtur ad susceptionem potestatis iurisdictionis spiritualis, nec per consequens ad rationem capitis, cuius est influere corpori cuius est caput spiritualem influxum: aliã apostatã à fide, & antichristus possens

SUMMARIVM.

1 *Hæreticorum credentes, fautores, receptores & defensores qui dicantur. Et quæ sit eorum poena, ostenditur.*

CM nō solūm hæretici, sed etiam credentes, fautores, receptores, & defensores eorū excommunicationis sententiam incurrāt, vt patet in ca. sicut ait. extra de hære. & ca.

excommunicamus. postquam exposuimus qui sunt vocandi hæretici, exponendum iam est, qui dici debeant credentes eorum, fautores, receptores, & defensores eorū. *Credentes hæreticorum.*

1 *Primò* quidem, qui consentunt se credere ita, sicut illi credunt. Nam ex errore suo se iudicant, & hoc sine dubitatione verum est. **2** *Secundò* dicuntur credentes hæreticorū, qui adorant eos, qui reuerentiā suo more eis exhibent. **3** *Tertiò* qui confessionem, & communionem ab eis iuxta eorum ritū acceperunt, vel similia perpetrarūt, quæ ad ritum eorum pertinent. omnes enim tales profectò credentes fuisse conuincuntur. Nam ex factis exterioribus præsumitur de affectu. artic. 3. 2. q. 5. qui viderit. C. de dolo. l. dolum. Nec enim refert, vtrum dictis, an factis quis voluntatem suam insinuet. ff. de le. & sen. cō. l. destituant. Nam negare; & confiteri non solū ore sed etiā factio contingit. 1. 1. quæst. 3. existimant.

4 *Fautores* verò hæreticorum dicuntur multipliciter. **1** *Primò* quidem, qui publica potestate fungentes, si condemnatos ab ecclesia fugant, & non puniant. Et q̄ ex hoc fautores intelligantur, ad literā probant canones positi. 2. 3. q. 3. sicut est. c. qui potest. quod est Damasi papæ, sic dicentis. *Qui potest obuiare, & perturbare peruersos, & nō facit, nihil est aliud, quàm fauere impietati.* Ad idem est. c. qui vitijs. 1. q. 5. & ca. præterea. q. 8. eiusdem causæ. Priuatæ autem personæ quæ ad hoc, videlicet ad detinendum fugientes hæreticos, nec ex officio nec ex præstito iuramento tenentur, non videntur fautores hæreticorum dicendi: quia hoc non ad eos, sed ad eos pertinet, qui potestate funguntur. **2** *Secundò* fautores esse iudicātur verbo, qui excusant eos, non ex linguæ lubrico, sed à proposito in cōuenticulis, vel etiā inter laicos, sicut sunt multi dicentes, Isti non sunt tales, scilicet hæretici, quales esse dicūtur, nec negant ista nec illa.

possent esse caput corporis Christi, quod est ecclesia; & q̄ hi, qui sunt membra diaboli, & nullo modo pertinēt ad corpus Christi, sint caput corporis Christi, quod videtur absurdum. **3** *Tertiò* sequitur ex prædicta conclusione, quod ad hoc, vt quis dicatur mēbrum ecclesiæ, sit necesse, quod aut fide, aut charitate, aut vtraque vniatur alijs ecclesiæ membris. Patet ex conclusione: quia solūm per has virtutes theologicas fit vnio in vno secūdum numerum, videlicet credito, & amato. **4** *Quartò* sequitur, quod cadentes à charitate, tenentes tamen fidem integram non dicuntur membra præscisa. Patet, quia adhuc manet in eis vnitas materialis, quæ dicitur continuationis, sicut sunt membra arida, siue mortua in corpore aliquo: vt patet ex dictis. **5** *Quintò* sequitur, quod ad hoc, quod quis sit caput ecclesiæ, siue prælatus, & Spiritus sanctus per eum opeitur vitam in alijs spiritualem, sufficit quod sit corpori ecclesiæ vnitus per fidem etiam in formam. Patet ex dictis supra sancti Thomæ. **6** *Sextò* sequitur, quod qui nec fide, nec charitate est corpori ecclesiæ vnitus, non potest caput esse corporis ecclesiæ, aut prælatus spiritualis in ea. Patet, quia (vt dictum est) sine fide, aut charitate nemo potest esse membrum ecclesiæ, vt probatū est, & per consequens nec caput eius. **7** *Septimò* sequitur, quod qui per infidelitatem desinunt esse membra ecclesiæ, cadunt ab omni potestate spiritali ecclesiasticæ iurisdictionis, quam Spiritus sanctus dederat eis ad regimen spirituale corporis ecclesiæ. Patet ex dictis. Item ex illo Innocen. papæ in cap. hæretici. 2. 4. quæst. 1. vbi dicit. Hæretici cum à fide catholica destiterint, perfectionem spiritus, quā acceperant, amiserunt. Quod non videtur exponendum de sanctitate, cum etiā per quodlibet peccatum mortale amittatur sanctitas: sed videtur exponendum de perfectione potestatis, & honoris ecclesiasticæ. Vnde in ca. sequenti dicit Cypria. Didicimus omnes omnino hæreticos nihil habere potestatis, atq; iuris. In quo videtur manifestè dicere, quod hæretici non tantum executionem potestatis iurisdictionis, sed etiam substantiam potestatis perdunt. Quæ omnia sunt dicta, saluo semper meliori iudicio.

¶ Qui dicantur credentes hæreticorum, fautores, receptores, & defensores eorū. Cap. XXI.

la. Tales autem per mēdacia excusantes eorum excessus, possunt verè fautores dici, habita cōsideratione personarum, tēporis & loci, & locorū. Plerūq; enim verba talium simplices homines ad hæreticorū amorem prouocant, & deuotionē, quam habēt ad ecclesiam, minuūt, & eneruant. Tertiò dicūtur fautores hæreticorū factio: qui procurāt, qui mittunt hæreticis alimoniam, qui eos liberant, qui ea quibus liberantur, subministrant, & si qua sunt similia. Et est art. quāuis probatione nō egeat. 2. 3. q. 4. c. est iniusta misericordia. Quarto qui extirpationē hæreticorū impediunt. Item non dāt ad id operā quam possunt secūdum maius vel minus: & hoc secūdum cōsiderationē diuersarū circumstātiarum. **5** *Quintò* fautores hæreticorū esse vidētur, qui hæreticos celāt, cum eos possint & debeant indicare. **6** *Sextò* dicūtur fautores, qui eos occultant, seu aliter ipsos excōicationē, vel incarcerationem, vel punitionē malitiosè impedire præsumunt, aut captos, aut incarceratos relaxāt præter voluntatem ecclesiæ. Itē septimò possent dici fautores etiā, qui requisiti ab episcopo, vel inquisitore, nequiter recusant, vel prætermittūt iuuare eos, qui præfatos hæreticos capere cupiūt. **8** *Præterea* receptores dicūtur, q̄ sciēter hæreticos recipiūt, siue latenter, siue manifestè. **9** *Cæterū* defensores dicuntur primò, q̄ defendūt errorē hæreticorū, & isti dānabiliore sunt illo, q̄ errat: & non solū hæretici, sed heresiarchæ dicūtur. 2. 4. q. 4. qui alios. **2** *Secundò* dicūtur defensores, q̄ defendūt pro suis viribus, vel potētia, ne ad manus iudicis eueniat examinandus, vel puniendus. Et de simili defensione loquitur canon. 2. 4. q. 3. in multis capitulis quæstiois. & 2. 7. q. 1. si cu ptorū, ac defensorū hæreticorū est excōicatus: & si nō satisfecerit infra annū, tūc ipso iure est infamis, nec ad publica officia, seu cōcilia, nec ad eligendum aliquos ad huiusmodi: nec ad testimoniū debet admitti, nec pōt cōderetestamentum, nec ad alicuius hereditatis successione accedere. Nullus quoq; ei super quocūq; negotio, sed ipse alijs cogeretur respondere. Si iudex est, eius sentētia non valet. Si aduocatus, nō admittitur eius patrocinium. Si tabellio, nō valēt eius instrumēta. & sic de similibus. Si verò sit clericus, ab omni officio & beneficio debet deponi. Et illi, q̄ tales postquam ab ecclesia fuerint denominati euitare contēperint, debēt excōicari. Probātur hæc omnia extra de hære. c. excōicamus. Itē oēs clerici, qui talibus exhiberēt ecclesiastica fa-

Receptores

Defensores

Pœna prædictorum.

cramēta, vel traderēt ecclesiasticæ sepulture, aut cleemofynas, aut oblatores eorū recipere, debēt priuarisuo officio: ad quod nunq̄ restituētur sine indulto sedis apostolicæ specialis. Similiter & regulares, quorum etiā priuilegia in illis locis non seruētur eis, vt in prædicto. c. excōicamus. §. sanè clerici.

¶ De abiurationis forma obseruanda per hæreticos, cum contingit eos ad fidem, & ad ecclesiam redire. Cap. XXII.

SUMMARIVM.

1 *Heresis abiurandæ forma describitur.*

Quoniam nulli hæreticorum ad fidem redeūti ecclesia sancta Dei gremiū suum claudit, reliquū est, vt dicamus in fine huius vltimæ partis de modo receptionis eorum, & forma abiurationis. De quacūq; heresi quilibet conuertatur non est recipiendus, nisi ad arbitrium sui episcopi, vel inquisitoris fidei, abiurata, & anathematizata heresi. Ait enim Leo papa scribens Ianuario episcopo Aquiliens. & habetur in. c. saluberrimū. 1. q. 7. Saluberrimum (inquit) & spiritualis medicinæ vtilitate vtilissimū est, vt siue presbyteri, siue diaconi, aut cuiuslibet ordinis clerici, qui se correctos videri voluerint, atq; ad catholicam fidem, quam pridem amiserant, rursus reuertantur, primos errores suos, & ipsos auctores erroris à se damnatos sine ambiguitate fateantur, & sensibus prauis etiam preemptis nulla desperandi sit occasio, nec vllum membrum talium possit societate violari: cū per oīa illis professio propria cœperit obuiare. hæc ille. Hinc Ephesina sanctissima synodus vna de quatuor principalibus de Nestorio episcopo, sed hæretico ita constituit. Consequens est (inquit) si resipiscere volueris, vt iureiurādo fatearis, & anathematizes tuam pollutam & prophana dogmata: sentias autem, & doceas quæ nos vniuersi per orientem & occidentem episcopi & magistri præsules populorum credimus & docemus. Hinc in actione eiusdem synodi. c. 15. eiusdem forma iuramenti exprimitur in hunc modum. Ego Hyficus agnoscens veram fidem orthodoxam, & accedens ad sanctissimam & cathol-

pp cam

cam ecclesiam anathematizo omnem hæresim, & maximè. N. in qua errabam: assentio autem præscriptæ expositioni catholice fidei, anathematizans eos, qui non celebrant sanctum Dei pascha iuxta morem apostolicæ & catholicæ ecclesiæ. & iuro per sanctum omoouision, id est Trinitatē. & si quid ex his labefactauero, legum seueritati subiacebo. & expositioni mihi recitatæ subscripsi manu propria. hæc ibi. Hanc formam iuramenti inquit dominus Aymarus in lib. de synodis. sancta Romana ecclesia de hæreticis conuersis eligere consuevit. Apud practicam autem inquisitorum fidei, forma abiurationis hæretici post confessionem suæ hæresis ante poenitentiam impositionem plenior habetur sub tali verborum serie. Ego. N. recognosco, & confiteor coram vobis dominis me errasse in prædictis: & super his corde contrito & humiliato absolutionem & poenitentiam requiro: & hanc hæresim, & omnem aliam quocunque nomine censeatur, abiuro: & promitto quòd de cætero seruabo illibatam fidem, quam Romana tenet ecclesia, & prædicat: & quòd hæreticos, & credentes eorum toto posse meo persequar: & tam eos, quam eorum fautores receptores, & benefactores bona fide, & sine dolo, & sine mora manifestabo ecclesiæ, vel prælato: & poenitentiam, quæ mihi pro dicta mea culpa iniungetur, integrè seruabo, & cõplebo. Et volo, & concedo, quòd si ab hac hora in antea contigerit me relabi ad eundem errorem, vel alium cuiuscunq; hæresis, quocunq; nomine censeatur, errando fortè in aliquo casu, vel credendo, seu fidem habendo errantibus, vel eos, vel credentes eorum recipiendo sciēter, aut defendendo, aut fouendo dicto vel facto, aut eis benefaciendo, qualitercunq; eos vel celando, aut non manifestado bona fide & sine mora. vel si poenitentiam iniunctam à vobis integrè non seruauero, & perfectè non compleuero, ab inde ipso facto habear excommunicatus, & periurus, & hæreticus manifestus: & me ergo iudico: ita quod sine ampliori cognitione & sententiâ, quæ iure relapsis & manifestis hæreticis indicitur, mihi poena imponatur. Insuper assero, & protestor me puram & totam veritatem de me & alijs in quantum scio dixisse: & si fortè constare poterit me malitiosè de veritate aliquid suppressisse, vel tacuisse, imponenda, vel iniungenda mihi à vobis poenitentia seu absolutio obtenta vel obtinenda nihil mihi profit.

In quo narrantur variæ antiquæ hæreses ab ecclesia Dei cõdemnatæ. & primò quæ in prima synodo Nicæna.

Cap. XXIII.

S V M M A R I V M.

1 Hæreses in prima synodo Nicæna cõdemnatæ recensentur.

Quoniam non parum commoditatis arbitrati sumus asserere præsentati tractatui de hæresibus, si in promptu ex eo possit haberi notitia, quæ hæreses superioribus temporibus per sanctos patres in ecclesia sunt cõdemnatæ. Idcirco decreuimus quantum possibile nobis fuerit hic sub breuitate cõmemorare errores, & hæreses, quæ per ecclesiam Dei, siue in concilijs, siue per sedem apostolicam reprobatae inueniuntur. Incipimus autem ab vniuersali synodo Nicæna dicentes, quòd venerabilis & sancta synodus Nicæna. 318. patrum cõdemnavit Arium pessimum hæreticum cum complicibus suis, qui inter alios errores, quos dogmatizauit, tres gradus asserbat in Trinitate: patrem scilicet maiorem, Filium minorem, Spiritum sanctum creaturam vel seruum. Cuius quidem Arrianæ perfidiæ de inæqualitate sanctæ Trinitatis cõdemnata blasphemia eadem sancta synodus cõsubstancialem Deo Patri Filium per symbolum diffiniuit. vt in cap. canones. distin. 15.

In quo narrantur hæreses cõdemnatæ in concilio Romano celebrato Romæ post concilium Nicænum.

Cap. XXIII.

S V M M A R I V M.

1 Hæreses in concilio Romano Romæ celebrato cõdemnatæ referuntur.

Quoniam iterum in concilio Romano, quòd post conciliū Nicænum est Romæ celebratum, anathematizatae sunt plures hæreses. De quibus, scilicet concilio & hæresibus in eo cõdemnatis,

demnatis, Dama. papa loquitur, vt patet in lib. conciliorum. hoc modo scribens ad Antiochenum episcopum.

1 Post Nicænum cõcilium aliud in vrbe Roma congregatū est postea à catholicis episcopis: qui addiderunt de Spiritu sancto. Et quæ postea talis error exortus est, vt quidam dicere prophano ore præsumant Spiritum sanctum per Filium fuisse factū, ideo anathematizamus eos, qui non cum oī prædicant libertate cum Patre & Filio Spiritum sanctum vnius eiusdemq; substantiæ atq; potestatis existere. Similiter autem anathematizamus eos, qui errorem Sabellij sunt secuti: cõdem dicentes esse patrem, quem & Filium.

Anathematizamus Arrium, & Eunomium, qui simili impietate, licet verbis discrepent, Filium tamen & Spiritum sanctum creaturam esse confirmant.

Anathematizamus Macedonianos, qui ex Arriana radice deriuati, non impietatem, sed vocabulum mutauerunt.

Anathematizamus Focinū, qui Ebeonis hæresim renouans, dñm nostrum Iesum Christum solum ex Maria confitetur.

Anathematizamus etiā eos, qui duos filios esse profitentur, vnum ante secula, & alterum per carnis assumptionem ex virgine.

Anathematizamus etiā eos, qui pro aīa rationali cõfirmant, quia Dei verbū in humanam carnem cõuersum est: ipse nāq; Filius Dei verbū non pro rōnali anima & intelligibili in suo corpore factus est, sed nostrā, hoc est rōnalē animā & intelligibilē animā sine peccato assumpsit, atq; saluauit.

Anathematizamus etiam eos, qui dicunt verbum Dei productione & correptione à patre separatū, & sine substātia eum terminadum esse blasphemant.

Si quis nō dixerit semp Patrem, & semp Filiū, & semp Spiritum sanctum esse, anathema sit.

Si quis nō dixerit Filiū natū ex Patre, hoc est ex diuina eius substātia, anathema sit.

Si quis nō dixerit verbū dñi Filiū Dei, sicut verum Deū Patrem eius, & omnia posse, & oīa nosse, & Patri æqualem esse, anathema sit.

Si quis dixerit, quod in carne degens Filius Dei cum esset in terra in cælis & cum Patre non fuerit, anathema sit.

Si quis dixerit, quod in passione crucis dolorem passus est Filius Dei Deus & nō caro cum anima, quā induta est, aliā quā in duerat formam serui, quam sibimet assumpsit, sicut scriptura dixit, anathema sit.

Si quis non dixerit, quia in carne quā assum

psit sedet ad dexterā Patris: in qua etiam venturus est iudicare viuos & mortuos, anathema sit.

Si quis non dixerit Spiritum sanctum ex Patre esse verè & proprie sicut & Filium ex diuina substantia & verum Deum, anathema sit.

Si quis non dixerit omnia posse Spiritum sanctum, & omnia nosse, & vbiq; adesse sicut & Filium & Patrem, anathema sit.

Si quis dixerit Spiritum sanctum facturam, aut per Filium factum, anathema sit.

Si quis non dixerit omnia per ipsum Filium & Spiritum sanctum fecisse Patrem, hoc est visibilia & inuisibilia, anathema sit.

Si quis nō dixerit Patris & Filij & Spiritus sancti vnam diuinitatem, potestatem, deitatem, virtutem, vnam gloriam, dominationem, imperium, vnam voluntatem, & veritatem, anathema sit.

Si quis tres personas non dixerit veras Patris & Filij & Spiritus sancti equales, semper viuētes, omnia continētes visibilia & inuisibilia, omnipotentes, omnia iudicantes, omnia viuificantes, omnia creantes, omnia saluantes, anathema sit.

Si quis non dixerit Spiritum Sanctum adorandū ab vniuersa creatura sicut & Filium & Patrem, anathema.

Si quis de Patre & Filio bene sapit, de sancto autem spiritu non rectè crediderit, hæreticus est. Quia omnes hæretici de filio Dei & Spiritu sancto malè sapientes, in Iudæorum atq; Gentilium incredulitate consistere conuincuntur: anathema sit.

Si quis autem diuiserit Deum Patrem dicēs & Deū Filium eius & Deū Spiritum sanctum affirmans: deos dicit & non Deū propter vnam deitatem atq; potestatem quam esse credimus & nouimus Patris & Filij & Spiritus sancti: subtrahens verò Filiū & Spiritum sanctum tanquā solum opinatus Patrem Deū, sit anathema. Nomē enim deorum & omnibus sanctis à Deo positū est atq; donatū: de patre verò & Filio & Spiritu sancto propter vnā æqualēq; diuinitatem nō deorum nomina, sed vnū Dei nomē traditur atq; significat, vt credamus quia in Patre & Filio & Spiritu sancto solummodo baptizamur, & non in archægelorum nominib; sicut hæretici, aut sicut Iudæi Gentilesq; insaniūt. Hæc ergo Christianorum salus est, vt credētes Trinitati, hoc est Patri & Filio & Spiritu sancto, & in ea baptizati, vnā deitatem, & potestatem, & diuinitatem, & substāciam in eo esse credamus.

In quo ponuntur errores condemnati in concilio Gangrensi.
Cap. XXV.

S V M M A R I V M.

1 *Hæreses in Gangrensi concilio condemnatae narrantur.*

Alterum in concilio Gangrensi, quod post concilium Nicaenum celebratum est, sunt sequentes condemnati errores. De quo habetur in decreto. dist. 30.

1 Si qui filij patres maxime fideles deseruerint occasione Dei cultus, hoc iustum iudicantes, & non potius debitum honorem parentibus reddiderint, ut hoc ipsum in eis veneretur, quod fideles sunt, anathema sint.

Item quæcumque mulier religioni iudicatis conuenire, comam sibi amputauerit, quam Deus ad velamen eius, & ad memoriam subiectionis illi dedit, tanquam resoluens ius subiectionis, anathema sit.

Item si qua mulier derelicto viro discedere voluerit, soluto vinculo coniugali nuptias condemnando, anathema sit.

Item si quis virginitatem propter Deum professus, in coniugio positus per arrogatiam vituperauerit, anathema sit.

Item si quis virginitatem, vel continentiam professus, tanquam abominabiles nuptias iudicat, & non propter hoc solum, quod virginitatis bonum sanctum propositum est, sit anathema.

Item si qua mulier suo proposito vitale iudicatis, ut virili veste utatur, & propter hoc viri habitum imitetur, anathema sit.

Item si quis tanquam continentiam conuenire iudicans, die dominico ieiunauerit in eiusdem diei contemptum, anathema sit.

Item si quis eorum, qui in proposito sunt continentiam, præter necessitatem corporalem superbiat, & ieiunia contra totius ecclesiam putauerit contemnenda, perfectam in sua conscientia iudicans rationem, anathema sit.

Item si quis per superbiam tantquam perfectum se existimans, conuetus, qui per loca & basilicas sanctorum martyrum fuerit, vel accusauerit, vel etiam oblationes, quæ ibidem celebrantur, spernendas esse crediderit, memoriasque sanctorum contemnendas, anathema sit.

Item si quis extra ecclesiam priuatim populos congregans, contemnat ecclesiasticas sanctiones, ipsamque ecclesiam apud se sine episcopi consilio cum presbytero agat, anathema sit.

Item si quis nuptias in accusationem duxerit, & mulierem fidelem ac religiosissimam cum viro suo dormientem abominadam crediderit, aut accusandam, tanquam non posse coniugatos in regnum Dei ingredi, anathema sit.

Item si quis carnem manducantem ex fide cum religione præter sanguinem & idolum immolatum & suffocatum crediderit condemnandam tanquam spem non habentem qui eam manducat, anathema sit.

Item si quis dereliquerit proprios filios, & non eos aluerit, & quod pietatis est, necessaria non præbuerit, sed sub occasione continentiam negligendos putauerit, anathema sit.

Item si quis virorum putauerit sacro proposito, id est continentiam conuenire, ut pallio utatur, tanquam ex eo habiturus iustitiam, & reprehendat, vel iudicet alios, qui cum reuerentia birris utuntur, & alia veste communi, quæ in usu est, anathema sit.

Item hæc scripsimus, non abscindentes eos, qui in ecclesia Dei secundum scripturas propositum sanctum continentiam eligunt, sed eos qui suscipiunt habitum eiusdem, & in superbia effertur aduersus eos, qui simplicius viuunt. Sed & hos condemnamus, qui se extollunt aduersus scripturas, & ecclesiasticos canones, & noua introducunt præcepta. Nos autem & virginitatem cum humilitate admiramur, & continentiam cum castitate, & religionem cum charitate Deo acceptissimam dicimus, & renuntiationes secularium negotiorum atque actuum cum humilitate approbando laudamus, & nuptiarum vinculum, quod secundum castitatem perdurat, honoramus, & diuites cum iustitia & operibus bonis non abijcimus.

In quo ponuntur hæreses condemnatae in secunda synodo vniuersali. XXVI.

S V M M A R I V M.

1 *Hæreses in secunda vniuersali synodo Constantinopoli celebratae condemnatae, recitantur.*

Amplius

Amplius secunda synodus vniuersalis Constantinopol. 150. patrum Macedonium Constantinum Spiritum sanctum Deum esse negantem condemnans, consubstantialem Patri & Filio Spiritum sanctum demonstrauit: dans symboli formam, quam tota Latinorum & Græcorum confessio in ecclesijs prædicat: ut scribit Isid. 7. Ety. & ponitur ca. canones. dist. 15. Quæ synodus anathematizauit omnem hæresim, specialiter Eunomiorum, imò Anomianorum, quæ latinè sine lege dicuntur, ut Airanorum, siue Eudoxianorum. i. qui contra Spiritum sanctum pugnant, & Sabellianorum, & Marcellianorum, & Cosmorum, & Moloniscarum.

In quo ponuntur errores condemnati in concilio Milmitano. Cap. XXVII.

S V M M A R I V M.

1 *Hæreses in concilio Milmitano condemnatae referuntur.*

Præterea in concilio Milmitano, quod fuit tempore Innocentii. i. condemnata est hæresis Pelagiana: contra quam diffinita sunt ea quæ sequuntur, scilicet,

1 Placuit igitur omnibus episcopis qui fuerunt in hac sancta synodo constituisse hæc quæ in presenti concilio diffinita sunt: ut quicumque dicit Adam primum hominem mortale factum, ita ut siue peccaret, siue non peccaret moriret in corpore, hoc est, de corpore exiret, non peccati merito, sed necessitate naturæ.

Item placuit, ut quicumque paruulos receter ab utero matris baptizandos, negat aut dicit in remissionem quidem peccatorum baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod lauacro regenerationis expietur: unde sit consequens, ut in eis forma baptismatis in remissionem peccatorum non vera, sed falsa intelligatur, anathema sit.

Item placuit, ut quicumque dixerit gratiam Dei, qua iustificamur per Iesum Christum dominum nostrum, ad solam remissionem peccatorum valere, quæ iam commissa sunt,

non etiam ad adiutorium ut non committantur, anathema sit.

Item placuit, ut quicumque dixerit eandem gratiam Dei per Iesum Christum dominum nostrum propter hoc tantum nos adiuuare ad non peccandum: quia per ipsam nobis reuelatur & aperitur intelligentia mandatorum ut sciamus quid appetere, quid vitare debeamus, atque valeamus, anathema sit.

Item placuit, ut quisque dixerit ideo nobis gratiam iustificationis dari, ut quod facere per liberum arbitrium iubemur, facilius possimus implere per gratiam, tanquam & si gratia non daretur, non quidem facile, sed tamen possumus etiam sine illa implere diuina mandata, anathema sit.

Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nosmetipsos seducimus, & veritas in nobis non est. quicumque sic accipiendum putauerit, ut dicat propter humilitatem non oportere dici nos non habere peccatum, non quia veritas est, anathema sit.

Item placuit, ut quicumque dixerit in oratione dominica ideo dicere sanctos: dimitte nobis debita nostra. ut non pro seipsis hoc dicant, quia non est iam eis necessaria ista petitio: sed pro alijs, qui sunt in suo populo peccatores: & ideo non dicere unumquemque sanctorum, dimitte mihi debita mea, sed dimitte nobis debita nostra, ut hoc pro alijs potius quam pro se iustus petere intelligatur, anathema sit.

Item placuit, ut quicumque ipsa verba dominicæ orationis ubi dicimus: dimitte nobis debita nostra. ita voluerit à sanctis dici, ut humiliter, non veraciter hoc dicatur, anathema sit.

In quo ponuntur errores condemnati in tertia synodo vniuersali, videlicet Ephesina.

Cap. XXVIII.

S V M M A R I V M.

1 *Hæreses in tertia synodo vniuersali Ephesinae condemnatae recensentur.*

Præterea tertia synodus vniuersalis, videlicet Ephesina prima. 200. patrum siue episcoporum, Nestorium duas personas asserentem in Christo iusto anathemate condemnauit: ostendens

dens manere in Christo duas naturas, & vnam domini nostri Iesu Christi personam. Quæ quidem synodus sequentes condēnauit errores.

Si quis non confitetur Deum veraciter esse Emmanuel, & propterea Dei genitricē sanctam virginē Mariam. peperit enim secundum carnem secundum Dei verbū, secundum quod scriptum est, Verbum caro factum est: anathema sit.

Si quis non confitetur carnem secundum substantiam vnicum verbū Dei patris vnūq; esse Christum cum propria carne eundem scilicet Deum & hominem, anathema sit.

Si quis in vno Christo diuidit substantiam post vnitatem sola eas connexionē coniungens ea quæ secundum dignitatem, vel etiam autoritatē, aut potestatem, aut non potius conuentu qui per vnitatem factus est naturale, anathema sit.

Si quis personis duabus vel subsistentijs eas voces, quæ in apostolicis scriptis continentur, & euangelicis diuidit, vel de Christo dicuntur à sanctis vel ab ipso, & aliquas quidē ex his velut huiusmodi, qui præter verbum Dei specialiter intelligatur, aptauerit: illas autem tanquā Deo dignas Deo soli Dei Patris verbo deputauerit, anathema sit.

Si quis audeat dicere Christū hominem Deo p̄pion, id est Deum factum, & non potius Deum esse veraciter dixerit tanquam filium per naturam secundum quod verbum caro factum est & cōmunicauit similiter vt nos carni & sanguini, anathema sit.

Si quis dicit Deum esse vel dñm Christum Dei Patris verbum, & non potius eundem ipsum cōfitetur Deum simul & hominem propterea quod verbum caro factum est secundum scripturas, anathema sit.

Si quis velut hominem Iesum operante Deo verbo dicit adiutum, & vnigeniti gloriam tanquam alteri præter ipsum existenti tribuit, anathema sit.

Si quis audet dicere assumptū hominem coadorandū Deo verbo, & cōglorificandū, & conuocandū Deū tanquā alterū cum altero. nam cōsyllaba semper adiecta hoc cogit intelligi Deum potius vna supplicatione veneratur Emmanuel, vnāq; ei glorificationem depēdit iuxta quod verbum caro factum est, anathema sit.

Si quis vnum dñm nostrū Iesum Christum glorificatū dicit à Spiritu sancto, tanquam qui aliena virtute per eum vsus fuerit, & ab

eo acceperit efficaciam cōtra immundos spiritus posse & corā hominibus diuina signa perficere, cum non potius proprium fatetur eius spiritū, per quem diuina signa expleuit, anathema sit.

Pontificem & apostolum confessionis nostræ factum esse Christum diuina scriptura cōmemorat: obtulit enim semetipsum pro nobis in odorē suauitatis Deo & Patri.

Si quis ergo apostolū & pōtificem nostrū dicit esse factū nō per ipsum Dei verbū quā caro factū est, & iuxta nos hominē, sed velut alterum præter ipsum specialiter hominem ex muliere. Aut qui dicit, quod pro se obtulisset semetipsum oblationem, & non potius pro nobis solis (nō enim eguit oblatione, quæ peccatū omnino nesciuit) anathema sit.

Si quis nō confitetur carnē dñi viuificatricē esse, & propriā verbi Dei Patris: sed velut alterius præter ipsum coniuncti ei per dignitatem, aut quasi diuinā habētis habitationem, ac non potius viuificatricem esse: quia facta est propria verbi viuificatē valentis: anathema sit.

Si quis non cōfitetur Dei verbū passum carne, & crucifixum carne, & mortem carnē gustasse, factumq; primogenitum ex mortuis, secundum quod vita est, & viuificator vt Deus: anathema sit.

In quo ponuntur hæreses condēnatae in quarta synodo vniuersali. Cap. XXIX.

S V M M A R I V M.

Hæreses in quarta synodo vniuersali Chalced. celebrata condēnatae narrantur.

Eterum quarta synodus vniuersalis Chalcedonen. 630. Episcoporum condēnauit Euticem Constantinopolitanum abbatem, verbi Dei & carnis vnā naturam pronuntiantem, & eiusdem Dioscorum defensorum quondam Alexandrinum episcopum, & ipsum Nestoriū episcopum cum reliquis hæreticis vna patrum sententia damnauit: prædicās eadem synodus Christum Deum sic natum de virgine, vt in eo substantiam & diuinā & humanā confiteatur naturā in c. canones. dist. 15.

In

In quo ponuntur errores condēnati in synodo Toletana. Cap. XXX.

S V M M A R I V M.

Hæreses in synodo Toletana condēnatae referuntur.

Item prima synodus Toletana cōgregata autoritate & iussu Leonis papæ condēnauit errores, & hæreses sequentes contra Priscillianistas.

Si quis dixerit, aut crediderit à Deo omnipotente mundū hunc factum non fuisse, atq; eius omnia instrumenta, anathema sit.

Si quis dixerit, atq; crediderit Deum Patrem eundem esse Filium vel paracletū, anathema sit.

Si quis dixerit, vel crediderit filium eundem esse patrem vel paracletum, anathema sit.

Si quis dixerit, vel crediderit paracletum vel patrem esse filium, anathema sit.

Si quis dixerit carnem tantum sine anima à filio Dei fuisse susceptam, anathema sit.

Si quis dixerit, vel crediderit deitatem nascibilem esse, anathema sit.

Si quis dixerit, vel crediderit deitatem Christi conuertibilem vel passibilem, anathema sit.

Si quis dixerit, vel crediderit alterum esse Deum præcæ legis, alterum angelorum, anathema sit.

Si quis dixerit, vel crediderit ab altero Deo mundum fuisse factum, & non ab eodem secundum quod scriptum est, In principio fecit Deus cælum & terram: anathema sit.

Si quis dixerit, vel crediderit corpora humana non resurgere post mortem, anathema sit.

Si quis dixerit, vel crediderit animam humanam Dei portionem, vel Dei esse substantiam, anathema sit.

Si quis dixerit, vel crediderit alias scripturas, præter quas ecclesia catholica recipit, in autoritate habendas, vel esse venerandas, anathema sit.

Si quis dixerit, vel crediderit deitatis & carnis vnā in Christo esse naturam, anathema sit.

Si quis dixerit, vel crediderit esse aliquid, quod se extra diuinam Trinitatem possit exten-

dere, anathema sit.

Si quis astrologiæ, vel mathesi existimat esse credendum, anathema sit.

Si quis dixerit, vel crediderit coniugia hominum, quæ secundum legem diuinam licet habere, execrabilia esse, anathema sit.

Si quis dixerit, vel crediderit carnes auium, vel pecudum, quæ ad escam datae sunt, nō tantum pro castigatione corporum abstinentas, sed execrandas esse, anathema sit.

Si quis in erroribus Priscilliani sectam sequitur vel profitetur, vt aliud in salutari baptismo contra sedem sancti Petri faciat, anathema sit.

In quo ponuntur hæreses condēnatae in quinta synodo vniuersali. Cap. XXXI.

S V M M A R I V M.

Hæreses in quinta synodo vniuersali Constantinopoli celebrata condēnatae, recensentur.

Consequenter quinta synodus vniuersalis Constantinopolitana condēnauit Theodorum Mothenum, & omnes hæreticos

sequaces eius, qui dicebant esse alium Dei verbum, & alium Christū, & sanctam virginem negabant Dei genitricem fuisse: vt in ca. sexta synodus. dist. 16. In qua quidem. 5. synodo patres diffinisse leguntur.

Si quis non confitetur Patris & Filij & Spiritus sancti vnā naturam, siue essentiam, vnā virtutem & potestatem, Trinitatem consubstantialem, vnā deitatem in tribus subsistentijs siue personis adorandam, talis anathema sit. Vnus enim Deus & pater, ex quo omnia: & vnus dominus Iesus Christus, per quem omnia: & vnus Spiritus sanctus, in quo omnia.

Si quis non confitetur Dei verbi esse duas naturas, vnā quidem ante secula & sine tempore ex patre incomparabiliter: aliam verò eiusdem in vltimis diebus descendente de cælo & incarnato ex sancta gloriosa Dei Genitrice semperq; virgine, quæ natus est ex ea, talis anathema sit.

Si quis dicit aliū esse Deum verbum, qui miracula fecit, & alium Christum qui passus est: vel Deum verbū cum Christo esse di-

cit, quādo ex muliere nascebat: vel in ipso esse, vt alterum in altero, & nō vnum eundem dñm nostrū Iesum Christū Dei verbum incarnatū & hominē factū, atq; eiusdē miracula & passiones, quas sponte passus est carne, talis anathema.

Si quis dicit secūdum gratiā, vel secūdum operationē, vel secūdum dignitatē, vel secūdum æqualitatē honoris, vel secūdum auctoritatē, aut relationē, aut effectū, aut virtutē vnitionē Dei verbi ad hominē factā esse, aut secūdū bonā volūtatē, quasi q̄ placuit Deo verbo hōi: q̄a bene visum est ei de ipso, sicut Theodorus infans dicit, vel secūdum solā hominis similitudinē quā Græci omonemiā vocant, per quā Nestoriani verbū dñi Iesum Christū vocātes & hominē separatū Christū & Filiū nominātes & duas psonas manifestē dicētes per solā nominationē, & honorē, & dignitatē, & adorationē, & vnā personā, & vnū Christū cōfingūt dicere, sed nō confitētur sicut sancti patres docuerūt vnitatē verbi ad carnē animatā anima rōnali & intellectuāli secūdum cōpositionem. i. secūdum substantiam factā, & propterea vnā eius substantiā, qui est dñs noster Iesus Christus vnus de sancta Trinitate, talis anathema sit. Cū enim multis modis vnitas intelligitur. Alii quādo quidē impietatē Apollinaris & Euticis sequūtur in perēptionem eorū, qui cōuenerūt, colētes vnitionē secūdū cōfusionē prædicāt. Theodori autē & Nestorij sequaces diuisione gaudētes, affectuālē vnitatē introducūt. Sancta verō Dei ecclesia vtriusq; p̄fidia impietatē eiiciens, vnionem Dei verbi ad carnē secūdū cōpositionem cōfitetur, quod est secūdum substantiam. Vnitionem enim per cōpositionem in mysterio Christi nō solū incōfusa ea quæ cōuenerūt cōseruat, sed nec diuisionē suscipit.

Si quis substantiam dñi nri Iesu Christi ita intelligit, tanq̄ suscipiētē multarū substantiarū significationē, & propterea conatur introducere in mysterio Christi duas substantias vel psonas, & ab eo introductis duabus personis vnā personā dicit p dignitatē, & honorē, & adorationē, sicut Theodorus & Nestorius infantes cōscripserūt, & calumniātur sanctā Chalcedonē. synodum tanq̄ secūdum hunc impiissimū intellectū vsam vnus intelligentiæ vocabulū, sed nō cōfitetur Dei verbū carni substantiāliter vniri, & propterea vnā eius substantiam vel vnam personam, & ita sanctam Chalcedo-

nē, synodū vnam substantiam dñi nostri, Iesu Christi confiteri, talis anathema. Nec enim adiectionem personæ vel substantiæ sancta Trinitas suscepit, & incarnato vno de eadem Trinitate verbo.

Si quis abusiue & nō verē Dei genitricē sanctā gloriosam semper Virginē Mariā aut per velationē tanquā hominē puro nato. Non enim Deo verbo ex ea incarnato sed relati secūdum illos hominis natiuitate in Deum verbū tanquā cohæres nascenti homini & criminatur sanctā Chalcedonē. synodū tanquā secūdum eūdem impiū intellectū à Theodoro commētatum Dei genitricē Virginē asserentē: aut si quis hominis genitricē vocat eam aut Christi genitricē: vtpote Christo nō existēte Deo & non specialiter & secūdum veritatē Dei genitricē eandē cōfitetur ob id q̄ ante secula à Patre genitus Deus verbū in vltimis diebū ex ea incarnatus & nat⁹ est: atq; ita piē sanctā Chalcedonē. synodū Dei genitricem eam confiteri: talis anathema sit.

Si quis in duabus naturis dicēs nō vt in deitate & humanitate vnū dñm nostrum Iesum Christū, cognosci cōfitetur, vt per hoc significet differētiam naturarum, ex quibus incōfusa & ineffabilis vnitas facta est, neq; verbo in naturā carnis transfigurato, neq; ad verbi naturā translatā: manet em̄ vtrumq; quod est secūdum naturā & post factā vnitatē substantiāliter sed in diuisionē per partem huiusmodi suscepit vocē in mysterio Christi, aut numerū naturarū cōfitens in vno eodēq; dño nro Iesu Christo Deo verbo incarnato, & nō tantummodo cōtēplatione differētiam eorum accepit, ex quibus & compositus est non interempta

*Latinè autē
essentia.*

Si ex duab⁹ naturis deitate & humanitate cōfitēs vnitionē factā fuisse, vel vnā naturam Dei verbi incarnatā dicēs, & nō sic has voces intelligit sicut sancti patres docuerunt, quod ex diuina natura & humana vnitione secūdum substantiam factam vnus Christus factus, sed ex huiusmodi vocibus vnam naturam siue substantiam deitatis & carnis Christi introducere conatur, talis anathema. Secūdū substantiam enim dicentes carne vnigenitum verbum vnitum esse, nō cōfusione quadā ad vices naturarum factā fuisse dicimus magis aut manē-

te vtraq; hoc quod est vnitū esse carni intelligimus verbum, propter quod & vnus est Christus idem Deus & homo consubstantialis patri secūdum deitatem, & consubstantialis nobis & idem secūdū humanitatem. Similiter enim & hos, qui per partes diuidunt, vel incidunt, & confundunt dispensationis mysteriū Christi auertitur & anathematizat sancta Dei ecclesia.

Si quis adorari in duabus naturis dicit Christū, ex quo duas adorationes introducunt semotim Dei verbo, & semotim homini: aut si quis peremptionē carnis, aut in cōfusione deitatis & humanitatis vnā naturam siue essentiā conuenientiū portentuose dicit sic adorat Christū sed vna adoratione diuinum verbū incarnatum cū eius carne adorat, iuxta quod sancte Dei ecclesiæ ab initio traditum est, talis anathema sit.

Si quis confitetur non crucifixum carne dominum nostrū Iesum Christū esse verum, & dominū gloriæ & vnum sanctæ trinitatis, talis anathema.

Si quis non anathematizat Arrium, Eunomiū, Macedoniū, Apollinarē, Nestorium, Euticem, & Origenem cū impijs eorū scriptis, & omnes alios hæreticos, qui cōdēnati sunt, & anathematizati à sancta Dei catholica & apostolica ecclesia, vel prædictis quatuor cōcilijs, sed & eos, qui similia cū prædictis hæreticis sapuerunt, aut sapere noscuntur, & vsq; ad finē permanerūt in propria impietate, talis anathema.

Si quis defendit Theodorū impiissimum mo-puestenū, qui dixit aliū esse Deum verbū & alium Christū, & passionibus animæ & concupiscentijs carnis molestum, & à malis paulatim separatū se, & ita ex promotione operum melioratum, & ex vitæ conuersatione incertaminatum constitutum tanquā purū hominem baptizari in nomine dei patris, & filij, & spiritus sancti, & per baptismum gratiam sancti spiritus accipere, & ad optionem promoueri, & ad similitudinem imperialis imaginis in personam Dei verbi adorari post resurrectionē incōuertibile secūdum intellectum, & sine peccato penitus factum. Et iterum dicente eodem impiissimo Theodoro vnitionē Dei verbi ad Christum talem factā fuisse, qualem dixit Apostolus in marito & vxore. erunt duo in carne vna. Et super alias innumerabiles blasphemias præsumente dicere, q̄ post resurrectionem sufflans dominus in discipulos suos, & dicens, Accipite

spiritum sanctum. non dedit spiritum sanctum: sed trā stemate sufflauit. Hic autem & cōfessionē Thomæ, quā dū palparet manum, vel latus dñi post resurrectionē, per quā dixit: Deus meus & dominus meus. asseruit non fuisse distā de Christo à Thoma. nec enim tūc eū Deū dicit, sed miraculo resurrectionis obstupescens Thomas glorificauit Deū, qui suscitauit Christū. Quod autē peius est, & interpretatione facta ab eo in gesta apostolorū quasi in interpretatione cōparās idē Theodorus Christū Platoni, vel Manichæo, & Epicuro, & Marcioni dicit: q̄a sicut vnusquisq; illorū inueniēs propriā sectā discipulos suos fecit nominari Platonicos, & Manichæos, & Epicureos, & Marcionistas: simili modo & Christo inueniente sectā, ex ipsa Christianos vocari. Si quis igit defendit impiissimū Theodorū, vel impia eius cōscripta, in quib⁹ tā prædictas, q̄ alias innumerabiles blasphemias enomuit aduersus magnū Deū & saluatōrē nostrū Iesum Christū, & nō anathematizat eū, & impia ei⁹ cōscripta, & oēs, qui susceperint, aut defendūt eū, aut dicentes eū rectē exponere, & eos q̄ p ipso scripserūt, & similia ei sapuerūt, aut p eo scribūt, aut elus impia cōscripta, & eos q̄ similia ei sapiūt aut sapuerūt aliqñ, & vsq; ad finē permanerūt aut permanent in huiusmodi impietate, talis anathema.

Si quis defendit impia scripta Theodorici, quæ contra rectā fidē exposita sunt, & primam Ephesinā sanctā synodū, & S. Cyrillū, vel 1. eius capitula, & ea omnia quæ cōscripsit pro Theodoro & Nestorio impiissimis vel alijs, qui similia Theodoro, & Nestorio impiissimis sapuerūt, & recipit eos, vel impietatē eorū, atq; propterea impios vocat ecclesia doctores, qui substantiāliter Dei vnitionem Dei verbi ad carnem cōfitentur, & nō anathematizat prædicta impiissima cōscripta, & eos, qui similia his sapuerunt, vel sapiunt, sed etiā omnes, qui contra rectā fidē scripserunt, aut cōtra beatē me. Cyrillū, vel 1. 2. eius capitula, & in hac impietate defuncti sunt, talis anathema.

Si quis defendit epistolā, quā dicit scripsisse Iba ad Marimpfam, q̄ denegat quidē dñi verbū de scā genitrice sempvirgine Maria incarnatū hominē factū. dicit autē purū hominē ex ea natū esse, quem templū vocat, tanquā alio existēte Deo verbo, & alio homine, sed & S. Cyrillū sanctā Christianorū p̄dicatē reprehēdit hæreticū, & similia scelesti

Apollinaris scribentē, atq; vituperat Ephefinam sanctam primam synodum tanquā sine iudicio, & requisitione Nestorium deponentē, sed & 1. 2. capitula beatę me. Cyrilli impia & aduersa rectę fidei nominat prædicta impia epistola, & defendit Theodorum & Nestoriū & impia eorū dogmata, & conscripta. Si quis igitur prædictam epistolam defendit, & non eam anathematis submittit, & eos qui defendūt eam, & dicūt rectam esse, aut partem eius, & eos qui scripserunt vel scribūt pro ea, siue pro impietatibus, quæ in ipsa continentur, & præsumentes eam defendere, aut positas in ea impietates ex nomine sanctorum patrum aut sanctę Chalcedon. synodi, & vsq; ad finem in his permanerūt, talis anathema.

His igitur ita confesis à nobis, quæ etiam accepimus de diuina scriptura, & sanctorum patrum doctrina: & de factis de vna eadēque fide à prædictis quatuor concilijs: facta verò etiam à nobis super hæreticos, vel impietatem eorum, sed etiam contra eos, qui defendere præsumpserunt aut defendunt tria prædicta capitula, & permanerūt aut permanent in proprio errore, condemnatione.

Si quis conatus fuerit contra hæc quæ à nobis piè terminata sunt tradere, aut docere, aut scribere: siquidem episcopus est, aut in clero connumeratus, talis extraneus, & à sacerdotum & ecclesiastica disciplina peragēs denudabitur ab episcopatu, aut à clero: si autem monachus, aut laicus fuerit anathematizabitur.

In quo ponuntur errores condēnati in synodo prima Bracarēsi. Cap. XXXII.

SVMMARIVM.

1. Hæreses in synodo prima Bracarensi condemnate referuntur.

Amplius synodus prima Bracaren. cōtra Priscillianistas sequētes errores reprobat, & anathematizat.

Si quis patrē, & filium, & spiritum sanctum non confiteatur tres personas vnius substantiæ, & virtutis, ac potestatis, sicut catholica & apostolica ecclesia docet: sed vnam tantum ac

solitariam dicit esse personā, ita vt ipse sit pater qui filius, ipse etiā sit paracletus spiritus, sicut Sabellius & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

Si quis extra sanctam trinitatē mala nescio quæ diuinitatis nomina introducit, dicēs: q̄ ipsa diuinitas sit trinitas, sicut Gnostici, & Priscillianus dixerunt, anathema.

Si quis dicit filium Dei dominum nostrum antequam ex virgine nasceretur non fuisse, sicut Paulus Samosathenus & Fotinus & Priscillianus dixerunt: anathema sit.

Si quis natalē Christi secundum carnem non verè honorat, sed honorare se simulat, ieiunans in eodem die in dñico, quia Christus in hominis natura natū esse non credit, sicut Cerdio, Marcion, Manichæus, & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

Si quis animas humanas dicit prius in cælesti habitatione peccasse, & per hoc in corpora humana in terra deiectas, sicut Priscillianus dixit, anathema.

Si quis humanas animas, vel angelos ex Dei credit substantia extitisse, sicut Manichæus, & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

Si quis dicit diabolum non fuisse prius bonū angelum à Deo factum, nec Dei opificiū fuisse naturam eius, sed dicit eum ex tenebris emerisse, nec aliquem sui habere auctorem, sed ipsum esse principiū atq; substantiam mali, sicut Manichæus & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

Si quis credit, quia aliquantas in mūdo creaturas diabolus fecerit, & tonitrua, & fulgura, & tempestates, siccitates ipse diabolus sua autoritate faciat, sicut Priscillianus dixit, anathema sit.

Si quis animas & corpora humana fatali signo credit astringi, sicut pagani, & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

Si quis. 1. 2. signa, id est sydera, quæ Mathematici obseruare solēt, per singula animæ vel corporis membra dissipata credunt, & nominibus patriarcharū ascripta dicunt, vt Priscillianus dixit, anathema sit.

Si quis cōiugia damnat, & procreationē nascentium abhorrescit, sicut Manichæus & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

Si quis plasmationem humani corporis diaboli dicit esse figmentum, & conceptiones in vteris matrum operibus dicit dæmonū figurari, propter quod & resurrectionē carnis non credit sicut Manichæus, & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

Si quis dicit creationem vniuersæ carnis non

non opificiū Dei, sed malorum esse angelorum, sicut Manichæus, & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

Si quis immundos putat cibos carniū, quas Deus in vsum omnium dedit, & non propter afflictionem corporis, sed quasi immunditiam putauerit, ita abstineat ab eis, vt nec olera cocta cū carnibus prægustet, sicut Manichæus & Priscillianus dixerūt, anathema sit.

Si quis clericorum præter matrem, & germanam, vel etiam quæ proximè cōsanguinitate iunguntur, aliquas alias quasi adoptiuas foeminas secum retinet, & cū ipsis habitat, sicut Priscilliani secta docuit, anathema sit.

Si quis quinta feria paschali, quę vocatur cenā domini, hora legitima post nonam ieiunus in ecclesia missas non tenet, sed secundum sectam Priscilliani festiuitatē ipsius diei ab hora tertia per missas defunctorū soluto ieiunio colit, anathema sit.

Si quis scripturas, quas Priscillianus secundum suum deprauauit errorem, vel tractatus Diētini, quos ipse Diētinus, antequam conuerteretur scripsit sub nomine patriarcharum, prophetarum, vel apostolorum, & suo errori cōsona confinxit, legit, & impia eorum figmēta sequitur, aut defendit, anathema sit.

In quo ponuntur hæreses condēnatae in sexta synodo vniuersali & septima.

Cap. XXXIII.

SVMMARIVM.

1. Hæreses in sexta synodo Cōstantinopolitana, & in septima Nicæna condemnatae, narrantur.

Exta synodus Constantino politana. 150. patrum condēnauit stultitiam hæresis Macharij, & sociorum eius, qui vnam tantum voluntatem, & operationē in Christo falsa suspitione astruebant: vt in capitulo sexta synodus. distinctio. 16. Septima synodus dicta Nicæna. 367. patrum condēnauit hæresim execrantium imagines san-

ctorum in ecclesia dicentium illas nec colendas, nec venerandas fore.

De hæresibus ab Isidoro descriptis libro Etymologia rum, & positis in Decreto, quæ ab Apostolis, & sanctis patribus, vel concilijs damnata dicuntur.

Cap. XXXIII.

SVMMARIVM.

1. Hæreticorū sectæ quot sint, & unde nomina desumpserint, describitur.

Èctæ verò hæreticorum quot sint, & vnde nomina acceperint, beatus Isidor. 8. Etymologia. capitulo. 5. ita determinat dicens. Quidam verò hæretici, qui de ecclesia recesserunt, ex nomine suorum auctorum nuncupantur. Quidam verò ex causis, quas eligentes instituerunt. ¶ Simoniaci à Simone dicti magicæ disciplinæ perito: cui Petrus in actibus Apostolorum maledixit pro eo, quod ab apostolis spiritus sancti gratiam pecunia emere voluisset. Hi dicunt creaturam non à Deo esse, sed à virtute quadam superna creatam. ¶ Menādriani à Menandro mago discipulo Simonis nuncupati: qui mundum non à Deo, sed ab angelis factum asserunt. ¶ Basilidiani à Basilde appellati: qui inter reliquas blasphemias passum Iesum abnegauit. ¶ Nicolaitæ dicti à Nicolao diacono ecclesiæ Hierosolymitanorum: qui cum Stephano, & cum alijs constitutus est à Petro: qui propter pulchritudinē relinquēs vxorem, dixit, vt qui vellet, ea vteretur, versa est in stuprum talis consuetudo, vt inuicem coniugia commutarent, quos Iohan. in Apocalypsi improbat dicens. Sed hoc habes, quod odisti facta Nicolaitarum. ¶ Gnostici, qui propter excellentiam scientiæ ita se appellare voluerunt: animam naturam Dei esse dicūt: bonum & malum Deum suis dogmatibus fingunt. ¶ Carpogratiani à Carpograte quodam vocantur: qui dixit Christum hominē fuisse tātū de vtroq; sexu pgenitū. ¶ Cherritiani

tiani à Cherinto quodam nuncupati. Hi inter cetera circuncisionem obseruant, mille annos post resurrectionem in voluptate carnis futuros prædicant, vnde & Græcè Alioftra, Latine Milliastræ sunt appellati. ¶ Nazarenus est appellatus, filium Dei licet confiteantur, omnia tamē veteris legis custodiūt. ¶ Ophycæ à Colubro nominati sunt: Coluber enim Græcè Ophys dicitur. colunt enim serpentem, dicentes ipsum in paradiso induxisse virtutis cognitionem. ¶ Valentiniani à Valentino quodam platonico sectatore vocati: qui conas, id est scelera quædam in originē creatoris induxit: Chr̄m quoq; de virgine nihil corporis, sed per eā quasi p̄ fistulam trāsisse asseruit. ¶ Apellitæ, quorū author Apelles princeps fuit: qui creatorem angelum nescio quem gloriosum superioris Dei faciens Deū legis igneum affirmans: qui dixit Christum non Deum in veritate, sed hominē in phantasia apparuisse. ¶ Archontiatī à principibus appellantur, qui vniuersitatem, quam Deus condidit, archangelorum opera esse defendunt. ¶ Adamiani vocati: quia Adæ nuditatem imitentur. Vnde & nudi orant, & nudi inter se mares femineq; conueniunt. ¶ Cayani proinde sunt appellati: quoniam Cayn adorant. ¶ Sethiani nomen acceperūt à filio Adæ, qui vocatus est Seth, dicentes eūdem esse Christum. ¶ Melchisedechiani vocati, pro eo quod Melchisedech sacerdotē Dei, nō hominem fuisse, sed virtutem Dei esse arbitrantur. ¶ Angelici vocati: quia angelos colūt. ¶ Apostolicivocati hoc sibi nomen sumpserūt, q̄ nihil possidentes proprium, nequaquam recipiunt eos, qui aliquo in hoc mūdo vtuntur. ¶ Cerdoniani à Cerdone quodam nominati: qui duo contraria principia asserunt. ¶ Marcionistæ à Marcione stoico philosopho appellati: qui Cerdonis dogma secutus, alterum bonum, alterum iustum Deum asseruit, tanquam duo principia creationis, & bonitatis. ¶ Artateritæ ab oblatione vocati: panem etenim & caseum offerunt, dicentes à primis hominibus oblationem à fructibus terræ, & à foetibus ouium fuisse celebratam. ¶ Quarij appellati: eo q̄ aquam solum offerunt in calice sacramenti. ¶ Seueriani à Severo exorti: vinum non bibunt, vetus testamentum & resurrectionem non recipiūt. ¶ Tatiani à Tatiano vocati: qui & Encratici dicti: quia carnes abominantur. ¶ Alogij vocantur tanquā sine verbo, logos enim Græcè verbum dicitur: domini enim verbum nō cre-

dunt, respuentes Io. euangelium, & apocalypsin. ¶ Latafrigijs nomē prouincia dedit: quia ibi extiterunt, authores eorum Montanus, Prisca, & Maximilla fuerunt. Hi aduentum spiritus sancti non in apostolos, sed in se traditum asserunt. ¶ Catharæ propter munditiam ita se nominarunt. gloriantes enim de suis meritis, negant poenitentibus veniā peccatorum: viduas si nupserint, tanquam adulteras damnant: mundiores se cæteris prædicant, qui nomen suum si cognoscere vellent, mundanos potius se, quā mūdos vocarēt. ¶ Pauliani à Paulo Samofatheno exorti sunt, qui dixit non semper fuisse Christum, sed à Maria sumpsisse initiū. ¶ Hermogeniani ab Hermogene quodam vocati: qui materiā nō naturam introducens, Deo, non naturæ eam comparauit: matremq; elementorum ideam asseruit, quos apostolus comparat elementis feruientes. ¶ Manichæi à quodam Persa extiterunt, qui vocatus est Manes. Hic duas naturas & substantias introduxit, id est bonam & malam: & animas ex Deo quasi ab aliquo fonte manare asseruit. Testamentum vetus respuunt: nouum ex parte recipiunt. ¶ Anthropomorphitæ dicti pro eo, quod simplicitate rustica Deum habere humana membra, quæ in diuinis libris scripta sunt, arbitrantur. Anthroposenim Græcè, Latine homo interpretatur: ignorantēs vocē dñi, qui ait, Spiritus est Deus. incorporeus est enim. nec emēbris distinguitur, nec corporis mole censetur. ¶ Eraclitæ ab Eraclio authore exorti: monachos tantū recipiunt: cōiugia respuunt: regna celorum paruulos habere non credūt. ¶ Nouatiani à Nouato Romæ vrbis presbytero exorti: qui aduersum Cornelium cathedram sacerdotalem conatus inuadere, hæresim instituit: noluit apostatas suscipere: & rebaptizans baptizatos. ¶ Montani hæretici dicti, q̄ tēpore persecutionis in montibus lauerunt, qua occasione se à catholicæ ecclesiæ corpore diuiserunt. ¶ Ebionitæ ab Ebione dicti, siue à paupertate: Christū enim per prouētum solū virum iustū putant effectum. vnde & competenter Ebionitæ pro paupertate intelligētīæ appellati sunt. Hi enim Iudei sunt, & ita tenent euangelium, vt legem carnaliter seruēt: aduersus quos Apostolus ad Galatas scribens, inuehitur. ¶ Fotiniani à Fotiniano Gallogræciæ Smirnæ episcopo nuncupati, qui Ebionitarū hæresim suscitās, asseruit Christū ex Maria per Ioseph nuptiali coitu fuisse cōceptū. ¶ Aëriani ab Aërio quodā nūcupati sūt. hi offerre sacrificiū p̄ dñis sp̄nūt.

Aëtia-

¶ Aëtiani ab Aëtio sunt vocati, idemq; Eunomiani ab Eunomio quodā Dialectico Aëtij discipulo, ex cuius nomine magis innotuerunt, dissimilem patri asserentes filium, & filio spiritum sanctum: dicunt etiam nullum imputari peccatum in fide manentiū. ¶ Origeniani ab Origene authore exorti sunt, dicentes, quod non possit filius videre patrem nec spiritus sanctus filium. Animas quoq; in mundi principio dicunt peccasse, & pro diuersitate peccatorum de cælis vsq; ad terram diuersa corpora quasi vincula meruisse, eaq; causa factū esse mundum. ¶ Noëtiani quoque à quodam Noëto vocati: qui dicebant Christum eundem esse patrem & spiritū sanctum, ipsamq; trinitatem in officiorum nominibus, non personis accipiunt. Vnde & Patripalsiani vocantur, quia patrem passum dicunt. ¶ Sabelliani ab eodem Noëto pullulasse dicuntur, cuius discipulum perhibent fuisse Sabellium, ex nomine cuius maximē innotuerunt, vnde & Sabelliani vocati. Hi vnam personam patris, & filij & spiritus sancti astruūt. ¶ Arriani ab Arrio Alexandrino presbytero exorti sunt, qui coæternum patri filium non agnoscens, diuersas in trinitate substantias asseruit, contra illud quod ait dominus, Ego & pater vnum sumus. ¶ Macedoniani à Macedonio sunt dicti: negātes spiritum sanctum esse Deum. ¶ Apollinaristæ ab Apollinare vocati sunt: dicentes Christū corpus tantum sine anima assumpsisse. ¶ Antidicomaritæ appellati sunt, eo quod Mariæ virginitati contradicunt, asserētes eam post Christum natum viro suo fuisse commixtā. ¶ Metangi nominati ideo tale nomen acceperūt: quia angios Græcè, vas dicitur, asserentes sic patrem esse intra filium, sicut vas minus intra vas maius. ¶ Patriciani à quodam Patricio nuncupati sunt: qui substantiam humanam carnis à diabolo conditā dicunt. ¶ Collitiani à quodam Collitio nominati: qui dicunt Deum non facere mala, contra id quod dictum est. Ego dominus creās malum. ¶ Floriani à Floriano: qui contrariō dicunt Deum creasse mala, contra hoc quod scriptum est, Fecit Deus bona omnia. ¶ Donatistæ à Donato quodam Aphro nūcupati sunt: qui de Numidia veniens, totam penē Aphricam sua persuasione decepit, asserēs minorem patre filium, & minorem filio spiritum sanctum, & rebaptizans catholicos. ¶ Bonosiani à Bonofo quodam episcopo exorti produntur: qui Christum filium Dei adoptiuū, non propriū asserunt. ¶ Circuncelliones dicti, eo q̄ agre-

stes sint, quos Scotopicos vocant supradictæ hæresis habentes doctrinam. Hi amore martyrij seipfos perimunt, vt violenter de hac vita recedentes, martyres nominētur. ¶ Priscillianistæ à Priscilliano vocati: qui in Hispania ex errore Gnosticorum Manichæorum permixtum dogma composuit. ¶ Luciferiani à Lucifero Smirnæ episcopo orti: qui episcopos catholicos, qui instanti persecutione perfidie Arrianorum consentientes erant, & postea correcti redire in cathedram elegerunt, damnantes quod crediderunt, siue quod credidisse dissimulauerunt. Quos ecclesia mater no recepit sinu tanquā Petrū post sletum negationis: hanc illi matris charitatem superbē accipientes, eos recipere nolētes, ab ecclesiastica communione recesserunt, & cum ipso Lucifero authore suo, qui manē oriebatur, cadere meruerunt. ¶ Iouinianistæ à Iouiniano quodam monacho dicti: asserentes nullā nuptiarum & virginū esse distantiam, nullū que inter abstinentes & simpliciter epulantes esse discrimē. ¶ Eluidiani ab Eluidio nominati: qui dicūt post natū Christū alios Mariā filios à viro suo Ioseph peperisse. ¶ Paterniani à Paterno quodā exorti: qui inferiores corporis partes à diabolo factas opinant. ¶ Arabici nuncupati, eo q̄ in Arabia exorti sunt: dicentes animā cum corpore mori, atq; in nouissimo vtrūq; resurgere. ¶ Terculiani dicti à Terculiano presbytero Aphricanæ prouinciæ ciuitatis Carthagineñ. animā immortalem esse, sed corporeā prædicantes, & animas peccatorum hominum post mortē in dæmones conuerti putantes. ¶ Tesseredecatæ dicti, q̄. 14. luna pascha cum Iudæis obseruandum contendunt. nam tessera quatuor: deca decē significat. ¶ Nyctages à somno nūcupati: q̄ vigilias noctis respuant, superstitionem esse dicētes iura temerari diuina, qui noctem ad requiem tribuit. ¶ Pelagiani à Pelagio monacho exorti: hi liberum arbitrium diuinæ gratiæ anteponunt, dicentes sufficere voluntatem ad implendum diuina iussa. ¶ Nestoriani, à Nestorio Constantinopolitano episcopo nuncupati: qui beatam virginem Mariā non Dei, sed hominis tantummodo matrem asseruit, vt aliam personā patris, aliam faceret deitatis, nec vnum Christū in verbo Dei, & carne credit, sed separatim atque sciuntim alterum filium Dei, alterum hominis prædicauit. ¶ Euticiani dicti ab Eutice Constantinopolitano abbate, qui Christum post humanam assumptionem negauit existere de duabus naturis, sed so-

lūm

lūm in eo diuinam asseruit esse naturā. ¶ Acephalitate dicti, id est sine capite: nullus enim reperitur eorum author, à quo exorti sint. Hi trium Chalcedon. capitulorū impugnatores duarum in Christo substantiarum proprietatem negant, & vnam in eius persona prædicant naturam. ¶ Theodosiani, & Gaianitæ appellati, à Theodosio & Gaiano: qui tēporibus Iustiniani principis in Alexandria populi peruersi electione vna die ordinati sunt epi. Hi errorem Euticis & Dioscori sequentes Chalcedonē. concilium respuunt, ex duabus vnam in Christo naturam asserunt, quam Theodosiani corruptam, Gaianitæ in corruptā contendunt. ¶ Gnoitæ & Tritoitæ à Theodosianis exorti sunt: ex quibus Gnoitæ ab ignorantia dicti: qui ad peruersitatem, à qua orti sunt, id adiiciunt, quod Christi diuinitas ignorat quæ sunt futura scripta de die & hora nouissima, nec recordantes Christi personam in Esaia loquentem: dies iudicij in corde meo. ¶ Tritoitæ verò vocati sunt, quod sicut tres personas in trinitate, ita quoque asserunt tres deos esse, cōtra illud quod scriptum est. Audi Israël, dñs Deus tuus vnus est. ¶ Sunt & aliæ hæreses sine authore, & sine nominibus, ex quibus aliæ putant trinum esse Deū. Alię Christi diuinitatem passibilem dicunt. Alię Christi natiuitatem de patre in tempore initium tēporis dant. Aliæ liberationem hominum apud inferos factam Christi descensionem non credunt. Aliæ animam imaginē Deinegant. Aliæ animas conuerti in dæmones & in quæcunq; animalia existimāt. Alię de mundi statu dissentiunt. Aliæ innumerabiles mundos opinantur. Aliæ aquā Deo cœternam faciunt. Aliæ nudis pedibus ambulat. Aliæ cum hominibus non manducant. Hæ sunt hæreses aduersus catholicam fidem exortę, ab Apostolis & sanctis patribus vel concilijs condemnatæ: quę dum in se multis erroribus diuise inuicem sibi dissentiunt, cōmuni tamē nomine aduersus ecclesiam Dei conspirant. Sed & quicunq; aliter scripturā sanctā intelligit, quā spiritus sancti sensus efflagitat, à quo scripta est, licet de ecclesia non recesserit, tamen hæreticus appellari potest, teste Aug.

¶ De erroribus & hæresibus condemnatis in decretalibus.

Cap. XXXV.

S V M M A R I V M.

1 Hæreses in decretalibus condemnatæ, recensentur.

Nter hæreses damnatas in decretalibus, prima occurrit illa abbatis Ioachim, de qua extra de sum. tri. & fide catho. damnamus. vbi Innocen. 3. in concilio generali ita loquitur. Damnamus ergo, & reprobamus libellū siue tractatum, quem abbas Ioachim edidit contra magistrum Pet. Lombardi de vnitatis seu essentia trinitatis. &c. Hæresis autem abbatis Ioachim arguentis contra Petrum Lombardi, qui docuerat, quod quędā summa res est pater & filius & spiritus sanctus, & illa nec est generans, nec genita, nec procedens, fuit ista scilicet, quod nulla res est pater & filius & spiritus sanctus, atque quod vnitatis, qua pater & filius & spūs sanctus dicuntur vna essentia, vna natura, nec sit vera & propria vnitatis, sed similitudinaria: quemadmodum multi homines dicuntur vnus populus. Hanc hæresim merito damnauit præfatus Romanus pōtifex, credens, & confitens cū Petro Lombardi, quod vna quędam res est incomprehensibilis quidem, & ineffabilis quę veraciter est pater & filius & spiritus sanctus, tres simul personę, ac sigillatim quęlibet earundem. ¶ Secundo loco hæreses, & errores condemnati & reprobati in fine præfati capituli, sunt errores pessimi hæretici Almarici. Cuius errores fuerunt plures, vt colligitur ex cronica Ro. pontificis tempore Inno. 3. ¶ Primus error fuit, quod asseruit ideas, quę sunt in mente diuina, & creare & creari, cum tamen secundum Augusti. nihil nisi eternū atque incommutabile sit in mente diuina. ¶ Secundus error fuit, quod asseruit quod ideo Deus dicitur finis omnium: quia omnia reuersura sunt in ipsum, vt in Deo immutabiliter quiescant, & vnum indiuiduum atque incommutabile in eo permanebunt. ¶ Tertius error fuit, quod sicut alterius naturę non est Abrahā, & alterius Isaac, sed vnus atque eiusdem: sic dixit omnia esse vnum, & omnia esse Deum: dixit enim Deum essentiam esse omnium creaturarum, & esse omnium. ¶ Quartus error fuit, quod asseruit quod sicut lux non videtur nisi in aere, sic Deus nec ab angelis, nec ab homine videtur in se, sed tantum in creaturis. ¶ Quintus error fuit, quod asseruit, quod si homo non peccasset, in duplicem sexum partitus non fuisset, nec generasset: sed eodem modo quo angeli san-

cti mul-

cti multiplicati sunt, fuissent & homines. ¶ Sextus error eius fuit, quod in charitate cōstituto nullum peccatum imputabitur. Vnde sub tali specie pietatis ei⁹ sequaces omnē turpitudinem committebant. Vnde non immerito præfatus dominus Innocen. dicit vbi supra de dicto Almarico loquens: ita eum pater mendacij excæcauerat, vt eius doctrina nō tam hæretica asserenda sit, quā insana. ¶ Tertio loco in c. cū Christus. extra de heretici. condemnat hæresis dicentium Christū non esse aliquid secundum quod homo. ¶ Quarto loco condemnatæ dicuntur hæreses multorum hæreticorum. vbi ita habetur. Excommunicamus, & anathematizamus vniuersos hæreticos Catharos, Paterinos, Pauperes de Lugduno, Passaguinos, Iosepinos, Arnolditas, Speronistas, & alios quibuscunque nominibus censeantur. Qui autem fuerint errores istorum, plenē reperire non valuimus, nisi tantum Catharorum, siue Paterinorum & pauperū de Lugduno: & fortassis omnes alij sequentes cōmunicant cum istis, aut parum discrepant ab eis. Errores autem Catharorū siue Paterinorum sunt varij: quia secta eorū diuisa est in tres partes, siue sectas principales: quarum prima vocatur Albanē. Secūda Cozoreñ. Tertia Baiolē. nihilominus omnes Cathari conueniunt in erroribus sequentibus, secundum quod ex lib. inquisitionis hæreticorum colligitur, dimissis alijs, in quibus particulariter inter se discrepant. Primus eorum error cōmunis est, quod diabolus fecit hunc mundum, & omnia quę in eo sunt. Secundus, quod omnia sacramenta ecclesię nihil profunt ad salutem. Tertius, quod sacramenta Christi, & ecclesię non sunt vera, sed falsa, & deceptoria. Quartus, quod carnale matrimonium est peccatum mortale. Quintus, negant carnis resurrectionem. Sextus, credūt quod comedere carnes, & oua & caseum, etiam vrgente necessitate, est peccatum mortale. Septimus, quod non licet iurare in aliquo casu. Octauus, quod potestates seculares peccant mortaliter puniendo malefactores, vel hæreticos. Nonus, quod nemo potest fieri saluus, nisi per eos. Decimus, quod paruuli baptizati nō leuius puniuntur æternaliter, quā latrones, & homicidæ. Verum est tamen, quod Alba-

nēs in hoc dissentire videntur. Vndecimus, quod dicunt non esse purgatorium. Duodecimus error est, quod fingunt multam inania & falsa, & sacrilega sacramenta. Tredecimus error est, quod dicunt, quod panis non potest benedici, quia est creatura diaboli. Decimusquartus error est, quod dicūt, quod ex pane non conficitur corpus Christi. Decimusquintus est, quod per pœnitentiam nec gloria augetur, nec pœna minuitur inferni. Decimus sextus, quod non plus punietur Iudas proditor, quā infans vnus diei. Decimus septimus, quod omnes erunt equales in gloria, vel in pœna. Decimus octauus, quod de peccatis non est pœnitendum. Decimus nonus, quod malè acquisita per vsuram vel rapinam non sunt restituenda, vsuram dicentes nullum esse peccatum. Vigésimus error est, quod non implorāt auxilia beatę virginis, nec angelorū, nec sanctorum, nec muniunt se signo crucis. Hi sunt errores communes Catharorum, siue Paterinorum: relinquimus autem errores speciales, quos habuerunt præfate sectę eorum. ¶ Errores pauperum de Lugduno, qui alio nomine, Valdeñ. & Boemistæ nominantur. ¶ Primus, quod contemnentes ecclesiasticā potestatem dicunt se non subesse Romano pōtifici, nec prælati ecclesię Romanę. Secundus, quod se solos esse ecclesiā, & Christi discipulos affirmant. Tertius, quod se dicunt apostolorum successores, & habere authoritatem apostolicā ligandi & soluendi. Quartus, quod dicunt Romanam ecclesiam esse meretricem Babylonem, & omnes ei obediētes dicunt damnandos. Quintus, quod dicunt omnes sanctos & fideles à tēpore Syluestri papæ esse dānatos. Sextus error, dicunt, quod nulla miracula in ecclesia verasiant, quia nullus eorū aliquādo miracula fecit. Septimus, quod dicūt post Ascensionē Christi nulla esse seruanda statuta ecclesię, nec esse alicuius valoris. ¶ In quo ponuntur hæreses condemnatę in Sexto & in Clemētinis. Cap. XXXVI

SVMMARIVM.

I Hæreses in sexto & in Clementinis reprobatae referuntur.

Consequenter de erroribus siue hæresibus, quæ in Sexto & in Clementinis reprobatae sunt, dicendum est. Sunt autem hæ hæreses quæ sequuntur.

In sexto tit. de sum. tri. & fide cat. in fine. condemnatae leguntur duæ hæreses.

Prima negantium spiritum sanctum à patre & filio æternaliter procedere.

Secunda dicentium, quod spiritus sanctus à patre & filio tanquam ex duobus principijs, & non tanquam ex vno procedat.

Hæreses in Clementinis condemnatae.

Prima hæresis est dicentium, quod Christo adhuc viuente latus eius fuerit lancea perforatum in cap. primo de sum. trini. & fide catholi.

Secunda hæresis dicentium, quod anima rationalis, siue intellectiua nõ fit verè & per se forma humani corporis. in ca. de sum. tri. & fide catho.

Tertia hæresis dicentium, quod paruulis licet per baptismum culpa remittatur, gratia tamen informans non infundatur, nec virtutes. vbi supra.

Quarto loco. condemnatur secta Beguardorum & Beguinarum in. c. ad nostrum. de hære. Cuius sectæ errores sunt qui sequuntur.

Primus error: dicunt enim, quod homo in vita præsentis tantum & talem perfectionis gradum potest acquirere, quod reddetur penitus impeccabilis, & amplius in gratia proficere nõ valebit. nõ (vt dicunt) si quis semp proficere possit, possit aliquis perfectior Christo inueniri.

Secundò ieiunare non oportet hominem, quod vel orare postquam gradum perfectionis huius fuerit assecutus, quia tunc sensualitas est ita perfectè spiritui & rationi subiecta, quod homo potest liberè concedere corpori quicquid placet.

Tertiò, quod illi qui sunt in prædicto gradu perfectionis, & spiritu libertatis, non sunt humanæ subiecti obediëntiæ: nec ad aliqua præcepta ecclesiæ obligantur: quia (vt asserunt) vbi spiritus domini, ibi libertas.

Quartò, quod homo potest finalem beatitudinem secundum omnem gradum perfe-

ctionis in præsentis vita assequi, sicut eam in vita beata vel patria obtinebit.

Quintò, quod quælibet intellectualis natura seipsa naturaliter est beata, ita quod anima nõ indigebit lumine gloriæ ipsam eleuante ad Deum videndum, & eo beatè fruendum.

Sextò, quod se in actibus exercere virtutum est hominis imperfecti, & perfecta anima licentiat à se virtutes.

Septimò, quod mulieris osculū cum ad hoc non inclinet natura, est mortale peccatū: actus tamen carnalis cum ad hoc inclinet natura, peccatum non est, maxime cū tenatur exercens.

Octauò, quod in eleuatione corporis Christi Iesu homo non debeat assurgere, nec ei dem reuerentiam exhibere, asserentes, quod esset imperfectionis eisdem si à puritate, & altitudine suæ contemplationis tantū descenderent, quod circa mysterium, seu sacramentum eucharistiæ, aut circa passionē humanitatis Christi aliqua cogitarent. Nonnulla etiam alia sub simulata quadam sanctitatis specie dicunt, faciunt, & committunt, quæ oculos diuinæ maiestatis offendunt, & graue in se continent periculum animarū. Cum autem ex debito commisit, si nobis officij huiusmodi sectam detestabilem, & præmissos ipsius execrandos errores ne propagentur vterius, & per eos corda fidelium dånabiliter corrūpantur, extirpare ab ecclesia catholica necessariò habeamus, nos sacro approbante cõcilio sectam ipsam cum prædictis erroribus dånamus, & reprobamus: omnino inhiibentes districtius, ne quis ipsos de cætero teneat, & approbet, vel defendat. Eos autem qui secus egerint, animaduersione canonica decernimus puniendos. Quinto loco condemnatur hæresis dicentium, vsuram non esse peccatum in cap. graui. de vsuris. §. vltimo.

In quo ponuntur errores & hæreses condemnatae in extrauagantibus Alexandri quarti, & Honorij. Cap. XXXVII.

SVMMARIVM.

I Hæreses in extrauagantibus Alexandri. 4. & Honorij pap. & aliorum summorum pontificum condemnatae receduntur.

Alexan

Alexander quartus in extrauagante sua, quæ incipit. Qui dam scripture sacre intelligentiam se habere fatentes &c. libellum magistri Guilielmi de Scto amore, quæ

contra religiosos medicantes in detractio nem & denigrationem status eorum ediderat, qui intitulatur, De periculis nouissimorum temporum. tanquam iniquum, & scelestum, & execrabilem, continentē documenta praua, falsa, erronea, & nepharia damnat, & reprobat: mandans, vt vbicumque talis libellus reperitur, comburatur & aboleatur omnino sub poena excommunicationis.

Consequenter idem Romanus pontifex per alias extrauagantes similiter damnat, & reprobat supradictū libellum, & alios famofos libellos erroribus plenos, quos quidam alij magistri Parisien. in detractio nē ordinum mendicantium malitiosè cõdiderunt: sicut patet in extrauagante, quæ incipit. Ex alto fuisse conspicimus. Et in extrauagante quæ incipit. Cum olim.

Amplius papa Honorius in extrauagante sua quæ incipit. Olim felicis recordatiõis Gregorius papa. 10. reprobat, & damnat sectas eorum, qui dicunt de ordine apostolorum: asserentes se vitam apostolorum tenere, & euangelicam paupertatem. Quorum hæreticorum capita & principes Geraldus Segnerelli de Parma, & Dulcinus discipulus eius diocesis Nouariensis. Quorum errores condænati sunt qui sequuntur, pro ut ex lib. inquisitionis hereticorū colligit.

Primus est, quod authoritas Romanæ ecclesiæ est omnino euacuata, & iam dudū cessauit propter malitiam prælatorum.

Secundus est, quod ecclesia, quam tenent papa, & cardinales, & clerici, & religiosi non est ecclesia Dei, sed probata ecclesia sine fructu.

Tertius, quod ecclesia Romana est illa meretrix, quæ à fide Christi apostatauit, de qua scribit Iohan. in Apocalypsi.

Quartus, quod tota illa potestas spiritualis, quam Christus dedit ecclesiæ ab initio, trãslata sit in sectam eorū, qui dicuntur apostoli, siue de ordine apostolorum, quam sacram vocant congregationem specialiter à Deo missam, & electam in istis nouissimis diebus, & quod ipsi & nulli alij habeant potestatem, quam habuit beatus Petrus apostolus.

Quintus, quod ipsi soli, qui dicunt apostoli, de prædicta secta seu congregatione, sunt ecclesia Dei, & sunt in illa perfectione, in qua fuerunt Apostoli Christi.

Sextus, quod nõ tenentur alicui huiusmodi obedire, nec summo pontifici, nec alteri: quia eorum regula, quæ fuit immediatè à Christo, libera est, & perfectissima vita.

Septimus, quod nec papa, nec aliquis alius potest eis præcipere quod deponat statū illum, seu ritū tantæ perfectionis, nec etiã potest eos excommunicare.

Octauus, quod de quolibet statu, & ordine potest quilibet licetè transire ad eorum vitam & statum, seu ordinem, siue sit religiosus, siue secularis, ita quod vir sine consensu vxoris & e conuerso potest relinquere matrimonium, & ordinem intrare ipsorum.

Nonus, quod nullus prælatus ecclesiæ Romanæ potest separare matrimonium, sed ipsi possunt.

Decimus, quod nullus de vita, seu statu, vel ordine ipsorum potest licetè intrare alium ordinem seu regulam sine peccato mortali, nec potest se supponere obedientiæ hominis cuiusque, quia hoc esset descendere à vita perfectissima ad minus perfectam.

Vndecimus, quod nullus potest saluari, nec intrare regnum cælorum, nisi sit de statu seu ordine ipsorum.

Duodecimus, quod omnes, qui persequuntur eos, peccant, & sunt in statu damnationis.

Decimustertius, quod nullus papa Romanæ ecclesiæ potest aliquè absoluerè à peccatis, nisi esset ita sc̄tus, sicut fuit beatus Petrus ap̄tus in viuendo in omnimoda paupertate, & sine proprio, & in humilitate, non faciēdo guerras, nec aliquè p̄sequēdo, sed pmittēdo viuere quilibet in sua libertate.

Decimusquartus, quod omnes prælati ecclesiæ Romanæ tam maiores quàm minores à tẽpore sancti Syluestri papæ declinauerunt à modo viuendi priorū sanctorū, sunt præuaricatores, & seductores, excepto fratre Petro de Marrone, quod fuit papa Celestinus vocatus. Decimusquintus, quod oēs ordines religiosorū, & sacerdotum, & diaconorum, & subdiaconorum, & prælatorum sunt ad fidei catholicæ detrimentum.

Decimussextus, quod laici nõ tenentur nec debent decimas alicui sacerdoti siue prælato Romanæ ecclesiæ, quod nõ sit in tanta perfectione, & in tanta paupertate, in quata fuerunt Christi Apostoli: & ideo decimæ nõ debent dari nisi ipsis, qui dicunt ap̄ti, & sunt pauperes Christi.

Qq Decimus

Decimusseptim⁹, q̄ quilibetvir, & quilibet mulier nudi simul possunt iacere licite in vno & eodē lecto, & licite t̄gere mutuō vnus alterū omni parte sui, & osculari seinuicē sine peccato, & cōiūgere vētrē suū cū vētre mulieris ad nudū si quis stimulet carnaliter vt cesset tentatio, non est peccatum.

Decimusectauus, q̄ iacere cū muliere, & nō cognoscere carnaliter, maius est, q̄ suscitare mortuum.

Decimusnonus, q̄ perfectior vita est viuere sine voto, quam cum voto.

Vigessimus, q̄ ecclesia consecrata nō plus valet ad orandū Deum, q̄ stabulum equorū, siue porcorum.

Vigessimusprimus, q̄ ita bene potest adorari Christus in nemorib⁹, sicut in ecclesijs, vel melius.

Vigessimusecūdus, q̄ p̄ nulla causa debet hō iurare nisi p̄ articulis fidei, vel p̄ceptis Dei & oīa alia possunt celari, quantūcunq; iurēt dicere veritatē, & mentiri, & dolose paliare, vt sit vnum in ore, & aliud in corde.

In extrauagāte Bonifacij. 8. que incipit, Vnā sanctā. & c. sunt errores sequētes condemnati.

Primus error est dicentiū, q̄ totius vniuersalis ecclesiæ non sit vnum caput assignandū. Contra quem errorem diffinit, q̄ cū ecclesia vna sit, corporis ecclesiæ non sunt capita, sed vnum est, scilicet Christus, eiusq̄ vicarius Romanus pontifex.

Secūdus error est dicentiū gladiū tēporalē nullo modo pertinere ad ecclesiā, nec subesse gladio spūali. Cōtra quē diffinit in potestate ecclesiæ duos esse gladios. sc̄ spūalem, & tēporalē, gladiūq; tēporalē subesse gladio spirituali, & potestatem temporalem spirituali.

Tertius est error dicentiū nō oēs fideles subiectos esse Rom. pon. Cōtra quem diffinit subesse Romano pontifici omnem humanā creaturam esse de necessitate salutis.

In extrauagante Clementis. 5. que incipit, Gloriosam ecclesiam. & c. condēnantur errores quorundam fratrum minorum, qui sequuntur.

Primus error eorum est, q̄ fingunt duas ecclesias. Vnā carnalem, & affluentem diuitijs, scelerib⁹ maculatam: cui Romanū præfulē, aliosq; inferiores prælatos dominari asserūt. Aliā spiritualē, virtute decorā, paupertate succinctam: in qua ipsi soli, eorumque complices continentur.

Secundus error eorū est: q̄ oīs iurisdictionis autoritas sit omnino in ministris ecclesiæ Romanæ euacuata, & in solis ipsis maneat

sicut spiritualis vitæ sanctitas. Tertius error est, quod in nullo euentu iurandum est.

Quartus error, quod sacerdos in mortali peccato existens non consecrat, non cōficat, non potest ecclesiastica sacramenta conferre.

Quintus error est, quod euangelium Christi in se solis hoc in tempore asserunt esse cōpletum, quod hætenus dicunt fuisse abiectum, imō prorsus extinctum. Et vt in præcedenti extrauagā. habetur, sunt multa alia, quæ isti præsumptuosi homines contra coniugij venerabile sacramentum garrire dicuntur: multaq̄ de cursu temporis siue seculi somniant, multaq̄ de Antichristi aduentu, quem iamā instruere asserunt, flebili vanitate diuulgant. Quæ omnia quia partim heretica, partim insana, partim fabulosa cognoscimus, damnanda potiùs cū suis authoribus, quam stilo prosequeda, aut referenda censemus.

In extrauagantibus Iohan. 22. condemnantur sequentes errores & hereses Marsilij de Padua, & Iohan. de Ianduno.

In extrauagāte, que incipit: Licet iuxta doctrinam Apostoli. condemnantur specialiter septem errores, quos Marsilius de Padua, & Iohan. de Ianduno dogmatizarunt. Quorum

Primus est, quod id quod legitur in euangelio Matth. quod Christus soluit tributum Cæsari, quādo staterem sumptum ex ore piscis illis qui petebant didrachma iussit dari, hoc fecit non condescensione & liberalitate suæ pietatis, sed necessitate coactus.

Secundus, q̄ bt̄s Petrus Apostolus nō plus fuit caput ecclesiæ, quam quilibet aliorum Apostolorum.

Tertio, quod beatus Petrus non habuit plus autoritatis, quam habuerunt alij Apostoli.

Quartus, quod Christus nullum caput dimisit ecclesiæ, nec aliquem fecit vicarium suum.

Quintus, quod ad imperatorem spectat corrigere papam, ac instituere.

Sextus, quod omnes sacerdotes, siue sit papa, siue archiepiscopus, siue sacerdos simplex quicunque, sunt æqualis autoritatis & iurisdictionis ex institutione Christi, sed quod vnus plus habeat alio, hoc est secundum quod imperator concessit, & sicut concessit, ita reuocare potest.

Septimus,

Septimus, quod papa, vel tota ecclesia simul iuncta nullum hominem quantūcunq; sceleratum potest punire punitione coactiua, nisi imperator daret eis autoritatē.

In extrauagante eiusdem Iohan. 22. que incipit Cum inter nullos. & c. damnat, & reprobat errorem sequentem.

Condemnat tanquam erroneum & hereticum, si quis pertinaciter affirmauerit, q̄ r̄sdeptori nostro eiusq̄ apostolis in his que ipsos habuisse sacra scriptura testatur nequaquā ius vtendi, seu consumendi cōpetierit, nec illa vendendi, seu donandi ius habuerint, aut ex ipsis alia acquirēdi, quæ tamen ipsos de præmissis fecisse scriptura sacra testatur, seu ipsos potuisse facere superponit expressē.

In extrauaganti eiusdem Iohan. 22. que incipit. Vas electionis. condemnantur errores Iohā. de Poliaco magistri Parisien. circa audientium confessionum sequentes.

Primus error condemnatus præfati magistri de Poliaco est, quod asserbat, q̄ confessi fratribus habentibus licentiam generalem audiendi confessiones, tenentur eadem peccata, quæ confessi fuerāt, iterum confiteri proprio sacerdoti.

Secundus error fuit, quod stante statuto. Omnis vtriusque sexus. edito in concilio generali, Romanus pontifex non potest facere, quod parochiani non teneantur oīa peccata sua semel in anno proprio sacerdoti confiteri, quem dicit esse parochiale curatum: imō nec Deus posset hoc facere quia (vt dicebat) implicat cōtradictionem

Tertius error est, quod papa non potest dare generalem potestatem audiendi confessiones, imō nec Deus: quoniam confessus habenti generalem licentiam teneatur eadem iterum confiteri proprio sacerdoti, quem dicit esse vt præmittitur parochiale curatum.

Istos errores tanquam falsos, & erroneos, & à doctrina sana deuios autoritate apostolica damnat, & reprobat præfatus dominus Iohan. 22. doctrinam ipsam contrariam veram esse, & catholicam asserens: q̄ illi, qui prædictis fratribus confitentur, nō magis teneantur eadem peccata iterū confiteri, quam si aliā illa confessi fuissent eorum proprio sacerdoti, iuxta dictum concilium generale.

De erroribus & hæresibus Iohannis Witleff & Iohā. Hus in concilio Constantien. condemnatis. Cap. XXXVIII.

SUMMARIUM.

1 Hereses Iohan. Witleff, & Iohan. Hus in concilio Constantien. condemnate describuntur.

Am describenda veniunt hereses Iohā. Witleff, & Iohan. Hus, quæ in concilio Constantien. condemnate leguntur. Ponemus aut in primis errores & hæreses Iohan. Witleff. Secundò errores & hereses Iohan. Hus. Et primò sequitur tenor articuloꝝ Iohan. Witleff.

Substantia panis materialis, & similiter substantia vini materialis remanent in sacramento altaris.

Accidentia panis non manent sine subiecto in eodem sacramento.

Christus non est in eodem sacramento identice & realiter in propria præsentia corporali.

Si episcopus, vel sacerdos existat in peccato mortali, non ordinat, non consecrat, non conficit, non baptizat.

Non est fundamentum in euangelio, quod Christus missam ordinauerat.

Deus dedit obedire diabolo.

Si homo debite fuerit contritus, omnis confessio exterior est sibi superflua, & inutilis.

Si papa sit præscitus, & malus, & persequens membrum diaboli, non habet potestatem super fideles ab aliquo sibi datam, nisi forte à Cæsare.

Post Urbanum sextum non est aliquis recipiendus in papam, sed viuendum est more Græcorum sub legibus proprijs.

Contra scripturam sacram est, quod viri ecclesiastici habeant possessiones.

Nullus prælatus debet aliquem excommunicare, nisi sciat ipsum prius excommunicatum à Deo: & qui sic excommunicat, fit ex hoc hæreticus, vel excommunicatus.

Prælatus excommunicans clericum, qui appellauit ad regem, vel ad concilium regni, ipse traditor est regis & regni.

Illi qui dimittunt prædicare, siue verbū Dei

audire propter excommunicationem hominum, sunt excommunicati, & in die iudicii traditores Christi habebuntur.

Licet alicui diacono, vel presbytero prædicare verbum Dei absque auctoritate sedis apostolicæ, sine episcopi catholici.

Nullus est dominus civilis, nullus est prælatus, nullus est episcopus, dum est in peccato mortali.

Domini temporales possunt ad arbitrium suum auferre bona temporalia ab ecclesia possessionis habitualiter delinquentibus, id est ex habitu, non solo actu delinquentibus.

Populares possunt ad suum arbitrium dominos delinquentes corrigere.

Decimæ sunt puræ eleemosynæ, & parochiani possunt propter peccata suorum prælatorum ad libitum suum eas auferre.

Speciales orationes applicare vni personæ per prælatos, vel religiosos, non plus profunt eidem, quam generales, cæteris paribus.

Conferens eleemosynam fratribus, est excommunicatus eo facto.

Si quis ingreditur religionem priuatam qualemcunq; tam possessionatorum, quam mendicantium, redditur ineptior, & inhabilior ad obseruationes madorum Dei.

Sancti instituentes religiones priuatas, sic instituyendo, peccauerunt.

Religiosi viuētes in religionibus priuatis non sunt de religione Christiana.

Fratres tenentur per labores manuum victum acquirere, & non per mendicationem.

Omnes sunt simoniaci, qui se obligant orare pro alijs eis in temporalibus subuenientibus.

Oratio præsciti nulli valet.

Omnia de necessitate absoluta eueniunt.

Confirmatio, ieiunium, clericorum ordinatio, locorum consecratio referuntur papæ & episcopis propter cupiditatem lucri temporalis & honoris.

Vniuersitates, studia, collegia, graduationes, & magisteria in eisdem sunt vana gentilitate introducta, & tantum profunt ecclesiæ sicut diabolus.

Excommunicatio papæ, vel cuiuscunq; prælati non est metuenda, quia est celsura Antichristi.

Peccant fundantes claustra, & ingredientes sunt veri diaboli.

Ditare clerum, est contra regulam Christi.

Syluester papa, & Constantinus Imperator errauerunt ecclesiam dotando.

Omnes de ordine mendicantium sunt hæretici, & dantes eis eleemosynam, sunt excommunicati.

Ingredientes religionem, aut aliquem ordinem, eo ipso inhabiles sunt ad obseruandum diuina præcepta, & per consequens perueniendi ad regnum cælorum, nisi apostata uerint ab eisdem.

Papa cum omnibus suis possessiones habentibus sunt hæretici, eo quod possessiones habeat, & omnes consentientes eis, scilicet domini seculares, & laici ceteri.

Ecclesia Romana est synagoga sathanæ: nec papa est immediatus vicarius Christi, & apostolorum.

Decretales epistolæ sunt apocryphæ, & seducunt à fide Christi, & clerici sunt stulti, qui student eas.

Imperator, & domini temporales sunt seducti à diabolo, ut ecclesiam suam dotarent de bonis temporalibus.

Electio papæ à cardinalibus per diabolum est introducta.

Non est de necessitate salutis credere Romanam ecclesiam esse supremam inter alias ecclesias.

Error esset, si per Romanam ecclesiam intelligatur vniuersalis ecclesia, aut concilium generale, aut pro quanto negaret primatum summi pontificis super alias ecclesias particulares.

Fatum est credere indulgentias papæ, & episcoporum.

Iuramenta illicita sunt, quæ fiunt ad roborandum humanos contractus, & cõmercia ciuilia

Augustinus, Benedictus, & Bernardus damnati sunt, nisi pœnituerint de hoc, quod habuerunt possessiones, & instituerunt, & intrauerunt religiones, & sic à papa usque ad vltimum religiosum omnes sunt hæretici.

Omnes religiones indifferenter introductæ sunt à diabolo.

¶ Secundo tenor articulorum Iohan. Hus sequitur & est talis.

Vnica est sancta vniuersalis ecclesia, tantum est vna, sicut tantum vnus numerus omnium prædestinatorum.

Paulus nunquam fuit membrum diaboli, licet fecerit quosdam actus actibus ecclesiæ malignantium similes.

Præsciti non sunt partes ecclesiæ, cum nulla eius pars finaliter ab ea excidit, eo quod prædestinationis eius charitas, quæ ipsam ligat, non excidit.

Duc

Dux naturæ diuinitas, & humanitas sunt vnus Christus.

Præscitus etsi aliquando sit in gratia secundum præsentem iustitiam, tamen nunquam est pars sanctæ ecclesiæ, & prædestinatus semper manet membrum ecclesiæ, licet aliquando excidat à gratia aduentitia, sed non à gratia prædestinationis.

Sumendo ecclesiam pro conuocatione prædestinatorum, siue sint in gratia, siue non secundum præsentem iustitiam isto modo ecclesia est articulus fidei.

Petrus non est, nec fuit caput ecclesiæ sanctæ catholicæ.

Sacerdotes quomodolibet criminose viuentes sacerdotij polluant potestatem, & sic ut filij infideles sentiunt infideliter de septem sacramentis ecclesiæ, de clauibus, officijs, cæsuris, ceremonijs sacris, rebus ecclesiæ, veneratione reliquiarum, indulgentijs, & ordinibus.

Papalis dignitas à Cæsare inoleuit, & papæ perfectio & institutio à Cæsare emanauit.

Nullus sine reuelatione assereret rationabiliter de se vel de alio quod esset caput ecclesiæ particularis sanctæ, vel Romanus pontifex caput Romanæ ecclesiæ.

Non oportet credere, quod iste quicumque est Romanus pontifex, sit caput cuiuslibet ecclesiæ particularis sanctæ, nisi Deus eum prædestinauerit.

Nemo gerit vicem Christi, vel patris, nisi sequatur eum in moribus: cum nulla alia sequela sit pertinentior, nec aliter recipiat à Deo procuratoriam potestatem: quoniã ad illud officium vicariatus requiritur & morum conformitas, & instituentis auctoritas.

Papa non est verus, nec manifestus successor principis Apostolorum, si viuit moribus contrarijs Petro, & si querit avaritiam, tunc est vicarius Iudæ Scarioth. Et pari euentia cardinales non sunt veri & manifesti successores collegij aliorum apostolorum Christi, nisi vixerint more apostolorum, seruantes mandata, & consilia domini nostri Iesu Christi.

Doctores ponentes quod aliquis per celsuram ecclesiasticam emendatus si corrigi noluerit seculari iudicio est tradendus, pro certo sequitur in hoc potestates scribas, & pharisæos, qui Christum non volentem eis obedire in omnibus, dicentes, Nobis non licet occidere quemquã ipsum seculari iudicio tradiderunt:

& quod tales sunt homicidæ grauiores, quæ Pilatus.

Obedientia ecclesiastica est obedientia secundum adinventionem sacerdotum ecclesiæ præter expressam auctoritatem scripturæ.

Diuisio immediata humanorum operum est, quod sunt vel virtuosa, vel vitiosa: quia si homo est vitiosus & agit quicquã, tunc est vitiosus: si virtuosus, & agit quicquã, agit virtuose: quia sicut vitium, quod crimen dicitur, seu peccatum mortale, inficit vniuersaliter actus hominis vitiosus: sic virtus viuificat omnes actus hominis virtuosus.

Sacerdos Christi viuens secundum legem eius habens scripturæ notitiam, & affectum ad ædificandum populum, debet prædicare, non obstante prætenfa excommunicatione. Et infra, quod si papa, vel aliquis præpositus mandat sacerdoti sic disposito non prædicare, non debet subditus obedire.

Quilibet prædicantis officium accipit de mandato, qui ad sacerdotium accedit: & illud mandatum debet exequi prætenfa excommunicatione non obstante.

Per censuras excoicationis, suspensionis, & interdicti ad sui exaltationem clerus populū laicalem sibi suppeditat, avaritiam multiplicat, malitiam protegit, & viam præparat Antichristo. Signum autem euidentis est, quod ab Antichristo procedunt tales censuræ, quas vocant in suis processibus fulminationes, quibus clerus principalissimè procedit contra illos, qui denudant nequitiam Antichristi, qui clerum pro se maximè v surpauit.

Si papa est malus, & præsertim si est præscitus, tunc ut Iudas apostolus est diabolus, fur, & filius perditionis, & non est caput ecclesiæ sanctæ militantis, cum nec sit membrum eius.

Gratia prædestinationis est vinculum, quo corpus ecclesiæ, & quodlibet eius membrum iungitur Christo capiti insolubiliter.

Papa vel prælatus malus, & præscitus est æqui uocè pastor, & verè fur & latro.

Papa non debet dici sanctissimus, etiã secundum officium: quia aliàs etiã rex deberet dici sanctissimus secundum officium: & tortores, & præcones dicerent sancti, imò etiã diabolus deberet vocari sanctus, cum sit officarius Dei.

Si papa viuit Christo contrariè, etiã si ascenderet per ritam & legitimam electionem secundum constitutionem humanam vulgatam, tamè aliunde ascenderet, quod per Christum, dato etiã quod intraret per electionem à Deo principaliter factam. Nam Iudas Scharioth ritè & legitime est electus à Deo Christo Iesu ad episcopatum, & tamen ascendit aliunde in ouile ouium.

QP 3 Condem

Condemnatio. 45. articuloꝝ Iohan. Wit-
cleff per doctores facta est irrationabilis,
& iniqua, & malè facta, & ficta est causa
per eos allegata, scilicet, quòd nullus ex eis
est catholicus, sed quilibet eorum aut est
hæreticus, aut erroneus, aut scandalosus.

Non eo ipso quòd electores, vel maior pars
eorum consenserint viua voce secundum
ritus hominum in personam aliquam, eo
ipso illa persona legitimè est electa, vel q̄
eo ipso est verus, & manifestus successor
vel vicarius Petri apostoli, vel alterius apo-
stoli in officio ecclesiastico. Vnde siue ele-
ctores benè vel malè egerint, operibus ele-
cti debemus credere. Nā eo ipso, quo quis
copiosius operatur meritorie ad profectū
ecclesiæ, habet à Deo ad hoc copiosius po-
testatem.

Non est scintilla apparentiæ, quòd oporteat
esse vnum caput in spiritualibus regens ec-
clesiam, quòd semper cum illa militate ec-
clesia conuerfetur.

Christus sine talibus monstruosis capitibus
per suos veraces discipulos sparsos per or-
bem terrarum melius suam ecclesiam re-

H V I V S S V M M Æ L O N G E R E V E -
rendi patris & domini domini Iohā. de Turrecremata,
sanctæ Romanæ ecclesiæ tituli sanctæ Mariæ in Trās
tyberim presbyteri cardinalis sancti Sixti vul-
gariter nuncupati, contra ecclesiæ & pri-
matus Apostoli Petri aduersarios
intitulata, Finis.

gularet.
Apostoli, & fideles, & sacerdotes domini
strenuè in necessarijs ad salutem regula-
runt ecclesiam antequam papæ officium
fuerit introductum: sic facerent deficiente
per summè possibile papa vsque ad diem
iudicij.

Nullus est dominus ciuiliſ, nullus est præla-
tus, nullus est episcopus dum est in pecca-
to mortali.

A V T H O R I S P E R O R A T I O.

HÆC pro complemento huius quarti li-
bri dixisse sufficiant, & per consequens
huius totius nostri operis. Habuo ergo
sine istius nostræ Summæ, quàm quatuor
libris distinctam de ecclesiā intitulandam duximus,
erectis sursum luminibus, ac manibus ad ipsius sanctæ
ecclesiæ caput & sponsum Iesum Christum dominum
nostrum fontem sapientiæ, cuius dignissima gratia
hoc opus, licet multis laboribus & infirmitatibus sa-
tigati, consummauimus, ingentes illi gratias offeren-
tes dicimus, Tibi laus, tibi gloria, tibi gratiarum actio
in secula seculorum. Amen.

TRACTATUS COM- PENDIOSISSIMI SEPTUAGIN- tatrium quæstionum super potestate & autoritate Papali ex sententijs Sancti Thomæ collectarū per Magistrum Ioan- nem de Turrecremata, ordinis prædicatorum, ad Iulianum Cardinalem incipit præfatio.

MANDASTI Reuerendissime pater, & domine præstantissi-
me domine Iuliane dignissime presbyter Cardinalis, vt ea, quæ
de Summi Pontificis potestate gloriosus doctor Sanctus Tho-
mas de Aquino sparsim ponit in suis operibus, in vnum collige-
rem tractatum. In quo pro nascentibus difficultatibus circa
Romani pontificatus singularem auctoritatem Reuerendissima Paternitas ve-
stra posset sine laboriosa multorum reuolutione librorum huius splendidissimi do-
ctoris ad manum habere sententias. Optassem planè hoc onus aut studiosiori vi-
ro, cui familiarior esset præfati doctoris doctrina, fuisse iniunctū, aut alio clariori
tempore mihi, in quo laboriosiori animo & sollicitudine magis integra perscruta-
tioni tantorum librorum vacare potuissim. Verum quia omnino Paternitati ve-
stræ Reuerendissimæ placuit, vt hoc per me & nunc fieret, mandata vestra do-
minationis complexus, sequentes sententiarum flores eiusdem beatissimi doctoris
Thomæ librorum, quos nunc perfunctorie transcurrere potui, in hunc codicellum
tanquam in vnum manipulum florum collegi. Qui vt gratior vestra redderetur
Reuerendissimæ Paternitati, & apertius eius redoleret utilitas, formatis circa
ipsam auctoritatem summi pontificis titulis septuagintatrium quæstionum, qui-
bus ex præfati doctoris sancti libris satisfieri repereram, ante nominatos senten-
tiarum flores per modum responsionum ordine debito seruato, contexui.

Sequitur quæstio prima.

Quest. 1. **Q**uestio prima est, Vtrum
supra episcopos aliquis datus sit
superior in ecclesia? Ad hanc
quæstionem respondet Sanctus
Thomas affirmatiuè q̄ sic in multis locis. Pri-
mò in quarto senten. dist. 24. q. vlt. vbi ratio-
nem assignas loquitur. Vbiq; multa sunt
ordinata in vnū, oportet esse aliquod vniuer-
sale regimè super particularia regitiua: quia
in omnibus virtutibus, & actibus, vt dicitur
1. Ethic. est ordo secundum ordinè finis. Bonū
autem cōc est diuinius, q̄ bonum speciale, id

est super potestatem regitiuā, quæ cōicat bonū
speciale, oportet esse potestatem regitiuā vni-
uersalē respectu boni cōis, aliàs non pōt esse
colligatio ad vnū. Et ideo cū ecclesia sit vnū
corp⁹, oportet si ista vnitas debeat seruari, q̄
sit aliqua potestas regitiua respectu totius ec-
clesiæ supra potestatem episcopale, qua vna-
queq; specialis ecclesia regitur, & hæc est po-
testas papæ. Et ad argumētum quo sic ar-
guunt in oppositū, q̄ oēs episcopi sunt aposto-
lorum successores: sed potestas quæ data est
vni apostolorū. s. Petro. Matt. 16. etiam data
est omnibus apostolis Roma. 20. ergo oēs e-
piscopi sunt pares: & ita vnus nō est super al-

Arguitur.

Respondetur terū. Rndet. S. Tho. in eodē loco sic. Quod quāuis omnibus ap̄s data sit cōiter potestas ligādi & soluēdi: tñ in hac potestate vt ordo aliq̄s seruaretur, primò soli Petro data est, vt ostēderetur, q̄ ab eo debeat ista ptās descēdere: propter quod etiā ei dixit singulariter, Cōfirma fratres tuos. & pasce oues meas. i. loco mei. & vt dicit Chryso. Præpositus & caput estō fratru, vt ipsi te in loco meo assumētes, vbiq; terrarū te in throno tuo sedētem prædicēt, & confirmēt. Cæterum secūdo ad eandem quaestione inducit idē doctor sanct⁹ plures rōnes in quarto cōtra Gentiles. c. 77. vbi ita ait. Manifestum est aut, q̄ quāuis populi per diuersas dioceses & ciuitates distinguuntur: tñ sicut est vna ecclesia, ita oportet esse vnū populū Christianū. Sicut ergo in vno speciali populo Christi requiritur vnus ep̄s, q̄ sit totius populi caput: ita in toto populo Christiano requiritur q̄ sit vnū totius ecclesie caput. Itē ad vnionē ecclesie requiritur q̄ oēs fideles in fide cōueniant. Circa verò ea quæ fidei sunt, cōuenit quaestiones mouere. Per diuersitatē aut sentētiarū diuideretur ecclesia, nisi in vnitatē p̄ vnus sentētiā conseruaretur. Exigitur ergo ad vnitatē ecclesie seruandā, q̄ sit vnus, qui toti ecclesie præsit. Manifestū est aut, q̄ Christus ecclesie nō deficit in necessarijs quā dilexit, & pro qua sanguinē suū fudit: cum etiā de synagoga dicatur p̄ dominū, Quid ultra debui facere & non feci vineæ meæ? Non est ergo dubitādum, quin ex ordinatione Christi vn⁹ toti ecclesie præsit. Adhuc nulli dubiū, quin ecclesie regimē sit optimē ordinatū, ut pote p̄ eū dispositū, per quē reges regnāt, & legū conditores diffiniūt iusta. Optimū autē regimē multitudinis est, q̄ regatur p̄ vnū. Quod patet ex fine regiminis, quæ est pax. Pax em̄ & vnitas subditorū, est finis regētis: vnitatis aut causa cōgruetior est vnus, q̄ multi. Manifestū est igitur regimē ecclesie sic esse dispositū, vt vn⁹ toti ecclesie præsit. Amplius ecclesia militās à triumphantē ecclesia p̄ similitudinē deriuatur. Vñ & Iohā. Apo. 21. Vidi Ierusalē descendētē de cælo. Et Moyse dictū est, vt faceret oīa scđm exēplar, qđ ei in mōte monstratū est. In triūphantē aut ecclesia vnus præsidet, q̄ etiā p̄sidet in toto vniuerso, scilicet Deus. Dicitur enim Apo. 21. Et ipsi popul⁹ eius erūt: & ipse Deus cū eis, erit eorū Deus, igit & in ecclesia militāte vnus est, qui præsidet vniuersis. Hinc est q̄ Ioeł. 1. dicitur. Congregabūt filij Iude, & filij Israēl pariter, & ponēt sibi caput vnū. & dñs dicit Iohā. 10. & fiet vnū ouile, & vn⁹ pa-

Esa. 5.

stor. Si q̄s autē dicat, q̄ vnū caput, & vnus pastor est Christus, q̄ est vnus, & vnus ecclesie sp̄s, nō sufficiēter respōdet. Manifestū est em̄, q̄ oīa ecclesie sacramēta ipse Christus p̄ficit. ipse em̄ est q̄ baptizat: ipse est qui peccata remittit: ipse est verus sacerdos, q̄ se obtulit in ara crucis, & cuius virtute corp⁹ eius in altari quotidie cōsecratur. Et tñ q̄a corporaliter nō cū omnibus fidelibus præsentialiter erat futurus, elegit ministros ecclesie, per quos sacramēta fidelibus dispēaret, vt supra dictū est. Eadē igitur rōne: q̄a præsentia corporalē erat ecclesie subtrahatur, oportuit q̄ alicui cōmitteret, q̄ loco sui vniuersalis ecclesie gereret curā. Hinc est q̄ Petro dixit ante Ascensionem: pasce oues meas. Iohā. vlt. & añ p̄sionē. Tu aliquādo cōuersus cōfirma fratres tuos. Luc. 22. Et ei soli promisit, tibi dabo clauēs regni cælorum. vt ostēderet potestas clauū per eum ad alios deriuāda ad conseruandam ecclesie vnitatem. hæc ille.

Quaestio secunda est, Vtrum Romanus pontifex sit primus & maximus oīm episcoporum? *Quest. 2.*

Ad hanc quaestione rndet. S. Tho. affirmatiuē in tractatu cōtra errores Græcorū in. c. 66. vbi titulus talis est, q̄ Rom. p̄. est primus & maximus inter oēs ep̄os, pro vna parte inducēs autoritates sic ait. Quod em̄ Roma. p̄. successor Petri & Christi vicarius sit primus & maximus oīm ep̄orum, canon cōcilij expressē ostendit sic dicens. Veneramur secundum scripturas & canonum diffinitiones sanctissimum antiquæ Romæ ep̄m primū esse, & maximū oīm ep̄orum. Hoc autē authoritati cōsonat sacra scriptura, quæ inter ap̄s Petro attribuit primū locum tam in euāgelijs, q̄ in actibus ap̄orum. Vnde dicit Chryso. sup Matt. super illud, accesserūt discipuli ad Iohā. dicentes, Quis maior est in regno cælorū? q̄ quidem humanū scđalū cōceperūt: qđ & iam in se occultare nō poterāt & tumore cordis nō sustinebant in eo, q̄ viderant Petrum sibi præferri, & p̄honorari.

Quaestio tertia est, Vtrum Romanus pontifex existat cæteris patriarchis prælatus? *Quest. 3.*

Ad hanc quaestione respondet S. Tho. affirmatiuē in tractatu supradictō. c. 71. vbi ita dicit. Patet etiā, q̄ ipse patriarchis prælatus existat ex hoc, q̄ Cyrillus dicit, q̄ ipse. s. ap̄lici throni Roma. pon. solius est reprehendere, statuere, corrigere, disponere, soluere, & loco ipsi⁹ ligare, q̄ ipsum ædificauit. Et Chryso. super actus ap̄stolorū dicit, q̄ Petrus est

vertex

vertex sanctissimus beati apostolici throni pastor bonus. Et hoc etiā patet ex autoritate domini dicentis Luc. 22. Tu aliquādo conuersus confirma fratres tuos.

Quest. 4. Quaestio quarta est, Vtrum Papa in totā ecclesia Christi vniuersalem prælationem habeat? Ad hanc quaestione respondet S. Tho. affirmatiuē in præfato tractatu cōtra errores Græcorū in. c. 67. vbi ita dicit, q̄ prædictus Christi vicarius in totā ecclesiam Christi vniuersalem prælationē obtineat. Legitur em̄ in Chalcedon. cōcilio, q̄ tota synod⁹ acclamauerit Leoni papæ, Leo sanctissimus & œcumenicus. i. vniuersalis patriarcha, per multos annos viuat. Et Chryso. super Matt. Filius qui patris est ipsius filij potestatem Petro vniuersalē cōcessit vbiq; terrarū, & homini mortali oīm quæ in cælo sunt dedit autoritatē, dando ei clauēs ad hoc, vt etiā ecclesia vbiq; terrarū amplifcet. Et sup Iohā. in hom. 87. Iacobum localiter in loco terminat, Petrum autē totius orbis mgr̄m & doctorem ordinat. Idē super actus ap̄stolorū. Petrus à filio super oēs, qui filij sunt, potestatem accepit: non vt Moyses in gēte vna, sed in vniuerso orbe. Hoc etiam trahitur ex autoritate sacra scripturæ. Nā Petro indistinctē oues suas Christus cōmisit, dicēs Iohā. vlt. pasce oues meas. & Iohā. 10. sit vnū ouile & vn⁹ pastor.

Quest. 5. Quaestio quinta est, Vtrum sit error dicere Romanæ ecclesie p̄tificem nō habere vniuersalis ecclesie primatū? Respondet S. Tho. affirmatiuē in antedictō tractatu contra errores Græcorum. in. c. 66. vbi sic dicit. Similis autē error est dicētium Christi vicarium Romanæ ecclesie p̄tificem non habere vniuersalis ecclesie primatū, errori dicentium Spiritū sanctum à filio nō procedere. Ipse em̄ Christus Dei filius suā ecclesiam cōsecrat, & sibi Spū sancto quasi ex suo caractere & sigillo, vt ex suprapositis autoritatib⁹ manifestū habetur. Et similiter Christi vicarius suo primatu & prouidentia vlem ecclesia tanq̄ fidelis minister Christo subiectā seruat. Et ad illud qđ dicit. dif. 49. c. nullus. nullus patriarcharū vniuersitatis vocabulo vnq̄ vtatur Et. in. c. seq. vbi Grego. prohibet se vniuersalem vocari. respondet S. Thomas in tractatu contra impugnantes religionem sic dicit. Quod autē papa vniuersalē pontificem se prohibet nominari, nō hoc ideo est, q̄ ipse non habeat autoritatem immediatam, & plenam in qualibet ecclesia: sed quia nō præ-

ficitur cui libet particulari ecclesie vt p̄prius & specialis illius ecclesie rector. Sic em̄ cessarent omniū aliorum pontificum potestates. & hoc ca. inducitur pro ratione inducit.

Quaestio sexta est, Vtrum Papa sit superior in tota ecclesia? *Quest. 6.*

Respondet S. Tho. affirmatiuē. patet primò ex iam dictis. Sed secundò hoc idem asserere videtur in quarto. dist. 15. vbi quærit, an omnesteneantur adie iunium, arguendo in tertio argumento. dicit secundum Vrba. in libr. de dispensatione vt præcepto. In præcepto superioris nō potest dispensare inferior, sed quilibet singularium personarū est inferior q̄ ecclesia, quæ ieiuniū sub præcepto statuit: nisi forte ille, qui est caput totius ecclesie, vel loco capitis, scilicet papa. ergo sequitur q̄ nullus potest dispensare.

Quaestio septima est, Vtrum Papa sit caput vniuersalis ecclesie? *Quest. 7.*

Respondet affirmatiuē sanctus Tho. in multis locis, sed potissimè in tertia parte. q. 8. arti. 6. vbi quærens, vtrum sit propriū Christo esse caput ecclesie, ita dicit: q̄ caput in alia membra dupliciter influit. Vno modo quodam intrinseco fluxu, prout virtus motiua & sensitiua à capite deriuatur ad cætera mēbra. Alio modo secundum exteriorē quendam gubernationē, prout scilicet secundum visum, & alios sensus, qui in capite radicatur, dirigitur homo in exterioribus actibus. Interior autē fluxus gratiæ nō est ab aliquo, nisi à solo Christo, cuius humanitas ex hoc quod est diuinitati coniūcta habet iustificandi virtutem. Sed influxus in mēbra ecclesie quātum ad exteriorē gubernationē potest alij conuenire: & secundum hoc alij possunt dici capita ecclesie. secundum illud. Optimates capita populorū. differēt tamen à Christo. Primò quidē quātum ad hoc, q̄ Christus est caput omniū eorū, quæ ad ecclesia pertineāt secundū oēm locū, & tēpus, & statū. Alij autē hoies dicuntur capita secundum quædā specialia loca: sicut epi suarū ecclesiarū: vel etiā secundum determinatū tēpus: sicut papa est caput totius ecclesie. s. tempore sui p̄tificatus: & secundum determinatū statū, prout. s. sunt in statu viatorum. Alio modo secundum q̄ Christus est caput ecclesie propria virtute. Alij verò dicuntur capita in quātum vicē gerūt Christi: vt. 2. Cor. 2. Nam & ego quod donauī, si quid donauī, propter vos in persona Christi. & 2. Cor. 5. Pro Christo legatione fungimur tanquā Deo exhortante per hoc nos.

Amos. 6.

Quaestio

Quæst. 8. Quæstio octaua est, Vtrum Papa sit tantum caput fidelium viatorum? Respondet S. Tho. affirmatiuè in responsione data ante proximam quæstionem dicens, qd papa est caput totius ecclesiæ, scilicet tempore sui pontificatus secundum determinatum statum, vt scilicet sunt in statu viatoris.

Quæst. 9. Quæstio nona est, Vtrum Papa sit sponsus vniuersalis ecclesiæ? Respondet S. Tho. affirmatiuè in tractatu contra impugnantes religionem. ita dicens, qd sponsus ecclesiæ propriè loquedo Christus est: de quo dicitur. Qui habet sponsam sponsus est. Ipse em de ecclesia suo nomini filios generat. Alij autem dicuntur sponsi sicut ministri sponsi exterius cooperantes ad generationem spiritalium filiorum: quos quidem non sibi, sed Christo generant. Qui quidem ministri in tantum sponsi dicuntur, in quantum vicem veri sponsi obtinent: & ideo papa, qui obtinet vicem sponsi in tota ecclesia, vniuersalis ecclesiæ sponsus dicitur. Est autem huic adiudicandum ad dicti illius Bernardi intelligentiam ad Eugenium dicentis, qd papa non sit sponsus ecclesiæ, sed paranympus, & amicus sponsi. qd S. Tho. in 4. dist. 38. dicit sic: qd episcopus, cui ecclesiæ curâ committitur, virgines desponsat: non sibi, sed Christo, quia est sponsus peranympus & amicus.

Quæst. 10. Quæstio decima est, Vtrum Christus & papa dicendi sint duo sponsi vsus ecclesiæ? Rndet S. Tho. negatiuè in tractatu immediate allegato, sic di. Eps autem suæ diocesis sponsus est, & presbyter suæ ecclesiæ: vnde & diocesis sponsus papa est, & eps parochiæ: nec propter hoc sequitur, qd sint plures sponsi vnius ecclesiæ: quia sacerdos suo ministerio cooperatur episcopo tanquam principali: & similiter episcopi papæ: & papa ipsi Christo. Vnde Christus, & papa, episcopus, & sacerdos non computantur nisi vnus sponsus ecclesiæ.

Quæst. 11. Quæstio. xj. est, Vtrum præter papam, qui est caput, & sponsus, & pastor vniuersalis ecclesiæ, sint necessarii alij prælati in ecclesia? Rndet S. Tho. affirmatiuè in quarto. dist. 19. vbi quærens, an sacerdos quilibet vti possit clauem in quilibet: ita præfatâ quæstionem probat dicens: ea quæ singularia oportet operari, non eodem modo omnibus competunt. Vnde sicut præter generalia medicinæ præcepta oportet adhibere medicos, quibus præcepta vniuersalis medicinæ singularis infir-

mis secundum qd debent, aptentur: Ita in quolibet principatu præter illum qui vniuersaliter præcepta legis tradit, oportet esse aliquos, quæ ea singularis secundum qd debent aptent. Et propter hoc etiam in cælesti hierarchia sub potestate statibus, qui in distincte præsumunt, ponuntur principatus, qui singularis provinciis describuntur: & sub his angeli, qui singularis hominibus in custodiam deputantur. Vnde & ita esse debet in prælatione ecclesiæ militantis, vt apud aliquem esset prælatio indistincte in omnes, & sub hoc essent aliqui, qui super diuersos distinctam potestatem acciperent.

Quæstio. xij. est, Vtrum reges & principes Christiani, & per consequens omnes fideles teneantur esse subditi Rom. pō. Respondet S. Tho. affirmatiuè, libr. 1. in tractatu suo de rege ad regem Cypri. vbi in c. 14. loquens de regno ecclesiæ & regali sacerdotio, ita ait. Huius regni ministeriū vt à terrenis spiritualia essent discreta, non terrenis regibus, sed sacerdotibus est commissum, & præcipue summo sacerdoti Christi vicario Rom. pon. cui omnes Christianos reges oportet esse subiectos sicut ipsi dño Iesu Christo. Sicut (vt dictum est) ei, ad quem vltimi finis pertinet directio, subijci debent illi, ad quos pertinet cura antecedentium finium, & etiam imperio dirigi: & quia sacerdotiū gentium & totus diuinorum cultus erat propter temporalia cōquirenda, quæ omnia ordinantur ad multitudinis bonū cōc, cuius regi cura conuenit, conuenienter sacerdotes gentilium regibus subdebantur: sed etiam in veteri lege promittebantur bona temporalia siue terrena non à dæmonibus, sed à bono Deo religioso populo exhibenda. Vnde in veteri lege sacerdotes leguntur regibus fuisse subiecti: sed in noua lege est sacerdotium altius, per quod homines traduntur ad bona cælestia. Vnde in lege Christi reges debent esse sacerdotibus subiecti. Vnde mirabiliter ex diuina sapientia factū est, vt Romana vrbe, quā Deus præuiderat Christiani sacerdotij principalem sedem futuram, hic mos paulatim inolesceret, vt ciuitatis rectores sacerdotibus subderent. Sic em Valerius Maximus refert. Oia post religionem ponenda semper nra ciuitas duxit: etiam in quibus summæ maiestatis decus cōspici voluit. Quapropter non dubitauerunt sacris imperia seruire. Ita se humanarum rerum habitura regi men existimantia, si prouidentie diuinæ bene atq; prudenter constiterq; fuissent famulata. Quia etiā futurum erat vt in Gallia Christiani

Quæst. 12

ni sacerdotij plurimum vigeret religio: diuinitus est prouisum, vt etiā apud Gallos gentiles sacerdotes, quos Druidas nominabant, totius Galliæ ius diffinirent, vt refert Iulius Cæsar in libro cōmentariorum, quem de bello Gallico scripsit.

Quæst. 13. Quæstio. xij. est, An sit de necessitate salutis subesse Rom. ponti. Rndet S. Tho. affirmatiuè in lib. de erroribus Græcorū. c. 72. vbi sic ait. Ostenditur etiam, qd subesse Rom. pon. sit de necessitate salutis. Dicit em Cyrillus in lib. thesaurorū. Itaq; fratres mei sic Christū imitemur, vt ipsius oues vocem audiamus, manentes in ecclesia Petri: non inflemur vto superbie, ne forte tortuosus serpens propter nostram contentionem nos eiciat vt Euam olium de paradiso. Et Maximus in epistola oriētalibus directa dicit. Coadunata, & fundata supra petram cōfessionis Petri dicimus vniuersalē ecclesiam secundum diffinitionem Saluatoris, in qua de necessitate salutis animarum nostrarum est manere, & ei est obedire, suam seruantes fidem & confessionem.

Quæst. 14. Quæstio. xiiij. est, Vtrum sit hæreticū dicere non esse obediendum statutis palibus? Respondet S. Tho. affirmatiuè in lib. contra impugnantes religionem. sic dicens. Dicitur in decretis. dist. 22. c. oēs. Qui Romanæ ecclesiæ priuilegiū ab ipso summo omnium ecclesiarū capite traditū auferre conatur, proculdubio in hæresim labitur. Et infra. Fidem quippe violat, qui aduersus illā agit, quæ est fidei mater. Hoc aut priuilegium dedit Christus Romanæ ecclesiæ, vt oēs ei sicut Christo obediāt. Vnde dicit Cyrillus Alexandrinus eps in lib. 2. thesaurorū. vt membra maneamus, in capite nostro apostolico throno Rom. pon. à quo nostrū est quærere quid credere, quid tenere debeamus: ipsum venerātes, ipsum rogantes præ omnibus: quoniam ipse solus est reprehendere, corrigere, statuere, disponere, soluere, & in loco illius ligare, qui ipsum ædificauerit: & nulli alij quod suū est plenum, sed ipsi soli dedit, cui oēs iure diuino caput inclinant, & primates mudi tanquam ipsi dño Iesu obediunt. Vnde patet, qd quicumque dicit non esse obediendum in his quæ per papam statuuntur, in hæresim labitur. Item ad idem est summa contra Gentiles. libro. 4. cap. 78. vbi post assignatas rationes pro prima conclusione superius adductas concludens ita dicit. Per hoc excluditur quorundam error præsumptuosus, quo se subducere nituntur ab

obedientia & subiectione Petri, successorem eius Romanum pont. vniuersalis ecclesiæ pastorem non recognoscentes.

Quæstio. xv. est, Vtrum non obediētes Rom. pon. sint schismatici? Respondet S. Tho. affirmatiuè in 4. sent. di. 13. vbi supra ponit rōnes probātes, qd necessariū sit dare vnā potestatem regitiuam respectu totius ecclesiæ supra potestatem episcopalem, cuiusmodi est potestas papæ, dicens sic. Et ideo illi qui hanc potestatem negāt, schismatici dicuntur, quasi diuisores ecclesiasticæ vnitatis. Ceterum hoc idē in 2. 2. q. 39. art. 1. repetit ita dicens. Sicut dicit Isidorus in lib. Etymo. Nomē schismaticis à scissura animarū vocatū est: scissio autem vnitati opponitur. Vnde peccatū schismaticis dicitur, qd directè, & per se opponitur vnitati. Sicut enim in rebus naturalibus id quod est per accidēs non cōstituit spēm: ita etiam in rebus moralibus, in quibus id quod est intentū per se est, quod autē sequitur præter intentionē est quasi per accidēs: & ideo peccatū schismaticis propriè est speciale peccatū, ex eo qd intendit se ab vnitatis separare, quā charitas facit: quæ non solū alterā personā alteri vniti speciali dilectionis vinculo, sed etiā totā ecclesiam in vnitatis spiritū: & ideo propriè schismatici dicuntur illi, qd propria spōte & intentione se ab vnitatis ecclesiæ separāt, quæ est vnitatis principalis. Nā vnitatis particularis aliquorū adinuicē ordinatur ad vnitatis ecclesiæ: sicut cōpositio singulorū membrorum in corpore naturali ordinatur ad totius corporis vnitatis. Ecclesiæ autē vnitatis in duobus attenditur. In cōnexionem membrorum ecclesiæ adinuicē, seu cōmunicatiōem. Et iterū in ordinatione ad oīum membrorum ecclesiæ ad vnū caput, secundū illud. Inflatu sensu carnis suæ, & non tenēs caput, ex quo totū corpus per nexus & conjunctiones membrorū subministratū, & cōstructum, crescit in augmentū Dei. Hoc autem caput est ipse Christus, cuius vicem in ecclesia gerit summus pontifex. Et ideo schismatici dicuntur, qui renuunt se subijcere Romano pon. & qui membris ecclesiæ eius subiectis communicare recusant.

Quæstio. xvj. est, Vtrum magis sit obediendum papæ, quam alteri potestati cuiuscūq; inferiori? Respondet sanctus Thomas affirmatiuè in secundo sententiarū. dist. vlti. in expositione literæ, vbi quærens vtrum magis sit obediendum maiori potestati quæ minori, sic dicit: quod potestas superior & inferior

rior dupliciter se pñt habere. Aut ita, q̄ inferior potestas ex toto oriatur ex superiori, & tunc virtus tota inferioris fundatur super virtutē superioris: & ideo simpliciter in omnibus est magis obediendum potestati superiori, q̄ inferiori. Sicut etiā in naturalibus causa prima plus influit super causatū causæ secundæ, q̄ etiā ipsa causa secunda. ut in lib. de causis dicitur. Et sic se habet potestas Dei ad omnem potestatem creatam. Sic etiā se habet potestas imperatoris ad potestatem provincialis. Sic etiā se habet potestas papæ ad omnem potestatem in ecclesia: quia ab ipso papa gradus dignitatum diuersi in ecclesia disponuntur, & ordinantur. vñ eius potestas est quoddam ecclesiæ fundamentum, vt patet Matth. 16. & ita magis tenemur obedire papæ, q̄ ep̄is, vel archiepiscopis, vel etiā monachis, abbati absq; vlla distinctione. Possunt iterū potestas superior & inferior ita se habere: q̄ ambæ oriuntur ex vna quadam suprema potestate, quæ vnā alteri subijcit. Quam vult, & tunc vnā non est superior altera, nisi in illis, in quibus vnā superponitur alteri à suprema potestate, & in illis tunc est magis obediendum superiori, q̄ inferiori. Et hoc modo se habent potestates episcoporum, & archiepiscoporum descendentes à potestate papæ.

Quæst. 17 Quæstio. xvij. est, Vtrum Papa possit præcepto suo cogere aliquem ad suscipiendum episcopatum? Respondet S. Tho. affirmatiue in 4. sentent. in fin. dist. 28. vbi sic ait. Qui dā dicunt, q̄ papa nō potest præcipere alicui, q̄ accipiat episcopatum: quia consensus debet esse liber. Sed hoc posito, periret ecclesiasticus ordo. Nisi enim quidā possent cogi ad suscipiendum regimen ecclesiæ, conseruari non posset, cum quādoq; illi q̄ sunt idonei, onus hoc nolunt suscipere nisi coacti, hæc ille.

Quæst. 18 Quæstio. xvij. est, Vtrum qui facit contra constitutionem papæ per ignorātiā peccet? Respondet S. Tho. in quolibet. 1. q. 19. q̄ quandoq; sic. scilicet q̄n ignorātia est peccatum. Pro quo notat, q̄ ignorātia, quæ est actus causa, causat inuoluntariū, vñ semper excusat nisi ignorātia sit peccatū. Est autē ignorantia peccatum, q̄n quis ignorat qd̄ potest scire, & tenetur. Constitutionē autē papæ oēs suo modo scire tenentur. Si ergo aliquis nō sciat per negligētiam, nō excusatur à culpa, si contra constitutionē agat. Si verò aliquis habeat sufficiens impedimētum, propter quod scire nō poterit, puta si fuerit in carceribus, siue in terris extraneis, ad quas constitutio nō peruenit, vel aliquod simile, talis ignorātia excusat vt

non peccet, contra constitutionem papæ agens. hæc ille.

Quæstio. xix. est, Vtrum Roma *Quæst. 19*
 nus ponti. succedat beato Petro in ea perfectione potestatis & dignitate vicariatus Christi, quā ipse beatus Petrus à Christo in ecclesia sublimatus? Ad hanc quæstionē S. Tho. rñdet affirmatiue primò in lib. 4. cōtra Gen. c. 16. vbi post sermonē de institutione, qua beatus Petrus à Christo caput & pastor vniuersalis ecclesiæ constitutus est, ita loquitur. Non potest autem dici, q̄ si Christus Petro hanc potestatem dederit, q̄ ad alios non deriuetur. Manifestū est enim, q̄ Christus ecclesiā sic instituit, vt esset vsq; ad finē seculi duratura: secundū illud Esa. 9. Super foliū Dauid, & super regnū eius sedebit, vt cōfirmet illud, & corroboret in iudicio & iustitia a modo & vsq; in sempiternum. Manifestū est igitur, q̄ ita illos q̄ erant tūc in ministerio constituit, vt eorum potestas deriuaretur ad posteros, p̄ utilitate ecclesiæ vsq; ad seculi finem: præsertim cū ipse dicat. Ecce ego vobiscū sum ad cōsummationē seculi. Per hoc autē excludit quorūdam error præsumptuosus, qui se subducere nituntur ab obedientia & subiectione Petri successoris eius, Roma. Ponti. vniuersalis ecclesiæ pastorem non recognoscētes. hæc ille. Cæterum hanc quæstionē determinat ipse S. Tho. in tractatu cōtra errores Græcorū. vbi in c. 69. ita loquitur. Ostēditur etiā, q̄ Petrus sit Christi vicarius, & Roma. pont. Petri successor in eadē potestate, vt à Christo collata dicitur, cum dicitur canon Chalcedonen. concilij. Si quis ep̄s prædicatur infamis, liberā habeat sententiā appellādi ad beatissimum ep̄m antiquæ Romæ, quæ habemus Petrū petrā refugij: & ipsi soli libera potestate Dei loco sit ius discernēdi ep̄i infamiā secundū clauas à dño sibi dadas. Et infra. & ideo omnia diffinita ab eo tenentur tanq̄ à vicario apostolici throni. Item Cyrillus Hierosolymitanus patriarcha dicit ex persona Christi loquens. Tu cum fine & etiā sine fine cum omnibus, quos loco tui ponā, plenē & perfectē sacro authoritate cū eis ero sicut sum & tecū. Et Cyrillus Alexandrinus in libro thesaurorū dixit, q̄ apostoli in euangelijs & epistolis affirmauerūt in omni doctrina Petrū esse loco dñi, & eius ecclesiā, eidem dātes locū in omni cōcilio, & synagoga in cōi electione & cōfirmatione. Et infra. Cui. scilicet Petro oēs iure diuino caput inclinant, & primates mūdi tanquam ipsi dño Iesu oēs obediunt. Et Chrysost. dicit ex persona filij loquens.

loquens. Pasce oues meas, id est loco mei prepositus esto fratrum.

Quæstio. xx. est, Vtrum Papa *Quæst. 20.*
 in ecclesia habeat plenitudinē potestatis? Ad hanc quæstionem S. Tho. respondet affirmatiue in tractatu contra errores Græcorum. in ca. 68. vbi dicit sic. Habetur etiam ex prædictorum authoritatibus, q̄ Romanus pontifex habeat in ecclesia plenitudinē potestatis. Dicit enim Cyrillus patriarcha Alexandrinus in libro thesaurorum. Sicut Christus accepit à patre duplex sceptrū ecclesiæ gentium ex Israël egrediens super omnem principatum & potestatem, & super omne quod cunq; est, vt ei genua cuncta curuentur, plenissimam potestatem: sic & Petro & eius successoribus plenissimē cōmisit. Et infra. Nulli alij quā Petro Christus quod suum est plenum & ipsi soli dedit. Et infra. Pedes Christi humanitas est, ipse homo, cui tota Trinitas dedit plenissimam potestatem, quam vnus triū assumpsit, & in vnitatem personæ transfuxit ad patrem super omnē principatum, & potestatem, & super omne quodcūq; est, vt ei genua cuncta curuentur, & adorent eum oēs angeli Dei. Dimisit par sacramētum & potestatem Petro & eius ecclesiæ. Et Chryso. ad consulta vulgatorum ex persona Christi loquens. Ter te interrogo si me diligis, qui ter me trepidus & timidus negasti. Nunc autem reditus ne credant te fratres gratiam & authoritatem clauium amisisse, quia amas me coram ipsis, iam tibi confirmo quod meum est plenum. Hoc etiā trahitur ex authoritate sacre scripturæ. Nam dominus Matth. 16. vniuersaliter Petro dixit, Quodcūq; solueris super terram, erit solutum & in cælis. &c.

Quæstio. xxj. est, Vtrum errent *Quæst. 21*
 contra vnitatem ecclesiæ, qui Romanum pontificem negant plenam habere in ecclesia potestatem? Respondet sanctus Thomas affirmatiue in tractatu prænominato cōtra errores Græcorum. in cap. 73. ita dicens. Sicut autem prædicti errantes cōtra vnitatem corporis mystici peccant Romani pontificis potestatem plenariam abnegantes: sic contra puritatem corporis Christi sacri delinquent dicentes ex azymo pane non posse corpus Christi consecrari.

Quæstio. xxij. est, Vtrum Papa *Quæst. 22*
 habeat plenitudinē pontificalis potestatis sicut rex in regno? Respondet S. Tho. affirmatiue in 4. sentent. dist. 19. vbi quærens, an episcopus possit dare indulgentias, dicit sic. Papa habet plenitudinē potestatis pontificalis quasi rex in regno: sed episcopi assumuntur in partem sollicitudinis quasi iudices singulis ciuitatibus præpositi: propter quod etiā solos eos in literis suis fratres vocat, reliquos autem omnes vocat filios. Notandum etiam breuiter, q̄ idem doctor in eodem. dist. 7. q. 1. art. 1. dicit, q̄ in regno tota potestatis plenitudo penes regem residet: in aristocratiā autem apud vnum non residet plenitudo potestatis, sed apud omnes.

Quæstio. xxiiij. est, Vtrum à Pa- *Quæst. 23*
 pa deriuetur potestas in alijs prælatis? Ad hanc quæstionem respondet S. Thom. affirmatiue in locis superius annotatis. Primò in quarto contra Gentiles. c. 76. vbi ita dicit. Petro scilicet promisit soli dicens, Tibi dabo clauas regni cælorum. vt ostēderetur potestas clauium per eum ad alios deriuanda ad conseruandam ecclesiæ vnitatem. Item hoc idem dicit in 4. sentent. dist. 24. q. vlti. sub his verbis. Quauis apostolis data sit cōiter potestas ligandi atq; soluendi: tamen in hac potestate vt ordo aliquis seruetur, primò soli Petro data est, vt ostendatur q̄ ab eo debeat ista potestas descendere. Cæterum secundò hanc quæstionem plenius declarat in fine vltimæ distinctionis secundi sententiary, vbi allegatum est in responsione. 16. quæstionis, sic ait. Potestas superior & inferior dupliciter se possunt habere: aut ita, q̄ inferior potestas ex toto oriatur à superiori: & tunc virtus tota inferioris fundatur super virtutem superioris: & ideo simpliciter in omnibus est magis obediendum potestati superiori, quā inferiori. Sicut etiā in naturalibus causa prima plus influit super causatū causæ secundæ, q̄ etiā ipsa causa secunda: vt in libris de causis dicitur: & sic se habet potestas Dei ad omnem potestatem creatam. Sic etiam se habet potestas imperatoris ad potestatem provincialis: sic etiam se habet potestas papæ ad omnem potestatem in ecclesia: quia ab ipso papa gradus dignitatum diuersi in ecclesia disponuntur & ordinantur: vnde eius potestas est quoddam ecclesiæ fundamentum, vt patet Matth. 16. &c.

Quæstio. xxiiij. est, Vtrum Pa- *Quæst. 24*
 pa possit vti potestate clauis in quolibet de ecclesia? Respondet S. Tho. in 4. dist. 19. art. 3. ita dicens, q̄ vsus clauium requirit aliquam prælacionis potestatem, per quam ille, ad quem

quem vsus clauium communicatur, efficitur materia propria illius actus: & ideo ille, qui habet indistinctam potestatem super omnes, potest uti clauibus in quemlibet. Illi autem, qui sub illo distinctas potestates acceperunt, non in quemlibet uti possunt clauibus, sed in eos, qui eis in potestatem veniunt: nisi in necessitatis articulo, ubi nemini sacramenta sunt deneganda. Caeterum secundo sanctus Thomas idem declarat in tractatu contra impugnantes religionem, dicens. Episcopi in ecclesia tenent locum domini nostri Iesu Christi. Vñ. di. Dionysius. in. 5. c. ecclesiasticae hierarchiae. Pontificum ordo primus quidem est diuinarum ordinationum sublimissimus, & nouissimus idem. Etenim in ipsum perficitur & impletur omnis nostrae hierarchiae dispositio. Ut enim omnem hierarchiam videmus in Christum consummatam, sic vnaqueque in proprium diuinum summum sacerdotem. i. episcopum. Vnde etiam prima Pet. secundo dicitur. Conuersi estis ad pastorem animarum vestrarum & episcopum. Hoc autem precipue verum est de Roma. pon. cui ut Cyrillus dicit, omnes iure diuino caput inclinant, & tanquam ipsi domino se obediunt, ut etiam Chrysostomus dicit super illud Iohan. vlt. Pasce oves meas.

Quaest. 25 Quaestio. xxv. est, Vtrum Papa possit concedere potestatem alicui, quod quis utatur potestate clauium in eum in foro conscientiae? Respondet S. Thom. affirmatiue in quarto. dist. superius assignata. q. 9. ita dicens. Potestas clauium quantum est de se extendit se ad omnes: sed quod in aliquem sacerdos non possit uti potestate clauium, contingit hoc, quod eius potestas ad aliquod specialiter est limitata. Vnde ille qui limitauit, potest extendere in quem voluerit: & propter hoc etiam potest sibi dare potestatem in seipsum, quantum uis ipse in seipsum uti potestate clauium non possit: quia potestas clauium requirit pro materia aliquam subiectam, & ita alium. sibi ipsi enim aliquis esse subiectus non possit. haec ille.

Quaest. 26 Quaestio. xxvj. est, Vtrum Papa possit concedere potestatem alicui, ut utatur in eum potestate clauium in foro exteriori, videlicet quod aliquis excoicet eum? Respondet sanctus Thom. negatiue in eodem loco, ita di. in solutione unius argumenti. Iudicium exterius est secundum homines: sed iudicium confessionis est quo ad Deum, apud quem aliquis redditur minor ex eo quod peccat. Non autem apud hominum praelationes: & ideo

in exteriori iudicio sicut nullus in seipsum sententiam excommunicationis dare potest, ita nec alteri committere, nec se excommunicare: sed in foro conscientiae potest alteri committere suam absolutionem, quae ipse uti non possit. Vel dicendum, quod absolutio in foro confessionis est principalis potestatis clauium, & ex consequenti respicit iurisdictionem: sed excommunicatio respicit totaliter iurisdictionem. Quantum autem ad potestatem ordinis omnes sunt aequales, non autem quantum ad iurisdictionem, & ideo non est simile.

Quaestio. xxvij. est, Vtrum papa **Quaest. 27**
papa sit proprius sacerdos dicendus aliquo modo cuiuslibet parochiae? Respondet S. Thom. affirm. in tractatu contra impugnantes religionem. ita dicens ad id quod obijciunt, quod quilibet tenetur semel in anno confiteri proprio sacerdoti. Dicendum quod proprius sacerdos non solum est sacerdos parochialis, sed etiam episcopus, vel papa, ad quos etiam magis pertinet cura eius, quam ad sacerdotem, ut multipliciter ostensum est. Proprium enim hic non accipitur secundum quod diuiditur contra coe, sed solum quod diuiditur contra alienum. Vnde qui confessus est episcopo suo, vel alicui habenti vicem eius, confessus est proprio sacerdoti. haec ille.

Quaestio. xxviii. est, Vtrum Papa **Quaest. 28**
papa sit immediatus praelatus cuiuslibet fidei? Respondet sanctus Thom. affirmatiue in 4. distin. 17. quaest. 47. dicens. Inconueniens esset, quod duo aequaliter super eandem plebem constituerentur. Sed quod duo, quorum unus est principalior alio super eandem plebem constituantur, non est inconueniens: & secundum hoc super eandem plebem immediate sunt & sacerdos parochialis, & episcopus, & papa: & quilibet horum potest committere ea quae sunt iurisdictionis ad ipsum pertinentia alteri. haec ille. Item in eodem tractatu ait. Papa habet immediatam iurisdictionem in omnes Christianos: quia Romana ecclesia nullis synodicalibus constitutionibus ceteris ecclesijs praelata est: sed euangelica uoce domini & saluatoris sui primatum obtinuit, ut habetur in decreto. dist. 2. 1. c. quauis. haec ille.

Quaestio. xxix. est, Vtrum Papa **Quaest. 29**
possit committere aliquibus praedicare, & fidelium confessiones audire, & audiendo uti potestate clauium, irrequisitis proprijs sacerdotibus parochialibus? Respondet S. Thom. affirmatiue in 4. dist. 17. q. 47. cuius inter alias

vna

vna est ratio haec. Quicquid potest inferior, potest & superior: sed ipse sacerdos parochialis potest dare licentiam suo parochiano, quod confiteatur alteri: ergo multo fortius superior eius hoc potest. In corpore uero quaestiois ita dicit. Dicendum, quod sacerdos aliquis potest dupliciter impediri ne confessionem audiat. Vno modo propter defectum iurisdictionis. Alio modo propter defectum ordinis: sicut excoicati, & de gradati, & hmoi. Quicumque autem habent iurisdictionem, praeter ea quae sunt iurisdictionis committere: & ideo si quis impediatur quod alterius confessionem audire non possit propter iurisdictionis defectum, potest sibi per quemcumque habentem iurisdictionem immediatam in illos committi quod confessionem audiat, & absoluat, siue per ipsum sacerdotem, siue per episcopum, siue per papam. Si autem propter executionis ordinis impedimentum audire non possit, potest ei concedi, quod confessionem audiat per eum, qui impedimentum amouere potest. Demum secundo hanc quaestioem in tractatu contra impugnantes religionem manifestam facit, & clarissimam ex consuetudine, quae in Romana ecclesia ab antiquissimis temporibus obseruata est, ita dicens post multas alias rationes. Ad hoc facit consuetudo ratione ecclesiae, ad quam accedentes a poenitentiaris papae ad quoscumque sacerdotes literas impetrant ut eis confiteantur. Item legati papae, & eorum poenitentiaris confessiones audiunt non petita licentia a parochialibus presbyteris, & etiam auctoritate papae ubique praedicant: & ita patet, quod praedicare, & audire confessiones potest alijs committi sine licentia parochialium sacerdotum. haec ille.

Quaest. 30 Quaestio. xxx. est, Vtrum praeter duos ordines institutos a Deo. scilicet episcoporum & sacerdotum parochialium possit papa instituere tertium ordinem talium praedicatorum, qui propria auctoritate praedicarent? Ad hanc quaestionem respondet sanctus Thom. affirmatiue. 2. 2. q. 188. art. 3. ostendens quomodo expediat huiusmodi praedicores institui: & quomodo eos instituere potest praecipue papa, qui habet plenitudinem potestatis in ecclesia, sicut & in primitiua ecclesia fuerunt duo ordines sacri. scilicet presbyteri & diaconi, & tunc postea minores ordines sibi constituit, ut magister in sententijs dicit.

Quaest. 31 Quaestio. xxxj. est, Vtrum Papa possit compellere collegia generalium studiorum, ut ad eorum societatem religiosi admittantur? Respondet S. Thom. affirmatiue in praefato tra-

ctatu sic dicens in responsione ad unum argumentum. Quod autem obijciunt, quod nullo modo potest cogi ad societatem inuitus, ut lex dicit, patet quod intelligitur de priuata societate, quae consensu duorum vel trium constituitur, & ad societatem publicam, quae non potest constitui nisi ex superioris consensu, a superioris auctoritate compelli potest: sicut princeps, qui praestitit reipublicae, potest compellere ciues, ut in sua societate aliquem recipiant. Sic collegium alicuius ecclesiae cogitur ut aliquem recipiat in canonicum, & in fratrem. Vnde cum collegium studij generalis sit publica societas, ad eam potest aliquis induci auctoritate superioris cogente, ut infra. Vnde nullum dubium esse debet seculares compelli posse auctoritate apostolica ut ad societatem studij religiosos admittant. haec ille.

Quaestio. xxxij. est, Vtrum ad **Quaest. 32**
papam maxime pertineat ordinatio studiorum & uniuersitatum? Respondet S. Thom. affirmatiue in tractatu proxime nominato, ubi ita dicit. Ad eum enim, qui regit rem publicam, pertinet ordinare de nutritionibus, & adinventionibus iuuenum, in quibus exerceri debeant, ut dicitur. 1. ethicorum. & politica ordinat, ut dicitur. 1. ethi. quas disciplinas debitum est esse in ciuilibus, & quales est unumquemque addiscere, & usquequo. Et sic patet, quod ordinare de studio pertinet ad eum, qui praestitit reipublicae: & praecipue ad auctoritatem sedis apostolicae, quae uniuersalis ecclesia gubernatur, cui per generale studium prouidetur. haec ille.

Quaestio. xxxiii. est, Vtrum so- **Quaest. 33**
lus papa habeat plenitudinem potestatis dispensandi in votis dispensabilibus? Respondet S. Thom. in 4. dist. 38. q. 4. art. 2. sic dicens. Plenitudo potestatis in dispensando residet penes summum pontificem. Alij autem de hac potestate participant quantum eis concessum est. Sed quia omnes ad unum concurrere non possunt, unde in votis illis, quae non de facili dispensationem recipiunt, nec frequenter, sed raro, sicut votum religionis, & alia huiusmodi vota perpetua, solus papa dispensare potest. In alijs uero temporalibus votis: sicut peregrinationum, ieiuniorum, & huiusmodi, possunt etiam episcopi dispensare, nisi aliquod horum sibi papa reseruaret: sicut dispensatio in voto terrae sanctae. Ad quod inter alia tale rationem inducit S. Thom. ibidem. In corpore humano sunt quaedam actiones, quae solis membris principalibus conueniunt, & quaedam soli

Rr 2 capiti.

capiti. Sed in ecclesia vicem capitis tenet papa, & vicem principaliū membrorū praelati maiores, vt episcopi: igitur aliqua dispensatioes sunt, quas solus papa potest facere. Præterea ad idem est. 2. 2. q. 78. art. vlt. in responsione vltimi argumēti. vbi sic dicit, q̄ qa summus pōtifex gerit plenariē vicem Christi in tota ecclesia, ipse habet plenitudinem ptātis dispēfandi in omnibus dispēfabilibus votis. Alijs verò praelatis inferioribus committitur dispēfatio in votis, quæ cōiter fiunt, & indigent frequēti dispēfatione, vt habeant de facili homines ad quem recurrāt: sicut sunt vota peregrinationum, ieiuniorum, & aliorum huiusmodi. Vota autem maiora, puta continentia, & peregrinationis, terræ sanctæ reseruantur summo pontifici.

Quest. 34 Quaestio. xxxiiij. est, Vtrum Papa possit dispensare in voto continentiaē solennizato per professionem religionis?

Quest. 35 Quaestio. xxxv. est, Vtrum Papa possit facere, q̄ ille, qui est professus religionem, non sit religiosus? Ad has duas quaestiones respondet S. Tho. negatiuē in. 2. 2. q. 88. art. 1. vbi narrata opinione dicētium, quam etiam prosecutus fuerat in. 4. sentent. dist. 38. q̄ in voto solenni continētiē propter aliquā cōmunem vtilitatem seu necessitatem, vt puta propter pacificationem terrarum ex aliquo matrimonio contrahēdo: & hac opinione dimissa, quia in oppositū eius videtur militare decretalis illa in. c. cum ad monasteriū. de statu monachorū. Abdicatio enim proprietatis similiter & custodia castitatis adeo est annexa regulæ monachali, vt nec summus pontifex possit indulgere, dicit sic. & ideo aliter videtur dicendum quod supra dictum est. & habetur Leui. vlt. Illud quod semel sanctificatum est domino, non potest in alios vsus mutari. Non autem potest aliquis praelatus ecclesiæ facere, vt illud, quod est sanctificatum, sanctificationem amittat, etiam in rebus inanimatis, puta q̄ calix consecratus desinat esse cōsecratus, si manet integer. Vnde multo minus hoc potest facere praelatus aliquis, vt homo Deo cōsecratus quandiu viuit, consecratus esse desinat. Solēnitas autem voti consistit in quadam consecratione seu benedictione vouentis, vt dictum est: & ideo non potest fieri per aliquem praelatum, q̄ ille, qui votum solenne emisit, desinat ab eo ad quod est consecratus, puta, quod ille qui est sacerdos, non sit sacerdos, licet praelatus

ob aliquam causam possit executionem ordinis inhibere: & simili modo papa non potest facere q̄ ille qui est professus religionem, nō sit religiosus, licet quidam iuristæ ignoranter contradicant. Est igitur considerandum, vtrum continentia sit essentialiter annexa ei, ad quod votum solennizatur: quia si non est ei essentialiter annexa, potest manere solennitas cōsecrationis sine debito continentiaē: quod non potest contingere, si sit essentialiter annexum, & ad votum solennizatur. non est autem essentialiter annexum debitū continentiaē ordini sacro, sed ex statuto ecclesiæ. Vnde videtur, q̄ per ecclesiam possit dispensari in voto continentiaē solennizato per susceptionem sacri ordinis. Est autem debitum continentiaē essentialē statui religionis, per quam homo abrenūtiat seculo, totaliter Dei seruitio mancipatus, quod non potest simul stare cum matrimonio, in quo incumbit necessitas procurandæ vxoris, & prolis, ac familiae, & rerum quæ ad hoc requiruntur. Vnde Apostolus primæ Corin. septimo. Qui est cum vxore, sollicitus est quæ sunt mūdi, quomodo vxori placeat, & diuisus est. Vnde nomen monachi ab vnitatem sumitur per oppositum ad diuisionem prædictā: & ideo in voto solennizato per professionem religionis non potest per ecclesiam dispensari. Et rationem assignat decretalis: quia castitas est annexa regulæ monachali. hæc ille.

Quest. 36 Quaestio. xxxvj. est, Vtrum Papa possit dispensare in voto continentiaē solennizato per susceptionem sacri ordinis? Respondet sanctus Tho. affirmatiuē, quod satis patet ex proximè dictis.

Quest. 37 Quaestio. xxxvij. est, Vtrum Papa in voto obedientiaē possit dispensare simpliciter cum religioso? Respondet sanctus Thomas secunda secundæ. quaest. 86. artic. 8. in responsione ad tertium ita dicens. Papa in voto obedientiaē in his, quæ ad perfectionem vitæ pertinent, dispensare non potest. Non enim potest ipsum à sua obedientia eximere: potest tamen eum eximere ab inferioris praelati subiectione, quod non est in voto obedientiaē dispensare.

Quest. 38 Quaestio. xxxviii. est, Vtrum ad papam maximè pertinet dispēfatio, vel commutatio, aut relaxatio iuramentorum? Respondet S. Thom. affirmatiuē in. 2. 2. q. 89. arti. 9. vbi

vbi in solutione tertij argumēti sic ait. Notandū, q̄ quādoq; illud quod cadit sub iuramento promissorio, est manifestè repugnās iustitiæ. Vel quia est peccatū: sicut cum quis iurat se factorū homicidiū. Vel quia est maioris boni impedimentum: sicut cum aliquis iurat se nan intraturum religionē. Et tale iuramentum dispensatione non indiget: sed in primo casu tenetur aliquis iuramentum tale non seruare. In secūdo autem casu licitū est & seruare, & non seruare, vt dictū est. Quandoq; verò sub iuramento aliquid promittitur, de quo dubium est, vtrū licitū, vel illicitū, proficuum, vel nociuū, vel simpliciter, aut in aliquo casu: & in hoc potest quilibet episcopus dispensare. Quādoq; verò subiuramento promittitur aliquid, quod est manifestè licitum, & vtile: & in tali iuramento non videtur habere locum dispensatio, sed vel cōmutatio in aliquod melius occurat faciēdum ad cōmunem vtilitatē: quod maximè videtur pertinere ad potestatem papæ, qui habet curā vniuersalis ecclesiæ. vel etiā absoluta relaxatio, quod etiam ad papā pertinet in omnibus generaliter quæ ad dispēfationem pertinet rerum ecclesiarum, super quas habet plenitudinem potestatis: sicut & ad vnumquēq; pertinet irritare iuramentum, quod sibi à subditis factum est circa ea quæ eius potestati subduntur: sicut pater potest irritare iuramentum puellæ, & vir vxoris: sicut dicitur numeri. 30. & supra de voto dictum est.

Quest. 39 Quaestio. xxxix. est, Vtrum solius autoritate papæ potest episcopus curā episcopalem deferere? Respondet S. Tho. affirmatiuē in. 2. 2. q. 18. art. 4. vbi sic dicit post multa. Oportet tamen, q̄ sicut curam regiminis assumit aliquis per prouidentia superioris praelati: ita etiam per eius autoritatem ex causis prædictis deferat susceptam. Vnde extra de renuntia. dicit Innocentius tertius. Si pennas habeas, quibus satagas in solitudinem euolare: ita tamen astrictæ sunt nexibus præceptorum, vt liberum non habeas absq; permissione volatum. Soli enim papæ licet in voto perpetuo dispensare, quo quis ad curam subditorum se astringit, episcopatum suscipiens.

Quest. 40 Quaestio. xl. est, Vtrum solius Papa possit dispensare in votis perpetuis ad vacandum diuinis obsequijs? Respondet sanctus Tho. affirmatiuē in. 2. 2. q. 189. art. 7. vbi querēs, an presbyteri curati possint religionē

ingredi, sic dicit. Sicut dictū est obligatio voti perpetui præfertur omni alię obligationi. Obligari autem voto solenni & perpetuo ad vacandum diuinis officijs, competit propriè episcopis & religiosis: presbyteri autem curati, & archidiaconi non obligantur voto perpetuo & solenni ad curam animarū retinendum, sicut ad hoc obligantur episcopi. Vnde episcopi praelatum nō possunt deserere quacūq; occasione absq; autoritate Romani pōtificis: vt habetur extra de regularibus & transeuntibus ad religionem. c. licet. Archidiaconi autem, & presbyteri curati possunt liberè abrenuntiare episcopo curam eis commissam absq; speciali licentia papæ, qui solus potest in votis perpetuis dispēfate. Vnde manifestum est & archidiaconos, & presbyteros posse religionem intrare.

Quest. 41 Quaestio. xli. est, Vtrum Papa ex plenitudine potestatis possit committere simplici sacerdoti q̄ confirmet, seu conferat Sacramentum confirmationis?

Quest. 42 Quaestio. xlii. est, Vtrum Papa possit committere diacono absoluere aliquem in foro poenitentiali?

Quest. 43 Quaestio. xliij. est, Vtrum Papa possit committere simplici sacerdoti conferre ordinem sacerdotij?

Quest. 44 Quaestio. xliiij. est, Vtrum Papa possit committere simplici sacerdoti conferre minores ordines? Ad has quatuor quaestiones respondet sanctus Tho. simul in. 4. dist. 7. q. 13. ad primam & vltimam affirmatiuē: ad duas medias negatiuē, vbi sic formaliter dicit: q̄ cum episcopatus non addat aliquid supra sacerdotium per relationē ad corpus domini verum, sed solum per relationē ad corpus domini mysticum papa propter hoc dicitur episcoporum summus, nō dicitur habere plenitudinem potestatis per relationē ad corpus domini verum, sed solum per relationem ad corpus domini mysticū. Et quia gratia sacramentalis, per quam gratia datur, depēdet ab operatione sacramentali super corpus Christi verū: & ideo solus sacerdos potest absoluere in foro poenitentiali, & baptizare ex officio. Et ideo dicendum, q̄ promouere ad illas perfectiones, quæ non respiciunt corpus Christi verum, sed solum corpus mysticū, possunt à papa plenitudinē potestatis pontificalis committi sacerdoti, qui habet actum summum supra corpus domini verum: non

autem diacono, vel alicui inferiori, qui nō habet perficere corpus dñicum, sicut nec absolueri in foro poenitentiali: non aut pōt simplici sacerdoti cōmittere promouere ad perfectionē, quæ respicit aliquo modo corpus dñi verum. Et ideo simplex sacerdos ex mādato papæ non potest conferre ordinē sacerdotij: quia oportet q̄ ordines sacri habeāt actū supra corpus dñi verum, vel supra materiā eius. Potest aut cōcedere simplici sacerdoti q̄ conferat minores ordines: quia isti actum non habent supra corpus Christi verū, vel supra materiā eius: nec etiā supra corpus Christi mysticum actū, per quē gratia cōferatur, sed habēt ex officio quosdā actū sacerdotis secundarios & preparatorios. Et similiter pōt concedere sacerdoti, q̄ cōfirmet, & quia cōfirmatio p̄ficiat eū in actu corporis mystici: nō autē relationē aliquā habet ad corpus dñi verū. Item ad idē in. 3. part. q. 62. ar. 1. ita dicēs in responsione ad primū argumētum. Papa in ecclesia habet plenitudinem potestatis: ex quo pōt quædam quæ sunt superiorū ordinū cōmittere inferioribus quibusdā: sicut presbyteris cōferre minores ordines: q̄d pertinet ad potestatem epālē: & ex plenitudine potestatis cōcessit beatus Greg. papa, q̄ simplices sacerdotes conferrent hoc sacramentum, scilicet sacramentum confirmationis. hęc ille.

Quæst. 45 Quæstio. xlv. est, Vtrum solus papa possit dare plenas indulgentias? Respōdet S. Tho. affirmatiuē in. 4. dist. 1. 2. quia thesaurus ecclesiæ est cōis toti ecclesiæ: sed illud quod est ecclesiæ totius plenē nō potest dispēdari nisi per illū, q̄ toti ecclesiæ præst, cuiusmodi est papa. Pro cuius clariori intelligētia profertur sic. Papa habet plenitudinē potestatis potestatis quasi rex in regno: sed episcopi assumūt in partem sollicitudinis quasi iudices singulis ciuitatibus præpositi: propter q̄d etiam solos eos in suis literis fratres vocat, reliquos autē omnes filios vocat: & ideo potestas faciēdi indulgētiā plenē residet in papa: quia potest facere prout vult, causa tamen existēte legitima: sed in episcopis est taxata secundū ordinationem papæ, & idcirco possunt facere secundū q̄ eis taxatum est, & non amplius.

Quæst. 46 Quæstio. xlvi. est, Vtrum papa possit novos articulos fidei facere: aut editos remouere? Respōdet S. Tho. negatiuē in. 4. dist. 17. q. 4. dicēs, q̄ ministri ecclesiæ instituitur in ecclesia diuinitus fundata: & id-

eō institutio ecclesiæ præsupponitur ad operationem ministrorum, sicut opus creationis præsupponitur ad opus nature: & quia ecclesia fundat in fide, & sacris, ideo ad ministros ecclesiæ nec novos articulos fidei edere, aut editos remouere, aut noua sacramenta instituire, aut edita remouere pertinet: sed hoc est potestatis excellentiæ, quæ soli Christo debetur, qui est ecclesiæ fundamentum: & ideo sicut papa non potest dispēdare vt quis sine baptismo saluaretur: ita q̄ nec saluetur sine cōfessione secundū q̄ obligat ipsa vi sacramenti: sed potest dispensare in cōfessione secundū q̄ obligat de præcepto ecclesiæ vt possit aliquis diutius cōfessionem differre, quā ab ecclesia sit institutum.

Quæstio. xlviij. est, Vtrum ad papam pertineat determinare ea quæ sunt fidei? Respōdet S. Tho. affirmatiuē in tractatu cōtra errores Græcorum in. c. 7. ita dicēs. Ostēditur etiam, q̄ ad ipsum pōtificem pertineat quæ sunt fidei determinare. Dicit enim Cyrillus in lib. thesaurorum. vt membra maneamus in capite nostro throno apostolico Roma. pon. a quo nostrum est querere quid credere, & quid tenere debeamus. Et Maximus in epistola orientalibus directa dicit, q̄ oēs fratres orbis, qui dñm sincere susceperunt, & vbiq; terrarum catholicē veram fidem confidentes in ecclesiam Romanorū tanquā in solem respiciunt, & ex ipso sole lumen catholicæ & apostolicæ fidei recipiūt: nec immeritō. Nam Petrus legitur primō perfectam fidem esse cōfessus domino reuelante. Matth. 16. tu es Christus filius Dei viui. vnde & ei dominus dicit. Luc. 22. Ego rogavi pro te vt non deficiat fides tua.

Quæstio. xlviij. est, Vtrum ad summum pontificem pertineat symbolum ordinare? Respōdet S. Tho. affirmatiuē in. 2. 2. q. 1. art. 1. vlti. sic arguēs primō. Editio symboli facta est in concilio generali: sed huiusmodi synodus auctoritate solius summi pōtificis pōt cōgregari, vt habetur in decretis. dist. 17. ergo editio symboli pertinet ad auctoritatē summi pōti. Pro cuius ampliori intelligētia vterius procedens ita dicit. Noua editio symboli necessaria est ad vitādum insurgentes errores. Ad illius igitur auctoritatē pertinet sententiā liter determinare ea quæ sunt fidei, vt ab omnibus incōcusssa fide teneant: hoc aut pertinet ad auctoritatē summi pōti. ad quē maiores q̄. & difficiliōres referūtur, vt dicit in decretis.

tis. dist. 17. vñ & dñs Luca. 22. Petrus, quē summū pōtificē cōstituit. Ego pro te rogavi Petrus, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando cōuersus confirma fratres tuos. Et huiusmodi ratio est: quia vna fides debet esse toti ecclesiæ, secūdu illud. Id ipsum dicatis omnes, & nō sint in vobis schismata. quod seruari non pōt, nisi quæstio de fide exorta determinaretur eū qui toti ecclesiæ præst, vt sic ei⁹ sententiā a tota ecclesia teneatur firmiter: & ideo ad auctoritatē solā summi pō. pertinet noua editio symboli, sicut & omnia alia, quæ pertinent ad totā ecclesiā, sicut cōgregare synodū generale, & alia huiusmodi. Si arguatur in oppositū. Illud quod est anathemate interdictū ab vniuersali ecclesia, nō subest potestati hominis: sed noua editio symboli interdicta est sub anathemate vñs ecclesiæ auctoritate. dicit em̄ in gestis primæ synodi Ephesinæ, q̄ completo symbolo Nicænæ synodi, decreuit sancta synodus nulli licere aliā fidē proferre, vel scribere, vel cōponere præter diffinitā a sanctis p̄ribus, quæ in Nicænā synodo cōgregati sunt a spū sancto. Et subdit etiā anathematis poena. Et idē reiterat in gestis Chalcedon. synodi. igitur videt q̄ nō pertinet ad auctoritatē summi pōtificis noua editio symboli. Rñ. idē S. Tho. q̄ phibitio & sententiā synodi se extendit ad p̄sonas priuatas, quarū nō est determinare de fide. Nō em̄ per huiusmodi sententiā synodi generalis ablata est potestas sequēti synodo nouā editionem symboli facere: nō quidē aliā fidē cōtinentē, sed eandē magis expositā. Sic em̄ quælibet synodus obseruauit, vt sequēs synodus aliquod exponeret supra id quod præcedēs synodus exposuerat propter necessitatē alicuius hæresis insurgentis: vnde p̄tenet ad summū pōtificē, cuius auctoritate synodus cōgregatur, & eius sententiā confirmatur.

Quæst. 49 Quæstio. xlix. est, Vtrum auctoritas vñs ecclesiæ in determinatione fidei principaliter resideat in papa. Rñ. S. Tho. affirmatiuē in. 2. 2. q. 1. ar. 3. in solutione ad tertium argumētum. ita dicēs. Postq̄ aut aliqua essent auctoritate vñs ecclesiæ d̄terminata, si q̄ illi d̄terminatione p̄tinaciter repugnaret, hæretic⁹ cēferet, quæ quidē auctoritas principaliter residet in summo pō. Dicit em̄. 24. q. 1. quotiēs si dei rō vētilat, arbitrator oēs fratres meos & coepos nō nisi ad Petrū & sui noīs auctoritatē recurrere debere. cōtra cui⁹ auctoritatē nec Hiero. nec Aug. nec aliquis sanctorū suā sententiā defendit. Vñ dicit Hiero. Hęc est fides

papa beatissime, quā in catholica didicimus ecclesia: in qua si minus peritē, aut parū cautē fortē aliquid positū est, emēdari cupimus a te, qui Petri fidē & sedē tenes. Si autē hæc nra cōfessio apostolatus tui iudicio cōprobat, q̄ cūq; me culpāre voluerit, se imperitū, vel maleuolū, vel etiā non catholicum, sed hæreticū comprobabit.

Quæstio. I. est, Vtrum ad papam pertineat sanctorum canonizatio.

Quæstio. Ij. est, Vtrum papa in diffiniendo ea quæ sunt fidei, aut in canonizatione sanctorū possit errare? Ad has duas quæstiones rñdet S. Tho. affirmatiuē & negatiuē. Ad secundā simul in quotlibeto. 8. ar. vlt. vbi querēs, an oēs scti, qui sunt canonizati p̄ ecclesiā, sint in gloria, vel aliqui eorū sint in inferno. Respōdet sic dicēs. Aliquid pōt iudicari possibile secundū se cōsideratū, quod relatum ad aliquid extrinsecū impossibile inuenit. Dico igit, q̄ iudiciū eorū, qui præ sunt ecclesiæ errare in quibuscūq; si eorū personæ respiciūtur tm̄ possibile est: si verō cōsideret diuina prouidētia, quæ ecclesiā suā spū sancto dirigit vt nō erret, sicut ipse p̄misit Io. 14. q̄ spūs sanctus doceret eos omnē veritatē de necessarijs ad salutē. certū est, q̄ iudiciū vñs ecclesiæ errare nō pōt in his, quæ ad fidē pertinent. hoc em̄ impossibile est. vñ magis est sn̄g papæ standū, ad quē p̄tinet determinare de fide, quā in iudicio p̄ferret, q̄ quorūlibet sapientiū hominū in scripturis exp̄torū. Cū Caiphas quāuis nequā: tm̄ quia pōtifex, legi in scius p̄phetasse Iohan. 1. In alijs verō sciētijs, quæ ad facta particularia p̄tinet: vt cū agitur de possessionib⁹, vel de criminib⁹, vel huiusmodi, possibile est iudiciū ecclesiæ errare propter falsos testes. Canonizatio verō sanctorū mediū est inter hæc duo: quia tm̄ honor quē sanctis exhibem⁹, quæ dā protestatio est fidei quo ad sanctorū gloriā, piē credēdu est, q̄ nec in his etiā iudiciū ecclesiæ errare possit. Et cū arguit primō sic, q̄ null⁹ pōt esse cert⁹ ita de statu alicui⁹ sicut ipsemet: quia quæ sunt hominis nemo nouit nisi spūs hoīs q̄ in ipso est. sicut. 1. Cor. 1. sed nemo pōt esse certus d̄ se ipso vtrum sit in statu salutis. Eccle. 9. nemo scit vtrum dign⁹ odio vel amore. ergo multo min⁹ papa scit: igit pōt in canonizatione errare. Rñ. q̄ summus pōtifex, cuius est canonizare sctos, pōt certificari de statu alicuius p̄ inquisitionē vitæ, p̄ attestatiōem miraculorū & p̄cipuē p̄ instinctū spūs sancti, qui oīa scrutat, etiā p̄funda Dei. Secūdo arguit sic. Qui-

cūq; innitit in iudicio medio fallibili, pōt terra re: sed ecclesia canonizādo innititur medio fallibili. s. testimonio humano, cū inquit p testes de vita & miraculis. igit cū testimoniū hominū sit fallibile, videt q ecclesia in cano- nizando sanctos possit errare Rndet q diui na prouidentia præsuerat ecclesiam, ne in ta ibus per fallibile testimonium fallatur.

Quæst. 52. Quæstio. liij. est, Vtrū solius pa pē autoritate habeat vñs synod⁹ cōgregari?

Quæst. 53. Quæstio. liij. est, Vtrū ad papā pertineat cōfirmare sententias synodorum?

Quæst. 54. Quæstio. liij. est, Vtrū ad papā à synodo appelletur?

Quæst. 55. Quæstio. liij. est, Vtrū necesse ha beat papa cōgregare cōciliū vñ quotiescūq; habet aliqd de fide determinare? Ad oēs istas qōes simul rndet S. Tho. Ad primas tres affir matiuē. ad quartā negatiuē in qōne d potētia Dei. q. 10. ar. 4. vbi quærit, vtrū spūs sctūs pce dat à filio. vbi rndēs. 14. ar. facto in cōtrariū dicit sic. Sicut posterior synodus habet ptātē interpretādi symbolū à priori cōditū, ac ponē di aliqua ad ei⁹ explanationē: ita etiā Ro. pō. hoc sua autoritate pōt, cuius sola authorita te synod⁹ pōt, & à quo snia synodi cōfirmat, & ad ipsum à synodo appellat: quē oīa patēt ex gestis Chalcedon. cōcilijs sic dicētis. Nō est necessariū, q ad hmōi expositionē faciēdam vñ cōciliū congregetur, cū qñq; id fieri, p hibeāt bellorū disidia: sicut in. 6. synodo legi tur, q Cōstantinus Augustus dixit, q ppter imminētia bella vñr epōs cōgregare non po tuit: sed tñ illi, q cōuenerūt, quēdā dubia in fi de orta sequētes sniam Agathon. papē detēr minauerūt. s. q in Chro sint duæ voluntates, & duæ actiones: & sic patres in Chalcedon. synodo congregati secuti sunt sniam Leonis papæ, qui determinauit Christū esse in dua bus naturis post incarnationem. hæc ille.

Quæst. 56. Quæstio. liij. est, Vtrū patres exi stentes in cōcilio vñ possint aliquid statuere sine autoritate papæ? Rnd. S. Th. negatiuē in tractatu cōtra impugnātes religionem. di. q scti pñs in cōcilio congregati nihil statuere potuissent, nisi autoritate summi pōtificis interueniente, sine qua etiam concilium con gregari non potest.

Quæst. 57. Quæstio. liij. est, Vtrū subijcian tur statutis cōciliorū? Huic qōni rndet S. Th. sub distinctione in prima secūdā. q. 96. ar. 6. vbi quærit, an oēs legi subijciantur, ita dicēs.

Secūdum q lex de sui ratione duo habet. s. q est regula humanorū actū, & q habet vim coactiuā, dupliciter pōt quis esse subditus le gi. Vno modo sicut regulatū regule, & hoc modo oēs qui subdūt ptāti, subdunt legi, quāfert ptās. Alio modo sicut coactiuogēti, & hoc mō hoies virtuosī & iustino subdunt legi, sed soli mali. Et infrā tractās illud quod dicit legis peritus, q princeps dī solutus à le ge quātū ad vim coactiuā legis. nullus em p priē cogit à seipso. lex aut nō habet vim coa ctiuā nisi ex principis ptātē. sic igit princeps dī esse solutus à lege: quia null⁹ pōt in ipsum iudiciū cōdēnationis ferre, si cōtra legē agat. Vñ sup illud psal. 50. Tibi soli peccauī. &c. di cit, q rex nō habet hoies, qui facta ei⁹ dijudi cēt: sed quātū ad vim directiuā legis princeps subdit legi p priā volūtate, secūdū qd dicitur extra de cōsti. c. cū oēs. ibi. Quod quisq; iuris in aliū cōstituerit, ipse eo debet vti. & Sapiē tis dicat autoritas. Patere legē q ipse tuleris

Quæstio. liij. est, Vtrū papa pos sit mutare statuta sctōrū patrū in cōcilijs vñ b⁹, aut in eis dispēfare. Rnd. S. Th. affirmatiuē in tractatu cōtra impugnātes religionē. vbi rndet ad illud Zosimi papæ, qd habet in ca cōtra. 25. q. 1. Cōtra statuta patrū cōdere ali quid, vel mutare autoritas quidē huius sedis nō pōt: sic dicit. Dicēdū q hoc est verū in illis quē sanctorū patrū statuta decreuerūt esse de iure diuino, sicut articuli, q determinati sunt p cōcilia: sed illa, quæ sancti patres determi nauerūt de iure positiuo, sunt relicta sub pa pē dispositioē, vt ea possit mutare vel dispēsa re secūdū opportunitatē tēporū, vel negotio rum. Sacti em pñs in cōcilijs cōgregati nihil statuere potuissent, nisi autoritate Ro. pō. interueniēte, sine qua etiā cōciliū congregari nō pōt. Nec tñ papa qñ aliquid aliud facit ali ter q à sanctis patrib⁹ statutū sit, cōtra statuta facit: qā seruat intētio statuētū, etiā si nō seruētur verba statutorū, quæ nō possunt in omnibus casibus, & in omnib⁹ tēporibus ob seruari, seruata intētiōe statuētū, quē est vñ litas ecclesie, sicut & in omni iure positiuo accidit: nec derogatur priorib⁹ statis per sta tuta sequentia. Hæc ille.

Quæstio. liij. est, Vtrū papa ha beat plenitudinē ptātis dispēfandi in oibus statutis cōstitutis p ecclesiam vel ecclie pñatos?

Quæstio. liij. est, Vtrū papa pos sit dispēfare circa ea, quæ sunt iuris diuini, vel iuris naturalis?

Quæstio. liij. est, Vtrū papa pos sit di

lit dispēfare cū bigamo vt promoueatur? Quæst. 62. Quæstio. liij. est, Vtrū papa pos sit dispēfare q aliqs sacerdos nō indutus ve stibus sacris cōsecret corpus Chri? Ad has. 4. qōes Rndet S. Tho. s. l. in quotlibeto. 4. ar. 14. Ad primā tertiā & quartā affirmatiuē: ad secū dā negatiuē sic dicēs. Nō dicēdū est, q papa habeat plenitudinē ptātis in ecclia: ita tñ, q quæcūq; sint instituta p ecclesiam, vel ecclesiam pñatos, sint dispēfabilia à papa. hæc em sunt quæ dicūtur esse iuris hūani, vel iuris positiuū: circa ea quæ sunt iuris diuini, vel iuris natura lis dispēfare nō pōt, quia ista habet effica ciā ex institutione diuina. Ius aut diuinū est, qd ptinet ad legē nouā, vel veterē. Sed hæc est differētia inter legē vtrāq;: quia lex vetus de terminabat multa tā in pceptis ceremoniali bus ptinētibus ad cultū Dei, q in pceptis iudi cialibus ptinētibus ad iustitiā inter hoies cō seruandam. Sed lex noua, quæ est libertatis, hmōi determinationes nō habet: sed est cōtē ta pceptis moralibus natalis legis, & articulis fidei, & sacris grē. Vñ etiā dicit lex fidei, & lex grē, ppter dterminationē articuloꝝ fidei, & ef ficaciā sacrorū. Cetera verò quæ ptinēt ad de terminationē iudiciorū hūanorū, vel ad de terminationem diuini cultus, liberē permisit Christus, qui est nouæ legis lator, prælatis ec clesie, & principibus populi determinanda. Vnde huiusmodi determinationes pertinet ad ius humanū, in quo papa pōt dispēfare. In solis verò his, quæ sunt de lege naturæ, & in articulis fidei, & sacramētis nouæ legis di spēfare nō pōt. hoc em nō esset posse p veri tate, sed cōtra veritatē. Manifestū est autē, q bigamū pmoueri, nō est de lege naturæ, nec ptinet ad articulos fidei: nec etiā est de neces sitate sacramēti. qd patet ex hoc: quia si biga mus pmouetur, seu ordinē, ordinis recipit sacramētū: sed hoc ptinet ad quādā determi nationem diuini cultus: vnde circa hoc papa pōt dispēfare: licet dispēfare nō debet, nisi ex magna & euidenti causa. Sicut etiā posset di spēfare circa hoc, q sacerdos nō indutus ve stibus sacris cōsecret corpus Christi. Et eadē est ratio de omnibus alijs huiusmodi, quæ ex institutione humana processerūt. hæc ille.

Quæst. 63. Quæstio. liij. est, Vtrū papa possit dispēfare, aut aliquid facere cōtra apo stolum? Rnd. S. Th. affirmatiuē in quotlibeto & ar. supra notatis. vbi rndēs ad primū argu mentū sic ait. Quod apłus dupl in sua doctri na aliqua posuit. Quædā nāq; sicut promul gās ius diuinū: sicut est illud qd habet ad Gal.

5. Si circūcidimini, Chrus vobis nihil pderit. & multa hmōdi. & in hoc papa nō pōt dispē sare. Quædā verò posuit sicut p priā autori tate aliq; statuēs. Nā ipse dicit. 1. Cor. 11. Ce tera cū venero disponā. Et infrā dē cimo sexto. vt collectē, quæ sūt in sctōs, pvnā sabbati fiāt qd nō ptinet ad ius diuinū. Et simifr etiā qd dicit de bigamo nō pmouēdo, nō est iuris di uini, sed institutio hūanę autoritatis diuini tus homini cōcessē. hæc ille. Ad idē in. 4. di. 28. in solutiōe vni⁹ argumēti cū arguit, q nō pos sit dispēfare circa ea, quæ dicūt in canone, di cit q quātū ad ea quæ sunt d iure naturali, & quātū ad ea quæ sunt de necessitate sacrorū, & fidei: sed de his quæ sunt de institutiōe apo stolorū cū ecclia habeat nūc eadē ptatem sta tuēdi & discernēdi quam tūc habuit, pōt per eū, q primatū tenet in ecclia dispēfari. Ceterū ad idē est in tractatu cōtra impugnātes re ligationē, rndēs ad illud qd dicit Vrba. pap. in c. sunt quidā. 25. q. 1. videlicet. Si qd docuerūt apłi & propheta destruere (qd ablit) niterēt scilicet pon. Ro. nō sniam dare, sed magis er rare cōuincerēt. sic dicit. Nō est verū, q papa nō possit aliqd facere cōtra apłum. Dispēlat em cū bigamo, & in pœna, quā canones apo stolorū statuerūt pbro fornicanti: ex decre to aut inducto nō pōt amplius haberi, nisi q papa nō pōt destruere canonicā scripturam apostolorum & prophetarum, quæ est in ec clesia fidei fundamentum. hæc ille.

Quæstio. liij. est, Vtrū in papa Quæst. 64. resideat vtrāq; ptās, tā secularis, q spūalis: Rndet S. Th. affirmatiuē in. 2. sentē. di. vlt. in si. sic dicens. Ptās secularis, & spūalis vtrāq; de ducit à ptātē diuina, & ideo intm potestas se cularis est sub spūali, in qtu ei à Deo suppo sita est. s. in ijs, quæ ad salutem pertinet aīe, & ideo in ijs magis est obediendū potestati spi rituali, secūdū illud Mat. 22. reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari. nisi forte potestati seculari etiā potestas spūalis cōiungatur: sicut in pa pa, qui vtriusq; ptātis apicē tenet, scilicet tem poralis, & spūalis: hoc illo disponēte, qui est sacerdos, & rex: sacerdos in aternū secūdum ordinem Melchisedech: rex regum, & domi nus dominantium, cuius potestas non aufe ret, & regnū nō corrūpetur in seculū seculi.

Quæstio. liij. est, Vtrū papa pos sit committere simoniam? Respondet sanct⁹ Thomas affirmatiuē in. 2. 2. quæst. 100. ar. 1. vbi sic dicit in responsione ad argumentum. Dicendum, quod papa potest incurrrere vi tium simoniae sicut & quælibet alia persona Pecca-

Peccatū em̄ in aliqua p̄sona tātō est grauius, quātō maiorē obtinet locū. Quāuis em̄ res ecclīae sint ei⁹ vt disp̄satoris principalis, nō tñ sunt eius vt dñi & possessoris: & ideo si reciperet p̄ aliqua re sp̄uali pecuniā de redditibus alicuius ecclīae, nō careret vitio simoniae. Et s̄lī etīa possit simoniā cōmittere, recipiēdo pecuniā ab aliquo laico nō d̄ bonis ecclīae

Quaest. 66.

Quaestio. lxxvj. est, Vtrū opinio dicēs papā nō posse cōmittere simoniā, & maximē cū p̄sona ecclīastica, q̄a res ecclīae sunt suae, sit erronea? R̄ndet S. Tho. affirmatiuē in quarto sentētiarū. di. 25. q. 15. dicēs in respōsione ad tertiū argumentū, q̄ opinio illa erronea est. Si em̄ papap̄o aliqua re sp̄uali munus acciperet, simonia m̄ committeret sicut & alius homo: q̄a in ipso Petro, cui papa succedit, simoniae vitii dānationē inchoauit in nouo testō. Quāuis em̄ res ecclīae sint aliquo papae, nō tñ sunt eius oibus modis habendi, sicut illud, qd̄ a manu habet, nō est dubiū q̄ simoniā cōmitteret, si q̄s aliquod sp̄uale debitori suo daret, vt qd̄ suū recuparet: & ita etiā in p̄posito papa à simonia nō excusaret, si (quod absit) sp̄itualia pro temporalibus rebus ecclēsiarū daret.

Quaest. 67. Quaestio. lxxvij. est, Vtrū clerici teneatur decimas dare papae si ab eis exigat?

Quaest. 68. Quaestio. lxxviii. est, Vtrū teneatur cōitas religiōis Christianae p̄uidere papae de necessarijs ad regimē, & gubernationem ipsius ecclīae? Ad has duas q̄ōnes r̄ndet S. Tho. affirmatiuē in. 2. 2. q. 87. ar. 4. in r̄nsiōe ad tertiū argumētū, sic dicēs. In veteri lege primitiae debebant sacerdotib⁹, decimae aut̄ leuitis, & quia sub sacerdotib⁹ leuitae erāt, dñs mādauit, vt ipsi loco primitiarū soluerēt sacerdoti summo decimā decimae. Vñ nūc eadē rōne tenent clerici sum. pon. decimā dare, si exigent. Naturalis em̄ rō dicit, vt illi, q̄ habet curā de cōi multitudinis statu, p̄uideat vñ possit exeq̄ ea, q̄ p̄tinēt ad cōem salutē. h̄c ille.

Quaest. 69. Quaestio. lxxix. est, Vtrū papa vtaur baculo sicut ep̄i? R̄ndet S. Tho. in. 4. di. 24. in fine negatiuē, duplicē ad hoc rōnē assignās. Primō, q̄a Petr⁹ misit ipsum ad suscitādū quēdā discipulū suū, q̄ postea factus est ep̄s Treueren̄. ideo in dioecesi Treueren̄. baculū portat, & nō in alijs. Vel secūdō in signū q̄ nō habet p̄tātē coartatā, quod curuatio baculi signat.

Quaest. 70. Quaestio. lxxx. est, Vtrū sit laudabile in papa viliorē habitū extra metas habitus assumere? R̄ndet S. Tho. negatiuē in tractatu

cōtra impugnātes religionē. dicēs. Quidā sūt status hoīum, q̄bus habitus est determinatus, sicut quēlibet religio suū determinatū habet habitū: ita etiā antiq̄s t̄pibus in dignitatibus cōstituti determinatos habitus habebāt, quā si suae dignitatis insignia: & sic nūc sum. pontifex determinato habitu vtit̄. Vñ sicut religio so vni⁹ religionis nō liceret assumere viliorē habitū, q̄ suae religionis metas excederet, quāuis intra metas suae religiōis si viliorib⁹ vtaf, nō sit reprehensibilis, sed laudat̄: ita etiā nō fuisset laudabilis in antiquis principib⁹, nec mō esset in summo pōtifice, si viliorē habitum assumeret extra metas habit⁹ assueti. Secūs aut̄ est de principibus, & alijs hoībus, qui nō habēt certū habitū deputatū: in eis em̄ nō esset vitupabile, si vilioribus vtaf, q̄ eis cōuenire possit. Vñ legit. 2. Regū. 6. q̄ Micol deridens Dauid. Quā gloriōsus fuit rex Israel discooperiēs se ante ancillas seruorū suorū: & nudatus est quasi si nudet̄ vn⁹ de scurris. Et Dauid r̄ndit. Ludā & vilior siā plus quā fact⁹ sum, & ero humilis in oculis meis. Et Hester. 14. Tu scis infirmitatē meā, & necessitatē meā, q̄ abominer signū sup̄biae meae, quod est super caput meū in die ostēnsionis meae, & nō portē illud in dieb⁹ silentij mei. Ex quo patet, q̄ in regibus, & principibus est laudabile, q̄ humilibus sint cōtenti, quando sine scandalo fieri potest, & sine detrimētō p̄prie auctoritatis.

Quaestio. lxxj. est, Vtrū correctio

fraterna se extēdat ad papā? R̄ndet S. Tho. affirmatiuē in. 2. 2. q. 33. ar. 4. ita dicēs. Correctio, quae est actus iustitiae, p̄ correctionē poenae nō cōpetit subdito respectu p̄lati: sed correctio fraterna, quae est actus charitatis, p̄tinet ad vnūquēq̄ respectu cuiuslibet p̄sonae, ad quā charitatē debet habere, si in eo aliquod corrigibile inueniat̄. Actus em̄ ex aliquo vel potētia p̄cedēs se extēdit ad oīa, quae cōtinētur sub obiecto eius: sed quia actus virtuosus debet esse moderatus debitis circūstātijs, ideo in correctione, qua subditi corrigūt p̄latos, debet modus cōgruus adhiberi. s. vt nō cū p̄terua, & dūritia, sed cū mansuetudine corrigāt. Vñ Ap̄t̄s dicit. Seniorē ne increpaueris, sed obsecra vt patrē. Et ideo Dionysii. redarguit Demophilū monachū, quia sacerdotem irreuerenter correxerat, cum percutiens, & de ecclesia eiciens.

Quaestio. lxxij. est, Vtrū papa in aliquo casu sit à subditis publicē arguendus? R̄ndet S. Tho. in. 2. 2. q. 2. ar. proximē nominato, tractans auctoritatē Apostoli ad Gal. 2. In faciem

Quaest. 72.

ciē ei restiti. & glo. ait vt par. dicit sic. In facie resistere coram omnibus, excedit modū fraternae correctionis: & ideo sic Paulus Petrū nō reprehēdit, nisi aliquo modo par esset quātum ad fidei defensionem: sed in occulto admonere: & reuerēter hoc etiā potest illeg non est par. Vnde apostolus ad Col. vlti. scribit vt p̄latū suū admoneāt, cū dicit. Dicite archiepiscopo, ministeriū tuū imple. Sciē dū tñ, q̄ vbi immineret periculū scādali cōtra fidē, publicē essent p̄lati à subditis etiā corrigēdi. Vnde & Paulus, qui erat subditus Petro, propter imminens periculū scādali cōtra fidē Petrū publicē arguit. Et sicut glo. Augu. dicit ad Gal. secūdo. Ipse Petrus maiorib⁹ exēplum praeibuit, vt sicubi fortē rectū trahitē reliquissent, nō dedignentur etiā à posterioribus corrigi. Itē idē S. Tho. sup̄ ep̄istola ad Gal. praefatā auctoritatē tractās, cū dicitur, q̄ glo. ait, restitit ei tanq̄ par. dicit, q̄ apostolus fuit par Petro in executione auctoritatis, non autē regiminis. Ex praedictis igitur habemus exēplū p̄lati. s. humilitatis, vt nō dedignetur à minoribus & subditis corrigi. Subdit exemplū zeli & libertatis, vt non veantur p̄latos corrigere, si crimen est publicū, & in periculū totius multitudinis vergat. In. 4. verō sentē. di. 19. dicit, q̄ hoc q̄ Paulus Petro in faciem restitit: excedit modū fraternae correctiōis, quae p̄lati à subditis debetur. Nō enim p̄lati à subditis corā multitudine, sed humiliter in priuato corripiendi sunt, nisi immineret periculum fidei: tūc em̄

p̄latus minor fieret, si in infidelitatē laberetur, & subditus fidelis maior.

Quaestio. lxxiiij. est, Vtrū papa correctus à subditis possit, aut debeat corrigi per correctionem poenalem? Respōdet S. Thom. negatiuē in quarto. di. & q. proximē nominatis: vbi respondens ad tertium argumentum, ita dicit: quod quāuis p̄lati à subditis sint corrigendi, non tamen est eis poena infligenda, sed recurrendum vel ad superiorem denuntiando, vel si non habent superiorem, recurrant ad Deum, vt eum em̄ det, vel de medio subtrahat.

PERORATIO AVTHORIS.

HAEC sunt, reuerendissime pater, quae ego uester humilis capellanus frater Iohannes de Turrecremata natione Hispanus ex libris beatissimi doctoris Thomae de Aquino iussu uestrae reuerendissimae paternitatis de auctoritate summi pontificis collegi: quae et si minus integre collecta sint, dominatio uestra gratanter suscipere dignetur.

¶ Explicunt flores sententiarum beati Thomae de Aquino de auctoritate summi pontificis collecti per magistrū Ioannem de Turrecremata in concilio Basiliens. Anno domini Millesimo quadringentesimo, trigesimo septimo: ordinis fratrum praedicatorum, sacri Apostolici palatii magistrum.
Deo gratias.

Index chartarum.

*** A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr.

¶ Omnes sunt quaterniones, praeter. *. qui est duernio, & *. quinternio. Qq. verò, & Rr. sunt terniones.
¶ Index operis per se patet.

SALMANTICAE,

Apud Ioannem Mariam à Terranoua.

M. D. LX.

